

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

HK 11

FLAVII IOSEPHI ANTIQUITATVM IVDAICARVM

LIBRI XX. ADIECTA IN FINE APPENDICIS
loco Vita Iosephi per ipsum conscripta, à Sig-
gismundo Gelenio conuersi.

DE BELLO IVDAICO libri VII. ex collatione Græcorum codi-
cum per Sig. Gelenium castigati.

CONTRA APIONEM libri II. pro corruptissimis antea, iam ex
Græco itidem non solum emendati, sed etiam suppleti, opera
eiusdem Gelenij.

DE IMPERIO RATIONIS, siue DE MACHABÆIS liber
unus, à Sig. Gelenio recognitus.

Cum Indice accuratissimo.

BASILEAE M D LIX.

Cum gratia & priuilegio Cæsareo
ad quinquennium.

Nr

**AVTORES QVORVM POTISSIMVM TESTIMONIO PARTIM
comprobato, partim confutato Iosephus historię suę fidem facit.**

Acusilaus Argiuis	Hesiodus
Agatharchides Gnidius	Hieronimus Aegyptius
Alexander Polyhistor	Homerus
Andreas	Isidorus
Apion grammaticus	T. Liuius
Apollonius Molo	Lyfimachus
Apollodorus	Manethon
Ariphanes	Menander Ephesus
Aristæus	Mnaseas Damascenus
Aristoteles	Mochus
Berosus Chaldæus	Nicolaus Damascenus
Cadmus Milesius	Phercydes Syrius
Castor Chronographus	Philon senior
Chæremon	Philostratus
Chœrilus poeta	Polybius Megalopolitanus
Conon hist.	Polycrates
Demetrius Phalereus	Posidonius
Dius hist.	Pythagoras
Ephorus	Strabo
Estius	Thales
Euhemerus	Theodotus
Eupolemus	Theophilus
Hecatæus Abderita	Theopompus
Hellanicus	Theophrastus
Hermippus	Thucydides
Hermogenes	Timæus
Herodotus	Zopyrion.

CLAS

● CLARISSIMO ET AMPLISSIMO

DOMINO IO. IACOBO FUGGERO, IN

Kirchberge & Vuiffenhorn Comiti, &c.

Sigismundus Gelenius s. d.

V M omnis institutio, uel singulorum hominū ad beatam uitam contendentiū, uel coetuum formā in comune uiuendi quærentium, præceptis constet exemplisq̃, ut nosti Fuggere uir magnifice, consentire uideo in hoc sapientes, neutrum aliunde melius peti quā è sacris literis: quas tanto tutius sequimur, quāto certiora sunt diuina oracula humanis opinionibus: quæ dispendiosis suis ambagibus nihil aliud ostendunt, quā frustra id conatos summos quidem uiros, sed humana sapientia præditos, quod non nisi à diuinis & numinis fauore adiutis præstatur: sine quo nec uia salutis iniri, nec ineundæ eius modus alijs monstrari potest. Et quamuis utraq̃ iā dicta ratio sit absolutior, si coniungantur: sicut ex ipsis liquet sacris literis, (ubi tam legis primū bene cōditis hominum pectoribus à rerum opifice insertæ, mox exolescente paulatim eius memoria, per eundem præconio Mosis in communem uitam reuocatę, summaria capita, quā hominū deo carorum, uel priuatorū uel ducum atq̃ regū, gesta produntur;) habēt tamen hæ separatam etiā tractationem. Nam ante exortam Seruatoris legem homines quidā ingeniosi qui se philosophos nominauerūt, ueritatem ceu per tenebras palpare aggressi, præcepta uitæ formandæ conati sunt tradere unā cum dogmatibus ad felicitatem sectandā pertinētibus: alij res regum ac populorum mandauerunt literis, unde magnā colligere liceat exemplorum copiā. Illorum lectio habita est præ ceteris utilis, & re uera fuisset, si ueritatem captatam potuissent assequi: nos in hoc feliciores, quibus sacræ literæ affatim representant quod illis obtingere nō potuit, lectio nō modo utilis, sed & necessaria. Proxima utilitas est in historijs, peculiari quadā uoluptatē ad suā cognitionē inuitantibus, ut ab his legendis pauci modo sint literati abstineāt, cum illa magis seria quibusdā aut non uacet euoluere aut non libeat. Sed delectu opus est in tanta historicorū uarietate, si nolis operam & bonas horas perdere. sunt enim qui nihil aliud quā ludunt, & aures animosq̃ otiosos demulcent in hoc tantū factis narratiūculis, quales sunt Heliodorus, Philostratus, & his antiquiores, sed nihilo grauiores Herodotus & Ctesias ob nimiam mendaciorū licentiam dudum oblitteratus, in quib. uix quicquā probes præter facundiam. Doctiores sunt alij, ut imbuti philosophia, sed magno discrimine. nā qui Epicūreorum, aut Peripateticorū non multo saniorū duntaxat quod ad pietatis dogmata attinet sectam secuti sunt, pro suis affectibus multa produnt tā inuutilia, ut ne noxa quidē careant: quid enim bonæ rei potest expectari à tollentibus immortalitatē animorum, & diuinam prouidentiam? & hi ferè proponūt sibi celebrāda quædā uasta uerius quā magna ingenia, Xerxes, Alexāndros, Cæsares. Plus bonæ frugis haurire licet ex accedentib. propius ad Academi-

EPISTOLA

cos Stoicó sue, quí res laudatorū principum aut populi Romani, præsertim il-
 lius prisca, trāsmiserūt ad posteros. huius generis sunt, Plutarchus, Dionysius,
 Xenophon, Polybius, & Latini aliquot qui sibi grauitatē ceu peculiarē uindi-
 cant. Sed longe utilissima, nec iniucunda est sacra historia, olim propter excel-
 lentiā & claritatem, sed maxime propter certissimam sincerissimamq; ueritatē,
 etiā profanis expetita regibus, patrum priscorum mores, uitas, resq; tam domi
 quā foris gestas cōtinens: quicq; eius cōpendium scripsit, & ubi illa desit reli-
 quā usq; ad suam ætatem attexuit, Iosephus uir patriarū literarum cognitione
 nemini suæ gentis secundus, externæ uerò literaturæ studijs uel cū Philone cō-
 ferendus, facundia pollens quæ plus uiriū quā fucorū habeat, nec minus phi-
 losophum quā historicū deceat: quē non est opus prædicare prolixius, quan-
 do ipse satis ostendit qualis fuerit, modestissime uitā suam scribens, quæ nunc
 primum in præsentī operū eius editiōe legi potest à Latinis hominibus. huius
 scriptoris monumēta cum circunferātur, & passim ab omnib. suo merito teran-
 tur, Rufino ut titulus pollicetur interprete, mihi nunquā persuaderi potuit an-
 tiquitates Iudaicas ab eo uiro uersas: uel quod nō referant peritum utriusq; lin-
 guæ hominē, qualis Rufinus fuit habitus suo seculo: uel quod stilo belli Iudaici
 sint dissimiles. Id Antiquitatū opus non ita dudum ex officina Frobeniana
 prodijt, conflātū ex duobus exemplaribus mutilis, è diuersissimis petitis orbis
 tractibus: bono tamen quodā casu euenit ut utrunq; egregie suppleuerit lacu-
 nas alterius, ac mox non defuerunt qui Latinā uersionem nouam requirerent:
 effeceruntq; amici ut suscepta prouincia tirociniū uertendi in eo scriptore po-
 nerem: figlinæ (iuxta prouerbiū) in dolio. Inter uertēdum deprehendi non so-
 lum deprauata multa in Latinis, sed etiam quibusdam locis deesse uersus non
 paucos. nā xvi Antiquitatum libro, cap. iuxta uulgatas editiones septimo, iux-
 ta Græcorū distinctionem quā nos sequimur x i, desiderabatur integra pagi-
 na, & in calce eiusdē libri non multo minus: id quod uel librariorum uel inter-
 pretis etiā culpa accidit, sed nō in his tantū paginis. Itaq; omnia meliore fide co-
 natus sum reddere, stilo planiore, nec rudiore tamē opinor. Ausus igitur rē su-
 biturā censuras uarias, cœpi circūspicere de aliquo, cuius præiudicio tutus pos-
 sem minus de cæteris criticis esse sollicitus. In eo delectu succurrebat mihi ante
 alios Io. Iacobus Fuggerus, nimirū ea familia natus, in quam singulari cælestis
 numinis fauore uirtus et fortuna tantum ornamentorū certatim contulerunt,
 ut per uniuersam Europam, atq; etiā longe extra eius limites, tam sit celebris,
 tā apud summos monarchas gratiosa, ut nihil sit quod hac parte uel principib.
 uiris inuideat: & quod peculiariter ad meum desideriū attinebat, habeat in suo
 stēmate uiros literatos literatorumq; patronos eximios, & uel hoc merito om-
 ni posteritatis memoria dignissimos, nuper Raimundū, nunc Antonium eius
 fratrem familiāq; columnen, & insignē Des. Erasmi patroni quondā nostri ami-
 cū: te uerò tertium (ne alios mihi minus notos cōmemorem) adeò expolitum
 & candidum acricq; iudicio hominem, ut tuæ censuræ non minus probari cu-
 piam, quā excellentissimorum in utraq; literatura professorum nostri huius
 haud ineruditi seculi. Et pulchre cōuenire uidebatur, ut scriptor qui in omni-
 bus præsertim Christianorū regionibus etiā uulgo teritur, præferret in fronte

ceū tutelare nomen uiri apud omnes eas gentes non solum notissimī, uerum etiā laudatissimī. Deterrebat hoc unum quod ignotus essem tāto Mœcenati: sed contra cogitabam multos similibus occasionibus innotuisse feliciter, itaq; sic nutantē ut tamen propensior essem ad demerendam tuam gratiam, impulit non inuitū noster uetus amicus & liberorum tuorū ad imitandam paternam excellentiam incensor adiutorq; Ludouicus Carinus, uir magnatibus merito carus, integer, pius, eruditus, cordatus: qui talibus coloribus te mihi depinxit, uerissimis quidē illis ut est ipse sincerus, quales in hanc tabulam cōferre, nec sine modestiæ tuæ uexatione possem, nec sine adulationis suspitione. Accipies igitur uir præclarissime opus hoc per otium inspiciendum: quod si tibi tale uidebitur ut ferri possit à lectore non fastidioso, erit mihi incitamentū ad aggrediendos etiam autores alios: accipies & Gelenium tuū in clientelam, quam nemo non expetit, ipse uehementer opto ut ea dignus sim. Deus te perpetuò seruet patrone (iam enim hanc salutandi formulam mihi tua pace permitto) obseruandissime, unā cum liberorū suauissima cohorte totaq; familia, cui me cōmendatū cupio, si non de officiolo, saltem de studio addictissimo. Basileæ,

calendis Augustis, anno à natiuitate Christi seruatoris
humani generis M D XLVIII.

TESTIMONIUM D. HIERONYMI DE IOSEPHO.

IOSEPHVS Mathathiæ filius, ex Hierosolymis sacerdos, à Vespasiano captus, cum Tīto filio eius relictus est. Hic Romam ueniens, septem libros Iudaicæ captiuitatis imperatoribus patri filioq; obtulit, qui & bibliothecæ publicæ traditi sunt. Et ob ingenij gloriā statuam quoq; meruit Romæ. Scripsit autem alios uiginti Antiquitatū libros, ab exordio mundi, usq; ad decimumquartū annum Domitiani Cæsaris, & duos *ἀντιόχου* aduersum Apionem grammaticum Alexandrinum: qui sub Caligula legatus missus ex parte gentilium, contra Philonem etiam librum uituperationem gentis Iudaicæ cōtinentem scripserat. Alius quoq; liber eius, qui inscribitur *πρὸς αὐτοκράτορα λογισμῶν*, ualde elegans habetur, in quo & Machabæorum sunt digesta martyria. Hic in decimooctauo Antiquitatum libro manifestissime confitetur, propter magnitudinem signorum Christum à Pharisæis interfectum, & Ioannem Baptistam uere prophetam fuisse, & propter interfectionem Iacobi Apostoli dirutam Hierosolymam. Scripsit autem de Domino in hunc modum: Eodem tempore fuit Iesus uir sapiens, si tamen uirum eum oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator operum, & doctor eorum qui libenter uera suscipiunt: plurimos quoq; tam de Iudæis quàm de gentibus sui habuit sectatores, & credebatur esse Christus. Cumq; inuidia nostrorum principum cruci eum Pilatus addixisset, nihilominus qui eum dilexerant perseuerauerunt. Apparuit enim eis tertia die uiuus, multa & hæc & alia mirabilia, carminibus prophetarum de eo uaticinantibus: & usq; hodie Christianorum gens, ab hoc sortita uocabulum, non defecit.

ELENCHVS ARGVMENTORVM

CANDIDO LECTORI S.

Quum noua hæc Iosephi Antiquitatum Latina conuersio, quæ iuxta Græcum exemplar est dissecta, antiquæ translationi capitum distinctione non consonaret, uisum nobis est, uetustam diuisionem in studiosorum gratiam margini annotare, quo loci inde à scriptoribus ante hanc nostram æditionem citati, facilius inueniri possint: quod quidem more nostro fecimus, quo quicquid literis deditorum usui iudicamus conducibile, usq; in medium proferre studemus. Vale bene, & industriam nostram fauore mutuo amplectere.

ELENCHVS RERVM OMNIVM, QVAE

IN VTRAQVE IOSEPHI HISTORIA, TAM ANTIQVITATVM

Iudaicarum quàm Belli Iudaici continentur, per argumenta quibusuis singulorum librorum capitibus (ut in Græco exemplari habentur) præmissa, descriptus.

ANTIQVITATVM LIB. I

P roemium	Cap. 1
Mundi creatio, & elementorum dispositio	Cap. 2
De posteritate Adami, & decem etatibus usq; diluuium	Cap. 3
De diluuiio, & quomodo Noe in arca cum familia seruatus habitauit in campo Senaar	Cap. 4
De turri Babylonica, deq; linguarum mutatione	Cap. 5
Quomodo Noe posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint	Cap. 6
Quod gentes singule à suis autorib. nomina traxerint	Ca. 7
Quomodo Abraham generis nostri autor è Chaldeorū terra profectus habitauit regionem quondam Chananeam, que nunc Iudea dicitur	Cap. 8
Quod fame Chananeam premente Abrahamus in Aegyptū est profectus: & ibi aliquantisper cōmoratus, retro unde uenerat est reuersus	Cap. 9
Sodomitarum clades ab Assyrijs accepta	Cap. 10
Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tā captiuos quā reliquam prædam uictor reduxit	Cap. 11
Quomodo deus Sodomitarum gentem excidit, flagitijs eorū offensus	Cap. 12
De Ismabele Abrahami filio, & posteris Arabib.	Cap. 13
De Isaco legitimo Abrahami filio	Cap. 14
Saræ obitus Abrahami coniugis	Cap. 15
Quomodo è Chetura, Abrahamo nupta Trogloditarū gens prouenit	Cap. 16
De obitu Abrahami	Cap. 17
De Isaci filijs Esao & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione	Cap. 18
De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo	Cap. 19
Mors Isaci, & sepultura in Hebrone	Cap. 20

ANTIQVITATVM LIB. II

Q uomodo Esau & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quod Esau Idumæa, Iacobo Chananeæ contigit	Cap. 1
--	--------

Quomodo Iosephus Iacobi fillorum natu minimus propter somnia futurae suæ felicitatis prænuncia in fratrum inuidiam incurrit	Cap. 2
Quomodo Iosephus in Aegyptū uenditus à fratrib. illustris ibi factus est, & fratres tādē in sua potestate habuit	Cap. 3
Quomodo Iacobus cū tota progenie ad filiū migravit	Ca. 4
De afflictionib. Hebreorū in Aegypto p annos CCCC.	Ca. 5
Quomodo Moyse duce Aegyptū reliquerunt	Cap. 6
Quomodo mare scissum Hebreis Aegyptios fugientibus uiam aperuit	Cap. 7

ANTIQVITATVM LIB. III

Q uomodo Moyse populum ex Aegypto in Sinam montem eduxit	Cap. 1
De Amalecitarum & sociorum clade, et præda quæ Israelitis inde obtigit	Cap. 2
Raguelis consilium quod genero suo Moyse dedit	Cap. 3
Moyse consensu Sina monte acceptas à deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat	Cap. 4
De tabernaculo per Moysen in terra deserta facto, quod similitudinem templi portatilis referebat	Cap. 5
De arca in qua tabulas legis Moyse collocauit	Cap. 6
De mensa & candelabro aureis, deq; altaribus tabernaculi	Cap. 7
De pontificali ac sacerdotali ornatu	Cap. 8
De Aaronis sacerdotio, & leges quæ ad festa ac sacrificia spectant	Cap. 9
Leges de sacrificijs & purificationibus	Cap. 10
Leges belli, & consuetudines	Cap. 11
Seditio contra Moysen propter egestatem, & seditiosorum poena	Cap. 12
De speculatoribus, qui explorata Chananeorum regione reuersi Israelitis terrorem hostium incusserunt	Cap. 13

ANTIQVITATVM LIB. IIIL

H ebreorum inscio Moyse cum Chananeis pugna & clades	Cap. 1
Seditio per Corem aduersus Moysen, & fratrem propter	

IN IOSEPHVM

propter sacerdotium excitata Cap. 2
 Quomodo seditionis concitatoribus diuina ultione extin-
 ctis, sacerdotium Aaroni & filijs est confirmatum Cap. 3
 Que Hebreis in deserto per annos XXXVIII. obuene-
 runt Cap. 4
 Quomodo Moyses deuicit Sebonem & Ogem Amorceorū
 reges, deleuitq; eorum copias Cap. 5
 De Balamo nate Cap. 6
 Hebreorum de Madianitis uictoria, et Amoritis regio quo-
 modo à Moysse duab. cū dimidiata tribubus cōcessa Ca. 7
 Moysis leges, & quomodo ex hominibus est sublatu Cap. 8

ANTIQUITATVM LIB. V.

Quomodo Iesus Hebreorum imperator debellatis ac-
 cessis Chananeis terrā eorum forte diuisit tribu-
 bus Cap. 1
 Quomodo post mortem imperatoris Israelite neglectis pa-
 tris religionibus in extremas calamitates inciderunt, &
 exorto civili bello ex uniuersis Beniamitis D.C. tantū fue-
 re superstitēs Cap. 2
 Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à
 deo populus Israelitarum est traditus Cap. 3
 Libertas per Cenizum reddita Cap. 4
 Quomodo populus rursus à Moabitis est subiugatus, &
 per Iodem ē seruitute exemptus Cap. 5
 Quomodo sub Chananeorum imperium redacti, & per Ba-
 racum in libertatem sint repositi Cap. 6
 Quomodo Amalecite deuictis Israelitis regionem eorū per
 septem annos uastauerunt Cap. 7
 Quomodo Gedeon populum liberauit Cap. 8
 Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus cir-
 cumquaq; finitimis bella gesserunt Cap. 9
 De Sampsonis fortitudine, & quanta mala Palaestinis fece-
 rit Cap. 10
 Quomodo filij sacerdotis Elis à Palaestinis in praelio sunt cesi
 Cap. 11
 Quomodo Elis audita filiorū cede, & arcæ amissione, pro-
 uolatus de throno expirauit Cap. 12

ANTIQUITATVM LIB. VI.

Quomodo Palaestini peste, & fame coacti arcam He-
 brais remiserunt Cap. 1
 Victoria Hebreorum ductu Samuelis Cap. 2
 Quomodo Samuel deficientibus per etatem uiribus, rerum
 administrationem filijs suis commisit Cap. 3
 Quod populus offensus Samuelis filiorum moribus, regem
 sibi dari postulauit Cap. 4
 Saulus iubente deo rex declaratur Cap. 5
 Sauli uictoria contra Ammanitas Cap. 6
 Palaestini Hebreos bello aggressi uincuntur Cap. 7
 Victoria Sauli contra Amalecitas Cap. 8
 Samuel ad Dauidem regiam potestatem transfert Cap. 9
 Expeditio noua Palaestinarum contra Hebreos Cap. 10
 Singulare certamen Dauidis et Goliathi, sequutaq; Palesti-
 norum clades Cap. 11
 Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matri-

monium collocat Cap. 12
 Quod Saulus rex Dauidi necem sit molitus Cap. 13
 Quomodo Dauid aliquoties insidias regis egre elapsus, bis
 tamen eum in potestatem suam redactum interficere non
 sustinuit Cap. 14
 Hebraei à Palaestinis magno praelio uincuntur, in quo Saulus
 rex una cum filijs fortiter pugnans occubuit Cap. 15

ANTIQUITATVM LIB. VII.

Dauid apud Hebronē unius tribus rex creatur, in rea-
 liquis Sauli filius paternū regnum obtinet Ca. 1
 Iebositho amicorum insidijs interfecto, uniuersum re-
 gnum ad Dauidem deuenit Cap. 2
 Dauid ui captis Hierosolymis Chananeos inde populari-
 ter eiecit, urbemq; Iudeis uictoribus inhabitandam tra-
 dit Cap. 3
 Dauid Palaestinarum bello impetitus apud Hierosolyma ui-
 ctoriam illustrem consequitur Cap. 4
 Dauid subactis finitimis gentibus tributa illis imponit Ca. 5
 Damasceni à Dauide uincuntur Cap. 6
 Quomodo Dauid Mesopotamios deuicit Cap. 7
 Quomodo per intestinum familie disidium Dauid à filio re-
 gno pulsus est Cap. 8
 Abesalomus contra patrē profectus cū exercitu perit Cap. 9
 Quomodo Dauid regno restitutus feliciter uixit Cap. 10
 Dauid se uiuente Solomonem filium suum regnum auspiciatū
 uoluit Cap. 11
 Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reli-
 querit Cap. 12

ANTIQUITATVM LIB. VIII.

Quomodo Solomon regnum adeptus inimicos expul-
 sit Cap. 1
 De sapientia Solomonis & prudentia & diuitijs,
 quodq; primus Hierosolymis templum edificauit Cap. 2
 Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio deficiens
 Hieroboamum decem tribuum regem fecit Cap. 3
 Susacus Aegyptiorum rex captis Hierosolymis diuitias eius
 urbis in Aegyptum transportauit Cap. 4
 Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio &
 clades, & quod Basanes Hieroboami generis exstirpa-
 tor, ipse regnum occupauerit Cap. 5
 Aethiopum irruptio in Hierosolymitanum agrum sub Aa-
 sano, & exercitus eorum interitus Cap. 6
 Basane stirpe sublata apud Israelitas Zamares, & post hunc
 Amarinus & Achabus filius, regnum obtinent Cap. 7
 Adadus Damasci & Syriæ rex bis contra Achabum ducto
 exercitu profligatur Cap. 8
 De Iosaphato rege Hierosolymorum Cap. 9
 Achabus à Syris bello lacepsitis in praelio uictus occiditur
 Cap. 10

ANTIQUITATVM LIB. IX.

Ioramus Achabi filius Moabitæ bello petitos superat
 Cap. 1

ELENCHYS ARGUMENTORVM

Ioramus Hierosolymorum rex principatum adeptus fratres & paternos amicos interfecit Cap. 2
 Exercitus iorami deletur ab hostibus, & filij perimuntur, unico excepto, postremo ipse misera morte tollitur Cap. 3

Damascenorum rex Israelitarum regē bello impetit Cap. 4
 Ioramus à leu magistro equitum cum tota stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymitanus rex Ochozias Cap. 5
 Ieus inter Israelitas regnat apud Samariam, et post eum usque quartam generationem eius progenies Cap. 6
 Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnum occupat, qua post sextum annum cesa pontifex Ochozie filium regem constituit Cap. 7

Azaziel Damascenorum regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas expeditiones Cap. 8
 Amasias rex Hierosolymitanus exercitum contra Idumeos & Amalecitas ducto, uictor euadit Cap. 9
 Amasie uictoria de Israelitis & Ioa rege eorum reportata Cap. 10

Quomodo Ozias uicinas gentes subegerit Cap. 11
 Rase Damascenorum rege Hierosolymitas bello uexante, Achazes eorum rex coactus est Assyriorum regem in Damascenos immittere Cap. 12
 Assyriorum rex ui expugnata Damasco, & occiso rege, populum trahit in Mediam, alijs gentibus Damascum in coloniam deductis Cap. 13
 Salmanasar capto Israelitarum rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Chuthaeos in eorum regionem migrare iubet Cap. 14

ANTIQUITATVM LIB. X.

Senacheribi Assyriorum regis expeditio Hierosolymitana, & Ezechie regis oppugnatio Cap. 1
 Quod Assyriorum exercitus una nocte peste absumptus est, & quod rex eorum domum reuersus filiorum insidijs periit Cap. 2
 Ezechie ab infestatione Assyriorum liberatus cum aliquandiu uixisset in pace, decedens Manasse filio regnum reliquit Cap. 3
 Manasses à Chaldeorum ac Babyloniorum rege captus, post aliquantum temporis ab eo rursus in regnum suum restituitur Cap. 4
 De Iosia rege Cap. 5
 Necho rege Aegypti contra Babylonios per Iudeam exercitum ducere uolente, Iosias uetare conatus prelio uictus occiditur Cap. 6
 Nabuchodonosorus inuadens Syriam Ioachim ad amicitiam & societatem suam pertrahit Cap. 7
 Nabuchodonosorus Ioachim rursus Aegyptiorum rebus studenter interficit, & Ioachim eius filium pro eo regem constituit Cap. 8
 Babylonius mutata sententia Ioachim obsidet, deditumque ultro captiuium Babyloniam abducit Cap. 9
 Sedecias Hierosolymorum rex à Babylonio constituitur Cap. 10
 Captis Hierosolymis Nabuchodonosorus populum traducit in Babyloniam Cap. 11

De successoribus Nabuchodonosori, & quod Cyrus eorum imperium in Persas transtulit, & quomodo se tum res Iudeorum apud Babylonios habuerint Cap. 12

ANTIQUITATVM LIB. XI.

Cyrus Persarum rex Iudeos Babylone dimissos prius sedes permittit repetere, collata eis in edificationem templi pecunia Cap. 1
 Regij duces & satrapae Iudeos ab edificatione templi prohibent Cap. 2
 Cambyses Iudeos ab edificando templo omnino prohibet Cap. 3
 Darius Hystaspis filius templum Iudeis edificat Cap. 4
 Xerxis Darij filij in Iudeorum gentem beneficia Cap. 5
 Quomodo Artaxerxe regnante parum absuit quin tota Iudeorum gens Amani dolo extingueretur Cap. 6
 Bagoses, penes quem Artaxerxis iunioris exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudeos afficit Cap. 7
 Quanta Alexander Macedonum rex in Iudeos beneficia contulerit Cap. 8

ANTIQUITATVM LIB. XII.

Ptolemeus Lagi dolo occupatis Hierosolymis cum reliqua Iudea, multos inde in Aegyptum traxit Cap. 1
 Ptolemeus Philadelphus Iudeorum legem in Graecam linguam uertit, & multis eius gentis captiuis dimissis, donaria multa deo in templo eius dedicat Cap. 2
 Honor à regibus Asiae Iudeorum genti habitus, & quod in ciuitatibus à se conditis ius ciuium ei concesserint Cap. 3
 Iosephus Tobiae filius imminentem Iudeis calamitatem depellit, amicus Ptolemaeo regi factus Cap. 4
 Amicitia & societas Lacedaemoniorum cum Onia Iudeorum pontifice Cap. 5
 Iudei seditionibus agitati Antiochi opem invocant Cap. 6
 Quemadmodum Antiochus ducto Hierosolyma exercitum, occupatoque eius urbis dominio, templum etiam spoliauerit Cap. 7
 Antiocho uetante Iudeos uti patrijs legibus, solus Assamonei filius Matthias regem contempsit, profligatis etiam eius ducibus Cap. 8
 Matthias defuncto Iudas filius succedit Cap. 9
 Apollonius Antiochi dux in Iudea prelio uictus occiditur. Cap. 10
 Lysie & Gorgie contra Iudeos expeditiones & clades Cap. 11
 Quomodo diuisis copijs, Simon Tyrios & Ptolemaidenfes, Iudas Ammanitas superat Cap. 12
 Antiochi Epiphanis apud Persas interitus Cap. 13
 Antiochus Eupator profligato Iudeorum exercitu Iudam in templo obsidet Cap. 14
 Antiochus omissa oppugnatione cum Iuda foedus facit & amicitiam Cap. 15
 Bacchides Demetrij dux cum exercitu contra Iudeos missus, infecto negotio ad suum regem reuertitur Cap. 16
 Nicanor post Bacchidem dux contra Iudam missus una cum uniuerso

IN IOSEPHVM

universo exercitu intereccione perijt Cap.17
Bacchidis denuo missi in Iudeam victoria Cap.18
Quomodo Iudas pratio victus occubuit Cap.19

ANTIQUITATVM LIB. XIII.

Ionathas defuncto fratri suo Iude in principatu succedit Cap.1
Ionathas fessum bello Bacchidem compellit inito cum Iudeis foedere exercitum abducere Cap.2
Alexander filius Antiochi Epiphanis regem Demetrium bello aggreditur Cap.3
Demetrius missa legatione ad Ionatham, multis muneribus eum ad amicitiam suam pertrahit Cap.4
Alexander maioribus quam Demetrius pollicitationibus, & delato pontificatu Ionatham in partes suas traducit Cap.5
De templo Del ab Onia edificato Cap.6
Quod Alexander post mortem Demetrii Ionatham in summo honore habuit Cap.7
Demetrius Demetrii filius deuicto Alexandro, & occupato regno in foedus & amicitiam Ionatham recipit Cap.8
Tryphon Apameneus post deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum asserit, recepto in amicitiam Ionatha Cap.9
Demetrio a Parthis capto Tryphon foedus uiolat, & Ionatha dolo capto atq; interfecto Simoni eius fratri bellum infert Cap.10
Quod Simoni Iudeorum gens & pontificatum simul & copiarum imperium detulit Cap.11
Simon Tryphonem in Dora compulsus oppugnat, inito cum Antiocho cui Pius cognomen erat, foedere Cap.12
Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebeus dux regius e Iudea profligatur Cap.13
Quod Simon a genero suo Ptolemaeo in conuiuium per dolum occisus est Cap.14
Quomodo frustratis Ptolemaei conatibus Hyrcanus principatu potitus est Cap.15
Quod Antiochus cognomento Pius ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus CCC. talentis foedus cum eo iniit Cap.16
Hyrcani expeditio in Syriam Cap.17
Quod Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens uictus aufugit Cap.18
Aristobulus primus diadema sibi imposuit Cap.19
Alexandri Iudeorum regis res gestae Cap.20
Ptolemai Lathuri de Alexandro uictoria Cap.21
Demetrius Eucerus Alexandrum praelio superat Cap.22
Antiochi Dionysi in Iudeam expeditio Cap.23
Alexandro mortuo uxor Alexandra in regnum succedit Cap.24

ANTIQUITATVM LIB. XIII.

Post contentionem de regno inter fratres conuentum est ut Aristobulus regnaret, Hyrcanus priuatum uitam degeret Cap.1
Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam sibi

& suis liberis parauerit, & fuga Hyrtani ad Aretam regem Arabum Cap.2
Aristobulus praelio uictus compellitur Hierosolyma Cap.3
Hyrcani & Aristobuli legationes a Scauro petentes auxilium Cap.4
Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerunt Cap.5
Quo stratagemate castra occupauerit Cap.6
Hierosolymitani portas Romanis claudunt Cap.7
Pompeius templum cum inferiore urbis parte ui expugnat Cap.8
Scaurus bello aggressus Aretam, foedus Antipatri suasu cum eo ferijt Cap.9
Alexander a Gabinio uictus, in quodam castello oppugnatur Cap.10
Aristobulus Romae uinculis elapsus, rursus in Iudea captus a Gabinio Romam remittitur Cap.11
Crassi contra Parthos ducentis per Iudeam iter, & sacilegium Cap.12
Pompeij fuga in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam Cap.13
Caesaris in Aegyptum expeditio, & quam fidei Iudeorum opera adiutus sit Cap.14
Antipatri res gestae & cum Caesare amicitia Cap.15
Caesaris literae & senatusconsulta de Iudeorum amicitia Cap.16
Antipater ex filiis suis Herodi Galilaeae, Phasaelo Hierosolymorum regimen committit, & quod Sex. Caesar Herodem magnum ac illustrem reddidit Cap.17
Cassius afflictis Iudeis insuper Octingenta talenta ab eis exigit Cap.18
Malichus per insidias Antipatrum ueneno tollit Cap.19
Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit Cap.20
Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyrriorum tyrannum partem regnum repetentem Herodes profligatum e Iudea pellit Cap.21
Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunijs eum sibi conciliat, quo factum est ut ille accusatores eius non admiserit Cap.22
Antonius in Syriam provinciam ueniens Herodem cum Phasaelo tetrarchas constituit Cap.23
Parthi Antigonom Aristobuli filium in regnum reducunt Cap.24
Parthi Hyrcanum & Phasaclum captiuos abducunt Cap.25
Herodes Romae a senatu Iudee rex declaratur Cap.26
Herodis ex Italia nauigatio & pugna aduersus Antigonom Cap.27
Antigonus a Sosio & Herode opprimitur Cap.28

ANTIQUITATVM LIB. XV.

Expugnatis a Sosio & Herode Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes uero precipuum quemq; ex amicorum eius cohortate interimit Cap.1
Quomodo Hyrcanus a Parthis dimissus ad Herodem reuersus est Cap.2
Herodes Aristobulum coniugis suae Mariammes fratrem Pontificem

ELENCHVS ARGVMENTORVM

tificem declaratum non multo post necandum curauit	Cap. 3
Cleopatra Iudeorum & Arabum regnis inhians, partem eorum ab Antonio impetrare conatur	Cap. 4
Cleopatrae reginae in Iudeam aduentus	Cap. 5
Herodes bellum Aretae infert, quo tempore Antonius à Caesare Actiaco praelio uictus est	Cap. 6
De terramotu qui Iudeam concussit	Cap. 7
Herodis concio ad exercitum	Cap. 8
Herodes ad Caesarem profecturus necessario Hyrcanum interfacit	Cap. 9
Quomodo Herodes etiam regnum à Caesare obtinuit	Ca. 10
Herodes Mariammen calumnijs oppressam interficit	Ca. 11
De fame quae in Iudeam terram incubuit	Cap. 12
Caesarea conditur	Cap. 13
Herodes nouum templum Hierosolymis aedificat	Cap. 14

ANTIQUITATVM LIB. XVI

A lexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pherorae calumnijs appetuntur	Cap. 1
Herodes dat Alexandro, & Aristobulo coniuges	Cap. 2
Herodes ad Agrippam nauigat	Cap. 3
Ionici Iudaei gentiles apud Agrippam accusant, conatos sibi adimere priuilegia per Romanos concessa	Cap. 4
Herodes in Iudeam reuertitur	Cap. 5
Domesticum disidium inter Herodem & filios	Cap. 6
Antipatro Romae degente Herodes Alexandrum et fratrem adductos ad Caesarem accusat	Cap. 7
Alexandri defensio, & cum parente reconciliatio	Cap. 8
Herodes quinquennale certamen ob absolutam Caesaream celebrat	Cap. 9
Iudeorum Cyrenensium & Asiaticorum ad Caesarem legatio	Cap. 10
Herodes opus habens pecunia, sepulchrum Dauidis subijt	Cap. 11
Archelaus Cappadocum rex Alexandrum patri reconciliat	Cap. 12
Trachonitarum defectio	Cap. 13
Expeditio Herodis in Arabiam	Cap. 14
Syllaeus Herodem accusat apud Caesarem	Cap. 15
Euryclis calumniae contra Herodis filios	Cap. 16
Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio	Cap. 17

ANTIQUITATVM LIB. XVII

D E Antipatri Herodis filij malicia	Cap. 1
De Zamari Iudeo Babylonico	Cap. 2
Antipatri contra Herodem insidia	Cap. 3
Herodes Antipatrum mituit ad Caesarem	Cap. 4
Pherorae obitus	Cap. 5
Pherorae uxor accusatur ueneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias	Cap. 6
Antipater capitis damnatus in uincula conijcitur	Cap. 7
Herodis morbus, & Iudeorum seditio	Cap. 8
Antipatri exitium	Cap. 9
Herodis mors, testamentum & funeratio	Cap. 10
Populus seditionem mouet contra Archelaum	Cap. 11

Seditio Iudeorum contra Sabinum, & quomodo Varius auctores eius puniit	Cap. 12
Cesar Herodis testamentum confirmat	Cap. 13
De Pseudalexandro	Cap. 14
Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est	Cap. 15

ANTIQUITATVM LIB. XVIII

Q uirinius ad censendam Syriam & Iudeam mittitur à Caesare, & procurator eiusdem Caesaris in Iudeam uenit Coponius: & quomodo Iudas Galilaeus res nouas molitus est	Cap. 1
Quae & quot sectae fuerint apud Iudeos	Cap. 2
Urbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Caesaris conditae	Cap. 3
Iudeorum contra Pontium Pilatum seditio	Cap. 4
Quid Iudeis Romae degentibus acciderit, & de Pilato	Ca. 5
Vitellij aduentus Hierosolyma, & quomodo à Tiberio mactata accepit, ut impetratis ab Artabano obsidibus bellum contra Aretam susciperet	Cap. 6
Herodis bellum quo ab Areta superatus est	Cap. 7
Nauigatio Agrippae ad Tiberium, & quomodo accusatus uinctus sit, uicq; post excessum Tiberij à Caio eius successore solutus sit	Cap. 8
Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est	Cap. 9
Iudeorum & Graecorum apud Alexandriam seditio	Ca. 10
Cauius in Syriam mittit Petronium iussu Iudeis bellum inferre, nisi malint recipere ipsius statuam	Cap. 11
Quo in statu res Iudeorum apud Babylonem fuerint, & de Asineo ac Anileo fratribus	Cap. 12

ANTIQUITATVM LIB. XIX

Q uomodo Caius à Cherea casus est	Cap. 1
Quomodo Claudius principatum adeptus sit	Ca. 2
Disidium inter senatum & plebem	Cap. 3
Quomodo Claudius Agrippae paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudeorum gratiam	Cap. 4
Agrippae in Iudeam reditus	Cap. 5
Epistola Petronij ad Doritum pro Iudeis scripta	Cap. 6
Gesta Agrippae usq; ipsius obitum	Cap. 7

ANTIQUITATVM LIB. XX

P hiladelphensium & Iudeorum disidium, deq; stola sacerdotali	Cap. 1
Quomodo Helena Adiabenorum regina & eius filij religionem Iudaicam complexi sint	Cap. 2
Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudae Galilaei puniit	Cap. 3
Quomodo plurimi Iudeorum circa templum oppressi sunt	Cap. 4
Seditio Samaritae inter & Iudeos orta	Cap. 5
Gesta Felicis Iudae praesidis	Cap. 6
De procuratore Portio Festo, & de sicarijs	Cap. 7
De procuratore Albino	Cap. 8
Quomodo Florus Albini successor tantis Iudeos affecerit iniurijs, ut coacti sint arma sumere	Cap. 9

DE BEL

DE BELLO IVDÆICO LIB. I.

D E uastatione Hierosolymæ ab Antiocho	Cap. 1
De successionibus principum à Ionatha usq; ad Aristobulum	Cap. 2
De Aristobulo, Antigono, Iuda Essæo, Alexandro, Theodoro & Demetrio	Cap. 3
De bello Alexandri cum Antiocho, & Areta: deq; Alexandria & Hyrcano	Cap. 4
De bello Hyrcani cum Arabibus, & expugnatione Hierosolymæ	Cap. 5
De bello Alexandri cum Hyrcano & Aristobulo	Cap. 6
De Aristobuli morte, & bello Antipatri contra Mithridatem	Cap. 7
De accusatione Antipatri apud Cæsarem de pontificatu Hyrcani, & Herode bellum mouente	Cap. 8
De Romanorum dissidijs post mortem Cæsaris, & insidijs Malichi	Cap. 9
De Herode accusato, & uindicta	Cap. 10
De bello Parthorum contra Iudeos, & fuga Herodis ac fortuna	Cap. 11
De bello Herodis è Roma redeuntis pro Hierosolyma & contra latrones	Cap. 12
De morte Iosephi, et obsidione Hierosolymæ per Herodem, & Antigono occiso	Cap. 13
De insidijs Cleopatrae in Herodem, & Herodis prælio contra Arabes, & ingenti terræ motu	Cap. 14
Herodes exaltatus in regnum	Cap. 15
De urbibus & ædificijs instauratis et conditis ab Herode, deq; munificentia qua usus est erga exterarum gentes, eiusq; felicitate	Cap. 16
De dissidio Herodis cum filijs Alexandro & Aristobulo	Cap. 17
De conspiratione Antipatri contra patrem	Cap. 18
De ueneno Herodi parato, et quomodo compertum sit	Cap. 19
De Antipatri in Herodem malignis studijs deprehensis & ultis	Cap. 20
De aquila aurea, morteq; Antipatri & Herodis	Cap. 21

DE BELLO IVDÆICO LIB. II.

D E successoribus Herodis, & ultione direpte aureæ aquilæ	Cap. 1
De pugna & strage Hierosolymis inter Iudeos & Sabinianos	Cap. 2
De Vari gestis circa Iudeos crucifixos	Cap. 3
De ethnarcha Iudeorum instituto	Cap. 4
De subditio falsoq; Alexandro, eoq; deprehensio	Cap. 5
De Archelai exitio	Cap. 6
De Simone Galilæo, de tribus sectis apud Iudeos	Cap. 7
De Pilati regimine	Cap. 8
De superbia Caij, & Petronio præside	Cap. 9
De Imperio Claudij, & regno Agrippæ, ac morte	Cap. 10
De uarijs tumultibus in Iudæa & Samaria	Cap. 11
De tumultibus in Iudæa sub Felice	Cap. 12
De præsidibus Iudææ Albino & Floro	Cap. 13
De Floro seuiente in Iudeos Cæsarienses & Hierosolymam	

D E alia oppensione Hierosolymorum dolo Flori	Cap. 14
De Politiano tribuno, & oratione Agrippæ ad Iudeos ad obediendum Romanis hortantis	Cap. 15
De corrupta rebellionem Iudeorum contra Romanos	Cap. 16
De cede Ananie pontificis, Manabemi & militum Romanorum	Cap. 17
De Iudeorum maxima strage Cæsaree et in omni Syria	Cap. 18
De Iudeorum alia graui cede	Cap. 19
Iudei Alexandriae occisi	Cap. 20
De clade Iudeorum autore Cestio	Cap. 21
De pugna Cestij contra Hierosolymam	Cap. 22
De obsidione Hierosolymæ à Cestio, & strage	Cap. 23
De Damascenorum seuitia in Iudeos, deq; Iosephi studijs in Galilæa	Cap. 24
De Iosephi periculis & euasione, et Ioannis Giscalæ malitia	Cap. 25
Tiberias à Iosepho recuperatur & Sepphoris	Cap. 26
Quomodo Hierosolymite bello se preparauerint, deq; Simonis Gioræ tyrannide	Cap. 27
	Cap. 28

DE BELLO IVDÆICO LIB. III.

D E Vespasiani ducis aduentu, & clade duplici Iudeorum	Cap. 1
Descriptio Galilææ, Samariæ & Iudææ	Cap. 2
De auxilio Sepphoritis misso, & Rom. disciplina militari	Cap. 3
Impetus Placidi contra Iotapatam	Cap. 4
Galilæa à Vespasiano inuaditur	Cap. 5
Gadare expugnatio	Cap. 6
Iotapatæ obsidio	Cap. 7
Obsidio Iotapatæ ab Iudeis, et diligentia Iosephi: deq; Iudeorum excursionem in Romanos	Cap. 8
De oppugnatione Vespasiani contra Iotapatam ariete, & alijs tormentis bellicis	Cap. 9
De iterata impugnatione Iotapatæ ab Iudeis	Cap. 10
Iaphæ expugnatio à Traiano & Tito	Cap. 11
De Samaritis à Cereale deuictis	Cap. 12
Iotapatæ excidium	Cap. 13
Quomodo Iosephus captus uitam suam redemerit facto & uerbis	Cap. 14
Ioppe denuo capitur	Cap. 15
Deditio Tiberiadis	Cap. 16
Tarichearum obsidio	Cap. 17
De lacu Genezar, & fontibus Iordanis	Cap. 18
Tarichearum excidium	Cap. 19

DE BELLO IVDÆICO LIB. IIIL.

O bsidio Gamalensis	Cap. 1
Itaburius mons occupatur à Placido	Cap. 2
Excidium Gamalæ	Cap. 3
Giscala à Tito capitur	Cap. 4
Hierosolymitani excidij initium	Cap. 5
Idumæorum aduentus pro Hierosolymitanis & acta	Cap. 6
De clade Iudeorum ab Idumæis facta	Cap. 7

ELENCHVS ARGVMENT. IN IOSEPHVM

DE BELLO IVDAICO LIB. V.

D e altera strage & reditu Iudæorum, Zelotarumq; crudelitate	Cap.1
De intestina discordia Hierosolymorum	Cap.2
De Gadarensium deditione & strage	Cap.3
De captis oppidis quibusdam, descriptioq; ciuitatis Hierichuntinæ	Cap.4
Lacus Asphaltites	Cap.5
Gerasæ deuastatio, simul de Neronis morte, Galbæ, & Othonis	Cap.6
De Simone Geraseno, nouæ conspirationis principe	Cap.7
De Galba, Othone, Vitellio & Vespasiano	Cap.8
De Simonis gestis contra Zelotas	Cap.9
De Vespasiano in Imperatorem electo	Cap.10
Aegypti descriptio, et Phari	Cap.11
Vespasianus Iosephum captiuitate liberat	Cap.12
De Vitellij morte & moribus	Cap.13
Titus mittitur contra Iudeos à patre	Cap.14

DE BELLO IVDAICO LIB. VI.

D e triplici seditione apud Hierosolymam	Cap.1
Titus explorator Hierosolymæ periclitatur	Cap.2
De eruptionibus Iudæorum contra Romanos castra metantes	Cap.3
De intestina pugna azymorum diebus	Cap.4
De Iudæorum dolo in Romanorum milites	Cap.5
Descriptio Hierosolymorum	Cap.6
Deditionem Iudæi recusant, & Romanos adoriuntur	Cap.7
De casu turris & duorum murorum obtentu	Cap.8
De Castore Iudæo Romanis illudente	Cap.9
De secundo muro bis obtento à Romanis	Cap.10
De aggeribus in tertium murum, & oratione proluxa Iosephi pro deditione faciendâ, & fame obsessorum	Cap.11
De Iudæis crucifixis & aggeribus combustis	Cap.12
De muro extructo ab exercitu Romano circum Hierosolymam triduo	Cap.13
De fame Hierosolymorū & secundo aggere extructo	Cap.14
De cede Iudæorum intra & extra Hierosolymam	Cap.15
De sacrilegio circa templū, & relatis ex urbe cadaueribus, & fame	Cap.16

DE BELLO IVDAICO LIB. VII.

D e suffossione murorum, succensione aggerum, et Sapino oppugnante murum	Cap.1
Romani Antoniam inuadunt, & à Iudæis repelluntur	

tur	Cap.2
De Iuliano Romano milite insigni fortitudine	Cap.3
Iosephi Oratio pro deditione Iudæorum, & profugium eorum	Cap.4
De iterata pugna, extructis aggeribus, & excursionibus Iudæorum	Cap.5
Romani flammis pereunt dolo Iudaico, & de Artorio quodam	Cap.6
De fame Iudæorum	Cap.7
De muliere quæ per famem filium coxerat	Cap.8
De expugnatione muri, & incendio templi	Cap.9
Quemadmodum templum incensum est inuito Tito	Cap.10
De sacerdotibus, gazophylacioq; & porticu	Cap.11
De prodigijs excidiū Hierosolymæ præcedentibus & præsagijs	Cap.12
De imperio Titi, & sacerdotum interfectione	Cap.13
De præda seditionum & succensione interioris ciuitatis	Cap.14
Superior pars ciuitatis oppugnatur, & confugiunt aliqui Iudæorum ad Titum	Cap.15
De occupata reliqua parte ciuitatis	Cap.16
De numero captiuorum & peremptorum	Cap.17
Hierosolymæ urbis historia breuis	Cap.18
De premio militum	Cap.19
De nauigatione Vespasiani, deq; comprehenso Simone, & spectaculo die natalitio exhibito	Cap.20
De calamitate Iudæorum apud Antiochenfes	Cap.21
Quomodo Vespasianus rediens à Romanis exceptus est	Cap.22
Domitiani gesta contra Germanos & Gallos	Cap.23
De amne sabbatico, & triumpho Vespasiani ac Titi celeberrimo	Cap.24
Herodiam & Macherius à Basso capta	Cap.25
De Iudæis à Basso interemptis & Iudæa diuendita	Cap.26
De clade Antiochi regis & eruptione Alanorum in Armeniam	Cap.27
Excidium Massade castelli munitissimi	Cap.28
Interitus sicariorum, qui in Alexandriam & Thebas profugerant	Cap.29
Onie templum clausum apud Alexandriam	Cap.30
De interfectione Iudæorum apud Cyrenem	Cap.31

DE ANTIQVITATE IVDÆORVM contra Apionem libri II.

De Imperio Rationis, siue de Machabæis lib. unus	Fol.871
Iosephi uita, ab ipso conscripta	Fol.549

FLAVII IOSEPHI AN- TIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER PRIMVS,

Sigismundo Gelenio interprete.

PROOEMIUM.

Cap. I

VI ad scribendas historias se conferunt, non unā neque eandē sui propositi causam habere mihi uidentur, sed plures, easq; multū inter se differētes. quidā enim ostēdendæ eloquentiæ causa, gloriæq; ex ea captandæ, ad hoc studiorū genus se applicāt. alij quo gratiam illis referrent, quorum res gestas scribēdas sibi sumpserūt, nulli labori quantū in se fuit, pepercerunt. Sunt quos res ipsa compulit, ut quib. gerendis interfuerāt, ea scripto complexa in uulgū proderent. nec defuerūt, qui res insignes cognituq; dignas in obscuro latere nō ferret, atq; ideo narrationē earū in cōmunem utilitatē proferrēt. Ex iā dictis causis postremæ duæ me quoq; ad idem permouerunt. Bellum em̄ quod cū Romanis habuimus, & res utrinq; gestas, ac demum euentum, quæ omnia præsens ipse meo periculo didici, narrare coactus sum propter quosdam qui scriptis suis ueritatē deprauarūt. Præsens uero opus aggressus sum, ratus Græcis omnibus cognitu nō iniucundū fore. Cōplectetur em̄ uniuersam nostræ gentis antiquitatē, formamq; reipublicæ, ex Hebraicis literis translata. Cogitaueram equidem & antea, iam tum cum historiam de bello scriberem, docere, unde primum oriundi ludæi, quā uaria fortuna usi, sub quali legislato- re ad pietatē cæterasq; uirtutes instituti, quibus bellis per tot secula gestis, in uiti ad postremū contra Romanos bellum sint pertracti: sed quoniam prolixius erat hoc argumentū, seorsim illud propriè dicato opere exorsus usq; ad finem suum perduxi. Procedente dein tempore, sicut usu uenit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædam ac segnicies mihi incessit, tantā materiam in alienam ac peregrinā linguā traducturo: sed fuerunt qui cupiditate cognoscendi ad opus me adhortabantur, & præ cunctis Epaphroditus, uir cum omnis generis disciplinarum, tum uerò rerum gestarū peritiæ cum primis auidus, ut qui ipse in maximis negocijs & uarijs fortunæ casib. uersatus, in omnibus eximiam naturæ indolem præ se tulisset, inconcussūq; uirtutis studium perpetuo retinuisset. Huic igitur morem gerens, assiduo cunctorum utile aliquid ac honestū molientium fautori, cū me mei iam suppuderet, si uiderer ignauia speciosissimo labori antepondere, uires animūq; resumpsit: simul hac quoq; reputatione nō leuiter permotus, q; & maiores olim nostri exteris sua benigne cōmunicauerunt, & Græcorū nōnulli uehementi res nostras cognoscēdi studio flagrauerūt. Itaq; inuenio literis proditum, quòd Ptolemæus secundus eius nominis rex, totus disciplinis colligendisq; libris Ioseph.

a deditus

deditus, magnopere contenderit legem nostram; eiusque instituta, & uiuendi
 formam praescriptam, in Graecum eloquiū transferri. Eleazarus autem pon-
 tificum nostrorū nemini secundus, regi hanc utilitatē non inuidiē, reclamatu-
 rus omnino, nisi consuetudinem haberemus à maioribus acceptā, res bonas
 & honestas cælare neminem. Proinde mihi quoque conuenire duxi, ut & pon-
 tificis nostri imitarer magnanimitatē: & hodie quoque regis illius multos per
 similes putarem, duntaxat quod ad discendi cupiditatē attinet, neque enim to-
 tam scripturam occupauit ille, sed legem solam ei tradiderūt interpretes, qui
 ob hoc Alexandriam missi fuerant. Sunt autem innumera sacris literis prodi-
 ta, ut quae quinq; milium annorum historiam in se complectantur, in qua di-
 uersi sunt inopinati casus, uaria belli fortuna, multa imperatorum preclara fa-
 cinora, multae rerum publicarum mutationes. In uniuersum autem ex huius
 potissimum historiae lectione cognoscere licet, quod his qui Dei uoluntati
 obsequuntur, & leges bene latas transgredi uerentur, omnia prospere succe-
 dunt supra quam credi possit, & felicitas illis praemium à deo proponitur, quod
 si ab illarum diligenti obseruatione discedant, neque consilia eorum exitum in-
 ueniunt, & boni ipsorū opinione conatus in calamitates immedicabiles de-
 sinunt. Quapropter iam nunc lecturos haec uolumina adhortor, ut deo men-
 tem adhibeant, & legislatorem nostrum probent, si naturam, ut dignum est,
 cōsiderauit, & uirtuti eius conuenientes semper operationes assignauit, pu-
 ramque suam narrationem ab omni, qualis apud alios est, fabularum uanitate
 conseruauit: tametsi quantum ad longitudinē temporis, rerumque uetustatem
 attinet, impune poterat quaelibet mendacia confingere. Natus enim est ante
 annos bis mille, cum ad tot retro secula etiam poetae ne deorum quidem suo-
 rum natales, nedum mortalium leges aut res gestas referre ausi fuerint. Sed
 haec omnia procedens oratio accuratē suo quoque ordine docebit, ita ut nos fa-
 cturos sumus polliciti, neque subtrahendo quicquam, nec addendo. Ceterum
 quoniam fermē omnia pendent à Mosis legislatoris sapientia, necesse habeo
 paucis de illo praefari, ne quem fortē cogitatio subeat qui factum sit, ut quum
 operis inscriptio res gestas polliceatur, tam multa ad naturae cognitionē spe-
 ctantia scriptis nostris inseruerimus. Scire igitur oportet, quod uir ille ante
 omnia necessarium existimauit, uel uitam suam recte disposituro, uel alijs le-
 ges posituro, ut in primis naturae dei cognitionem habeat, atque ita considera-
 tis eius operibus, egregium illud exemplar imitari, quantum in suis uiribus
 est, & sectari conetur. alioquin absque hac contemplatione neque legislatorem
 ipsum unquam bonam mentem sibi paraturum, neque scripta eius ullum mo-
 mentum ad uirtutem auditorum allatura, nisi ante omnia discerent, quod de-
 us cum sit parens omnium ac dominus, omniaque contueatur, eis quidem qui
 se sectantur, felicem uitam donat: qui autem à uirtutis tramite digrediuntur,
 illos maximis calamitatibus inuoluit. Hanc doctrinam ciues suos docere uo-
 lens, non à pactis aut conuentis & mutuo circa haec iure leges est auspicatus,
 quemadmodum alij solent: sed ad deum & mundum ab eo conditū erectos
 mente, & persuasos quod in terris pulcherrimum dei opus simus homines,
 cum iam ad pietatem haberet obsequentes, facile deinceps de reliquis omni-
 bus edocuit. Itaque alij leges praescriptas sequuti, pudenda hominum
 peccata

peccata in deos suos uerbis transtulerunt, atq; hoc pacto hominib. malis magnum incitamentum ad maliciã addiderunt. at noster legislator posteaquam puram putam uirtutem habere deum docuisset, censuit pro se quencq; adniti oportere, ut in partem eius aliquã peruenire possit: in eosq; qui neq; sapiunt hæc neq; credunt, seuerè admodum animaduertit. Ad hoc igitur præscriptũ uolo lectorem hæc nostra examinare. nanq; sic considerantibus nihil uel absurdum, uel dei magnificentia indignum esse uidebitur. omnia enim summa concinnitate iuxta uniuersi naturam sunt disposita, partim ita ut dignum erat à legislatore subindicata, partim decentissimis allegorijs cõuestita: partim etiã diserte expressa, nimirum quæcuncq; absq; ambagibus erant proferenda: quorũ causas si quis singillatim considerare uellet, sublimis inde & ualde philosophica speculatio exoriretur, in aliud tempus differenda. Quòd si deus longiorem ætatem concesserit, absolutis quæ nunc tractamus, ut illa quoque perscribantur operam dabimus: nunc ad rerum seriẽ uertemus stylum, præmissis quæ Moyse narrat de mundo condito: ea è sacris codicibus ita ut inuenimus transsumpta, in hunc fermè modum se habent.

Mundi creatio, et elementorum dispositio. Cap. ii

IN principio creauit deus cælum & terrã. Hæc cum in conspectum non ueniret, alta caligine tecta, spiritusq; eam superne permearet, lucem deus fieri iussit: quæ cū effulisset, considerata tota materia, discreuit lucem à tenebris: & his nomẽ imposuit noctem, illam uerò diem appellauit, uesperæ & mane uocabulo exordijs lucis & quietis indito. Atq; hæc quidẽ prima dies extitit, Moyses aut unam eam dixit. Cuius causam possem equidem & nunc reddere: sed quoniam promisi me omniũ causas proprio uolumine conscriptas editurum, in illud tempus hanc quoq; rationem differam. Post hæc secunda die cælum uniuersitati rerũ superimposuit, discretũ à cæteris, & in sublimi per se collocatũ, glaciẽq; circumcompactum, & humida ac pluuiã natura ob terram irrotatione iuuandam cõpetetèr temperatum. Tertia uerò terrã statuit, mari undequaq; circumfusam: eademq; die continuò plantæ simul & semina è terra sunt exorta. Quarta uerò cœlũ sole ac luna alijsq; siderib. exornauit, mandato eis dato, ut suo motu & meatu tẽporum anni reuolutionem manifeste indicarent. Quinta uerò die animãtia, tum natatilia, tum per sublime uolantia, per altum perq; aerem dimisit, copulata prius & ad congressus genituræ causa comparata, quo genus eorum cresceret simul ac multiplicaretur. Sexta autem die quadrupedum genus condidit, masculo & foemineo sexu distinctum: in hac uerò hominem etiam finxit, atq; ita mundum sex diebus uniuersum, & omnia quæ mundo continentur, Moyse facta esse dicit: septima autẽ requieuisse deum, & ab operibus cessauisse. quamobrem etiam nos uacationem à laboribus per hanc diem celebramus, appellantes eam sabbatum: quæ uox requiem Hebræorum lingua significat.

Quin etiam naturam interpretari post septimam diem Moyses incepit, de hominis fabricatione in hunc modum differens. Finxit deus hominem humo telluris sumpta, immisitq; in eum spiritum & animam: homo autem hic uocatus est Adamus. significat autẽ hoc Hebræorum lingua rufum: quandoquidem è rufa humo fermētata est factus, talis enim est intacta terra

Ioseph.

a 2 & uera

Gen. i

ii
Gen. i

& uera. Statuit autem deus coram Adamo diuersa animalium genera tam masculina quàm foeminina ei ostendens: qui eis nomina indidit, quibus hodie quoque nominantur. Videns autem Adamum carentem societate & cōiūctū foeminā (nondum enim erat) mirantemque quod reliquæ animantes ita se haberent: sopito illi costa una exempta, mulierem ex ea formauit: moxque ut est adducta, ex se productā Adamus agnouit. Ista autem Hebræorum lingua uocatur mulier. huius autem nomen erat Eua, id significat matrē omnium uiuentium. Narrat præterea deum hortum ad orientē plantasse omni uirēti plantarum: & in his fuisse arborē uitæ, & aliam scientiæ, per quam dignosceretur bonū à malo. in hunc hortū cum introduxisset deus Adamum cum uxore, iussit eos plantarum curam habere. Rigatur autē hic hortus ab uno amne, uniuersam in circuitu terram lustrante, qui in quatuor diuersos alueos finditur. Horum qui Phison nominatur (ea uox multitudinem significat) ad terram Indiam delatus, in illud se pelagus exonerat, Græcis Ganges appellatus. Euphrates autem & Tigris in rubrum mare exeūt: quorum Euphrates uocatur Phora, id significat uel dispersionem uel florem. Tigris autem Diglath, quod interpretatur angustus simul & uelox. Geon autem Ægyptū mediam secatur: id nobis ab oriente exortum signat, quem Græci Nilum appellare solent. Porro ^{Gen. 3} deus Adamum & uxorem de cæteris plantis gustare iussit, una arbore scientiæ solum illis interdixit, præmonitis si attigerint, cōfestim exitium eis affuturum. Cum autē per id tempus nullum esset inter animalia diffidiū, & serpens familiariter cum Adamo ac uxore degeret, inuidebat eis felicitatē uenturam, si iussis dei parere perseverarent: & ratus in calamitatē casuros, si mādāta neglexissent, maliciose persuadet mulieri ut de arbore scientiæ gustaret, asseuerās inesse ei uim dignoscēdi boni ac mali: de qua si gustassent, beatā nihilōque deterioremq; deum uitam acturos. atque hoc pacto mulierē subuertit, ut mandatum dñi contēneret: quæ gustato arboris fructu, ciboque hoc delectata, etiam Adamo usum eius persuasit. iamque se nudos esse sentiebant, & de tegmento sibi dispiciebant. arbori enim acuminis & cogitandi uis inerat. Folijs igitur ficulneis sese texerunt, atque ita conuelatis pudendis, uidebantur sibi feliciores, qui inuenissent quo prius carebant. Mox cū deus in hortum uenisset, Adamus antea familiariter cum deo colloqui solitus, conscius sibi iniusticiæ secedebat. Deus autem miratus causam scitabatur, quid ita prius delectatus sua consuetudine, nunc fugitaret ac latitaret. Illo uerò tacente præcōscientia non seruati præcepti, deus ita inquit: Equidem prospexeram uobis, quomodo uitam felicem omnisque mali expertē uiueretis, nulla noua cura in animo sollicitati, omnibus quæcunque ad usum ac uoluptatē conferunt, sua sponte uobis prouenientibus, mea unius prouidentia citra omnem uestrum laborem aut sollicitudinem: quibus fruētes uos neque senectus celeriter opprimeret, & uita diuturna quam longissime proferretur. tu uerò hanc meam sententiam ludibrio habuisti, mandato meo contempto. non enim propter bonum aliud quod taces, sed propter malam conscientiam. quare & senectus ocyor superueniat, & uita uestra minus sit diuturna. Adamus autē excusabat peccatū, & irā dei deprecabatur, culpam in uxore referens, & dicēs, ab illa deceptum se peccauisse: at illa serpētem accusabat. Tum deus mulctauit eum, quod muliebri consilio

consilio cessisset: terramque nullos posthac fructus sponte proferre iussit: laborantibus autem & opere attritis alia dare, alia negare. Euam autem parturitionibus & hoc genus doloribus castigauit, eo quod ipsa à serpente decepta Adamum eisdem dolis illectum in calamitates coniecisset. quin & serpenti uocem ademit, iratus ob maliciam qua erga Adamum est usus: uenenumque linguae eius indidit, & hostem eorum declarauit: admonuitque, caput eius plagis impetendum esse, tum quod in hoc pernicies hominis sita sit, tum quod ipsa bestia hoc pacto facillime opprimatur: ad hæc pedibus priuatū trahi per terram, ac uolui fecit. His poenis impositis deus Adamum & Euam ex horto in aliam regionem transtulit.

De posteritate Adami, & decem etatibus usque diluuium. Cap. III

AT sunt autem eis & filij mares duo, horum prior appellatus est Cain, III
quod interpretatur acquisitio: Abel autem secundus, ea uox luctum si Gen. 4
gnificat. Natæ sunt eis etiā filiae. Hi fratres suis quisque studiis intenti erant. Abel iusticiā colebat, & omnibus actionibus suis deum præsentē ratus, uirtuti operam dabat. pastoralis autem eius erat uita. Cain uero quum alioquin etiam pessimus esset, lucrumque solum spectaret, terram quoque arare primus excogitauit: ac postremo fratrem etiam interemit tali de causa. Quum uisum eis esset sacrificare deo, Cain agri & arborum fructus obtulit, Abel lac & primogenita pecorū. Huius sacrificiū deo fuit acceptius, quæ sponte naturæ genitis constaret, quæ ea quæ homo auarus & industrius per uim quandam à natura extorserat. ideo Cain ægrè ferens prælatū sibi à deo Abelem, interfecit fratrem, & cadauere eius abdit, rem clam fore putabat. Quo cognito deus uenit ad Cain, rogans de fratre, ubi nam esset. multis enim diebus se non uidisse eum, quæ reliquo omni tempore cum ipso uersari animaduertisset. Tum Cain anxius, nec habens quod responderet deo, primum se quoque demirari ait, quid factum sit, quod frater nusquam compareat. Instante uero deo, & accuratius inquirente, iam commotior negauit se pædagogum fratris, aut rerum eius obseruatore esse. Tum deus coarguit Cain paricidij, mirari se dicens, quod negaret se quicquam de fratre scire, quem ipse interemisset. & supplicium quidem quod cæde comeruerat ei remittit, sacrificio placatus ne grauius in supplicem fauaret: sed male ominatus ei & posteris ipsius, usque septimam progeniem puniturum se est comminatus: & ex illa regione extorrens unam cum uxore fecit. Illo autem timēte, ne oberrans in feras incideret, atque ita periret, securum esse iussit quod ad hoc periculum attinet, & impauide terras peragrarē: & signo ei indito quo nosci posset, abire procul iussit. Cain autem multas regiones unam cum uxore emensus, tandem Naida condidit: id loci nomen est: atque illic sedem optauit, ubi etiam liberos procreauit. Cæterum tantum abfuit ut hac castigatione in melius uitam mutauerit, ut peior etiam sit factus, suis uoluptatibus uel cum aliorum iniuria indulgens: & facultates domesticas per uim ac rapinas accumulās, accitis undecumque latrociniis & nequitiae socijs, magister illis ad facinorosam uitam est effectus. Adhæc simplicem hactenus uiuendi rationem, excogitatis mensuris & ponderibus immutauit, pristinamque sinceritatem & generositatē ignaram talium artium in nouam quandam uersutiam deprauauit. Primus agrorum terminos fixit, urbemque extru-

Ioseph.

a 3

ctam

etiam & cōmunitā coactis in unū domesticis & clientib. inhabitādā tradidit, Enosæ nomie imposito ab Enoso liberorū natu maximo. Is laredū genuit, ex q̄ Malalehel, & ex eo deinceps Mathusula est progēitus. huic Lamechus fuit filius, qui liberos habuit septuaginta & septē, ex duabus susceptos uxoribus, Sella & Ada. Ex his Iobel ex Ada natus, tabernaculis cōstructis pastoralī cultu ac uictu fuit cōtentus. Iubal uerō germanus eius musicæ operā dedit, psalteriūq; & citharā inuenit. Thobel aut unus ex altera uxore prognatorū uiribus excellēs rē militārē egregie tractauit, cuius artibus & opes ampliores, & uictū lautiorē sibi cōparauit, quin et grariā primus est cōmētus, & filię factus est pater unius, nomie Naamę. Porro Lamechus diuini iuris nō imperitus, uidens pœnas se exoluturū paricidij à Caino perpetrati, uxoribus suis hoc indicauit. Ceterū superstitē etiā tū Adamo Caini. soboles sceleratissima euasit, dū posterior quisq; sit deterior, nec solū imitatur priorū uitia, sed et superat, interrim nec à bellis, nec à latrocinijs tēperando: & qui à cædibus abstinebāt, alioquin auare & superbe inter suos uiuebāt. Adamus aut qui primus è terra factus, ut ad illum oratio nostra recurrat, posteaq; Abel esset mactatus, & Cain propter cædē solū uertisset, procreādis liberis operā dedit, q̄ magno prolis desiderio teneretur, annos iā natus triginta supra ducētos: quibus cū accessissent septingenti, tandē uita defunctus est. ex huius liberis quos cōplures habuit, fuit etiā Sethus. sed quia de alijs longū esset narrare, de solo Setho mentionem faciā. hic à patre educatus, ubi eō ætatis uenit, ut iā quod rectū est discernere ualeret. uirtutis studijs se totū dedit: & cū ipse uir optimus euassisset, etiā nepotes sui similes post se reliquit. qui quoniā erāt oēs bona indole præditi, & patriā absq; seditione incolebant, in perpetua felicitate uitā exegerūt: & sideralem scientiā ac cœlestium rerum cognitionē excogitauerunt. ne aut inuenta sua ex hominum noticia dilaberentur, et prius perirent quàm pernoscerentur, scientes Adamum uniuersalem rerū interitū præcecinisse, unum incendio, diluuiō alterum, excitatis duabus columnis utriq; sua inuenta inscripserunt: ut si lateritiā diluuiō deleri contingeret, lapidea superstes hominibus discendi copiam faceret, & quæ inscripta continebat, spectanda exhiberet. aiunt enim lapideam illam ab ipsis dedicatam, quæ & nostris temporibus extat in terra Syria.

De diluuiō. & quō Noe in arca cum familiā seruatus habitauit in cāpo Senaar. Cap. IIII

v
Gen. 5. 6

IN hunc modū per septē generatiōes perseuerauerūt unū deū colentes omniū rerū dñm. semperq; uirtutis respectū habētes. Proce-
dēte dein tēpore à patrijs institutis degenerarūt, neq; humana iura seruātes, neq; deo cōsuetos honores persoluētes. & qui prius certatim uirtutē exercuerāt, postea duplo maiore studio maliciā cōsectabātur: atq; ita deū infensum sibi reddiderūt, nā multi angeli dei cū mulierib. cōgressi progeniē procreauerūt insolentē, & fiducia roboris omne ius & fas contemnentē: quorū facinora nō absimilia his quæ de gigantibus Græci memorāt, posteritati sunt tradita. Noe aut facta eorū moleste & indigne ferēs, suadebat ut in melius uolūtates ac opera sua trāsmutarēt: uerū cū uideret illos sibi nō parere, totosq; uiciorū dulcedini succūbere, ueritus ne & se & familiā suā interimerēt, secedēs cū suis in aliā regionē migrauit, tum deus uiri iusticia delectatus, non eius

eius solum seculi homines extremæ maliciæ damnauit: sed cum decreuisset uniuersum humanū genus extinguere, aliudq; nouū & à uicijs purū instaurare, primū uitam eorū breuiore spatio circūscripsit, & abrogata longæuitate intra centū & uiginti annos coercuit, dein continentē terrā in pelagi faciē trāsmutauit, atq; ita genus illud aboleuit uniuersum. Noe aut̃ solus est seruatus, diuino oraculo uiā euadendi & rationē edoctus talē. Arcā quatuor cōtignationū exstruxit longitudine cubitorū ccc. latitudine l. patentē in altū cubitos xxx. in eam cum matre liberorū suorū, eorumq; cōiugibus cōscendit: impositis prius quæ ad uitā sustentandā forēt usui, & om̃e genus animantib. ad seminariū cōseruandū iugatim pro sexus ratiōe introductis, & quibusdā ex his septenariū usq; numerū. erat aut̃ arca tā tecto q̃ lateribus firmis contra omnē uim tēpestatū, & undarū insultū. In hūc modū seruatus est Noe cū familia, gētis successionē ab Adamo decimus. nā Lamechō est genitus, cui pater fuit Mathusala. hic aut̃ Enochī fuit filiū Jaredi, Malahelo geniti, qui cū pluribus fratrib. ex Cainane prognatus fuerat Enosi filio. Enosus uerō Sethi filius erat, Adami nepos. cōrigit aut̃ hæc uastitas anno ætatis Noe sexcētesimo, mense secundo, qui Dīus à Macedonibus uocatur, ab Hebræis Marsonane. sic em̃ Ægyptij distinxerunt annū. Moses aut̃ Nisan qui est Xanthicus, mensem primū in suis fastis ordinauit, q̃ per hunc Hebræos ex Ægypto eduxisset. eundē etiā omniū quæ ad rem diuinā pertinerēt, exordiū fecit: alioqui qđ ad nundinationes rerū uenaliū reliquāq; dispensationē anni attinet, nihil de pristino ritu innouauit. Vim aut̃ imbriū cœpisse ait uigesima septima iam dicti mēsis, post annū ab Adamo primo hoīe bis millesimū sexcētesimū quinquagesimū sextū. hoc spatiū tēporis relatū est in sacros codices, diligēter annotantibus priscis illustriū uirorū tam natales q̃ obitus. Adē siquidē, qui nō gentos & triginta uixit annos, cū esset triginta & ducentorū annorū, Sethus filius natus est. Sethus aut̃ ducentesimo & quinto anno genuit Enosum. qui dum quinq; & nongentis uixisset annis, Cainano filio suo rerum curam tradidit, quem genuerat anno centesimo nonagesimo. hic uixit annis decem & nongentis. Cainan cū uixisset decē & nongentis annis, Malalehelem filiū dereliquit, quem genuit anno ætatis cētesimo septuagesimo. Iste Malalehel cū uixisset quinq; ac nonaginta & octingentis annis, defunctus est, Jaredum filium derelinquens, quem genuit quum sexaginta duorū & centū esset annorum. cui nouem & sexaginta & nongentis annis uiuenti, Enochus filius successit, natus cum sexaginta duorū & centum annorū pater etus existeret. qui exactis trecētis sexaginta quinq; annis, discessit ad deum: unde finis eius nō inuenitur esse conscriptus. Matufala autem Enochī filius, quinto ei & centesimo natus anno, Lamechum filium habuit quum esset annorū octoginta septem & centum: cui tradidit principatū, quem ipse tenuerat annis nongentis sexaginta & nouem. Lamechus autē cum habuisset principatum annis septingentis & septē, Noe filium suum rebus præfecit: qui de Lamecho natus est agente annum ætatis secundū & octogesimum supra centesimum. quicq; quinquaginta & nongentis annis rerum administrationi præfuit. Hi anni in unam summam contracti superscriptum tempus conficiunt. Non sunt autem disquirendi obitus uirorum illorum; cum liberis enim suis agebant

Gen. 7.8 uitam eamq; usq; ad ipsorum nepotes extendebant: sed natales tantū eorū in hac ratione sunt spectandi. Cæterū deus signo dato imbres emisit: qui cum nonaginta cōtinuis diebus ruerēt, ad quīdecim cubitos aqua super terram extitit: quæ causa omnem salutem ademit, nō habentibus quō se in tutum reciperent. centesima aut & quinquagesima die postquā pluere desijt, tandem coeperunt aquæ sidere, mense septimo, uicesimo septimo die mēsis. destituta deīne arca in uertice mōtis cuiusdam in Armenia, sentiens hoc Noe, aperuit eam: & uidēs circa ipsam aliquantulū terræ, meliore spe concepta paulisper quieuit. mox post paucos dies magis recedēte aqua, emisit coruū, cupiens cognoscere si qua alia parte terrarū aquæ decessissent, ut tutō exscēdere posset. at ille cōperto totū adhuc stagnare, ad Noe est reuersus. is post septē dies columbā ad explorandū terræ statū emisit. quæ cū lutata & frondē oliuę ferens redisset, intellecto terrā à diluuiō iam esse liberatā, postq; alios septem dies expectasset, animantes ex arca emisit: & ipse quoq; cū liberis egressus, mactatis deo uictimis, epulabatur unā cū familia. Apobaterion, id est egressorium, loco nomē Armeni fecerūt. Huius aut diluuij & arcæ meminerunt oēs barbaricæ hystorię scriptores, & in his Berofus Chaldæus. narrans enim de hoc diluuiō, sic fermē scribit: Fertur autē & nauigij huius pars in armenia apud montē Cordyæorū superesse, & q̄sdam bitumē inde abrasum secū reportare: quo uice amuleti loci eius homīes uti solēt. Meminit horū & Hieronymus Aegyptius, qui antiquitates Phœnicū scripsit, et Mnaseas, et alij plures. quin et Nicolaus Damascenus lib. xcvi. de his rebus narrat in hæc uerba: Est super regionē Minyarū magnus mōs in Armenia, nomine Baris, in quo multos profugos diluuij tēpore seruatos ferūt, & quendā arca uectū in huius uertice hæsisse, ac reliquias lignorū eius longo tēpore durauisse. qui fortassis is fuit de quo etiā Moses scribit Iudæorū legislator. Noe aut ueritus ne deus damnatis ad interitū hominibus, per singulos annos terrā inundaret, uictimis incēsis precabatur ut in posterū pristinus rerū ordo maneret, & nulla tāta incidere calamitas, per quā uniuersum animalīū genus in salutis periculū adduceretur: utq; affectis merito supplicio scelestis, parceret innocētibus, quos ipse superstites esse uoluerit, & sua sentētia absoluerit. alioqui miseriore cōditiōe ipsos fore & grauius dānatos, si nō in uniuersum incolumes alteri diluuiō reseruarētur, et prioris pauorē ac spectaculū perpessi, et posterioris exitio destinati. orabat igitur, acciperet sacrificiū propitiū, neue ullā posthac tātā irā cōtra terrā cōciperet: ut operib. suis eā excolerēt, & urbibus exstructis feliciter uitā degerēt, nullis cōmodis carētes quibus ante cataclysmū fruebātur, & ad extremā senectutē longæuitatēq; qualis maiorū suorū fuerat peruenientes.

Gen. 8 vii His precibus finitis, deus iusticiā uiri delectatus, uotis eius annuit, negans se deletis interitus autorē fuisse: sed ipsos sibi suapte malicia debitas pēnas acciuisse. Si em̄ deletos cuperet, nunq; in hāc uitā eos introducturū fuisse. Potius em̄ esse ne dare quidē uitā, q̄ eos quibus dederis perdere. sed cōtinuis, inquit, contumelijs quibus pietatē mihi debitā uiolabāt, coegerūt me uindictā de se sumere. nō sum aut posthac tam iracunde pēnas peccatorū exacturus, præsertim te deprecatore. q; si quando maiores tēpestates cōcitauero, cauete expauescatis ob uim imbriū, nunq; em̄ in posterū aquę terrā sunt inūdaturę.

Iubeo

Iubeo tamen ut ab humana cæde puras manus abstineatis, & qui contrà fecerit, seuerè puniatis. aliorum animalium usum ad uoluntatem ac libitum uestrum permitto. Dominos enim uos feci omnium tam terrestrium quàm natatiliū & eorum quæ per sublime feruntur, absq; sanguine: nam in hoc inest anima. Arcus cœlestis signum uobis erit cessaturæ meæ iaculationis, nam iris arcus dei apud illos habetur. His mandatis & promissis deus abiit. Gen. 9

Noe autem cum post diluuiū superuixisset cccl. annos, totumq; hoc tempus feliciter exegisset, defunctus est expletis annis in uniuersum dccccl. Nec est cur aliquis præsentem uitam, annorumq; eius paucitatem cum priscorum rebus conferendo fidem nobis abroget, aut quia nunc eam non peræq; pro rogari uidet, coniecturam hinc de illorum longæuitate faciat. Illi enim deo chari quum essent, ipsiusq; recens etiam tum opificium, & commodiore uictu ad diuturnitatem uterentur, merito per tam multos annos uiuebant. Preterea tum propter studium uirtutis, tum propter utilitatem inuentarum artium, ut Astronomiæ, ac Geometriæ, deus illis prolixiorē largitus est uitam: quarum certitudinem assequi non poterant, si minus dc. annis uixissent. ex tot enim magnus annus constat. Attestantur autem mihi omnes qui Græcas barbaricæ sue antiquitates literis prodiderunt. Namq; et Manetho Ægyptiarum rerum scriptor, & Berosus Chaldaicarū, adhæc Mochus, Hestius, Hieronymus Ægyptius, qui Phœnicum res prosequuti sunt, nobiscum consonant. Hesiodus quoq; cū Hecataeo, Hellanicus & Acusilaus, Ephorus & Nicolaus, narrant priscos illos ad mille annos uitam produxisse. De his igitur quisq; ut sibi uisum fuerit, accipiat. viii

De turri Babylonica, deq; linguarum mutatione. Cap. V

TRES uero Noe filij, Semas, Iaphetus, & Chamas, centū annis ante diluuiū nati, primi relictis mōtibus planiciē habitare cœperunt et alijs recenti etiā tum cladis memoria pavidis, nec audentibus à celsiore loco descendere, idē faciēdi autores & exemplū fuere. Campo quē primū colere sunt aggressi, nomen est Senaar. Ceterū deo iubente ut propagandi multiplicandiq; generis gratia colonias deducerēt, homines rudes nō paruerūt: quamobrē calamitatibus implicati, offensum illū errore suo sunt experti. Cū em̄ florerent iuuetutis multitudine, deus rursus de colonia deducēda admonebat. Illi uerò obliuiscuntur se ipsius benignitate præsentib. cōmodis perfrui, totāq; illam felicitatem suis uiribus acceptā ferētes, dicto eius nō fuerunt obedientes. Et quod peius erat, consiliū de colonijs nō fauorem numinis, sed insidias interpretabātur, uidelicet quo facilius dispersi possent opprimi. Hanc superbiam deiq; cōtemptum excitauit in eis Nabrodes, nepos Chamæ, filij Noe, uir audax & manu promptus, subinde iactās, nō deo, sed propriæ uirtuti præsentem felicitatem eos debere: atq; ita paulatim rem ad tyrannidem trahebat, ratus fore ut homines ad se deficerent à deo, si se illis ducem præberet, opem suam offerens contra nouum aliud diluuium intentātem. Turrim enim se exædificaturū, excelsiorē quàm quò aqua ascendere posset: & insuper maiorum suorum interitum ulturum. Vulgus autem facile Nabrodis placitis obtemperabat, ignauum ratus deo cedere: atq; ita structuram turris occœperūt, nulli labori parcentes, nihilq; sibi ad summā industriam Gen. 10

striam reliquum facientes. Cumq̃ ingens esset operarum numerus, surgebat opus suprà quàm sperauerant. Crassitudo enim erat tanta, ut proceritatem obscuraret. Struebant autem lateribus coctis, ad firmitatem bitumine ferrum minatis. Hanc eorū uæsaniam uidens deus, delere quidē omnes noluit, quando ne priore quidem clade ad meliorem mentem profecerunt: sed dissidium in eos immisit, linguis eorum uariatis, ita ut ob diuersitatem sermōis mutuo se non intelligerent. Locus uero turris nūc Babylon uocatur, propter confusam linguam quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat. Nam Hebræi confusionem nominant Babel. De turri autem hac, deq̃ linguis hominum mutatis, meminit & Sibylla his uerbis: Cum uniuersi homines uno eloquio uterentur, turrim ædificauerunt excelsissimam, quasi ad cœlum per eam ascensuri. Dñi uero procellis immisis turrim subuerterunt, & suam cuiq̃ linguam dederūt: quæ causa fuit ut urbs ea Babylonis uocabulum acceperit. De loco autem qui Senaar in Babylonia nominatur, meminit Hestæus hoc modo: Aiunt sacerdotes cladis eius superstites, Enyelj louis sacra ferentes, in Senaar Babyloniæ peruenisse.

Quomodo Noe posterij per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint. Cap. VI

X **L**LO ex tēpore dispersi sunt passim, propter diuersitatē linguarū colonijs nusquam nō deductis, & quo quencq̃ fors & deus tulit, eam terram cum suis occupauit, ut tam maritima q̃ mediterranea cultoribus replerentur. Nec defuerunt qui conscensis nauibus ad insulas habitandas trañcerent. Porro gentium quædam adhuc seruant deriuatam à suis conditoribus appellationem, quædam etiam mutauerūt, nōnullæ in familiarem accolis & notiores uocem sunt uersæ, Græcis potissimum talis nomenclaturæ autoribus. Hi enim posterioribus seculis ueterē locorū gloriam sibi usurpauerunt, dum gentes nominibus sibi notis insigniunt, dumq̃ tanquam ad suum ius attinerent, mores quoq̃ proprios in illas inuehunt.

Quod gentes singule à suis autoribus nomina traxerint. Cap. VII

XI
Gen. 10

TRANT autem Noe filiorū liberi, in quorū honorē gentib. nomina imponebant, ut quisq̃ terrā aliquā occupauerat. Siquidē lapheto Noe filio filij fuerūt septē. Horū sedes à Tauro & Amano mōtib. incipientes, pertinebant in Asia ad amnē usq̃ Tanaïm, in Europa usq̃ Gades, in terris hætenus uacuis occupatæ: quo factū est, ut ipsorum nomina gentibus imponerentur. Quos enim nunc Græci Galatas uocitāt, Gomarense olim dictos, Gomor condidit. Magoges uero Magogarum à se denominatorū fuit autor, qui ab ipsis uocantur Scythæ. Ex alijs lapheti filijs la uane & Mado, ab hoc Madæi descendunt, Græcis Medi nominati: à lauane uero Ionia, totumq̃ Græcorum genus. Quin & Thobelus Thobelis sedem dedit, qui nūc sunt Iberi: & Meschini à Mescho autore appellātur. Cappadocum enim appellatio noua est, ueteris autem uestigiū adhuc superest. Vrbs enim est apud eos hodie quoque Mazaca, satis indicans intelligere uolenti, hoc priscum fuisse genti nomē. Thires autem Thiras de se uocauit, quorum fuit princeps: eos Græci Thracas dicere maluerunt. Et tot gentes à lapheti filijs sunt institutæ. Gomaris autem, trium liberorum parentis, unus filius Aschanaxes Originem Aschanaxis dedit, qui nunc Rhegines à Græcis nominantur

nantur: Rhiphates uerò Rhiphatæis, nunc Paphlagonibus: & Thygrammes Thygrāmæis, quos Phrygas Græcis libuit uocare. Iauanis itē trium filiorū unus Alifas Alifæis ut originē ita nomen dedit, qui hodie sunt Æoles: pariq; modo Tharsensib. Tharsus. Sic em̄ olim appellabatur Cilicia: cuius rei signū est Tarsus urbium eius celeberrima cæterarumq; princeps, prima nominis littera in tau mutata. Porro Chethimus insulā occupauit, tunc Chethimā, nunc Cyprū: quo factū est ut tum insulas oēs, tum pleraq; loca maritima Hebræi gentili uoce Chethim significant. attestatur mihi una ē Cyprijs urbibus, quæ adhuc nomē retinet. Citiū enim uocatur ab his qui in Græcū sonum uocabula detorquent, ne sic quidem abludens à Chethimi nomine. Tot gentiū fuere principes Iapheti filij nepotesq;. Cæterū quod Græci fortassis ignorant prius dicam, deinde cœptā narrationē prosequar. Nomina ista decoris causā in Græcam formā mutari ad aurium uoluptatē, nostrates enim huiusmodi forma non utuntur: sed eandē apud nos perpetuo spetiem obtinent, nec terminationē uariant. Adamus certe nobis Adā uocatur, & Noe qui Græcis Nochos diceretur, eaq; forma nullam uariationē admittit. Chamæ uerò filij xii Syriam & regionē Amano Libanōq; montibus hærentē obtinuerunt, quicquid eius ad mare uergit occupando, & Oceanū usq; ditionis terminos proferēdo. uocabula tamē partim omnino euanuerūt, partim ita deprauata sunt in diuersum, ut haud facile agnoscantur, ex quatuor enim Chamæ liberis Chusō nihil detrimētī tēpus attulit. Æthiopes enim quibus præfuit, nunc quoq; tam à seipsis, quàm ab Asianis omnibus Chusæi nominantur. Mesræis etiam sua mansit appellatio. Ægyptum enim Mesren, & Mesræos Ægyptios uocamus quotquot eam regionē incolimus. Quin & Libyæ colonos dedit Phustes, de suoq; nomine Phutos dici uoluit. extat & flumen in Mauritania hoc nomine: & complures apud Græcos historici eius mentionem faciunt, sicut adiacentis etiam regionis, quæ Phute dicitur, mutauit autem præsens nomē ab uno filiorum Mesræi qui uocabatur Libys. cur autē Africa sit dicta, paulo post docebimus. Quartus Chamæ filius Chananæus Iudæam nūc uocatam habitauit, gentemq; suam Chanaan nominauit. Hi quoq; liberos genuerūt, & in his Chusus filios sex. quorum ē numero Sabas Sabæorum author fuit, & Euilas Euilæorum, qui nunc Getuli appellantur. Sabathes uerò Sabathenos, qui Græcis dicuntur Astabarrī: Sabactas quoque Sabactenos instituit. Romus item Romæos condidit, & duos filios habuit. alter Iudas genti Iudæorum inter occidentales Æthiopes Originem dedit & nomen, Sabæus alter Sabæis. Nabrodes autem manens apud Babylonios tyrannidem arripuit, sicut iam ante diximus. Mesræi uerò filij numero octo quantum terrarum à Gaza Ægyptum usque patet possederunt, sed solius Phylistini nomen ipsius regio seruauit. Palæstinam enim Græci eius portionem uocant. reliquorum, Lumæi, Enamiæ, Labimi, qui solus colonis in Libyam ductis regionem à se denominauit, tum Nethemi, Phæthrosimi, Chesloëmi, Chephthomi, tam res quàm nomina sunt in obscuro. Bello enim Æthiopico, de quo suo loco dicetur, urbes eorum sunt euersæ. Chananæo quoq; filij fuerūt hi. Sidonius, qui & urbem sibi cognominem condidit in Phœnice, Sidonem à Græcis uocatam. Amathus uerò Amathen habitauit, quæ adhuc extat, & ab accolis

accolis Amathe uocitatur: tametsi hâc Macedones Epiphaniâ ab uno è regū successoribus denominauerūt. Arudæus Aradum insulâ obtinuit, Arucæus Arcen urbem in Libano sitam. cæterorū septem, Euæi, Chettæi, Iebusæi, Eudæi, Sinæi, Samaræi, Gergesæi, præter nomina nihil in sacris codicibus superest. nam Hebræi urbes eorum exciderunt, quæ clades causam habuit hanc.

xiii
Gen. 9 Postq̃ terra finito diluuiō in pristinā naturā est restituta, Noe cœpit eā colere: quā cum uitis cōseuisset, suoq̃ tēpore uindemiasset, inuento uini usu, sacris prius operatus epulabatur: ebriusq̃ factus ac sopore grauatus, parum decore nudatus iacuit. id cōspicatus filiorū natu minimus, per ludibrium fratribus indicauit: illi reueriti parentē operuerunt. Sensit hoc Noe: & precatus alijs filijs felicitatē, ne Chamā quidē diris deuouit, respectu sui sanguinis, sed tantum eius posteros: quas cum cæteri euasissent, Chananæi liberos ultio diuina est cōsecuta. sed de his rebus dicemus postea. Semæ uerò tertio Noe filio filij fuerūt quinq̃, qui Asiam usq̃ ad Indicū oceanū incoluerunt, ab Euphrate propagandę ditiōis initio factō. Nā Elymus posteros reliquit Elymos, à quibus Persæ originē traxerunt. Assuras urbem Ninū cōdidit, & subditos de se Assyrios denominauit, quorum opes præ cæteris effloruerūt. Arphaxades eos qui nūc Chaldæi sunt Arphaxadæos nominauit, imperio gētis potius. Aramæos Aramus tenuit, quos Græci Syros appellare malunt. qui uerò Lydi nūc uocātur, olim Ludi dicti, Ludā autorē generis habuerūt. Ex Arami uerò quatuor liberis Vses habitator Trachonitidis fuit, Damasciq̃ cōditor. ea sita est Palestinā inter et Syriā cognomine Coelen. Armeniā Otrus tenuit, Getheris Bactrianos: Mesas uerò Mesanæos: nunc Pasini castrū uocatur. Ex Arphaxade prognatus est Sales, ex hoc Heberus, à q̃ Iudei Hebræi quōdam appellabātur. Porro Heberus luctā & Phalegū genuit, qui natus est dū habitationes distribuerētur. nā hæc uox Phalec partitionē Hebreis sonat. luctę uerò Heberi filio liberi fuerūt, Elmodadus, Salephus, Azermothus, Iraes, Edoramus, Vzalis, Daeles, Ebalus, Ebemaelus, Saphas, Ophires, Euilas, Iobelq̃. Hi à Cophene flumine Indię ad Assyriā usq̃ habitāt. Hactenus de Semę progenie sit dictū: nunc de Hebræis erit narratio. Ex Phalego enim Heberi filio prognatus est Ragaus: ex hoc Serugus, ex q̃ Nachores est genitus, & ex hoc Tharrus, hic Abrahami fuit pater, qui fuit decimus à Noe, & natus est post diluuiū anno secūdo supra ducentesiū & nonagesimū. siquidē Tharrus septuagesimo anno genuit Abrahamū. Nachores cū esset uiginti & octo annorum genuit Tharrū. de Serugo autē Nachores nascitur circa annū trigesiū secundū. Ragaus factus est Serugi pater cum esset annorū triginta duorū. totidē uerò annorū Phalegus genuit Ragaū. Heberus aut quarto & tricesimo ætatis anno genuit Phalegū, ipse de Sale prognatus annū nato tricesimum: quē Arphaxades genuit quinto & tricesimo ætatis anno. Semę filius Arphaxades natus est post annos duos à diluuiō. Abrahamus autem fratres habuit Nachoren & Aranen. Ex his Aranes relicto filio Loto, & filiā Sara & Melcha, in regione Chaldæorū est mortuus, in urbe quæ Vra Chaldæorū uocatur, & sepulchrum eius nunc usq̃ ostenditur. neptes uerò ex fratre duxerunt cōiuges, Melchā Nachores, Sarā Abrahamus. Ceterū cum Tharrus exosam haberet Chaldæā propter luctum Aranis, omnes simul migrauerunt Carras Mesos

Mesopotamiæ, ubi etiã Tharrum defunctũ sepelierũt, anno exactæ uitæ ducentesimo quinto. Iã em̃ paulatim subtrahebatur de uitę spatijs, usq; ad Moy sis ætatē: post quem cxx. annorũ terminus deo finitore est statutus, quãtũ temporis & Moyses ipse uixit. Itaq; Nachores è Melcha octo filios suscepit, Vxum, Bauxum, Manhelem, Zachamum, Azamum. Pheldam, Iadelpham, Bathuelem. atq; hi legitimi Nachoris filij fuere. nam Thabæum, Gadamum, Tauaum & Machã è Ruma cõcubina genuit. Porro Bathueli uni è legitimis Nachoris filijs nati sunt, Rebecca filia, & filius nomine Labanus.

Quomodo Abraham generis nostri autor è Chaldeorũ terra profectus habitauit regionē quondam Chananeam, quæ nunc Iudæa dicitur. Cap. VIII

ABRAHAMVS uerò Lotũ Aranis fratris sui filiũ, Saræ cõiugis suæ fratrē, adoptauit, quod germano filio careret: & cũ iam esset annorũ lxxv. monitus oraculo Chaldæã terrã mutauit Chananeã: quã & ipse habitauit, & posteris reliquit: uir sapiēs ex equo et eloquēs, & in cõiectãdo sagax. Cumq; ob uirtutē eximiã sapiēs esset præ cunctis habitus, ausus est uulgo receptã de deo persuasionē cõuellere, & in melius uertere. Ergo primus omniũ clara uoce prædicauit, unum esse deum rerum uniuersitatis conditorē: de cetero si quid ad felicitatē conferat, nō nostris nobis uiribus, sed illius uoluntate cõtingere. Hoc uerò ex terræ ac maris obseruatione colligebat, tum eorum quæ circa solem ac lunã & reliqua sidera uidebat accidere. esse nimirum potentiã quandam quæ horum curã gerat, & omnia decenter administret, qua cessante nihil nostris utilitatibus seruiturũ, cum nihil suapte uirtute polleat, sed uniuersa omnipotēti ipsius uoluntati obsecundēt. quapropter huic uni honorē deberi, huic gratias agi oportere. Quamobrem cum Chaldæi Mesopotamitæq; cæteri contra se insurgerēt, consiliũ migrandi cœpit, & uoluntate ac fauore dei fretus terram Chananeã tenuit: ubi sedibus positus deo struxit aram, & hostias mactauit. Meminit autē patris nostri Abrahami Berofus quoq; nō tamen eum nominans, his uerbis. Post diluuiũ aut decima ætate apud Chaldæos erat quidã iusticiæ cultor, uir magnus, & sideralis scientiæ peritus. Hecataeus uerò non meminit tantum obiter, sed libro in hoc conscripto res eius posteritati tradidit. Nicolaus autē Damascenus in quarto historiarũ sic scribit. Abrahamus regnauit apud Damascum aduena, ut qui cũ exercitu uenerat è regione suprã Babylonē sita, quæ Chaldæorum dicitur. nec ita multo post hinc quoq; migrans cum suo populo, sedem transtulit in terram tunc Chananeam, nunc uero Iudæam nominatam: eiusq; posteritas ibi creuit in ingentē numerum, quorum res alibi sum narraturus. Abrahami uerò nomen etiam nunc est apud Damascenos celebre, & uicus ostenditur, quem uocant Abrahami domicilium.

Quod fame Chananeam premente, Abrahamus in Aegyptum est profectus: et ibi aliquantisper cõmoratus, retro unde uenerat est reuersus. Cap. IX

AM E deinde Chananeam terrã inuadente, Abrahamus audita Aegypti ubertate, proficisci illuc decreuit, tum ut copijs eorũ fruere-
tur, tum ut sententiã sacerdotũ de diuinitate cognosceret: aut secus illorũ opinionē si modo melior esset, aut ipse rectiora eis cõmonstraturus. Cæterũ cũ & Saram secum duceret, ueritus Aegyptiorũ libidinem, ne fortē ob excellentem uxoris formam à rege interimeretur, artem cõmētus Ioseph.

XV
Gen. 12. 13

XVI
Gen. 12. 13

b est

est talem. Fratrem eius se finxit, monita prius, ut ob præsentē necessitatē simulationi suæ subseruiat. Vt autē uentū est in Ægyptū, id quod suspicatus fuerat euenit: iam enim coniugis pulchritudinē fama diulgauerat. quamobrē Pharaoh gentis rex audita oculis suis cognoscere, ac muliere etiā potiri concupiuit. Huic malæ libidini deus obstitit, pestilentia & seditione res regis infestans: consultiq; de remedio sacerdotes, quouē modo placandū esset numen, hāc mali causam responderunt, q̄ hospitis matrimonio iniuriam inferre paruisset. Rex territus primū scitatur, quæ nam sit quis uē eius comes. cognita deinde rei ueritate, Abrahamo satisfecit: sororē se putasse nō uxorē, & affinitatē cōtrahere, nō iniuriam inferre, uoluisse: donatoq; magna pecunia, potestatem fecit cōgrediendi cum præstantissimo quoq; Ægyptiorū ac doctissimo: quo factū est ut uirtutis nomīe in maximā exīstimationē ueniret. nam cū ea gens in diuersos ritus & opiniones scinderetur, & per mutuū contemptū atq; infectationē infensis inter se animis agerent, collisos inter se eorū de religione sermones & à seipsis confutatos, uanissimos esse nihilq; prorsus ueritatis habere declarauit. ob has dissertationes in precio habitus, ut qui magnam tam intelligendi, q̄ eloquendi docendiq; facultatē præ se ferret, & numerorū scientiā & siderū benigne illis cōmunicauit. nam ante Abrahami ad se aduentū Ægyptij rudes erant huiusmodi disciplinarū: quæ à Chaldæis ad Ægyptios profectæ, hinc ad Græcos tandem peruenerūt. Reuersus inde in Chananæam, agros cum Loto diuisit. orta uerò inter opiliones contentione de iure ac terminis pascuorum, arbitriū & optionem Loto permisit: ipse contentus relicta sibi portione agri submontani, domiciliū elegit in oppido Hebrone. id septem annis est antiquius q̄ urbs Ægypti Tanis. Loto uerò campi cesserunt, & planicies Iordani fluuio contigua, non longe à Sodomorum urbe: quæ tunc bona & magna, nunc diuina ultione ac ira, ut neuestigiū quidem supersit, est deleta: cuius rei causa mox suo loco dicetur.

Sodomitarum clades ab Assyrijs accepta. Cap. X

XVII
Gen. 14

ODEM tēpore cum imperiū Asiæ penes Assyrios esset, & Sodomitarum res tam opibus q̄ numerosa iuuentute florebat, ut à quinq; regibus administraretur. hi erant Ballas, Bareas, Senabarus, Symoborus & Balin, suo quisq; regno præpositus. Hos Assyrij bello petierunt, diuisq; quadrariam copijs sub quatuor imperatoribus, regionem illorum oppugnabant, cōmisso tandem prælio uictores Assyrij Sodomitarum regibus tributum imperauerūt. cumq; per duodecim annos imperata fecissent, & tributa soluissent, decimotertio defecerunt: quo factum est ut noua in eos Assyriorū expeditio fieret, ductu & auspicijs Marphedis, Ariochi, Chodollogomori, & Thargali. Hi & Syriam uniuersam rapinis uastauerunt, & gigantum posteros perdomuerunt. cumq; in agrum Sodomorū esset uentum, castrametati sunt in ualle puteorum bituminis. tunc enim putei fuerant in eo loco: mox uero Sodomis deletis, lacus ibi, quem à scatēti bitumine Asphaltitem dixere, repente exitit. eo de lacu paulo post dicemus. cæterum Sodomitæ cum Assyrijs congressi, post egregiam pugnam editam, partim in acie ceciderunt, partim deditiōnem fecerunt, cum quibus & Lotus captiuus est abductus, qui Sodomitis in auxilium uenerat.

Quomodo

Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tam captiuos quàm reliquā prædā uictor reduxit Cap. XI

XVIII
Gen. 14

Abrahamus, tum Loti cognati, tum Sodomitarum amicorum ac uicinorum clade commotus, nil cunctatus in succursum eorum cum suis properauit: & quinta nocte hostem affecutus circa Danum (hoc alteri Iordanis fontium est nomen) oppressum ex improviso facile superauit. Securi enim & incauti partim in cubilib. inermes sunt: cæsi, partim præ temulentia pugnae inutiles in fugam se conuerterunt, quos Abrahamus acriter à tergo sequenti quoque luce perurgens ad Soba Damascenorum compulit. Quo facto nemini dubium reliquit, uictoriam non in multitudine militum, sed in bellatorum alacritate consistere, & uirtutem nulli numero succumbere, ut qui cum domestica tricenaria cohorte, & insuper decemocto uernaculis, triumque amicorum auxilijs tantum exercitum profli-gauerit. quotquot autem ex hac clade euadere contigit, cum ignominia domum se receperunt. Abraham uero captiuos incolumibus reductis, parta pace uictor ad suos redijt. redeunti rex Sodomitarum usque in locum quem Campum regium uocant, gratulabundus occurrit: ubi à Solymæ urbis rege Melchisedeco est exceptus. id nomen interpretatur, rex iustus. erat enim reuera talis, omnium consensu sacerdotio summi dei ob iusticiam dignus habitus. Sed Solyma posterior ætas uocauit Hierosolyma. Hic Melchisedecus milites Abrahami hospitaliter habuit, nihil eis ad uictum deesse passus: simulque ipsum adhibitu mensæ meritis laudibus extulit, & deo cuius fauore uictoria contigerat, debitos hymnos ut sua pietate dignum erat cecinit. Abrahamus contra de manubijs decimas ei dono dedit. Rex uero Sodomorum Abrahamo prædā omnem cedens solos captiuos suæ regionis reposcebat. hanc conditionem ille non accepit, negans ad se quicquam inde rediturum, exceptis alimentis militum: amicis tantum in prædæ partē admissis. hi erant Eschol, En-nerus, & Mambres. Hac uiri uirtute delectatus deus: non carebis, inquit, premio quod pro tot rebus egregie gestis tibi debetur. Quo respondente, & quā uoluptatem ista præmia mihi afferre poterunt, cum hæredē caream, (nondū enim pater factus erat) tum deus & filium illi est pollicitus, & posteritatē ex eo tantam, quæ stellas cæli posset æquare numero. His auditis lætus sacrifici-um deo iussu ipsius obtulit. Porro sacrificij ritus erat hic. mactata iuuenca tri-enni, capra trienni, ariete item trienni, cæteras uictimas ut iussus fuerat diui-sit, solis auib. exceptis. deinde priusquam erigeretur ara aduolitantibus ali-tibus ad uictimarum cruorem, oraculum redditur, prænuncians progeniem eius malos uicinos per annos cccc. in Ægypto habituram: quo tempore gra-uit afflicto, uictoriam tamen de inimicis reportaturos, deuictisque Chana-næis regiōem eorū & urbes occupaturos. Habibat tum Abrahamus circa quercū quæ uocabatur Ogis. id agri nomen erat non longe ab urbe Hebrone. Cæterū ægre ferēs coniugis sterilitatē, supplex à deo petijt ut prolem sibi ma-sculam largiretur. Tū deus de cætero quoque bene sperare illum iussit, ut qui non temere Mesopotamiā reliquisset, atque insuper liberos ei non defuturos pro-misit. ibi Sara dei monitu in thalamū eius adducit unā famularū nomie Agā-ren, Ægyptiā genere, quo liberos sibi ex ea quæreret. & cum uterū se gerere sensisset famula, coepit contrēptim habere Saram, ad principatū aspirās, quasi

Gen. 15

Gen. 16

Ioseph,

b 2 ad

ad prolem suā dominatio peruētura esset. quapropter cū Abrahamus uxori eam ad pœnam dedidisset, decreuit fugere nō ferēs afflictionē: deumq; rogabat ut sui miseretur. Itaq; per desertū abeūti occurrit angelus iubēs ut ad dominos reuerteretur. fore em̄ eam meliore cōditione, modo se modeste gerat. nunc em̄ ingratitudinis ac arrogatiæ pœnā luere. q; si contēptis dei iussis ulterius pergeret, præsens exitiū eam manere aiebat. sin retro rediret, matrem futurā pueri, qui tandē regno eius regionis esset potiturus. Paruit famula, & reuerſa ad dominos, ueniam est consecuta: nec ita multo post Ismahelem peperit, ac si dicas exoratum, eo q; deus preces matris exaudierit. hunc Abrahamus sextū supra octogesiū annum natus genuit: cum aut nonagesimū nonum attigisset, apparuit ei deus, nunciās q; ē Sara suscepturus esset filiū. eum iussit uocari Isacum, addens prodituras ex eo gentes magnas & reges: easq; iure belli occupaturas uniuerſam Chananæā à Sidone usq; Ægyptum. iussit etiā genus ipsius, quod nolebat cū alijs permixtū, pudēda circūcidi, idēq; octaua die natiuitatis. causam uero nostræ circūcisionis dicā alibi. Cōsulēte uerō Abrahamo & de Ismahele, an esset uicturus, respōsum est, fore longeuum simul & multarū gentiū parentē. Tum Abrahamus posteaq; deo gratias egisset, euestigio circūcisus est cū tota familia, similiter & Ismahel, annū tūc agens decimum tertium: ipse uerō pater nonum iam agebat supra nonagesimum.

Quomodo deus Sodomitarū gentē excidit flagitij eorū offensu. Cap. XII

XIX
Gen. 18. 19

PER idē tēpus Sodomitę diuitijs & abundantiā pecuniarū elati tā in hoies cōtumeliosi erāt, q; erga deū impij: quippe qui neq; beneficiorū eius meminerāt, & hospites auersabātur, deniq; mutuis etiā libidinib. sese incestabāt. His rebus offensus deus decreuit superbie pœnas de illis sumere, & regionē eorū adeo uastā reddere, ut posthac nec plantas nec fructum ullum produceret. His ita decretis de Sodomis, Abrahamus cōspicatus tres angelos (sedebat enim ad quercū Mambræ pro foribus domicilij sui) ratus esse hospites, assurgens salutauit eos, rogauitq; ut ad se diuertentes fruerētur hospitio. illis uerō annuētibus iubet panes ē similia fieri, & maſtatū uitulū ac assatū sub quercu discubentibus apposuit. at illi uisi sunt ei comedere, & de uxore quærebant, ubinā esset Sara. quo referente, intus eā esse: aiunt se aliquāto post reuersuros, eamq; inuenturos iam matrē. muliere autē arridente, & negante fieri posse ut liberos gigneret ipsa nonagenaria, ē marito centesimū annum agente: nō sustinuerunt amplius simulare: sed facti sunt se dei esse angelos: & q; missi essent, unus nunciātū de filio, duo uerō ad delēdos Sodomitas. Quo audito Abrahamus indoluit propter Sodomitas, & surgens deprecatus est deum ne promiscue iustos cum iniustis perderet. deo uerō negante quenquam Sodomitarum esse bonum, alioqui si uel decē inter eos essent, omnibus remissurum fuisse pœnam, Abrahamus destitit, angeli uerō peruenerunt Sodoma. ciues autem cum uidissent adolescentes forma præstantes ad Lotum diuertisse, ad illudendū per uim ætati eorū sunt uersi. Loto uerō suadente cōtinerent se, neue in probrum hospirum ruerent, sed hospitio suo nonnihil honoris haberent: aut si temperare sibi non quirent, filias se pro illis eorum libidini exhibiturum, ne sic quidem parere uoluerūt. Deus autē illorum audacia commotus ad iram, ipsos quidem excæcavit, ne in

in ædes introitū inuenire possent. cæterū Sodomitarū populum uniuersum ad suppliciū adiudicauit. Lotus autē ab ipso præmonitus de futuro excidio; discessit inde, assumpta etiā uxore & duabus filiabus etiā tum innuptis. spori si enim earum monentem de exeundo contempserant ut delirum qui talia diceret. Tum deus iaculatur telum in urbem, eamq; cum ipsis incolis exurit, & agrum quoq; pari deuastat incēdio, quemadmodum mihi iam dictum est in cōmentarijs quos de bello Iudaico prodidi. Ceterum Loti uxor inter abeundum subinde ad urbem respiciens, & curiosius cladem hanc contra mandatum dei spectās, in statuā salis est uersa. dictum est mihi iam & de illa: nam extat hodie quoq; ipse uerò cum filiabus in paruū quoddam rus euasit, cui soli ignis omnia circumquaq; uastans pepercit. id Zoor nunc usq; uocatur, sic paruū Hebræorū lingua significante. In hac solitudine uitā inopem aliquantisper tolerauit. puellæ uerò uniuersum genus humanū extinctum ratæ, astu circumuēto parente, cum incio sunt cōgressæ, curantes ne totum genus deficeret. ex hoc congressu nati sunt filij: maiori Moabus, ac si dicas è patre: iuniori Ammanus, quod nomen significat filium generis. Horum alter Moabitarum fuit autor, magnæ gentis etiam nostra ætate. alter uerò Ammonitarum. utriq; Syriam Coelen incolunt. Et in hunc modum Lotus reliquit Sodoma.

Abrahamus autē migravit in Gerara Palestinæ, Saram ac si sororem secum ducens, eadem arte qua quondam, nimirū insidiarū metu. timebat enim Abimelechum eius loci regem: qui & ipse amore Saræ captus, ea potiri cupiebat. eam cupidinem morbus grauis impediuit diuinitus immissus: atq; ita medicorum ope destitutus, in somnis admonetur, abstinere se ab iniuria cōiugis hospitis. mox cum meliuscule habere cœpisset, indicat amicis, quòd deus sibi hunc morbum immisisset uindicans ius hospitis, & uxori eius ab iniuria cauens. non enim sororem esse, sed uxorem legitimam. Hæc locutus Abrahamum de consilio amicorum accersitum, securū esse de pudicitia coniugis iubet. deum enim eius curā habere, cuius auxilio nihil turpe passam se illi restitueret. idq; ita esse deum testabatur, et mulieris conscientia. ac ne expetiturum quidem eam fuisse, si nuptā esse sciuisset. ad hæc rogabat, ut æquo animo in se esset, deumq; propitiū redderet. Et siue apud se maneret, nihil ei defore, siue abire mallet, deductores est pollicitus, et omnia quorū causa ad ipsum uenisset. Hæc locuto Abrahamus nec omnino fictā cōsanguinitatē aiebat: esse em̄ fratris filiam; & sine hac simulatione parum tutam peregrinationē credidisse. ac ne morbi quidē causam ei se fuisse excusabat. Quin & salutē regis sibi curę futuram, & mansurū quoq; cū illo libenter. tum rex tam agri q̄ pecuniarum partem ei celsit: & conditiones pacis bona fide utrinq; seruandas dixit, fœdere cum eo super puteo quodam ic̄to, qui Bersube uocatur. ea uox iuramenti puteum significat: & id nomen & hodie locus seruat. Nec ita multo post Abrahamus filium è Sara suscepit, iuxta promissā dei, quem Isacum nominauit. Sic risus Hebræis significatur. siquidem risus Saræ, dum proles ei iam natu grandi præter expectationem promittitur, in causa fuit huius appellationis. ipsa enim erat nonagenaria, Abrahamus uerò annorum centum, ipso anno quo Isacus est natus. eum octaua mox die circumcidunt, qui mos adhuc Iudæis durat, ut post totidem dies circuncisionem celebrent.

Ioseph.

b 3 De

XXI
Gen. 21

RABES uerò post decimūtertium annum id faciunt. Ismahel enim gentis eorū autor Abrahamo è concubina natus, post tantū temporis est circumcīsus, de quo iam dicendum. Amabat Sara Ismahelem ab initio, è famula Agare natū, non secus ac si ex se esset genitus. alebatur enim in spem successionis. uerum postq̃ ipsa Isacum peperit, non amplius æquum censebat Ismahelem cū hoc educari: quippe qui natu maior, defuncto cōmuni patre iniuriam ei facile inferre potuisset. Suasit igitur Abrahamo ut eum unā cum matre aliquò ablegaret. Ille uerò primū non aduertebat mentē ad Saræ consilium, rem atrocē ratus, puerum nondum adultum & mulierem egenam ablegare. tandem uerò approbante deo, Saræ uoluntati paruit: puerumq; matri cōmisit, nondum per se peregrinationi aptum: & dato eis utre aquæ ac panibus iussit ire quò eos necessitas duceret. & cum defecisset comatus, in anxietate erat mater. cumq; nihil aquæ superesset, deposito sub arbiete puero animā agente, ne spectatrix esset expirātis ulterius pergebat. cui occurrens angelus dei, & fontem in propinquo indicauit, & curam educādi pueri habere iussit. sperandam em̃ illi eximiā felicitatē è salute Ismahelis. tum uerò mulier meliori spe concepta, cum incidisset in pastores, eorū benignitate miseriam euasit. Postquam autē ad uirilem ætatem peruenit, uxore ei coniunxit Ægyptiam genere, unde & ipsa erat oriunda: ex qua Ismahel duodecim suscepit liberos. hi erant, Nabæothes, Cedarus, Abdeel, Edumas, Massamus, Mæmassus, Masmesus, Chodamus, Themanus, Ieturus, Naphesus, Calmasus. hi quicquid terrarum est Euphratem inter & rubrum mare habitant, Nabatææ nomine regioni indito. Sunt autem hi à quibus Arabes gentem suam eiusq; tribus denominauerunt, tum propter ipsorum uirtutē, tum propter Abrahami auctoritatem.

Gen. 22

SACVM autem Abrahamus supramodum amabat ut unigenitum, & quem in senectute dei dono susceperat. hunc affectū & beneuolentiam parentum puer ipse magis ac magis accēdebat, omni uirtuti deditus, & tam parentes q̃ deum colens: quo successore omnium fortunarum relicto Abrahamus haud grauatim uita excessurus uidebatur: id quod ipsi dei benignitate contigit. Volens tamen pietatis eius periculum facere, deus apparuit ei: enumeratisq; omnibus beneficijs in eum collatis, ut uictoriā illi de hostibus olim cōcesserit, utq; præsentī felicitate suo fauore frueretur, filiū Isacum poposcit ut sacrificiū & uictimam sibi offerret. iubebat autē ut in montem Moriū subductū holocaustū faceret. sic enim pietatem eius illustriorē fore, si uel filij salutē uoluntati diuinæ posthaberet. Abrahamus uerò nefas ducens quauis in re deo morē non gerere, quin potius per omnia parendum ei per quem omnes uiuerent, cælans uxore tam dei mandatū, quam suam de pueri cede sententiā, ac ne famulorum quidem ulli rem indicans, ne fortē aliquis sibi obstaculo esset, assumpto Isaco cum duobus seruis, impositisq; in asinum rebus ad sacrificiū necessarijs, proficiscebatur ad montem. ac biduū quidem comitati sunt eum serui. tertia uerò die cum iam in prospectu esset mons, relictis alijs in campo cum solo puero ascendit in mōtem, in quo post

pòst Dauid templum constituit: ferebantq; secum quicquid ad sacrificium pertinet, absq; uictima. Isaco uerò qui tum uigesimali quintum annum agebat, aram apparante, percontantēq; quidnam mactaturus esset nullam habēs hostiam: tum ille deum daturum aiebat, qui potens esset hominibus & quæ non habeant largiri, & quæ habeant adimere, si in illis fiduciam collocent. daturum ergo sibi quoq; uictimam, siquidem propitius esset his sacris interuenturus. postquam autem structa ara ligna imposuerat, omnibus apparatis sic inquit. Fili, mille uotis te expetitum, postquam in hanc uitam uenisti, summa cura ac sollicitudine educaui, nihil beatius existimans quàm si te uirum uidere daretur, & tandem hæredem meæ ditionis relinquere. Sed quoniam deo uisum est ut te susciperem, ac nunc rursus ut te amittam, fer generose hoc sacrificium. Cedo enim deo, qui à nobis hunc honorem reposcit, pro perpetuo fauore quo nos belli ac pacis tempore est profecutus. Nunc lege naturæ natus cum sis ut moriaris, non uulgarem habebis uitæ exitum, sed à proprio patre patri uniuersorum deo sacrificio ritu oblatum, ipso ut credere par est indignū te censente qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de uita decedas: sed inter precamina & sacra animam tuā exceptam apud se collocabit: ubi memor cur te potissimum educauerim senectutem meam sustentabis, nō quidem per teipsum, sed deum mihi curatorem tuo loco relinquēs. tum Isacus haudquaquam à tanto parente degener, libenter hæc uerba accepit, negans se dignum qui unquam natus esset, si tam dei, quàm patris decreto reluctans, non alacriter se præberet utriusq; placitis: quandoquidem etiam si pater solus ita uellet, nefas esset non obsequi. iamq; minimū aberat quin perpetraretur facinus, ni deus obstitisset. Inclamat enim nomine Abrahamū, neci pueri intercedens. non enim cupidine sanguinis humani, pueri cædem imperasse, neq; ut quem patrem ipse fecerat, liberis per impietate orbarer, sed ut probaret eius animum, an etiam talibus iussis pariturus esset. nunc cognita eius promptitudine ac præcellenti pietate, ratum se habere quicquid illi hætenus concesserat. non defuturam autem nec in posterum suam prouidentiam, tam ipsi quàm eius generi. hunc quoq; filium longissimo tempore uicturum, uitāq; feliciter exacta filijs Germanis & probis magnum principatum relicturum. prædixit etiam fore ut genus eorum in multas gentes cresceret, nec minus opibus quàm numero augeretur: ipsorum etiam autorum eius generis memoriam fore sempiternam. regione quoq; Chananea bello quæsitā, usq; ad inuidiam omnium exterarum gentium fortunatos fore. Hoc oraculo reddito, deus illis arietem ad uictimā ex improuiso præsto esse uoluit. At illi ex insperato sibi redditi, auditaq; tantæ felicitatis promissione, mutuo se cōplectebantur: mactata deinde uictima incolumes ad Saram se receperunt: uixeruntq; beati, omnes eorum conatus deo prosperante.

Saræ obitus Abrahami coniugis. Cap. XV

SARA autem non multo pòst moritur, cum uixisset annos uigintiseptem supra centum. Sepulta est in Hebrone, Chananæis publice ius sepulchri offerentibus. Abrahamus tamen maluit sepulturæ locum quadringentis siclis emere de Ephremo quodam Hebronensi ciue: ubi monumenta eius & posterorum sunt exædificata. Gen. 23

b 4 Quomodo

XXIII
Gen. 24. 25

XXIII

POST hęc duxit Cheturā, ex qua nati sunt ei filij sex, uiri prudētes & industrij, Zembranes, Iazares, Madanes, Madianes, Lufubacus, Sus: qui & ipsi filios habuerūt, Suo Sabacanes natus est & Dadanes. huic Latufimus, Asurus, Luures. Madianis uerò fuerūt, Ephra, Ophres, Anochus, Ebidas, Eldas. His omnibus filijs ac nepotibus Abrahamus deducendi colonias fuit autor, occupauerūtq; Troglodyticam regionem, & Arabiæ Felicis quicquid ad rubrum mare pertinet. Fertur etiam quòd hic Ophres cū exercitu profectus occupauit Libyam, quam postea nepotes eius tenuerunt, Aphricam ab ipso denominatam. Attestatur huic opinioni & Alexāder Polyhistor sic scribens: Cleodemus, inquit, propheta, cognomine Malchus, qui ad imitationem Moſis legislatoris Iudæorum historiā cōtexuit, narrat Abrahamū ē Chætura aliquot filios suscepisse, tres nominatim recēſens, Aphram, Surim, Iaphram. à Suri appellatam Assyriam. Ab Aphra uerò et Iaphra urbē Aphrem & regionem Aphricam nominatas. hos enim ductu Herculis in Libya militasse contra Antæum. Herculem etiam ex Aphræ filia genuisse filium Dedorum, ex hoc Sophonem prognatum, à quo Sophaces barbari habent nomen.

Isaco aut iam fermē quadragenario Abrahamus pater coniungere uolens uxorem Rebeccam Nachoris fratris sui neptem, mittit maximum natu famulorum ad sponsalia, prius accepta fide obligatum. modus uerò deuinciendi fuit talis. Subditis alter alteri manibus sub femora, deum ita testem inuocabant eorum quæ destinauerant. Misit etiam dona ad illos, uel rara illic uel nunquam antē uisa. Profectus autē famulus diuturnum iter faciens, eo q̄ difficilis esset transitus per Mesopotamiam, hyeme propter cœni altitudinem, æstate ob aquarum inopiam, ad hęc propter latrocinia quæ uitari non poterāt nisi à cautis, tandē peruenit ad urbē Carras. & cum uenisset in suburbium, incidit in cōplures puellas eūtes aquatum: moxq; intra se precatur, si deo gratae forēt hęc nuptiæ, ut inter illas inueniretur Rebecca, ad quā filio desponsandam Abrahamus eum miserat: & hoc signo dignosceretur, quòd cæteris negantibus ipsa potum roganti præberet. hęc secum uoluntas accedit ad puteum, poscens ab eis potum. illis uerò causantibus aquam se nō sine labore acquirere, quam domum deferant, non alijs præbeant: una omniū obiurgatis reliquis, negando eas unquam inter homines uersatas, quæ ne aquam quidem impartirent, benigne hospiti potum offert. at ille certa iam spē de euentu concepta, uolens tamen uerum cognoscere, collaudata prius uirginis indole & benignitate, quæ uel cum sua fatigatione roganti subministrare non grauaretur, sciscitatur ex quibus nam esset parentibus: gratulatus eis talem filiam, & imprecatus ut eam ex animi sententia uiro probo elocarent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret. puella in hoc quoq; ei gratificatura genus suum indicat. Rebecca, inquit, mihi nomen est, pater uerò fuit Bathuel. quo defuncto Labanus frater meus & domum curat & matrē, meæ quoq; uirginitatis tutor. His cognitis homo gaudebat ob ea quæ sibi acciderent, quæq; audiuiſſet: manifesto cernens deum hoc iter prosperare. prolato deinde monili & alijs quibusdam ornamentis quibus etas ea delectatur, obtulit puellæ, dicens hanc esse gratiam & honorem pro communicato potu, ipsamq;

ipsamque dignā quæ accipiat, cū inter tot uirgines bonitas eius emineat: rogabat etiā ut ad domesticos ipsius diuertere liceat, quandoquidē nocte iam appetente ulterius progredi non detur. ferre se mundū muliebrē magni precij, qui nusquā tutior esse possit quā apud eos quorū probitatē iam esset expertus. coniecturā enim se facere ex ipsius moribus, matrem quoque & fratrem pari humanitate esse præditos, neque grauatim hospitem admissuros, præsertim ipsis nec oneri nec sumptui futurū. ad hæc illa, bene eum de parentū humanitatē coniectare, sed non recte facere quod tam illiberales suspicetur. omnia enim sine precio habiturū, indicaturā tamē prius Labano fratri, cuius permisso ipsum adducturam. quo facto postquam adduxit hospitem, serui Labani camelos curandos acceperunt, ipse uerò ad cænam eum secum duxit. qua peracta sic eum & matrem puellæ est allocutus. Abrahamus filius est Tharri, uester autem cognatus. Nachores enim tuorum matrona liberorum auus, Abrahami erat frater, eodem patre eademque matre prognatus. is nunc mittit me ad uos, postulans hanc uirginē filio suo coniugē dari, quem legitimū habet & unicum, ad omnium suarum facultatū hereditatē educatū. cui cum posset opulentissimam quamuis ex eius regionis fœminis deligere, nō est ita uisum: sed malens hunc honorem cognationi suæ habere, procurat has nuptias. cuius uoluntatē nolite contemnere. diuino enim fauore præter alia quæ mihi feliciter in hoc itinere successerunt, & puellam hanc & uestras ædes inueni. propinquus enim iam oppido, cōspicatus multas uirgines puteum petentes, optaui ut in hanc inciderem: quod & factū est. has igitur nuptias auspice deo cōciliatas, uos quoque uestra autoritate ratas habetote: & Abrahamum qui me tam accurate huc misit, uestro annutu honorate. illi uerò tum quod rem tam optabilem approbarent, tum quod dei sententiā accedere cognoscerēt, mittunt eam quibus postulabatur conditionibus: duxitque illam Isacus, facultatum paternarum iam dominus.

De obitu Abrahami. Cap. XVII

DE FVNCTVS est autem Abrahamus non ita multo post. uir in omni uirtute eximius, & pro sua insigni pietate deo egregie carus. Vixit annos clxxv. sepultus est in Hebrone iuxta uxorem Saram, communi cura filiorum suorum, Isaci & Ismaelis.

XXV
Gen. 24

De Isaci filijs Esau & Iacobo, & natiuitate eorum. Cap. XVIII

DE FVNCTO autem Abrahamo uxor Isaci gerebat uterū: cuius mole crescente indies, anxius cōsultuit oraculū. Respōsum est, gemellos ei pariturā Rebeccā, & ab utroque descēsurā gentē auctori suo cognominē: & quæ minor uidebitur, eā fore potiorē. nec multo post, sicut prædictū erat, nascuntur ei gemini, quorū grandior à capite ad pedes erat hispidus. minor uerò exeuntis ante se calcaneū retinebat. pater autē amabat seniorē Esau ex re cognomē habentē. nam Hebræi pilos uocāt Seir. Iacobus uerò iunior à matre amabatur. Fame autē in ea terra grassante, Isacus uolēs ire in Ægyptū propter ubertatē regionis, peruenit Gerara, deo sic iubēte. rex autē Abimelechus excepit eū, quia hospitij & amicitiae ius inter eū & Abrahamū intercesserat. cūque hominē initio magna beneuolētia prosequeretur, motus inuidia nō potuit in eo affectu permanere. uidēs enim deū Isaco propitiū, suūque fauorē declarantem, expulit illum. at ille expertus mutatum præ inuidia, secessit non longe

XXVI
Gen. 24

longe à Geraris in locum qui uocatur Fauces. ibi dum foderet puteum, pastores irruentes aggressi sunt armis opus impedire: sed illo ultro cedente, uisi sunt uicisse, mox cum alio loco fodere coepisset, rursus ui prohibentibus alijs Abimelechi pastoribus, hunc quoque puteum imperfectum reliquit, prudenti consilio meliorem occasionem expectans. qua deinde oblata, rege sponte fodiendi potestatem faciente, puteo Rooboth nomē imposuit, quod significat amplum. è prioribus uerò alterum uocauit Escon, hoc est pugnā: alterum Syennam, hoc est inimiciā. Itaq; Isaci potentia cum opibus indies magis ac magis crescebat. Abimelech autē ratus contra se fortunas Isaci augeri, cum quo parum sincere consuetudinem habuerat, et qui ob simultatis suspicionem aliquantisper secesserat, ueritus nequādo apud eum plus recens offensa q̃ priſtinæ amicitiae memoria ualeret, neue iniuriam acceptam ulcisceretur, profectus ad illum amicitiam cum eo renouat, uno è suis amicis arbitro adhibito. cumq; Isacus pro naturæ bonitate iniurias suas paternæ amicitiae libenter donaret, uoti compos domū est reuersus. Alter aut filiorum Isaci, in quem pater erat propensior, quadraginta annos natus, duxit Adam Helonis, & alibamen Eſebeonis, dynastarum inter Chananæos filias, idq; autoritate propria, ne patre quidem consulto. neque enim ille permissurus erat, si filius sententiam ipsius expectasset, quippe qui nō delectabatur affinitate eius regionis hominum: nolens tamen molestus esse filio, iubendo eum ut mulieres missas faceret, decreuit rem totam silentio transmittere. Sed cum esset senex, & uisu orbatus, accito filio, præfatusq; etatē, per quam etiam si cæcitatē calamitas non accessisset, non liceret sibi amplius deum solito cultu uenerari, iussit eum uenatum ire. Cura, inquit, ut quod poteris capias, et para mihi coenam: qua sumpta precabor deum, ut tibi dignetur esse auxiliator & adiutor per omnem uitam tuam. nam meæ finis quā longē absit incertus sum: qui prius quā me opprimat, æquum est ut meis precibus deum tibi faciam propitium. Vadit Esau uenatum: interim Rebecca malens Iacobo deum propitium, etiam præter Isaci mentem, iubet eum hædis iugulatis coenam instruere. ille obsequitur matri, iussu ipsius omnia faciens. coena uerò parata, circumuolutis hædino exuuiis brachijs, ut contactis pilis Esau crederetur: nam cetera omnino similis ut gemellus, hoc solo differebat: sollicitus ne mature in malo dolo deprehensus pro faustis precaminibus diras imprecationes reportaret, apponebat coenam patri. at Isacus sentiens in uoce non nihil peculiare, aduocat filium. illo uerò protendente brachium hædina pelle amictum: uoce, inquit, propior es Iacobo, attamen ob pilositatem Esau mihi uideris. nec quidquam doli suspicans, iam coenatus ad deum precibus inuocandum se uertit. Domine, inquit, omnium seculorum, & conditor omnium creaturarū, tu patri meo maxima bona pollicitus, etiā mihi præsentem felicitatem es largitus, meis quoque posteris propitiū te fore, & maioribus beneficijs eos cumulaturū promissi. hic tuus fauor perpetuus sit precor, neue me propter hanc debilitatē despicias, quæ facit ut magis etiam ope tua egeam. Serua puerum hunc propitiū, & ab omni calamitate illæsum custodi. da ei uitam felicem, & possessionē bonorum quæ in tua sunt potestate. fac eum formidabilem inimicis, apud amicos gratiosum. Sic ille deum inuocabat, putans se Esau bene precari.

uix

uix absoluerat preces, cū Esaus à uenatu reuertit, & Isacus intellecto errore nihil tamē est cōmotus. Esaus uero postulabat ut sibi quoq; sicut fratri faceret. denegante id patre, eo quòd omnes preces in Iacobū absumpsisset, lugebat quòd uoti cōpos non esset. quin & pater mœrore eius motus, studijs quidē uenandi, & robore corporis armorumq; præstantia celebrem fore prædicat, eamq; gloriā tum ipsi tum eius posteris mansuram sempiternam: seruiturum tamen fratri. Ceterum cum Iacobus timeret fratrem, ne pœnas à se exigere ob circumuentum in uotis faciendis patrem, mater eum huic periculo eximit. persuadet enim marito, ut Iacobo Mesopotamenā uxore daret, propinquam genere. iam enim etiam Esaus duxerat Basemmathen Ismaelis filiam. Male em̄ Chananæis uolebant Isacus cū suis, priori affinitate offensi, in quorum gratiā filius Basemmathen duxit, quā postea magis quā cæteras dilexit.

De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo. Cap. XIX

IACOBVS aut̄ in Mesopotamiā missus à matre, ducturus auūculi sui Labani filiam, consentiente etiā patre iter faciebat per Chananæam: cumq; simultatē haberet cum ea gente, nolebat ad quenquā diuertere: sed sub dio quiescebat, lapide uice puluini capiti subiecto. cui dormiēti uisio talis est oblata. Videre uidebatur scalam à terra ad cœlum pertingentem, & per eam species descendentes, supra humanā naturā augustas: et in summa scala deum manifeste apparentem, & nominatim se his uerbis cōpellantem: Iacobe, cum sis patre bono, & auo ob suam uirtutē celebri prognatus, nō debes præsentī necessitati succūbere, sed meliora potius sperare. Meo præsidio magna te manet felicitas. nā & Abrahamum ego è Mesopotamia huc adduxi pulsum à cognatis, & patrem tuū beatum reddidī, nec tua conditio deterior est futura. quare bono animo hanc uiam perge, fretus me deductore. eueniet ex tua sententia coniugium ad quod properas, accedent inde & liberi. eorū numerus erit magnus, & ipsi rursus maiorē prolem post se relinquent. his ego terræ huius imperiū dabo, & eorū posteris, qui repleturi sunt terram omnē & mare q̄ late sol aspicit. tu ne cæde ulli uel labori uel periculo, tui curam mihi cōmittens & nūc, & magis etiam in posterum. hoc oraculum deus Iacobo reddidit: quo lætus ungit lapidem in quo dormienti tanta spes affulsit, & uotum deo facit sacrificaturum se illic, si incolumi & facultatibus aucto reditus contingeret: quod post reuertens soluit, omnium bonorum suorum decimis oblati. honorem etiam loco addidit, Bethel nominato: quod Græcis domicilium dei significat. Pergens deinde cœptum iter in Mesopotamiam, tandem peruenit Carras. & cū pastores offendisset in suburbio, & adolescentes ac puellas ad puteū quendam sedentes, poposcit potum. hinc orto sermone percōtatus est an nossent quendam Labanum suum popularem, si forte adhuc sit superstes. aiunt omnibus sibi notum. neq; em̄ talem esse ut ignotus esse possit. quin & filiam eius unā pascere, demirariq; se quòd nondum adsit. ex ea facile quæ cuperet cogniturum. uix hæc uerba finierunt, cum puella accedit comitantibus suis pastoribus. ei Iacobum ostendunt, dicentes hospitem de ipsius patre sciscitari. quæ puellariter gauisa Iacobi aduentu, rogabat quis nam & unde ad eos ueniret, & cuius rei causa: addens optare se ut possent illi gratificari, quacuncq; re opus haberet. Iacobus uerò non tam

cognitione

cognatiōe aut huius affectu q̄ insigni puellę forma captus, obstupuit, ut qui per paucas uiderat pulchritudine huic conferendas. Mihi, inquit, tecum & cū tuo patre, si quidem Labani es filia, antiquior intercedit necessitudo, q̄ sit uel tua ætas uel mea. Tharros em̄ Abrahamus, Aranes, & Nachores fuere filij, ex his Bathuelus tuus auus Nachoris fuit filius; Abrahami uerò & Sarę Aranis filiæ Isacus, meus pater. est & propinquior ac recentior necessitudo, qua sumus mutuò deuincti. Rebecca em̄ mater mea, Labani patris tui soror est eodem patre ac matre genita. itaq̄ cōsobrini sumus ego & tu. & nūc uenio saluaturus uos, cognationisq̄ officia, ita ut par est, renouaturus. At illa memor eorū quę de Rebecca ex patre, ut sit, audierat, sciensq̄ parētes desiderare aliquid de ea cognoscere, prę amore patris lachrymabūda ruit in collū eius, cōplexoq̄ iuvene: optatissimā, inquit, & maximā uoluptatē affers patri cū tota familia, qui nunquā matris tuę obliuiscitur, crebram illius mentionē faciens: eumq̄ nuncium cū quantauis felicitate non permutaret. tum iubet ut ē uestigio se ad patrē sequatur, neue diutius eum hac uoluptate fraudet. His dictis adduxit eū ad Labanū: & agnitus ab auunculo, tū ipse fuit securus iam apud suos, tum illis inexpectato aduētū magnā uoluptatē attulit. Post aliquot aut dies Labanus gaudere se quidem eius præsētia magis q̄ uerbis exprimere posset aiebat, rogabat tamen quāobrem uenisset relictis parentibus ætate cōfectis, & qui ipsius obsequijs ægrē carerēt. pollicebatur etiam benignitatem & operam suam in quacuncq̄ re opus haberet. Iacobus uerò totam ei causam recensuit. Isaco esse filios geminos, se & Esaum. eum quia fraudatus sit patris fausta imprecatione per matris artem in se translata, cupere se interimere, quasi raptorem principatus à deo destinati, & reliquorum uotorū paternorum. hanc esse causam sui aduentus, & mandata matris, præsertim cum oēs sint inter se consanguinei, sed propiore gradu mater. Sperare se in rebus angustis post deum præsidium maximū in auunculo reperturum. Labanus contrā omnem illi humanitatē pollicetur, tum propter cōmunes auos, tum etiā ut affectum sorori absenti debitum erga ipsum præsētem declararet. uelle se eū gregum suorū magistris præficere: & quando ad suos reuerti libuerit, nec in donatū nec in honoratū abiturū, quemadmodum tam propinq̄ cognatum deceat. ad hæc Iacobus, se uerò libenter accipere conditionē quātumuis laboriosam, sed æquū esse mercedis loco sibi dari Rachelis coniugiū, quā & ipsius uirtutis causa diligeret, & quia eius opera in tale hospitium sit introductus, amor enim puellæ cogebat eū hāc mentionē iniicere. ibi Labanus ipso uultu læticiā præferens, eius petitioni annuit, negans sibi optatiorē generum potuisse contingere: sed opus esse ut aliquādiu secū maneat. In Chananæam enim non missurum filiam, quin & sororis in tam longinquam regionem nuptum datæ propemodum pœnitere. His assentiēte Iacobo, de septem annis est conuentum. tot enim uoluit seruire mercede apud socerum, ut dato uirtutis specimen, magis cognosceretur quinam uir esset. cæterū elapso præstituto tempore Labanus epulum nuptiale apparat. noctu uero nō sentiente Iacobo inducit in thalamū alterā filiam Rachele maiorem natu, facieq̄ nō admodum liberali. at ille uino & tenebris fallentibus, congressus est cum ea. luce deinde cognito errore exposculauit cum Labano. ille ueniam petebat necessitati,

qua

qua cōpulsus hoc fecerit. nō maliciose, inquit, Liam supposui, sed cōsuetudine regionis huius cogente. nihil tamē hoc oberit Rachelis cōiugio, sed dabo eam tibi uidenti ac scienti post alterū septenniū. Passus est hoc sibi persuaderi Iacobus: nec enim aliter facere poterat amore puellæ deuinctus: & exacto altero septennio Rachelem duxit. Erant autē ambabus famulæ additæ à patre, Zelpha Liæ, Racheli Bala, nequaquā ancillæ, subditæ tamē. sed Liam male habebat amor mariti, quo sororem prosequabatur, expectabatq; post partum se fore in pretio: idēq; assiduis precibus à deo cōtendebat. cumq; puer masculus natus esset, & maritus ob hoc propensior in eam factus, Rubelum nominauit, qui sibi miseratione diuina cōtigisset. Sic enim interpretatur hæc uox. Aliquanto post nascuntur ei tres alij: Simeon, quod significat exorabilem ei fuisse deū: Leui, quod est firmator societatis: Iudas, quod est gratiarum actio. Gen. 30 Rachel autē uerita ne propter fecunditatē sororis deteriore apud maritū cōditione esset, iubet famulam suam Balam cū Iacobo cubare. ex ea nascitur puer nomine Dan, quasi dicas, dei iudiciū: & aliquāto post alter nomine Nephtalim, ac si dicas artificiosum: q; mater arte certauerit cum sororis fecunditate. Idem mox & Lia facit, sororis arte cōtra eam ipsam usa. deducit suam famulā in sui mariti accubitū. ex ea quoq; nascitur filius Gadas, fortuitū significante nomine: & post eum Aser, quod sonat beatificum, q; magnā fecunditate se Lia duceret. Porro cum Rubelus filiorū Liæ maximus mandragoræ mala matri afferret, Rachel hoc uiso cōcupiuit hunc cibum, partemq; à sorore precario petijt. Illa uerò denegante, iubētēq; contentā esse, q; honoris prærogatiuam apud cōmunem maritū haberet: Rachel mitigatura indignationē sororis, ait se illi uirum cessuram in sequentem noctem, quam gratiam altera libenter accipiente, Iacobus cū Lia cubauit in Rachelis gratiam. Rursum igitur ei filij nascuntur: Issachares, quod nomen significat ex mercede natum: & Zabulon, quod significat pignus beneuolentiæ: præterq; filia Dina. Tandē etiam Rachel peperit Iosephum filium: ea uox significat additamentum. Hoc toto tempore, quod fuit annorum uiginti, pascuis soceri & gregibus præfuit. Gen. 31 quo exacto, æquum esse aiebat, ut cum uxoribus ad suos reuerteretur. Socero uerò non permittente, clām hoc facere cogitabat: pertentabatq; animum uxorū, quō laturæ essent peregrinationem. quibus cum gratum hoc esset, Rachel sigillis etiam deorum patriæ religionis sublati, unā cum sorore fugiebat: simulq; utriusq; liberi & famulæ cum suis filijs, asportatis etiā totis quantæ erant facultatibus. Abducebat etiam Iacob dimidium pecorū, priusquam Labam rescire posset. sigilla uerò deorum secum ferebat Rachel: non quod deos coleret, quorum contemptum à marito didicerat: sed ut si fortē pater fugientes assequeretur, haberet quō confugeret ueniam impetratura. Labanus autem post unam diem cognito Iacobi & filiarum discessu, indignatus persequebatur eum cum ualida manu, & septima demum die deprehendit eos in quodam colle quiescentes: quumq; esset diei serum, ab omni ui se continuit. per noctem uerò deus in somnis illi uisus uetuit ne quid in deprehensum in fuga generum cum filiabus durius præ ira cōsuleret: sed potius fœdus cum eo feriret: neue paucitatem fugientium contemneret, alioqui se illis propugnatorem futurum. Sequenti uerò luce Labanus Iacobum ad Ioseph.

colloquium euocat, nō dissimulans oraculum: quumq̃ ille fidei eius se cōm-
misisset, coepit hominem accusare, exprobens q̃ pauperem omniumq̃ ege-
num suscepisset, & de suis facultatibus abunde ipsi suppeditasset. Propterea
filias, inquit, tibi coniunxi, putans hoc pacto beneuolētiā erga nos tuā fore
firmiorē. tu uero neq̃ matrē tuam & cōmunem sanguinē, neq̃ uxores apud
nos ductas, neq̃ liberos quorū ego auus sum, reueritus non aliter q̃ hostem
me tractasti. rapuisti mea bona, filiabus ut parentē fugerent autor fuisti: sacra
patria domum tecum portasti, & apud maiores meos, & apud me in summa
ueneratione habita. & quæ uix hostis hosti faceret, tu cognatus, è sorore ne-
pos, gener, hospes ac domesticus conuictor mihi fecisti. Iacobus cōtrā pro se
afferebat, non sibi soli, sed omnibus esse innatum patriæ desiderium, æquumq̃
ut post tanti tēporis moras tandem ad eam reuertatur. Quod uero prædē, in-
quit, abactæ crimen obijcis, ipse iniusticiæ sub alio iudice damnareris. Cum
enim gratiam mihi pro facultatibus tuis conseruatis & auctis debeas, an non
iniquum est ægreferre, q̃ partem earū modicā usurpauimus? certe quod ad
filias attinet, scito non hoc lædendi animo à me factū, sed caritatis coniugal-
is hoc esse officium. sequuntur igitur non tam me quā suos liberos. Hæc pro-
se: retorquebat deinde accusationem in ipsum, quod auunculus ac focer du-
ris mandatis eum per annos xx uexauerit. & illa quidem quæ nuptiarum spe
tulerit, quamuis per se grauia, sibi tamen leuiora fuisse: quæ uero postea secus-
ta sunt, multo grauiora, quæ nemo nisi beneuolus perferret. Etenim Labanus
ualde inique Iacobum tractauerat. uidens enim eum in omnibus rebus à deo
adiuuari, pollicebatur ei daturum se futuros foetus, modo quicquid album
nasceretur, modo quicquid nigrū. cum uero magno numero nascerētur quæ
Iacobo destinata essent, nō seruabat fidē in præsens, sed in proxime sequen-
tem annum promittebat, q̃ esset ad rem attentior, promittēs quidē eo quod
non speraret tantum prouentū, ac mox ubi prouenerat fallens. sacras tamen
effigies permissum est inquirere. Rachel aut̃ cognito patrē permissa potesta-
te uiu uelle, deponit sigilla in sarcinā cameli qua ipsa uectabatur: sedebatq̃ de-
super dicens se menstruis laborare: & Laban destitit amplius inquirere, cre-
dens filiam sic affectā non fuisse sacris propius accessuram. Post hæc offensæ
ueniam pollicetur, uicissim alter amorē filiarū, idq̃ iure iurādo sanciunt. Hoc
foedus ictū est super monte quodā, ubi columnā erexerunt aræ specie: unde
Galades colli nomē factū, à quo Galadena terra est dicta. Post foedus conui-
uio celebrato, Laban ad sua redijt. Iacobo aut̃ in Chananæā iter cœptum pro-
sequenti uisiones obueniebant, bonā spem in posterū facientes: cui loco Dei
castra nomē indidit. Volens aut̃ scire animū fratris erga se, præmisit diligen-
ter cuncta exploraturos, timēs eum propter ueterē suspiciōē: quos ita fratrem
iussit alloqui. Ultro se patriā reliquisse, ne cū offenso fratre degeret. nunc cre-
dere tantū temporis spatiū satis ualere ad reconciliationē, ideoq̃ redire cum
uxoribus ac liberis & facultatibus industria quæsitis, ut se & quicquid carum
haberet illi dedat, quādoquidem nihil felicius existimet, q̃ ea quæ deus largi-
tus est, cum fratre habere cōmunia. His nunciatis Esau uehemēter exhilara-
tus, occurrit fratri cum cccc armatis. At Iacobus, audiens eum obuiam pro-
perare cū tot armatis, extimuit ualde. Deo tamen seruatore fretus prouide-
bat

Gen. 32.

Gen. 33.

bat pro tēpore ne quid detrimenti acciperet, utq̃ suos ab iniuria defenderet. Distributo igitur agmine alios procedere iussit, alios propere subsequi: ut si quis primos aggredieretur, ad sequēs agmē haberēt refugiū: & hoc modo instructis qui circa se erāt, premitit q̃sdā ad fratrem cū muneribus. ea cōstabāt iu mētis multisq̃ ac uarijs quadrupedibus, accipiēti placituri propter raritatē. ueniebāt aut̃ alij post alios, ut crebrius occurrētes plures q̃ pro numero uiderētur: & credibile erat donis placatū remissurū irā, si qua adhuc esset reliqua. quin & illud mādātū est premīssis, ut blāde hominē alloquerētur. His ita per totā diē dispositis, noctu mouit agmē. Cumq̃ Iobacchū torrentē trāsissent, Iacobus aliquātū ab agmine relictus incidit in luctā cū spectro, ipse prior la celsitus, eratq̃ superior. exclamat igitur mactū uirtute qui nō quēuis aduersa riū, sed angelū dei uicerit: idq̃ illi esse magnæ felicitatis præsagiū: genusq̃ eius nūq̃ defore, nec ullis unq̃ humanis uiribus posse opprimi. iussitq̃ illū posthac uocari Israelē, quod Hebræis angelo reluctantē significat. Hæc sunt prædicta Iacobo, id ipsum rogāti. Cū em̃ sensisset angelū esse dei, precatus est ut ex eo fatum suū cognoscere liceret. His dictis spectrū euānuī. Iacobus uero lætus auditis, imposuit loco nomē Phanuel. id significat dei faciē. sed quia latū neruū inter luctādū læsit, & ipse post eo cibo abstinuit, & nobis illo propter eum uesci nō licet. Cognito uero fratrē iam nō lōge abesse, iubet uxores procedere per se quāq̃ cū pedisequis, ut è lōginquo spectarēt pugnā uirorū, si eā frater mallet. ipse propior factus adorauit fratrem, non male de se cogitantem. at Esau eo salutato, interrogabat de turba mulierū ac puerorū: & cū didicisset oīa, uolebat eos deducere ad patrē. Iacobo uero excusante lassitudinem iumentorū, reuersus est in Seirā. illic enim habitabat, uernacula lingua loco ab hirsutie sua denominato. Iacobus aut̃ peruenit ad Scenas quas uocāt, uetus nomē adhuc retinētes. inde profectus est Sicima, quæ est urbs Chanæ Gen. 34 næorū. & cū esset celebritas apud Sicimitas, Dina unica Iacobi filia uenit in urbem ad uisendū cultū mulierū eius regionis. qua uisa Sychemis Emmoris regis filius, raptæ stuprū obtulit: & correptus amore patrē suū rogauit, ut puellam uxore habere liceret. Ille morē ei gerēs, uenit ad Iacobū, rogans ut filio suo Dinam in matrimoniū collocaret. Iacobus uero qui neq̃ negare poterat propter maiestatē rogātis, neq̃ fas putabat alienigenæ filiā nuptū tradere, deliberandi spatiū poposcit. Rex sperans Iacobū assensurū: abiit. Ille uero indicata filijs iniuria sororis, & Emmoris petitione, iussit eos cōsultare quid factū opus esset. maior pars hærebat incerti quid esset agendum. Simeon uero & Leuis uterini puellæ fratres tale consilium inter se capiunt. Obseruato festo die quo Sicimitæ uoluptati & conuiujs operā dabant, inualis noctu custodibus sopitos contrucidant: atq̃ ita facile urbe potiti, mares uniuerfos interimunt unā cum rege, ac filio, solis parcentes sceminis. quo facinore citra consensum patris perpetrato, sororem reducunt. Iacobum autem obstupefactum audacia tanta filiorum, indigne que ferentem, deus per uisum bono animo esse iussū, lustrare tentoria, sacrificium que quod olim post somnium illud in profectione Mesopotamena uouerat, persoluere imperat. itaque dum lustrat, incidit in Labani deos: nesciuerat enim Rachelem eos furatam, his apud Sicima defolsis in terram sub quadam quercu, profectus inde Ioseph.

Gen. 34

Gen. 35

sacrificauit apud Bethela, ubi somnium illud diuinum uiderat iter faciens in Mesopotamiam. Progressus deinde in agrū Ephratanum, Rachelem ibi ex partu mortuam sepelit, solam monumento cognatorum in Hebrone non illa tam. Quam quum mirum in modum lugeret, infantulum nominauit Beniamin, eo quod doloris causa matri fuerit. Atque hic est filiorum Iacobi numerus, mares duodecim, foemina una. ex his octo legitimi, è Lia sex, duo è Rachele: quatuor uero è pedisequis, è singulis duo: quorum nomina iam dixi.

XXVIII Inde uenit Hebronem in Chananæa sitam, ubi Isacus habitabat. Nec diuturnus fuit eorum conuictus.

Mors Isaci, & sepultura in Hebrone.

Cap. XX

Gen. 35

REBECCA enim iam antè defuncta, Isacus quoque eam sequitur, non multo post filij reditum: & sepultus est à filijs iuxta uxorem in Hebrone, in monumento parentum suorum. Fuit autè Isacus uir deo charus, & magna prouidentia dignus ab eo habitus, post Abrahamum patrem. ualde longo etiam tempore uixit. Mortuus est enim exactis cum uirtute annis octuaginta quinque supra centum.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER SECVNDVS.

Quomodo Esaus & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quòd Esau Idumæa, Iacobo Chananæa contigit.

Cap. I

Gen. 35

DEFUNCTO autem Isaco, filij partiti sunt inter se habitationē, nec ambo paternam retinuerunt: sed Esaus Hebrone fratri concessa habitauit in Saira, & Idumææ dominatus est à seipso denominatæ. Adomus enim cognominabatur ob causam talem. Olim adolescens etiam tum reuersus à uenatu famelicus offendit fratrem coquentem sibi ipsi in prandium lenticulam rubentem colore, quo magis etiam excitatus, rogauit ut expetitur sibi cibum traderet. at ille adiuuante fratris fame ius primogeniti pro cibo dare eum compulit: coactus enim inedia, cefsit ei suū ius, interposito iureiurādo. Ob eius cibi colorē à collusorib. adolefcētib. Adomus est per ludibrium cognominatus. Adoma enim Hebræis significat rubens. id nomen post in regionem ipsius ditionis est deriuatum, quod Græci in mollius deflexerunt, Idumæam dicendo. Genuit autem filios numero quinque. ex his laus, Iolamus, & Coreus eadem matre Alibama nati: ex reliquis duobus Aliphazem Asa, Raguelem Mosametha ei peperit. Hos filios habuit Esaus. Aliphazæ item quinque legitimi filij fuere, Themanus, Omerus, Ophus, Iothamus, Ocanasus. Nam Amalecus erat nothus, è Thamna concubina genitus. Hi habitauerunt Idumææ regionem quæ Gobilitis dicitur, & eam quæ de Amaleci nomine Amalecitis est appellata. Quondam enim late patentem terram Idumææ nomen complectebatur, cuius partes à primis colonorum inductoribus denominatæ appellationes eas postea retinuerunt.

Quomo-

Quomodo Iosephus Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futurae felicitatis prænuncia in fratrum inuidiam incurrit. Cap. II

IACOBVS autem ad tantam felicitatem peruenit, ad quantam uix ali-
 lius quisquam. nam & opibus excellebat inter eius regionis homi-
 nes, & propter filiorum uirtutes beatus erat ac conspicuus. nihil e-
 nim eis deerat, sed industrij fuere omnes, & generosa quadam fortitudine si-
 mul ac prudentia præditi. Tantam autem ipsius felicitatis curam gerebat coe-
 leste numen, ut etiam ex rebus, sicut tum uidebantur, aduersis maximorum
 bonorum occasionem præberet, & per ipsum eiusq; liberos parentibus no-
 stris uiam ad exitum ex Ægypto præstrueret ac præmuniret. Iosephum
 è Rachele sibi natum patrum ob corporis præstantiam, tum ob animi uir-
 tutem (erat enim prudentissimus) præ cæteris liberis amabat. is parentis af-
 fectus odium & inuidiam fratrum in eum prouocauit. accesserunt eò som-
 nia, quæ sibi uisa patri ac illis indicauit magnæ felicitatis prænuncia, quæ res
 etiam coniunctissimos ad æmulationem facile concitat. Visiones autem Iose-
 phi fuere tales. Missus cum fratribus à patre ad colligendas fruges messis tem-
 pore, uisionem uidit quæ non poterat existimari una ex istis uulgaribus qua-
 les in somnis obuersari solent: eam exporrectus fratribus interpretandam
 narrauit, dicens uisum sibi præterita nocte suum tritici manipulum stare lo-
 co, illorum uero manipulos accurrentes adorare eum: quod uidebatur &
 amplam fortunam ipsi prænunciare, & fratres quoq; in eius potestate futu-
 ros. At illi nihil tale Iosepho sunt interpretati, dissimulantes se intelligere: sed
 taciti precabantur irritum fieri præsagium, ipsumq; maiore etiam odio pro-
 sequebantur. Deus autem aduersus eorum inuidiam cõtendens, alteram uis-
 sionem Iosepho immittit, priore magis mirabilem. Vidit enim solem cum
 luna & undecim stellis descendere in terram, & adorare ipsum. Hoc somniũ
 in præsentia fratrum, nihil mali de illis suspicatus, patri indicauit, rogans ut
 interpretari dignaretur: quod ei non mediocri fuit uoluptati. Præsagium e-
 nim somnij colligens, & sapienter euentum conijciens, gaudebat eo quòd
 ingens filio felicitas portendi uideretur: euenturum olim tempus quando
 tam à parentibus quàm à fratribus adoratione dignus haberetur. Intellige-
 bat per solem ac lunam patrem & matrem, quòd altera augeret omnia & ale-
 ret, alter formam rebus & uim inderet. Porro stellarum nomine fratres acci-
 piebat, tum quòd numerus non discreparet, tum quia uim à sole & luna ha-
 beant. Et Iacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit.
 Fratres autem Iosephi ualde contristauit id præsagium, haud aliter quàm si
 alieno cuiuspiam hæc felicitas portenderetur, ac non fratri, cum quo pariter
 omnibus fortunis frui possent, tam felicitatis quàm generis socij: decreue-
 runt que adolescentem tollere: & hoc consilio comprobato, frumentis iam
 collectis, contulerunt se cum pecoribus in Sicima agrum pascuis percom-
 modum, non præmonito patre: atque ibi pastoricias curas obibant. At ille
 nemine à gregibus ueniente, nec certi quicquam nunciante, de filijs sollicitus
 ac moerens, mittit Iosephum ad greges cogniturum res fratrum, & quid agant
 renunciaturum.

Ioseph.

c 3

Quos

Quomodo Iosephus in Aegyptum uenditus à fratribus illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit. Cap. III

Gen. 37

LLI autem uiso fratre aduentante gauisi sunt, non ob aduentū germani à patre missi, sed tanquā inimico in manus suas à deo tradito: uolebantq; cōfestim eum interimere, neq; præsensem occasionem elabi sinere. Rubelus aut inter hos natu maximus uidens eos conspirasse, conabatur impetum eorum remorari, docens quantum facinus molirentur, & quātam inuidiam pariturū. Nefariam rem haberi tam dei q; hominum iudicio cædem hominis uel non cognati, sed longe sceleratius esse necis fraternæ reos deprehendi, quo sublato etiam in patrem eam iniuriam redundaturam, & matrem quoq; in luctum ac diram orbitatē coniecturos. hos respicerent, reputantesq; quantam eis calamitatem allatura sit mors filij tum probi tum natu minimi, abstinerent à tam nefario scelere. Deum quinetiam uererentur spectatorem ac testem consilij contra fratrem initi. hunc si à coepto desistant, accepturum eorum poenitentiam atque resipiscentiam: sin pergant, fieri non posse quin exigat ab eis paricidij poenas, cum nihil ipsius prouidentiam latere possit, siue in solitudine admittatur, siue in ciuitate. Vbicunque enim sint homines, existimandum ibi deum quoq; adesse. Sed & propriam conscientiam post tantum scelus illis aduersariam fore, quam nunquam abire, siue bona sit, siue talis qualis ipsorum foret si fratrem interfecerint. Addebat, ne læso quidem fas esse germanum occidere. Satiус esse dare ueniam amicis, sicubi non fecisse officium uideantur. Iosephum uero ne peccasse quidem in illos, cuius ætas miserationē potius mereatur, & illos ipsos tutores ac protectores. Causam etiam cædis facinus eorum grauaturā, si uideantur ob inuidiam futuræ felicitatis ei uitā ademisse, qua felicitate propter cognationē ipsis quoq; frui licebat. Debere enim ita existimare, ipsorum esse quicquid deus Iosepho largitus fuerit. proinde cogitandum eo grauiorem fore indignationem dei, si eum quem ipse omni bona fortuna dignum iudicasset interimendo, materiam diuinæ beneficentiæ subtraxerint. Hæc Rubelus & his plura cōmemorans conabatur eos abstertere à paricidio. Postquam autem nihil se proficere uidit, sed omnino ad cædem accensos, consulebat ut saltem modum necis mitiorem eligerent. Dissuasisse quidem se primū pro uirili, sed quandoquidem semel decretum sit fratrem tolli, minus mali futurum si suo consilio pareant. Sic enim uoluntatem eorum habiturā effectum, leuiorem tamen ac minus malum, si ad cædem conferatur. Satiус esse temperare à manibus, & proiectum in proximum puteum illic extingui sinere, ut saltem manus puras seruent. In hanc sententiam itum est, abductumq; adolescentem Rubelus fune religatum demisit sensim in puteum: erat enim satis siccus. Quo facto abiit pascua quæsiturus. Iudas autem unus è Iacobi filijs, conspicatus negociatores Arabas Ismaelitici generis, aromata & Syriacas merces deferentes in Aegyptum è Galadena, profecto iam Rubelo cōsilium dedit fratribus ut extractum Iosephum uenderent Arabibus. & illum enim hoc pacto ablegatum apud exteros moriturum, & se impollutos permanfuros quo approbato, eximunt eum, & negociatoribus uendunt uiginti minis annos septem decim

decim natū. Rubelus aut noctu ad puteū ueniēs in scīs fratribus seruire Iosephū uoluit. quo frustra in clamato suspicatus per suā absentiam interemptū, fratres incusabat: cognitoq; quid accidisset, lugere desijt. his perpetratis fratres cōsultare cōeperūt, quō patris suspicionē à se alienarēt. placuit tandē tunicam qua indutus Iosephus ad eos uenerat, quāq; demittēdo in puteū detraxerāt, laceratā prius sanguine hircino inficere, atq; ita patri allatam ostēdere, ut à feris deuoratū putaret. quo facto uenerūt ad senē, nō ignarū de infortunio filij. aiebant aut Iosephū quidē neq; uidisse se, neq; scire quid illi acciderit: tunicā tamen hāc inuenisse lacerā & cruentatā. quamobrē suspicari beluarum incursum perisse, si tamen eam indutus domo exiuerit. Iacobus aut qui hactenus leuius malū sperauerat, captiuū aliquò abductū puerū, opinionē hāc iam abiecit, euidēs argumentū necis tunicā ratus: agnoscebat em̄ eam esse qua indutū miserat: iamq; haud aliter q̄ extincto se afflictās, lugebat tanq; unicū, aliorū cōsolationē non admittens, q̄ nihil dubitaret in itinere à feris deuoratū. Sedebat ergo sacco amictus, & neq; filij consolando quicq; proficiebant, nec ipse luctum satietate remittebat. Iosephum aut de negociatoribus emptum Petephres uir Ægyptius, qui Pharaothis coquis præerat, habuit liberaliter, quem Gen. 39 & disciplinis ingenuorū erudiendum curauit, & uictu cōmodiore q̄ pro seruili conditione uti præcepit: deniq; totius domus curæ præposuit. ille uero fruebatur concessis, nec tamen in natam uirtutē propter hanc sui status mutationem amisit: docuitq; prudentiā aduersanti fortunæ non succumbere, si quis ea legitime, & non secundis tantum in rebus utatur. Herilis enim uxor tum dexteritate eius tum forma in amorē illecta, rataq; si rem aperiret se facilius eo potituram, & in parte felicitatis habiturum si contingeret ab hera se rogari, æstimans eum magis ex præsentī conditione quā ex immutabili morum generositate, concupiscentia detecta mentionē de concubitu facit. at ille preces eius repulit, nefas ducens talem ei gratiam referre, quæ cum tam benigni domini cōtumelia & iniuria cōiuncta esset. quin & ipsam hortabatur ut morbo suo repugnaret, negans unquam se in hac re illi obsequuturum. Desineret sperare, quo potiri non liceat: sic enim fore ut mala cupiditas facile sedetur. se quiduis potius perpeffurum, q̄ ut huic eius uoluntati pareat. quamuis enim aduersari heræ seruum non deceat, ipsam tamen rei foeditatem reclamare ne quid tale admittatur. Illam uero repulsa magis etiam accendebat, q̄ non putaret Iosephum pernegaturum: & non cessante morbo, secundas illi machinas ad mouere cogitat. Ergo publico festo instante, cuius celebritatem scēminas quoq; frequentare mos erat, fingit morbū apud maritū, captans solitudinem, & ad Iosephum sollicitandū opportunitatē. quā nacta supplex blandicis talibus eum adoritur. Satiū quidē erat primis precibus nō repugnātem cedere, idq; uel dignitati precantis deferre, uel amoris uehemētiae, qua cogen te oblita me dominā ad tam abiecta uerba descēdi: sapiēs tamē si uel nunc cedēs, & prius erratū corriges. siue em̄ iterū rogari expectabas, iā facio accuratius etiā q̄ ante. nā & ægritudinē ad hoc finxi, & festi læticiā tuæ cōsuetudini posthabui. siue prius diffidebas, nō tētari te maliciose certo argumento colligere potes, quia in eadē uolūtate persto. quare aut præsentē uoluptatē elige,

& amanti obsequere, maiora etiā cōmoda expectans: aut odium meū & uindictam, si meæ gratiæ castitatis opinionem præferes. Nihil ea te iuuabit, mihi crede, si ad maritum te deferam, & de stupro me appellatā dicam. quantumlibet tua ueriora fuerint, meis uerbis maiorē fidem habiturus est Petephres, quā tuis. ad hæc uerba lachrymasq; uerborū testes, nec miseratione induci, nec terrore cogi potuit, quo minus perstaret in suo pudicitiae proposito: constanterq; restitit intentanti iniustā afflictionē, malens acerbissima quæq; sufferre, quā oblati perfrui: non ignarus iusto se dignū supplicio, si quid quā tale in mulieris gratiā admitteret. Ipsam quoq; officij sui monuit, iurisq; cōiugalī ac consuetudinis, iubens huius maiorē habere rationē, q̄ momentaneæ libidinis. huic enim præsto esse poenitentia, quæ factū quidē doleat, infectū tamē reddere nō possit: adesse & timorē continuū, qui pro magno habeat non prodi suū dedecus. at coniugalē consuetudinē & uoluptatē habere securam, & cōscientiæ fiduciam tam apud deū q̄ apud homines. quin & conducibilius esse, si impolluta manēs habeat se herili iure subditū, potius q̄ flagitij cōmunis cōsciū. satius enim esse conscientia recte factorum, q̄ peccati latebris fidere. his & alijs similibus uerbis mulieris impetū retūdere conabatur, eāq; à praua affectione ad rationis arbitriū reuocare. at illa uehemētius instabat, & cū uerbis nihil proficeret, iniectis manib. hominē ad obsequiū cogere nitebatur. Ibi uero Iosephus intēpetias mulieris ulterius nō ferēs, relicta etiā interula ex qua retinebatur, prosilit è cubiculo. Illa partim repulsæ dolore, partim metu ne suā petulantia maritus cognosceret, decreuit prior Iosephum falso deferre, & hoc pacto uindictā de eo sumere, dignū muliebri astutia rata, si accusationē p̄occuparet itaq; sedebat mœrēs & perturbata, qui erat dolor ob frustratā libidinē, esse indignationē tentatæ pudicitie simulās. Marito aut reuerso, & ad hunc aspectum turbato, causamq; scitātē, Ne uiuas, inquit, marite, ni scelestū seruum, cubile tuum uiolare conatū, digna poena multaueris, oblitū & qualis in ædes nostras uenerit, & quāta beneuolētia sit à te complexus: qui ingratisimus habēdus ni omnib. modis frugi se approbaret, ne à cōiugio quidē tuo iniuriā abstinuit: idq; die festo obseruata absentia tua, ut facile appareat, modestiā quā prius præ se ferebat, ab herili metu, nō ab indole recta profectā. Quod ut auderet, à te præter spē ac meritū indulgēte corruptus est. uidēs enim oīa tua bona fidei ac dispensationi suæ credita, grādiōribusq; conferuis se præpositū, æquum putauit uxore quoq; tuā attrectare. & ut uerbis fidē astrueret, protulit tunicā, quasi in colluctatione relicta. Petephres aut uictus oratione ac lacrymis mulieris, & coniugis amorī plus æquo tribuens, omīssā ampliore ueritatis inquisitione, collaudata prius uxoris fide, audacis facinoris Iosephum damnatū in maleficorum carcerē coniecit: ob uxorisq; pudicitiam magis sibi placebat, testis iam compertæ ipsius honestatis.

III
Gen. 40 Iosephus aut innocentia suam deo cōmittens, neq; se defendere curauit, neque rem ita ut gesta erat indicare: sed uinculorum necessitatem tacitus ferrens, una spe consolabatur, nimirum potentiorē esse deum his qui se uinxerant, cuius prouidentiam confestim est expertus. Custos enim carceris tum fidem eius ac diligentia in absoluendis operum pensis considerans, tum

formæ

formæ dignitatem, soluit eum à uinculis, eamque miseriam aliquanto leuiorem reddidit: uictu etiam commodiore quàm reliquos uinctos uti permisit. Cæterum his qui in eodem erant ergastulo, quoties labor intermitteretur, confabulantibus ita ut solent miseriarum focij, & inter se causam damnationis percontantibus, pincerna quidam regi charus, per iram ab illo ad compedes damnatus: familiaritatem cum Iosepho contraxit: & quia prudentem existimauit, uisum somnium ei exposuit, orans indicaret si quod subesset præsagium, deplorans suum infortunium, cui non satis erat regis indignatio, nisi per quietem etiam somnijs diuinitus turbaretur. Aiebat enim se in somnis uidisse trium palmitum uitis uuas è singulis enatas pendere grandes iam & uindemiæ tempestiuas: eas que se exprimere, sub dente rege phialam. Colatum deinde mustum se obtulisse regi, illum que libenter bibisse. Narrato hoc somnio rogabat ut si quid scientiæ datum à deo haberet, interpretes uisionis esse dignaretur. Ille uero bono animo hominem esse iubet, & expectare intra triduum solutionem à uinculis, rege ipsius ministerium requirente, ad quod ei denuo sit redeundum. Interpretabatur enim uitem fructum mortalibus in bonum usum afferre, quandoquidem eo conciliante fides ac amicitia inter ipsos sanciat, & inimicitiae dissoluantur, adhæc molestiæ mœrores que usu eius discutiantur, pro quibus lætitia succedat. Hunc ais, inquit, manibus tuis expressum accepisse regem. Scito igitur bonum tibi somnium oblatum, & significare miseriæ huius remissionem intra tot dies, ex quot palmitibus fructum uindemiasti in somnijs. Tu uero memento mei postquam euentus hanc faustam prædictionem non falsam approbauerit: & iam liber ne despexeris nos in hac miseria, in qua relinquimur te ad prænunciatam hanc felicitatem discedente. neque enim fontes in hæc uincula sumus compulsi, sed ob uirtutem ac modestiam quasi malefici punimur, quod potiolem habuerimus honorẽ domus in qua uersabamur, & eius qui nos huc contrusit, quàm propriam uoluptatem. Atque ita pincerna, ut par erat, lætus hoc interpretamento euentum expectabat. Alius uero quidam seruus pistoribus regijs prepositus, in eisdem uinculis degens cum pincerna, ex tam fausta Iosephi interpretatione spe concepta, quia & ipse somnium uiderat, rogat eum quidnam sibi quoque præteritæ noctis uisio portenderet: erat autem huiusmodi. Tria canistra, inquit, supra caput baiulare mihi uidebar. ex his duo panibus erant plena, tertium carnibus & uarijs edulijs, qualia regibus apparari solent. Deuolantes autem alites absumpsisse omnia, ipso licet arcente nihil deterritas. His dictis simile priori præsagium expectabat. Tum Iosephus coniectura somni facta, præfatus que quod malum ei lætiora prænunciare, quàm quæ somnium portenderet, dicit duos omnino dies uitæ ipsi superesse. Hoc enim significare canistra. tertia uero cruci suffixum ab alitibus deuorandum, quas à se arcere non posset. Nec aliter euenit utrisque, quàm ut Iosephus prædixerat. Ad præscriptam enim in somnijs diem rex natalitium epulum celebrans, præpositum pistorum in crucem egit: pincernam uinculis exemptum ministerio pristino restituit. Iosephum aut post biennij tempus in miseria carceris exactum, nihil interim ab ingrato pincerna adiutũ, deus eripuit tali uia ad libertatẽ præstructa. Pharaohes rex

cum

cum eadē nocte in somnis duas uisiones uidisset, pariterq̃ interpretationē earum, hanc oblitus, sola somnia retinuit, nihil lætū ut conijcere poterat significancia: cōuocatisq̃ prima luce doctissimis Ægyptiorū, interpretationē requiribat. Illis uero nihil explicantibus tāto magis rex turbabatur. Quo uiso pincernam subit recordatio Iosephi, eiusq̃ in hoc genus cōiecturis prudētiae: & adito rege, indicauit ei de Iosepho, & de uisione in carcere agentī sibi oblata, eiusq̃ euentu iuxta illius interpretationē: quodq̃ eadē die pistorū præpositus cruci suffixus tanto magis fidem prædictionib. eius astruxerit. uinctū aut̃ à Petephre coquorū præfecto, cuius esset seruus. ipsum aut̃ dicere, apud Hebræos se genere ac parētibus cū primis clavis natū. Hunc, inquit, euocari iubeto, neue contēpseris hominē propter præsentē miserā: clare enim significata somniorū ex eo discere poteris. Cōfestim igitur accersitū rex, manuq̃ apprehensum comiter his uerbis alloquitur: Bone iuuenis, quandoquidē te prudentē indicio famuli mei cognoui, enarra somniorū meorū præsagia, quemadmodū & illi enarrasti, rē gratissimā mihi facturū, caue aut̃ uel metu quicquam supprimas, uel ad gratiā ac uoluptatē loquaris, sed uera omnia, etiam si fortasse non admodū læta. Visus sum mihi secundū flumen inambulare, uidereq̃ boues bene pastas & bene magnas numero septē à fluētis ad paludes progredi: & alias totidē à paludibus obuiam eis factas, uehementer extenuatas macie ac uisu foedas, quæ cum deuorassent septē illas saginatas & magnas, nihil tamen profecerūt, misere à fame uexatæ. Post hanc uisionē expectatus ē somno turbatusq̃ dum mecū agito quidnam sibi uelint species per somnū obuersatæ, obrepente sensim sopore grauatus iterum obdormiui: iterumq̃ somnium uidi priore prodigiosius, quod me magis etiā turbat ac terret. Spicas septem uidebam ab una radice enatas, fruge grauatas & uertice pronas, messiq̃ iam maturas: iuxta quas totidem alias spicas languidas & præ roris inopia deficientibus similes: quæ cum illas alteras ingētes ac pulchras absumpsissent, attonitum miraculo me reddiderūt. Ad hæc Iosephus, Somniū hoc Rex, duplici licet specie uisum, unum tamen & eundem euentum significat. Namq̃ & boues animal aratro & labori natum, uisæ ab exilioribus deuorari, & spicæ à deterioribus absumptæ, famem Ægypto & sterilitatem ad totidem prænunciant annos, ad quod prius ubertatis felicitatē: horumq̃ fertilitatem à totidem sequentium sterilitate absumendam. huic inopiæ non facile uidetur prospicere & occurrere: id quod inde cōjicio, quia macræ boues deuoratis pinguibus, satiari non potuerunt. Sed ista deus, nō ut terreat & cōtristet, prænunciat hominibus: sed ut præmoniti sibi prouideāt, quo leuius imminenti malo premātur. tu ergo si uberioris temporis prouentus reposueris ac dispensaueris, insequentē penuriā Ægyptus nō sentiet. Cumq̃ rex admiratus Iosephi prudentiam & sapientiā percōtaretur quonā modo esset in futurū prospiciendū ubertatis tēpore, quo tolerabilior fieret uentura sterilitas: monuit & cōsuluīt Ægyptijs utēdū parsimonia, & quod præsentī usui superesset ad futurā necessitatem reseruandū. suavit̃ etiā ut indicta professione frumētī, aratores iuberet id in horrea cōdere, & quantū sat esset, & nō amplius, populo distribueret. ibi rex tam cōsilio q̃ interpretatione Iosephi collaudatis, ipsum huic dispensationi præficit, iubetq̃ prouidere quæcunq̃ putaret

in rem

in rem elie uel ipsius regis uel populi: præfatus neminē sibi uideri magis idoneum ad hoc consilium exequendū, q̄ ipsum eius authorē. qua potestate à rege auctus, accepto etiam anulo regis signatorio, & iure purpuræ gestandæ, in sella curuli sublimis per Ægyptū circūuectabatur, frumentumq̄ comporabat, tantum inde aratoribus demetiens, quantum in alimenta & sementem sufficeret, nemine sciente causam cur hoc faceret. Trigesimum iam ætatis annum exegerat, in summo apud regem honore habitus, & ob incredibilem prudentiam Psontomphanechus ab eo cognominatus, q̄ occultorum inuentorem significat: sed & coniugium nactus est honoratissimum. Duxit enim rege connubium hoc procurante uirginem Petephrae Heliopolitani sacerdotis filiam, cui nomen erat Asanethe: ex qua & liberos genuit ante agrorum sterilitatem. ex his maior dictus est Manasses, quo nomine significatur obliuio, quia meliorem fortunam nactus uenit in prioris obliuionem: iunior uero Ephraemes, quod redditum significat, eo quod maiorum suorum libertati restitutus esset. Ægyptum autem iuxta Iosephi interpretamentū septennio per diuitem affluentia exacto, octauus annus fame infestabat, & quia malum improprium erat, promiscua multitudo grauiter laborans ad fores regiae confluebat. Rex Iosephum accersit, qui mox frumenta diuendendo seruator populi citra cōtrouersiam extitit, nec solum eius regionis hominibus forū aperuit, sed etiam exteris, existimans uniuersum genus hominum inter se cognatum, & in rebus angustis fortunatorum opē subleuari dignum. Et quoniam eadem calamitas & Chananæam & reliquas orbis regiones premebat, Iacobus quoq̄ omnes filios in Ægyptum frumentatum mittit, cum cognouisset quod & exteris eo foro uti liceret, solo Beniami retento, quem ē Rachele suscepserat, uterinum Iosephi fratrem. Qui postquam in Ægyptum peruenere, Iosephum accedunt, mercatū sibi permitti rogantes. nihil enim nisi ex ipsius sententia gerebatur. nam tum demum regem coluisse proderat, si ne Iosephi quidē gratia negligeretur. Ille agnitis fratribus nihil tum minus q̄ de se cogitantibus, q̄ adolescens ab eis distractus iam per ætatem faciei lineamenta mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicari quidem poterāt, tentare eos decreuit quali mente essent præditi. nam & frumenti emendi potestatem eis negauit, & pro speculatoribus comprehendi uoluit, dicens conuenisse ē diuersis regionibus, & cognationem simulare. qui enim fieri posse ut uir priuatus totam insignes filios educauerit, quæ felicitas uel regibus raro contingeret. Id faciebat ut de patre cognosceret, quoue in statu per suam absentiam res eius interim fuerint, quidue de Beniamine sit factū. sollicitus enim erat ne & eum quemadmodū se de medio sustulerint. at illos magnus pavor occupat. imminens periculum reputantes, & frustra se tantum iter emensos existimantes: cū que crimen amolendum uiderent, Rubelus natu maximus sic communem causam agere cœpit. Nos neque speculatum huc uenimus, neque regi damnū aliquod allaturi: sed dira fames cuius effugium quærimus, uenire huc compulsi fretos uestra humanitate, quos nō ciuibus solis, sed exteris quoq̄ salutem uobis debituris frumentum uenale proposuisse audiuius. Quod autem fratres simus & ex eodem sanguine, uel facies nostræ argumento sunt, non admodum inter se uariantes. Pater nobis est Iacobus uir Hebræus, qui nos duo

decim

decim è quatuor mulieribus suscepit, qui donec omnes essent incolumes, res nostræ satis prosperæ fuerunt. Cæterum uno, cui Iosepho fuit nomē, absumpto, domesticæ fortunæ in peius labi coeperunt. Pater in perpetuo luctu est, cuius lamentatio nō minus nos afficit, quàm olim suauissimi fratris immaturus interitus. nunc frumentatum uenimus, patris cura Beniamini natu minimo commissa. Hæc ita esse, potes aliquo ad nostram domū misso cognoscere. Hæc Rubelus pro se ac fratribus, quo falsam Iosepho suspicionem eximeret, qui cognito patrem ac fratrem esse incolumes, iubet eos includi in carcerem, quasi per otium quæstioni admoturus. Post triduum deinde productis, quoniam, inquit, asseueratis uos in detrimentum regis ac regni non uenisse, fratresq; esse ex patre quem nominastis, facietis mihi fidem hæc ita se habere, si relicto interim uno ex uobis apud me nihil durius passuro, cum frumento ad patrem profecti, rursus ad me reuertamini, adducentes uobiscū fratrem quem aiebatis illic relictum esse. hoc enim erit argumentū uos nihil fingere. His uerbis perculsi, ratiq; iam extremam calamitatem instare, lamentabantur fortunam suam, crebro iactantes, adesse diras ultrices fratris per summam immanitatem oppressi. Rubelus insuper increpabat seram & inutilem eorū poenitentiam, fortiter ferenda mala dictitans quæ deus innocentiae uindex in impios fratres immitteret. Talibus se inuicem alloquebantur, credentes linguæ Hebrææ gnarum interesse neminem: mœrebantq; omnes tacti uerbis Rubeli, & scelus perpetratū damnabant, ac si non ipsi essent autores facinoris, cui tum iustissimam poenam à deo iudicabant infligendam. In hac anxietate constitutos uidens Iosephus, dissimulare fratrem ulterius nō ualens, quod lacrymæ iam prorumperēt, quas etiam tum coelari uolebat, subduxit se de medio. Nec multo post reuersus, retēto Simeone qui interim obses esset dum fratres ad se redirent, frumentum emere permittos abire iussit, quum prius uni è suis mandasset, ut pecunia quam pro frumento attulerant, clam in sarcinas indita, potestatem abeundi eis faceret. peregit mandata famulus. Iacobi uero filij reuersi in Chananæam, renunciauerunt patri quicquid eis in Ægypto acciderat, & quod pro speculatoribus regni fuerint comprehensi: quumq; dicerent fratres se esse, & undecimū domi relictum apud patrem, noluisse illos credere. relictum etiā Simeonem apud præsidem, donec Beniamin illuc profectus, uerbis eorum fidem astrueret: postulabātq; ut pater nihil sollicitus iuuenem cum eis mitteret. Iacobo uero filiorum factum displicuit, & cū ne Simeonem quidem illic relictum probaret, morte durius putabat etiam Beniamine priuari. ac ne Rubelo quidem rogante, filiosq; suos dedente, ut si quid Beniamini accidisset in itinere, in illos auus sæuieret, Iacobo ut assentiret persuaderi potuit. at illos quid agendū incertos magis etiam terruit pecunia reperta in sacis frumentarijs. Cæterum deficiente iam tritico, urgente fame compulsus Iacobus deliberauit Beniaminem unā cum reliquis mittere. non em̄ licebat eis in Ægyptū reuerti, nisi seruato pacto. Cūq; indies maior necessitas incumberet, & filij rogare non desinerent, adhuc tamen hæsitabat. Tandē Iudas uir natura uehemens coepit liberius arguere patrem, quod nimis de fratre sollicitus esset, cui nihil præter uoluntatē dei posset accidere siue foris siue domi. se uerò in certam perniciem tradi, dum ob inanem de puero curam unicū à Pharothe

raothe præsidium adimitur. habendam etiam rationem Simeonis incolumitatis, ne dum Beniaminem peregrinationi committere cunctantur, interim ille ab Ægyptijs occidatur. crederet deo salutem filij: se certe aut eum saluum reducturum, aut illic unam periturum. ac tum demum Iacobus cadens tradit eis puerum, & duplex frumenti precium: addit & dona ferenda Iosepho ex prouentu Chananæ, balaninum unguentum, stactem, terebinthum & mel: atque ita multis utrinque fuis lacrymis à patre digrediuntur, sene misere timente salutem filiorum, illis contra sollicitis ne per suam absentiam morori pater succumberet, in hoc dolore integrum diem exegerunt. mox pater afflicta se domi subsistit, illi in Ægyptum tendentes præsentem tristitiam spe melioris fortunæ leniebant. quod postquam est peruentum, apud Iosephum diuertunt, non parum solliciti, ne calumnia sibi intenderetur, quasi dolo malo prioris frumenti precium secum abstulerint: quod mox apud Iosephi dispensatorem diligenter excusauerunt, dicentes pecuniam domi repertam in frumento dum saccos exinaniunt, quam nunc bona fide reportarent. illo uero negante se unquam eam pecuniam desiderasse, liberati hoc metu securiores esse coeperunt. mox quæ Simeon iam liber inter fratres uersari est permissus. Interea Iosepho ab officio reuerso, dona ei offerunt, & scitanti de patre, bene ualere aiunt. tum ille cognito Beniaminem superesse quæ inter eos uidebat, percõtatur an is esset frater natus minimus: & audito quod is esset, hoc tantum effatus, deum uniuersis rebus prouidere, secessit nolens ab eis aduerti lachrymas, quas ulterius continere non poterat. Acceptos deinde conuiuio iussit ordine, quo apud patrem solebant discumbere: cumque omnes comiter haberet, duplicibus partibus Beniaminem honorabat.

Post coenam autem illis iam cubantibus iubet dispensatorem frumentum admetiri quod asportaturi erant, & precium rursus in saccis abscondere: in Beniaminis uero sarcinam cyphum argenteum, quo ipse præcipue delectabatur, immittere. id faciebat uolens experiri fratrum animum, essent ne adfuturi Beniamini reo furti, an illo relicto ac si maleficio hoc nihil ad se attineret, ad patrem reuerterentur. quæ ubi facta sunt ut imperatum erat, prima luce omnium ignari filij Iacobi proficiscuntur assumpto Simeone, læti tam huius restitutione, quam Beniaminis reditu, quem patri se reducturos fidem dederant: & ecce agmen equitum repente illos circumuenit, inter quos erat famulus qui cyphum in sarcinam indiderat. illis uero turbatis inopinato incursu, & rogantibus cur irruerent in uiros quos paulo ante honore hospitij dignati fuerint: Ægyptij contra sceleratos inclamabant, qui huius ipsius beneficii, Iosephi quoque comitatus immemores, ausi sint pro talibus meritis iniuriam reponere: daturus quæ furti poenas minitabantur. non fefellisse enim eos deum, licet ad tempus ministrum mensæ fefellerint. & nunc rogare satis ne sani essent, quasi uero nesciant statim se ad poenam rapiendos. his & similibus uerbis famulus præ cæteris insultabat. at illi ut qui nihil de dolo composito sciebant, conuiciabantur ei, demirari se hominis intemperias temere obijcientis furti crimen eis uiris, qui ne frumenti quidem precium in saccis inuentum retinuerint, sed secum reportauerint, cum nullus de ea pecunia præter ipsos sciret: tantum abesse ut data opera damnum inferre uellent: certior tamen rati inquisitionem quam negationem, iubet eos scrutari sarcinas: nec recusabant uniuersi poenæ Ioseph.

VI
Gen. 44

d nas

nas dare, si unus aliquis ex ipsis in furto deprehenderetur. tanta erat securitas & innocentiae fiducia. acceperunt illi conditionem inquisitionis, supplicium tamen solius fore penes quem furtum inuentum fuerit. Inquisitione deinde aggressi, omniumque ordine sarcinas scrutati, postremo ad Beniaminem ueniunt, non quod nescirent in eius sacco latere cyphum, sed ut accurate officium facere uiderentur. itaque caeteri iam securi de se, de uno Beniamine adhuc non nihil erant solliciti. sperabant tamen ne ipsum quidem in maleficio deprehendendum, aded ut iam liberius indignarentur persecutoribus, per quorum importunitatem steteret ne bonam partem itineris iam confectam haberent: ut uero Beniaminis sarcinam scrutati cyphum protulerunt, ad lamenta & ploratus continuo uersi, tum fratrem deflebant mox furti supplicium daturum, tum suam ipsorum uicem, qui fidem de Beniaminis salute parenti datam praesenti casu fallere cogerentur. augebat etiam dolor eorum, quod cum maxime euasisse omnia pericula uidebantur, fortunae inuidia peruenerint in tantam calamitatem, atque huius tam fratris quam parentis infortunij se autores fatebantur, qui inuitum ac reluctantem ad puerum simul mittendum precibus importunis tantum non compulissent. Et equites quidem comprehensum Beniaminem ducebant secum ad Iosephum, sequentibus & reliquis fratribus. Tum ille uidens fratrem in carcerem contrusum caeteros lugubri habitu adstare, Ita ne, inquit, scelestissimi omnium uel meam humanitatem uel dei prouidentiam contempsistis, ut tam nefarium facinus contra hospitem ac benefactorem uestrum auderetis? at illi uicarios se pro Beniamine ad supplicium offerebant: rursusque Iosephi crebra mentio, felicem eum qui morte a uitae calamitatibus sit exemptus, si tamen esset mortuus: quod si uiuat, qui dignus sit habitus ob cuius iniuriam deus tam seuerè in ipsos uindicare. patris quoque se pestem esse & infortunium maximum, cui ad ueterem luctum recentem hunc afferrent. nec desinebat Rubelus denuo illis scelus eorum exprobrare. Iosephus uero negabat se alios morari, quorum innocentiam compertam haberet, contentus unius pueri supplicio. nam neque hunc dimitti in gratiam infontium aequum esse, neque illos alieni peccati poenas persolvere. abirent quod uellent, se curaturum ut tutum iter facere liceat. his uerbis grauiter ictos, caeteros praedolore uox defecit: Iudas uero qui patri adulescentem mittere persuaerat, uir alioquin etiam strenuus, decreuit se pro fratris salute periculo obijcere. Fatemur, inquit, Praeses, grauiter a nobis peccatum, suppliciumque comeritos, quod parati sumus omnes luere, licet non omnium sit culpa, sed unius natu minimi. sed quamuis salutem eius penè pro deplorata habeamus, unica tamen effugij spes in clementia tua bonitateque superest. quamobrem oramus ut non tam nostri commissi rationem habeas, quam tuae naturae, & in hac causa non indignationem iustam, sed natiuam tuam bonitatem in consilium adhibeas: iramque magno animo comprimas, cui uulgares homines in magnis iuxta ac paruis rebus succumbere solent. dispice queso num ex tua dignitate sit eos occidere, qui ipsi se dedunt ad poenam, & salutem non nisi precario tibi debere cupiunt, quam non nunc primum tuae benignitati sunt acceptam laturi. ne committas ut illud beneficium tibi pereat, dum fami ereptis, & frumento liberaliter adiutis, etiam ad familiam eodem periculo laborantem domum alimenta perferendi potestatem fecisti. Eiusdem enim bonitatis est, ser-

uare

mare fame de uita periclitantes, & mortē meritis culpam condonare, quibus fortuna tuam beneficentiam inuidisse uisa est. eadem planē gratia est, diuerso modo collata. Seruabis enim quos pauisti, & uitam quam prae fame deficere non es passus denuo donabis, quo cōmendabilior sit tua clementia, dum & uitam donas, & per quā uita retinetur. Quin etiā deum ipsum existimo tibi hanc uirtutis exerendae materiā suppeditare: ut appareat te proprias quoque offensas benefaciēdi uoluntati posthabere, & nō in solos innoxios egenos liberalē esse. Quantūuis enim magna laus est opem ferre in rebus angustis, non minus tamen principem ornat clemētia, praesertim in causa quae ad ipsius iniuriā priuatim attinet. Si em̄ parua peccata remittētes merita laus sequitur, quid in capitali crimine iram cohibuisse, an non diuinā clementiae proximum uideri debet? Quod nisi Iosephi interitu compertum haberem q̄ moleste ferat pater orbari filijs, non adeo pro salute nostra laborarem, nisi quatenus tibi clementiae laudem conciliatura uidetur: & si non haberemus quibus mors nostra luctum ac moerorem sit allatura, æquo animo suppliciū perferremus. Nunc uerō quando nō tam nostri nos miseret, tametsi iuuenes adhuc non multum fructum aut uoluptatē uitae percepimus: q̄ parentis miseri, ætate curisq̄ confecti, has tibi preces illius quoq̄ nomine offerimus, & uitā nobis donari oramus, supplicio per hodiernum malefactum obnoxiam. ille certe uir bonus est, nosque ut similes essemus genuit, dignus qui nūquam talem calamitatem experiatur, qui nunc ob nostram absentiam curis ac moerore discruciat. q̄ si talem nostri interitus nuncium acceperit, simulq̄ eius causam nō sustinebit amplius uiuere, nostrae mortis infamia illius mortem appropinquabit, hoc ipso infeliciorem, quia ne nostri dedecoris rumorē sentiret, ē uiuis excessisse uidebitur. His igitur perpensis tametsi ad iustam indignationem hoc scelere permotus, patri tamen uindictae gratiam facito: & plus illius miserationis apud te ualeat, quā nostra iniquitas. Defer hoc honoris senectuti eius, quae si nobis orbetur superstes durare nec uolet nec poterit, defer tui parentis memoriae, defer ipsi patris uocabulo quod tibi iam contigit, ita tibi deus omnium pater hoc felix faxit ac perpetuum. quem & ipsum honorabis hac pietate propter commune nomen, si te calamitatis senis patris miserat, quam orbatum manere est credibile. Nunc tuū est quae nobis deus dedit cum iure possis, nō auferendo iterū dare, & hoc pacto dei benignitatem imitari, & hac parte similem ei fieri. Cum enim tantundem ad utrūlibet ualeas, praestat bene facere q̄ male, & potestate contentum sui iuris non meminisse, sed tantum ad seruandos homines potentiā tibi datam existimare, & quo pluribus salutem dederis, hoc te ipsum illustriorem fore. pōtes autem fratri erroris uenia data nos omnes seruare. neque incolumes esse possumus nisi hoc incolumi, neque domum absq̄ hoc ad patrem redire licet, sed hic ferendum est quicquid frater tulerit. neq̄ enim aliam gratiam à te Praeses petimus, si hanc non impetramus, quā ut nos eodem afficias supplicio, non secus ac sceleris socios. hoc enim satius fuerit, quā si praemoerore nobis ipsi manus inferamus. Non ad dam iuuenem esse & per ætatatem nondum satis sapere, & talibus non grauatim ueniam dari solere, sed hic finem dicendi faciam, ut siue damnemur, mihi imputetur non satis diligenter huic causae patrocinato: siue absoluiamur,

Ioseph.

d 2 in

in solidum hanc gratiam tuæ clementiæ ac bonitati debeamus, cuius laudē hoc quoque accedet, quod non solum nos seruaueris, sed plura etiam quam nos ipsi in causa nostra quæ pro nobis faciant uideris. Siue igitur plectere uis hunc, me uicario ad supplicium accepto, patri eum remittito. Siue ad seruitium addicere mauis, ego tuis ministerijs magis sum idoneus, & ad utrumuis ut uides magis paratus. His dictis Iudas prout ad quiduis pro fratris salute libenter subeundum, accidens Iosepho ad pedes, quantum in se erat mollire ac placare iram conatur: pari que modo & cæteri prosternuntur, pro Beniamine sese offerentes. Iosephus autem pietate uictus & iam ægre personam irati sustinens, ablegat alios qui tum aderant, ut sine arbitris à fratribus agnosceretur, cumq; soli essent, aperit seipsum & inquit. Pietatem uestram & amorem quo fratrem prosequimini non laudare non possum, quem maiorem comperio, quam expectaram, coniecturam faciens ex his quæ mihi olim acciderunt: in hoc enim hæc omnia feci ut fraternæ beneuolentiæ caperem experimentum. cuius quoniam egregium specimen edidistis, ne illud quidem in me commissum uestræ naturæ imputare libet, sed dei potius uoluntati totum ascribo, qui uobis in præsentia commoda procurauit, & maiora est largiturus, si nobis propitius fauorem suum non subtraxerit. quando igitur & patris incolumitatem optatam magis quam speratam cognoui, & uos tales quales cupiebam erga fratrem cōperi, libenter iniuriæ olim mihi factæ obliuiscor, malens uobis ut ministris diuinæ prouidentiae in hoc tempus cōmuni nostræ utilitati prospicientis gratiam habere, quam uestræ, ut tum uideri poterat, maliciæ meminisse. Vos quoq; temporis illius immemores iubeo bono animo esse, & mali consilij bonum euentum libenter ferre, neque pudore præteriti errati quicquam contristari. quid est enim cur uos male habeat iniquæ quondam uestræ sententiæ poenitentia, quam frustratam esse iam uidetis? Læti igitur hac diuina dispensatione ite felices patri hæc renuntiaturi, ne forte illo consumpto immodica de uobis solitudine, præcipuus felicitatis meæ fructus intercitat, priusquā ille in conspectū meum ueniat, & horum bonorum fiat particeps quamobrē & ipsum & uxores ac liberos uestros totamq; cognationem assumētes migrare uos huc uolo. Non enim decet mihi charissimos ab hac mea felicitate abesse, præsertim fame quinq; adhuc annis duratura. Hæc locutus cōplectitur fratres. illi uerò in lachrymis erant ac mœrore, tanto maiore poenitentia quod in tam bonum fratrem peccauissent. mox conuiuium est secutum. Rex autem cognito fratrum Iosephi aduentu, quasi sibi ipsi aliquid boni accidisset letatus est, donauitq; eis currus onustos frumento & aurum ac argentum, munera ad patrem deferenda. qui pluribus etiam à fratre acceptis, partim patri, partim in singulos donatis, sed præcipuis Beniamini, reuersi sunt ad suos.

VII Iacobus autem postquam ex filiis statum Iosephi cognouit, quod non solum mortem effugit, quam tandiu luxerat, sed etiam in splendida fortuna uiuit cum rege administrans Ægyptum, & penè totam illius regionis gubernationem commissam habens, facile ista credidit, cogitans tum magnificentiam dei, tum erga se fauorem, tametsi aliquantisper ut uidebatur intermissum: nec diu moratus iter aggressus est ad Iosephum properans.

Quomo-

VT VERO uentum est ad puteū iuramenti, oblato deo sacrificio, cū timeret ne filijs propter ubertatem Ægypti cupiditate habitandæ regionis captis posteritas sua non rediret in Chananæam occupatura eam iuxta promissa dei: ne uel inconsulto deo migratione præfenti facta genus ipsius clade aliqua feriretur: ad hæc ne fortè ipse antequam Iosephum aspicere contingat, ex hac uita eximatur: talia uoluerant in animo & somno grauato deus per uisionem astitit, eumq; bis nominatim inclamauit. Quo rogante quisnam esset, an non agnoscis, inquit, Iacobe deum perpetuum tam tuum quàm tuorum maiorem protectorem simul & auxiliatorem: qui contra patris tui propositum principem familię te constitui, & cum solus in Mesopotamiam profectus esses, effeci ut coniugium nactus fortunatum redires & liberis multis & facultatibus auctus: incolumen etiam progeniem tuam seruari, & quem amisisse uidebaris Iosephum, ad tam sublime dignitatis fastigium euexi, ut non multum à rege Ægypti differat. Nunc quoq; in hoc ueni ut me ducem huius itineris habeas, utq; tibi prænunciem inter manus Iosephi te è uita exiturum, & posteritatem tuam per multa secula potentem fore simul & illustrē, occupaturamq; terram cuius ditionē ei sum pollicitus. Hoc somnio fretus eo libētius in Ægyptū cū filijs ac nepotibus properabat, qui erant in uniuersum LXX. Eorum nomina cum sint duriora non eram adscripturus, nisi propter quosdam qui nos Ægyptios cōtendunt esse non Mesopotamios. Ergo Iacobi filij fuere duodecim, ex quibus Iosephus iam antea uenerat, recensendi sunt nunc reliqui, cum sua quisq; progenie. Rubeli fuerūt quatuor filij, Anoches, Phalles, Essaron, Charmisus. Simeonis sex, Iumilus, Iaminus, Puthodus, Iachenus, Zoar, Saar. Leuis quoq; tres fuerūt, Gelsemis, Caathus, Mararis. Iudæ item tres, Sala, Phares, Zara, & duo filij Pharæ Efron & Amyrus. Issacharæ quatuor, Thulas, Phruras, Iobus, Samaron. Zabulonis tres, Saradus, Elon, Ianel. & hoc quidem genus è Lia, quæ secum ducebat filiam Dinam, quorum numerus trigintatres. Rachelis autem filij fuerunt duo, quorū alter Iosephus filios habuit Manassē & Ephraēm. alteri uerò Beniamini fuerūt decem, Bolossus, Baccharis, Asabel, Gela, Næmanes, Ises, Aros, Nomphthis, Optais, Sarodus. isti quatuordecim superioribus additi, fiūt numero quadraginta septem. & legitimum quidem Iacobi genus hoc fuit. è Bala uerò famula Rachelis fuerunt Danus & Nephthalim, quem quatuor sequebantur filij, Eleinus, Gunes, Sares, Hellimus, Dano uerò unicus erat filius nomine Vsis. his ad iam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. Gades autē & Asserus nati fuerūt è Zelpha Liæ famula. ex his Gadem sequebantur filij septē, Zophonias, Vgis, Sunis, Zabros, Ærines, Erodes, Ariel. Asserum uerò una filia, & mares numero sex, quorum nomina Iomnes, Essus, Iubes, Baris, Abarus, Melmiel. his quindecim adiectis ad prædictos quinquaginta quatuor, supradictus numerus completur, annumerato etiam Iacobo. Iosephus autem cognito patrem aduentare (etenim Iudas præcurrens id significauerat) profectus obuiam ad Heroum oppidum illi occurrit: qui

Ioseph. d 3 præ

præ nimia læticia minimum abfuit quin expiraret. sed Iosephus eum refouit, quamuis & ipse præ gaudio periclitaretur, non tamen æquè ac pater. deinde iusso eò paulatim progredi, ipse assumptis quinque fratribus properauit ad regem, nunciaturus adesse cum familia Iacobum. quo audito lætus ille percontatus est Iosephum quibusnam studiis potissimum delectarentur. ait, pastorem artem callere, & nihil aliud exercere: id quæ eo consilio respondit, ne fortè distraherentur, sed ut unà degentes curam patris haberent: tum ne qua æmulatio cum Ægyptiis interueniret si circa eadem cum illis studia uersarentur. Nam ei genti non erat licitum greges aut pascua curare. Iacobo autem salutatum ad regem perducto, post faustas ominatio-
Gen. 47 nes acceptas, rogauit eum Pharao quantum temporis uixisset. & cum audisset triginta supra centum annos natum, admiratus est hominem tam longeuum. cumque ille adiecisset maiores suos longioris ætatis fuisse, iussit eum cum filiis degere in Heliopoli, ubi etiam regni pastores habebant pascua. Fames autem crescebat in Ægypto, nec aderat remedium, neque flumine agris rigante, non enim ascendebat, neque ullis de cœlo pluuijs: ad hæc grauius erat malum quia uulgo improuifum, qui nihil parati habebat, neque Iosephus frumentum dabat nisi numerata pecunia. quæ postquam defecit, pecudes ac mancipia pro frumento permutabant. quibus uerò agri fuere, partem aliquam in precium alimentorum regi decidebant. cumque ad hunc modum omnes eorum possessiones in ius regis deuenissent, alius aliò migrabant, quo certius esset regium dominium. soli sacerdotes immunitatem & agros retinuerunt. postremo hæc necessitas adeò non corpora solum, sed & animos gentis in seruitutem redegit, ut nihil turpe putarent quo uictus utcunque parari posset. postquam autem cessauit fames, & rigante flumine terra ad pristinam fertilitatem rediit, Iosephus regionis urbes obeundo, conuocata per singulas multitudine, agrorum quos regi cesserant usus fructum illis restituit, & adhortatus ut non secus quàm proprios colerent, iussit quintam partem fructuum regi pendere, quæ ei iure domini debetur. qui læti insperata restitutione agrorum culturam strenue aggrediebantur. atque hoc pacto tum Iosephi auctoritas, tum gentis erga regem beneuolentia non mediocriter creuit: & ius quintæ partis frugum etiam penes regum posterios ac successores permanfit. Iacobus autem cum decimumseptimum
VIII
Gen. 48
49-50 annum in Ægypto exegisset, inter manus filiorum uitam finiuit, precatus eis prius prosperitatem & abundantiam, & uaticinatus quòd singulorum posterii in partem possessionis Chananææ terræ essent peruenturi, id quod factum est aliquanto post tempore. præterea collaudato Iosepho quòd oblitus iniuriarum plura fratribus bona contulerit, quàm uel benefactoribus deberentur, mandauit suis filiis ut Iosephi filios Ephræmen & Manassen in suum numerum admitterent diuisuri sorte Chananæam, quemadmodum postea dicitur. postremo rogauit ut in Hebrone sepeliretur. Mortuus est autem cū uixisset annos centumquingenta minus tribus, ex maioribus suis nulli pietate secundus, cuius digna præmia dei benignitate est consecutus. Iosephus uerò permittente rege deportatum patris corpus in Hebronem ma-
 gnifice

gnifice sepeliuit. cæterum fratribus recusantibus cum eo reuerti, q̃ timerent ne defuncto patre in se uindicaret, cum non amplius esset in cuius gratiam daturum ueniam sperarent, iussit eos posito metu nihil mali suspicari: & reductis secum magnas possessiones largitus est, nec unquã eos summa beneuolentia prosequi destitit. Moritur aut̃ & ipse centesimo & decimo uitæ anno exacto, uir admirabili uirtute præditus, in omnibus negocijs prudens, & potestate bene usus: quibus artibus factum est ut neq̃ externum genus, neq̃ calamitas de qua diximus, quicquam offecerit quo minus ad summam dignitatem eueheretur. Reliqui etiã fratres uita feliciter exacta in Ægypto sunt mortui, quorum corpora filij & nepotes in Hebronem relata sepeliuerunt. Iosephi autem ossa postea translata sunt in Chananæam per Hebræos, dum ex Ægypto populariter migrarent. hoc enim ipse adiuratis prius mandauerat. Sed & hoc & alia huius populi gesta narraturi, dicemus prius causam propter quam ex Ægypto exiuerunt.

De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos cccc.

Cap. V.

ÆGYPTII gens delicata & ad laborem segnis, uoluptatibus solum & captandis undecunque lucris dedita, male uolebat Hebræis, quod per inuidiam ferre æquo animo illorum felicitatē non poterat. uidentes enim genus Israelitarū florere, & opibus labore atq̃ industria quæsitis abundare, non satis tuta sibi eorum incrementa existimauerunt: & cum iam Iosephi beneficiorum memoriam tempus oblitterasset, regnum que Ægypti in aliam familiam demigrasset, inhumane tractabant Israelitas & uarijs laboribus atterebant. nam & flumen in multas fossas diducere sunt iussi & mœnia exædificare, & aggeres exstruere, quibus inundationes fluminis arcerentur. pyramidum etiam insanis substructionibus uexabant gentem nostram, cogendo uarias artes ediscere, & laboribus ferendis asuescere. atque in hunc modum per cccc. annos fuit laboratum, Ægyptijs id agentibus ut Israelitas nimio labore perderent, nostris contra omnes difficultates eluctari conantibus. Exortum est deinde aliud quiddam, cur genus nostrum magis etiam cuperent extinctum. Quidam ex eo genere hominum quos gens illa uocat sacrorum scribas, quorum que prædictionibus multum tribuit, prænunciat regi nasciturum per id tempus apud Israelitas quendam res Ægyptiorum olim grauiter afflicturum, Israelitas contra euecturum, si modo ad ætatem adultam peruenerit. nam & uirtute fore præcellentissimum, & gloria per omne æuum celebrem. Quo terrore percitus rex, edicit ex ipsius monitoris sententia, quicquid masculini sexus inter Israelitas nasceretur, in flumen proiectum necari: obstetrices etiam Ægyptias diligenter obseruare partus Hebræarum ac parturitiones. Sic enim cautum putabat ne obstetrices ob cognationem edictum regium contemnerent. proposuit etiam pœnam si quis clām seruare fœtus auderet, ut cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hæc calamitas non eo solum quia liberis orbabantur, & quia parentes ipsi ministri eorum interitus esse cogebantur: sed futurum quoque tempus prospicientes inconsolabiliter tristabantur, certum generis exitium expectantes, quandoquidem & pro-

IX
Exod. i

Exod. 2

les necabantur, & ipsis parentibus non multo post erat moriendum: atque ita in extremo infortunio constituti sibi uidebantur. Sed nemo potest dei uoluntati resistere etiamsi infinitas artes in hoc comminiscatur. nam & puer de quo sacrorum scriba prædixerat, elusis regis obseruatoribus clam fuit educatus, & uatem non fuisse uanum euentus rei comprobauit. Amarames Hebræus uir inter suos nobilis, sollicitus tum publico periculo ne gens defectu iuuentutis ad nihilum redigeretur, tum priuatim quod domi prægnantem uxorem haberet, inopia consilij laborabat: & ad implorandum diuinum præsidium conuersus, orabat ut tandem miseraretur homines à quibus unis perpetuo cultus fuerit: daret que finem præsentis afflictionis quæ toti generi perniciem minaretur. Deus autem precibus supplicis ad misericordiam flexus, astitit ei per somnum, iussit que in futurum bene sperare. Memorem se esse pietatis eorum à maioribus acceptæ, nec ipsis defutura præmia, sicut nec progenitoribus defuisse. Se enim illorum progeniem ad tam numerosam multitudinem auxisse: suo fauore Abrahamum solum è Mesopotamia in Chananæam profectum præter reliquas felicitates ex uxore antea sterili liberos suscepisse, & successoribus amplas regiones reliquisse, Ismaheli Arabiam, Chæturæ filijs Troglodytidem, Isaco Chananæam. Res etiam bello meis auspicijs feliciter ab eo gestas nunquam sine impietatis & ingratitudinis nota non meminisse potestis. Iacobi uerò nomen etiam apud exterarum gentes celebre est, tum ob eam felicitatem in qua ipse uixit, tum ob eam quæ posteris eius quasi hæreditario iure obtigit: qui à septuaginta uiris patrem in Ægyptum comitatis oriundi iam ad sexcentorum milium numerum creuerunt. nunc quoque scito mihi cordi esse & publicam uestram incolumitatem, & priuatim tuam gloriam. puer enim iste cuius natiuitatis metu Ægyptij foetus uestros ad necem damnauerunt, tibi nascetur. hic neq; deprehendetur ab obseruatoribus, & postquam euaserit præter opinionem educatores nactus, suo tempore Hebræos ex Ægyptia seruitute liberabit, memoriamq; sempiternam hoc præclaro facinore consequetur non apud suos tantum, sed & apud externos, me istud beneficium in te tuosq; posteris conferente. fratrem quoque talem habebit, qui dignus sit meo sacerdotio ipse & posteris eius in omne æuum. His per uisionem cognitis Amarames, experfectus narrauit hoc Iochabeli uxori, quæ res utrisq; sollicitudinem auxit. iam enim non puero tantum timebant, sed ne quo pacto promissa felicitas intercideret. sed mox oraculo fidem fecit mulieris partus, quæ tam facile est enixa ut obseruatores sefellerit, nihil sentiētes eorū quæ in uulgaribus puerperijs sentiri solent. hunc infantulū per tres menses clam nutrierunt. deinde Amarames ueritus ne re deprehensa iram regis incurreret, ac mox & ipse unā cum puero sublati sunt medio promissionē dei faceret irritā, maluit salutē filij totā ipsius prouidentiae cōmittere: ratus etiamsi puer lateret, quod tamē per difficile erat, molestum tamen in continuo periculo uiuere, non eius tantum, sed & suo. De deo uerò certam spem habebat, prouisurum ut oraculi ueritatem euentus indicaret. Hoc consiliū postquam satis placuit, excogitauerunt tale quiddam: lectulo è papiro contexto. quantus infantulum commodè capere

pere poterat, bituminēq; illito, ne aqua penetrare posset, indiderunt puerum: atque ita in flumen proiecti salutem diuinæ prouidentiae commiserunt. in hunc modū cum à flumine deferretur, Mariame infantuli soror iussu matris ex aduerso per ripam descendebat, obseruatura quò tandem papiraceum illud uas deportaretur à flumine. Hic uerò manifestissime deus declarauit, nihil humana sapientia, sed omnia bonitate illius omnipotēti confici: eosq; qui propter utilitatem suam aut securitatem alijs perniciem moliuntur, quantalibet utantur diligentia, sæpe tamen uoti compotes non fieri: rursum qui suam salutem deo cōmittunt, præter opinionē ē medijs periculis emergere: quod & in hoc puero uidere licet. Erat filia regi nomine Thermuthis. hæc dum ludit ad ripas fluminis conspicata uas fluitans, missis natatorib. iubet lectulum ad se in ripam extrahi. quo ut iussu erat allato, mire placuit puer, quod esset magnus ac pulcher. Tanto enim fauore deus Moysen persecutus est, ut eum fecerit ab illis ipsis nutriri & educari, qui propter eius natiuitatem reliquos quoq; Hebræos perdendos decreuerant. Itaq; iubet Thermuthis mulierem alicunde adduci, quæ puero mammam præbeat. quo non admittente mammam, sed auersante, idēq; cum alia post aliam adduceretur: Mariame quasi nō data opera, sed fortuito ad spectandum interuenisset, Nihil agis, inquit, regina dum nutrices infanti adhibes alieni generis mulieres. quod si Hebræam aliquam accerferes, tū fortē popularis mammam admitteret. cumq; recte monere uideretur puella, iussa est ipsa hoc negocium exequi & lactantem quampiam adducere: ac mox usā permissa potestate, redijt adducēs cōmunem matrem, ignotam omnibus qui tum aderant. tum infans perquam libenter inhærere mamillæ uisus est: & rogante regina mulier commissi infantis curam suscepit. & quia proiectus fuerat in profluentē, ab hoc casu nomen est sortitus. aquā enim Ægyptij uocant moyses uero seruatos. quare composita uoce ex utrisq; nomen infanti fuit inditum, qui deinde citra controuersiam prudentissimus Hebræorum euasit, ita ut deus iam antē prædixerat. erat enim ab Abrahamo septimus. nam ipse Amaramæ filius fuit, sicut pater eius Cathi, hic uerò Leuis, & Leuis Iacobi, qui ex Isaco erat prognatus. hic autē Abrahami erat filius. puer aut non pro ætate proficiebat intellectu, sed inter ludendum præ cæteris æqualibus sapere uidebatur. & quicquid ageret, noua quadam indole res magnas olim gerendas præ se ferebat. post tertium uerò annum ætatis admirandam gratiam ei deus addidit. nemo enim erat adeò tetricus, ut uisa Moysis pulchritudine non obstupesceret: & persæpe accidebat ut dum gestatur ac circumfertur, obuios quosque in se conuerteret, ita ut relictis serijs negocijs mallent præcellenti eius forma oculos pascere. Tanta erat puerilis gratia, ut inuiti homines ab hoc spectaculo discederent. quo factum est ut Thermuthis hunc sibi filium adoptauerit, cum alioquin germanis liberis careret: allatumque patri ostentabat, dicens de successore se cogitare, etiam si deus illi nullum filium gignere dederit. Hunc puerum, inquit, ego educaui non minus indole quam pulchritude diuina excellentem, quem Nilius ipse in sinum meum tradidisse uideri potest, quem decreui adoptare mihi filium, tibi uerò in principatu ac imperio successorem. & cum dicto patri infantem in manus imposuit. at ille postquam acceptum ad pectus appressisset

sisset, filiæ gratificaturus comiter diadema suum eius capiti imposuit. Moyses uerò capiti pueriliter detractum prolabi in humum passus, pedibus etiam calcauit, id quod mox ominosum est uisum, & regno nihil boni portendere, mox' que ille sacrorum scriba qui natiuitatem eius Ægypto cladem allaturam prædixerat, occidere puerū uolebat, uociferans: Rex, puer iste per cuius necem nobis securitatē deus pollicetur, uaticinium iam confirmauit, insultando tuo regno & diadema calcando. Hoc interēpto tam Ægyptijs metum q̃ Hebræis sp̃e & fiduciā adime. Thermutis uerò cōfestim eum eripit, rege quoq̃ non inuito, cui deus talem animū indiderat, Moysis saluti prouidēs. itaq̃ educabatur q̃ acuratissime. Quamobrem Hebræi quidē felicitatē suo generi sperabant, Ægyptijs uerò suspecta erat hæc educatio. sed cum nemo extaret uel è cognatis regijs uel ex alijs optimatibus, qui etiam si Moyses sublatus esset, magnopere uideretur procuraturus Ægyptiorum commoda, abstinuerunt ab eius cæde. Itaq̃ sic natus, & sic educatus, postquā adoleuit, breui suæ uirtutis specimen edidit, & quantū momēti uel suis uel Ægyptijs esset allaturus, occasionē naçtus talem. Æthiopes qui supra Ægyptū incolunt, agebant & ferebant facultates Ægyptiorum. illi moti indignatione ducunt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctam ulturi: mox prælio cōmisso, partim in acie ceciderunt, partim in fugam turpiter compulsi retro ad suos se receperunt. quo successu elati Æthiopes fugientibus instabant, & ignauū rati si fortuna non uterentur, concepta spe subiugandæ Ægypti, late eam populabantur: degustataq̃ prædę dulcedine, nō tēperantes sibi ad maiora audēda accendebantur. cumq̃ uicinas regiones peruagantibus nemo cum armis obuiam iret, pergebāt ulterius Memphim usque & mare, nulla ciuitate resistere ualente. Quibus calamitatibus Ægyptij pressi, mittunt qui remedium ab oraculis petant. cumq̃ respōsum esset, Hebræum in auxilium aduocandum, rex à filia postulat Moysen qui uniuerſis copijs cū imperio præsit. paruit illa, sed prius rege iureiurando obſtricto, nihil in perniciem iuuenis machinaturum, pro magno hoc auxiliū imputans, & sacerdotibus probro dans q̃ non puderet nunc eius opem implorare, quem prius ut hostem occidendum esse monuerint ac iusserint. Moyses uerò Thermutidis simul ac regis rogatu libenter hoc negociū suscipit. quod factū gentis utriusq̃ uatibus leticiā attulit. Ægyptij post partam eius uirtute de Æthiopib. uictoriam, occasionē sibi per dolum tollendi non defore sperabant: contrā Hebræi, Moysē copijs præposito, adfore sibi facultatē euadendi ex Ægyptia seruitute. Ille uerò uolens hostem opprimere priusquam de aduentu suo cognosceret, nō per fluminis risipam, sed per interiora terræ expeditionē fecit. qua in re satis declarauit quantum ingenio polleret ac prudētia. cū enim hoc iter difficile esset præ multitudine serpentū (nam hic tractus plurimos gignit, aliquot etiā genera quæ nusquam alibi reperiuntur, noxios omēs & ipſo aspectu horrēdos, & in his quosdam uolucres, ut nō solum humi latentes insidientur, sed & sublimes ex improviso noceant) cōmentus est ad securum iter exercitus stratagema dignum admiratione. uasa enim plexilia non pauca è papiro in arcæ formā fieri curauit, quæ cōpleta ibibus secum deferebat. est aut̃ hoc animal infestissimum serpentum generi, quapropter fugitant earum insectationem, & inter fugiendum

dum sicut à cervis retracti deuorantur. sunt aut̃ mansuetæ alites, & contra fo-
 los serpentes feroces. de quibus nunc desino plura, utpote apud Græcos nō
 incognitis. postq̃ igitur uentū est in terram uenenosis bestiolis scatentē, ibes
 illis immisit, quarum bona opera usus, itinere impune peractō nec opinos
 Æthiopes inuasit: cōmissōq̃ prælio fusos ac fugatos, & spe occupandæ Æ-
 gypti frustratos retro in suam regionē cōpulit. nec hoc cōtentus oppida illo-
 rum euertebat, & ubiq̃ magna cædes hostium patrabatur. quo factum est ut
 post hæc auspicijs Moysis feliciter gesta tantam alacritatē exercitus præ se fer-
 ret, ut nihil nō laboris toleraturus uideretur. iamq̃ aut excidium aut captiui-
 tas Æthiopibus immineret. ad ultimū compulsi in Saba regiā eius gētis, quā
 postea Cambyses Persarum rex de sororis suæ nomine Meroen appellauit,
 obsidione sunt cincti. erat aut̃ penē inexpugnabilis, utpote Nilo circūquaq̃
 cincta, accedentibus ad eius munitionē & alijs fluuijs Astapo & Astoborra,
 qui obiectu suo difficiliorē traiectū facerent. itaq̃ sita in insula, & muro ualida
 inclusa, non fluminibus tantū arcebat hostem, sed & aggeribus, qui mœ-
 nia inter & flumina ad eorum inundationes prohibendas instructi, ad hoc
 quoq̃ tum proderant q̃ hosti etiam post superata flumina aditum ad urbem
 oppugnandam negabant. Hic cum Moyses desidere exercitū ociosum ægre
 ferret, hoste non audente manus conferere, interim tale quiddam accidit. erat
 Æthiopū regi filia nomine Tharbis. hæc Moysen mœnibus exercitū admo-
 uentem & egregie dimicantē conspicata, uirtutemq̃ uiri admirata, qui & Æ-
 gyptiorum fortunam labantem in integrum restituisset, & Æthiopas modo
 uictores in extremū periculū adduxisset, uehementi eius amore est correpta:
 quo indies crescente, mittit ad eum ē seruis fidissimos coniugium suum offe-
 rens. assensit ille hac conditione iureiurando firmata, post urbem sibi tradi-
 tam ducturū se eam uxorem: ac mox dicta factum sequitur. Sæuitum est nihi-
 lominus in hostē, & actis deo gratijs nuptijsq̃ celebratis, Ægyptiorum exer-
 citus uictor domū est reductus. illi uerō accepta salute odiū pro gratia Moy-
 si reposuerunt, & maioribus studijs insidias contra eum machinabantur: sus-
 picatiq̃ ne reb. feliciter gestis elatus res nouas in Ægypto moliretur, apud
 regem eum cædis accusauerunt. iam enim & ipse suspectum hominem habe-
 re cœperat, partim inuidia motus ob bellū fortiter ac prudenter administra-
 tum, partim etiam metu alicuius cladis, sollicitantibus huc & irritantibus in-
 desinenter scribis ac sacrificis: ut iam Moyses minimo minus abesset à per-
 nicie, opprimēdus dubio procul, nisi rem olfaciēs in ipse temporis articulo se
 clām subduxisset. & cum uias obseruari intelligeret, per solitudines fugā arri-
 puit, quā euasurū inimici minime suspicabantur: & quāuis alimēta nusquam
 inueniret, in ediam patientia superabat. cūq̃ ad urbē Madienam peruenisset,
 in rubri maris litore sitam, denominatā ab uno ex Abrahami & Chæturae fi-
 lijs, sedens ad quendā puteum lassitudinē ex laborioso itinere cōtractam re-
 creabat. Erat enim tempus meridianum, & urbem iam in prospectu habebat.
 Hoc loco ei negociū incidit natū ex incolarū uiuēdi ratione, per quod & uir-
 tutem suā declarauit, & melioris fortunæ occasionē inuenit. cum enim ea re-
 gio laboret aquarū inopia, pastores operā dabāt ut primi puteos occuparēt,
 ne fortē exhausta aqua ab alijs, ipsorum pecora potu carere cogerentur. Ve-
 niunt

XII
Exod. 3

niunt igitur ad puteū septem uirgines sorores, Raguelis sacerdotis filiæ, qui in magno honore ab eius loci habitatoribus habebatur; quæ patris gregum curam gerentes, id quod etiam per fœminas apud Troglodytas ex more fit, hausta aqua quantum satis uidebatur, gregibus eam potandam in lacunas ad hunc usum factas diffundunt, cumq; pastores superuenissent, & repellendo puellas aquam sibi usurparent, Moyse iniquum ratus nō ferre opem iniuriæ patientibus uirginibus, & se inspectante uim uirorum plus pollere quàm ius puellarū, abactis usurpatoribus auxilium eis ita ut decebat præbuit, at ille accepto beneficio postquam ad patrem uenerunt, & pastorum iniuriam & quomodo ab hospite adiutæ fuerint, ei retulerūt: rogabātp ne illi hoc beneficium periret. tum ille collaudata puellarum erga benefactorem gratitudine, iussit ut Moysen adducerent meritā gratiā recepturū. Qui ubi uenit, indicauit ei quomodo ex filiabus cognouisset de auxilio quod eis tulerat, & uirtutem eius admiratus, in non ingratos hoc beneficiū collocatum aiebat. relaturum enim se gratiā, non modo parem, sed aliquanto maiore. deinde adoptato in filium unam ex filiabus nuptum tradit: ad hæc pecorū, ex quibus olim uniuersa barbarorum possessio constabat, curatorem eum ac dominum constituit. Hanc fortunā Moyses nactus apud Ietheglæum, quod Raguelis cognomen erat, degebat apud socerum pascens pecora. aliquanto uero post, egit pastum greges in montem, qui dicitur Sina, omnium in ea regione celsissimum, & pascuis ualde cōmodum. abundabat enim herba, eo quod uulgatorem numen illic habitare, pastoribus hætenus inaccessus ob religionem loci fuerat. in eo monte mirabile uidit prodigiū. ignis enim rubi fruticem depascere uisus, nec frondes, nec flores, nec ramos quicquam læsit, cum tamen inde maxima & flagrantissima flamma emicuisset. ille tam inopinato spectaculo nō mediocriter attonitus magis etiam obstupuit postquā uocē ex igne emissam & nominatim sibi uocato uerba facientē audiuit: quibus & audaciæ eius taxauit, qui non sit ueritus locū hætenus ob religionem hominibus inaccessum calcare, & consuluit insuper ut quamlongissime à flammis abscederet: & contentus quidem sit hac uisione, non indignus ea propter suam ac maiorum suorum uirtutem habitus, cæterum ulterius nihil curiose inquirat. prædixit etiam quantum honorē ac gloriā consecuturus esset apud homines diuino fauore assistente: iussitq; cōfidenter in Ægyptum proficisci, futurum illic ducem ac ductorem Hebræorū multitudinis, & liberaturum cognatum populum ab iniqua eius gētis dominatione. Etenim habitaturi sunt, inquit, terrā illam quam Abrahamus generis uestri princeps tenuit, & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatem illos perducente. Sed fac memineris, ut eductis Hebræis ex Ægypto in hoc loco sacrificiū gratiarum actionis ob felicem successum offeras. & oraculum quidem tale ex igne prodijt. Moyses uero tam uisis quàm auditis territus inquit, Potentiæ quidem tuæ domine quem & ego ueneror & maiores mei coluerunt, non sum tam insanus ut parere dubitem: attamen non intelligo quomodo uir priuatus & nullis uiribus præditus, uel meis persuadere potero ut relicta terra quā nunc habitant me ducem sequantur: uel etiā si persuasero, quō Pharaohes sit cogendus ut illos exire permittat, quorum opera & labore constat Ægyptiorum felicitas

felicitas. Deus autē iussit illū securū esse de toto hoc negotio, se illi nunquam non adfuturum pollicitus, & siue uerbis opus fuerit, uim persuadendi largiturum, siue operibus, uiriū satis additurū. mox iussit ut uirga in terram proiecta fidem promissorum acciperet. quo facto, draco humi repebat, & in spiras se cōuoluens caput erigebat quasi repugnaturus si quis insequeretur: ac mox denuo in uirgā est mutatus. post hoc manū in sinū mittere iussus cum paruisset, albam & colore calci similem exemit, quæ mox in pristinū colorē rediit. iussus deinde aquam ē propinquo hauſtam humi effundere, uidit in colorem sanguineum uersam. Ad hæc stupentem ut confidat hortatur, cum sciat maximum sibi adiutorē affore. utq; apud oēs his prodigijs utendo fidem illis faciat à deo se missum, eiusq; iussu omnia facere. iret sine cūctatione, & festinus in Ægyptum properaret, neq; die neque nocte iter intermittendo, neue diu tempus terendo longiorem Hebræis seruitutem & afflictionem redderet. Moyses autē nihil amplius dubitans de promissionibus, quarum certitudinē tot argumentis auditis & uisis satis colligebat, precatus ut eandem potētiā in Ægypto, cum exerta opus fuerit, experiretur: supplex illud etiam rogabat ut quem conspectu ac colloquio suo dignatus fuerat, ei nomen quoq; suum uolens ac libens indicaret, ut rem diuinam illi aliquādo facturum nominatim eum ad sacrificiū inuocare posset. tum deus aperit ei suum nomen, nunquam antea hominum ulli auditum aut cognitū, quod mihi eloqui nec ius nec fas esse arbitror. Moyſi uerò non tunc tantum, sed quotienscunq; opus esset talium prodigiorū facultas aderat, atq; ita nihil dubitās de oraculi ex igne redditi ueritate, decq; dei adiutoris fauore, magnā spem concepit fore ut tandem & sui liberarentur, & Ægyptij insigni aliqua clade afficerentur. Cumq; xiii cognouisset Pharaohem Ægyptiorum regem sub quo ipse fugerat, esse defunctum, à Raguele com meatum rogat, ut salua eius pace ac gratia liceat sibi in Ægyptum ob publicam cognatorum ac tribulium suorum utilitatem proficisci. quo impetrato & assumpta quam ibi duxerat Raguelis filia, liberisq; communibus, Gerſo & Eleazaro, iter in Ægyptum arripuit: quorum nomen prius peregrinū significat, posterius, dei auxilium, q; diuina ope insidias Ægyptiorum euasisset. cumq; iam non longe à limitibus abessent, Aaron frater uenit obuiam deo sic iubente: cui mox indicauit quicquid in mōte uiderat, & omnia mandata quę diuinitus illic acceperat. mox ulterius progressus obuios inuenit præstantissimos quosq; Hebræorum, qui aduentum eius præsenſerant: & mox ne quid amplius de fide Moyſis dubitarēt, prodigia diuinæ uolūtati attestantia sunt eis ob oculos exhibita: quibus præter omnem opinionem uisis attoniti, sperare iam cœperunt prouidentia dei securitati illorum & incolumitati non defuturam. Atq; ita obsequentiores naſtus Hebræos, & in potestate ipsius se futuros pollicentes, accensos nimirum libertatis amore, ad nouū regem se confert. Ibi posteaquam cōmemorasset operam Exod. 5. 7 suam pro Ægyptijs cōtra Æthiopas cōtemptim agros eorum uastantes nauatam, laboresq; exhaustos dum nō aliter quàm pro suis popularibus bellū administraret, adiicit malam gratiam pro tot beneficijs sibi redditam. oraculum deinde in Sina monte acceptum regi aperit. nec non prodigia quibus de uoluntate dei confirmatus omnem hæſitationē posuerit, singillatim Ioseph. e enumerat

enumerat. addit deinde preces ne per incredulitatem dei decretis obstaculo esse uelit. cæterū cum à rege cōtemptim audiri se animaduerneret, exhibet illi specimen prodigiorum quæ in Sina uiderat. Rex uero iratus sceleratum eum appellat, qui Ægyptiorū olim fugitiuus, nunc magicis præstigijs instructus ad reliquos decipiendos uenerit. Habere se quoq; sacerdotes qui eadē ostenta repræsentare nossent, non minus peritos huiusmodi artium: nec esse cur se Moyse iactare debeat, quasi solus diuina præ cæteris uirtute polleat, atq; ita apud rudem multitudinē quasi supra mortalem conditionē positus se uendit: confestimq; cum & ipsi suas uirgas proiecissent, in dracones sunt uersæ. Tum Moyse nihil his motus, ne ipse quidem, inquit, ignoro aut contemno artes Ægyptiorum, attamen quæ ego operor, tanto præstantiora esse aio, q̃ istorum magiam, quanto interuallo res diuinæ humanas post se relinquunt. iamq; manifeste declarabo nō esse hæc præstigias ueritatis specie parum cautis imponentes, sed ipsissimam dei uirtutē, argumentum omnipotentis illius uoluntatis apud incredulos futuram: & cum dicto uirgam in terram mittit, iubens ut fiat draco, quæ mox dicto parens Ægyptiorum uirgas quæ dracorum specie reptabant, unam post aliam aggressa omnes ad unam deuorauit. ac mox in pristinam speciem reuersam Moyse rursum sustulit. Rex autē ad indignationem magis quàm admirationem hoc facto commotus, cum nihil acturum respondisset, neq; quicquam Ægyptiacis artibus profecturū, mandat operarum exactori qui Hebræis erat præpositus, ut de labore nihil eis remittat, sed grauioribus etiam quàm ante operū difficultatibus premat. at ille prius paleas eis ad lateres fingendos præbere solitus, posthac id facere desit: sed interdiu detentos in opere noctu ad cōportandas paleas dimittebat, pristini laboris onus conduplicaturus. Exo. 6 Moyse autem neq; minis regis à proposito deterrebat, neq; assiduis suorum querelis ut à cepto desisteret uel minimum flectebatur: sed obfirmato contra utrunq; animo, in hoc totus erat, ut suos in optatissimā libertatem restitueret. Itaq; denuo regem accedit, suadēs ut dimittat Hebræos in Sina montē, illic deo sacrificaturos. hoc enim ipsum iussisse, nec posse quēquam eius uoluntati resistere. quapropter dandam operam ne fauorem eius cōtemnere uideatur, utq; populo potestatem exeundi faciat, ne fortē contrā moliendo posthac culpam in se transferat, si quid ipsi tale acciderit, qualia dei uoluntati resistentibus euenire solent. Nam necessario calamitates eos comprehēdere, qui diuinā iram in se prouocauerint: & tum terram tum aerem illis infestū existere, tum procreationem filiorum parum feliciter procedere, elemētis etiā ad uindicandum in eos concitatis. atq; hæc mala non posse euitare Ægyptios, etiam si Hebræos regionē eorum exire cōtingat, nisi hanc profectionem bona pace ipsorum impetrauerint. Rege uerò nihili faciente uerba Moyse, neq; uel tantillum ad eius preces aduertente, grauissima mala in Ægyptios incubuerūt: quæ singulatim recensere tum propter eorum nouitatem, tum ut eo magis appareat non uanas fuisse uatis nostri prædictiones: postremo quia hominum interest talia cognoscere, quo magis ea caueant, quibus iritatus Deus ad infligendas pœnas commoueri solet. Exo. 7 Primum amnis sanguineis fluentis prolabens, ad potus inopiam eos redegit, cum præterea nullum fontem habeant. nec coloris tantum id erat uitium

uitiū, sed si quis siti coactus gustaret, cōfestim acri dolore corripiebatur: eratque talis Ægyptijs solis, Hebræis uerò dulcis ac potabilis, & omnino pristina naturā retinēs. quo miraculo rex inops cōsiliij, timens incolumitati gentis, permisit Hebræos abire. cūq; malū cessasset, rursus ad pristinā mentē redijt, sententiā suā reuocās. Deus autē motus hoīs ingratitude, qui nec à periculo liberatus uellet sapere, aliā plagam Ægypto infligit. Ranarū uis immensa terram eorū populabatur, refertus erat & fluuius, ut aqua inde nō nisi sanie harum uiciata hauriri posset, immorientibus earū plerisq; & imputrescentibus. plena erat & terra turpi limo ex quo enascebantur, rursusq; in eundē resoluebantur: quin & domesticū uictū foedabant in esculentis atq; poculentis nusquam nō repertæ: & in cubilibus quoq; passim oberrātes: ita ut oīa foeterent putore è ranis mortuis exhalante infecta. His malis cū exagitarentur Ægyptij, rex iubet Moysen cū Hebræis abire quò uelit: et quamprimū hoc dixit euā nuerunt ranæ, terraq; simul & flumen in pristinā naturam sunt restituta. uix dum hoc malum cessauerat, cū Pharaohes denuo mutatus, priorū oblitus retinere populum coepit: & quasi aliarū etiam afflictionū naturas experiri uellet, negabat exitum quē prius concesserat timore magis cōpulsus q̃ ex animi sui sententia. Rursus igitur deus alia clade in hominē fraudulentū uindicat. pedunculorū enim magna uis è corporibus Ægyptiorum scatebat, à quibus mali male perdebantur, neq; lauacris neq; medicamentorum inunctionibus extinguere eos ualentes. Qua noua peste turbatus rex, & nō magis ipso periculo q̃ eius foeditate ac turpitudine territus, nequam cum esset, egre dimidiata ex parte resipuit. Hebræis enim exire permissis, ac mox malo cessante, liberos & uxores redivit obsides ab eis exigebat. quo facto magis etiā deum exasperat, putans se providentiam eius circumuenire posse, quasi Moyses & nō potius deus poenas de Ægyptijs Hebræorū oppressoribus sumeret. Varias ergo & multiformes bestiolarum species immittit, quales nemo ante eam diem unquam uiderat, tanta copia, ut tota regio malo hoc repleretur: præ quarum frequentia & homines plurimi extinguebantur, & terra nullo pacto coli poterat: & qui præsentaneum exitium euadebant, infecti tamen earum ueneno à morbis corripiebantur. Rege uerò ne tum quidem resipiscite ut uoluntati diuinæ cederet, sed mulieres quidem cum uiris dimittente, pueros uerò retinere uolente, non defuerunt deo uariæ prioribus etiam grauiores poenæ, quib. ob regis maliciā in uniuersam gentē seuerè animaduerneret: sed ex ulceratis intus in cute corporibus miserabilem in modum non mediocris numerus absumebatur. Et cum ne sic quidem rex resipisceret, grādo nunquam antè in Ægyptio cælo uisa, tunc uerò maior quàm apud alios hiberno tempore, aut in septentrionali regione, uere iam adulto superne ruens omnes eorum fructus contriuit: & si quid intactum grando reliquit, nubes locustarum superuenientes ita absumpserūt, ut fructuum colligendorum spes Ægyptijs omnibus omnino sit adempta. Quod si rex stultus tantum, & nō etiam malus fuisset, poterat uel iam dictis cladibus admonitus resipiscere, ut tandē de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet, at Pharaohes tametsi non ita insaniebat ut causam nō intelligeret, tamen tanta malicia pectus eius obsederat, ut adduci nullo modo posset quin deo quasi per contentionem

Ioseph.

c 2

repu

EXO. 10
II. 12

repugnare, & in publica cōmoda sciēs uolensq; peccare pergeret. itaq; tandē Hebræis pueros etiā unā cum mulieribus concedit, sed iussis ut bona sua Ægyptijs tanquā prædā relinquerēt, eo q; ex ipsorū bonis nihil post tot calamitates superesse cōquererēt. Moysē uerō negāte equum postulari, alioqui nō habituros unde sacrificarent, atq; hac cōtrouersia diutius durāte, tam densæ tenebræ omnisq; luminis expertes Ægyptijs sunt circūfusæ, ut prospectu in uniuersum priuati alij alio casu absumerētur, illo quoq; metu imminente, ne fortē penitus ab ea caligine absorberētur, deinde his discussis post tres dies ac totidē noctes, cū nondū flecteretur Pharaohes ut liberū exitū permitteret, his uerbis eum Moyses aggreditur, Quousq; repugnabis dei uolūtati, qui omnino uult ac iubet Hebræos dimitti, nec est aliud præter hoc remediū aduersus mala quibus affligimini. Rex uerō irate ferens hanc dicendi libertatē, minatus est eum capite plectendum, si posthac de hac re molestus esse pergeret. Respondit Moyses, se nō amplius hac de causā uerba facturū, sed ipsum cum optimatibus Ægyptijs ultrò Hebræos rogaturū ut quamprimū inde profisciantur. atq; his dictis abiit. Deus aut cum decreuisset adhuc una plaga ictos Ægyptios cogere ad dimittēdos Hebræos, iussit Moysen edicere populo ut paratū habeant sacrificiū, præparatū tertiadecima Xanthici mēsis in quartadecimā, qui apud Ægyptios Pharmuthi uocatur, idē Hebræis Nisan, & Macedonibus Xāthicus: utq; ipse Hebræos educat omnia sua secū portātes. ille uerō instructos prius ad profectiōnē, et per sodalitia distributos in uno loco continebat. illucescente uerō quartadecima oēs ad exitū animati sacrificabāt, & sanguine domos lustrabāt, asperfas hyssopo: et peracta cōna reliquias carniū exusserunt, tanquam exituri, unde nūc quoq; solēne manet nobis idē sacrificiū, quam festiuitatem uocamus pascha. id transitū significat, eo q; deus illa die p̄teritis illæsis Hebræis, Ægyptios morbo percussit. nā pestis illa nocte absumpsit primogenita Ægyptiorū, ut agminatim ad regiā cōcurreretur à proximis uociferantib. nō amplius detinēdos Hebræos. tū rex accito Moysē mandat ut abeāt, ratus post eorū exitū regionē cessantibus calamitatib. subleuandā. donis etiā Hebræos honorabāt, alij quo celerius discederēt, alij propter uicinitatis consuetudinē. atq; hoc pacto exitū est, flentibus Ægyptijs & poenitētib. ob præteritā malā tractationē. Iter aut faciebāt per Latopolim tūc desertā: Babylon em̄ post eo loco est cōdita, Cambyse Ægyptū uastāte. cūq; abeuntes iter strenue cōtinuarēt, tertia die peruenerunt Beelsephontē ad rubrum mare sitā. cūq; nihil per uia inuenirēt propter solitudinē, macerata farina & modico calore in panis speciē solidata se sustentabāt: quo uictu per triginta dies sunt usi. neq; em̄ plus cōmeatus Ægypto extulerāt, atq; eū ipsum parce dispēfabant ad necessitatē magis q; ad satietatē. quapropter in memoriam eius inopiæ festā per octo dies celebramus, quos uocamus azymorū. cæterum multitudo migrantiū unā cū liberis & uxoribus uix erat numerabilis, qui uerō militarē ætatem habebant, sexcentorū milium numerū explebant.

Quomodo Moysē duce Ægyptum reliquerunt. Cap. VI

EXO. 12

ELIQUERVNT autē Ægyptū mense Xanthico, luna quintadecima, anno quadringētesimo trigesimo postq; Abrahā pater noster in Chananæam uenit: & post Iacobi migrationē in Ægyptū anno ducente

ducentesimo decimo quinto. Moyſes uerò annū tūc agebat octuageſimū, & frater eius Aaron triēnio erat maior. deferebāt etiā ſecū oſſa Iosephi, ita ut filijs ſuis mādauerat. Aegyptios aut̃ poenituit q̃ Hebr̃eos dimiſſent: cumq̃ rex pr̃æ cæteris hanc rē ægre ferret, totū præſtigijſ Moyſis imputās, decretū est ut in eos irruerent: & correptis armis reliquoq̃ apparatu, perſequebātur, retracturi ſi poſſent aſſequi. nō enim timendū ne deus offendatur, cū iam ſemel exitus illis ſit cōceſſus. ſperabant etiā facile ſe in poteſtatē redacturos inermes et de uia laſſos. itaq̃ obuiū quemq̃ rogantes quā tenderent, raptim in ſequebantur, tametſi per uiam difficilē non ſolum exercitibus, ſed expeditis quoq̃ uiatoribus. Moyſes aut̃ hac Hebr̃eos ideo duxit, ut ſi Aegyptij muta ta ſententia perſequi eos uellent, poenas maliciæ uiolatiq̃ pacti perſoluerēt: neue Palæſtini, quos ob ueterē ſimulatē inſenſos habebat, de hac proſectiōe certiores fieri poſſent. eſt em̃ illorum regio Aegypto contermina. quapropter omiſſa uia quæ in Palæſtinam ducit, per deſertū uia diſpendioſa ac difficili uoluit Chananæā inuadere: obiterq̃ iuxta dei mādata in montē Sina polum ſacrificaturū adducere. ſed ubi ad rubrum mare peruentū eſt, ecce Aegyptiorum multitudo circūfuſa in arctū eos cōpellit. aderant em̃ ſeptingenti curruſ cū equitū quinquaginta milibus, & ducēta milia ſcutatorū peditū. hi uias oēs obſederāt, quibus effugiū Hebr̃eis patere poterat, inter rupes & mare cōcluſis, quo loco mons præ aſpretis inuius ad littus uſq̃ procurrit. atque ita ne fugæ quidē ſpe relicta Hebr̃eos mare inter & montē obſidione premebāt, oppoſitis armatis quā exitus in cāpos aperiēbatur. in hac locorū iniquitate cōcluſi, cum nec obſidionē præ inopia tolerare, nec exitū ad fugam inuenire poſſent, nec arma adeſſent etiāſi maxime pugnare cuperent, nihil ſuperſeſſe uidebant niſi ut turpi deditiōe ſaluti cōſulerent: quo factū eſt ut Moyſen incuſarēt, obli ti prodigiorū quib. libertatē eis deus ſignificauerat: minimumq̃ aberat quin propheta lapidato, cōtemptiſq̃ per incredulitatē pollicitationibus, deditiōe in priſtinā ſeruitutē redirēt. nam & lamētis mulierū ac puero rum exaſperabantur, nihil niſi pernitiē expectatiū, cum eſſent rupib. & mari & armatis circūcirca cincti, nec ulla ſpes effugij relinqueret. Moyſes aut̃ effeſſata licet contra ſe turba nulli ſuccūbens difficultati nō ceſſabat eis proſpiceret, deo fretus, quē poſt tot libertatis præſagia probabile nō erat permiſſurū ut aut delerentur, aut in poteſtatē inimicorū relaberentur. cūq̃ medius in cōſpectu cōſtituiſſet, ſic ad eos uerba fecit. Si homo aliquis res ueſtras bene ac prudenter haſtenus adminiſtraſſet, oportebat & in poſterū ſimilē eius curam & diligentiam expectare: nunc poſtquā deus ipſe gubernādos uos ſuſcepit, quantæ inſaniæ fuerit eius opem nō ſperare, qui per me ultro uobis præſtitit quicquid ad ueſtrā ſalutē ac libertatē conferre uidebatur, imò hæc ipſa difficultas & anguſtia magis uos ad ſperandū accendere debuerat. ipſe enim uos in arctum hunc locum concludi uoluit, ut ex tanta neceſſitate præter ueſtram æque ac hoſtium opinionem ſeruaret, atque in hunc modum declararet, non ſolum potentiam ſuam, ſed fauorem etiam quo uos perpetuo proſequitur, non enim in paruis rebus deus propitiuſ auxilium aſſerre ſolet, ſed tum poſtiſſimum quando ſpei ſuperſeſt minimum. ergo huius ope freti, qui poteſt & ex paruis magna facere, & horum potentiam debilem reddere, ne terreamini Ioseph.

XIII

Exod. 14

ni Ægyptiorum apparatu, neq̃ propter fugā mari & mōtibus impeditā animum despōdete. potest em̃ deus & hos in planiciē & mare in terrā uertere.

Quomodo mare scissum Hebræis Ægyptios fugientibus uiam aperuit. Cap. VII

MAE C effatus ad mare eos Ægyptijs spectantib. ducebat. Habentes enim eos sub oculis, q̃ essent persequendo defatigati, pugnā in sequentē diē differre consultius putabant. ut uerō ad extremū littus uentū est, tum Moyses sumpta uirga deū in auxilium supplex inuocat, dicens, Tu domine scis ipse q̃ nec uiribus nec artib. humanis ullū hinc nobis patet effugium: superest ut ipse salutem huic populo expedias, qui Ægypto relicta huc est delatus, tuam uoluntatē tuamq̃ fidem secutus, ad te solum omni alia spe, omni consilio, destituti confugimus: ad tuam tantum providentiam respicimus, quæ sola nos iratis Ægyptijs eripere potest. succurre igitur propere, & potentiā tuā exere, & populum iam conclamata salutis ad fiduciam et spem excita. in difficultatib. cōstituti sumus, sed nostris non tuis. tuum est domine hoc mare, tuus & mons qui nos claudit: & hic potest te iubente aperiri, & illud in terram uerti. possumus & per aerem sublimes effugere, si ita nos seruari tibi placeat. hæc precatus, mare uirga percutit: quo ictu repente scissum, & retrorsum se recipiens, nudum solum Hebræis ad fugam capeffendam relinquit. Moyses aut̃ uidens adesse deum, et mare de suo solo celsisse primus progreditur, hortatur Hebræos ut alacriter sequantur per uiam diuinitus datam, & læti præterito periculo gratias agant ob tam incredibile salutis rationem tam subito exortam. illis uerō impigre subsequentibus nimium diuina ope fretis, Ægyptij primum insanire eos putabant in manifestam perniciem ruentes. postquam uerō uiderunt eos longe processisse, & impuane absque omni impedimento iter facere, impetu facto persequi eos coeperunt, quasi & ipsi tutū per mare iter habituri: & præmissis equitibus à littore descendebant: iamq̃ in aduersum littus euaserāt Hebræi, hostibus à tergo relictis, quos armis graues ipsa etiā miraculi nouitas nonnihil est remorata: sed cum incolumes illos terram tenere uiderent, sibi quoq̃ eundem euētum pollicebantur. Verum fefellit eos hæc opinio, nescientes non quorūuis talem uiam esse, sed Hebræorū tantum, & fugientibus tantum ad salutem patere, non hostibus qui eos perdendi animo infectarentur. ergo cū iam uniuersus exercitus introgressus esset, refunditur iterum mare, & Ægyptios fluctibus inuoluit, uentis etiam eodē impellentibus: accesserunt & imbres de celo, & aspera tonitrua fulguribus simul intermicantibus: fulmina quoq̃ deferebantur, & nihil omnino deerat eorū quæ ab irato deo hominibus ad perniciē immitti solent: nam & nox eos caliginosa nimis ac tenebrosa cōprehendit. atq̃ ita totus ille exercitus est deletus, ut ne nuncius quidem cladis domū reuerteretur. Hebræi uerō uix sui cōpotes erant præ gaudio ex tam inopinata salute concepto, accedente huc etiam hostium interitu, quo maior esset libertatis securitas, nemine superstite qui eos in seruitutē uindicare cuperet, & deo ex professo illis auxiliū submittente. quapropter tum sua salute, tum inimicorū supplicio læti magis q̃ ulli antehac homines in hymnis & hilaritate totam noctem exegerunt: & Moyses carmen laudes dei & ob præsentem fauorē gratiarum actiones

actiones cōtinens hexametro uersu cōposuit. Hæc ego ut in sacris codicibus inueni, ita sigillatim conscripsi. Nemo aut̃ mirari debet tanquā incredibilia, si priscis hominibus & ad maliciā etiam tum rudibus, de salute periclitantibus uia per mare patuit, siue dei uoluntate, siue naturæ sponte: quandoquidē heri & nudiustertius Alexātri ductu Macedonibus Pamphylīū mare cessit, & aliā uiam nō habētibus illac iter aperuit, cū deus eius opera ad destruendum Persarum imperium uti decreuisset: id quod omnes testantur qui res gestas illius regis scripto prodiderūt. Sed de his ut cuiq; libet ita sentiat. Postera uero die cum æstus & uentus arma Ægyptiorū in littus expulisset in quo tum Hebræi castra posuerant, Moses id quoq; diuina prouidentia factū interpretatus, ne posthac inermes essent, collecta uiritim distribuit: atq; ita iam probe munitos ad Sina montem duxit, sacrificaturus ibi deo, & munera pro salute populi oblaturus, quemadmodum iussu esse iam ante dictum est.

Exo. 8, 9

FLAVII IOSEPHI AN- TIQVITATVM IYDAICARVM

LIBER TERTIVS.

Quomodo Moyses populum ex Ægypto in Sina montem eduxit. Cap. I

RECENTEM hanc læticiā ex insperato acceptæ salutis offuscauit nō nihil itineris molestia, q̃ per deserta in Sina montem ducebātur: q̃ emetiēda esset regio difficilis propter ciborum & aquarū extremā inopiam, & ne brutis quidem alendis, nedum hominibus, idonea. erat enim tota squalida, & nihil omnino humoris habens, unde fructus provenire solēt. talē aut̃ uia necessario sunt ingressi, cū aliā nō possent: deferebantq; secū aquā priusquā desertū intrarēt haustam duce ita præmonente. qua absumpta puteos magno labore propter duriciē terræ fodientes aquabantur: ac ne sic quidem uel satis bonam, uel quantum sufficeret inueniebāt. in hunc modū iter faciētes perueniunt prima uespera in locū quendam, cui propter aquas uiciosas nomē fecerūt Mar, amarorē uocabulo significante: ibiq; lassus de uia & cōmeatu quoq; iam absumpto inopiā sentire incipiētibus, diuertere placuit. inuitabat ad manendū puteus forte repertus, qui tametsi tantis copijs nō posset sufficere, nō nihil tamen solatijs propter naturā regionis præbebat. audiebāt enim nihil aquæ in progressu se inuēturos. hæc ipsa quoq; amara fuit et nulli potabilis, nō homini solū, sed ne iumēto quidē. Moyses aut̃ uidens eis animum cecidisse, nec habens quod diceret, non enim erat res cū hoste quē uirtute repellere posset, sed et uiri & imbellis mulierum ac puerorū multitudo ex æquo periclitabantur, ægre expediebat consilium populi miseriā ad proprium infortunium referens. ad hunc unum enim concurrebant, mulierculæ infantibus opem implorantes, uiri uerò mulieribus, ne se despiceret, ut que salutis remediū aliquod quæreret. ad preces igitur uersus orat ut deus mutata aqua ex uitiosa potabilem reddat: quo annuente

Exo. 15

hanc gratiā, arripit frustum ligni forte ibi iacens, & mediū per longitudinem scissum in aquam mittens, docet Hebræos deum exauditis precibus pollicis-
 tum daturū se aquā desiderantibus, si gnauiter iussa peragerēt. quib. rogantib.
 quid facto opus sit ut aqua mutetur, iubet robustissimū quēq; certatim pute-
 um exhaurire, dicens, maiore parte euacuata reliquū potabile fore. quo facto
 aqua agitatione cōtinua purior reddita, potū iam nō aspernandū multitudi-
 ni exhibuit. Hinc castris motis peruenerūt in Ilym, agrum, ut primo aspectu
 ē longinquo uidebatur, nō malū, ferebat em̄ palmas. ut uerò propius est uen-
 tum, tefellit omniū expectationē. palmæ enim nō plures erāt q̄ septuaginta,
 eāq; non admodū procere propter loci ariditatē. nam ne à fontibus quidem
 rigabantur, qui duodecim eo loco erant, sed nō ita largi ut emissis riuulis hu-
 miditatem terræ subministrarent. quare ad egerendam harenā uersi in nullas
 uenas incidere poterāt, & si quid modicū distillaret, folsione turbatū inutile
 ad potū reddebatur. arbores quoq; non multū fructum ferebāt propter ean-
 dem aquarū inopiā. quamobrē exortum est murmur multitudinis cōtra du-
 ctorem, omnem miseriæ suæ causam in unum illum cōferentis. triginta enim
 dierum itinere cōfecto, cōmeatum omnē quem secum extulerāt iam absum-
 ptum desiderabant, & cum nihil alimentorū in terra deserta inuenirent, mi-
 nimum à desperatione aberant: atq; ita præsente egestate præteritorū tam dei
 quàm Moyſis beneficiorū memoriā excutiente, in iram cōcitati uidebantur
 iam iam correptis saxis in imperatorē suum inuasuri, autorē interitus sibi cla-
 mitantes. at ille irritatā multitudinē & tam acriter in se cōcitatam animaduer-
 tens, fretus deo & cōscientia rei bona fide administratæ, prodit in medios uo-
 ciferantes & saxa intentantes. cumq; singularem quandam gratiam in uultu
 præferret, populariq; facundia cum primis polleret, exorsus est iram eorū mi-
 tigare, obsecrans ne in præsentē necessitatē intenti omniū præteritorum be-
 neficiorum memoriā abijcerēt: utq; à difficultate tunc premente animū ad
 dei gratiā ac dona uerterēt, quibus toties præter opinionē cumulati fuissent.
 nunc quoq; expectarent eum bonū exitum procuraturū, quem uerisimile sit
 ad probandam eorū fortitudinē, patiētiam & gratitudinē, utq; appareat præ-
 terita ne an præsentia plus apud eos possint, hanc rerū angustia immisisse. ca-
 uendū igitur ne ob intollerantiam atq; ingratitudinē diuino fauore indigni
 deprehendantur, qui & uoluntatē ipsius quā secuti Ægyptū reliquissent, cō-
 temnant, & se ministrū eius iniquis odijs persequantur, præsertim cū hæc-
 nus in nullo eorū quæ dei iussu gerēda susceperat, deceptos se queri possint.
 Enumerat deinde singillatim, quomodo afflictī fuerint Ægyptij dū eos con-
 tra dei uoluntatē detinere conarentur: quō idem flumen illis quidem cruen-
 tum & ad potum inutile, ipsis uerò dulce fuerit ac potabile. quō item refluxo
 mari locū eis & uiam ad effugium cedente, ipsi quidem per eam euadētes sa-
 lutem sint consecuti, inimicos uerò internecione deletos inspectauerint: &
 quomodo in eam usque diem inermes, deo præbente armorum quoque co-
 piam sibi comparauerint: tum quoties ex ipsis interitus faucibus eos præter
 omnium opinionem incolumes Deus eripuerit, qui cum semper sit omni-
 potens, ne tum quidem de ipsius prouidentia desperandum. quamobrem
 æquo animo ferenda omnia, cogitandūq; nō esse seruum auxilium quantum

ut differatur, quod rebus adhuc integris accipitur. & sic existimandū, nō cōtēni à deo sua pericula, sed fortitudinē explorari ac libertatis amorē, ut uideret at utrū eius cupidine & ciborū & aquarū inopiā sustinere ualeant, an potius more pecudū dominis in suū usum pascuntibus seruire malint. Se quidē non tam sibi priuatim timere, cui cæso iniuste nihil mali accidere possit: q̄ ipsoꝝ incolumitati, si per istā lapidationē facta & cōsilia dei damnare uideātur. His uerbis furentes ad saniorē mentem reduxit, & iam ad facinus armatis saxa de manibus excussit. sed qm̄ intelligebat nō de nihilo cōcitatos, ad preces et supplicationes cōfugit: & consensa quadā specula, opē dei rebus per in opiam afflictiis deposcebat, in cuius solius manibus salus populi reposita esset: utq; propitiū ueniam daret populo duris rebus exasperato, et propter hoc more humano ab officio decedēti. deus uero curę sibi populū fore pollicetur, & opē quā peterēt iamā affuturā. His impetratis Moyses descendit ad multitudinem: illi uero animaduertentes promissionib. diuinis lætū, & ipsi posito more uultus hilares sumpserunt. tum ille stans in medio concionis, ait se præsenti necessitati à deo remediū afferre, nec ita multo post magna uis coturnicū, quod genus auīū præ cæteris Arabicus sinus alit, superato interiacente mari lōgo uolatu fessarū, qui alioquin etiā nō est sublimis, in Hebræos defer tur. illi uero cibos diuinitus oblatos certatim cōprehendentes, remediū inopie quærebant: & Moyses rursū ad supplicatiōes uertitur, ob auxiliū à deo promissum simul atq; exhibitū: qui ad hūc modū pastis, alia mox alimēta demisit. nā interim dū Moyses p̄cabūdus palmas attollit, ros de cælo delabitur: qui cū manib. eius herēs cōcreuisset, suspicatus ille hāc quoq; alimoniā à deo demitti, degustat: letusq; re cōperta, turbā ignarā & putantē hiberna tēpestate nīngere, monet opiniōe falli, nec uulgarē rorē de cælo descēdere, sed alimoniā, quæ ope alia destitutos periculo famis eximeret: ac mox prægustatū offert, ut experti crederēt. illi uerò ad eius exēplū nouo cibo læti fruebātur, qui suauitate ad mellis dulcedinē accedebat, aspectu uerò ad aromatis similitudinē qd̄ bdelliū dicitur, magnitudine coriādri semini similis: eūq; pro se quisq; certatim colligebāt. sed mox edicto admonentur, ut ex æquo assaronis mēsuram quotidie colligerēt: nō em̄ defore hoc cibi genus. quod eò factum est ne infirmioribus deesset, dum robustiores per auaritiā plus satis colligūt. quod si quis cōtēpto edicto ultra præscriptū modū collegisset, plus defatigatus nihilo plus habebat q̄ ceteri. quicquid em̄ ultra assaronē sequēti die supererat, inutile reddebatur, amaritudine ac uermibus corruptū: adeò diuinus et incredibilis erat hic cibus: cuius hęc natura est, ut qui hūc habet aliū nō desideret. Quin & nostris tēporibus tota ea regio genere hoc cōpluitur, quēadmodū olim in Moyse gratiam deus id alimentū demisit. hoc Hebræi māna uocant. nam hęc uox man in nostra uernacula est percōtatiua, quid hoc est interrogans. atq; ita perpetuū gaudiū ac securitatē per hūc cibū sunt adepti, quo per annos xl. deinceps sunt sustētati: tantū em̄ tēporis in deserto hæserūt. Sed ex loco in quo hęc primū contigerūt castris motis, postq; in Raphidim peruen- EXO. 17 nerunt extrema iam siti laborabatur: eo q̄ & præcedētib. diebus raros fontes inuenire datū est, & tunc in regionem omnino aquis carentē inciderunt. Rursū igitur Moyse irascebātur, ille uerò declinato aliquātisper turbę furore, ad

re ad deprecandū uertitur, rogās ut qui cibum in egestate dederat, nūc potū quoq; in extrema necessitate largiretur tantū nō siti deficiētibus, quandoquidem solus cibus in hoc rerū statu nihil proderat. Deus uero nihil cunctatus promittit Moyſi daturū se fontē & aquarū abundātiā unde minime sperarent: iubetq; ut uirga feriens petrā in conspectu sitam: inde peteret ea quæ deſiderabāt. uelle se ut per otīū & absq; labore potum adipiscātur. His acceptis à deo Moyſes reuertitur ad populū preſtolantē & intentis oculis se spectantem. iam enim uidebant à specula descendentem. qui postquā reuerſus est, ait deum eos ex hac etiam necessitate liberaturū, & insperato modo salutem largiturum, fluuiō de petra illa prorumpente. quo audito territis, si lassitudine ac siti enectis petra eſſet excidenda, Moyſes ferit eā uirga, quæ euestigio dehiſcens aquā euomuit copioſiſſimā simul ac limpidiſſimā. illi uerò inopinato spectaculo attoniti, uel aspectu ipſo recreabātur: moxq; magna cum uoluptate bibebant, q̄ eſſet dulcis & qualē diuinitus datam eſſe cōueniebat. quapropter & Moyſen plurimi faciebant, quē deo tam carū uiderent, & deo pro accepto beneficio quas poterant per ſacrificia gratias referebant. Teſtantur autē ſacræ literæ in templo dedicate, quòd deus Moyſi prædixerit petram ex ſe aquam profluentem eſſe edituram.

De Amalecitarum & ſociorum clade, & præda quæ Iſraelitis inde obtigit. Cap. II

II
Exo. 17

HEBRAEORVM autē fama longe lateq; diuulgata, rumoribusq; de his per oēs gentes circūquaq; ſparſis, nō mediocris metus accolae eius regionis occupauit: et miſſis ultro citroq; legationib. adhortabantur ſe inuicē, ut aut arcerent, aut delerent etiā, ſi modo poſſent, aduentantē multitudinē. præcipui uerò huius expeditionis inſtigatores erāt qui Gobolitidē regionē & urbem Petram incolunt, uocanturq; Amalecitæ; inter eas gentes pugnaciſſimi. horū reges & ſe inuicē & finitimos ad Hebræos cū bellū cōcitabāt, externū exercitū Ægyptiorū fugitiuos perniciē ſibi ſtruerē dictitantes: quos nō oportere cōtemnī, ſed priuſquā uires eorū augeantur uberem aliquam regionem adeptæ, & fiducia ex ipſorū ceſſatione concepta priores bellū aggrediantur, tutò poſſe opprimi. conſultiuſq; eſſe in deſerto eorum conatus ulciſci, q̄ expectare dum urbibus bonis ac opulentis potiantur. Hoc enim eſſe prudentiū, initijs aduerſariorum potentiæ q̄ primum obſtare, nec expectare dum quotidianis ſucceſſibus in maius augeatur, & potius curare ne in diſcrimē ueniant, q̄ ut periculo eximantur. Poſt huiusmodi legationes decretū eſt cōmuni cōſilio, ut Hebræos adorti prælio repellere cōnētur. Nihil tum minus expectabat Moyſes q̄ motum aliquem indigenarū: ergo cum uideret trepidare ac tumultuari populū, cui de improuiſo & imparato cū inſtrūctiſſimo hoſte cōſtigendum erat: hortatur ut dei ſentētia freti, cuius auſpicijſ libertatē ſeruituti prætuliffent, nihil aliud quā uictoriam cogitarent: neue reputarent quòd armis, pecunijs, cōmeatu & alijs huiusmodi præſidijs ſint inferiores: ſed cum deum pro ſe cōtra hoſtes ſtāntem haberent, tales animos conciperent ac ſi humanis etiam opibus eſſent longe ſuperiores. nec ignorare illos quantus ſit adiutor, toties in grauioribus malis expertos. hunc & hoſtibus eſſe inſenſum, & Hebræis propitium: eumq; fauorem ſatis declaratū dum famem ac ſitim prodigioſe ab eis depellit, dum mari

&

& monte inclusis insperatū effugium expedit. adhuc tanto magis ad uictori-
am aspirandum, q̃ post hanc nihil sint desideraturi eorum quæ ad humanio-
rem uictum pertinere uidentur. Talibus dictis animato populo, cōuocatisq̃
tribunis & optimatibus, uniūersos & singulos hortatur, iuniores quidem ut
grandiorum dicto audiant, hos uerò ut oēs imperatoris sui nutus obseruent.
at illi periculum contemnentes & conflictus cupidi, sperabāt hanc pugnam
miseriæ finem allaturā, & ultro Moysen rogabāt ut se cōfestim in hostem du-
ceret, neue intempestiua cunctatione alacritatem militum hebetaret. tum ille
selectis ē reliqua multitudine ad pugnam idoneis Iesum præficit Naueci filiū
ē tribu Ephraemitide, uirū manu ac cōsilio iuxta promptū, & pietate insignē
& à Moysē præceptore hac parte non degenerantē. aliquot etiā cohortes ita
disponit ne ab aquatione intercludi possit, plures etiam ad præsidium castro-
rum & imbellis multitudinis relinquit. Per noctem deinde ad prælium se ex-
pediunt, & armis simul ac corporibus curatis, intenti signū classico per Moy-
sen dari expectant: qui & ipse pernox cum Iesu consultabat, eumq̃ de instru-
endis ordinibus admonebat. appetente uerò iam die, hortatur ducem ut spei
de se cōceptæ respondere studeat, & re feliciter gesta existimationē sibi apud
milites comparare. similiter Hebræorum optimū quencq̃ priuatim, ac mox
omnes armatos uerbis ad fortitudinē accēdit, atq̃ ita instructos & animatos
Iesu & deo cōmittit, ipse montem ascendit. iamq̃ ad manus uentum erat, pu-
gnabaturq̃ strenue, nec adhortationes mutuæ deerant: & quandiu Moyses
erectas manus tēdebat, Amalecitæ deteriore cōditione præliabantur. Moy-
ses uerò extensione manuum lassatus, cum obseruasset quotiescunq̃ manus
demittebat, toties suos non ferentes hostis impressionem cedere, iubet fratrē
Aaronem, & sororis Mariam maritum Vronem, utrinque astantes manus
sibi indefinēter sustinere, neq̃ permittere ut per lassitudinē deferrentur. quo
facto egregie uicerunt Hebræi, fuissentq̃ internecione deleti Amalecitæ, ni-
si interueniente nocte fuga & latebris quidam eorum salutē sibi quæsis-
sent. qua uictoria non alia uel magnificentior uel magis opportuna maiorib. no-
stris contigit. nam & occurrentē exercitum fuderunt ac fugauerunt, & omni-
bus circūquaq̃ degentibus magnum terrorē incusserunt, & laboris præmi-
um prædam opimam reportauerūt. namq̃ castris etiam hostilibus expugna-
tis publicè & priuatim sunt ditati, qui ad eam diem uix quotidianū uictum si-
bi parare poterant. nec in præsens tantum ea uictoria profuit, sed in futurum
etiam. non solum enim corpora aduersariorum, sed animi quoque eo prælio
sunt fracti: & omnibus circumquaq̃ gentibus ex illo tēpore facti sunt formi-
dolos. ipsis uerò opulentia nō mediocris accessio est facta. multū enim auri
& argenti in castris fuit repertū, multa æramēta uel escaria uel coquinaria, ma-
gnus etiā pecunię signatę numerus: ad hæc textilia & armorū ornatus, aliaq̃
supellex castrensis, & uaria præda iumētorū & impedimētorū quæ exercitū
sequi solēt. quin & audaciores multo successus hic Hebræos reddidit, & for-
titudinis ac industriæ magis studiosos, nihil nō sibi pollicētes si uirtutē stre-
nue colerēt. Et hoc quidē præliū talē exitū est sortitū. Sequēti uerò die Moy-
ses cęsorū cadauera spoliauit, arma quæ fugientes abiecerant collegit, & illis
quorū opera insignior fuerat præmia distribuit, Iesumq̃ ducē pro concione
collauda

collaudauit, milite per acclamationes laudem uiri cōprobante. adeoq̃ in cruenta fuit hæc uictoria ut ne unus quidē ex Hebræis desideraretur, cū hostiliū cadauerum numerus præ multitudine incōpertus manserit. Mactatis deinde pro gratiarum actione uictimis, aram DEO VICTORI posuit: prædixitq̃ in terne cione delendos Amalecitas, ut ne unus quidem eius generis relinqueretur, q̃ Hebræos ultro armis aggressi essent, idq̃ in deserto & inopia laborantes. postremo ducem exercitus uictoriali epulo excepit. hoc fuit primū prælium post exitum de Ægypto, quo hostem laceffentem fortiter reiectum magna clade affecerunt: post quod per dies aliquot festis epinicijs celebratis, & quiete uiribus reparatis, instructo agmine iter continuabant. iam enim creuerat armatorū numerus, & ad hunc modum paulatim procedentes, tertio mēse postq̃ ex Ægypto mouerant, ad montem Sina peruenerunt, in quo Moyse uisionem ardentis rubi uiderat, ut iam antè cōmemorauimus.

Raguelis consilium quod genero suo Moyse dedit. Cap. III

III
Exo. 18

III
Exo. 18
M V M autem rei feliciter gestæ fama ad Raguelē quoq̃ peruenisset, gratulabundus occurrit Moysen & Sepphoram & eorū liberos salutaturus. Is lætus soceri aduentu sacrificiū instaurat, & populo epulum præbet prope rubum qui flagrationem illæsus euaserat. dum uerò multitudo per suas quisq̃ cognationes epulatur, Aaron cum suis assumpto & Raguele laudes diuinas concinebant, autorē salutis ac libertatis celebrantes: ducem quoq̃ suum faustis carminibus prosequerantur, cuius uirtute omnia sibi ex sententiā successissent. Raguel quoq̃ priuatim multa in populi laudem, multa in Moysis eius seruatoris cecinit, cuius auspicijs tot uiri boni ac fortes regerentur. Sequenti autē die Raguel uidens Moysen multitudine negotiorum obrui (finiebat enim lites quorum opus erat, omnibus ad ipsum deferentibus, & alio arbitro ius suum tenere se posse non existimantibus, & his etiam qui causam sub tali iudice perdebant æquo animo sententiā ferentibus) tūc quidem siluit, neminē uolens impedire quo minus iustitia uiri frueretur. ubi uero tandē à negotiorū tumultu absolutū uidit, seductū seorsum quid factū opus esset docuit: cōsuluitq̃ ut minores causas alijs cognoscendas cederet, ipse uerò tantum reipublicæ negocia tractaret. non deesse enim Hebræis & alios dñjudicandis litibus idoneos: curam uerò tot milium salutis sustinere posse neminem, nisi Moyse similem. itaq̃ cum non ignores, inquit, tuas doctes, quæ toties populo periclitanti fuerunt usui, tibi ipse parcēs, permitte alijs ut ipsi inter se lites ex iure dirimant: tu uerò diuino tantū cultui deditus esto, quo facilius populū ē præsentī necessitate eximas. Quin & illud pro uirili cōsuluerim, ut iustratis ac recensitis copijs eas in dena milia distribuas singulis huiusmodi legionib. suos duces præficiēdo: easq̃ rursus in cohortes millenarias, quingenarias, cētenarias & quinquagenarias partiatis: itēq̃ in manipulos triginta & uiginti & decē cōmilitonū: tum deinde ita distinctis præfectos imponas, singulis appellatione à numero subditorū militū indita. Iudices autē uiros uirtute ac iustitia præstātes populi suffragijs creabis, qui de controuersijs eorū decernāt, & si fortē quid grauius inciderit, eius cognitionem ad te relegēt. atq̃ hoc pacto neq̃ Hebræorū quisq̃ suo iure fraudabitur, et tu sine interpellatiōe deum colēs fauorē eius propensiorē exercitui conciliabis.

Hoc

Hoc Raguelis cōsiliū Moyses libenter admisit, fecitq; quicquid ille monuerat, non sibi hoc cōmentum usurpans, neq; autorem eius cælans, sed pro concione populo indicans cuius hoc inuentum fuerit. Quin & in libris suis Ragueli ascribit inuentionem ordinum militarium ac iudiciorum, malens dignos sua laude non fraudare, q̄ sibi alienū decus usurpare, ut hinc quoq; uirtutem ipsius cōijcere liceat: de qua suis locis sæpe nobis dicendum erit. Interea dum his locis populus hæret, Moyses pro concione ait se ire in montem Sina collocuturum cum deo & aliquid utile eis inde reportaturum: iubetq; ut ipsi interim in propinquo castra metentur, uiciniores deo futuri.

Moyses conscenso Sina monte acceptas à deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat.

Cap. III

Is dictis ascēdit Sina montē omniū regionis eius celsissimū, & ob nimiam altitudinē cautesq; præruptas nō ascensus tantū hominū, sed aspectus quoq; ipsos defatigantē, ut non immerito propter nūmen incolēs religiosus haberetur. Hebræi uerò iuxta mandatū prophetæ motis castris radices montis occupant, suspēsi animis quidnā boni ita ut promiserat, esset à deo reportaturus: atq; interim dum ductorē suum expectant, festos dies agebant, castitatem seruantes tum in cæteris, tum abstinēdo à cōgressu mulierum per triduum, sicut iussi fuerant, & assiduis precibus deū sollicitantes, ut propitius Moysen excipiens, donū sibi per eum aliquod mitteret, quod ad uitam bene ac feliciter degendam conducibile foret. interim & uictu sumptuosiore utebantur, & ornatu splendidiore unā cum uxoribus ac liberis excolebantur: atq; in hunc modum duabus diebus inter epūlas exactis, appetente iam tertia nubes primū præter solitū supra tota castra Hebræorum sublimis pependit, tentoria q̄ late patebant contegens, reliquum cœlum circunquaque clara serenitate obtinente: procellæ deinde cum imbre uehementi ruebant, & fulgura simul crebro micantia terrebant, fulmina quæ elisa significabant Moysen ex sententia cum deo propitio conuenisse. Hec lecturi ut cuiq; placuerit accipiant, mihi certe fas non fuit discedere ab illis quæ in sacra historia cōscripta habentur. Cæterum Hebræi uisa insolita tēpestate, eiusq; horrendo strepitu aures feriente, supra modū turbabantur. nam & rei nouitas terrebat, & rumor uulgatus de monte, q̄ crebro deus eum inuiseret, quamobrem continebant se intra tabernacula mœsti, putantes actum de salute Moyse, & illo per iram dei sublato, se quoq; simile exitium manere. In tali rerū statu ecce tibi Moyses exultans læticia, uultuq; ipso animū gaudio gestientem præferens, quo cōspecto repente metus omnis abiit, inq; locū eius spes magni alicuius boni succelsit: nam & aer ad eius aduentum pristinam serenitatem recepit. Mox igitur concionem aduocat, auditurā quæ mandata à deo referat, quam ubi cōuenisse animaduertit, è superiore loco, ut ab uniuersis audiretur, in hunc modum est affatus: Viri Hebræi, deus optimus maximus, quemadmodū nunq̄ antea uota nostra est aspernatus, ita hoc quoq; tēpore me legatum uestrum benignissime excepit, & iam in castra uestra præfens ac propitius adest, præscripturus uobis uiuendi rationem, qua nulla beatior ne cogitari quidem potest. quare per ipsum perq; eius magnifica opera uos obsecro, ne contemnatis quæ uobis dicturus sum, meam mediocri-

Ioseph.

f

tatem

tatem intuentes, quodq̃ humanā linguā audituri estis : sed expēdentes mān-
datorū bonitatē ac utilitatē, agnoscite eius maiestātē, qui ut uestra commoda
prouehat, me internūcio ad uos uti nō est dedignatus. Nō em̃ Moyses Ama-
ramæ & lochabelis filius, sed is qui pro uestra salute Nilū sanguineis fluentis
labi fecit, & Ægyptiorū cōtumaciam tam uarijs calamitatibus fregit, qui per
mare uia uobis muniuit, qui omniū egenis cibos cælitus excogitauit, qui pos-
tum desiderantibus è petra scatere iussit, à quo Adamus terræ ac maris usum
fructū accepit, per quē Noe diluuiū effugit, per quē Abrahamus nostri gene-
ris autor ex errone possessor Chananæ terræ est factus, per quē Isaacus con-
fectis senio parentibus est natus, per quem Iacobus xii honestissimis filijs est
ornatus, per quē Iosephus in Ægyptiorū præsidē euasit : is inquā uobis hæc
præcepta largitur, ego nihil aliud sum q̃ tati numinis interpret. ea uobis sacro
sancta erūt, & cōiugibus ac liberis antiquiora. illis em̃ parēdo beatā uitā age-
tis, fruētes terra fertili, mari tranquillo, progenie iuxta naturæ leges felici, eris-
tisq̃ hostib. uestris semper formidolosi. ego em̃ cum deo coram collocutus,
immortalē eius uocē audiui : adeo illi cordi estis uos & generis uestri incolus
mitas. His dictis adducit populū cū liberis & cōiugibus ut deum loquētē eis
audiant, & quid agendum docentem, ne dicta minus auctoritatis haberent, si
per humanā linguam in animos eorū illaberentur. itaq̃ omnes audiebant uo-
cem è sublimi descendentē, ut nemo nō intelligeret. Præcepta aut̃ quæ Moy-
ses duabus tabulis inscripta reliquit, non est fas totidem uerbis euulgare, sen-
tentias tantum eorum indicabimus. Docet enim nos

Exod. 20

Primum præceptum, Deum esse unum, & hunc solum colendum.

Secundum, Nullius animalis simulacrum adorandum.

Tertium, Non temere iurandum.

Quartum, Septimi diei ferias nullo opere profanandas.

Quintum, Parentes honorandos.

Sextum, A' cæde abstinendum.

Septimum, Non adulterandum.

Octauum, Non committendum furtum.

Nonum, Non deponendum falsum testimonium.

Decimum, Nihil alienum concupiscendum.

Exod. 21

Hæc ubi multitudo læta ex ipso deo sicut Moyses predixerat audiuit, dimissa
est cōcio. Sequētib. aut̃ diebus sæpius ad ducis tentoriū uentitātes postulabāt
ut etiam leges eis à deo deportaret. ille & in hoc eis gratificatus leges tulit, &
quid quoue modo agēdū esset per idē tempus præscripsit, sicut suo loco dice-
tur. sed maiorē legū partē in aliud tēpus differo, priuatim de his cōmētaturus.

Exod. 24

Eodē ferē tēpore Moyses rursus in Sina mōtē ascēdit, præmonito antè popu-
lo: nam & spectare eos ascensionē suam uoluit. cumq̃ diutius moraretur; per
xl. em̃ dies abfuit, cœperunt solliciti esse, ne quid grauius illi accidisset. neque
in tot erumnis aliud quicq̃ eos sic contristauit, ut interitus Moysis opinio.
uariabant em̃ rumores, dū alij deuorātū à bestijs iactant, maxime qui minus
eum amabāt: alij raptū à deo uideri malunt. qui uero prudentiores erāt, inter
utranq̃ sententiā ancipites, q̃ alterū ab humanis casibus non alienum, alterū
uiri illius uirtuti conuenientius uidebant, ipsius sortem satis æquo animo
ferebant

ferebant: suam autē uicem dolebant, quòd tali præsìde ac patrono essent or-
 bati, qualem alium inueniri credebant impossibile: & neq; sollicitudo sperare
 eos sinebat, neq; spe adempta nō dolere poterāt. ac ne castra mouere quidem
 audebant, reditū expectare iussi. tandē XL diebus totidemq; noctibus elapsis
 reuertitur, nullo interim humano alimēto degustato: aduentuq; suo tota ca-
 stra ingēti gaudio repleuit, diuinā prouidentia illis adesse significans, & ratio-
 nem bene ac beate uiuendi se per eos dies didicisse. postulareq; deū ut taber-
 naculū ei faciant, quò descēderet quoties placeret, quod etiā migrantes secum Exod. 26
 circūferre possent, ut non sit opus amplius in Sina ascendere, sed interuisitans
 crebro & tantū non cohabitās præsēto sit uotis eorū ac deprecationibus. men-
 suram quoq; & formā tabernaculi sibi præmonstratam, nihilq; superesse nisi
 ut ad eius fabricā q̄ primū se accingerēt. His dictis profert duas tabulas cōtis-
 nentes decem præcepta inscripta, in singulis quina. erat autem dei manus ea Exod. 35
 scriptura. Illi uero præsētia sermonēq; Moysis læti pro se quisq; certatim ad
 structuram tabernaculi conferebant, aurum, argentū, cuprū, materiē ligneam
 elegantē & contra cariem firmam, pilos caprarū, & ouium pelles partim hya-
 cinthina partim punicea tinctura, qualdā etiam candidas colore, & alias pur-
 puræ flore infectas. adhuc lanas eisdem coloribus tinctas, & linū byssinū. la-
 pillos quoq; pretiosos, qui ad ornatū auro includi solēt, atq; insuper uim ma-
 gnā odoramentorū. nam huiusmodi erat materia tabernaculi, quod nihil ab
 ambulatorio templo & portatili differebat. ergo posteaquā istæ species am-
 bitiose sunt collatæ, uiritim cōtribuentibus, nōnullis etiā plura q̄ pro dome-
 sticis facultatibus, architectos operi propheta præsicit ex mandato dei, sed ta-
 les ut nō aliq; deligēdi fuerint, etiamsi populi suffragijs res cōmissa fuisset. Eo- Exod. 36
 rum nomina etiā nunc in sacris codicibus extant: Beselel ex tribu Iudæ, Vro-
 nis filius & Mariāmes, quæ erat ducis soror: & Eliabus Isamachi, tribus Dani-
 dis. plebs autē tanta alacritate operā & impensam offerebat, ut edicto coercen-
 di fuerint, & præconis uoce admonēdi non esse opus pluribus. ita enim fabri-
 catoribus est uisum. atq; ita structurā tabernaculi aggrediūtur, Moyse & mē-
 suram & magnitudinē designante, sicut in monte ex dei colloquio didicerat,
 tum quantum instrumentum capere deberet ad usum sacrificorū & sacrorum
 ministerium, rite ac ordinate præscribēte. nec minor fuit largitio mulierū cir-
 ca uestes sacerdotales, & cætera quæ uel ad tabernaculi ornamentū, uel ad di-
 uinum cultum attinere uidebantur.

*De tabernaculo per Moysen in terra deserta facto, quod similitudinem templi
 portatilis referebat.* Cap. V

QUINIBVS autē paratis, & uasis aureis & æramētis ac textilibus, Exod. 36
 Moyses indicto festo & sacrificio pro cuiusque opibus, tabernaculū
 erigit hoc modo. Atrium primo dimensū latitudine L cubitorū VII
 longitudine C, uallos æreos statuit altos quinq; cubita per lōgiora latera uice-
 nos, & in postico latere X. In uno quoq; inerāt anuli, & capitella argētea, ba-
 ses uero auratæ mucronatæ, imæ hastæ similes, ex ære factę & in terrā defixę.
 anulis innectebātur funes, qui ab altero capite clauis æreis cubitalibus humi
 confixi singulos uallos firmabant, & contra uentorum uim tabernaculū mu-
 niebant. Linteū deinde byssinum mollissimū circumtendebatur à capitellis
 Ioseph. f 2 ad

ad bases dependens, totumq; eum locū sepiēs, ut nihil à pariete differre uideretur. atq; hoc modo se habebant septi tria latera. quarū uero latus L item cubitorū totius operis erat frons, cuius ianua uiginti cubita patebat, utrinq; habens geminatos uallos instar postium. ex argento hi quoq; constabant præter bases, quæ erant æneæ. ab utroq; autē latere stabant tres ualli bene firmati. erant autem & illi linteo è bysso cōtexto circumducti. ad ianuam uero pendebat uelum uiginti cubita longum, & quinq; altum, ex purpura byssoq; & hyacintho contextū, uarie picturatum exceptis animantium formis. intra ianuas autē erat asperforiū æneum, basi ex eadem materia superpositum, unde sacerdotes manus abluerēt, & pedes perfunderent. Hunc in modum septum atrij se habuit. Tabernaculū autem statuit in eius medio uersum ad orientem, ut sol surgens radios in illud mitteret: eratq; longū cubita triginta, & latum duodecim. alter parietum erat australis, alter ad septem triones obuersus, tergum ad occidentē spectabat, attollebaturq; tantum, quantum in latitudinem patebat. Erantq; tabulæ lignæ uicinæ ex utroq; latere, quadrāgulæ, crassitudine quatuor digitorū, latitudine unius & dimidij cubiti, intus & extra laminis aureis connectæ: & singulis tabulis inerant cardines bini immissi per duas bases quæ erant argenteæ, & in suis foraminibus tabularum cardines suscipiebant. Parietis uero occidentalis tabulæ sex erant, intus & extra deauratæ, inter se omnes ita compaginatæ, ut unus paries esse uideretur. Ex lateribus autem tabulæ erant uicinæ, quarum latitudo habebat mensuram unius & dimidij cubiti, crassitudo tertiam partem palmæ, & ita triginta cubita adimplebant. posterioris uero parietis nouē cubitos sex tabulæ faciebant: quibus cōiunctæ sunt aliæ duę tabulę, ex medio cubito sectæ, quas angulares posuerūt ad instar maiorum tabularū. Singulæ uero tabulæ anulos habebant aureos, per exteriores frontes eminetes, uelut quibusdam radicibus confixos per ordinem, ad inuicem per circuitū respiciētes: & per eos deaurati uectes immissi, singuli cubitorum quinq; tabulas coniungebant: intrabātque caput uectis uniuicuiusq; in alio capite, in modū pyxidis: & post tergū parietum in longitudine positorum, unus erat ordo, per tabulas omnes uadens, quo per uncinos utriusq; parietis latera continebantur, incastrationibus factis & immissis ad inuicem. atq; ita cautū est tabernaculo contra uentorum uim aliosue impetus, ut securū & immobile cōsisteret. Intus autem diuisa in tres partes longitudine, post decem cubita intima, statutæ sunt columnę quatuor eodem opere & ex eadem materia factæ, similibus basibus impositæ, paribus interualis per transuersum disitæ: ultra has fuit adytū, reliquum uero tabernaculi sacerdotibus patebat. atq; hæc tabernaculi trifariam diuisio, uniuerstatatis naturam referebat. nam tertia pars quæ intra quatuor columnas continebatur, sacerdotibus inaccessa cælum dei quodāmodo repræsentabat: uiginti uero cubitorum spatiū, tanquā mare & terra hominibus inaccessibilis, solum sacerdotibus cōcedebatur. à frōte uero quā aditus patebat, colūnas statuerūt quinq; æreis basibus innixas. post hæc uela sunt per tabernaculū expāsa, è bysso contexta, & purpureo, hyacinthino, puniceo, colorib. distincta. horū primum cubita decē quaquauersum patebat: quod per colūnas est distentū, quę adytum à reliquo spatio disparabant, & à conspectu hominū excludebāt. totūq; hoc fanum

fanum uocabatur sanctum, adytum uero ultra IIII columnas situm dicebatur Exod. 36
 sanctum sanctorum, fuitque hoc linteum omnis generis floribus quæ terra fert alijsque ornamentis picturatum, exceptis tantum animantium figuris. alterum autem uelum magnitudine, colore, textura, priori par, circa ingressum sitas quinque columnas tegebat: quod à summo ad dimidium columnarum pendens ibi anulis sustinebatur, & accessum sacerdotibus subintrantibus prebebat. huic penè contiguum erat aliud uelum magnitudine par sed è lino contextum, anulis à funiculo per transversum pendens: quod aliquando adducebatur, aliquando festis præcipue diebus reductum populi prospectum admittebat. reliquis diebus, & maxime parum serenis obiectu suo picturatum illud uelum à tempestatibus protegēbat. unde mos mansit etiam post templum ex ædificatum, ut uelum huic simile in aditu prætenderetur. erant præterea decem aulea quaternorum cubitorum latitudinis, longitudinis uiceni octonum cum uncinis aureis qui contiguorum anulis ita inferebantur, ut coaptata unum uiderentur: quæ extensa fanum superne obtegebant, & parietes à lateribus & à tergo, minus uno pede ad terram pertingentia. erant & alia peripetasmata undecim equè lata, sed longiora, uidelicet triginta cubitorum singula, è pilis eadē subtilitate qua illa è lana contexta: quæ tegmine suo usque terram fusa instar thalami exhibebant, uno à fronte prominente, quod in hunc usum supra denarium numerum erat adnexum. hæc rursus ab alijs è pellibus confutis contra æstus ac pluuiarum iniuriam protegēbantur. quapropter è longinquo spectantibus res erat miraculo dignissima: colores enim tabernaculi non aliter micabant, quam si cælum quis contueretur. cæterum cilicia & pellicea uela ita pendebant, sicut illud circa fani introitum, ad arcendas tempestates obiecta.

De arca in qua tabulas legis Moyses collocauit.

Cap. VI

Abernaculo autem hunc in modum constituto, etiam arcam deo sacram inferunt, è materie natura ualida & ab omni carie inuiolabili. hæc uernacula nostra lingua dicitur Heoron, figura tali. longitudo eius erat quinque palmorum: altitudo uero & latitudo trium palmorum: eratque intus & extra tota laminis aureis incrustata: & habebat tegmen aureis cardinibus coaptatum, nulla ex parte prominens. ex utroque autem longiore latere inerant anuli aurei duo, totum lignum penetrantes, & per eos uectes aurati utrinque traiecerant, ut quoties opus esset quocumque transportari posset. neque enim à iumentis uehebatur, sed sacerdotum humeris transferēbatur. operculo autem eius impositæ erant effigies duæ, quas Hebræi Cherubim appellant, ea sunt animantia uolucra, noua specie nec unquam cuiquam hominum uisa: quæ Moyses in dei solio uiderat figurata. in hac arcam reposuit tabulas decem præcepta continentes, in utraquequina, & in singulis paginis duo cum dimidio: ipsamque arcam intra adytum recodidit.

Exod. 37
VIII

De mensa et candelabro aureis, deque altaribus tabernaculi.

Cap. VII

Mense autem mensam collocauit Delphicis non absimilem, longitudine duum cubitorum, latitudine unius, altitudine palmorum trium. eam sustinebant pedes dimidia sui parte inferiore per omnia pedibus similes, quales lectis Dorienses addere solent: sed superne quadrangulares erant. habebatque circumquaque labrum quatuor digitis tam inferne quam superne prominens. & per singulos pedes inerant anuli fere circa summum pedem: adhibebanturque utrinque duo ceu manubria è ligno firmissimo deaurata, quæ non per circulum

Ioseph.

f 3

utrunque

utrūq; ut uectes trañciebantur, sed fibulato morſu mēſæ labrū ſuperne, inferne pedis anulū cōprehendendo, facultatem transferendi quocūq; opus eſſet præbebāt. hæc ſolebat deponi in fano uerſus ſeptentrionalē parietē nō lōge abadyto, & in ea diſponebātur duodecim panes non fermētati, ſeni è regione ſibi duobus ordinibus oppoſiti, mundiffimi cōfecti è farina duorū aſſaronū, quę menſura Hebræorū ſeptē cotylas Atticas cōtinet. ſuper panes autē ponebantur duę phialæ aureę thure plenæ. poſt ſeptē uerò dies alię panes inferebātur, feſto quod nos uocamus ſabbatum: cuius ritus cāuſa aliàs eſt à nobis indi-
 x cāda. Ex aduerſo mēſæ propius meridianū parietē ſitum erat candelabrū ex auro fuſile ſed nō ſolido, pondo minarū centum. hoc pondus Hebræi cincharēs, Græci talentū ſua lingua nominant: eratq; diſtinctū globulis, lilijſ, malis punicis, craterculis ab una baſi in altū aſſurgētibus, in ſeptē ramos diſſiſis iuxta numerū ſolis & reliquorū planetarū. exhibat autem in ſeptē capita ordine inter ſeſe reſpondentia: quibus imponebātur ſeptē lucernæ ſecundū totidem planetarū numerū: reſpiciūtq; ad orientē & meridiē, cādelabro oblique poſito. inter hoc & mēſam ut dixi ſita erat arula ſuffumigatoria, & ipſa è ligno imputribili, ſed ſolida lamina circūquaꝑ cōtectā, cubitali in quadrū latitudine, altitudine uerò dupla. ſuper qua ſtabat focus corona aurea circūquaꝑ cinctus: cui anuli inerāt cū ſuis uectib. quo per uiam à ſacerdotib. deportari poſſet. Sed & pro forib. tabernaculi erat ara alia hæc quoꝑ lignea, laminis æreis inteſta, in quadrū quinq; cubita patēs, altitudine trium cubitorum, inaurata, cratē pro foculo ſuperpoſitā habēs. excipiebat enim terra quicquid ignitum ſuperne decidebat, quòd baſis nulla ſubeffet. ad aram uerò præſto erant infundibula & phialæ, thuribulaq; & crateres cū inſtrumento alio rei diuinæ peragendæ accommo-
 Exod. 38 dā, nihil non ex auro puriſſimo.

De pontificali ac ſacerdotali ornatu.

Cap. VIII

 XI
 Exod. 39

T tabernaculū quidē cum paratu ſuo ſic ſe habebat. nunc reſtat dicendū de ueſtitu tam reliquorū ſacerdotū quos illi chaneas uocāt, quàm pōtificis, quem anabarchen nominant, ſic ſummum ſacerdotem ſignificātes: ac primū de uulgo ſacerdotū. Sacerdos ſacris operaturus purus iuxta legē & caſtus accedēs ante omnia manachaſen quē uocāt induitur: quaſi dicas cōſtrictoriū. eſt aut ſubligar circa uerēda, cōſutū è byſſo retorto: in quod pedib. inſertis ſubducūt uelut dimidiatas bracas, atq; ita circū ilia conſtringunt. ſuper hoc induit linream interulam byſſinam è duplicata tela cōfectam, chetomene noſtris uocatur, ſignificatq; ea uox lineam. linum enim uocamus chethon. id indumentū eſt tunica talaris corpori aſtriſta, habens manicas circa brachia & ipſas ſtriſtas, quę accingitur circa peſtus paulo axillis inferius zona lata digitos quatuor intus inani, ita contexta ut ſerpentis exuiiū uideri poſſit. floribus etiā piſturatur puniceis, purpureis, hyacinthinis & byſſinis: ſtamen uerò è ſola byſſo conſtat: quæ ſemel atq; iterū circa peſtus reuoluta ad talos uſq; deſluit, tantisper dum ſacerdotes à ſacris feriantur: idq; ad ornatum conferre uidetur. cū uerò ſacris eſt miniſtrandum, ne uentilata ſit impedimento ſuper humerū læuū reijcitur. hanc zonam Moyſes nominauit abaneth, nos uocabulo à Babylonijſ mutuato emian dicimus. ſic enim illi nominant, ſed tunica nuſquam ſinuatur, habetq; circa collū amplam aperturam

Aperturā, cuius orae uncinis à pectore & à tergo cōmittuntur: massabazaniem uocant. super caput autem gestat pileū non fastigiatum, neq; totum caput cōprehendentem, sed paulo plus quā mediū. hic uocatur masnaemphthes, est autem tali paratu, ut uideatur uitta linea saepe in orbem replicata & consuta, quam superne alia tela integit usq; ad frontem descendens, & per superficiem uerticis futurarum deformitatem occultans. hic adaptatur accurate, ne inter sacrificandum delabatur. Et sacerdotum quidem ornatus in genere est talis. Pontifex uerò utitur quidem etiam hoc, nihil eorum quae enumerauimus ommittens, sed superinduitur hyacinthinā tunicam talarem, quam nostrates methir nominant: astringitq; eam zona coloribus supradictis simili, nisi quod auro intertexta. cæterū ima uestis ornabatur limbo effigie malorū punicorum distincto, à quo tintinabula aurea sic dependebāt, ut mediū esset quodq; malū punicum inter duo tintinabula situm, & tintinabulum inter duo mala punica. hæc tunica non constat è duobus segmentis, ut suturas habeat in humeris ac lateribus: sed unica tela in longū contexta aperturam in summo habet non transuersam, sed in longū descendantē à tergo & ante usque ad medium pectus: cui decoris causa assuta est fimbria ne scissura appareat. eodem modo quā manus exeruntur est scissa. Super hanc tertiam etiamnum induit uocata ephoden, græcanicæ epomidi similem, ea fit hoc modo: ex uarijs coloribus auro intermixto ita contexitur, ut circa medium pectus lacuna quædam relinquatur, maniculis quoq; ita extantibus ut planè tunica appareat. lacunæ uerò inseritur frustū amplitudine palmi auro eisdēq; coloribus quibus ephodes uarieatum, id uocatur essen, ac si dicas rationale: quod ita quadrat, ut ad amussim spatiū illud circa pectus à texente relictū expleat. id cōmittitur cum tunica anulis aureis per singulos angulos ex oris tunice ac essenis extantibus, intercurrente tænia hyacinthina: & nequid inter circulos hiet filo hyacinthino futurā explente. in utroq; aut humero singuli sardoniches auro inclusi fibularū uice epomidē adnectūt: his insculpta sunt iacobi filiorum nomina literis uernaculis lingue nostratis, in utroq; lapide sena, ita ut seniores dextrū humerū obtineāt. quin & essenē ipsum duodecim gēme distinguunt, eximia uel magnitudine uel pulchritudine, ornatus hominib. propter enorme precium incōparabilis: cui terne per ordines quatuor inerāt, cōsertæ coronulis aureis ita ut excidere nō possent: in primo ordine, sardonix, topazus, smaragdus: in secūdo carbūculus, iaspis, sapphirus: in tertio lyncurius, amethystus, achates: in quarto chrysolithus, onyx, beryllus. his erāt insculpta filiorū iacobi nomina, quos tribuū autores habemus, ordine quo olim singuli nati fuerāt. cū autē per se illi quos diximus anuli sint infirmi, nec possint pōdus gēmarū sustinere: alios duos maiores in extremitate rationalis quæ respicit ad collū, eminētes è textura fecerūt: qui suscipiāt catenas aureas, opere plexili, uenientes per fistulas quasdā ad extremitates humerorū: quarū catenarū summitas ascendens reducitur post tergū, & circulo qui est à tergo in epomidis fimbria cōnectitur: id quod præcipue sustinet ephodē ne quo pacto defluere possit. essenī autē assuta erat zona iā dictis colorib. & auro distincta, quæ totū cōplexa rursumq; supra futurā nodata, deorsum propendere sinebatur. omnes aut fimbriæ quibusdā oris fistulosis utrinq; includebātur. Porro pileo quali ceteri sacerdotes

utebatur: super quem extabat alius confutis ex hyacintho uariatus, hūc aurea corona triplici ordine circundabat, in qua spectabātur calyculi aurei, quales uidemus in herba quæ apud nos uocatur daccharus, apud Græcorū herbarios hyoscyamus. quod si quis aut uisam aliquādo non satis animaduertit, aut nomīne tenus auditā de facie nō nouit, huic etiam describere eam nō grauabor. herba est tres palmos sæpe in altitudinē excedens, napo similem radicem habens: uix enim hac parte est alia similior: folia uerò apio. hæc è ramis emittit calyculū ipsis inhærentē, uestiturq; tunica quadā, quā exuit fructu ad maturitatē tendente. calyculus autē est quātus articulus minimi digiti, circūferentiā habens crateri similem. quod ipsum clarius faciam propter ignorātes: ima sui parte circa fundū dimidiato globo est rotūditate similis, mox in processu paulatim coarctatur, donec in extremitate rursus dilatatus in labrū exeat mali punici umbilico incisuris simile, cui operculum orbiculare inhæret, quasi de industria tordatū, eminentes habēs incisuras quas dixi ut in malo punico, aculeatas & in acutos mucrones desinētes. cōtinet autē sub operculo fructū per totū calyculū, herbæ sideritidis semini similē. florem uerò fert qui papaueris uideri possit. eiusmodi corona ab occipitio circū tempora utraq; procedebat: nam frontē isti calyculi nō ambiēbant: sed ceu lorū quoddā latū aureū, quod sacris characteribus Dei nomē incisum habebat, atq; hic erat pontificis ornatus. Proinde mirari succurrit, quomodo homines odio nos prosequantur propter perpetuā opinionē de nobis conceptā, quasi per impietatem numē cōtemnamus quod ipsi assiduo cultu uenerentur. Nam si quis tabernaculi fabricā contēpletur, & sacerdotis ornātū, & uasa quibus inter sacrificandū utimur, cōperiet legislatorē nostrū diuinū quendam uirum fuisse & falso nobis impietatis calūniā impingi. in his enim omnibus representatam quodammodo uniuersitatis rerū naturam inuenire licet, si quis nō ociose sed prudēter singula cōsideret. Nam & tabernaculū longitudine xxx. cubitorū trifariam partitus, & duabus partibus sacerdotib. permixtis, quasi profano loco, terram & mare significat. hæc em̄ ab omnibus promiscue calcantur, tertiam uerò partē soli deo adsignauit, eo quod celū hominib. sit inaccessibile. itidem per duodecim panes in mēsa dispositos, annum significauit in duodecim mēses diuisum. & cum candelabrū è septuaginta partibus composuit, duodecim signa per quæ planetæ feruntur subindicauit: & per septē lucernas impositas totidē planetarum cursum. uela quoq; è quatuor coloribus cōtexta elementorum naturam designant, nam byssus terram referre uidetur, ex qua lini hoc genus prouenit: purpura uerò mare, eo quod cōchylī cruore sit fucata, aerem uerò hyacinthus repræsentare uidetur: sicut puniceus color ignē. quin & pontificis tunica cū sit lintea, terram similiter significat: hyacinthus uerò polū per mala punica fulgetra referēs, sicut tonitrua per tintinabulorum strepitū: epomis etiam uniuersi huius naturam indicat è quatuor coloribus contexta, quibus aurum accessit, sicut ego interpretor, propter adiunctam rebus omnibus lucem. essen quoque in eius medio est insertus, nō aliter quàm terra medium mundi locum obtinet. Zona item qua cingitur, oceani similitudinem habet, qui uniuersa circumplectitur. duo præterea sardoniches in uestitu pontificis pro fibulis additi, solis & lunæ significationem habēt, gemmarū etiam duodena

denariū siue ad menses retuleris, siue ad parem partium numerum eius circuli quem Græci zodiacum uocant, nequaquam à uera coniectura aberraueris. pi leus item cæli significatio uidetur esse, cum sit ex hyacintho cōfectus: alioqui non sustineret dei nomē: & corona illustratur aurea propter splendorē quo maxime deus delectatur. atq; hæc in hunc modum interpretati sumus per occasionē, ne latentē in his legislatoris sapientiā ultro dissimulare uideremur.

De Aaronis sacerdotio, & leges quæ ad festa ac sacrificia spectant.

Cap. IX

is ita peractis, priusquā dedicarētur apparuit deus Moyſi, iussitq; ut sacerdotium Aaroni fratri suo cōferret, ea uirtute prædito ut merito præ ceteris eius ratio habēda uideretur. qui aduocata cōcione, recēſuit uirtutes illius, & q̄ studiosus esset publicorū cōmodorū,

pro quib. toties in salutis etiā discrimen uenire nō dubitasset. Cumq; omnes dicta eius cōprobarent, & fauorem Aaronis uultibus ipsis præ se ferrent, Viri, inquit, Israelitæ, opera iā sunt absoluta, qualia uel deus poposcit, uel nostre facultates præstare ualuerunt: & quoniam scitis eum in hoc tabernaculo excipiendū, ante omnia prospiciendū est quis sit idoneus sacerdotio, qui sacra curaret & pro uobis uota faciat. quod si res arbitrij mei fuisset, mihi ipsi honorem hunc adiudicassem, tū quod ita natura comparatū sit ut quisq; sibi optime uelit, tum q̄ mihi conscius sim laborū pro repub. susceptorū, quibus tale præmiū iure meo reposcere possem. Nunc deus ipse cuius est sacerdotiū, Aaroni hunc honorē deferendū decreuit, eiq; sui calculi prerogatiuā cōtulit, ut qui iustitia in toto populo præmineat: cui iam ante uestē sacratā & curam sacrarū altarisq; sui destinauit. is pro uobis uota faciet apud deū, eo libentius exauditurum, quod & iam antē in uos est propēsus, & propitiatorē habituri estis quem ipse in hoc elegit. Grata fuit hæc oratio populo, & suo quoq; suffragio dei cōprobauit electionē. Erat enim Aaron propter genus & prophetiam & uirtutē fratris honore hoc longe dignissimus, cui fuerūt eo tempore filij 1111. Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus. Quicquid autē ex collatis ad fabricā tabernaculi superfuit, totū iussi sunt in uela tectoria tabernaculi & cādelabri, & aræ in qua suffitus fieret, aliorumq; uasorum impēdere, ut hæc dum in itinere trāsportantur, neq; puluere neq; pluuiā aut alia quacūq; iniuria lædi possent. Post hæc conuocato populo imperauit ut rursus cōtribuerent uiritim dimidiū siclū. siclus autē nummi genus est apud Hebræos, quales sunt tetradrachmi Attici. at illi sine mora paruerunt. quorum numerus fuit sexies cetera milia, & insuper quinq; milia quingēti quinquaginta: cōferebantq; id argētum soli ingenui ætatis annorum uiginti & supra usq; ad annum quinquagesimum: quod mox in usus tabernaculi est insumptū. deinde & tabernaculum & sacerdotes lustrauit in hunc modum. myrræ electę siclos quingentos, ireos tantundem, cinamomi & calami (est & hæc odoramenti species) dimidium dicti pōderis cōcisa ac contusa iussit macerari in olei oliuarū hin: mensuræ nomen est quæ capit duos choas atticos: quibus permixtis, & arte unguetariorum decoctis factum est unguentum suauissimū: quo & sacerdotes, & totum tabernaculum unguens purificauit. Offerebantur deinde multa & uaria super altare aureum adolenda preciosa ualde, quorum naturam, ne sim prolixitate lectori molestus, recensere supersedeo. oportebat autē bis in die

XII

Exod. 28

29.30.40

Exod. 37

die suffitum facere, ante ortum & circa occasum solis : & oleum purificatū ad lucernas seruare, quarum tres in sacro candelabro per totā diē deo lūcebant, reliquæ sub uesperā accendebantur. Porro omnibus iam absolutis, palmā artis fabrilis tulerūt Beselel & Eliabus. nā & aliorum inuenta excoluerūt, & ipsi multa de nouo inuenerunt ex his tñ duobus præcellebat Beselel. insumptūq̃ est huic fabricæ tēpus mensium septē: quo transacto primus annus ab exitu ex Ægypto est expletus. Initio uerò sequentis anni mēse Xanthico Macedonum, Hebræorū nisan, nouilunio tabernaculū dedicatū est, & quicquid uasorū in eo fuerat. Statimq̃ deus indicauit gratū sibi esse & nō superuacaneum laborē Hebræorū, præsentē se fano suo hūc in modū declarans. cū cælū esset aliàs serenū, super solū tabernaculū caligo descēdit, non quidē tanta quantæ solent esse hibernæ nebulæ, nec tamē tā tenuis ut aspectū humanum transmitteret: iucūdusq̃ ros distillabat ab ea, præsentiae dei fidē populo astruēs. Moyses autē distributis pri⁹ in fabricatores tāti operis pro cuiusq̃ merito premijs, uictimas mactabat in atrio tabernaculi iuxta præscriptū, taurū & arietē, hædumq̃ pro peccatis. Sed quo ritu hæc fieri soleant, dicā dū de sacrificijs tractabo, & quæ uictimæ solidæ tradantur cōflagrationi, & quæ iuxta legē in epulas cedant. Deinde sanguine uictimarū ornatū Aaronis & filiorum eius asper sit, purificans eos fontanis aquis ac unguēto, ut dei fierēt sacerdotes. atq̃ hoc modo per septē dies ipsos & uestes eorū curabat: tabernaculum item & eius uasa unguento sicut iam dixi cōfecto, & sanguine taurorū & arietum alternis diebus iuxta genus suū mactatorū. octaua autem die festum indixit, & sacrificare unumquemq̃ pro facultatibus imperauit. at illi dicto parētes certatim & ambitiose uictimas offerebant. quibus super arā impositis subito sponte sua ex illis ignis fulguris in morē emicuit, & inspectante populo omnia flamma absumpsit. Per idem tēpus accidit Aaroni quædā calamitas, paterno animo grauis, quam tamē generose pertulit. erat enim uir fortis, & intelligebat hoc nō sine dei uoluntate factum. Ex quatuor filijs quos dixi, seniores duo Nabadus & Abius, cū in arā intulissent uictimas non iuxta præscriptū Moysi, sed quales antea solebant, combusti sunt flamma in eos conuersa, & uultus ac pectora eorū depascente: nec succurri potuit quin ita occumberent. Moyses autem iussit patrē eorū ac fratres sublata cadauera extra castra deferre, atque ibi honorifice sepelire: totusq̃ populus inopinatā hanc eorū mortē luxit: solos fratres ac patrē Moyses uoluit à mcerore abstinere, & potiorē dei honorē q̃ suam tristitiā habere. iam enim sacrū amictū Aaron gestabat. Cæterū Moyses recusatis omnib. honoribus à populo sibi oblatis, totus cultui diuino erat deditus: & in Sina quidē nō amplius ascendebat, sed in tabernaculū uentitās oracula quoties opus erat à deo referebat, & cultu habitu priuati hominis uti perseuerās, necq̃ quicq̃ præter reip. curā præ alijs sibi uindicās. Leges præterea scribebat & uiuēdi rationē, quam seruātes & deo placere possent, & ipsi inter se socialiter pacatēq̃ uiuere: atq̃ hæc omnia dei monitu faciebat. Dicā autē & de illis legibus suo loco, nūc illud succurrit, q̃ in mentione sacerdotalis ornatus omisū nō oportuit. nā ea uestis omnē sub prophetiæ prætextu imposturā occasionē ademit his qui illa utebantur: liberūq̃ deo uel adesse sacerdotib. uel nō, omib. et popularib. demonstrauit, et exteris, si qui fortē huic spectaculo interue-

interuenirēt. Ex lapillis em̄ quos pontifex in humeris gestabat (sardonyches erant, quorū naturā nulli non notam narrare superuacuū puto) micabat alter quoties litatū esset, is qui dextrū humerū occupabat: tantūq; fulgorē emittebat ut procul etiā intuentibus cōspiceretur, idēq; prāter naturā suā & cōsuetudinem: quod certe admirationē meretur apud oēs, nisi si qui ex cōtemptu religionis sapientiæ opinionē aucupantur. Sed mirabilius est quod nunc dicturus sum. per duodecim gēmas, quas in pectore pontifex insutas essenī gestat, in bello uictoriā prænūciare deus solebat. nam prius q̄ exercitus se moueret, tantus fulgor ex eis emicabat, ut toti populo facile innotesceret, adesse deum, opēq; & auxiliū suū inuocātibus esse allaturū. quapropter Greci quotquot à nostra religione nō abhorrent cum hoc miraculū pro cōpertissimo habeant, ita ut negari non possit, essenā uocant λόγιον, hoc est oraculū. Desiūt tam essen q̄ sardonix fulgorē emittere annis ducētis ante q̄ hęc cōmentaremur, irato deo propter legū suarū prāuaricationē: de quo aliās opportunius dicetur. nunc cōceptam narrationē deinceps prosequar. Tabernaculo dedicato, & omnibus quæcunq; ad sacerdotalē ordinē pertinebant rite peractis, populus deo in castrorū cōubernium recepto lætus ad hymnos & sacrificia se cōuertit, nō aliter q̄ omnib. iam malis aueruncatis, & om̄ia prospera in posterum sperantes: dona q; deo tam priuatim q̄ publice per singulas tribus offerebāt. Principes em̄ tribuū bini de suo cōferentes plaustrū cum duobus bubus contributebant, ut sex plaustra tabernaculo per uīā deuehendo inseruirēt: & prāter hoc unusquisq; eorū obtulit phialā & trulleū & acerram. hęc decem daricos ualebat, eratq; odoramētis referta. trulleum uero & phiala, utraque simul ducentos siclos pendebant, sed phiala seorsim tantū septuaginta. hęc farina erant plena, oleo subacta, quali ad altare in sacrificijs utebantur. prāterea uitulum & arietē cū agno anniculo in holocaustū, & hircū pro peccatis. adhuc obtulit unusquisq; principū alias uictimas quæ salutare uocabātur, per singulos dies boues duos & quinque arietes cum agnis anniculis & hædis. atq; ita per duodecim cōtinuos dies sacrificauerūt, qualibet die unus. Moyſes aut nō amplius in Sina monte, sed tabernaculū introgressus, consulebat deum de rebus agendis, & de ferēdis legibus: quas meliores q̄ ut ad hominē autorem referri debeāt, posteritas multis seculis seruauit, diuinitus datas credens: adeo ut eas nec in pace ob uoluptatē, nec in bello ob necessitatē uiolare fas putarent. sed de his nūc desino, propriū uolumē aliquādo huic tractationi dicaturus.

Leges de sacrificijs & purificationibus.

Cap. X

Nunc pauca tantum cōmemorabo, quæ ad purificationes & sacrificia pertinent: quandoquidem in sacrificiorum mentionem incidimus. Duo sunt sacrificiorum genera, priuatum & publicum. horum utrunq; duobus fit modis. Aut enim tota uictima igni absumitur, quod ideo uocatur holocaustoma. aut pro gratiarum actione perfoluitur, & in epulum sacrum facientiū uertitur. De priore prius sum dicturus. Vir priuatus holocaustoma factururus, mactat bouē, agnum & hędum: & hos quidem anniculos, bouem uero licet mactare etiā grandiolem. Sed opus est ut sint omnia mascula quæ solida concremantur. his iugulatis sacerdotes aram circumquaque sanguine horum tingunt: deinde mundata membratim dissecant, & sale conspersa

sperfa in aram imponunt, strue lignorum iam ardētē. deinde pedes & intesti-
 na omnia diligēter primum repurgata ad reliquū acervum adijciunt: tergora,
 Leuit. 3 uero sacerdotib. cedūt. & holocaustomata quidē ad hunc modū fiunt. Quum
 uero pro gratiarū actione sacrificāt, eorundē generum animalia mactant, sed
 quæ uitio careant, & anniculis sint maiora, & mascula foemina copulata. his
 iugulatis primū sanguine aram imbuunt, deinde renes & omentum & omnē
 pinguedinem cum fibra iecoris, & insuper caudam agni aræ inferunt. pecto-
 re uero ac dextro crure sacerdotibus cōcesso, reliquis carnibus per biduum
 Leuit. 4-5 epulum instruunt, & quæ superfuerint igni cōburunt. idem ritus seruatur &
 in sacrificio pro peccatis. Sed qui uictimas maiores non habent, par colum-
 barum aut turturum offerunt, quarum altera fit holocaustoma, altera sacerdo-
 tibus in cibum datur. Accuratiū aut de his in libro de sacrificijs differemus.
 Nam qui per ignorantiam peccauit, agnum & hædum foeminam eiusdem
 ætatis offert: sacerdosq; sanguine non ut antè aram, sed cornua eius sola im-
 buit: renesque & reliquam pinguedinem cum fibra iecoris in aram inferunt.
 Sacerdotes uero tollunt sibi & pelles & carnes eadem die absumendas in fa-
 no. nam lex uetat quicquam in posteram diem reliquum facere. Qui autē sci-
 ens peccauit, nemine conscio, arietem offert lege ita iubente: cuius carnes in
 Leuit. 4-9 fano similiter sacerdotes eadem die consumunt. Principes quoque cum pro
 peccato sacrificāt, eadē quæ plebeij offerunt, hac tantum differentia, q̃ uicti-
 mas adducunt taurū & hædum masculum. Iubet etiam lex ut tam in priuatis
 Leuit. 2 quàm in publicis sacrificijs farina afferatur purissima, cum agno assaronis mē-
 sura, cum ariete duorum, cum tauro trium. hanc cōsecrant in altari oleo sub-
 actam. nam & oleū sacrificātes afferunt, cum boue hinis dimidiū, cum ariete
 tertiam partē, cum agno quartā. ea est mensura prisca Hebræorū, duos choas
 Atticos continens, qua oleum ac uinū metiūtur. nam uinum circa altare libāt.
 Si quis autem nō sacrificans ex uoto similam offert, eius primitias pugillum
 unum in aram conijcit. reliquum eius sacerdotes in cibum sumunt, aut co-
 ctum: nam oleo subigitur, aut panibus inde confectis. quantumcunque au-
 tem sacerdos offert, totum comburi oportet. Vetat etiam lex offerri eadem
 die natum animal unā cum genitrice, & aliās quoque non nisi octauo à partu
 die admittit. Fiunt & alia sacrificia pro recuperāda uale tudine, aut alia de cau-
 sa, in quibus liba cum uictimis insumentur, ex quibus nihil in posteram diem
 relinqui fas est, sacerdotibus quoq; partem suam inde sumentibus. Publicis
 Num. 28. 29 uero impensis lex iubet quotidie agnum anniculum mactari mane ac uesper-
 re. septima aut quaque die duos iugulant, eodem modo sacrificantes: & noui
 lunio præter quotidianas uictimas duos boues cum agnis anniculis septem,
 & arietem: hædum uerò pro peccato, si quid fortè per obliuionem omissum
 fuerit. Septimo item mense, quem Macedones hyperberetæum uocant, præ-
 ter iam dicta taurum & arietem & septem agnos mactant, & hædum pro pec-
 catis. decima deinde luna eiusdem mensis ieiunant usque ad uesperam: sacrifi-
 cantq; eadem die taurū & arietes duos & agnos septem: & pro peccato hæ-
 dum. adducūt autē duos præter hunc hædos: quorum alter uiuus extra fines
 in desertum emittitur, in quem si quid mali propter peccata populo immi-
 neat auertatur. alterum uero in suburbanum in locum purissimum eductum
 cum

eum ipsa pelle exurūt nihil omnino purgantes. & cum eo simul exuritur taurus, nō à populo adductus, sed sumptu pontificis. quo mactato, & sanguine eius simul & hædi in fanum illato, aspergit digito tectū septies, totiesq; pavimentum, rursusq; toties interiora fani circum altare: reliquū deinde circum altare maius, quod est sub diuo in atrio. deinde extremitates & renes & adipes cū fibra iecoris inferunt altari: pontifexq; adiicit arietē de suo, solidū deo conflagraturū. Eiusdem mensis decimaquinta tempore iam in hibernum uer gente tabernacula compingere iubētur per singulas familias contra uentura frigora quæ annus senescens afferre solet. quin & in patria tandem cōstituti, accedere in eam urbem quam propter templum caput regionis sint habituri, & octo dies festos ducere, uictimasq; deo solidas incendere, & simul pro gratiarum actione sacrificare, manibus interim gestantes ramos myrti, salicis & palmæ, ex quibus mala perseæ dependeant. prima die sacrificium debet esse holocaustoma ex tredecim bubus, & agnis uno pluribus, & arietib. duobus, addito hædo pro peccato. Sequentibus diebus idem numerus agnorum & arietū unā cum hædo mactatur, sed per singulos dies unū de numero bouum detrahūt, donec ad septenarium perueniatur. Octauo die feriantur ab omni opere, mactantq; sicut diximus uitulū & arietē & agnos septē, & pro peccatis hædum. Atq; hæ sunt Hebræis cærimonix tabernaculorum, à maioribus acceptæ. Mense autem Xanthico, qui nostris nisan uocatur, & annū exorditur, luna quartadecima, sole arietem obtinente, quandoquidē hoc mense ab Ægyptiaca seruitute liberati sumus, sacrificium quod tunc exeūtes fecisse diximus pascha nominatum, quotānis instaurare lege iubemur: celebramusq; id per sodalicia, nihil è uictimis in sequentē diem relinquentes, quæ est quintadecima & azymorum festiuitatis prima. nam hoc festum priori cōtinenter succedit, duratq; dies septem, per quos panibus non fermentatis uescuntur: & per singulos dies tauri iugulantur duo, aries unus, agni septem. hæc holocaustoma fiunt, additurq; hædus pro peccatis in quotidianū epulum sacerdotibus. Secunda azymorū die, quæ est mensis huius decimasexta, frugibus de messis & hætenus intactis incipiunt frui: æquumq; rati deum huius ubertatis autorem per gratitudinē honorari, hordei primitias offerunt in hunc modum. Spicarum manipulum igni torrent, hordeum deinde pinsunt, atque ita in alicæ modum fracti assaronem ad aram offerunt: inde pugillo uno in eam iniecto reliquum sacerdotum usui cedit: & ex eo licitum fit publicas ac priuatas messes metere. primitiarum tempore agnus in holocaustum deo mactatur. Post paschale sacrum elapsis septem septimanis, hoc est, quadraginta nouem diebus, quinquagesima quam à numero asartha Hebræi uocant, offerūt deo panem è farinæ triticeæ duobus assaronibus cum fermento confectum, mactantq; agnos duos: hæc oblata mox in coenam sacerdotibus apponūtur, & eadē die sic ut nihil super sit absumūtur. cæterū holocaustoma faciunt è tribus uitulis, arietib. duobus, agnis quatuordecim, hædisq; pro peccato duobus. Nullū autem festum ducitur absq; holocaustomate et laborum uacatione, sed in omnibus omnino hæc duo lex obseruari iubet: & post sacrificiū in epulis degunt. ex publico præbetur panis non fermentatus ex farinæ assaronibus uigintiquatuor. coquuntur autem bini pridie sabbati: et sabbato mane

Ioseph. g propo

Exo. 23
Leuit. 23
Deut. 31

Exo. 12
13, 23
Leuit. 23
Num. 9
Deut. 16

Leuit. 2

proponuntur in sacra mensa duobus ordinibus seni ex aduerso sese respicientes: atque ita cum duabus lancibus thure plenis permanent usque in proxime sequens sabbatum. tunc demum alij pro illis recentes supponuntur, & hi priores sacerdotibus in cibum dantur: thus item igne adoletur, quo ad holocausta uti solent, & pro eo quoque aliud cum panibus proponitur. Sacerdos autem de suo quotidie bis offert deo farinam oleo maceratam, & modica coctura duratam: estque demensum eius farinae assaron unus, huius dimidium mane, tantundem uespere, in ignem infert. Sed de his hactenus, quorum rationem alias diligentius explicabimus. Cæterum Moyses tribum Leuiticam à cætero populo exemptam, ut deo sacrandam, fontanis aquis perennibus & solenni sacrificio purgavit: eique tabernaculum cum sacris uasis sartum tectum curandum commisit, iubens ut ad præscripta sacerdotum sacrum ministerium caperent: atque eo tempore sacri & deo dicati sunt habiti. Post hæc animalia discretuit, quæ ad cibum essent pura, & quibus uesci non liceret: de quibus aliquando per occasionem differemus, quã ob causam aliorum esum permiserit, aliorum interdixerit. Sanguinis certè ideo uetuit, quod hunc animam & spiritum putaret: neque animalis non occisi carnem ad cibum concessit. ad hæc reticuli & adipis caprini, ouilli & bubuli abstinentiam indixit. Eiecit etiam e coetu et consuetudine hominum leprosos, & seminis profluuiis laborantes: mulieres etiam quæ naturaliter purgantur uersari inter homines uetuit, nec nisi post septimam diem puras haberi uoluit. eum quoque qui cadauer curasset, per totidem dies à coetu arcuit. si quis autem ultra hunc dierum numerum diuturniore pollutione teneatur, sacrificare iubetur agnas duas: quarum alteram sanctificare oportet, alteram sacerdotes accipiunt, eodem modo & pro gonoroico sacrificari mos est. qui uero per somnum genituram emisit, si se mergat in aquam frigidam, ut solet fieri post legitimæ uxoris congressum, pro puro habetur. Leprosos autem in perpetuum relegauit, tanquam nihil à cadauere differentes. quod si quis pristinam ualetudinem à deo precibus impetrauerit, & in cutem sanitatis color redierit, hic uarijs sacrificijs deo gratitudinem suam attestatur, de quibus alias dicemus. Quo magis ridenda est illorum fabula, qui dicunt, Moysen propter lepram ex Ægypto profugum, turbam eodem morbo laborantium in Chananæam duxisse. Nisi enim uanus ille rumor esset, nunquam Moysen in suam ignominiam talem legem tulisset, qualem etiam alio ferente, probabile erat ipsum reclamaturum: præsertim quum inter multas gentes leprosi uersentur, & in pretio sint: & adeo nec relegentur, nec contemptim habeantur, ut & in expeditionibus militares dignitates, & in administratione reipublicæ ciuiles illis committantur, ac ne à templis quidem & fanis arceantur. Quid igitur uetabat, si tali uitio fuit infectus, quo minus apud multitudinem sibi parentem eas leges statueret, quæ ipsi honorem potius quam detrimentum afferrēt? Quare manifestum fit quod hæc per inuidiam de nobis fingantur. Moyses enim purus ipse et inter puros degens, ad honorem dei talium legum author esse uoluit. Sed hæc quisque ita ut libitum fuerit accipiat.

xiii

Cæterum puerperas fanum introgredi uetuit, aut sacris interesse usque in quadragesimum diem si foetus sit masculus: quod si foemina sit, duplum eius temporis præscribitur. Ac ne post præstitutum quidem terminum intrant absque

absq̃ uictimis, quæ partim deo, partim sacerdotibus cedunt. Quòd si quis a
 adulteri suspicionē de uxore habuerit, offert hordeaceæ farinæ assaronem, &
 immisso ex ea pugillo super altare, quod reliquum est, sacerdotibus uescen-
 dum datur. Deinde aliquis sacerdotum statuit mulierem ad portam, quæ est
 obuersa ad fanum; & inscripto primum Dei nomine in membrana, desert ei
 iusiurandum cum imprecatione, ut si pudicitiam lesisset, luxato crure dextro
 & uentre disrupto misere moriatur: sin autem præ amore nimio, & præ zelo
 typia maritus ad iniquam suspensionem sit commotus, decimo mēse infantem
 masculum pariat. peracto iuramento de membrana deletum nomen in phia-
 lam exprimit, & sumpto è fano puluere humi collecto, atq̃ in poculū aspers-
 so, ebibendum porrigit. mulier uerò si iniuste est delata, prægnans facta ma-
 ture & feliciter enititur. quòd si & coniugalem fidem & deum iurisiurandi te-
 stem sefellit, turpiter moritur, crure luxato, & uentrem aqua intercute inua-
 dente. Hæc sunt quæ Moyses genti suæ de sacrificijs ac purificationibus præ-
 scripsit. Leges autem tulit tales. Adulteriū in uniuersum prohibuit, ratus con-
 iugum summam felicitatem, si fides ac pudicitia seruetur, & reipub. quoque
 interesse, ut liberi legitimi proueniant. Item incestū cum matre, aut nouerca,
 cum amita aut matertera, cum sorore nurūue, omnesq̃ tales coitus ut nefari-
 os damnauit. uetuit & cum muliere menstruum fluxum patiente congregari et
 cum brutis: damnauit etiam eos qui ex formosis maribus turpem uoluptatē
 captarent: & qui contrā fecisset, capitalem poenam inflixit. Sacerdotes autem
 duplo castiores esse uoluit, hos enim non solum prædictis legibus sicut reli-
 quos teneri iussit, sed etiam non quamuis foeminam in coniugalem thorum
 admittere, non quæ corpore quæstum fecisset, non seruam aut captiuā, neq̃
 cauponariam aut stabulariam, neq̃ à priore marito quacuncq̃ de causa repu-
 diatam. Pontifici uerò ne uiduam quidē permisit, quod tamen cæteris sacer-
 dotibus liberum reliquit: sed solum uirginem ducere cōcessit, eamq̃ seruare.
 Idem nec ad mortuū sinitur accedere, quod tamen cæteris est licitum, ad fra-
 tres & parentes ac liberos mortuos accedere. Idem iubentur simplices esse,
 omniq̃ fūco carere. Quicuncq̃ è sacerdotibus integer corpore non esset, par-
 tem quidem suam cum cæteris accipere sinitur, sed ad altare ascendere, & fa-
 num intrare prohibetur. Nec solū in sacris obeundis pueros esse oportet, sed
 uitam etiam irreprehensibilem præstare. quapropter qui sacrum amictū ge-
 stant, tantisper dum eo utuntur, præter aliam castitatem, puritatē & sobrieta-
 tem à uino quoq̃ interim arcentur. Victimæ etiam integri corporis mactan-
 tur, omniq̃ uitio carentes. Hæc sunt quæ Moyses iam tūc uitæ suæ tempore
 obseruanda tradidit: quædam etiam in futurum, ipse licet in deserto degens,
 Chananæam terram tandem adeptis prospexit. Septimo quoq̃ anno remis-
 sionem agris dedit, intactosq̃ aratro & plantatione esse iussit, quemadmo-
 dum iam ante populo septima quaque die remissionem à laboribus dederat.
 quæ uerò per hunc annum sponte sua terra protulerit, publica esse, & promi-
 scui usus iussit, & neque indigenam neq̃ aduenam ab eis fructibus colligen-
 dis arceri: idemq̃ obseruari post septimam annorum septimanam, qui nu-
 merus quinquaginta conficit: uocaturq̃ Hebræis quinquagesimus quisque
 annus iobelus: in quo & debitoribus fœnus remittitur, & serui manu mit-

Num. 5

Exo. 22

Deut. 17

Leuit. 18. 20

21. 29

Leuit. 21

Leuit. 25

tuntur, qui contribules cum essent, legem aliquam uiolauerint, & supplicij uice in seruitutē uindicati fuerint. Agri quoque ad pristinos dominos ex hac lege redeunt hunc in modum. Instante lobelo, quæ uox libertatem significat, conueniunt uenditor agri & emptor, computatisque fructibus ac expensis in agrum factis, si fructus maiores fuisse comperiantur. recipit agrum uenditor. quod si expensæ maiores fuerint, hoc quod deest recipiēs emptor possessionem alteri cedit. Sin utraq; paria fuerint, possessio ad ueteres dominos reuertitur. idem ius est in domos quæ in uicis non munitis uēduntur: diuersum uero de illis quæ intra oppidorum mœnia uenduntur. Licet enim ante annum elapsum reddita pecunia domum recipere: quod si integer annus interim abiuerit, emptori possessionis ius confirmatur. Has leges Moyses in castris in Sina populo tradendas accepit à deo, moxque literis mandatas ad posteros etiā obseruandas transmissit.

Leges belli, & consuetudines. Cap. XI

XV
Num. 1

EGIBVS ad hunc modū digestis, ad rei militaris curā animū aduertit, de bellis futuris iam tum cogitans. indicit igitur censum tribuū, excepta Leuitica: eiusque cura principibus demādata, numerum eorum qui militari ætate essent, ad se referri iubet. Leuitę enim sacri erant & immunes à militia. Censa sunt capita sexcenta millia eorum qui arma ferre ualerent, ætatis ab anno uigesimo usque quinquagesimum, & super hunc numerum mmdcl. Pro Leui autem allegit inter autores tribuum Manassem Iosephi filium, & Ephrāmē pro Iosepho. Hos enim Iacobus in adoptionem à Iosepho impetrauerat, sicut supra diximus. Compacto igitur tabernaculo in medium castrorū illud receperunt, tribus tribubus per latera singula tendentibus, inter quas uiaē intercedebant. Forum quoque rerū uenaliū est propositum, & merces suo quæque loco dispositæ: aderantque opifices omnium artium in suis officinis, ut planē ciuitas uideretur, huc atque illuc cōmeans. Loca autē tabernaculo proxima sacerdotes occupabant, ac deinceps Leuitæ. Eorum (nam & hi seorsum sunt recensiti) numerus erat uiginti tria millia, octingenti octuaginta, maribus tantum, & qui trigessimū à natiuitate diem excederēt, in hunc censum ueniētibus. Et quamdiu nubes super tabernaculum perseuerabat, tantisper uelut præsente deo castra eodem loco manebant: quoties uero se aliō mouebat, tum etiam ipsi migrabant. Inuenit autem & buccinæ speciem ex argento factę talem. Canna erat tibia paulo crassior, longitudine paulo minus cubitali, cuius os tantum patebat, quantū ad inflandum sufficeret, desinebatque in extremitatem campanulæ similem, quemadmodum tuba.

Num. 9

Num. 10

As ofra uocatur hoc genus apud Hebræos. Duas tales fecit, quarū una plebs ad concionem uocabatur, altera principes ad cōsultandum de republica exciebantur: utrisque uero clangentibus uniuersus populus cōuocabatur. Quoties uero tabernaculum moueretur, hic modus seruabatur. Primo signo canente qui in orientali parte castrorum tendebant excitabantur: secundo uero, qui à tergo tabernaculi tentoria sua fixerant: deinde tabernaculum dissolutū mediū portabatur inter sex tribus præcedētes, & alias sex ponē sequentes. Leuitæ uero tabernaculum circumdabant. Ad tertium autem signum pars castrorum meridionalis mouebatur, et ad quartum septentrionalis. His

buccinis

buccinis utebantur etiam in sacrificijs, in quibus uictimas cædi mos est, tam sabbatis quàm cæteris diebus. Tunc etiam primum pascha solennibus uictimis est celebratum ex eo tempore quo in libertatem uindicati, Ægyptiorum dominationem effugerant.

Seditio contra Moysen propter egestatem, & seditionum poena. Cap. XII

NON multo post à Sina monte castra mouentur: & post aliquot mansiones, de quibus dicemus, uentum est ad locum qui dicitur Iseremoth: ubi denuo populus seditionibus agitari coepit, et laboriose peregrinationis culpam in Moysen conferre. Illius suasu se reliquisse regionem fertilissimam, & nunc non solum eius ubertate carere, uerumetiam pro sperata felicitate in extremis miserijs huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborantes: & si manna quoque aliquo casu deficiat, proculdubio fame interituros. His addebant multa conuitia, quæ in uirum optime meritum passim iactabantur. exortus est interim unus è populo, qui admonitos præteritorum Moysi beneficiorum, bonam spem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinam frustra requisituros, Vulgus autem his uerbis uehementius concitatum, magis ac magis contra prophetam tumultuabatur. Qui uidens ita desperatos, iubet æquo animo esse, pollicendo se quamuis grauibz contumelijs immerito peti- tum, copias tamē carniū eis exhibiturum, non in unum tantum diem, sed in plures etiam. Illis uero credere nolentibus, quodam etiam rogante, unde tot hominū millibus prouidere possit: Deus, inquit, & ego, quantumuis male apud uos audientes, nunquam tamen desinemus uestri curam gerere: idque breui estis uisuri. Vix hæc dixerat, cum tota castra corturnicibus compleretur, quas acruatim uenabantur. Deus tamen non multo post in Hebræorum insolentiam ac maledicta animaduertit, non paucis è populo desideratis. Nam et hodie locus ille nomen ex eo casu inditum retinet, uocaturque Cabrothaba, quasi dicas concupiscentiæ monumenta.

De speculatoribus, qui explorata Chananæorum regione reuersi Israëlitis terrorem hostium incusserunt. Cap. XIII

MOYSES autem posteaquam abductos inde adduxisset in locum humanæ habitationi parum aptum, non longè à finibus Chananæorum situm, qui dicitur Fauces, in concionem populum aduocat. Cumque in medijs constitisset, Duo bona, inquit, Deus uobis dare decreuit, libertatē & felicitis terræ possessionem: quorum alterum ex ipsius munificentia iam habetis, alterum quoque mox habituri. Sumus enim in Chananæorū finibus, à quibus adeo nulla ciuitas, nullusue rex nos arcebit, ut ne uniuersa quidem gens collatis in unum uiribus efficere hoc ualeat. Ergo parati simus ad rem fortiter gerendam. neque enim sine prælio regionē suā nobis sunt cessuri, sed post magna certamina uictoriæ præmium erit. ante omnia mittendi sunt speculatores, qui & terræ ubertatem, & habitatorum potentiam explorent. Nos uero in primis concordiaē studere oportet, & deum adiutorem ac auxiliatorem nostrum debito cultu prosequi. Hæc ubi locutus est, populus collaudato Moysi consilio, exploratores eligit duodecim nobilissimos, ex unaquaque tribu unum: qui exorsi à partibz ad Ægyptum uergentibus, totam Chananæorū regionem

Ioseph.

g 3

nera

XVI
Num. II

XVII
Num. 13. 14

nem perlustrauerant, donec ad Amathen urbem & Libanum montem peruenirent: explorataq; terræ simul & incolarū natura, reuerſi ſunt ad ſuos, quādraginta diebus in hoc negotium inſumptis. Et fructuum quidem pulchritudo quorum ſpecimen erat allatum, ubertasq; regionis quam audiebant, animos multitudinis ad bellum ſuſcipiendū erigebat. contrā deterrebantur narrantibus difficilem fore eius acquisitionē, quod flumina ſuperanda eſſent magna ac profunda, & montes ardui tranſcendendi, & urbes mœnibus firmiſſimis cingantur. Apud Hebronem uero etiam gigantum progeniem ſe reperiſſe aiebant, atq; ita exploratores cum omnia maiora apud Chananæos inueniſſent, quā quæ hæcenus poſt exitum ex Ægypto uiderant, ſuo timore reliquam etiam multitudinem data opera impleuerunt. Qui ex eorum narratione impoſſibile rati talem terram acquirere, ſoluta cōcione domum reuerſi cum uxoribus & liberis lamentabantur, dicētes deum uerbis tantum multa polliceri, re autem omnino nihil auxiliū præſtare. rurſumq; Moyſem incuſantes, in eum ſimul & fratrem eius Aaronem pontificem uociferabantur: atque ita totam noctem inquieti exegerunt, in utrumq; cōiucia iactando. mane uero ad concionem concurrunt hoc animo, ut lapidatis Moyſe ac fratre, in Ægyptum retro unde uenerant reuerterentur. Quem euentum metuentes duo eſpeculatoribus, Ieſus Naueci filius ex tribu Ephræmitide, & Chaleb, ex tribu Iudæ, procedunt in medium, & populum cōpeſcunt, orantes ut bona ſpe ſint, neue deum inſimulent mendaciū, temere fidem habentes quibuſdam, qui uanis ſermonib. de rebus Chananæorum uulgatis multitudinem credulam territarent: quin potius eos ſequerentur, qui illis regionem tam felīcem acquirendi autores ac duces ſe præberent. neq; enim montium magnitudinem, neque amnium profunditatē obſtaturam uiris fortiter rem gerere paratis. præfertim auſpice deo, & pro illis in acie præliaturo. Ite, inquiunt, poſito omni timore alacres, deoq; freti, quā uos ducemus ſequimini. Talibus uerbis conabantur ſedare tumultuantem populum. Moyſes interim & Aaron procidentēs in faciem ſupplicabant deo, non pro ſua ſalute, ſed ut inſanientem multitudinem ad ſanam mentem reduceret, tot præſentibus & inſtantibus neceſſitatibus turbatam: cum ſubitò nubes ſuper tabernaculum exorta, adēſſe præſentem deū ſignificat. Quo uiſo Moyſes animatus inſert ſe in turbam, et ultro poenā eis à deo tanta inſolentia prouocato minatur, non tamen quantā peccati enormitas merebatur, ſed qualis eſſe ſolet paterna caſtigatio. Sibi em̄ tabernaculū ingreſſo, & internecionē populi cum lachrymis deprecanti, cōmemoraſſe deum, quot & quantis beneficijs affecti ingrati eſſe pergerent: & q̄ nunc ſpeculatorū ignauia ſeduc̄ti, eorū uerbis plus ueritatis ineſſe putarent, q̄ ſuis promiſſionibus. quamobrem nō deleturum quidem totū illud quod ceteris mortalibus omnibus prætuliffet: attamen terram Chanāgā eiusq; ubertatem illis non conceſſurum, ſed ſine lare & ſine urbe in deſerto quadraginta annis erraturos, quo peccati poenas exſoluant. Liberis tamen eorum terram illam daturum, eoſq; cōmodorum quibus patres ſe per intemperantiam indignos redderent, dominos eſſe conſtituturum. His denunciationibus uulgus attonitum, totum ſe mœſtitiaē dedit: Moyſemq; obſecrabāt, ut depre-

deprecaretur deum, quo reconcillatus peccatisq; condonatis, urbes hostiles eis traderet. Ille uerò negabat deum laturum talibus se tentari precibus. Non enim temerè aut humano more ad hanc indignationem esse commotum, sed iustam hanc sententiam protulisse. Non est autem incredibile, Moysen unicū uirum innumera penè hominum milia concitata sedauisse, quandoquidem deus illi præsens placabiliorem faciebat multitudinem, sæpe iam suo malo expertam, conducibilius esse non repugnare diuinę uoluntati: & alioquin etiam uir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularem uirtutem, tum ob fidem nō tantum à seculi sui hominibus, sed à posteris etiam impetratam: quandoquidem hodie quoq; nemo est Hebręorum, quin etiam si latere possit, quasi præsentem reuereatur, & quasi pœnas exacturū, si quid præter decorum ab ipso præscriptum gesserit. Autoritatis eius plusquam humanę argumenta sunt plurima, & in his illud non minimum, quòd quidam ex regionibus ultra Euphratem sitis ad honorem nostri templi quatuor mēsum iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificioq; peracto, non potuerunt tamen partem aliquam de uictima consequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidam ne sacro quidem facto, alij semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permissi, re infecta rediuerunt, malentes Moysis legibus quàm suo proposito obsequi: idq; ne mine redarguente, nisi propria conscientia. Tantum ualet semel concepta de hoc uiro opinio, ut maior homine habeatur qui leges à deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper etiam non longe ante Iudaicum bellum principatu Claudij, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, cū tam ualida famēs regionem nostram premeret, ut assaron quatuor drachmis ueniret, & in festiuitate azymorū allati essent cori septuaginta, hoc est medimni Siculi triginta & unus, Attici uerò quadraginta & unus, nemo tamen sacerdotum ausus est micam unā inde comedere, tanta egestate premente, legem tantum & iram diuinā ueritus, quæ in occulta etiam peccata grauiter animaduertere solet. Quare nō est cur aliquis miretur quę illo tempore sunt gesta, quandoquidem etiam scripta posteris ab illo relicta tantam uim & autoritatē obtinent, ut uel inimici nostri fateantur quòd talem uiuendi rationem deus per Moysen instituerit. Sed de his quisq; ut uidebitur sentiat.

FLAVII IOSEPHI AN- TIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER QVARTVS.

Hebræorum infcio Moyse cum Chananæis pugna & clades. Cap. I

NUM. 14

HEBRÆOS autem duram uitam in deserto agentes, & multis miserijs afflictos, nihil peius habuit, quàm quòd Deus non sinebat eos armis cum Chananæis experiri: nec iam amplius Moysen audire uolebant quiescere iubentem, rati etiam sine illius auspicijs uictoriã de hoste se posse obtinere: accusabantque eum, quasi hoc tantum agentem, ut in magna inopia constituti, semper ab illius consilijs penderent: & omnino pugnare decreuerunt, auxilium dei sibi pollicentes, non tam Moysis respectu, quàm quòd in eius tutela iam inde à maioribus essent: & quos prius ob pietatem dignos libertate duxisset, eis nunc quoque si rem strenuè gerant, uictoriam non negaturum. Satis sibi uirium aduersus eas gentes, etiam si Moyses Deum ab ipsis alienare conetur: omnino que expedire sibi ut arbitrato suo potius rem gerant, quàm pro excussa Ægyptiorum seruitute Moysis tyrannidem suscipiant, eius que libidini seducti pareant, iactantis diuina colloquia, quibus ut deo præ cæteris carus de rebus gerendis præmoneatur: quasi uerò non omnes ex æquo Abrahamæ essent posterì, ut unus singulari gratia præscientiam futurorum diuinitus habere debeat. Prudentium esse, ut contempta unius hominis arrogantia, deo potius promissori credentes, ad acquirendam eam regionem se expédiant, neque diutius sub dei prætextu uerba sibi dari sinant. Cogitandum de præsentì inopia, quam loca deserta grauiorem in dies reddant, & ductore deo manus cum Chananæis quamprimum conferendas, nec amplius assensum legislatoris expectandum. Comprobata deinde omnium calculis hac sententia, populariter in hostes uadunt: qui neque feroci eorum impetu, neque immensa multitudine perterriti, irruentes in se excipiunt fortiter: & bona parte Hebræorum cæsa, reliquos turpiter uertere terga coactos insequendo, trepidos in castra compellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata uehementer animos multitudinis deiecit, peiora metuētis, cogitantisq; ab irato numine immissam esse, eo quòd non expectato oraculo ad pugnam prorupissent. Moyses autem uidens tum suos accepta clade consternatos, tum hostem uictoria recenti elatum, ueritus ne præsentì successu non contentus maiora moliretur, decreuit copias retro in desertum reducere. Cumq; populus posthac in ducis potestate se fore polliceretur, malo admonitus nihil absque ipsius consilio prosperè cessurum, motis castris itum est in desertum hoc animo

no, ut non prius contra Chanangos pugnam capefferent, quàm signo diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti usu uenit, maxime rebus aduersis, ut difficiles se moderatoribus præbeant, ita Iudæis etiam idem accidit. Quū enim essent numero sexcenta milia, et uel in secunda fortuna parum tractabiles præfectis uiderentur, tanto magis in egestate ac infortunio tam in se inuicem quàm in imperatorem suum exasperabantur. Quapropter tanta seditione est laboratum, quantam nec apud Græcos nec apud Barbaros unquam fuisse accepimus. quæ res dubio procul in extremum iam periculū delatos perdidisset, ni Moyses oblitus acceptæ iniuriæ, quod minimum abfuit quin lapidaretur, rebus labantibus opem attulisset. Ac ne deus quidem curam eorum prorsus abiecit, sed tametsi contumeliosos non solum erga legislatorem, uerum etiam in mandata diuina per Moysen accepta, liberauit tamen è perniciosissima seditione, cuius absq̃ sua prouidentia non nisi tristissimus exitus expectari poterat. Hanc seditionem, & quemadmodum ea sedata Moyses rem administrauerit, nunc dicemus, causa eius primum exposita.

Seditio per Corem aduersus Moysen & fratrem propter sacerdotium excitata. Cap. II

CORES uir genere & opibus inter Hebræos clarus, & populari quadam facundia præditus, uidens Moysen in celso dignitatis constitutum, moleste ac inuidenter id ferebat: Cū enim esset ex eadem tribu & cognatione, iniquum censebat se illi posthaberi, & diuitijs pollentiorē & genere nihilo inferiorem: multaq̃ in illum apud cōtribules Leuitas & inter cognatos concionabundus uociferabatur, rem indignam dictitans, nec diutius ferendam, Moysen ambitiosis artibus sub prætextu cuiusdam diuinitatis cum aliorum iniuria suæ tantum gloriæ studere: & nuper præter ius & fas sacerdotium absq̃ populi suffragio fratri Aaroni dedisse, & alias dignitates quasi tyrannide arrepta pro libidine distribuere. Grauem hanc esse iniuriam, quod ita latenter se in dominationem insinuet, ut priusquam sentiri possit, populi libertas opprimatur. Qui enim principatu se dignū sibi sit conscius, eum uolente ac persuaso populo sine ui ad tale fastigium aspirare. Qui uerò bonis artibus eò peruenire desperent, à ui quidem abstinere ne bonitatis ac honestatis opinionem amittant, sed technis maliciosus ad id consequendum niti. Talium conatus in medium protractos puniri è republica esse, priusquam è clancularijs insidiatoribus aperti hostes euadant. Quam enim rationem Moysen afferre posse, cur Aaroni potissimum & filijs sacerdotium dederit. Si enim ex Leuitica tribu alicui honoris ex diuina uoluntate deberetur, se merito fuisse præferendum, genere Moyse parem, ætate atq̃ opibus potiorē, quod si antiquissimæ tribus ratio haberetur, optimo iure uiris Rubelitis tribus dignitatem eam deferendam, Dathamo, Abironi, & Phaelao, diuitijs iuxta ac ætate inter contribules præminētibus. Hæc Cores, uideri uolens reipublicæ curam habere, reuera hoc tantum agens, ut concitato populo pontificatum inuaderet. Nec diu se intra unam tribum hæc criminationes continuerunt, uerū sparsus paulatim rumor, dum quisque auditis de suo aliquid addit, totis iam castris peruagabatur: breuique eores

res deuenit, ut ducenti quinquaginta è primatibus factionem Coræ sequerentur, qui omnes operam dabant, ut sacerdotium fratri Moyſis ademptum in illum transferretur. populus præterea tam concitatus erat, ut ad lapides conclamaretur: concurrebatq; incondita multitudo in concionem, ubi ſtans ante dei tabernaculum uociferabatur, tollendum tyrānum, & populum è ſeruitute eximendum, cui ſub religionis prætextu dura imperata imponerentur. Deum enim ſi ipſe eſſet ſacerdotis elector, aliquem dignū fuiſſe ad hunc honorem prouecturum, non eum qui multis eſſet merito poſthabendus: uel ſi Aaroni eum dare decreuiſſet, populi ſuffragio potius quàm fratris beneficio fuiſſe daturum. Moyſes autem qui Coræ calumnias non ignorabat, uideus populum irritatum nequaquam expauit: ſed fretus conſcientia rei bene adminiſtratae, & ſciens fratrem electione dei perueniſſe ad ſacerdotium, non ſua gratia, prodiit in concionem: & quoniam non erat imperitus artium quibus uulguſ tractandum eſt, ad Corem uerſus elata uoce: Mihi, inquit, Cores, uel tu, uel unus quiuis ex iſtis, intenta in ducentos & quinquaginta uiros manu, honore digni uidemini: imò ne reliquam quidem concionem contemno, etiam ſi uobis diuitijs & cæteris dotibus non ſint conferendi. Nam nec Aaron ideo ſacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quàm uterque noſtrum, facultates poſſides, neque quia nobilior. Commune enim uniuerſis genus nobis Deus uoluit, cuius eundem cunctis autorem dedit, neq; fraterno affectu motus quod alijs debebatur, fratri contuli. Niſi enim ius & fas præ oculis habuiſſem, nequaquam oblitus mei, dediſſem alteri: cum nemo ſit mihi meipſo propinquior, & mihi non minus quàm illi bene uelim. & alioqui qualis erat prudentiæ, me uiolati iuris reū facere, & huius facinoris præmium alteri cedere? Verùm & à mea probitate abſit tale ſcelus, neque Deus ſuſtinuiſſet aut ſe contemni, aut uos ignorare quid illi gratiſſimum facturi eſſetis. Ipſe ſacerdotem ſibi elegit, ipſe ab hoc crimine immunem me reddidit. Attamen licet non meo beneficio, ſed diuina electione hunc honorem adeptus, nō dubitat in medium depositum ueſtris ſuffragijs committere, nullam prærogatiuam poſtulans ex eo quòd hætenus eo ſit legitime functus, ut qui omni ambitione poſita, malit uos ſine ſeditione uidere, tametiſi ueſtris etiam calculis antè iam comprobatus. neque enim dei uoluntatem in hoc læſimus, quòd ueſtrum etiam aſſenſum accedere uoluimus. ſed quod ille ultro detulit, ſalua pietate recuſare non licuit: quemadmodum & illud æquum eſt, ut qui ſemel dedit, ſuum donum ratum ac perpetuū efficiat. Quamobrem iudicabit denuo quem uelit pro uobis ſacra facere, & pietatis ueſtrę antiſtitem eſſe. Iniquiſſimum enim fuerit, Corem per ambitionem obſtare, quo minus liberam electionem ſui ſacerdotis habeat. Nihil eſt igitur quod ſeditionibus turbemini, quantum ad hanc cauſam attinet. Cras mane cum ſua quiſq; acerra & igne ac odoramenti adeſto. Tu uerò Cores cede deo, & calculum eius expecta, neque maiorem quàm deus habeat, autoritatem tibi arroga: ſed tu quoque inter cæteros huius honoris competitores iudicandus adeſto. nec uideo cur uel Aaron à petitione debeat excludi, eodem genere natus, & qui iam in hac functione irreprehenſibile ſui ſpecimen dedit: ubi uero conuerſeritis, coram toto populo ſuffitum facitote, & cuius ſacrificium acceptius deo fuerit

fuerit, eū meā quoq; autoritate confirmabo, meq; ab hac calūnia collatæ per priuatā gratiā in fratrē summæ dignitatis exoluā. His auditis turba & tumultuari simul, & male suspicari de Moyse destitit, & insuper consilium eius colaudauit tanquam è republica futurum: atq; ita concio dimittitur.

Quomodo seditionis concitatoribus diuina ultione extinctis, sacerdotium Aaroni & filijs est confirmatum. Cap. III

POSTERA uerò die reditur in cōcionē ut sacro factō interessent diuino iudicio, per qd competitorū certamē erat dirimendū: eratq; nō nihil tumultus, multitudine suspensa ad euētus expectationē, quibusdā Moysem in ordinē redigi cupientib. qui uero prudentiores erant, seditionū finē exoptātib. timebāt enim ne actū esset de rep. si ulterius seditio procederet. multitudo quoq; natura nouarū rerū cupida, et ad obloquendū magistratib. prona, omnib. rumoribus circūferebatur. Moyse autē missis ad Dathamū & Abironē uisitoribus, iussit ut ad condictū uenirent sacris interfuturi. postq; aut negauerūt se obtēperaturos, neq; diutius passuros Moyse potentiā artibus malis quæsitā in populo augeri: his renūciatis assumptisq; aliquot præstātorib. nō est dedignatus ad cōtumacē Dathamī factiōnem uenire, sequentibus se libenter quos iusserat. Tum Dathamus cum suis audito Moysem cū primatibus ad se aduentare, progressi cū liberis & uxoribus ante tabernacula, expectabāt quidnā acturus esset. aderant etiā satellites qui arcerent eum si quid ui agere uellet. ille uerò iam propior sublatis in cælū manibus, & elata uoce ut à tota multitudine exaudiri posset, Dñe, inquit, cæli & terræ ac maris, tu qui mihi testis es fide dignissimus, qd quicquid hactenus feci, ex tua sententia feci, qui miseratus res Hebræorū perpetuus adiutor mihi fuisti, exaudi hanc orationē. tu enim scis omnia, ipsas etiā cogitationes hominū: quapropter nō dedignaberis rei ueritatē atq; istorū ingratitudinem in mediū proferre. Nosti sanē exactē & illa quæ natiuitatē meā præcesserunt, uisa nimirū non audita: nunc in illis rebus testimonio tuo me subleua, quas isti cum non ignorēt, male suspicari tamē non uerentur. Ego cum uitam agerē quietā, id quod mea uirtute et tua uolūtate Raguelisq; soceri beneficio cōsecutus erā, tamē relictis eius uoluptatibus et cōmodis me ipsum totū dedi di erūnis pro isto populo perferendis: & primū pro libertate eorū, nūc uerò pro salute prōptissimē magnos labores suscepi. Nūc ergo quoniā in suspiciōnē ueni hominibus, qui mea cura ac prouidētia tot mala incolumes euaserūt, tu qui in igne illo ad montē Sina mihi apparuisti, & tua uoce spectaculoq; illorū prodigiorū me dignatus es, qui in Ægypto legatione tuo nomine fungi uoluisti. qui Ægyptiorū opibus afflictis seruitutē eorū effugere concessisti, & Pharaothis potentiā succumbere mihi fecisti, qui ignaris uiæ per mare medium iter aperuisti, cuius postea fluctibus Ægyptios inuoluisti, qui inermes armis muniuisti. qui ex uitiosis fontibus potabiles reddidisti, & potum nobis inopia laborantibus è petra produxisti, cibumq; in terra nō inuenientibus à mari attulisti, è cælo deniq; nūcq; antē auditū es largitus, qui legibus ac institutis rem nostram ornaisti, adesto mihi domine iudex omniū ac testis incorruptissimus, qd neq; munera à quoq; Hebræorū fauorem meum contra iustitiā captante admisi, neq; pauperē bonam causam habentem propter aduersarium

uersarium diuitem perdere litem sum passus, & nunc republica sincerissime administrata in suspicionem culpæ, à qua sum alienissimus, uenio, quasi fratri ob priuatū affectum & nō tua uoluntate sacerdotiū tuum contulerim. ostende quòd omnia tua prouidentia dispensantur, & nihil fortuitis casibus, sed tua uoluntate ad effectum peruenit: & quòd res Hebræorū cordi tibi sint, iusta in Dathamum & Abironem animaduersione declara, qui te stupidum faciunt meis imposturis circumueniri iactantes. facies autem manifestam aduersus insanos gloriæ tuæ detractores uindictam, si non communi more intereant, ne quis nihil nisi humanum passos existimet, sed terra quam indigni calcant dehiscēs cum familijs & facultatibus eos absorbeat. hoc modo & tua potentia omnibus apparebit, & exemplum posteris statuatur, ne quis secus quàm piū est de tua maiestate sentire audeat: & meum ministeriū ex tua sententia esse comprobabitur. Quòd si uera sunt crimina quæ in me congerunt, tum in meum caput diræ uerrāt, illis quos execratus sum incolumibus. Atq; ita exacta pœna à populi tui turbatoribus, reliquam multitudinem in pace, concordia, & mandatorū tuorum custodia serua intactam & expertem supplicij sceleratis hominibus debiti: quādoquidem alienum est à tua iustitia, illo um pœnas immeritam Israelitarum turbam dependere. Hæc cum lachrymis effato, terra horrendum repente cōtremuit, & undante superficie, nō secus quàm pelagus uento fluctuans, uniuersum populū terruit: immani mox sonitu eliso, quā seditiosi tendebant, solum subsidit, & eodem momento omnes ad unum absorbet: sublatisq; in hūc modum profanis, hiatus ille ita rursus clauditur, ut ne uestigium quidem eius superesset. Hic finis seditiosæ factionis, illustre argumentū diuinæ prouidentiae simul & potentiae, fuitq; hic casus eo miserabilior, quòd adeò nemo ne propinquorum quidē aut cognatorum eos est miseratus, ut totus quantus erat populus, anteaكتورum oblitus, lætis acclamationibus dei sententiam comprobaret, ac ne luctu quidem dignos, ut pestem ac perniciem populariū existimaret. Post Dathamū cum suis extinctum Moyse pontificatus æmulos conuocat, deo denuo cōmissurus electionem, ut ei sit ratum sacerdotiū, cuius sacrificium deo gratissimum apparuerit. Itaque conueniunt ducenti quinquaginta uiri summo in precio semper apud populares habiti, tum quòd à maioribus omni uirtute præclaris oriundi essent, tum quòd ipsi nequaquam degenerarent: cumq; his procedunt & Aaron & Cores: deinde stantes ante dei tabernaculum adolebant acerris odoramenta quæ secum attulerant: cum subito tantus ignis effulset, quantum nec homines ipsi unquam excitauerunt, nec in terris sponte ardentibus, nec in syluis per æstum aut tri flatu collisis & attritis excitatū uiderunt, sed qualis diuinitus accendi poterat fulgentissimus simul ac flagrantissimus: cuius ui ac impetu ducenti illi & quinquaginta unā cum Core ita sunt absumpti, ut ne cadauerum quidem reliquiae comparerent: solus Aaron superfuit illæsus, ut manifestum esset, diuinitus coortum hoc incendiū. His ita absumptis, Moyse uolens perpetuam eius supplicij memoriam ad posteros tradi, ut & illis non ignoraretur, iussit Eleazarum Aaronis filium acerras eorum affixas altari æreo consecrare, ut hoc monumento omnes terrerētur, qui cæleste numen humanis dolis putant circumueniri posse.

Quæ

Ogē Hebreis in deserto per annos xxxviii. obuenerunt.

Cap. III

Num. 17

OST tam euident argumentum cum iam satis constaret, non ambitu, aut fratris gratia, sed diuino iudicio sacerdotiū ad Aaronē peruenisse, sine ulla cōtrouersia posthac illud tenuit: nec tñ ob hoc diu cessatū est à seditiōe, Imò penè grauior priore est insecuta. nā ex talibus causis ortum habuit, ut facile appareret longo tempore duraturā. Cum enim semel animos hominū occupasset hæc persuasio, nihil sine dei uoluntate geri, arbitrabantur deum in gratiam Moylis ista facere. huic igitur imputabant omnia, tanquā non peccatorum odio deus sæuaret, sed à Moyse sollicitus: ægrēq; ferebant quòd non solum impunè tot optimatū morte populum mulctasset, sed præmium etiam auferret confirmatū iam fratris pontificatum: quandoquidē nemo posthac eum affectaturus erat, cum alijs id male celsisse uideret. adhæc cognati extinctorum agebant apud populum, rogantes ut superbæ & nimix Moylis potestati modum aliquem statueret. facile enim hoc illi esse. Tum ille maturè sentiēs excitari turbas, ueritus ne qui rursus res nouas molirentur, unde magnū aliquod malum accidere posset, concionem aduocari iubet. & auditis postulatis nihil respondens ne magis irritaretur, hoc tantum principibus tribuum mandauit, ut uirgas afferrent tribuum nominibus inscriptas. eius enim fore sacerdotium, in cuius uirga deus signum ostenderit, quod ubi placuit, inscriptas attulerunt, cum alijs, tum Aaron, inscriptam habens in sua Leuiticā. eas Moyles acceptas in dei tabernaculum deposuit. sequenti uerò die omnes protulit, quæ facile agnoscebantur, quòd essent & à principibus qui attulerant, & à cætero populo notatæ: uidebantq; alias eadē specie manere, qua erāt pridie cum eas Moyles acciperet, ex Aaronis uerò ramos & germina esse exorta, & quod magis mirū amygdala matura, quòd uirga ex hoc genus ligno cōstaret. hac nouitate spectaculi uulgus attonitum, omīssis odijs quibus tam Moysem q̃ Aaronē prosequeretur, totū in admirationē diuini iudicij uersum, amplius deo repugnare desijt, ratūq; Aaroni sacerdotium esse uoluit: atq; ita tertio dei calculo cōfirmatus nemine posthac cōtradicante fuit pontifex, & Hebræorū populus longis seditionibus agitatus hoc modo ad quietem tandem peruenit. Moyles autem posteaquā Leuiticam tribum diuino cultui dicatam, immunem à militia fecisset, ne fortè in parandis ad uitam necessarijs occupati, negligentius sacra tractarent, mandauit ut post armis ac dei fauore quæsitam Chananæam ex oppidis eius quadraginta octo bonā & pulchra Leuitis distribuerentur, cum agro mœnibus eorū contiguo duūm milium cubitorū, & insuper à toto populo decimas annui fructus exegerit Leuitis simul ac sacerdotibus conferendas: atq; hi posthac eius tribus solennes redditus fuere. Nunc dicendum quæ sint sacerdotum propria: ex quadraginta octo oppidis iussit ut Leuitæ concederent eis tredecim, & decimarum à populo quōtannis acceptarum decimas penderent: præterea ut populus deo primitias omnium fructuum è terra prouenientium offerret, & ex quadripedibus quæ mactare fas est, primogenitū si masculum fuerit, sacrificandum sacerdotibus adducat, ut eo cū familia uescatur in urbe sacra, pro eis uerò quibus patria lex uesci uetat, dominus foetus solum cū dimidio dependat, pro homine uerò primogenito quinque siclos, deberi eis etiā primitias tōsuræ

Ioseph:

h

buium

III
Num. 18. 35
Leuit. 14
18. 26

ouium: & qui panes coquāt liba aliquot eis præbere. Qui uerò ex uoto se con-
 secrant, Nazaræi dicti, capillum alentes, & uinū non gustantes, cum capillum
 Num. 6 consecrant, uictimas eorū sacerdotibus cedere. Item qui Corban seipso no-
 minant, hoc est dei donū, si uelint à ministerio ad quod se ultro obligauerunt
 dimitti, sacerdotibus pecuniā numerare, mulierē triginta siclos, uirum quin-
 quaginta. qui uerò tantū pecuniæ nō habuerint, hos sacerdotū arbitrio relin-
 quendos. quin & si quis domi mactet ad priuatū epulum, non ob cultum di-
 uinum, offerendum tamē sacerdotibus pecoris pectus & brachiū dextrū. Tā-
 tum est quod sacerdotibus Moyses attribuit, præterq̃ quicquid pro pecca-
 tis populus offert, ut in proximè præcedente uolumine diximus. Quicquid
 aut à populo sacerdotū ordini cōtribuitur, ex eo tam uxores q̃ filias & famu-
 los etiā participes esse uoluit, exceptis quæ pro peccatis offeruntur. hæc enim
 Num. 20 in fano soli sacerdotio fungentes mares eodē die absumunt. His ita post sed-
 tionē dispositis castra mouit, & cum omnibus copijs ad Idumææ fines perue-
 nit. legatis primū ad regē præmissis. petebat ab eo tantū liberū transitū, para-
 tus ipsius arbitrio fidē dare, sine cuiusquā iniuria iter se facturū: præterea fo-
 rum rerū uenaliū suis exhiberi poscebat, persoluturus etiā aquæ precium, si
 rex ita iuberet. ille uerò legatis re infecta dimissis, negatoq̃ transitu, armatus
 cū exercitu est obuiā profectus, prohibiturus Moysen si ui uia aperire cona-
 retur, at propheta cōsulto prius oraculo, & deo non permittēte ut ipse pugne
 principiū faceret, retrorsum abduxit exercitum, per desertū iter factururus. Eo-
 dem tempore sorori eius Mariamē ultimus uitæ dies aduenit, quadragesimo
 anno ex quo Ægyptū reliquerat, mensis Xanthici luna prima: sepultaque est
 Num. 19 publico sumptu magnificē, super quodam mōte qui appellatur Sein: & post
 menstruū luctum lustrauit Moyses populum hunc in modum: luuencam la-
 boris & aratri expertē, colore toto corpore rufam, paulum ante castra produ-
 ctam pontifex in loco purissimo mactauit, & sanguinē septies digito aspersit
 uersus dei tabernaculū. deinde solida iuuēca ita ut procubuit cū pelle ac inte-
 stinis ardente, lignū cedrinum in mediū ignem inijciunt, simulq̃ hyssopum
 & lanam cocco tinctam. huius cinerem uniuersum uir purus ac castus colle-
 ctum reponit in locum purissimum: & quotquot posthac funesti purificatio-
 ne opus habebant, paulū huius cineris in fontanā immittentes, & hyssopi ra-
 mulum intingentes, aspergebant se die tertia & septima: quo facto pro puris
 posthac habebantur. & hunc lustrandi morē etiam in terra belli sorte quæsi-
 ta seruari præcepit. Cæterū funesto exercitu ita ut dixi lustrato, per desertum
 Num. 20 cum eo pergens Arabiam petijt. Cum que uenisset in agrum urbis Arabum
 primariæ, quæ olim Arce, nunc Petra nominatur, hoc loco montem excel-
 sum, quo ager clauditur, Aaron conscendit, præmonitus à Moysē, quod esset
 moriturus: & in conspectu totius exercitus, stans in loco accliu, exutam pon-
 tificiam stolam Eleazaro filio tradidit, ad quem iure ætatis successio pertine-
 bat. atq̃ ita spectante populo moritur, eodem ipso anno quo sororem amisit,
 anno ætatis centesimo uigesimotertio. dies mortis eius incidit in primam lu-
 nam mensis qui Atheniensibus hecatōbeon dicitur, Macedonibus Ious, He-
 breis sabba. Luxit eum populus diebus triginta, & luctu finito, Moyses du-
 ctu peruenit ad fluuium qui nominatur Arnon. is ex Arabiæ mōtibus exor-
 tus

tus, desertū medium pererrans, in Asphaltitē lacū influit, Moabitas ab Amoræis disterrinans. estq; hæc regio frugifera, & fructus quantū satis est incolis suppeditat. ad eius regem Schonem misit legatos Moyse, qui transitū per regnum peterent, fidem daturus, quod sine detrimento uel agrorū uel colorum militem traduceret: sed persoluturū precium rerū uenaliū ex æquo & bono, etiam si potum aquæ sine precio dare grauarentur. Schon uerò negato transitu, & armato suorum exercitu, uada Arnonis occupat, prohibiturus si Hebræi fluuiū transire conarentur.

Quomodo Moyse deuicit Schonem & Ogem Amoræorum reges, deleuitq; eorum copias.

Cap. V

Moyse autem postquā intellexit Amoræos hostilem in se animū gerere, haud ferendū contemptū ratus, & uidēs Hebræos genus hominū intractabile, ocio simul & egestate facile adduci posse ut pristinos tumultus ac seditiōes renouarēt, occasionē eis adimere uolēs, cūsuluit deū, an bello uia aperiere permitteret. deo uerò annuēte, & uictoriā insuper pollicēte, magnopere hac spe animatus, militem quoq; fiducia cōplet, clamitans adesse tēpus quo pugnandi cupiditatem exfatiarēt, auspice deo & quò sponte iam propenderēt autoritate sua cōpellente. at illi permissa potestate læti, arma corripunt, & euestigio instructa acie ad hostē properāt. Amoræus cōtrā ut uidit aduentātes oblitus pristinæ ferociæ, tum ipse est ter ritus, tum milites animos quos ante uisum hostē præ se ferebant, præ timore demiserunt. Itaq; uix primo conflictu excepto terga uertūt, in sola fuga spem salutis reponentes. confidebant enim munitis urbibus, quæ tamen nihil prorsus eis profuerunt. Nam Hebræi ut primum animaduenterunt hostes cedere, acriter institerunt, turbatisq; eorum ordinibus, in extremam formidinem illos coniecerūt. iamq; totis campis sparsi effuso cursu alij alias urbes petebant. nec alteri persequendo fatigantur, imperfectam uictoriam relinquere nolentes, sed cum essent funditores optimi, & eius pugnæ generis, quod omni telorum genere eminus geritur in primis periti, & expeditiores quā ut armis grauarentur, aut pedibus fugatos assequebantur, aut glandibus & iaculis, si quos celeriores timor fecerat. Itaq; magna strages editur, & si qui effugerant, cum uulneribus & siti conflictabantur. erat enim æstas. Cumq; desiderio potus ad fluuiū agmine magno ferrentur, ab insequentibus circumuenti eminus sagittis ac iaculis sunt confixi: & inter cæteros Schon rex cecidit. Hebræi uerò cæsos spoliabant, prædas agebant, magna rerum copia fruebātur, quod fructus nondum ex agris collecti essent, & milites totam regionem percurrēbant impunē diripiēdo, captiuosq; abducendo. nemo enim resistebat, robore eius regionis in pugna absumpto. Talis clades Amoræis accidit, qui nec consilio prudenter, nec armis fortiter sunt usi. Hebræi uerò terram eam occupauerunt, inter tres amnes insulæ modo sitam. Nam Arnonis ripæ meridionale eius latus terminant, Iobacchus uerò septentrionale, qui in Iordanem influens nomen amittit: occidentalis tractus Iordane amne alluitur. In hoc rerum statu exoritur Israelitis nouus hostis Oges Galadinæ & Gaulanitidis regionum rex, in auxilium Schonis amici & socij ueniens: cuius res quum iam perditas uideret, nihilominus uictoriam sperans, uirtutis suorum ac hostium periculum facere decreuit. Qua spe frustratus & ipse in prælio perijt, & exer-

Num. 21

Ioseph.

h 2

citus

citius ad unum est deletus. Moyses uerò Iobaccho fluuio superato, regnum Ogis ingressus urbem unam post aliam subuertebat, habitatores internecione uastans, qui omnes eius terrę homines diuitijs & agrorum fertilitate superabant. Oges etiam uir heroica specie corporis, ne uiribus quidem ac uirtute fuit inferior: cuius roboris & staturę argumentum exstabat in expugnata regia urbe Ammanitidis regionis, dicta Rabatha: lectus erat ferreus quatuor cubitorum latitudine, nouē longitudine. Huius uiri casum non solum præsens Hebræorum felicitas est insecuta, sed in futurum etiam maiorum successuum illis causa est facta. Sexaginta em̄ oppida egregiè munita de eius ditione ceperunt, & ex præda tam priuatim quàm publicè sunt locupletati. Post hæc Moyses castra Iordanem uersus mouet, & campum magnum è regione Hierichuntis. ea est urbs copiosa, palmis abundans, & balsamū ferēs. Iamq̃ in tantum creuerant Israelitarum animi, ut nihil magis quàm pugnas ac prælia cuperent: & Moyses utendum hac promptitudine suorum ratus, uictimis deo pro gratiarū actione mactatis, epuloq̃ exercitui dato, partem eius armatam ad Madianitarum regionem uastandam misit, urbesq̃ gentis eius expugnandas. cuius belli origo talem causam habuit.

De Balamo nate.

Cap. VI

Numb. 22
23. 24.

Alacus Moabitarū rex, habens ueterē amicitiam & societatem cum Madianitis, cum res Israelitarū in tantum crescere uideret, coepit etiam de suo regno esse sollicitus. Nesciebat enim deum uetare, ne Hebræi quicquam ulterius præter Chananæam usurpare appetant: atq̃ ita non satis consultè de rebus nouis cogitauit. & bello quidem aggredi elatos tot uictoriarum successu non est ausus, obstare tamen uolens ne ulterius procederent, legatos de cōmunibus cōmodis ad Madianitas mittit. Illi ad Balamum quendam ultra Euphratem, nobilem in eis locis uatē, & sibi amicum, cum Balaci legatis mittunt etiam de suis honoratissimū quenq̃, rogantes ut ueniret ad se, & diris imprecationibus Israelitas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis, & hospitali mēsa adhibitis, cōsulit deū, quæ sit eius de Madianitarum postulatis sententia. qui cum uetaret illis obsequi, reuersus ad eos, ait sibi non deesse uoluntatem illis gratificandi, sed obstare deum, cuius beneficio debeat gloriam ex ueris hætenus prædictionibus comparatā. nam exercitum illum quem ipsi execratum uelint, esse deo longè carissimum. deditq̃ consilium ut ob hanc causam ad Israelitas profecti, pacē cum illis quibuscunq̃ conditionibus facerēt. his dictis legationem dimisit. at Madianitæ Balaco maximis precibus urgente, eadem de re denuo legatos mittunt ad Balamum: qui cupiens hominibus obsequi, deum consulit. Deus uerò offensus iubet ut legatis assentiatur. is ratus deū hæc seriò iubere, cum legatis proficiscitur. inter eundem autem cum uentum esset in uiam quandam angustam inter duas macerias sitam, occurrit ei angelus: quo animaduerso asina qua uehebatur declinans appressit eum ad alterū septum, nihilq̃ mouebatur uerberibus sessoris pressuram molestè ferentis: cumq̃ nec angelus de uia cederet, nec uates uerberandi finē faceret, tandē procumbens deo sic uolēte humana uoce Balamum incusat, quòd nunquam antehac læsus sæuīret in se, non intelligens deum prohibere quo minus quibus cuperet obsequatur. Hoc prodigioso asinę sermo-

ne

ne dum ille turbaretur, apparuit ei angelus, obiurgans uerberatorē, quod iumentum non esset in culpa, sed ipse obstaret iter contra dei uoluntatē faciēti. Tum uates territus uolebat retro abire: sed deus iussit eum pergere quò instituerat, modo ne quid aliter agat q̄ diuinit̃ admoneretur. His mādatis perceptis ad Balacum peruenit: exceptusq̄ à rege honorificentissimè, uoluit ad quendam montem deduci, unde Hebræorum castra contemplari posset. Balacus uerò ipse cum regio comitatu deducit uatem in montem proximè imminētem, qui à castris stadia sexaginta aberat. quibus consideratis iubet regem septem aras extruere, & totidem tauros ac arietes exhibere. Id ubi celeriter iussu regis est factum, mactat uictimas, ut uictoriam prælagire posset. deinde sic fatur: Felices uos quibus deus largam bonorū præbet copiā, & prouidentiam suam perpetuā ducem & auxiliatricem annuit. quoniā nullum est hominum genus, cui non innocentia morum, uirtutisq̄ ac probitatis studio sitis anteferendi, liberos præstantiores etiam successores habituri, quando quidem deus uos solos hominum complectitur, & ut omnium sub sole felicissimi sitis prospicit. quamobrem obtinebitis terram ad quam uos misit, & posteris uestris in perpetuum possidendam relinquetis: & gloria uestri nominis implebitur uniuersa terra simul & mare, adeoq̄ multiplicabitur gens uestra, ut nulla nō orbis regio uestri sanguinis homines admixtos sit habitura. Beatus uos exercitus & admiratione dignissimus, ex uno parente in tantū auctus. nunc uobis parum amplum pro dignitate ac numero domiciliū Chananaea cōtinget, sed totū olim terrarū orbem habitationi uestre destinatum scitote, ut tam in insulis quàm in continente sit uobis degendū præ multitudine ipsis cæli stellis numero æquiparanda. Cumq̄ tam innumeri futuri sitis, nihilominus nihil uobis ad summam rerum copiam deesse patietur in pace, & in bello uirtutē uiris addet. inimicis nostris in mentē ueniat, ut hostes uestri esse, & in uos arma sumere uelint. non enim reuertetur è tali prælio uictor, qui lætitiā cōiugibus ac liberis afferat. Tanta uobis fortitudo diuino fauore contigit, qui solus potest & quod superest detrahē, & quod deest addere. Talia uates fatidica uoce canebat, extra se raptus, & numine totus correptus, rege indignè ferente, & pacta nō seruare clamitante, licet magnis muneribus ab amicis conductū: uenisse eum ad execrandum hostes, quos nūc mactos uirtute ac pietate caneret. Ad quē uates: Putas, inquit, quoties fata sunt aperienda, in nobis situm esse quid dicamus aut taceamus afflati diuino spiritu: ipse uoces quales uult profert & oracula, nobis nec scientibus nec cogitantibus. Equidem satis memini ad quid precibus Madianitarum sim adductus, eaq̄ causā ueni ut uoluntati tuę morem gererem. Sed potētior est deus quàm mea uoluntas, qui contra dei uoluntatē ad gratiam hominum loqui proposueram. quamprimū enim nostrum pectus subintrat, nihil amplius nostrum ibi remanet. ego certè nihil in horum laudē dicere in animo habui, nec quæ deus eorum generi dare decreuit, cōmemoranda putaui: sed numē illis propiciū, quod gētis felicitati studet ac gloriæ, pro destinatis hæc uerba mihi subdidit. Nunc age, quando animus est tibi atq̄ Madianitis rē gratam facere, quorū preces me nō decet nō admittere, alias aras erigamus & sacra instauremus, si fortè deū flectere possim, ut execrationib. hoc genus hominum deuor-

Num. 25

uere liceat. Cumq̃ Balacus id fieri permisisset, ac ne iterato quidē sacro potestatem deuouendi impetrauisset, collapsus in faciē pronus prædicebat quicquid euenturū esset regibus & ciuitatibus clarissimis, quarum quædam nondum conditæ uidentur, quæ uerò extant earū res terra mariq̃ gestæ ita prædictionibus responderunt usq̃ ad nostram memoriā, ut facilis sit coniectura, reliquum etiam eius oraculi non uanum fuisse euentū aliquando comprobaturum. Balacus autem ægrè ferens expectationē frustratam, sine honore uatem ablegat. ille domum repetens, cum iam Euphratē attigisset, accito Balaco & principibus Madianitarū, Balace, inquit, uosq̃ Madianitæ, quādoquidem necesse est ut uel præter dei uoluntatem uobis obsequar, Hebræorum quidem genus nunquam est interiturum, nec bello, aut pestilentia fame uel, aut alio casu delebitur. Deus enim curam habet eius gentis à malis seruandæ, nequando talis clades incidat qua uniuersi de medio tollātur. interdum tamē quædam uitari non poterūt, quibus ad tēpus afflicti, mox magis q̃ antè florebunt, castigatione tali ad sanitatē reuocati. quapropter si breuem uictoriam de illis consequi quæritis, hoc consilio uoti compotes efficiā. Filiarū formosissimas, quæ pulchritudine sua mentes eorum expugnare possint, quantum fieri potest cultas ac ornatas mittite, ut circum castra obuersentur, & iuuenibus cōplexus expetētibus faciles se præbeant: ubi uerò cupidine captos uiderint, subito se proripiant. cumq̃ rogatæ fuerint ut maneat, non annuant, nisi persuasis, ut relictis patrijs legibus & cultu dei à quo illas acceperunt, Madianitarū & Moabitarū deos uenerentur. sic enim deum iratū sibi reddent. Post hæc monita abiit. Madianitis autē ita ut moniti fuerant filias mittentibus, Hebræorum iuuenes pulchritudine puellarū capiuntur: & in colloquiū uenientes rogant ne sibi uoluptatē ex earū pulchritudine capere inuideāt, ne uel consuetudinē eorum auersentur. Illæ libenter & uerba iuuenū & complexus admittunt: iamq̃ blanditijs illectos, & cupidine seruētes relinquere parant. tum illi tristes mulierū discessu, precibus instant ne se relinquant, sed futuræ coniuges & omnium facultatum dominæ apud illos manēant. hæc promissa iurando confirmabant deū testē inuocando, & lachrymas fundendo, quo magis eas ad miserationem flecterent, tum illæ postquam omnino captos & consuetudine sua deuinctos animaduenterūt, sic respondēt: Optimi iuuenes, non desunt nobis domi nec amplæ facultates, nec parentū ac domesticorum affectus: neq̃ inopia talium rerum huc ad uos uenimus, aut formam corporis nundinaturę preces uestras admisimus: sed persuasæ uiros esse bonos hac hospitali gratia non dedignatæ qua uos opus habere uidebamus, faciles nos uobis præbuimus. Nunc quandoquidē amare uos & ab itionē nostram molestē ferre asseueratis, ne has quidē preces auersabimur. quare si beneuolentiæ conjugalis fidem dederitis, quę sola nobis satisfacere potest, libenter uobiscū ut legitimæ nuptæ conuicturę sumus. ueremur enim ne libidine exsatiata, cū iniuria & contumelia nos retro ad parentes nostros ablegetis: cui nostræ sollicitudini ueniā uos dare æquum postulamus. Illis uerò quolibet modo fidē duros se pollicentibus, & nihil præ amore nimio recusantibus: quandoquidem, inquit, ita uobis uidetur, & mores habetis ab omnibus alijs diuersissimos, ut cibis etiā proprijs uestro more utamini, nec potum cum alijs commu-

nem

nem sustineatis, necesse est si uultis nobiscum uitam degere, deos nostros colatis: neq; enim alio argumento persuadebitis amorem istum uos nō fingere, nisi eosdem nobiscū deos adoretis. Nec absurdū fuerit aut uitio uertendum, si terræ in quam uenistis peculiare deos colere malitis: præsertim cum nostri per omnes regiones honorentur, uestrum nemo præter uos cultu dignetur aut ceremonijs. Aut igitur cæterorū more uobis est uiuendum, aut alius orbi quærendus, ubi soli iuxta uestra instituta uitam agatis. At illi cupidine cæci dicta earum comprobant, & quò trahebantur sequentes à religione patrū desciscunt: & plures deos credere inducti, sacra illis eius gentis ritu faciūt: ciuibis quoq; indifferenter utebantur, & in mulierum gratiam nihil non contra legem faciebant: ut iam tota castra iuuenū impietas inuaderet, & seditio priore peior glisceret, & auita religio in extremum periculū deduceretur. iuuetus enim gūstatis semel peregrinis morib. inexplēbilitē in eos ferebatur: & si qui nobilitate à maioribus accepta præcellebant, unā cū reliqua turba corrumpebantur. Zambrias etiā Simeonidis tribus princeps ducta Chosbi Madianitide, Vri filia gentis eius dynastæ, iussus ab uxore, & contemptis in eius gratiā Moyſis placitis, alieno ritu sacrificabat, & alienigena coniuge nō dissimulante se oblectabat. In hoc rerū statu Moyſes ueritus ne grauius aliquid sequeretur, aduocata concione, neminē quidē nominatim accusauit, nolēs in desperationē adducere eos qui tantisper dum latere se putāt, ad sanitatē reduci poterant: sed dicebat rem indignā, nec ipsis nec maiorib. eorū decoram, q̃ uoluptatē pluris, q̃ deū & religionē facerēt. Expedire illis ut dum tēpus est resipiscant, & nō legū contēptu, sed cōpescendis prauis cupiditatib. fortes se uiros declarent. absurdū præterea dicebat, q̃ cum in deserto modestē uixissent, nūc in bona regione ita baccharētur, & quæ per inopiā quæsiuerant, nunc per affluentiam perditū irēt. Talib. dictis conabatur iuuetutē corrigere, & ad saniorē mentē reducere. Tum Zambrias insurgens: Tu, inquit, Moyſes tuis legibus utere, quib. iam longo usu robur addidisti: quod ni fecisses, sæpe iam poenas dedisses, & tuo malo nō esse Hebræis imponendū didicisses. me certe nūc ad tua tyrannica iussa obstrictū habebis. neq; em̃ aliud hætenus, q̃ sub legis ac religiōis prætextu nobis seruitutē, tibi principatū malitiosis artib. adstruis, uoluptatē nobis ac uitæ licentiā adimens, quæ liberorū sunt, & sub nullius imperio degentiū. hoc enim uel Ægyptiaca seruitute fuerit grauius, in quemuis tuis legib. pro tuo libitu animaduertere: cū ipse multo dignior sis qui puniaris, quando quidē abrogatis quæ omniū consensus approbat, plus tua q̃ ceterorū mortaliū placita ualere postulas. ego quæ nūc facio, quia bene facta iudico, ne fateri quidē in hoc coetu grauabor, mulierculā alienigenā me duxisse, audis à me ipso mea facta, ut ab ingenuo. neq; em̃ latere cupio. Sacra etiam dijs facio præter consuetū, quia id æquū censeo, ex multis mihi ueritatē querere, & nō sicut sub tyrānide uiuere, de unius tantū fiducia pēdentē. nemo mihi rem gratam fecerit, qui in reb. meis me ipso plus arbitrii habere uoluerit. Hæc Zambria pro se & quibusdā sui similib. afferēte, populus quietus expectabat quonā audacia hæc esset euasura, maxime q̃ uideret legislatorē amplius nolle cōtendere, ne hominē insolentē iritatioem redderet. uerebatur em̃ ne plures talis in loquendo impudentiæ imitatores facti, turbas in populo excitarent.

Atq; ita tum cōcio dissoluitur, ac fortasse ulterius malū hoc serpsisset; nī Zambrias maturē sublatus esset talē ob causam. Phinees tum alijs rebus, tū patris dignitate, iuuentutis faciles princeps, Eleazari pontificis filius, & Moysen magnum patrum habens, ægerrimē tulit Zambrie contumaciā: cuius impunitate ne legum contemptus cresceret, uindicare in flagitiosos decreuit, non ignarus quod exempla primatū in utramuis partem plurimū ualeāt. Cumq; tanto esset animi & corporis robore, ut non temerē aliquid arduū aggrediretur, quod non etiam perficeret, ad Zambrie tentoriū uadit, & eodem ictu ipsum unā cum Chosbi transfigit. quo exemplo iuuentus ad pulcherrimam uirtutis æmulationē accensa, certatim in eiusdem criminis reos facit impetū, & bonam illorū partem ferro conficiunt, reliquos infecuta pestis sustulit, per iram numinis inflicta, & ne illis quidem pepercit, qui cum iure cognationis talem suorū petulantia cōhibere deberent, aut dissimulare aut accendere etiā maluerunt: nec prius destitit, q̄ quatuordecim millia uirorum desiderarētur. Hanc ob rem Moyses in Madianitas concitus, ad gentē internecione delendam exercitum misit, de qua expeditione mox narrabimus, postquam quod omissum antē non oportuit, dixerimus. Balamū illū, qui à Madianitis accitus ad execrandos Hebræos, quo minus hoc faceret à deo est prohibitus, nihilo secius tamen tale hostibus consiliū dedit, quo effectum est, ut quibusdam infectis praua opinione, penē totius populi religio sit corrupta: hunc inquam Balamum tanto honore dignatus est propheta, ut oracula eius suis literis inferuerit: cūq; nihil uetaret quin ea pro suis ederet, nec ullo teste id factum eius coargui posset, maluit eum debita apud posteros memoria nō fraudare. Sed hæc quisq; ut libuerit ita consideret. Moyses autem ut dicere coepērā, in Madianitas misit exercitum duodecim milliū, singulis tribubus mille militib. imperatis: eisq; copijs Phineē præfecit, cuius opera leges uindictas, & de Zambria uiolatore earum poenas exactas paulo antē memorauimus.

Num. 31

Hebreorum de Madianitis uictoria, & Amoritis regio quomodo à Moysse duabus cum dimidiata tribubus concessa. Cap. VII

Adianitæ uero intellecto hostium aduentu, & quod iam non longē abessent, & ipsi copias in unum contrahunt, & quā in regionem suam irrupturos putabant, munito pro tempore aditu, præstō erāt, impetus eorū pro uiribus propulsaturi. Sed mox primo congressu tanta multitudo Madianitarū est cæsa, ut numerus cadauerum iniri non posset, ne regibus quidem seruatis. Hi fuere Ochus, Sures, Robeas, Vbes, & quintus Recemus, à quo deductum nomen primaria urbs Arabum & hodie retinet, Receme dicta, quam Græci Petram uocare malunt. Fusis hostibus, Hebræi regionem sunt populati, prædas abigendo, & incolas unā cum mulieribus interimendo, solis parcētes uirginibus: hoc enim Phinees à Moysse mandatum acceperat. qui reducto incolumi ac illæso exercitu, prædam quoq; memorabilem retulit, boum quinquaginta duo millia, & insuper sexaginta septem: asinorum sexaginta millia, uasorum aureorum & argenteorum magnū numerum, quibus in domestica supellectile utebantur. Etenim pro opibus lautiorē uictu delectabātur. Abductæ sunt etiam uirgines circiter triginta duo millia. Moyses autem partitus prædam, quinquagesimam eius partem Eleaza-

ro dedit & sacerdotibus, & Leuitis alterius quinquagesimā: reliquū uero populo distribuit. quo factū est ut deinde suauiter uiuerent, opibus uirtute quæ sitis, otium quoq; ad fruendū nacti. Moyses autem iam admodū senex Iesum designauit, qui sibi in prophetę & ducis (si opus foret) munij succederet, deo ita iubente ut hunc principatus successorem faceret. Erat enim totius diuini atq; humani iuris peritissimus, Moysæ præceptore doctus. Per idem tempus duæ tribus, Gadæ & Rubeli, & dimidia Manassitis, numero pecudū & alijs rebus abundantes, de cōmuni consilio rogant Moysen, ut sibi extra sortem traderet Amoritidem terram, quæ non multo antè bello capta fuerat. esse em̄ pascuis uberem. Ille uero suspicatus eos prælia contra Chananæos metu detrectare, & curam pecudum ignauix prætexere, conuitio uiros excipit, metisculosos simulatores dictitans. Velle eos in otio luxuq; terram cōmuni Marte quæsitam possidere, & nolle arma cum cætero exercitu ferentes, terram ultra Iordanem à deo promissam capere, deuictis gentibus quas ille pro hostibus haberi iusserat. Qui uidentes eum iratum, ne meritò irasci uideretur, respondent se neq; per ignauiam pericula, neq; per desidiam labores fugere, sed hoc tantū agere, ut præda in locis cōmodis relicta, expeditiores ad certamina fierent: paratosq; se aiebant, si oppida ad tutelam liberorū & coniugum ac facultatum ipso dante acciperent, reliquum exercitum armatos quocuncq; ducerentur sequi, & communibus militare auspicijs. Tum Moyses comprobata eorū uoluntate, aduocatq; Eleazaro pontifice & Iesu, cæterisq; magistratibus, concedit illis Amoritidē hac conditione, ut simul cum cognato populo aduersus cōmunem hostem bellum gerant, donec omnia ex sententia confecta fuerint, atq; hoc pacto accepto quod petierunt, & extructis munitis oppidis, liberos & uxores atq; impedimenta in illis deponunt. Moyses quoq; in eadem regione decem urbes condidit, in illum quadraginta octo numerum computandas, in quarū tribus asyla fanciuit, illis tantum profutura, qui cæde non sponte cōmissa eò confugissent. statuitq; talibus exilij tempus, tantisper dum pontifex uiueret sub quo cædes accidit. post cuius obitum redire in patriam permisit. Exilij uerò tempore licere cuius è cognatis interempti homicidam impunè occidere, duntaxat extra urbem refugij deprehensum: idq; ius solis cognatis esse uoluit, alijs non item. Cæterum oppida refugij fuerunt hæc: ad fines Arabiæ Bosora, in Galadena regione Arimanum, in Bataneade Gaulademan. & post captam Chanangam totidem ex Leuiticis oppidis iussu Moysis destinata sunt, ut hoc genus exulibus refugium & habitationem præberent. Eodem tempore cum defunctus esset quidam è primatibus Manassitidis tribus nomine Salpades, liberis deterioris tantum sexus relictis, tribules eius uiri insignes Moysen consulunt, an filiarum eius in diuisione & fortitione agrorum ratio haberi debeat. Is respondit, si in domum tribulis nuptū darentur, sortem dotalem fore: sin mallent in aliam tribum elocari, sortem in sua tribu relinquerent. atq; hac occasione instituit, ut cuiq; tribui suæ sortes perpetuò manerent. Quūq; iam de quadagesimo migrationis anno triginta tantum dies superessent, aduocata concione ad Iordanem eo loco ubi nunc oppidum Abila uisitur, agrum habens palmetis consitum, ubi populū omnem præstò uidit, in hunc modum uerba fecit.

Num. 27
Deut. 3

Num. 23

Num. 35
Deut. 4. 19
Ios. 20

Num. 27. 36

VI
Deut. 4

Moysis

Niri cōmilitones, & longi laboris socij, quoniam deus ita uult, & ætas cxx annorum exacta postulat, ut ex hac uita discedam, & rebus ultra Iordanem gerendis interesse me deo non est uisum, æquum duxi, ut quantum ad uestram felicitatem attinet, ne nunc quidem officio desim: sed pro gratia mihi data prouideā, ut pro cōmonstrata ad eam uia, sempiterna apud uos memoria dignus habear. Age igitur, ubi prius in quo tam uestra quā posterorū beatitudo consistat indicauerimus, & hoc pietatis erga uos nostræ perpetuum monumentum reliquerimus, libentes ex hac uita decedamus. Fidem enim, sat scio, mereor, uel quòd antehac uestris commodis indefinenter seruiens nunquam uos fefelli, uel quòd anima prope exitum cōstituta in omni uirtute ac ueritate seipsa melior redditur. Filij Israelis, una omnib. hominibus felicitatis est causa deus propitius: quam solus dignis dare, & peccantibus in se auferre potis est. cui si uos tales præstiteritis, quales ipse postulat, quales ue ego ex ipsius sententia instituo, nunquā non inacti uirtute, emulandiq; omnibus eritis: sed & quæ iam contigerunt bona erunt perpetua, & quod deest breui cōsequemini. Tantū uolūtati diuinæ obsequimini, & mandatis eius parete: & neq; legibus per me latis alias præponite, neq; in religiōe per contemptum quicquā nouate. Quod si feceritis, bello præstantissimi inter omnes gentes, & omnib. hostibus insuperabiles eritis. nam auxiliante deo minæ omnes facile contemnuntur. Cæterum uirtutis præmia magna per omnem uitam sunt proposita, & ipsa sibi primū est ac potissimum præmium: deinde per hanc cætera bona facile parantur: qua inter uos inuicem utentes & uitam beatam ducetis, & gloriā tum apud exteros tum apud posteros immortalem consequemini. Hæc uobis sunt speranda, si leges monitu dei me perfecte scriptas nec ipsi uiolatis, nec alios uiolare patiamini, & harū intellectum ac usum nunquam non meditemini. Ego uerò commodis uestris lætus discedo, uosq; pietatis ac prudētiæ legibus, & uirtuti ducum ac magistratuū commendando, qui incolumitatis ac felicitatis uestre posthac curam sunt habituri. Deus aut sub cuius ductu hætenus egistis, & cuius fauori debetis quicquid utilitatis ex me percepistis, nō desinet uobis prospicere, sed quā diu ipsum & pietatem colueritis, tam diu sub eius præsidio tuti permanebitis. Nec deerunt qui uobis optima monita suggerant, quibus parentes beati eritis, nimirum pontifex Eleazarus & Iesus, & senatus ac primates tribuū, quibus caute uos difficiles præbeatis, scientes quòd qui bene parere nouit, etiam bene imperaturus est ubi ad potestatem peruenerit: ne ue in hoc libertatē sitam existimetis, si mandatis principū obmurmuraueritis. nam hætenus in contumacia contra benefactores libertatem reponebatis: à quo uitio si uos in posterū seruaueritis, res uestras in meliore statu uidebitis. Absit aut ut ita in hos exasperemini, quemadmodū aliquoties in me incanduistis. meministis enim quòd sæpius à uobis de salute periclitatus sum quā ab hostibus. quod non exprobrandi causa dico: nolim enim uos hac cōmemoratione in exitu uitæ contristatos relinquere, qui etiam tunc æquo animo uos tuli: sed ut admoniti in posterum sapiatis, id quod in uestram etiam rem futurum est. & ne in præpositos contumeliosi sitis elati opum affluentia, quibus traiecto Iordane & occupa-

pata Chananæa potiemini. alioqui si per has insolentiores facti in contumaciam & uirtutis contemptum prolabamini, deum fautorem nequaquam estis habituri, quem si uestro merito inimicum uobis reddideritis, & terram uirius te partam oppressi ab hostibus per summam ignominiam amittetis, & per totum quàm late patet orbē dispersi seruitute uestra terras ac maria replebitis. quò si pentum fuerit, iam frustra pœnitebit patrias leges non seruasse. quare quo minus periculi sit, ne illas uiolatis, post uictoriam neminem hostium suopere patimini: idc̃p rebus uestris conducibilius existimate, ne cum illis uiuentes ad similia studia prolapsi patriam institutionē corrumpatis. Præterea lucos & aras & templa quotquot habent ad unū tolli iubeo, ferroq̃ & flammis ita deleri, ut etiam memoria eorum omnis aboleatur. Sic enim bona uestra tutius cōseruabitis. Verum ne per ignorantiam meliorum natura uestra in deterius deprauetur, deo iubente & leges conscripsi, & formam administrationis rerum tam publicarum quàm priuatarum, à quibus si nusquam discedatis, mortalium omnium felicissimi eritis. Hæc loquutus tradit eis codicem, leges scriptas & instituta bene uiuendi continentem. Illi uero soluebantur in lacrymas, & iam tum desiderio ducis mœrebant: memores que quanta pericula pertulisset, quàmcp̃ alacriter salutem ipsorum procurauisset: & de futuro solliciti, quòd non essent talem principem habituri, ac ne deum quidem æque propitium Moyse non amplius deprecatore: tum pœnitētes eorū quæ in deserto per furorem contra illum commiserant, grauissime dolebant: ita ut totus populus lacrymans nullam consolationem admittere. Moyses uero solabatur eos, & iubens à lacrymis desistere, ad leges accipiendas hortabatur. atque ita tum concio est dissoluta. Nunc priusquam ad reliqua transitum faciam, operæ precium duxi, leges talis latoris maiestate ac uirtute dignas hic inserere, quo lector cognoscat, qualia sint nostra iam inde à priscis seculis instituta. Extant autem omnia quæ ille uir scripsit, ut nihil ornatus causa liceat asseringere: seriem tantum nouauimus, & leges quas ille sparsim ut quamque à deo retulerat, scripsit, nos generatim in suos ordines digessimus: qua de re lector admonendus erat, ne si quis fortè ex contribulibus in hæc nostra incidit, calumniam temere struat, quasi parum sincere scripta Mosaica tractantibus. Enumerabo aut̃ eas potissimum leges quæ ad publicam institutionem, ritusc̃p gentiles pertinent: quæ uero ad priuatam consuetudinē aut contractus uel cum exteris uel cum nostratibus spectant, in eum commentarium distulimus, quem de moribus & sacrorum causis deo fauente scribere est animus.

Postc̃p acquisita Chananæa terra, urbibuscp̃ conditis, uictoriæ fructus securi carpere cœperitis, hæc mandata obseruādo rem deo gratam facietis, & partam felicitatem constabilietis. Vrbs sacra sit una in regione Chananæa, in loco illustri & fertili, quam deus per oraculū elegerit: & templum in ea sit unum, & altare unū ex lapidibus non politis, sed collectitijs constructū, qui inducti tectorio, decorā & mundā speciē præ se ferāt: ascēsuscp̃ sit ad illud nō per gradus, sed terra leniter per accliuē aggesta: in alia uero urbe nec altare sit ullū, neq̃ templū. deus enim unus est, & Hebræorū genus unū. Qui cōuitiū deo fecerit, lapidatus per diē pendeat, deinde ignominiose & obscure sepeliatur. In sacram urbē & templum ter in anno conuentus fiat Hebræorū ex uniuersa

Leuit. 4
Deut. 16

uerfa eorum ditione, ut deo pro acceptis beneficijs gratias agant, & in futurum precibus eum demereantur, & per conuerfationes ac conuiuia mutuant beneuolentiam alant. Expedit enim ut inter fe nofcantur, quibus idem eft genus, quicq; eisdem studijs delectantur. Id uerò ex huiusmodi congressib. facile contingit, dum aspectus & colloquia pertinaciter in animis hærent: ficut contra qui nunquã conueniunt, eos alieniffimos à fe inuicem effe oportet.

Deut. 18 Sint præterea decimæ fructuũ feorfum ab illis quæ facerdotibus ac Leuitis debentur, quibus in patria uenditis, pecuniã inde redacta in fagra urbe infumatur in facrificia & conuiuia. Equum enim eft ex prouentu terræ à deo datæ in ipfius honorem hilariter agere. Ex mercede meretricis non eft facrificandum, neque enim quicquã deum delectat cum iniuria coniunctum: neque maior eft turpitudò, quã quæ corporibus infertur. Similiter fi quis mercedem pro admiſſura cãnis uenatici aut paſtoralis acceperit, nec inde quidem deo facrificare eft licitum. **Exod. 21** Dñs alienis nemo male loquatur. Fana externa non funt ſpolianda, neque ſagra donaria tollenda. **Deut. 11** Nemo ueste è lino & lana contexta utatur, eft enim ſolorum ſacerdotum. Septimo quoque anno, quando per Scenopegia feſta apud Sanctam urbem ſacrorum cauſa conuenitur, pontifex à ſublimi ſuggeſto, unde à tota multitudine exaudiri poſſit, legem pro concione legat: & neq; mulieres neq; pueri ab auſcultando arceantur, imò ne mancipia quidem. Nã bonum eft ut inſcriptam in animis nunquam delendam memoria retineant, ſic enim minus peccabunt, non ignari quid ſit in lege decretum. Leges etiam uim maiorem obtinebunt in delinquentium conſcientijs, dum ſua placita minis interpoſitis in auditorum animas infigunt: ita ut nunquam non legis uoluntas intus obuërſetur, & quantas pœnas contemptus eius incurrat. **Deut. 6** Pueri etiam ante omnia leges edifcãt, quã diſciplina nec honeſtior eft alia, nec ad felicitatem conducibilior. Bis quotidie, ineunte die, & cum itur cubitum, commemoranda ſummi dei beneficia, quæ liberatis ex Ægypto præſtitit, æquũ enim eft gratias agere quæ pro acceptis rependuntur, & in futurum tempus fauorem conciliant. Inſcribenda ſunt etiam foribus præcipua, & in brachijs oſtentanda, & quæ potentiam eius ac beneficentiam indicant, circumferenda ſunt inſcripta in capite & brachio, ut undiquaq; conſpicua ſit dei erga populum ſuum benignitas. Oppidatim præſint ſeptem uiri probatæ uirtutis, & iuſtitia cultores. Singulis magiſtratibus attribuantur duo miniſtri de tribu Leuitica. Quibus iudicandi ſors obtigit in ſuis ciuitatibus ſummo in honore habeantur, ut præſentibus illis nec cõuiciari liceat, nec aſperius agere. Sic enim futurum eft, ut aſſueti homines reuereri, ad pietatẽ quoq; aſſueſcant, & tanto longius à contemptu numinis abſint. Iudicibus quicquid uiſum fuerit, illorum ſententia ualere debet, niſi conſtet pecunijs effe corruptos, aut manifeſtẽ coargui poſſint non rectẽ decreuiſſe. Oportet enim ſine lucri & dignitatis reſpectu iudicare, & iuſtitiam omnib. alijs rebus anteponere. Hæc enim iniuria in dei contumeliã recidit, quaſi uero is infirmior ſit habendus, quã illi quorum potentia metu præter ius fertur calculus, nam dei potentia eft iuſtitia. Ergo qui in magnatum gratiam præuaricatur, potentiores illos quã deum facit.

Quòd ſi iudices neſciant de negotio ad ſe delato pronunciare, ſicut interdũ accidit

accidit, in sanctam urbem integrā causam relegent: tum uero pontifex et propheta unā cum senatu quod uisum fuerit decernant.

Dent. 19

Vni testi fides non habeatur, sed tribus, aut ut minimum duobus, quorum testimonium uita ante acta faciat uerisimile. Mulieribus autem testimonium deponere nō liceat, propter leuitatem ac temeritatem eius generis. Neque seruum hominem testē esse liceat, propter animos degeneres. probabile enim est aut lucri causa aut prae metu non uerum testimoniū deposituros.

Quod si cui falso testi creditū fuerit, isq; postea falsi coarguatur, ei poenae sit obnoxius, quam reus daturus erat, si grauante hoc testimonio condemnatus fuisset. Homicidio in aliquo agro commissio, si autor nusquam compareat, neque suspicio sit à quopiam per odium occisum hominem, inquisitio fiat summa cura propositis indici praemijs. quod si nullus existat index, magistratus oppidorum uiciorum agro in quo caedes est facta, & senatus conuenientes, metiantur à loco in quo iacet cadauer: & quod fuerit proximum oppidū, eius oppidani emptam iuuentam & adductā in tesqua nec sementi nec plantationi idonea neruis ceruicis abscissis caedant, & ablutis manibus supra caput iuuentis sacerdotes & Leuitae ac senatus illius oppidi, puras se manus ab ea caede habere proclament, eamq; nec fecisse se, necdum fieret interfuisse. inuocentq; deum ut propitius factus nunquā posthac in ea regione tale malū accidere permittat.

Dent. 21

Optimū quidem est optimatum regimē, & in sic administrata republica uiuere, nec est cur aliam eius speciem concupiscatis: sed prestat ut hac contenti in legum & uestra ipsorum potestate sitis. Satis enim est, deum habere praesidem.

Attamen si regis uos cupido coeperit, nemo sit nisi uestri generis & sanguinis, & cui iustitia sit cordi cum caeteris uirtutibus. Is quisquis fuerit, plus legibus & deo quam suae sapientiae tribuat, nihilq; praeter pontificis ac senatus sententiam faciat: nec multas alat uxores, aut pecunijs equis ue plurimis gaudeat: quarum rerum copia facile contemptor legum posset euadere: & si talibus studijs plus equo fuerit deditus, obstandum est ne potentior fiat quam rebus uestris expedit.

Dent. 17

Terminos terrae mouere non est fas, nec propriae, nec alienae, dummodo pacatae: sed religiose cauendū, ut tanquā dei calculus in aeternum fixus maneat: quod haec praecipua causa sit bellorum & seditionum, si auaritia certis terminis non circumscribatur. Facile enim legum praescripta transilit, qui terminis cupiditatem suam cohiberi non patitur.

Dent. 19

Qui terram plantauerit, si plantae ante quartum annum fructum protulerint, nec deo primitias inde offerre oportet, nec in proprium usum conuertere. intempestius enim est talis fructus. quicquid autem praematurè à natura extorquetur, eius usus nec deo conuenit, nec domino. quarto uero anno colligat quicquid iam tempestiuum, & in sanctam urbem deferat, et cum reliqui prouentus decimis in conuiuijs cum amicis consumat, & cum pupillis ac uiduis. quinto demum anno arbitrato suo fructus colligat. Agrum uitis consitum ne semines. sufficit enim quod hanc plantam nutriet, nec opus est ut & aratro uexetur. Bubus aranda est terra, nec aliud animal cū eis subiugandum, sed eiusdem semper generis sub idem iugum agēda. Semina quoq; debent esse pura & impermixta, nec duūm simul aut trium generū sunt seminanda. abhorret enim natura communionem dissimilium.

Leuit. 25

Ioseph.

i genes

generis iumentorum coitus sunt admittendi. uerendum enim ne hoc exemplo & ad homines contemptus generis sui perueniat, ut solēt à minimis principijs res in peius proficere. Cauendum est autem magnopere, ne quid eiusmodi permittatur, ex cuius imitatione mores publici deprauari possint, quapropter ne leuia quidē leges dissimulant, dum officio suo nusquā deesse cupiunt. Metentes & demessa colligentes ne spicilegium faciāt, quin & de manipulis nonnihil egenis relinquunt, ut hæc tanquam à fortuna obiecta in usum suum conuertant & alimoniam. De uindemia quoque racemuli relinquuntur pauperibus: similiter de oliuetorū fructu nonnihil, ut sit egenis quod colligant, quandoquidem de suo non possunt. non enim tantū ex negligentiori collectione decedit, quantum accedit è pauperum gratia. Deus etiam ad enutriendos fructus terram alacriorem faciet, si non quisque suis tantum com-

Deut. 24 modis prouideat, sed inopum quoque rationem habeat. Nec bubus in area triturantibus os obligandum est. non enim æquum est uetare laboris socios quo minus et fructuum sint participes. Nec à pomis maturis uiatores sunt arcendi, sed sinendi ut tanquam proprijs se satient: & siue indigenæ sint, siue exteri, libenter illis ad esum exhibenda sunt. auferre uero secum non liceat.

Neque uindemiātes uetent obuios degustare ex his quæ ad torcular deferunt: iniquum enim fuerit de bonis à deo concessis inuidere tantillum concupiscentibus, præsertim quum id anni tempus sit fertilissimum, & iuxta dei ordinationem non diu duraturum, & si quis præ pudore cunctetur attingere, ut sumant hortentur, Israelitas quidem ut socios, & quibus propter cognationem liceat hoc facere: aduenas uero hospitalibus his munusculis dignentur, quæ ipsis deus pro tempore præbuit. Non enim debet existimari detrimentum, quod liberali animo sumendum hominibus permittitur: quia non in hoc deus abundantiam bonarū rerum largitur, ut his soli fruamur, sed ut de nostro alios etiam honoremus: uolens hoc modo singularem erga Israelitas fauorem ac liberalitatē suam gentibus innotescere, dum id quod ipsis superest, benignè cum illis communicant. Qui uerò contrā fecerit, plagas una minus quadraginta publica scutica accipiēs illiberalem hanc poenam sustineat, eo quod cum esset ingenuus, lucro seruiens ipse suam dignitatem læserit. Rectum enim est ut cum ipsi multa in Ægypto & deserto sitis perpeffi, aliorum misérias non negligatis. & dei benignitate amplas facultates consecuti, ex his nōnihil per compassionem egenis decidatis. Ultra duas decimas quas quotannis pendere iam iussi, alteram Leuitis, alteram in sacras epulas, tertia tertio quoque anno est conferenda, quæ in egenas uiduas & pupillos distribuat. E fructibus primos prouentus in templum deferant, & pro accepta terra quæ eos tulit deo gratijs actis, & sacrificijs iuxta legem ritè peractis, primitias sacerdotibus offerant. Hæc omnia ubi quis perfecerit, & utraque decimas tum quæ Leuitis debentur, tum quæ epulis attulerit, iter ingressurus consistat è regione templi, ante omnia deo gratias agat, quod ab Ægyptiorum graui seruitute liberatis terram uberem & amplam fruendam dederit: testatusque decimas se iuxta Moyseis legem soluisse, precetur deum, ut tum sibi priuatim, tum Hebræis publice propitius & quæ bona hæcenus dedit, conseruet, & pro sua potentia ac benignitate augere etiam dignetur.

Deut. 26

Vbi ætas maturuerit uxores ducant uirgines ingenuas ex honestis parentibus prognatas. qui autem non ducit uirginem, ne sibi coniungat alteri maritatem, neue priorem eius uirum contristet. Ancillas ne ducant ingenui, ne adamas quidem. decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendam dignitatem id magnopere conducit. Neque meretrici sit ius nuptiarum, cuius propter iniuriam suo corpori factam, nuptiale sacrum deus non admittit. atque hæc ita obseruari ualde interest, ad hoc ut proles nascatur ingenua, & ad studium uirtutis erecta, si non è turpi aut illiberali matrimonio sint prognati.

Si quis aliquam pro uirgine desponsam postea talem non inuenerit, in ius uocatam accuset, afferatque argumenta quæ habet: puellæ uero causam agat pater, aut frater, aut qui post hos genere uidetur proximus. Et siquidē puella fuerit absoluta, degat in accusatoris coniugio, isque nullum posthac dimittendi eam ius habeat, nisi talem ipsi causam præbuerit, quæ contradictionem non recipiat. cæterum temeritatis & petulantiae qua in fontem detulit, poenas luat quadraginta una minus plagis acceptis, & quinquaginta siclos puellæ patri mulctæ nomine numerare cogatur. Quod si uitiata fuisse coarguatur, si quidem plebeia fuerit, eo quod parum sollicitè pudicitiam usque ad nuptiarum tempus seruauerit, lapidibus obruatur. quod si ex sacerdotibus prognata fuerit, uiuens exuratur. Si quis duarum uxorū maritus propter amorē, aut formam, aut aliam quamuis causam, alteri plus beneuolentiæ honorisque detulerit, alteri uero minus: si filius dilectæ iunior quàm ille ex altera natus, propterea quod sua mater in maiore gratia patris fuisset, postulet ius primogeniture, ut duplicem facultatum paternarum partem iuxta meas leges auferat, non permittatur. iniquum enim est eum qui sit natu gravior propter matrem negligentius à patre habitam suo priuilegio fraudari. Qui uirgini alteri desponsatæ stuprum obtulerit, si quidem persuasæ ut se preberet, simul cum ea capitalis esto. fontes enim sunt ambo: hic quia puellæ persuasit ut liberali coniugio rem turpissimam anteponeret: hæc uero quia lucro aut uoluptati succubuit, quod si solitariam alicubi nactus, ui oppresserit, solus det supplicium. Qui uirginem nondum desponsatam constuprauerit, ipse ducat. quod si pater puellæ nolit hanc ei nuptum tradere, quinquaginta siclos iniuriæ precium numeret. Qui à coniuge quacunque de causa, ut sæpe hominibus usu uenit, disiungi postulat, scripto ei securitatem faciat, quod eam nolit amplius repetere. sic enim habebit potestatem alterius coniugis quærendi: alioqui diuortium non permittitur. Quod si & alterum offenderit, aut post eius mortem prior reducere eam uoluerit, non licet ut ad eum redeat. Si cuius maritus nondum susceptis liberis defunctus fuerit, frater mariti eam ducito: & filium ex ea natum defuncti nomine uocatum, sortis hæredem nutritum. nam hoc è republica erit, dum nec familiæ deficiunt, & possessiones apud cognatos remanent, mulieri quoque leuior sit calamitas, cum prioris mariti coniunctissimo uicturæ, quod si frater nolit eam ducere, mulier senatum accedens testetur, quod uolentē eam in familia manere, & ex ipso liberos gignere, cum iniuria defuncti repulerit. Rogante uero senatu causam, siue magnam siue paruam afferat, huc tandem res euadet: uxor fratris soluto uiri illius calceco, & conspuita eius facie, merito hæc illum pati dicet, qui fratris defuncti

Ioseph.

i 2

memorie

memoriæ iniuriam fecerit. atq; ita ille quidē è curia discedet, in omnē uitam notatus ignominia: mulier uero cui uult nubito. Si quis uel uirginem uel maritatum captiuam abduxerit, eiq; legitime coniungi uoluerit, non antè ius esto cubile eius tãgere, quàm raso capite sumptoq; lugubri habitu cognatos & amicos in bello amissos deplorauerit, ut ita mœrore satiata tum demū ad nuptiale cōuiuium ueniat, Bonum enim & iustū est, ut qui mulierem ex qua liberos gignat accipit, morem gerat eius affectibus, & non suæ tantum uoluptati indulgens illius desideria negligat. Elapsis autē luctus triginta diebus, tot enim sapienti ad deplorandos caros sufficiunt, tunc nuptijs dare operam liceat. Quod si satiata cōcupiscentia pro coniuge eam habere dedignatus fuerit, nec pro serua quidem eam tractare ius habeat: sed quocunq; mulier abire maluerit, liberam hoc faciendi potestatem habeat. Quicunq; è iunioribus parentes suos contempserint, & debitum honorem præ pudore aut contumacia reddere eis neglexerint, & insuper contumaces ac proterui in eos fuerint, hos primum uerbis parentes moneant. nam hos natura fecit idoneos iudices. dicantq; non uoluptatis causa in matrimonium se conuenisse, neque ut collatis in cōmune facultatibus opulentiores fierent: sed ut liberos acquirerent, qui se in senectute nutrant, & necessaria sibi suppeditent. Acceptos autem à deo cum gratiarum actione ac gaudio, summa cura educauisse, nulli rei parcentes quæ ad eorum salutem & institutionē pertinere uisa sit. nunc quoque quando iuuentutis erratis ignoscendum est, satis sit quod officij hæcenus oblitus es. proinde resipisce & cogita, quod etiam deus læsis parentibus offenditur, qui & ipse humani parens est generis, & ad se pertinere iniuriam existimat, quæ infertur hominibus cum quibus illi communis est appellatio. quin & lex talibus pœnam inclementer infligit, cuius absit ut tu facias periculum. His uerbis si arrogantia iuuenū emendata fuerit, per inscitiam cōmissis debetur uenia. hoc enim & ad legislatoris clementiæ laudem, & ad parentum felicitatem pertinet, si nec filium nec filiam legibus dare pœnas uideant. quod si hi sermones & præcepta nihil profecerint, sed contumacibus in parentes ausis pergat leges sibi infestas reddere, ab ipsis extra urbem sequente turba productus obruatur lapidibus, & per totum diem omnib. ad spectandum propositus, nocte demum sepeliatur. Similiter et qui quomodocunq; legibus damnati dant supplicium. Quin & hostes sepeliantur, nec mortuus quisquam expers terræ iaceat, ultra quàm iustum est, pœnas exsoluens.

Mutuum dare ad usuram Hebræorum nemini liceat, neq; cibum neq; potum. non enim iustum est redditus captare ex fortunis tribulium, sed præstat opem ferre illorum necessitatibus, & ad lucrum imputare eorum gratiarum actionem, & dei retributionem, quæ huiusmodi beneficentiam solet conferre. Qui uero acceperint mutuò siue pecuniam, siue fructum aliquē aridum aut liquidum, ubi deo fauente ex sententia fruges ipsorum prouenerint, acres restituāt eis qui mutuauerūt, quasi sua reponētes, & usuri denuò si opus fuerit. Quod si non pudeat eos non reddere, non sunt è domibus auferenda pignora, nisi iussu iudicum: & pignus foris est expectandum. is uero qui asserre debet, nihil contradicat ei qui cum legum auxilio ad se uenit. & si quidem non inops fuerit, qui oppignerauerit, retineatur pignus, donec reddatur

datur mutuum, sin autem pauper, restituat id creditor priusquā sol occidat, maximè si uestimentum pignus fuerit: ut habeat iturus cubitum, quandoquidem deus à natura erga pauperes est misericors. Molam & instrumentum quod ad hanc pertinet non esto ius pignus capere: ne carentibus his si desit cibum parandi facultas, ob inopiam grauius aliquid accadat. Plagium qui commiserit, mulctator capite: qui uero aurum aut argentum subtraxerit, duplum restituito.

Qui in furto deprehensum, aut parietem perfodientem occiderit, impune esto. Pecudem qui furatus fuerit, quadruplo mulctator, excepto boue. pro hoc enim quincuplum numerandum est. Qui uero mulctam soluere non ualeat, in seruitutem uindicetur.

Qui tribuli in seruitutem est uenditus, sexennio seruiat, septimo anno manu mittatur. Quod si in herili domo prolem è conserua suscepit, & propter suos affectus seruire maluerit, anno iobileo, is est quinquagesimus, liber esto unà cum filiis & uxore.

Si quis aurum aut argentum in uia inuenerit, quærat eum qui perdidit, per præconem indicato loco in quo inuenit: reddatque sciens non esse bonum ex alieno damno lucrum facere.

Sic & de pecudibus, in quas errantes in deserto inciderit, si ignoretur dominus, statim apud se reseruet, deum testatus quod aliena usurpare non cupiat. Iumentum per tempestatem in luto hærens præterire non licet, sed subleuandum est non secus quam proprium.

Viam ignorantem cōmonstrare oportet, non per ludibrium risum captādo alienas utilitates impedire. Absenti & surdo nemo male loquitur.

Percussus in rixa absque ferro, confestim uindicetur: idem patiente eo qui percussit, quod fecit, quod si domum relatus complures dies ægrotauerit, deinde moriatur, qui percussit à cæde insons esto. sin autem reualuerit, & multa in ægitudine insumpserit, percussor quicquid interim dum decubuit impensum est dissoluat, præterque mercedem medici.

Qui mulierem uterum gerentem calce percusserit, si quidem mulier abortiat, pecunia mulctetur à iudicibus, quod corrupto foetu populū uno ciue diminuerit: & aliam præterea pecuniā det marito mulieris. quod si illa moriatur, & ipse det poenas capite: quandoquidem uitam pro uita reponi iustum est.

Venenum neque letale, neque alias noxium quisquam Israelitarū penes se habeat: quod si habere deprehensus sit, morte mulctetur, & patiaturs id quod factururus erat illis aduersus quos uenenum parauerat.

Qui excæcauerit quenquam, similia patiatur, priuatus quo priuauit alium, nisi is malit pecuniam accipere. nam ipsi lex permittit arbitrium æstimandi suum casum, si nolit haberi seuerior.

Bouem cornupetam dominus iugulet. quod si in area quenquam percussum interfecerit, ipse quidem obruatur saxi, indignus qui uel in cibum ueniat, quod si & dominus coarguatur nouisse ingenium eius, nec tamen cauisse, & ipse morte mulctetur, ut qui à boue necato mortis causa fuerit.

Quod si seruum aut ancillam bos interfecerit, ipse quidem lapidetur, dominus autem eius triginta siclos necati hero persoluat.

Quod si bos à boue alio ita percussus mortuus fuerit, uendantur tam mortuus quam qui percussit, & pretium utriusque inter se domini partiantur.

Qui puteum aut lacum fodiunt, diligenter curent, ut iniectis tabulis operiantur, non ut aquatio non sit li-

Deut. 24

bera, sed ut absit periculum ne quid incidat. quòd si in talem fossam non clausam pecus alicuius illapsum moriatur, pretium eius domino restitui debet. et cetera quoque circumsepienda sunt obicibus, qui non facile prolabi sinant ac decidere.

ibidem

Depositum tanquam rem sacram qui accepit, diligenter custodiat, & nemo eius commissorem fraudare sustineat, neque uir, neque mulier, etiam si nemine coarguente ingentem auri uim lucrifactor sit, in uniuersum enim danda est opera ut sua cuique conscientia sana sit, & huic testi approbari satis est quicquid laudem meretur apud homines. Precipuum autem dei respectus habendus est, quem nemo malus unquam potest fallere. quòd si absque dolo malo cui commissum est id perdiderit, accedens ad septem illos iudices, iurando deum testem faciat, quòd nihil sua uoluntate aut malitia sit perditum, nec usum se parte depositi, atque ita absolutus abeat. quòd si uel minima commissorum parte usus postea perdiderit, ad redibendum quod accepit, in solidum condemnatur.

ibidem

Idem ius esto de mercedibus quæ parantur labore corporis. Cauendum ne quis uirum pauperem mercede sua defraudet, memor quòd is uice agri & facultatum hoc à deo sortitus sit. proinde non procrastinanda solutio, sed eadem die reddendum, cum constet deum nolle ut operarius laboris sui fructu careat.

Liberi ob parentum iniquitatem puniendi non sunt, nimirum propter suam uirtutem digniores miseratione, quòd è talibus nati sint, quam odio propter illorum uicia. Neque patribus peccata filiorum sunt imputanda, qui contempta parentum disciplina multa sibi permittunt facere. Spadones abominare & auersare, qui uiriliter & genitura se ipsi priuauerunt, quam nobis deus ad incrementum & multiplicationem addidit. Procul arcendum est hoc genus, quod non modò posteritatem quantum in se est, sed multo ante propriam innocentiam ac puritatem perdidit. Satis enim constat, quòd effœminato primum animo etiam corpora habent muliebria, similiter abhorreere oportet quicquid inter portenta ducitur.

Castrare nec hominem licet, nec ullum aliud animal.

Deut. 20

Hæ pacis leges & instituta sunt, & deus propitius inconcussam eam & imperturbatam conseruabit. absit autem ut ullum tempus ueniat quod hæc in nouet & in contrariam formam transferat. Quoniam autem necesse est homines uel sponte uel inuitos in turbelas ac pericula incidere, age etiam de his pauca præciamus, ut scientes quid opus facto sit, cum usus erit in promptu habeatis salutaria consilia, nec sitis hac parte imparati in ipso temporis articulo. Faxitque deus ut terram quam uobis pro labore uestro ac uirtute dedit, in pace & tranquillitate colentes possideatis, nec hostibus incurfantibus, nec domestica seditione turbate, quæ abrogatis patrū legibus et institutis, in contrariam disciplinā uos inducat: utque in perpetua legum à deo comprobatarum obseruatione permaneatis. Bella uero uel uobis uel uestris posteris gerenda, extra fines deus auertat. Cæterū cum bellum instabit, caduceatores primū ad destinatos hostes sunt mittendi. decet enim ante arma uerbis ad eos uti, docendo quòd quamuis & copię uobis adsint numerosæ, & equi, & arma, & super omnia deus auxiliator propicius, mauultis tamen non cogi ad bellum, neque ex rebus illorum direptis ingrata lucra quærere. Et si quidem quod

quod æquū est persuaderi sibi patiantur, præstat pacem inuiolatam seruare: quod si plus suis uiribus tribuētes ius in armis reponant, exercitū contra eos educite, imperium deo committentes, creato uno aliquo forti uiro qui uicarius illi sit, & quasi proimperator. multorum enim imperium non modo moram affert rebus strenuè gerendis, sed nō rarò plus nocet quàm prodest. Delectus autem habendus est uiro- rum tantum robore tam animi quàm corporis præstantium: ignaui uerò minimè admiscendi, ne dum res armis geritur, in fugam auersi hostium conditionē potiorē faciant. Immunes autem sint à militia, qui edificata noua domo nondum integrum annum illa sunt usi: tum qui plantata uinea nondum ex ea fructus perceperunt: & præter hos qui desponsata uxore nondum eam domū duxerūt: ne harum rerum desiderio sibi parcentes, & seruantes se relictis uoluptatibus, in gratiam uxorum parū fortiter rem gerant. Castris autem positis caute ne quid asperè ac crudeliter faciatis: & oppugnaturi urbem si desit materies ad machinarum fabricam, ne deglabretis terram frugiferas arbores excidendo: sed parcite, non ignorantes in usum hominum ista creata, & si uox eis daretur expostulatura uobiscum, quod cum ipsa belli causa non fuerint, iniuste affligantur, mutatura domicilium si liceat, & aliò migratura. Victores in prælio facti eos qui in aduersa acie steterūt cedit, cæteros tributarios futuros seruate, excepta Chananæorum gente. Hi enim cum totis familijs sunt delendi. *Deut. 22* Caute autem, maxime in bello, ut neq; mulier habitu uirili utatur, neq; uir stola muliebri. Hæc sunt instituta quæ Moyses reliquit. Leges uerò antè quadagesimo anno conscriptas tradidit. de quibus in alijs commentarijs dicemus.

Sequentibus deinceps diebus, nam continenter conciones aduocabat, *Deut. 30. 31* faustis eos precationibus deo commendauit, sicut contra diris imprecationibus eos deuouit, qui neglectis legibus aduersus earum præscriptum agerēt. *32. 33. 34* deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod scriptum reliquit in sacro uolumine, continens prædictionem futurorum, iuxta quam omnia facta sunt, atq; fiunt, euentis nusquam non congruentibus. Hæc uolumina & arcam sacerdotibus tradidit, in qua decem illa præcepta in duabus tabulis scripta reposituerat, & præter ea tabernaculum. populo etiam mādauit, ut occupata terra & fixis sedibus, non obliuisceretur iniuriæ ab Amalecitis acceptæ: sed expeditione in eos suscepta poenas reposeret pro damnis in deserto sibi illatis. Capta autem Chananæa, & plebe eius ut par est deleta, aram erigere iussit ad *Deut. 27. 28* solem orientem obuersam, non procul à Sicimis urbe inter duos mōtes, dextrum Garizeum, sinistrum Gibalem: diuisasq; copias in senas tribus super duobus montibus consistere, & unā cum illis Leuitas ac sacerdotes. & primum illos in Garizeo precari omnia fausta leges dei & religionem seruanti- bus, & Moyses constitutiones nō uiolantibus, alteros uerò acclamationibus hoc approbare: & rursum his præcātibus illos acclamare. deinde pari modo transgressoribus execrationes inferre, succinentes sibi inuicem, ab alteris dicta comprobātes. & tam faustas ominationes quàm deuotiones in literas retulit, ut in perpetuum cuiuis eas discere liceat: quæ tandē huic aræ inscriptæ sunt ex utroq; latere, quā populus iussus est stare, & holocaustomata offerre,

& post eam diem nunquam alias uictimas imponere: neque enim fas esse. Hæc sunt quæ Moyses præcepit, & quæ Hebræorum gens indefinenter obseruat.

Dent. 29 Postridie populo cum uxoribus & liberis in concionem collecto, ne mancipijs quidem exclusis, iureiurando eos ad legum custodiam adstrinxit: ut quæ dei uoluntatem diligenter expendentes, neque cognationis gratiam, neque periculorum metum, neque ullam aliam causam tanti facerent, ut eam potiore legibus ducentes, ab earum præscriptis discederent: sed siue consanguineorum unus aliquis, siue urbs quæpiam, circa eas turbare aliquid, aut statum earum labefactare conetur, priuatim & publice illis periclitantibus auxilium ferrent: quam si uicissent, à fundamentis ut desertricem reuellerent, & ne solum quidam ipsius si fieri possit superesse paterentur. Sin uero id efficere non ualerent, nec poenas meritas exigere, saltem testarentur se impietati aliene non consentire. hæc populus in foro iureiurando firmavit. Post hæc docebat eos quomodo sacrificia deo gratiora fierent: & quomodo expeditiones suscipiendæ, captato signo ex lapillis de quibus iam diximus. Sed et Iesus superstitie etiam tum & præsentis Moysæ uaticinatus est quicquid pro salute populi gesturus erat, uel foris bello administrando, uel domi ferendis legibus: & ad uiuendi rationem recens institutam eos præparans, diuino monitu se prælagire aiebat, quod si patriam religionem uiolarent, clades non effugerent. nam & regionem ipsorum armis exterorum opplendam, & urbes diruendas, & templum incendendum, & ipsos sub hasta uictoris uenudandos, seruiturosque gentibus quæ afflictorum nulla miseratione tangerentur: ac tum demum seram atque inutilem errantium poenitentiam acturos. Deum tamē ipsorum conditorem, & urbes suis ciuibus & templum populo redditurum. Hæc autē fore, ut non

Dent. 31 semel tantum amittat, sed sæpius. Deinde Moyses exhortatus Iesum ut in Chanaan eos exercitum duceret, affuturumque coeptis eius deum pollicitus, & populo omnia fausta ominatus: Quoniam, inquit, ad patres nostros ab eo, &

Dent. 33-34 deus hanc mihi diem abitus præfiniuit, gratias illi uiuens adhuc & uobis presentibus ago pro cura ac prouidentia quam de rebus uestris hactenus habuit, non solum depellendis aduersis, sed commodis etiam largiter exhibendis: & quia laborem meum ac sollicitudinē dum uestrum statum in meliorem fortunam reducere conor, propicius semper adiuuit: imò uero ipse & exorsus est rem & absoluit, me ministro usus & uicario in obeundis quæ ad uestram felicitatē pertinere uisa sunt. Quapropter æquum est, ut priusquam decedam, eius potentia, qui & in posterum uobis non deerit, dignas laudes rependam, meque hoc debito exoluam, uestreque memorię cōmendem, quod hunc solum colore & uenerari conuenit: & leges eius habere in precio, ut quæ omnibus reliquis donis iam acceptis, aut in posterum à propicio conferendis, longè sint anteponendæ. Grauis enim aduersarius est uel homo legislator, si constitutionibus suis autoritatē adimi sentiat. Dei uero indignationem absit ut experiamini, quæ legibus ipsius contemptis excitari posset. Hæc postrema uerba Moysæ loquente, & singulis tribubus sua fata aperiente, uniuersa multitudo in lachrymas erupit, ut & mulieres plangentes dolorem ob futuram ipsius mortem conceptum declararet. quin & pueri præ mœroris impotentia plorantes

rantes præ se ferebant, quòd tanta esset uiri uirtus ac magnificentia, ut ne illam quidem ætatem latere posset. Itaq; certamen quoddam erat inter minores & grandiores, utros maior haberet mœstitia. alteri enim intelligētes quali orbarentur antistite, futuram suam conditionem lamentabantur. alteri hoc ipsum lugebant, quòd priusquam eius uirtutem satis degustassent, iam carendum eo, scēq; destituendos uidebant. Quantus autē fuerit populi ploratus & querimoniæ, coniecturā capere licet ex eo quòd tū prophetæ accidit. Quam uis enim persuasissimum semper habuit, non esse instante morte dolendum, ut quæ præter Dei uoluntatem ac naturæ leges non ueniat, uiso tamen affectu populi, à lachrymis temperare non ualuit: dum uerò eò proficiscitur, ubi dispariturus erat, omnes cum fletu sequebantur. Tum Moyses his qui longius aberant manu mota significauit ut consisterēt: propiores autem rogabat, ne excessum suum lachrymabilem facere pergerent, cum fletu prosequendo. Illi uerò & hanc extremā gratiam ei referendam existimantes, ut quemadmodum cupiebat seorsum secederet, continuerunt se inter se lachrymantes. Solus autem senatus eum deduxit, & pōtifex Eleazarus, & imperator Iesus. Ut uerò in mōte Abari uocato constitit, qui celsus è regione Hierichuntis attolitur, & conscendentibus latè Chananææ terræ prospectum exhibet, senatū dimisit. Cumq; post mutuos complexus Eleazaro ac Iesu ultimum uale diceret, inter loquendum repentina nube circumdatus in uallem quandā est ablat. In sacris autem uoluminibus scripsit se mortuum, ueritus ne propter excellentem eius uirtutem à deo raptum prædicarent. Vitæ eius tempus uniuersum centum uiginti annorum fuit, cuius tertiā partem in imperio exegit, uno mense minus. Mortuusq; est ultimo anni mense, die prima mensis qui à Macedonibus Dystrus dicitur, à nostris uerò Adar: uir omnium quotquot unquam fuere prudentissimus, & qui consilia bona optime nosset exequi: adhæc eloquentia & in tractando populo gratia & dexteritate incomparabilis: affectus quoque ita semper in potestate habuit, ut omnino illis carere uideretur, & nomina tantum eorum ex his quæ in alijs hominibus conspiceret, cognita habere. Imperator idem cum primis bonus, uates uerò qualis nemo alius, ut omnia eius uerba uim oraculorum obtinerent. Quapropter triginta diebus eum luxit populus, cui nunquam quicquam tristius accidit, quàm tūc prophetæ mors. nec in præsens tantummodo sui desiderium reliquit, sed maximam apud omnes existimationem quotquot scripta eius euoluere contigit, dum eius uirtutem ex illis æstimant. Atque hæc sunt quæ de Moysis exitu dicenda habuimus.

FLAVII IOSEPHI AN- TIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER QVINTVS.

*Quomodo Iesus Hebræorum imperator debellatis ac cæsis Chananæis terram eorum
forte diuisit tribubus. Cap. I*

POST Moysem, quemadmodum dixi, ex hominibus subla-
tum, officiumq; memoriæ uiri exhibitum, sedato luctu, Ie-
sus iubet copias ad expeditionem instrui: mittitq; explora-
tores in Hierichuntem, quo mentē eorum & uires cogno-
sceret: castra deinde mouet maturē Iordanem traiecturus.
mox conuocatis Rubelidis et Gadidis tribuū principibus,
atq; etiam Manassetidis: nam & huic tribui dimidiatæ A-
moræam habitare permissum erat, quæ fuit Chananææ pars septima: reuoca-
uit eis in mentem quid Moyse fuissent polliciti: rogauitq; ut in eius gratiam
qui ne ultimo quidē uitæ tempore prospicere eis defatigatus est, & propter
communem utilitatem, alacriter præstarent quæ promiserant, illis uerò impe-
rata haud grauatim faciētib. armatis quinquaginta milibus, ab Abila ad Ior-
danem sexaginta stadia castra promouit: quæ postquam metatus est, cōmo-
dum speculatores aderāt, omnibus apud Chananæos exploratis, ignoti enim
à principio, totam illorum urbem per ocium considerauerunt, & mœnia qua
parte magis aut minus erant munita, & portarum quænā assultum minus fer-
re possint, & capi essent faciliores. nec quisquā obuiorum spectantibus sin-
gula fuit molestus, dum curiositatē hospitum consuetam interpretantur, nec
hostile adhuc quicquam suspicantur. ut uerò sub uesperā secesserūt in quod-
dam diuersorium non longē à mœnibus, in quod primum fuerant deducti,
iamq; cœna peracta de reditu consultabant, indicatum est regi cœnanti, ue-
nisse speculatum quosdā è castris Hebræorum, & nunc diuertentes apud Ra-
chaben hoc tantū curare quomodo latenter se subducāt. Ille uerò confestim
mittit qui eos comprehendant, quæstioni admouendos ut causam aduentus
sui aperiant. quos ubi aduentare Rachabe cognouit, fortē enim lini manipu-
los siccat in mœnibus, speculatores his contextit, missis autem à rege dixit,
hospites quosdā ignotos paulo ante solis occasum apud se cœnatos discessis-
se, qui si suspecti essent regi, quasi detrimentum aliquod reipublicæ allaturi,
paruo negotio posse ab insequentibus de uia retrahi. Tum illi decepti à mu-
liere, quam seriō loqui putabant, ne perscrutati quidē diuersoriū abierunt. &
excurrentes per uias quibus uerisimile erat eos discedere, & quæ ad flumen
ducebant, uestigio nullo inuento, frustra laborare destiterunt. Sedato autē tu-
multu Rachabe deductos de mœnibus, & admonitos quāto suo periculo sa-
luti eorum consulisset, ut quæ in dolo deprehensa pœnam capitis cum tota
familia regi erat datura, rogatosq; ut occupata terra Chananæa memores be-
neficij gratiam sibi rependerent pro accepta salute, iussit ut bono animo abi-
rent: iureiurando prius delato, quòd expugnata urbe, & alijs iuxta ipsorum
decretum internecioni traditis: mulieri salus manebit incolumis, hunc enim
euentum

euentum sibi deū iam antè significasse. illi & in præsens ei gratias agunt, & in futurū abunde relatu-
 ros iureiurando confirmāt, & hoc consiliū dant, ut cum
 præsenserit urbem expugnandā, contractis facultatibus & propinquis intra
 diuersoriū, uestem coccineā pro foribus expandat. imperatorē enim edicto
 inhibiturū, ne quis eam domū lādere audeat, quō datæ sibi salutis gratiā reci-
 piat. quōd si aliquis ex eius propinquis in pugna caderet, ipsius culpā fore nō
 suam; necq; se ad eius incolumitatē prestandā iureiurādo teneri uelle. His con-
 ditionibus discessum est, cum se fune de moenib. demississent: reuersiq; ad su-
 os rem totam ut erat acta narrauerūt. Tum Iesus pontifici Eleazaro cum sena-
 tu indicat quid exploratores Rachabæ iurauerint: eorumq; autoritate iussu-
 randū ratū est habitū. Imperatore autē sollicito de traiectu: amnis enim auctus 10f.3
 aquis fluebat, & cum pontē nō haberet, ne fabricari quidem hostis passurus
 uidebatur, nec naues ulgē præsto aderant: deus se illis transitum procuraturū
 promisit, fluentis eius imminutis. Itaq; Iesus postquā duos dies expectasset,
 copias omnes ad hunc modū in ulteriorē ripā traduxit. Sacerdotes cum arca
 agmē præcedebāt, post eos ibāt Leuitæ portātes tabernaculū & uasa sacris-
 tiæ destinata. Sequebatur deinde totū agmē in suas tribus distinctū, receptis
 in medium mulieribus ac pueris, quo tutiores essent ab impetu fluminis. Ve-
 nerō sacerdotibus primis ingressis uadabile est uisum, q; & aqua decreuisset,
 & glarea non amplius ui undarū uolueretur, sed stabile solum exciperet uesti-
 gia, omnes iam intrepidē uadum transibant, tale redditū cernentes quale de-
 us promiserat. Steteruntq; in aluei medio sacerdotes, donec transiret multitu-
 do, & in tuto consisteret. quod ubi factum est, et ipsi egressi fluuiū, liberum
 ei solitum cursum reliquerunt: qui confestim auctus, ad pristinam aquarum
 molem rediit. Exercitus autem quinquaginta stadia progressus, ad decimum
 à Hierichunte stadium castrametatus est. Porro Iesus ara exstructa ē lapidib. 10f.4
 quos singuli tribuum principes ex alueo propheta iubente sustulerāt, ut mo-
 numentum esset prodigiose refrænati fluminis, sacrum in ea deo fecit: & pa-
 schæ solennitas eo loci celebrata est, omnibus reb. iam affluentibus, quarum
 penuria hactenus laboratū fuerat. nam & segetes Chanangorū maturas tum
 demetebāt, & alias prædas abigebāt. eodē enim tempore & māna eis defecerat, 10f.6
 post annū ex quo ea primū uti cœperāt quadragesimū. Cumq; hæc om-
 nia securē & impunē Israelitæ facerēt, nusquā occurrentibus Chanānæis, sed
 intra moenia præ metu se cōtinentibus, expugnare urbes eorū Iesus decreuit.
 Itaq; prima die festiuitatis, sacerdotes arcā gestantes, stipati armatorū custo-
 dia, accesserūt ad urbē septē cornubus clangendo, & ad uirtutē suos adhor-
 tando circūambulabant moenia senatu cōmitāte, nec aliud quicq; faciēdo, q;
 quōd inflarēt cornua, retro in castra reuertebātur. Cumq; per sex continuos
 dies idē fecissent, septima Iesus cōtractis in unū copijs, reliquo populo cōuo-
 cato, lætū illis affert nunciū, urbē ea die sine labore capiendā, deo hanc in po-
 testatē ipsorū tradēte, & ruētibus sua spōte moenib. facilē aditū aperiēte. iusa
 sitq; omnes occidi quotquot in manus militū deuenirēt, & nec lassitudine,
 nec miseratione, nec prædæ cupidine à cædibus auocari, aut effugium ul-
 lum hostibus permittere: sed quicquid spiritū uitalem habet extinguere, ni-
 hil in prædam aut proprium emolumentum cessurum reseruando. Quic-
 quid

quid autē auri ac argenti repertum fuerit, in unum comportari uoluit, ut primitiæ ob rem feliciter gestam spolia de primū capta urbe deo dedicarentur. solam autem Rachaben cum sua cognatione seruari, propter iusiurādum ab exploratoribus acceptum. Hęc locutus instructum exercitū ad muros admo- uet. urbem deinde rursū circumambulant, præcedentibus cum arca sacer- dotibus, & cornuū classico militē ad aggrediendū opus incitantibus. cumq; septies lustrata paulisper constitissent, collapsa sunt mœnia, nec machinis ad- motis, nec ulla alia ui ab exercitu illata. Hebræi uerò nullo negotio per ruinā irrumpētes in Hierichuntē omnes promiscuē cædunt, inopinato mœniū ca- su consternatos, & subitaneo stupore ad pugnā inutiles: passimq; cadaueri- bus uiæ sternebantur, nullum nec præsidium nec effugiū incolis inuenienti- bus, ita ut ne foeminis quidem parceretur ac pueris. repletāq; trucidatis urbs & postremò incensa rogam defunctis præbuit, in agros quoq; pari sequente incendio. Rachaben uerò cum domesticis qui in diuersorium confugerant, exploratores periculo exemerunt: ac mox ad Iesum adductæ, gratiæ sunt ob seruatos speculatores actę, dicente se meritis illam præmijs remuneraturum. moxq; agris donatam, in honore postea semper habuit. Reliquias autem ur- bis quæ incendio supererant, ferro diruit, diris execratus quisquis semel ua- statam instaurare aggredieretur: nimirum ut prima fundamenta iaciens orba- retur filio primogenito, & absoluto opere natu minimum ē liberis amitteret. Nec irritam esse uoluit deus imprecationem, sicut suo loco dicitur. E direp- tione autem ingens uis argenti ac auri, atq; etiam æris in unum aceruum est redacta, nemine edictum non obseruāte, aut sibi prædam ac lucrū inde quæ- rente. Eas manubias Iesus sacerdotibus in thesauros reponendas tradidit. *10f. 7. 8* Hierichuntis quidem excidium in hunc modum se habuit. Achar autem quidam Zebediæ filius ex tribu Iudę, nactus paludamentum regium totum ex auro contextum, & massam auri trecentorum siclorū pondo, & iniquum ratus si nullum periculi premium ad se rediret, sed oblatum à fortuna lucrum deo nihil talibus rebus opus habenti offerret, intra tentorium in cauum pro- fundum defodit, putans sicut cōmilitones ita & Deum se posse fallere. Erant tum castra in loco qui uocatur Galgala, uoce libertatē significāte. transgressi enim fluuium, tandem se & ab Ægyptijs & ab erumnis in deserto exantlatis liberatos existimabāt. Paucis autem post diebus quā Hierichus est excisa, mittit Iesus tria millia militum ad urbem Ainam supra Hierichuntē sitam: qui cum Ainatis prælio congressi, & in fugam uersi, trigintasex ē suis deside- rauerunt. Huius incōmodi accepti nuncius postquam in castra peruenit, ma- iorem quā pro cæsorū numero mœstitiā attulit: nō tam propter amissos, tametsi omnes uiri fortes & honore digni fuerant, quā propter despe- rationem. Credentes enim se iam ea regione potitos, & illesum exercitum ha- bituros ut deus promiserat, nunc mirum in modum elatos hoc successū ani- mos hostium uidebant. Itaq; saccos induti per totam diem hoc habitu in lu- ctu ac lachrymis perseuerabant: nullaq; interim corporum curandorum ra- tione habita, totos se dolori dediderant. Iesus autē uidens exercitū sic affectū, et nihil læti amplius sperantē, cum fiducia deum alloquitur: Nos, inquit, non nostra temeritate adducti sumus, ut terram hanc armis subigere conaremur, sed

sed Moyſes ſeruus tuus ad hoc nos exciuit, cui multis atteſtantibus prodigijs pollicitus es, traditurū te nobis hanc terrā poſſidendam, & exercitū noſtrum ope tua fretū ſemper in conſlictu aduerſarijs fore ſuperiorē, atq; harum promiſſionum euentum non ſemel iam ſumus experti. Nunc autē præter opinio- nem clade accepta, & militibus aliquot deſideratis, hoc caſu territi, & de pro- miſſis tuis ac Moyſis heſitātes, & à prelijs abſtinemus, & poſt talia belli exor- dia nihilo feliciores progreſſus ſperare poſſumus. Tu ergo domine, potes es- nim, ſer opem, & præſentem moerorē uictoriam largitus adime, deſperatio- nemq; in futurum attonitis exime. Talibus exorabat deum Ieſus, in faciē hu- mi prolapſus. Reſponſum deinde accipit, ſurgeret & luſtraret exercitū pollu- tum ſacrilegio & uiolata religione. hanc enim cauſam eſſe præſentis calamita- tis. inquisitione autē facta & poena à ſacrilego exacta, Iſraelitarū fore uicto- riam. hoc oraculum Ieſus populo indicat, & uocato Eleazaro pontifice ac ma- giſtratibus fortē per ſingulas tribus mittebat. cumq; ſors in Iudæ tribum ce- cidiffet, rurſum per cognationes eius mittebatur. & cū in Sacharię cognatiōe maleficiū eſſet inuentum, eam rurſum uiritim examinantes, Acharem de- prehenderunt. qui uidens non eſſe locum tergiuerſandi contra diuinum in- diciū, furtū ſaſſus res furtiuas in mediū protulit: moxq; affectus ſupplicio, noctu ignominioſæ ſepulturæ traditur, quemadmodū ſolent damnati iudi- cio publico. Ieſus autē luſtratum exercitū ad Ainam ducit, & noctu diſpoſitis circa urbem inſidijs, diluculo hoſtem ad certamē prolicit. illis uerò audacter ob proximā uictoriā irruentibus, ſimulata fuga procul eos ab oppido abſtra- hit, fuſum hoſtem exiſtimantes, & quali uictoria iam parta inſoleſcētes. poſt- quam autem ſubitò conuerſis copijs in faciē illis obſtitit, & alijs qui in inſi- dijs latebant ex compoſito ſignum datum eſt, coorti celeri curſu ad Ainam feruntur, & auerſam eius portam occupant, pleriq; ciuiū è muris ſuorum ut- tum putabant uictoriam ſpectantibus: urbemq; ingreſſi ſine diſcrimine cæ- dem ingentem edunt. Interim alia parte Ieſus obuioſ in fugam uertit: qui ur- bem petentes integram adhuc rati, ubi hanc quoque ab hoſte captam ac cum uxoribus ac liberis incenſam animaduenterunt, per agros diſpalati, cum ſibi inuicē præſidio non poſſent eſſe, alijs alijs in locis ſunt oppreſſi. Poſt hanc Ai- natarum cladē magna multitudo puerorū & mulierum atq; mancipiorum ca- pta eſt, & ſupellex ſine numero: pecudum item greges nō modici, & inſuper ſignata pecunia multa: erat enim ea regio prædiues. atq; hæc omnia Ieſus in- ter milites partitiſ eſt in eis caſtris quæ habuit ad Galgala. Cæterū Gabao- nitæ qui nō longè à Hieroſolymis habitāt, cognito Hierichuntiorū & Aina- tarum caſu, iamq; in ſe iturū hoſtem ſuſpicati, Ieſum quidem precibus flecte- re non tentauerūt, fruſtra eas fore putantes apud eum qui interneciū bellum cum Chananæis gereret: ſed maluerūt uicinos Cepheritas & Cathieremitas in ſocietatē aſciſcere, dicentes nec ipſos poſſe euadere periculum niſi maturè prouiderēt: quod ſi ſuum conſilium ſequantur, non deeſſe remedium. Quod ubi perſuaſerunt, mittūt legatos ad Ieſum de ſœdere, quos maxime credebāt ad negocium conſiciendum idoneos. Qui periculoſum rati ſi ſe Chananæos faterentur, & multo tutius ſi nihil ſibi cum illis commune dicerent, ſed longè diuerſas ſedes habere: aiunt ſe fama uiri excitos multorum dierum iter feciſſe,

II
loſ. 9.

Ioseph. k &

& hoc esse uerum ex habitu comprobabant. uestes enim quas uiam ingressuri nouas induissent, longo itinere detritas, sumpserant enim tritas data opera, ut uerisimilia dicere uiderentur. Hoc habitu in concionem ingressi dicunt semissos à Gabaonitis & uicinis urbibus, ut saluis patrijs institutis, in amicitia eorum uenirent. comperto enim quòd deus gratuito munere Chananæorū terram illis concessisset, gratulari se eis, & ius ciuitatis petere. his dictis, & ostentatis uestibus in signum longi itineris, orabant ut in fœdus & amicitia admitterentur. Iesus aut credens eorum uerbis quòd Chananæi non essent, recipit eos in fidem & amicitiam: & Eleazarus pontifex cum senatu iurauit, habituros se eos pro amicis ac socijs, & nihil contra eos iniustum molituros, approbante id fœdus uniuerso populo. hoc astu uoti compotes domū ad suos sunt reuersi. Iesus autem exercitu ducto in submontanum Chananææ tractū, cum audisset Gabaonitas non longe à Hierosolymis habitare, & esse Chananæorum generis, euocatis eorum honoratioribus, fraudem eorū incusabat, illis uerò excusantibus non alium se modum salutis quærendæ habuisse, & ideo ad dolum uersos necessitate cogente, Eleazarū pontificē & senatū conuocat. cumq; decretum esset non uiolandum fidem iureiurando sancitā, sed publicis ministerijs deputandos, in hac conditione postea sunt habiti: atque hoc pacto imminenti periculo se subtraxerunt. Cæterum cum rex Hierosolymitarum indignè ferret Gabaonitas ad Iesum defecisse, & quatuor proximarum gentium reges ad bellum contra eos gerendū acciuisset, Gabaonitæ uidentes se peti, & hostes castris circa quendam fontē non longe ab urbe positis, ad oppugnationē expediri, Iesum in auxilium aduocāt. nam eò tum res deuenerat, ut ab his perniciē expectarent, in illis uerò qui ad excidium Chananæorum uenerant, propter nouam amicitiam unicam spem salutis reponebant. Tum Iesus cum toto exercitu in succursum properās, die & nocte itinere factō, diluculo parantes oppugnationem adoritur: cumq; terga uertissent, per decliue fugientes est persecutus. Bethora is locus dicitur. Interfuisse huic prælio diuinū auxilium euidentibus prodigijs apparuit, cælo tonante & crebris fulminum ictibus, grādiue insuper maiore solito ruente. accessit & illud nunquam antea uisum, quòd dies factus est longior, ne interuentu noctis uictori hostis eriperetur. quo factum est ut Iesus reges istos caperet in spelunca quadam latebras quærentes iuxta Macchida, de omnibusq; supplicium sumeret. creuisse autem eam diem ultra consuetū, extat relatum in sacra uolumina quæ in templo sunt asseruata. Debellatis in hunc modū regibus qui Gabaonitas inuaserant, Iesus in Chananææ montana ducit exercitū: & magna in ea regione cæde edita, prædaq; abacta, exercitum reducit in Galgalā. cumq; latè per circūquaq; sitas regiones rumor de rebus Hebræorū fortiter gestis spargeretur, deq; stupenda multitudine cæsorū, excitati sunt in eos reges Libani accolæ, & ipsi Chananæi generis: & quantum Chananæorū campestria colit adscitis Palæstinis castra posuerūt ad urbem Galilææ Berotham non longe à superiore Cadesa, quæ etiam in Galilæorum agro sita est. erantq; omnes hæ copiar, peditū trecenta milia, equitum decem milia, curruū uiginti milia: quæ tanta hostiū multitudo, adeo tam ipsum Iesum quàm cæteros Israelitas terruit, ut præ metu minimum à desperatione abessent. Sed cum deus exprobrasset

Brasset eis formidinem, & quòd eius præsidio se non tam tutos putarent, pollicitusq; uictoriam, equos captiuos eneruari & currus incendi iussisset: concepta ex his promissis fiducia, ducit in hostem: quem die quinto adeptus pugnandi copiam facit. fitq; conflictus ualidus, & strages maior quàm ut facile credi possit est edita. in fuga quoq; plurimi ceciderunt, ut præter paucos totus hostilis exercitus interierit. reges etiam ad unum omnes sunt cæsi: adeoq; sæuitum est in uictos, ut hominibus sublatis in equos ferrum exercerent, & currus exurerent. Totam deinde regionem peruagatus est, nemineq; audente congregari, expugnabat oppida, & quotquot ad manus suas perueniret interfecit. Iamq; quinto huius belli anno exacto Chananæorū nemo supererat, nisi si qui in loca munitissima confugerant. Iesus autem castris è Galgalis in montana translatis, sacrum tabernaculum in urbe Silunte fixit: quòd is locus propter pulchritudinem uisus sit idoneus in quo tantisper maneret, dum maior cōmoditas ædificandi templi se præberet. Inde cum omni populo profectus uersus Sicima, altare ita ut Moyses præceperat statuit: & diuiso exercitu, in Garizæo monte dimidium eius collocauit, & in Gibale alterum dimidium, in quo altare erat cū Leuitis ac sacerdotibus. ubi mactatis uictimis, exerationibusque peractis & in altari insculptis, in Siluntē sunt reuersi. Iesus autem iam senex, cum uideret Chananæorū urbes penè inexpugnabiles, tum propter situm natura tutū, tum propter munitiones ad frustrandos hostium conatus arte additas: nam cognito Israelitarum ex Ægypto exitu, & quòd ad suum excidium properarēt, toto illo tempore in muniendis oppidis occupati fuerant: conuentu populi in Siluntē indicto concionē aduocat. cumq; frequens concursus factus esset, res hæcenus fortiter ac feliciter gestas recensuit, quales par erat dei auspicijs à populo religiosissimo geri: reges triginta & unū ausos manus conferere deuictos, exercitusq; potentissimos prælio superatos, & internecione cæsos, ut ne reliquæ quidem generis superessent. ceterum quoniam ex urbibus aliæ captæ essent, aliæ munitiores & ob hoc obstinatiores lōga oppugnatione opus haberent, censuit eos qui ex regione ultra Iordanē sita in cōmunem expeditionē profecti fuerant, & propter cognationem socios periculorum se adiunxerant, gratijs prius actis ad proprias sedes remittendos. deinde ex singulis tribubus singulos testatę probitatis uiros eligendos, qui regionē totam permensi bona fide & absq; dolo magnitudinem eius renunciarēt. In eam sententiam itum est ab uniuerso populo: moxq; eos uiros misit ad metiendam terram adiunctis ad eos quibusdam geometrię peritis, qui propter hanc scientiam errare ac falli non poterant: his que mandata dedit, ut æstimationem agrorum iuxta bonitatem terræ facerent. nam Chananæa natura talis est, ut uidere liceat campos magnos & frugum ac fructuum feracissimos, qui collati ad aliam terrā admodū uberes uideri possent: quòd si ijdem ad Hierichuntinum aut Hierosolymitanum agrum conferantur, iam non magni precij uidebuntur: cum tamen hi agri parui sint & bona ex parte montani, sed quantum ad fertilitatem attinet, nullis alijs secūdi. hanc ob rem uoluit iuxta æstimationem potius quàm iuxta mensuram sortitionem fieri, quòd nonnunquam unum iugerum pro mille alijs ualeat. Decemuii autem huic negotio destinati perlustrata regione & æstimatione terrę peracta, septi

mo mēse reuersi sunt ad eum in Siluntē, ubi tum tabernaculi sedes erat. Tum Iesus assumpto Eleazaro cum senatu ac tribuū principibus diuisit regionem nouem tribubus & Manassitarū dimidię parti, cuiq; tribui pro eius magnitudine agrum admetiens, cum que ad sortes uentum esset, tribui Iudæ obuenit tota superior Iudæa pertinens usq; Hierosolyma. latitudo uerò eius Sodomiticum lacum attingebat, in hac sorte urbes erāt Ascalon & Gaza. Secundo loco Simeonis sortita est Idumææ partem Ægypto & Arabiæ conterminam. Beniamitæ deinde regionem sortiti sunt, quæ à Iordanis amne usq; mare protenditur. latitudo uerò eius patet Hierosolyma inter & Bethela. angustissima autem hæc fors fuit, propter agri bonitatem. Hierosolyma enim & Hierichuntē acceperunt. Ephremi autem tribus terram à Iordanis usq; Gadara in longum protensam sortita est, in latum patentem à Bethelis usq; magnum campum. Manassetidis item dimidia pars agrum à Iordanis usq; Dora urbem, latitudine usq; Bethsana, quæ nunc Scythopolis uocatur. Post hos Issacharis in longum patentem à flumine usq; Carmelum montem, latitudinis uerò mons Itabyrius fuit terminus. Zabulonitæ usq; Genesaritem lacum terram Carmelo & mari contiguam sunt sortiti. Quæ aut regio post Carmelum sita est conuallis ex re nomen habens tota Aseritis celsit quæ ad Sidonem est obuersa. In hac portione fuit urbs Arce, alio nomine Actipus. Quæ uerò ad orientē spectant usq; Damascum urbem, & superior Galilæa Nephthalitis obtigit, usq; Libani montem & Iordanis fontes qui ex hoc monte oriuntur, quæ fines sunt Arces urbis uersus septentriones sitæ. Porro Danitæ adepti sunt quicquid uallis ad occidentē solem uergit, Azoto & Doris terminati. horum est Iamania & Gitta, & totus ager qui ab Acarone pertingit usq; montem à quo Iude tribus initium fecit. Ad hunc modum sex gentium à filijs Chananæi denominatarum regionem Iesus diuisit, & nouem cum dimidia tribubus habitandā dedit. Amoræam enim & ipsam ab uno ex filijs eius dictam Moyses iam ante duabus cum dimidia tribubus diuiserat, ut suprā diximus. Sidoniorum autē, Arucæorum, Amathæorū & Aritheorum agri nihil ad hanc diuisionem per sinuerunt. Cæterum Iesus ætate iam defecta cum non ualeret consilia sua per se exequi, & qui uicem eius gerebant, negligentius rempub. administrarent, præcepit unicuique tribui, ut ex sua sorte Chananæorum reliquias tollerent. In hoc enim consistere & ipsorum securitatē, & disciplinæ ac religionis incolumitatem: idq; eos non ex Moyse tantum monitis, sed suomet experimento didicisse: deinde ut Leuitis triginta octo destinatas urbes redderent, iam enim decem in Amoræa trans flumen acceperant. ex his in tribus profugis receptacula sunt instituta. nihil enim magis erat curæ, q̃ ut nusquam à Moyse præscriptis recederetur. hæc fuerunt, in tribu Iudæ Hebron, in Ephræmi Sicima, in Nephthalitide Cedesis, quæ est in superiore Galilæa. post hæc quod de præda in reliquū erat diuisit: supererat enim permultū. unde non mediocris diuitiarū accessio & publicè & priuatim facta est. tantū erat auri & uestimentorum ac reliquæ supellectilis: tantum etiam iumentorum ac pecudum ut numero comprehendi non possent. Posthæc aduocato in concionem exercitu, ad eos qui ex regione ultra Iordanē sita unā militabant numero quinquaginta milia, in hanc sententiā locutus est: Quoniam deus & pater qui est domi-

nus

nus Hebræorum generis, terram hanc & acquirere dedit, & in perpetuum
 mansuram nobis promisit: uos' que opem uestram indigentibus ex mandato
 dei alacriter & impigrè præstitistis, æquum est cum iam nihil arduum super-
 sit, missionē uobis dari, & promptitudine uestra non abuti: quandoquidem
 certi sumus, si in posterum sit opus, nihilo segnius operam uestram nobis pa-
 ratam fore. Itaq; gratias uobis agimus quòd socij periculorum esse uoluistis,
 rogamusq; ut in hac mutua beneuolentia perseueretis, memores amicorum
 & quòd uos quoq; uestras possessiones nostris auxilijs parastis, sicut nos ad
 hanc felicitatem deo fauente & uobis adnitentibus peruenimus, nec id sine
 uestræ operæ præmio: quandoquidem ex hac militia ditati estis, multumq;
 prædæ, auri, & argenti referetis, & super omnia nostram beneuolentiam ad
 referendam uicem nunquam non promptam ac paratam. Nam & Moyſis
 mandatis satis fecistis, non cōtempta autoritate mortui, & nihil uobis ad no-
 stram gratiam promerendam reliquum fecistis. Lætos igitur uos ad uestras
 possessiones dimittimus, hoc unum rogatos, ut nullum terminum existimes-
 tis cognationem nostram dirimere: ne ue propter flumen mediū alios nos
 putetis quàm Hebræos. Omnes enim Abrahæ stirps sumus, qui uel hanc uel
 illam ripam incolimus, unus deus tam nostros quàm uestros maiores in hac
 lucem protulit: cuius leges ac religio per Moysem instituta diligenter obser-
 uanda sunt. hoc enim pacto futurus est adiutor & propicius: sicut contrà si in
 alienos ritus degenerauerimus, & ipse nos auersabitur. Hæc locutus & sin-
 gillatim primatibus populo' que in commune dicto uale, ipse quidem eodem
 loco restitit: reliqua autē multitudo uniuerſa cum lachrymis eos deducebat,
 & ægrè à se inuicem diuellebantur. Itaq; traiecto fluuio Rubelis tribus
 & Gaddis & quotquot Manassitarum eos sunt secuti altare super ripam Ior-
 danis erigunt, monumentum posteris & signum coniunctionis cum reliquis
 qui ultra Iordanem incolunt. Quo audito apud cæteros Israelitas, cum altare
 exstructum scirent, non etiam quo animo, putabant eos nouata religione a-
 lienorum numinum cultum uelle introducere: & temerè hac suspitione uio-
 latae religionis moti, arma corripuerant uindicaturi patrios ritus, & pœnas à
 uiolatoribus exacturi. existimabant enim non tam cognationis ac dignitatis
 eorum qui in hoc erant crimine, quàm diuinæ uoluntatis rationem habenda-
 dam. atq; ita irati ad expéditionem se accinxerunt. Iesus uerò & pontifex Eleazarus
 cum senatu cohibebant eos, dicentes uerbis prius quàm armis rem
 aggrediendam, & scitandum qua mente id fecerint: & si fortè malo animo fa-
 ctum deprehensum sit, tum demum armis impetendos. mittunt igitur eò le-
 gatos, Phineesem filium Eleazari & cum eo decē honoratos in populo, qui
 cognoscant quid sibi uolentes altare in ripa construxissent. Vt uerò traiecto
 flumine, & conuentu aduocato Phineeses in concione constitit: Maius, in-
 quit, uestrum delictum est quàm ut uerbis tantum castigari debeat. attamen
 non culpæ magnitudine moti repente ad arma conclamauius ut pœnas su-
 meremus, sed respectu cognationis, & ea spe quòd fortasse admonitione ad
 sanitatem reduci possitis, legationem ad uos suscepimus, ut cognita causa
 exstructi altaris, non temerè armasse nos in uos uideamur, si pñs rationibus
 Ioseph.

 IIII
 Ios. 12

adducti id fecistis : sin autem in culpa sitis, iustam ultionem uiolatae pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, uos qui perspectam dei sententiam habetis, & legum eius auditores estis, disiunctos à nobis & in uestram possessionem reuersos, quam deo ferre acceptam debetis, cuius prouidentia uobis contigit, beneficiorū ipsius oblitos, & relictis tabernaculo, arca, & altari patrio, externos deos complecti, ac Chananæorū impietati accedere. Sed uenia dabitur, si resipiscatis, & non ad maiorem insaniā prolabamini, ad domestica rum legum reuerētiā reducti. Quod si in male cœptis obstinatē persistatis, non grauabimur ullum laborem pro legum defensione suscipere, sed ad has simul & dei honorē tuendum flumine traiecto, pro Chananæis habitos, non secus atq; illos exterminabimus. Cauete enim putetis quia extra limitem nostrum estis, extra potestatem etiam dei uos euasisse, ubi ubi estis, omnia sunt illius, nec licet ius eius ac iudiciū effugere. Quod si putatis locum uobis ad recte sapiendum esse obstaculo, præstat nouā agrorū diuisionē facere, & hanc regionem pecoribus compascuam relinquere. Satius est igitur ut resipiscatis, & à nouitatibus mutato proposito desistatis: rogamusq; uos per salutē liberorum ac coniugum, & quicquid habetis carissimū, ne nobis belli suscipiendi necessitatem imponatis, contra quos minime uolumus. In hac enim concione & consultatione situm est, utrū pace nostra & uestris affectibus perpetuò frui malitis, à nobis persuasi, an uos & uestra omnia belli periculis exponere.

Postquā hæc Phineeses dicere desijt, qui concioni præerant, pro cōmunis causæ defensione hæc attulerūt: Viri fratres, nos neq; à cognatione deficere uolumus, neque in religione cuius nequaquā pœnitet, quicquam innouare. Vnum deū nouimus Hebræis omnibus cōmunem, & altare eius æreū quod est ante tabernaculum, nec aliud unquā nostras excipiet uictimas. Nam hoc quod nunc ereximus, quodq; uestræ suspicioni ansam præbuit, non ad deum sacrificijs placandum exstructū est, sed ut perpetuum argumentū exstet nostræ necessitudinis, nosq; patriæ religionis admoneat, non ut uos suspicamini, uiolandæ religionis sit initiū. & hanc fuisse nobis exstruēdi causam, deus ipse testis esto idoneus, quapropter meliorē posthac de nobis opinionem habetote, absitq; ut nos affines existimetis ei crimini, cui quisquis ex Abrahamæ posteris se obnoxiiū fecerit, & à patrijs morib. ac ritibus degenerauerit, absq; capitali pœna expiari non ualeat. His auditis Phineeses, collaudatq; eorum cōstantia, reuersus ad Iesum, rē totam apud populū exposuit. qui lætus quod nec delectu opus esset nec ciuili sāguine, gratias egit deo per sacrificia: moxq; soluto conuētu, reuersis ad sua singulis, ipse apud Sicima elegit domicilium. Anno aut post uigesimo iam decrepitis, accitis oppidatim honoratioribus, & cum senatu magistratibus, tum ex plebe quotquot erat cōmodum, ubi uidit omnes adesse: primum dei beneficia in memoriā illis reuocat plurima, per quæ ex rebus afflictis in tantas opes tantamq; gloriam peruenerāt. hortatur deinde ut dent operam ut deum in posterum æquē habeant propiciū, cum sciant eius beneuolentiam non alijs retineri posse quā pietatis artibus. Suū enim fuisse ut priusquam decederet, illos officij cōmonefaceret. postremò rogauit ut hanc admonitionē boni cōsulerēt, essentq; eius perpetuò memores.

post

post hanc concionem naturæ debitum exoluit, anno uitæ centesimodecimo: quorum XL sub Moyse magistro minister ipsius exegit, & post eius obitum uiginti quinque reip. præfuit, uir incōparabili tum prudentia tum eloquentia, adhæc in re imperatoria fortis & impiger, nec minus in pace bonus & utilis: denique in quauis uirtute eximius. Sepultus est in oppido Thamna tribus Ephraimitidis, per idem tempus moritur & Eleazarus pontifex, Phineesi hæreditariū relinquens sacerdotiū, sepulture & eius monumentum impositū extat in urbe Gabatha. Post horū obitum consultus Phineeses à populo de uoluntate dei, cuius nam foret imperiū in bello Chananæo, respondit iubere deum ut Iudæ tribus ductu bellum gererent, quæ mox assumpta Simeonide, his cōditionibus rem aggressa est, ut sublatis e sua ditione hostiū reliquijs, tū tributarijs, in alterius trib. extirpādis huius generis reliquijs uicē rependeret.

Quomodo post mortem imperatoris Israelita neglectis patrijs religionibus in extremas calamitates inciderunt, & exorto ciuili bello ex uniuersis Beniamitis Dc. tantum fuere superstitēs. Cap. II

Ad Chananæi quorum res tum erant satis integræ, cum magno exercitu apud Bezecam urbem eos expectabant, ductu loci regis Adonibezeci, id nomē Bezecenorum dominum significat. adoni enim Hebræorum lingua dominus dicitur. Hi spē uictoriæ reponebāt in hoc, q̄ Iesus dux Israelitarū esset defūctus, aduersus hos quas dixi duæ tribus egregiè pugnaverunt: & cæsis decem millibus dū reliquos fugientes insequuntur Adonibezecum ceperunt, qui manibus ac pedibus truncatus, agnouit diuinam iusticiam, septuaginta & duos reges antea hunc in modum à se multatos confessus. sic affectū detulerunt non longè à Hierosolymis, ubi fato functum terræ mandauerunt, deinde circa oppida bellum circumferebant: quorum bona parte capta, Hierosolyma sunt adorti. Et capta inferiore eius parte, omnes habitatores terræ contrucidauerunt, at superior natura loci & munitionib. est defensa. quare oppugnatione in Hebronē translata, urbemq̄ uicāpta, in oppidanos omnes scruitū est. apud hos in eam diem superstitēs erant quidam e gigantū genere, statura & specie cæteris mortalibus dispares, uisu simul & auditu horribiles: quorū ossa adhuc ostenduntur, qualia uix credant qui nō uiderunt ipsi. Hoc oppidū Leuitis honoris gratia concessum est cum illis duobus cubitorū millibus: reliquū eius agrum Chalebo dono dederunt, iuxta mādātū Moylis. fuerat hic unus e speculatoribus, quos Moyse in Chananæam præmiserat. Habita est ratio lethræ quoq̄ Madianitæ, olim Moylis soceri, cuius posteris ager est attributus, quia relicta patria comites se adiunxerant, & in deserto ærumnarū socj fuerant. expugnatis mōtanis oppidis, in campestria & maritima descendētes prædictæ duæ tribus Ascalonē & Azotum de Chananæis ceperunt. Euasit autē eos Gaza & Accaron, q̄ in planicie sitæ & abundantes curribus, inuadentes se male multatos facile reſciebant. Atq̄ ita hæ duæ tribus magnis opibus bello acquisitis domū se receperūt, & arma deposuerūt. Beniamitæ uerò in quorū sorte erāt Hierosolyma, tributo imposito habitatorib. eius pacē dederūt: & in posterū alteri à cædibus, alteri à periculis feriatī, ad culturā agrorū utriq̄ se contulerūt. Beniamitarum exemplo motæ reliquæ tribus & ipsæ idem fecerunt, & tributis contenti pacē Cha-

nanæis dederunt. Ephræmi uerò tribus cum afsidendo Bethelis multo tem-
 pore ac labore impenso nihil proficeret, in cœptis tamen pertinaciter dura-
 uit. tandem cōprehenso uno ciuium qui in urbem importabat necessaria, fide
 data & accepta, & iureiurando firmata, intromissos clàm ipsum cum familia
 seruaturus, proditiōe eius facti sunt uoti cōpotes: cæsisq; reliquis omnibus
 præter hos quibus salus ex pacto debebatur, ipsi posthac urbis dominiū ha-
 buerunt. Omissio deinde bello Israelitæ omnes agriculturæ tantum operā
 dabant: atq; ita pace longa emolliti, uoluptati magis quàm honestati stude-
 bant, disciplinæ ac legum diuinarum immemores. qua iniuria deus commo-
 tus per uatem admonet eos non è sua sententiā hosti Chananeo parcere, quam
 obrem fore ut aliquando per occasione pro intempestiua clementia crudeli-
 tatem eis reponeret. at illis, tametsi territis oraculo, bellū tamen non libebat
 suscipere, tum quòd multa è Chananæo perciperent cōmoda, tum quòd ob
 luxum ad laborem non essent idonei: deprauata iam reipublicæ forma, & au-
 toritate optimatū inualida, dum nec senatus ut antè legitur, nec magistratus
 solennes creantur: dumq; relicta cura status publici, omnes priuatis tantum
 lucris sunt dediti. In tanta licentia perturbatio grauis incidit, ex qua mox bel-
 lum ciuile exortum est, quod hanc causam habuit. Vir è plebe Leuitica, in
 Ephræmitarū ditione habitans, duxit uxorem natam in oppido Bethlemis,
 quod ad tribuam Iudæ attinet. hanc cum uehementer ob formam amaret, pa-
 rum respondere in amore ægrè ferebat. hinc orto dissidio, mulier continuas
 expostulationes non ferens, relicto marito mense quarto ad parentes reuer-
 titur. is coactus desiderio, & ipse uenit ad foceros, quorū opera missis quere-
 lis cū uxore in gratiam reuertitur. eo loci quatuor diēs exegit, comiter à puel-
 læ parentibus habitus. quinta cum decreuisset domū repetere, post meridiē
 iter ingreditur. cunctanter enim parētes filiam dimiserūt, nec nisi meliore diei
 parte transacta. comes erat unus famulus, & mulier uehebatur asina. cum que
 emensi triginta stadia nō longe abessent à Hierosolymis, famulus dabat con-
 silium ut aliquò diuerterent: ne si nox iter faciētes opprimeret, in aliquod in-
 cōmodum inciderent, præsertim propinquis hostibus, cū serotina hora etiā
 amicorū loca suspecta facere soleat. marito non placuit alienigenarum uti ho-
 spitio. nam Chananæi tum urbē tenebāt, malebatq; progressus uiginti stadia
 ad sui generis homines diuertere. in hoc consentientibus omnibus, peruenit
 in Gabam tribus Beniamitidis sero admodū, cumq; in foro inueniret nemi-
 nem qui se inuitaret ad hospitium, senex quidā è rure domū repetens, Ephræ-
 mita genere, sed Gabæ habitans, casu repertū interrogat, quis nam sit, & cur
 crepusculo demū cœnam è foro peteret. ille se Leuitam ait, & uxore à paren-
 tibus domū reducere, & in Ephræmitarum ditione se habere domicilium.
 Tum senex respectu cognationis ac tribus, & quod fortè oblatu hospes ui-
 sus est, ad se deducit hominum. Gabaeni uerò quidam iuuenes qui muliercu-
 lam in foro uiderant, mirati eius formam, postquam ad senem illū diuertisse
 cognouerunt, contempta imbecillitate & solitudine, uenerūt ad ianuam: ro-
 ganteq; sene ut abirent, & uim abstinerent ac iniuriam, postulabant ut exhi-
 bita hospita quieti suæ consuleret. cumq; ille contrā diceret cognatam esse, &
 Leuitis

Leuitidem, peccaturos eos grauius, si propter uoluptatē leges uiolarent, iu-
 uenesq; iura contemnerent ac deriderent, cædē minantes si obstare libidini
 eorum pergeret, senex ait se filiam eis permittere, ut saluo hospitali iure cupi-
 ditatem explerent, uolens quantum in se erat tutos ab iniuria præstare, quos
 exceperat. illis uerò pertinaciter hospitam expetentibus, & hanc omniq; ac-
 cipere uolentibus, supplex orabat ne quid contra leges cōmitterent, at illi fu-
 rentes ui raptam mulierem domum abducūt, cumq; ei per totam noctem ad
 satietatē illulissent, diluculo dimiserunt: quæ ita misere affecta ad hospitium
 reuertitur: & præ nimio dolore ac uerecundia, non audens in mariti conspe-
 ctum uenire, quòd hunc indignissimè rem laturū putaret, humi collapsa ex-
 pirauit. Leuita ratus sopore oppressam, & nihil grauius suspicans, excitare co-
 nabatur, consolaturus eo quòd non sponte se ad stuprum præbuisset, sed ui
 in alienas ædes abrepta, ut uerò defunctam sensit, satis prudenter pro calamita-
 tatis magnitudine se gerens, cadauer iumento impositum domum reportat:
 & mēbratim diuisum in partes duodecim, ad singulas tribus misit, mandans
 perferentibus, ut indicarent per tribus qui mulieri causa mortis fuerint, &
 de eorum uiolentia. Tum uerò illi nunquā tali antè uiso uel audito spectaculo
 ad indignationem grauius cōmoti, & iusto furore perciti apud Siluntem ind. 20
 conuentū faciunt, & congregati ante tabernaculum, Gabaenos hostiliter ar-
 mis impetere decernunt. Hunc impetum senatus cohibuit, suadens non ita
 temere cognatis bellum inferendū, priusquam uerbis agerent de criminibus:
 quando ne in externos quidem ob iniuriam acceptā armari leges permittunt,
 nisi legis prius de satisfactione missis, rectum igitur esse ad Gabaenos mit-
 tere qui fontes ad supplicium deposcant. qui si dedantur, horum poena con-
 tentos esse debere. sin contumaces fuerint, bello in eos uindicandum. Itaque
 mittuntur ad Gabaenos accusaturi eos iuuenes qui uim pudicitiae mulieris in-
 tulerant, & postulaturi ut pro uiolatis legibus morte iustas poenas depende-
 rent. Gabaeni uerò non dediderunt iuuenes, arbitrati sibi pudendum si alie-
 nis imperatis metu belli parerent, cum multitudine ac uirtute nulli se cedere
 uideri uellent: eratq; magnus apparatus totius tribus, cum cæteri non defu-
 turos se promitterent, si quis eos ui & armis aggredi uellet. Quæ postq; Israel
 litis à Gabaenis renuntiata sunt, iureiurando sanciant, neminem ex suis uiro
 Beniamitæ filiam traditurū in coniugē: & acriore bello persecuturos se eam
 tribū, quàm maiores eorū Chanaanæos persecuti sint. Et confestim eduxerunt
 contra eos exercitum quadringentorum millium armatorum. Beniamitæ ue-
 rò habuerunt uiginti quinque armatorum millia, & insuper sexcētos. ex eo nu-
 mero fuere quingenti funditores peritissimi, qui læua manu feriebant. itaque
 commisso apud Gabam prælio, egregiè uicere Beniamitæ, cæsis ex aduersa
 acie uiginti duobus millibus. & fortasse plures cecidissent, nisi nox prælium
 diremisset, atque ita Beniamitæ læti se intra moenia receperunt, Israelitæ ue-
 ro in castra insperata clade attoniti. Sequenti die prælium instauratur, &
 Beniamitis rursum uincens, decem octo millia cadunt ex parte Israelita-
 rum, quo factum est ut castra metu desererent. profectiq; Bethela, quæ urbs
 non longe aberat, postridie ieiunio peracto supplicauerunt deo per Phi-
 neesem pontificem ut ab ira desisteret, & contentus duabus cladibus uictori-
 am

riam & robur contra hostem concederet. Deus uerò precibus eorum annuit,
 & per eundem uatem fauorem est pollicitus. Ergo diuisis bifariam copijs, di-
 midiam partem noctu circa urbem in insidijs collocant, reliqua in aciem pro-
 ducta cum Beniamitis manus conferunt, moxq; ut impares paulatim pedem
 referunt: eo magis Beniamitæ instant sponte cedentibus quo lōgius hostem
 ab urbe abstraherent, ita ut etiam illi qui in urbe propter ætatē imbellem reli-
 cti fuerant, procurrerent quasi prædæ futuri socij. postquā autem satis longe
 à mœnibus discessum est, Hebræi reuersi in pugnam signū dant insidiatori-
 bus: qui mox coorti cum clamore hostem à tergo inuadunt. Senferunt illi se
 deceptos, & cum consiliū in ancipiti metu nō suppeteret, in conuallem quan-
 dam compulsi, circumdatis expeditionibus qui eminus pugnare assueuerant,
 telis ferarū in morem sunt confixi. Sexcenti tantum euaserunt incolumes: qui
 conglobati & facto cuneo, ferociter per medios hostes eruperunt: & in mon-
 tem quendā fuga delati natura loci se tutati sunt, reliqui omnes ceciderunt, nū-
 mero circiter uiginti quinq; millia. Israelitæ uerò Gabam incenderūt, & mu-
 lieres atq; impuberes cōtrucidauerunt. pari modo & in alias Beniamitarum
 urbes sæuitū est: adeo q; indignatio iusta eos efferauerat, ut ad expugnandā
 etiā labisum Galaditidis urbē, quæ auxiliū cōtra Beniamitas negauerat, duo-
 decim selecta millia mitterent, qui potiti urbe occiderunt tam uiros q; mulie-
 res & pueros, seruatis tantū quadringentis uirginibus. Tantus erat dolor ac
 furor ob perpetratum in mulirem scelus, recentibus etiam cladibus exaspera-
 tus, qui postq; resedit, subsecuta est pœnitētia, dum una se tribu diminutos re-
 putant. & quamuis iustis armis oppressos censerent, ut qui contra leges diui-
 nas peccauerant, ieiuniū tamen indixerunt ob eorum exitiū. Sexcētos quoq;
 illos qui effugerant, missis legatis reuocant. hi petram quandā, quæ Rhoa di-
 citur, in deserto occupauerāt. Legati uerò apud illos tam ipsorū quàm suam
 cladem conquesti, quod infectū esse non poterat, suaserunt æquo ferrent ani-
 mo, & ad sui generis reliquos aggregarentur, néue quantū in se esset, uniuersam
 tribum Beniamiticam irent perditū. Licere enim illis pace sua tribus to-
 tius agros recipere, & prædam insuper quantā possent abigere. At illi agnos-
 centes suam iniustitiam iusto dei iudicio damnatam, reuersi sunt in suæ tri-
 bus ditionem, parentes suorū hortatibus. Israelitæ uerò dederunt eis in uxores
 quadringentas illas uirgines labiticas. de reliquis uero deliberabāt unde
 illis uxores ad sufficiendā prolem parari possent. cum enim ante initium belli
 iureiurando cautū esset ne quis filiam in Beniamiticam tribum elocaret, non
 deerant qui negligendum id sacramentū consulerent, quod ab ira profectum
 esset, nō à iudicio. Non ingrati rem deo fore si quomodo prouideatur, ne
 integra tribus pereat: & periuria non quando necessario fiunt periculosa esse
 ac graua, sed cum ausu malitioso cōmittuntur. Cum uerò senatus succlama-
 tione periurij mentionem abominaretur, extitit quidam qui diceret habere se
 consiliū, quomodo saluo iureiurando Beniamitis uxores possent cōtingere.
 Proferre deinde id à senatu iussus: Singulis, inquit, annis nobis mos est apud
 Silūtem ad celebritatē conuenire, in quo comitatu sequuntur & cōiunges &
 filia. Harum quotquot potuerint rapere Beniamitis impune sit, uobis nec iu-
 bentibus nec prohibentibus, quod si patres earum egre tulerint, & uindictā
 postula-

postulauerint, dicemus ipsos in culpa esse, qui filias negligenter custodiuerint: & q̄ non oportet irā in Beniamitas nimis indulgere, qua iam antē plus satis contra consanguineos sint usi. In hanc sententiam concessum est, decretumq̄ ut liceat Beniamitis uxores rapto quærere. Instante autē festo ducēti illi bini triniue ante urbem insidiabantur aduentantibus uirginibus inter uinceta & per alias latebras. illæ uero nihil suspicantes luscitādo securē iter faciebāt. iuuenes autē coorti dispersas corripiebant: atq̄ hoc pacto quæsitis nuptiis, agriculturæ insudantes, dederūt operam ut ad pristinā felicitatem aliquando redire possent. Quo factum est ut Beniamitarū tribus quæ minimū ab internecione abfuit, prudenti hoc Israelitarum consilio seruarietur: moxq̄ magnis incrementis tam numero q̄ opibus est aucta. Hic finis fuit belli Beniamitici. Nec felicior per idem tempus fuit Daniana tribus, tali fortuna usa. Israelitis iam desuetis armorum exercitio, & in colendis agris tantum occupatis, Chananæi in contemptum gentis collegerunt copias: non quod sibi timerent, sed ut illata Hebræis aliqua memorabili clade, securius in posterū suas urbes habitarent. & coniuratione facta, magnoq̄ numero peditū armato, adiunctis etiam curribus, Ascalonem & Accaronē in sorte Iudæ sitas in partes suas traxerunt, & alias plerasq̄ campestres ciuitates: ita ut Danitæ in montana compellerentur, ne pedem quidē ubi ponerent in campestribus habētes. qui cum nec bello essent pares, nec pro numero satis agrorū haberēt, miserunt ex suis quinq̄ uiros in mediterranea, dispecturos nunquam locum inuenirent deducendis colonis idoneum. illi à campo magno Sidonis iter unius diei progressi, nō longe à Libano & minoris Iordanis fontibus inuento agro bono ac fertili, rem totam suis renuntiant. qui mox cum exercitu illo profecti condiderunt urbem Dana, cognominem unī ē Iacobi filijs, & à sua tribu denominatam. Israelitarum autem res in deterius prolabebantur, quod neq̄ ad laborem se exercerent, neque pietatem colerent. luxato enim reip. statu, magna licentia pro suo quisq̄ libito uiuebat, ut domestica Chananæorum uicia iam totam gentem impunē inundarent.

viii
Iud. 18

Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à deo populus Israelitarum est traditus. Cap. III

Inc ob rem irato deo, felicitas populi multis laborib. acquisita per luxum ac uoluptatem breui disperijt. Bello enim à Chusarthe rege Assyriorum petiti, & in acie multos amiserunt, & oppidatim infestati, aut ui aut deditioe in potestatem eius uenerunt. Tributis de inde iniquiorib. grauati, & alias uarias iniurias ferre sunt coacti per annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti.

Iud. 3.

Libertas per Cenizum reddita.

Cap. IIII

In tribu Iudæ Cenizus uir industrius & magnanimus, hic oraculo monitus ne pateretur Israelitas diutius tales misérias perferre, sed ut ad audēdū pro libertate accēderetur, ascitis paucis quibusdā periculorū socijs, q̄s præsentis status tēdebat & mutātū cupiebant, primò præsidiū suis à Chusarthe impositū interficit: tantūq̄ primus successus ualuit, ut indies crescēte suorū numero, iā aperto Marte hosti pares uiderētur. itaq̄ congressi cū hoste uno plio se in libertatē asserūt, reliquiq̄ fusi & fugati exercit

Ibid.

exercitus ultra Euphratem se recipiunt. Cenizus uero egregie nauatæ operæ præmium principatum à populo accepit, nomine Iudicis: in quo postquam annos quadraginta exegit, uita defunctus est.

*Quomodo populus rursus à Moabitis est subiugatus, & per Iodem cersu-
uitute exemptus.* Cap. V

VIII
Iud. 3

Ost cuius mortem uacante principatu res Israelitarum rursus in peius ruere coeperunt, idque tanto magis quod nec deo debitum honorem, nec legibus obedientiam exhiberent: quæ res in causa fuit, ut Eglon Moabitarum rex opportunos ad iniuriam ratus, bello adoriretur. exceperunt tamen eum aliquot prælijs, sed omnibus uicti ferocia posita iugum acceperunt, tributarij facti. Rex uictor translato Hierichuntem domicilio, modis omnibus plebem uexauit, ita ut in summa miseria per annos xviii degerent. Deus autem calamitatibus eorum & supplicationibus flexus, à dura dominatione eos liberauit in hunc modum. Iodes filius Geræ, tribus Beniamiticæ, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & utraq; manu ex equo promptus, habitabat ipse quoque apud Hierichuntem. Is in familiaritatē Eglonis se insinuauit, crebris muneribus hominē sibi concilians, & eo nomine amicis etiam regijs gratus. accidit ut semel cum duobus famulis dona ferens, pugione prius subter sagum ad dextrum femur accinctus, ad regem introgrederetur. erat autem æstas & diei medium, quo remissius agebatur custodia, partim propter æstum, partim satellitib. occupatis circa prandiū. iuuenis igitur oblati Egloni muneribus, qui tum in æstiuo quodā cubiculo morabatur, confabulari cum eo coepit. erant autem soli, quia rex familiariter cum Iode collocuturus famulicium ablegauerat. sedebatque in sella, & Iodes uerebatur ne fallente ictu plagam non satis lethalem inferret. lubet igitur eum surgere, dicens habere se somnium, quod ex dei mandato regi sit indicandum. cum que ille audiendi cupidus alacriter assurrexisset, Iodes inflicto in corpus pugione, & relicto in uulnere, exiuit clausis prius foribus. regij famuli interim quiescebant, dormire eum putantes. Iodes uero Hierichuntijs re clam indicata, autorem se illis libertatis uindicandæ præbuit. illi uero libenter hæc accipientes, & ipsi confestim arma capiebant, & cornicines per totam eam regionem dimittebant. Sic enim illic multitudinem conuocari mos erat. Eglonis autem domesticos diu latuit quod acciderat. sed cum iam aduersperasceret, ueriti ne quid noui homini accidisset, ingressi sunt in cubiculum: cumque mortuū inuenissent, hærebant inopes consilij: & priusquam satellitium conglobaretur, Israelitarum turba superuenit. ex his pars in uestigio confodiuntur, pars alia, circiter millia decem, fuga Moabiticam regionem petunt. Eos Israelitæ præoccupato Iordanis transitu, in fuga intercipientebant, maximè circa ipsa uada, ita ut ne unus quidem incolumis euaderet. Atque ita Hebræi Moabitarum imperium excusserunt: Iodæ autem huius felicitatis autori is honor consensu multitudinis est habitus, ut confestim princeps declaratus sit. eum principatum per annos octuaginta obtinuit, uir alioquin etiam laude dignissimus: post quem Sanagarus Anathi filius electus in imperium, uix toto uertente anno uitam finiit.

Quomodo

*Quomodo sub Chanaanæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem
sint repositi. Cap. VI*

ISRAELITAE uerò, quos præteritæ calamitates nihilo castigatiores reddiderant, in pristinam impietatem atq; inobedientiã relapsi, priusquam satis à Moabitica seruitute respirassent, imperio Iabini Chanaanæorum regis subiugati sunt. Is regiam habēs apud Asorum, quæ urbs sita est super Samachonitem lacum, peditum alebat millia trecenta, equitū decem, præterq; currus bellicos habebat ter mille. His copijs præfectus Sysares primus inter amicos regio, congressus cum Israelitis in tantam desperationem res illorum adduxit, ut libenter incolumitatē tributaria seruitute paciscerentur: quā per uiginti annos ferre sunt coacti, præ nimia seruitute caput non audentes attollere, etiam deo sic uolente, quo nimiam gentis contumaciam & ingritudinem retunderet. Qui tandem resipiscentes, & agnita calamitatum causa, nimirum quòd à legum contemptu proficiscerentur, Deborah quandam prophetidē adeunt: nomen hoc apem Hebræis significat: rogantes ut precibus deum ad miserationē flectat, ne ita patiatur eos à Chanaanæis opprimi. Deus autem exoratus salutē illis annuit, imperatore designato Baraco, uiro tribus Nephthalitidis: eius nomen interpretatur fulgur. Debora autem accersito Baraco, iubet eum delectu habito, & conscripto decem millium uirorum exercitu in hostem ducere. Satis enim esse tot ad uictoriā, quā deus oraculo promiserit. Baraco uerò negante se accipere imperium, nisi & illa unā secum administratura id esset: illa commotior, Tu, inquit, mulieri cedis honorem, quem deus te habere uoluit, ego uerò non recuso. & conscriptis decem millibus, castra posuerunt ad montem Itabyrium. occurrit mox eodem Sysares, rege suo sic iubente, & non longe ab hoste cum exercitu consedit. Baracum autem & Israelitas multitudinem hostium territos, & in tutiora se recipere uolentes, retinuit Debora, iussitq; eadem die prælio decernere.

Victoriā enim penes ipsos fore, & deum subsidium & opem allaturū. Itaque cōmissa pugna uehemens imber mixtus grandine superuenit, quem uentus in aduersos Chanaanæorum uultus ingerens, & prospectum adimens, inutilis eorum iaculatores ac funditores reddidit: atque etiam scutati manibus rigentibus præ frigore gladios uix retinebant. Israelitas uerò tempestas à tergo imminens non solum minus offendeat, sed alacriores etiam faciebat, manifestario dei præsentis ac fauentis signo accensos. itaque rupta aduersa acie, turbatisq; ordinibus, ingentem hostium stragem ediderunt. atque ita pars telis Israeliticis cadebant, pars à suometipsum equitatu ac curribus protegebantur. Sysares uerò ut uidit suos terga uertere desiliens à curru, fuga delatus est ad quandam mulierem Cenetidē, nomine Ialen. quæ latebras petentem excepit, & potum poscenti lac acidum exhibuit: quod ille cum auidius ingurgitasset, in somnum est solutus. quem Iale aggressa, ferreum clauum sompito per tēpora adegit malleo, moxq; Baracianis superuenientibus, solo affixum ostendit. atq; ita mulier iuxta Deborah præsagium autor fuit uictoriæ.

Baracus autem ducens ad Asorum, Iabinum obuiam factu interfecit: & cæso rege, ac urbe solo æquata, quadraginta annis imperium Israelitarum tenuit.

Ioseph.

1

Quomodo

Quomodo Amalecitis deuictis Israelitis regionē eorum per septem annos uastauerunt. Cap. VII

X
Iud. 6

DEFUNCTIS autē Baraco & Debora eodem ferē tēpore, paulo pōst Madianitæ focijs Amalecitis & Arabibus expeditionē contra Israelitas fecerunt: & congregati uolos magno prælio uicerunt: uastatisq; frugibus prædā abegerunt. cumq; idem per continuos septem annos facerēt, Israelitas in montana cōpulsos cāpestri solo cedere coegerunt. qui speluncis & subterraneis ædificijs excauatis, quicquid hostium uiolentiam euadere poterat, intrō receptum asseruabant. Nam Madianitæ per æstatem facientes expeditionem, hyeme agros colore Israelitas permittebāt, ut possent denuō labores eorum uastare. Itaq; in perpetua fame ac egestate uiuebant, nec iam ullum supererat præsidium nisi in precibus ad deum & supplicationibus.

Quomodo Gedeon populum liberauit. Cap. VIII

ibid.

PER idem tempus Gedeon Iali filius, unus ex primatib. tribus Manassetidis, manipulos frugum clām in torcular cōportatos flagellabat. nō enim ausus est propter hostē propalām hoc in area facere. cumq; spectrū ei adolecētis specie se obtulisset, & felicē ac deocharum appellauisset: respondens, Hoc, inquit, meæ felicitatis argumentū est maximum, quod torculari nūc utor pro area. illo contrā iubente ut bono esset animo, & de libertate uindicanda cogitaret, negabat fieri posse. nam & tribum suam cuius alteri cedere numeroq; et se iuuenem esse, & tam arduis negotijs imparem. Deus autem quicquid deesset se suppleturū pollicebatur, & uictoriam Israelitis daturū, modō ipse imperiū assumere non grauaretur. Hanc rem Gedeon cum quibusdam iuuenibus cōmunicauit, qui libenter credētes oraculo, sine mora effecerūt, ut præstō essent decem millia militū, ad quiduis pro libertate audendum paratissima. Gedeoni autē deus in somnis apparens, dixit homines tali esse ingenio, ut sibi placentes nemini uelint uirtute cedere, & uictoriam sibi potius quā deo tribuant, nimirum magnis copijs freti. ut igitur sciant rem totam pendere ab ipsius auxilio, iussit ut circa meridiē cum æstus feruet maximē, exercitum ducat ad fluuiū: et quotquot procumbentes biberent, eos uiros fortes crederet. quotquot autē trepidē ac tumultuariē potum sumerent, sic existimaret: eos metu hostiū hoc facere. quod posteaquam ita ut iussus est fecit, trecenti inuenti sunt cum perturbatione aquā sumere, cuius manibus ori admouendo. imperauitq; deus ut his assumptis hostē inuaderet. Gedeone uerō sollicito, quia mandatū acceperat à deo. noctu illos adoriri. uolens ei metū omnem eximere, iussit ut assumpto uno milite, clām accederet ad Madianitarū tentoria. ab illis enim accepturū occasionem fiducia. uadit ille quō iussus est, uno tantū comitante famulo. cumq; ad quoddam tabernaculum adrepisset, offendit insomnes in eo milites, & quendam cōmilitoni narrātem somnium, ita ut à Gedeone quoq; exaudiri posset. erat autē tale. Visus erat sibi uidere massam ordeaceam, præ uilitate homini fastidientem, per castra prouolui, & primò regis tentoriū, mox cæterorum omnium prosternere. qui respondit interitum exercitus significari, addēs unde hoc ita colligeret. inter omnes, inquit, fruges ordeū est sine controuersia uilissimum:

&

& inter omnes Asiaticas gentes non facile reperias uiliorē quā hodie sunt Israelitæ, ut meritò conferri possint hordeo. hi nunc, autore Gedeone, contraxerunt copias, et res nouas moluntur, ergo quia dicis te uidisse illam massam tentoria nostra subuertentem, uereor ne Deus Gedeoni triumphum de nobis concedat. Gedeon autem audito hoc somnio plenus bona spe & fiducia, edicit suis ut omnes in armis essent, edoctis de uisione quā in castris hostium audiuerat. fecerunt illi quod imperatum est, accensi hoc signo ad quiduis laboris aut periculi subeundum. tum Gedeon circa quartam fermē uigiliam suos in hostem ducit trifariam in tres cohortes diuisos, erant autē centenariæ. gerebantq; singuli amphoras uacuas, & in eis faces ardentes, ut clam possent hostem inuadere nihil tale expectantem: & in dextris cornu arietinū uice tubæ. hostium castra latè patebant, eo quod camelorum magnum numerum haberent: & cum iuxta gentilitates distributi tenderent, omnes tamē intra eundem ambitū continebātur. Hebræi uerò à duce antè præmoniti, cum iam non longè ab hoste abessent, dato inter se signo cornibus sonantes, & cō fractis amphoris, sublatoq; militari clamore, certi deum adesse Gedeoni, cum facibus in castra impetum faciunt. Qua arte, accedentibus diuinitus nocturnis terroribus, tanta inter semisomnes consternatio exoritur, ut in comparabiliter plures mutuis uulneribus, quā hostili ferro caderent, quod diuersæ linguæ homines eadem castra haberent. semel enim pauore confusi, omnes obuios pro hostibus trucidabant. Tantæ cædis & Gedeonis uictoriæ rumor ubi ad cæteros Israelitas peruenit, correptis armis fugientem hostem insequuntur: quem adepti circa loca torrentibus impedita hærentem circumueniunt, & quotquot ad manus uenire occidunt, interq; cæteros reges etiam duos, Oribum & Zibum. Qui uerò superfuere duces cum reliquijs exercitus fermē decem & octo millia hominum, quantum potuerunt procul ab hoste castris locum ceperunt. Nec Gedeon defessus cum totis copijs eò prosperat, & iterum congressus postremò hoc conflictu ad unum omnes trucidat, & reliquos duos duces capit, Zebim & Hezarbunim. his prælijs cæsa sunt Madianitarum & cæterorum Arabum qui eis auxilio uenerant circiter centum uiginti millia: præda etiam magna, auri, argenti, textilium, camelorū, & iumentorum Hebræi sunt potiti. Gedeon uerò reuersus in patriam suam Ephram, supplicium sumpsit de Madianitarū regibus. Cæterum Ephræmi tribus iniquo animo ferēs Gedeonis bonam fortunam, bello eum petere decreuit, eo quod in scijs ipsis hostem esset aggressus. Gedeon uir in omni uirtute summus, modestè respondit, se non suo arbitratu hostem absq; illis aggressum, sed iussu diuino. Victoriā tamen nihilo minus illorum esse, quā suam ipsorum qui militassent: atq; his uerbis sedata eorum ira nō minus profuit Hebræis quā rebus prospere gestis. obstitit enim ne ciuile bellum exoriretur. huius tamen superbiæ tribus hæc poenas dedit, sicut suo loco dicemus, porrò Gedeon cum uellet imperium deponere, compulsus est id retinere per annos quadraginta, dicendo ius & litibus finiendis occupatus, populo ratum habente quicquid ille in causis controuersis pronunciaret. in senectā deinde mortuus, apud Ephram in patria sepelitur.

Ioseph.

1 2

Quomodo

XI
Iud. 8. 9

ABVIT aut filios legitimos quidem septuaginta, non ex uno matrimonio susceptos, nothum uero unum ex concubina Druma, cui nomen Abimelechus. is defuncto patre profectus Sicima, unde mater fuit oriunda, adiutusq; a maternis cognatis pecunia, cum uideret malis artibus insignes, & ad quoduis facinus promptos, una cum eis ad paternas aedes reuersus, omnes fratres interemit, excepto uno Iothane. hic enim fuga incolumitatem quaesuit. Abimelechus autem occupata semel tyrannide omnia pro suo libitu, nihil iuxta legum praescripta gerere, omnibus iustitiae defensoribus inuisus aequè ac infestus. Itaque dum quodam tempore publica in Sicimis festiuitas celebratur, ad quam plebs uniuersa conuenerat, frater eius Iothanes, quem fuga seruatum diximus, consensu monte Garizeo qui Sicimis imminet, & sublata uoce ut ab omnibus exaudiri posset, silentium ei populo praebente, rogauit ut pauca uerba audire dignarentur. Cumque illi magis etiam silerent intenti, dixit quod arbores olim humana uoce usae, in conuentu ad id habito rogauerunt ficum, ut imperium in eas acciperet. Recusante autem illa, quod contenta honore quem propter fructus suos percipiebat, non requireret alium: arbores non destiterunt principem querere: uisumque est, uiti hunc honorem deferre. ea uero totidem uerbis quot ficus recusauit, & simili modo etiam olea. itum est deinde cum eisdem postulatis ad rubum. cuius lignum ad ignaria ualet. Is respondit: Si serio me regem poscitis, sub umbra mea requiescite, sin autem insidias mihi struitis, egrediatur ignis ex me, & absumat uos. Haec, inquit Iothanes, non risus mouendi causa uobis fabulor, sed quia maximis beneficiis a Gedeone affecti, sustinetis Abimelechum necatis fratribus principatum usurpare, cuius ingenium nihil ab igne differt. Haec locutus recessit, & per triennium in latebris montium uixit, Abimelechi potentiam fugitans. Nec ita multo post, Sicimitae poenitentia ducti eorum quem in filios Gedeonis patrauerant, Abimelechum ex urbe & tota tribu expulerunt. Ille uero cogitabat quomodo ciuitatem aliqua clade afficeret. cumque instaret uindemia, non audebant colligere fructus, metuentes ne quid incommodi ab Abimelecho acciperent. Forte per eisdem dies contulerat se eum cum armatorum manu & cognatis quidam princeps nomine Gales. hunc exorauerunt Sicimitae ut tantisper sui custodiam suscipere, dum uindemia peragitur: coeperuntque securè fructus conuehere, & per sodalitia coenantes audebant aperte in Abimelechum conuitia iactare, & principis cognati dispositis circa urbem insidijs, multos ex Abimelechianis in eas praecipitados interficiebant. Zebellus uero quidam est Sicimitarum primatibus, hospes Abimelechi, per nuncium ei significauit, quomodo Gales populum contra ipsum irritaret: hortatus etiam ut insidias ei ante urbem tenderet. se enim Galem illo adducturum: atque ita fore facile ut inimico gratiam qualem meretur referat. quo facto curaturum se, ut eum populo reconciliet. cumque Abimelechus locum insidijs aptum cepisset, & Gales cum Zebello in suburbanis negligentius ageret, conspectis repente armatis exclamat, Zebelle hostem uideo. illo respondente, umbras esse cautium, iam propiores cernens, imò non umbrae sunt, inquit, sed uirorum cohors. ad haec Zebellus, nonne tu Abimelecho ignauia obij-

cis: quin igitur ostēdis qui uir sis, & armis hominem aggredieris? Gales uerò
 turbatus excipit primum impetum: cumq; suos inferiores animaduerneret, a
 amissis aliquot cæteros intra mœnia recipit. Zebellus arrepta occasione, ca
 lumniatus eum quasi uolens male pugnasset, effecit ut urbe pelleretur. cæte
 rum Abimelechus cognito quòd Sicimitæ ad uindemiæ reliquū exituri es
 sent, insidias circa urbem disponit, cumq; prodissent, tertiam suorum partem
 occupare portas iubet ne ciuibus reditus in urbē pateret, cæteri uerò disper
 sos circumueniunt. Itaq; ubiq; plurima cædes patrabatur. & urbe capta pri
 mo impetu ac solo æquata, saleq; in ruinis eius seminato, tum demū militem
 inde abduxit. atq; ita Sicimitæ sunt deleti. Quotquot aut per regionē dispa
 lati periculum euaserant, collecti denuo, petra quadam occupata, locū natura
 munitum muro insuper cingere uolebant. Sed hoc consiliū preuenit Abime
 lechus, qui quāprimū id cognouit, exercitū eò adduxit. et arrepto fasce ari
 do, iussisq; cæteris idem facere, breui petram strue lignorum circumdedit:
 subiectoq; igne, & fomentis ingestis flammam ingentem excitauit, ita ut ne
 mo euaderet, sed unā cum uxoribus & liberis absumerentur. numerus uiro
 rum fuit circiter mille quingentos, præter imbellem turbam satis magnam.
 Tale fuit Sicimitarum exitium, dolendū sanè, nisi quod meritas pœnas dede
 runt ingratitude erga uirum optime de se meritum. Abimelechus autem
 Israelitis Sicimitarum internecione perterritis, uidebatur non fore præsentī
 fortuna contentus, neq; prius conquieturus quā uniuersos perderet. mox
 enim exercitum ad Thebas duxit: & capto ex incurſu oppido, circa turrim
 quandam restitit, quæ quòd esset non mediocris, populo fuit receptaculum.
 hanc expugnaturus cum propius ianuam accessisset, mulier fragmine molæ
 demisso caput subeuntis ferit. ad quem ictum humi collapsus rogauit armis
 gerum ut se occideret, ne mulieris manu perisse diceretur. quo factō fratri
 bus debitas impietatis pœnas exsoluit, simul & crudelitatis, qua in Sicimitas
 usus est: quæ quidem clades iuxta lothanis præſagium illis accidit. cæterum
 exercitus duce mortuo, miles in suas quisq; domos reuersus est. Israelitarū
 deinde gubernacula Iairus Galadenus de tribu Manassetide suscepit, uir tum
 rebus cæteris, tum numerosa prole felix. triginta enim filios habuit, equites
 egregios, & Galadenæ oppidorum principes. is cum uiginti & duos annos
 in principatu uixisset, iam senex defunctus, in Camone urbe Galadenæ est se
 pultus. Res autem Hebræorum rursum in peiore statu erant, legibus autori
 tatem suam non amplius obtinentibus. qua occasione arrepta Ammanitæ &
 Palæstini cum ualido exercitu regionem eorum ingressi, omnia rapinis ua
 stabant: & occupatis locis ultra Iordanem, trañcere flumen et reliquam regio
 nem inuadere parabant. Hebræi uerò calamitatibus castigati supplices opem
 diuinam implorant: & uictimis numen placare conati, rogabant ut iram fini
 ret, aut certè moderatius exerceret. Deus autem iam propitius, auxilium eis
 non negauit. Igitur Ammanitis Galadenam cum exercitu ingressis, incolæ
 eius regionis obuiam illis cum armis ueniunt: sed imperatore carebant. Erat
 autem quidam Iaphthes, uir patris uirtute celebris, qui proprios milites ale
 bat: ad hunc missis nuncijs rogabant ut in auxilium ueniret, promittentes se
 perpetuum copiarum imperium ei tradituros. ille non admisit preces, cau
 Ioseph.

 XII
 Iud. 10

Iud. 11

satus quòd nullam opem ei tulerint, dum à fratribus manifestam iniuriam pateretur. Cum enim nō esset eadem matre natus, sed externa quam pater amore captus in ædes induxerat, contempta eius solitudine eiecerunt hominem. tunc autem in Galadena degebat, omnibus quotquot ad se uenirent stipendia soluens. Tandem exoratus, & iureiurando accepto imperium copiarum penes se fore, militem suum cum eis cōiunxit. Et cum mature quicquid factum opus erat prouidisset, exercitu in urbe Masphaca collocato, mittit legatos ad regem Ammanitarum, ex postulatum quòd res alienas inuaderet. Qui missis alijs oratoribus respondit, ipsos potius iniquè agere, qui Ægyptiorum fugitiui alienis bonis incubarent: postulatq; ut de regione Amoræa decederent, quæ ad maiorum suorum ditionem pertineat. Contra laphthes negabat eum meritò queri de adepta quondam Amoræa, sed magis gratiam debere pro Ammanitide relicta. potuisse enim Moysen & illam occupare. Se uerò agris nequaquam cessurum, quos annis iam trecentis deo uolente tenuissent, et potius litem hanc armis dirempturum. His dictis legatos dimisit. ipse uotum fecit, si uictoria potiretur, sacrificaturum se quicquid domum reuerso primum occurrisset. congressus deinde cum hoste uicit egregiè: fugientesq; persecutus est usq; urbem Maniathen. & ingressus regionē Amonitidem multas urbes deleuit, præda militi concessa: finemq; seruituti imposuit, quam sua gens per annos decem & octo pertulerat, fortunatior militiæ quàm domi. redeunti enim obuiam facta est filia uirgo, præter quam nullos alios liberos habuit. Ingemuit pater, ictus dolore nimio: dein conquestus de importuno officio, indicauit uictimam esse deo destinatam. at illa non illibenter accepit, gratulatoriam se fore pro uictoria patris & ciuium libertate hostiam, unum rogauit, ut sibi liceret suuentutem suam cum æqualibus per bimestre tempus deplorare, atq; ita uoto patrem soluere. quo impetrato, ad præfinitum terminum pater mactatam holocaustoma obtulit, neque legitimum neque deo gratum sacrum faciens, nec quicquam pensi habens quid fama de hoc facto locutura esset. Petitus post hæc bello ab Ephræmi tribu, quòd sine illis in Ammanitas expeditionem fecisset, & nunc solus præda simul & gloria frueretur, primo excusauit, nec ignorasse eos quòd consanguinei bello premerentur, nec auxilium attulisse, quod uel non uocatos ferre decebat. ultro deinde accusauit, quòd iniquè facerent, qui non ausi hostem aggredi, nunc contra cognatos ferocirent. postremo minatus est, pœnas sibi deo uolente daturus, si insannire pergeret. ut uerò nihil se uerbis proficere sensit, accito è Galadena exercitu uenientes excepit: plurimisq; in conflictu cæsis, & postquam in fugam uersi sunt, præmissis qui uada Iordanis occuparet, intercluso effugio, circiter quadraginta duo millia hominum peremit. ipse expletis sex principatus annis defunctus sepelitur in patria sua Sebei, quæ sita est in regione Galadena. Huic in principatu successit Apfanes, natus è tribu Iudæ, ex Bethlemis oppido. huic liberi fuere lx. mares xxx: totidē deterioris sexus, quos omnes superstites reliquit, has nuptas, illos uxorib. cura & opera sua coniunctos. cūq; nihil memorabile in principatu septenni gessisset, admodum senex diē obiit, in patria sua sepultus. Helon post hunc assumpsit principatum, tribu Zabulonita: quo per decennium functus, nec ipse quicquam gessit memoratu dignum.

gnum: Qui deinde successit Abdon Elielis filius tribu Ephræmita, ex urbe Pharathone, nihil præter numerosam prolem habet memorabile, alioqui per summam securitatem et pacem quæ sub eo floruit, nulla data est ei rerum fortiter & gloriose gerendarum occasio. Filios habuit quadraginta, nepotes triginta: atque egregijs equitibus septuaginta comitatus circumuectabatur, quos omnes superstites reliquit. Mortuus est iam senex, & in Pharathone magnificè sepultus.

De Sampsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit. Caput X

Post huius mortem Palæstini superauerunt Israelitas, & tributa Iud. 13
ab eis exegerunt per annos quadraginta. Ab ea miseria liberati
sunt in hunc modum: Manoches quidam uir inter Danitas
optimus, & patriæ suæ sine controuersia princeps, uxorem ha- XIII
buit eximia pulchritudine suspiciendam supra omnes eius ætatis foeminas:
ex qua cum nihil liberorum fusciperet, ægrè ferens orbitatem, in suburba-
num suum quod erat in campo magno cum uxore uentitans, crebris preci-
bus sollicitabat deum, ut daret sibi liberos. Insaniebat autem in uxorem præ
amore, eratq; uehementer zelotypus. Cumq; aliquando sola ageret mulier,
spectrum se illius oculis obtulit angelus dei specie iuuenis pulchri & magni,
lætum nuncium afferens, fore ut fauore dei nascatur eis filius, pulcher & in-
signi robore: qui ubi ad uirilem ætatem peruenerit, compescendam esse ab
eo Palæstinorū insolentiam, iussitq; ne capillitium ei detonderetur, utq; deo
sic uolente ab omni alio potu abstineret, sola aqua contentus. postremo ad-
dens à deo se missum abijt. illa marito reuerso angeli uerba indicat, mirè præ-
dicans iuuenis staturā et pulchritudinē, ita ut uir tali laudatione motus ad ze-
lotypia, nonnihil de uxoris pudicitia male suspicari inciperet. quæ uolēs hūc
mariti stultū mœrorē adimi, supplex deū rogauit, ut iterū angelū mittere di-
gnaretur. quò ille à cōiuge etiā posset cōspici: & impetrata hac gratia, rursum
in suburbano uersantib. apparuit angelus soli mulieri. illa rogat ut paulisper
maneat dum uirū adducit, quo permittente, cū Manochē mox ad eum reuer-
titur. quo uiso, ne tū quidē suspicari desijt: rogauitq; ut sibi quoq; eadē indi-
caret. illo respondente, satis esse q; mulier sciat: iubet quisnā esset dicere: ut na-
to filio referre ei gratiā & munus aliqd donare possint. negauit ille sibi opus
muneribus, nec enim horum causa de filio lætū se attulisse nunciū. cumq; ite-
rum rogaretur ut saltē hospitalem tractationem admitteret, non annuit. tan-
dem exoratus ut paulisper maneret dū aliquid affertur, cū mactasset hædum
Manoches, coquendumq; uxori dedisset, paratis omnib. iussit deponi in pe-
tra & panes et carnes absq; uasculis. quo factō uirga quam gestabat carnes at-
tigit: confestimq; flamma emicante cum panibus absumptæ sunt, & angelus
fumo tanquam uehiculo in cælum ascēdere ab eis uisus est. Manochē autem
solicito ne quid periculi immineret ex aspectu numinis, uxor bono iubet esse
se animo, affirmans magno suo bono deum se uidisse: cumq; concepisset, di-
ligenter mādāta retinuit. Nato deinde infanti Sampson est nomen inditum.

quod robustum significat: qui mox egregia animi ac corporis indole præditus, promisso capillitio uictusq; sobrietate diuinū nescio quid præ se ferebat.

Ind. 14 Cumq; adoleuisset, comitatus parentes in Thamnam urbem Palæstinorum conuentus tempore, implicitus amore puellę indigenę, rogauit suos parentes, ut id connubiū procurarent. quibus excusantibus quod diuersi essent generis, quodq; religio uetaret eiusmodi nuptias, uicit iuuenis pertinacia, effecitq; ut uirgo sibi desponderetur. crebrò deinde sponsam interuisens, in itinere in leonem incidit, nec tamen eius occursum declinauit licet inermis, sed nudis manibus adortus beluę fauces elisit, eiusq; cadauer in dumetū uig uicinū abiecit. aliquot post diebus eandem uiam ad puellam remetiēs, offendit examen apū mellificare in leonis pectore, & sumptis inde tribus fauis eos cū cæteris muneribus adamatę obtulit. Ad nuptias deinde celebrādas Thamnitas conuocat, qui quòd uires eius haberent suspectas, honoris specie triginta assectatores ex equalium numero iuueni adhibēt, iussos obseruare nequid auderet. Conuiuis deinde ut sit hilarescentibus, ait se quæstionē propositurum suis sodalibus, quam si intra sex dies soluerent, cuiq; sindonē se daturū & tunicam. qui tum q; sagaces uideri cuperent, tum q; lucrum nō fastidiret, iubet eum proponere. Ille, Ex uoraci, inquit, cibus prodijt, & ex immiti suauitas. in his explicandis cum hæssissent triduo nec proficerent, puellam aggrediuntur minis simul & precibus, ut expiscata secretum ē marito indicium sibi faceret. ille repulsis aliquandiu blandicijs, cum rogandi finem non faceret, & lachrymans gratam se illi negaret, tandem nihil suspicans rem totā de leone aperit, & unde tres illos fauos nactus fuerit. illa iuuenibus prodit omnia. ergo cum præfinita soluendę quæstioni dies adesset, ante solis occasum conuenientes: Neq; leone, inquit, quicquā occurrenti immitius, neq; melle gustanti suauius. Ibi Sampson subiecit, neq; muliere dolosius, quæ uobis quæstionē nostram aperuit. Nihilominus illis persoluit quæ promiserat, spoliatis quibusdam Ascalonitis quos fortè per uia inuenit obuios: sed iratus mulieri remisso nūcio res suas sibi habere iussit ac gerere. at puella contēpta ut uicissim illi moueret stomachū, nupsit eius sodali qui priores nuptias conciliauerat. Hac contumelia cōmotus Sampson, decreuit de tota gente pœnas sumere: & cō-

Ind. 15 modum maturis segetibus tempus iam messis aderat. ergo comprehensis trecentis uulpibus, & facibus ad caudas earum annexis, per arua Palæstinorum omnes dimisit, quibus passim discurrentibus totus frugum prouentus momento ferè temporis concrematus est. Quo cognito gētis principes, & quid Sampsonē ad perpetrandum facinus mouerit, missis in hoc Thamnan satellitibus, uxore quōdam eius cum cognatis, damni dati reos prius factos, uiuos exusserunt publicè. Sampson autem in Palæstinos latè grassatus cēdibus, ad habitandā Ætam se contulit. ea est petra bene firma, in tribu ludę sita. At Palæstini totam tribū bello impetunt. quibus bellum deprecantibus, quod nec Sampsonis culpæ essent affines, nec de solenni tributo quicquā diminuerēt, responsum est nō absoluendos ab hoc crimine ni Sampsonis deditionē facerent. Illi uolētes hanc suspensionē à se amotā, armatis tribus milibus ad petram ueniūt: & expostulantes quod suis facinoribus Palæstinos Hebreis infensos redderet

redderet, qui irritati facile possent toti genti magnā aliquam eladē repēdere, dicētesq; in hoc se uenisse ut cōprehensum illis dederēt, postulabant ut consensu ipsius facere hoc sibi liceat. qui iureiurādo accepto nihil præterea molituros, sed hosti tantū deditiōē faciendā, descendēs de petra in cognatæ gentis potestatē se permisit: & illi uinctum prius duobus funibus, Palæstinis tradendum ducebāt. cumq; uentū esset ad locū, qui obscurus antē, nunc ex Sampsonis facinore inclaruit, Maxilla nominatus, nec procul abessent à castris hostiū, procurrētibus obuiā Palæstinis, & lētitiā re ex sentētia gesta clamore testātibus: Sampson abruptis repēte uinculis, arreptaq; maxilla asini quæ fortē iacebat prę pedibus, in medios hostes irruit: qua feriens quotquot assequi potuit, circiter mille interfectis cæteros metu dare terga cōpulit. qua uictoria plus satis elatus, & opis diuinæ immemor, cū totum sibi tribueret, q; maxilla tantū armatus fudisset ac fugasset hostiles copias: ingēti siti oborta, confessus nihili esse quātaslibet uires humanas, deo uictoriā acceptā retulit: supplexq; rogauit ut arrogantiæ data uenia, succurreret & periculo se eximeret, nec irritæ fuere preces, sed copiosus fons subito ē quadā petra prorupit. loco Maxillæ nomē Sāpson imposuit, qd in hodiernū usq; durat. Post hoc præliū iā Palæstinos cōtēnens uenit Gazā, & in publico diuersorio egit. quo audito Gazæorū magistratus, ne clā abire posset, stationes pro portis collocāt. Sāpson uerò qui insidias maturē senserat, circa mediam noctē surgēs, portas cū ipsis claustris ac uectib. cæteroc; paratu reuulsas, & humeris impositas, in montē qui est supra Hebronē perlatas deposuit. paulo uero post à patris institutis desciscere, & in peregrinos mores degenerare incepit, quod ei omniū malorū fuit principiū. cū em̄ meretricē quandā Palæstinā adamasset, nomine Dalalen, consuetudine eius delectabatur. Quamobrē qui apud Palæstinos rerū potiebātur accedunt eā, & magnis pollicitationibus inducūt ut eliciat ē Sampsonē causam tāti roboris, propter quod inuictus haberetur ab hostibus. Assensit illa, & cū prima occasio data est, inter cōpotationē & muliebres blandicias extollens eius res gestas, omni astu utebatur ut cognosceret cur tāto opere uirtute excelleret. Sampson uerò adhuc mētis cōpos eisdē artibus cōtra mulierem utēs: si septenis, inquit, uitibus flexilibus reuinctus fuero, siam nihilo alijs fortior. Tacuit illa, rē ita se habere putans: cōmunicatoq; super hoc cum magistratibus cōsilio, inclusaq; in penitiorē domus parte manu militū, bene potum ac sopitū accuratē ut ab ipso didicerat uinxit, deinde excitato indicat adeesse quosdā qui illū uellēt aggredi, ille ruptis uirgeis uinculis ad resistendum se expedit. Mulier tūc frustrata paulo post aliam opportunitatē nacta, grauibus querelis aggressa est uirum, q; amāti non satis fidēs, celaret eam id, qd maxime scire cuperet, ac si nesciat tacere, quicquid alios scire amasio suo nō expedit: rursumq; simili figmēto elusa est, cū septē funib. alligatū perditurū se uires diceret. experta em̄ hoc q; nihil effecit: cūq; urgere nō desisteret, tertio mulierē ludificatus est, dicēs capillos suos oportere implecti licio, atq; ita parari uincula, ac ne hoc quidē uerū experta, postremò adhibitis omnib. artib. nō prius rogādi finē fecit, q; fatali iā necessitate instāte, uictus importunitate Sampson in gratiā mulierculæ suū ipse secretū prodidit: Deus, inquit, mei curā habet, & eius prouidētia natus hāc comā alo, cuius tōsurā ipse mihi interminatus

Ind. 19

interminatus est. nam in eo capillitio totas sibi vires cōsistere. Hoc cognito, nescienti comam derafit, & hoc pacto imbecillem factum inimicis prodidit, repugnare amplius non ualentē. illi orbatum oculis & uinctum abduxerūt. Procedente deinde tempore cum iam capillus repullularet, cumq; solēne Palæstinis adesset epulum, cōfidentibus optimatibus in quodam fano cuius tetum duabus columnis sustinebatur, accitus est & Sampson ut misero intercompotandum illuderent, qui hoc extremum malum existimans quod illi fores ulcisci non quiret, iubet puerum à quo manu ducebatur, ut, ad illas columnas se acclinet, iam, ut tum simulabat, defatigatū. quibus admotus sic eas concussit, ut subuersæ totius ædificij ruinam traherent, qua tria millia hominum sunt oppressa, & inter cæteros ipse Sampson. Hic finis uiri fuit, exacto principatus anno uigesimo, admirandi ob incōparabilem animi simul ac corporis fortitudinem, qua in hostium perniciem usq; ad extremum halitum usus est. Nam quod à muliere deceptus est, humanæ infirmitati imputari conuenit, pronæ ad eiusmodi uitia. cætera dignus sempiterna memoria uirtutis nomine. cognati uerò eius cadauer in patriam reportatum, apud Sarasam oppidum monumento maiorum intulerunt.

Quomodo filij sacerdotis Elis à Palestinis in prælio sunt cefi. Cap. XI

XIII
Ruth. 1

POST Sampsonis autem obitum præfuit Israelitis Elis pontifex, in cuius principatu fames ualida eam regionem inuasit, quam non ferens Abimelechus Bethlemorum ciuis, quod oppidum est tribus Iudæ, assumpta uxore Naami, & filijs communibus Chellione & Mallone, in Moabiticam terrā migravit. cumq; ibi prospera fortuna uteretur, filijs suis uxores dedit eius gentis foeminas, Chellioni Orpham, Ruthem Malloni, exacto autem decennio Abimelechus cum filijs breui tempore alius post alium obiit. quo casu Naamis in maximum moerorem coniecta, desolata à charissimis quorum cōsuetudinem amor patriæ prætulerat, mutato pro re consilio reuerti ad sua decreuit. iam enim res patriæ in meliori statu esse perceperat. nurus aut eius non sustinebāt ab ea diuelli, & uelit nolit comitari eā uolebant. at illa precata eis felicius coniugium, quàm in quo cum filijs suis uixissent, & in reliquis rebus prosperitatem, & docens quod in se nihil esset opis, rogabat ut manerēt, neue relicta patria in euentū incertum sequi miseram socrum cuperent. His monitis Orpha paruit: Ruthem uerò nolentem manere, cuiusuis fortunæ futuram sociam secum socrus abduxit. Quæ postquam unā peruenerunt Bethlema, Bozus Abimelechi cognatus eas excepit hospitio. cumq; Naamis à ciuib. suo nomine appellaretur, iustus, inquit, uocaretis me Maram. significat aut Hebræorum sermone Naamis felicitatē, Mara dolorē. Et cum esset messis tempus, Ruthe permissu socrus exhibat ad spicilegium, ut cibos sibi pararēt, casuq; in Bozi rus deuenit. qui cū paulo post superuenisset, conspicatus puellā, de ea uillicū percōtatur. is denarrauit omnia dño, quæ paulo ante ex ipsa cognouerat. qui exosculatus in ea beneuolentiā erga socrū, & affectū erga defunctum maritū, noluit spicilegio contentam esse, sed permisit ut sibi ipsi meteret quantū posset, ac sumeret: mandauitq; uillico ne eam prohiberet, & ut unā cū messoribus prædiū ac potū ei præberet. Ruthe uerò acceptā ab eo polentā seruauit socrui, & uespere cū frugibus collectis simul attulit

Ruth. 2

attulit: sed & Naamis seruauerat sibi quasdam partes ciborum, quos ei uicini contulerant. narrat deinde socrui, quid ei Bozus dixerit: auditoque ex ea quod cognatus esset, & propter pietatem forsan curam earum habiturus, exiuit etiam sequentibus diebus ad spicilegiū cum Bozi ancillis. post aliquot dies iam hordei tritura peracta uenit Bozus in suum rus, & cubabat in area. hoc cognito Ruth. 3 cogitauit Naamis in rem ambarum fore si Ruthe cum eo cubaret: misitque eam Ruthem dormiturā ad pedes eius. quę nefas rata nō parere socrui, fecit quod iussa est. ac primò non sensit hoc Bozus altum dormiens: sed circa mediam noctem experrectus, sentiensque eam unā cubare, quę fuit quęnam esset. edidit illa nomen, & famulam se in eius potestate dixit. Tacuit ille tum, sed mane summo priusquam famuli ad opus surgerent, excitatā iussit hordei quantum ferre posset capere, & priusquā aliquis eam ibi dormisse uideat, ad socrū redire. cauēdos enim tales rumores, maximē si nō de nihilo oriātur. Cæterū meū, inquit, consilium est hoc. rogabis eū qui tibi propinquior est quā ego, ante uxore opus habeat. quod si aiat, sequeris eū: sin minus, mea legitima cōiux Ruth. 4 eris. Hęc uerba ubi renunciauit socrui, bonā spem habuerunt, Bozo res earum curę futuras. circa meridiem uerò reuersus ille in oppidum, senatū coire fecit: ac mox Ruthem & cognatum illum acciuit. Qui postquā uenit, Abimelechi, inquit Bozus, & filiorum sortem possides. falsus est alter possidere se, idque iure propinquitatis. Tum Bozus, ergo non ex parte tantū legum meminisse oportet, sed omnia iuxta præscriptū earum facere. ecce adest mulier, quam si uis possessionē agrorum retinere, lex te ducere iubet. at ille Bozo & sortē & mulierē celsit, quandoquidem & ipse defunctorum esset cognatus. Sibi enim iam & uxorem esse & liberos. Id Bozus apud senatum cōtestatus, iussit mulierē accedere illum, & iuxta legem calceum ei detractum in faciem incutere. quo facto Bozus duxit Ruthem, et anno elapso natus est illis infans masculus. hunc Naamis nutricans Obedem de consilio mulierū nominauit, sibi in senectute constitutę inseruiturum. nam ea uox Hebræis inseruientem significat. ex Obede prognatus est Iesseus, ex hoc Dauid rex, qui posteris suis regnū reliquit per uiginti & unā ætates duraturū. Hęc necesse habui de Ruthe narrare, uolens dei potentiā ostendere, cui facile est etiam uulgares homines ad amplissimā dignitatē perducere, sicut perduxit Dauidem ex mediocribus maioribus oriundum. Porro Hebræi per hoc tempus rebus suis iam XV.
I. Reg. 2. labantibus, bellum Palæstinis inferunt ob causam talem: Eli pontifici duo filij fuerūt, Ophnes & Phinees, hi cōtra omne ius & fas omnia sibi licere uolebant: nec contēti honorarijs muneribus, etiam à rapinis non abstinebant: mulierū insuper, religionis ergo confluentiū ad sacrum locum, pudicitia uel ui uel donis expugnabant, ita ut nihil à tyrannorum moribus differrēt. hanc insolentiā iuuenum & pater ipse magnoperē detestabatur, diuinā ultionem nunquā non expectans, & populus iniquissimē ferebat. postquam autē illorum exitiū deus & patri & Samueli prophete etiam nū puero prædixit, tū uerò nō aliter quā defunctos filios lugebat. Sed priusquā de clade in qua sunt absumpti dicā, quædā de hoc propheta narrāda sunt. Helcanes Leuita uir ingenuus Ramathā urbē in sorte Ephræmitarū habitans duas uxores habuit, Annā & Phenannā: ex quarū posteriore liberōs suscepit, nihilominus alteram quamquam

quanquam sterilem diligens. is cum sacrificatū uenisset in Siluntem, ubi tunc
 dei tabernaculū fuisse diximus, & de epulo partes uxoribus ac liberis distri-
 bueret, Anna uidēs alterius liberos cū matre cōsidentes, in lachrymas proru-
 pit, admonita orbitatis & solitudinis. cumq; consolationē mariti nō admitte-
 ret, abiit in tabernaculū supplicatura, uotumq; factura, ablata sterilitate ma-
 trem factam primū filium se consecraturā, ad ministeria dei non uulgari mo-
 re educatū. In huiusmodi precibus longas moras protrahentē animaduertēs
 Elis pontifex, qui ante tabernaculum sedebat, tanquā parum sobriam iussit
 abire. quę cum respondisset, aquam se potare, sed mœstā quōd liberis careat.
 precibus à deo sterilitatis remediū petere, bono animo eam esse iussit, pollicē-
 tus habituram ex dei munificentia filium. tum demum hilaris ad maritum re-
 uersa, cibus antē prae mœrore fastiditis usa est. in patriam deinde reuersa, bre-
 uiter uterū gerere cœpit mox ubi pariendi tempus aduenit enixa filium, Samue-
 li nomen indidit, quasi dicas exoptatum à deo. cumq; parentes gratias acturi
 deo pro accepto filio, & sacrificaturi redissent, simulq; decimas ex more affe-
 rentes, mulier uoti rea puerum Eli tradidit, deo consecratū, prophetamq; fu-
 turum. itaq; & comā alebat, & aqua tantum in potu utebatur, degebatq; cir-
 ca fanum, cuius ministerijs educabatur. Helcanæ autem alij præterea filij ex
 Anna nati sunt, & filiæ tres. Porro Samuel exacto anno ætatis duodecimo
 prophetā agere cœpit. Quadā enim nocte dormientē deus nomine uocauit.
 tum ille ratus à pōtifice se uocari, accurrit ad eum. Quo negante à se uocatū,
 deus idē tertio fecit. Tum Elis rem perspicies ait: Ego mi Samuēl nūc quoq;
 ut antē filui, sed deus te uocat. quapropter præsto esse te responde. Itaq; rur-
 sum deo uocante, rogauit quid iuberet, paratum se ad ministerium offerens.
 Tum deus: quando, inquit, præsto es, audi imminere Israelitis cladem maio-
 rem quā credibile est, & filios Elis ambos una die perituros, & sacerdotiū
 meum migraturū in familiā Eleazari. Elis enim pluris fecit suos filios quā
 meum cultum, idq; ne cum ipsorum quidem cōmodo. hoc oraculū cum ab
 adiurato extorsisset pōtifex, alioqui se non contristaturo, certiozem iam ex-
 pectationem exitij filiorū habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis cre-
 scebat, omnes eius prædictiones ueras euentu approbante. Per idem tem-
 pus Palæstini suscepta expeditione cōtra Israelitas, castrametati sunt apud ur-
 bem Amphecam: & nemine ibi occurrente ulterius processerunt. tandē con-
 gressi prælio, Hebræorū circiter quatuor milia peremerunt, reliquis trepidē
 in castra compulsis. Quamobrē Hebræi periculum extremū instare putātes,
 mittunt ad pontificē atq; senatum qui postulent arcam in aciem proferri, ut
 eius præsentia freti hostem superent, ignari eum qui sententiam semel aduer-
 sum eos tulerat fore ut uincerentur, maiorem esse q̃ arcam, quæ propter ip-
 sum erat ueneranda. Venit igitur arca in exercitū, & cum ea pontificis filij ac-
 cepto à patre mandato, si amissa arca uiuere sustineant, ne unquam in conspe-
 ctum sibi ueniāt. quorū Phineeses iam sacerdotio fungebatur, patre propter
 senium honorē concedente. Vehementer autē Hebræis arca animos addidit, ui-
 ctoriam in hac sitā existimantibus: contra hostes metuebant ne arca Israelitis
 esset præsidio. attamen utrorumq; expectationem euentus fefellit. Nam post
 conflictum sperata Hebræis uictoria, Palæstinis contigit: & quam cladem
 hi

XVI
 1. Reg. 4

hi timuerant, eam Hebræi falsi, cognouerunt frustra se in arca fiduciam col-
locauisse. namque primo impetu in fugam sunt auersi, in qua triginta homi-
num milia sunt amissa, inter quos pontificis filij ceciderunt: & arca quoque
in hostium potestatem deuenit.

*Quomodo Elis audita filiorum cede, & arce amissione prouoluit de throno
no expirauit.* Cap. XII

Eandem cladem & arce captiuitatem postquam in Siluntem Beniami
ta quidam iuuenis ægre seruatus è prælio renunciauit, tota urbe re-
pleta luctu, Helis pontifex, qui ad alteram portam sublimis in sella
sedebat, audito eiulatu suspicatus id quod res erat, noui aliquid
mali suis accidisse, iuuenē accersit. cumq; audisset euentum prælij, tam militū
q; filiorum cladem satis æquo animo tulit, ut qui deo prænūciante iam antè
hæc præsciuerat. Solent enim longe grauius afficere quæ præter expectatio-
nem accidunt. Vt uero etiam arcam in hostium potestatem factā cognouit, in-
sperato malo ictus, & doloris impatiens, prolapsus è throno exhalauit ani-
mam, uitæ anno nonagesimo octauo, principatus quadregesimo. Eadem die
Phineesis quoq; alterius è filijs uxor obiit, non ualens superesse mariti infor-
tunio. Peperit ea filium septimestrem quidem, uitalem tamen, cui ob acceptā
ignominiam loachabes fuit nomen, quam ea uox apud Hebræos significat.
Primus autem hic Elis ex Ithamari familia, qui fuit alter Aaronis filius, ponti-
ficatum obtinuit. nam antè in Eleazari familia fuit hoc sacerdotium, quod fi-
lius à patre per manus accipiebat. ille enim Phineesi id tradidit: quod mox fi-
lius & successor eius Abiezeres, filio suo Boceiæ reliquit: ab hoc Ozis filius
eius accepit: post quem Elis sacerdotio potitus est, de quo nunc loquimur:
quod mansit eius generi usque ad Solomonis tempora, quando ad Eleazari
familiam rursus rediit.

FLAVII IOSEPHI AN- TIQVITATVM IVDÆICARVM

LIBER SEXTVS.

Quomodo Palestini peste & fame coacti arcam Hebræis remiserunt.

Cap. I

PARTA de Hebræis uictoria, sacræq; arca quēadmo-
dum diximus capta, Palestini cū ceteris spolijs Azo-
tum eam referūt, & in fano dei sui Dagonis inter do-
naria collocant. Sequenti uero die mane uenientes
ut adorarēt deum suū, inuenerunt eum è basi excidif-
se, & prouoluit ante arcam: quod ægre ferē-
tes, in pristinum locum eum reponūt. cumq; sæpius
illuc accedētes, semper prostratum & adorabūdum
reperirent, stupor maximus ac perturbatio totum populū inuasit. postremo
grauissima pestis Azotiorum urbem atq; agrū adorta est. correpti enim dy-
senteria cruciabiliter moriebantur, nōnulli interanea uitiata morboq; corro-
sa

Ioseph.

m

fa

sa euomebant. Ager uero totus scatebat muribus, qui omnia uastātes, nec segetibus parcebāt, nec cæteris fructibus. His calamitatibus Azotij pressi, nec ualentes amplius tolerare, intellexerunt arcam in causa esse, & uictoriam cum eiusmodi spolijs luctuosam sibi contigisse. miserūt igitur ad Ascalonitas, postulantes ut arcam in ipsorum urbem transferrent; qui non grauatim Azotiorum legationi annuentes, cupide arcam ad se receperunt, moxq̃ eisdem quibus illi malis laborauerūt. Cum arca enim simul etiam calamitates sunt translata: itaq̃ hinc quoq̃ ablegata est ad alios, sed ne apud illos quidem permanfura. agitati enim eisdem pestibus, ad uicinas urbes eam transmittabant. atq̃ in hunc modum quinq̃ Palæstinorum urbes peruagata est arca, ueluti tributum per singulas poenam uiolatæ religionis exigens. Quæ defessæ tot malis, & alijs exemplum factæ ne arcam reciperent talia hospitij præmia referentem, nihil superesse uidebant, quàm ut bono aliquo modo à se eam ablegarēt: & cum conuenissent quinq̃ ciuitatum principes, Gittæ, Accaronis, Ascalonis, Gazæ & Azoti, dispiciebant quid facto opus esset. Ac primum uisum est remittendam esse arcam ad suos, cuius captiuitatem deus ulcisceretur, quum tot mala simul cum ea regionem ingressa homines & agros uastare non desinant. Nec defuerunt qui huic sententiæ contradicerent, negantes hæc imputanda captiuiæ isti arcæ: cuius si tanta uis esset, aut si omnino deo cara fuisset, nunquam illam in diuersæ religionis hominum manus deuenire permisisset: suadentesq̃ ut hos casus æquo animo ferrent, & sic cogitarēt, hæc omnia nō aliunde quàm à natura prouenire: quæ & corporibus & terris & plantis & ceteris potentiae suæ subditis per certas temporum uices huiusmodi mutationes ingenerare solet. Sed uicit sententia probatæ prudentiæ hominum, qui tunc aptiora ad propositum negocium censere uidebantur. His neq̃ remitti arcam placuit, neq̃ retineri, sed pro quinque ciuitatibus quinque statuas aureas dedicari deo in testimoniū gratitudinis, quod eius fauore seruati essent ex ea peste quam humanis remedijs euadere fuerit impossibile: & totidem mures aureos addi illis similes qui agris uastitatem intulerunt. His omnibus in loculum inclusis & super arcam impositis plaustrum ei nouū fabricari: uaccas deinde nuper enixas plastro subiungi, inclusis domi earū uiculis, ne sint impedimento matribus, & ut foetuum desiderio magis properent. ipsas uero deduci in triuium arcam uehentes, atq̃ ibi relinqui ut quamcūq̃ uelint uiam ineant. Et si quidem ad Hebræorum regionem se uerterint, ad eamq̃ perrexerint, credere arcam fuisse calamitatū causam. sin aliò deflexerint, retrahendas ex itinere, indubitato argumento nihil in hac inesse uiriū. hoc consilium omnibus calculis est approbatū, quod mox opere sunt exsecuti: & paratis quæ diximus, productoq̃ in triuiū plastro ac ibi relicto ipsi retrorsum discesserūt.

Victoria Hebræorum ductu Samuelis.

Cap. II

Ibidem.

Accis autem ueram uiam ingressis, & rectā non aliter quàm si deducerentur tendentibus, principes Palæstinorum sequebantur, cupientes cognoscere quò peruenirent, & ubi plaustrum sisterent. Vicus est quidam in tribu Iudæ, nomine Bethsama. huc postquam uenerunt uaccæ, tametsi pulchram planitiem ante se haberent, ulterius tamen non sunt progressæ, sed ibi plaustrum statuerunt: ad quod spectaculum à uicinis

nis mox cum gratulatione est concursum. Cum enim esset æstas, & fruges ex aruis comportarentur: ut uiderunt arcam, præ gaudio mittētes opus è manibus, ad plaustrum illud properabant. demptam deinde arcā, & uas quod stas illas ac mures continebat, in petra quadam quæ in campo exstabat, deposuerunt: & accitis uictimis peractoque sacrificio splendide epulati, plaustrum simul ac uaccas holocaustoma deo fecerunt. quo uiso principes Palæstinorum retro ad suos sunt reuerfi. Cæterum indignatio dei Bethsamitis inuasit, ex quibus septuaginta occidit, quod cum non essent sacerdotes, profanis manibus cōtrectare arcam sint ausi. quæ res lætitiā uicanorum nouo luctu non nihil obscurauit, eo magis quod suos non fatali morte, sed diuina ultione extinctos desiderabant. quamobrem indignos se ducentes qui hospitium arcæ præberet, mittunt nuncios ad uniuersos Hebræos, qui certiores faciant de arca à Palæstina reddita. illi re cognita transferunt eam in Cariathiarim, urbem uicinā Bethsamitis, atque ibi apud Aminadabum quendam Leuitam, opinione religionis ac iustitiæ celebrē, in ædibus eius collocant, idoneū sacrario locum existimantes ubi uir iustus haberet domiciliū. cura arcæ commissa est eius filiis, quam per uiginti annos cum summa laude gesserunt. tot enim annos in Cariathiarim mansit, quatuor solis mensibus apud Palæstinos detenta. Cumque populus toto hoc uicennio uotis & sacrificijs operam daret, magnamque religionem & cultus diuini curam præ se ferret, propheta Samuel animaduersa eorum promptitudine, putans se nactum occasionem adhortandi ad libertatē, & bona quæ illam sequuntur, orationem & tēpori accommodans & negotio, uerba in hanc fermē sententiam ad eos fecit: Viri Israelitæ, quandoquidē nec hostis infestus esse desinit, & deus uestris precibus flexus propitius esse incipit, oportet non uotis tantum libertatem expetere, sed eò totis uiribus incumbere, ut uel nunc tandem illa potiri contingat. Cauete ergo ne uestri met moribus hac indigni reddamini, sed pro se quisque colat iustitiā: expulsisque omnibus uitijs ex animo, purgatas mentes ad deum conuertite, & in eius ueneratione constanter perseuerate. hæc enim facientibus breui omnia bona uenient, & in primis noua libertas & uictoria de hostibus: quæ neque armis, neque robore corporum, neque copiarum multitudine consequi licet. non enim his rebus deus premia proposuit, sed probitati ac iustitiæ: qui uestrā expectationē non fallat, mihi credite. Hæc adhortationē alacris populus faustis acclamationibus excepit, promptum se offerens ad omnia quæcumque deus uelit ac iubeat. Samuel autem edixit ut conuenirent in oppidum Masphatim, quæ uox conspicuum significat, ibi hausta aqua libauerunt deo, & indicto unius diei ieiunio publice supplicatum est. Nec latuit Palæstinos Hebræos circa Masphatim congregari, sed confestim cum magno exercitu affuere, sperantes se illos nec opinos posse opprimere. quapropter trepidi ad Samuelem concurrunt, consiliū dubijs rebus petentes, nihil dissimulantes non esse sibi satis uel uiriū uel animi ad confligendū cum tam potēte hoste, à quo toties uicti discessissent: & libēter quieturos si liceat, ne ultro sibi perniciē accersere uideantur. conuenisse se ad supplicationes & sacrificia, utque sacramento ad militiā adigerentur: nunc imparatis & inermibus imminere hostē, ut nulla spes salutis supersit, ni deus à propheta exoratus periclitātes in tutelā accipiat. Ille iubet eos securo animo esse, neque enim auxilium

Ioseph,

m 2 dei

dei defore. & mactato agno lactēte, rogat deum ut in se sperantes protegat, & à ui Palæstinorum tutos faciat: ne ue patiaturs iam iterum ab eodem hoste cladem accipere. hac uictima egregie litatū est, & deus præsens ac propitius insignem uictoriā annuit. Sed priusquā totam flamma absumeret, nōdum sacro peracto, hostis in conspectu aciem explicat, rem factā se habere putans, interceptis ludæis imparatis ad pugnā, & tantū non inermibus, ut qui non in hoc in eum locum conuenerant. At longe aliter accepti sunt q̄ crederent, etiamsi quis prædixisset. Primum enim terra iubēte deo sub pedibus eorū intremuit, & uacillante uestigio nutabant, nōnulli etiā in improuisos hiatus prolabebantur: deinde fulminibus crebris attoniti, & ignitis fulguribus oculos ac manus semiustulati, ut ne arma quidem retinere possent, in fuga spem totā ponebāt. cum subito Samuel in perturbatos irruit, cæsisq̄ plurimis, reliquos usq̄ Coræos (id loco nomen est) persequi nō destitit. & fixo ibi suæ uictoriæ fugæq̄ hostium termino, qui trophæi uice esset, appellauit eum Fortem, in signū donatæ à deo contra hostem fortitudinis: qui post hanc cladem nunq̄ bellū instaurare est ausus, sed cohibente metu & accepti incommodi memoria intra fines suos se continuerūt: & inuersis rerū uicibus, eorum ferocia in partes uictoris transijt. Nec his cōtentus Samuel crebris expeditionibus & multis cedibus eos uastauit, donec omnino superbiam gentis perdomaret. agrū etiam quem prælio uictis ludæis abstulerāt, q̄ late inter Gittam & Accaronē patet, armis recepit. Reliqui uero Chananæi pacē eo tēpore cū Israelitis habebant.

Quomodo Samuel deficientibus per etatem uiribus, rerum administrationem filiis suis commisit. Cap. III

III
1. Reg. 8

Amuel autem rebus populi cōpositis, & iuridicis cōuentibus per certas urbes institutis, ipse singulis annis bis eas obibat, & iura reddebat, multoq̄ tēpore hanc præcipuā curam habuit, ut patris legibus respub. administraretur. Deinde senio grauāte, ut consuetis munis sufficere non posset, filiis suis principatum & curā reip. tradidit: quorum seniori loheli, iuniori Abiā, nomen erat: mandauitq̄ ut alter in Bethelis, alter in Barsabe ius diceret, partito populo, & sua cuiq̄ iudici parte attributa. In his manifestum exemplum exhibitum est, non semper patribus similes nasci filios, sed interdum ex malis bonos, sicut tunc contra ex bono mali prognati sunt. Relictis enim paternis institutis diuersissimam uiam ingressi, muneribus corrupti iustitiam opprimebant, & in iudicando non tam ueritatis quā lucris respectum habebant, solutiq̄ in luxum ac delicias, tum dei uoluntatem, tum patris cōtemnebant, cui nihil magis erat cordi, quā ut in populo iustitia uigeret quam maxime.

Quod populus offensus Samuelis filiorum moribus, regem sibi dari postulauit. Cap. IIII

III

Opulus autem uidens rempub. cura & diligentia prophetæ optime constitutam, labefactari per filiorum eius impotentiam, uehementer offensus ad patrem concursum fecit, qui tum habitabat in urbe Ramatha: & cōmemoratis filiorum eius iniquitatibus, quodq̄ ipse iam senio debilis, more solito præesse administrationi rerum non posset, obnixè precabatur ut regem aliquem declararet, qui toti genti cum imperio præsit, & à Palæstinis illatæ toties iniurię poenas debitas exigat. Hęc populi uoluntas uehementer Samuelē contristauit, qui propter innatam iustitiā non amabat

bat regiam potestatem ut nimiam. Valde enim optimatū gubernatione delectabatur, nō aliam ad felicitatē populi cōducibiliorem existimans. adeoq̃ res hęc hominē sollicitū habuit, ut nec cibum nec somnum prae cura caperet, sed per totam noctem se in lecto uersaret, multa interim animo uolutans. Sic affecto deus se uidendū praeiuit, consolatus eum ne postulata populi ægre ferat: dicens nō tam ad ipsam pertinere hanc contumeliā, quā ad se, quē nolint sibi solum esse regē: idq̃ moliri coepisse iam inde ex quo primū ope sua ex Aegypto sunt educti, uerū nō multo post futurū est, inquit, ut eos consilij huius sero poeniteat: quādo nec factum infectum esse poterit, & ipsi suam erga me æque ac te ingratitudinē damniabūt. Nunc iubeo te eis creare regē quem ego designauero: idq̃ prius q̃ facias, praeiuebis quantū malorū sibi ultro asciscāt, protestaberisq̃ eos te inuito ad mutationē status in deterius properare. His auditis Samuel, mane cōuocatis ludæis, declaraturū se illis regem promissit, addens uelle se prius indicare, quæ erunt sub regibus ferenda, & in quātis incōmoditatibus erit uiuendum. Scitote ergo primū q̃ à uobis abstrahēt uestros liberos, & alios aurigas sibi faciēt, alios equites & satellites & cursores, & tribunos ac cēturiones: & alios itē opifices, armorum suorum ac curruum aliorumq̃ instrumentorū fabros: præterea uillicos agrorū suorum & aratores, & uinearū fossiores: & nihil est quod nō cogentur facere more mancipiorum quæ pecunia parantur. Filias quoq̃ uestras facient sibi unguētarias, & culinarias, & panificas: & ad alia ministeria compellēt, quæ ancillæ necessarii uerberum formidine obeūt. possessiones etiā uestras uobis ablatas eunuchis suis & satellitibus donabunt, & pecorum greges unicuius ē suis largientur. & ut compēdio dicam, seruietis unā cum omnibus uestris regi, non secus atq̃ domestici eius famuli. cumq̃ hęc omnia patiemini, ueniet uobis in mentem huius meæ prædictionis, & poenitentia tacti supplices dei miserationem implorabitis, ut uos à regib. liberet. uerū ille nō admittet eas preces, sed repulso sinet dare poenas incōsultæ temeritatis. His præmonitionibus multitudo erat surda, nec à proposito dimoueri poterat, contēptis omnib. quæ Samuel in rem eorū afferebat: sed urgebat obstinate ut missa futuri cura regē crearet: quando quidem nisi regis ductu uindicare se de inimicis gentibus non ualerent: nec esse absurdū, si cum finitimi omnes regnentur, & ipsi eandē reip. formā accipiāt. Samuel uero uidēs se prædictionib. suis parū proficere, sed pertinaciter eos in sententia manere: Nunc, inquit, abite domū quisq̃ suā, & cū tēpus erit accersam uos, q̃ primū cognouero, quem uobis regē deus dare uelit.

Saulus iubente deo rex declaratur.

Cap. V

Rat quidam ex tribu Beniamitide, uir bene natus & laudatis moribus, nomine Cis. huic erat filius, nomine Saulus, egregia tū statuta tum specie, quibus respōdebat & animus. Hic Cis cum eximias asinas, quibus prae cæteris iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrantes amisisset, filiū cū uno famulo ad eas quærendas misit. qui cū perlustata sua tribu eas nō inuenisset, ad alias uenit: & cū nusquā cōparerēt, decreuit redire, ne patri solitudinis causa fieret. & dum nō longe à Ramatha oppido iter faciūt, famulo admonente habitare ibi prophetā ueridicū, eūq̃ omnino consulendū esse: sic enim scituros quid actum esset de asinis: respondit,

Ioseph.

m 3 nihil

1. Reg. 9

1. Reg. 10

nihil se habere quod mercedē diuinatiōis daret. iam em̄ uaticum esse cōsumptum. & dicente famulo, superesse quadrantē sici, eūq̄ dari posse, nesciebat em̄ prophetā mercedes nō accipere, itum est ad illū: inuētisq̄ circa portam uirginib. aquatū euntib. interrogant ubinam sit prophetę domiciliū. quę indicatis ædibus, iubent properare prius q̄ eat ad coenā, præbere em̄ eū epulum, & nihil esse in mora nisi ut ille primus accūbat. Samuel aut̄ hac ipsa de causa cōuiuas uocauerat. nā pridie cum per totā diē precatus esset deū, ut certiores se redderet quē creaturus esset regē, in crastinū se id facturū pollicitus est: circa eandē enim horā missurū se Beniamitā quendā iuuenē, quam ob rē sedebat in solario, expectans p̄finitū tēpus: quo peracto ad coenam se cōferebat. cūq̄ Saulū offendisset, deus inspirauit ei, hunc esse futurū principē. Saulus uero accedens eū, salutatū prius rogat ubi propheta habitat. hospitē em̄ se hoc ignorare. cūq̄ ille respōdisset, se eū esse, & ad coenam duceret, dicens nō asinas tantū quas quæreretur saluas, sed omniū omnia bona in potestātē eius fore: supra spem, inquit, meā sunt ista domine. neq̄ em̄ ea est mea trib. quæ reges profecerat, & familia mea humilior est alijs familijs. tu uero ludis me, & maiora q̄ pro mea cōditione loqueris. Propheta aut̄ deductū eum ad conuiuiū accumbere fecit, & famulū supra alios uocatos. erant hi septuaginta numero. iussitq̄ ministris ut Saulo portionē regiam apponerent. cūq̄ iam hora dormiendi adesset, alij quidem surgētes domū quisq̄ suam reuertebantur. Saulus uero apud prophetam cū famulo pernoctauit. & cum primū dies illuxit, Samuel excitatum eum in uiam deduxit. Postq̄ autē egressi sunt urbem, monuit ut famulo præcedere iusso, ipse paulisper subsisteret. esse em̄ q̄ sine arbitris illi uellet dicere. tum Saulus famulū ablegat, & propheta deprōpta lecytho caput iuuenis oleo perfundit, simulq̄ regē salutat, deum ei honorē hūc ratū facere. dicēs, pro tutela Hebræorū, quorum iniurias bello Palæstinis illato ulcisci debeat. hæc ita fore hoc argumēto cognoscere poteris. In hoc itinere offendes tres homines religionis ergo tendētes ad Bethelā: quorū primū uidebis ferre tres panes, secundū hędum. hos tertius sequetur utrē uini baiulās. hi tibi comiter salutato dabūt panes duos, & accipies. inde uenies ad Rachelis monumentū, ubi occurret tibi qui nūciet inuētas esse asinas. Inde progressus ad oppidū Gabatha, in coetū prophetarū incidēs: & correptō diuino spiritu, unā cū illis prophetabis, ut quotquot hæc uiderint, attoniti miraculo dicāt, unde hæc felicitas Cisi filio: his signis uisis certo scito deū esse tecū: & saluta patrē tuū & cognatos. Venies aut̄ Galgala, me accersente, ut pro his deo pacificas hostias immolemus. His prædictis dimisit iuuenē: & quicquid prædictū est occurrit ei in hoc itinere. Postq̄ aut̄ domū rediit, percōtante cognato suo Abenaro, quē præ cæteris diligebat, quō successisset peregrinatio, nihil illū celauit, ne hoc quidē q̄ apud prophetam fuisset, & ex eo cognouisset inuentas esse asinas. de regno tantū tacuit, ne ea res uel credita inuidiā, uel nō credita uanitatis opinione ei cōtraheret. quāuis em̄ & amicus esset & cognatus, tutius tamē ac cōsultius arbitratus est silentiū, reputans credo humanæ naturæ infirmitatē, q̄ nemo cōstans in amore, sed etiāsi manifesto diuino suffragio felicitas cōtingat, tamē alios sibi præferri inique & inuide ferūt. Porro Samuel populū in oppidū Masphatim cōuocat, & cū frequētes adesse uideret, in hanc sententiā alloquitur

quitur. Hæc iussit me dñs suo nomine ad uos perferre. Ego uos in libertatem uindicauī, primū Ægyptiorū seruos, deinde à uicinis regibus toties uictos ac subiugatos. pro quib. beneficijs hæc mihi gratiā reponitis, quod abrogato mihi quātū in uobis est imperio, quasi nesciatis utilissimū esse homini à deo regi, unū è uestro numero digniorē existimatis, qui uobis præsit: qui subditis tā q̃ pecudib. pro sua libidine utēs, quidlibet in quēuis licere sibi uolet. nō em̃ fieri pōt, ut homo erga hominē sic affectus sit, quēadmodū ego erga à me ipso conditū. Eia quādo plus apud uos potest temerarius animi impetus q̃ uel religio uel beneficiorū memoria, digeratur multitudo per trib. & familias, & fiat sortitio. Quo factō Bēiamiticæ tribus fors exijt. dein familiarū nominib. in urnā cōiectis, Metri familiæ fors obuenit, postremo cū uiritim sortitio fieret Saulo Cisi filio regnū sortito obtigit. Iuuenis uero qui hoc præsciebat, abdiderat se, uideri uolēs inuitus ad regnū accedere. Tāta fuit præditus modestia simul & tēperantia, ut cū pleriq̃ uel modica felicitate potiti uix sui præ lætitia sint cōpotes, & omnib. se ob oculos ingerāt: hic tot populorū rex declaratus ac dñs, nō modo non ostentaret se, uerū etiā è subditorū conspectu subduceret, ut nō absq̃ negotio posset inueniri. cūq̃ nūq̃ cōparēte Saulo omnes essent solliciti, hæsitātes quidnā fieri oporteat, propheta precib. deū appellat, ut latebras indicet, desideratūq̃ iuuenē exhibere dignetur. q̃ ubi impetratū est, mittit qui eū adducāt: & postq̃ uenit, in medio populi iuuenē statuit uniuersis cōspiciū, ut qui humeris tenus supra omnes excelleret, & ipsa statura maiestatem regiā præ se ferret. Tum propheta: Hunc uobis deus dat regē. cōtemplamini quantū omnibus præminet, & q̃ sit hoc honore dignus. Cūq̃ populus acclamasset. Viuat rex: propheta cōscriptis in libro omnibus quę illis sub regia dominatiōe erāt euentura, recitauit ea populo rege præsentē, & librū in tabernaculū dei reposuit, ut esset apud posteros prædictionis suæ monumētum. His ita perfectis, dimissoq̃ populo, ipse reuersus est Ramatha in patriā. Saulū uero in natale oppidū Gabatha redeuntē multi boni uiri comitabātur, ut nouo regi debitū officiū præstātes. Sed plures mali & factū hoc eorū uitio uertebāt, & ipsi contempto rege nullis uel munerib. uel obsequijs gratiā eius demereri conabātur. Mēse aut post acceptū regnū elapso, exortū cōtra Naasē Ammanitarū regē bellū apud omnes ex æquo autoritatē illi parauit. Hic em̃ diu ludæis ultra Iordanē habitātib. infestus, postremo cū magno & forti exercitu regionē ingressus urbes eorū subiugare cōepit: nec cōtētus libertatē in præsens abstulisse, ut oēm rebellādī materiā in futurū adimeret, tā ultro deditis, q̃ ui subactis dextrū oculū eruebat: ut qm̃ scutū sinistro prospectum negat, omnino inutiles bello fierēt. hoc modo tractatis trās amnē incolentibus in Galadenam exercitū duxit: & castrametatus ad primariā regionis urbē, cui nomē est labes, oratores eò misit, qui cōditiōes offerret, ut aut deditiōe facta dextris oculis orbētur ut aliī: aut internecionē hominū & oppidorū excidiū expectēt. eligerēt ipsi utrum mallent, paruā corporis particulam decidere, an in omnium facultatum simul & uitæ discrimen uenire. Tam ancipiti optione territi Galadeni, nec hostile responsum dare ausi sunt, nec pacatum: sed inducias septem dierū petierunt, ut missis ad consanguineos nuncijs postularent auxilium, & si impetratum fuerit, bellum gerant, sin minus, promittebant se

deditionem facturos quacuncq; conditione hosti liberet. Naases autē qui Galadenos contemnebat, nō grauatim inducias dedit, permisis undecuncq; suppetias implorare. qui euestigio per oēs Israelitarū urbes nūcios dimiserunt, significantes se minis Naasis in extremam desperationem adductos. sed quocuncq; illi uenirent tantundem metus quantum moeroris afferebant, ut nemo se mouere auderet. cæterum cum ad regiam quocq; uenissent, & ibi etiam populus sicut in alijs oppidis afficeretur, nil aliud quā moerēs, Saulus rure domum reuertēs, & animaduersa moestitia populi, scitatus satī salū res essent, & quæ noua causa tristitiæ: ex nuncijs omnia cognouit. mox percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & labenenis referre, se tertia die uenturum auxilio, & ante solē exortum hostes profligaturum, ut exoriens Ammanitas fūfos ac fugatos, miseros uero ciues periculo exemptos inspiciat. atq; his mādatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus uti decreuerat.

Sauli uictoria contra Ammanitas.

Cap.

VI

1. Reg. 12

Olens autē poenę formidine populū ad Ammaniticū bellū excitare, quo celerius cōueniret, boū qui fortē ab opere ueniebāt neruos succidit, idē passuros minatus qui postridie cū armis ad Iordanem nō afforēt, secuturi quocūq; ipse ac propheta ducerēt. Eo metu factū est ut cū omnes ad præsinitū tēpus præsto essent, recēssit apud Balā oppidū copijs, inuenirētur septingēta milia cōfluxisse, absq; tribu Iudæ: quæ sola armauit LXX milia. Trāsgressus dein Iordanē & decē schoenorū spatiū nocte una emēsus, ante solis ortum quō destinarat peruenit: & diuiso trifariā exercitu, undiquaq; hostem nihil tale expectantē aggreditur: & acriter pugnādo in gēti strage edita inter cætero Naasen regē occidit. Hęc uictoria Sauli nomen apud omnes Hebræos inclytū reddidit, fama longe lateq; fortitudinē uiri celebrante. Si qui enim erāt qui prius eū contēnerent, tunc mutata in diuersum opinione nullo nō honore dignū prædicabāt. nam nō cōtētus labenenos seruasse, in Ammanitarū regionē irruptione facta totā uastauit, & ditato ex præda exercitu, gloriose domū reuersus est. Populus uero nimio gaudio gestiēs, placebat sibi q; talem regē esset nactus, & illis qui inutile fore dixerāt insultabat, rogitans ubi nunc essent isti contēptores, & ad suppliciū eos deposcens. & alia multa iactabat, ut solet multitudo, quoties in aliqua felicitate cōstitutā cōtra autorū eius aduersarios iritatur. Saulus interea studium quidē ac bene uolentiā eorū collaudabat, sed iureiurando affirmauit nō passurū ut quisquā ē consanguinea multitudine tam festo die rapiatur ad suppliciū. Periniquum enim esse uictoriā à deo datā ciuili sanguine polluerē: sed magis decere ut positis odijs diē epulis ac hilaritate trāsigāt. Post hęc Samuele monēte opus esse alteris comitijs per quæ Saulo rata fiat regni possessio, cōuentus fit apud oppidū Galgala. ibi rursū inspectāte tota multitudine propheta unxit Saulū sacro oleo, atq; iterū regē cōsalutari fecit. Ita factū est ut mutato reip. statu regia dominatio introduceretur. Sub Moyse em̄ & discipulo eius Iesu, qui tū exercitui cū imperio præfuit, optimates rē administrabant, post cuius mortē octo decim annis populus sine summo magistratu uixit: deinde rursū ad pristinā regiminis formā redierūt, qui belli gerendi sciētia & fortitudine præcelleret, supremū iudicē constituēdo, quam ob rem totum hoc tēpus, quo talis status durauit

durauit, appellauerunt iudicum. Samuel autem propheta priusquā comitia dissoluerentur sic est allocutus populum: Adiuro uos per maximū deum, qui uobis optimos illos fratres Moysem & Aaronē misit, & patres uestros ex Ægypto eduxit: ut absq; pudore ac metu omni ue affectu alio, libere dicatis, nū quid cōtra ius & æquum fecerim, uel proprij lucri cupiditate, uel in alterius cuiusquam gratiam. Coarguite me si cuius uitulum aut ouem, aut aliud quid tale accepi: cum tamen huiusmodi munuscula quæ in quotidianū uictum cedunt, ab ultro dantibus sumere, uitio uerti non soleat: aut si cuius iumento ad meas necessitates usus sum. in his & similibus si quem offendi, nūc rege præsente dicite. Acclamatum est uno ore, nihil tale eum fecisse, sed sancte & iuste principatum gessisse. Tum ille, Gaudeo nullas esse uestras de me querelas, at ego habeo nonnihil quod cōquerar, si uera loqui licet: quæ tamē iniuria magis ad deum attinet, quem certe hoc facto ualde offendistis, quòd aliū regem poposcistis, oportebat enim uos meminisse, quòd auus uester Iacobus, I. Reg. 7 L X X solis hominibus uestri generis comitatus, fame coactus in Ægyptū deuenit. Cumq; ibi in multa milia propagata esset eius progenies, eaq; graui & contumeliosa seruitute ab Ægyptijs premeretur, inuocantib. uestris patribus, absq; ullo rege deus tantā multitudinē eripuit, missis in hoc Moyse & Aarone fratribus: qui uos in hanc terrā induxerūt quam nunc possidetis. & tamen post talia beneficia non semel prodidistis uerā pietatē ac religionē. Nihilominus subiugatos ab hostibus liberauit, dum eius ope uicistis primū Assyriorū potentia, deinde Ammanitarū ac Moabitarū, & postremo Palæstinos. atq; hæc omnia confecistis nō regū auspicijs, sed ductu Iaphthæ & Gedeonis. Quæ igitur dementia uos impulit, ut detrectantes imperiū dei, sub rege esse malletis? Gessi tamen uobis morē, eo declarato, quē ipse elegit. Vt autē manifeste sciatis deum uobis iratum, nec ei placere in regnū uersam uestrā rempublicā, dabo euidēs signum diuinitus. Qualem enim nūc quisquā estatis medio uidit in hac regione tempestatē, talem nunc impetrabo à deo, quæ uerbis meis fidem astruat. Vix ea fatus erat, cū tanta uis tonitruū ac fulgurū & grādinis ingruit, ut attoniti extremaq; timentes faterentur se peccasse, & per inscitiam in hunc errorē prolapsos, rogarentq; prophetam ut paterno affectu eos complexus, in gratiā dei placati reponeret, & quemadmodum aliorū antea, huius quoq; peccati ueniam impetraret. pollicitus est ille rogaturū se pro eis deum, & exoraturum: simulq; cōsiliū dedit, ut probi ac iusti esse perpetuo studerēt, nec unquam obliuiscerentur, in quātas clades & calamitates ob neglectum uirtutis incidissent. meminissent præterea prodigiorū dei legumq; per Moysem latarum, si caram haberent uel suam ipsorum uel regis incolumitatem. quòd si hæc negligerent, prædixit grauem ultionem tam ipsis quā regi nō defore. atq; ita denuo confirmato in regno Saulo, conuentum missum fecit.

Palestini Hebræos bello aggressi uincuntur.

Cap. VII

REx autem delectu habito, conscriptisq; tribus milibus, duo milia sibi uoluit esse satellitum, cum quibus ad habitandū Bethela se contulit: reliquos Ionathæ filij satellites esse iussit, quem misit in Gabā. ille uero expugnauit castrum quoddam Palæstinorum non longe inde distans. Qui enim Gabam tenebant, perdomitis Iudæis arma ademerunt, &

VI

I. Reg. 13

& occupatis opportunis locis præsidij ea cōmuniuerūt, & omni prorsus ferri usu eis interdixerūt, quā ob rē si quādo agricolis opus esset aliquo ferramēto, puta uomere aut ligone, aut alio ad colendum agrum necessario, à Palæstīnis instrumentum erat petendum. Vt uero audiuerūt expugnatū castrum, indignati & non ferendam cōtumeliam dictitantes, armant contra Iudæos trecenta milia peditum, curruum triginta milia, equitum sex milia: & castra metati sunt ad oppidū Machmā. His cognitis rex Saulus profectus est Galgala: & dimissis præconibus per totam ditionē, edicit ut qui saluam uult libertatem populi, contra Palæstinos arma capiat: dissimulans interim eorum potētiam, & negans tales esse ut timeri debeāt. sed ubi certo compertū est maximū esse hostiū numerū, metus omnes Sauli subditos occupat: & pars in speluncas ac loca subterranea se abdūt, plures uero ultra Iordanē fugiūt, quæ regio à Gadis & Rubeli tribubus tenebatur. Saulus aut accersit prophetā, ut de cōmuni consilio res geratur. Ille renunciat, debere eum eodē loco manentē cōparare uictimas: se enim post septē dies uenturū, ut imolatis sabbato uictimis, cū hoste prælio decernatur. at ille exspectauit quidē quantū propheta iusserat, sed nō per omnia fuit obediens. Cum enim cūctari prophetā cerneret, & se paulatim à militibus deserui, uictimas ad altare obtulit. Cumq; nunciatū esset prophetā aduentare, honoris causa obuiā ei prodijt. Ille male factū dixit, q̄ neglētis suis mandatis, se absente preces & sacrificia quæ dei uoluntate faciēda erāt pro populo temere occupasset. Saulo uero excusante, expectasse se ad statutū dierū numerū: sed cū milites audito hostē relicta. Machma petere Galgala, metu se desererēt, necessitate cogente properasse ad sacrificiū: Consultius, inquit, propheta, fecisses, si mihi paruisses, & præ nimia festinatione deū, cuius ego mentis interpret sum, nō contēpisses. nam per obedientiā & tibi diuturnitatem regni, & posteris successione parare poteras. Ita Samuel offensus regis facto domū est reuersus. Saulus autem cum sexcentis tantum militibus & Ionatha filio uenit in urbem Gabaonem. horū maior pars non erat armis instructa, quod ea regio nec ferrum haberet, nec armorum fabros: quod cura Palæstinorum cautum fuisse diximus. hi diuiso trifariam exercitu, per totidē uias regionē Hebræorum ingressi omnia populabantur, spectante Saulo rege cum filio, nec ualente prohibere hostē, propter suorum paucitatē. Occupauerant enim collem quendā cum pontifice Achia, qui fuit unus ex Elis pontificis posteris, & uidētes suorum res impune agi & ferri, grauiter angebantur quod in se nihil esset præsidij. Filius uero Saulis cum armigero suo conspirat, ut clām ingressi castra hostium tumultum aliquem & trepidationem in eis excitarent: & famulo omnem operam in quemuis euentum pollicente, etiam si mori oporteat, soli à colle descendentes uersus hostium castra iter faciunt. ea sita erant in loco prærupto, qui tribus angulis in longum excurrēbat, rupe circumquaque cincta, ceu munimento contra insultus hostium. Quapropter negligentius custodiebantur, quia propter naturam loci non solum ascendere, sed ne accedere quidem tutum uidebatur. Ergo postquam eō accesserūt, Ionathas confortabat armigerum ad hostē aggrediēdum. Si nos, inquit, uiderint, iusserintq; ascendere, omen uictoriæ accipiendū est. quod si tacuerint, neq; nos uocauerint, reuertamur. Cumq; propius ad hostilia castra accederent

deret appetente iā die, Palæstini ubi hoc uiderūt inter se dicebant: ex antris & cuniculis prorepunt Hebræi. deinde Ionathæ cū armigero inclamabant, Venite huc daturi poenas audacię. Quam uocem Sauli filius cupide arripiens, ut indubitātū omen uictorię, tunc quidē recessit ē loco in quo cōspecti fuerant. sed ex alia parte ad rupem accedentes propter sitū incustoditā, magno labore difficultate loci superata euaserunt ad hostem. aggressiꝫ sopitos uiginti ex his interfecerūt, & totū exercitū stupore ac consternatione repleuerūt: ut abiectis armis in fugā se darēt, plerique uero non noscitantē inter se, quod ex multis gentibus conflati essent, pro hostibus se inuicem inuadebant: & cum non putarent duos tantum Hebræos in castra penetrasse, mutuo Marte cadebant. quidam metu uulnerū in præcipitia aut ipsi ruebāt, aut ut fit in turba tumultuante, alij ab alijs protrudebantur. Cumꝫ renunciatum esset regi per speculatores tumultum esse in castris Palæstinorum, interrogauit Saulus, num aliquis ē suis abesset: & audito filium cum armigero abesse, iubet pontificem sumpto sacerdotali habitu de futuris uaticinari. Quo respondente uictoriam deū & hostium cladem promittere: ducit militem in Palæstinos, & perturbatos adoritur, iam ante ipsos inter se depugnantes. quo audito, qui antē in speluncas & subterranea se abdiderant, & ipsi prorumpentes militibus Sauli se agglomerant. iamꝫ ad decem milia creuerāt, hostemꝫ tota ea regione palantem insectabantur. ibi rex siue nimio gaudio parum sui compos, quod difficile sit eximiā felicitatē moderato animo ferre, siue per inscitiam, dignum quidam reprehensione admisit. Volēs enim meritis poenas à Palæstinis ad satietatem repetere, diris deuouit eum, quicumꝫ intermissa cæde ante noctem cibum caperet, nolens ante tenebras insequendi & cædendi finē facere. Paulo post cum delati essent ad quandam syluam Ephræmiticæ tribus refertam apibus, filius Sauli qui non exaudiuerat patris imprecationes, easꝫ consensu populi ratas habitas, fauum fortē nactus expressum inde mel edebat: & monitus quod pater additis execrationibus interdixisset ne quisquam cibum ante solis occasum sumeret, edere quidem destitit: negauit tamen recte id à patre factum. maiore enim ui & alacritate hostem persecuturos fuisse, si corpora cibo recurauissent, & lōge plures affecuturos fuisse ac trucidaturos. Itaqꝫ cæsis Palæstinorum multis milibus, sub uesperam demū eorum castra diripiunt: & inter cæterā prædam magna pecudū copiā reperta maçant, carnibusꝫ nondum à cruore purgatis uescuntur: quod ē uestigio regi à scribis renunciatum est, uulgus militum in deum peccare, & carnes etiam tum truentas coquere ac edere. Tum Saulus iubet saxum grande in mediū prouolui: edicitꝫ ut super illud pecudes iugulent, ne ue carnes cum sanguine comedant: quia factū hoc deo displicet. cui edicto cum omnes parerent, statuit ibi altare, & impositis uictimis holocaustoma deo incēdit: idꝫ altare omniū primū à Saulo exstructū est. cumꝫ eadē nocte priusquā uires & animos resumerent, hostiū reliquias uellet cōficere, & miles haud grauatim imperata faceret, magnam præ se ferēs alacritatē, accito pontifice iubet eum diuinam super hoc uoluntatē quærere, an sibi reliquum hostilē exercitū delere permittatur. Pontifice uero negante deū responsum uelle reddere: nō temere est, inquit rex, hoc dei silētiū, qui antehac ulro solebat quid facto esset opus cōsulere: sed oportet aliquod latens in

in nobis peccatū esse, quo offensus tacet. Sed iuro per eum ipsum, quod etiā si filius meus Ionathas peccatum id commisisset, ut deum placem, capitis poenam ab eo exigam, non secus quā si de quouis nihil ad cognationem meam pertinente supplicium sumendum sit: tum acclamante multitudine ut hoc faciat, uniuerfos cōfestim in unum locū statuit: & ipse cum filio seorsum stans, sorte deprehensurus quis in culpa sit, cumq; fors Ionathā indicaret, interrogat quid fecisset, & cuius peccati sibi esset conscius. tum ille, Equidem pater, nihil aliud scio, nisi quod heri dum hostem persequor, edicti tui nescius de fauo degustauī. Saulus uero iurat se eum occisurū, pluris quā genus aut naturam aut affectus, iusiurandum faciens. Ille ne præsenti quidem periculo territus, magno ac generoso animo se præbuit. Nihil, inquit, deprecor pater. Libenter enim hanc mortem fero, quæ te religione soluat, dum prius tam magnificam uictoriam uidere contigit. maximum enim mihi fuerit solatium, Palæstinorū insolentiam ab Hebræis esse perdomitam. Hac iuuenis indole omnis multitudo ad dolorē & miserationem flexa est, iurantq; non laturos se ut occidatur Ionathas autor tam luculētæ uictoriæ, atq; ita iuuenem irato patri eripiūt, & uota deo faciunt ut ipsum immunē à peccato faciat. Saulus uictor domum reuertitur, cæsis circiter sexaginta milibus hostium. Feliciter deinde regnauit, & cōtra finitimos Ammanitas & Moabitas, Palæstinosq; & Idumæos ac Amalecitas, & regem Obæ multas res gessit prospere. Habuit autem liberos mares tres, Ionatham, Iesum, Melchisum. Filiae fuerūt ei Merob & Michael. Copiarum imperium dedit patrueli Abenaro. Is Neri fuit filius. Nerus uero & Cis Sauli pater germani fuere Abelis filij. Abundabat autem & equitatu & curribus, & cum quocunq; hoste cōgressus semper uictor reuertebatur, ita ut Hebræorum res ad felicem statum perduxerit, & potentiam eorum in tantum auxerit, ut omnibus finitimis essent formidabiles. ex iuuentutis uero numero robore ac specie præstātissimū quencq; in suū deligebat satellitiū.

VIII
1. Reg. 15

Victoria Sauli contra Amalecitas.

Cap. VII

Amuel autem ad Saulum ueniens, ait se ad illum missum à deo, ut eum commonefaceret, electione dei cæteris eum in regno prælatum, atq; ideo par esse ut ei morem gerat in omnibus: quandoquidem ipse præsit populis, deus autem & regibus & cæteris rebus omnibus. Hæc igitur, inquit, sunt mandata domini. Quoniam Amalecites Hebræos in deserto multis affecerunt iniurijs, dum egressi ex Ægypto in eam quam nunc tenent regionem proficiscuntur, oportet iusto bello in eos uindicare, & deuictos internecione delere: sæuireq; in omnem sexum ac ætatem, & has illis pro iniurijs patribus olim illatis poenas rependere. ac ne iumentis quidem alijsq; pecudibus parcere, aut inde quicquā prædæ nomine usurpare, sed omnia deo sacra esse, ut iuxta Moysis præceptū Amalecitarum nomen è rerum natura deleatur. Pollicitus est Saulus facturū se omnia: & ratus obedientiam in hoc consistere, si non pareret tantum, sed etiam quamcelerrime mandata exsequeretur, cōfestim omnes undiq; copias contrahit, & recensito apud Galgala milite, absq; tribu Iuda circiter quadringenta milia comperit: quæ tribus ex suo tantum delectu præbuit triginta milia. Saulus autem Amalecitarum terram cum exercitu irrumpens, pluribus locis insidias circa torrentem

rentem disposuit, ut nō solum Marte aperto eos infestaret, sed ex improviso etiam per uias circumuentos opprimeret. Postremo magno praelio in fugam uersos non prius persequi destitit, quā ad unū omnes ferro tolleret. Quod opus posteaquam ita ut diuinitus prædictum fuerat successit, oppidatim bellum circumferre cœpit: quorū aliquot machinis, alia cuniculis & operibus, nonnulla fame siti alijsq; modis cum expugnasset, usque ad mulieres & pueros cædibus grassatus est, nec crudelē nec inhumanū hoc ratus: primū quod in hostem sæuīret, deinde quod iussu dei, cui non parere periculosum est. Cepit etiam regem hostium Agagum, cuius magnitudinem ac pulchritudinem corporis miratus, seruare eum decreuit, idq; non ex dei sententia, sed uictus affectu proprio, in concessam miserendi licentiam suo periculo sibi usurpās. Deus enim ita Amalecitas oderat, ut ne infantibus quidem parceret, quos natura ipsa miseratione cæteris digniores esse uoluit. Saulus autē regem ipsum hostium, & malorum omnium Hebræis autorem seruauit, pluris eius formā quā dei mandata faciens. Hoc eius peccatum imitatus est mox populus. & ipsi enim iumentis ac pecoribus pepercerūt, in prædam contra dei mandatū abactis, pecunias etiam cæterasq; opes diripuerunt, nihil perdentes nisi contemptibile. Itaque deuictis omnibus à Pelusio, quæ urbs est in Ægypti finibus, usq; ad rubrum mare, totam eam regionem Saulus uastauit, sola Sicimitarum gente intacta, qui in Madianæ terræ medietate habitant. Hos ante belli principium admonuit per nuncios, ut secederent, ne uere suas cum Amalecitarum rebus miscerent, ne ex eo bello & ad ipsos cladis aliquid perueniret. Studere enim se eorum incolumitati, propter cognationem quæ illis cū Raguele Moyſis socero intercedebat. Atque ita Saulus ac si nihil esset prætermisſum ex ijs quæ propheta iuxta dei uoluntatem de bello gerendo mandauerat, sed omnia fuissent ad unguem obseruata, lætus uictoria domum reuertitur. Deus autem offensus est quod regi erat parcitum, & quod populus pecudes in prædam uertērat, cum ipse neutrū permisisset. Iniquum erat cuius ope uictoria contigisset, eius mandata contemni, etiam si is mortalis aliquis rex fuisset. Admonens igitur ea de re prophetam, ait se pœnitere Saulum elegisse, qui non curet iussū sua exequi, sed malit quicquid ipsi uisum fuerit facere. His auditis Samuel uehementer conturbatus, per totam noctem fufis precibus deum Saulo conciliare conabatur. At ille quantumlibet à propheta rogatus ueniam regi non annuit, quod non placeret, peccata donari in gratiam deprecatoris: quæ non aliunde magis nascantur, quā ex nimia eorum in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis gloriam aucupantur, imprudentes maiorem delinquendi anſam offerunt. Postquam igitur deus preces prophetæ non admisit, & satis apparuit flecti eum non posse, prima luce Samuel ad regem, Galgalis tum agentem, proficiscitur. hūc quā primum rex uidit, accurrens salutauit, dicens se gratias agere deo pro uictoria: omnia quæ iuxta uolūtatem eius esse peracta. Tum Samuel: qui sit igitur quod uoces iumentorū & pecudū in castris audio? Respondit rex, populum hæc ad sacrificia reſeruasse, sed gentem Amalecitarum internecione iuxta mandatum deletam, nemine superſtite. Solum se captiuum adducere eorum regem, de quo ex prophetæ consilio se decreturū. Ad hæc propheta respondit, Non sacrifici-

Ioseph.

n

cſjs

cijſ delectari deum, ſed uiris bonis ac iuſtis. hos autem eſſe qui uoluntati & mandatis eius obſequuntur, nihilq; à ſe recte fieri putāt, niſi quod iuxta eius præcepta fiat. Contemptum enim eius conſiſtere non in nō ſacrificando, ſed in non obediendo: & qui non obediunt, unicuq; hoc & uerum ſacrificium non offerunt, ab his deum nec multas ſaginatās uictimas, nec donaria ex auro argento ue fabricata uel poſtulare uel admittere: ſed auerſari hæc ut malitiæ magis quàm pietatis argumenta. Contra qui id ſolum meminerūt quod ab ipſo iuſſum eſt, & mori mallēt quàm inde diſcedere, his delectari, ac ne uictimas quidem ab his requirere. quod ſi etiā ſacrificare aliquid libuerit, pauperem honorem gratius ab his accipere, quàm à quocunq; alio uel diſiſſimo. Tu igitur, inquit, ſcito te in iram dei incurriſſe: contempſiſti enim & neglexiſti mandata eius. Nam quibus oculis putas eum inſpecturum ſacrificium ex rebus perditioni deſtinatis, niſi fortè idē eſſe putas, perire, & immolari deo. Quapropter expectabis amiſſionem regni & huius poteſtatis, quæ elatus contra autorem tuæ felicitatis mandata eius neglexiſti. Saulus autem faſſus eſt ſe peccaſſe & male feciſſe, quod uerbis prophætæ non paruiffet. metu tamen coactum ſe id feciſſe, quod non auderet militem prædæ cupiditate accēſum cohibere. Sed da ueniam, inquit, & propitiuſ eſto. Cauebo enim in poſterum, ne in ſimile peccatum incidam. Rogabat que ut maneret tantisper, dum pacificas hoſtias pro ſe offerret. Ille uero qui præuidebat deum nulla ſpectandum uictima, abire incoepit.

Samuel ad Dauidem regiam poteſtatem transfert.

Cap. IX.

Tum Saulus retinere eum uolens iniecit manum in palliū: & quia Samuel properantius diſcedebat, ſciſſura facta eſt in uestimento. cumq; propheta dixiſſet, ſic ſcindendum eius regnum, & peruenturū ad uirū iuſtū & bonū: deum enim in propoſito manere, neq; ſimilem eſſe homini natura mutabili: Saulus fatebatur deum ſibi merito inſenſum, ſed factum inſectum fieri non poſſe. Rogabatq; ſaltem hoc honoris ſibi haberet, ut deum ſimul in præſentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiam Samuel, & una cum illo adoratū iuit. Poſt hæc adductus eſt ad eum Agagus rex Amalecitarum. qui cum ō mortem amaram exclamaſſet, audiuit à propheta: quemadmodum tu multis Hebræorum matribus cæſis earum filiis lamenta & luctum attuliſti, ita æquum eſt ut ipſe matri tuæ moeſtitiā afferas. iuſſitq; eum ibidem in Galgalis interfici: ipſe uero reuerſus eſt Ramatham.

*x
1. Reg. 16*

Rex uero tum demum ſentiens in quæ mala offenſo deo perueniſſet, ad Gaba regiam proficiſcitur, quod nomen collem ſignificat: nec poſt illam diem unquam in prophætæ conſpectum uenit. Samueli uero uicem eius moleſte ferenti, deus hanc curā mittere iuſſit, & aſſumpto ſacro oleo Bethlema proficiſci ad Ieſſæum Obedæ filium, & ex eius filiis eum ungere, quē ipſe iudicaſſet ſibi regno dignum uideri. Cumq; propheta diceret uereri ſe, ne ſi Saulus hoc ſenſerit, uel per inſidias uel etiam aperta ui pernitiæ ſibi moliretur, iuſſus hac de re ſecurus eſſe, ad dictū oppidū peruenit. Eo loci magno hominum concurſu ſalutatus eſt, quærentibusq; aduentus cauſam, ſacrificatum ſe ueniſſe dixit. Peraçto ſacro Ieſſæum ad epulas unā cū filiis conuocat: uiſoq; nati maximo eximia ſtatura ac forma iuuenē, conſpicebat inde hūc eſſe regnā-

regnaturum. Sed hac parte non est assequutus dei prouidentiam. Percontanti enim an hunc iuuenem ungere deberet, quem ipse admiratus dignum regno ducebat, respōsum est, non eadem spectare deum quæ homines. Tu, inquit, uisâ iuuenis pulchritudine, iam satis dignum principatu existimās: apud me uero non eximiæ corporis formæ præmium est regnum, sed animi uirtuti: & eum requiro qui hac sit perfecte excultus, pietateq; ac iustitia, obediētia & fortitudine animum exornatus. His auditis propheta iubet Iessæum filios omnes ostendere: moxq; & alij quinq; adfuerunt. horum nomina iuxta ætatis ordinem sunt hæc: Eliabus, Aminadabus, Samma, Nathanael, Rael, Asamus. His quoq; uisâ, qui nihilo deteriores forma erant, propheta rogat deum, quisnam ex his eligendus esset. & audito quod nullus, sciscitatur ex Iessæo, num quos præterea liberos habeat. Quo respondente, esse etiam unum nomine Dauidem, qui curam gerat gregum, propheta iubet ut confestim uocetur: non enim licitum esse absq; illo sacrum epulum celebrari. qui postquā accitus à patre uenit, adolescens colore flauus, & martium quiddam tuens, alioqui liberali specie: tum propheta ad patrem uersus submissâ uoce, hic est, inquit, quem regnare deo uisum est. & cum dicto accumbit, & proximum sibi adolescentem collocat, ac deinceps patrem cum reliquis filiis. Depromit deinde sacrum oleum, quo delibutū Dauidem in aurem admonet, deum ita uelle ut regnum in populum obtineat: præcipitq; ut iustitiam colat, & operâdet ne unquam à mādatis dei discedat: Hoc enim pacto & regnum eius fore diuturnum, & familiam uniuersam illustre nomen consequuturam. Palæstinus quoq; ab illo subigendos, & cum quibuscuncq; gentibus congressus fuerit, semper uictorem rediturum, insignemq; inde gloriam tam sibi paraturū quàm posteris relicturum. Post hæc mandata Samuel domum proficiscitur, simul' que numen deserto Saulo ad Dauidem commigrat. quo factum est ut hic concepto diuino spiritu prophetare inciperet, Saulus uero in morbum dæmoniacum incideret, ita ut præfocari ac strangulari uideretur, nec aliam opem inuenirent medici, quàm si quis peritus excātator adhiberetur, monuerunt' que ubique inquirendum, qui quoties rex à dæmone agigaretur, stans ad caput eius uoce ac fidibus sacros hymnos caneret. Cum' que rex sine mora quæri talem mandasset, quidam ex astantibus ait se apud Bethlema uidisse filium Iessæi, adolescentem liberali forma, & præter aliam honestam institutionem hymnos ad citharam canere doctum, ac ne militarium quidem exercitiorum rudem. Mittuntur ergo ad Iessæum abducturi Dauidem à gregibus: nunciant' que patri, regem audita adolescentis tam forma quàm uirtute, cupere ipsum uidere. Paruit Iessæus, simul' que mūnera per filium regi misit. Cum' que uenisset, confestim à rege admodum læto in satellitium assumitur, in magno apud eum pretio habitus. Quoties enim à dæmone agigaretur, unicum erat in excantatione remedium: & solus Dauid hymnos ad cinnynam accinens, regem ad sanam mentem reducebat. Impetratum est igitur à Iessæo, ut filium apud regem degetè pateretur, quando quidem tantopere eius præsentia delectabatur.

XI
1. Reg. 17

Aliquantum autem post Palæstini conscripto numero exercitu bel-
lum Israelitis inferūt, & castra inter Sochum & Azecū oppida me-
tantur. nec Saulus cunctatus ducto in hostē exercitu effecit, ut pri-
oribus castris relictis in munitiorem quendam collem ē regione
Israelitarum Palestini se conferrent, ualle quadam inter utrosq; intercedente.
In hanc ē castris hostium descendit Gittæus Goliathus, uir prodigiosa statu-
ra: quatuor enim cubitos uno palmo superabat, uastos artus conuenienti ar-
matura protectus. Thorax quinq; milia siclorū pendebat, huic moli respon-
debat & galea & ocreę. prægrandē etiam hastam non dextra gestabat, sed hu-
mero sustinebat, sexcentorum siclorū ferro cuspidatam. ponē sequebatur ar-
matorum phalanx. Hic cum inter utranq; aciē constitisset, immani uoce sub-
lata: Quid opus est, inquit, Hebræi ancipitem Martis aleam uos subire? Date
mihi aduersariū, & duorū periculo decernatur, penes utros futura sit uicto-
ria: ut quorum miles succubuerit, alterius partis iugum ex pacto suscipiant,
præstat enim unum aliquem, quā totum exercitū, in periculum adducere.
Hæc locutus retro ad suos reuertitur. Sequenti die rursus procedens eisdem
uerbis est usus: atq; ita per quadraginta dies prouocare hostē prædictis cōdi-
tionib. non destitit, stupente Saulo cū uniuerso exercitu: qui prodibāt quidē
in aciē, sed à neutris initiū pugnæ fiebat. Ad hanc expeditionem profecturus
Saulus Dauidē remiserat patri, contentus tribus alijs eius filijs, qui tum signa
regia sequebantur, isq; ad gregum curam intermissam se receperat. Sed dum
bellū ducitur magis quā geritur, missus à patre uenit in castra, uisurus quo
in statu res essent, & fratrib. necessaria portaturus. Interim Goliathus ex mo-
re progreditur, & iam insolentior exprobrat, ne unum quidem esse inter He-
bræos qui in singulare certamen descendere audeat. Fortē tum Dauid cum
fratribus colloquebatur de patre & rebus domesticis, auditisq; barbari con-
uicijs grauiter cōmotus, se paratum dixit ut hostem excipiat. At Eliabus ma-
ximus fratrū obiurgat hominē, per imperitiā rerum supra q̄ ætatem eius de-
ceat ferocientem, addens satius esse ut ad patrem ac greges q̄ primum reuer-
tatur. reueritus est Dauid fratrem, nihilominus apud alios milites professus
est sibi non deesse animum ad singularem pugnam, ita ut celeriter ad regem
de hoc sit perlatum. quare accitus & iussus quid uellet dicere, Non est, inquit,
rex cur abijciamus animos aut formidemus. Ego congressus cum hoste inso-
lentiam eius compescam, & elatum ac ferocientem prosternam, & ex terribi-
li deridendum reddam: tātōq; erit tua simul & tuorum illustrior gloria, quod
ab adolescente magis quā uiro hostis deuictus uidebitur. Saulo uero lau-
dante generosum eius animum, nec tamē audente rem tantam tam teneræ æ-
tati cōmittere: Non est, inquit, quod dubites: nam hæc deo fretus polliceor,
cuius fauorem iam non semel expertus sum. Quum enim paternos greges pa-
skerem, raptum agnū ex ore leonis recepi, ipsamq; feram in me impetum uer-
tentem cauda correptā, soloq; afflictā occidi: neq; mitius tractaui ursum gre-
ges inuadentem: & hanc quoq; beluā nihilo pluris facio, qui cum in deum at-
que homines conuicia euomat, non patietur cæleste numen impune hoc il-
lum auferre, sed meis eum manibus perdomabit. Effecit tam prompta auda-
cia

cia iuuenis, ut rex omnia fausta precatus ad pugnam eum mitteret, instructum prius thorace regio simulque ense ac galea. Tum David qui armis gestandis non assueuerat, grauari se his magis quam muniri sentiens: Tuus sit, inquit, hic ornatus, qui gestare eum es idoneus: mihi famulo tuo permitte meo arbitratu pugnam capessere. & cum dicto arma deponit, baculumque tantum assumit: & coniectis in peram quinque lapidibus de glarea torrentis, funda dextram armatus in hostem properat. Hunc apparatus postquam uidit barbarus adeo contempsit, ut per ludibrium percontaretur, num se canem putaret, qui armis ad canes arcendos aptis instructus ad pugnam prodiret. Imò cane uiliorem, respondit David, quo dicto commotus Goliathus, fanda & infanda conuiciasus, minatus est se cadauer eius frustatim feris alitibusque pabulo sparsurum. Tum David, Tu me inuadis hasta tua confisus ac thorace & gladio: mihi uero pro armatura deus est, qui te ac tuum exercitum nostris manibus hodie delecturus est, auferam enim tuum caput, & reliquum truncum canibus tui similibus laniandum relinquam: & discent omnes quod deus curam Hebræorum habet, eiusque providentia uires nobis simul atque arma suggerit: sicut contra ubi eius fauor deest, nullus apparatus proficit. Interim Palæstinus armis grauior quam ut procurrare posset, magnis passibus in iuuenem ac inermem contempit ferebatur.

Singulare certamen Davidis & Goliathi, sequutaque Palæstinorum clades.

Cap. XI.

Hic David impigre occurrit, occultum adiutorem deum secum in certamen ducens: & promptum est pera in hoc selectum est torrente unum lapidem, funda rotatum tanta ui in aduersam hostis frontem infligit, ut ad cerebrum usque penetrauerit: quo ictu sopitus Goliathus in faciem est prostratus. Accurrit uictor alacris, & quod ipse inermis esset, suo sibi gladio barbarum obtruncat: tantumque in eo momenti fuit, ut est uestigio Palæstini terga uerterent. Videntes enim præstantissimum ex suis iacere, nullam amplius spem superesse rati, turpi ac ignominiosa fuga periculo se eximere conabantur. Tum Saulus & uniuersus Hebræorum exercitus sublato militari clamore in trepidos irruunt, & quotquot assequi poterant cædentes, usque ad Gittæ fines ac portas Ascalonis persequuntur. Cecideruntque Palæstinorum triginta milia, & duplo plures sunt uulnerati. Saulus uero a persequendo reuersus castra hostium diripit ac incendit. Caput autem Goliathi David in suum tentorium reportauit, & gladium eius deo consecrauit. Motus deinde inuidia Saulus coepit clam Davidem odisse, hac potissimum occasione. Cum enim uictor cum exercitu reuerteretur, honoris causa obuium uenerunt ei mulierum ac puellarum chori ad cymbala ac tympana canentes. Mulierum cantio fuit, Saulum millenos hostes profligasse: uirginum item, Davidem decies millenos sustulisse. Itaque audiens decuplo potiores uictoriæ partes adolescenti tribui, & ratus post tam gloriosum testimonium nihil ei superesse sperandum nisi regnum, suspectum eum habere coepit: & parum tutum putans armatum circa se uersari, ex satellite tribunum fecit, non tam illius honori quam suæ securitati consultum uolens, ut sæpe hostibus obiectum aliquis casus è medio tolleret. David autem nusquam diuina ope destitutus, quocumque mitteretur rem feliciter gerebat: ut ob eximiam fortitudinem

1. Reg. 18

Ioseph.

n 3 nem

2. Reg. 17

nem non solum apud populum graciosus fieret, sed etiā Sauli filia uirgo amore eius caperetur, ita ut ne patrē quidem latere id posset. Nactum enim se ampliore insidiarū tendendarū occasionē putans, renunciantibus puellæ amore, libēter se illam ei traditurū respondit, futurā periculorū & exitij causam. Promitto, inquit, filiaē coniugium, si sexcenta hostiū capita afferat. Scio illum honoris auidum, & ex periculis gloriam petere uon recusaturum, sed fortiter Palæstinos inuasurum: id quod mihi bonum erit & cōmodum. sic enim sine mea infamia sublatus securitatē nobis afferet. Mittit deinde domesticos quī Dauidis mentem pertentarent, quomodo erga puellæ coniugiū sit affectus. Qui cū indicassent ei, quod ob gratiā qua cū apud regē tum apud populum polleret, Saulus generū sibi eū destinasset: Vobis, inquit, fortassis mediocres res uidetur generum regium fieri, mihi certe non item, qui conscius mihi sum quā plebeijs ortus sim natalibus. Quo renunciato Saulus ad domesticos: Dicite, inquit, nihil me morari pecunias aut dona quæ sponsæ offerat. hoc enim uēdere fuerit filiam magis quā elocare. Sed cupere generum, fortitudine alijsque uirtutibus præcellentem, quales in ipso iam comperi. poscere autem pro nuptijs filiaē non aurum aut argentum quod ē paternis ædibus afferat, sed cladē Palæstinorum, & sexcenta eius gentis uirorum capita. Nam & mihi nullum aliud tali munere optabilius: & filiaē fuerit honorificū non uulgaria dona ista accipere, sed in matrimonium uiri spectatæ ac testatæ fortitudinis conuenire, Quibus auditis Dauid putans sincere à rege affinitatem suam expeti, nihil cū etatus neque expendens negocij difficultatem, cum suo sodalicio ad imperata exequenda properat: & hic quoque ut in cæteris propitium numen expertus, rem ex sententia conficit. Cæsis enim plurimis hostium, sexcenta capita abscisa signum uictoriæ ad regem retulit, promissi eum admonens.

Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat.

Cap. XII

1. Reg. 19

XII

Saulus autem non ualens tergiuersari, quod turpe duceret uel mentiri, uel prætextu affinitatis insidias & perniciem per mandata tam periculosa uiro forti struxisse uideri, collocat ei filiam nomine Melcham. Nec tamen hæc necessitudo animum regis immutauit. Videns enim fauorem Dauidis & apud deum & apud populum augeri, parum tutum hoc existimauit uel regno suo uel uitæ: & cum durum esset uel de alterutro periclitari, tollere hominem decreuit: eiusque necis Ionatham filium cum domesticorum fidsimis ministros esse uoluit. Qui demiratus patris inconstantiam, quod non solum amare talem iuuenē desiuerit, sed mortem etiam eius expeteret, tum propria beneuolētia, tum uirtute hominis motus, secretam patris uoluntatem ei nunciat: simulque consulit, ut salutis suæ mature fuga prospiciat, neu in sequentem diem usquam in propinquo appareat. Interim, inquit, ego patrem salutabo, & nactus occasionem de te mentionem iniiciam, & cognita indignationis causa, refellere eam conabor. Nullam enim existere posse idoneam rationem, cur optime & de republica & de rege meritis opprimi debeat. Nam etiam si quid peccatum sit, oportere hoc pristinis eius meritis donari. post colloquium autem certiore te de patris animo faciam. Paruit huic consilio Dauid, seque quàm primum ē conspectu regis subtraxit.

Quod

Quod rex Dauid necem sit molitus.

Cap. XIII.

SEQVENTI autē die Ionathas patrem accedens, cum hilarem ac lumbentem eum offendisset, coepit de Dauide uerba facere. Pater, inquit, qua nam in re, uel magna uel parua lesus iubes interfici uirum, qui tantum momentum ad salutem nostram attulit, nec minus ad cladem Palæstinorum: quicquid à quadraginta dierum ignominia populum Hebræum uindicauit, solus prouocato hosti opponere se ausus. idem postea relato præscripto capitum numero, honoris causa sororem meam in matrimonium accepit, quo magis lugubris fiat nobis eius mors, non solum ob uirtutem, sed etiam ob necessitudinem. Iniuria enim hæc ad filiam quoque tuam pertinet, quæ prius uiduitatem quam coniugij fructus experietur. Hæc igitur reputans sine te flecti ad mitiora, ne uel sæuias in uirum primum optime de familia nostra meritum, quando te dæmoniaco morbo misere uexatum pristinae sanitati restitutū seruauit: deinde qui in perpetuos nostros hostes tam egregie uindicauit. Indecorū enim fuerit horū omnium obliuisci. His persuasus Saulus, iurat filio, posthac omnem iniuriā à Dauide abstinere se uelle. Vicit enim æquitas iram ac formidinem. Ionathas autem accito Dauidi indicat mollitū patrem iam nihil magis quam salutem ipsius cupere: reductumque in aulā patri reconciliat, ut solita officia circa eum quemadmodum antè obiret.

Quomodo Dauid aliquoties insidias regis egre elapsus, bis tamen eum in potestatem suam reddere non interficere non sustinuit.

Cap. XIII.

PER idem tempus Palæstinis bellum redintegrātibus, Dauid cum exercitu contra illos mittitur: breuicquid uictor magna eorum strage edita ad regem reuertitur. At non ita exceptus est ab eo ut sperabat, utque post rem feliciter administratā excipi oportebat: sed successu moestus, eius felicitatē periculosa sibi fore existimabat. Cūque rursus intemperis ut ante agigaretur, accitum in cubiculum in quo decumbebat spiculum manu tenens, iussit psalmos ac hymnos incantare: & illo iussa exequente, spiculum in eū iaculatus est, quod cū Dauid flexu corporis declinasset, domū refugit, ibique per totā eam diē mansit. Noctu uero misit rex qui usque mane ædes eius seruarēt, ne clam elaberetur, ut in iudiciū euocatū capitali sententiā dānaret. Melcha autē eius uxor & regis filia ubi patris uoluntatē cognouit, accurrunt ad maritū, quanto is in periculo esset, ipsaque unā cū eo renūciās, quo sine uere nec uellet nec posset. Caue, inquit, ne te sol hic deprehendat, aut nunquā posthac te uidebit. sed fuge dū per nocturnas tenebras licet, quas deus ad tuā salutē longiores faciat, alioqui scito quod si te pater inuenerit, sine mora est interfecurus. His dictis fune per fenestrā demissū periculo exemit. deinde parato lecto tanquā egrotati, stragulis iecur capre recēs exceptū subiecit: diluculoque uenientibus, quos pater ad Dauidē miserat, ostēdit lectum opertū, & quod palpitacione iecoris stragula moueri uiderent, maritū ægrum anhelare persuasit, addens totā noctē inquietā eū exegisse. Quod ubi renūciatū est regi, ea nocte in aduersam ualitudinē incidisse, iubet sic ut erat eū afferri. omnino enim illi moriendū esse, qui cū reuersi ac relecto cubili artē muliebrē tadē deprehēdissent, rem totā ad regē deferūt. & cum pater exostularet quod inimicū sibi eripuisset, excusationē uerisimilē cōmenta est. Ait illū mortē sibi nō pareret ac adiutaret cōminatū: itaque uenia se dignā quæ hoc nō sponte fecerit, sed necessitate com-

pulsa. debere enim illi cariorē esse uitā filiae, q̄ inſmici interitū. atq; ita ueniā consequitur. Dauid aut fuga elapsus peruenit ad prophetā Samuelem in Ramatha: eiūq; rem oēm quo erga se animo rex eſſet indicat, & q̄ minimū abſuerit quin ſpiculo ab eo traiectus fuerit: idq; cū neq; regē ulla in re leſiſſet, neq; in bello ſegniter aut improuide ſe geſiſſet, ſed fauente deo cuncta ex ſentētia confeſiſſet. atq; hoc ipſum eſſe quod Saulū ad inuidiā ac odium magis excita- ret. Propheta uero cognita regis iniquitate, relicta Ramatha Dauidē ad quē- dam locum deducit, cui nomen Galbaath: ibiq; aliquādiu cum eo habitauit. Ut uero nūciatum eſt regi Dauidem apud prophetam agere, mittit armatos qui eum comprehēſum ad ſe pertrahant. Qui poſtquam ad Samuelem uene- runt, offendunt eum in coetu prophetarum: moxq; eodē ſpiritu afflati, & ipſi prophetare coeperūt. Hoc audito Saulus alios eō mittit, Dauidē cōprehenſu- ros. quibus cum idem quod prioribus accidieſſet, ruruſum alios mittit. cumq; tertij quoq; prophetico ſpiritu corripereſſent: tandē irā impotēs ipſe eō pro- perat. iamq; nō longē ab eo loco remotus, prius q̄ in conſpectū Samuelis ue- niret, eius opera & ipſe prophetam agere incepit. Cumq; ad deſtinatū locum perueſſet, alienatus à mente, abiectūq; uestitu nudus per diem ac noctē in conſpectu Dauidis & prophetæ iacuit. Paulo poſt ad Ionatham Dauid per- uenit, multa de patris eius inſidijs conquerens, quod ſe nihil tale meritum totis uirib. opprimere cuperet. Ille uero rogabat ne uel ipſe hoc temere ſuſpica- retur, uel alijs fortē ſuggerentibus talia facile crederet: ſed ſibi ſoli fideret, cui compertum ſit nihil mali patrem cōtra ipſum moliri. alioqui indicaturū eum ſibi fuiſſe, cum abſq; ipſius conſilio nihil agere ſoleat. Contra Dauid iureiu- rando aſſeuerabat ſe uera dicere: obteſtabaturq; ut mallet credere ac ſaluti a- mici proſpicere, quā contemptis eius uerbis tanquam uanis tum demum fidem habere, poſteaquam extinctum uel uiderit uel audiuerit. Nam patrem talia conſilia ideo cum ipſo non communicare, quod non ignoret mutuā be- neuolentiam quæ inter ipſos intercedat. Quare triftis q̄ iam perſuaſus eſſet, percontatus eſt qua nam in re poſſet illi gratificari. Tum Dauid: Scio, inquit, quod bene mihi uelis, & gratificari cupias. Cras erit prima luna & ſolenne re- gis conuiuiū, cui me quoq; adhibere ſolet. quare ſi ita uidetur extra urbem in agro clam te præſtolabor. tu uero cū requiſiuerit me, dic profeſtū in patriam Bethlema, ut interſim feſto quod mea trib. celebrat: idq; permiſſu tuo factū. Quod ſi ut mos eſt de amicis, dixerit, feliciter profeſtus ſit, ſcito illū nihil ma- li aduerſum me in pectore coquere. Sin autem aliter reſponderit, hoc erit tibi iniqui in me animi argumentū. indicabisq; mihi rem, ita ut præſenti mea cala- mitate mutuāq; noſtra amicitia dignum eſt, quam fide in hoc data & accepta dominus cum ſeruo tuo uoluisti inire. qua ſi me indignum aut erga parētem tuum iniurium cenſes, nihil expectatis eius iuſſis iam nunc me tuo gladio cō- fodito. Hæc ultima uerba grauiter ferens Ionathas, facturum ſe poſtulata pro- miſit, & ſi quid patrē male de ipſo cogitare deprehenderit, indicaturū. & quo maiorē ei fidem faceret, educto ſub diuū iureiurando confirmat, nihil ſe nō tē- taturū quod ad ſalutē ipſius pertineat. Deus, inquit, qui hāc uniuerſitatē q̄ la- te uides implet ac moderatur, quiq; priusq̄ eloquar mētē meā nouit, teſtis eſ- to initi inter uos foederis, quodq; non prius patris uoluntatē ſcrutari deſiſtā

quām

quàm compertū habuero ecquid latētis odi aduersum te conceperit: & quicquid deprehendero, siue amicū, siue infensum, cōfestim tibi significabo. Nouit deus q̄ ipsum tibi perpetuo propitium precor, utq̄ semper tuas res prosperet, quemadmodū & nunc facit, & posthac facturū est. & siue pater meus siue ego tibi aduerser, tu tamen ope illius nunq̄ non uictor euades. Tu uerò memor esto huius nostri affectus, & si me perire contingat, liberos meos serua, & mihi debitā gratiā in illos colloca. Post hoc iusiurandū Dauidē dimittit, iussū in certū agri locum secedere, in quo se exercere solebat. cognito enim patris animo uenturū se illuc unā cū puero. & si, inquit, emis sis tribus ad scopū iaculis, collecta puerū referre iussero: iacere enim ante ipsum: scito nihil triste à patre timendū. q̄ si contrariū me dicere audieris, patrē quoq̄ contrario modo affectū existima. utcūq̄ tamē ceciderit, ego dabo operā ne quid tibi secus q̄ uelimus accidat. Tu cū lætiora tēpora uenerint, fac memor sis horum, & liberos meos cōmendatos habeto. His Ionathæ promissionibus confirmatus Dauid ad constitutū locum proficiscitur. Sequenti uero die qua fuit nouiluniū, rex de more caste ac pure ad cœnam uenit. cumq̄ filius Ionathas dexter illi accūberet, alterūq̄ latus Abenares exercitus imperator clauderet, uidens Dauidis locū uacū tacuit, suspicatus eum ideo abesse, q̄ à congressu uxoris non esset purus, sed cum ne postridie quidem adesset, sciscitatus est ex filio, qua de causa neq̄ tunc neq̄ hesternā die adfuisset solennibus epulis Iesæi filius. Respondit ille profectū in patriam ad solennem tribus eius festiuitatem, cōmeatu à se impetrato. Quinetiam me, inquit, ad hoc epulum inuitauit, & si tibi idem uidetur, ibo. nosti enim quanta beneuolētia hominem prosequar. Hic iam nō amplius odium suum Saulus apud filium dissimulare potuit, & euidenter patuit quàm infesto esset in Dauidem animo. Iurgio enim adortus filium, desertorem eum patris ac hostem appellauit, sociūq̄ & adiutorem Dauidis. Nec pudere eum quòd nullo parentum respectu cum inimicis cōspiret, & nō possit induci ut credat nunq̄ secure regnatos incolūm Dauidē. simulq̄ iubet, ut hominem accersat, daturū debitum supplicium. cumq̄ filius quæreret, ob quā culpam eum capite plectere uellet, non iam intra uerba iram continens proripuit se, & nactus alicunde spiculū impetum in filium fecit: perpetrassetq̄ impium facinus, ni interkursu amicorum fuisset cohibitus. atq̄ ita manifeste malignum & infestum erga Dauidē animū apud filium prodidit, cum minimum abfuerit quin suis ipsum manibus propter illū perimeret. Ac tum quidē regius filius ē conuiuio profugus, oblitus epularū, tum suum periculum, tum amici iam neci destinati uicem dolens, in mœnore noctem exegit: & prima luce ante urbem in agrum prætextu exercendi se, sed re uera ut amico indicaret omnia, processit. peractisq̄ in iaculatione his quæ promiserat, ablegatōq̄ in urbem comite puero, solitudinem nactus ad colloquium Dauidis properat. qui ut primum in conspectum est datus, procumbens ad eius pedes seruatorem suum salutauit. ille erectum à terra complectitur, atq̄ ita æquales duo in mutuis amplexibus hærentes iniquā sortem suam deplorabant, quæ illis suauissimam cōsuetudinem inuideret, & inuitissimos à se inuicem distraheret, quod illis morte nihilo mitius uidebatur. ac uix tandem multis lamentis exatiati, obtestatiq̄ l. inuicem ut mutū fidei perpetuo memi-

XIII meminissent, digrediuntur. Inde Dauid fugiens infestissimum regem,
 1. Reg. 21 in oppidum Nobam ad Achimelechum sacerdotem peruenit: qui solū neq̃
 famulatio stipatum, neq̃ amicis comitatum aduenisse uidens, motus admira-
 tione tantæ solitudinis causam percontatus est. tum ille secreta mandata à re-
 ge se habere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu opus esset. nã famulos
 in cōstituto loco sibi occurrere iussos. poposeit autem ab eo uiaticū. sic enim
 & amici officium facturum, & ad præsens negocium opē collaturū. quo im-
 petrato, armorum etiam aliquid petijt, aut hastam aut gladium. Fortē autem
 aderat quidam Sauli seruus natione Syrus, nomine Doecus, regiarum mularum
 curator. Pontifex uero negauit sibi esse quicquam armorū. esse tamē ibi
 Goliathi gladium, quem occiso Palæstino deo cōsecrauerat. Hoc accepto Da-
 uid extra ditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæstinorū, apud quam
 regnabat Anchus. ubi agnitus à regis ministris, & indicio ad regem perlato,
 hunc esse Dauidem qui tam multa Palæstinorum milia neci dederit: ueritus
 ne ab eo perimeretur, & periculum quod apud Saulum effugerat, apud hūc
 incideret, furorem ac rabiē simulat, ita ut ore spumam emitteret, & alia signa
 insanix præ se ferret, quibus morbo fidem apud Gittensium regē astrueret.
 qui iratus famulis quod mente captum hominem ad se adduxissent, iussit ut
 1. Reg. 22 q̃ primum eiiceretur. Hoc pacto ē Gitta cum euassisset, in tribum Iudæ perue-
 nit, & agēs in spelunca quæ est in agro Adullamæ, misit ad fratres qui eos do-
 ceret, ubinā ipse moraretur. at illi cum tota cognatione se ad eū contulerunt,
 nec non & alij multi aut rerum nouarum cupidi, aut Saulum timētes, ad eum
 ultro confluxerunt, operam suam ad omnem eius nutum offerētes. quorum
 numerus ad quadringētos creuit. quorum multitudine ac ope fretus, relicto
 eo loco ad Moabitarū regem proficiscitur, rogatq̃ hominem ut parētes ip-
 sius intra regni sui fines tantisper reciperet, dum res eorum in meliore statu
 collocarentur. Quo impetrato, & parentibus in magno honore apud regem
 quandiu illic manserunt habitis, ipse iussu prophetæ relicto deserto in tribū
 Iudæ se cum suis transtulit, apud Sarim oppidum se continens. Quod postq̃
 ad Saulum delatum est, Dauidem cum armatorū manu esse conspectū, in nō
 mediocrē metū ac perturbationē regē coniecit. Sciēs enim eius magnanimita-
 tem ac fortitudinē, aliquid magnū moliturū suspicabatur, quod rebus re-
 gis aut periculum, aut certe difficultatis ac laboris plurimū afferret. conuoca-
 tisq̃ amicis & ducibus & uniuersis suis tribulibus ad regiā urbē Gabā, sedēs
 in loco cui nomen Aruum, adstante honoratissimo quoq̃ & toto satellitio,
 sic eos est affatus. Viri contribules, scio uos meminisse quantis à me affecti si-
 tis beneficijs, & agris locupletati, & honorib. ac præfecturis aucti. Rogo igitur
 num plura & maiora munera à Iessæi filio expectetis. scio enim uos om-
 nes in illum propensiores, initio facto à Ionatha filio, qui & uobis huius sen-
 tentiæ autor est. non enim me latent clandestina inter illum & Dauidem ic̃ta
 fœdera: neque quod consilio & opibus aduersariorum partes contra me ad-
 iuuat. Vos autē nihil hæc cura tangit, sed quieti quò res euasura sit expecta-
 tis. Post hæc regis uerba cæteris silentibus, solus Doecus Syrus mularum re-
 giarum curator respondit, uidisse se Dauidem in Noba oppido, quò cum ad
 pontificem Achimelechū uenisset, ab eo de euentu rerum oraculū accepisse,
 adiu-

adiutumq; cōmeatu & gladio Goliathi armatū, quò uolebat deductum esse. Accitus est mox cum tota cognatione pontifex: cui rex, Qua nostra iniuria prouocatus excepisti Iessæi filium, & regis insidiatorem armis atq; commeatu instruxisti: aut cur etiam de futuris oracula ei reddidisti? Non enim ignorabas, quòd propter odium quo familiam meā prosequitur, hinc aufugerit. Pontifex autem nihil horum inficiatus, libere fassus est hæc se non tam Dauidi præstitisse quàm ipsi regi. Excepi, inquit, non ut inimicum tuum, sed ut dissimulatum ministrum & tribunum, & quod maius est generū, ac propinqua necessitudine coniunctum, quis enim putaret eū qui hoc honore à te dignatus sit, inimicum esse, ac nō potius cum primis beneuolum? Consultus etiam de diuina uoluntate, non nunc primum ei respondi, sed aliàs quoq; sæpenu-
 • mero. Cumq; se diceret à te missum ad arduum negotium properare, nō sup-
 peditare quæ requirebat, ad tuam magis quàm ad illius iniuriam pertinere iudicabam. Quare non est quod de me male suspiceris, aut si quid noui nunc Dauidem moliri audiuisti, ob exhibitam à me humanitatem, fauere me illi ad-
 uersum te cogites. in amicum enim ac generum & tribunum tuum collatum uolui, quicquid officij in illum contuli. His uerbis Saulus fidem habere no-
 luit, quòd plus apud eum metus periculi ualeret quàm excusatio quantūuis iusta, itaq; circumdatum armatis cum tota familia iubet contrucidari. cumq; illis religio esset uiros deo sacros ferro uiolare, Doecum Syrum eam cædem
 • perpetrare mandauit. qui assumptis ad hoc aliquot sui similibus facinorosis, pontificem cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat trecenti octuaginta quinque. moxq; missi sunt à rege Nobam sacerdotum oppidum, qui cōtrucidatis ad unum habitatoribus, nullo uel ætatis uel sexus respectu, IX
 postremo flāmis eā deleuerūt: ex qua clade unicus tantū Achimelechi filius, nomine Abiatharus seruatus est: idq; totum iuxta oraculum dei Eli pontifici olim redditum contigit, quo prædictum erat, propter filiorum iniquitatem eius posteritatem aliquando interituram. Rex autem Saulus tam sēuo facino-
 re perpetrato, stirpe pontificia internecone deleta, neq; teneram ætatē mise-
 ratus, neq; grandæuos reueritus, insuperq; ciuitate quam patriā ac alumnam sacerdotum & prophetarum singulari priuilegio deus elegerat, solo æquata, satis declarauit quàm prauum sit hominum ingenium. Tantisper enim dum humiles sunt atque plebei, quia non audent, neque liberum est naturæ obse-
 qui, æqui ac boni uiri esse uidentur, mirumq; quoddam iustitiæ studium pre-
 se ferunt. quin & pietatem interea colunt, deumq; omnibus actionibus no-
 stris interesse, omnes deniq; cogitationes intueri persuasum habent. sed si-
 mul atq; ad potentiam & imperium prouecti sunt, exutis pristinis moribus, & tanquam in scena mutato habitu, nouaq; persona assumpta, in omnem au-
 daciam & insolentiam diuinarumq; æque ac humanarum rerum contēptum prolabuntur. & cum ad superandā inuidiā maxime illis opus est pietate & iu-
 stitia, cumq; omnes eorum non actiones solum, uerūetiam uoluntates in cō-
 spicuo sint omnib. propositæ, tū maxime tanq; aut dissimulāte deo, aut & ip-
 so potestātē eorū formidāte, in subditos debacchātur. & quicquid aut per ina-
 nē metū, aut odiū uel fauorē irrationabilē decernūt, id tū hominib. ratū, tum
 deo quoq; ipsi probatū esse existimāt: futurorū uero prorsus nullū nec respec-
 ctum

ctū nec rationē habent. Quotquot enim in eorū gratiā plurimos labores ex-
 hauriunt, eos primum euehunt, deinde iam honoratos per inuidiā nō solum
 dignitatibus priuant, sed per calumniā etiā sæpe opprimunt, non consideran-
 tes q̄ meritō, tantumq̄ temerarijs delationibus absq̄ ulla probatione fidem
 adhibentes: & sæuiunt nō in quos oportet, sed in quos ipsis sæuire est facile.
 Hęc ita esse manifestum exemplum in Saulo Cisi filio nobis est exhibitū, qui
 primus post sublatam optimatum administrationē ac iudiciū supremum ma-
 gistratū rex Hebræorū creatus, propter suspectū Achimelechū trecentos sa-
 cerdotes & prophetas interfecit: cæsosq̄ excidio urbis obruit, & quātum in
 se fuit summi dei fanū sacerdotibus sacrisq̄ ministerijs orbauit, post tam nu-
 merosam cædem ne patriā quidem eorū & seminariū superesse passus. Abia-
 tharus aut Achimelechi filius, qui solus generis sui superstes cædē sacerdotū
 euaserat, ad Dauidē fuga delatus, familiæ cladē & patris interitū ei renuncia-
 uit, at ille iā ante se hoc prælagiuisse dicebat, cum illic Doecū uideret: facileq̄
 suspicātū, calumniā pōtifici apud regem struendā: ægerrimeq̄ ferebat quod
 ipse tanti mali occasionē præbuisset. simulq̄ iussit, ut apud se maneret, quod
 nusquā tutiores latebras inuenire posset. Per idē tēpus cū indicātū esset Da-
 uidi Palæstinos in Cillanorū agrum irrupisse, eumq̄ quātus est populari, de-
 creuit illos adoriri, consulto prius propheta, an deus uictoriā annueret: con-
 firmatusq̄ oraculo, & cū sua cohorte hostem aggressus magna cæde repulit,
 prædasq̄ ex hostico egit, & Cillanis præsidio fuit dum fruges ex areis conue-
 herent. Rescuiuit hoc mature Saulus. nam rei feliciter gestæ fama cōtineri non
 potuit quin late propagata ad regias quoq̄ aures permaneret, nō sine ipsius
 Dauidis laude. Quo nuncio letus rex putauit se iam rem factā habere, audiēs
 inimicū se intra unius oppidi moenia conclusisse, & diuinitus hanc occasio-
 nē opprimendi eius datam dictitans, edicit populo ut Cillā propere circum-
 uentā tam diu premāt obsidione, donec Dauidē in potestatem redactū inter-
 ficiant. At ille oraculo admonitus, nisi mature suis rebus consuleret, fore ut
 Cillani eius deditiōne ab ira regis se redimant, relicta urbe in desertū se cum
 quadringentis armatis contulit, ibiq̄ collem quendā munitū insedit, nomi-
 ne Engelain. Saulus aut cognito q̄ Dauid nō amplius apud Cillā esset, expe-
 ditonē eam omisit. Dauid uero ex deserto in Cænam locum agri Zipheni se
 cum suis trāstulit: quō etiam Ionathas regis filius præsto fuit salutaturus ami-
 cum, & de futuris collocuturus. Hortabaturq̄ eū ut bene speraret, ne ue præ-
 sentibus difficultatib. defatigatus cederet. omnino enim regnaturum eum, &
 uniuerso Hebræorū populo præfuturū. Tales aut felicitates nō solere ocio-
 sis cōtingere. Renouatisq̄ fæderib. & sancita sub deo teste in omnem uitam
 amicitia, additisq̄ diris execrationibus in eum qui prior à pactis recederet, il-
 lum eo loci reliquit, metu nonnihil ac solitudine leuatum: ipse uero domū
 suam repetijt. Zipheni uero gratiam regis captantes, certiorē eum faciunt;
 Dauidem in agro suo morari: pollicebanturq̄ suam operam, ut in manus re-
 gis traderetur. occupatis enim quibusdam faucibus, nullum reliquū illi fore
 effugium. Saulus uero hominibus collaudatis, gratijsq̄ actis quod inimicū
 sibi indicassent, cumulate se illis beneficium repositurū, pollicitus, misit qui
 diligenter qugerēt Dauidē, omnesq̄ deserti latebras perscrutarētur: dicēs se
 breui

breui cum exercitu secuturū. Atq; ita Zipheni duces se regi ad perquirēdum eum & comprehendendū obtulerunt, studium suum erga ipsum nō indicio tātum declaraturi, sed omnibus uiribus conando ut in potestatem redactum regi traderēt. Sed nō habuit successum iniqua eorum cupiditas, quibus cum nullum periculū ex silētio immineret, per adulationē & auaritiā uirum pium & præter ius ad mortē quesitum, regi se tradituros erāt polliciti. Dauid enim cognita eorū malicia, simulq; regis aduentu, relictis locorū angustijs in quib. tum uersabatur, euasit ad magnam petrā quæ sita est in deserto Simonis. Nec Saulus destitit illum insequi. cognito enim inter eundū qd superatis faucibus euasisset, ad alterū petræ latus peruenit: futurumq; erat ut Dauid circumuētus comprehenderetur, nisi rex trepidis nuncijs reuocatus esset, qui Palæstinos in ditionē eius hostiliter irrupisse adferebant. Satiū enim iudicauit hos perpetuos ac germanos hostes ulcisci, agrisq; suis quo minus uastarentur opem asferre, qm studio capiendi inimici, regionem illis populandam prodere. atq; ita Dauid præter omniū opinionē seruatus, ad fauces agri Engadeni se contulit. Saulo aut post reiectos Palæstinos nunciatum est, Dauidem intra fines Engadenorum morari: moxq; assumptis tribus armatorū milibus ex omni exercitu selectis, properē eos ad locū indicatū duxit. cumq; nō longē abesset, offendit speluncam longo recessu opacā, & in penitiorē sinu latē patentem, in qua tum fortē Dauid cum sua cohorte delitescēbat: in eamq; solus ad requisita naturæ se insinuauit. Animaduersum est id continuo ab uno ē Dauidis comitibus, qui cum eum moneret tempus ultionis offerre deū, nec esse negligēdam occasionē tot erumnas finiendi abscisso infestissimi regis capite, laciniā tantum regij pallij præcidit: indignū ratus in proprium dominum sæuire, quem deus ipse ad imperij fastigiū electione sua prouexerat. nec enim par esse iniurijs certare cū eo, qui immeritū extinguere cuperet. Egresso deinde ē spelunca Saulo, Dauid quoq; in apertū progressus regē inclamat, & cum ad agnitā uocē se conuertisset, ex more prius adoratū sic alloquitur: Quām iniquum est rex, te calumniatoribus patulas aures præbentē, & uanissimis hominibus fidem adhibentē, de amicis spectatis suspicari, quos ex ipsorum factis potius iudicare oportebat. uerba enim uel falsa possunt esse uel uera: sed nullū apertius de animo qm ex factis argumentū potest colligi, quemadmodū nūc quoq; iudicare potes num temere illis credideris, qui eius criminis me apud te reū faciūt quod ne in mentē quidem unquā uenit: & in tantū te exasperauerūt, ut nocte atq; die nihil magis qm de mea perniciē cogites. An nō uides uanissimā esse tuam opinionē, qua persuasus es me familiæ uestræ inimicū, tuæq; in primis necis esse cupidū. Aut quibus oculis deum putas immanitatē tuā aspicerē, qui hominē ad cādē expetis, oblata uindictę tali occasione tibi parcētem, quam ipse nactus nunq; elabi ē manibus fuisse. Nihilo enim maiore negocio caput tibi præcidere poterā, quā hanc uestis laciniā. Simulq; panum protulit, qui uerbis fidem astrueret. Ego certe ne iustæ quidē ultioni indulgi, & tu iniustas simultates contra me exercere non uereris. Sed horū deus iudex erit, probabitq; uter nostrum æquioribus moribus sit præditus. Tum Saulus demirans ē quanto periculo esset seruatus, modestiaq; iuuenis attonitus, ingemuit: similem q; gemitū referēte Dauide, rex se iustius gemere fassus

Ioseph.

6

est

est. Tu enim, inquit, multorū bonorū causa mihi fuisti, ego contrā tibi multarum calamitatū autor. Et nūc quoq; declarasti te à priscorū æquitate nō degenerē, qui inimicos in solitudine ad iniuriā expositos nacti, incolumes dimittere maluerūt. Itaq; hodie manifestē cerno regnū tibi à deo repositum, & sub tuum imperiū uniuersam Hebræorum gentē concessuram. quamobrē postulo ut iureiurando fidem mihi facias, te rerū potitū obliuioni iniurias meas traditurū, & familiam meam saluam esse passurum. pollicitus est id Dauid interposito iureiurādō, atq; ita regē in regnum remisit. In idem tempus mors Samuelis prophetæ incidit, uiri qui suo merito in maximo semper apud Hebræos precio fuerat: illustreq; uirtutis ipsius ac suæ obseruantiae populus testimonium edidit, dum defuncti exequias & sepulturam magnifico sumptu concelebrat: & postquā iusta exoluit in Ramatha patria sepulto luctum in longum tempus prorogat, non quasi in publico moerore, sed quasi ad unum quemuis propriē hæc orbitas pertineret. fuerat enim uir ad omnē iustitiā ac bonitatem à natura cōpositus, & ob has uirtutes deo lōgè acceptissimus. Præfuit populo post Elis pōtificis obitū primū solus annis duodecim, deinde Saule regnāte annis decē & octo, cuius extremi dies in hæc ut dixi tempora inciderunt. In locis aut in quibus tum Dauid uersabatur erat Ziphenus quidam in oppido Emma, uir locuples & multorum gregum dominus. habebat enim in pascuis ouiuū tria milia, & capras mille: & ab his Dauid omnē iniuriā abstinuit, grauius interminatus suis ne uel cupiditate uel egestate, uel latēdi spe impulsiquam uiolarēt, sed pluris iustitiā facerent, & dei uoluntatē, cui nunquam placuerunt qui in alienas res manus auidē inijcerēt. in hac disciplina suos continebat, putans se in hominē probum & sua beneuolentia dignū hoc officium collocare. Nabalus uerò (hoc erat uiro nomen) homo erat agrestis & malis moribus præditus, sed honeste ac prudētis & elegantis mulieris maritus. Ad hūc Dauid pecora tondentē decē ē suis misit salutātū, qui illi in multos annos eam felicitatē ominarētur: simulq; rogarēt ut ē facultatibus suis aliquid cōmunicaret, cum ē pastoribus intelligere possit, q; longo iam tempore in solitudine uersati adeo nihil detrimenti attulerint gregibus, ut custodes eorum fuisse potius uideri possint. Quicquid aut in Dauidem contulerit, in hominem gratum ac memorē collaturū. Ad hæc postulata homo suo more nimis durē dedit responsum. Percōtatus enim quis esset Dauid, ut audiuit esse Iessei filium, Nunc, inquit, fugitiui relictis dominis insolēter ac superbē se gerunt. Quibus renunciatis Dauid in iram accensus, quadringentis armatis assumptis, & ducentis ad custodiam impedimentorū relictis (iam enim sexcētorum manum coegerat) contra Nabalum proficiscebatur, iuratus q; ea nocte & familiam eius & omnes opes esset euersurus. Neq; enim se tam ægrē ferre, q; homo ingratus officij nihil rependeret, q; quod ultro cōuicijs se impeteret, nulla unq; affectus iniuria. Interea quidam ē seruis pastoribus ad heram suam, illius uxorem, uenit nuncians q; Dauid à marito eius modicū quiddam postulans non solū nihil impetrauerit sed cōuicijs etiā non ferendis sit appetitus, cum tamen in eam diem semper greges eius intactos præstitisset: eamq; insolentiā domini posse illi magnā aliquam calamitatē asferre. Hoc audito Abigæa (id nomē mulieri fuit) oneratis aliquā multis asinis, & uarijs xenijs in sarcinas cōgestis, inscio

in scio marito & per temulentiam sopito, ad Dauidem properat: ei que in uallis cuiusdam descensu contra Nabalum armatorum agmen ducenti sit obuiam. Quem postquam appropinquare uidit, de iumento desilijt, & prona in faciem adorabunda deprecata est ne uerbis Nabalis moueretur, qui reuera esset id quod uocabatur. Nabalus enim Hebræorum lingua uocatur insipiens. Excusabatque se neminem eorum uidisse, qui ad maritum missi fuerant. Quare obsecro, inquit, da ueniam, & age gratias deo, qui per me tibi obstitit, quo minus humano sanguine manus polluas. Si enim incontaminatus à cæde permanseris, ipse pro te poenas ab his qui te læserunt exacturus est. Quod enim Nabalum manet infortunium, inimicorum tuorum contingat capitibus. Tu uero propicius hæc mea munuscula admitte, & iram qua merito in maritum meum es commotus, in meam gratiam remitte. Decet enim clementia & humanitas eum cui fata regnum destinauerunt.) Ille uero muneribus acceptis: Profecto, inquit, dei uoluntate ad nos hodie uenisti: alioqui crastinam diem non uideres. iuravi enim me hac nocte domum uestram subuersurum, & neminem superstitem relicturum ex familia hominis ingrati, ac in me meosque contumeliosi. nunc uero deus, tibi in mentem immisit, ut mature occurrens furorem meum delinires. Nabalus autem tametsi propter te ueniam nunc consequitur, poenam tamen non euadet, sed sui mores per aliam occasionem perdent hominem. Hæc locutus mulierem dimisit. Ea domum reuersa offendit maritum cum æqualibus compotantem, iamque uino grauem, ideoque tum nihil eorum quæ gesserat indicauit. sequenti uero die posteaquam sobrio rem totam exposuisset, in tantum mœrorum eum coniecit, ut toto corpore sideratus decima post die mortem obiret. Quod ubi Dauidi relatum est, meritas poenas deo persoluisse eum dixit. suapte enim malicia perditum, & ultioni subiectum, idque in contaminatis eius manibus qui iniuriam acceperat. Atque hoc quoque exemplo didicit, neminem scelestum uindictam dei posse euadere. nec humanas res à deo neglectas ferri temere: sed bona bonis, & malis quod illis dignum est rependi.) Moxque missis ad uxorem eius nuncijs, acciuit eam in legitimum thorum coniugem sibi inducturus. quæ præfata prius se indignam ut uel pedes eius contingeret, cum omni tamē suo paratu uenit: & uxoris loco posthac habita est, hunc honorem ab eo consecuta tum propter modestiam bonosque mores, tum propter eximiam formæ gratiam. Habuerat autem Dauid & antequam coniugem, ex Abesaro oppido oriundam. Nam Melcham Sauli filiam prius Dauidi nuptam pater Liso Pheltiæ filio elocauit, in oppido Gethla habitanti. Nec ita multo post Ziphenorum quidam renunciauit Saulo, Dauidem rursum in eorum regione esse, & si uelit adiutare, posse eum comprehendi. at ille cum tribus milibus militum eo proficiscitur: & superueniente nocte castrametatus est in quodam loco, cui nomen Sicella. Dauid autem cognito quod rex contra se cum armis ueniret, speculatoribus missis iussit ut se certiores facerent, quonam usque processisset: cumque audisset eum esse apud Sicellam, noctu ignaris suis omnibus, duobus tantum comitatus, Abisæo sororis suæ Saruiæ filio, & Achimelecho Chettæo, in castra hostium penetrat. Dormientemque Saulo & circum eum satellitio, simulque imperatore copiarum Abenero, in tentorium regium insinuatus, neque regem agnito eius cubili ex spiculo interficere sustinuit, neque Abisæum accensum ad facinus permisit: sed cohibuit admonitum nefas esse regem diuino suffragio creatum interimere,

Ioseph.

O 2

quanta

2. Reg. 26

quantumuis malum: eius enim esse in eū uindicare, qui regnum dedisset. utq̃ aliquod signum esset, q̃ nactus potestatem regis opprimēdi, non esset ea usus, ablato spiculo & lecytho aquali, quæ iuxta cubile sita erāt, nemine sentiēte castra exiuit, intrepidè & quasi per ocium inter sopitos uersatus, partim nocturnis tenebris, partim audacia propria fretus. trāsgressusq̃ torrentē, & conscenso mōtis uertice unde facile poterat exaudiri, in clamatis Sauli militib. & imperatore eorū Abenero è somno eos excitat. & cū imperator nominatim appellatus scitaretur quisnam esset qui se uocaret, sic respondit: David ego sum Iessæi filius, à uobis profugus. Sed qui factum est ut tu uir tantus & inter amicos regios maxime honoratus, tam negligenter domini corpus custodias, ut dormire malis q̃ curā salutis eius gerere. Capitalem enim culpam admisistis, qui paulo antè quosdam è nostris clam in castra regia subrepentes non sensitis. Vide igitur quonā deuenit spiculum regiū, & aquæ lecythus: & disce quantū flagitium sit cōmissum. Saulus autem agnita Davidis uoce, & cognito quòd adeptus eum à somno & custodum negligentia proditū, non tamen interfecit, cum id iure suo facere potuisset, gratias se illi habere pro salute concessa professus est. hortabaturq̃ ut bono esset animo, nihilq̃ mali in posterū timens, ad proprias ædes reuerteretur. Compertū em̃ habere, non sibi ipsi salutem suam cariorē esse q̃ Dauidi. Se enim seruatorē suum, hominem spectatæ per multa officia beneuolentiæ, in exiliū actum, & sæpe in capitis discrimen adductū, amicorumq̃ consuetudine orbatū persequi nō desistere. illum uerò pro hostili insectatione salutē sibi reponere. Tum David iussit ut mitteret qui & spiculum & lecythum reportarēt, hoc attestatus, quòd deus futurus esset utriusq̃ naturæ & morū ac gestorū iudex, cui notū esset, q̃ ea quoq̃ die pepercisset inimico, quem in manu erat interficere. Atque hoc modo Saulus iam iterum clementia Davidis incolumis è manibus emissus, retro in regiam se recepit. Cæterū David ueritus ne si diutius in eis locis hæreret tandē comprehenderetur, cōsultius putauit in Palæstinam transire, & illic degere: quod cum cæteris quoq̃ uisum esset, unā cum sexcentorū manu ad Anchū se contulit regem Gittæ unius è quinq̃ eius gētis ciuitatibus: ubi domicilio accepto à rege cum duabus uxoribus Achima & Abigea habitauit. Saulus autem cautior factus posthac destitit cōtra eum aut proficisci aut militē mittere, uidens id sibi iam bis male celsisse, minimūq̃ abfuisse quin captādo caperetur. Dauidi autem nō placuit in urbe Gitta manere, sed petijt à rege ut ad pristinā erga se hospitalitatem hoc quoq̃ adijceret, & agri partē ad incolēdum ei cum suis attribueret. Vereri enim se ne intra mœnia morandō onerosus Gittēsis uideatur. annuit ei precibus rex, & uicum quendā nomine Sicellam ei donauit, quam David postea regnū adeptus adeò dilexit, ut suam & posterorū priuatam possessionem in perpetuum esse uoluerit: qua de re aliàs fusius dicturi sumus. totū autem tempus quo David apud Sicellam uixit, fuerunt menses quatuor, additis uiginti diebus. ex eo loco clancularijs excursionibus Palæstinæ gētis uicinos sibi Saritas, & Amalecitas infestabat, magnas iumentorū & camelorum prædas abigēs. mancipia enim nō abstrahēbat, ueritus ne horum indicio res ad Anchum regem perferretur. De manubijs aut̃ munera mittere ad regem solebat, quo percōtante unde eas prædas ageret, meridionalem ludæorum

deorum regionem campestrē incurfare se respondens, regi facile persuasit ut crederet quod uerū esse uehementer cupiebat. sperabat enim Dauidem si hostiliter gentem propriam tractasset, præcluso reditu semper posthac obnoxium se habiturum. Et parabatur tum bellum in Hebræos cōmuni Palæstinorū decreto, indicto omnibus eius nominis socijs die ad conueniendum in Rengam, ubi collectum exercitū Anchus in hostem ducturus erat: & inter cætera auxilia Dauidem cum sexcentorū cohorte euocauerat. quo promptè operam pollicente, & dicēte adesse tempus referendæ hospitalis gratiæ, rex contra quo magis eum sibi deuinciret, promisit se eum re bene gesta in summo apud se honore habiturum, & satellitio suo præpositurum.

XIII

1. Reg. 23

Hebræi à Palæstinis magna prælio vincuntur, in quo Saulus rex unā cum filijs fortiter pugnans occubuit. Cap. XV

Aulus autē è regno suo diuinos omnes & uentriloquos ac ariolos cæterosq; similis uanitatis homines eiecerat, solis prophetis retētis: cumq; audisset Palæstinos Sonnā usq; urbem progressos castra ibi metatos, & ipse cū suis copijs illuc occurrit: & iuxta mōtem quendā Gelboe dictum castra è regione hostium posuit. ubi non medio cris trepidatio illum incescit, reputantē hostilem exercitū uiribus longè præcellere: qua de re sollicitus ad oraculū dei cōfugit, euentū prælii sciscitans. Deo autem silente magis etiam territus prorsus animum despondit, præfagiēs cladem imminere, posteaquā deus præter solitum auxiliatricē manum subtraheret. quæri nihilominus imperat mulierculam quampiā uentriloquam, & manes elicere callentē, quo uel sic rerum euentū prænosceret. nam uentriloquorum genus euocatis defunctorū animabus per eas futura sciscitantibus prædicunt. cumq; indicio cuiusdā familiaris sui cōperisset esse talem mulierculā in oppido Endoro, ignaris omnibus mutato regio habitu, assumptisq; duobus fidissimis famulis ad Endorū & mulierē fatidicam proficiscitur: rogatq; eam ut diuinet, educatq; ad superos animā uiri cuius ipse uoluerit. illa autem repugnante & negante se edictū regis contempturā, qui hoc diuinaculorū genus à suo regno arceat: & obtestante ne nulla iniuria lacepsitus insidias sibi intrueret, quo deprehēsa uetitas artes attrēctare ad supplicium raperetur: iurauit neminem hoc resciturū, neq; se responsum cū alijs communicaturum, sed fore eam extra omne periculū. Vt uerò iureiurando persuasa est nō timere, iussit eā Samuelis animā excitare. quæ cum nesciret quisnā fuisset Samuel, ab inferis hūc euocat. quo in conspectum ueniente, mulier specie uiri diuina & ueneranda perterrita ac stupefacta, uersa ad regē, nōnne, inquit, tu es Saulus rex? hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annuēte & rogante trepidationis causam, ait se uidere ascendentē uirum diuina quadam specie præditū. percōtante deinde qua effigie quoue habitu esset ac ætate, ait senē esse uenerandū, habitu sacerdotali amictum. Agnouit rex Samuelē esse, & procidens adoratione salutauit: anima aut Samuelis interrogante quā ob causam elici ac suis moueri sedibus iusserit, necessitate se huc adactum conquestus est. imminere enim grauem hostium exercitiū, & se inopē esse consilij destitutum à deo, neq; per uates, neq; per somniorū uisiones futura præsignare dignāte. quapropter ad eū se confugisse, cui res suas semper curæ fuisse sit expertus: Samuel uerò adesse

Ioseph.

O 3

Iam

iam regi extremū uitæ diem præuidens, superuacaneū respondit ex ipso futuro scitari, cum à deo destitutum se agnoscat. Audi tamen, inquit, in fatis esse ut David assumpta regia dignitate bellum ex sententiā cōficiat. te uerò & principatum & uitam simul amittere, eo quod in bello quod cōtra Amalecitas gessisti obediens deo nō fueris, & quæ tibi per me etiam tū uiuum mandauit neglexeris. Scito igitur & exercitū tuum ab hoste profligandū, & te unā cum filiis in prælio cadentē cras mecū futurū. His auditis Saulus obmutuit præ moestitia, & in humum collapsus est, siue ob subitanā tristitiam uiribus deficientibus, siue ob inediā, quod ea nocte ac præterita die corpus cibo recurare neglexisset. tandem cum ægrè ad seipsum redisset, mulier urgebat eum ut cibum sumeret, hanc gratiā ab ipso reposcēs officiū, quod per interdictas artes nō sine suo periculo poscenti præstiterat, priusquā sciret hunc ipsum esse qui interdixit, pro quo beneficio hoc tantū reposcebat, ut mēsa apposita uires refoueret, quo ad exercitū redire ualeret. resistentē uerò & cibū omnē præ desperatione auersari pergentē, tantū nō adegit improbis precibus ut assentiretur. cumque unicū haberet uitulū domi à se educatū mulier quotidianis operis uictū sibi parās, & nihil præterea possidens, hoc maclato carnes coctas ipsi & famulis apposuit. Saulus uerò eadem nocte in castra est reuersus. Mirari succurrit hoc loco mulieris huius comitatem ac liberalitatem, quæ tametsi à rege artem exercere uetita qua uictum parare assueuerat, hominē nunquā antè uisum, immemor totam alendi se rationē per hunc sibi ademptam, nō auersata est ut hospitē & ignotum, sed cōmiserata & consolata ad fastiditum cibum sumendū adhortata est: & quod solū mulieri pauperi superfuit, promptē ac libenti animo apposuit, nec gratiam pro beneficio rependens, nec officio fauorem regis captans, quæ iam iam moriturū præsciebat: cum tamē homines natura ita comparati simus, ut tum demū officiosos esse libeat: quādo aut pro meritis gratia est rependenda, aut ipsi demereri quempriā cupimus, quæ cumulatē aliquando beneficium repositurū speramus. Egregiū igitur exēplar beneficentiæ nobis exhibuit, ostendens nihil esse potius quā in necessitate constitutos subleuare, nihil quod hominē magis deceat, nihil quod deū æquē cōciliet, & ad benefaciendū nobis prouocet, atque hæc de muliere illa dixisse sufficiat. Nūc aliā quādā admonitionē scriptis meis iuuat inserere, cum populis ac gentibus profuturā, tum præcipuē uiris eximijs & ad gloriā natis incitamento futurā ad uirtutem: quandoquidem hæc sola in sempiterna memoria sui cultores collocare ualens, magnū calcar ad honesta studia tam regibus gentiū, quā ciuitatum magistratibus debet subdere, ut contemptis periculis atque etiā certa morte, nihil durum pro patria subire ac sustinere subterfugiāt. Quod ut faciā opportunē Sauli Hebræorū regis illustre exemplū flagitat. Hic enim licet futuri gnarus, & de obitu suo præmonitus à propheta, noluit tamē eum uitare, & ob uitæ cupiditatē exercitum hosti prodere, atque hoc modo regiā maiestatem dehonestare: sed cum liberis totaque familia periculo se obijciens, pulchrū existimauit in prælio pro suo subditis imperio pugnando cadere, & filios in eiusdem laudis societatem assumere, potius quā superstites relinquere, incertū quales nam futuros. Sic enim existimauit, loco posteritatis perpetuam laudem & immortalem memoriā sibi futuram. Quamobrem hic mihi uerē iustus & fortis ac prudens

dens fuisse uidetur, & si quis huic similis fuit aut futurus est, huic uirtutis testimonium ab omnibus reddi æquū censeo. Nam illos qui cū certa uictoriæ incolumitatisq; spe bellū aggrediuntur, posteaquam magnificū aliquid gesserint, nō censeo meritō fortitudinis titulis insigniri ab historicis alijsq; scriptoribus. Sed quamuis & illis sua laus debeatur, soli tamē generosi ac fortes periculorumq; cōtemptores iure dici possunt, qui Saulum æmulantur. Quid enim magni est communem martis aleam subire, & inter spem ac metum fluctuando, si fortuna affulserit fauore eius uti: contrā nihil lætum sperantem, & præsciū qd necesse sit in pugna cadere, & intrepidē tamē & imperculso animo fato minanti occurrere, id uero generosi & fortis uiri facinus ego censeo.

Hæc est Sauli nostri laus. qui exemplo est omnibus ueræ gloriæ amatoribus, ut si honesti apud posteros nominis rationē habent, idem sibi si quando usus ueniat proponant: in primis aut regibus, quibus propter fortunæ sublimitatem adeo non licet esse ignauis, ut turpe sit etiam mediocritatem fortitudinis non excedere. Possem quidem etiam plura in hoc argumēto de Sauli generositate dicere, uerū ne uidear immodicus, eō unde digressi sumus reuertar. Palæstinis copias undiq; contrahentibus, delectuq; per singulas gētes ac regna & satrapias habito, nouissimus uenit cum suo milite rex Anchus, quem secus I. Reg. 19 rus est Dauid cum sexcentorum cohorte, quem ubi uiderunt Palæstinorum duces, percontabātur regem unde nam uenirent Hebræi, aut à quo uocati. Is respondit Dauidem iram domini sui Sauli fugientē, à se exceptū, nunc ut gratiam hospiti referat, utq; de Saule uindictamumat, in auxilium uenisse, at illis non probabatur, qd ueterē hostem in auxiliū acciuisset: suadebāq; ut eum retrō remitteret, ne fortē cladem aliquam ipsis afferat. facile enim habiturum, occasionē reconciliandi se domino, si hostibus eius detrimentum aliquod attulerit. Quare prospiciendū esse in futurum, Dauidemq; cum sua cohorte ad agros à rege illi assignatos remittendū. Hunc enim esse illum Dauidem uirginibus cantatū qd plurima Palæstinorū millia deleuisset. Visum est regi quoq; Gittæ rectē illos monere: moxq; accito Dauide: Equidē, inquit, fidem tuam ac uirtutē compertam habens sociū huius expeditionis te assumpsi, sed cæteris ducibus hoc nō probatur. quare confestim agrū quem tibi donauī repete, nihil de uoluntate nostra dubitans: & illic esto præsidio meæ regioni, ne interim dum cum exercitu absūm, hostes aliqui eam per occasionē inuadant. hoc enim pacto nō minus amici ac socij præstiteris officiū. Paruit Dauid, & ad Sicellā se recepit. Sed interim dum Palæstinorū castra sequeretur, Amalecitarū gens expugnata & incensa Sicella, prædaq; tam inde q; ex uicinis Palæstinorū agris abacta, in suam regionē reuertebatur. Dauid aut uicū suū uastatū inueniens, omnibusq; direptis utramq; etiam uxore abductā, & pari modo cōmilitonū uxores ac liberos cū cætera præda abactos, doloris impatiens scidit uestimenta sua: & adeo huic calamitati succubuit, ut nō prius flere ac lamentari suā & suorū uicē desineret, q; lacrymæ eum deficerent. nec multū aberat quin ab iratis ob iacturā coniugū & liberorū militibus saxis impeteretur, quod in ipsum causam tanti mali reiicerēt. Postquā aut à mœrore se recollegit, & animā ad deū erexit, rogauit pontificē Abiatharū ut sumpto sacerdotali amictu deū consuleret, & oraculū referret, nū deus cōcessurus sit affecuto Amalecitas

uxores ac liberos recipere, pœnasq; de hoste sumere. pontifice uerò iubente persequi, assumptis sexcētis armatis quantū potuit per uestigia hostiū prope-
 rauit. cumq; ad torrentē quendā nomine Baselū peruenisset, incidit in quen-
 dam Ægyptiū errantē, iamq; inopia & fame deficientē, qui toto triduo per
 desertū impastus oberrauerat. hunc cibo & potu prius refocillatū, rogat cu-
 ius esset, & qua natione. is respōdit se Ægyptiū genere, à domino relictum in
 itinere, quòd propter languorē non posset agmen consequi eorū qui uastata
 Sicella finitimisq; locis domum se recipiebant. Itaq; hoc ductore David usus,
 ad persequendos Amalecitas, affecutusq; eos in terram proiectos, & partim
 prandiū sumentes, partim iam temulentos, & rebus ex praeda quęstis se oble-
 ctantes, ex improviso irruens, magnam eorum stragem edidit. Inermes enim,
 & nihil tale expectantes, & epulis tantum ac cōpotationibus intenti, facile ab
 armatis conficiebantur. alij enim instructis mensis accubantes, cruore appo-
 sitos cibos inundabant, alij propinātes sibi inuicem opprimebantur, nōnulli
 uerò somno iam ac uino sopiti: & si qui se interim armare potuerunt, nō mul-
 to maiore negocio q̃ cæteri cēdebantur. durauit enim ea cēdes à pradio usq;
 ad uesperā, ut ex omnibus Amalecitarū copijs ægre quadringenti celeritate
 camelorū ab internecione sint exempti. cæterū praeda omnis est recepta, uxo-
 resq; tam ipsius Davidis q̃ commilitonū. Remetiētes aut iter postq; ad eum
 locū peruenerūt, ubi ducētos minus expeditos ad custodiā impedimentorū
 reliquerant, quadringenti illi nolebant eos in praeda partē admittere, q̃ per
 ignauīā in persequēdo hoste delassati fuissent, aiebantq; contentos esse opor-
 tere receptis uxorib. ac liberis. Hanc eorū uoluntatē iniquā David pronun-
 ciavit. Par enim esse, ut uictoria diuinitus concessa, receptisq; ex hoste spolijs,
 uniuerſi milites ex æquo fruerētur, maximē cum reliqui impedimēta interim
 asseruauerint. ex eo præiudicio mos in posterū obtinuit, ut tantundē ex præ-
 da cederet ijs qui pugnae interfuerunt, & ijs qui interim circa impedimento-
 rum custodiā sunt uersati. Reuersus deinde Sicellā David, per totā tribū lu-
 dæ partes ex præda ad amicos & familiāres misit. atq; in hūc modū circa Sice-
 lam & in persequēdis Amalecitis res gesta est. Interea Palæstini acri prælio cū
 hoste congressi, & superiores facti, plurimos ex aduersa acie sternunt. ibi Sau-
 lus & filij cōtra hostē egregiē certātes, & hoc tantum agētes ne inulti caderēt,
 utq; honestis uulnerib. cōfecti luētiosam hosti uictoriā relinquerēt, totā uim
 hostiū in se cōuerterunt: & circūuenti multitudine, magna circa se strage Palæ-
 stinorū edita postremo & ipsi hostiū telis sunt obruti. Iuerunt autē Sauli filij,
 Ionathas, Aminadabus & Melchifus. post quorū casum uniuerſus Hebræo-
 rū exercitus profligatur: dumq; nullo ordine trepidi fugiunt, instātib. à tergo
 barbaris ingēs cēdes est perpetrata. Saul quoq; stipatus suorū caterua fugie-
 bat: in quē Palæstini immisis sagittarijs & iaculatoribus, oēs paucis exceptis
 cōfixerūt. ipse uerò post multa fortia facinora edita, grauatus uulnerib. ut iam
 nec subsistere, nec sibi ipse manus inferre ualeret, oblectrauit armigerū ut se fer-
 ro trāſſigeret, priusq; uiuus in hostiū potestātē fieret. q̃ cū armiger ob maiesta-
 tis reuerētiā detrectaret, ipse admoto ad pectus proprii gladii mucrone in eū
 incubuit. & cū deficientib. uirib. trañcere se nō posset, circūspiciēs iuuenē, pximū
 rogat, q̃s nā esset: auditoq; esse Amalecitā, orat ut se iuuaret efficere, q̃ ipse suis
 mani-

manibus nō quiret. qui postquam eius optata exsecutus est, ademptis aureis armillis & corona insigni regio, quantū potuit festinus inde se proripuit. armiger autem regius inspecta Sauli nece, ipse quoque se iugulauit. pari modo & uniuersum eius satellitium unā cum domino suo cecidit, circa montem qui nominatur Gelboe. Qua clade audita ab Hebreis qui uallem ultra Iordanem sitam habitant, quicunque campestris urbes tenent, quod Saulus rex cum filiis & exercitu in praelio cecidisset, relictis suis oppidis in munitissimas quasque urbes confugerunt: quae Palaestini deserta nacti, facile occupata ipsi posthac incoluerunt. Die uero quae praelium proximē consecuta est, dum caesorum cadauera spoliabant, inciderunt in Sauli filiorumque eius corpora, quibus exutis capita etiam praeciderunt: & dimissis in hoc per totam suam regionem certis hominibus, hostes cecidisse nunciauerunt: quorum arma in templo Astartes dedicauerunt, porro corpora eorum circa moenia urbis Bethsanæ, quae nunc est Scythopolis, crucibus affixerunt. Quod posteaquam auditum est in labissa urbe regionis Galaditidis, truncata esse Sauli ac filiorum cadauera, rem indignam rati eos extremo exsequiarum honore fraudari, aliquam multi fortissimi & audacissimi egrediuntur (aliter enim haec urbs homines robustos ac feroces) factoque per totam noctem itinere, ad Bethsanæ moenia peruenientes, demptis Sauli & filiorum corporibus labissam ea deportauerunt, nemine hostium arcere eos aut aggredi propter uirtutē ipsorum audente. labisseni autem populariter eos deploratos in celeberrimo agri sui loco sepeliuerunt, & indicto ob regis & filiorum cædem luctu ac ieiunio dierum septem, in lamentis & planctu eos exegerunt. Hic finis fuit Sauli iuxta Samuelis uaticinium, propterea quod mandata dei de bello contra Amalecitas gerendo non est exsecutus, & quia trucidato cum tota cognatione Achimelecho pontifice, urbem quoque pontificalem subuertit. Regnauitque uiuente Samuele annis decem & octo, & post mortem eius annis uiginti: quo tempore exacto, eum quem diximus uitae finem esse sortitus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDÆICARVM

LIBER SEPTIMVS.

Dauid apud Hebronem unius tribus rex creatur, in reliquis Sauli filius paternum regnum obtinet. Cap. I

Hoc praelium in eum diem incidit, quo Dauid de Amalecitis uictor Sicellam est reuersus. tertio autem post eius rediitum die, elapsus ē praelio Sauli interfectus, scissa ueste, caputque sparsus cinere, ad Dauidem peruenit: adoratoque eo, interrogatus unde ueniret, ē confictu Israelitarum ait se uenire. id fuisse illorum partibus infortunatum, caesis multis Hebraeorum millibus, & insuper rege cum filiis post eam pugnam desiderato. atque se nunciare suis oculis uisa, cum forte in fugientem cum suis regem incidisset, quem à se rogatu ipse caesum fatebatur,

ne

1. Reg. 1

ne uiuus in manus hostiū ueniret: cum enim in gladium incubuisset, non potuisse seipsum præ multitudine uulnerum interficere. eius deinde cædis argumenta certissima ostendebat, armillas aureas, & insigne regiū, quæ ipse mortuo detraxerat, ut Dauidi afferret. At ille tam certis indicijis credere coactus, scidit uestimentū, & in fletu ac lamentis totam diem cum amicis exegit. accedebat ad mœroris cumulū Ionathas Sauli filius, fidissimus eius amicus, & salutis ipsius non semel autor. Tanta aut fuit Dauidis uirtus & erga Saulū beneuolentia, ut quamuis sæpius capitalibus eius insidijs appetitus, non solum ægerrimè tulerit eius interitū, uerumetiam interfectore illius affici supplicio iusserit. Præfatus enim quod ipse sui accusator extiterit, regis cædem professus, & per hoc Amalecitæ filium se declarauerit, duci hominē mandauit, præterea lamentationes & epitaphia in laudem Sauli & Ionathæ composuit, quæ in hodiernū usq; diem leguntur. His extremis officijs honorato rege, luctuq; finito, consuluit deum per prophetam, quàm nam ex urbibus Iudæ tribus habitandam sibi concederet. cumq; responsum esset Hebronē concedi, relicta Sicella eò cōmigravit, ambabus uxoribus illò adductis, & cohorte domestica: moxq; tota tribus ad eum locū confluens, regem eum communi suffragio declarauit. Audito deinde quod Saulū cū filijs Iabiseni in Galaditide regione sepelissent, misit illuc qui collaudato eorum facinore, gratiam illis referendam suo nomine pollicerentur, simulq; nuntiarēt, quod Iudæ tribus regem se cōsalutasset. Interea Sauli copiarū præfectus Abenerus filius Neri, uir strenuus, & ad magnas res obeundas natus, quàm primū cognouit cecidisse regem & Ionatham, aliosq; duos eius filios, properè in castra delatus, reliquum ex omnib. filijs nomine Iebosthū periculo eripit, & superato unā cū illo Iordane, totius populi regem eum constituit, excepta tribu Iudæ: regiamq; ei elegit apud locum qui Hebraice Manalis dictus, interpretatur castrū. inde profectus est cum delectissimo milite, ut prælio cū Iudæ tribu decerneret, iratus quod Dauidem regem creauissent. Huic occurrit Iobus Saruiæ Dauidis sororis filius, natus ex patre Suri, duos secū fratres, Abisæum & Afaelē, uniuersumq; Dauidis exercitū ducens: & cum circa quendam fonticulum apud urbem Gabao in eum incidisset, aciem ad prælium explicat. Cumq; Abenerus dixisset cupere se experiri utrius partis præstantiores milites essent, expacto utrinq; duodeni ad certamen sunt destinati. qui progressi inter utramq; aciem, emissis prius pilis, gladios stringunt: cōprehensiq; aduersariorum capitibus, latera & illa feriebant, donec mutuis uulneribus ad unū se conficerent. quo facto exercitus etiā conflixerunt, & post acre certamen, partes Abeneri succubuerunt. Versos deinde in fugam Iobus non destitit persequi, sed tergis eorum hærens hortabatur suos ut ne defatigarentur: idemque etiam fratres eius faciebant, præcipuè iunior Afael ob eximiam pedum pernicitatem celebris, & non solū cum hominibus, sed cum equis etiam cursu contendere solitus. is tum Abenerum rectā insequēbatur, nec in sinistram nec in dextram deflectens. Conuersus autem Abenerus, & imperum eius frustrari uolens, primum unius militis armatura cum eo depacisci uoluit, ut persequi desineret. deinde rogabat ne se in hanc necessitatem adduceret, ut illo interfecto, in fratris eius conspectum posthac uenire non auderet. cumq; ille his uerbis

nihil

nihil moueretur, sed persequi pergeret, ita ut uersa hasta fugiebat, imminenti letale uulnus infligit, ut in uestigio concideret. qui uerò cum eo Abenerum insectabantur, postq̃ ad locum in quo Asael iacebat peruenerunt, obliti amplioris persecutionis circū cadauer constiterunt. Ioabus aut̃ & frater eius Abisæus, præter exanīme corpus cursu prouecti, incitatioq̃ ira extincti fratris, mira pernicitate ac alacritate usq̃ ad solis occasum persecuti sunt Abenerum, & usq̃ locū qui ab aquæ ductu nomē accepit. hic in loco eminentiore consistit, Abenerum cum Beniamitis fugientem prospiciens. qui cum exclamasset, satis iam indignationi indultum, nec esse uiros consanguineos improba insectatione cogendos omissa fuga in certamen redire: culpam enim penes fratrem eius Asaelem esse, quòd monitus ab insequendo desistere noluisse, & ideo ictus cecidisset: uisus est non male admonere: moxq̃ Ioabus dato receptui signo suos cohibuit: & in eo loco castris positus pernoctauit. Abenerus uerò continuato per totam noctem itinere trans Iordanem in lebothi regiā se contulit. sequenti die Ioabus recensitis cæsorū cadaueribus omnes sepultura dignatus est. ceciderant aut̃ ex Abeneri exercitu trecēti sexaginta: ex Dauidis nouemdecim, præterq̃ Asael: cuius cadauer Bethlema reportatum fratres cum patrijs monumentis intulissent, ad regē suū in Hebronē sunt reuersi. Hoc fuit inter Hebræos ciuilis belli initium, quòd aliquandiu durauit, sed ita ut Dauidis partes magis ac magis proficerent, contrā eorū qui sub Sauli filij degebant imperio, indies deteriores fierent. Interea Dauid sex filios è totidē uxoribus suscepit, quorū natu maximus è matre Achima natus, Ammon dictus est. Secundus ex uxore Abigæa Daniel. Tertius ex Machama filia Tholomæi natus regis Gessirorū, nomine Abesalon. Quartus Adonias ex uxore Angite susceptus, quintum uerò & sextū Gerthesam & Galā nominauit. Porro post conflatū ciuile bellū, & crebros partiū conflictus, præcipuum monumentū fuit in Abenero, qui q̃ esset uir prudens, & ad popularem gratiam factus, multitudinē in officio cōtinebat, ut lōgo tēpore in fide lebothi permanerent. Deinde uerò insimulatus apud eum q̃ consuetudinē haberet cū concubina eius Ræspha filia Sibathi, & ea de causa obiurgatus, dolore & indignatione motus quasi non bona gratia sibi pro fideli studio redderetur: minatus est se regnum ad Dauidē translaturū, & declaraturū q̃ lebothus nō tā propria uirtute aut prudētia regno trans Iordanē potiretur, q̃ ipsius bellicis artibus & eximia in eam diem fide. moxq̃ misit in Hebronem ad Dauidē, qui suo nomine foedus cum eo ferirent, hac conditione ut inter præcipuos regis amicos reciperetur, si populo ad defectionem à filio Sauli concitato, efficeret ut Dauid ab uniuersis Hebræis rex agnosceretur. Qui cū uehemēter hoc nuncio lætus conditionē accepisset, & quo magis ratū esset foedus, postulasset ut Melcholen uxore ad eum remitteret, quam magno suo periculo & annumeratis Saulo sexcētis Palæstinorum capitibus emerat: ante omnia remisit eam abstractā à Pheltiæ coniugio, adiuuante etiam lebotho. nam & huic Dauid scripserat, æquum esse uxorem sibi restitui. deinde conuocatis senioribus populi, & præfectis militiæ in eam sententiam locutus est apud eos. remoratum se quidē illos quo minus relicto lebotho ad Dauidē desciscerent: nunc autē libenter se hoc illis permissurū, quando quidē certo comperisset hunc per Sa-
muelelem

2. Reg. 3

muelem prophetam totius Hebræorū gentis regem diuino iudicio designatum esse. eundemq; uatem præcecinisse, quod huius ductu uindictandum sit in Palæstinos, nec alio rege sub iugū Israelitarū eos posse subigi. His auditis seniores & præfecti, certi iam in eorum sententiā Abenerū transisse, Dauidi in posterū apertè studuerunt. Supererat ut & Beniamitæ in hanc sententiam concederent, q̃ ex hac tribu esset leboſthi satellitiū. ad quos quū eadem uerba fecisset, ac ne illos quidem reniti animaduertisset, cum uiginti fermè comitibus ad Dauidē proficiscitur, ut præsens fœdus initū confirmaret: tum quia quisq; in rebus suis sibi magis q̃ alij fudit, tum quia uolebat certiore facere, quid in causa eius cum senioribus & ducibus egisset, & quod ipsam quoque Beniamiticam tribum in partes ipsius traduxisset. à quo comiter exceptus, & splendidis ac sumptuosis epulis per aliquot dies adhibitus, tandē petijt ut dimitteretur, traducturus ad eum exercitū, & quod promiserat re exhibiturus, & quasi in manū imperiū gentis ei traditurus. Vix ad hæc promissa exsequenda missus à Dauide Hebronē exiuerat, cum Ioabus copiarū imperator peregre rediens illuc aduenit: cognitoq; quod Abenerus icto cum Dauide fœdere paulo antè abisset regnū ei tradi curaturus: ueritus ne is primum inter amicos locū obtineret, autor illi factus regij fastigij, & alioqui uir prudens in consilij capiendis, & rerū momentis obseruandis: ipse uerò deteriori conditiōe esse inciperet, & præfectura copiarū priuaretur, malum & iniquū consilium concipit. ac primum calumnijs eum aggressus, persuadere conatur regi, ut caueat sibi, neq; fidem illius uerbis adhibeat. Nihil enim illum non tentare quo regnū Sauli filio constabiliat: & nunc structis dolis aduenisse, & optatis positum, cum certa spe insidijs circumueniendi Dauidis abire. Postq̃ autē frustra se uerba fundere animaduertit, ac ne tantillū quidē regē his moueri, mutato consilio facinus audax mente concipit, & certus hominem tollere, mittit confestim qui cursim per eius uestigia uiam carperent, & assecuti eum Dauidis nomine reuocarent, quasi per obliuionem quiddā maximè ad rem pertinnens illi significare omisisset. Abenerus autē postquā hæc audiuit ex nuncijs in loco cui nomē Besira xx stadij ab Hebrone dissito, nihil eorū quæ euentura erant suspicatus ad urbem reuertitur. Cui obuiam factus ante mœnia Ioabus, humanissimè exceptū summam beneuolentiam præ se ferens (ut sæpe fit cum ad obtexendas insidias malū aliquod facinus molientes summā bonitatem simulant) seorsum à cætero comitatu seducit, quasi secretius aliquid cum eo colloqui uellet: atq; ita abductū in locū portæ solitariū, uno tantum fratre Abisæo præsentē stricto ferro per ilia trañcit. Hūc exitū habuit uir egregius, insidijs à Ioabo interceptus, ut ipse uideri uolebat in ultionē fratris Asaelis, quē in prælio ad Hebronē cōmisso Abenerus pertinaciter se insequentē interemerat. re aut uera q̃ miserè timeret, ne honore quē obtinebat priuaretur, Dauide imperiū exercitus in Abenerū transferente. Hinc sanè uidere licet, q̃ nihil non audeant homines ambitioni & avaritiæ dediti, dum nemini cedere uolunt. Nam & dum cupitis potiri properant, non dubitant quoduis perpetrare facinus: & ne quod semel nacti sunt amittant, maiora etiam non reformidant: sic existimātes, leuius incōmodū esse ad summū fastigiū non peruenire, quàm ab assuetis iā bonis excidere, ideoq; plus illis semper audaciæ superest, dum

dum timent ne pristina felicitate priuentur. Sed de his satis est paucis admonuisse. Porro Dauid audita Abeneri nece uehementer indoluit, sublataq; ad cælū dextera magna uoce protestatus est quod nec iubente se nec conscio cedens ea fuerit cōmissa. ad hæc diris imprecationibus. autorem necis huius execratus, & familiam eius & facinoris socios præiudicio suo damnauit. Valde enim sollicitus erat, nec uideretur hoc contra fœdus cum Abenero ictū fuisse admissum, edixitq; ut totus populus defleret ac lugeret uirū, & solennib. funeralibus ei parentaret, scissis uestibus & saccos indutus: atq; hoc modo exequias frequentari uoluit, quas & ipse unā cum honoratioribus ac præfectis deduxit, planctu & lachrymis satis indicās uel beneuolentiā erga uiuum, uel mœrorem ob defunctum, quodq; præter ipsius uoluntatē interemptus fuerit. quin & magnificē apud Hebronem sepultū. ac epitaphio à se cōposito honoratum; stans super monumentū primus deplorauit, suoq; exemplo cæteros ad idem faciendum prouocauit. adeoq; grauer Abeneri morte affectus est, ut nullis amicorum precibus ad gustandum ea die cibū adduci potuerit, sed iuratus ieiuniū usq; ad solus occasum seruauerit: quod sanè non mediocrem ipsi gratiam apud multitudinē cōciliauit. Nam quotquot erant Abeneri studiosi uehementē hunc defuncti extremū honorem & seruata ad ultimum fidem probauerunt, q; omnia in eum contulisset quæ in amicos conferri solēt, & non ut inimicum aliquando neglectæ & ignominiosę sepulturæ tradidisset: tum cōsiderantes pro se quisq; egregiā regis benignitatē, eadē sibi quoq; ab illo pollicebātur. atq; hoc modo optime Dauid famę suę cōsultuit, nemine amplius suspicante ipsius uolūtate cęsum fuisse Abenerū, quin & priusquam multitudo quę ad funus celebrandum conuenerat digrederetur, docuit eos quantū ipse in animo uulnus accepisset, quantumq; totus populus detrimentum amisso uiro in rebus bellicis tam consilio q; manu præstantissimo. Sed deus, inquit, qui uniuersa gubernat, necem huius inultam nō sinet. Is mihi testis esto quod in Ioabū & Abisæum animaduertere nō ualeo, qui apud exercitum penē plus possunt quàm ego ipse. poenam tamen diuinitus infligendā non effugient. Et Abenerus quidem in hunc modum uitam finiuit.

leboſtho amicorū insidijs interfecto, uniuersum regnū ad Dauidem deuenit. Cap. II

LEBOSTHVS aut Sauli filius morte eius audita grauer hoc tulit, q; priuatus esset uiro cōsanguineo, qui præcipuus autor ei fuerat ut in paternum regnum succederet, mirumq; in modum ob hanc causam se afflictauit. Nec ipse diu superstes fuit, sed à filijs Hieremmonis Banaotha & Thanno per insidias est oppressus. Hi enim cum essent Beniamitę genere, & inter præcipuos optimates, existimantes si leboſthū interficerent magna se munera à Dauide accepturos, & aut amplas præfecturas aut aliud quid honorificum apud eum per hoc factum se consecuturos, nacti solum leboſthū in cubiculo meridianem, uidentesq; nec satellitum quenquam adesse, neq; iantricem uigilare, sed & ipsam partim lassitudine, partim æstu in somnum solutam, subintrogressi ad eum, dormientem interemerunt: præcisoq; capite, & per totam noctem ac diem itinere continuato, tanquam à læsis properantes ad eum quem magno beneficio demeruissent, Hebronem peruenerunt: ostensq; Dauidi leboſthi capite, cōmendabant ei suam operam ac be-
loſeph. p neuo

neuolementiam, quòd regni emulum de medio sustulissent. Sed multū eos spes sua fefellit: neq; enim pro eorū opinione illos excepit rex. Sceleratissimi, inquit, & iam iam poenas daturi, an nesciebatis quòd à me opere premium Sauli interfecto retulerit, qui ad me coronā eius aureā apportauerat: & ille quidē rogatus hoc ei præstiterat, ne ab hostib. caperet. Aut fortē aliū me iam factum credebatis, ut mutatis moribus delectarer uiris maleficis, & domini cædem tāquam beneficiū oblatū complecterer: idq; occiso à uobis in suo lecto uiro iusto, qui neminē unquā læsit, uos uerò maxima etiā beneuolentia, summisq; honorib. persecutus est. quapropter eadem opera & illi poenas uiolatæ fidei dabitis, & mihi iniquæ de me opinionis, quē putastis de tali leboſthi cedere libēter auditurū. Neq; enim alio modo grauius existimationē meam lædere potuistis. Hæc locutus iussit eos exquisitissimis tormētis excruciatos supplicio dedi: caputq; leboſthi cū omni honore funeratum in Abeneri monumentū intulit. His ita finitis uniuersi Hebræorū procures Hebronē ad Dauidē conuenerunt, cū tribunis ac præfectis, scq; & sua omnia illi dediderunt, cōmemoratis prius ueterib. officijs quæ in eum uiuente etiam tum Saulo contulissent, & quod tribunū tunc regiū in summo honore habuissent. & q; diuino suffragio per Samuelem prophetam rex unā cum suis filijs declaratus esset: ei q; soli destinatū esset ut perdomitis Palæstinis Hebræorū reb. perpetuam salutē ac securitatē afferret. At ille collaudato eorū studio, hortatusq; ut in coeptis permanerent, fore enim ut nuncq; eos poeniteat, cōuiuiō & omni comitate exceptos remisit ad populū in regiam adducendū. Conuenerunt itaq; ex tribu Iudæ armatorū sex millia octingenti, scuta & lanceas gestātes, qui hæcenus Sauli filiū secuti fuerant, & sine quib. hæc tribus Dauidi regnū decreuerat. ex tribu Simeonis septem millia & centū eo amplius. ex tribu Leuitica quatuor millia septingenti cum principe suo Iodamo, cum his erat pōtifex Sadacus cum uigintiduob. cognatis principibus. ex tribu Beniamitide armati quater mille. Hæc enim tribus adhuc sustinebat. credens aliquē ex genere Sauli regnaturū. Ex tribu Ephræmi uiginti millia & octingenti, uiri animis & uiribus præstantes. Ex dimidia tribu Manassitide millia decē & octo. Ex tribu Isachar ducenti futurorū præscij, & armatorū uiginti millia. Ex tribu Zabulon armatorū lectissimorū quinquaginta millia. Hæc em tribus sola uniuersa ad Dauidē confluxit. hi omnes eadē armatura utebātur, qua trib. Gadi. Ex tribu Nephthalitide insigniores & ductores mille, scuto & hasta armati. quos sequebātur reliqui tribules eorū, multitudo penē innumerabilis. Ex tribu Danitide selectorū uigintiseptē millia, ex tribu Aseri quadraginta millia, ex duabus aut tribubus trās Iordanē habitantib. & reliquo tribus Manassitidis armatorū scuto & hasta galeaq; ac gladio uigintiduo millia. Reliquæ quoq; tribus gladijs utebantur. Hæc fuerunt copię quæ in Hebronē ad Dauidem sunt collectæ cum magno cōmeatu frumētī & uini cæterorūq; ad uictum cōmodorū, omnesq; cōmuni sententia regnū ei ratum ac firmum esse uoluerunt. cumq; triduo illic festa celebrassent, epulisq; operati essent, Dauid cum omnibus his copijs Hierosolyma est profectus. Iebusæi uero qui tum urbem incolebant, Chananaeorū & ipsi generis, clausis ad eius aduentū portis, & in mœnib. quotquot erāt cæci uel claudi, aut alioqui mutili in contemptum

emptum regis collocatis, dictitabant hos ad arcendum hostem sufficere, freti munitionū firmitate. Quo ludibrio ad irā cōcitatus, oppugnationē aggreditur: & cum strenua militū opera uteretur, omnibus adnitentibus ut unius urbis expugnatione cæteris si qui similiter pertinaces essent metus incuteretur, ut inferiorē urbis partē occupat. Resistente autē sola arce, decreuit propositis honoribus ac præmijs militem ad rem alacriter gerendā excitare: promissitq; ei qui per subiectam uallem in arcem euassisset, totius exercitus imperiū se cōmissurū. & cum eò certatim omnes eniterentur, cupiditate summæ præfecturæ accensi, Saruizæ filius Ioabus alios præuenit, & cōscensa arce clamore sublato à rege promissum copiarum imperium repoposcit.

David ui captis Hierosolymis Chananæos inde populariter eiecit, urbemq; Iudeis uictoribus inhabitandam tradit. Cap. III

IECTIS deinde ex arce Iebusæis, & instauratis Hierosolymis, rex ea, ciuitatem Dauidis appellauit, ac per omne regni sui tempus domicilium inibi habuit. cæterum tempus quo apud Hebronem solius tribus Iudæ rex fuit, septem anni fuere, & menses sex postquam autē Hierosolymis regiam sibi optauit, in dies magis ac magis res ei ex uoto succedebant, deo prouidente ut ea urbs egregijs accessionib. q̄ celeberrima redderetur. Per idem tempus Iramus legatione in hoc missa in amicitiam ac societatē Dauidis est receptus: misitq; ei dono materiam cedrinam & architectos ac fabros qui regiam ei Hierosolymis exedificarent. Dauid autem superiorem urbis partem & arcem in ea conditam in unum corpus redegit, cingendumq; eisdem munitionibus Ioabo demandauit. Igitur primus Dauid Iebusæis inde eiectis, à se ciuitatem denominauit. Nam tempore Abrahami generis nostri autoris Solyma uocabatur. nec desunt qui affirmant etiam apud Homerum Solymorum nomine hāc urbem intelligendam. templū enim iuxta Hebræorū linguam nominatū est hac uoce, securitatē significante. Totū autem hoc tempus ex quo Iesus Hebræorū aduersus Chananæos imperator, deuictæ regionis agros suis diuisit, post quem Israelitæ nunq̄ barbaros ex Hierosolymis eicere ualuerunt, usq; ad hanc Dauidis expugnationem anni fuere quingenti & quindecim. Nec prætermittendus est per silentiū Orphonas uir inter Iebusæos opulentus, cui in expugnatione Hierosolymorū parciū est à rege, tum propter perpetuam eius erga Hebræos beneuolentiā, tum quia priuato quodam officio demeritus est eum, ut paulo post magis opportuno loco indicabimus. Dauid deinde alias quoq; uxores duxit, & concubinas sibi adiunxit. filios etiā undecim suscepit, quorum nomina, Amnas, Ellus, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar, Eliel, Phalna, Ennaphen, Ienas, Eliphai, et præterea filiam Thamaram. Horū nouem ex legitimis coniugibus nati sunt, duo uerò postremi è concubinis. Thamara autem Abesalomi germana fuit.

David Palestinorum bello impetitus apud Hierosolyma uictoriam illustrem consequitur. Cap. IIII

PALAESTINI aut cognito quòd Hebræi Dauidem regem creassent, collecto contra eos exercitu, & occupata cōualle quæ dicitur Gigantum nō procul Hierosolymis sita, castra ibi posuerunt. Iudæorum uerò rex nihil inconsulto deo solitus agere, iussit pōtiffi Ioseph.

cem quid tunc quoque de euentu belli polliceretur prædicere. à quo postquam læta omnia didicit, incunctatè & ipse exercitum contra hostes eduxit: & commisso prælio, ipse à tergo eos ex improviso adortus, partim occidit, partim in fugam cōpulit. Nemo autem suspicetur modicum aut ignauum fuisse Palæstinorum exercitum qui tum Hebræos inuaserat, coniecturam inde faciens, quod non magno negotio sit profligatus, nulla prius memorabili re gesta: sed sciat uniuerfam Syriam ac Phœnicen consociatis armis auxiliū illis tulisse: quæ causa fuit ut toties uicti, tam multis millibus desideratis, denuò bellum maioribus uiribus redintegrarent: quandoquidem post præsentem quoque cladē triplicato exercitu Dauidis ditionē inuaserunt, & eodem quo prius loco castrametare sunt ausi. Rege uero iterum de euentu oraculum cōsulente, respondit pontifex, in sylua quæ fletus cognominata nō longè ab hoste aberat, exercitum continendum, nec prius ad pugnam educendum quàm sylua nullo perflante uento suapte sponte agitaretur. quod ubi primū obseruatū est, & deus mature præsentis suæ signū dedit, nihil moratus ad paratam iam & indubitata uictoriam est progressus. nam ne primū quidem impetum hostilis acies sustinuit, sed mox ut ad manus uentū est terga uertit. nec segnius Hebræus institit, fordiendoque terga fugientium, & multos prosternendo, usque Gezara quod oppidum in utrorumque confinio sitū erat, uictos est insecutus. itum est deinde ad castra expugnanda, ubi non magno labore ingenti præda potiti, deos etiā eorum contractos diripuerunt. Et quia iam iterum contra hostem res feliciter gesta erat, uisum est regi de cōmuni seniorum & optimatum ac tribunorum consilio omne suæ tribus robur ex tota eorum ditione conuocare, & itidem sacerdotes ac leuitas, atque ita profectos unā ad oppidum Cariathiarim, arcam dei ex eo loco Hierosolyma transportare, omnemque diuinū cultum cum sacrificijs & ceremonijs à maioribus acceptis, in posterū in hac urbe celebrari. Si enim sub Saulo sacra nō fuissent neglecta, nunquam talem cladem populum accepturū fuisse. Conuentu igitur sicut decretū fuerat habito, rex ad transferendam arcam accedit: quā sacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, in plaustrumque nouum impositam, subiunctis bubus fratribus eius & liberis ducendam permiserunt. Præcedebat rex, & cum eo multitudo, sacros hymnos canentes, & omne genus patriorū carminū, & ad uariorū instrumentorum musicorū pulsum saltitantes, accedentibus & tubis & cymbalis, atque ita arcā Hierosolyma deducentes. postquam autem uentum est ad locū cui nomen Chidonis area, manifesta numinis ira Oza quidam exanimatus est. bubus enim exoritantibus plaustrū & arca inclinata, Oza cum non esset sacerdos ausus manum sustendandi causa admolari, in uestigio exspirauit, & loco nomen reliquit, qui inde usque hodiernū Ozæ percussio uocatur. Tū Dauid territus & cogitans se fortè idē passurū quod Oza, si ad se in urbē arcā reciperet, quandoquidē ille manu tantū in eam extensa morte mulctatus sit, supersegit illam Hierosolyma inducere: diuertensque paulū in uillam hominis cuiusdam iusti nomine Obadami, genere Leuitæ, apud hunc eam deposuit. quæ per tres integros menses hoc hospitio usa, rem Obadami familiarē auxit, eiusque domū multis felicitatibus cumulauit. Rex autem cognito quod Leuita is ex paupere et humili repentē usque ad inuidiam eorum qui incrementa eius uiderunt felix extitisset

2. Reg. 6

extitisset, nihil amplius mali ueritus arcam in urbē suam transtulit hac pompa, ut à sacerdotibus deportaretur, deducereturq; à septem choris à se in hoc institutis & ordinatis, & rege ipso interim cinnynam pulsante ac plaudente, ita ut Michole uxor eius, Sauli prioris regis filia, factū hoc improbaret. quæ ubi intra urbē illata est, reposuerunt eam in tabernaculum à Dauide in hunc usum erectū. In ea festiuitate sumptuose ac splendide sacrificatū est, & totus populus exceptus cōuiuio, ut tam mulieribus quàm uiris ac pueris in singulos distribueretur libum panis subcinericij, & laganū frixum, & frustum de uictima. atq; his epulis populo pasto, ipse domū reuertitur. Huic occurrens Michole uxor, filia Sauli, omnia precata est illi, quæcunq; deus propitius largiri solet: reprehendit tamen q̃ præter decorum tantus rex saltasset, ita ut in conspectu seruorū suorum & ancillarū partes quasdam inter saltandū denuddarit. at ille non pudere se huius facti respōdit, quod sciret gratū esse deo qui eum & patri ipsius mulieris & alijs omnibus prætulisset: cantaturumq; se ei sæpius ac saltaturū, nihil curantem, quàm indecorum hoc aut ipsi aut ipsius ancillis uideatur. Hęc Michole ex Dauidis coniugio nullos filios peperit, sed ex alio marito, cui pater à priore abstractam tradidit, quinque liberos genuit, 2. Reg. 7 ut suo loco dicetur. Cæterū rex uidens res suas quotidianis successib. per dei fauorē proficere, peccare se putauit, quòd cum ipse habitaret in alta regia cedrinis trabibus extructa, & omni exornata artificio, arcam pateretur in tabernaculo iacere: itaq; decreuit exædificare deo templū, quemadmodum Moyses prædixerat. communicatq; super ea re consilio cum Nathane propheta, cum is autor esset. proposita exequendi, pollicereturq; deum opem ad hoc laturū, audior etiam struendi templi factus est. Sequēti uerò nocte deus Nathani per uisionē apparuit, iubens ut Dauidi nūtiaret, gratam quidē sibi esse eius uoluntatē, quòd primus omniū de ædificando templo cogitauerit: non tamen se permittere ut is qui multis bellis implicitus hostili sanguine manus polluerat, sacratissimū sanum construeret. Veruntamen postquam longam uitam rex ad ultimam senectutem prouectus felici fine clauferit, exstruendū esse templū à filio eius & successore, qui uocandus esset Solomon. cuius non aliter q̃ filij curam se habiturum pollicebatur, regnumque per posteros eius continuaturum: quòd si quid peccauerit, poenam non ultra morbos & terræ sterilitatem processuram. His ex propheta cognitis Dauid lætus, quòd iam sciret posteris suis imperium permansurum, & familiam suam fore illustrem ac celebrem, ad arcam se contulit: procidensq; in faciem adorauit deum, gratias agens pro omnibus beneficijs acceptis, quòd se ex humili pastore ad tantum rerum fastigium tantamq; gloriam euexisset: proq; promissa posteris etiam suis felicitate, perpetuacq; prouidentia qua res Hebræorum augere atq; ornare non desineret: atque ita gratijs actis, hymnoq; decantato à tabernaculo digressus est.

Dauid subactis finitimis gentibus tributa illis imponit Cap. V.

NON multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palæstinam decreuit, ablegato omni ocio & segnicie, ut quemadmodum 2. Reg. 8 deus prædixerat, deuictis hostibus pacatum regnum successoribus relinqueret. Et indicta die militib. ad conueniendum, iussisq;

Ioseph.

p 3 omnibus

omnibus ut quàm instructissimi ad bellum essent, ubi satis omnia parata existimauit, profectus Hierosolymis in Palæstinā peruenit: hostibusq; magno prælio uictis, & bona agrorum parte mulctatis, hisq; agris Iudæorum terræ contributis, in Moabitas bellum traduxit. eorum copias ita cōcidit, ut tertia tantum pars superesset, quam in deditiōem accepit. His quoque annuo tributo imposito contra Adrazarum Arachi filium mouit, Sophenorum regem: cum quo ad Euphratem congressus, uiginti peditū millia, equites quinque milia occidit. currus etiam mille cepit, ex quibus incensis reliquis, centum solos sibi reseruauit.

Damasceni à Dauidē uincuntur Cap. VI.

INTERIM Adadus Damasci & Syrorum rex audito quòd Dauid Adrazaro bellum iutulisset, cum esset eius amicus ac socius, cū ualido exercitu in auxiliū eius properat, sperans se bellum ab eo depulsum. cumq; & ipse non procul Euphrate cum Dauide cōfluxisset, prælio uictus magnam exercitus partem amisit. Desideratis enim ex eius acie uiginti millibus, reliqui fuga salutis suæ consuluerunt. Huius Adadi etiam Nicolaus in quarto historiarum suarum libro, in hæc uerba meminit. Longo deinde post tempore indigenarum quidam nomine Adadus, cæteris potentior, Damasci & reliquæ Syriæ præter Phœnicen regnū obtinuit. Hic bello inter eū & Dauidem Iudæorum regem exorto, crebris prælijs cum eo conflictatus, in postremo quo apud Euphratem uictus est, multis editis facinoribus regē se & uirium & animi robore præstantissimum declarauit. Idem de posteris quoq; eius narrat, quòd quasi per manus alius ab alio regnum simul & nomen acceperint. Illo, inquit, defuncto, posterius eius decimam usq; generationem regnum obtinuerunt, quisq; à suo patre cum imperio nomen accipiens, quemadmodum apud Ægyptios Ptolemæi. ex his potentissimus ordine tertius instaurato bello abolere uolens ignominiam aui temporibus acceptam, expeditione contra Iudæos facta Samariam uastauit. Nec à uero aberrauit hac parte. hic est enim ille Adadus, qui Achabo apud Israelitas regnante, Samariam inuasit. de quo suo loco dicturi sumus. Porro Dauid peragrata cū uictore exercitu Damasco & reliqua Syria, totam sub imperium redegit, dispositisq; opportunis in locis præsidijs, & tributo imposito, domū est reuersus: & ceu trophæum aureas satellitum Adadi pharetras reliquamq; eorū armaturam deo Hierosolymis consecrauit. has postea Sufacus Ægyptiorum rex, uicto Roboam huius nepote, spoliata urbe cū multis alijs diuitijs exportauit. Sed hæc postq; ad ea tempora uentum fuerit dicentur. Hebræorum autem rex fauore numinis utens, & fortunam belli sequens, præcipuas Adrazari urbes aggressus est, Bettæam & Machonem: easq; uel expugnatas diripuit. in his magna uis auri & argenti reperta est: & præter hæc æris genus, quod auro preciosius est habitum: ex quo postea Solomō fecit magnum illud uas mare appellatum, & pulcherrima polubra, cum templum adornaret. Amathenorum autem rex audita Adrazari clade, quodq; exercitū amisisset, timēs sibi decreuit in fidem & amicitia Dauidis ultro uenire: misitq; ad eum Adoramum filium, qui uictoriam de cōmuni inimico ei suo nomine gratularetur

laretur, & in societatem atq; amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis uasa aurea & argentea & ærea. Dauid uerò inita amicitia cū Thæno (sic Amathenus uocabatur) & acceptis muneribus, filiū eius pro utriusq; dignitate tractatum dimisit. munera uerò illa cum alio auro ex manubijs captarum urbium redacto, auctori uictoriæ deo dedicauit. qui non solum quoties ipse rex bellum administraret rem prosperabat: uerumetiam misso in Idumæam Abisæo Ioabi summi copiarū ducis fratre, illius ductu Idumæos perdomari concessit. Decem enim & octo ex illorum exercitu milia in acie ceciderunt: & occupata præsidijs recens capta regione, rex non ex agris tantum, sed uiritim etiam tributa exegit. Erat autem natura iustus, & in reddendo iure uerum tantum & æquum respiciebat. exercitui uerò uniuerso Ioabum præfecerat. à commentarijs habuit Iosaphatum Achili filium. Designauit etiam ex Phineesi familia Sadocum pontificem cum Abiatharo. amicus enim ei erat. Scribam uerò Sisam constituit. Banaïam Ioiadæ filium satellitio suo præposuit: omnes regis seniores filij inter patris satellites uersabantur. His ita ordinatis uenit illi in mentem amici quondam Ionathæ, foederisq; mutui quod inter eos intercesserat. nam inter cæteras omnes uirtutes hanc quoq; habuit, quòd egregiè meminerat beneficiorum quæ unquam accepisset. Igitur scitatus est num quis superesset ex amici genere, cui gratiam referre posset pro iucundissima olim cum Ionatha acta consuetudine. cum'que adductus esset ad eum quidam è libertis Sauli, qui poterat superstites noscere, percontatus est num posset aliquem indicare ex Ionathæ genere uiuum, cui pro beneficijs à ueteri amico perceptis gratiam reponere quiret: quo respondente superesse filium eius Memphibosthum, pedibus claudum: eo quòd nutrix audita clade in qua pater eius & auus ceciderant, dum rapto puero trepidè fugit prolapsum ex humeris læserat: diligenter peruestigauit, ubinam & apud quos educaretur. quo comperto misit in Labatham oppidum ad Machirum (id auctoris nomen fuit) qui eum adducerent. Memphibosthus uerò postquam ad regem peruenit, procidens in faciem adorauit illum. mox'que iussus est bono animo esse, & omnia quæ cuperet de benignissimo rege sibi polliceri: & auitam domum cum prædijs ad illam pertinētibus accepit: iussus'que est ad eandem cum rege mensam accumbere, & nulla die conuiuio non interesse. Cumq; adolescens lætus promissionibus & muneribus regis gratias agens adorauisset, rex accito Siba, ait se adolescenti paternam domum cum omnibus auitis possessionibus donasse: iussitq; eum uillicatione agrorū suscepta, omnes redditus Hierosolyma referre. Post hæc singulis diebus eum mēsa adhibuit: & Sibam cum quindecim filijs & uiginti seruis Memphibostho largitus est. His ita ordinatis, Siba adorato rege, omnia se facturum pollicitus, discessit. Ionathæ uerò filius posthac Hierosolymis habitauit, conuictor regis, nec aliter quàm si ipsius filius esset tractatus, filium etiam ex se genitum, Michanum nominauit. Atque hoc honore Ionathæ posterij à rege fuere affecti. Cæterum cum per idem tempus Ammanitarum rex Naasses, socius & amicus defunctus esset, filiusq; in regnum paternum successisset, Dauid per legatos officiose eum consolatus est, hortatus ut æquo animo patris obitum ferret, eandemq; quam pater expertus fuerat, amicitiam à se expecta-

2.Reg.9

vi
1.Reg.10

ret. Priores uerò Ammanitarum, secus quàm de Dauide suspicari par erat; malitiose hanc legationem missam interpretati sunt, concitaueruntq; regem, dicentes Dauidem speculatores regionis & opum eius sub officij prætextu misisse. proinde cauendum ab illis, & uerbis eorum non credendum, ne foratè deceptus in aliquam immedicabilem cladem sese coniiciat. At rex Ammanitarum Naasses ab optimatibus contra rei ueritatem persuasus, cum iniuria legatos Dauidis reiecit. Ras enim media ex parte eorū barbis, præcisoq; dimidio uestimentorum, factis non uerbis animū suum declarauit. Quam rem Dauid indignissimè tulit, nihil dissimulans non neglecturum se iniuriam cū contumelia coniunctā, sed bello uindicaturum in Ammanitas, & poenas uiolatæ contra ius gentium legationis à rege eorum exacturum. Quod posteaquam perlatum est ad regis barbari necessarios, & copiarum eius præfectos, conscij sibi uiolati foederis, ac debitam poenam metuentes, & ipsi ad bellum se parabant. & missis legatis ad Syrum Mesopotamenorum regem cum mille talentis societatem eius hac mercede impetrauerūt, adducto in suas partes & Suba. Hi reges habebāt peditum uiginti milia. conduxerunt etiam regem Michæ regionis, & quartum nomine Istobum, qui & ipsi uigintiduo milia militum in armis habebant.

Quomodo Dauid Mesopotamios deuicit Cap. VII.

NON terruit tamen Dauidem Ammanitarum apparatus & inita cum regibus societas, deo fretum, & scientem quòd bonam causam haberet, iustisq; armis iniuriam sibi illatā ulcisceretur. Itaq; loabo commissa belli administratione, cum lectissimo milite eum contra hostem misit: qui mox ad primariam eius gentis urbem castra admouit. Hostibus uerò urbem egressis, & duas seorsim acies explicantibus: alteram quæ ex auxilijs cōstabat, in patēti campo: alteram uerò quæ Ammanitarū gentis erat: pro portis quæ Hebræos spectabant: loabus hoc animaduerso & ipse ad militares artes confugit, & assumptis fortissimis militum, ipse Syro alijsq; regibus se opposuit. reliquis Abisæo fratri traditis, iussit ut contra Ammanitas aciem dirigeret: admonito prius, ut si uideret Syros sibi præualere, adducto properè suo milite succurreret. idem se facturum si ipsum Ammanitas ægrè sustinere contingeret. cum his mandatis dimisso fratre, hortatusq; ut generose & alacriter rem gereret, daretq; operam ne quam ignominiam acciperet, ipse Syros aggreditur. qui cum aliquantisper magna ui restitissent, multis suorū cadentibus terga uertere sunt coacti. quo uiso Ammanitæ territi, Abisæum cū suo milite aduentantē non expectauerunt, sed moti sociorum exemplo intra moenia refugerūt. atq; ita loabus male mulctatis hostibus uictorem exercitū Hierosolyma reduxit. Nec tamen ea clades Ammanitarum effecit, ut expectati se impares in posterum quiescerent. sed missis nuncijs ad Chalamam Syrorum transeuphratensium regem, eius auxilia mercede conduxerūt. Huius uicem in exercitu gerebat Sabecus, qui constabat ex octuaginta peditū, equitū uero decem milibus. Tum Hebræorum rex intellecto quòd denuo tam magnas copias Ammanitæ cōtra se parauissent, nolēs amplius per legatos cum eis bellum gerere, ipse cum uniuerso exercitu Iordanem transgressus illis occurrit: & cōmisso prælio uictor euasit, cæsis peditum quadraginta, equitum uerò

uero septem milibus. Sabecus quoque hostium imperator in eo prelio uulnus accepit à rege, ex quo postea curam non admittente mori eum contigit. Mesopotamitæ deinde cognito tam tristi pugnae euentu, sine mora legatione ad Dauidem cum muneribus missa, deditionem fecerunt. atque ita appetente iam hyeme Hierosolyma est reuersus. Vere autem ineunte, Ioabum ad bellum Ammaniticum misit. Is longe lateque vastatis hostium agris, compulso eos in Rabatham gentis metropolim obsidione cinxit: quo tempore Dauid tametsi uir iustus ac pius & patriarum legum obseruator diligens, in graue tamen peccatum incidit. Cum enim uergente iam die in solario regie more solito deambulet, prospexit in uicinis ædibus mulierem frigida lauante, insigni forma præcellentem, cui nomen Bethsabe: uictusque eius pulchritudine, & à concupita sibi temperare non ualens, accitâ ad se complexus est. Paulo post mulier grauidâ se sentiens, nunciat regi ut dispiciat quomodo factum hoc latere posset, alioqui publicis legibus adulteri damnatâ supplicium daturam. Rex itaque accersitum ad se ex castris Ioabi armigerum maritum mulieris, Vriam nomine, de exercitu, & quomodo oppugnatione procedat, percotatur. quo referente omnia cedere ex sententia, partes ei de sua cœna obtulit, iussitque ut profectus ad uxorem apud illam pernoctaret. at ille non ita fecit, sed inibi in regia & inter satellites regis noctem eam exegit. quo cognito rex scitatus est ex eo, quamobrem tanto post tempore domum reuersus, ad uxorem non iuisset, idque præter communem omnium hominum morem, quicumque peregrinè ad suos redeunt. respondit ille, non esse æquum ut interim dum imperator suus & comilitones in hostili solo in castris humi cubitant, ipse in uxoris amplexibus se oblectet. hæc locutum manere inibi ea quoque die iussit, sequenti ad uicarium suum ducem dimissurus. uocatus deinde ad cœnam, & rege de industria crebrioribus propinationibus inuitante ad ebrietatem usque progressus, nihilominus tum quoque proforibus regii cubiculi pernoctauit, nullo uxoris desiderio tactus. hanc ob rem indignatus rex scripsit Ioabo ut in Vriam poenam meritum animaduerneret: modumque puniendi indicauit, ne manifestum fieret suo iussu hoc factum. iussit enim ut quâ plurimum periculi esset hosti opponeretur, moxque à socijs, quo facilius opprimi posset, destitueretur. his ita scriptis, & proprio sigillo obsignatis, epistolam Vriæ commisit ad Ioabum perferendam, qui receptis literis, & cognita regis uoluntate, quem locum maxime ab hostibus infestari sciebat, in eo collocaturus Vriam, adiunctis illi lectissimis aliquot militibus, pollicitus est se cum toto exercitu affore, si qua parte muri suffossa aditum intra urbem patefecissent: hortatus eum ut existimationi quam tum apud regem, tum apud comilitones sibi parauerat respondens, libenter potius quam grauatim iussa capere feret. cumque Vrias magna alacritate mandatū munus suscepisset, manipulo illi adiungendo clam imperauit, ut cum primum occurrentibus hostibus urgeri hominem uideret, deserto illo in tutum se reciperent. Itaque cum Hebræi fecissent assaultum ad moenia, ueriti Ammanitæ ne ab illa parte hostis murum occuparet, fortissimus quisque reclusa repente porta magno impetu erumpit, quod ubi uiderunt qui circa Vriam uersabantur, memores Ioabi mandatorum, uno agmine sese retrorsum receperunt. Solus Vrias quod pueret contra quam promiserat assignatum locum non tueri, in se ruentes sustinuit, ferroque exceptos interemit non

vii
2.R.2.11

non paucos, donec circumuentus cum aliquot alijs, quos ignaros cōfilijs pudor
idem in officio cōtinuerat, nō inultus occubuit. His ita gestis loabus regi per
nuncium significat, quod nō ferēs obsidionis moras, oppugnatione adortus
moenia, amissis aliquā multis infecta re in castra redire sit cōpulsus. mandat
autem nuncio, si regem hoc factum ægrè ferre sentiret, ut de Vriē quoq; mor
te renunciaret: id quod etiam euenit. Rex enim his cognitis male factum aie
bat, quod aperta ui moenia tentassent. oportuisse enim machinis ac cuniculis
aditum moliri, maxime cum Abimelechus Gedeonis filius domesticū exem
plum illis esse debuerit, qui Thebis turrim ui capere conatus, saxo ab anicula
misso ictus turpiter uitā amisit, uir alioqui fortissimus, q̄ inconsultè difficilli
mum oppugnationis genus esset aggressus. Vtilissimū aut in re militari quid
alijs bene aut secus cesserit cōsiderādo, cum simile periculū incidit, hæc sequi,
illa fugere. postquā aut indignabundo de Vriē quoq; morte relatum est, ira
sci desit: iussitq; loabo renunciari, uulgare esse id incōmodum, nec à natura
belli alienum, cuius hæ sint uicissitudines. debere tamē eum in posterum cau
tius rem administrare, et aggeribus ac machinis expugnatā urbem solo equa
re, & habitatores eius ad unū neci dedere. Cum his mandatis nuncius ad loa
bum properè se recepit. ceterū Bethsabe audita mariti morte per aliquot dies
eum luxit: ubi uerò à mœrore ac lachrymis destitit, sine mora eam rex coniu
gem sibi asciuit: ex qua mox puer masculus ei natus est. Has nuptias deus ne
quaq; æquis oculis inspexit, sed iratus Dauidi, cū prophetæ Nathani per ui
sum nocturnum se obtulisset, regē grauiter incusauit, propheta uero qui esset
uir festiuus ac prudens, reputās reges quoties suis affectib. rapiuntur, nō ma
gnum iuris respectū habere solere, cōminatione numinis ad tēpus dissimu
lata, maluit illum blanda oratione aggredi, in hunc modum sententiā eius ex
ploraturus. Duo uiri, inquit, eandē urbem incolebant: alter prædiues multo
rumq; armentorum & gregum dominus; alter unius tantum ouiculę posses
sor. eam unā cum pueris suis domi quotidianis cibis alebat, nō alio affectu q̄
si esset filia. cū uerò hospes diuiti superuenisset, ille parcēs suis pecoribus, nul
lum in amici gratiam mactare uoluit: sed abstracta per uim ouicula pauperis,
iugulatam & apparatā hospiti apposuit. His uerbis rex grauiter cōmotus, scel
lestum hominē illum facinus hoc ausum pronunciauit, iustumq; esse ut quas
druplū pro adempta ouicula restitatur, & ipse insuper capite plectatur. Tū
Nathan incunctanter subiecit, ipsum esse qui hac poena dignus sit, suo opte iu
dicio nefarij sceleris damnatus. ac tum demū illi exposuit in quātam indigna
tionem numinis incurrisset, cuius fauore uniuersæ gentis Hebræorum rex
constitutus, circumquaq; uicinarū etiam gentium earumq; multarum & ma
gnarum dominiū consecutus esset: nō semel antea liberatus ē Sauli manibus.
nunc cum eiisdē benignitate aliquot legitimas uxores habeat, cōtempto om
ni humano simul atq; diuino iure, alienā eū duxisse uxore, marito ipsius inter
fecto & hosti prodito. Igitur affore diuinā ultionē, & ipsius quoq; mulieres
ab uno filijs per uim cōstuprādas, & ipsum insidijs ab eodē appetēdū, ut pro
clā admissō peccato, in propatulo poenas persoluat, quin & puerū ex ea natū
sine mora esse interiturū. territo aut per hanc denunciationē rege, uehemen
terq; perturbato, & cū lachrymis fatēte se peccasse in deū: erat enim uir pius,
&

& qui hoc uno excepto in tota uita nihil admiserat: placatus deus recepto in gratiam promissit, & regnum & uitam ei seruaturum se esse. post poenitentiam enim non amplius se irasci. Atq; ita Nathan postquā futura regi aperuisset, domum reuertitur. Porro infans ex uxore Vriē natus Dauidi, immittēte deo graui morbo corripitur, cuius uicem mœstissimus pater dolenter ferens per septem dies à familiaribus induci non pōtuit ut ullum cibum degustaret: sed atratus & sacco amictus, humi prostratus iacebat, et à deo salutē pueri precabatur. Nimis em̄ eius matrē diligebat. Septima uero die mortuo puero, familiares nō audebāt hoc regi indicare, ueriti ne re cognita pertinacius etiā à cibo reliquaq; cura corporis abstineret desiderio defuncti infantis, cuius morbum tā impotēter tulisset. qui cum turbatā familiā sentiret, & aliquid mali cœlari, facile intellexit extinctum puerū: accitoq; uno è famulis postquā ueritatē comperit, confestim surrexit: lotus deinde sumptaq; ueste candida, ad dei tabernaculum properauit. posthac iussis famulis ut coenam sibi apponerēt preter omnem opinionē, admirationi fuit omnibus cognatis & domesticis, stupentibus q; cum nihil horū ægrotante puero fecisset, nunc post eius obitum omnia simul faceret: impetrataq; prius licētia, causam sciscitabantur. Tum ille: Non intelligitis, inquit, q; dum puer uiueret, de salute eius sperās, nihil nō faciebam quo deum flecterē? nūc postquā is obiit, superuacaneū sit inaniter mœrore confici. His auditis omnes sapientiā eius laudauerunt. nec ita multo post Bethsabe grauida exactis legitimis naturę mensibus filiū ei peperit, quē Nathanis monitu Salomonem nominauit. Interea loabus Ammanitas acri obsidione premebat, præcis aquæductibus, & cōmeatibus interceptis, ita ut fame simul & siti laboraretur. ab unico em̄ puteo spes eorū pēdebat, ac ne hoc quidem ad satietatē utebantur, parcē aquam dispensantes, ne fortē in totum deficeret. Hæc loabus per literas regi significauit, hortans ut ad excidiū urbis ipse ueniret, & hunc quoq; titulū uictorijs suis apponeret. qui collaudato ducis officio fideq; assumpto secū exercitu ad deuastandam Rabatham proficiscitur: eamq; mox ui captā militi diripiendā permisit. ipse uerò ex præda nactus est Ammanitarū regis auream coronā talentū pendentē, & pretioso sardoniche insignē: quam postea capite gestare solitus est. necnon & alia multa ac magni præcij præda in ea urbe potitus est. uiros uerò eius excruciatos prius ad unū interemit: nec mitius alias Ammanitarū urbes tractauit, pari modo expugnatas. Post hanc uictoriā domū reuerso graue quiddam accidit ex tali causa: Filiam habebat adhuc uirginē, formosissimas quasq; mulieres pulchritudinē uincētē: Thamaram nomine, ex eadem qua Abesalomus genitrice natā. huius amore correptus Amnon filiorum Dauidis natu maximus, cum propter uirginitatē ipsius & asseruationē potiri ea nō posset, adeo passione hac cōflictabatur, ut nō aliter q; ex morbo lentam tabem ac pallorē sibi contraheret, id malum deprehēdit Ionathas quidā eius cognatus & amicus, uir prudens & magni consilij. uidens enim Amnonem à natua corporis habitudine indies magis ac magis deficere, accessit illū rogans ut causam sibi indicaret. Suspiciari enim se amatoriā quandā esse hanc passionē. quo fatente sororē germanā sibi adamatā, cōsiliū dat quomodo optatis potiri ualeat. sua sit enim ut simulata ægitudine, simulatq; pater uisendi causa illū accessisset,

roget

viii

2.R.2.13

roget ut sororē ad se mittat, cuius ministerijs releuatus eo citius conualescere possit. Paruit Amnon, & cū nihil cūctatus decubuisset, simulare morbū cōepit. Dein cū pater officiose inuisens percōtaretur de ualetudine, petijt sororē ad se mitti. ea postq̃ iussu patris accita uenit, postulauit ut suis manibus colyphīa frixa afferret. Sic enim libētius se comesturū. quæ in cōspectu fratris farina subacta, formatisq̃ colyphijs ac frixis, iuueni obtulit. at ille nō ea gustauit, sed famulis mandauit, ut quotquot pro forib. cubiculi obuersarētur, submouerent. dicens se absq̃ strepitu quiescere cupere, quo facto iussit sororē in intimum cōclauē paratā coenā inferre. quod cū puella fecisset, apprehensæ suadere cōepit ut sui copiā faceret. At puella exclamat: Abstine uim frater, abstine, nefas est te rem tam turpē perpetrare. Desine à tam flagitiosa concupiscentia, quæ nihil præter dedecus & infamiā toti familię nostræ afferre potest, aut si resistere ei nō uales, à patre tibi hoc impetrandū est, nō per uim extorquendum. at ille amore feruēs nō paruit, sed libidinis cestro percitus reluctantem per uim opprimit: atq̃ post oblatū uitiū, in contrariū mox affectū uertitur, & exosam ac fastiditam cōuicijs aggressus iubet ut ē uestigio se inde facessat. quæ cū hanc iniuriā priore grauiorē diceret, q̃ constupratā uel usq̃ noctem illic manere nō patiatur, sed confestim extrudat clara adhuc luce, ut turpitudinis suæ testibus occurrat: mandauit famulo ut eā eiiceret. illa uero scissa talari tunica, qualib. tū regiæ puellę ex more uelabantur, & cinere caput sparsa, per mediam urbem discedebat, uim sibi illatam quiritando. in quam sic affectam cum Abesalomus frater incidisset, sciscitatus est quid mali haberet q̃ ita sese affligeret. cumq̃ illa de stupro rem totā ei denarrasset, solatus eā hortabatur ut æquo animo factum hoc ferret, nec ad iniuriā suam pertinere putaret, cum à fratre sit uitiata. quibus uerbis placata puella uociferari ac quiritari desit: & deinde aliquam multo tempore in coelibatu apud Abesalomum fratrem perseuerauit. His cognitis Dauid pater uehementer indoluit, sed quia diligebat Amnonem ut filiorum natu maximū, non sustinuit illi molestus esse. Porro Abesalomus graue odiū eius in pectore cēlabat, opportunitatē uindictę expectās. iāq̃ alter annus abierat, ex quo pudicitie sororis eius illusum est: & cū esset iturus in Belsephon, quod est oppidū tribus Ephremiticę, ad tōdendos suos greges, inuitauit patrem ac fratres ad solenne cōuiuium. quo excusantē quod nollet eum gratiare, rogauit ut pace eius liceret filijs proficisci. quo impetrato suis iniunxit, ut quamprimū animaduertissent Amnonē temeto grauatū, neminem ueriti ad nutum suum illum trucidarent.

Quando per intestinum familię disidium Dauid à filio regno pulsus est. Cap. viii

Nter uerò perpetratum est quod mandauerat, stupor & trepidatio fratres occupat: & sibi quisq̃ timēs, correptis equis cursu ad patrē ferebantur. Interim quidam præueniens, omnes ab Abesalomo cæsos nunciat. qui nō aliter q̃ par erat amissis simul tot filijs, idq̃ fratris scelere, graui dolore ictus, ne causam quidem rogauit: neq̃ expectato nuncio in re propter facinoris magnitudinem incredibili, totum se luctui tradens, conscissa ueste humi prostratus iacebat, deplorans nō magis quos peremptos acceperat, quàm ipsum interfectorē. Ionathas uerò Samnæ fratris eius filius hortabatur ut moderatius doleret, negans se de morte cæterorū credere: nec enim causam

causam facti inuenire posse: de solo Amnone dicens diligentius perquirendum. nam de hoc probabile esse, q̄ memor iniuriæ sororis frater in eum tale aliquid ausus sit. interea sonitus aduentantiū equorū, & quorundā eos præcurrentiū, omnes in se conuertit. hi fuere filij regis, qui relicto cōuiuiō profugerant. ibi pater occurrit flens flentibus, ex insperato uidens quos paulo ante extinctos acceperat. denuoq̄ gemitus ac lacrymæ instaurantur, his fratrem, rege filiū foede trucidatū deplorantibus. At Abesalomus in Gesura ad maternū auum fugit, eius regionis dynastam, ibiq̄ toto triennio permansit. Cum aut̄ Dauidi animus esset Abesalomū ad se reuocare, nō ad supplicium, sed ut eū apud se haberet: iam enim ira resederat: ultro huc propensum loab^{2. Reg. 14} bus imperator suis artib. impulit. mulierculā enim quandā grandi natu subornat, quæ lugubri cultu ad regē accedens, aiebat inter duos suos filios ruri agentes rixam exortā adeo incruduisse, ut cum soli essent, ac nemo adesset qui dirimeret, alter ab altero ictus exspirauerit: rogabatq̄ hanc gratiā, ut quoniā cognati eius qui interfectus est alterū ad cādē expeterent, salutē eius consuleret, ne reliqua spe suæ senectutis orbaretur. neq̄ enim aliud remedium superesse, si nullū apud regē inueniret. nam nihil esse quod illos compescere queat, præter maiestatis regiæ reuerentiā. Cumq̄ rex postulatis eius annuisset, hæc uerba subiecit: Tuæ quidē benignitati rex gratias ago, q̄ senectutē meam & tantū non orbitatē miseraris: sed quo certior sim de tua clemētia, tuum ipsius filiū prius in gratiā recipe, & indignationē contra eum deponē. alioquī quomodo possem de cōcessa hac mihi gratia nō dubitare, cū ipse adhuc ob similem iniuriā filio infensus esse pergās. At cuius est prudentiæ, uno contra uoluntatē amisso, ultro necē alterius addere? Tetigit mox regis animū suspitio, personam à loabo esse subornatā: & cognito ex anicula rem ita se habere, accersit loabū, dicens eum affecutū quod cupiebat, licereq̄ ut Abesalomum reducat. Nō enim amplius se in eum stomachari, sed totam indignationē præterijisse. At ille adorato rege, & uerbis eius libēter acceptis, euestigio Gesura properauit, & assumptū secum Abesalomū Hierosolyma reduxit. Rex uero audiens filiū aduentare, misit qui ei denunciaret, ne ad ipsum accederet. nondum enim ita se affectum, ut reuersum uidere statim sustineat. Ille ita ut iussus est deuitato patris conspectu, intra domesticos parietes cum suo famulitio se continebat. nec tamen aliquid eius pulchritudini decessit, uel propter mœrorem, uel q̄ nō ea tractatione uteretur, qua uti regium iuuenem par erat: sed tam forma q̄ statura quosuis in maximis delicijs agentes superabat. Tāta autem fuit eius cæsaries, ut intra octauum quemq̄ mensem ad ducentos siclos, hoc est ad quinq̄ pondo accresceret. Ad hunc modū priuato cultu per biennium Hierosolymis habitauit: natiq̄ sunt ei filij tres, & una filia formosissima, quæ Solomonis filio Roboamo postea nupsit, & filiū ei nomine Abiam peperit. Deinde misit ad loabū rogans ut se penitus in paternam gratiā reducat, & impetret ut sibi liceat patrē inuisere & alloqui. quod quum loabus facere cunctaretur, agrum eius uicinū per quosdam è suis incendio uastari iussit. Is quum re cognita ad Abesalomū uenisset, expostulanti quo suo merito damnum ab eo accepisset: respondit se hoc stratagemate illum ad se elicere uoluisse, quandoquidē mandata de conciliando sibi patre negligeret. quam

Ioseph.

q ob rem

ob rem, inquit, nunc te præsentem obsecro, ut placatum mihi reddas genitorum rem, quandoquidē molestior est mihi reditus in patriam quàm exiliū fuerat, si ille in indignatione sit pertinax. Tum Ioab his uerbis inductus, & uicem eius miseratus, deprecatus est regem pro illo, & tam accurate & feliciter eius causam egit, ut flexus ad pietatem confestim eum acciri iuberet. Qui cum supplex illi ad genua ueniam peccati petens procidisset, sua manu erecto obliuio

IX
2. Reg. 15 nem omnium anteaكتورum est pollicitus. Porro Abesalomus in integram gratiam patris receptus breui magnum equitatum & multos currus sibi comparauit, & satellitium armatorum quinquaginta: & per singulos dies mane regiam frequentans, eos qui ius illuc petentes causa cadebant, comiter appellabat: dictitansq; malos adesse patri consiliarios, aut etiam ipsum in ferenda sententia lapsum, popularem auram ita captabat. His artibus conciliatis sibi populi studijs, certus iam de eius fauore, quarto post reconciliationem anno orauit patrem, ut cum bona eius gratia Hebronem ad uota quæ in exilio conceperat persoluenda abire sibi liceat: permissuq; eius profectus, mox undiq; plurimos ad se acciuit, ita ut cateruatim illò confluerent. Inter cæteros affuit etiam Davidis consiliarius Achitophel Gelmonæus, & ducenti Hierosolymitæ, non quidē conscij conspiracy, sed quasi ad sacrificium euocati: nec mora stratagemate succedente, rex ab uniuersis consalutatur. Cæterū David audita ex insperato filij tyrannide, impia hominis audacia percussus, qui immemor condonata prioris noxæ, multo sceleratiora cōsilia cepisset, primum usurpandi regni quod patri diuinitus datū sciret, deinde ipsius genitoris tollendi, decreuit ultra Iordanem in loca tutiora se recipere: conuocatisque amicorum intimis, & collocutus cum eis de insolentia filij, totū negotium iudici deo cōmittens, reliquit regiae custodiam decem pellicibus, & Hierosolymis excessit, cum alia multitudine magna alacritate prosequente, tum præcipuè sexcētorū cohorte, quæ etiam regnante Saulo à latere fugitantis nusquam discesserat. Abiatharū uerò & Sadocum pontifices & quicquid Leuitici generis aderat simul abire cupientes, arcamq; asportare, bonis rationib. manere persuasit, dicens sine arcæ præsidio diuina ope è periculis se seruandum: simulq; mandauit ut de omnibus quæ inciderent per clancularios nuncios se certiores facerent. fidelem enim operam in talibus negotijs præstiterunt filij pontificum, Sadochi Achimas & Abiathari Ionathas. Ethæo quoq; Gittæus nullis regis monitis adduci potuit ut maneret, quo magis illustris fuit eius erga regem fides ac beneuolentia. Ascendenti aut per clium oliueti montis, omnibus circa eum lacrymantibus renuntiātū est etiam Achitophelem mutatis studijs in partes Abesalomi concessisse: quo uix aliud tristius ei in hac calamitate accidit. quamobrem precatus est deum, ut Abesalomi animū ab Achitophele alienaret. uerebatur enim ne eius consilij contra se uteretur, uiri prudentissimi & oculatiss. in dispiciendo quid factū opus esset. Quumq; in uerticem montis peruenisset, respiciebat ciuitatē, & cum multis lacrymis non aliter quàm regno eiectus deum precabatur. ibi offendit uirum in amicitia constantem, nomine Chusim. hunc conspiciatus scisso amictu & caput cineribus oppletum, & mutabilitatem rerum deplorantem, solatus est pro tempore iussu æquo animo præsentem statum ferre: ac postremo obnixè precatus

tus est, ut simulato Abesalomi partium studio, diligēter secreta eius perscrutaretur & Achitophelis consilijs semper se opponeret: sic enim eum magis partibus profuturum, quàm si unà maneret, atq; ita persuasus à Dauide, eo relicto Hierosolyma se contulit: quo paulo post etiam Abesalomus peruenit. Interim David paulū progressus obuiam habuit Sibam Memphibosthi seruum, quem ipse ad curam prædiorum amici filio donatorum miserat, agentē præ se duos asinos necessarijs ad uictū onustos. Is obtulit ei ut quicquid uellet sibi ac suis acciperet, simulq; rogatus ubinam Memphibosthū reliquisset. Hierosolymis relicto respōdit, sperare enim eū rebus turbatis, fore ut ob Sauli meritorum memoriam ipse suffragijs populi rex crearetur. quamobrē indignatus, omnia quæ prius domino eius concesserat, Sibæ est largitus: dicēs hunc digniorem quàm illum ut talibus possessionibus fruatur. Hac liberalitate Siba gauisus est. Dauidi uero iuxta locum Bachoram superuenit cognatus Sauli nomine Semeis, filius Geræ, saxis eum simul & conuitijs impetēs: cumq; amici eum protegerent, magis etiam exasperatus ad conuitia, sanguinarium & multorum malorum causam appellabat, iubens ut impurus ac execrabilis regione excederet: gratiasq; agebat deo, quod per proprium filium poenam peccatorum ab illo exigeret, & eorum quæ olim in dominum suum cōmiserat. Hac tam sæua petulantia concitatis omnibus ad indignationem, Abisæo uero etiam interficere Semeim uolente. David eos cohibuit, negans addendam ad præsentia mala noui alicuius motus occasionem. Nihil, inquit, moror hunc rabidum canem, & deo cedo, qui eum in nos immisit. Mirum uero si hæc ab isto patimur, quando etiam filius pietatis est oblitus. Sed hæc misericordie deo curæ erunt, cuius fauore tandem inimici nobis succumbent. His dictis continuabat iter, contempto Semei parte alia montis cursim cum conuitijs affectante. Delatus deinde ad Iordanem, suos ex itinere fatigatos ibi recolligebat ac reficiebat. Interim Abesalomo cum Achitophele consiliario Hierosolyma ingresso, cōcursu populi salutantis ad eos facto, inter cæteros etiam Davidis amicus ad eos uenit, & adorato nouo rege, precatus est illi perpetuum hoc imperium. Rogatus deinde ab eo, quid ita cum hætenus inter præcipuos ac fidissimos patris amicos esset habitus, nunc deserto illo ad se transiret: cordate respondit, non esse dei uoluntati & populi consensui repugnandum. Hos, inquit, tibi studentes, ego quoq; meritò sequor. à deo enim regnum hoc accepisti. quod si in tuorum numerum recipere dignatus fueris, quam fidem & beneuolentiam patri tuo me præstitisse nosti, eandem tibi præstabo. Nemo enim præsentem statum iniquè ferre debet, quando non in aliam familiam regnum translatum est, sed in eadem manet, filio succedente. His uerbis iuueni omnem suspicionem exemit. Aduocato deinde Achitophele consultabatur quid nam esset agendum. Is suasit ut cum patris pellicibus congrediretur. Sic enim populum constantius in partibus perseueraturum, sublata reconciliationis spe: & promptè contra patrem militaturum. Nam hætenus non libenter eos inimicos se illi profiteri, ueritos ne pax inter patrem & filium coeat. Paruit iuuenis, iussitque famulis, ut in regia tentorium sibi erigerent, inspectante populo, in quod ingressus cum pellicibus patris concubuit. Id que totum iuxta Nathanis pro-

Ioseph.

q 2

phetæ

2. Reg. 16

phetæ uaticinium euenit, quod Dauidi futurum, ut ab uno è filijs oppugnaretur prædixerat.

Abesalomus contra patrem profectus cum exercitu perit.

Cap. IX.

1. Reg. 17

Hoc Achitophelis consilium executus, iterum postulat quid de belliratione censeat. Respondit ille, oportere sibi attribui decem millia lectorum militum. Cum his se profectum interfectorum patrem, atque ita partibus suis incolumitatem, & ipsi securum imperium eadem opera Dauide sublato pariturum. Hac sententia delectatus accersit Chusim Dauidis amicorum principem: sic enim eum ille uocabat: & exposito Achitophelis consilio, quid ipsi uideretur quærebat. At ille intelligens: quod hoc modo Dauid in potestate redactus facile occidi posset, contrariam sententiam attulit. Scis, inquit, rex uirtutem patris & eorum qui illum sequuntur, quod in multis conflictibus semper uictor euasit. Profecto ueteranus bellator artibus contra nos utetur, & intellecto nostrorum aduentu, noctu uallem aliquam cum parte militum insidebit, aut post rupem aliquam delitescet. Deinde nostris exercitum eius inuadentibus paulatim illi pedem referent, expectantes occasionem dum regi propiores facti totis uiribus in pugnam redeant, interim ille ex improviso superueniens, suis animum addet, nostris uero metum ac consternationem afferet. Expende igitur meum quoque consilium, sanè melius, & Achitophelis opinionem missam fac. ac potius edicto per totam Hebræorum regionem copias contra patrem collige: quæ ubi in unum conuenerint, imperium earum tu ipse assume, ne uel alterius fidei committas. Facile enim illum deuinces si in aperto campo assequaris, quod ille paucos circa se habeat, tu uero tam multa millia uirorum, qui dari sibi occasionem cupiunt declarandi quæ sint tui nominis studiosi. quod si pater intra moenia cuiuspiam oppidi se concluderit, machinis ac cuniculis id expugnabimus. In huius sententiam itum est, Abesalomo autore consilio Achitophelis prælatam: sed hoc ipsum deus effecit, ut Chusis consultor magis placeret. qui propere ad pontifices Sadocum & Abiatharum ueniens, suum & Achitophelis consilium eis exposuit: quod quæ ipsius comprobatum sit: petijt deinde ut hæc Dauidi per nuncios significarent, adhortarentur quæ eum, ut sine mora Iordanem transiret: ne fortè filius mutata sententia persequatur eum, & priusquam intuitum se recipiat, comprehendat. Pontifices autem iam antè curauerant, ut extra urbem laterent filij, renuntiaturi Dauidi quid in urbe agatur. ad hos igitur fidam famulam miserunt, afferentem quid Abesalomo decretum sit: mandaruntque ut quantum possent properarent Dauidi hæc indicaturi. qui euestigio cum patrum mandatis, ut pios ac fidos ministros decebat, nihil sibi ad summam celeritatem reliquum faciētes, ad Dauidem properabant. Vix duostadia promouerant, quum à quibusdam equitibus conspecti, apud Abesalomum deferuntur: qui mox ad capiendum eos misit. Senferunt hoc maturè pontificum filij, & diuertentes à uia publica in propinquum uicum agri Hierosolymitani nomine Bocchuram se dederunt, ibique mulierem quandam rogauerunt ut se absconderet. ea mox demissis per funem in puteum, os eius uelleribus contexi: rogataque à superuenientibus persecutoribus num eos uidisset, conspectos sibi non negauit, accepto enim à se potu statim abiuisse dicebat

cebat: & si modo alacriter persequantur, fore ut eos comprehendāt. Illi diu frustra persequuti, retro sunt reuerſi. Mulier uero ubi hoc animaduertit, & non eſſe amplius periculum iuuenibus ne capiantur, per funem rurſum extra ctos coeptū iter continuare iuſſit. Illi quanta potuerunt feſtinatione ad Dauidem peruenierunt, & omnes Abefalomi conatus illi renuntiauerunt: qui ſuos conſeſtim Iordanem tranſire edicit, quamuis nox eſſet nihil cunctari paſſus. Porro Achitophel ubi ſuum alterius conſilio poſthabitū uidit, conſenſo iumento Gelmonem patriam petijt. Ibi conuocatis omnibus domeſticis, expoſuit eis quæ Abefalomo conſuluerat, addens quoniam non perſuaſiſſet, certo ſe breui periturum. Dauidem enim omnino ſuperiorem hoc bello fore, & amiſſum regnum recepturum eſſe. Præſtat igitur, inquit, magno animo, ut uirum ingenuum decet, è uita exire, quàm Dauidi ob filio nauatā contra eū operam, excarnificandū ſe præbere. His dictis in penitiſſimas ædes digreſſus, ſe ipſe ſuſpēdit. atq; ita Achitophelem, ſuo pte iudicio tali morti addictum, cognati eius laqueo demptum funerauerunt. Cæterū Dauid ſuperato ut diximus Iordane, peruenit Caſtrū, pulcherrimā ac munitiſſimā eius tractus urbē, Ibi cum ſumma beneuolentia ab omnibus eius regionis optimatibus exceptus eſt, partim præſenti hominis neceſſitate motis, partim reuerentia priſtinæ felicitatis, fuerūt autem hi Berzellæus Galadita, & Siphar Ammanitidis dynaſtes, & Machirus Galaditidis regionis primas. Hi quicquid ad uictum pertinebat, largiter regi cum ſuis præbebant, ut nec lecti ſtrati eis deeſſent, nec panis ac uinum, quin & carniū copia ſemper aderat, & quicquid uel ad alimoniam, uel ad laſſitudinis refectionem opus eſſet. Interim Abefalomus coacto grandi contra patrem exercitu, & traiecto Iordane amne, conſtitit non longe à Caſtro oppido Galaditidis, loco Ioabi præpoſito exercitui cognato eius Amaſa. prognatus enim erat patre Iotharſa, & matre Abigæa. hæc uero & Saruia Ioabi mater, ſorores erant Dauidis. Rex autem re cenſitis qui circa ſe erant, comparatoq; numero circiter quatuor millium, decreuit non expectare dum Abefalomus prior ipſum aggrediatur, ſed creatis tribus, diuiſoq; in tres partes exercitu, unam Ioabo imperatori attribuit, alteram fratri eius Abiſæo: tertiam tradidit Ethæo, amico quidē & familiari, ſed è Gitta oriundo. Ipſum autem uolentem ad eſſe in exercitu amici prohibuerunt, idq; prudentiſſima ratione. Si enim eo præſente uincerentur, nihil ſpei reliquum fore. quod ſi una parte exercitus uicti, cum cæteri ad ipſum reſuſciſſent, reparandarum uirium facultatem nō deſore. alioquin etiam hoſtem ſuſpicaturum, alium exercitum circa regem eſſe. Placuit hoc conſilium: itaque perſuaſus apud Caſtrum manſit. Sed dum amicos ad pugnam dimitteret, obteſtabatur ut memores omnium acceptorū beneficiorum ſtrenuam ac fidelē operam ſibi nauarent: & ut poſt uictoriam filio parcerent, ne occiſo illo, aliquid mali in ſeipſum ſtatueret. atq; ita precatus illis uictoriam, exercitum amiſit. Cæterum cum Ioabus ex aduerſo hoſtium aciem ſuam explicuiſſet in planicie ſyluam à tergo habente, Abefalomus quoq; ſuos contra eduxit: & congreſſi, acriterq; pugnantes multa utrinque præclara facinora edebant: his, dummodo Dauid regnum recipiat, quiduis periculi magno animo con-

remnentibus: illis contrà ne Abesalomus & hoc priuetur, & patri insuper audaciae poenas det, nihil nō uel facere uel pati paratis. Idem cum numero longe præstarent, ignominiosum ducebant tanto paucioribus loabi militibus succumbere. Cōtrà regij ut tot millia profligarent omni ope connixi, tandem ut erat dignum ueteranis & rei militaris peritissimis hostem terga uertere coegerunt. fugientes deinde per saltus & abrupta insequendo, alios captiuabant, alios trucidabant, ita ut multo plures in fuga caderent quàm in prælio. Interfecta sunt enim ea die fermè uiginti millia. Plurimi autem in Abesalomum ferebantur, insignem tam pulchritudine quàm statura corporis. Is ueritus ne uiuus caperetur, cōscensa mula regia effuso cursu fugiebat. Cumq; per agitationem uentilaretur capillitium, asperæ arboris prominenti ramo inopinate implicitum iuuenem suspendit. lumentum enim uehementi impetu ferebatur, non aliter quàm sessorem gerens. at ille sublimis in ramo retinebatur, ne hostem effugeret. Quod animaduersum quidam è militibus Dauidis indicauit loabo: eoq; quinquaginta siclos promittente si illum confoderet, respondit, Nec si duo millia daturus esses, facerē hoc domini mei filio, maxime cum omnibus nobis audientibus parci iuueni sit precatus. At ille iussit ut indicaret ubi nam pendentem uiderit, moxq; defixo in cor telo eum interemit. Armigeri uero loabi circumstantes ab arbore eum detraxerunt, & proiectum in hiatum profundum ac obscurum congestis saxis obruerunt, ita ut tumuli forma extaret. Deinde quum receptui cecinisset loabus suos à persequendo cohibuit, parcendum ciuili sanguini ratus. Porro Abesalomus erexerat sibi in ualle regis columnam marmoream cum inscriptione, duobus stadijis à Hierosolymis disitam, quam uoluit uocari Manum Abesalomi, dicens quòd etiam si liberos eius perire contingat, in hac tamen nomen ipsius esset mansurum. Habuit enim tres mares, & unam filiam Thamaram, quemadmodū iam antè diximus: quæ Dauidis nepoti Roboamo nupta, Abiam eius successorē peperit: sicut post loco suo copiosius dicitur.

Quomodo Dauid regno restitutus feliciter uixit.

Cap. x.

DEFUNCTO Abesalomo populus eius domum quisq; suam dilapsus est. Achimas uero Sadoci pontificis filius adito loabo, rogauit ut sibi permitteret ad Dauidem ire, nunciaturum læta omnia, quodq; diuina ope ac prouidentia uictoriam sit consequutus. Negauit hoc imperator, dicens non conuenire ut antehac afferre læta solitus, nunc de morte filij regem certiores faceret: iussitq; eum ibi manere. sed uocato Chusi illi mandauit, ut omnia quæ sciret ad regem perferret. Achima uero denuo rogante, ut ipse mitteretur, uictoriam tantum nunciaturus, non etiam Abesalomi mortem, passus est eum hoc facere. Is uiam compendiosam ingressus soli sibi notam, Chusim anteuertit. Sedente autem rege in porta, & expectante aliquem de prælio nuncium, speculatorum unus conspecto Achima curren- te, necdum ualens eum agnoscere, ait ad regem, uidere se quempiam accurrentem. Cumque rex bonum esse nuncium ominaretur: paulo post sequi illum alterum quendam indicauit. Respondente rege, hunc quoque bonum fore nuncium, speculator iam propiorē Achimam noscitans, Sadoci pontificis

Acis filium ait curriculo aduentare. Tum Dauid, profecto hunc bonum & optatum nuncium afferre de praelio. Vix hæc uerba finierat, dum Achimas regem adoratum salutat: & scitante de pugna, lætam uictoriam annunciat. rogatus deinde quid filio factum sit, ait se uersis in fugam hostibus confestim iter arripuisse, audisse tamen clamorem militum Abesalomum persequentium: nec præterea quicquam comperti habere, quod iubente loabo properè descendendum fuerit, ut uictoriam renuntiaret: iamque & Chusis aderat regem adorans, & uictoriā annuncians, qui similiter de filio rogatus: Inimicis, inquit, tuis eueniat idem quod Abesalomo. Hæc uerba in causa fuerunt, ut nullam ex ea uictoria uoluptatem nec rex perciperet, nec milites. Ipse enim conscensa editissima urbis parte deflebat filium, plangens pectus, & capillitium lacerans, & modis omnibus sese afflicto, ac uociferans: Fili mi, utinam mihi tecum mortem oppetere contingeret. Cum enim esset natura suorum amantissimus, præ cæteris hunc maiore affectione prosequeretur. Exercitum autem & loabum, audito quod rex filium ita lugeat, puduit triumphabundos in oppidum ingredi: sed demisso capite lacrymantes, non aliter quam clade accepta ueniebant. Cæterum cum rex operto capite gemere desiderio filij perseveraret, loabus consolandi causa ad eum ingressus: Quid facis, inquit, o rex? an nescis quod hoc pacto tibi ipse calumniam struis, quasi amicos pro tua salute periculis se exponentes, atque adeo te ipsum & familiam tuam oderis: ames uero tibi infestissimos, & iustissima poena absumptos desiderare non desinas? Nam si Abesalomus uicisset, & regnum suum constabilisset, nihil ex nobis omnibus reliquum fecisset: sed à te ac tuis liberis initio facto, ad unum miserabilem in modum perdidisset, non deflentibus nos inimicis, sed gaudentibus, & grauius punientibus eos qui nostram uicem miserarentur. Te uero non pudet hæc facere propter hominem inimicissimum, qui quum esset tuus filius, tantopere in te fuit impius? Desine igitur ab iniusto luctu, & da te in conspectum tuorum militum, & gratias illis age quod sua uirtute hanc uictoriam nobis pepererunt: alioqui si quæ coepisti pergas, hodie regnum ac exercitum alteri tradam, efficiamque ut iam grauius ac uerius quam antè lugeas. Talibus uerbis loabus regi mœstitiā excussit, eumque ad curam reipublicæ adduxit. Sumpto enim habitu alio, quo gratior esset militi eius conspectus, pro foribus portæ confedit, ita ut hoc audito uniuersus populus ad salutandum eum concurreret. Dum hæc ita geruntur, qui ex Abesalomi exercitu cladi superfuerunt, domum reuersi nuncios oppidatim dimiserunt, admonentes quantum beneficiorum à Dauide accepissent, & quomodo post multa ac magna bella in libertatem ab eo uindicati fuissent: & quàm inique hoc eiecti alteri regnum commisissent. Itaque debere eos, extincto quem elegerant, Dauidem rogare, ut omissa ira in gratiam populum suum recipiat, & quemadmodum antea curam reipublicæ suscipiat. De hac re crebri nuncij ueniebant ad regem: isque mox Sadoco & Abiatharo pontificibus per literas mandauit, ut principes tribus Iudæ compellent, turpe illis esse, alias tribus ante eos in regnum Dauidem reponere, maxime cum is tribulis sit ac consanguineus. pari modo Amasam imperatorem eos alloqui iussit, qui fieret quod cum esset ipse

sius ex sorore nepos, exercitui non persuaderet, ut Dauidi regnum in manus reddat. Sperandam autem illi nō solum ueniam, quæ iam contigisset, uerum etiam uniuersarum copiarum præfecturam, quam Abesalomus ei concesserat. Pontifices uerò tum principes dictæ tribus sunt alloquuti, tum Amasam ostentata regis pollicitatione in partes ipsius traduxerunt. Ac primum contribules Dauidis incunctatè per legatos eum in regnum reuocant: quorum exemplo simul & Amasæ autoritate moti cæteri Israelitæ & ipsi idem faciunt, atq; hæ legationes ad eum Hierosolymis excipiendum confluebant. Sed singulare Iudæ tribus officium extitit, quæ usq; Iordanem amnem illi occurrit. eodẽ præsto fuit Semeis filius Geræ, sequentibus mille uiris è tribu Beniamitica: necnon Siba libertus Sauli comitatus quindecim filijs & seruis uiginti. Hi unà cum tribu Iudæ pōte ripas fluminis iunxerūt, ut rex cum suis absq; negotio transire posset. Vt uerò ad Iordanem peruenit, salutatus est à tribu Iudæ: & Semeis in pontem progressus, accidensq; ad regis pedes, rogabat ueniam commissorum, utq; in sensu sibi esse desineret, ne ue recepta potestate in se primum animaduerneret: reputaretq; id quoq;, quod erroris poenitentia ductus, primus ipse reuertenti occurrisset. In hunc modum supplicanti ac misericordiam imploranti Abisæus Ioabi frater: Satin hoc, inquit, putas ad effugiendum suppliciū, quod maledico in regem diuinitus electum ore es commeritus? Tum rex ad eum uersus: Desinite Saruiæ filij, neue nouas turbas ac seditiones excitate. Sic enim uos existimare uolo, hanc esse mihi aditalem regni diem. quamobrem iuro me omnibus omnē poenam remittere, qui quocumq; modo in maiestatem meam peccauerunt, neq; in quenquam ea de causa animaduersurum esse. tu quoque Semei bono animo esto, nihil de supplicio sollicitus. At ille adorato rege, coepit eum præcedere. Post hæc Memphibosthus Sauli nepos ei uenit obuiam, sordidatus & promisso ac neglecto capillitio. ex quo enim rex profugerat, neq; comam totondit, neq; uestem purgavit, calamitatem eius non secus quàm propriam ferens: ad hæc à suo procuratore apud regem falso delatus fuerat. Is post salutatum & adoratum regē interrogatus ab eo, qua de causa nō simul exisset, socius fugæ futurus: respondit Sibam esse in culpa. Hunc iussum parare ad profectionem necessaria, uerba sua non aliter quàm alicuius mancipij contempsisse. alioquin, inquit, si pedibus integris fuisset, & ad profectionem his uti potuisset, nunquam abs te relinqui passus fuisset. Nec cōtentus meam erga te domine pietatem impedisse, insuper maliciose ac mendaciter me detulit. Sed bene noui quod tua prudentia tales calumnias non admittat: quum sis iustus, & deum ac ueritatem cui tantopere studes diligas. Cum enim in grauissimis periculis aui mei temporibus uersatus sis, liceret que tibi de tota familia nostra eo nomine poenas sumere, quæ tua bonitas est ac modestia, omnes acceptas iniurias obliuioni tradidisti, recēti etiā tū earū memoria summā potestātē affecutus. præterea in amicorum ordinē allectum, & mensæ tuæ quotidianū conuiuium adhibitum, nihilo deteriore cōditione q̃ unum quemuis è maxime necessarijs apud te esse uoluisti. his auditis neq; Memphibosthū punire libuit, neq; an Siba calumniator fuerit cognoscere. sed præfatus cuncta se eius bona Sibæ largitū, ueniam

ueniam tamen illi & dimidiæ partis restitutionem promisit. Tum Memphis-
 bosthus: Habeat sibi totum Siba, mihi satis est te in tuum regnum restitutum
 esse. Berzellæum deinde Galaditam uirum magnum ac bonum, cuius beni-
 gnitate belli tempore adiutus fuerat, deducens se Iordanem usq̃, rex roga-
 uit ut simul Hierosolyma proficisceretur: pollicitus eum parentis loco se ha-
 biturum, nihilq̃ illi de fore quo extremæ eius ætati refouendæ sit opus, at ille
 excusauit, rem domesticam conuictui regio præferens: dicens se iam octua-
 genarium non posse regiæ uoluptatibus perfrui, iam de absoluendo extremo
 uitæ actu & sepultura sollicitum: rogansq̃ ut sibi cum bona regis gratia liceat
 suo more domi uiuere: quandoquidem iam per ætatem non amplius ullam è
 potu, aut cibo uoluptatem capiat, & aures obturatas habeat ad sonos tibia-
 rum cæterorumque instrumentorum, quibus aulici regij se oblectare solent.
 Quo ita instanter rogante: Te, inquit, dimitto: hunc uero Achimanum filium
 mecum abire sinito. Omnium enim bonorum meorum particeps erit. Tum
 Berzellæus relicto filio, & adorato rege, omniaque fausta illi precatus, do-
 mum est reuersus. Dauid autem Galgala peruenit, iam dimidium totius po-
 puli circa se habens, & Iudæ tribum integram. Eò uenerunt ad illum primo-
 res eius regionis, sequente magna hominum multitudine: inculabantque Iu-
 dæ tribum, quòd in scijs cæteris ad regem se contulisset, cui omnes simul una-
 nimiter occurrere debuerint. Principes uero tribus Iudæ rogabant ut æquo
 animo ferrent quòd præuenti essent. Exhibitum enim hoc officium propter
 cognationem, qua deuinctum sibi feruentioribus studijs prosequerentur, ne
 que enim se hac de causa ulla munera accepisse, ut meritò ægrè ferre debeant,
 serius se ad illum peruenisse. Non tulerunt hoc dictum cæterarum tribuum
 principes: Demirantur, inquit, fratres, quòd regem uobis propriè cognat-
 um uindicatis, ac si non omnium nostrum cognatus sit habendus, quem o-
 mnibus nobis ex æquo deus præesse uoluit: ergo cum totus populus unde-
 cim partes habeat, uos unicam, tantoque potiores simus, præter æquum
 fecistis, quòd nobis nescientibus ad regem uenistis. In hac principum al-
 tercatione exortus est uir quidam malus ac seditiosus, Sabæus filius Bocho-
 riæ, tribus Beniamitidis: qui sublata uoce in medio multitudinis exclama-
 uit: Non est nobis pars apud Dauidem, nec hæreditas apud Iessæi filium. Si-
 mulque cornicine iusso canere bellicum, omnes relicto Dauide illum sunt se-
 cuti, sola Iudæ tribu circa eum manente, à qua mox in regiam Hierosolymo-
 rum est deductus. Vbi concubinis cum quibus filius Abesalomus cōgressus
 fuerat, in alias ædes traductis omnia benignè ut antè administrari iussit, ipse
 uero posthac non amplius eis est usus. Amasam deinde exercitui preposuit,
 dignitate in hunc collata, quæ prius Iobai fuerat: iussitque ut collectis quātis
 posset è tribu Iudæ copijs post triduum ad se ueniret, ut eum tradito exerci-
 tu cum imperio contra Bochoriæ filium mitteret. Quo ad colligendum mi-
 litem profecto, quum in ea re occupatio maturè non rediret: tertia die rex
 Iobai dixit, non esse in rem publicam dilationem Sabæo concedi: ne fortè
 instructior factus plus damni det, plusque exhibeat negocij, quàm modo
 Abesalomus exhibuisset. Non est, inquit, ulterius expectandum, sed cum his
 quæ nunc ad manum sunt copijs, & sexcentorum cohorte, cum Abisæo fra-
 tre

2. Reg. 20

tre hostem persequere: & ubicunq; illum adeptus fueris, da operam ut prælio decernatur: & caue ne occupatis munitis urbibus multorum nobis certaminum & laborum materiam præbeat. Ioabus nihil cunctatus paruit, & assumpto fratre ac cohorte, reliquisq; qui tum Hierosolymis aderant militibus, contra Sabæum raptim exercitum ducit. Cumq; Gabaonem, qui uicus quadraginta stadijs à Hierosolymis abest, peruenisset, obuiam ei factus est Amasfa magnum exercitum adducens. Ibi Ioabus thorace munitus, accinctusque gladio, accedente ad complectendum Amasfa, de industria gladium sibi è uagina elabi passus est: eo que mox à terra sublato, & altera manu barba Amasfæ ceu deosculandi prehensa, improviso ictu uentrè ei perfodit, hominemq; confecit: facinus sanè impium, quod bonum & cognatum iuuenem immerentem propter æmulationem summæ præfecturæ & regiæ gratiæ sustulit. Hac enim de causa iam ante Abeneri quoque cædem perpetrauerat. Sed illud facinus propter honestum prætextum fraternæ ultionis dignius uenia uidebatur: in Amasfæ uerò cæde nihil tale habuit quod prætenderet. Cæso autem imperatore pergebat ad Sabæum debellandum, uno relicto apud cadauer. hunc iussit proclamare ad exercitum, Amasfam iure cæsum meritis poenas dedisse: qui uerò partes regis fouerent, Ioabum & fratrem Abisæum eius duces sequi debere. Iacente uerò in uia corpore, & tota multitudine ad id confluente, & ut fieri solet cum admiratione circumstante, custos translatum illud in uillam quandam longe à uia remotam deposuit, & ueste contexit: quo facto omnes Ioabum sunt secuti. Is quum per totam Israeliticam regionem Sabæum esset persecutus, indicio cuiusdam cognouit eum esse in munita quadam urbe, nomine Abelmachea. qua obsessa & circumuallata, iubet militè muros eius suffodere & euertere: ualde enim irascebatur quod portas ei clausissent. Mulier autem quædam honesta & prudens, uidens patriam in extremo periculo, consensu mœnibus Ioabum per milites ad colloquium euocat. qui postquam processit: Deus, inquit, reges & imperatores creat, ut deletis Hebræorum hostibus in pace Israelitas contineant: tu uerò nulla in re læsus, primariam Israelitarum urbem expugnatum uenisti. Tum ille abominatus eius uerba, & meliorem sibi mentem precatus, negauit se uel unum è plebe occisum cupere, tantum abesse ut urbem tam egregiam excisam uelit: & si ad supplicium dedatur Sabæus Bochoriæ filius, regi rebellis, omiſsa oppugnatione confestim se inde exercitum abducturum. His auditis mulier Ioabum rogat ut paulisper sustineat, pollicita illi caput hostis statim è mœnibus deijciendum: mox que ad ciues reuersa: Vultis, inquit, mali male perire cum liberis ac coniugibus propter hominem malum & ignotum, eum que pro Dauide, cuius tanta in uos extant beneficia, regnare, & unam hanc urbem tam ualido exercitui resistere? Quibus rebus persuasi, præciso capite Sabæi, ad milites Ioabi hoc deijciunt: confestim que signo receptui dato dux obsidionem soluit: & Hierosolyma reuersus denuo uniuersis copijs imperator præficitur. Banaïas quoque satellitibus & sexcentorum cohorti à rege præponitur. Adoramus quæstor tributis recipiendis constituitur. Sabathes & Achilaus Commentariensium fiunt principes. Susa scribis præpositus, pontificatus quoque Sadoco & Abiatharo mansit.

Post

Post hæc fame regionē premente, rex supplex à deo petijt, ut pòpulum miseratus causam atq; remedium tanti mali ostendere dignaretur. Responsum est per prophetas, postulare deum ut Gabaonitæ uindicentur, quos Saulus rex deceptos præter ius & fas interfecerat, & iusiurandum quod illis olim læsus imperator & senatus iurauerat, uiolauerat. Quamobrē si Gabaonitis pro cæsis ciuib; pœnas quas ipsi uoluerint exigere permittat rex, fore ut placatus deus populum è præsentī calamitate eximat. quod posteaquā ex prophetarum relatione compertum est, accitis Gabaonitis percontatus est quid à se peterent: qui cum septem è Sauli progenie deposcerēt ad supplicium, rex perquisitos eis tradidit, Memphibostho tamen Ionathæ filio parcēs. his acceptis Gabaonitæ, ut libitum est in eos animaduenterunt: confestimq; plente deo terra posito squalore ad pristinam felicitatem redijt, populusq; copia rerum ut antè fruebatur. Aliquāto pòst rex bello Palæstinos adortus, & prælio cum eis congressus, dum uictos auidius persequitur, ultra cæteros solus est lōgius prouectus. hunc iam lassulum conspicit Acmon filius Araphi, unus è gigantum sobole, indutus loricam circulis confertam, & lanceam gerens trecentos siclos pendentem, accinctusq; gladio: & conuersus è fuga haud dubiè conficisset regem, ni Abilæus loabi frater repenti superueniens eum protexisset iam prostratum, & hostem trucidasset. quo regis periculo grauiter commotus est exercitus, & duces iureiurando eum deuinxerūt, ne in posterum cum alijs interesset prælio, ne si propter fortitudinem & audaciam humanum alijs quid ei contingeret, populus ea felicitate quam ex ipsius administratione percipiebat orbaretur. Cumq; post hanc pugnam Palæstini ad Gazam urbem conuenissent, rex quamprimum hoc cognouit, exercitum contra eos confestim ire iussit. in hac expeditione egregiā laudem ob præclara facinora edita meruit Sobacchis Chettæus, unus è fortissimis Dauidis militibus. complures enim qui se de gigantum genere iactabant, & uiribus eximjs insolecebant, orco tradidit, præcipuus autor uictoriæ quam tunc Hebræus de hoste reportauit. Redintegrantibusq; bellum Palæstinis, & nouo exercitu in eos missō à rege, optimè se gessit Nephanus cognatus ipsius. singulari enim certamine cum fortissimo Palæstinorū cōgressus, occiso illo effecit ut reliqui terga uerterent: multiq; hostiū in ea pugna sunt desiderati. Nec ita multo pòst rursum castrametati sunt ad quoddā oppidū nō procul Hebræorū finibus: fuitq; in eo exercitu uir statura cubitorū sex: cui senī digiti erant in manib; ac pedibus. Huic ex regis exercitu Ionathas Samæ filius solus se opposuit, stratoq; aduersario maximum momentū ad uictoriā attulit, & ipse fortissimi uiri laudem retulit. nam & hic barbarus oriundum se à gigantibus iactabat. Hoc prælium cum gente fuit ultimum, non ausa postea se contra Israelitas mouere. Cæterum Dauid perfunctus iam bellis ac periculis, & in altissima pace degens, uario genere carminum odas & hymnos in honorem dei composuit, partim trimetro uersu, partim pentametro: instrumentisq; que musicis comparatis docuit Leuitas ad pulsū eorū laudes dei decantare, tam sabbatis diebus, quā in cæteris festiuitatibus. species autem instrumentorum hæ fuere: cinnyra decem chordis intenditur, & plectro pulsatur: nabla duodecim sonos continet, sed digitis carpitur: cūq; his aderāt & cymbala ærea, bene magna atque lata: quod

2.Reg.23

quo sanè de prædictorū instrumentorum natura, ne prorsus ignorentur, dixisse sufficit. Porro rex fortissimos uiros circa se habuit, sed maxime insignes præclaris facinoribus xxxviii, quorū quinq; tantum uirtutem cōmemorabo, facili ex his de reliquis cōiectura. tales enim erant hi qui possent uel regiones subigere, uel magnas gentes debellare. Primus Issæmus filius Achemai, qui nō semel in aciē hostiū irruēs nō prius à cede abstinit, quā nōgētos occideret. Post hūc Eleazarus filius Dodeiæ, qui fuit cū rege in Arasamo. hic in quodam prælio Israelitis multitudine hostium territis & in fugam uersis, solus locum suum non deseruit: & cōgressus cum hostibus multos interfecit, adeo ut cruore gladius eius ad dexterā adglutinetur: q̄ uiso reuersi in præliū Israelitæ cedentē iam hostē urgendo admirandā ac celebratam uictoriā retulerunt, Eleazaro sternente, uulgo uerò militum prostrato spoliante. Tertius erat Ili filius Sebas. hic quoq; cum bello Palæstino in loco qui Maxilla dicitur, acies ex aduerso constitissent, Hebræiq; rursum territi loco cederent, solus in aciei uicē hosti se opposuit: & non paucis letho datis, reliquos impressionem eius non sustinentes, & in fugam effusos insectatus est. Hæc fuerunt facinora quæ hi tres in prælijs ediderunt. Eo uerò tempore, quo rege Hierosolymis agente Palæstinorum exercitus usq; ad urbem accessit, & dū ille consulturus deum de bello, arcē ascendit, in ea ualle castra metatus est, quæ xx stadiorum spacio usq; Bethlema pertinet: dicēte ad amicos: o quā bonā aquā habemus in patria mea, maxime in cisterna portæ uicina: o si quis eā mihi afferret, id certe mallē quā multū argenti accipere: tres isti his auditis euestigio excurrerūt, & cum per media hostium castra Bethlema peruenissent, hausta aqua per eandem uiam ad regē sunt reuersi, attonitis audacia tanta barbaris, nec ausis paucitatem eorū contemnere, eam aquam rex bibere noluit, dicens periculo sanguinis emptam, & ob hoc sibi nō cōuenire: sed deo inde libauit, gratias, agēs pro uirorū incolumitate. Post hos erat Ioabi frater Abisæus, qui una die de hostes interemit. Quintus Banaias, genere sacerdos, hic prouocatus à duob. fratribus uirute inter Moabitas illustribus, utrumq; confecit. Rursum ex prouocatione cum miræ staturæ Ægyptio certans, inermis cum armato, hasta ex ipsius manibus extorta hominem confodit: quo insignior fuit uictoria, quod adhuc uiuenti ademptis armis, prius eum spoliavit, mox proprijs armis occidit. Est & aliud eius facinus, quod iam dictis, quantum ad animositatem uel præferri potest, uel certe conferri. Quum enim ningeret, leo in quendam puteum illapsus est: cuius os quod angustum esset, uidebat breui fore ut id niuib. oppleretur: atque ita desperato exitu, & salute rugire occēpit. Banaias autem fortē fortuna iter faciens, accurrit ad rugitum bestię: & cum descendisset in puteū, repugnantem ictu baculi quem gerebat exanimauit. nec deteriores uirtute fuerunt reliqui triginta tres.

XIII
2.Reg.24

Cæterum Dauid uolens cognoscere quantus millium numerus recenseretur in populo, oblitus præceptorum Moysis, qui prædixerat quoties censeretur populus in singula eius capita pendēdum deo semisclum, iussit Ioabum imperatorem ut iret ad censum peragendum. quo excusante nihil opus esse, nihil motus coegit sine mora ad imperata exequenda proficisci. Ioabus autem assumptis ad hoc negotium principibus tribuum & scribis, obita tota Israelitarum regione, &
cognito

cognito quanta esset populi multitudo, post nouem menses & uiginti dies Hierosolyma reuersus ad regem numerum ei populi reddidit, absque tribu Beniamitica: quam nondum ad censum uocauerat, sicut nec Leuiticam. Rex enim interim poenituit, agnoscens in deum se peccasse. Erat autem reliquorum Israelitarum numerus nongenta milia, duntaxat eorum qui ad militiam essent idonei. In Iudæ uerò tribu quadringenta milia censebantur. Prophetis deinde referentibus ad Dauidem quòd deum offendisset, supplex orare coepit, ut propitius redditus facti huius daret ueniam. Qui exoratus Gadū prophetam ad eum misit, tres optiones offerentem, ut ex his quam mallet eligeret, aut famem per septenniū duraturam, aut bellum per tres menses iniquo Marte cum hoste gerendum, aut pestilentiam per triduum inter Hebræos sauituram. Illo uerò hærente ac turbato propter difficilē inter hæc mala electiōnem, & propheta urgente ad celerem responsionē, ut deo renunciare posset: rex cogitans quòd si famem peteret, sui magis quàm aliorum rationem habuisse uideri posset: quandoquidem ipsi nihil periculi esset multum frumenti in horreis habenti, illis non item: quòd si per tres menses ab hoste uinci elegisset, sic quoque sibi consuluisse, qui arces & fortissimā circa se cohortē haberet: optauit malum regnantibus æquè ac regnatis commune, in quo omnibus par metus imminet: præfatus melius esse incidere in manus dei, quàm in manus hostium. Hæc ita ut audiuit propheta deo renunciante, pestilentia in Hebræos ingruit, ita ut uarijs modis absumerentur, nec facile esset morbum cognoscere. Mors enim una erat, sed plurimis & incompertis causis homines rapiebat. alius enim post alium efferebatur, & clanculum obrepens malum celeriter exitium afferebat. quidam enim repentē cum uehementi dolore, & amaro cruciatu animā exhalabant. alij paulo lentiore uexati malo ne curationē quidem ferre poterant, sed inter officia medicorū expirabant. alij subito tenebris ob oculos obortis, ceu præfocati exanimabātur. nōnulli interim dum aliquem domesticorum funerant, sepultura nondum absoluta commoriebantur. quo factum est ut à matutina hora usq; ad prandium hac peste septuaginta milia hominum sint absumpta. iamq; genius à deo missus Hierosolyma petebat, eam quoque urbem simili malo afflictaurus. Tum rex saccum indutus & humi prostratus, supplex orabat deum ut pestem sedaret, & iam mortuis contentus de cætero quiesceret. inter has preces sublati oculis, cernens genium per aerem stricto gladio Hierosolyma petentem, exclamat ad deum: se esse pastorem poena dignum, cæterum greges nihil commeruisse. Effunderet iram in se ac suam familiam, & innocenti populo parceret. Deus autem admissa supplicatione pestem repulit: missocq; ad eum Gado propheta, mandauit ut confestim ascenderet in aream Oronnæ lebusæi, & extructo altari, inibi sacrificaret: qui mandatum hoc non neglexit, sed mox ad destinatum locum se contulit. Oronna uerò circa trituram frugum occupatus, ut regem unā cū omnibus filijs per accedentem uidit, occurrēs adorauit eum. Erat autem genere quidem lebusæus, sed inter præcipuos amicos Dauidis: quæ causa fuit ut capta urbe nihil illi molestum acciderit, quemadmodum superius diximus. Hoc percontante, quamobrē herus ad seruum accederet, ait se uelle aream eius emere, ut in ea domino altare construeret, & sacra faceret. at

Ioseph.

r

ille

ille & aream & aratra & boues & holocaustomata gratis largiri se dixit, precariq; ut deus libens ac propitius hoc sacrificiū admittat. Rex uerò gratam sibi eius simplicitatem ac magnanimitatē professus, uoluit ut precium acciperet. Iniquum enim esse de gratuitis offerre sacrificium. Oronna uerò dicente facturum se quicquid rex uellet, aream hanc de eo quinquaginta siclis emit: extructoq; ibi altari, sacrificia & holocaustomata super eo perfecit, & hostias pacificas obtulit, quo festo deus placatus, propitius ut antè est redditus. Erat aut is locus in quem olim Abrahamus filium ut holocaustoma faceret adduxerat, & cum iam iam iugulandus esset puer, aries repentè astans altari apparuerat: qui pueri uice fuerat mactatus, ut iam antè scripsimus. Dauid autem cum animaduertisset se exauditum, & gratum fuisse sacrificium, decreuit totum illum locum altare uniuersi populi appellare, & deo templum ibi exædificari: quā eius uocem deus in futurum ratam esse uoluit. mox enim propheta ad eum misso, illic templum extruendum prædixit à filio, quem regni successorē esset relicturus. xiii Post hanc prophetiam iussit rex numerari inquilinos, & inuenta sunt eorum centum octuaginta milia. ex his constituit lapicidarum octuaginta milia: reliquos ad conuehendos lapides deputauit, ex quibus tria milia & quingentos operarijs præfecit. magnam quoque uim ferri ac æris ad horum operum usum congeßit: materiemq; cedrinam multam & prægrandem, Tyrijs & Sidonijs hanc suppeditantibus, à quibus huius copiam impetrauerat. dicebatq; suis amicis, hæc ideo se apparare, ut filio successuro materiam ad ædificandum relinqueret, & nō tum demū eam comportare necesse habeat, adhuc per ætatem rudis talium negotiorum, sed omnibus in promptu sitis facile opus persoluat.

Dauid se uiuente Solomonem filium suum regnum auspicari uoluit.

Cap. XL

ACCITO deinde Solomoni filio mādauit, ut quamprimū regnum adeptus esset, templum deo construeret, dicens se id uoluisse quidem, sed oraculo prohibitum, quòd propter crebra bella cruentus haberetur: prædictumq; sibi id ædificiū à fatis destinatū filiorum natu minimo, qui Solomon esset appellandus: quem non aliter quàm filium patri, ipsi deo curæ futurum: atq; etiam totā Hebræorum regionē hoc principe felicem fore, & inter cetera bona id quod omnium est potissimum, pacem habituram, utpote alienam non tantum ab externis bellis, uerumetiam ab intestinis seditionibus. Ergo, inquit, quādoquidem à deo designatus es rex, antequam natus, da operā ut alioquin etiam dignus sis eius prouidentia, pietatem colens & iustitiam atq; fortitudinem, & præcepta eius legesq; per Moysen traditas obseruans, & ab alijs eas uiolari non permittens: & insuper templum quod te regnāte strui sibi uoluit, cura ut sicut debes ei reddas, nihil deterritus operis magnitudine. omnia enim ante obitum parata tibi relinquam. Scito sanè auri quidem collecta decem milia, argenti uerò talentorū centum milia: æris item ac ferri tantum congeßi, quantum uix numero comprehendī possit: & adhæc lapidum ac lignorū materiam copiosissimam. Habes præterea multa milia fabrorum lignariorum & cæmentariorum: & si quid his defuerit, tu supplebis. Quapropter hoc opere absoluto carus eris deo, eumque perpetuum protectorem habebis. Post hæc adhortatus est principes populi,

ut

ut in ea structura filium adiutarēt, & securi de omnibus aduersantibus, cultui tantum diuino uacarēt, percepturos enim pro hoc pacem & bonum ac legitimum reipublicæ statū, quæ præmia pijs ac iustis deus solet reddere. Postquā autem absolutum fuerit templum, iussit arcam in eo reponi, ceteramq; sacram suppellectilem, cuius receptaculo iam pridem templum debuerat extrui, nisi patres mādatum dei neglexissent, qui præceperat ut quamprimum hostilem terram occupassent, templum illi exædificarent. Hæ fuerunt Dauidis adhortationes, tam ad filium, quàm ad principes. Prægrauante autem iam senio, & corpore per ætatem frigescente, aliosus factus est, ut ne iniectis quidem multis stragulis calefieret: cumq; ex communi medicorum consilio decretum esset, ut lectissima è formosis totius regionis uirginibus cum rege cubaret: hoc enim fore contra frigus remedium, fouente eum puella: inuenta est in urbe una foemina omnium eius ætatis pulcherrima, Abisace nomine, quæ cum rege cubitans, nihil aliud quàm recalfaciebat eum: iam enim præ senio ad uenereas res elanguerat. sed de hac uirgine paulo post incidet mentio, Cæterum quartus filius Dauidis iuuenis pulcher & magnus, ex uxore Ægistha ei natus, nomine Adonias, Abesalomo quod ambitionem attinet similis, de occupando regno cogitare cœpit, & cum amicis egit ut sibi principatum deferrent: parauitq; sibi currus multos & equos, & quinquaginta uiros stipatores: id quod pater uidens, nec obiurgauit eum, nec compescuit, ac ne scitatus quidem est, quid sibi uellet talis apparatus. Adiutores autem habebat Adonias Ioabum imperatorem & pontificem Abiatharum. Soli autem conatibus eius resistebāt, pōtifex Sadochus & propheta Nathan, & Banaïas præfectus satellitum, & Semeis Dauidis amicus, & manus fortissimorum. Porro Adonias paratis in suburbano epulis, ad fontē qui est in hortis regijs, & inuitatis illuc omnibus fratribus excepto Solomone, assumpsit secum & imperatorem Ioabum & Abiatharum & principes tribus Iudæ. Eos uerò qui pontificis & Nathanis prophetae & Banaïæ satellitum præfecti partium erant ad hoc conuiuiū nō uocauit. Hoc Solomonis matri Bethsabæ propheta Nathan indicauit, Adoniam regnare insciente Dauid: suasitq; ut tam propriæ saluti, quàm filij regno consuleret: ingressaq; ad Dauidem sola diceret ei, quod ipse quidem iurasset post se regnaturum Solomonem, & interim Adonias regnum occupasset. Hæc loquenti cum rege se quoq; superuenturum propheta pollicitus est, & uerbis eius testem futurum. Paruit Bethsabe, & regem adiit. Quo adorato impetrataq; dicendi copia, omnia sicut propheta submonuerat indicauit, exposuitq; ordine quemadmodum Adonias epulum adornauerit, & Abiatharum pontificem Ioabumq; principem exercitus uocauerit, & filios regios absq; Solomone ac eius necessarijs amicis. addebat etiam totum populum suspensum expectare, quemnam esset successorem declaraturus: ut cōgitet rogans, quod se defuncto mori necesse esset tam ipsam quàm Solomonem filium. Adhuc ea loquēte cubicularij nunciant Nathanem uenisse ut regem uiseret: statimq; admissus percontabatur, nūm hodie regem declaret Adoniam, & principatū suum in illum transferat. Parato enim splendido conuiuiū, uocatos ab eo filios eius omnes excepto Solomone, & præter hos Ioabum

Ioseph.

r 2

bum

xv.
3. Reg. i

bum imperatorem: hos omnes suauiter epulantes cum plausu & alacritate
 faustis acclamationibus perpetuum imperium nouo regi ominari. Sed neq̃
 me, inquit, uocauit, neq̃ Sadocum pontificē aut Banaïam satellitio tuo præ-
 positum. quare æquū est ut ab omnibus sciatur, num hæc gerantur ex tua sen-
 tentia. His auditis rex iubet acciri Bethsabē, excesserat enim cubiculo pro-
 pheta ueniente. qua introgressa: luro, inquit, tibi maximū deum, regnaturum
 tuum filium, ut iam antè iuraui, eumq̃ in solio meo sessurum, idq̃ hac ipsa die.
 Ad quæ uerba cum mulier adorato rege longā ei uitā esset precata, Sadocum
 accersit pontificē, & Banaïam præfectum satellitū: quibus mox uenientibus
 iubet ut assumpto Nathane propheta & cohorte regia, impositoq̃ filio ipsi-
 us Solomone in mulam regiam, extra urbem illum deducerēt ad fontem qui
 uocatur Gion: unctumq̃ sacro oleo regem declararent. hoc autem munus Sa-
 doco pontifici & Nathani prophetæ iniunxit: mandauitq̃ ut inuecto per me-
 diam urbem præcinente tubicine prosequentium multitudo acclamaret: In
 æternum Solomon rex in solio regio sedeat: ut notum fiat uniuerso populo,
 regem eum à patre declaratum, Solomoni uerò præcepta imperādi dedit, ut
 iustè ac piè præsit tum Iudæ tribui, tum uniuerso Hebræorum populo. Post
 hæc Banaïas deum Solomoni propitium fieri precatus, cum cæteris sine mor-
 ra eum in regiam mulam imponit: & deductū extra urbem ad fontem, oleoq̃
 unctum, rursum in eam cum faustis acclamationibus introducunt, ut multos
 annos in hoc principatu feliciter exigat: moxq̃ adductum in regiam in solio
 paterno collocant. quo factō populus totus ad conuiuia festiuitatemque ani-
 mum aduertit, choris & tibijs sese oblectans, ut præ concentu instrumentorū
 terra simul ac aer resonaret. Vt uerò has uoces Adonias & eius cōuiuæ audi-
 uere, uehemēter sunt perturbati: & loabus imperator negauit sibi placere uel
 sonitum illum uel tubam. Cumq̃ nemo frueretur appositis, sed omnes cogi-
 tabundi accumberent, accurrit ad eos pontificis Abiathari filius Ionathas: &
 cum Adonias libenter uisum iuuenem bonum nunciū ominatus esset, ordi-
 ne illis rem totam de Solomone & regis uoluntatē exposuit. quo audito pro-
 ripiunt se omnes è conuiuio, & suam quisq̃ domum diffugiunt. Adonias au-
 tem ueritus ne rex factum eius iniquo animo ferret, supplex ad altare confu-
 git, & hoc apprehenso se tutabatur. quod ubi ad Solomonem est perlatum,
 quodq̃ rogaret fidem sibi dari de obliuione huius iniuriæ, & securitate im-
 punitatis: clemēter simul ac prudēter præteriti quidē errati ueniam ei concess-
 it, sed præmonito ut cauere in posterum: alioqui si amplius aliquid nouare
 deprehenderetur, ipsum sibi causam exitij futurum. misit deinde qui illum ex
 asylo educerent. qui cum uenisset, nouumq̃ regem adorasset: iussit eum do-
 mum suam abire nihil sollicitum, ac in reliquum curare ut uir bonus sit, quan-
 doquidem hoc ipsi maxime expediat. Dauid autem uolens eum totius popu-
 li regem declarare, conuocat principes Hierosolyma, unā cum sacerdotibus
 ac Leuitis. quibus recensitis inuenit eorum qui trigessimū annum excede-
 rent xxxviii milia: ex quibus designauit curatores ædificij templi ter-
 mille supra uiginti milia: iudices uerò populi & scribas eorum sex milia: iani-
 torū uerò domus dei quatuor milia: tantundemq̃ eorū qui hymnos deo can-
 nerent

nerent, & instrumentis musicis à Dauide ut diximus in hoc præparatis uterentur. Hos diuisit in cognationes, & separatis à reliqua tribu sacerdotibus, uigintiquatuor eorū cognationes inuenit: ex Eleazari familia sexdecim, ex Ithamari octo. instituitq; ut una cognatio ministraret deo per dies octo, à sabbato usq; sabbatum: atq; ita sortitio facta est omnium cognationū in præsentia Dauidis & Sadoci ac Abiathari pontificum & omnium principum. & cuius prima fors exijt, descripta est cognatio prima, & post hanc secūda, deincepsq; usq; uigesimalquartam: quæ quidem diuisio durat usque in hodiernū diem. Leuiticam quoq; tribum in partes uigintiquatuor diuisit: & sortitione facta, & illis quemadmodum sacerdotibus octoni ministerij dies obuenerūt. Præcipuus autem honos Moylis posteris est habitus. Constituit enim eos custodes thesaurorum dei, & donariorum quæ reges solent dedicare. instituitq; ut uniuersa Leuitarū tribus & sacerdotes per suas quisq; uices interdium noctuq; circa cultum diuini numinis uersarentur, sicut olim à Moysè præscriptū fuerat. Post hæc totas copias in duodecim partes digessit, eisq; tribunos, centuriones & præfectos assignauit. continebat quæq; pars milia uigintiquatuor: uoluitq; ut singulæ singulis mensibus stationē agerent circa regiam Solomonis, unā cum tribunis suis ac centurionibus: & cuiq; suum ducem præfecit, uirum iustum & spectatæ bonitatis. quin & thesauris & uicis & agris, eorumq; cultoribus, & armentis cum suis pastoribus præfectos attribuit, quos nominatim recensere necesse nō habeo. Postquam autem omnia sicut diximus ordinauit, aduocatis in cōcionem magistratibus Hebræorum & tribuum principibus, & ducibus quos singulis exercitus sui partibus præposuerat, adhæc omnibus qui negocij & facultatibus regijs præerant, è suggestu celsiore in hunc modum multitudinem est allocutus: Fratres & populares, notum uobis esse uolo, quòd cum uoluissẽ templum extruere, multum auri eum in usum & argenti centum milia talentorum comparauĩ. sed deus ipse per prophetam Nathanem me uetuit, eo quòd bellis quæ pro libertate uestra gessi, dextram hostili cruore contaminauerim: & filium meum regniqu; successorẽ templum sibi iussit extruere. Nunc igitur quandoquidem scitis quòd etiam maiores nostri Iacobi filij cū duodecim essent, Iudas tamen consensu omnium principatum obtinuit, & mihi cū sex fratres essent, posthabitis illis deum ad me regnum detulisse, nec eorum quẽquam id factum iniquẽ tulisse: ita ego quoq; postulo, ut Solomone imperium consecuto, cæteri mei filij nec contra illum nec inter se inuicem seditiones agitent, sed scientes hunc diuinitus electum, libenter eius dominio sint subiecti. Cum enim æquum sit si deus ita uelit uel externos ferre dominos, quāto magis gratulari & fauere decet fratri, non secus quā eiusdem honoris participes. Ego sanẽ nihil magis in uotis habeo quā ut promissiones dei deducātur ad effectum, & felicitas quæ hanc regionem sub Solomonis regno manet, quamprimum totam eam occupet, & in perpetuū in ea duret. Quod quidem dubio procul ita futurum est, & omnia recte eueniẽt, si tu fili mi pietatis & iustitiæ, patriarumq; legum custodem geras: alioquin si hæc nō seruentur, nihil nisi triste est expectandū. Hoc sermone finito inspectantibus omnibus Solomoni templi descriptionẽ ac formā dedit, in qua fundamenta & cellæ tam inferiores quā superiores,

Ioseph. r 3 earumq;

earumq; numerus & quantitas ac capacitas designabatur: tum quo pondere, quæq; uasa tam aurea quàm argentea fieri deberent præfiniuit, hortatusq; est eum ut summam diligentiam ad hoc opus adhiberet: simulq; principes & tribum Leuiticam, ut eum adiuuarent, tum propter ætatem nondum sat maturam, tum quia diuinitus & ad regnum esset electus, & ad templum ædificandum, quam quidem fabricam nequaquã fore difficilem, præparata per se iam antè materia, multis auri talentis, plurimis item argenti, & trabibus fabrorumq; ac cæmentariorum multitudine, & smaragdis alijsq; omnis generis gemmis. Postremò nunc se in hunc usum ex proprio fisco erogare alia tria milia talentorum auri purissimi, ad exornandum adytum & currum dei cherubinos, quos oporteret supra arcam stare eamq; protegere. Postquam autem Dauid finem loquendi fecit, secuta est magna alacritas principum & sacerdotum, & tribus Leuiticæ, de suo quoq; cõferentium, & multa liberaliter ac magnificè pollicentiũ. obtulerũt enim se contributuros talentorũ auri quinq; milia, & stateres decem mille, argenti uerò centũ milia, ferri quoq; talentorũ multa milia. & si cui lapillus aliquis erat preciosus, afferebat & tradebat in thesauros reponendũ: quorũ curæ præpositus erat unus è Moyſis posteris nomine Ialuz. Ea res magna uoluptate affecit totũ populum, & maxime Dauid uisa principum ac sacerdotum reliquorumq; omnium promptitudine, elata uoce deum laudauit, patrem ac conditorẽ huius uniuerſitatis appellitans, fabricatoremq; rerum tam humanarum quàm diuinarum, & præsidem ac gubernatorem generis Hebræorum, eorumq; felicitatis & regni ab ipso sibi cõmissi. Post hæc precatus omni populo bona omnia, priuatimq; filio mentẽ bonam & iustã, omniq; uirtute præditam: iussit ut populus quoque deo laudes persolueret. Illi uerò prostrati humi deum adorauerũt: uersũ deinde ad Dauidem, pro omnibus ei bonis, quæ ipso regnante perceperant, gratias egerunt. Sequenti uerò die sacrificia sunt instaurata, mille uitulis, mille arietibus, mille agnis in holocausta oblatis: ad pacifica quoq; sacrificia multis milibus uictimarũ mactatis: & tota ea die rex unã cum omni populo festiuitati operam dedit: Solomoneq; denuo est inunctus & legitimus rex declaratus: simulq; Sadocus pontifex totius multitudinis designatus. Deducto deinde in regiam Solomone, & in solio paterno collocato, ex ea die in posterum obedientes ei fuerunt.

Mors Davidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit.

Cap. XII.

XVI
1. Reg. 2

DAUIDO autem post Dauid accedente ad seniũ morbo, uidens iam instare sibi mortem, accito Solomone sic illum est affatus: Ego, fili, fato uocante ad patres meos abeo, & uiam omnibus qui nunc sunt, qui uerò post erunt communem ingredior: quam remetiri nõ licebit, nec quid in hac uita geratur reuifere. Quapropter uiuens adhuc & morti uicinus iterum atque iterum te moneo quæ & antè consului, ut iustus sis erga subditos, & pius erga deum qui te hoc regno cohonestauit: ut que custodias præcepta eius & leges, quas nobis per Moysem demisit: & caue ne uel gratia uel assentatione aut cupiditate alia uel affectione ad neglectum earum deflectas. Nequaquam enim dei fauorem poteris retinere, nisi seruatís eius legibus, alioqui suam prouidentiam à te auertet. Quòd si talem erga te eum exhibueris, qualem decet, & qualem optamus, efficies ut regnum in familia nostra

stra maneat, & nulla unquam alia domus præter nostram in Hebræos dominationem obtineat. Memento etiam iniquitatis Ioabi, qui propter æmulationem duos duces iustos ac bonos interemit, Abenerum Neri filium, & Amasam filium Iethranis. in eum tuo arbitratu animaduertes, quando quidem hæcenus poenam euasit. quod in ipso esset potētior. Cōmendo tibi etiam Berszellæi Galaditæ filios, quos mea causa omni honore ac studio prosequeris, non conferens in eos beneficium, sed referens, pro officijs quæ pater illorum in me exulem liberaliter congersit, & per quæ nos sibi debitores effecit. præterea Geræ filium Semeim Beniamitam, qui me pulsum multis affecit conuictijs quando Castrum petebam, mox' que ad Iordanem occurrens fidem incolumitatis tunc à me impetrauit, nunc occasionem rationabilem nactus punito. His mandatis filio de Repub. & amicis, & eis quos punitos uolebat, expirauit, exactis septuaginta uitæ annis, postquam regnasset apud Hebronē tribui Iudæ imperitans annos septē, & menses sex, Hierosolymis uero uniuersæ regionis rex annos triginta tres, uir optimus, & omnibus uirtutibus præditus, quas regem tot gentium incolumitati prospicientem habere oportebat. Nam fortis erat ut nemo alius, & in certaminibus pro subiectorū tutela susceptis primus se periculis obijciebat, exemplo suo militem ad præclara facinora excitans & non tanquam dominus pro imperio ad officium cogens. Idem in consilijs prudentissimus, & egregiè callens quid in præsens, quid uel in futurum conduceret. adhæc sobrius, mitis, benignus erga calamitosos, iustus, humanus, quæ quidem præcipuæ sunt regum uirtutes. nec in tanta potestate unquam ab æquitate deflexit, nisi quod ad Vriæ uxorem attinet. Tantas præterea diuitias hæredi reliquit, quantas nullus alius rex uel Hebræorū uel aliarum gentium. Sepeliuit autem eum filius Solomon Hierosolymis magnifice, præter solennia illa in regum funeribus, inlatis etiam in monumentum eius maximis diuitijs, quarum magnitudinem facile sit coniectare ex hoc quod dicemus. Nam post annos MCCC Hyrcanus pontifex oppugnatus ab Antiocho, cognomine Pio, Demetrii filio, uolens pecuniā ei dare, ut abducto exercitu obsidionē solueret, nec ualens aliunde sumere, aperta cella monumenti Dauidis, & prolatis inde tribus talentorū millibus, eorumque parte Antiocho numerata, oppugnationis periculo se exemit, sicut & alibi indicauimus. Ac rursus post multos annos elapsos Herodes rex alia cella aperta magnam pecuniam sustulit. ad loculos tamen qui regum cineres continent, neuter eorum peruenit. singulari enim arte ita erant sub terram conditi, ut ab ingredientibus monumentum inueniri nequirent. Sed de his hæcenus dixisse sufficit.

FLAVII IOSEPHI AN- TIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER OCTAVVS.

Quomodo Solomon regnum adeptus inimicos expulit.

Cap. 1

3. Reg. 2

DE Dauide igitur & eius uirtute, quantorumq; bonorum suę genti autor fuerit, & quātis bellis feliciter gestis senio confectus decesserit, in proximo uolumine docuimus. Cæterū posteaquam Solomō eius filius, ætate etiam tum iuuenis, regnū adeptus ex sententia patris & decreto diuini numinis in solio cōsedit, populus quidē totus, ut nouis regib. solet, faustis acclamationibus precatus est ei perpetuam rerū felicitatē, & post regnū bene administratū diuturnā senectutē.

Adonias uerō qui etiā uiuēte patre occupare conatus est regnū, accessit ad regis matrē, eāq; blāde salutauit. Qua quærēte nunquid uenisset q; opera sua opus haberet, omniāq; benigne pollicente, orsus est dicere, ipsam quoq; nosse, q; tam ætatis prerogatiua, quā populi consensu regnum sibi deberetur. sed quoniam deō uisum sit id transferre in filiū eius Solomonē, se quoq; libenter ferre illius dominationē, & contentū esse præsentī conditione. rogauit deinde ut apud fratrē pro se intercederet, eiq; persuaderet ut bona eius pace licet at sibi ducere Abisacen cum patre cubare solitam. Esse enim adhuc uirginem, quod pater præ senio congregi cum ea non ualuisset. Bethsabe uero promissit operam suam in hoc negotio, & de hoc coniugio bene eum sperare uoluit, tum quod rex ultro fratri gratificari cuperet, tum quod eō preces matris essent accessuræ: atq; ita plenum spe hominē dimisit: moxq; ipsa ad filiū properauit, colloquutura de eo quod Adoniæ petenti promiserat. cui cum rex occurrisset, complexuq; eam excepisset, deducta in cubiculum in quo tum erat regia sella, sedit, iussitq; alteram matri à dextris poni. Quæ postquam consedit, Vnam, inquit, gratiam fili petenti mihi annue, neque tuo renutu tristior rem facias. Respondit ille, iuberet, quicquid uellet, pium enim esse, matri quidlibet concedere: nec oportuisse eam sic præfari, ac si negaturum suspicaretur, sed certam impetrandi spem habere. tum illa rogat, ut uirginem Abisacen Adoniæ fratri nuptum tradat. At rex iratus dimisit matrem, dicens Adoniam maiora moliri, mirariq; se quod non eadem opera postularet, ut regnum ei tanquam natu grandiori cederet, quando Abisacæ coniugium expetat, habens amicos potentes, Ioabum imperatorem copiarum & Abiatharum sacerdotem. Mox'que accito Banaia præfecto satellitum, mandauit ei ut Adoniam fratrem interficeret. Vocato deinde Abiatharo sacerdote, Te, inquit, supplicio eximunt tum alij labores acti cum meo patre, tum illud præcipuē, quod unā cum eo arcam transtulisti. Hæc autem poena tibi erit Adoniæ partes sequuto, ut neque hic maneat, neque in conspectum meum uenias: sed abi in patriam tuam, & illic ruri uiue, atque ibi usque ad mortem

tem dege, quandoquidem talia cōmīstī propter quæ indignus es ut honoribus fruaris. Ob hanc itaque causam ablatuſ est sacerdotalis honor à domo Ithamari, sicut deus Eli prædixerat auo Ahiathari, & translatus est in genus Phineeſſis ad Sadocum. Cæterum eo tempore quo pontificatus in Ithamari domo fuit, post Elim primum ex ea familia pontificem, ex Phineeſſis gente priuatam uitam egerunt hi: filius Iosephi pontificis Boccias, & huius Iothamus, Iothami uero Maræothus, & Maræothi Arophæus, Arophæi Achitobus, cuius fuit Sadocus, qui primus Dauide regnante pontifex est creatus. Porro Iobus imperator audita nece Adoniæ, ualde extimuit. eius enim amicitiam magis quàm regis coluerat, & ideo non immeritò male suspicans ad altare confugit, impunitatem se inde quæsiturum existimans, propter notam regis erga deum pietatem. Qui posteaquam de Iobo renuntiatum est, misit Banaïam qui citaret eum ad suum tribunal causam dicturum. Iobus autem negabat se fanum relicturum, sed ibi potius quàm aliàs moriturum. Hoc eius responso per Banaïam accepto, rex iussit ut inibi caput eius ita ut uellet abscideretur, & hanc poenam lueret pro duobus imperatoribus, quos contra omne fas ac nefas peremerat. Corpus uero sepeliri, ut peccata eius apud posteros manerent, ipse uero ac pater innocentes essent quod ad Iobi mortem attinget. Banaïas uero exequutus mandatū, ipse in imperium copiarū ei successit. Post hæc abrogato Abiatharo pontificatu, rex solum Sadocum id sacerdotiū obtinere uoluit. Semei deinde imperauit, domo Hierosolymis extructa inibi apud se manere, interdicto Cedronis torrentis transitu: aut si secus fecerit esse capite mulctandum. nec contentus interminatione, iureiurando hominē ad id mandatum seruandum adexit. Semeis uero professus sibi gratissimum hoc regium mandatum, & iuratus facturum se imperata, patria relicta Hierosolymis domicilium habuit. Triennio dein exacto, cum audisset duos fugitiuos suos apud Gittam agere, retracturus eos illuc proficiscitur. Rex autem posteaquam intellexit eum unā cum illis reuersum, egre tulit non præscriptum modò suum contemptū habitum, sed sacramentum etiam dei uiolatum. Accitoq; mox, Nōne tu, inquit, iurasti te nunquam me derelicturum, neq; ex hac urbe in aliam commeaturum? non euades poenam periurij, uir pessime, sed lues etiam illa quæ olim per petulantiam in patrē meum eiectum es debacchatus: ut scias quòd nihil lucrentur nocentes etiam si non statim post peccatum puniantur, sed per omne tempus quo propter impunitatē securi sibi uidentur, crescit illorum poena quam iamdudum sunt promeriti. atque ita Semeim iussu regis Banaïas interfecit. Solomon autem sublatiſ iam inimicis, regnoq; constabilito, Pharaonis Ægyptiorum regis filiam duxit uxorem: instauratisq; que Hierosolymorum mœnibus maioribus multo & munitioribus, in tranquillissima pace Rempubicam deinde administrauit, nihil impeditus iuuenili ætate, quo minus uel iustitiam coleret, & leges custodiret, uel mandata, quæ à patre morituro acceperat, exequeretur:

sed non secus ac si grandis natu esset, maturæq; iam
prudentiæ, omnibus rebus diligentissimè
prospiciebat.

De sapientia

II
3. Reg. 3

De sapientia Solomonis & prudentia & diuitijs, quodq; pri-
mus Hierosolymis templum edifi-
cauit. Cap. II.

NISVM est autem ei Hebronem petere, & super altare æreū à Moyse fabricatum sacrificare, mille uictimarum holocaustatis cælesti numini oblati; qui honor deo fuit acceptissimus. illa ipsa enim nocte cum in somnis ei conspiciendum se præbisset, iussit eum postulare quicquid donorum pro hac pietate repēdi sibi cuperet. Solomon uero pulcherrimum quiddam ac maximum petijt, quod & deus libentissimè largitur, & homini est utilissimum. Non enim aurum aut argentum aut alias id genus diuitias ut homo iuuenis petijt. nam hæc sola uulgo hominum uidentur expetenda, hæc sola diuina munificētia digna. Sed da mihi, inquit, domine mentem sanam, & intellectum bonum, ut his acceptis populum hunc uere ac iustè iudicare ualeam. Hac postulatione delectatus deus, pollicitus est se etiā alia que non petierat, additurum, diuitias & gloriam, sed ante omnia talem intellectū ac sapientiam, qualem antehac nemo habuerit uel regum uel priuatorum. Adhæc conseruaturum regnum in eius familia per multas ætates, modo iustus esse pergat, deoq; per omnia parere, & paternis uestigijs incedere, præcipuas eius uirtutes imitādo. His diuinitus auditis Solomon è stratis se protripit. & adorato deo Hierosolyma est reuersus: & mactatis ante tabernaculum plurimis uictimis, epulum omnibus suis exhibuit. Per eosdem dies iudicium ad eum delatum est arduum, cuius exitum inuenire fuit difficile. Rem autem controuersam de qua lis erat, necessarium duxi indicare, ut qui hæc legent difficultatem decernendi intelligant: & si quando tale quippiam inciderit, ad exemplar solertiæ regiæ difficultatem disquirendi sibi comparent. Duæ mulieres quæstus meretricij uenerūt ad eum, quarum altera quæ iniuriam pati uidebatur, sic est exorsa. Ego, Rex, & mulier hæc habitamus in eodem cubiculo. Accidit autem ut ambæ eadem die, eademq; hora infantes masculos pareremus. Post triduum ista iuxta cubantem suum infantem per somnum oppressit, & sublato è meo gremio infante meo, mortuum illum dormienti mihi in sinum imposuit. Illucescente die mammam præbere uolens infanti, meum nō inueni, sed istius mortuum uidi iuxta me iacentem: id quod certissimis indicijs deprehendi. & quia repetens meum filium nihil profeci, ad tuum auxilium domine confugi. nam quia propter solitudinem nemo est qui coarguat, pertinaciter quod meum est abnegat. Tum rex interrogat alteram, ecquid habeat quod accusationi huius opponat. Illa negante se hoc fecisse, & asseuerante suum esse superstitem infantem, alterius uero mortuum: nemineque inueniente quid decerni posset, sed omnibus ut in re obscurissima cæcutientibus, solus Rex tale quiddam excogitauit. Iussis afferri infantibus, tam uiuo quàm mortuo, uocat quendam è satellitibus, imperatque ut stricto gladio puerum utrumque secet in duas partes: quo utraque dimidium accipiat tam uiui quàm mortui. Hanc sententiā totus populus tacite damnabat ut puerilem: sed interim cum uera mater exclamasset, non ita faciendum, sed potius alteri addicendum infantem: sibi enim sat esse

esse si uiuum uideat, etiā si alienus existimetur: altera uero parata esset, ex alio dolore crudelem uoluptatē capere: animaduertens rex has postremas uoces non fingi, ei quæ exclamauerat infantē adiudicauit, quod hæc re uera mater esset: alterius uerò malitiam damnauit, quod & suum perdidisset, & amicæ infantem perdere conaretur. Visum est hoc populo insigne argumentum regiæ prudentiæ simul & sapientiæ, & ex illa die non secus quàm diuina mente prædito obtemperabant. In tota autem sua ditione præfectos & duces habuit hos: Toparchiæ Bethlemis, quæ sortem Ephræmi cōplectabatur, præerat Vres. Ea uero in qua Dora sunt & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat sub Banaia filio Achili, cuius præfecturæ contributa erat & ea regio quæ usq; Iordanem pertinet. Galaditicam & Gaulaniticam usq; montem Libanum, urbesq; in eis sexaginta magnas ac bene munitas Gabaris administrabat. Achinadabus Galilææ toti Sidonē usque præerat, habens & ipse in matrimonio Solomonis filiā nomine Basimā. Maritimam uero quæ est circa Arcen Banacates obtinebat: Saphates Itabyrium montem & Carmelum, totamq; inferiorem Galilæam. Subeæ Beniamitica ditio fuit cōmissa. Tabares regionem trans Iordanem sitam sub se habuit. & rursus his omnib. unus præerat princeps. Mirandum autem in modum per id tempus auctæ sunt res Hebræorum, & tribus Iudæ, populo ad agrorū colendorum studium conuerso. Pace enim potiti, & nullis bellicis tumultibus distracti, ad hæc optatissima libertate auidè perfruentes, in hoc potissimum erant intenti, ut suas quisq; facultates augeret, & maioris præcij faceret. Erant præterea regi alij præfecti, qui Syrorum cæterorumq; barbarorū Euphratem inter & Ægyptum incolentium gubernabant regiones, tributa ex eis colligendo. Hi barbari cōferebant in quotidianos regiæ mensæ sumptus similæ coros triginta, farinæ sexaginta, saginatos boues decem, & pascuales uiginti, & saginatos agnos centum. præter capturas uenationum, quæ constabant ceruis ac bubalis, præterq; aues & pisces. Tantam etiam curruū multitudinem habebat, ut quadraginta millia præsepium numerarentur, in quibus equi iugales alebantur. & absq; his equitatus ei fuit duodecim millium, quorum media pars Hierosolymis circa regem uersabatur, reliqui uerò sparsim per uillas regias degebant. & qui regijs impensis præerat, idem etiam equis necessaria suppeditabat, eò conuehendo ubicunq; rex habitaret. Tanta autem fuit sapientia & prudentia quam Solomon diuinitus acceperat, ut omnes priscos superaret, atq; etiam Ægyptios, qui omniū sapientissimi habentur, longè post se relinqueret. præcellebat etiam eos qui per idem tempus in maxima opinione sapientiæ fuerunt apud Hebræos, quorum nomina non tacebo. Fuerunt autem hi: Athanus, Æmanus, Chalceus, Dodanus, filij Hezmaonis. Composuit etiam libros Odarum & Carminum quinque supra mille, & parabolarum ac similitudinū libros ter mille. cuilibet enim speciei plantarum suam adhibuit parabolam, ab hyssopo usque cedrum: idem fecit de pecoribus & cæteris terrestribus animantibus, natatilibusq; & quæ per aerē feruntur, nullius enim horum naturam ignorauit, aut inscrutatam reliquit: sed circa omnes philosophatus est, & scientiam proprietatū earū summam præse tulit, quin & eam rem diuinitus consecutus est ad utilitatē & medelam hominum

eorum ueritas ualidissimis argumentis approbari possit. Cæterū Solomon rex acceptis regis Tyrionū literis, & facilitatē eius & beneuolentiam collaudauit, & insuper quibus ipsum cupere intellexit, præmijs eum est remuneratus, frumenti annuos bis mille coros mittendo, & totidem olei bados. badus autē capit sextarios LXXII. parem quoq; uini modū illi exhibuit. Et ab his inijs amicitia regū horū exorta, maioribusq; incrementis aucta, in tantū adoleuit, ut in perpetuum firma durauerit. Solomon autē a populo suo milia x x x operariorū exegit, prudenter inter eos operas partitus, quo minus labor sentiretur. Decem enim millia iussit in Libano syluam per mensem integrum cedere, ac deinde per duos alios domi interquiescere, dum reliqua uiginti milia suum opus absoluunt, ita ut quarto demū mense labor ad primos illos decies mille rediret. His omnibus Adoramus est præpositus. Præter hos erant in opere inquilini illi quos Dauid eō destinauerat, conuectores saxorū cæteræq; materiæ L x x m, & cæmentarij L x x x m. magistrisq; horū ter mille & c c. ijs mandatum fuerat ut saxa prægrandia exciderent in usum fundamentorum templi, eaq; in monte prius in quadrum dedolata, ita demum in urbē conueherent: id'que non modo indigenis, sed & missis ab Iromo opificibus erat iniunctum. Exorsus'que est Solomon fabricam hanc anno regni sui quarto, secundo mense, quem Macedones artemisium uocant, Iar uero Hebræi, annis d x c duobus postquam Israelitæ Ægypto excefferant: mille & x x annis post Abrahami ex Mesopotamena regione in Chananæam migrationem: post diluuiū uero annis m c c c c x l. quod si ab Adamo creato usq; templi ædificationem temporū ratio subducatur, comperientur anni m m m c i l. Initium uero fabricandi tēpli in annū undecimū regni Iromi incidit, apud Tyrū regnantis, quæ condita est c c x l annis antequam templum extrueretur. Iecit igitur rex in altissimam terræ profunditatem fundamenta templi è saxis ualidissimis, quæ contra omnem temporum iniuriam resistere possent, ita ut cum contigua terra coalita solum ac firmamentum imponendis substructionibus præberent, & propter inconcussam soliditatem facile molem ædificij cum paratu ornamentorum sumptuosissimo perferrent, non minorem admirationē habitura, quàm quæ supernè ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiam operis per artifices elaborata sunt. extruxeruntq; illud usq; lacunar ex albo lapide. Huius ædificij altitudo fuit cubitorū sexaginta, & totidem longitudo, latitudo uerò uiginti. Super hoc autem erat aliud ædificium pari mensura, ita ut tota altitudo templi centum uiginti cubitis constaret, uersum autem erat ad Orientem. Et porticus in aditu eius erat uiginti cubitorum longitudinis, iuxta mensuram latitudinis templi, lata cubitos decem, surgens in altum cubitis centū uiginti. In circuitu deinde templi construxit triginta cellas, quæ inter se constipatæ externe parietes templi fulciebāt. erantq; inter se peruiæ. & patebant singulæ in longū uigintiquinq; cubitos, ac totidem in latum, & uiginti cubitis attollebantur. Super has alia series cellarum erat extructa, super quam rursus aliæ, omnes inter se numero & amplitudine pares, ita ut coniunctæ inferius ædificium æquarent altitudine. Nam superius non erat circumædificatum. fuerunt autem omnia cædro contecta. Et cellæ quidem suum quæq; tectum habebant, non proximo

Ioseph.

s

contis

III
3. Reg. 6

contiguum, reliquum ex longissimis trabibus erat confertum, ad utrunq; latus pertinentibus, ita ut ipsi parietes hoc pacto cōfibulati firmiores redderentur. His trabibus subnexa erant laquearia politissima, cēlaturis & bracteis aureis ornata. Parietes etiam cedrinis tabulis auro illitis erant incrustati, ita ut omnia reniterent auro, & intrantium oculos fulgor undique occurrens perstringeret. Tota uero structura ex lapidibus politissimis constabat, ita ad unguem inter se quadrantibus, & cōmissuris oculos fallentibus, ut intuentibus nullum usquam mallei aut cuiuslibet fabrilis instrumenti uestigium apparet, sed connata potius omnia quàm arte congesta uiderentur. Porro ascensum in superiorem templi partem sic cōmentus est rex, ut cochleam in hunc usum crassitudini parietis includeret. Hæc enim pars non habebat ab oriente magnam ianuam ut inferior, sed à lateribus inerant parua hostiola. nec parum ad firmitatem conferebant tabulæ cedrinæ se inuicem complectentes, & crassiss catenis inter se constrictæ. Diuiso deinde in duas partes fano, penetrale eius uiginti cubitorum nulli fecit accessibile, reliquum quadraginta cubitorum spacium in usum sacerdotum consecrauit: & in pariete adytum à reliquo corpore separante fores apposuit cedrinas, has quoque cēlatas & inauratas, eas prætexuit uelis picturatissimis, hyacintho, purpura, cocco, byssoq; splendidissimo ac molliss, distinctis. Post hæc in adyto uiginti cubitos quaquauer sum patente dedicauit duos cherubinos ex auro solido, utrumque quinque cubitorum altitudine, uterq; duas alas habebat ad quinque cubitos protensas: quapropter non lōgo seiunctos interuallo statuit, ut una ala australem parietem attingeret, altera septentrionalem: reliquæ duæ sese contingentes in medio sitam arcam protegerent. Hæ cherubicæ effigies quānam specie fuerint, nemo uel conijcere potest uel eloqui. Pauimentum etiam templi constrauit laminis aureis. Ianuæ demum fores altitudini parietis pro portione conuenientes addidit, latas cubitos uiginti, & auro illitas. Atq; ut compendio dicam, nihil tam intus quàm foris omisit, quod non inauraret. Oppansum est præterea aulæum & huic ianuæ, simile illi quod interior ianua habuit. Cæterum porticus nihil tale habebat. Post hæc Solomon accersiuit Tyro ab Iromo artificem nomine Chiramum, filium mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio ab Israelitis oriundo, operariū insignem in quauis materia, sed præcipue in auro & argento ac ære. Huius opera usus est in omnibus quæ artificiose in templo fieri uoluit. Is fecit duas columnas græas crassitudine quatuor digitorum, altas decem & octo cubitos, quarum circumferentia duodecim cubitos completebatur. his imposita erant capitella fusilia liliata, proceritate quinque cubitorū: quibus circundata erant retiacula ærea quæ operiebant lilia, dependebantq; inde duæ series malorū punicorum ducentorum numero. Has columnas posuit in aditu uestibuli, alteram à dextris nominatam iachin, alterā à sinistris nominatam boz. Fecit etiam uas aheneum fusile semiorbis specie, quod propter capacitatem appellatum est mare. Erat enim labrum patens per dimetientem lineam in cubitos decem, crassitudine palmari. eius medietullium sustinebatur spira decies replicata, cuius dimetiens linea fuit cubitalis. Id labrum circumstabant duodecim iuueni ad tractus quatuor uentorum obuersi terni, quorum postica subsidebant ut eis orbiculare illud uas incumbe-

cumberet, in medio sui depressius. Capiebat autem hoc mare congiorum tria millia. Fecit præterea laborum decem bases æreas quadrāgulas, harum quæque longitudine fuit cubitorum quinque, latitudine quatuor, altitudine trium. huius operis partes seorsim fabricatæ sic compingebantur. Quatuor erant eolumellæ per totidem angulos dispositæ quadrangulæ, quibus latera basium utrinque inferebantur. erant autem hæc tripartita, & inter iuncturas cælaturis distincta, alibi leonis effigie, tauri alibi aut aquilæ. Columellæ quoque eisdem cælaturis erant ornatae. Totum uero opus quatuor rotis suspendebatur, quæ fusiles erant, habebantque modiolos & radios, sesquicubitali inter utramque extremitatem interuallo. eratque mirum uidere rotarum circumferentias, quomodo lateribus basium coaptatæ cantis suis insistebant. Angulos autem superne continebant fusiles humeruli manuū extensarum, his imposita erat spira, cui labrum inferebatur, ita ut manibus sustineri uideretur: qua parte effigies leonum & aquilarum sic erant adaptatæ, ut connatas putares, interuenientibus inter eas palmarum arbusculis. Atque hæc fuit decem basium structura. Deinde ex eodem ære fecit decem labra rotunda conchæ specie, quorum quodque capiebat congios quadraginta. erat enim altitudo quatuor cubitorum, & tantundem spatij patebat inter margines. Ea labra decem illis basibus imposuit, quas mechenoth sua lingua appellabant. horum quinque ad sinistrum latus templi septentrionale collocauit totidem ad dextrum australe, ita ut orientem spectarent: quo loco etiam mare illud dedicauit. Omnibus deinde aqua repletis, mare quidem in eum usum assignauit, ut inde sacerdotes templum ingredientiæ manus ac pedes abluerent, ad altare ascensuri: labra autem ut eorum aqua purgarentur intestina ac pedes animantium ad holocaustoma destinatorum. Fabricauit etiam altare æreum uiginti cubitorum longitudine, totidem latitudine, altitudine decem, in quo holocaustomata incenderentur. Fecit item uasa eius ex ære omnia, lebetes & amulas, tenacula & harpagones & reliqua, auri fulgorem referentia. Mensas quoque multas dedicauit rex, & in his unam magnam auream, in qua proponebantur sacri panes: reliquæ non multo deteriores diuerso modo factæ sustinebant phialas & pateras, aureas uigiesies mille, argentearum quadraginta millia. Candelabrorum item fecit decem millia, iuxta præceptum Moylis: ex quibus unum in templo dedicauit, ut interdum luceret iuxta legem: & mensam unam impositos panes habentem, sitam ad septentrionale templi latus ex aduerso candelabri. id enim ad australe latus collocauerat. medium autem inter utrumque locum obtinebat altare illud aureum. Hæc omnia continebat anterior illa templi pars quadraginta cubitos longa, & uelo disparata ab adyto. illò enim arca erat inferenda. Cantharorum uenariorum octuaginta millia rex comparauit, & phialarum aurearum millia decem, argentearum uero alterum tantum. Lancium item aurearum, ad offerendam in eis similitam maceratam ad altare, octuaginta millia, duplum uero argentearum. Craterarum quoque in quibus similitam oleo subigebant, sexaginta millia aurearum, & alterum tantum argentearum. Mensurarum uero quales Moyse hinc uocantur, & assaron, aurearum erant uiginti millia, & duplicatus numerus argentearum. Acerræ quoque aureæ quibus odoramenta in templum inferri solent, erant numero uiginti mil-

lia: & aliæ quibus deferebatur ignis à magno altari in paruum intra templum situm quinquaginta millia. Paratæ erant & sacerdotales uestes in usum pontificum, annumeratis talaribus & epomidibus atq; logio cum suis gemmis in uniuersum mille. Corona uero in qua Moyse dei nomen inscripsit, unica fuit, & usq; in hodiernū permansit. Stolas autē sacerdotales è bysso fieri curauit, cum decies mille zonis purpureis, & tubarum quales Moyse præscripsit c c m. Item alias stolas byssinas Leuitis hymnorum cantoribus, numero ducenta millia. Instrumentorum præterea musicorum, quæ naula & cinnyra uocantur, in usum hymnodiarū ex electro confecit quadringenta millia. Quæ omnia Solomon ad honorē dei magnificē parauit, nullis parcens sumptibus: sed omni liberalitate usus hæc in thesauris dei condidit. Circumdedit deinde templo septum quoddam trium cubitorū altitudine, quod nostra lingua gison uocamus, exclusurum profanam multitudinem, & solos sacerdotes admissurum. extra hoc septum erat fanum, porticibus magnis ac latis cinctum, & portis altis patens: quarum singulæ singulos uentos spectabant, & foribus auratis claudebantur. in hoc fanum cuilibet è populo, puro modo ac casto, & præscriptorum legis obseruanti, accessus patebat. Dici autem non potest, ac uix etiam oculis credi, quàm mirandum fuerit illud exterius fanum, uallibus enim expletis, tam profundis, ut ad prospectum oculi caligarent, & aggesta ad quadringentos cubitos terra, eam uertici montis in quo templum extructum est æquauit: atq; hoc modo factum est ut area fani cum solo templi æquaretur. hanc cinxit duplicibus porticibus, quas columnæ è natiuo saxo sustentabant, & laquearia cedro expolita tegebant. Fores uero habebant omnes ex argento fabricatas. His tam magnis ac pulchris operibus & donarijs septennio perfectis, non ad opulentia modo, sed & celeritatis ostentationem: quæ enim ætatem integram hominis poscere uidebantur, tam breuī si ad magnitudinem conferatur tempore erant absoluta: Solomon rex per litteras iussit magistratus ac seniores Hebræorum totum populum Hierosolyma congregare, ad spectandum templum, & ad transferendam illuc arcam deo sacratam: denuntiata quæ omnibus profectio Hierosolymitana, septimo demum mense conuenerunt, qui nostratibus est thuri, Macedonibus hyperberetæus: inciditq; in idem tempus scenopegia, festum apud Hebræos sanctissimum & maximum. Tollentes igitur arcam, & tabernaculum quod Moyse construxerat, & omnia uasa ad ministerium sacrificiorum dei parata, transportauerunt in templum: accesseruntq; illò cum uictimis tam rex q; uniuersus populus ac Leuitæ, libaminibus & multo hostiarū sanguine uiam perfundentes, & infinitam uim odoramentorum adolentes, ut circumquaq; totus aer suauitate repletus etiam longè remotis sentiretur, constanti omnium opinionione, aduentare deum ad inhabitandum recens extructum ac dedicatum sibi locum. nam neque hymnos canentibus, neque choreas ducentibus, lassitudo est oborta, dum ad templum peruenirent. atque in hunc modum arca est translata. Quum uero iam in adytū inferri deberet, reliqua quidam multitudo abscelsit, soli uero baiulantes sacerdotes inter duos cherubinos eam deposuerunt: quæ effigies coniunctis alarum extremitatibus (sic enim artifex eas fecerat) arcam uelut sub umbella aut tholo protexerunt, continebat

tenebat hæc nihil aliud quàm duas tabulas lapideas, quæ decem præcepta, dei ore in monte Sina prodita, insculpta eis conseruabant. Candelabrum autem & mensam & altare aureum statuerunt in templo ante adytum, eisdem locis in quibus in tabernaculo prius sita fuerant: ubi quotidianas hostias offerebant. Cæterum altare æreum pro foribus templi est positum, ut apertis illis in conspectu esset sacrificiorum magnificētia. reliquum uero uasorum instrumentum omne in unum cōgestum, intra templum est repositum. Postquam autem omnibus quæ ad arcam attinebāt rite peractis sacerdotes sanctuarium exiuerunt, repente globus nebulæ, non asper, nec qualis hiberno tēpore grauidus pluuia condensatur, sed diffusus ac temperatus in templum influxit: & primò sacerdotū uisum ut uix se inuicē cernerent obscurauit, deinde in omnibus eam cogitationem excitauit, quòd deus in templum descendens, præsens ac libens hoc domicilium sibi optaret. His talia uoluentibus animo, rex qui tum forte sedebat, assurrexit: uerbisq; & se & deo dignis cæleste numen est allocutus. Tu quidem, inquit, sempiternam domum habes domine, nec ignoramus te tibi ipsi hanc uniuersi molem condidisse, quæ cælo, aere, terra & mari constat: quam totam imples, nec tamen ab ea caperis. hoc uero templum ideo tuo nomini adornauimus, ut in hoc sacrificijs ac precibus in cælū missis tibi propitio litaremus, certo persuasi quòd & hic ades & nusquam interim abes. Cū enim omnia uideas, audias omnia, nihil obstat hæc ædes quo minus ubicunque te dignum est habites, à nemine alienus, & omnibus proximus, præcipue his qui te desiderant nocte dieq; præsens ac propitius. His uocibus deum precatus, uertit orationem ad populū, docens eos de potentia dei simul & prouidentia. Hunc Dauidi suo patri futura, quæq; iam euenerint, quæq; euentura sint prædixisse: hunc ipsi nondum nato nomen imposuisse, quo uocandus esset: quodq; paterni regni successor templū ei ædificaturus esset prænunciasse. ergo cum uaticinium magna ex parte euentu sit comprobatum, debere eos deo laudes afferre cum gratiarum actione, & de promissionibus futuræ felicitatis nihil dubitare, quibus iam nunc fidem adstrui conspicerent. His affatus multitudinem rex, rursus ad templum uertit oculos, & extensa ad multitudinē dextera: Operibus quidem, inquit, impossibile est hominibus gratiam deo pro acceptis beneficijs reddere. Nullius enim rei diuinū numen indiget, nimirum maius quàm cui tales retributiones conueniant. sed hoc uno quo nos cæteris animantibus præstantiores uoluisti, laudare nos maiestatem tuam decet, & pro his quibus familiam meam atque Hebræorū populum dignatus es, necesse est gratias agere. Qua enim re magis uel parum propitius placandus, uel in fauore es retinendus, quàm uoce? quam ex aere haurimus, & per hunc rursus ascendere nouimus. Quæ propter gratias tibi ago, primum quòd patrem meū ex obscuro loco ad tantam gloriam euexisti: deinde quòd mihi ipsi in præsentem diem omnia quæcuncq; promiseras præstitisti: precorq; ut in posterum largiaris quæ deus hominibus caris largiri potest, & familiam nostrā in sempiternū augeas, quæ admodum patri meo & uiuo & mortuo es pollicitus, quòd apud nos regnum sit permanens, & per innumeras successiones propagandum. Hæc igitur Ioseph.

nobis concede, simulq̃ meis omnibus uirtutem qua potissimum delectaris. Ad hæc supplex oro, ut aliquid de tuo spiritu ad hoc templum incolendum deducas, ut nobis appareat, in terris quoque te degere. Alioquin tibi paruum est domicilium uniuersum hoc cæli conuexum, nedum hoc qualecunq̃ templum. Tu tamen hoc ut proprium integrum seruato à ui hostium, oro & tanquam possessionis tuæ curam gerito. Et si quando populus in peccatum prolapsus, ob hoc te affligente aut sterilitate terræ, aut pestilentia, simili'ue malo mulctatus fuerit, qualibus in pietatis præuaricatores soles animaduertere: ac deinde affluens ad tuum templum supplex confugerit, salutem uotis exspectans: exaudi tanquam præsens, & miseratus eos è calamitatibus eripe. Nec solis Hebræis errantibus hanc opem à te precor: sed etiam si ab extremis orbis finibus aliqui uenerint, aut undecunque profecti in hoc loco boni quippiam impetrare à te uoluerint, exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit euident, quod & tu hanc ædem apud nos tibi extrui uoluisti, & nos nec inhumani sumus, nec alienigenis iniqui, sed libenter ferimus te cōmuniter omnibus tum opitulatorem esse, tum bonarum rerum omnium largitorem. Hæc locutus & pronus humi stratus, cum aliquandiu adorauisset surrexit, hostias'que ad altare adhibuit: quumq̃ id solidis uictimis repleuisset, litatum deo manifesto argumento cognouit. Ignis enim ex aere emicans, omnibusq̃ inspectantibus in altare delapsus, correptas uictimas absumpsit: ad quod prodigium populus haud dubiam coniecturam fecit, in eo templo numen esse habitaturum, & præ gaudio procidens in solum, unanimiter adorauit. Rex autem ad laudes dei uersus, multitudinem ad idem hortabatur, quandoquidem signa uidissent eius beneuolentiæ: precandum admonens, ut perpetuò talē se exhibeat, & mentē eorū puram ab omni peccati labe custodiat in iustitia & religione, quo possint præcepta per Moysen diuinitus tradita constanter obseruare. Sic enim fore genus Hebræorum felicissimum omnium, & cæteris mortalibus longe beatius. Simulq̃ iubebat eos meminisse, quod quibus artibus paruissent tanta bona, eisdem & hæc retenturi essent, & alia maiora atque cumulatiora quæsituri. Neq̃ enim aliter existimandum, quàm iustitiæ ac pietatis merito hæc illis contigisse. esse autē facilius parare quæ desint, quàm parata tueri, & cauere ne ullum detrimentum admittatur. His affatus multitudinem rex concionem dimisit, sacris primum factis tam pro se quàm pro populo: mactauitq̃ uitulorum duodecim millia, agnorum centum & uiginti millia: nam tum primum templum uictimarum cruore imbutum est, & omnes Hebræi cum liberis ac uxoribus epulo sunt excepti. Præterea scenopegiæ festum ante templum splendide ac magnifice rex per quatuordecim dies celebravit cum uniuerso populo epulatus. Peractis autem his omnibus, & nullo pietatis officio prætermisso, dimissi sunt suam quisque domum, actis prius regi gratijs, pro bene curata republica, & pro tantis operibus absolutis, precatiq̃ ut eis omnipotens deus in longum tempus Solomone rege frui concederet. Faciebant autem iter gaudentes ac gestientes, hymnosq̃ sacros canentes, ita ut præ gaudio nullū uitæ tædiū in reuertendo sentirent. Cæterum illata in templū arca, & spectaculo tam elegantis & ampli ædificij publicè exhibito

hibito, festisq; diebus inter sacra & epulas exactis, cum iam singuli ad suas urbes essent reuersi, rex in somnis est admonitus, gratum deo fuisse eius sacrificium, & uota exaudita esse. quodq; seruaturus esset suum templum, & semper inhabitaturus, donec ipsius posterum cum subiecto populo iustitiam colerent: in primisq; ipsum si à paternis præceptis nusquam discederet, ad summum felicitatis fastigium euehendum, & genus eius per continuatas successiones ei regioni præfuturum, nec unquam è Iuda tribu regem defore. Quod si prodito & obliuioni tradito pietatis studio, ad externarum religionum ritus se transferret, radicatus eum excidendum: & neq; generis ipsius reliquias mansuras, neque Israelitas calamitatem euasuros: sed bellis & alijs innumeris cladibus afflictos, & è patrio solo extorres, peregrè apud exterarum gentes obraturos. Templum uero quod tum recens extructum esset, dei permissione à barbaris direptum atque incensum iri, urbe insuper hostili manu diruta: ita ut ubique sparso earum calamitatum rumore, & multis ob earum magnitudinem ægre credentibus, finitimi demiraturi sint, & interrogaturi, qua de causa Hebræi in tantam nunc indignationem incidissent, quum antea eius opem ad maximas diuitias, maximamq; gloriã essent euecti. Quibus reliquias gentis responsuras, quod propter peccata sua & patriarum legum præuaricationem hæc omnia contigissent. Hæc illi per somnium denunciata sacræ literæ continent. Absoluta autem templi fabrica, quæ septennio, ut dictum est, durauit, regiæ structuram est aggressus, quam uix tertio decimo anno consummauit. neq; enim tantum curam huic operi, quantam ædificando templo impendit. Sed illud quidem amplum licet, & plus quàm credi possit celebre, cooperanti deo intra iam dictum tempus perfectum est: regia uero tametsi multum magnificentiae templi cederet, quod neque materia eius tanto antè præparata fuisset, & regi non deo strueretur domicilium, eo tardius ad finem est perducta. Et hæc tamen pro dignitate fortunarum regis ac gentis est ex ædificata. Operè precium autem fuerit totum eius ordinem ac dispositionem indicasse, ut ex eius descriptione totam amplitudinem lector colligere ac considerare possit. Basilica erat magna & pulchra multis columnis suffulta, quam ad causas forenses agitandas, & lites decernendas condidit, capacem multitudinis quæ eò ius peteret, longam cubitos centum, latam quinquaginta, altam triginta. hanc sexdecim columnarum quadrangulæ sustinebant, tectam opere Corinthiaco, additis parilibus postibus cum ualuis cælatis ad ornamentum loci simul & munimentum. In eius medio fuit ædes alia, quadrata, lata triginta cubitos, columnis ualidis suffulta: & in ea tribunal magnificum, ubi Rex iura solebat reddere. Huic ædificio coniuncta erat domus in usum reginæ facta, & aliæ aulae quò se negotijs peractis animi causa conferebant, omnes cedrinis tabulis constratæ: partim saxo quadrato decemcubitali constructæ, partim ita ut solent regiæ uel templa, incrustatæ pretioso marmore, quod è locis eo nomine celebribus apportatur. Et tribus quidem ordinibus aulaeis Babylonicis prætexebantur: quartus uero sculptorum admirabile artificium ostentabat, in quo effictæ erant uariæ arborum ac plantarum species, frondibus & folijs tanta subtilitate expressis, ut agitari quodammodo

do uiderentur. Reliquum uero quod supererat usque ad lacunar, opere albario tectum, & discoloribus picturis erat uariiegatum. Præter hæc erant & alia cubicula ad uoluptatem facta, & porticus ad ornatū regiæ lōgissimæ, in quibus splēdidissima triclinia referta auro, ut quæ aurea supellectili ad omne regij conuiuij ministerium erant instructissima. Difficile est enumerare amplitudinem ac uarietatem aularum, tam maiorum quàm mediocrium, tum quæ sub terra latebant, quæ uero in aerem elegantissimè attollebantur. In summa totum ædificium è marmore candido & cedro, & auro atq; argento constabat: dispositis per parietes & laquearia uarijs lapillis auro inclusis, quemadmodum & in ornatu templi factū fuerat. Quin & ex ebore factum erat prægrande solium cælatū, specie tribunalis, quod sex gradibus ascendebatur, in quorum singulis in extremitatibus leonū effigies erant impositæ, totidē alijs superne imminentibus. qua uero parte rex insidebat, manuū effigies eum excipiebant: & quā reclinabatur, dimidiatus erat iuencus tergū suum respiciens: totumq; tribunal auro coagmentatū erat. Hæc opera Solomon uiginti annis perfecit, cōferente magnā auri uim, maiore argenti Iromō Tyrionum rege, & præter hæc cedri atq; pinus materiem. Sed & ipse maximis donis Iromū est remuneratus, singulis annis frumentū ei mittens & uinū atq; oleum, quibus maxime opus habebat, ut diximus, eo quod insulam incoleret. Præterea Galilææ oppida numero uiginti nō procul à Tyro dissita ei donauit: quæ cum ille perlustrata satis considerasset, & non ualde probasset, renūtiari iussit Solomoni, sibi non esse opus eis oppidis. & ex eo terra Chabelon est appellata: uoce Phœnicū lingua id quod displicet significante. Quæstiōes etiā ænigmatas Tyrius rex ad Solomonē transmisit, rogans ut eas explicaret, & dubitationem sibi omnem eximeret. At ille callens huiusmodi rerū ac natura prudentissimus, nihil inexplicatū relinquebat: sed omnia ratione peruincens, & perscrutatus eorū intellectū, apertissimè declarabat. Meminit horū duorum regū & Menander, qui è Phœnicū lingua annales Tyrionū in græcū sermonem est interpretatus, in hunc modum scribens: Defuncto Abibalo successit in regnū filius Iromus, qui uixit annos quinquaginta tres, & regnauit annos xxxiiii. hic aggersit ad insulam agrū qui dicitur amplus, & auream columnam in Iouis delubro dedicauit. idem materiem multā in monte Libano excidit ad contegenda templa, & demolitus antiqua templa, Herculi & Astartæ noua instaurauit: primusq; Herculi statuā erexit mēse Peritio. Deinde expeditione cōtra Eyceos suscepta, q̄ debita tributa nō persoluerent, subactis illis uictor est domū reuersus. Huius tēporibus erat Abdemonus adolescens, qui problemata à Solomone Hierosolymorū rege iniuncta dissoluebat. Meminit & Dios sic scribens. Abibalo defuncto filius eius Iromus regnum excepit. Is orientālē urbis partem aggeribus auxit, & eo pacto pomeria protulit. templū quoq; Iouis Olympij, quod antè separatū erat, medio spatio repleto aggeribus cum urbe coniunxit, & aureis donarijs ornauit. consensu deinde Libano materiē ad structurā templorū cæcidit. Additq; Solomonē Hierosolymorū regē ad hunc Iromū ænigmata misisse, solutionē eorū postulantem: q̄ cū ille nō ualuisset, magna pecunia mulctatū esse. Deinde per Abdemonē

quen-

quendam uirum Tyrium proposita explicuisse, & ipsum alia proposuisse: in quibus soluendis cum Solomon hæreret, maiorem etiam pecuniam eum illi remisisse. Et Dius quidem ita scribit. Cæterum rex cum uideret mœnia Hierosolymorum turribus & propugnaculis ad securitatē egere, nec ea dignitati urbis satis respondere, & muros instaurauit, & turres magnas in eis erexit.

Condidit etiam urbes uel præcipuis annumerandas, Asorum & Magedonem, & tertiā Gazara Palæstinæ urbem, quam Pharaos rex Ægypti bello aggressus expugnauerat, occisisq; ad unum habitatoribus diruerat, ac deinde filiæ suæ Solomonis nuptæ dono dederat. quamobrem denuo rex eam exedificauit, quod esset natura munita, & ad bella rerūq; nouitates opportuna. Nec procul inde alias duas urbes condidit, quarū altera Betachora, altera Baletu uocabatur, necnon & alias ad secessus uoluptarios aptas ob aeris temperiem fructuumq; ubertatem, & perennibus aquis irriguas. Ingressus deinde in desertum quod est super Syriam, eiusq; regionis potitus, urbem ibi maximam condidit, duorum dierum itinere à superiore Syria distantem, ab Euphrate uerò unius, ad magnam autem Babylonem inde sex dierum uia protendebatur. Quare autem à reliquis cultæ Syriæ partibus hæc urbs tam procul habitetur, causa est hæc, quod mediterranea per desertum petentibus, ibi demū fontes ac putei reperiuntur. Hac igitur urbe extructa, & mœnibus ualidissimis cincta, Thadamoram eam appellauit, quo nomine etiam nunc à Syris uocatur. Græci Palmiram nominant. Atq; hæc fuerunt per id tempus Solomonis opera. Nunc quoniam uideo multos quærere, qui factum sit ut omnes Ægyptiorum reges à Minæo illo qui Memphin condidit, quicq; multis annis auum nostrum Abrahamum præcessit, usque ad Solomonis tempora, per mille trecentos & amplius annos Pharaones dicti sint, à quodā rege nomine desumpto: operæ precium existimo eorum ignorantia mederi, & manifestam huius appellationis causam reddere. Pharaos regē Ægyptijs sonat. Opinor aut ipsos à pueritia nominibus alijs discretos, quamprimum reges creati fuerint, potestatis eius nomē patriæ linguæ uernaculū assumere. Nam & Alexandrini reges alijs prius nominibus uocati, post assumptum regnum uocati sunt Ptolemæi à primo eius urbis rege: & Romanorū imperatores alioquin gentilia nomina habentes, Cæsares appellantur, principatus & honoris uocabulo, posthabito illo priore quod à parentibus hæreditarium in eos demanauit. Et hinc est, ni fallor, quod Herodotus Halicarnaseus cum cccxxx reges post Minæum Memphis conditorem deinceps successisse dixerit, nomina eorum non recensuit, quia Pharaones uocati sint omnes. Cum enim post hos mulier imperium arripuisset, nomē eius ponit Nicaulen: nimirum ea de causa, quod soli mares huius appellationis essent capaces, & non etiam fœmina, oportuit peculiare ipsius nomen dicere. Ego uero in nostræ gentis commentarijs reperi, quod post Solomonis socerum Pharaonem, nemo Ægyptiorum regum amplius hoc nomine sit uocatus: & quod post illum uenerit ad Solomonē iam dicta mulier, quæ tum Ægypti simul ac Æthiopiarum regnū obtinebat. Sed de hac paulo post dicemus: nunc uerò ideo hæc memorauimus, ut ostenderē nostros libros & Ægyptiorū in multis cōsentire. Solomō autē rex reliquias Chananæorū quæ Libanū montē usq; ad urbē Amathen colebant,

& imperium eius detrectabant, sub ditionem suam redactas tributa pendere coegit, & per singulos annos certum numerum seruorum & colonorum qui per agros distribuerentur exegit. Hebræorum enim nemo ad seruiles operas adigebatur: nec erat æquum, ut cum tam multas gentes deus sub eorum imperium subdidisset, ex his potius quàm deuictis eiusmodi conditionis homines censerentur: sed omnes arma & currus atque equos & rem militarem tractare malebant. Chananæis uerò quos ad seruitutem abduxit, sexcentos præfectos præposuit, qui procuratores essent regij, & sua cuique opera atq; negotia præscriberet. Quin & classem rex in Ægyptio sinu ædificauit, in quodam loco ad mare rubrum, qui nominatur Asiongaber. Hæc nunc Berenice uocatur, non procul ab Elana urbe, quæ regio tum in Hebræorum ditione censebatur. Et in hac quoque classe munificentia Iromi regis amici fuit usui. Viros enim gubernatores & nauticæ rei peritos ei misit quotquot uoluit, qui nauigantes cum regijs procuratoribus in regionem Indiæ, olim Sophiram, nunc Auream terram nominatam, aurum illi adferrent. hi collectis circiter quadringentis talentis retro ad regem sunt reuersi. Interim ad Ægypti Æthiopiarq; reginam, mulierem sapientiæ studiosam, & cætera quoque egregiam, Solomonis uirtutum ac sapientiæ fama delata, cupiditas eam incelsit coram hominem uisendi: sic enim fore ut experimento, non rumoribus crederet, qui sæpenumero falsi eo quòd toti à fide renunciantium pendeant, paulo post euanescent: decreuitq; suscepta longinqua peregrinatione illius sapientia perfrui, & de rebus arduis cum eo differere. Venit igitur Hierosolyma splendido & opulento apparatu. Adducebat enim secū camelos onustos auro & uarijs aromatibus lapillisq; preciosis. Rex uerò honorificentissimè exceptam, & in cæteris comiter ac liberaliter habuit, & propositiones illius pro sua prudentia facile explicans, opinione citius dissoluebat. At illa stupebat ad regis sapientiam, tanto maiorem experta quàm audierat: magisq; etiam admirabatur regiam tam elegantem ac magnificam, & tam bellè dispositum ædificiorum ordinem, quòd hic quoque ingenium regis contemplaretur. Sed nihil magis mirata est quàm aulam, cui cognomen Saltus Libani, & quotidianos conuiuiorum sumptus tam dapsoles, apparatusq; ministerij. nam & cultu erant decentissimo, & perquam scitè omnia ministrabant. Nec minor fuit admiratio dum quotidiana sacrificia uideret, quantaq; cura & religione sacerdotes ac Leuitæ circa ea uersarètur. Hæc quotidie contemplando uehementer admirabatur, id quod nec dissimulare potuit, sed apud regē ingenuè falsa est, quantoperè huiusmodi spectaculis afficeretur. Omnia, inquit, rex, quæ auditu percipiuntur cunctantius credere solemus: sed de tuis bonis, quæ uel intra te sunt reposita, sapientia uidelicet ac prudentia, uel tam amplum regnum tibi suppeditat, non uana fama ad nos perlata est: sed quum esset uera, non respondisse tamen eam tuæ felicitati nunc præsens uideo. Quamuis enim auribus persuadere conabatur, non potuit tamē res ita pro dignitate repræsentare, sicut nunc oculis nostris subiiciuntur. de me quidem fatendum est, quòd cum de fide eius hæsitassem, ne fortè aliquid affingeret, nunc longè maiora eis conspexi. Maçti tanta felicitate Hebræi, maçti amici ac familiares tui, quibus perpetuo sapientia tua frui datum est: Laudandus deus qui regionē hanc

&

& habitatores eius adeò dilexit, ut te regem eis præficeret. Nec contenta uerbis indicasse quanti regem faceret, etiam muneribus suam erga illum obseruantiam testari uoluit. Viginti enim auri talēta ei donauit, & aromatum uim magnæ æstimationis, lapillorumq; preciosissimorū. Aiunt etiam quòd balsami plantam, cuius hodieq; ferax est nostra regio, illius reginæ munificentia ferri acceptam oporteat. Nec minora fuere quæ ipsa à rege recepit, optione etiam illi permissa. nihil enim roganti negatum est: sed libentius quàm illa peteret largiens, insignem præ se tulit liberalitatem, Atque ita Ægyptiorum regina datis simul & acceptis amplissimis muneribus in patrium solum reuertitur. Per idem tempus allatis ex Aurea sicut uocant terra gemmis & lignis pineis, ex hac materie rex fulcra templi ac regie fecit, eiusq; parte usus est ad instrumenta musica, cinnyras & nabla, quibus Leuitæ diuinos hymnos solent accinere. nunquam enim antehac tam elegans apportata fuerat. Sed nemo sic cogitet, quæ nunc pinea ligna uocantur, quæ ue ad alliciēdos emptores hac appellatione mangonizant negociatores, illis esse similia. illa eīm aspectu ficulnam materiem referunt, nisi quòd candidiora sunt & fulgentiora: id quod admonere officij nostri duximus, ne quis per ignorantiam in his discernendis fallatur, quādoquidem res Solomonis in huius materie mentionem nos induxerunt. Eadē classis attulit regi auri talenta DCLXVI. nō annumerato quod priuatim negociatores mercati sunt, nec eo quod toparchæ & reges Arabiæ dono illi miserunt. Ex eo fecit ducenta scuta fusilia singula sexcentos sicclos pendentia, & trecentos clypeos, quorum singuli trecentas minas penderent: atq; hæc omnia in aula Saltus Libani uocata reposuit. Sed & pocula ex auro solido parauit, & è lapide precioso, & in usū cōuiuij singulari arte fabrefacta, reliquamq; omnem supellectilem regiam ex auro fieri curauit. Nullum enim tum argento in cōmercijs erat premium. Multa enim nauigia rex in mari quod uocatur Tarasicum habuit, quæ ad remotas gentes merces uarias deferre iussit, pro quibus exportatis aurum & argentum regi referebant, multumq; eboris, & mancīpia Æthiopica & simias. Ea nauigatio in itu ac reditu triennium integrum absumebat. Fama etiam celeberrima per omnes circumquaque regiones de Solomonis uirtutibus ac sapientia diuagabatur: qua excitati plerique reges, quo certiores de iam dictis fierent, uisendi eius cupidine flagrabant, & exquisita munificentia studiosos eius se declarabant. Mittebantur uasa tam aurea quàm argentea, & uestes purpureæ, & omne genus aromata: qui præterea currusq; & muli subuehēdis sarcinis, qui uel robore uel pulchritudine regi placituri uidebantur: ut ad eum equorum ac curruum numerum, quem iam antè habuerat, ex donaticijs quadringenti currus accederent. Habuit enim prius currus mille, equorum uiginti milia. hi quum pulcherrimi fuere, tum ad cursum exercitatissimi, ut collati ad cæteros omnes post se relinquerent. His decus addebant equites, flos iuuentutis, procera statura, promissoque capillitio conspicui, & tunicas è farrana purpura induti. adhæc sacramentis auri capillum quotidie spargebant, ut ad solarium radiorum contactum fulgor à capitibus eorum reflecteretur. Hi armati & pharetris succincti regium currum stipabant, quo sublimis inuectus, & amictus ueste candida, mane solebat urbem egredi. Aberat ab Hierosolymis duorum schoenorum

norum spacio prædiū nomine Hettan, hortis & inductis fontibus amœnum
 simul ac opulentum, in eum locum uectari delectabatur. Diuina autem qua-
 dam diligentia ac prouidentia rebus in omnibus utebatur, & cum esset ele-
 gantiarum amator, ne uiarum quidem curam prætermisit, sed & harum quos
 quot Hierosolyma regiæ sedem ducebāt, silice cōstrauit, tum ut ultro citroq;
 comiteantibus essent faciles, tum ad ostentandam hac quoq; parte principa-
 tus sui magnificentiam. Distributisq; oppidatim curribus, & in singula cer-
 to numero ad alendum præfinito, circa se quidem paucos referuauit: loca ue-
 rò ubi alebantur, curruum oppida appellauit. Argenti etiam tantam copiam
 Hierosolymis esse fecit, quanta fuit saxorum: & cedros arbores antehac nun-
 quam in Iudæa uisas, in campis eius adeò multiplicauit, ut minoros numero æ-
 quarent. Mandauit etiam negociatoribus Ægyptiacis ut equos uenales ad se
 adducerent, in singulas bigas sexcentarum argenti drachmarum precio con-
 stituto: quos deinde ad Syriæ reges & transeuphrateneses mittere solebat.
 Cumq; esset omniū regum gloriosissimus & p̄sissimus, & opibus ac pruden-
 tia omnes superasset qui ante illum rem Hebræorum administrauerant, dete-
 rior factus est ante obitum: & à patrijs moribus desciscendo, indignum antè
 gestis rebus uitæ exitum habuit. Nam insaniens in mulieres, & in rebus uene-
 reis immodicus, non contentus suæ regionis mulieribus, multas externæ ori-
 ginis duxit, Sidonias, Tyrias, Ammanitidas, Idumæas: atq; ita contemptis se-
 mel Moyssi institutis, quæ non nisi gentis eiusdem coniuges permittebant,
 illarum deos colere cœpit, amoris earum hoc tribuēs. Atqui hanc ipsam rem
 legislator præcauere uoluerat, ne per hanc occasionem peregrinis implica-
 rentur ritibus, ne ue relicto patrij numinis cultu, ad illarū religiones se trans-
 ferrent. Sed hæc Solomon cōtempnit, uoluptate irrationabili uictus: ductisq;
 uxoribus è principibus uirisq; illustribus prognatis septingentis numero, &
 concubinis trecentis, & in his Ægyptiorum regis filia, adeò consuetudine
 earum est captus, ut ritus earum imitaretur, quo magis illis hoc argumento si-
 dem amoris ac beneuolentiæ faceret. ætate deinde prouectior, & mente iam
 paulatim senescente, magis etiam patriæ religionis oblitus cultum dei sui ne-
 glexit, & mulierum exterarum ritibus assueuit: quamuis iam antè quoq; à præ-
 scripto legum discesserat, quando æreas boum effigies basi maris illius addi-
 derat, sicut solio suo leonum post apposuit. Nam neque illa fas erat facere.
 Cumque domesticum haberet exemplum pulcherrimum parētis uirtutem,
 & gloriam quam propter pietatem ad posteros reliquerat, discedens ab eius
 imitatione, idq; bis in somnis monitus sequi paterna uestigia, mortem inglo-
 riosius oppetijt. Venit itaq; ad illum propheta missus à deo, dicens neque clam
 esse eius impietatem, neque diutius impunitam fore: uiuo tamen regnum nō
 auferendum, quando patri eius diuinitus sit promissum non alium successo-
 rem futurum: sed post hunc defunctum, filium pœnas daturum: ita tamen ut
 non uniuersum regnum deficeret, sed decem solæ tribus seruo ipsius cede-
 rent, reliquæ duæ penes nepotem Dauidis remanerent, idq; ipsius aui respec-
 tu, & urbis Hierosolymorum in qua deus templum sibi elegisset. His audis-
 tis Solomon uehementer perturbatus indoluit, omni felicitate, qua hæc-
 nus suspiciebatur, in contrarium uergente. Nec multum temporis post hanc
 pro-

prophetæ denunciationē est elapsū, dum hostis ei deo sic uolente exortus est, cui nomē Aderus, regi infensus ob causam hanc. Idumæus fuit genere, & ē regio stēmate. Cumq; Ioab copiarū Dauidis Imperator Idumæam subigeret, omnibus eius gentis qui per ætatem arma ferre possent internecione intra semestrem deletis, hic etiamnum adolescētulus ad Pharaonē Ægyptiorum regem euasit. ab eo comiter exceptus, & domum & agros ex quorum redditibus uiueret, munificentia illius est consecutus: & postquam adoleuit tam carus ei factus est, ut rex cōiugis suæ sororem, nomine Taphinem, nuptū ei traderet: ex qua filius natus, cū regis liberis est educatus. Porro accepto in Ægypto de Dauidis & Ioabi morte nuncio, adiuit rogans ut sibi in patriam reuerti permitteret. Rege autem percontāte quid illi deesset, quāue sua iniuria prouocatus relinquere amicum benemeritum cuperet, & si non semel id petitū, impetrare tamen tunc nequaquam ualuit. Sed cum iam res Solomonis labare inciperent, deo impietatem eius non amplius ferente, cuius nutu Pharaō difficilem se hactenus præbuerat, Aderus impetrato à suo rege commeatu in Idumæam reuertitur. & cum non posset gentem suam ad defectionem à Solomone percellere, eo quod ualidis præsidij impositis in officio contineretur, nec liceret impune res nouas ibi moliri, profectus inde in Syriam se consulit. Vbi cum incidisset in quendam Razarum, qui desciuerat à Sophenæ rege Adrazaro, & eas terras cum latronum manu incursionibus populabatur, societatem cum homine inijt: cuius ope occupata ea parte Syriæ, rex declaratus, Israelitarum ditionem crebro irrumpendo, uiuo adhuc Solomone rapinis omnia miscebat & cædibus. Et quasi parum esset Hebræis unus hostis externus, domi extitit qui Solomonem infestaret Hieroboamus Nabatai filius, ueteri quodam oraculo ad res nouandas excitatus. Cum enim patre orbatus adolescens adhuc à matre educaretur, Solomon animaduersa generosa eius indole, præfecit eum fabricæ murorum, quando Hierosolyma mœnibus cingebat. Eius operis curam tanta solertia gessit, ut rex comprobata hominis industria, præmio dignum ducens, eum Iosephi tribui præficeret. Ad quam dum Hierosolymis egressus iter faceret, obuiam ei fit propheta nomine Achia, Silunte oppido oriūsus. Is salutatum eum de uia paulum seduxit in rus quoddam diuertens, in quo tum nemo alius aderat: scissoq; in duodecim frustra pallio quo ipse amiciebatur, iussit Hieroboamum decē inde sumere, præfatus deum hoc iubere. Ille, inquit, scisso imperio Solomonis, eius filio propter promissionem Dauidi factam tribum unam cum altera ei cōtigua daturus est: tibi uero decem propter Solomonis peccatum, qui mulieribus & dijs earum totum se deuouit. Quare sciens causam propter quam deus ab illo est alienatus, iustitiam colito, & legum perpetuus custos ac conseruator esto, cum pietatis ac religionis præmium maximum tibi sit propositum, nimirum ut tantus euadas, quantum scis Dauidem prius fuisse. His prophetæ uerbis erectus ad spes magnas Hieroboamus, cum esset alioqui ambitioso & inquieto ingenio, quamprimum in suam prouinciā peruenit, non immemor præfagij prophetici sollicitare populum cœpit, ut à Solomone deficeret, ipsi que principatum deferret. Cuius conatibus & insidijs cognitis Solomō uolebat eum comprehensum occidere. At ille ad Susacum Ægypti regem profugus Ioseph.

& præsens periculum euasit, & manēdo illuc usq; Solomonis obitum regno se Israelitico incolumem seruauit.

Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum regem fecit. Cap. III.

VIII
1. Reg. 12

SOLOMON autem iam admodum senex moritur, exactis regni annis octuaginta, uitæ uero nonaginta quatuor: sepeliturq; Hierosolymis, omnium regum felicissimus & opulentissimus atque prudentissimus, excepto peccato ad quod iam senescens à mulieribus est pertractus, de quo & consecutis mox Hebræorum calamitatibus satis dictum est.

Cæterum defuncto Solomone, & succedente in principatum eius filio Roboamo, quem è Noma Ammanitici generis muliere suscepit, mox quidam è proceribus in Ægyptum miserunt, qui Hieroboamum reuocarent, qui cum ad eos in urbem Sicima uenisset, etiam Roboamus eodem peruenit. Placuit enim conuentu Israelitarum illuc habito, regnum de populi consensu accipere. Accedunt itaq; illum principes populi unā cum Hieroboamo, rogantes ut aliquid de seruitio remitteret, & patre suo uellet esse mitior. Graui enim illius iugo se pressos fuisse. Sic enim firmitus ei fore imperium, si amari mallet quāmetui. Ille post triduum ad postulata responsurum se pollicitus, statim in suspicionem uenit, quod sine mora uotis eorum non annuisset. Decere enim eius ætatem putabant, procliuem esse ad benemerendū. non nihil tamē spei suberat: quod nō statim essent repulsam passi. Interim ille conuocatis paternis amicis consultabat quale responsum populo dari oporteat. qui quum bene ipsi cuperent, & uulgi naturam probe callerent, suaserunt ut comiter populum alloqueretur, & posito aliquantisper fastu regio ad captandam multitudinis gratiam se accommodaret. hac enim arte captos facile illū amatuos, quod natura ita comparatum sit, ut subiecti delectentur regibus mansuetis, & de suo fastigio nonnihil se demittentibus. Ibi deus sine dubio mentem ademit homini, cui tam utilis in omne tempus sententia, certe ad præsens ambienti regnum necessaria, non probabatur: sed accitis æqualibus suis iuuenibus, & exposito seniorū consilio, quid ipsis uideretur, proferre iussit. Illi, quia nec per ætatem poterant, nec deus sinebat, utiliora cernere, autores ei fiunt sic ad populum respondendi: minimum digitum ipsius crassiorē esse quāmetui patris lumbi fuerint: & si ab illo duriter habitos se putarent, durius etiā in posterum tractandos esse: & si ab illo scuticis cæli fuissent, expectandum ut ab ipso scorpionibus flagellarentur. His delectatus rex, & ratus decere maiestatem principatus tale responsum, postquam tertia die populus ad audiendum conuenit, omnibus expectatione suspensis, & existimantibus benignū aliquid sibi proponendum, omisso amicorum consilio, ex iuuenum sententia respondit, non sine dei uoluntate, ut Achizæ uaticinium suus euentus sequeretur. Icti enim uelut ferro tam duris uerbis, nō secus ac si à minis ad rem iam esset peruentum, per indignationem uno ore exclamant, nihil sibi futurum amplius cum Dauidis progenie, haberet ipse templum quod pater extruxisset, manifeste defectionem præ se ferentes. Adeoq; pertinax ira fuit, ut Adoram quæstorem regium, missum ad excusandum iuuenilis linguæ petulantiam, placandosq; concitati uulgi animos, ne auditum quidem lapidibus ob-

ruere.

ruerint. Quo facto Roboamus ratus, id quod erat, se in famulo saxi impetiturum, ueritus, que ne conceptum semel odium in ipsius caput effunderetur, trepide conscenso curru quantum potuit Hierosolyma properauit. Et Iude quidam ac Beniamis tribus cōmunibus suffragiis regem eum eligunt; reliqua uero multitudo, ex illo die alienata à progenie Dauidis, Roboamo imperiū detulit. id Roboamus ægre ferens, conuentu duarum tribuum sibi subditarum indicto, & delectu c l x x x millium habito, conaturus erat reliquas decem ui ad officium retrahere, nisi deus per prophetam intercessisset, admonens nefas esse ciuile bellum mouere, præsertim cum deo uolente populus ab eo defecisset. Nunc prius Hieroboami Israelitarum regis gesta, ac tum demū res Roboami duarum tribuum regis dicemus, serie narrationis ita postulante.

Ergo Hieroboamus regia Sicimis constructa, inibi domicilium optauit: nec eo contentus, apud Phanuelam urbem aliud ædificauit. Nec multo post instante Scenopegia, cogitans secum, quod si permetteret populo Hierosolymitanam profectionem, & festi illic celebrandi potestatem faceret, populus captus religione templi & ceremoniis, facile mutata uoluntate, seque relicto ad priorem regem accedere posset, idque non dominationi suæ tantum, uerumetiam uitæ periculosum foret, statuit hoc modo rebus suis consulere. Duas uitulas ex auro fecit, & constructis totidem delubris, altero apud Bethela, altero apud Danam, quod oppidum situm est ad minoris Iordanis fontem, effigies illas utrobique consecrauit: & conuentu indicto decem tribuum quibus ipse præerat, pro concione in hunc modum eas est allocutus: Viri populares, notum uobis existimo, quod nullus locus deo est uacuus, & quod is nullo certo loco includitur: sed ubique uota exaudit, ubique cultores suos respicit. Quare non placet mihi, hoc tempore uos Hierosolyma urbem infensam longo itinere proficisci religionis ergo. Homo illud templum statuit, quemadmodum & ego duas aureas uitulas consecraui, alteram in Bethelis, alteram in Dana, ut pro locorum opportunitate ex propinquioribus oppidis ad eas confluentes, illic deum rite adoretis. Nec deerunt sacerdotes ac Leuitæ ex uobis per me designati, ne quid Leuiticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicumque ex uobis sacerdotium ambit, uitulum & arietem deo mactet, quo ritu ferunt etiam primum sacerdotem Aaronem creatum esse. His uerbis populum decepit, autor ei factus patriæ religionis deferendæ: quæ causa fuit Hebræis omnium calamitatum, ut bello ab exteris gentibus deuicti, postremo in captiuitatem abducerentur, sicut suo loco dicitur. Porro appetente iam septimi mensis festiuitate, uolens & ipse apud Bethela eam celebrare, sicut à duabus tribubus Hierosolymis celebrabatur, ante uitulam altare posuit: moxque assumpta pontificis persona cum suis sacerdotibus ad illud ascendit. Cumque iam holocaustomata in conspectu totius populi pararet incendere, deo mittente superuenit à Hierosolymis propheta, nomine Iadon. Is in mediam multitudinem progressus, audiente rege ad altare sermonem uertit. Altare, altare, hæc dicit dominus. Exorietur quidam de genere Dauidis, Iosias nomine, is mactabit super te falsos sacerdotes illius temporis, & impostorum ad impietatem populum seducentium ossa super te incendet. Et ut nemini dubium sit prædictionem hanc non esse uanam, prodi-

Ioseph.

t 2 gio

3. Reg. 13

gio confirmabitur. Rumpetur altare hoc, & adipēs uictimarum in eo conge-
sti in humum effundentur. His prophete uerbis irritatus rex, intendit in eum
manum, iubens hominē comprehendī: mox q̄ sideratum brachium dirigit,
ut reducere manum non posset, torpente membro haud secus quā si esset
exanime. Altare quoque disruptum impositas uictimas effudit, ita ut uates dei
prædixerat. Ibi rex uidens hominē ueridicū esse ac diuinum, rogauit eum, ut
deum exoraret, quō affectæ dexteræ uigorem pristinū redderet. quod cū ita
factum esset, lætus recepta sanitate, rogabat prophetam ut cum eo prædere di-
gnaretur. excusauit ladon, negans se in ea urbe panem aut uinū sumpturum.
id enim sibi contra interdictum dei non licere. uetitum etiam ne per eandem
uiam reuertatur qua uenerat. Rex autem miratus uiri continentiam, eo magis
de se cœpit esse sollicitus, ex his quæ uiderat & audierat, parum felicem rerum
IX suarum exitum augurans. Erat in ea urbe malus quidam pseudopropheta,
quem Hieroboamus in honore habebat, seductus ab illo omnia ad gratiā lo-
quente. hic tum decumbebat, quōd esset senio languidus. cum q̄ audisset à fi-
lijs de aduentu prophete à Hierosolymis, & prodigijs per eum patratīs, &
q̄ Hieroboamus emortuā dextram ad illius preces sanam recepisset: ueritus
ne rex de hospite melius quā de se opinaretur, mādauit filijs ut euestigio asi-
num stratū ad iter sibi expedirent. quibus impigre iussa executis, conscen-
sio iumento per uestigia prophete properabat. quem assecutus interquiescen-
tem sub quercu patula & umbrosa, primo salutauit: deinde ex postulat cum
eo quōd non ad se diuertisset, hospitalitate fruiturus. quo referente uetitum se
à deo, ne apud quenquā in ea urbe cibum sumeret: Certe apud me, inquit, li-
cuit sumere. nam ego quoq̄ propheta sum eiusdem cuius tu cultor numinis.
& nunc ipsius iussu uenio, te ad nos adducturus, & prandio hospitali exce-
pturus. Tum uates mentienti credens reuertitur. Adhuc autē illis prandenti-
bus, & familiari sermone se oblectantibus, deus apparuit ladoni, pœnam in-
obedientiæ, pœnæ q̄ modū denūciāns. Fore enim ut in itinere à leone discer-
patur, nec in paternū monumentum inferatur. Hæc autem deo uolente con-
tigisse opinor, quo minus apud Hieroboamum ladonis uerba fidem inueni-
rent, de mendacio suspecti. Nam redeunti Hierosolymam leo factus obuiam,
detractum de iumento necauit, nihil læso asino. imō & illum & prophete ca-
dauē seruabat accubans, donec uiatores quidam rem uisam pseudoprophe-
tæ renunciauerunt. Tum ille filijs in hoc missis corpus eius in urbem reporta-
uit, inibi q̄ magnifice sepeliit, monitis filijs ut se quoq̄ post mortē in idē mo-
numentum inferrent. Vera enim esse quæcunq̄ ille præcecinisset, de urbe illa
& altari, & sacerdotibus ac pseudopphetis. ad se autē nullam post mortem
iniuriam peruenturam, propter communem cum illo sepulturam cōfuso of-
fium discrimine. Post iusta funebria prophete reddita, & iniuncta filijs man-
data, cum esset uir malus & impius, Hieroboamum adit: & quid ita, inquit, i-
stius fatui turbatus es sermonibus? Illo uero de altari & sua ipsius manu refe-
rente, ac uere hominem dei uatemq̄ optimū uocitante, cœpit hanc eius opi-
nionem malitiose labefactare, & probabilibus rationibus rei ueritatem offu-
scare. Aiebat enim præ lassitudine manum eius obtorpuisse, dum altari infert
uictimas

uictimas, ac deinde post quietem pristinū uigorem recepisse. Altare quoque recentis etiam tum structuræ, quod tot ac tantarum uictimarum molem non ferret, disruptum concidisse. Postremo uatis mortē indicat, à leone esse necatum: adeo nihil diuinū nec in uita nec in uerbis eius fuisse. His dictis regi persuasit, & mentem eius à deo & iustis ac pijs operibus in totum auersam in extremam impietatem precipitauit. In tantum enim posthac contra omne ius ac fas debacchatus est, ut nihil aliud quæreretur, quàm quomodo indies magis ac magis semetipse nouis sceleribus superaret. Sed hoc omisso de Solomoni filio Roboamo iam dicendum. Is duarum tribuum regno potitus, urbes munitas & magnas condidit, quarum nomina hæc: Bethleem, Ethame, Thecos, Bethsur, Socho, Odolam, Ipa, Maresa, Zipha, Adoram, Lachis, Azeca, Saræm, Elom, Hebron, omnes in tribu Iudæ sitæ. Alias deinde æque magnas in Beniamitica sorte muniuit, singulisq; sua præsidia & præfectos imposuit, frumento, uino, oleo, ceterisq; com meatibus abunde instructis. Scutorum etiam & lancearum tantum numerum fabricari curauit, quantus multis millibus sufficeret. Ad hunc Hierosolymis degentem è tota Israelitarum dititione confluerunt sacerdotes & Leuitæ, quotquot è reliqua plebe erant boni ac iusti patrias suas relinquebant, ut Hierosolymis deum colere liceret, offensi Hieroboami tyrannide, qui eos ad suarum uictularū adorationem ui adigere uolebat. quo factum est ut Roboami regnum integro triennio talibus accessibus cresceret. Qui cum ex priore matrimonio cognatæ cuiusdam mulieris tres liberos suscepisset, superduxit postea cognatam aliam, Macham è Thamare Abesalomi filia primogenitā, ex qua Abiæ pater factus est. & quāuis etiam ex alijs uxoribus liberos haberet, præ omnibus tamen amauit Macham. erant enim ei legitimæ uxores octodecim, cōcubinæ uero tringinta: & ex his uigintiocto filij, filia uero sexaginta. Abiam uero Machæ filium successorem sibi designauit, eiusq; fidei thesauros suos & munitissimas quasque urbes credidit. Sed ut plerunq; solent mortales fortuna blandiente corrumpi, Roboamo quoque idem accidit. Videns enim sui regni tanta incrementa, ad iniustas & impias actiones deflexit, factus contemptor ueræ religionis, ita ut etiam populum in imitationem sui pertraheret: quandoquidem ea est rerum humanarum natura, ut cum principum ac magistratuum moribus etiam subditi deprauentur, quorum modestia ceu norma corrigi debebant, & pro uirtutibus uitia eorum sequantur: alioquin nisi eadem quæ reges faciant, improbare facta illorum uidentur: sicut sub Roboamo cōtiguit, populo leges ac pietatem egregiè contemnente, ne iustitiæ studijs regem suum offenderet.

Susacus Aegyptiorum rex captis Hierosolymis diuitias eius urbis in Aegyptum transportauit. Cap. III.

HANC contumeliam deus per Susacum Aegyptiorum regem ultus est, cuius res gestas Herodotus per errorē Sesostris adscribit. hic enim Susacus quinto anno Roboami regni numerosissimum exercitum contra illum adduxit: in quo fuisse ferunt currus MCC, equitum LXXM, peditum CCCCM: eius miles maxime ex Afris constabat ac Aethiopibus. Irrumpens igitur in Hebræorum regionē, munitissimas Roboami urbes sponte deditionem facientes in fidem suam recepit, quibus præsidio Ioseph,

firmatis postremo Hierosolyma est aggressus. Roboamus uero una cum suis à Susaci exercitu obsessus, uersus ad supplicationes exorare deum non potuit; ut uictoriam annueret. Samæas quoque propheta eos terruit, dicens deum minari deserturum se illos qui cultum ipsius priores deseruerant, quamobrem consternati, & uidentes nullam salutis spem reliquam, omnes confiteri coeperunt, iure se à deo propter impietatem ac legum neglectum destitutos. Deus autem uidens eos sic affectos, & peccata sua confitentes, per prophetam denuntiavit, nolle se eos perdere: subditurum tamen Aegyptijs, ut experiantur utrum commodius sit, deo seruire an homini. Susacus autem Roboamo propter metum dedente urbem, conditiones non seruauit: sed deprædatus templum, thesauros tum deo sacros tum regio expilauit, exportata innumera auri atque argenti multitudine, ac ne scrupulo quidem relicto. Detraxit etiam aurea scuta & clypeos, quos Solomon rex fecerat: ac ne pharetras quidem aureas reliquit, quas Dauid dedicauerat, à Sophenæ rege acceptas: atque ita cum opima præda domum est reuersus. Meminit autem huius expeditionis etiam Halicarnassensis Herodotus, in nomine tantum errans, & quod per uasis multis alijs gentibus etiam Palæstinam Syriam subiugarit, hominibus non expectata uide ditionem facientibus. Apparet autem satis quod nostram gentem dicere uelit ab Aegypto subactam. narrat enim hunc columnas reliquisse apud eos qui prius quam Martem experirentur ditionem fecissent, in quibus pudenda muliebria insculpta fuerint. Roboamus autem is fuit rex noster, qui urbem antequam oppugnaretur dedit. Idem ait Aethiopas quoque ab Aegyptijs circumcisionem uiriliū didicisse. Phœnicas enim & Syros Palæstinos fateri se hanc ab Aegyptijs accepisse. Constat autem quod nulli alij circumcidantur in Palæstina Syriæ præterquam nos. Sed de his quisque suo arbitratu sentiat. Post Susaci discessum Roboamus pro scutis & clypeis aureis parem æreorum numerum refecit, eaque scutarijs & excubitoribus suis assignauit: & sine ulla memorabili expeditione, aut præclaro facinore, quietus regni sui tempora elabi passus est, metu cohibente, eo quod perpetuum illi esset cum Hieroboamo dissidium. Vixit annos LVII, ex quibus decem & septem in principatu exegit, uir arrogans ac insipiens, ut qui propter spiritum paternorum amicorum consilium tantam ditionem amisit. Sepultus est Hierosolymis in regibus conditorijs. In regnum paternum Abias successit octauum iam supra decimum ægēs annū, Hieroboamo apud decem tribus regnum obtinente. Et quoniam huius regis exitum diximus, superest ut quis Hieroboami finis fuerit consequenter subnectamus. Is nullum neque modum neque finem impietatis faciens, singulis diebus aras in excelsis lucis extruebat, & sacrificos his è uulgo assignabat. Hanc suam contumeliam, dignamque tanta impietate poenam, non multo post deus in caput ipsius atque familie uertit. Cumque filius eius Obimes illo tempore ægrotaret, iussit uxorem suam mutato cultu, sumptoque priuato habitu, ad Achiam prophetam proficisci. esse enim hunc uirum in prædicendis futuris mirificum, à quo ipse olim regnum sibi deberi cognouisset, mandauitque ut quasi peregrina de filio percontaretur, esset ne præsentem morbum euasurus. Illa habitu mutato, ita ut à marito iussa fuerat, in Silunem ubi tum Achias degebat, peruenit. Iamque aduentante ad illius ædes muliere, cæcutienti præsenio deus apparuit, indicans & quod Hieroboami uxor ad eum

eum ueniret, & quid ad interrogata respondendum sit. Et cū iam pro foribus esset priuatam hospitem simulans, exclamat: Ingredere Hieroboami coniux, quid te ipsam cælas: deū certe latere nō potes, qui me de aduentu tuo præmonuit, mādauitq; quid tecū loqui debeam. Vade igitur ad maritum, & hæc dei uerbis ei renuncia. Quoniam te magnum ē paruo & nihili reddidi, & abscisso à Dauidis familia regno, tibi illud dedi: tu contra immemor horum beneficiorum fusiles deos q̃ me colere maluisti: ideo delebo te & tuū genus, & cadauera uestra à canibus atq; alitibus deuorabūtur. constituā enim regem super populū meū, qui neminē ē Hieroboami genere superstite est relicturus. Nec populus erit expers ultionis, sed excidet ē terra bona hac, & in transeuphrates regiones dispergetur, quia regis impietate est imitatus, & deos ab illo factos adorat, relictis meis ceremonijs. Tu uero mulier ad maritum propera, hæc illi renūciatura. Filiū enim mortuū reperies, nam te urbē ineunte, ille ē uita exiturus est: sepelietur que defletus à toto populo, & publico luctu honoratus. Solus enim hic ē Hieroboami familia bonus existit. Hoc oraculo mulier territa se proripit, & toto itinere futurā filij mortē iam tum deplorans plāgensq; misera properat propter maritū, eadem opera filio fatū accelerans, quem non nisi mortuū uisura erat: reuersaq; domum illum quidem ita ut propheta prædixerat, exanimem reperit, regi uero cuncta ordine renuntiavit.

Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quod Basanes Hieroboami generis extirpator, ipse regnum occupauit. Cap. V

AT Hieroboamus nihil his motus, magnis delectibus habitis contra Abiam filium Roboami, duarum tribuum regem qui tum patri successerat, duxit exercitum, propter ætatem eius non satis administrandis rebus maturam sperans se facilem uictoriam reportaturum. Ille uero audito aduentu Hieroboami haudquaquam est perterritus, sed supra ætatē, & supra quā hostis sperauerat, impigre collecto ē duabus tribubus exercitu, occurrit Hieroboamo in quodam loco qui appellatur mons Samaron, & prope illum castra metatus ad præliū se & suos parabat. Habebat aut in castris quadringenta milia militum: Hieroboami copię duplo numerosiores fuere. Vt uero pugnandi studio acies instructæ ex aduerso constiterent, Abias occupato editiore quodam loco, manu mota silentium ab hoste petijt. Quo impetrato, sic orsus est dicere. Quod Dauidi atq; eius posteris regnū in multas ætates duraturū diuinitus sit concessum, ne ipsi quidē ignoratis: quo magis miror cur deserto meo patre, Hieroboamo eius seruo adhærere malueritis, & nūc ab illo cōtra nos stetis iusto dei suffragio principatū obtinentes, impugnaturi nos & reliquā regni parte depulsuri. maiorem enim eius partē Hieroboamus iam nunc iniusta ui occupat. Sed non diu fruetur sua tyrannide, dabit deo poenas perpetratorum scelerū, qui finē imponet eius nefarijs facinoribus, quandoquidem ipse non uult imponere, atq; etiam uos ad omnem iniquitatem incitare nō desinit. Hoc enim autore nulla iniuria prouocati à meo patre, tantum quia malis consilijs seductus, parum comiter uos allocutus est, irati deseruistis non tam illum quam deum optimum maximum, legesq; eius omnium quæ unquam fuerē sanctissimas. Atqui equum erat ueniam dedisse non solum uerbi durioris homini iuueni & concionandi

non admodū perito, sed etiam si re aliquid per ætatem peccasset, uel propter Solomonem patrem, & illius in hanc gentem beneficia. Par enim est parentum meritis posterorum errata condonari. Vos uero nullam eorum rationem habuistis, ac ne nunc quidem habetis, sed tam numeroſo exercitu contra nos uenitis. quæ quæſo re freti: num aureis illis uitulis, & aris ac lucis cellſioribus: quæ non religionis sed impietatis ueſtræ argumenta ſunt. An fortè multitudo qua potiores eſtis, ſpem uobis facit uictoriæ? At nihil pollet quantum libet innumera uis exercitus, pro iniuſtitia contra ius arma ferentis. In ſola enim pietate ac iuſtitia ſpes uictoriæ ſita eſt, quæ proſecto penes nos eſt, qui conſtanter in ſeruandis legibus & ueri numinis cultu perſeueramus: quem non manus artificis è materia fragili ſculpſerunt, neque ſceleſtus rex commentus eſt ad imponendum uulgo ignobili: ſed qui conditor eſt omnium, & principium huius uniuerſitatis ſimul & ſinis. Quamobrem nunc quoque ſuadeo ut reſipiſcatis, & ſecuti meliora conſilia deſinatis contra inſtituta patria bellum gerere, per quæ ad tantam felicitatem perueniſtis. Dum in hanc ſententiam Abias uerba facit ad Iſraeliticum populum, interim à Hieroboamo pars copiarum occulte miſſa à tergo Abianorum conſpicitur: qui circumuentos ſe uidentes non mediocriter ſunt territi. Ibi Abias bono animo ſuos eſſe iubet, omnem que fiduciam in deo ponere: illum certe nullis hominum inſidijs circumueniri. Ad hanc regis uocem redditus eſt militi animus: & inuocata opæ numinis, ad ſacerdotum claſſica ingenti clamore ſublato alacritatis indice in hoſtem irruunt. Nec deſuit cæleſte auxilium, quod hoſtium uigorem retulit, Abianis longe præpollentibus. Tantam enim ſtragem ediderunt, quanta in nullis uel Græcorum uel Barbarorum inuenitur commentarijs. Cæſis enim quingentis millibus memorabilem apud omnes poſteros uictoriam retulerunt: & urbes eorum muniſſimas ui captas diripuerunt, Bethelen cum ſua ditione, item que Iſanam & huic coniunctam ditionem. Poſt eam cladem Hieroboami uires omnino fractæ fuere, quandiu Abia fuit ſuperſtes. Deſunctus enim eſt non multo poſt uictoriam, exacto tertio principatus ſui anno: ſepultus que eſt Hieroſolymis in maiorum ſuorum conditorijs, relictis filijs uiginti duobus, filiabus ſexdecim. is liberorum numerus è mulieribus xiiii ei ſuſceptus eſt. In regnum ſucceſſit filius Aſanus, matre Machæa genitus quo regnante Iſraelitarum regio decenni pace potita eſt. Atque hæc ſunt quæ de rebus Abiæ ſunt prodita. Mortuus eſt deinde etiam Hieroboamus rex decē tribuum, cum regnaſſet annis uigintiduobus, ſecundo iam anno regni Aſanici exacto. Eius loco imperauit filius Nadabus, paternæ malitiæ ac impietatis æmulus, eo que in principatu biennium exegit. Quo tempore ducto exercitu ad Gabatho Palæſtinorum urbem, putabat ſe eam obſidione poſſe capere, Interim quidam è domeſticis eius amicis Baſanes Macheli filius inſidijs interceptum occidit, & arrepto regno totam eius ſtirpem excidit, euenit que iuxta prophetæ uaticinium, ut qui ex Hieroboami cognatis in urbe trucidabantur à canibus laniati abſumerentur: qui uero in agris, ab alitibus. Atque in hunc modum Hieroboami familia debitas impietatis & ſclerum poenas exoluit.

Æthiopum

Aethiopum irruptio in Hierosolymitanum agrum sub Asano, & exercitus eorum interitus. Cap. VI

SANVS autem Hierosolymorum rex uir erat moribus honestissimis XII
 præditus, & cælestis numinis obseruantissimus, qui que nihil
 uel cogitaret uel faceret nisi pietati ac naturæ legibus consonum.
 is correxit quicquid erat in suo regno uitiosum, sublati omnibus
 exoticis immunditijs. habuit que in exercitu lectissimorum uirorum scutato
 rum ac hastatorum ex tribu Iudæ trecenta millia; ex tribu item Beniamitica scu
 tatorum & sagittariorum ducenta quinquaginta millia. Eius regni anno deci
 mo Zaræus Aethiopum rex cum maximo exercitu contra eum euenit, ducens
 peditum nongenta millia, equitum centum millia, adiunctis trecentis curribus.
 Huic progressu usque Maræsam, quæ est urbs ditionis Iudæ, occurrit Asa
 nus: & instructa contra eum acie non procul ab urbe in quadam ualle, cui
 nomen Saphatha, ut uidit ingentem Aethiopum multitudinem, exclamauit
 deum inuocans, orans que ut uictoriam sibi contra tam multa hostium milia
 dignetur annuere. Venisse se ad dimicandum cum Zaræo sola illius ope fre
 tum, qui paucos plurium, & imbecilles fortium uictores posset reddere.
 Hæc precanti deus uictoriæ signum obtulit: quo uiso rex alacris cum hoste
 confligit, cæsis que plurimis, reliquos terga uertentes usque in agrum Gerare
 num persequutus est. Versi deinde à cædibus ad rapinas Gerara capiunt ac
 diripiunt. idem & in castris hostium factum est: unde multum auri egestum
 est, præda que abacta camelorum, iumentorum, & greges pecorum. Tanta ui
 ctoria diuinitus parta ditati omnes reuertuntur Hierosolyma: iamque non lon
 ge aberat quum illis propheta Azarias sit obuiam, is posteaquam agmen cõ
 sistere iussit, orsus est dicere, hanc uictoriam diuino fauore eis contigisse pro
 pter seruata iustitiam ac pietatem, & quia semper dei uoluntati obtempe
 rauissent. Quod si ita ut coeperant pergerent, in posterum quoque uictorias
 de hoste & uitam fortunatam eiusdem fauore illis expectandam: sin uero à
 religione descuerint, omnia contraria illos manere: sequuturum que tale tem
 pus, in quo neque propheta uerax in populo reperiatur, neque sacerdos iusti
 tiæ cultor. Tunc que & urbes eorum subuertendas esse, & gentem per omnes
 terras dispergendam, erronum que more uitam acturam nullis certis sedibus.
 Quapropter hortabatur ut dum tempus esset probitati studerent, & diuinum
 fauorem sibiipsis non inuiderent. His auditis rex unà cum populo gauisi sunt,
 dederuntque operam & publice & priuatim ut religio facta tecta maneret, di
 missis à rege per totam regionem à quibus hoc negotium diligenter curaretur.
 Nunc relictis in hoc statu Asani duarum tribuum regis rebus, reuertor
 ad Basanem Israelitarum regem, qui Nadabo Hieroboami filio cæso regnum
 eius occupauerat. Hic in Tharse urbe electo domicilio uigintiquatuor annis
 regnauit, sceleratior, magisque impius quam uel Roboamus uel illius filius as
 flictor populi, & aduersus deum contumax. Quapropter misso ad eum 3. Reg. 16
 Gimone propheta prædixit se totum ipsius genus excisurum, & eiusdem qui
 bus prius Hieroboamum cladibus profligaturum: eo quod rex à se constitutus
 ingratus fuisset, nulla in administrando regno pietatis aut iustitiæ ratione
 habita

habita, quibus uirtutibus nulla uel utilior populo, uel deo gratior: sed sceleratissimi Hieroboami factus imitator, omnibus eius uitijs sese contaminasset. Cui quum similis esse uoluerit, merito etiam similem exitum habiturum. At Basanes posteaquam cognouit imminentes pro scelere sibi ac suo generi calamitates, non hoc curauit ut correctior in posterum & anteaactorum poenitens placato numine uitaret exitium: sed uelut proposito præmio si strenue pergeret, ac si per prophetam ampla spes proposita, non calamitas denuntiata esset, seipso factus nequior, indies data opera scelus scelere cumulabat. Postremo cū exercitu aggressus est urbem non ignobilem Ramathonē, distantem quadraginta stadijs à Hierosolymis. quam captam muniēbat, ut eam sedem belli faceret, unde sui milites excursionibus regnum Asani uastarent. Veritus autem eius conatum Asanus, & cogitans quā multa damna sue regioni relictus apud Ramathonē exercitus inferre posset: misit ad regem Damascenorum legatos cum pecunijs, ambiens eius societatem, & admonens quod paterna inter ipsos intercederet amicitia. At ille & pecuniam libenter accepit, & societate cum eo inijt, relicta Basanis amicitia: mox que suos duces iubet cum exercitu in illius ditionem proficisci, & urbes hostiliter infestare: qui sine mora alias incenderunt, alias diripuerunt, uidelicet Achionem, Damnam, & Abelmaen. His auditis Israelitarum rex, omīssa munitione Ramathonis, ad suas res tuendas reuersus est. Asanus autem ē conuecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco cōdidit, quorum alteri nomen Gaba, alteri Maspha. Nec postea Basanes bellum instaurare ualuit, fatali morte præuentus: sepultus q̄ est in Arsane oppido. In regnum successit filius Elanus. Hic post alterum regni annum perijt per insidias cæsus à Zamare sui equitatus dimidiæ partis magistro. Epulantem enim apud Osam suum procuratorem immissa equitum turma facile oppressit, per absentiam tam præfectorum quā militum, qui tum omnes in obsidione Gabathonis Palæstinorum urbis occupati fuere.

Basanæ stirpe sublata apud Israelitas Zamares, & post hunc Amarinus & Achabus filius, regnum obtinent. Cap. VII.

DEINDE ex magistro equitum factus rex, totā Basanæ stirpem iuxta Gimonis uaticinium extinxit. Eodem enim modo eius familia radicitus interiit propter impietatem, quo Hieroboami progeniē internecione absumptam diximus. Interea qui Gabathonem obsidebat exercitus, audito regis casu, & quod Zamares occisi à se regnum inuasisset, & ipse Amarino imperatori suo regnū detulit: qui soluta Gabathonis obsidione ad Tharsen regiam properat, ea que expugnata ui potitur. Zamares uidens urbem sine præsidio, in intimam regiam se recepit, subiecto que igne simul cum ea se quoque concremauit, regni sui die septimo. Quo facto confestim populus in diuersa studia scissus est, alijs Thamanum, alijs Amarinum regnare uolentibus. Cuius factio quum tandem uicisset, occiso Thamano solus totius populi regnum obtinet. Trigésimo anno regni Asani regnauit Amarinus annis duodecim, sex Tharsæ, reliquos sex Mareone, quæ à Græcis Samaria dicitur. Ipse Samaræum uocauit à Samaro, de quo

quo montem emerat, in quo urbs sita est. Hic nihil à prioribus regibus differbat, nisi quod illis fuit sceleratior. Omnes enim hoc tantum agebant, ut populum quotidianis impietatibus à deo abalienarēt. Quapropter iratus deus effecit ut alius alium tolleretur, & cum toto suo genere extirparentur. Hic Samariæ diem suū obiit, succedente Achabo filio. Hinc certe uidere licet quàm curæ sint deo res hominum, & quomodo bonos diligat, malos contra funditus eradicet. Israelitarum enim reges propter impietatem breui tempore alius ab alio cum totis familijs sublatis sunt. Asanus uero Hierosolymorū duarumque tribuum rex ob pietatem ac iustitiam feliciter dei fauore uiuens ad extremam peruenit senectam, & post unum & quadraginta regni annos bona morte decessit. cui mox Iosaphatus successit filius, ex Abida matre natus, omnium testimonio proauitæ pietatis ac fortitudinis æmulus, quibus Dauidem sanctissimum regem retulit, quemadmodum paulo post dicitur.

Cæterum Achabus Israelitarum rex habitauit Samarię ubi uigintiduos XIII
bus annis regnum tenuit, nihil de priorum regum institutis mutans, nisi si quid fortè deterius commentus est. Omnium enim impietates repræsentauit ac scelera, sed Hieroboami præcipue. nam & uaccas ab eo consecratas adorauit, & alias super hanc impietates addidit. Vxorem præterea duxit filiam Ithobali, Tyrionum ac Sidoniorum regis, cui nomen Iezabela: moxque ab ea domesticos illius deos colere didicit. Erat hæc muliercula audax & temeraria, adeoque impotentis insanix, ut non uerita sit templum Beli deo Tyrionum exædificare, & lucum omnis generis arborum plantare: cui etiam sacerdotes & falsos uates instituit. Quin & ipse rex hoc genus hominum frequens circa se habere delectabatur, dementia & malitia omnes antè se reges superans. Hunc propheta quidam dei maximi è Thesbone Galaditica urbe oriundus adiit, dicens eum prænunciare, quòd nec pluuiam illis annis daturus sit, nec rorem, donec ipse uates non compareret. Additoque iureiurando quo magis rem confirmaret, secessit ad tractum australē, ubi ad torrentem quendam degebat, unde potum haberet. Nam cibus ei quotidie per coruos afferebatur. qui postquam ob inopiam imbrium exaruit, iubente deo profectus est Sareptam, quod oppidum Tyrum inter & Sidonem situm est. Illic enim se mulierem uiduam inuenturum præmonitus fuerat, quæ alimenta suppeditaret. Iamque non longe à porta aberat, quum uidet mulierem operariam ligna colligentem: & significante deo hanc fore eius altricem, salutatam prius rogauit ut aquam potabilem afferret: abeuntemque iam reuocans, & panem portare iussit. Iurauit illa nihil sibi domi esse præter unicum farinæ pugillum & olei paululum: uenisseque se eo ut collectis lignis sibi ac filio panem coqueret, quem ubi comedissent fame absumerentur, quādoquidem nihil superesset aliud. Tum propheta, Vade, inquit, bono animo lætiora sperans: & primum mihi paululum paratum affer. polliceor enim tibi nunquam in uase illo farinam defore, nec oleum in fidelia, donec deus det pluuiā. Paruit mulier, & quæcunque propheta petierat fecit: deincepsque & sibi & filio & hospiti sat alimentorum habuit. neutrum enim horum defecit, quādiu durauit siccitas. Meminit autem huius inopiæ pluuiarum etiam Menander in gestis Ithobali Tyrionum regis sic scribens. Hoc regnante etiā pluuiarum defectus fuit

3. Reg. 17

fuit ab Hyperberetæo mense usq; ad insequentis anni Hyperberetæum continuus, qui cum supplicationes indixisset, sequuta est magna uis tonitruum. Hic Botrym in Phoenice condidit, & Auzaten in Africa. His uerbis dubio procul siccitatem factam sub Achabo, cuius tempore Ithobalus apud Tyrum regnauit, Menander in suos commentarios retulit. Mulier autem illa prophetae hospes cum filius eius morbo præualente expirasset, eiulās & uoces quas dolor exprimebat emittens, querebatur de aduētū hominis qui peccata eius detexisset, ideo mulctatā se filij morte dictitans. Ille consolabūdus iubet eam sibi tradere filium, breui recepturam uiuū: acceptum q̄ mox in proprium cubiculum detulit: quo deposito super suum lectulū, exclamauit ad deum, non bonam hospitij gratiam altrici relata extinc̄to ipsius puero: rogabat que ut remisso spiritu uitam ei restitueret. Itaq; deo genitricem miserante, & prophetae gratificante, ne uideretur infortunium secum in hospitium intulisse, præter omnem expectationem recepit puer spiritum. At illa gratias egit uati, dicens nunc demum se agnoscere diuinæ mentis interpretē. Paulo deinde post dei iussu ad Achabum posciscitur, indicaturus ei uenturam pluuiam. Erat tum fames per totam regionem, & magna rerum ad uictum necessarium penuria, ut non solum hominibus panis deesset, uerum etiam equis cæteris que iumentis terra negaret pabulum: tanta erat ubique siccitas. Rex igitur uocato dispensatore Obedia, cui iumentorum curam mandauerat, iussit ubique fontes & torrentes perquirere, sicubi inueniretur herba ad fecandum iumentis pabulum. Cum que multum quæsitus propheta Helias nusquā compareret, iussit Obediam quoque se sequi. Partitis deinde itineribus, aliam rex, aliā dispensator uiam ingreditur. Erat autem uir pius, & quo tempore Iezabel regina in prophetas sæuiebat cædibus, centum ex eis in cauernis subterraneis abdidit, pane & aqua sustentandos. Huic à rege digresso Elias occurrit, & ex percontatione agnitus à uenerabundo salutatur. Mox propheta mandāte ut aduentum suum regi nunciet: quo, inquit, meo merito me mittis ad eum qui te ubiq; gentium ad necem perquirat? Quis enim locus est ad quem attracturos te non miserit? Nunc fieri potest, ut dum ego regem adeo, te dei spiritus quo agitaris aliò rapiat: & rex te non reperto frustratus in caput meū sæuiat. Noli esse in meo periculo tam securus, quum scire possis quā sim studiosus tui similibus, qui centum dei homines furori Hiezabelis eripui, & nunc eis in latebris alimēta suggero. Propheta cōtrā iubet ut nihil metuens regem adeat, sacramento interposito se quoque eadem die in eius conspectum uenturum. Quo indicio postquam Achabus Eliam adesse didicit, in occursum eius properat: & cum indignatione, Tu ille es, inquit, Hebræorum turbator? tu ne sterilitatis huius autor? At ille nihilo blandior, ipsum & eius familiam cum suis externis sacris causam malorum omnium asseuerat, inuectis peregrinis numinibus, & pro abrogato ueri dei cultu suppositis. Mox iubet ut eat, & totum populum in Carmelum montem ad se conuocet, simulq; suos & uxoris uates, quorum numerum etiam non tacuit: præterea lucorū prophetas quadringentos plus minus. Ut uero omnes acciti à rege ad constitutum locum confluerunt, Elias in medio consistit, & quousque, inquit, inter utrunque uacillabitis? Si enim deum nostrum uerum & solum creditis, hunc & manda

ta eius sequimini, quòd si non huic sed externis diuinos honores deberi existimatis, illos igitur recipite. Populo uero nihil ad hæc respondente, Helias postulat, ut quo certiore argumento uel proprii uel alienorum probetur potentia, solus ipse dei sui uates contra illorum trecentos contendat, accepto boue, & in lignorum struem imposito, sed nullo igne subdito, idem oportere & illos facere, atque ita inuocare suos deos, ut ligna uelint accendere. Hoc enim pacto ueram dei naturam dignosci posse. Quæ sententia postq̃ placuit, iubet Elias prophetas illos electo boue priores sacram rem facere, & sua nominatim inclamare numina. Cumq̃ suis precibus & inuocationib. nihil proficerent, ludens Elias altius eos iubet uocē attollere, si fortè aut peregrè absint aut dormiant. Illis uero à mane usq̃ meridem frustra inclamantibus, & more patrio cultris ac lanceolis sua corpora incidentibus, cum iam suæ trices sacrificandi uenissent, amotis sacrificiis illis fanaticis iussit uulgum propius obseruare, ne fortè clam ignem admoueret: qui postq̃ accessit, acceptis duodecim lapidibus iuxta numerū tribuū Israelitarū altare ex eis instaurauit, fodit que circum illud fossam bene profundam, & coaptata super altare strue lignorum uictimaq̃ desuper imposita, quatuor hydrias fōtanā aqua plenas super altare iussit effundi, ita ut fossa quoq̃ repletur aquis superfluentibus. Quibus peractis, coepit inuocare deum, precari que ut erranti iam diu populo ostendat suam potentiam: & ecce adhuc illo orante, ignis repente de cælo in altare lapsus inspectante populo tum uictimam tum aquam omnem circumfusam absumit, ita ut locus fieret aridus. Quo uiso Israelitæ prostrati in terram unum deum adorant, hunc maximū & solum uerū confitendo: cæteros nihil aliud esse quàm nomina uanis stultorū hominum opinionibus conficta: mox que comprehensos eorum prophetas interficiunt, Elia sic iubente: qui & regem abire ad prandium iussit, nec esse amplius sollicitum: breui enim uisurum pluiam, quo abeunte Elias uerticem Carmeli conscendit, & cum humi defedisset, caput genibus applicuit, iussit que famulum ascenso quodam scopulo ad mare prospicere, & indicare sicubi nubem excitari uiderit. Paruit ille non semel ascenso scopulo, sed nihil se uidere retulit. Tandem septimo reuersus ait se uidisse in aere nescio quid nigricans, humano uestigio non amplius. Quo audito Elias mittit eum mox ad Achabum, iubens ut rex propere in urbem redeat, prius quàm profusus imber occupet. Qui postquam ad Iesraelam urbem coepit tendere, sine mora offuscato aere & inuoluto nubibus procella mixtus imber superuenit: & propheta correptus numine regiū currum usq̃ Iesraelam Azari urbem currens prosequutus est. Iezabela uero Achabi uxor 3. Reg. 19 audito prodigio per Eliam patrato, quodq̃ prophetas ipsius omnes interfecisset, misit ad eum nuncios, minando se illum occisuram, quemadmodum ipse prophetas occiderat. Et Elia terribus fugit in urbem Bersube, quæ est in extremis tribus Iudæ finibus, Idumææ contermina: relicto que ibi famulo, ipse in desertum abiit. Cumq̃ precatus esset mortem, quòd non esset cæteris melior, ut illis absumptis ipse uitæ cupidus esse debeat sub arbore quadam obdormit: & excitatus à quodam, surgens inuenit aquam ac cibum appositum. & cum comedisset collectis ex hoc cibo uiribus, ad Sinæum usq̃ montem peruenit, in quo Moyse à deo legem accepisse proditur: ubi nactus am-

Ioseph.

u

plum

plum quendam specum, ingressus habitare illic decreuit. Allapsa deinde ad aurem eius uoce incertum unde profecta, percontante quamobrem relicta urbe desertū coleret: ait se occisis externorum deorū uatibus persuasisse populo, quod unicus sit deus qui ab omnibus coli debeat: & ob id factum ad supplicium se à regina expeti. Mox eadem uoce iussus in crastinum sub diuū prodire auditurus quid opus facto sit: sequenti luce è spelunca prodijt. Ibi & terræmotus eius aures pertulit, & oculis se candens ignis fulgor obtulit, sequuto que mox silentio, diuina uoce nihil terreri præsentibus iussus est. neminem enim inimicorum fore illius compotem. mandatum que mox ut domum reuersus declaret populi regem leum Nemessæi filium: apud Damasum uero Syrorum Azaelem: & pro se prophetam Elisæum constituat, ex Abela urbe oriundum. Impios enim pœnam duros, alios leu regi, alios Azaeli. His auditis Elias in regionem Hebræorum reuertitur: & quum offensus Saphati filium Elisæum arantem cum quibusdam alijs impellentibus iuga duodecim, accessit & ei pallium suum iniecit: qui euestigio prophetare occcepit, relictis que bubus, sectator Eliæ factus est. Rogauit tamen ut prius sibi liceret parentibus ualedicere, quo impetrato illum sequutus est, indiuiduus posthac minister ac comes. Et prophetæ quidem huius res ita se habuerunt.

xiiii **8. Reg. 21** Cæterum Nabuthus quidam ciuis urbis Azari, quum prædium haberet regijs fundis contiguū, sæpe rogatus ab Achabo ut ei quantolibet precio uenderet rus finitimum, adiungendum regio: aut si mallet unum aliquod è regijs pro eo sibi eligeret: negauit se id facturum, gratius enim sibi esse, è paternis agris fructus percipere. Rex non aliter quàm si suam possessionem amisisset, quia non licebat alienam occupare, contristatus, nec lauare uoluit, nec cibum sumere. Iezabela uero scitante quid acciderit, ut nec balneum admittat, & cœnam æque ac prandium fastidiat, quàm rusticus sit Nabuthus ei denarrat. Vsum se apud eum comi sermone, & infra regiam maiestatem demisso, pro qua humanitate nihil nisi repulsam retulisse. Mulier contra hortatur ut magno sit animo, & mœrore misso ad consuetam corporis curam redeat: se daturam operam, ne Nabuthus hanc contumeliam impune auferat. Mox que literas Achabi nomine scriptas mittit ad Israelitarum præcipuos, hoc argumento: lubebantur indicto ieiunio concionem aduocare, & in ea primum locum Nabutho propter illustre genus attribuere. Deinde sub ornatis tribus uiris nihil non ausuris, horum testimonio conuictum eum blasphemiae populo lapidandum obijcere, atque hoc modo de medio tollere. Id quod ita ut regina scripserat factum est: & Nabuthus tali testimonio conuictus deo ac regi fecisse conuitium, à populo est saxi obrutus. Quod ubi Iezabelæ relatum est, regem accedit, suadet que ut sine suo sumptu uineorum Nabuthi hæreditatem capebat: & ille exiliens præ gaudio, ad uisendum id prædium euestigio se confert. Deus autem iratus Eliam mittit, ut regi in eo rure occurrat, roget que quid ita occiso uero domino eius prædij hæreditatem iniuste sibi usurpet. Quem ubi ad se uenientem uidit, turpe ratus obiurgari, prior fassus erratum, ad satisfaciendum ipsius arbitratu se obtulit. Tum uates prædicit, eo loco ubi Nabuthi cadauer à canibus absumptum est, fundendum & regis & reginæ sanguinem, & totum eorum genus delens.

delendum propter tam crudele scelus, quo ciuem contra ius per calumniam oppresserat. Tum demum Achabum eius facinoris poenitentia subiit, & indutus saccum, nudisque pedibus à cibo abstinuit, peccatum cōfitens, & deum ita placare cupiens. Deus uero per prophetam denūciat, se quidem usque post eius obitum dilaturum uindictam, quandoquidem sceleris poeniteat: minas tamen uanas non fore, sed Achabi filium pro cōmissis poenas daturum.

Adadus Damasci & Syrie rex bis contra Achabum ducto exercitu profligatur. Cap. VIII.

DVM hæc circa Achabum geruntur, eodem tempore Adadi filius 3 Reg. 20
Syrorum & Damasci rex, contractis è toto regno suo copijs, ascitisque ultra Euphratē trigintaduobus socijs regibus, contra Achabum duxit, qui intelligens se imparem eius copijs, à congressu quidem abstinuit, sed coactis ex agris in urbes munitissimas omnibus, ipse mansit intra Samariam. Cincta enim erat moenibus firmissimis, & alioquin uidebatur expugnatu difficilis. Syrus autem cum exercitu eò uenit, & obsessam urbem oppugnare coepit. missoque caduceatore ad Achabum, petijt ut sibi licet legatos ad eum mittere, proposituros quid nam peteret: quo imperato quum uenissent legati, ita ut illis mandatum erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & uxores esse Adadi. quod si ipse quicquid fateatur, & permittat ei quicquid libuerit ex his sumere, abducto exercitu regem obsidionem soluturum. Achabus uero iubet legatos regi suo renunciare, & ipsum & suos omnes, facultatesque uniuersas in potestate illius fore. Post hanc legationem rursum aham Syrus misit, postulans ut quandoquidem ipsius confessione omnia sua essent, admitteret crastina luce mittendos in hoc famulos, eis que liberum faceret regiam & amicorum ac cognatorum domos scrutari, & auferre quicquid in eis inuentum fuerit pulcherrimum. Reliqua quæ illis non placuerint, sibi haberet. Achabus lætus secunda legatione Syri, aduocata concione, dicit se libenter pro pace & ciuium incolumitate uxores ac liberos suos, omnesque facultates proprias fuisse traditurum. Hoc enim prima legatione Syrum petijisse. Nunc uero misisse eum famulos qui omnium ædes scrutentur, & nihil in eis quod sit pulcherrimum relinquant, nimirum belli ansam quærentem: ut quandoquidem sciat propter amorem ciuium paratum rebus suis non parcere, occasionem belli ex illorum rebus arripiat. facturum se tamen, quicquid ipsis uisum fuerit. Reclamauit tota concio contemnendū esse cum suis mandatis insolentem barbarum, & bellum alacriter gerendum. Accitis igitur legatis hoc responsū referendum dedit, quod primis postulatis nunc quoque consentiat securitatis ciuium gratia, posteriora non admittat. atque ita eos dimisit. Hoc responso commotus ad iram Adadus tertio legatos mittit cum minis: ferocem eum esse fiducia moenium, se uero parem illis aggerem excitaturum, si uel pugillum terræ singuli milites conferant: uolens eum copiarum multitudine perterrefacere: Achabo uero respondente, inter armatos non uerbis sed factis decernendum, legati reuersi cœnanti tum fortè cum triginta socijs regibus responsa referunt. Ille euestigio mandat circumuallari urbem & aggerem erigi, & nullam oppugnandi rationē præ-

Ioseph. u 2 ter

termitti. Interim Achabus cum omni populo minimum à desperatione ab-
erat. Sed hunc timorem ei propheta quidam superueniens exemit, dicens
deum polliceri, daturum se uictoriam de tam multis hostium millibus. Ro-
gatus deinde per quos hæc uictoria continget: per filios, inquit, principum,
sed te regente illorum imperitiam. Accitis igitur principum filijs, qui triginta
duo erant supra ducentos, cognito quòd Syrus ad epulas & luxum se dedis-
set, patefactis repente portis emittit iuuenes. Id postquam ei per speculato-
rem est significatum, mittit quosdam eis obuiam cum his mandatis, ut siue
pacati ueniant, siue pugnatum, uinctos ad se pertrahant. Interim Achabus
etiam reliquum militem intra moenia paratum cum armis habuit. Filij uero
principum congressi cum excubijs, multis occisis reliquos usque ad castra
persequuti sunt. Quod ubi succedere Israelitarum rex animaduertit, uniuersum
reliquum exercitum emittit. At illi repentino impetu in Syros delati, fa-
cile eos profligant, nihil tale expectantes. quo factum est ut in ebrios & in-
ermes impingerent, ita ut relicta in castris armatura fugerent, & rex ipse præ-
celeri equo uix euaserit. Achabus uero longo spacio Syros persequutus est,
cædendo quotquot assequi datum est. Direptis deinde opulentis castris, au-
ro & argento refertis, captis etiam equis Adadi & curribus, domum in ur-
bem reuersus est. Ceterum propheta monente ut in sequentem etiam annum
paratus sit, & exercitum in promptu habeat, reuersurum enim Syrum ite-
rum, rex omni ope bellum apparat. Porro Adadus seruatus è clade cum reli-
quijs exercitus, aduocatis amicis cōsultabat quomodo cum Israelitis bellum
gerere debeat. Illi suaserunt non esse posthac cum eis in montanis confligen-
dum. Deum enim eorum in talibus locis pollere, & ideo se nunc ab eis ui-
ctos. Sed si in campestribus committatur prælium, facile se superiores fore.
Præterea consuluerunt ut dimissis regibus quos secum in expeditionem du-
xerat, copias eorum retineret, & satrapas illis præficeret, supplementum que
in sua ditione tam equitum quàm peditum conscriberet. Placuit regi consi-
lium, deditque operam ut talis apparatus fieret. Mox ubi primum ueris signū
se protulit, exercitum in Hebræos duxit, & quum peruenisset prope oppi-
dum Apheca, in magno campo castra posuit. Achabus uero cum suis copijs
obuiam illi progressus, castra cum castris contulit, quamuis numero mili-
tum longe inferior. Superueniente deinde prophta, & uictoriam pollicen-
te, ut hostis contra quàm opinabatur sentiret deum Israelitarum non minus
potentem in campis quàm in montibus, per sex dies à neutris castris quic-
quam motum est. Septima uero quum hostis pro castris aciem explicuisset,
Achabus quoque suos ex aduerso instruxit. Nec mora collatis signis acriter
utrinque pugnatum est, donec Syri non ferentes Hebræorum uim terga uer-
terent, quibus impigre uictoriam prosequentibus, confusum agmen trepide
fugientium equitum, peditum, curruum, à seipsis proculcatum obterebatur,
non multis pro tanto numero in Aphecam amicam urbem euadentibus, qui
& ipsi murorum ruina oppressi sunt circiter uiginti septem millia: in prælio
uero centū millia hostium ceciderunt. Adadus aliquot fidissimis famulis co-
mitatus in quandam subterraneam cellam se abdidit. quibus clementiā Israe-
litici

litici regis prædicantibus, & spem ueniæ facientibus, si consueto supplicum habitu ad eum mitterentur, permisi sunt hoc facere. Illi induti saccos, & restibus capita redimiti, qui tū priscus apud Syros supplicandi mos fuit, Achabum adeunt, & salutis tantum gratiam petere Adadum significant, dedititiū eius in perpetuum futurum. Tum ille gratulari se ei dixit, quod è pugna euassisset, fratris' que loco eum se habiturum pollicitus est. Famuli accepta sacramenti fide nihil mali passurum, producunt è latebris hominem, & adducunt ad Achabum, qui tum sublimis curru uehebatur. Et quum adorasset, Achabus porrecta dextra in currum eum sustulit, exceptum' que osculo iussit esse bono animo, & nihil se indignum timere, Adadus actis gratijs quàm longa sibi uita daretur memorem se fore huius beneficij professus est, redditurum' que Israelitici iuris urbes, quas maiores eius armis occupauerant: & facturum ei liberam potestatem commeandi Damascum, sicut pater ipsius idem ius Samariæ habuerat. Fœdere deinde icto, & iureiurando firmato, Adadus egregie donatus in suum regnum remissus est. Post talem Syrorum contra Israelitas expeditionis exitum propheta quidam, nomine Micheas, accessit ad quendam Israelitam, iussitq; eum ut uulnus sibi in caput infligeret, addens deum ita uelle. Qui quum parere nollet, daturum inobedientiæ pœnam prædixit, & leonis incursum periturum. Quod quum ita euenisset, alterum propheta adiit, idem imperans. A quo incunctanter ictus, & uerticem faucius, obligato capite uenit ad regem, dicens se commilitonem eius esse, & à tribuno captiuum quendam asseruandum accepisse: quo fuga elapso periclitari se nunc ne interficiatur ab eo qui illum tradiderat, quandoquidem hoc interminatus sit si captiuus effugeret. Respondente uero Achabo merito id passurum, soluto capite agnoscendum se Micheas præbuit. Hac autem arte usus est, quo maiorem uim uerbis suis adderet. Ait enim deum in regem animaduersurum, quod Adadum hominem impium & contra diuinitatem contumeliosis dictis furentem elabi permisisset. Futurum enim ut ipse ab eo cui pepercit interficiatur, & populus eius ab exercitu. Rex libertate prophetæ offensus, iubet eum in carcerem conijci, & uehementer ea prædictione contristatus domum se recipit.

De Iosaphato rege Hierosolymorum.

Cap. IX.

ACTENVS de Achabi rebus, nūc ad Iosaphatum Hierosolymorum regem reuertor: qui aucto suo regno, & præsidijs per urbes ditionis suæ dispositis, ne illas quidem sine præsidio reliquit, quas Abias auus in sorte Ephræmitica de Hieroboamo decem tribuum rege ceperat. Hic rex perpetuo propitium & auxiliatorem deum habuit, quod esset uir iustus ac pius, & per singulos dies dabat operam ut aliquid gratum deo faceret. Quo factum est ut & ipsi à circumquaq; uicinis regibus multus honos haberetur, id quod missitandis ad eum muneribus declarauerunt, ut hinc quoque tam diuitiæ regis quàm fama non mediocre incrementum caperent. Anno autem regni sui tertio conuocatis principibus & sacerdotibus eius regionis, iussit eos obire uniuersam ditionem, & populum oppidatim leges Moysis, earum' que obseruantiam atque religionis cultum docere. quod adeo libenter ciues complexi sunt, ut certamen huius stus Ioseph.

dij inter eos susceptum uideri posset. Finitimæ quoque gentes constanter hunc regem amabant, pacem inuiolatam cum eo seruantes. Palæstini etiam ordinaria tributa persoluebant, & Arabes annuos sexcentos triginta agnos, parumque hædorum numerum. Muniuit etiam magnas urbes ac ualidas, & exercitus armis bene instructos contra hostem aluit: ex tribu Iudæ scutorum trecenta millia, quibus præerat Edraus, Ioannes uero ducentis millibus. Idem dux habebat ex tribu Beniamitica sagittariorum peditum ducēta millia. alius præterea dux nomine Ochobatus ducētabat centum octuaginta scutorum millia, absque militibus qui per oppidorum præsidia fuere dispositi. Duxit deinde filio suo Ioram Achabi decem tribuum regis filiam Gotholiam. Cumque libuisset ei Samariam inuisere, benignissime ab Achabo exceptus est, atque etiam militia quæ suum regem comitabatur, publice exhibito frumento, uino & carnibus. rogatusque est ab Achabo, ut contra Syrorum regem armatum cum eo coniungeret, ad recipiendam urbem Ramatham in regione Galaditica, quam de ipsius Syri patre ceperat. Iosaphato uero auxilium pollicito, quod non minorem haberet exercitum, & Samariam accitis à Hierosolymis copijs, progressi extra mœnia duo reges, & sedente in suo quisque solio, stipendia militibus numerabant. Iosaphatus uero censebat (si qui prophetæ esset) accersendos, & consulendos de expeditione quæ contra Syrum parabatur, an & illis uideretur eo tempore suscipienda. Etenim Achabo amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiserat usque in illam diem.

Achabus à Syris bello latefitis in prælio uictus occiditur.

Cap. X.

ACHABVS uero accitis suis prophetis numero quadringentis iussit eos ex deo scitari, an daturus sit regi bellum contra Adadum mouenti uictoriam, & urbis dominium propter quam bellum instaurare placuit. Prophetis uero bellum suadentibus: uincendum enim Syrum, & in potestatem uenturum, quemadmodum antea: Iosaphato suboluit fucus ex eorum uerbis, & quod falsi uates essent: percontatusque est Achabum, num quem alium præterea prophetam habeat, ut certius etiam futura præscire ualeant. Respondit ille, esse quidem & alium, sed sibi inuisum, quod malum euentum prædicat, foreque ut ipse à Syrorum rege occisus pereat: & ob eam causam in carcerem eum nunc esse inclusum. Eum uocari Michæam lembleæ filium. Iosaphato uero postulante eum produci, missus cubicularius prophetam adduxit: qui inter eundem ei indicauerat, cæteros omnes prophetas uictoriam regi prædicere. Respondit uates, sibi non licere contra quam deus moneat mentiri, sed dicturum se quicquid ex eo de rege cognouerit. Vbi uero ad regem peruenit, adiuratus ut uera loqueretur: ait sibi deum ostendisse Israelitas fugientes, & insequentibus Syris dispersos, non aliter quam greges sublati pastoribus. Hoc quoque significare deum dicebat, quod cæteris incolumibus redeuntibus, solus Achabus in prælio cadere debeat. Hæc loquuto Michæa, uersus ad Iosaphatum Achabus: Nonne, inquit, modò tibi dixi quam male mihi uelit iste. Michæa uero constanter asseuerante se nihil nisi iussu dei prædicere, illum uero spe uictoriæ sollicitari à pseudoprophetis ad bellum, in quo ipsi cadendum sit, rex attentius cogitare coepit

coepit. Interea Sedecias quidam unus è pseudoprophetis in medium progre-
 ditur, negans curandum quid Michæas garriat. nihil enim ueri eum prædi-
 cere, argumento esse prædictionem Heliæ, qui sine dubio melius quàm iste
 futura cerneret. illum enim prædixisse, apud Iezraelam in Nabuthi suburba-
 no lambendum à canib. regis sanguinem, quemadmodum lampsissent cruo-
 rem Nabuthi opera ipsius lapidati à populo. Perspicuum igitur esse istū men-
 tiri, qui longe præstantiori prophetæ non uereatur contrarium dicere, quòd
 periturus sit rex ab hinc die tertia. sed mox fore euidentius etiam quàm ue-
 rax sit aut afflatus diuino spiritu. Percussus, inquit, à me in faciem, arefaciat
 mihi dexteram, sicut Iadon fecit Hieroboamo, cum comprehendi eum pro-
 phetam iussisset. Puto enim te audiuisse quòd hoc ita factum sit. & cum di-
 cto inflixit ei alapam. cumq; ei nihil mali propter hoc accideret, securus iam
 Achabus non amplius dubitauit copias contra Syrum ducere. uincebat em̃,
 opinor, fati uis, plus fidei falsis quàm ueris prophetis astruens, & causas ad fu-
 turum euentum præstruens. Sedecias uero aptatis sibi ferreis cornibus, dicit
 Achabo, deum significare uentilendam cornibus uniuersam Syriam. Michæa
 contrà asseuerante breui fore ut Sedecias è cella in cellā fugiat latebras quæ-
 ritans ne luat pœnas uaniloqui, iratus rex iubet eum apud Achamonem ma-
 gistratum urbis haberi in custodia, nec aliud quicquam præter panem &
 aquam ei præberi. Atque ita duo reges uersus Ramatham cum copijs pro-
 secti sunt. quo audito rex Syriæ cum exercitu eis occurrens, nō procul à Ra-
 matha castra posuit. Conuentum autem erat inter reges socios, ut Achabus
 priuato habitu uersaretur in prælio, Hierosolymitanus uero sumpto Achab-
 bi cultu staret in acie, quo facilius Michææ uaticinium eluderent. sed inue-
 nit eum fatum etiam sine insignibus. Adadus enim mandauit per tribunos
 militi, ut neminem alium occiderent, sed solum regem Israelitarum. Syri ue-
 ro primo congressu uidentes Iosaphatum stantem ante aciem, rati esse Achab-
 bum impetu facto eum circumuenerunt: sed postquam è propinquo cognos-
 uerunt esse alium, omnes se retro receperunt. à mane autem usque ad uespe-
 ram pugnantes & uincentes occidebant neminem, sicut eis mandatum fue-
 rat, solum Achabū ad necem quærendo, nec tamen inueniendo. tandē unus
 ex Adadi famulis Amanus nomine, missa in incertum sagitta, regem per tho-
 racem in pulmonem fauciat. Achabus autē noluit hoc scire suum militem, ne
 terga uerteret: sed aurigam iussit currum extra prælium euehere, quòd graue
 ac lethale uulnus acceperit. Cum'que uehementer cruciaretur, perstitit tamen
 in curru usq; ad solis occubitus, & tandem profluuio sanguinis uiribus defi-
 ciens interiit. iam'que appetente nocte Syri se in castra recipiunt: & quampr-
 mum per caduceatorem de Achabi morte cognitum est, solutis castris do-
 mum quisque reuertitur. Cadauer regis Samariā relatū, illuc sepulturæ tradi-
 tur. & cum currus regius cruore foedatus ad Iezaræ fontem esset ablutus, ue-
 ritatem Eliæ prædictionis euentus cōprobauit. Canes enim lambebant eius
 sanguinem: & meretrices posthac ex eo fonte aquabantur. Mortuus autē est
 apud Ramatham, iuxta Michææ uaticinium. Ergo quoniam utriusq; prophe-
 tæ prædictionem euentus cōsecutus est, ueneranda sunt illorum oracula, eisq;
 semper plus oportet tribuere, quàm eorum qui ad gratiam loquuntur sermo

xv
 3. Reg. 22

nibus: nec aliter existimare quàm q̃ nihil sit illis utilius, quandoquidē per ea diuinitus monemur quid cauēri debeat. Quin & ea reputatio hoc loco subit animum, q̃ insuperabilis sit fati necessitas, quæ etiā si præsciatur, præcaueri tamen non potest: sed tamdiu homines sibi uana spe blandiuntur, donec in illis us casses incidant, nam hoc quoq̃ Achabo fatale fuerat, ut prænunciantibus cladem non crederet, & à prophetantibus ad gratiam deceptus in mortem rueret. cui in principatum Ochozias filius succedit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IYDAICARVM

LIBER NONVS.

Ioramus Achabi filius Moabitarum bello petitos superat. Cap. I

4. Reg. 3
2. Paral. 19

IOSAPHATO autē regi post suppetias contra Adadum Achabo latas Hierosolyma reuertenti propheta leus occurrēs, reprehendit eū q̃ cū homine impio & scelerato arma cōiunxisset. Deū em̃ indigne tulisse hāc societate: seruasse tamē eum propter suam bonitatē, licet male, quod non debuerat, fecerit. Post eā admonitionē rex supplicationib. & sacrificijs deo cōciliato, uniuersam suā ditionē perlustrauit, populum leges diuinitus per Moysen traditas, & cultū pietatis docēdo: cōstitutisq̃ oppidatim magistratib. hortatus est eos, ut solius iustitię respectu habito ius populis dicerēt, nec munerib. corrupti, nec magnatum aut diuitū captātes gratiā: om̃ibusq̃ q̃ equū est redderēt, sciētes q̃ etiā occulta deus inspiciat. Hęc cū per singulas duarū tribuū urbes docuisset, Hierosolyma reuersus hic quoq̃ iudices & sacerdotum ac Leuitarū ordine, & è primatibus optauit, & hos prius monitos ut iuste & accurate iura populo redderent. Quod si grauiores cōtrouersię deferrentur ad eos ex alijs cognatis urbibus, de horū negotijs maiore etiam diligentia decerni uoluit: quod eam urbē maxime æquitatis seruantem esse deceat, in qua & templū simul haberetur & regia. eis summos magistratus ex amicorū numero præposuit, Amasiam sacerdotem, & ex ludæ tribu Zabadiam. Per idem tempus Moabitæ & Ammanitæ cum Arabum auxilijs bellum inferunt, & ad Engaddam urbem Asphaltitæ lacui uicinam castra metantur, trecentis stadjs à Hierosolymis dissitam, cuius ager egregia palmeta fert, & balsamum. Iosaphatus autem cum audisset hostes superato lacu in regnum suum iam irrupisse, territus concionē aduocat: & ad templum uersus deum iuuocat, ut tantum uirium & roboris ei suggerat, quantum satis sit ad sumendam de hoste poenam audaciæ. In hoc enim templum id extructum à maioribus, ut quoties ab externo hoste immineat periculum, ibi populus corā numen præsens inuocet, diuina que ope adiutus inuasores suos male mulctatos arceat, uolentes quæ semel diuina munificentia contingere, per uim ad se retrahere. Sic precatus est lacrymans

mans, accedente eodem totius populi cum uxoribus & liberis supplicatione. Ibi laziel quidam propheta exortus è media concione exclamat, deum preces exaudiuisse, & ipsum pugnaturum se polliceri pro suæ religionis hominibus. Mox edicit ut in crastinum se parent, ituri obuiam hostibus, & occurruri eis Engaddam inter & Hierosolyma, ad quendam clium, cui nomen Sis, uoce Hebræis significante eminentiam. Ibi non fore opus ut cum hoste confligant, sed pugnantem tantum pro se deum quieti ipsi spectatores considerent. Post hoc oraculum rex & totus populus prostrati in faciem gratias agendo adorabant deum, & Leuitæ organis suis hymnos canebant. Diluculo uero progressus rex in solitudinem subiectam oppido Thecuæ, admonuit multitudinem, credendum esse prædictioni propheticæ, & non struendam quidem aciem, sed in primo agmine constituendos sacerdotes cum tubis, & Leuitas cum cantoribus, agendasque deo gratias, non aliter quàm liberatam ab hoste patria. Placuit omnibus regis consilium, idque mox etiam exequuti sunt. Deus uero terrorem & consternationem immisit Ammanitis & eorum socijs, ita ut alij in alios ruentes hostiliter in se inuicē debaccharentur tanto furore, ut ne unus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Iosaphatus uero, prospiciens in uallem in qua castra hostium fuerant, cum totam uideret refertam cadaueribus, lætus tam inopinato dei auxilio, quod sibi citra sudorem & sanguinem uictoria contigisset, permisit suo militi castra diripere, & spoliare cadauera: tantaque fuit multitudo, ut ægrè per integrum triiduum omnia spolia legerent. Quarta uero die congregatus totus populus in quandam conuallem, potentiam & auxilium dei debitis concelebrauit laudibus: à quo facto postea locus nomen inuenit, ut in perpetuum Conuallis laudationis appellatus sit. Inde reuersus cum exercitu rex Hierosolyma, per aliquot dies in sacrificijs occupatus fuit, ac epulis. Quin & in exterarum gentium tam mirificæ uictoriæ fama perlata, eam regi sanctitatis ac pietatis opinionem conciliauit, ut res eius sub diuini numinis tutela esse pro comperto crederent: mansitque usque extremum eius diem hæc persuasio. Erat autem amicus & Achabi filio, qui tum Israelitis præerat: cum quo inita societate parandarum nauium, quæ merces in Pontum peterent, ac emporia Thraciæ, iacturam fecit haud minimam. Nauigia enim absumpta sunt naufragijs, quod non bene regerentur præ magnitudine. Quo factum est ut hac cura uacauerit in posterum. Atque hæc de Iosaphato. Achabi uero filius Ochozias ¹¹ regnauit apud Israelitas, & regiam Samariam, uir pessimus, & utrique parèti ^{4. Regum} omnino similis, & Hieroboami primi Israelitarum seductoris æmulus. Eius regni anno secundo Moabitarum rex defecit, & tributa quæ patri eius solitus erat, pendere amplius detrectauit. Accidit autem ut Ochozias de solario domus suæ descendens per gradus prolaberetur, morboque ex hoc casu contracto Accaronem ad Myriodis (id deo nomē erat) oraculum scitaturus de incolumitate mitteret. Hebræorum uero deus Eliæ prophætæ mandauit, ut nuncijs ab eo missis occurrens percontaretur, an Israelitæ proprium deum non haberent, quandoquidem rex ad alienum mitteret de salute interrogaturos: iuberetque eos reuerti, & regi dicere eum non reualiturum. Quod quum Elias fecisset

fecisset, nuncijs his auditis confestim ad regem reuersi sunt. Quo demirante celeritatem reditus, & causam quærente, aiunt sibi occurrisse uirum quendam, & uetuisse ulterius progredi: iussisseque renuntiarent suo regi Israelitarum dei nomine, quod morbus in peius proficiet. Rege uero iubente ut sibi figuram hominis illius designarent, dicebant hominem esse hispidum & cingulo coriaceo præcinctum. Qui cum intellexisset Heliam per hæc descriptum à nuncijs, misit ad eum attrahendum centurionem cum quinquaginta militibus. Is repertum in montis uertice descendere iussit, & ad regem uenire. In hoc enim se missum, ut ni sponte sua faciat, ui coactum eò pertrahat. Ille præfatus se prodigium editurum, quo uerus propheta nosceretur, & igne ad suas preces cælitus misso, ipsum unà cum militibus conflagraturum, malum hoc eis imprecatus est: moxque candens turbo delatus centurionem & eius comitatum perdidit. quorum clade ad regem perlata, iratus alium centurionem cum totidem militibus ad Eliam mittit: qui & ipse cum prophetæ minatus uim esset, ni uolens sequeretur, & hunc ad preces eius ignis absumpsit quemadmodum aliorum. Quo cognito rex misit tertium. Is quod esset cordatus & mansuetis moribus, postquam peruenit ad locum ubi tum erat Elias, & amice eum salutauit: Non ignoras, inquit, quod ut regis mandato paream, inuitus ad te uenio, sicut & illi qui ante me uenerunt. Misertus igitur mei & horum militum uolens ac libens descende, nosque ad regem sequere. Tum Elias delectatus uiri ciuilitate & modestis moribus, descendit ac secutus est. Perductus deinde ad regem, afflatus numine: Hæc, inquit, dicit dominus: Quia me pro deo non habuisti, quem de morbo tuo ueri nihil prædicere posse putasti, & ad eum qui Accaronitis colitur de ualitudine consulendum mittere maluisti, scito te moriturum. Nec multum exinde tempus elapsum, dum ita ut Elias prædixit decedens, quod liberis careret, Ioram fratri succedenti locum fecit, homini patrem cum alijs uirjs, tum maxime impietate referenti. Omisso enim sui dei cultu, totum se externis religionibus dedit, uir alioqui non ignauus, & ad res gerendas satis industrius. Hoc regnante Elias ex hominibus exemptus est, nec in hodiernum usque mortaliū quisquā scire potuit quis nam fuerit eius exitus. Discipulum reliquit. Elisæum, sicut iam antè diximus. De hoc Elia & Enocho qui fuit ante uniuersale diluuium, in sacris libris legimus quidem exemptos esse è consuetudine mortalium, mortuos tamen esse nemini unquam fuit cognitum. Cæterum Ioram accepto post fratrem regno, Moabitarum regi Misæ bellum inferre statuit, tributum nolenti reddere, quod Achabo patri antea soluebat, in tonsarum pecudum annua ducenta millia. Ergo postquam domi parauit exercitum, Iosaphatum quoque per nuncios sollicitauit, ut quandoquidem amicus esset paternus, auxilia mitteret paranti bellum contra Moabitas, qui tum recens à suo regno defecerant. At ille non se solum uenturum auxilio promisit, sed Idumæorum etiam regem, sibi obnoxium, in eam expeditionem pertracturum. Ioram ubi renunciatum est ei de talibus auxilijs, uenit Hierosolyma: & splendide ab eius loci rege exceptus, cum de communi sententia uisum esset per Idumææ deserta, quā minimè hostis expectaret, iter facere, cum alijs duobus regibus Hierosolymis profectus est, uidelicet cum

hospite

hospite, & cum rege Idumæorū. & circuitu facto, die septima ducibus itineris aberrantibus, in tantam iumenta & milites aquarū penuriam inciderunt, ut omnibus tantum non desperantibus Ioram doloris impatiens exclamaret ad deum, quānam sua culpa tres reges sine prælio in Moabitarum regis manus traderet. Iosaphatus contra, ut uirum pium decebat, consolabatur eum: iussitq; perquiri, num quis in exercitu propheta adesset, per quem quid faciendum deus posset consuli. & indicāte quodam famulo, uidisse se ibi Eliæ discipulum Elisæum Saphati filiū, suāsu Iosaphati tres reges ad illum uadunt: quumq; ad illius tabernaculum uenissent, quod fortē extra castra fixerat, rogabant quid futurum esset de exercitu, præcipuē Ioramūs. At ille iussit ut absteret, nec molestus esse pergeret, sed potius patris ac matris prophetas consuleret, illos enim esse ueridicos: rex precibus urgebat, ut responsum daret, & periclitantes seruaret. At ille iurauit se ei non fuisse responsurum, nisi hoc faceret in gratiam Iosaphati uiri probi & pii. Accito deinde psalte quodam, sic enim uates postularat, eo psallente correptus diuino spiritu, iussit reges in alueo torrentis multas fossas facere. nam absq; uento & pluuia uisuros alueum repletum aquis, ita ut militi & iumentis abunde potu suppetente, nullum amplius à siti periculum timeatur. Nec hoc solum, inquit, uobis à deo continget, sed & copias hostium eius ope profligabitis, & arbores excidetis, & regionem uastabitis, & fontes ac riuos obturabitis. Hæc loquuto propheta, sequenti die prius quā sol oriretur torrens magno impetu ferri cœpit, auctus imbribus qui in Idumæam trium dierum itinere inde distantē demissi fuerant: ut & iumentis & militi largissima adesset potus copia. Rex autē Moabitarum ut audiuit tres reges contra se aduentare, à deserto inuasuros, excita omni sua militia, iussit eos in finibus occurrere, ne clam in ditionem suam impetum facerent. qui uidentes exoriente sole aquam in torrente (non procul enim à terra Moabitide aberat) colore sanguineam, quod eo tempore maxime aqua radijs icta rutillet, falso opinati sunt hostes propter sitim in semetipso arma uertisse, & eorum sanguinem per torrentem defluere: & cum hac persuasione regem suum adeuntes, rogabant ut eos ad diripienda hostilia castra ire permitteret. quo impetrato ruentes uelut ad paratam prædam, ad Hebræorum castra perueniunt. Sed ualde eos sua spes frustrata est. Coorientibus enim in eos undiq; hostibus partim cæsi sunt, partim dispalati fugiendo ægre in terram suam euaserunt. Reges uero agros Moabitarū ingressi, dirutis oppidis totam regionem prædis abactis exhauserunt, & rura eorum glareā torrentis operierunt, & optimas quasq; arbores exciderunt, fontesq; aquarum obturauerunt, mœnibus ubiq; solo æquatis. Rex ipse compulsus in quandā urbē, & obsessus, ueritus ne expugnata illa caperetur, erumpere cum septingentis equitibus tentauit, qua parte negligentiores excubiæ uisæ sunt. quod ubi præter spem non successit, in urbem reuersus rem extremæ necessitatis & desperationis aggreditur. seniore enim filium qui regni successor destinatus fuerat, productū in mœnia, toto hostili exercitu inspectante holocausto deo sacrificat. Reges uero hoc uiso tantā necessitatem miserati, & humanarum uicissitudinum memores, soluta obsidione domū quiscq; suam reuersi sunt. Iosaphatus uero post hanc expeditionē pacatus quidē, sed nō diu Hierosolymis

Ierolymis superuixit, exacto uitæ anno sexagesimo, regni uigesimo quinto: sepultusq; est in ea urbe magnifice, quemadmodum Dauidis imitatore sepe Ieri decuit.

Ioramus Hierosolymorum rex principum adeptus fratres & partem amicos interfecit. Cap. II.

4. Reg. 6

FILIIS quos complures reliquit suppetites, Ioramus natu maximus patris uoluntate in regnum successit, cum Israelitarum rege comune nomen habens, uxoris suæ fratre, qui Achabi fuit filius, & tum recens à Moabitico bello Samariam reuersus Elisæum secum adduxerat. Eius prophetæ res memorabiles è sacris libris huc transscriptas inferere nostræ narrationi operæ precium duximus. Obediæ uxor, qui Achabi dispensator fuerat, tunc uidua Elisæum adiit, dicens nec ipsum ignorare quod ea persecutione qua Iezabela in prophetas sæuiebat, maritus eius centum ex eo numero seruauerat: quos ut alere clàm posset, multum græ alieni contraxerat. nunc illo defuncto, creditores & ipsam & liberos in seruitutem uelle rapere. quapropter orabat ut ob hoc mariti benefactum eius miseratus opem aliquam præsentem afferret. Quo scitante ecquid domi haberet, nihil se habere ait, præter olei paululum in fidelia. tum propheta iubet illam ire, & acceptis commodato à uicinis uacuis uasis compluribus, foribusq; cubiculi clausis, in omnia oleum id indere. deum enim repleturum omnia. Paruit mulier, & repletis ad unum omnibus, ad prophetam reuersa, rem totam illi retulit. Ille consuluit ut diuendito oleo, debitum creditoribus redderet. aliquantum enim de olei precio superfore, quod ad liberorum alimenta ualeat. atque in hunc modum mulier à creditorum molestia liberata est. Idem Ioramum per nuncios admonuit, ut locum quendam caueret, in quo à Syris occidere eum uolentibus insidiæ positæ fuerant. Quo factum est ut ille præmonitus uenatum non iret. Adadus autem frustratis insidijs indignatus est, ratus à suis detectas: & uocatis domesticis per conuiuium proditores appellauit, minatus etiam mortem, eo quod rem solis creditam hostis per eos cognouerit. Quodam autem respondente, non recte eum facere quod prodicionis amicos insimularet, & suspicaretur ab ipsis detectos qui ad hostem intercipiendum missi fuerant: sed scire debere, quod Helisæus propheta nihil non indicet, prodaturq; uel occultissima consilia: iussit eos per nuncios explorare, in qua nam urbe Elisæus habitet: renunciatumq; est ei apud Dothaim hominem degere. Ac mox illuc aliquot equitum turmas misit cum curribus, qui Elisæum comprehenderent: qui noctu urbem circumuentam circumquaq; custodiebant. Diluculo autem minister prophetæ re cognita, quod hostes uellent eum capere, trepide accurrens hoc illi indicat. At ille famulum ponere metum, & bono animo esse hortatus est, & ipse interim securus & fidens diuino auxilio: rogauit que deum, ut ad confirmandum famulum præsentem se & auxilium ostenderet. Tum deus exoratus speciem magni equitatus & curruum circa Elisæum famulo uidendam exhibuit, ita ut animatus his suppetijs, nec ipse quicquā timeret amplius. Post hæc uates iterum deum orauit, ut obscuraret oculos hostium, caligine immissa præ qua agnoscere ipsum nequeant: & impetrato hoc quoq;, dedit se in medium illorum, interrogans quæ quærerent quibus res

spon-

spondentibus, Elifæum prophetam se quærere, pollicitus est hunc se traditurū eis, si ad urbē in qua esset ipsum sequerentur. atq; ita, qui & oculis & mentē à deo cæcati fuerant, ducentem incunctanter secuti sunt. quos ubi Samariam perduxit, Ioramū regem iussit portas claudere, & Syris suum militē circumdare: precibus deinde rursus ad deum missis impetrat, ut hostium oculis caliginem illam tolleret. at illi recepta oculorum acie, conclusos se animaduertunt in medijs hostibus. cumq; attoniti & inopes & cōsiliū hærerēt in tam prodigioso negotio, rege quærente ex propheta, an iaculis eos deberet configere, id quidem facere uetuit. solos enim bello superatos hostes occidi fas esse. at hos ne læsa quidem ipsius ditione, dei uoluntate & potentia ignaros omniū eò loci esse productos, consuluit igitur ut hospitali mensa refectos incolumes abire permetteret. Itaq; Ioramus prophetæ monitis obsequens, liberaliter ac splendide tractatos Syros ad regem eorū Adadum remisit. III Illi reuerſi omnia quæ eis cōtigere suo regi renunciant: qui in tanto prodigio manifestam dei potentiam admiratus, simul que uatis diuinitatem, nihil posthac contra Israelitarū regem clam molitus est: sed decreuit aperto Marte rem gerere, potentiorē se ratus, & numerosioris exercitus dominū: cōparatisq; ingentib. copijs, uniuerſas contra eum educit. qui putans se imparem, si collatis signis res ferro gerenda sit, intra Samariam se continuit, fretus urbis munitonibus. Adadus uero cogitans, si nō machinis, fame tamen eam se in potestatem redacturum, oppugnationem aggreditur. Tanta aut Ioramus laborabat rerū inopia, ut propter nimiam indigentiam intra Samariā ueniret octuaginta denarijs argenteis caput asini, & quinque denarijs Hebræi columbini stercoreis sextariū uice condimenti emerent: nihilq; magis uerebatur rex, q̃ ne quis fame adactus, & nō ferens inopiā, urbem hostibus proderet. quamobrē per singulos dies obibat ipse moenia & excubias, dispiciens ne quis in urbem clam admitteretur, & singulari diligentia huiusmodi occasiones adimēs. Cūq; mulier quædā exclamasset, Miserere domine, putans eam aliquid cibi petere, cōmotus ira male precatus est ei, negans sibi esse uel areas uel torcularia, unde ipsi impartiri posset aliquid. illa uero dicente nihil se eiusmodi petere, nec ob cibū molestā esse, sed ut litem inter se & aliam mulierē finiat: iubet quid rei sit exponere. Mulier ait se cum amica quadā uicina pactā, ut quādoquidem nullum aliud adsit cōtra famem remediū, iugulatis infantibus (nam utrique erat filiulus) unū atq; alterū diem hoc cibo se alerent. Se prius suū occidisse, quo hesternā diē cōsumpto in cōmunem alimoniā, alterā illā mulierē à pacto discedere, & suū abscondidisse filiū. Percussus uehemēti dolore Ioramus uestem sibi conscidit, & exclamans hoc demū defuisse ad calamitatū summam, ira cōtra prophetam accēditur, tollendū dictitans qui in tantis malis nullum dignaretur à cælesti numine impetrare subsidiū: cōfestimq; mittit qui caput illi amputet. Et ille quidē ad cædē eius properabat, Elifæū uerò regis ira non latuit: sed domi sedens cum discipulis, Ioramus, inquit, homicidæ filius misit qui caput mihi adimat. nunc aduentū eius obseruate, ut dū erit pro foribus oppositis uos, & obiectis foribus illū remoremīni. mox enim rex ipse aderit, mandati iam poenitens. Illi ita ut iussi sunt, hominē uenientē excludunt: moxq; Ioramus ad se reuersus, & ueritus ne cædes acceleretur, quantū potuit, ad Elifæū

Ioseph.

x

prope

properat, interuentu suo cohibiturus missum à se hominem, & uatem periclitantem seruaturus. quò ut uentum est, incusare eum coepit, q̃ in tantis calamitatibus se cum ciuib. despiceret, nec ullum à deo peteret remedium. Tum propheta promittit in crastinum eadem hora qua tum rex ad se uenerat, futuram magnam rerum ad uictum necessariarum abundantiam, ita ut publicè in foro uno siclo ueniret satum similæ, & uno æque siclo duo sata hordei. His dictis rex cum suo comitatu supra modū exhilaratus est, propter expertam toties prædictionū fidem tum quoq̃ nihil addubitans, & præsentem difficultatem spe futuri subleuans, amicus autem quidam regius, tertiæ copiarum eius parti præpositus, cui tum rex fortè familiariter incubebat, Non credibilia, inquit, polliceris mi uates, & sicut absurdū sit sperare similæ ac hordei pluuiam, ita nec quod tu dicis mihi sit uerisimile. Tum propheta: Videbis ipse, ne dubita, sed uidebis modò, non frueris etiam. Hæc prædictio effectū talē habuit. Mos erat apud Samaritas, ut lepra impurati extra moenia degerent: & tum quoque quatuor numero hac de causa extra portas habebāt domicilium. Hi cum propter sæuientē famem nihil ex urbe ciborū acciperent, & siue in urbē reditus daretur, siue domi se continerent, fame sibi pereundum certò intelligerent, decreuerunt se hostibus committere: ut siue eis parceretur, uiuerent: siue sæuire hostis mallet, certe leuius mortis genus incurrerent. Hæc sententia postq̃ comprobata est, noctu eunt ad castra hostiū. Ea nocte deus Syros exterruit, immisso in aures eorū sonitu quasi curruum & armatorum aduentantium, adeò ut crescente magis ac magis suspicione cōsternati è totis castris ad regem suum concurrerent, dicentes adesse reges à Ioramo conductos, regem Ægypti & regem insularū. iam enim exaudiri eorū strepitum. Hæc nuntiābus Adadus credidit, q̃ & ipsi aures inani sonitu pulsarentur ut ceteris: & per summam trepidationē omnes sine ordine ad fugā se expediunt, relictis q̃ intra castra & equis, & iumentis, & diuitijs maximis totam spem salutis in fugiendo collocant. Leprosi uerò illi Samaritæ uenientes in castra Syrorū in ipso ualli aditu ingens silentiū & magnā rerū copiam deprehendunt, progressi q̃ ulterius, & ad unū quodpiam tentoriū delati, postq̃ ne unum quidem adesse uiderunt, refectioni primum cibo ac potu, ueste & multo auro se onerant, eam prædam extra uallū elatam in quodam loco abdūt: mox alterū tentorium aggressi faciunt similiter ut prius: idq̃ quater fecerunt, nemine interim conspecto. Vnde facile coniectantes de abitu hostium, damnabāt suam negligentia, q̃ non hæc Ioramo & ciuib. indicassent mox à principio. qua propter ad moenia Samarię properant, & in clamatis custodibus discessum hostiū eis significant. illi porro excubitoribus regijs idem renunciant. Rex cognito negotio amicorū & ducū consilium aduocat. ait rem sibi suspectam, ne astu simulato abitu Syri sibi insidias struāt, desperantes fame urbē expugnari posse: ut si ad diripiēda castra quasi fuga deserta procurrāt, repēte coorti cæsis direptoribus urbē etiā facile occupent. quare suā sententiā esse, ut diligenter eā cōtra insidias muniāt, & cauti sint, neq̃ temere credita fuga hostiū procurrēdo periculo se obijciāt. Hoc cōsiliū quidā laudauit ut prudēs: addiditq̃ sibi uideri mittēdos duos equites qui omnia Iordanē usq̃ explorēt: qui si fortè intercipiātur cautiones fore cæteros, ne & ipsi temerè progressi circūueniantur: nec duorum equi

tum

tum fore grauē iacturā, quos fortassis alioquin fames absumeret. id regi placuit, & euestigio misit qui omnia dispiceret. illi renūciant nihil se per uia repperisse hostiū, sed falsim iacere arma iactata, & frumentum reliquasq; sarcinas, quo expeditiores fugerēt. his auditis rex multitudinē ad castrorū direptionē emittit. nec fuit uulgaris praeda, sed auri & argenti plurimū, & uaria iumentorum genera, præterea tantū inuenerūt frumētū atq; hordei numerū, quantum nec in somnis sperare poterāt, ut mox omnes prætēritę famis obliuio caperet. tanta em̄ fuit abundantia, ut duo sata hordei siclo emerētur, & eodē precio satum simile, iuxta Elisæi uaticiniū. satum aut cōtinet modiu Italicū & dimidiū. solus aut hac copia nō est adiutus præfectus ille tertię partis militiæ. cōstitutus em̄ ad portā a rege, ut cohiberet prouētis multitudinis impetum, ne se in uitem conculcando obtererent, ipse hoc passus est: atq; ita interiit, quemadmodū Elisæus prædixerat, eū prænuncianti annonę abundantia nōlet credere. Rex aut Syrorum Damascum reuersus incolumis, ubi cognouit diuinitus immisso terrore se unā cū exercitu in fugam coniectū, & uanū fuisse quod de aduentu hostiū crediderant, ratus omnino aduersum se habere numen, per animi ægritudinē in morbū etiā corporis incidit. cūq; per idem tēpus Elisæus Damascū inuiseret, hoc cognito fidissimū ē familiaribus suis Azaelem honoris causa ei misit obuiā, nō sine muneribus, scitaturum quis nam futurus esset morbi exitus, & num euasurus esset hoc periculū. Azael assumptis XL camelis quicquid optimū ager Damascenus fert, & quicquid in regia fuit eximiū, in eos imposuit: & obuiam factus Elisæo, reuerenter eum salutat, dicens se ab Adado rege missum ut offerret ei munera, & de morbo cōsuleret, num quod leuamen sperare debeat. propheta nuncio nihil malī renunciare iusso, tantum moriturum regē indicat. id famulus regius dolenter accepit. Elisæus uero flebat, & multis manabat lachrymis, prospiciens quāta mala passurus esset suus populus post Adadi obitū. Azaele deinde rogante causam tristitię, fleo, inquit, q̄ me Israelitarū misereat, tam multis à te afficiētur cladibus. nā optimos ex eis interficies, & munitissimas eorū urbes incendes, & infantes ad saxa alides, & diffecabis prægnantes mulieres. Azaele uero dicēte, & unde mihi uires ut hæc faciam, ait sibi diuinitus significatū, q̄ ipse regnaturus sit in Syria. Itaq; Azael reuersus ad suum dominū, melius eū habiturū nunciat: & sequēti die reti uuido in eum iniecto, præfocati à se regiam occupat, uir alioquin strenuus, & graciosus apud Syrorū ac Damascenorū multitudinem: quo factū est ut usq; in præsens tam Adadus q̄ Azael eius successor diuinis apud Syros colantur honoribus, tum propter aliam beneficētiā, tum quia magnifice templis extructis Damascenorū urbē ornatiorē reddiderint. eorum enim effigies quotidianis pompis honorant, & antiquitatem iactant, nescientes q̄ non admodū sint ueteres, & nondum centū supra mille anni ab eorū ætate intercesse rint. Cæterū Ioramus Israelitarū rex audita morte Adadi, à continuis pauoribus respirauit, lætus tandem aliquando licere sibi in pace uiuere. Alter uero Ioramus qui Hierosolymis imperitās eodē ut dixi nomine cēsebatur, mox ut principatum inijt, à cēdibus fratrū & paternorū amicorū potestatem auspicatus, uidebatur cum Israeliticis regibus certamē suscepisse, ne inferior haberi posset, quantū ad impietatē attinet, nactus ad hoc magistrā idoneam G

Ioseph. x 2 tholiam

4. Reg. 8

v
4. Reg. 8

tholiam uxore: quæ fuit Achabi filia, à qua externorum numinum cultū didicit. Et quamuis deo certum esset seruare quæ Dauidi promiserat, Ioramus tamen indies nouis superstitionib. irritare eum, & populi regionem deprauare non destitit. Accidit interim ut Idumæi ab eius imperio deficerent, cæso rege suo qui Iosaphato hæctenus paruerat, & nouo in eius solium imposito: quam iniuriam ulturus Ioramus cum equitatu qui tum ad manum erat, & curribus in Idumæam noctu irrupit: & exultis uicis finitimis non est ausus ulterius progredi. nec tamen hac expeditione quicquam profecit, nisi quod plures defectiones secutæ sunt, executientibus eius iugum & illis qui Labinam regionem incolunt. Tanta autem fuit hominis furor, ut adigeret populū lucos in editis montibus sitos conscendere, & aliena numina colere. Cui sic insanienti & prorsus obliuio instituti patri, affertur ab Elia propheta epistola, uindictam dei minitans, quod contempto patrum suorum exemplo, ad sectandam Israeliticorum regum impietatem se contulerit: nec hoc contentus etiam Iudæ tribum & Hierosolymorum ciues impulerit relicta patria religione ad externos ritus desciscere, & effigies hominum colere, quæadmodum & Achabus sibi subditos compulerat: ad hæc quod fratres & alios uiros bonos ac iustos interfecisset. poena etiam qualis immineret in eisdem significabatur literis, hostilis manus quæ in populum regis & domesticam familiam defæuaret, nec liberis parcens nec uxoribus. Ipsum quoque lento uentris profluuiū uexatum, intestinis simul paulatim effluentibus, sero per hoc peccatum agnoscentem, miseram efflaturum animam. atque hoc fuit argumentum epistolæ, quæ illi Eliæ nomine est reddita.

Exercitus Iorami deletur ab hostibus, & filij perimuntur, unico excepto, postremo ipse misera morte tollitur. Cap. III.

NEC multo post exercitus Arabum qui uersus Æthiopiā incolunt, cum alijs Barbaris Iorami regnū inuadit, qui & regionem omnem, & ipsam regiam diripuit, iugulatis etiam uxoribus eius ac liberis. unicus tantum fuit superstes, ægre elapsus è manibus hostium, Ochozias nomine. post hanc publicā calamitatē & ipse in morbum incidit, sicut ei iam antè prædictum fuerat. id malum in uentrem eius ingruit, ut manifesto diuinæ iræ indicio miserabiliter periret, uidens quotidie per uentrem intestina defluere. quin & populus insultauit eius cadaueri, facile inde coniectans, quàm inuisus deo fuisset homo nefarius, nec eum regio funere dignatus est, nec paterno monumento intulit. Vixit annos quadraginta, regnauit octo. populus Hierosolymitanus Ochoziam in paternum solium imposuit.

Damascenorum rex Israelitarum regem bello impetit.

Cap. IIII.

VI **I**SRAELITARVM autem rex Ioram sperans post Adadi mortē Ramathā Galaditicā urbem se posse recipere, magno prius facto apparatu exercitum ei admouet. In ea oppugnatione sagitta ictus à quodam Syro non letaliter, in Azaram urbē se recepit curandi uulneris gratia, relicto in obsidione Ramathæ toto exercitu, cui Ieum Amasias filiū præfecerat, qui illam ui expugnatā recepit. erat autem ei propositum percurato uulnere Syros bello aggredi. Interim Elisæus dato uni è discipulis suis sacro oleo, misit eū Ramathā, ut eo delibutū Ieum regē appellaret, diceretque se autoritate diuina regē eū eligere, mādatis etiā quibusdā alijs, iussit eum fugientis more iter facere

facere, nemine abitus eius conscio. Ille ubi ad destinatam urbem peruenit, offendit leum fortè sedentē mediū inter duces exercitus, ita ut Elisæus fore prædixerat: accedensq; ad illū, ait se cum eo uelle colloqui. & cum surgens secutus ipsum esset in conclaue, iuuenis depromptū oleum in caput eius effudit. Deus, inquit, te regem elegit in perniciē Achabi generis, & ut ulciscaris prophetarū eius sanguinē, qui à lezabela contra omne fas occisi sunt: ut quemadmodum prius Hieroboami & filij ipsius Nabadi, ac mox Basani familie propter impietatem interiere funditus, ita nunc nullū semen maneat reliquum ex Achabi genere. Atq; hæc locutus è conclauē se proripuit, nolens à quoquam conspici. leus autē statim in confessum ducū redijt. Percontantibus autē illis, qua de causa uenisset iuuenis, & insanū uideri dicentibus: recte, inquit, coniecturā facitis. nam insani uerba locutus est. illis uero magis etiam exponi sibi quid esset orantibus, regnum populi sibi à deo delatū, ait illū dixisse. Hæc ubi prolocutus est, unusquisq; ducū detraxit sibi palliū, quibus congestis in speciem solij, & ipso superimposito, tubis & cornibus iusserunt signa canere, leum, nouum regem consalutātes faustis acclamationibus. Ille decreuit cū exercitu lezraelam urbem petere, ubi tum, ut iam diximus, Ioramus curabat uulnus quod in Ramatensi oppugnatione acceperat. Veneratq; eò per officium cognationis etiam Hierosolymorū rex Ochozias. q; esset sororis eius filius, ut quomodo se habeat uulnus inuideret. Quos ut leus repentino accessu opprimeret, edixit ut è suis militibus nemo Ioramo indicium faceret: hoc em̄ exitium fore argumentum, quòd bona fide regnum sibi detulerint.

Ioramus à leu magistro equitum cum tota stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymitanus rex Ochozias.

Cap. V.

MILITES uero læti imperata faciunt, & omnes uias obsidēt, ne quis ad Ioramū illis inscijs peruenire, & quid agatur renūciare ualeat. leus interim stipatus equitū lectissimis, ad lezraelā sublimis curru propere uehitur. quo iam appropinquante, speculator à rege constitutus ut uenientes in urbem obseruet, ubi uidit leum cum turmis aduehi, renunciāuit Ioramo aduentare agmen equitum. ille euestigio mittit quendam equitem qui occurrat & cognoscat quis nā ueniat. ad quos ubi accessit eques, rogat quid agatur in exercitu. regē enim scire cupere. leus iubet illum nihil de hac re esse sollicitū, & ut sequatur se cum alijs. hoc speculator cum uidisset, renunciat Ioramo equitem illum admixtū agmini iter facere cū illis. mox & alterū à rege missum leus idē iubet facere. ut uero & hoc per speculatorē Ioramus didicit, postremo ipse cōscenso curru cū Ochozia Hierosolymorū rege, quē ut cognatū inuisendi gratia illò uenisse diximus, exiuit illi obuiam. nam lente & composito agmine leus incedebat. Hunc Ioramus in suburbano Nabuthi nactus, rogat satī saluæ sint res in exercitu. à quo amarulento conuicio exceptus, & ueneficæ meretricis filius appellatus, facile cogitans nihil sani eum habere in animo, flexis habenis coepit fugere, dicens Ochoziæ, circūuentos se dolo ac insidijs. leus uero sagitta per cor transfixū de curru eū præcipitat. mox Badac tertiae partis exercitus præfecto imperat, ut cadauer Iorami in Nabuthi agrū proijciat, prophetiā Eliæ in mentē ei reuocās, qua patri huius Achabo prædixerat, fore ut aliquando ipse & eius familia in eo loco pereat. id enim se tū ex

Ioseph.

x 3

ore

ore prophetæ audisse, cum post tergum Achabi in eodem curru sederet. id quod etiam ita ut prædictum fuerat euenit. Cæso aut Ioram, Ochozias suæ quoque salutis metuens, currum in aliam uiam deflexit, latere se leum existimans. At ille affecutus eum ad quendam cliuum, sagitta ictum fauciat. qui relicto curru equum propere conscendit, & continuato cursu delatus est in Macedonem oppidum, ubi paulo post ex eo uulnere mortuus, relatusque Hierosolyma, illic sepultus est, cum regnasset anno uno, patre suo longe sceleratior.

Leus inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum usque quartam generationem eius progenies.

Cap. VI

LE V uero ueniēte Iesraelā, Iezabela ornatu regio stans in turri oseruum egregium, inquit, qui dominum suum occidit. Ille suspiciens rogauit eam quænam esset, iubens ad se descendere. tandem eunuchis ipsius imperat, ut eam de turri dent præcipitē. quæ inter cadendum cruentatis mœnibus, ubi solū attigit ab equitibus conculcata & obtrita perijt. post hæc Leus ingressus regiam cum amicis refecit se ab itinere, mandauitque Iezabelæ famulis ut eam sepelirent in honorē generis, quod nata esset è regibus: qui nihil reliquū inuenerunt de cadauere, præter manus & faciem, consumptis cæteris à canibus. his auditis Leus admiratus est Eliæ mentem diuinā, qui eam reginam in hac ipsa urbe male perituram prædixerat. Et quia septuaginta liberi Achabi apud Samariam educabantur, binas eò literas Leus, alteras ad eorum pædagogos, alteras ad urbis magistratus, misit: in quibus hortabatur, ut quandoquidem arma, uiri, equi & currus illis non deessent, creato ex eo numero rege qui per ætatē maxime uideri posset idoneus, in domini interfectores uindicent. Id faciebat, ut experiretur quomodo Samaritæ erga se animati essent. Magistratus autem & pædagogi lectis literis extimuerunt, & cogitantes se huic qui duos maximos reges oppresserat, esse impares, rescripserunt ipsum esse dominum, se uero imperata eius paratos facere. Ille rursus rescripsit, ergo Achabi filiorum capita præcisa ad se mitterent. Tum magistratus accersitis adolescentum altoribus imperant, ut occisis illis præfecta capita ad leum transmittant. illi nihil miserti iussu peregerunt, & congesta in uasis quibusdā plexilibus capita Iesraelam miserunt. Quæ cum eo perlata essent, renuntiatur cœnanti cum amicis regi, adesse Achabi filiorum capita. ille ante portam ex utroque uiae latere acruos ex eis iussit cōstrui: quo facto, diluculo ad ea uisenda progressus, uertit se ad populū: & si ego, inquit, cum coniuratis dominum meum interfeci, istos omnes quis interfecit? Volebatque eis persuasum, quicquid Achabi generi accidisset, non uolente solum, sed prænunciante etiam deo factum, qui hoc fore iam ante per Eliam uatem ostenderat. Deinde occisis quotquot etiam apud Iesraelitas ex ea cognatione inuenirentur, uersus Samariam iter ingressus est. Et cū incidisset in cognatos Ochoziæ regis Hierosolymorum, rogauit quo nam tenderent. Aiunt se uenire salutatum Ioramū, & cum eo regem suum Ochoziam. nesciebant enim utrumque ab eo necatum. ille hos quoque comprehensos iubet interfici, duos & quadraginta numero. Paulo post occurrit ei uir bonus & iustus, nomine Ionadabus, uetus amicus ipsius: qui post mutuam salutationem multis uerbis prædicauit eius facinora, quod ex sententia dei fecerit omnia, dum impiam Achabi familiam extirpat radicis

4. Reg. 10

radicitus. Ieus uero suavit ei ut conscenso curru quo ipse uehebatur, simul intraret Samariā. Visurum enim quod nemini malo parceret, sed falsos uates ac sacerdotes, qui populo seducto autores fuerint relicta patria religiōe externa sacra suscipiendi, ad unū omnes supplicio dederet. iucundissimum spectaculum fore uiro bono, inspicere malos dantes meritas poenas anteaactorum scelerum. Paruit regi Ionadabus, & eodem curru cum eo Samariam peruectus est. At Ieus quantum cognatorū Achabi diligenti inquisitione facta inibi reperit, omnes ad mortem adigit, cumq; cuperet neminem ē falsis prophetis & sacerdotibus profanis euadere, dolo uniuerfos circumuenit. Cōuocato enim populo ait se omnes Achabi religiones duplicare uelle, idq; ut ex sententia sacerdotum ipsius & prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad se conuenire. Celebrandum enim solennibus uictimis diem festum Bali: quo nomine Achabi deus uocatur, ab ea festiuitate si quis sacerdotum abfuerit, capitale fore, dimissis deinde per omnem Israelitarum ditionem qui sacerdotes ad statum diem Samariam deducerent, iussit omnibus uestes donari, eas cum accepissent, uenit in ædem ubi erant, Ionadabo etiam comitatus, & adhibuit qui scrutarentur ne quis alienus admixtus sit: nolle se dicens ut sacris eorū alienus ac profanus ullus sese ingerat, illis uero negantibus quenquā talem adesse, & iam sacra sua paratibus aggredi, foris octuaginta uiros ē fidissimis armat: quibus mandat ut pseudopphetas omnes interimant, & patrios ritus tam diu neglectos ulciscantur, interminatus quicumq; aliquem eorū elabi permiserit, uicarium pro illo moriturū. Illi uero omnes ad unū necauerunt. & regia ipsa incensa urbem externis sacris profanatam purificauerunt. Iste Bal Tyrriorum deus erat, quem Achabus in gratiam Ithobalis Tyrriorum ac Sidoniorū regis soceri sui coluit, templo ei Samariæ dedicato, & prophetis cum reliquo cultu assignatis. huius sacris abrogatis Ieus, aureas tamen uaccas Israelitis adorare permisit. Nectamen ingrata deo fuit eius in impios animaduersio, qui per prophetam suum significauit, per quatuor generationes posteros eius apud Israelitas regnatos.

Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnum occupat, qua post sextum annum cesa pontifex Ochoziæ filium regem constituit. Cap. VII.

Ieuus homines nefarios in hunc modum persequitur, Gotholia VII
regis Achabi filia cōperta filij morte & generis sui perniciē, decreuit 4-Reg.ii
etiam ē Dauidis familia neminem superstitem relinquare, ne quis huius sanguinis posthac Hierosolymis regnum obtineat: id quod quantum in ipsa fuit perfecit. Seruatus tamen est unus Ochoziæ filius ad hunc ferme modum. Erat Ochoziæ germana soror, Iosabetha nomine, pontifici Ioado nupta. hæc regiam ingressa, cum inter cæsorū cadauera latentem nutricis opera anniculum puerum Ioadum deprehendisset, ablatum furtim domi in suo cubiculo abdidit, & solo marito conscio sex annis in templo clām aluit, quā diu Gotholia Hierosolymorum & duarum tribuum regnum tenuit. Septimo demum anno Ioadus cum quinque centurionibus coniurat, ut communicatis operis ademptum Gotholiæ regnum ad puerum transferant: dataque & accepta silentij fide spei pleni negocium hoc modo aggrediuntur. cēturiones Ioado ad hoc facinus adsciti peragrata tota regione sacerdotes ac

Leuitas & aliquot in suis tribubus potentiores Hierosolyma nomine pontificis euocatos secū adducunt. ille habere se utile reipub. consilium ait, aperturū q̄ eis, si id apud se continere uelint: opus enim esse non silentio tantum, sed etiam auxilio. Cum q̄ sacramentū ab eis accepisset, tuto se posse quicquid uellet dicere, producto puero Dauidici generis quē alebat: Hic est, inquit, rex uester, ex illa natus familia, quā scitis deū prædixisse regnaturā in perpetuum. Itaq̄ cenſeo tertiā uestrū partē custodiā eius in tēplo agere, tertiā item omnia rēpli loca opportuna occupare: eam uerō quæ superest, patentē portam qua itur in regiā seruare. reliqua uero multitudo in tēplo inermis sit, neq̄ quenq̄ cū armis intrare sinite, qui non sit sacerdos. præterea certos è sacerdotibus ac Leuitis selectos mandauit satellitij more strictis gladijs regē stipare, & si quis armatus in templum irrupere ausit, incunctanter occidere, & posito omni metu seruandi tantū regis curam gerere. illi approbato pontificis cōsilio rem statim aggrediuntur. loadus uero aperto armamētario, quod Dauid in tēplo instruxerat, distribuit centurionibus & sacerdotibus ac Leuitis quantū ibi haſtarū inuenit & pharetrarū, & si quod aliud armorū genus aderat. atq̄ ita armatos tēplo circūdedit cōfertis inuicē manibus, ut ab ingressu quos interesse nō oportebat excluderēt. adductoq̄ in medium puero, corona regia caput redimitū, & inunctū sacro oleo regē pronunciat. populus quoq̄ gaudens simul & plaudens faustis acclamationib. uitam & uictoriā nouo regi congeminat. Tumultus hic & acclamationes præter spem ad aures Gotholiæ uenientes effecerunt, ut uehementer perturbato animo cum satellitio profiliret à regia. Venientem deinde in templū ipsam quidem sacerdotes admittūt, sed armatos eam sequentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipsum templo à pontifice circumdati fuerant. Cæterū Gotholia postquā puerū uidit in suggestu stantem, redimitū que corona regia discissa ueste sua, magno clamore iubet interfici insidiatorem, & occupatorē tyrannidis. loadus contrā accitis centurionibus. iubet mulierē arripi, duciq̄ in torrentē cedronis, atq̄ illic pœnas luere. neque enim fas esse templū ueneficæ supplicio pollui. mandauit etiā, si quis ei conetur ferre suppetias, & ipsum pariter interimī. Illi igitur quibus hoc demādatū est, eductam extra portā mulorum regis illic interficiunt. Vt uero conspiratio contra Gotholiam successit, loadus conuocato populo ac militib. in templū, omnes sacramento ad fidem regis adegit, incolumitati ipsius tuēdæ, regno q̄ augendo daturos operā. eodē iureiurando mox regē astrinxit ad diuini numinis reuerentiā, & ad obseruationem legū quas Moyſes coelitus acceptas ad populū pertulit. post hæc ad ædem Bali sacram concurritur, quam Gotholia cum marito Ioramo conſtruxerat, in ueri dei contumeliam, & ad Achabi gratiam: eam populus à fundamentis diruit, & Mathanem qui tum sacerdos tium eius tenuit, trucidauit. Templi uero curā & custodiā sacerdotibus ac Leuitis iuxta Dauidis regis institutū loadus cōmisit, iuſſitq̄ ut bis singulis diebus solenne offerrent sacrificiū, & suffitum iuxta præscripta legis facerent. Deinde quosdā è Leuitarū numero ianitores ad custodiā templi cōstituit, ne quis pollutus posset intrò subrepere. Hæc ubi ad hūc modū disposuit, cū cēturionib. & ducib. toto q̄ populo ex tēplo loasum in regiā deduxit: cūq̄ collocato in folio denuo alacriter acclamatū esset, populus ad epulas conuersus festiuitatē per

per aliquot dies egit, omnib. scelestæ mulieris cædē libenter ferentibus. Erat 4.Reg.12
 Ioas cum in regnum adsciretur, annorum septem, matre natus Sabia, ex oppi-
 do Bersabe oriunda. fuit autem legum & diuini cultus obseruantissimus, to-
 to tempore quo Ioasus fuit superstes: duxitq; uxores duas postquam ætate
 maturuit, conciliante coniugium eodem pontifice: ex quibus utriusq; sexus li-
 beros suscepit. Atq; hæcenus de Ioaso quomodo elapsus ex insidijs Gotho-
 liz, tandem regnum affecutus est.

*Azælis Damascenorum regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosoly-
 mitas expeditiones.* Cap. VIII.

AZÆL autē Syrorū rex bellū cum Israelitis & Ieo rege eorū gerēs re VIIII
 gionis trans Iordanē sitæ orientales tractus uastauit, qui à Rubeni- 4.Reg.12
 tis & Gaditis atq; Manassitis colebantur: necnō Galaditicam & Ba-
 tanæam, omnia rapinis miscēs, & incendijs, ac ne ab hominū quidem cede tē-
 perans quotquot in eius manus inciderēt. Neq; enim leus arcere eū à popu-
 lationibus potuit, contemptor & ipse numinis religionumq; & legū à maiori-
 bus per manus acceptarū toto regni sui tēpore, quod fuit annorū xxvii. quo
 exacto mortuus apud Samariā est sepultus, Ioaza filio successore principatus
 relicto. Ioasum autē Hierosolymorū regem instaurādi tēpli cupido subijt:uo-
 catoq; pontifice Ioado iussit eum per totā suam ditionē Leuitas & sacerdotes
 dimittere, qui in singula capita semisiclū argenti exigerēt in usum eius instau-
 rationis, eō q; sub Ioramo & Gotholia, & eorū liberis tuendi & sartiendi tem-
 pli cura penitus abiecta fuerat. Pontifex uero hoc nō fecit, sciens neminē libē-
 ter argentū erogaturū: sed anno regni uigesimo tertio rege incusante q; uolun-
 tati suæ nō obtemperasset, & iubente in futurū templi reparationi prospicere,
 tale quiddā ad colligendā pecuniā cōmentus est, quod nō grauatim tulit po-
 pulus. arcā parauit ligneā, in qua bene clausa unū tantū foramen superne reli-
 quit. eam cū in tēplo iuxta altare deposuisset, iussit quemq; pecuniæ quantū li-
 beret per foramē immittere, in tēpli instauratiōē cōferendæ. id populus tu-
 lit æquisimo animo, & multū auri atq; argēti certatim contulit. arcā uerō sin-
 gulis diebus presente rege exinaniebant scriba gazophylaci & sacerdos eius
 custos, numerataq; pecunia & recōdita, rursus unde sustulerant reponebāt.
 & cū primū uideretur collatū quantū sat esset, pontifex & rex conduxerunt fa-
 bros & cæmentarios, & trabes magnas pulcherrimæ materie cōparauerunt.
 instaurato deinde tēplo, quicquid ex collato auro & argēto superfuit (super-
 fuit autem nō parū) id totum in crateras, cantharos, pocula, & alia uasa insum-
 ptum est: insuperq; quotidianis sacrificijs altare adolebatur. atq; hæc tātis per-
 dū Ioasus uixit diligēter accurata fuerūt. illo autē post annū ætatis centesimū
 & trigessimū defuncto, & ob probitatē ac iustitiā insignē, tum q; Dauidici ge-
 neris seruator fuisset, in regū monumēta illato, rex Ioas à pristina religiōis cu-
 ra facile desciiuit: moxq; & primates populi ad eundē modū deprauati sunt, ut
 nihil apud eos potius haberetur q; contēptus iuris ac iustitiæ. Deus uero in-
 dignatus propter hāc regis & cæterorū mutationē misit prophetas qui cōte-
 starentur eos & à præsenti malitia cōpescerent. illi uero tā infano affectu eam
 cōplectebantur, ut neq; exēplis maiorū qui propter contēptum legū cū totis
 familijs perierāt, neq; prophetarū cōminationibus moti resipiscerēt, & ad re-
 licta

licita honesta studia reuerteretur. Quin & Zachariā pontificis loadi filiū rex in ipso tēplo saxi iussit obrui, oblitus patris eius beneficiorū, tantū quia propheta diuinitus cōstitutus, pro concione populū & regē adhortatus ad iustitiam, graues poenas illis minatus est, si moniti parere contemnerent. Moriens tñ Zacharias testē & iudicē deū inuocauit, q̄ pro bono consilio & patris sui beneficijs, à loa mortis amarū prēmīū sibi rependeretur. Nec diu debita regi poena dilata est. Azael em̄ Syrorū rex impressiōe in regnū eius facta, & Gitta primū direpta atq̄ euerſa, mox ipsum Hierosolymis desidentem adortus est. Tū loas cōterritus oēs thesauros dei priorūq̄ regū exhaustit, & cum eis detracta tēplo donaria misit ad Syrū, tanti pacē redimēs & securitatē, ne oppugnatus in extremū rerū suarū discrimē adduceretur. Ille tam ingēti pecunia corruptus, uim exercitus à regia urbe abstinuit. loas tñ graui morbo implicitus, amicis Zacharię poenas dedit, qui ne filius pōtificis maneret inultus, per insidias eū sustulerūt. Sepultusq̄ est Hierosolymis, nec tñ propter impietatē dignus habitus qui regijs monumētis inferretur, cū uixisset annos XL & septem.

*Amasias rex Hierosolymitanus exercitū contra Idumeos & Amalecitas
ducto uictor euadit. Cap. IX.*

4. Reg. 14

IN regnū successit ei filius Amasias. Anno autē loasi uigesimo primo apud Israelitas & Samariā leo successit filius loazas, in quo principatu exegit annos XVII, patri nequaquā similis, sed magis primis eius regni regibus impius, qui palām omnē contēptum cælestis numinis prę se tulerunt. Huius copias rex Syrię tā opere attriuit, ut ex numeroſo exercitu nō plus q̄ decē millia peditū, equites quingēti superessēt: qua expeditiōe multas magnas urbes illi ademit, & hostiū non mediocres strages edidit. Hęc autem Israelitis acciderūt secundū Elisæi uaticiniū, quo tempore Azaeli etiā prędixit, quod necato domino Damasci ac Syrię regnum esset occupaturus. In hac temporū difficultate loazas ad preces & supplicationes cōfugit, orans deum, ut se è manibus Azaelis liberet, nec ab eo subigi patiatur. Deus autē qui nō solum perpetuam innocentiam, uerum etiā resipiscētiā fauore complectitur, & cum perdere possit si uelit, castigare mauult, exoratus eripuit eum è belli periculis: & regio pacē naçta ad pristinū felicitatis statū breui redijt. Post obitū loazę loas filius regno Israelitarū apud Samariam potitur, trigesimo septimo anno regni loę regnātis in tribu Iudæ. nam & iste eodē quo Hierosolymitanus nomine uocabatur: tenuitq̄ regnum annis XVI. Hic optimus uir erat, nihil paterni ingenij referens: & cū Elisæus iam admodū senex in morbū incidisset, uisendi causā eū adiit: quē animaduertēs extremū spiritum ducere, flere coepit, & lamentari, patrē & clypeū appellitans: q̄ eo uiuo armis cōtra hostē opus non fuerit, sed ipsius prędictionum beneficio semper inuicti euaserint. Nunc illum è uita discedere, se uerò exarmatum Syris & alijs hostibus obijci, quamobrē adempto tali præsidio, sibi quoq̄ optabilius unā cū illo hanc etiā relinquere. His querimonijs motus Elisæus, regē consolatus afferri arcū postulat, eumq̄ regē iubet intendere: deinde iniecta in eum manu iubet iaculari. & cum emissis tribus telis destitisset: si, inquit, plura misisses, poteras totum Syrorum regnum excindere. nunc quia tribus solis contentus fuisti, totidem prælijs uinces Syros, & regionē quā tuo patri ademerūt recipies. His auditis rex

rex abiit, & propheta paulo post defunctus est, uir inclytæ iustitiæ, & citra cōtrouersiam deo longe charissimus. multa enim & miranda diuinæ mentis argumenta exhibuit, quorum memoria apud Hebræos durat clarissima. sepulchro etiam honoratus est magnifico, quale decuit hominē nū mini diuino acceptissimum. Cōtiguit autē aliquādo ut latrones occisi à se uiatoris cadauer in monumentū eius abderēt, quod mox reuixit à contactu prophetæ corporis. Atq; hæc fuerūt & uiui & defuncti uatis opera. Azaele autē rege extincto, ad Adadū filiū Syriæ regnū hæreditario iure peruenit. Huic Ioas Israelitarū rex tribus prælīs uicto omnē eam regionē abstulit, quæ urbes ac uicos de patre ipsius captos cōplexa est: quod & ipsum Elisæus iam antè prædixerat. postq; uero etiam Ioas fato functus est Hieroboam eius filius excepit imperium.

Amasia uictoria de Israelitis ex Ioas rege eorum reportata.

Cap. X.

SE C V N D O autē anno Ioæ regis Israelitarū, regnum accepit Amasias IX
Hierosolymis & in tribu Iudæ, matre natus urbis regiæ ciue, appellata Iudan. mirum autē in modū iustitiam colebat, tametsi ætate adhuc iuuenis. Regni administrationem exorsus à necis paternæ uindicta, qui amicorū insidijs sublatus fuerat. eosq; omnes in potestatē redactos affecit supplicio, parcens tamen ipsorum liberis, iuxta leges à Moyse præscriptas: qui iniquū censuit pro parentū culpis à liberis eorum poenas reposcere. Post hæc delectu habito in tribu Iudæ & Beniamitica, conscripto flore iuuentutis, utpote ætatis annorū plus minus uiginti, centuriones his copijs idoneos attribuit. deinde misit ad Israelitarū regem qui uiginti scutorum millia cōducerent stipendio talentorū argenti centū annumerato. decreuerat enim cōtra Amalecitarū & Idumæorū atq; Gabilitarū gentes exercitū ducere. iam que propediē moturus erat in eos, cum interueniēs propheta dimittere Israelitas cōsuluit. esse eū hoc hominū genus impiū, & cladem certā imminere oraculo se monitū, si talibus rex utatur auxilijs. alioqui deo fauēte uel modica manu deuinci posse hostiles exercitus. Rege autē ægreferēte, quia iam publicè stipendiū Israelitis numerauerat, hortatus est propheta ut dei uolūtātē sequeretur, quo propitio nō defore pecuniā. illos itaq; dimisit, præfatus se donare illis quicquid mercedis nomine accepissent, & cū domesticis tantū copijs cōtra prædictas gētes profectus est. Quib. uno prælio uictis interfecit x millia, & totidē millia captiuorū abducta in magnā petrā quæ imminet Arabiæ, eo loco per rupes præcipitata necauit: atq; ita uictor cū opima præda domū rediit. Interea uiginti illa Israelitarū mercenariorū millia, ignominiosam rati suā missionē, ac si pro inutili dānata esset eorū opera, impetū in eius regnū faciūt: & pgressi usq; Bethsemera, regionē populati sunt, abactō magno iumentorū numero, cæsisq; trib. colonorū millibus. Amasias uero post uictoriā factus insolēs, autorē eius deū cœpit habere contēptui, & pro eo uenerari asportata de Amalecitis numina. Quāobrem à propheta cōuentus est, mirari se dicēte si hos deos crederet, qui cultorib. suis nihil opis afferre ualuerint, nec eos ab Hebræorum uitulos prestiterint, sed tanq; ad se nō pertinētes cēdi & captiuos trahi passi sint. quin & ipsos belli iure abductos inter reliquā captiuorū turbā Hierosolyma peruenisse. Rex his uerbis ad irā percitus iussit illū hac de re esse quietū minatus suppliciū si negotijs alienis miscere se pergeret. tū ille, se quidē quieturū dixit, deum

x deum tamen ultorem huiusmodi nouitatibus non defore. Nec multo post Amasias felicitatem suam, cuius tamen autorem deum non agnoscebat, non capiens, sed fastu inflatus, scripsit Ioæ regi Israelitarū, ut ipsius imperata faciat cum suo populo, sicut antehac idē populus maioribus eius Davidi: & Solo-
moni paruit: q̄ si nolit ultro facere officium, bello esse decernendū de impe-
rii iuribus. Ad hoc Ioas in hæc uerba rescripsit. Rex Ioas regi Amasias. Olim
in eodē monte Libano cupressus erat & carduus. hic à cupresso filiam petijt
filio suo dari coniugem. Interim bestia quædā superueniens conculcauit car-
duū. Hoc exemplū te moneat, ne maiora q̄ par est appetas, ne ue propter res-
centem de Amalecitis uictoriam elatus, & te & regnū tuum incertæ commit-
tas aleæ. His lectis Amasias magis etiam ad bellū concitatus est, deo, sicut fas
est credere, instigante, ut tandem meritas impietatis poenas exolueret. Vbi
uero in conspectū hostium uenit, instructa utrinq̄ acie, tantus repente pauor
ac consternatio diuinitus milites eius inuasit, ut priusquā manus consereren-
tur iam terga uerterent: & alijs aliò diffugientibus, desertus à suis Amasias in
hostis potestatem ueniret: qui mortem illi minatus est, nisi efficeret, ut Hie-
rosolymitæ apertis portis se cum uictore exercitu admitterent. ea necessitate
& uitæ amore adactus, persuasit ciuibus ut hostē reciperent. At ille dirutis ad
trecentorū cubitorum spaciū mœnibus, curru per id interstitium triumphas-
bundus inuectus est, captiuū præ se agens Amasiam: & hoc modo factus ur-
bis dominus, dei thesauros abstulit, & quicquid auri uel argenti in regia re-
pertū est, totū asportauit: ac tum demū dimisso rege reuersus est Samariam.
Hæc Hierosolymitis contigerunt anno regni Amasias decimo quarto. Appe-
titus tandem amicorū insidijs fugit in urbem Lacheis: nec tamen euasit, illuc
quoque insecutis insidiatoribus, à quibus interfectus est. Corpus Hierosoly-
ma relatū, & regia magnificentia funeratum est. Tam miserū autē exitum ha-
buit propter nouatas religiones & pietatis contemptum post exactū annum
uite quinquagesimū, regni uero uicesimū nonū, Ozia filio regni successore.

Quomodo Ozias uicinas gentes subegerit.

Cap. XL

XI
4. Reg. 14

DECIMO QVINTO autem anno regni Amasie, Hieroboamus Iog-
filius apud Israelitas regno potitus est, quod per annos quadragin-
ta obtinuit in eadem qua maiores eius Samarie regia. Hic rex cum
esset uehementer impius, totusq̄ idolis deditus, nihil sibi non per-
mittens, Israelitis etiam innumeras calamitates attulit. Ei propheta Ionas præ-
dixit, q̄ deuictis Syris ditionem suam esset ampliaturus, prolatis eius termi-
nis ad septentriones usq̄ Amathē urbem, ad meridiē uero usq̄ Asphaltitem
lacū, his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, iuxta Iesu imperato-
ris definitionē. quo oraculo excitatus Hieroboamus, totos eos tractus adem-
ptos Syris ad suum regnū addidit, nihil fallente longē uaticinio. Sed quoniam
pollicitus sum me bona fide res Hebræorū proditurū, non dissimulabo quid
de hoc propheta in sacris codicibus inuenerim. Iussus enim à deo proficisci in
regnum Nini, & illic prædicare, quod imperiū illud periturū esset, non ausus
est hoc facere: sed putans se posse deum effugere, conscenso apud Ioppen na-
uigio petebat Tarsum Ciliciæ: exorta autem uehementi tempestate, ita ut pe-
riculū esset ne nauis mergeretur, gubernator & nautæ, atq̄ ipse etiā nauclerus

uota

lonæ. l.

uota pro incolumitate faciebant: Ionas uero solus operto capite iacebat, nihil quemadmodū alij faciens. cumq; turbantib. procellis fluctus magis ac magis crescerent, suspicati aliquē ē uectoribus esse in causa, decreuerunt sortito quæ rere quis nam ille sit. quo facto, fors prophetæ obtigit. percontantibus quis nam esset, uel quid haberet negotij, ait se Hebræū esse, & prophetam dei maximi, consulitq; ut ipsum in mare lacerent, si uellent præsens periculū euaderet: se enim esse propter quē tempestas sæuiat. At illi primū quidē non audebant hoc facere, impiū facinus ducentes, hominē hospitem, qui uitā suæ fidei concredidisset, in tam manifestū exitium mittere. tandem urgente periculo & nauim tantum non mergente, partim prophetæ autoritate, partim suo pte metu cōpulsī, in mare eum proijciunt. Et tempestas quidem sedata est, Ionam autē ferunt à ceto deuoratū post triduum in Euxinum pontum reuomitum, uiuū & toto corpore illæsum. ubi impetrata à deo erratorū uenia, ad Nini urbem profectus est, & cū in loco unde exaudiri poterat cōstitisset, prædicauit q; paulo post amissuri essent imperiū Asiæ: & cū hoc dicto abiit. Hæc de eo sic retulimus, ut inuenimus in cōmentarijs. Hieroboamus autē exactis feliciter in suo principatu XL annis mortuus apud Samariā sepelitur, Zacharia filio successore. Ozias itē successit Amasiæ anno regni Hieroboami decimoquarto, & apud Hierosolyma duabus tribubus præfuit, natus matre Achia, ciue & ipsa Hierosolymitana. Hic erat natura bonus ac iustus, & magnanimus, prouidendisq; rebus solers & industrius. is suscepta expeditione in Palestinos, prælio uictor urbes eorū uicepit, Gittam & Iamnam, & earum mœnia diruit. alia deinde expeditione duxit in Arabas Ægypto uicinos: & cōdita urbe ad mare rubrū, præsidium in ea posuit. post hæc Ammanitis subactis, tributoq; genti præfinito, & omnib. locis usq; ad Ægypti terminos in potestatem suam reductis, in posterū ad curam urbis se contulit. quicquid enim mœniū uel uetustate labefactum erat, uel superiorū regum incuria, totū instaurauit: atq; eam etiam partē, quam Israelitarū rex Amasia patre huius capto diruerat, quando urbē uictor ingressus est. his addidit non paucas turres centū quinquaginta cubitorū altitudinis: & arces aliquot in locis minus frequentatis ad tutelam disposuit: aquę ductus quoq; non paucos extruxit. habuit etiam iumentorum aliarumq; pecudum infinitam penē multitudinem, q; regio esset apta pascuis. cumq; admodū esset agriculturæ studiosus, terrā uarijs arborū cæterarumq; plantarū generib. excoluit. habuit præterea selectorū militū trecenta septuaginta millia, quibus præerant centuriones ac tribuni uiri generosi & inuictorobore præditi ad duo millia numero: edocuitq; exercitū phalangis ordinē struere in aciē, & arma singulis distribuit, gladios, clypeos, & thoraces greos, arcus etiam & fundas. præterea machinas fecit multas ad expugnanda oppida, quibus uel saxa uel tela emitteret, harpagones quoq; & alia instrumēta his similia. Dumq; in his studijs & paratibus uersatur, corruptus est arrogantia, & inflatus mortali potentia, immortalem illam ac sempiternam cœpit nō magni facere, nec religionis nec pietatis admodum obseruans, ita ut ad paternā impietatem uideretur procliuior, ad quam & ille prolapsus fuerat, quod fortunæ fauorem & perpetuos successus in rebus maximis moderatē ferre nesciret. Et cum uenisset solennis festi celebritas, sumpto sacerdotali habitu, ingres-

4. Reg. 14. 15

Ioseph.

y

sus

sus templū ad aureū altare deo suffitū facturū astitit. Accurrit eò mox Azarias pontifex octuaginta sacerdotū globo stipatus, & regē compescuit, uociferans ac negans hoc illi fas esse, sed solis sacerdotibus datū suffire, qui sint ex Aronis genere. iubebatq; ut exiret, & deū talibus factis prouocare ad iram desineret. Tum rex cōmotus mortē illis ni quiescerent minatus est: & ecce tibi terra uehementer concutitur, fissioq; superne tēplo radius solis os regis improbū ferit, quod euestigio lepra contactū est. accessit huic & aliud prodigium, qd eodē terrāmotu ante urbem in loco qui dicitur Eroge, dimidium montis ad occidentem uergentis reuulsum, per quatuor stadia uolutum, obiectu demū orientalis montis cōstitit, obstructa uia publica, & oppressis ruina hortis regijs. Sacerdotes uerò postq; in facie regis lepram animaduertuerunt, diuinitus inflictam ei plagam indicauerunt, & ut tanq; pollutus & impuratus urbe cederet admonuerunt. at ille pudore calamitatis iam modestior, paruit, superbiæ cum impietate coniunctæ tam miserabili pœna mulctatus. & cum aliquā diu priuatus extra urbē uixisset, filio Iothamo rempub. administrante, mœnore tandē cōfectus obiit anno ætatis sexagesimo octauo, regni quinquagesimo secūdo, sepultusq; est in suis hortis in monumento solitario. Israelitarū autem rex Zacharias Hieroboami filius uix sexto regni mense exacto, ab uno è suis purpuratis per dolum occiditur. Selesmus is fuit Iabessi filius, qui occupata uacua Zachariæ cæde regia, trigesima post die male partum regnum male perdidit. Manaemus enim dux exercitus, qui per id tēpus apud Thapsam urbem erat, audito Zachariæ casu, cum omnibus copijs propere uenit Samariam, & prælio uictū Selesmū interfecit: dein autoritate propria sumptis regni insignibus, Thapsam cum exercitu uictore profectus est. oppidani uero obfirmatis portis noluerunt regē admittere. at ille ut in defectores sæuiens totum circūquaq; agrū uastauit, & postremo urbem quoq; ui cepit: & qd esset Thapsensibus infensus, omnes ferro confecit, ne teneræ quidē ætati parcens, & nihil sibi ad extremā crudelitātē reliquū faciens. quæ enim ne in barbaros quidem deuictos perpetrare fas fuerit, ea in sui generis homines sibi permisit. nec mitior fuit postea toto decennio quo Israelitis præfuit. petitus deinde bello ab Assyriorū rege Phullo, nō ausus est cū eo in certamen descendere, sed pactus m. talētis argēti, mature se ab ea uexatiōe redemit. hāc summā Manaemo populus cōtulit, exactis L drachmis in singula capita. Nec multo post mortuus, Samariæ sepultus est, Phaceia regni hærede relicto. is patri crudelitate persimilis, duob. tantū annis regnauit quib. exactis in cōuiuio cū amicis trucidatus est, insidijs Phaceie tribuni, qui Romelie fuit filius. obtinuit aut hic Phaceias principatū annis xx. dubiū impius magis an iniustus. Huius tempore Theglaphalassar Assyriorū rex Israelitas aggressus, subacta Galadica regiōe, & quicquid trans Iordanē colitur, uicinaq; Galilæa, & Cydida, & Asora, colonos abstractos in suū regnū traduxit, de quo hoc loco hætenus. Porro Iothamus Oziæ filius regnauit in tribu Iuda & Hierosolymorū regia, natus matre urbani generis nomine Ierasa. Huic regi nulla uirtus defuit, erga deū pio, iusto erga homines, & reipub. studioso. quicquid enim instauratione opus habebat, diligenter sartiendū curauit. in tēplo uestibulū refecit & porticus. mœnium partē labantē restituit, & additis magnis ac firmis turribus cōmunivit.

Amma

Ammanitas etiam praelio deuictos tributa pendere coegit, annua talenta centum & tritici coros decies mille, & totidem hordei. In tantumque regnum auxit, ut tam domi felix esset, quam foris formidabilis. Hoc regnante propheta qui xii
dam extitit, Naumus nomine, qui de Assyriorum & Nini subuersione haec uerba uaticinatus est. Ecce Ninive piscina aquarum fluctuans, ita & populus eius omnis turbatus & fluctuans fugiet. dicentque, state, state, eripite aurum, eripite argentum, & nemo ualet. mallent enim uitam seruare quam facultates. occupabit enim eos graue disidiu, & lamentatio, & dissolutio membrorum, & facies eorum praepauore fient luridae. Vbi erit posthac domiciliu leonum, & mater catulorum leoninorum? Dicit tibi Ninive dominus: Delebo te, nec posthac amplius leones ex te egressi mundo imperitabunt. & alia multa de Ninive in hanc sententiam prophetauit, quae nunc non est necesse repetere, alioquin molestus uideri possem lectorem plus aequo onerans. Euenerunt autem omnia quae de Ninive praedicta sunt, post annum c xv. Et de his quidem haec tenus.

Rase Damascenorum rege Hierosolymitis bello uexante, Achazres eorum rex coactus est Assyriorum regem in Damascenos immittere. Cap. XII

IOTHAMVS autem e uiuis abiit aetatis anno xli, cum regnasset annos xiii
sexdecim: & quo in regis conditoris deposito, regnum ad Achazen eius filium haereditario iure peruenit. qui erga deum impiissimus, omnium, & patriarum legum desertor, ad imitationem Israeliticorum regum se contulit, aras Hierosolymis erigens, & in eis idolis sacrificans, quibus etiam proprium filium holocaustoma obtulit ritu Chananæorum, & his similia multa perpetravit. Hunc ita insaniem duo simul reges, Rases Damascenorum & Phaceias Israelitarum; bello aggrediuntur: erant enim amici & socii: & compulsam Hierosolyma multum diu que frustra oppugnauerunt, quod urbs esset munita egregie. Interea Syriae rex ad mare rubrum Elam urbem occupat, & necatis eius habitatoribus Syrorum coloniam eodem deduxit. Multis item arcibus expugnatis, & magno Iudæorum numero interfecto, cum exercitu ex manubijs ditato domum reuersus est. Hierosolymitanus autem rex postquam cognouit Syros abiisse domum, putans se Israelitarum rege non inferiorem uiribus, eduxit contra eum copias. & cum irato deo commisisset praelium, propter tot impia facinora uictus est. centum enim & uiginti millia tunc ceciderunt de Hierosolymitarum exercitu. In eodem praelio Zacharias supremus dux Israelitarum cum Amia filio Achazæ congressus, superatum occidit, & pari modo Ericam praetorianorum praefectum adeptus interemit, & Elcanam tribus Iudæ copiarum ducem uiuum in potestatem suam redegit. magnam praeterea captiuorum utriusque sexus numerum e Beniamitica tribu abegerunt, & optima praeda ditati reuersi sunt Samariam. Obelias autem quidam 4. Reg. 16
qui in ea urbe per id tempus propheta erat, occurrens illis ante moenia, magna uoce hanc uictoriam non ipsorum uirtute partam asseuerabat, sed quod deus regi Achazæ irascetur, incusabatque eos quod non contenti praesenti felicitate, ausi sint homines ex tribu Iudæ ac Beniamitica consanguineos suos captiuos abducere: & suadebat ut hos illæsos domum remitterent. quod ni faciant, deum ab illis poenas exacturum, post hanc admonitionem Israelitem in concionem conuenientes deliberant quid facto opus esset. Exurgens autem quidam magnae inter suos autoritatis, Barachias nomine, cum alijs tribus, negabant se passim

Ioseph.

y 2

furos

suos ut ciues sui captiuos in urbē introducerent, ne fortè omnes ex æquo diuina ultio perderet. satis esse præteritorū peccatorū, in quæ prophetæ clamarent, etiam si nulla noua accedat impietas. His auditis milites, permiserunt illos, quicquid uellēt, arbitrato suo agere. Tum prædicti uiri assumptos captiuos exemerūt uinculis, & curatis eorū corporibus, adiutos uiatico remiserūt domū incolumes. nihilo minus quatuor hi deduxerunt eos usq; Hierichuntē & ulterius, cumq; non lōge abessent à Hierosolymis, repetierunt Samariam.

Affyriorum rex ui expugnata Damasco, & occiso rege, populum traducit in Mediam, alijs gentibus Damascum in coloniam deductis. Cap. XIII

4. Reg. 16. 17

ACHAZES autē rex hac clade ab Israelitis affectus, missa ad Affyriorū regem Theglaphalassarem legatione, auxilium ab eo petijt contra Israelitas & Damascenos atq; Syros, magnā pecuniam illi pollicens in præsens etiam magnifica munera mittendo. Quam legationem postquam audiuit, ipse in auxiliū Achazæ profectus est, & uastata Syria. expugnataque Damasco, Rasem quoq; regem occidit. Damascenos uero in superiorem Mediam populariter traduxit: & pro illis quasdam Affyriorū gentes in agrū Damascenum reposuit. Israelitarum deinde terram populatus, multos ex ea captiuos cōprehendit. Post Syros adhunc modum tractatos, rex Achazes sublato quantū erat auri & argenti in regijs thesauris, atque etiam in ipso templo & donarijs quotquot erant pulcherrima, hæc secū deferens uenit Damascū, & sicut antè pactus fuerat, omnia regi Affyriorū tradidit, actisq; pro beneficio gratijs reuersus est Hierosolyma. Erat autē hic rex tam stultus & incogitans, ut quamuis hostiliter cum Syris disideret, illorum tamē deos colere nō desineret, sed in eorum ceremonijs, tanquā uictoriam inde sibi pollicens, pietatē collocare pergeret. post cladem uero acceptā, Affyriorū uenerari cœpit numina, quiduis potius adoraturus, q̃ uerum & à maioribus acceptū deum, cuius indignatione ut tum uinceretur factum est. In tantum autē religionis cōtemptum prolapsus est, ut spoliatū prius donarijs templū clauderet, ne illud solennibus sacrificijs honorare liceret. post has insanas impietates tandē moritur, cum uixisset annos triginta sex, & ex his regnasset sedecim, relicto hærede Ezecia filia. Quo tempore etiā Phaceias Israelitarum regnum cum uita amisit, cæsus per insidias cuiusdā ex charioribus sibi aulicis, cui nomen Oseas, qui cum regnum scelere quæsitū per annos ix obtineret, uir fuit pessimus, nihil pietatis deo deferens. In hunc duxit exercitum Affyriorū rex Salmanassar, & quia deum nō habebat propitiū, destitutū eius auxilio facile subiugauit, & præfinita tributa coegit pendere. Quarto autē anno regni huius Oseæ Ezecias Hierosolymis regnū adeptus est, Achazæ ex Abia Hierosolymitana muliere filius. is erat ingenio bono & iusto ac pio præditus. nam statim ab inito principatu nullā magis necessariā uel utilem tam sibi quā subditis curam existimauit, q̃ religionis ac diuini cultus. quamobrē aduocata populi & sacerdotum Leuitarum q̃ concione, sic fertur ad eos uerba fecisse: Ne ipsi quidem ignoratis quòd propter peccata patris mei, & nō redditos deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidistis, quia per extremā dementiā passi estis uobis persuaderi, ut eos quos ille deos putabat cōleretis. Ergo quādo quidē uestro malo didicistis q̃ perniciosa res sit impietas, hortor ut illa obliuioni

uioni tradita purificetis uos à præteritis pollutionibus unâ cum sacerdotibus & Leuitis, ac tum demum conuenientes aperiatis templū, & lustratum prius expiatumq̃ sacrificijs legitimis in pristinū honorem & reuerentiam restitua-
tis, hoc enim pacto placatū deum & propitiū habebimus. His regis monitis accensi sacerdotes templū aperiūt, & eiectione inde inquinamētis, adornatisq̃ sacris uasis, uictimas patrio ritu in altare inferunt. Rex uerò dimissis per totā ditionē suam nuncijs, populū Hierosolyma ad Azymorum celebritatē con-
uocat multo iam tēpore intermissam propter impiam superiorū regum incu-
riam. Quin & Israelitas per nuncios hortatus est, ut relictis cōsuetis supersti-
tionibus ad priscam illam pietatem & ueri dei cultū redirent. Se em̃ illis per-
missurū ut Hierosolyma uenientes azymorum festum unâ cum suis ciuibus
celebrent. Hæc autem se suadere non ut suum negotiū ageret, sed ipsorum uti-
litatis gratia, quos beatos fore, si huic cōsilio paruerint. Israelitæ uero audito
quid legati à suo rege afferrent, adeo mentē nō adhibuerunt, ut eos ludibrio
habuerint, & prophetas quoq̃ eodem cohortantes, & præmonentes quantē
calamitates instarent ni mature ad pietatem redirent, respuerint: quos postre-
mo cōprehensos necauerunt, nec his facinorib. contenti ad peiora etiam sunt
prolapsi, ita ut non prius desisterent, quā ob extremā impietatē deus ultor
in potestatem hostium eos tradidit, sicut suo loco dicitur. Multi tamen è Ma-
nassitica tribu & Zabulonis atq̃ Isacharis prophetarum monitis parentes ad
pietatem sunt cōuersi, atq̃ hi omnes Hierosolyma ad Ezeciam confluxerunt,
ut deū adorarent. Postquam autē ea multitudo conuenit, rex ascenso templo
unâ cum principibus & populo, immolauit pro se tauros septem, & totidem
arietes, paremq̃ hircorū numerum. & cum primum manus in capita uictima-
rum imposuissent tam rex quā principes, sacerdotibus mañtandas relique-
runt, illi uero iugulabant, & solidas concremabant, Leuitarū corona circum-
stante cum instrumentis musicis, & diuinos hymnos canente, quemadmo-
dum olim Dauid eos psallere docuerat. reliqui uero sacerdotes accinebant
buccinis. Interea populus & multitudo humi in faciē prostrati deum adora-
bant, post hæc sacrificauit boues septuaginta, arietes c, agnos cc, populo ue-
ro ad epulū largitus est boues dc, & reliqui pecoris tria millia. Cumq̃ omnia
rite sacerdotes perfecissent, rex lætus epulabatur cū populo, agentes deo gra-
tias. Instante uero azymorum festo, paschale sacrum facientes, alias deinceps
uictimas mañtabant per continuos dies septem. populo etiā præter eum nu-
merū quem ipsi mañtauerunt, taurorū duo millia, pecorum septem millia rex
de suo largitus est. hanc liberalitatem imitati principes mille tauros eis dede-
runt, & pecora mille quadringenta. nec ullum festum tam magnifice est cele-
bratum à Solomonis temporib. in eum usq̃ diem, peracto festo urbē egressi
totam regionē lustrauerunt, ipsa quoq̃ Hierosolyma ab omni idolorū spur-
citie munda reddiderūt. Quotidiana deinde sacra iuxta legem rex de suo fieri
mandauit, & sacerdotibus ac Leuitis à populo decimas reddi cum primitijs
fructuum, ut possent esse circa diuinū cultū assidui. Quo factum est ut popu-
lus omne genus fructuum conferret Leuitis & sacerdotibus: rex uero horum
apothecas & promptuaria condidit, unde singulis partes distribuerentur cū
uxoribus & liberis. atque in hunc modum pristinis cultus restitutus est. His

Ioseph.

y 3

ita

ita constitutis rex Palæstinis bellum intulit, & parta uictoria omnes eorū urbes à Gitta usq; Gazam suæ ditioni adiecit. Interea rex Assyriorum per oratorem ei denunciat, omnem eius regionem se subiugaturū, nisi tributa, quæ prius pater ipsius, penderet. Ezecias uero minas eius non magni fecit, fretus deo suâq; pietate, ac propheta Esaia, per quem futura cognoscebat. & hæcenus de hoc rege.

Salmanasar capto Israelitarum rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Chuthæos in eorum regionem migrare iubet. Cap. XIII

XV.
4. Reg. 17

ALMANASAR aut Assyriorū rex cōperto quòd Israelitarū rex misisset clām legationem ad Soam Aegyptiorum regem, inuitās eum ad societatem contra ipsum ineundam, iratus duxit exercitum contra Samariam, anno Oseæ regni septimo, & nō receptus ab eo, post tertium obsidionis annū urbem ui cepit, anno eiusdem regis nono, Ezecie uero Hierosolymorum regis anno septimo: extinctoq; funditus Israelitarum imperio, populū traduxit in Mediam & Persidem, cum quo etiam Oseas rex uiuus captus est. Deinde migrare iussa quadam Persica gente ex eo tractu qui ab amne Chutho denominatur, sedes ei designauit in agro Samariæ, ceteraq; Israelitarum regione. Migrauerunt igitur decem tribus Israelitarum ex suis sedibus post annos DCCCXLVII. ex quo maiores eorum Aegyptum egressi armis ea loca suæ ditionis fecerunt: post principatum Iesu annis octingentis. post defectionem uero à Roboamo Dauidis nepote ad Hieroboamum, de qua suprâ diximus annis CCXL. mensibus septem, diebus septem. atq; hic fuit finis Israelitarum, qui neq; legi subditi esse uoluerunt, neq; prophetas audire, prænunciantes adesse pro foribus hanc calamitatē, ni ab impietate desisterent. omniū autem horum malorum initium fuit illa seditio, per quam à Roboamo defecerunt, seruo ipsius in locum eius rege constituto: qui contemptis diuinis legibus, & populo per suum exemplū ad eandem iniquitatē pertracto, indignationem celestis numinis eis conciliauit, & ipse quoq; meritas pœnas non effugit. Porro Assyriorū rex cum armis totam Syriam & Phœnicen peragrauit, & nomen eius in Tyriorum annalibus scriptum inuenitur. bellauit enim contra Tyrū regnante ibi Elulæo, attestante etiam Menandro, qui in suis chronicis, ex Tyriorū annalibus in græcam linguam translatis sic scribit. Is deinde qui Elulæus nominabatur, regnauit annos triginta sex. hic deficientes Gittæos cum classe eò profectus sub imperium suū retraxit. contra quos misso exercitu Assyriorū rex Phœnicen totam inuasit: facta deinde pace, cum copijs domū reuersus est. paulo post Sidon, Arce, Palætyrus cum multis alijs oppidis à Tyrijs ad Assyriorū regem defecerunt: & cum soli Tyrii facere eius imperata detrectarent, reuersus est contra eos cū sexaginta nauibus, quas Phœnices instruxerunt, impositis etiā octingentis remigibus. Quibus occurrētes Tyrii cū duodecim nauibus, disiecta hostili classe, quingentos ex ea captiuos abduxerūt, quo facinore nō mediocrē rei naualis gloriam sibi cōparauerunt. Reuertens aut rex Assyrius, custodes ad fluuium & aqueductus disposuit, qui aquari Tyrios prohiberēt: quod cū per continuos quinque annos fieret, coacti sunt effossis puteis inde se sustentare. Hæc sunt quæ in Tyriorum annalibus de Salmanasare Assyrio scripta inueniuntur. Ceterum

terum noui Samariæ coloni Chuthæi, sic enim tū appellabantur, quod à Per-
sidis regione Chutha, & flumine Chutho essent traducti, cum quinq; gentiū
essent, totidem deos patrios secum attulerunt, quos ritu suo colentes deū ma-
ximum ad indignationem irritauerunt. Exorta est enim sæua pestilētia, à qua
cum popularentur, nullam inuenientes opem oraculo admoniti sunt, ut deū
maximū colerent: nam hoc illis præsentem salutem allaturum esse. missis igitur
ad regē Assyrium legatis, petierunt ut sacerdotes aliquot è captiuis Israe-
litis ad eos remitteret. quo facto legem & dei colendi rationem ab eis edocti
diligenter eum coeperunt colere: moxq; cessauit pestilentia: permanent que
nunc quoq; in ea religione, Chuthæi uocati Hebræis, Græcis uero Samari-
tæ. qui pro præsentī temper conditione temporum mutabiles, quoties felici-
ter degere Iudæos uiderint, cognatos se eorum appellant, utpote à Iosepho
oriundos, & hac ratione sanguine illis coniunctos. quando uero in reb. ad-
uersis eos aspiciunt, nihil ad se pertinere aiunt, nec illis quicquam deberi be-
neuolentiæ, cum ipsi ex longe remotis gentibus ad ea loca uenerint: de quo
aliàs dicetur opportunius.

FLAVII IOSEPHI AN- TIQVITATVM IVDÆICARVM

LIBER DECIMVS.

*Senacheribi Assyriorum regis expeditio Hierosolymitana, & Ezecias
regis oppugnatio. Cap. I*

EZECIAE duarum tribuū regis anno quartodecimo Sena-
cheribus Assyriorum rex cū instructissimo exercitu eum
aggressus est, omnesq; urbes uicē cepit quotquot sunt in Iu-
dæ tribu & Beniamitica. Iamq; ducturus erat Hierosoly-
ma, cum ad illū uenit legatio, imperata facturū, & tributa
soluturū promittēs. Senacheribus uero auditis legatis de-
creuit omisso bello postulata regis admittere, & pollicitus est, si argēti talenta
trecenta, auri triginta accepisset, pacatum se abiturum, iureiurando interposi-
to quòd ab omni iniuria temperaturus esset. His persuasus Ezecias exhaustis
thesauris mittit eam pecuniam, ratus hoste remoto posthac sine periculo se
regnaturum. Accepit Assyrius pecuniam, sed pacta non præstitit: nam pro-
fectus ipse cum copijs contra Aegyptios & Aethiopes, Rapsacem ducē cum
duobus alijs ad continuandū Hierosolymitanum bellū reliquit. collegarum
nomina erant Tharata & Anacharis. ut uero admoto mœnibus exercitu ca-
strametati sunt, per nuncium postulauerunt, ut Ezecias ad se prodiret in col-
loquium. ille quòd sibi metueret prodire nolens, tres intimos amicos misit,
Eliacimum procuratorem, & Somnæum, & Ioachum à cōmentarijs. hi cum
prodijissent, ante duces cōstitērunt. quos intuitus Rapsaces iussit regi suo re-
ferre hæc: quòd magnus rex Senacheribus scire uult, quo fretus dominū suū
refugiat, & obedire nolens exercitū in urbē non recipiat. an fortē Aegyptijs,

4-Reg. 18

sperans ab illis posse exercitū regium deleri. id quidem si speret, dubio procul eum desipere, & similem esse homini qui fragili arundini innititur, qua non solū nō sustinetur, sed lapsus etiam manū transfigitur. Scire autem eum oportere, quod non sine dei uoluntate facta sit hæc expeditio, qui sicut ante de Israelitis uictoriam dedit, ita nunc quoque Ezeciam cum suis subditis Assyriorum armis uelit succūbere. Hæc Rhapsace Hebraice dicente, cuius linguæ peritus erat, Eliacimus timens ne multitudo his auditis pauore consterneretur, rogauit eum ut loqueretur Syriace. Ille satis intelligens quid alter metueret, maiore etiam uoce Hebraice respondit: debere eos audire mandata regis, & quod in rem ipsorū sit, deditionē facere. Satis, inquit scio quod uos & uester rex populū uana spe seducetes, ut resistat suadetis. quod si quid audetis, & putatis uos posse exercitum nostrum à moenibus repellere, promptus sum uos duobus equorū millibus instruere: uos datis totidem fessoribus uires uestras ostēdite, sed nō potestis dare quos non habetis. Quid igitur cunctamini dedere uos ualidioribus, qui uos possunt uel inuitos uī capere? maxime cum spontanea deditio tuta sit: contra cum sit à coactis, periculo calamitatis non careat. Hæc cum audissent ex duce tam legati quā populus, ad regē etiā perlatæ sunt. Ille percussus habitū regalem exiit, & saccum indutus humili specie, ut mos est patrius, in faciem procidens deo supplicat, ut cum alia spes nulla adsit, opem & salutem afferat. Missis etiam ad Esaïam prophetam amicis aliquot & sacerdotibus, rogauit ut pro cōmuni salute precibus deū sollicitet ac sacrificijs, ut frangens nimias spes hostium, misereatur sui populi. Paruit propheta, & monitus oraculo iussit regem atque amicos bono esse animo, prædicens hostē sine prælio uictū discessurū cum ignominia, & positurum feroces animos. deum enim ei moliri perniciem. Ipsum quoque Senacheribū non succedente expeditione Ægyptiaca domū reuersum, ferro esse interiturum. Fortē autē acciderat ut eodē tempore uenirent ab eo literæ ad Ezeciam, in quibus stultum eum dicebat, quod putaret se posse seruitutem effugere eius qui tam multas gentes perdomuerit: minabaturque internecionē omnibus, nisi sponte patefactis portis exercitum intra Hierosolyma reciperent. Has lectas contempsit propter fiduciam quam in deo collocauerat, & epistolam cōplicitam in tēplo reposuit. Iteratis deinde supplicationibus quibus urbis salus deo commendata est, Esaïas exoratum esse retulit, nec esse ea tempestate oppugnationē metuendam ab Assyrio. Instare enim feliciora tempora, quibus securi possint agros suos in pace colere, & possessionum suarum curam habere timentes neminem. Procedente autē tempore Assyriorum rex frustrari suos conatus uidens infectis rebus rediit ex causa tali. Multū temporis contriuit in apparanda oppugnatione Pelusij: iamque aggerem penè moenibus æquauerat, & uidebatur assultum propediem facturum, cum audiuit aduentare Tharsiscem regem Æthiopū, Ægyptijs laturum suppetias, & per desertū copias ducere, ut improuisus adoriatur Assyrios. Territus igitur hoc rumore Senacheribus propere inde cum suis abiit. Herodotus autē hunc contra Vulcani sacerdotem bellum gessisse dicit, nimirum quod idem & rex esset & sacerdos.

III Oppugnans, inquit, Pelusium, hac de causa obsidionem soluit. Rex Ægyptius implorauit opem sui numinis: quod exoratum magnum Arabi in-

commos

commodum attulit. nam & in hoc errat quòd pro Assyrio scribit Arabem. Vna, inquit, nocte murium uis tanta extitit, ut hostium arcus & reliqua arma corroderent: quo factum est ut exarmatus rex à Pelusio suum exercitū abduceret. Berofus autem Chaldaicarum rerum scriptor Senacheribi regis meminit: & quòd apud Assyrios regnauerit, totamq; Asiam atq; Aegyptum bello infestauerit, his uerbis narrat.

Quòd Assyriorum exercitus una nocte peste absumptus est, & quòd rex eorum domum reuersus filiorum insidijs periit. Cap. II.

SENACHERIBVS autē ab Ægyptiaco bello reuertēs offendit ibi exercitum, quem sub Rapsacis imperio reliquerat, peste diuinitus immissa deletum, prima nocte posteaquam urbem oppugnare coeperat, absumptis cum ducibus & tribunis CLXXXV. millibus militum. qua clade territus, & de reliquis copijs sollicitus, maximis itineribus in regnum suum contendit, ad regiam quæ Ninus dicitur. Vbi paulo post per insidias seniorum ē filijs suis, Adramelechi & Sennari, uitam amisit, occisus in ipso templo Arasci, quem præcipuo cultu dignabatur. quibus ob parricidium à popularibus pulsus, & in Armeniam fugientibus, Assarachoddas minor filius in regnum successit. Atq; hic fuit huius expeditionis exitus.

Ezecias ab infestatione Assyriorum liberatus cum aliquandiu uixisset in pace, decedens Manassæ filio regnum reliquit. Cap. III.

EZECIAS autem præter omnem opinionem liberatus periculo, uota pro incolumitate deo persoluit, quandoquidem manifestum erat huius solius ope hostem partim peste deletum, partim metu similis exitij ab oppugnatione urbis absterritum. Dumq; totus circa dei cultum occupatur, paulo post in grauem morbū incidit, ita ut à medicis pro deplorato haberetur, nec amicis quidquam melius sperantibus. nec tam uitæ periculum angebat regem, quàm quòd sine liberis decedente generis successio in eo deficere uidebatur, & regnum sine legitimo hærede futurum. hoc igitur mœnore potissimum confectus, supplex cum lacrymis deum rogauit, ut tantisper differretur uitæ terminus, donec procrearet sobolem, ne uenodum factus pater eximeretur numero uiuentium. Misertus autē deus, idq; eo libētius quòd non sibi doleret regni uoluptates adimi, sed successorē tantū germanum principatus quæreret, misso ad eum propheta Esaia, iussit nuntiari quòd post triiduum morbū euaderet: & superuiuens annos quindecim, nonnisi relicto hærede filio decederet. Hæc cū propheta ita ut iussus erat ad regem perferret, ob magnitudinē morbi & inopinatū nuncium dubitans, prodigiosum aliquod signū ab Esaia postulat, ut certo posset credere, missum illum ad se à deo nuncium. quæ enim supra spem & rationem esse uidentur, eorum solet hoc pacto confirmari ueritas. Et rogante propheta quòd nam signū exhiberi sibi postulet, uoluit ut quando umbra in suo solario iam ad decimā lineam processerat, per totidē lineas reuerti eam faceret. Et cū deus hoc dedisset prophetæ precibus, uiso ita ut uoluit tā insigni prodigio, cōfestim recepta sanitate ad templū ascēdit, & adorato deo uota persoluit. Circa eadē fermē tēpora imperiū Assyriorū per Medos dissolui cōtiguit, de quo dicemus alibi. Babyloniorum autē rex Baladas missis ad Ezechiam legatis cū muneribus, inuitauit eū ad societatem

tem & amicitia. Ille exceptis legatis comiter, & conuiuio regali adhibitis thesauros etiā ostēdit, & apparatus armorum, & quicquid preciosum auro cōstabat ac gemmis: atq; ita cū donis remisit ad Baladam. Aditus deinde ab Esaia, rogatus q; qui nam essent qui uenerant: ait ē Babylone missos à rege uenisse: ostēdisseq; se illis omnia, ut uisis diuitijs colligētes ex his ipsius potentia, regi suo renūciare possent certius. tum propheta respondens: Scito, inquit, q; hæc diuitiæ paulo post transferentur in Babylonia, & posterius tui uiriliter amissa eunuchi seruiant regi Babylonio. Hæc enim prædicit dominus. Ezeccias cōtristatus hac prædictione, ait se quidem malle gentem suam in eam calamitatem non incidere, sed quādo aliter uisum sit deo, precari ut saltē ipse possit in pace quod reliquū uitæ exigere. Huius quoq; Baladæ Babyloniorū regis Berosus meminit. Cæterū propheta hic cum esset diuinus, & usq; ad miraculū ueridicus, certus se nihil à uero alienum dixisse, omnia sua uaticinia scripto tradita reliquit posteris, ut ex euentu certitudo eorū posset intelligi. nec hic solus id fecit, sed alij præterea duodecim: & quicquid uel mali uel boni nobis euenit, totū illorū respondet oraculis. sed hos alias singillatim percenfebimus. Ezeccias porro cum quantū iam diximus superuixisset in pace, obiit post annum uitæ quartum & quinquagesimum, regni uero nonum & uigesimum.

Manasses à Chaldeorum ac Babyloniorum rege captus post aliquantum temporis ab eo rursus in regnum suum restituitur. Cap. IIII.

4. Reg. 21

IVIUS successor Manasses filius, ex matre Achiba Hierosolymitana ciue natus, omīssis paternis studijs contrariū uitę institutum tenuit, nullam impietatem prætermittens, sed per omnia iniquitates Israelitarū imitans, quos deus propter peccata perdidit. ausus est etiam scelestus templū dei profanare, atq; adeo totā urbem & reliquam ditio nem quā late patuit. Exorsus enim à dei contemptu, in omnes quotquot erant in Hebræis iustos grassabatur cædibus, ne à prophetis quidem cruentas manus abstinens. nam & ex horū numero per singulas dies aliquē afficiebat supplicio, ut Hierosolyma inundarentur sanguinibus. His tam nefarijs facinoribus concitatus deus ad iracundiā, mittebat unū post aliū prophetam ad regem simul atq; populū, per quos easdem illis cōminabatur calamitates, quas propter contemptū religionis fratres ipsorū Israelitæ aliquāto ante perpessi fuerant. At illi nolētes fidē habere illorum sermonibus, per quos moniti si paruissent imminētia mala uitare poterant, re tandem ueritatē eorū experti sunt.

V Cum enim in eisdē perseuerarēt moribus, hostem illis deus immisit regem Chaldeorū & Babylonie. is missus in Iudæam exercitu, regionē totam depulatus, Manassem quoq; dolo interceptū & abductum, perpetuo pœnæ habuit obnoxium. Tum demū miser malō suo doctus admissam culpam agnouit, & ut hostē humanū ac clementē experiretur, à deo precibus petijt. Nec deus se præbuit inexorabilē, sed misertus exaudiit supplicē: quem post aliquātum temporis spaciū Babylonius domū remissum in pristinū principatum restituit. Cæterū clementia uictoris postliminio reuersus Hierosolyma, dedit operam si posset abolere priorū peccatorū etiam memoriam, mutatis moribus totus conuersus ad religionis studia. Nam & urbem lustrauit, & templū consecrauit denuo: & in reliquum totus fuit in eo ut gratitudinē deo posset approbare

bare, & quoad uiueret eius retinere beneuolentiā. Idē facere populū quoque docuit, memor in quale incidisset infortuniū ob perperā administratam rempub. Adornato etiā altari, ex pręscripto Moysis solēnes obtulit super eo uictimas. Restitutis in ueterē statū religionis ritibus, ad munienda Hierosolyma curā transtulit, ita ut reparatis antiquis mœnib. noua illis circumdaret, & turres excitaret altissimas, suburbanasq; arces cū alijs necessarijs tum in primis cōmeatibus muniret. Adeoq; in melius mutatus est, ut ex quo deū colere cœpit, toto uitæ tēpore prædicatus sit beatissimus. Cūq; uixisset annos LXVII. in uiuis esse desijt, exactis in regno annis quinq; & quinquaginta. Sepultus est in hortis proprijs: regnū excepit Amos filius, natus matre Emalsema, oriunda ex labate oppido. Hic imitatus iuuenilia sui patris opera, & à similibus nō abstinens facinoribus, mature dedit pœnas, domi à suis oppressus familiaribus uix dū exacto anno uitæ quarto & uigesimo, regni uero secundo. In eius interfectores animaduertit populus, ipsum in paternū monumentū intulit, & regnum eius filio Iosifæ nominato tradidit, octo tum annorum puero.

De Iosia rege.

Cap.

V.

IOSIAS mater fuit ex oppido Boscetha, Ieda nomine, ipse indole optima, & ad uirtutem natus Dauide rege exēplari & regula totius uitæ sibi proposito. quamprimū enim duodecimū annū ætatis attigit, egregiū edidit pietatis ac iustitiæ specimē. Autor em̃ fuit populo, ut abiectis erroribus, & relicta de falso creditis dijs persuasione, conferrent se ad cultū patrij numinis. Et retractatis maiorum suorū institutis, quicquid peccatū esset corripuit, tam prudenter adhibitis remedijs, q̃ si esset ætate maturissima. quæ uero decenter se habere inuenit, immota seruauit, & imitatus est. Hæc autē faciebat tū per innatā sapientiā, tum etiā seniorū monitis & consilijs. Sequendo enim legū ductum in ordinanda repub. & cultu diuini numinis aberrare non potuit, à quib. recedētes priores aliquot reges seipso perdidderant. Itaq; obeundo tam urbem q̃ regionē totam, lucos externis dijs dedicatos excidebat, & aras eorū diruebat, & donaria quę eis à maiorib. consecrata fuerant, per ludibriū detrahebat: atq; ita populū à uana opinione ad unū dei cultū conuertit: & cōsueta holocaustomata cæteraq; sacrificia super altare obrulit. Cōstituit etiā certos magistratus, & morū cēsores, qui priuata quoq; negotia sic disponerēt, ut in omnib. non minorē iustitiæ q̃ uitæ ipsius rationem haberent. dimissis deinde per totam suam ditionē nuncijs iussit ut quicunq; uellēt cōferrent aurū & argentū in reparationē templi, id q̃ suo quisq; arbitrato, ut nemo grauaretur: & allatis pecunijs curam sumptuū in templum factum tectū præstandū cōmilit Amasi præfecto urbis, & Saphani scribæ, & Ioathæ cōmentariensi, & pontifici Eliaci. qui omisissis moris & dilationibus, adhibitis architectis, & suppeditis omnibus rebus ad reparationē necessarijs, incūbebant operi: atq; ita instauratū est templum, & ipsum regiæ pietatis argumentū futurum. Anno deinde regni sui XVIII iussit Eliaciam pontificem pecunia (quæ instauracioni superfuit) in massas cōflata crateras inde & libatoria, phialasq; ad ministeria tēpli conficere: præterea quicquid auri argentiue in thesauris esset, id quoq; prolatū in eosdē usus cōuertere: pōtifex autē dum promit aurū, fortē incidit in sacros libros Moysis in tēplo repositos: eos prolatos

4. Reg. 22.

latos dedit scribæ Saphani. qui cum eos perlegisset, regem adiit, & quæ imperasset omnia facta indicauit. præterea libros recēs inuētos ei legit. Qua lectio-
 ne audita rex scidit sibi uestem, & conuocatis intimis aliquot amicis, ipso q̄
 scriba, & Eliacia pōtifice, misit eos ad prophetissam Oldam, uxorem Sallumī,
 uiri clari ac nobilis, ut persuaderent ei deū placare, & propitiū genti suæ red-
 dere. timendū em̄ esse ne propter neglectas à maiorib. leges Moyſis graues ca-
 sus immineant, ne ue eiekti patrio solo in externis regionibus destituti omni-
 bus cōmodis misere uitam finiant. Auditis regijs mandatis prophetissa iubet
 ei renunciari, q̄ deus semel contra eos sententiam tulerit, quæ nullis supplica-
 tionibus irrita fieri possit: ut populus eñciatur proprijs sedibus, & omnibus
 præsentibus cōmodis propter nō seruatas leges mulctetur: quandoquidem
 concesso ad resipiscendū tanto tēporis spacio, ne prophetarū quidē hortati-
 bus ad saniolem mentē reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas prædicē-
 tium: & ideo decretū id mutari nō posse, ut ipso euentu discant esse deū, & in
 prophetarū eius prædictionib. nihil inesse mendaci, quibus certā suam uol-
 untatem hominibus indicare solet. attamen propter bonitatē regis dilaturū
 deū aliquantisper imminentem calamitatem: sed ab eius obitu præfinita iam
 antè mala in populū missurū. Hoc mulieris uaticiniū regi renunciant, qui ad
 eam missi fuerant. ille circum omnia oppida missis nuncijs, iussit Hierosoly-
 ma conuenire sacerdotes ac leuitas, & omnes omnis ætatis homines. & cum
 congregati essent omnes, primū eis sacros libros legit. deinde stans in editio-
 ri loco in medio populi, sacramēto adegit uniuersos ad cultum diuini numi-
 nis, & seruandas leges Mosaicarum: quod illi magno cōsensu facturos se receperunt.
 moxq̄ sacra faciētes & mañtantes uictimas deū precabātur ut propitijs
 adesse dignaretur. Postremo iussit pontificē, si quod uas in tēplo superesset à
 maioribus dicatū idolorū externorū usui, ut inde eñceretur: & cum non pau-
 ca essent collecta, omnibus incensis cinerem eorū disperſit. deniq̄ sacerdotes
 idolorū à genere Aronis alienos interfecit. His apud Hierosolyma peractis
 exiuit peregre, & quicquid per totā regionē honorē externorū numinū à Hi-
 ero boamo dedicatū inuenit, deleuit funditus: & ossa pseudoprophetarum su-
 per altare, q̄ primus Hieroboamus extruxerat, combussit: sicut superius dixi-
 mus, iam tum cum super eo Hieroboamus sacra faceret, interuenisse prophe-
 tã, & in pręsentia totius populi prænūciasse, q̄ unus ex Dauidis progenie, no-
 mine Iosias, hoc esset factururus: cuius prædictionis euentus post annos trecen-
 tos sexaginta unū secutus est. Post hæc inuisit & alios Israelitas, qui captiuitatē
 & seruitutē Assyriorum euitauerant, eisq̄ persuasit ut omiſſis impijs actioni-
 bus, & religionibus externis, deū maximū ritu patrio colerēt, ei q̄ soli adhere-
 rent. nec hoc cōtentus oppidatim ac uicatim per domos scrutatus est, ne quid
 suspectū intus delitesceret. quadrigas etiam solis, quas superiores reges in ue-
 stibulo tēpli cōsecrauerāt, & si quid aliud diuinis honorib. uulguſ imperitus
 dignabatur, de medio sustulit. Cæterū lustrata ad hunc modū regione uniuersa,
 populū Hierosolyma cōuocauit ad celebrandū festū azymorum, quod di-
 citur pascha: deditq̄ populo ad epulū de suo triginta hædorū & agnorū mil-
 lia, & boum tria millia. principes quoq̄ sacerdotū contulerunt sacerdotib. ad
 idem festū agnorū duo millia, & sexcentos; & similiter Leuitis eorū primarij
 dederunt

dederunt agnorum quinq; millia, boues quingentos. cumq; tanta esset uicti-
marum copia, immolabantur omnes iuxta leges Moysis, sacerdotib. ei curæ
præpositis, & exemplo suo reliquo populo præeuntibus. Et quod à Samue-
lis prophetæ temporibus in eam usq; diem nulla talis festiuitas celebrata fue-
rit, causa est quia tum omnia iuxta præscripta legum & antiquas consuetudi-
nes peragebant. Post hæc Iosias cum pace, diuitijs & gloria floruiſſet, ui-
tæ finem habuit huiusmodi. VI

*Necho rege Aegypti contra Babylonis per Iudeam exercitum ducere uolente,
Iosias uetare conatus prælio uictus occiditur. Cap. VI.*

NECHAOS Aegypti rex magnis delectibus habitis copias ad Euphra-
tem duxit contra Medos & Babylonios qui Assyriorū imperiū euer-
terant uolens sibi Asiæ regnum quærere. Cumq; processisset usque
Menden oppidum ditionis Iosias, opposuit se ei, uetans per sui iuris regionē
iter contra Medos facere, tum Nechaos caduceatore misso, ait se non illum
petere bello, sed ad Euphratem properare. nō esse sibi imponendam necessi-
tatem præter propositum cum obstante dimicandi. Iosias autem uerbis A-
gyptij nihil mouebatur, sed perseuerabat in ea sententia, ut per suam ditionē
uolenti ducere transitū pernegaret, fato opinor ad hanc arrogantiam urgente
homine, ut occasionem aduersus eum inueniret. Dum enim aciem instruens
curru ab uno cornu ad alterū uehitur, Aegyptius quidam sagitta ic̃to bellandi
studium exemit, saucius enim & cruciatū non ferēs, iussu exercitu deflectere,
Hierosolyma reuertitur: ubi ex eo uulnere est mortuus. Sepultus est magni-
fico funere in monumentis paternis, cum uixisset annos triginta nouem, re-
gnasset triginta unum. Luxit eum populus multis diebus lamentis, & tristitia
mortem eius prosequens. Hieremias etiam epicedium ei scripsit lugubri car-
mine, quod nunc quoq; extare uidemus. hic propheta & instantem urbi ca-
ptiuitatem Babyloniam, & nostri etiam seculi clades prædictas mandauit li-
teris. Nec solus ille hæc uaticinatus est multitudini, sed & propheta Hiezeciel,
qui primus duos libros hoc argumento scriptos reliquit. erant aut̃ hi duo sa-
cerdotalis generis. quorum Hieremias uixit Hierosolymis, ab anno decimo
tertio regni Iosias usq; dum templū unā cum urbe est dirutum: cuius suo loco
mentionē faciemus. Porro mortuo quēadmodum diximus Iosia, regnū susce-
pit filius eius Ioazus, anno ætatis uigesimo tertio, regiā habens Hierosolymis.
Hic matre natus Amethala, impijs & impuris fuit moribus. Hunc Aegyptio VII
rum rex à bello reuertens accersitum ad se in urbem Syriæ Samatham uinxit,
& fratri eius seniori, eodē patre nato, Eliacimo nomine regnū tradidit, Ioaci-
mi nomine prius illi indito. regioni uero eius centū argenti talentorum tribu-
tum imposuit, & unius talēti auri. atq; ita Ioacimo tributario facto, Ioazū se-
cum in Aegyptū abduxit, ubi mortuus est cum regnasset menses tres, dies de-
cem. Mater aut̃ Ioacimi uocata est Zabuda, nata ex oppido Abuma. hic quo-
que malitioso fuit ingenio, nec erga deum pius, nec mitis erga homines.

Nabuchodonosorus inuadens Syriam Ioacimum ad amicitiam & societatem suam pertraxit. Cap. VII.

NNO autē quarto ex quo is regnare incepit, quidā Nabuchodono-
sorus apud Babylonem regno potitus cum instructissimo exercitu
Carchabesam ad Euphratem sitam petijt, bellum inferens Aegyptio
Ioseph. z Nechao

4.Rg.24
VIII
Nechao, qui tum toti Syriæ dominabatur. at ille cognito Babylonij conatu, non contempsit hostem, sed cum ualidis & numerosis copijs ad Euphratem ei se opposuit. & collatis signis cū eo cōgressus amissis multis millibus coactus est cedere: Babylonius aut superato Euphrate, totam Syriam Pelusium usque subegit, Iudæa sola excepta. Quarto deinde regni Nabuchodonosori anno, Ioacimi uero octauo, Babylonij Iudæis bellum inferunt magnis uiribus, diraminantes ni tributa pendant quemadmodū reliqui Syriæ habitatores. At ille timore suadente pacem mercatus pecunijs, integro triennio imperata tributa persoluit. Inductus deinde ad uanas spes rumoribus expeditionis Ægyptiorū contra Babylonios, & negato tributo, expectatione sua frustratus est. nam Ægyptij bellum instaurare non ausi sunt: id quod propheta Hieremias quotidianis monitis prædicere non destitit, frustra eos spem in Ægyptiorum præsidio ponere. Imminere enim urbi certā subuersionē à Babylonijs, & Ioacimo regi captiuitatem. Sed hæc uaticinia quod nemo eis moueretur, nemini proderant. Etenim tam uulgi quàm proceres contemptim hæc audiebant, & irati male ominanti, prophetam apud regem accusabant, deposcentes eum ad supplicium. Delata demum re ad regium senatum, maxima pars ut improvida calculis suis eum damnauit. pauci uero quidam sapientiores è regia prophetam dimiserunt, autoresq; fuerunt etiam alijs ne in eum sæuire pergerent. Adducebantq; rationē, non hunc solum mala urbi prædicere, sed & Michæā antè talia prædixisse, & multos alios, quorū nemo à sui temporis regibus aliud quid esset passus, sed omnes ut dei uates habiti sint in precio. atq; hoc pacto lenitis animis diuersa sentientium effecerunt ut reuocatis suffragijs propheta eximeretur supplicio: qui conscriptis omnib. suis prophetijs, ieiunanti populo & in templum congregato, nono mense quinti anni regni Ioacimi legit eum librum, continentem quid templo & urbi eiusq; populo deberet accidere. His auditis principes ei librum adimunt, simulq; iubent tam ipsum quàm eius scribam Baruchum è medio secedere, ut omnes lateat ubi sint: librum uero ad regem pertulerunt. qui præsentibus amicis iussit scribam librum sumere & legere. quo lecto iratus conscidit eum, & iniectum in ignem exussit: iussitq; Hieremiam & Baruchum ad se adduci daturos supplicium, sed illi iam se iræ eius subdlexerant.

Nabuchodonosorus Ioacimum rursus Ægyptiorum rebus studentem interfecit, & Ioachimum eius filium pro eo regem constituit. Cap. VIII

NON multo post uenientem cum exercitu Babylonium regem excipit in urbe, territus prophetæ prædictionibus. quod enim ab eo sibi non timeret, neque exclusit, nec ad bellum se parauit. At ille receptus non seruauit fidem, sed florem iuuentutis Hierosolymitanæ unā cum ipso rege interfecit: quem etiam insepultum extra moenia iussit proijci: & pro eo Ioachimum filium regem urbis & regionis cōstituit. eorum uerò qui in aliqua dignitate fuerunt, in captiuitatem abduxit Babylonem tria millia, in quibus fuit etiam tum puer Hiezeiel. Hic finis fuit Ioacimi regis, qui uiuit annos triginta sex, regnauit undecim. Successor autem eius Ioachimus, natus matre Hierosolymitana nomine Nosta, regnauit menses tres, dies decem.

Baby.

Babylonius mutata sententia ioachimū obsidet, deditūq; ultro captiuū Babylonia abducit. Cap. IX.

BABYLONIVM autem regem statim dedisse regnū ioachimo poenituit. Verebatur enim ne memor patris per iniuriam occisi, regionem ad defectionem perpelleret. Misso igitur exercitu Hierosolymis eū obsedit. qui cum esset natura bonus & iustus, non sustinuit periclitantem propter se urbem despicere: sed matrem & cognatos misit à rege ducibus tradidit obsides, iūto in hoc cum eis fœdere, quòd nec urbi mali aliquid inferrent, nec ciuib. Sed tum quoq; ne per integrum quidem annum fides seruata est, Babylonio rege uiolante eam, & mandante per literas suis ducibus, ut omnem iuuentutem captiuam ex urbe abducerent, & quicquid inesset artificum, & uinctos ad se adducerent. fueruntq; hi omnes decem millia numero, & octingenti triginta duo, & in his ioachimus cum amicis ac matre, qui à rege in custodia sunt habiti.

Sedecias Hierosolymorum rex à Babylonio constituitur.

Cap. X.

RO ioachimo autem Sedeciam eius patruum regem constituit, iure iurando astrictum quòd nihil in ea regione esset nouaturus, nec iuraturus Ægyptios. is erat annorum uiginti & unius cum principatum acciperet, natus eadem matre qua frater ioachimus, sed iusti ac decori negligens, ut qui æquales quoq; circa se haberet impios. quin & totus populus in eandem solutus est licentiam. Quamobrem sæpenumero Hieremias propheta illum adiit, obtestans ut omnis impietatis iustitiæ curam gereret: neue aut ducibus mentem adhiberet, quòd essent mali pleriq; aut falsis prophetis crederet, eum decipientibus, & pollicentibus non oppugnaturum amplius urbem Babylonium uincendumq; bello petiū ab Ægyptijs. hæc enim nō uere dici, nec euentura esse unquam. Sedecias uero tātisper dum audiebat prophetam, agnoscebat eum uera dicere, & in rem suam esse si illi fidem adhibeat: sed per amicos rursus deprauabatur, & abducebatur à prophetæ consilijs in diuersum quocūq; uellent. Sed & apud Babylonem lezeciel eodē tempore uastationem templi prædicebat, eamq; prædictionē etiam Hierosolyma transmisit. quibus uaticinijs Sedecias hac potissimū de causa noluit credere. In cæteris enim omnibus inter se concinebant, qd & urbs ui capietur, & Sedecias ipse captiuus abducetur. in hoc uero discrepare uidebatur lezeciel, quòd negaret Sedeciam uisurū Babylonē, cum Hieremias asseueraret, omnino futurum ut captiuū eum Babylonius rex secū abduceret. quare cum hic diuersa dicere eos uideret, ne illa quidē uera putabat in quibus consentirent: etiamsi euentus omnia uera fuisse cōprobauit, sicut aliàs opportunius dicitur. Igitur cum per octo annos socius Babyloniorū fuisset, uiolato fœdere ad Ægyptios defecit, sperans si cum illis uires coniungeret Babylonium necessario succumbere. Quo cognito Babylonius exercitū cōtra eum duxit: uastataq; regione, & occupatis arcib. ad ipsa Hierosolyma oppugnanda accessit. Ægyptius aut audito in quibus angustijs esset Sedecias socius, assumpto ualido exercitu ludæā petiit, uolēs obsidionē soluere. At Babylonius intermissa obsidione, obuiā illi profectus, uno prælio uictū tota Syria expulit. Mox uero ut obsidio soluta est, pseudoprophetæ Sedeciā deceperunt, uanū iactantes qd à Babylonia

ioseph.

Z 2

njs

nri regi eiusq; subditis instaret belli periculū, quod ue transferendi essent ē
 suis sedibus in Babyloniam. immo etiam captiuos reddituros esse cum omni-
 bus uasis quibus rex templū spoliauerat. At Hieremias adito rege omnia ue-
 ra & his contraria prænunciat, dicens eos regem decipere, nihilq; cōmodi spe-
 randū ab Ægyptijs: sed uictis illis Babylonium copias ad Hierosolyma redu-
 cturū, & quotquot oppugnationi ac fami superfuerint, captiuos abducturū:
 direptisq; omniū facultatibus, & exhaustis tēpli diuitijs, in urbē simul & tem-
 plum ferro ac flammis sæuiturū, nullo sacri aut profani discrimine. Et seruie-
 mus, inquit, ei posterisq; eius per annos LXX. à qua seruitute Persæ & Medi
 nos eripient, extincto Babyloniorū imperio. quorum ope dimissi, & huc re-
 uersi templū ædificabimus denuo, & Hierosolyma restituemus. Hæc dicens
 Hieremias plerisq; persuadebat: principes uero & impij uelut furiosum con-
 temnebant. Cumq; aliquando libuisset ei natale solum Anathoth reuifere, q̃
 à Hierosolymis xx stadijs est dissitū, quidā ē magistratib. in itinere fortē ob-
 uis cōprehensum detinuit, calumniāns q̃ ad Babylonios uellet transfugere.
 propheta cōtrā negauit eum uerū crimen afferre, sed ire se in patriam. at ille ni-
 hil eius uerbis motus, duxit eū ad magistratus in iudiciū, à quib. diu tortus &
 excruciatu seruebatur ad suppliciū, & aliquanto tēpore coactus est uiuere in
 his afflictionibus. Anno aut nono regni Sedeciae, decima die mensis decimi,
 Babylonius rex iterū exercitū admouit Hierosolymis: & cōtinuata per XVIII
 mēses obsidione, modis omnib. expugnare urbē conatus est. præter externā
 aut oppugnationē duobus grauib. malis intus impugnabatur ciuitas, fame
 simul & pestilentia uehemēter grassantibus. Interim Hieremias in carcere nō
 quiescebat, sed clamabat ad multitudinē, apertis portis recipiendum Babylo-
 nium: nam hoc facto seruandos esse unā cū totis familijs, alioquin sine reme-
 dio perituros. addebat manentibus in urbe hostili ferro aut fame pereundū.
 qui uerō ad hostem perfugerint, mortem euasuros. At principes ne malis qui-
 dem pressi audire uolebant, sed irati ad regem omnia deferebant, inculcābātq;
 prophetā ut furentē, & frangentē sibi animos, & obnūciandis calamitatibus
 omnem populi promptitudinem & alacritatē eneruantē. illos em paratos pu-
 gnare pro patria, hunc uerō minari tristitia, & dicere expugnatam urbē omni-
 no subuertendā esse. Rex uero suo pte quidem ingenio nō exacerbabatur: sed
 ne in principum inuidiā tali tēpore incurreret uoluntati eorū resistens, permi-
 sit eis ut de propheta quicquid liberet facerēt: quo impetrato confestim car-
 cerem petentes, exemptū inde in quendā coenosum puteum per funem demis-
 serunt, ut ibi præfocatus moreretur. ille uerō usque collūmersus ibi manebat.
 interim quidam ē seruis regis charioribus, genere Æthiops, renunciat domi-
 no quid prophetæ acciderit, dicens non recte principes statuissē & amicos, q̃
 uatem in coenū demerferint, & grauiorem q̃ quæ in uinculis erat expectāda,
 mortē homini excogitauerint. His auditis rex poenitentia prioris consilij, q̃
 principibus prophetā in potestatem tradiderat, iubet Æthiopem triginta so-
 cios ē suo famulitio sibi assumere, funesq; capere & quicquid ad uiri incolu-
 mitatem opus sit, & quantū potest propere ē puteo Hieremiā extrahere. tum
 Æthiops assumptis quemadmodū iussus erat socijs, extractū ē coeno permi-
 sit abire liberū. Accitus deinde clam ad regē, interrogatus est ecquod posset
 diuini

diuinitus afferre ad rem præsentē remediū. ille habere se ait, sed neminem crediturū sibi, aut præceptis suis obtemperaturum. Sed omnes, inquit, amici tui quasi maleficū cupiunt me perdere. & ubi nunc sunt impostores illi qui negabant Babyloniuū amplius recludurū? Quamobrē uereor apud te ueritatem promere, ne forte in uitam meam sæuias. Sed cum rex iureiurando confirmasset, nec se illum interfectorum, nec amicos id facere passurum, fretus accepta fide, consuluit ut urbem Babylonij dederet. ita enim se internuncio iubere deum, si modo uelit incolumis esse, & imminens periculum euadere. & cauere ne urbs solo æquetur, templum q̄ tradatur incendio. Ni faciat, ipsum fore omnium malorum causam tam sibi ac suæ familiæ, quàm uniuerso populo. Tum rex, se quidē cupere facere quæ uates in rem communem consuleret: sed time re amicos qui iam ad Babylonios transfugerant, ne ab illis accusatus apud regem traderetur supplicio, at propheta addebat illi animū, uanum eum timorem esse dictitās. nihil enim mali passurum, si ciuitatem dederet, ac ne uxores quidē eius & liberos: mansurū etiam templū incolume. Hæc locutum Hieremiam rex dimisit: iussum nemini ciuium communicatū inter ipsos consilium prodere, ac ne principibus quidem indicare, si cognito collocutos se esse, percontarentur cur nam esset à rege accersitus: sed prætexendum q̄ uenerit rogatum, ne posthac amplius haberetur in uinculis. id quod factū est à propheta: uolebant enim scire quānam de causa accessisset ad Sedeciam.

Captis Hierosolymis Nabuchodonosorus populum tradidit in Babyloniam.

Cap. XI.

INTEREA Babylonius pergebat in oppugnandis acriter Hierosolymis, extructis aggeribus, & erectis turribus, è quib. arcebat propugnatores stantes in mœnibus. multos enim aggeres circūquaq̄ exci-
tauerat, urbis muro altitudine pares. Nec segniter interim defēdebatur urbs, ciuib. nec fami nec pesti succumbentibus, sed obduratis animis omnia mala perferentibus. ac ne machinis quidem hostium territi, alias contrā machinas excogitabant, ut inter se utriq̄ non uiribus solum certarent, uerumetiam artibus, dum illi his potissimū sperant se urbem posse capere, hi salutem suam in eo putant consistere, si non cessent nouis commentis illorum conatus ludi-
ficari. atq̄ id certamen durauit per menses decem & octo, donec tandem succubueret, partim inedia uicti, partim superne è turribus telorum multitudine oppressi. Capta est autem urbs undecimo anno regni Sedeciae, quarti mensis die nona. ceperunt q̄ eam duces Babyloniorum, quibus Nabuchodonosorus oppugnationem commiserat, dum ipse apud Reblatha degeret. quod si quis requirat eorum ducum etiam nomina, sunt hæc: Nergelear, Aremantus, Emegar, Nabosaris, Echarampsaris. Vrbe autē capta circa mediam noctem, & ducibus ac reliquis hostibus in templū ingressis, Sedecias rex ubi hoc sensit, assumptis uxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugam arripuit per fauces quasdam angustas in desertū. quod cum Babylonij cognouissent transfuga-
rum indicio, sub aurorā aggressi sunt eos persequi, & assecuti eos non procul à Hierichunte circūuenerunt. Amici uero & duces fugæ comites uisis è propinquo hostibus, relicto Sedecia dissipati sunt quāquē tulit spes effugij. Ipse penē desertus cū uxorib. ac liberis & paucis amicis in hostiū potestatem deuenit, & mox ad regē perductus est. Quem postq̄ in cōspectu habuit Nabu-
Ioseph. z 3 chodono-

chodonosorus, impiū & fœdifragū uocare cœpit, promissionū immemorē, quod regi seruare illam regionē esset pollicitus. exprobrabat etiā ingratitudinē, q̄ cū à se accepisset regnū loacimo fratri debitum, accepta potestate abusus esset in autorē beneficij. Sed magnus est, inquit, deus qui te propter mores tuos pessimos in manus meas tradidit. His uerbis cum Sedeciā increpuisset, euestigio iussit ipso & alijs captiuis inspectantibus filios eius & amicos trucidari. Deinde ipsum excæcauit, Babylonē secū abducendū. Atq; ita utriusque prophetæ prædictiōes, tam Hieremię q̄ Iezecielis, quamuis ab illo contēptę, euentu nō uanę fuisse cōprobatae sunt. q̄ captus abducetur ad Babyloniam, & coram cū eo loquetur, & oculis suis faciē eius uidebit, Hieremias prædixit. q̄ uero cæcatus primo cum Babylonē perductus esset uidere eam non potuit, Iezecielis fuerat uaticiniū. Quæ quidē ignorantibus satis declarare possunt dei naturā, quā uaria sit & multimoda, omnia tempestiue disponens, & futura præsignificans: sicut humanæ inscitie & incredulitatis insigne exemplum hic eminet, per quā nō licuit eis futurā calamitatē euitare, ut ne cauerent quidē factum ineluctabile. Atq; hic fuit Dauidici generis regum exitus, qui unus & uiginti regnauerunt deinceps: idēq; temporis spaciū quingentos & quindecim annos cōtinet, & menses insuper sex cum diebus decē: annumeratis uiginti annis primi regis Sauli, qui fuit tribus alterius. Cæterū Babylonius post uictoriam Nabuzardanē ducē misit Hierosolyma cū mandatis, ut templū spoliatū incenderet, regia quoq; similiter cremata urbē à fundamētis dirueret, populū in Babyloniam traduceret. Qui cū eò peruenisset undecimo Sedeciæ regni anno, è tēplo uasa omnia tam aurea q̄ argētea sustulit, & labrū quoq; illud grande quod Solomon dedicauerat. præterea columnas illas æreas cum suis capitulis, & mensas aureas atq; candelabra. His sublatis templū incendit mensis quinti die prima, anno regni Sedeciæ undecimo, regni uero Nabuchodonosori xviii. deinde & regiā incēdit, & urbē diruit. Incensum est autē templū annis ex quo extructū fuerat elapsis cccclxx. mensibus sex, & diebus decem additis. exactis à transmigratione ex Ægypto annis mclxi. mensibus sex, diebus decē. A diluio autem usq; ad templi deuastationem intercesserunt anni mcccccl. mēses sex, dies decē. Ab Adamo item cōdito usq; ad hūc templi casum tria millia annorū elapsa sunt, & insuper dxiii. mēses sex, dies decē. Tantus censetur annorū numerus, quo tēporis spacio quid & quando gestum sit, suo quæque ordine explicauimus. Dirutis Hierosolymis & populo migrare iusso, dux regius captiuos fecit hos: pontificē Sareā, & qui post hunc secundum inter sacerdotes locū tenebat, Sephemam: tres præfectos custodiæ templi, eunuchū primariū regis cubiculariū, cum septem alijs regijs amicis. præterea scribam regiū, & alios principes uiros sexaginta. quos omnes unā cum spolijs tēpli perduxit ad regē suū agentē tūc Reblathis, quæ est Syriæ ciuitas. Rex uero pontificē & principes in ea urbe iussit capite plecti, reliquam captiuorū multitudinē & in his Sedechiā ipse Babylonē perduxit. Iosadocū etiam pōtificē uinctū secum duxit, Sareæ pontificis filium, quem modò Reblathis affectū supplicio diximus. Nunc quoniā regū genus & eorum successionem ordine recensuimus, conueniens duxi etiam pontificum enumerare nomina, qui regum tempore per continuatas successiones summū administrauerunt sacerdo=

sacerdotium. Ergo primus omnium in templo recens à Solomone extructo pōtifex fuit Sadocus, cui filius Achimas successit. post Achimam Azarias, & post hunc Ioramus. post Ioramum Isus, & deinceps Axioramus, Phideas, Sudeas, Iulus, Iothamus, Vrias, Nérias, Odeas, Saldumus, Elcias, Sareas, Iosadocus qui captiuus Babylonem pertractus est. hi omnes quasi per manus traditū sacerdotiū filij parentum successores acceperunt, cōtinuata generis serie. Ceterū rex Babylonem reuersus Sedeciam in carcere usq; ad mortem eius detinuit, mortuum tamen regia funeris pompa elatum sepeliit. uasa quibus Hierosolymitanum templum spoliauerat, suis consecrauit numinibus. populo in Babylonia sedes attribuit. pontificem è uinculis exemit. Nabuzardanes autē dux qui populū captiuū abduxerat. transfugas & pauperes illic reliquit, duce illis præposito nomine Godolia, Aicami hominis nobilis filio, uiro æquo & bono. His imperauit, ut pro agris quos ad culturā acceperant, certū tributum regi penderent. Prophetæ quoque Hieremiæ è carcere exempto suasit ut iret, secū Babylonem: iussu enim se à rege, ut ei necessaria omnia præbeat. Quod si sequi nolit, diceret ubinā habitare cuperet, ut de hoc regē per literas certior rem possit reddere. Propheta uero neq; ducē sequi uoluit, neq; aliò ad habitandū ire, cōtentus habitare in ruinis patriæ, & eius miseras reliquias colere. At dux uoluntate eius cognita, Godoliæ quē ibi relinquebat cōmendauit hominē, mandans ne quid ei deesse pateretur: donatoq; uate magni precij muneribus, ipse quoq; domū profectus est. Hieremias autē domiciliū elegit apud oppidū Masphatā, impetrata prius à Nabuzardane gratia ut secū è carcere dimitteretur etiā Baruchus Neri filius, insigni familia natus, & in patria lingua egregie doctus. Nabuzardanes itaq; his peractis Babylonē reuertitur. Illi autem qui obsidionis Hierosolymitanæ tēpore diffugerant, posteaq; Babylonios recessisse audiuerunt, undiq; collecti uenerūt ad Godoliam Masphatha. Eorū principes erant, Ioannes Careæ filius, & Iezanias & Sareas, & nonnulli alij: præterq; hos Ismael quidā ortus regio genere, uir alioquin malus & dolosissimus, qui tēpore obsidionis profugerat ad Bathalē regē Ammanitarū, & apud eum per id tēpus moratus fuerat. His igitur ad se uenientibus, Godolias suasit ut ibi manerent, nihil timētes à Babylonijs. posse enim eos impune regionē colere. interpositoq; iureiurando paratū fore suū auxiliū si quis molestaretur, cōsuluuit ut unusquisq; habitaret in quo uellet oppido, dicens missūrum se unā aliquot è suis, & daturū operam ut diruta instaurentur, & habitentur denuo, illos uero debere donec tempestiuū est curare ne frumentum & uinum ac oleū desit in futuram hyemē quo sustententur. hæc locutus permisit quemq; arbitrato suo quē liberet locū incolere. Quæ fama postq; ad circumuicinas ludææ gētes peruenit, q; profugos ad se uenientes Godolias magna humanitate exciperet, & agros eis colēdos assignaret, imposito certo tributo quod penderetur Babylonio, undiq; concursus est ad eum, & cœperunt regionē colere. Ioannes autē cum alijs principib. uidentes regionē coli multum amauerunt Godoliam propter bonitatē eius & humanitatē: admonueruntq; eum q; Bathales Ammanitarū rex ideo misisset Ismaelem, ut ipsum clām dolo interficeret, & principatū inter Israelitas occuparet, cum sit è genere regio: securū autē fore ab insidijs, si eis permittat Ismaelem clām occidere. Vereri enim

se, ne si ipse insidijs præoccupatus fuerit, reliquiæ Israelitarū in totū pereant ille uero respondit se non dissimulaturū tales insidias aduersum hominē affectum à se beneficio. non enim esse uerisimile eum qui in tanta inopiæ necessitate nihil mali fecerit, nunc contra omne fas erga benefactorē tam ingratum esse, ut cui circumuento insidijs non posset sine scelere nō succurrere, eum sua manu interimere conetur. Attramen etiam si uera essent quæ deferrent, emori esse satius, q̃ hominem qui salutem suæ fidei cōmisisset, opprimere. Itaq; Ioānes cum cæteris frustra hoc conatus persuadere abiit. post dies inde triginta uenit ad Godoliā in Masphata Ismael comitatus amicis decem; ubi inter hospitales epulas dū se comiter poculis inuitant, hospitē mero grauē & somnolentū aduertens, cum decem illis socijs adortus interfecit, nec difficile fuit cæteros conuiuas similiter affectos confodere: quib. necatis adiuuante nocturno tempore per totum oppidum grassati sunt promiscuis cædibus tam in Iudæos q̃ in Babylonios milites securos & passim dormientes. sequenti uero die uenerunt cum muneribus ex agris ad Godoliam circiter octuaginta: omnium inscijs quæ acciderant. quos uidens Ismael intrò uocauit ad Godoliam, & introgressos clauso palatio trucidauit, cadaueraq; eorū in puteū quēdam, ne essent conspicua, demersit. Soli autem ex eo numero seruati sunt, qui roga uerunt ne se prius occideret, quàm ei quædam occultata in agris traderent, suppellectilem & uestes atq; frumentum. quibus promissis motus, aliquot ex eis pepercit. plebem uero Masphatensem cum mulieribus & pueris abduxit: & in his etiā Sedeciæ filias, quas Nabuzardanes apud Godoliā reliquerat. His perpetratis ad Ammanitarū regē profectus est. Ioannes autē cum cæteris ducibus audita Masphatensiū clade, & morte Godoliæ, indignissime tulerunt, & assumptis suis quisq; militibus, Ismaelem hostiliter persecuti sunt, eum quē apud fontem Hebronensemprehenderunt. quibus uisis captiui Ismaelis læti, rati id quod erat auxilium sibi uenire, omnes ad Ioannem transiuerunt. Ismael autē cum octo tantū comitibus ad Ammanitarū regem perfugit. Cæterum Ioannes assumptis quos Ismaeli eripuerat, cum eunuchis & mulieribus atq; pueris peruenit in locū qui Mandra dicitur, ibiq; ea die manserūt. Voluerunt inde proficisci in Ægyptū, timentes Babylonios, ne irati propter cædē præfecti in ea regione à se constituti, in illos sæuissent. prius tamē consulendū Hieremiam rati, accedentes eū rogauerunt ut hæsitantibus oraculū expediret quid nam faciendū sit, iurati facturos se quicquid ille iusserit. cumq; propheta operā suam esset pollicitus, decima demū die deus apparēs iussit ut Ioanni & cæteris ducibus diceret: si māserint in ea regione, auxilio futurū, & prouisurū ne quid incōmodi à Babylonijs quos timebant accipiāt. Sin in Ægyptū maluerint iter facere, curā eorum relicturum, infensumq; tali calamitate affecturum eos, quali paulo ante fratres eorū castigatos esse uiderint. Hæc diuinitus monenti prophetę noluerūt credere, q̃ ex dei sentētia iuberet eos manere: sed putauerūt eū falso uerbis suis deū prætexere, re autē uera loqui in gratiā Baruchi discipuli, ne possint Babyloniorū iram effugere. Cōtempto igitur dei cōsilio quod per prophetā dederat, Ioānes & reliqua multitudo in Ægyptū abiit, abducto simul Barucho & Hieremia. Quò postq̃ peruentū est, deus significauit prophetę fore ut Babylonius exercitū ducat in Ægyptū: iussitq; predicere populo

populo, quòd capietur Ægyptus, & ibi partim interficientur, partim captiui Babylonē abducentur, id quod etiā factū est. quinto em̄ post excidiū Hierosolymitanū anno, qui fuit regni ipsius Nabuchodonosori uigessimustertius, cū magnis copijs inuasit Coelen Syriā, qua subacta bellū gessit cōtra Ammanitas & Moabitas, & his quoq; perdomitis Ægyptū hostiliter est ingressus: occisoq; qui tūc regnabat, & alio rege cōstituto, repertos ibi ludæos rursus captiuos Babylonē abduxit. Hæc fuit fortuna Hebræorum, ut accepimus, his ultra Euphratē traductorū. nam per Assyrios decē tribus ē Samaria sunt abductę, regnante Osea, deinde reliquę duę per Nabuchodonosorū Chaldeorum & Babyloniorum regem captis Hierosolymis. Sed Salmanasar in uacuas Israelitarū sedes deduxit gētē Chuthæorū, qui prius in intima Perside & Media fuerant, Samaritę deinde uocati à regione in quā demigrauerunt. rex uero Babylonius pro abductis duabus tribubus nullā gentē in eā regionē reposuit: quo factum est ut ludęa cum Hierosolymis ac templo per LXX annos deserta maneret. tēpus aut̄ totū quod inter decē tribuū captiuitatē & duarū reliquarū transmigrationē intercessit, anni fuere centum triginta, & menses sex, dies decem. Cæterū Nabuchodonosorus selectis nobilissimis ludæorum pueris, & Sedecię regis cognatis, qui & flore ætatis & decore formę fuere conspicui, pædagogos eorū curę assignauit, exectis quibusdam ex eo numero, quemadmodū solitus est facere & aliarū gentiū deuictarū formosis adolescentibus: præbebatq; eis de sua mensa uictū, & Chaldæorū disciplinis instituendos curabat ac literis, in quibus sanē profecerunt plurimum. in his erant quatuor de Sedecię genere, admodum pulchri & egregio præditi ingenio, quorū nomina, Daniel, Ananias, Misael, Azarias. his Babylonius mutauit nomina, & pro Daniele Balthasarē, pro Anania Sedrachem, pro Misaele Mifachem, pro Azaria Abdenago appellari iussit: eosq; ob egregiam indolem & non mediocrem eruditionē uehementer charos habuit. Cumq; uisum fuisset Danieli cū cognatis uictitare durius, & à regię & mēse abstinere edulij, atq; adeò ab animatis omnibus, accesserūt Aschanē eunuchū qui curę eorum erat præpositus, rogantes ut quę mittebātur à rege in suos usus conuerteret, ipsis legumina tantū & palmulas in alimēta præberet, & si quid aliud præterea uellet inanime. se em̄ alijs fastiditis talem uictū appetere. ille uero ait se gratificari eis cupere, sed uereri ne hoc rex deprehēdat extenuatis ipsorum corporibus, & immutata specie, q̄ necesse sit ut habitudo & color rationi uictus respondeat: idq; magis fore conspicuū ex collatione aliorum qui alantur delicatius: atq; ita propter eos adduci se posse in capitis periculū. Itaq; nacti Aschanem non admodū difficilem, persuadēt ut saltem per decem dies hoc eis permittat experiendi gratia: q̄ si corpora eorum nihilo deterius inde habuerint, in eodē uictu perseuerare, qui cōpertus sit innoxius. sin autē detrimentū aliquod inde acceperint, minus speciosi facti q̄ alijs, ad pristinā diētā eos reduceret. ut uero apparuit non solū nō lēdi eos talibus, sed habitiores præ alijs & maiores inde fieri, ut cū eis nō essent cōferendi qui cibus uescebātur regijs, sed Daniel cum socijs potius delicatā uitā agere uideretur, ex eo tēpore secure Aschanes partes quę de regia mēsa mittebātur pueris, sibi retinebat, & illis apponebat quę iam diximus. Illi uero utpote puros iā habētes animos & ad percipiēdas discipli-

XII
Dan.

disciplinas idoneos, atq; etiam firmiora ad laborem corpora q; neque illi læderentur aut grauarentur uarietate deliciarum, neq; hæc simili de causa emoluerentur, facile omnem perdidicerunt doctrinā tam Hebraicam quā Chaldaicam: sed præcipue Daniel peritus talium artiū, coniectandis quoque somniorum significationibus studuit, uisiones etiam diuinas uidere solitus. Exa-
 Dan. 2 cto autem biennio post Ægypti populationem Nabuchodonosorus cū uisisset mirandam uisionē, cuius etiam euentum deus ei in somnis indicauerat, mox ut è stratis surrexit eius oblitus est. Accersitis igitur Chaldæis, & magis ac uatibus, ait se somniū uidisse, & quoniam oblitus sit quale fuerit, uelle ut & somnium sibi indicent, & eius significationem. Illis autē respondentibus hoc supra humanas uires esse, q; si exponeret uisionem somnii, pollicentibus interpretationem, minatus est mortem nisi somniū etiam indicarent: & cum negarent se id posse, necari omnes imperat. Tum Daniel audito quod omnes sapientes iussisset occidi, & inter hos se quoq; cum suis cognatis esse in periculo, adiit Ariochū regii præfectū satelliti: rogauit q; causam cur ita rex statuisset in omnes sapientes & magos atq; Chaldæos animaduerrere: & cognito q; cum oblitus esset somnii, iussissetq; eos id sibi indicare. nec illi potuissent, ad iram commotus sit, impetrauit ut præfectus unius noctis dilationem magis à rege peteret. spem enim sibi esse, deum ea ipsa nocte exorātū indicaturum esse id somnium. quæ Danielis postulata cum per Ariochū regi essent renunciata, iussit cædem magorum differri, tantisper dum huius promissi fidem experiretur. puer uero cum socijs digressus in suum cubiculum, per totam noctem supplex deū precibus sollicitauit, ut rem sibi aperiret, & magos cum quibus & ipsi periclitarentur, ab ira regis eriperet, manifestata sibi uisione quā rex præterita nocte uisam elabi è memoria passus sit. Deus autē & periclitantes miseratus, & Danielis sapientia delectatus, tam somniū quā eius interpretatiōnem ei notam reddidit, ut hanc per eum rex cognosceret. Ille hac reuelatione lætus, surgens fratribus eam indicat, iam desperantibus uitam, & tantum de morte cogitantibus: hortatur que ut tranquillo sint animo, & de uita melius sperare nō dubitent. Cum quibus actis deo gratijs quod ætatem eorum esset miseratus, Ariochum adit initio diei, rogans ut se ad regē ducat; indicaturum ei somniū quod proxima ante hanc nocte uiderat. Ad quem ingressus primū deprecatus est eam opinionē, quasi ipse Chaldæis & magis esset sapientior, quod nemine illorum ualente inuenire somnium, ipse id esset indicaturus. non enim sua peritia, uel quod intellectu alios præcellat, id fieri: sed deus: inquit, nos de uita periclitantes miseratus est: roganti q; mihi pro mea populi-
 rium q; uita, & somniū & eius significationē aperuit. neq; em̄ tam me sollicitū habuit ea tristitia, q; à te indigni uita essemus iudicati, q; metus de existimatione tuæ gloriæ, cum tot uiros bonos & honestos necari iuberet, id q; iniuria, q; non esset humana sapientia cōprehensibile quod mandabas, solo deo ualēte præstare quod cuperes. Ergo cū hæc te cura teneret, quis nā post te positurus esset orbis imperio, dormiēti tibi deus uolēs oēs regnatorios ostendere, tale immisit somniū: uidebaris tibi uidere statuā grandē stantē, cuius caput erat aureū, humeri ac brachia argētea, uēter & femora græa, crura ac pedes ferrei. deinde saxū uidisti abruptū à mōte in statuā illā incidere, & hanc deiectā cō-
 terere

terere, ut nulla eius pars maneret integra, sed aurum, argentum, æs & ferrum abiret in minutiolem farina puluerem: eumq; ingruente uenti ui diffusum in terras diuersissimas. Saxum uero illud tam magnum accepisse incrementum, ut quantum est terrarum sua mole opprimeret. Et hoc quidem est quod uidisti somnium, quod in hunc modum interpretari oportet. Aureum illud caput te significat, & alios reges ante te Babylonios. duæ uero manus & humeri duo portendunt, q; à duobus regibus uestrum imperium delebitur. illorum quoq; imperium alius ab occidente ueniens tollet è medio, amictus armis æreis. Huius quoq; uires debellabuntur ab alio ferro simili, cui propter naturam ferri nihil poterit resistere, q; ea sit auro, argento ac ære ualidior. adiecit & de saxo interpretationem Daniel, sed mihi hoc narrare non libuit, cuius propositum est præterita, non etiam futura, scribere. quod si quis ueritatis audax non desistit inquirere, futurorum quoq; obscuros euentus cupiens discere, det operam ut Danielis librum perlegat, qui habetur inter sacras literas. Porro Nabuchodonosorus his auditis agnoscens suum somnium, attonitus est Danielis indole, & procidens in faciem, eum non aliter quam deum adorauit, diuinis iussibus dignatus honoribus. Nec hoc contentus imposito ei dei sui nomine, uniuersæ ditioni suæ præpositum esse uoluit, cum eorum simul eius consanguineos: qui ob hoc inuidiosi facti in periculum inciderunt, offenso rege propter causam talem. Rex fabrefacta aurea statua, alta sexaginta, lata sex cubitos, in campo magno Babylonis eam statuit: quam dedicaturus conuocauit ex omni sua ditione principes, eisq; mandauit, ut quamprimum tuba dari signum audierint, procidentes in faciem adorent statuam. quod qui non fecerit, poenam proposuit ut conijciatur in ardentis fornacis incendium. Cum igitur omnes audito tubæ signo adorarent eam statuam, Danielis cognati negauerunt se hoc facturos, q; nolent patrias leges transgredi. moxq; delati, & in ignem coniecti diuina seruari sunt prouidentia, & præter omnium opinionem euaserunt mortis periculum. Ignis enim eos non attigit, sed quasi sentiens iniuste in fornacem coniectos, percipit, & non exeruit uim suam in iuuenes, deo inuicta flammis faciente horum corpora: quæ quidem res magis etiam eos regi commendauit, q; probos & deo charos esse animaduertit: quo factum est ut semper in maximo apud eum honore haberentur. Non multo deinde post, rursus aliud dormiens rex uidit insomnium, q; priuatus regno uitam acturus esset inter bestias, & post exactum eo modo septennium, denuo restituendus esset in pristinum imperium. quo uiso rursus conuocatis magis percontatus est quid significet. Eius intellectum nemo alius inuenire & regi indicare potuit, solus Daniel quid portenderet coniectura assecutus est: & qualē hic prædixit, talis etiam euentus affuit. nam cum in solitudine tempus predictum exegisset, nemine septennio toto audente inuadere dominiū, exorato deo rursus in regnum suum restitutus est. Nemo autem mihi uitio debet uertere, quod hæc ita ut in antiquis libris inuenio, scriptis meis infero. Talibus enim criminatōribus dudum occurri in initis huius historie, palam profitens me tantum Hebraicorum uoluminum in græcā linguā interpretē: & quæ illic continentur bona fide relaturum me promisi, nec addentem quicquam de meo, nec auferentem etiā. Cæterum Nabuchodonosorus cum regnasset annos XLIII, uitā finit, uir industrius, & prioribus regibus longe fortunatior. Me-

minit

XIII minit eius & Berofus in tertio rerum Chaldaicarum libro his uerbis. Pater autem Nabuchodonosorus audito q̃ Satrapa quem Ægypto & cauæ Syriæ Phoenicæq̃ præfecerat, à se defeciffet, cum non posset amplius ferre labores militiæ, tradita iuniori Nabuchodonosoro copiarū parte, iussit hunc contra illum proficisci. qui collatis signis cum defectore congressus, & ipsum deuicit, & regiones eius ad suum imperiū retraxit. Interea pater Nabuchodonosorus apud Babylonem morbo absumptus est, cum regnasset annos **xxi**. Nabuchodonosorus uero nō multo post patris morte cognita, & constitutis Ægypti ac reliquatū regionū negotijs, demandata q̃ amicis cura captiuorū Iudæorū, Syrorū, Phoenicū & Ægyptiorū traducendorū in Babyloniam cum exercitu & impedimentis, ipse cum paucis per desertū Babylonē properauit. Et cum assumpsisset regni administrationem, quæ interim penes Chaldæos fuerat, & ab eorum primo seruata erat in eius reditū, factus est totius paterni imperij dominus. ac primum omniū captiuos recēs adductos per opportuna Babylonie loca in colonias distribuit: deinde spolijs bello partis Beli templū & alia quædam magnifice exornauit. auxit etiā & reparauit antiqua urbis edifica, munito & fluminis alueo, ita ne hostes eo possent uti ad ciuitatis incōmodum. Tres quoq̃ murorū ambitus intra urbē extruxit, & totidē foris circum dedit, omnes è coctilibus laterculis. cumq̃ memorabilibus operib. ciuitatem munisset, & portas in templorū modū ornasset, paternæ regiæ contiguā extruxit aliam regiā, cuius substructiones & reliquā magnificentiā forte superuacaneū esset dicere: unū silere nō possum, quòd tam amplū & superbum edificium intra quindecim dies absolutū est. In hac regia moles saxeas fornicibus suspendit, montiū speciem referentes, superne consitas uarijs arborū generibus, atq̃ ita celebratos illos pensiles hortos absoluit, eo quòd uxor educata in Media concupisset quandā patriæ suę similitudinē. Horū hortorum etiam Megasthenes in quarto rerū Indicarū uolumine meminit, ubi ostendere conatur quòd hic rex uirtute & rerū gestarū magnitudine Hercule longe à tergo reliquerit. subiugasse enim eum & urbē Africæ primariā, & bonam partē Hispaniæ. Sed & Diocles in secundo rerū Persicarum libro eius regis mentionem facit, & Philostratus tam in Phoenicū quàm in Indorum historijs, quòd hic rex per tredecim annos Tyrū oppugnauerit, regnante apud eam urbem Ithobale. Atq̃ hæc sunt quæ de hoc rege apud historicos inuenio.

De successoribus Nabuchodonosori, & quòd Cyrus eorum imperium in Persas transtulit, & quomodo se tum res Iudæorum apud Babylonios habuerint. Cap. **XII**

PAETERVM post Nabuchodonosori obitū Abilamarodachus eius filius regnū suscepit, qui mox Hierosolymorū regem lechoniam è uinculis dimisit, & inter necessarios amicos habuit, multis muneribus donatum, & apud Babylonē regiæ suæ præfectum. Pater enim eius fidem nō seruauerat lechonix, qui se ei cum uxoribus & liberis tota q̃ cognatione sponte tradiderat, respectu solius patriæ, quam nolebat per uim expugnatam dirui, sicut antè diximus. Abimalarodacho post decimum octauum regni sui annū defuncto Niglifar filius successit, cumq̃ regnasset annos quadraginta, uitā cum morte mutauit. continuata deinde successione ad Laborsordachū filium regnū peruenit: apud quem cum nouem tantū mensibus hæsisset

fisset, post mortē eius transijt ad Balthasarem, qui Babylonij Naboandel nominatur. Huic bellū intulerunt Cyrus Persarū rex & Darius Medorū, à quibus dum intra Babylonē oppugnatur, mirabilis quædā & prodigiosa uisio ei cōtingit. Discumbebat cœnans in ampla quadā aula, magno apparatu uasorum argenteorū quæ regiæ mensæ adhiberi solent, accumbentibus etiā concubinis & purpuratorū præcipuis. Deinde cum ita collibuisse, iubet è suo tēplo afferri uasa dei, quæ spoliatis Hierosolymis Nabuchodonosor in usum suū uertit uertere, in dei sui tēplo reposuerat. Ipse uero iam mero calens ausus est ex eis potare, uerba interim contumeliosa in deū proferens: & ecce tibi uidet manū è pariete prominentem, & in eo syllabas quasdā scribentem, qua uisione territus cōuocauit magos & Chaldeos, & totū hoc genus quod apud Barbaros prodigiorū & somniorum interpretationem proficitur, postulans ut sibi enarrent id quod erat scriptum. magis autem negantibus se eius intellectum inuenire, rex ob rei nouitatē mœstus ac sollicitus, præconis uoce per totā suam ditionē publicauit: quicuncq; mentem earum literarum interpretari posset, daturū se ei torquē aureū, & purpureæ uestis usum, quali Chaldaeorum reges utuntur, atq; insuper tertiam regni sui partē. Post hoc præconium maior etiam fit magorū concursus, certatim sensum literarū scrutantibus, nihil tamen proficientibus. Videns autē tristem hac de causa regem eius auia, solari eum cœpit, dicens esse quendā captiuū ludæū per Nabuchodonosorum uastatis Hierosolymis adductū, uirū sapiētem, qui possit obscura & soli deo nota perquirere. hūc Nabuchodonosoro quæ opus erat interpretatum, cū id eo tēpore posset alius nemo, rogabatq; ut accito illo percōtaretur quid sibi uelint hæ literæ, ut coarguata cæterorū inscitia, etiam si triste sit, prodigiū id intelligatur. His auditis Baltasar accersit Danielē: & præfatus se rescuisse de eius sapientia, deq; spiritu diuino quem habeat, & q; solus sit idoneus interpretandis quæ aliorū cognitionē effugiunt, rogauit ut sibi enarret quid scriptura illa significet, pollicens operæ præmiū usum uestis purpureæ torquemq; aureū, & ditionis suæ partem tertiam, ut sapientia eius insignita talibus honoribus, illustris fiat apud omnes qui honoris causam sciscitando cognouerint. Daniel autē recusatis muneribus, q; his diuinitus concessa sapientia corrūpi nequeat, sed indigentes gratis iuuare parata sit, ait scripturam hanc uite finem prædicere: eo q; ne proauū quidem calamitate, quam ille incurrit ob contemptum numinis, doctus sit pietatē colere, & nihil moliri quod sit supra naturam hominis. Nabuchodonosorū enim ob impietatē damnatū ad uictū ferinum, post multas preces miserante deo restitutū ad hominū conuersationem & pristinū imperium, ac deinde per totā uitā agnouisse & laudasse dei uirtutē & prouidentiam. hunc uero oblitum domestici exēpli, uoces impias iactasse in deū, & potasse è sacris uasis unā cum suis pellicibus. Ob hæc iratū deū per has literas denunciare qualē sit habiturus uitæ exitū. Sic enim interpretanda singula. Mane, hoc est numerus, significat dinumeratū esse iam dierū tuæ uitæ ac regni numerū, & perbreue tēpus superesse. Thecel, quod est pōdus, appensum à deo regni tui tēpus iam ad finē uergere. Phares, quod est fragmen, fracturū deū tuū regnū, & partes eius in Medos ac Persas distribuendas. Hac interpretatione accepta rex nō poterat nō uehemēter tristari, attamē Danieli Ioseph.

A suam

XIII
Dan. 6

suam munificentiam non subtraxit tanquam malorum prenuncio, sed dona quæ pollicitus est exhibuit, sic cogitans, quod non bona audierit, sui fati culpam esse, non prophetæ: imò illum boni uiri officio functum esse, qui sic interpretatus sit ut erat euenturum, tametsi parum lætus euentus sequeretur. Non multum autem abijt temporis, dum & ipse & urbs in Cyri Persarum regis potestate deuenit. Sub Baltasare enim capta est Babylon, anno regni eius decimo septimo. Hic finis fertur posteriorum Nabuchodonosori. Darius autem cum exstingeret Babyloniorum imperium, adiutus à Cyro suo cognato, annum agebat sexagesimum secundum, qui fuit Astyagis filius, apud Græcos alio uocatus nomine. Hic etiam Danielē prophetam assumptum secum duxit in Mediā, eumque in maximo honore apud se habuit. erat enim unus ex tribus summis satrapis, qui sub se habebant alios CCCLX satrapas. tot enim à Dario primum instituti sunt. Itaque cum tam charus & honoratus apud regem esset, ut qui ei tanquam diuino libenter de quouis negotio consulti pareretur, non effugit cæterorum inuidiam, quemadmodum fieri solet inter eos qui aliquem sibi à rege præferri non patiuntur æquo animo. cumque æmuli occasione calumniæ contra eum quærerent, nullam unquam eis præbuit. cum enim esset contemptor pecuniarum & omnium munerum, turpe sibi ducens etiam pro beneficio licitam gratiam recipere, nullam accusandi ansam inuenire poterant. nec tamen destiterunt quærere quomodo honore deiectum ex medio tollerent. & cum animaduertissent Danielē quotidie ter deo supplicare precibus, commenti sunt occasionem qua eum possent perdere: aditoque Dario renunciant ei, uisum esse satrapis eius & principibus, per triginta dies populo dari intermissionem: quibus nec ab ipso, nec à quoquam hominum aut deorum quicquam precari liceat: & si quis contra hoc commune decretum faxit, eum in foueam leonum conijci. Rex uero non perspiciebat eorum malitiam, quod Daniel hoc commento peteretur, ait sibi placere hoc decretum: pollicitusque se id confirmaturum, edictum proposuit in publicum quo satraparum decretum promulgabatur. Id cum omnes præ metu seruare conarentur, magnū fuit ubique silentium. Daniel uero nihil hæc curabat, sed more solito stans in conspectu omnium, adorabat deum suum & deprecabatur. Tum satrapæ nacti occasionem quam dudum captauerant, regem adeunt propere, Danielēque accusant, quod contempto edicto solus ex omnibus deos precari ausus sit, idque non ob pietatem, sed ob hoc ipsum quod obseruari se sciret ab æmulis. Et cum regem ob nimiam erga Danielē beneuolentiam etiam mandati sui contemptori facile ueniam daturum crederent, hoc ipso magis accensi ad inuidiam, inflexibiles ad clementiam, postulauerunt ut iuxta latam legem conijceretur in leonum foueam. Darius autem sperans ope diuina eripiendum à bestiis, hortatus est eum ut præsentem casum æquo ferret animo: & postquam eò coniectus est, cum obsignasset lapidem qui ori foueæ incumberebat uice hostis, domum reuersus est: totamque eam noctem sine cibo & somno exegit de amici salute sollicitus. diluculo autem surgens ad foueam se contulit: & inuēto illeſo signaculo quo lapidem obsignauerat, per apertam fenestram superne Danielē inclamauit, quærens an adhuc saluus sit. Ad quam uocem cum ille responderet illæsum se & incolumem, iussit eum ex fouea bestiarum extrahi. inimici uero eius uidentes ei nihil mali accidisse, noluerunt hoc dei prouidentie tribuere, sed causam referentes in leonum saturitatem, ausi sunt etiam apud regem hoc asserere. at ille offensus eorum malitia, iussit multum

tum carniū obijci leonibus, & illis iam saturatis inimicos Danielis in foueā conijci, ut appareat si propter saturitatē eos non attingat, ac tum demum euidentissimū fuit uatem ope diuina esse seruatum. nam nemini ex eis pepercerunt, sed non secus ac si fuissent famelici, & alimentis caruissent, sine mora eos dilaniauerunt. acuit autē ferarū rabiem non uexatio famis quæ iam eis exempta fuerat, sed obiectōrū malitia, deo sic uolente, ut ne bruta quidem eam impunitam sinerent. Cum igitur ad hunc modū uatis insidiatores perissent, Darius rex per totū suum imperium nuncios dimisit qui Danielis deū prædicarent, hunc esse solū uerū & omnipotentem deum asseuerando. ipsum deinde uatem in maiore etiam quā antē honore habuit, primum inter amicos locum ei tribuens. qui cum ab omnibus deo charus existimaretur, & propter hanc de se opinionē esset illustrissimus, ædificauit apud Ecbatana Mediæ turrim, opus pulcherrimū, & singulari admiratione dignū, quod in hodiernum usque durat, & spectantibus recentissimæ structuræ uidetur, ac si ea ipsa die qua spectatur esset absolutum: tantam nouitatis speciem, & tam integrā pulchritudinem habet, nihil omnino à tam longo tempore læsam, præter aliorum ædificiorum cōsuetudinem, quæ æque atque homines uetustatis iniuriam sentiunt, nec firmitatē solū, sed etiam decorem sensim deperdunt. Mos autē durat usque in præsens tempus ut in ea turri sepeliantur Medorū reges & Persarum atque Parthorum: eiusque custodia sacerdoti Iudaici generis hodieque conceditur. Quod autē in hoc uiro præcipua dignum est admiratione, silentio nō præteribimus. omnis enim eximia felicitas ut prophetæ excellentissimo ei cōtigit, & uiuenti tam apud reges quā apud populū gratiofo, & post obitū sempiternam memoriā consecuto. libri enim eius quos conscriptos reliquit, etiā nunc apud nos leguntur, qui nobis certā fidem faciunt, quod deus cum eo colloquia miscuerit. non solum enim futura prædixit quemadmodū alij prophetæ, uerum etiam tempus quo euentura essent præfiniuit. & cum alij prophetæ calamitates prædicerent, ideoque malam gratiam apud reges & multitudinē uulgarem inirent; hic bonarū rerum uates fuit, ut propter faustam ominationem quidē beneuolentiam omniū sibi conciliaret, propter euentuum uero certitudinē fidem sibi apud uniuersum mortalium genus cōpararet. Extat enim in eius scriptis unde maxime illius prophetiæ certitudo potest colligi. ait enim se apud Susa priamariam Persidis urbem cum sodalibus prodisse in campū, & ibi terræmotu repentino exorto, diffugientibus metu amicis solum esse derelictum, seipsum quoque consternatū in faciem & manus procidisse. ibi accessisse quendā excisantem se & iubentem ut surgeret ac uideret quæ post multa secula euentura essent suis ciuibus. surgenti deinde ostensum esse arietem magnum enata habentem multa cornua, & in his ultimum ceteris celsius. uersis deinde ad occidentem oculis, uidisse se hircū delatū per aerem concurrisse cum ariete, & bis cornibus ictum prostrauisse humi & cōculcasse pedibus. deinde uidisse enatum è fronte hirci cornu maximū, quo defracto erupisse pro eo quatuor alia, obuersa in uentos singulos. & ex his etiam aliud minus exortū scripsit, quod postquam esset adultū, deus qui hæc ostendebat dixit gesturū bellum contra gentem ipsius, & urbē ui expugnaturū, & ceremonias templi conturbaturū, sacrificiaque uetiturum per dies MCCXCVI. hæc est uisio quā in cāpo apud Susa

Ioseph.

A 2 se

se uidisse scripsit: eam'q; deum sic interpretatū esse. Arietē significare Persarū & Medorū regnā, cornua uero futuros in his reges, & horū ultimū designari per cornu ultimū. hunc em̄ fore diuitijs & gloria praestantissimum. Per hircum uero indicari, & fore aliquē ē Græcorū regibus, qui cum Persa bis cōgressus eū praelio superet, totūq; eius imperiū occupet. Per cornu uero illud magnum ex hirci fronte extans primū regem significari, & per aliorum quatuor pro illo pullulationē, & ad quatuor terræ tractus singulorum uersionem, successuros ostendi, post primi regis mortē, & regni inter eos partitionem. hos neq; filios eius neq; alioqui ad cognationē ipsius pertinētes, multis annis per orbem habitatū regnatos: ex hisq; exoriturū quendā regē, qui bellū gerat cum gente Iudæorū & legibus, & formā institutæ iuxta has reipub. auferat: spoliatoq; templo uictimas in id induci per trienniū prohibeat. quæ quidem calamitas genti nostræ sub Antiocho Epiphane accidit, ita ut futurū Daniel ante multos annos scripserat. Eodem autē modo scripsit & de Romanorū imperio, & quantam uastitatē illaturi essent nostris hominibus. Hæc omnia diuinitus sibi demonstrata scripto tradidit, & posteris legenda reliquit, ut uidentes euentum non discrepare à prædictionibus, Danielē mirentur ob tam insignem honorē illi à deo habitū: simulq; Epicureorū error coarguatur, qui prouidentia ē uita eijciunt, & deo regimen rerum nolunt permittere, nec credunt uniuersitatē à beata illa & immortali essentia uel conseruari uel gubernari, sed sine rectore & curatore mundum suo pte impetu ferri asseuerant. qui si ita ut illi autumant careret præside, quemadmodū naues sine gubernatoribus uidemus procellis & fluctib. obrui, currusq; aurigis destitutos euerri ac confringi, ita & ipse perderetur immoderato impetu. Quamobrē dū Danielis uaticinia cōsidero, nō possum nō damnare istorū inscitia, qui deo negant curæ esse res mortalium. qui enim fieri potuit ut prophetijs eius respōderet euetus, si temere in mundo gererētur omnia? Verū ego hæc ita ut inueni in literas retuli, q; si quis mauult diuersam opinionē sequi, id per me quidē erit illi integrum.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER VNDECIMVS.

Cyrus Persarum rex Iudeos Babylone dimissos pristinas sedes permittit repetere, collata eis in edificationem templi pecunia. Cap. I.

1 Esd. 1
2 Esd. 2

PRIMO aut anno regni Cyri, qui fuit trāsmigrationis nostre Babylonicæ septuagesimus, miseratus est deus captiuitatē & calamitatem erumnosi illius populi: & sicut illis per Hieremiam prophetam ante dirutam urbem prædixerat, quod postquā seruierint Nabuchodonosori eiusq; posteris per annos septuaginta, rursus eos restitutus esset in patriam, & edificato templo redituri essent ad felicitatē pristinam, ita eis omnia præstitit. Excitato enim ad id Cyri animo, effecit ut ille in hunc modum

modū per uniuersam Asiā scriberet: Hæc dicit Cyrus rex: Quoniā me deus maximus orbis regem cōstituit, hunc illū esse credo quem Israelitarum adorant populus. Is enim meū nomen per suos prophetas prædixit, & quod templum eius ædificaturus sim Hierosolymis in terra Iudæa. Hoc autē Cyrus cognouit ex lectiōe libri qui Esaiæ prophetias continet, ducentis & decem annis ante ipsius ætatem conscriptas. Hic enim secretū hoc deū sibi indicasse dixit, quod uellet Cyrū, quem multarū ac magnarū gentium regem declaraturus esset, remittere populū suum in terram Iudæam, & templum suum ædificare denuo. Hæc Esaias prædixit centū quadraginta annis anteq̃ templum deuastatū est. Quibus lectis rex admiratus uatis diuinitatē correptus est cupidine exequēdi quæ scripta legerat: conuocatisq̃ clarioribus apud Babylonem Iudæis, ait se illis permittere ut proficiscātur in patriā, urbemq̃ Hierosolyma & dei templū ædificēt denuo. Nā & ipsum deū futurū illis auxilio, & se scripturū uicinis Iudææ ducibus ac satrapis, ut conferant eis aurum & argentum ad templi fabricam, & uictimas ad sacrificia. Hoc mandato à Cyro accepto, duarum tribuū principes, Iudæ & Beniamiticæ, simulq̃ leuitæ & sacerdotes, propere Hierosolyma se cōferunt: multi enim maluerūt manere apud Babylonē, non sustinentes possessiones suas relinquere. Quò cū peruenissent, omnes amici regij fuerūt eis auxilio, cōferebantq̃ ad templi structurā aliq̃ aurum, argentū aliq̃, nōnulli pecudū & equorū multitudinē: soluentesq̃ uota quibus damnati fuerāt, offerebāt solennes uictimas, quasi urbē denuo conderent, & pristinū patrij ritus usum reciperent. Nam & uasa quibus olim templū spoliauerat Nabuchodonosorus, per Cyrū tunc è Babylone remissa fuerant. ea Mithridati ærarij regij præfecto tradita sunt perferenda ad Abassarē, asseruanda apud eū dum templū edificaretur: cui mandatū est q̃ primū id absolutū esset, mox ea sacerdotibus & magistratib. populi redderet in templū restituenda. quin & epistolā ad Syriæ satrapas in hæc uerba scripsit. Rex Cyrus Sisinæ & Sarabasanæ s. Iudæis qui regionē meam habitant permisi, ut quicunq̃ uellent in propriam patriā reuersi urbem denuo conderent, & templū dei Hierosolymis ædificarent eodē quo prius loco. nisi autē eò etiā ærarij mei præfectū Mithridatem, & Zorobabilem principē Iudæorū, ut fundamētis iactis templum superstruant altitudine cubitorū L. x. & totidē latitudine, faciantq̃ tres ordines è lapide polito, & unū ligneū è materie quā fert ea regio: similiter & altare super quo sacrificent deo: quos sumptus omnes de meo uolo fieri. Vasa quoq̃ quæ Nabuchodonosorus rex de tēplo prædatus est, mitto per Mithridatē ærarij præfectū & Zorobabelē Iudæorū principem, ut ea perferant Hierosolyma, & in templū dei restituāt: quorū numerus est hic: psycteres aurei L. argentei cccc. thericlea pocula aurea L. argentea cccc. situlæ aureæ L. argenteæ D. libatoria aurea x x x. argentea ccc. phialæ aureæ x x x. argenteæ MM cccc. præterea uasa alia magna mille. Cōcedo etiam eis eosdē redditus quos maiores eorum soliti sunt accipere, in præcium pecudum, & uini & olei drachmas ducentaquinq̃ millia quingentas, & in similiam artabas duo millia quingentas, atq̃ hæc è Samariæ tributis præberi uolo. immolabuntq̃ sacerdotes has uictimas iuxta Moysis legem. Hierosolymis, & inter sacra precabuntur deum pro salute regis eius que generis, ut regnum Persarum incoloseph.

lume maneat. Qui uero per inobedientiam hæc mandata nostra irrita habuerint, eos in crucem agi uolo, & facultates ipsorum fisco nostro attribui. Atque hoc fuit epistolæ argumentum. Numerus autem eorum qui è captiuitate conuenerant Hierosolyma XLII millia fuere, & insuper CCCCLXII.

Regij duces & satrapæ Iudeos ab ædificatione templi prohibent.

Cap. II.

II
2 Esd. 4

H dum templi fundamenta iaciunt, & in hoc ædificando toti sunt, circum finitimæ gentes, præcipue Chuthæi, quibus olim è Perside ac Media traductis Salmanasar Assyriorum rex in Samaria Israelitis inde sublatis nouas sedes dederat, rogabant satrapas & eos quibus cōmendata erat hæc ædificatio, ut Iudæos impedirēt, quo minus urbē ac templū instaurare ualeant. Illi uero pecunijs etiā corrupti, uendiderunt Chuthæis suam circa demandatū officiū cessationē & negligentiam, Cyro nesciente utpote distracto in alia negocia, qui demū Massagetico bello perijt. Cambyse deinde in paternum principatū succedente, ex Syria & Phoenice Ammanitarumq; & Moabitarū ac Samaritarum regionibus redditur ei talis epistola. Domine, serui tui, Rathymus commentariensis, & Semelius scriba, & magistratus Phoenices ac Syriæ. Cognoscere te oportet rex, q̃ Iudæi qui Babylonem traducti fuerant, in regionem nostrā uenerunt, & ciuitatē ob defectionē merito deletam restituant, forumq; rerū uenaliū: reparant etiam mœnia & templum extruunt. quod si ita pergere sinantur, scito eos nec tributa persolutores amplius, nec imperata facturos. opposcentes enim seip̃os regibus imperare potius quàm seruire conabuntur. Quando igitur iam seruet templi ædificatio, uisum est nostri officij non dissimulare hoc negotium, & admonere ut inspicias maiorū tuorū cōmentarios, inuenturus in eis Iudæos regū desertores & hostes, urbemq; ipsorū ob hoc crimen desolatam ac dirutā. quin hoc quoq; admonendus es, q̃ si hæc urbs incolatur denuo, mœniumq; ambitum absoluat, intercludetur tibi uia in Phoenicen & cauam Syriam.

Cambyses Iudeos ab ædificando templo omnino prohibet.

Cap. III.

C AMBYSES autē lecta epistola, cū esset alioquin etiā natus ad malitiā, grauiter cōmotus rescripsit hoc modo. Rex Cābyses Rathymo cōmentariēsi, & Belfemo, & Semelio scribē, & reliquis Samariæ ac Phoenices habitatorib. hæc dicit. Lectis quas misistis literis, iussi inspicere maiorū meorum cōmentarios, ubi inuentū est urbē istā semper inimicā fuisse regibus, habitatoresq; eius seditiosos perpetuò studuisse cōcitandis bellis & rerū nouitatibus. quodq; reges habuerint potētes ac uiolētos, qui cōtinuis tributorū exactionib. Phoenicē & cauā Syriā uexauerint. Ego igitur iubeo nō permitti Iudæos urbē denuo cōdere, ne per hanc occasionē crescat eorū malitia, qua cōcitati hæctenus rebelles fuerūt regibus. His literis perlectis Rathymus & scriba Semelius cū collegis euestigio cōscensis equis properarūt Hierosolyma, ducentes secū magnā hominū multitudinē, prohibuerūtq; Iudæos ne urbē & templum ædificare pergerent. Itaq; dilatum est id opus per annos 1 x. usq; in secundum annū regni Darij Persarū regis. Cambyses enim cum per sexennium regnasset, subacta interim Ægypto, reuertens ab ea expeditione, apud Damascus est mortuus. Sublatis deinde Magis qui post eius obitum regnum per integrum annum occupauerant, septem illæ Persarum familiæ Hytaspis filium

filium Darium communibus suffragijs regem declarauerunt.

Darius Hystaspis filium Iudeis templum edificat.

Cap. IIII.

Is adhuc priuatus uouerat deo si regnū adipisceretur, quicquid sacro-
rum uasorū apud Babylonē esset, remissurū se in templū Hierosoly-
ma: & forte fortuna per illud tēpus uenerat ad eum à Hierosolymis
Zorobabel, qui captiuorū Iudæorū dux declaratus fuerat. nam erat uetus re-
gis amicus. quamobrem inter satellites cū alijs duobus assumptus, speratū ho-
norē cōsecutus est. Primo autē sui regni anno Darius splendido ac magnifico
apparatu excepit tā domesticos suos q̃ Medorū ac Persarū satrapas, prouin-
ciarūq̃ præsides ab Indis usq̃ ad Æthiopas, & præsectos copijs per cxxxvii
satrapias. Cumq̃ ad satietatē epulā, discessissent cubitū ad suū quisq̃ diuerso
riū. Darius post breuē in lecto quietē à somno relictus, nec ualēs redormisce-
re, coepit fabulari cū tribus satellitibus: & qui proponendā à se quæstionē ue-
rius ac prudētius soluerit, ei præmiū fore promisit usum purpuræ & aurei po-
culi. in cubatu quoq̃ ac tectatione usurū instrumēto aureo, & tiara byssina ac
torque aureo: & in cōfessu habiturū locū regi proximū, annumeratū inter gē-
tiles regios. post hæc promissa quærit ex primo num uinū maxime polleat, ex
secundo num reges, ex tertio nū mulieres, an fortē ueritas magis q̃ hæc omnia.
his ad inquirendū propositis siluit. Mane uero accersiuit megistanas & satra-
pas ac toparchas, residēsq̃ ubi solebat iura reddere, iubet satellitū illorū quēq̃
corā toto cœtu respōdere ad quæstionē sibi propositā quid ipsi uideatur ue-
rius. Tū primus eorū sic exorsus est uini prædicare potentiā. Viri illustrissimi,
equidē uino potētiae palmā tribuere haud dubito, dum eius uiriū hinc conie-
cturā capio. Animaduerto em̃ q̃ quorumuis potantiū mentē subuertit, & uel
regis animū sic afficit, ut nō secus q̃ puer aliquis parentib. orbus curatoris e-
geat: seruū quoq̃ suæ cōditionis oblitū ad dicēdi libertatē concitat, & paupe-
ri addit animos diuitis, mutat em̃ & regenerat animas quas subingreditur. nā
& calamitosorū extinguit tristitiā, & ære alieno atq̃ usuris oppressos facit ali-
quātisper uideri sibi omniū ditissimos, ut obliti sui nihil sonent humile, sed ta-
lētā crepēt, & alia fortunatorū uerba magnifica. præterea tam ducū q̃ regū il-
lis sensum ac metū eximit, & omnē amicorū ac familiariū memoriā. armat em̃
homines uel aduersus charissimos, eosq̃ facit uideri alienissimos. cūq̃ edor-
mito temeto per noctē sobrii fuerint redditi, surgūt om̃ino inscī quę eis per e-
brietatē patrata sunt. q̃ fit ut his argumētis persuasus, uinū ducā rē omniū lōge
potētissimā simul & uiolētissimā. Postq̃ primus prolata sua de uino sentētia
dicēdi finē fecit, tū secūdus coepit extollere potestatē regiā, huius uires asseue-
rās esse maximas omniū quę intellectu ac potētia prædita sunt. id conatus est
probare his ratiōibus. Omniū rerū penes homines esse imperiū qui & terras
& maria ad q̃scūq̃ usus seruire sibi adigūt. at ipsis hominib. reges imperitare,
eisq̃ quidlibet pro suo mādare arbitrio. proinde qui in fortis. animalū ha-
bēt dominiū, eorū uim ac uirtutē meritō existimādā insuperabilē. quid q̃ dū
ad bella & pericula subditos mittūt, oēs eorū imperata obsequēter faciūt, siue
dū per eos obijciūtur hostib. siue dū coguntur cū mœnib. ac turrib. atq̃ adeo
cū mōtib. ipsaq̃ rerū natura bellū gerere, ipsorū iussu parati uel occidi uel occi-
dere, dū ne uideantur à regijs mādatis usq̃ digredi: parata dein uictoria, belli

cōmoda uniuerſa ad regem redeunt. Iam uero qui alieni à militia dant agris colendis operam, poſt lōgos labores & ſudores cōparatis fructibus regi tributa perſoluunt: & quicquid ille iuſſerit, hoc neceſſario ſine mora perficitur. Interim ille expletus omnibus delicijs & uoluptatib. dormit in cubiculo, ex cubantibus ante fores ſatellitibus, & ceu uinctis metu nuſquā diſcedentibus. nemo enim audet dormiente illo relicto abire ad curanda propria negocia, ſed unam hanc curam putans neceſſariam, in hac una eſt aſſiduus. Et qui fieri poteſt, ut nō is ſit omniū potentiffimus, cui tanta hominum multitudo paret per omnia? His peroratis ſucceſſit tertius Zorobabel, dicturus de mulierib. & ueritate, quarum uis quanta ſit, quamq̃ prepolleat ceteris rebus omnibus, ſic docere aggreſſus eſt. Confeſſum eſt & uinū pollere plurimum, & regē cui omnes obtēperant, maior tamē eſt potentia mulierū. nā & rex per mulierē in lucē hanc productus eſt, & eos qui uites colendo uinū nobis afferunt, mulieres & educant & pariunt: nihil eſt omnino quod nō illis acceptum ferendum ſit. nam & ueſtimēta nobis texuntur harū opera, & rei domesticæ cura his eſt concredita: nec ullo pacto poſſumus carere ſceminis. ſed licet argento multo abūdemus & auro, precioſiſq̃ rebus alijs, ſimul atq̃ mulierē formoſam conſpexerimus, neglectis illis omnibus inhiamus in uiſe pulchritudinē, & libenter ei bonis cedimus, modò adamata forma frui liceat. Relinquimus etiam parentes ac patriam, & uel amiçiſſimorū ſæpenumero propter mulieres obliuiſcimur: ac ne cōmori quidē cum illis refugimus. addam & aliud argumentum earum potentix non minimū. quicquid terra mari ue lōgo labore quæſitum nōne totum hoc mulieribus committimus? Ipſum etiam regem tantarum rerum dominū uidi aliquando ab Apame Rapſacis Themafini filia, concubina ſua cædi alapis, nec hoc tantum ferre, ſed ut ſibi detractum diadema capiti illa ſuo imponeret, ridentem cum ridēte, & irata illa mcerentē, & adulatorie ſe ad affectus illius attēperando humiliter ſatisfacientem ſi quid eam offeſam animaduerneret. Interim dum ſatrapę mirabūdi ali j in aliorum uultus inter ſe mutuo conijciunt oculos, Zorobabel ad ueritatis laudes fecit tranſitū. Dixi, inquit, & declarauī quantū mulieres polleant, uerū tamē nec hę, nec rex ueritati ullo modo cōferendus eſt. Nam cū terra ſit maxima, cælū item immenſæ altitudinis, & ſol celeritatis ineffabilis, cumq̃ hæc dei uoluntas gubernet ac moueat, qui deus iuſtus eſt & uerax, cōſequitur ut ueritas ſit rerū omniū lōge potentiffima, contra quā iniuſtitia nihil omnino ualeat. præterea reliqua omnia quantumuis pollere uideantur, mortalia ſunt, & celeres habent exitus, ueritas uero immortalis eſt atq̃ ſempiterna. Quin & ea quæ ab illis percipimus, nec mortalia ſunt, nec iniuriæ temporū aut fortunæ reciprociſ uicibus obnoxia, ſed iuſta & legitima, ſecretaq̃ ab omni labe iniuſtitix. his dictis Zorobabel ſermoni finem impoſuit. Acclamante uero auditorio q̃ dixiſſet optimè, & q̃ ſola ueritas uim omnis ſen j uel mutationis expertē habeat, iuſſit eū rex poſtulare aliquid ex his quæ paulo ante ultro fuerat pollicitus. Libēter enim ſe conſeſſurum, ut uiro ſapienti, & qui prudentia uincat cæteros. quare poſthac, inquit, aſſeſſor meus eris, receptus inter cognatas mihi neceſſitudines. His auditis admonuit eū uoti, quo ſe obligauerat ſi adipiſceretur poteſtatē regiā: id aut̃ erat, denuo condere Hieroſolyma, & ibi dei templū inſtaurare, ac deinde ſacra

sacra uasa olim per Nabuchodonosorū inde sublata, & Babylonē perlata, restituerē. Hæc est, inquit, mea postulatio, quā nūc mihi permittis, sapientē me uirū iudicans. Tum rex lætus assurgens excepit eū osculo, moxq; scripsit III. toparchis & satrapis, iubens eos deducere Zorobabelē, eosq; qui unā profecturi erant ad instituendam & absoluendam templi fabricā. Mandauit etiam per literas Phœnices ac Syriæ magistratibus ut materiam cedrinā in Libano excisam deportarent Hierosolyma, & instaurantē eam urbem adiutarent: in quib. literis hoc quoq; adscriptū erat, iubere & uelle regē liberos esse omnes Iudæos quotquot ex captiuitate Hierosolyma postliminio redierint. & procuratores suos ac satrapas uetuit quicquam in regiones usus à Iudæis exigere: & quantumq; agrorum occupare ualeant, permisit eos immunes à tributis colere. Idumæis etiam & Samaritis atq; Syriæ caue habitatoribus imperauit, ut agros qui aliquando Iudæorū iuris fuissent antiquis possessoribus redderēt, atq; insuper 1 talenta in fabricā templi conferrent. ipsis autē iuxta patrias leges sacra facere permisit, & quæ in hunc usum essent necessaria, sacrasque uestes in quibus pontifex & cæteri sacerdotes rem diuinā faciūt, de suo præberi uoluit, necnō etiam organa quibus Leuitæ sacros hymnos accinūt. & custodibus urbis atq; templi certas terræ portiones assignari iussit, ac in singulos annos pro alimētis certā pecuniā. deniq; de remittēdis sacris uasis, deq; Iudæorum restitutione, confirmauit omnia quæ prius Cyrus decreuerat. Zorobabel autē hanc gratiā à rege consecutus, q̄ primū egressus est regiā, suspiciens in cælum gratias agit deo, q̄ coram rege inter concertatores uisus sit sapientior, confitens totū hoc diuini esse beneficij: peractaq; gratiarū actione, precatus ut & in posterū propitius esse pergeret, Babylonē profectus est, lætū popularibus suis nunciū afferēs. Quo audito primū gratias egerūt deo pro redita sibi patria: deinde ad epulas & cōpotationes uersi, per huiusmodi hilaritates continuos septē dies exegerunt, ob receptā patriam ceu natalitiā festiuitatem denuo celebrantes. deinde duces Hierosolymitanæ profectionis ex sua quemq; tribu elegerunt, cōparatis & iumentis quæ uxores ac liberos ueherent: deducētib; que quos Darius ad hoc ipsum miserat, genialiter uiam emetiebantur hilares, personantibus omnia tibjs, & cymbalis perstreptentibus, prosequēte per lulum ac lætitiā & reliqua Iudæorum multitudine. nam certus numerus ē singulis cognationibus selectus proficiscebatur: quas nominatim percensere non libet, ne interrupta narrationis serie lectori tædium afferā. hoc tantū dicā cōpendio, fuisse pubertatē egressorū quater mille millia, & sexcēta uiginti octo millia, dūtaxat ex tribu Iudæ & Beniamitica. Leuitarum enim sequebātur quatuor millia & septuaginta. promiscuæ uero multitudinis puerorū ac mulierū numerus erat quadraginta millia DCCXLII. præterea Leuitici generis cantores aderant CXXVIII. ianitores CX. sacri serui CCCXXII. ad hæc qui dicebant se Israelitas, nec tamē poterāt approbare genus suū, sexcēti quinquaginta duo. reiecti sunt etiā ex ordine & honore sacerdotali quotquot duxerāt uxores, quarū genus nec ipsi indicare poterant, nec in Leuiticis & sacerdotalib. genealogijs inueniebatur. erāt autē numero DXXV. Sequebatur etiam seruitiorū multitudo septem millium CCCXXXVII. cantores etiam & cantatrices CCXLV. cameli CCCXXXV. iumenta DXXV. Dux autem

autem multitudinis quam modò recensui, fuit Salathielis filius Zorobabel, ex tribu Iudæ & stirpe Davidis natus, & cum eo Iesus Iosedeci pontificis filius, & Mardocheus ac Serebæus; hi duo tribulium suffragijs ad ducatum electi, qui etiam contulerunt in sumptus huius profectionis minas auri centum, argenti uero quinquies mille. atq; in hunc modum sacerdotes ac Leuitæ & pars quædam populi Iudæorū, qui tum apud Babylonē erat, ad habitanda Hierosolyma sunt deducti. reliqua uero multitudo paulisper discedentes profecuta, domos quisq; suas redijt. Septimo autē mense postquam Babylonem exiuerant, Iesus pontifex & Zorobabel princeps dimissis circum oppida nuncijs è tota regione populū Hierosolyma conuocauerunt, cupide ad mandatum eorum conuenientem: & ædificauerunt altare in quo prius fuerat loco, ad offerenda deo sacrificia iuxta leges per Moysen traditas. Quæ dum faciūt, non æquis oculis aspiciebantur à finitimis gentibus, quibus exosi erant omnibus. Celebrauerunt autem etiam Scenopegiam per idem tēpus, iuxta legislatoris præscripta, & post hæc oblationes & quotidiana sacrificia, uictimasq; sabbatorū atq; omniū sanctarū festiuitatū. tum qui uota uouerant, reddebāt ea sacrificantes à nouilunio mensis septimi. Deinde templi ædificationē sunt aggressi, expendentes multas pecunias in cæmentarios & fabros, & multum alimentorum in cibos eorum qui conuehebant materiem. Hoc enim Sidonē facile ac libenter faciebāt, trabes cedrinas de Libano deferentes, quibus mox in rates compactis, in Ioppensem portum eas perducebant, ita ut primum à Cyro, & tum iterum à Dario iussi fuerant. Hæc fiebant anno à reditu Iudæorum secundo, mense secundo, quando iactis templi fundamentis prima die Decembris cœperunt superstruere: præposueruntq; operi curando Leuitarū quotquot uigesimaliū annum attigerant, & Iesum cum filijs ac tribus fratribus, & Zolimielem Iudæ fratrem, Aminadabi filiū, eiusq; filios: quib. summa cura & diligētia cōmissum negotiū tractantibus, celerius opinione crescebat templi ædificiū. Id ubi factum est, accedentes sacerdotes ornati cum tubis, & Leuitæ Asaphicq; progenies canebant sacros hymnos, in Dei laudē à Davide quondā institutos. Sacerdotes autē & Leuitæ cognationumq; principes ætate prouectiores, qui & illud prius templū uidere meminerant magnum & opulentum, & hoc recens pro præsentium fortunarū tenuitate deterius fieri animaduvertebant, reputantes quantū ab illa prisca felicitate abesset, oborta inde mœstitia temperare à lacrymis nō poterant: uulgi autē contentum erat præsentis templo, ut quod nulla priorum temporum cōparatione seipsum cruciabat, nec ullū detrimentū factum quibat animaduvertere. contrā seniorū ac sacerdotū multo deteriore cōditione res suas esse existimantiū gemitus, uix cōcentu tubarū obscurari poterat. Samaritæ autē inimici auditis tubis, & lætantium atq; dolentium promiscuis uociferationibus, accurrerunt uolentes causam discere: & cognito qd Iudæi è captiuitate Babylonia postliminio reuersi templū instaurarēt, adeunt Zorobabelem ac Iesum, principesq; cognationū, postulantes ut eos admitterent ad templū cōmuni sumptu ædificandū. Nam se quoq; aiebant deū colere, & eius gloriari nomine, religionisq; eius studiosos fuisse iam inde ab illo tēpore quo Salmanasar Assyriorū rex è Chuthia & Media gētē eā in loca illa trāstulerat. Ad quæ postulata illi de cōmuni sentētia respon-

responderunt, ad simul ædificandum admitti eos non posse, cum & prius Cyrus, & nunc Darius ipsos ædificare iusserint: licere tamen eis ibi adorare. idq̃ facere uetari eorū neminem, ac ne cæterarū quidem gentium quenquam cum omnibus hominibus eò uenientibus templum ad adorandū pateat. His auditis Chuthæi, sic enim nos Samaritas appellamus, indigne tulerunt: & instigauerunt Syriæ gentes, ut Satrapas rogarent quemadmodū sub Cyro primum ac mox sub Cambyse, ut templi ædificationē impedirent, Iudæorumq̃ conatus & diligentem circa hoc opus operā quoad liceret de industria remorarentur. Per idem tēpus ascendit Hierosolyma Sisines Syriæ ac Phœnices præfectus, & Sarabazanes cum quibusdā alijs, rogaueruntq̃ Iudæorum principes, cuius permissu templū sic ædificarent, ut arx potius quàm fanū existimari possit: & cur tam firmis mœnibus & porticibus urbem cinxissent. Responderunt Zorobabel & Iesus, seruos se esse dei maximi, cui templum hoc extructum à quodā eius gentis rege fortunatissimo & in omni uirtute excellentissimo per multas ætates incolume steterit. Deinde ob maiorū suorū impietatē per Nabuchodonosorū Babyloniorū & Chaldæorū regem expugnata & deleta urbe, tēploq̃ spoliato ac incenso, & populo in captiuitatē Babylonicā abducto, Cyrū, qui Persidis & Babylonis regno potitus sit, regio diplomate mandasse tēpli instaurationē, & donaria uasq̃ per Nabuchodonosorum sublata tradidisse Zorobabeli & Mithridati ærarij sui præfecto, ut ea deportarent Hierosolyma, rursusq̃ in templum instauratū reponerent. eiusdem enim regis mādato Abassarū missum ad eā urbē, ut daret operā ut id templum primo quoq̃ tēpore absolueretur, eum acceptis regijs literis cōfestim uenisse, & fundamēta iecisse. atq̃ ex eo tempore nunq̃ inimicas gentes interturbare ædificationē, atq̃ impedire destitisse. Quare si illis ita uideretur, scriberent Dario, ut inspectis regijs cōmentarijs manifestū fiat uera ipsos omnia dicere. His auditis Sisines & alijs cum eo, noluerunt ædificationem inhibere inconsulto Dario, sed cōfestim ei de hac re scripserunt. Iudæis autem sollicitis & metuentibus ne regem poeniteat iussisse reparari Hierosolyma, duo prophetæ qui tum erant in populo, Aggæus & Zacharias, bono animo eos esse iubebant, nec à Persis quicquam timere: quandoquidem ipsi compertam haberent super hac re dei uoluntatem: quibus credens populus assiduus erat in opere, nulla die id intermittens. Cumq̃ Samaritæ Dario scripsissent, accusantes Iudæos quod urbem muniant, templumq̃ arci quàm fano similis extruant: asseuerantes non esse hoc in rem regis, & ostendentes Cambylis epistolam, per quam eam ædificationē impediuerat & uetuerat, ratus nō esse rebus suis tutā aut utilem: postq̃ etiā Sisinis & collegarū de eodem negotio literas accepit, iussit regios cōmentarios super hac re cōsuli: & inuentus est apud Ecbatana castrum Mediæ liber, in quo hæc scripta continebantur. Anno primo regni sui Cyrus rex decreuit, ut templum dei cum altari Hierosolymis ædificaretur altitudine cubitorum LX. & totidem latitudine, quod haberet ordines è lapidibus politis tres, & ligneū unū è materie quā fert ea regio: & sumptus in hoc ex ærario regis præberentur. Sed & uasa templi quæ Nabuchodonosorus sustulerat, redantur & reportētur Hierosolyma. Utq̃ cura eius negotij sit penes Abassarum Syriæ ac Phœnices præfectū eiusq̃ collegas, qui abstinerent quidem ipsi

ab eis

ab eis locis, seruos uero dei Iudæos & eorum principes sinerent templū struere: ipsi uero adiutarent eos in hoc opere de tributis sue prouinciæ, & ad sacrificia quoq; suppeditarēt, tauros, arietes, agnos, hædos, similā, oleum, uinū & cætera quæ sacerdotes postulauerint, qui deprecaturi sint deum pro salute regis atq; Persarū. Quicunq; autē contra mandatū hoc facere ausus fuerit, is ut comprehensus in crucē agatur, & facultates eius fisco addicantur. inibi etiā addita erat execratio, ut quicunq; eius templi ædificationem uetare uoluerit, deus eū feriat, atq; hoc modo iniquitatē eius cohibeat. Hæc cū Darius in Cyri cōmentarijs inuenisset, rescripsit Sisini & collegis eius hoc modo. Rex Darius Sisini magistro equitū & Sarabazani cæterisq; magistratibus s. Mitto ad uos exemplar epistolæ Cyri, quam in ipsius cōmentarijs inueni: uoloq; ut omnia fiant, quemadmodū in ea continentur. Valete. Ergo cognita ex his literis uoluntate regis, Sisines & reliqui decreuerunt eam per omnia sequi. itaq; suscepta cura sacræ fabricæ, adiuuabant Iudæos magistratusq; illorū & principes, & magnis omniū studijs proficiebat templi ædificatio iuxta mandata Cyri & Darij, prophetantibus interim Aggæo & Zacharia: absolutumq; est intra septenniū. Anno autē regni Darij nono, uigesimatertia die mensis undecimi, qui nostris dicitur Adar, Macedonib. Dystrus, sacerdotes ac Leuitæ cū reliqua Israelitarū multitudine obtulerunt sacrificia pro renouata post captiuitatem pristina felicitate proq; recepto nouo tēplo, tauros centū, arietes ducentos, agnos cccc, hircos xii. pro peccatis totidē tribuum: constitueruntq; Leuitæ iuxta Moysis leges ex ordine suo ianitores per singulas portas. ædificauerāt enim Iudæi porticus quoq; quibus templū circūquaq; includebatur. Instāte deinde azymorū festo, mense primo, qui Macedonib. est Xanthicus, nobis uero Nisan, confluxit totus populus ex oppidis in urbem: celebraueruntq; id festū casti ac puri unā cum coniugibus ac liberis ritu patrio, & uictimam paschalem immolātes decimaquarta luna epulati sunt per cōtinuos dies septēm, nullis sumptib. parcentes, holocausta etiam offerentes, & agentes gratias deo, qui eos tandem antiquæ patriæ & eius legib. ac ritibus restituerit, deflexo ad benignitatem ac clementiā regis Persici animo. atq; ita summa liberalitate in re diuina usi incoluerunt Hierosolyma, instituta ea reip. forma, quæ per optimates administratur. penes pōtīfices em̄ fuit summa autoritas, donec Asamonæorū gens mutato rerū statu regnū obtinuit. ante captiuitatem enim iam inde à Sauli & Dauidis temporib. egerūt sub regibus per annos dxxxiii menses sex, dies decem. & ante hos æque monarchæ res administrauerūt appellati Iudices, qui reipub. status plus q̄ quingentis annis durauit post Moysis & Iesu imperium. Hoc igitur modo habebant se Iudæi in patriam restituti sub Cyro & Dario regibus. Samaritæ autē, infensa gens & inuida, multis molestijs eos afficiebant, freti opibus, & affectantes cognati Persarū uideri, quod inde essent oriundi. nam quæ iussi erant, ex tributis in sacrificia conferre grauebantur, magistris equitū interim conuiuentibus: & quacunq; in re uel per se uel per alios poterant nostrā gentem lædere, nullā occasionem prætermittēbant. Visum est itaq; senatui populoq; Hierosolymitano legationem ad regem Dariū mittere, & Samaritas accusare: cuius legationis caput fuit Zorobabel, assumptis alijs quatuor collegis. Ceterum rex cognitis criminibus quę per

per legatos Samaritis obijciebantur, dedit eis literas perferendas ad magistros equitum eius provinciae, & ad senatum Samaritanum, in quibus haec continebantur. Rex Darius Tangaræ & Sambabæ magistris equitum apud Samariam, & Sadraçæ ac Bobetonî reliquisq; eorum conseruis. Zorobabel, Ananias, & Mardocheus ludæorū legati accusauerūt uos, q̃ molesti fueritis templum ædificantibus, quodq; non præbeatis impensas in sacrificia, quas me iubente præbere illis debueratis. Volo igitur ut lecta hac epistola præbeatis eis ex regio ærarij in quo tributa Samariæ seruantur, quicquid sacrificiorum usus postulat, ut nō desinentes quotidie sacrificare tam pro me, quàm pro Persarum gente deprecentur.

Xerxis Darij filij in Iudeorum gentem beneficia.

Cap. V.

DE FUNCTO autem Dario successit Xerxes filius, sicut regni ita & pietatis paternæ hæres. nihil enim ex patris institutis circa diuinum cultum mutauit, & ludæos summa beneuolentia persecutus est. 1. Esd. 7

Hoc regnante pontifex erat Ioacimus Iesu filius: apud Babylonem uero degentium ludæorum primarius sacerdos erat Esdras, uir iustus, & de quo optimus rumor fuit apud populū. is cum esset legū Mosaicarū peritissimus, in regis amicitiam peruenit. & cum decreuisset proficisci Hierosolyma, secumq; aliquos è Babylonijs ludæis ducere, petijt à rege cōmendatitias ad Syriæ satrapas literas, quas & impetrauit hoc modo scriptas. Rex regū Xerxes Esdræ sacerdoti, & lectori legis dei, s. Decretū est à me & septem meis cōsiliarijs, ut quicumq; in regno meo de Israelitis & sacerdotibus eorum ac leuitis uoluerit tecū Hierosolyma petere, per meam benignitatem hoc ei liceat facere, & inuisere ludæam iuxta dei legem: utq; Israelitarū deo dona perferatis, quæ ego & amici uouimus. præterea facio tibi potestatem auferendi omne aurum & argentum quantumcūq; populus tuus per totam Babyloniam degens offerre uoluerit, quo emantur uictimæ super altare dei uestri immolandæ: & fabricandi ex auro ac argēto uasa quaecūq; tu & fratres tui uolueritis. Sacra quoq; uasa quæ tibi dantur, deo tuo dedicabis: & si quid aliud in hunc usum opus fuerit, pro tua prudentia fieri curabis, & de nostro fisco eos sumptus facies. quin & præfectis ærarij apud Syriā & Phoenicem te cōmendauī, scribens eis ut quicquid Esdras sacerdos & lector legis dei petierit, sine mora dent. Et ut deus propitius sit mihi & meis liberis, uolo usq; centū coros tritici deo secundum legē dari. Vobis quoq; magistratib. præcipio, ut à nemine sacerdotū, leuitarum, sacrorū cantorū, ianitorū, sacrorū seruorū quicquam exigatis, ne ue ulla onera eis imponatis. Tu uerò Esdra iuxta cōcessam tibi diuinitus sapientiam cōstitue iudices, qui per Syriā ac Phoenicem iura reddant populo legem tuam scienti: quin & nescientes doce libere, ut quisquis legē dei uel legem regiā uiolauerit, mulctetur pecunijs, aut etiā damnetur capite, utpote qui nō per ignorantiam, sed per contumaciā peccauerit. Vale. His literis acceptis Esdras gauisus adorauit deū, & gratias egit, illi benignitatē regiam acceptā referendam, & illū maxime dignū cui gratiæ agātur existimās. Aduocata deinde ludæorū cōcione qui apud Babylonē degebant, & perlecta epistola, ipsam quidē retinuit: exēplar uerò eius in Mediā ad omnes suę gentis homines transmisit, qui cognita regis erga deū pietate, & erga Esdrā beneuolētia, omnes uehementer

Ioseph.

B sunt

funt lætati: multi uero ex eis assumptis suis facultatibus Babylonē uenerunt, cupientes reuerti Hierosolyma. reliqua Israelitarum multitudo assuetum iam domiciliū noluit relinquere. quapropter duæ tantū tribus per Asiam & Europam sub Romano degunt imperio: decē autē tribus nunc quoq; ultra Euphratē sunt, infinita hominū millia, quæ uix est numero cōprehendere. Cæterum ad Esdram magna multitudo cōuenit tam sacerdotū & leuitarū, q̄ ianitorum sacrorūq; uel cantorū uel ministrorum. Ille uero omnes qui ex captiuitate in patriā reuerti uolebant ad Euphratē cōgregauit: ubi peractō triduo ieiunio, uotisq; pro incolumitate & felici itinere cōceptis (recusauerat em̄ deductores equites, dicens deo salutē suorū curæ futuram) iter ingressi die duodecima primi mensis anno regni Xerxis septimo, peruenerunt Hierosolyma eiusdē anni mense quinto. & cōtinuo sacerdotib. gazophylacij custodib. Esdras sacrā pecuniā tradidit, argenti talēta sexcēta quinquaginta. uasa argentea talentorū centū, uasa aurea talentorū uiginti, uasa ærea auro meliora pondo talentorū XII. Hæc enim erant dona regis eiusq; amicorū, & Israelitarū Babylonē manentium. quo factō obtulit deo secundū legem holocausta, tauros XII. pro cōmuni salute populi, arietes & agnos LX XII. hircos pro peccatis XII procuratorib. etiā regijs, & præfectis Phœnices ac Syriæ scriptas à rege reddidit epistolas: qui cum eis non parere nō possent, omni honore gentē nostrā prosecuti sunt, & in omnibus necessitatib. eis fuerūt auxilio. Et consiliū quidem huius migrationis ab Esdra profectū est, successum autē felicē deus addidit, ut equidē reor, uiri huius uirtutē ac pietatē respiciens. Aliquanto deinde post cōperit quorundā indicio, q̄ quidā ē uulgo sacerdotū & Leuitarū parū seruauerint instituta & leges patrias, & ductis alienigenis uxoribus ordinem sacerdotalē confuderint: rogatusq; ab eis ut ferret auxilium legibus, ne deus propter paucos iratus omnes denuo cōmuni clade feriat, scidit uestē prætristitia, uellens capillos & barbā, & humi se prosternens, eo q̄ primores populi deprehēsi essent in tali crimine: & cogitans nō esse audituros, si iuberet eos uxores cū liberis eiicere, nolebat se à terra attollere. Itaq; cōcurrerunt ad eum quotquot erāt bonę mētis, & unā flebāt addētes se socios eius tristitię. Esdras autē sublati ad cælū manibus: Me quidē, inquit, pudet ad cælū oculos attollere, dum cogito q̄ populus ne maiorū quidē suorū cladibus admonitus à peccando abstinere: tu tñ clemētissime deus nostri misertus seminariū aliquod & reliquias superstitēs cōserua, quas Hierosolyma in antiquā patriam reducere dignatus es: & da ueniā præsentis errati, mortē quidē commeritis, uerū tamē in tua bonitate sperātibus. Dum ita pius sacerdos lacrymatur cū eo coetu qui ad eū conuenerat mixtus ex uiris & mulierib. atq; pueris, accessit eō quidam primarius Hierosolymita noīe Achonius, cōfitens illos peccasse qui alienigenas uxores duxerint: suasitq; ei ut omnes adiuuaret, ut uxores cū nota ex illis prole abijcerēt: & si quis legi parere nollet in eū animaduerneret. qui secutus uiri consiliū, exegit super hac re iusiurandū à principib. Leuitarū & sacerdotū & tribuū Israelitarū. quo factō exiuit tēplū & cōtulit se in domiciliū Ioānis & Eliasibi, ibiq; totā eam diē ieiunus præ mœrore exegit. Proposito deinde edicto ut oēs ē captiuitate reuersi intra biduū aut triduū Hierosolyma cōuenirēt, & quisquis per contemptū nō adfuerit intra præscriptū tempus, ut ex-

commu

cōmunicetur, bonaq; eius sacro ærario addicantur, intra triduū conuenerunt
 utriusq; tribus homines, uigesima die nomi mēsis, quē Hebręi Thebethū, Ma
 cedones Appellāū nominant. cūq; consedissent in superiore parte tēpli, prę
 sentibus etiā senioribus, & frigus propter anni tempus esset molestū, surgens *Esd.*
 Esdras accusauit eos qui contra leges duxissent uxores alienigenas. nūc si ues
 sint rem deo gratam & sibi metipsis utilē facere, ablegandas esse uxores eius
 modi, acclamatū est facturos id omnes æquo animo, sed esse earū non paruū
 numerū, & tempus esse hiernū, nec posse rem eam intra unā aut alterā diem
 perfici. itaq; opus esse ut negociū hoc differatur aliquādiu, & tum demum
 principes aliquot qui sint alieni ab hac culpa, cū selectis undecūq; senioribus
 inquisitionem faciant eorū, qui contra legis pręscriptū uxores duxerint. con
 senserunt omnes in eam sententiā, & prima die mensis decimi ccepta inquisi
 tione, quę durauit usq; primā diem mēsis sequentis, inuenerunt multos tā ex
 Iesu pontificis cognatione q̃ ex cæteris sacerdotibus ac Leuitis & alijs Israeli
 tis, qui & uxores & natos ex eis liberos sine mora abiecerunt, pluris facientes
 legum obseruantia, quam naturales affectus quantūuis uiolentos: moxq; ad
 placandum deū arietes immolauerunt. quorū nomina recensere non est ne
 cesse. atq; ita Esdras hoc erratum circa connubia correxit, & malā in hoc cons
 uetudinē emendauit, ut in posterum hæc reformatio stabilis ac firma perma
 neat. Septimo autē mense dum scenopegiæ festum celebratur, & ferme totus
 populus conuenit, accedentes ad patentiē templi partē quę orientalem por
 tam spectat, rogauerunt Esdrā ut eis legē Moysis legeret: quod & fecit, stans
 in medio multitudinis, à mane usq; meridiē. ex qua lectione nō solum in præ
 sens & futurū discebant quid esset iustum, sed etiam præteritorum memori
 am retractantes lachrymabantur, sic cogitantes, quod nullas calamitates fuiss
 sent perpessi, si præscripta legis diligenter obseruassent. Esdras autē uidens eos
 ad hunc modum affectos, iussit ut domū abirent: esse enim festum, nec licere
 ea die flere. quin potius hortabatur ut ad epulas uersi, ita ut festo die decet, hi
 lariter agerent: & hac antea torū poenitentia in futurum se munirent, ne in si
 miles calūs incurrerent. at illi sequentes eius monita cœperunt re uera festum
 agere, quod cum per octo dies fecissent, digressi sunt in proprias patrias, ma
 gnā gratiam Esdræ habentes ob reformatam rempublicam: quo factum est
 ut post cōparatam sibi apud populum egregiā gloriā senex uita defunctus
 apud Hierosolyma sit magnifice sepultus. Quo tempore cum etiam Ioacimus
 pōtifex esset mortuus, filius eius Eliasimus in sacerdotiū ei successit. Ceterum *2. Esd. 1*
 quidā ex captiuis Iudæis, pincerna regis Xerxis, Neemias nomine, deambu
 lans ante primariam Persarum urbē Susa, cum hospites quosdā post longum
 iter exactum in urbē aduentātes Hebraice inter se confabulari animaduertis
 set, accedens ad eos rogabat undenā uenirēt. & audito quod è Iudæa, rursum
 scitatus est quō se haberet ille populus & caput eorū Hierosolyma. Quibus
 male se habere dicētib; quod eius moenia diruta essent, & circūuicinæ gen
 tes multa mala Iudæis inferrent, die nocteq; agros excursionib; ac rapinis po
 pulantes, & multos ex ea regione atq; adeo ex urbe ipsa captiuos abducētes,
 ita ut passim per uias reperiantur cadauera: fleuit Neemias motus populariū
 suorum miseris: & sublati oculis ad coelū, Quousq; inquit, patieris domine
 Ioseph.

gentem nostrā tantis malis opprimī, ut simus praeda omniū: cunctante uero illo apud portam & ob hæc lamentante, accedens quidā nunciauit ei, regem iam accubitū ire. ille confestim ita ut erat nō abluta facie ad ministerij sui functionem properat. Rex uero post cœnā iam hilarior, uidens Neemiam subtristem, rogabat quid esset in causa. tum ille deum prius precatus ut suadæ gratiam prius uerbis suis adderet: Qui possum, inquit, rex aliū uultū sumere, aut mœrorē ē corde ponere, quando audio patriæ meę Hierosolymorum, in qua extant sepulchra maiorum meorum ac monumenta, & portas incensas esse & disiecta mœnia? Sed oro hanc unam gratiam mihi concede, permitte mihi ut profectus illō muros eius extruam, & quod deest ad fabricam templi suppleam. At rex petitioni eius annuit, simulq; literas ad satrapas commendatitias, ut & honorē ei haberent, & præberēt quicquid cuperet. quare desine, inquit, tristari, & posthac libens nobis ministra. Ibi Neemias adorato deo, actis que regi pro tam ampla pollicitatione gratijs, absterse a uultu omni mœrore, frōtē exporrexerat præ lætitia. Sequēti uero die accitus, accepit literas regias, quas Sadæo Syrio, Phœnices, ac Samariæ præfecto redderet: in quibus mandabatur de honore Neemiæ habendo, & de præbendis ei quibus ad ædificandum opus sit. cū igitur Babylonē uenisset, & multos à popularibus ultro se adiungentes comites assumpsisset, tandem peruenit Hierosolyma, anno regni Xerxis uigesimo quinto: & ostendens prius suis literas, Sadæo magistro equitum collegis que eius reddidit. conuocato deinde Hierosolyma uniuerso populo, stans in medio templi sic eos est allocutus. Viri Iudæi scitis q̄ Deus opt. max. memor maiorū nostrorū Abrahami Isaaci & Iacobi eorumq; pietatis, quā illos quondam, eadē nos quoq; prouidentia dignatur: & ecce illius fauore nunc apud regē obtinui, ut mihi permetteret mœnia restituere, & quod superest ad absoluumendum templum perficere. Quamobrem nunc ita faciendū censeo, ut quoniā non ignoratis q̄ infensas habeamus gentes uicinas, & quod cognita uestra in ædificando diligentia nihil nō molientur, quo uestros conatus, quātum in se erit impedian, primum forti animo sitis, & omnē fiduciam collocetis in deo qui facile resistet illorum importunis inimicitijs: deinde nec die nec noctu operis structurā intermittatis, sed omni cura id opus continuetis, quandoquidē nunc maxime tempestiuū est hoc facere. Hæc locutus continuo iussit magistratus dimetiri mœnia, & operas partiri in populum, attributo certo modo in singulos uicos & oppida: pollicitusq; se quoq; cū domesticis uelle adiutare impigre, concionem dimisit. Iudæi uero eius autoritate permoti ad opus se expediebāt: quę appellatio tum primū illis & regioni est indita, quando à Babylonia sunt reuersi, quia Iudæ tribus iam olim ea loca occupauerat.

2.Es.4.6 Eius rei fama ubi ad Ammanitas ac Moabitas Samaritasq; & Syriæ Cauæ incolas perlata est, iniquissime tulerunt, nec unquā cessauerunt insidiari & conatus ipsorū impedire: interceptisq; multis Iudæis, tentauerunt ipsum Neemiā per conductitios sicarios tollere. crebros etiā terrores eis incutiebant, rumores spargētes quasi magni diuersarum gentiū exercitus eos essent inuasuri, ita ut parū abfuerit quin hoc metu ab incepto opere desisterēt: Neemiā uero nihil horū ab instituto deterrere potuit, sed stipatus aliquot satellitibus intrepidus pergebat, præ nimio studio nullū laborē sentiens. eā autē salutis propriæ curam

curam non ideo habuit, quòd mortē timeret, sed quia certo sciebat se extincto ciues suos nō reparaturos mœnia. iussitq; in posterū ædificatores accinctos opus facere. & cæmentarius quidē non sine gladio erat, similiterq; qui materiam ei suggerebat: scuta uero nō longe inde in promptu esse uoluit, & tubicines intervallo quingentorū passuum, ut sicubi se hostes aperuissent, signa canerēt, ut populus arreptis armis resisteret, ne ue inermis ab hoste posset opprimi. ipse uero noctu circumquaq; urbē obibat, nunq; defessus aut opere aut duritia uictus & excubijs, nec cibo nec somno utens nisi quantū postulare necessitas: atq; ad hunc modū perdurauit duob. annis & tribus mensibus. tantum enim tēporis elapsū est donec absoluerētur mœnia, uigesimo octauo regni Xerxis anno, mense nono. Permunita deinde urbe Neemias & populus deo sacrificauerunt, & octo dies in epulis transegerunt. quæ res ubi Syriæ gentibus est audita, graues indignatiōes in eis cōmouit. Neemias autē uidens nō satis magnā in urbe populi frequentiā, persuasit circūquaq; uicinis sacerdotib. & Leuitis ut migrarent in urbē inibi habitaturi, extructis eis de suo domicilijs: & agricolarū plebem decimas in urbē cōferre iussit, ut esset unde sacerdotes ac Leuitæ uiuerēt, nec auocarētur à diuino cultu ac cæemonijs: quod quidē illi perlibēter fecerunt: & hoc pacto factū est ut urbs magis frequētaretur in posterū. Post hæc & alia multa honesta & laude digna opera Neemias iam senex defunctus est, uir ad uirtutem & iustitiam natus, et in populares suos beneficentissimus, relicto sempiterno sui monumento in Hierosolymitanis mœnibus. atq; hæc sunt quæ Xerxe regnante gesta sunt.

Quomodo Artaxerxe regnante parum absuit quin tota Iudeorum gens Amani dolo extingueretur. Cap. . . . VI.

Eo mortuo regnū ad filiū eius Cyrū, quem Græci Artaxerxen nominant, peruenit, quo apud Persas regnante in maximū periculū genus Iudeorū adductū est, ne cum uxorib. ac liberis deleretur, ob causam quā paulo post referemus. prius em̄ quædam de ipso rege dicenda sunt, quā factū sit ut uxore duceret Iudæam foeminā ex regio genere natam, quam etiam nostræ gentis seruatricē fuisse ferūt. Artaxerxes em̄ post susceptū imperiū, & cōstitutos ab India usq; Aethiopiam cxxvii. satrapas, anno regni tertio amicos & duces gentiū Susis accepit epulo sumptuosissimo, ut decebat regem opulentū magnificos cētū octuaginta dierū apparatus ostentantē: cui plurimæ gentes, & earū legati, per continuos septē dies interfuerunt. id erat instructū in hunc modū. Tabernaculū fixit suffultū aureis & argenteis columellis, prætextū telis linteis & purpureis, multorū millium capax, in eo ministrabatur aureis & gemmeis poculis, ad delectationē simul & miraculū factis. Mandauit etiā ministris, ne quē more Persarū ad bibendū cogerent, sed arbitrato suo quenq; appositis frui sinerent. dimissis etiam per totam ditionē nuncijs edixit ut feriat ab operibus festū pro incolumitate regni diebus aliquot agerēt. Regina quoq; Vaste pari modo mulierū in regia celebrauit conuiuiū: quam rex ostēdere cōuiuis cupiēs ad se accersiuit, pulchritudine omnes mulieres superantem. illa uero uolēs Persarū leges seruare, quæ uxores uetant ab alijs præter domesticos cōspici, nō iuit ad regē: & cū non semel ad eam eunuchos ea de causa misisset, nihilominus in negando fuit perui-

Ioseph.

B

3

cax

VI.
Esth. i

cax. qua obstinatione mulieris offensus rex, dimisso cōuiuio septemuiros illos, penes quos apud Persas legū est interpretatio, cōuocat: & apud eos uxorem contumaciæ ream peragit, quod toties uocata ab ipso in conuiuium, ne semel quidē paruisset: iubetq; quid sit iuris, proferre sententiā. Quorū unus Muchæus cum pro sententiā diceret, nō ipsi soli factam iniuriam, uerumetiam Persis omnibus, quibus periculū instet ne despecti ab uxoribus inhonestam uitam degant in posterū: quando nulla posthac maritorū futura sit reuerentia, dum cæteræ exemplū à reginæ superbia sumūt, nihil ueritæ contra omnipotentem regē contumaciter agere: suaderetq; tam contumacem erga ipsum mulctari grauissimè, idq; decretū per omnes gentes promulgari: uisum est repudiari Vasten & honorem transferri in aliam mulierē. Rex uerò qui uehementer eam amabat, nec disiungi ab ea ferebat, nec tamen retinere propter legem poterat, mœrens q; uoluntati suæ non liceret satisfacere. Quia in anxietate uidentes eum amici, consulunt ut inutilem mulieris amorē ex animo eiiciat, & facta per totum orbem formosarū uirginum perquisitione, quam alijs prætulit optet sibi coniugem. noua enim inducta prioris aboleri posse desiderium, & eius recenti consuetudine amorem paulatim distractum in totum posse euanescere. Probauit rex consiliū, moxq; mandauit certis hominibus ut forma celebres uirgines ex toto regno selectas ad eum adducerēt. id mandatum illis diligenter exequētibus inuēta est Babylone Esther puella utroq; parente orbata, quæ apud patruū Mardocheū educabatur. is erat tribus Beniamiticæ, unus ex Iudæorū primatibus. hæc puella præ cæteris omnib. excellēbat pulchritudine, & gratijs uultus in se oculos conuertebat. itaq; uni eunuchorum cōmendata, tractata est apud eum delicatissime, odoramētis atq; unguentis preciosissimis quib. principes fœminę corpus curare solent, quotidie delibuta. atq; hac tractatione per sex menses usæ sunt quadringentæ numero uirgines. quando uero satis iam curatas existimabat, & regis lecto tēpestiuas, unam singulis diebus mittebat ad eum qui post cōplexus eam ad eundem eunuchum remittebat. Perducta uero Esthere delectatus eius consuetudine, & amore correptus, legitimā coniugem eam sibi adiunxit, nuptiasq; celebrauit anno regni sui septimo, mense xi, qui Ader dicitur: dimisitq; quos Angaros uocant, per omnes gentes nuptiale festū eis indicens. Ipse uero Persas & Medos, & primates aliarum gentium accepit conuiuium nuptiali per mensem integrum: & ingressæ regiam uxori diadema imposuit: atq; ita cum ea cōuixit, nūquam interrogata quo nam esset nata genere. patruus uero eius & ipse Babylone Susa migravit, ibiq; degens obuersabatur quotidie circa regiā, sciscitans, de puella quomodo se habeat. diligebat enim eam haud secus quā propriā filiam. Rex autē legem tulit, ut nemo ē domesticis, inuocatus eum accederet, tantisper dum sederet in regio solio: adhibitis in hoc etiā lictoribus cum securibus, ut si quis contrā faceret, plecteretur capite. rex interim uirgam tenebat auream, quā quoties aliquē ex inuocatis uenientibus seruare uellet, porrigebat ad eum: isq; uirgæ contactu eximebatur periculo. Et de his quidem hæcenus dixisse sufficit. Aliquanto deinde post cum Bagathous & Theodestes eunuchi conspirassent contra regē, Barnabazus alterius seruus genere Iudæus, deprehēsas insidias patruo reginæ indicat. at Mardocheus per ipsam regi insidiatore

fidiatores prodidit. rex uero territus, ueritatem per quæstiones inuenit: & illis in crucem suffixis, Mardochæo tunc quidem pro salute sua quam ei debebat præmiij nihil persoluit, tantū nomē eius in commentarios suos referri iussit & annotari, ipsum uero uersari in regia, receptum inter amicos regis necessarios. In eam regiam quoties Aman filius Amadathis genere Amalecita ad regem ueniebat, adorabant eū omnes tam Persæ quæ exteri, idque ipsius Artaxerxis iussu. Mardochæo uero propter patriam institutionē non adorante hominem, ille cum hoc obseruasset, percontatus est cuias esset. & audito esse Iudæum, iratus exclamauit, rem indignam, cum ingenui Persæ adorarent eum, seruū istum dedignari idem facere: uolensque poenas de Mardochæo sumere, parū putauit ipsum ad suppliciū deposcere, nisi gentē eius uniuersam perderet, quæ esset natura Iudæis infestus: quādoquidē Amalecitarū gens, ex qua ipse erat, à Iudæis uictoribus extincta fuerat. Igitur adito rege orsus est accusatio nem, esse gentē quandam malā, sparsam per uniuersum ipsius regnū, infociabilem, abhorrentē à cæteris hominibus, diuersis ceremonijs & legibus utentem, infensam & moribus & studijs reliquorū populorū, & totius mortaliū generis. Hanc gentē, inquit, si uis subditis tuis gratū facere, extirpabis funditus, nemine uel captiuo uel seruo superstite relicto. & ne quid inde tuis tributis decedat, de meis bonis promitto tibi XL talentorū argenti millia, libenter tanta pecunia cariturus, modo regnū tuum repurgetur ab ista hominum coluuiē. Hæc Aman poscente, rex & argentū illud ei se remittere dixit, & homines eos cōcedere, ut de illis ipse arbitrato suo statueret. Aman aut uoto positus, cōfestim edictū nomine regis per omnes nationes euulgat in hanc sententiam. Rex magnus Artaxerxes cxxxii satrapis qui Indiam inter & Æthiopiam prouincijs præsunt, hæc scribit. Consecutus imperiū tot gentium, & orbis quæ late uolui dominio potitus, cū nihil superbum aut sæuū in subditos admitterem, sed mansueto ac miti moderarer eos regimine, & pacē in primis ac iuris tutelam procurarem, cogitauī quomodo hæc bona possent eis manere perpetua. Admonitus igitur ab amico propter prudentiā & iustitiā mihi semper præ cæteris honorato, & ob egregiā fidē secundū post me locū obtinēte Amane, esse permixtā hominū generi gentē inimicā, & suis quibusdā legibus utentē à cæteris diuersis, inobedientē regibus, & deprauatā morib. ac ritibus, nec monarchiā nec negocia nostra probantē, uolo ac edico, ut hos ab Amane mihi parētis loco habito indicatos cū uxorib. & liberis perdati, nemini eorū parcētes, neque miserationi plus quæ nostro edicto tribuētes: idque fieri iubeo decima tertia die duodecimi mensis presentis anni: ut una die deletis in totū nostris hostib. in posterū pace ac securitate frui nos liceat. Hoc edicto oppidatim per totā regionē sparso, oēs ad Iudæorū internecionē in diem præscriptū sese expediebāt, idēque studiū erat & Susi in urbe regia. Rex interim & Aman cōuiujs uacabāt & cōpotationibus, perturbata ciuitate & futuri expectatione suspēsa. At Mardochæus re cognita, scissis uestibus, opertus sacco & sparsus cinere ferebatur per urbē iniquū facinus clamitās, maximā gentē internecioni esse addictā: & uociferādo talia usque regiū palatiū delatus, ibi demū constitit. non enim fas erat illū tali habitu in regiā ingredi. nec alius erat Iudæorū habitus aut affectio in cæteris urbibus quacūque regiæ literæ perlatae fuerant,

Esth. 3

Esth. 4

omnibus ob denuntiata sibi cladē lugentibus & lamentantibus. Vt uero reginæ nunciatū est, Mardochæū in tam miserabili habitu stare pro foribus palatij, perturbata hoc rumore misit qui ei uestimenta mutarent. Qui cum id recusaret facere, q̄ nondum cessasset causa propter quam eum habitum sum̄ pferat, uocatū ad se eunuchum Achratheū, qui tum fortē aderat, misit ad eum, scitatū quid mali accidisset homini, ut talem cultū sumeret, ac ne ipsa quidem rogāte uellet deponere. ibi Mardochæus omnē causam eunuchō exponit ordine, & q̄ edictū regiū per uniuersam ditionē esset diuulgatū, & quantā uim pecuniæ pollicitus sit Aman, ut internecionē eius gentis à rege redimeret. ad hæc exēplar edicti Susis propositi ad reginam perferendū ei tradidit, adiectis mandatis, ut supplex regem adiret super hoc negocio, nec grauaretur pro incolumitate suæ gētis ad tēpus infra dignitatē sese demittere, & deprecari eius periculū. Amanē enim, cuius secūda sit post regē dignitas, incitare eū crebris cōtra Iudæos accusationibus. Hoc cognito regina rursus Mardochæo nunciat, nec uocatam se à rege, & capitale esse inuocatum ad eum irrumpere, nisi ipse incolumitatē donare uolēs uirgā aureā protenderet. his enim solis impune esse, quib. hoc forte cōtingeret. Quibus ille auditis rursus per eundē eunuchum orat eadē, dicēs non oportere eam respectū habere salutis propriæ, sed potius uniuersi generis. si em̄ hoc nunc facere negligat, deum quidē omnino laturū suis auxiliū, ipsam uero cū sua familia daturā pœnas eis quos tunc contemneret. Tum Esther nō mutato nūcio iubet patruū Susis concionē Iudæorum aduocare, & pro reginæ salute triduanū ieiuniū indicere: se quoq̄ idē facturā pollicita cū ancillis domesticis, ac tū demū uel cōtra legē adituram regē, & mortē etiā libēter perlaturā si ita usus ueniat. Paruit ille reginæ & indicto suis publico ieiunio, ipse quoq̄ supplex deū precatus est, ne populū suum deleri permetteret, sed quemadmodū antea sæpe salutē eorū prospexisset, & indulgisset peccatorū ueniā, tum quoq̄ eos à denūciato liberaret periculo. non em̄ sua culpa se uenisse in discrimen infamis supplicij, sed ideo s̄uere Amanē ira percitū, q̄ soli deo debitū adoratiōis honorē à se nō tulerit, & propter diuinarū legū reuerentiā integre seruata, uniuerso generi moliri perniciē. Similes erāt preces totius populi, rogātis deū ut eorum salutē prospiciat, & totū genus Israeliticū imminētī cladi eximat, quā uidebātur sibi habere præ oculis. Regina quoq̄ supplicabat more patrio humi in faciē prostrata, & amicta uestitu lugubri, per triduū abdicato cibo & potu & omnib. delicijs: rogabatq̄ miseratus daret ei apud regē quali maxime opus esset facundiā, & maiore q̄ unq̄ antea formæ gratiā, ut modo utroq̄ permotus rex ad clementiā, & in ipsam fiat indulgētior, & popularibus suis in extremo periculo constitutis patrocinantē æquis oculis aspiciat. Vtq̄ in rege odiū inimicorū ingeneret, omniūq̄ imminentiū in eorū perniciē, ni ipse auertat infortuniū. His precib. sollicitata per triduū diuina miseratiōe, denuo mutat habitū: & sumpto cultu qui reginā deceat, cū duab. pedisequis, quarū altera sustinebat innixā leniter, altera à tergo sinuosam & fluentē in terrā uestē summis attollebat digitis, ad regē uenit, rubore genas suffusa, & maiestate mixtam uenustatem præferens, nec omnino à metu libera. Quem ubi conspexit sublimē in solio, insignemq̄ cultu distincto auro & gēmis ac unionibus, horror quidā eam repente subijt: &

Esth. 5

for-

forte toruius eam ac subirato uultu inspexerat: moxq; attōnita fluentib. membris in sustinentem ad latus totam se reiecit. Rex autem non dubium quin uoluntate dei mutatus extimuit, & sollicitus ne quid grauius coniugi accideret, ē solio se proripuit: blandēq; in ulnas exceptam refouebat suauī alloquio, iubens bono animo esse, securam quod inuocata uenerit. legem enim illam latam esse in subditos. ipsi uero ut regni sociæ, licere omnia. Hæc locutus sceptrum in manum eius inseruit, & ceruicem eius uirga permulcēs aurea, à legis metu omnino fecit liberam. Illa hoc pacto refocillata: Domine, inquit, eloqui nō possum, quid mihi repēte acciderit. ut enim te conspexi tanta maiestate uerendū, continuo refugiens interius defecit me animus. & cum hæc uerba ægre languida & exili uoce protulisset, magis etiam sollicitus solari eam cæpit prolixius, paratū se quiduis gratificari pollicēs, uel si dimidiū regni sibi deposceret. Esther autē hoc tantum rogauit, ut ad cœnam sibi paratam conuiua cum Amane amico ueniret. Quod cū annuisset, amboq; uenissent, inter pocula uxorem iubet dicere quidnam peteret. nihil enim non impetraturam, etiam si regni partem cuperet: illa in crastinum differre se petitionem dixit, si modò liberet ei redire cum Amane ad conuiuiū, id uero libenter annuēte rege, Aman admodum lætus abiit, q; solus tali honore dignatus sit, ut cum rege uocaretur à regina ad conuiuiū, quod nemini alteri contigerat, & cum obiter in palatio uideret Mardochæum excanduit, quod nullus ab eo sibi honor exhiberetur: reuersusq; domū aduocata uxore Zaraza, & amicorū cohorte, apud eos denarrauit honorem, in quo esset tam apud regem quàm apud reginam. nam cum ea die solus cum rege apud eam cœnasset, in crastinū quoq; se uocatum esse, unum sibi esse permolestum, quod Mardochæum ludæū uideret in palatio. cumq; Zaraza diceret, oportere eum trabem quinquaginta cubitorum parare, & mane petita à rege potestate Mardochæū in eam crucem tollere: cōprobata ea sententia iussit familiares curare ut eiusmodi trabs erigeretur in suo palatio, parata ad Mardochæi supplicium: id quod etiā mox factū est. Deus autem irrisit Amanis spem improbam, cui sciebat euenturū longe aliud. Nam Esth. 6 ea ipsa nocte somnū regi ademit: qui nolens uigiliæ tempus perdere: sed malens in aliquod regni negocium id impendere, iussit scribā allatis cōmentarijs res tam à se quàm à maioribus gestas legere. quo legente, intellexit quendam ob rem egregie gestam donatū amplis possessionibus in regiōe, cuius nomē erat ascriptū: alium ob fidem munera accepisse precij maximi. tādē uentum est ad eum locū, qui continebat Bagathoi & Theodestis eunuchorum coniurationem, Mardochæi detectā indicio. quo lecto cū scriba ad aliud deinceps transiret, inhiuit eū rex, percōtatus an non sit adscriptum redditū ei aliquod præmium. illo uero negante quicquam tale scriptum, iussit eum desinere, & quota noctis hora esset scitatus est ab eo, cuius hoc erat officium: & audito q; esset iam diluculum, mandauit ut uiserent quisnam amicorum adesset pro palatij foribus, sibiq; renunciarent. forte autem Aman aderat, qui solito citius uenerat, rogaturus Mardochæi supplicium. famulis uero renunciantibus Amanem esse pro foribus, iussit eum intro uocari. cui ingressu cum sciam, inquit, amicū te mihi præ cunctis beneuolum, rogo da mihi consiliū, quō possim pro mea magnificētia honorare quendā mihi admodū carū hominē. tū Amā cogitans

gitans quancuncq; sententiam protulisset, in rem suam fore, quod ipse præteris regi carus esset: indicauit ei quod putabat optimū his uerbis: Si uis hominē, quem tibi ais dilectū, cumulare insigni gloria, fac ut equo uehatur uestitus sicut tu, & aureo torque ornatus: & unus aliquis ex intimis tuis amicis præconis specie præcedat, clamans per totā urbem q; sic honorabitur quem rex honorare uoluerit. Id consuluit Aman putans hunc honorē non alijs deberi q; sibi. Rex uero lætus: Ergo, inquit, uade, & sumpto equo, ueste ac torque, Mardochæum Iudæum quære, & sic ornatū equo insidentem ipse præcede, agēs præconē interim. nam tu amicus es intimus, & consilium quod dedisti exequeris optime; debetur enim honor hic meæ uitæ conseruatori. His præter omnē spem auditis uix fuit cōpos animi, & cū nō haberet quid aliud faceret, exiuit cum equo, purpura & torque aureo: inuentumq; ante aulam Mardochæū sacco amictū, iussit eo deposito induere purpurā. Qui ueritatē rei nesciēs, sed illud sibi putans: Scelestissime, inquit, adeōne calamitati nostrę insultas? Persuasus tandē q; rex hoc ei præmiū pro accepta salute redderet, proq; detectis eunuchorū insidijs, induit purpurā qua rex ipse uti est solitus: & ornatus torque, cōscensoq; equo urbē obequitabat, præcedente Amane & clamante: sic honorabitur quē rex honorare uoluerit. Perlustrata de inde urbe, Mardochæus ad regē ingreditur. Aman uero præ pudore domū se contulit, & cum fletu uxori ac amicis quæ contigerant narrauit. Respōderunt illi, ademptam iam ei omnē occasionē uindicandi in Mardochæū, quandoquidem illi manifeste deus sit propitius. Hæc illis adhuc colloquentibus, uenerūt Estheris eunuchi, Amanē sine mora ad cenā uocaturi: quorū unus Sabuchadas uisa cruce defixa in ipsius ædibus, quæ parata erat Mardochæo, scitatusq; ē quodā famulo in quem usum parata sit: ut cognouit q; reginæ patruo, quē Aman uolebat à rege ad suppliciū deposcere, tunc quidē siluit. Cæterū postquā rex cum Amane suauiter epulis acceptus, iussit reginā indicare quidnam eum sibi largiri cuperet, accepturā quicquid petierit: cœpit deplo-
Esth. 7. rare periculū sui populi, dicens se ad interitū cum tota sua gente deditam, & ideo nunc ea de re uerba facere. Neq; enim se negocia eius interpellaturam fuisse, si in amaram seruitutem uendi eos iussisset, quod mediocrem hanc calamitatem duceret: nunc uero orare, ut se ab imminentī clade eripiat. Quærente autem rege, quisnam hoc moliretur, iam aperte accusando in Amanem inuecta est, dicens hunc, quod pessime erga eos affectus esset, autorem talis consilij. Tum rex turbatus recepit se in hortos ē conuiuiō: & Aman paratum sibi iam intelligens infortuniū, cœpit apud reginam erratū suum agnoscere, & precari ueniam: simulq; in lectū eius procubuit. Interim superueniens rex, & hoc uiso magis etiam cōmotus: Scelestissime, inquit, etiā uim uxori meæ inferre uis? Amane autem ad hanc uocem exterrito, & ne hiscere quidem ualente, ibi uero Sabuchades eunuchus accedens accusabat Amanem, quod in ædibus eius inuenisset crucē Mardochæo paratam. id enim sibi compertum ex ipsius famulo, cum ad inuitandum eum uenisset. esseq; eam crucem altam quinquaginta cubitos. Quo audito rex decreuit non alio ipsum afficere supplicio, quā quod in Mardochæum excogitauerat: iussitq; ut confestim in eam crucem sublatus necaretur. Subit hic mihi admirari diuinam potentiam, iusti

iustitiamque ac sapientiam uel ex hoc facto colligere, qui non solum Amanem merito supplicio tradidit, uerumetiam poenam in alterum excogitatam. in caput inuentoris illo inscio conuertit, Atque ita Aman immodice amicitia regis usus Esth. 8 periit, & facultates eius regine donatæ sunt. Mardocheus autem a rege accitus, qui iam cognatum esse coniugis ex ipsa didicerat, anulum accepit ab eo qui prius Amani fuerat concreditus. regina uero possessiones Amanis ei largita est. rogauit deinde regem ut ludæis presentem de uita metu adimeret, docens eum de Amanis Amadathis filij literis, sparsis quæ late pateret imperium. neque enim se posse uiuere, nisi & patria salua, & suis popularibus. rex autem pollicitus est nihil ipsa inuita se mandaturum, neque uoluntati eius ulla in re contra iturum. Permisit etiam ut ipsius nomine quicquid uellet de ludæis scriberet, & regio sigillo obsignatas literas per omnes prouincias dimitteret. confirmatas enim regio signaculo, auctoritatem habituras apud omnes qui eas legerint, & contradicendum eis neminem. Accitis igitur scribis regijs, iussit eos pro ludæis scribere ad magistratus omnium gentium, quæ sitæ sunt Indiam inter & Æthiopiam sub centum xxvii. satrapis. quarum literarum exemplum hoc fuit. Rex magnus Artaxerxes magistratibus nostris fidelibus s. Multi elati magnitudine honoris & beneficiorum quæ ex nimia conferentium bonitate percipiunt, non solum erga inferiores exercent superbiam, uerumetiam contra ipsos autores beneficii non uerentur insolescere, quantum in se est tollentes omnem omnino gratitudinem, quæ usquam est inter homines: & corrupti inopinata felicitate, abutuntur ea contra illos, per quos eam adepti sunt, nec deum quidem timentes, cuius numen putant se posse fallere. Ex his quidam propter amicitiam præpositi cum potestate administrandis publicis negotijs, priuatis indulgent odijs: & decipientes eos quos penes summum est imperium, falsis criminibus ac calumnijs efficiunt ut indignentur innoxios, atque ita miseros adducunt in salutis periculum: id quod non est priscis exemplis aut fama auditis uobis potest esse perspicuum, sed ex facinore quod sub nostris admissum est oculis: ut posthac non oporteat mentem adhibere qualibuscunque criminibus uel potius calumnijs, sed de cognitis causis iudicare: & si quidem peccatum sit, seuerè animaduertere: sin contra, absoluerè: & rebus non uerbis credere. Namque Aman filius Amadathis, genere Amalecita, & externi non Persici sanguinis, hospitij iure primum receptus, deinde per nostram bonitatem in tanto honore habitus, ut patris appellatione eum dignaremur, & adorari iuberemus, atque secundum post nos locum obtinere, felicitatem suam ferre non potuit, neque sobria mente magnitudinem honoris metiri: sed regno meo struxit insidias, & eo cui uitam & imperium debeo, benefactore ac seruatore Mardocheo priuare me uoluit, simulque uitæ ac regni socia Esther, malis artibus petitis ad interitum. Sic enim orbato mihi hominibus amicissimis, imperium postremo uoluit adimere. Ego uero quoniam a scelesto homine destinatos neci ludæos non malos esse compertum habeo, sed optimis institutis uiuere, ac deum colere eum qui & maioribus meis & mihi largitus est & seruat hoc imperium, non solum absoluo eos a poena quæ prioribus continetur literis, per Amanem ad uos transmissis, quibus mentem adhibere non debetis: uerum etiam uolo ut eos omni honore prosequamini. nam eum qui his perniciem molitus est, cum tota familia pro portis Susorum in cruces suffixi, omnipotente deo iustissimas poenas a scelesto exigente.

exigente. Iubeoq; ut trāscriptis in plurima exempla & per totam nostram ditionē uulgatis his literis, Iudæos sinatis suis legibus in pace uiuere: eisq; sitis auxilio, ut possint pœnas sumere de illis qui eorum aduersis tēporib. iniurias eis facere ausi sunt: idq; decimatertia die mensis duodecimi qui est Adar: quādo quidē deus eam diem per interneciua salutarē eis esse uoluit: quæ quidem, felix sit ihs qui nobis bene cupiunt, & monumentū ultionis de insidiariū machinatoribus. Notum esse uolo omnibus & urbibus & gentibus, quod quæcunque aliquid ex his quæ nunc mandamus per inobedientiam facere neglexerit, ferro & igni uastabitur. atq; hæ literæ proponantur per uniuersam nostram ditionem, & accingant se utique in præscriptam diem, ut se de inimicis suis uindicēt. Cum his literis continuo ueredarij per omnes uias dimissi sunt. Mardochæum uero cultu regio coronaq; aurea & torque ornatum ē palatio prodeuntem ut uidere Iudæi, felicitatem eam sibi quoq; cōmunem interpretati sunt. Ingens præterea gaudium, quasi noua salutis luce oborta, dum per singulas urbes proponuntur regiæ literæ, Iudæos omnes quotquot uel oppida uel agros habitarent occupauit: ita ut multi aliarum gentium, metu eorum circuncidentes uerenda, securitatem sibi hoc pacto quærerent. Nam ad decimamtertiam diem mensis duodecimi, qui Hebræis Adar, Macedonibus Dystrus dicitur, perlatae literæ regiæ animabant Iudæos, ut qua die ipsis imminebat exitium, ea in inimicos impune sæuirent. quo factū est ut procuratores, magistratus, satrapæ, tyranni, reges in præcio Iudæos haberent, omnibus modestiam indente metu ex Mardochæo. post diuulgatas enim ubiq; regias literas, etiam apud Susa interfecerunt Iudæi ex inimicis suis circiter D. homines: & cum rex coniugi indicaret cæsorū inter mœnia numerum: nam incompertum esse quantus sit in alijs ciuitatibus, rogaretq; ecquid amplius uellet, potituram enim cupitis: rogauit illa ut permitteret Iudæis sequēti quoque die in reliquias inimicorum ad eundem modū desæuire, & decē Amani filios in crucem agere: & id quoq; Iudæis cōcessum est, rege nolente Estheri in ulla re contradicere. At illi rursum cateruatim decimaquarta Dystri discurrentes, occiderunt fermè trecentos ex aduersarijs, ne minimū quidem attingendo ex eorum facultatibus: per alia uero oppida eodem Iudæorum incurſu perierūt LX x v millia eorum qui pro inimicis sunt habiti: quæ cædes decimatertia die patrata est, sequētem uero festis attribuerunt epulis. apud Susa quoque quartamdecimam sequentis mensis per festos cœtus celebrauerunt: unde hodie quoq; per totum orbem Iudæis hi dies festi sunt, & partes de cōuiujs sibi mittunt inuicem. Scripsitq; Mardochæus omnibus sub Artaxerxis dominio de gentibus Iudæis, ut uniuersi hos dies festos agerent, & posteritati quoq; traderent, ut sempiternū id festum ad perpetuā rei memoriam maneat. Aequum nanq; esse, ut cum per eos dies dolis Amani in salutis discrimē adducti sint, tam suæ liberationis, quā de inimicis uindictæ memoriam celebrent, & pro tanto beneficio deo agant gratias. Quamobrē ea festa per eos dies obseruant, Phruræa uocantes, quasi conseruatoria. Cæterū Mardochæus illustri loco apud regem fuit, uir præpotens, regi administrationis, reginæ uero etiam uitæ socius: quorū opera Iudæorum res floruerunt suprā q̃ uel sperare poterant. Atq; hæc ferè sunt quæ sub hoc rege genti nostræ euenere memorabilia.

Bagoses

Bagoses, penes quem Artaxerxis iunioris exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudeos affecit. Cap. VII.

POST Eliasibi autem pōtificis obitū, sacerdotiū eius Iudas filius iure suscepit hæreditario: & huic quoq; defuncto successit Ioānes filius, qui in causa fuit, ut Bagoses Artaxerxis copiarū imperator templū pollueret. idem dux etiā tributa Iudæis imposuit, ut prius quàm quotidianas hostias offerrent, in singulos annos ex publico quinquaginta drachmas penderēt: idē ita ob hanc causam accidit. Erat Ioanni frater Iesus. huic q; amicus esset Bagoses, pontificatū se daturū est pollicitus. hac fiducia Iesus cum liberius cum fratre in templo altercaretur, re usq; rixam progressa, tantam bilem mouit fratri ut ab eo per iram interficeretur. quæ quidē impietas fuit lōge maxima, præsertim in homine sacerdote: & quod grauius est, nullū tale impietatis exemplum extat uel apud Græcos uel apud Barbaros. Deus certe hanc iniuriam non dissimulauit, sed & populus hac de causa libertatem amisit, & templū pollutū est à Persis. Nam Bagoses dux cognito quod pontifex propriū fratrem in templo interemisset, superueniens Iudæis iratus clamitabat, Ausi estis scelesti in templo uestro cædem perpetrare? & cum conatus templū ingredi arceretur: Quid, inquit, an me putatis impurio rem q; cadauer quod iacet in templo? & his dictis ingressus est: atq; hac occasione per septenniū eius cædis pœnas à Iudæis exegit. Mortuo deinde Ioanne, pontificatum accepit filius eius Iaddus. huic quoq; frater fuit Manasses nomine: cui Sanaballetes missus in Samariam à Dario rege ultimo satrapa, Chuthæus genere, unde & Samaritis origo est, sciens insignem esse urbem Hierosolyma, regesq; eius multa negotia tā Assyrijs quàm Syris exhibuisse, libenter nuptum dedit filiam Nicaso, ratus connubium hoc ceu uadem futuræ cum Iudæorum gente amicitiae.

Quanta Alexander Macedonum rex in Iudeos beneficia contulerit. Cap. VIII.

PER idem tempus Philippus Macedonū rex apud Ægæas oppidum à Pausania Cerastræ filio ex Orestarum gente insidijs interceptus perijt. Eius filius Alexander paternum regnum adeptus traiecto Hellesponto congressus ad Granicum flumen cum Darij ducibus uicit egregie: subacta deinde Lydia & Ionia, ductoq; per Cariam exercitu inuasit in Pamphylia sicut alibi dictum est. Hierosolymorum autem seniores ægreferentes Iaddi pontificis fratrem & quodammodo collegam duxisse externi generis scēminam tumultuabantur, rati gradum factum ad antiquandas patrias leges de connubijs, atq; ita fore ut paulatim misceantur profanis gētibus. nam & prioris captiuitatis & malorū quæ secuta sunt causam fuisse, q; quidā contra legem peccantes duxissent uxores non sui generis. postulabant igitur ut Manasses aut dimitteret uxorem, aut nō amplius ad altare accederet. Et cum pontifex quoq; ab altari eum arceret, profectus Manasses ad Sanaballetē sacercerem, se quidem amare dixit filiam eius Nicaso, nolle tamē propter eam priuari sacerdotio, qui honor & gētilitius sit ipsi, & apud Iudæos semper in maxima existimatione fuerit. Ad hæc cum Sanaballetes respondisset, se illi non sacerdotium tantum seruaturum, sed & pontificatum paraturum, & totius suæ prouinciæ principem eum facturum, modo filiam suam uxore retineat:

Ioseph.

C ædifica

VIII

ædificaturumq; templū Hierosolymitano simile in mōte Garizin, qui imminet Samariæ reliquis montib. celsior: idq; polliceretur ex cōsensu regis Darij se facturū: elatus tali spe Manasses mansit apud focerū, putans se pontificatū dante rege consecuturū. Iam enim Sanaballetes erat senior. Cumq; multi sacerdotes & Israelitæ intricati essent eiusmodi coniugijs, non leuiter turbabatur Hierosolymorū respublica. omnes enim hi defecerunt ad Manassem, Sanaballetes præbente eis & pecuniā & agros ad colendum & domicilia, ac modis omnibus adiutante ambitionē generi. Quo tempore Darius audito q; Alexander traiecisset Hellespontū, & prælio uictis ad Granicum suis satrapis ulterius procederet, contractis tam pedestribus q; equestribus copijs, decreuit Macedonibus occurrere priusquam totam Asiam sibi subijcerent. Itaq; ultra Euphratem traducto exercitu, & superato Tauro monte Ciliciæ, statuit in ea prouincia hostem excipere prælio. Sanaballetes autē letus descensu Darij, aiebat se mox præstiturū Manassi pollicita, quā primū rex reuerteretur post uictoriam. persuasum enim erat non ipsi tantū, sed & omnib. Asiaticis, ne primum quidem congressum expectaturos Macedonas, tanto inferiores numero: sed longe alius fuit euentus q; ipsorū opinio. Rex enim collatis cum Macedonib. signis uictus est, & magna exercitus parte amissā, matre etiam & uxore cum liberis in hostiū potestatem reductis, fugit in Persidē. Alexander uero in Syriam ueniens cepit Damascū, & occupata Sidone Tyrū quoq; oppugnabat: scriptisq; ad Iudæorum pontificē literis petebat auxiliū, & ut forū rerum uenaliū præberet exercitui: & ut quæ prius Dario cōferre sit solitus, nunc det Macedonibus, prælata eorū amicitia. fore enim ut illū non pœniteat. cumq; pontifex nuncijs respondisset, sacramento se obligatū Dario, ne arma contra eum sumeret, idq; ratū fore quā diu ille uixerit: iratus Alexander Tyri quidem oppugnationē nō omisit, qua breui potiturus uidebatur: minatus est tamen hac capta mox se ducturum contra pontificē, ut omnes discant, cui iusiurandum seruari oporteat. quare non parcens labori tandē Tyrum expugnauit, & constitutis in ea rebus Gazam profectus, in ea Babemesem Persici præsidij præfectū obsedit. Interea Sanaballetes ratus iam adesse tempus, à Dario defecit: & assumptis octo millibus de sua prouincia, in Alexādri castra se cōtulit. cumq; offendisset eū Tyri oppugnationē aggredientē, & suam prouinciam eius fidei cōmisit, & hunc pro Dario dominum libenter agnouit. à quo obujs manibus exceptus, libere iam quid uellet elocutus, ait se generū habere Manassem, laddi Iudæorū pontificis fratrem: eum sequi multos illius gentis homines, & uelle in sua prouincia templū extruere. idq; fore in rem ipsius regis, si diuidatur Iudæorum potentia: ne fortē de communi sententia rebellantes multū negocij regibus facessant, quemadmodū soliti sunt Assyrijs imperantibus. quod ubi impetratū est, omni ope adnitēs templū ædificauit, & Manassem eius sacerdotē constituit, amplissimum hunc honorem filia suæ posteris relicturū se existimans. Septem autē mensibus in Tyri oppugnatione, & Gazæ duobus absumptis, Sanaballetes fato functus est: Alexander uero expugnata Gaza Hierosolyma propere petijt. laddus uero pontifex postquā hoc audiuit, sollicitus hærebat inops consilij, nec inueniens quomodo regem deberet excipere, iratū eo, quòd antea neglexisset imperata eius facere. Ergo

indictis

indictis populo supplicationibus, & immolatis deo uictimis, ad opē eius con-
fugit, illi publicam salutem cōmendans. Proxima deinde post sacrificium nos-
cte, in somnis ei deus apparuit, iubens ut bono esset animo, & coronata urbē
portas aperiret: utq; populus in albis uestibus prodiret obuiam, ipse uero cū
reliquis sacerdotibus solenni cultu sui ordinis, securi de dei prouidentia. Ex-
perrectus autem ē somno lätus ciuibus hoc oraculū indicat, & paratis omni-
bus ut in somnis præmonitus fuerat, regis aduentum præstolabatur: & cum
renunciatū esset eū iam non procul ab urbē abesse, progressus est cū sacerdo-
tibus & urbana multitudine pompa quadā noua & uenerabili usq; ad locum
qui dicitur Sapha, quæ uox speculā significat. quod ibi & urbs & templū in
prospectu sit. Et cum Phœnices ac Chaldæi sperarent sibi licere quicquid iras-
tus rex posset permittere, direptionē urbis, & pontificis exquisitū suppliciū,
planē contrariū euenit. Alexander enim ut uidit ē lōginquo candidatum pos-
pulū, & sacerdotes ante agmē in amictu byssino, pontificemq; in stola hyacin-
thina auro distincta, tiaram in capite gestantem cum præfixā aurea lamina in-
sculpta dei nomīne: solus ad eum accedens nomen illud adorauit, & salutauit
pontificem. Iudæis autem omnibus uno ore Alexandrū consalutantibus, &
in orbem cingentibus, Syriæ reges & reliqui obstupuerunt, uix credētes re-
gem mentis cōpotem: solus Parmenio propius accedēs rogauit familiariter,
quid ita cum ipse adoraretur ab omnibus, nūc adoraret Iudæorū pontificem.
At ille non hunc se adorasse respondit, sed deo, cuius pontifex esset, honorem
eum exhibuisse. hunc enim, inquit, uidi & antea hoc ipso habitu, cum adhuc
essem in Dio Macedonia, qui me deliberantē quomodo Asiam possem subi-
gere, hortatus est forti esse animo, & sine mora exercitū trāscere. nam suo du-
ctu potiturū me Persarū imperio. Quapropter quia nunc primū talem habi-
tum uidi, agnoscens hūc & uisionis memor quæ me ad hanc expeditionē im-
pulsit, puto me non sine numine in Dariū exercitum ducere, & breui fore ui-
ctoriæ cōpotem: & sublato Persarū imperio, cessura mihi omnia ex sententia.
Hæc locutus ad Parmenionē & comiter cōplexus pontificē, deducētib; sa-
cerdotibus in urbem peruenit. & ascendens in templum immolauit deo ex sa-
cerdotis præscripto, ac pontifici quoq; suum honorē exhibuit. Ostensq; si-
bi Danielis libro, in quo Græcum quendam Persas debellaturum significat,
hūc ipsum se esse interpretatus, lätus dimisit multitudinē. Sequenti uerō die
uocatis eis iussit ut quicquid uellent peterent. Pontifice autē petente ut patrijs
legibus uiuere sibi liceat, utq; septimo quoq; anno concederetur eis tributo-
rum immunitas, concessit omnia. Rogantibus deinde ut eos quoq; Iudæos,
qui Babyloniam ac Mediam colerent, sineret uti institutis proprijs, hic etiam
postulatis eorum satisfacturum se est pollicitus. Et cū fecisset eis potestātē, si
qui uellent saluis suis ritibus sequi eius militiā, multi in eam expeditionē de-
derūt nomina. Atq; his apud Hierosolyma actis, mouit inde in alias propin-
quas urbes exercitum. cumq; ab omnibus amice exciperetur, Samaritæ quo-
rum tunc caput erat Sicima sita ad montē Garizin, & habitata à desertoribus
gentis Iudaicæ, uidētes quod Alexāder Iudæos tractaret tam magnifice, de-
creuerunt se quoq; Iudæos profiteri. Sunt enim Samaritæ hoc ingenio, ut &
ante diximus, in rebus Iudæorum afflictis, negant se cognatos, ueritatem tūc
Ioseph.

dicendo . cum uero affulgere eis fortunam uiderint , confestim in societatem irruūt, attinere ad se affirmando, & à Iosepho eiusq; filijs Manasse & Ephraēmo seriem generis sui deducendo . Igitur splendido paratu & magnam alacritatem præ se ferentes, regi occurrunt penè in Hierosolymitano agro : colaudatisq; ab Alexandro omnibus, Sicimitæ eum adeunt, assumptis secū militibus quos Sanaballetes miserat: rogātes ut inuisat ipsorum urbem, & illud quoque templum præsentia sua honoret, ille pollicitus est hoc in reditu se facturum. cum que postularent ut septimi anni tributum sibi remitteretur, nam ne se quidem in eo seminare: quæsiuit qui nam essent qui hoc rogarent. illis uero dicentibus, Hebræos quidem se esse, sed Sicimitas uocari à Sidonijs: iterum quæsiuit an Iudæi essent. Negātibus illis, equidem, inquit, Iudæis id concessi. Reuersus tamen & re diligentius cognita, faciam quod æquum uidebitur, atq; hoc pacto Sicimitas dimisit . Sanaballetis autem milites iussit ut se in Ægyptum sequantur: ibi enim se agros eis diuisurum: id quod paulo post fecit in Thebaide, iussis ei regioni esse præsidio . Post obitum autem Alexandri, imperium quidem eius inter successores est diuisum: templū uero in Garizim monte situm mansit incolume : & si quis apud Hierosolymitas aut illiciti cibi sumpti, aut uiolati sabbati, aut similis criminis reus ageretur, ad Sicimitas confugiebat, calumniam se passum dictitans. Eodem uero tempore etiam Iadus pontifex obierat, Onia filio successore: atque in eo statu res Hierosolymitanæ tunc fuere.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IYDAICARVM

LIBER DVODECIMVS.

Ptolomæus Lagi dolo occupatis Hierosolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Ægyptum traduxit. Cap. I.

ALEXANDER Macedonum rex in suam potestatem redacto Persarum imperio, & constitutis ut iam dictum est Iudæorū rebus, uitā finijt. Imperio uero in multos successores distracto, Antigonus Asiā occupat, Seleucus Babylonem cū uicinis gentibus, Lysimachus Hellepontum, Macedoniam Casāder, Ptolemæus Lagi Ægyptū. Qui dum seditionib. agitantur, & de imperio cōtendunt, durante lōgo bello, & urbes multæ afflictæ sunt, & habitatores earū pluri mi per diuersa præliorū certamina desiderati sunt: id quod tota Syria tū passa est sub Ptolemæo Lagi, quē præter meritū Soterem appellabant. Is & Hierosolyma occupauit, dolo tñ circumuenta. Ingressus enim urbē sabbato uelut sacrorū gratia, Iudæis nec arcentibus q; nihil hostile suspicarentur, & alioquin eum diem in ocio & quiete agentibus, sine difficultate potitus dominio, acerbè eam & inclemēter tractauit. Attestatur nobis Agatharchides Cnidius, qui successore

successorū Alexandri res gestas conscripsit, superstitionē nobis exprobrans, q̃ propter eam libertatem amiserimus. Sic enim scribit: Est gens quæ Iudæorum dicitur, urbem incolens magnam & bene munitam, nomine Hierosolyma. hanc passi sunt in Ptolemæi potestatem peruenire: & dum propter superstitionem grauantur arma sumere, grauem dominū receperunt. Et Agatharchides quidē de nostris hominibus hæc prodidit. Ceterū Ptolemæus multos captiuos ex montano Iudææ tractu & Hierosolymorū uicina, Samariāq̃ & Garizin monte in Ægyptū traductos iussit sedes ibi figere: & cum Hierosolymitas pertinacissimē iurisiurandi fidem seruare compertum haberet ex responso quod Alexādrī legatis post Darij cladem dederant, multa ex eis præstidia disposuit per arces: & cum eis apud Alexandriam ius ciuitatis pari cū Macedonibus conditione dedisset, sacramēto omnes deuinxit, seruatuos fidem posteris eius qui tam multa ipsis crediderat. Non pauci præterea reliquorum Iudæorum sponte in Ægyptū migrauerunt, partim ubertate terræ allekti, partim Ptolemæi erga suam gentem liberalitate. Seditiones tamen continuæ fuerunt inter eorū posteros & Samaritas, instituta patria peruicaciter retinentes: pugnabantq̃ inter se iugiter, dum Hierosolymitani suum templum sacrosanctum esse affirmant, & uictimas à Iudæis non aliò mittendas: Samaritæ cōtrā in montem Garizin eas mitti debere contendunt.

Ptolomæus Philadelphus Iudæorum legem, in Græcam linguam uertit, & multis eius gentis captiuis dimissis, donaria multa deo in templo eius dedicat. Cap. II

Post hunc Philadelphus assumpto Ægypti regno, quod per annos undequadragenta tenuit, & legem transferri in græcam linguam curauit, & Hierosolymitas in Ægypto seruiantes liberos dimisit, numero centum uiginti millia: idq̃ ex huiusmodi causa. Demetrius Phalereus regiarum bibliothecarum præfectus, dabat operam ut si fieri posset omnes totius orbis libros colligeret, coemens quotquot ubicunque audisset cognitu dignos, aut cupiditati regis gratos, cuius præcipuum erat in congerendis codicibus studium. hic rogatus aliquando à rege q̃ multa millia iam cōparasset, ait se iam habere circiter ducenta milia, sed breui habiturum quingenta millia: præterea compertū sibi certis indicijis multos esse apud Iudæos, qui leges eorum scriptas contineant, dignos cognitu & bibliotheca regia: esseq̃ scriptos ipsorū lingua & literis, & exhibituros negotiū his qui uelint eos in græcum sermonem uertere. Videri quidem quandam cum Syrorum lingua & charactere similitudinem, habere tamen multa peculiaria. Nihil igitur uetare, quin & illa ex Hebræo traducta, cum nō desint sumptus, in bibliothecam suam referat. Tum rex collaudato Demetrii circa conquirendos libros studio, scribit Iudæorum pontifici, ut curet hoc negotium ex sententia sua confici. Interea quidam Aristæus ex intimis regis amicis, & ob modestiam admodum carus, cum iamdudum animum haberet rogare eum ut Iudæos in suo regno libertati restitueret: ratus adesse iam optimam occasionem supplicandi, primum cum præfectis satellitibus Sosibio Tarentino & Andrea consilium hoc communicat, multum obtestatus ut preces suas apud regem quantum possunt adiutent: & postquam intellexit ipsis quoque Ioseph.

rem cordi esse, adito rege sic eum allocutus est: Quia non decet nos rex uerū dissimulare, sed ingenue proloqui: cum hoc agamus ut Iudæorum leges non transcribantur tantum, uerum etiam uertantur, quod nam honesto prætextu id facere possumus, dum tam multi huius hominum generis in regno tuo seruiunt? Quos certe non alienum fuerit à tua bonitate ac magnificèntia, liberare à præsentī miseria: quandoquidem is qui tuum gubernat imperium: earū legum autor noscitur, quantum mihi sanè de ea re inquirenti peruestigari potuit. Conditorem enim huius uniuersitatis eundem quem illi nos quoque colimus, louem nominantes, nimirum quod iuuat uitam omnium. Quapropter uel deum reueritus, quem illi eximio præ cæteris mortalibus cultu uenerantur, redde eis patriā, ut in natali solo liceat eis uitam exigere. Nec est quod suspiceris rex, me uel genere uel tribu eis propinquum has preces offerre in illorū gratiam atque commodum: sed quum omnium hominum idem deus sit opitex, & sciam illi placere beneficentiam, ideo tibi nunc supplico. Ibi rex libenti ac hilari uultu illum aspiciens, & quot tandem putas millia, quibus opus sit hoc beneficio? Tum Andreas, qui & ipse aderat, dixit esse circiter centum uiginti millia. Ad hæc rex, Parua ne igitur tibi Aristæ uidetur hæc quā poscis liberalitas? Sosibio uero & cæteris præsentibus, dignum esse ipsius magnificèntia dicentibus, pro accepto regno hanc deo reponere gratiam: lætus hoc eorum consensu iussit, ut quando militi stipendium numerauerint, pro singulis captiuis qui apud eos sint drachmas centum uiginti annumerent. atque hoc suum decretum publico edicto propositurum se est pollicitus, quo tam Aristæ petitio quàm dei uoluntas fiat confirmatio. In eo comprehendebantur non hi solum quos pater aut eius exercitus abduxerat, sed illi quoque qui uel antè uel post in seruitutem abstracti fuerant. & cum eam uindictam libertatis dicerent plusquam quadringenta talenta poscere, ne hæc quidem impendere grauatius est. Eius edicti exemplar, quo illustrior fiat regis magnanimitas, libet hoc loco adscribere. Quicumque ex militia patris nostri Syriæ ac Phœnicen incurfauerunt, & subacta Iudæa mancipia inde in regionem nostram eiusque urbes abducta diuendiderunt, atque etiam quicumque uel antè uel post diuenditi sunt, hos omnes liberos uolo fieri: proque singulis mancipijs centum uiginti drachmas recipere, milites quidem unà cum cætero stipendio, reliquos uero à mensarijs regijs. Censeo enim hos præter patris mei uoluntatem, & præter omnem æquitatem in captiuitatem abductos militum licètia, quin uastata Iudæa sui commodi causa in Ægyptum abstraxerunt hanc multitudinem. Quapropter iustitiæ respectu, & commiseratione eorum qui à potentioribus per uim opprimuntur, iubeo Iudæos omnes, qui seruitutem seruiunt, dimitti liberos, iam dicta summa heris eorum pro libertate reddita, & absque dolo malo huic nostro mandato satisfieri. Volo autem hoc edictum proponi per triduum ex quo allatum fuerit, & interim heros profiteri huiusmodi mancipiorum numerum: id enim & mihi ipsi profuturum existimo. Eum uero qui parere noluerit, cuius deferre liceat, mulctandum facultatibus quæ fisco nostro debent cedere. Hoc edictum cum primum oblatum esset regi, nec tamen diserte cautum esset illis quoque, qui uel antè uel post capti fuerant,

libera-

liberaliter & illis indultum est eadem regis beneficentia: iussitq; ut ex collectis iam tributis distribueretur pecunia in militem, & in mensarios regios. Quo facto, intra septem dies peractum est quicquid rex iusserat, impensis in redemptionem quadringentis sexaginta talentis: quia domini exigebant & pro infantibus illas centum uiginti drachmas, quasi regis edictum etiam hos complecteretur, ubi adscriptum erat pro singulis m̄cipiorum capitibus eam summam numerandam. Hæc ubi ex sententia regis magnifice sunt peracta, iussit Demetrium euulgare decretum de transcribendis ludæorum codicibus. nihil enim temere fiebat à regibus, sed omnia diligenter præmeditata: quapropter & suggestionis exemplar & epistolarum in commentarios relatum est, & multitudo missorum donariorum, & quod à quoq; factum est, ut primo aspectu pateat ex ipsis operibus tam autorū quàm artificum præstantia. Suggestionis sanè exemplar fuit tale. Regi magno Demetrius. Quia mandasti rex ut quod deest tuæ bibliothecæ suppleamus, & libros qui hætenus nostram inquisitionem effugerunt perquiramus, nihil mihi ad summam circa hoc negotium diligentiam reliquum faciens, scire te uelim inter eos quos adhuc desideramus esse ludæorum legis codices. Hebraicis enim characteribus & uernacula ipsorum lingua scripti cum sint, intelligi à nobis nō possunt. sunt etiam negligentius quàm par est habiti, eo quod nondum eis regia providentia contigit. necesse est autem ut & hos habeas diligenter accuratos. Sapientiores enim & sinceriores legislationem continent, utpote diuinitus proditam. Et hæc est causa, ut Hecataeus Abderita refert, cur nullus uel poeta uel historicus mentionem eius legis faciat, aut uirorum qui iuxta eius præscriptum res suas administrauerunt: quod sacrosancta sit, & profano ore tractari non debeat. Itaq; si idem tibi uidebitur rex, scribes ludæorum pontifici, ut mittat senos ex singulis tribubus seniores, legum earum peritissimos, ex quorum interpretatione apertum ac consonum sensum eorum librorum accipientes, dignum aliquid tuo desiderio colligamus. Ad hanc igitur suggestionem iussit rex suos ut ad Eleazarum ludæorum pontificem de hac re scriberent, simulque per easdem literas certiores facerent de ludæis per Ægyptum pristinae libertati redditis. præterea ad faciendos crateres & phialas ac libatoria, misit auri talenta quinquaginta, & gemmarum copiosam multitudinem: iussitq; custodes arcarum in quibus gemmæ seruabantur, liberam artificibus electionem permittere. mandauit etiam pecuniæ pro sacrificijs & reliquis templi usibus centum talenta erogari. Dicam autem & opera & eorum ornatum, ubi primum exposuero exemplar epistolæ scriptæ ad Eleazarum pōtificem, qui hoc sacerdotij fastigium hoc modo consecutus est. Onia pontifice defuncto filius ei Simon successit, iustus cognominatus, quod & deum pie coleret, & eius summa potiretur beneuolentia. Quo mortuo, superstitite unico filio paruulo, frater eius Eleazarus, de quo nunc est mentio, pontificatum assumpsit: cui Ptolemæus hoc modo scripsit. Rex Ptolemæus Eleazaro pontifici salutem. Multis ludæis in regno meo degentibus, quos Persæ dum rerum potirentur captiuos eò pertraxerant, pater meus eos in precio habuit, aliorum opera in militia usus amplis stipendijs conductorum, alijs etiam

castellorum custodia per Ægyptū assignata, ut essent terrori indigenis. Ego uero postquam principatum adeptus sum, cum in cæteros benignitate sum usus, tum maxime in tuos ciues: quorum supra centum millia in libertatem uindicaui, restitutis de meo precijs eorum possessoribus. ex his per ætatem idoneos allegi in militiam: nonnullos quorum fides id mereri uidebatur, inter aulicos meos accensui, ratus nullum gratius me deo posse offerre donarium, pro ea prouidentia qua me dignatus est rebus præficere. Ergo ut & his & reliquis per totum orbem Iudæis gratum faciam, uisum est mihi legem uestram in græcam linguam uertere, & ita uersam in bibliothecam meam reponere. Bene igitur facies, si idoneorum delectu per tribus habito, ex unaquaque sex uiros bonos iam seniores ad nos miseris, qui per ætatem legum periti, possint præstare bonos interpretes. Spero enim si hoc ex sententiâ successerit, maximam gloriam nos inde acquisituros. Mitto autem qui tecū de hac re agant, Andreæ præfectum satellitum, & Aristæum, mihi charissimos: per quos etiam primitias donariorum templi & uictimarum misimus, talenta argenti centum. Rescribes autem quicquid uolueris, factururus nobis rem gratissimam. Hac epistola accepta, Eleazarus rescripsit quàm potuit honorificentissimè. Pontifex Eleazarus regi Ptolemæo s. Si uales cum regina Asinoe communibusq; liberis, nostræ quoq; res se habent optime: Acceptis tuis literis gauisi sumus plurimum ob egregiam tuam uoluntatem: aduocataq; concione eas legimus, testes pietatis qua colis deum maximū. ostendimus etiā phialas quas misisti aureas uiginti, argenteas triginta, & crateras quinque, & mensam dedicandā, centūq; illa talenta quæ in uictimas & alios templi usus attulerunt Andreas & Aristæus amici tui charissimi, uiri boni ac docti, tuæq; amicitia dignissimi. quare scito nos tibi gratificaturos etiā si quid præter ingeniū nostrū facere oporteat. prouocati enim beneficijs in ciues nostros collatis nō debemus segnes esse ad referendā gratiā. Quamobrem continuo pro te sororeq; tua & liberis & amicis hostias obtulimus, & populus uota fecit pro feliciter tuarū successu, & pro pacato regni tui statu: utq; hæc legis uersio tam felix tibi sit q̃ cupis maxime. Delegimus etiam senos per tribus presbyteros, quos ad te cū lege misimus. tuæ autē pietatis erit ac iustitiæ, ut transcripta lege ad nos eam tuto remittas unā cum eius deportatoribus. Bene uale. Hæc sunt quæ rescripsit pontifex, superuacaneū autē uisum est apponere LXX seniorū nomina qui cum lege ab Eleazaro missi sunt, licet adscripta fuerint in epistola. donariorū tamē quæ rex deo misit ornatū & magnificentiā silentio præterire nō possum, ut omnib. nota fiat eius regis erga deū pietas ac liberalitas. abunde enim sumptus suppeditans, & præsentia sua extimulans artifices, opera eorum assidue uisendo, nullam eis segnitæ aut negligentæ relinquebat occasionem: quæ nunc recensebo singula, non q̃ historiæ contextus hoc admodum postulet, sed q̃ digna sit quæ prædicetur regis liberalitas: primum quæ mensam conabor describere. Cupiens enim longe maiorem facere mandauit explorari eius quæ tum Hierosolymis erat magnitudinem, quanta esset, & an maior posset fieri: & comperta eius mensura, quodq; maior etiam esse posset: ait se eius uel quincuplam magnitudinem redditurum, ni uereretur,

ne

ne per hoc ad quotidiana ministeria minus posthac esset utilis. Cupere enim se ea donaria non solum ad ostentationem, sed ad usum etiam esse accommodata: itaque uolens declarare se non auri penuria uel parsimonia parem priori facere: quod non erat integrum addere magnitudini, id cōpensauit uarietate ornatus & operis pulchritudine. cum enim esset ingeniosus in contēplandis rerū naturis, & in excogitandis nouis & inusitatis operibus, pro sua sapientia præscribebat artificibus, exigens ne quid à præscriptis formulis discederent. ac primum constituto mensæ modo in longitudinem cubitorum duorum & semis, in latitudinem unius, altitudine sesquicubitali, totum opus ex auro facientes, lorica ei palmum latam circūdederunt: cuius cymæ uersatiles sculpturam habebant resticulatā indistincta imitatione per tria latera. cum enim essent triangulæ, per singulos angulos eadem erant figurationes, ut conuersæ non alia sed eadem specie oculis occurrerent. loricae uero pars interior ad mensam uergens egregias sculpturas habebat: sed exterior eius facies longe pulchriores, uidelicet q̄ hæ totæ essent cōspicuæ. quin & cymæ illæ facile & cito uertebantur, & quemuis è tribus angulis pari mensura oculis subiiciebāt. resticulis aut̄ illis sculptilib. insertæ erant gemmæ preciosæ paribus interualis distantes, fibulis aureis per foramina comprehensæ. exterior autem loricae facies gemmis pulchris ouali specie distinguebatur, intercurrente densa sculptura uirgarum, quæ per circuitū mensæ uoluebantur. huic subiecta erat corona per circuitū, omne genus fructuum repræsentans, dependentibus racemis, & spicis emergentibus, & malis punicis interfertis: quæ omnia constabant è lapillis etiam colorem natuum fructuum referentibus, & auro circum totam mensam reuinctis. Sub hac corona rursus alia series ouorum priori similis cum uirgatis peræque sculpturis uidebatur: ut ex utraq̄ parte spectaretur eadē operum uarietas ac elegantia, etiam in lorica & cymarū ordine: ac ne inuersis quidē mensæ lateribus ulla sentiretur diuersitas, sed idem artificium usq̄ imos pedes pertēderet. subdita enim lamina aurea quatuor digitos lata per transuersam mensæ latitudinem, in eam pedes eius inseruerūt, quos fibulis ac clausuris astrinxerunt mensæ iuxta lorica, ut his insistentis quaqua uerteretur, eandem speciē ostenderet. In mensa autē sculptus erat Mæander, magni precij gemmis per medium tanquā stellis uariegatus, carbunculo & smaragdo suauissime radiantibus, alijsq̄ generibus quæ ubiq̄ grata sunt propter precij. Præter Mæandrū uero resticulati quidam nexus circumquaq̄ discurrebant, rombo circa medium similes, in quo crySTALLUS & succinū per interstitia paria coniunctim cum magna gratia spectabantur. pedum aut̄ capitella liliorum similitudinem referebant, folijs sub mensa se reflectentibus, cum germen alioquin rectū uideretur. basis autē facta erat è carbunculo palmum lata crepidinis specie, quæ uero pedes innitebātur, octo digitorū latitudine: erātq̄ sculpti singuli pedes opere subtilissimo, hederis & palmitibus unā cum racemis per eos discurrentibus, indiscreta uerorū similitudine. tāta enim erat artis subtilitas, ut perflante uento agitata, naturæ nō artis opus uiderentur. constabatq̄ totū opus trimembri cōpositione, sed tanto artificio, ut cōmissuræ nec oculis nec cogitatione deprehēdi possent. crassitudo autē mēse erat semicubitalis. tāta fuit in hoc dono regis magnificētia, opulētia materiæ, artis pulchritudo

do ac uarietas ad naturę imitationem expressa : quandoquidem hoc erat eius studium , ut si non magnitudine hæc priorem illam mensam superaret , certe nouitate cōmenti & ornamentorū splendore magis esset conspicienda. Crateræ autem aureæ fuerunt duæ, squamatae, à basi usq; præcincturā, spiras habentes uarijs gemmis distinctas : deinde Mæandrū cubitali altitudine ex omnis generis gemmis compositum : & super eum uirgatam sculpturam, & deinceps usq; labrū plexile quiddā reti simile, crebra romborū specie interueniente, addebant gratiā, insertæ gemmeæ scutulæ, quatuor digitorū amplitudine. Labrū uero crateris in orbem ornatū erat lilij & floribus, atq; implexis inter se palmitibus uuas ferentibus. & ornatus quidē utriusq; erat hic, amplitudo uero quæ amphoram caperet. argenteæ uerò quæuis specula splendore uincebant, certius etiam reddentes inspectantiū effigies. His addidit rex triginta phialas, in quibus quicquid spatij gemmis erat uacuum, frondibus, edera & pampinis sculptilibus adumbrabatur. atq; hæc omnia non solū artificum ingenijs ornabātur usq; ad miraculū, sed quadam etiam regis circa hæc ambitione diligētius accurabantur : qui non satis putans quod sine parsimonia sumptus præberet, relictis etiā serijs negotijs sæpe adibat officinas & inuisebat artificū opera, id quod magis etiam accendebat eorum diligentiam. uidentes enim qd cordi sit ei hoc negocium, maiore attentione uersabantur in opere. atq; hæc sunt donaria ab hoc rege ad Hierosolymitanum templum transmissa. Quibus consecratis pōtifex Eleazarus, & honorificè tractatis qui attulerant, nō sine muneribus ad regem eos remisit. Hi postq; Alexandriam sunt reuersi, rex cognito eorū simul & septuaginta seniorum aduentu, confestim legatos Andream & Aristæū acciuit : ab eisq; & epistolam pontificis recepit, & multa præterea sciscitando didicit. Et cum uehementer cuperet congregari cum septuaginta senioribus, qui Hierosolymis ad interpretandam legem uenerant, quicumq; priuatorū negociorum causa expetebant eius colloquiū, præter morem suum dimitti iussit. hos enim quinto quoque die solebat admittere, sicut legatos semel in mense. tū uero illis dimissis ab Eleazaro missos expectabat. ut uero senes illi uenerunt cum muneribus à pōtifice missis, & cum membranis quæ legē aureis literis inscriptam continebant, primum de libris eos rogauit. ut uero ex inuolucris depromptos obtulerunt, multum diuq; miratus membranæ subtilitatē, & cōmissuras quæ ita latebant, ut uisui discerni nō possent, gratias se illis habere dixit qui uenerint, & maiores etiam ei qui miserint, sed longe maximas deo cuius leges attulerint. cumq; seniores eorumq; comites uno ore omnia fausta regi acclamassent, præ nimia lætitia lacrymas non continuit, quæ quidem mœroris insignia etiam magnum gaudium cōsequi natura uoluit. iussitq; libros accipere quorū hoc erat officium, tum demū uiros salutauit, præfatus æquū fuisse ut prius de ea re propter quā acciti fuerant percontatus, deinde illos quoq; compellaret. diem quidem aduentus eorū tam gratum sibi confessus est, ut quoad uiueret, per singulos annos redeuntem eius memoriam colere se uelle promitteret. forte enim eadem erat qua Antigoni nuali prælio uicerat. uoluitque ut conuiuæ sibi essent, & diuerforia mandauit eis assignari sub ipsa arce pulcherrima. Nicanor autē qui excipiendis hospitibus præerat, Dorotheum eos curare solitum iussit parare.

rare cuiq; ad uictū pertinentia. Sic enim rex disposuerat, ut ex eis ciuitatibus quæ in ratione uictus aliquid peculiare habent uenientibus, more ipsorum omnia pararentur, ut tractati more cōsueti suauius uiuerēt, & nulla in hoc nouitate offenderentur. quod honoris his quoq; exhibitū est, Dorotheo hac cura commissa, q; is callebat morem quo solerēt uiuere. quamobrem omnia per se administrauit quæ ad illos accipiendos facerent. Ac primū duos accubitus strauit, rege ita iubente, qui uolebat dimidiā eorū partem ad dextrā suam discumbere, reliquā uero post ipsum ordine, nihil omittens ad honorem eorum pertinēs. postquā autē discubitū est, iussit Dorotheū illis ministrare, sicut solet hospitibus ad se à ludæa uenientibus. quapropter præconibus & sacrificulis, alijsq; id genus quorū est à suis precatiunculis auspicari conuiuium, locus hic non fuit: sed unum ex conuiuarum numero sacerdotem Elisæum nomine precatione mensam consecrare ipse rex iussit: qui stans in medio precatus est omnia fausta regi simul atq; subditis: applausumq; & acclamatū est ab omnibus libenti ac hilari animo. quo facto fruebātur appositis. cumq; rex siluisset quantum satis uisum est, cœpit philosophari, proponēs singulis quæstionem aliquā de natura subtili disquisitione dignā. illis uero diserte ad quidlibet respondētib; , delectatus eorū consuetudine per duodecim dies instaurauit conuiuiū. Si quis autē cupit cognoscere quæstiones agitatae in eo cōuiuiū, legat Aristæi librū quem hoc argumento cōscripsit. Quos sermones cum non solū rex admiratus esset, sed Menedemus etiam philosophus fateretur omnia gubernare prouidentia, eoq; facilius tueri hanc sententiā, finis est huic quæstioni impositus. Rex uero iam tum se uberē ex eorum aduentu fructū percipisse fassus est, per quos didicisset quomodo regnū administrare oporteat: iussitq; datis prius in singulos ternis talentis, deduci eos in diuerforiū. Quarto deinde diē Demetrius assumptis eis transiit aggerē illum septem stadiorum, & pontem qui insulam continenti adiungit: & progressus ad septentrionale litus, assignauit eis ibi domum remotam à strepitu, & cōtemplationi rerum idoneā: rogauitq; ut quandoquidē ad opus iam ita instructi sint ut nihil desiderent amplius, ordiantur interpretationē feliciter. illi uero non parcentes labori quā poterant accuratissimē interpretabantur, usque horam nonnam assidentes operi: reliquum deinde temporis curando corpori dabant, præter aliam copiam etiam de regi paratis cibis partes afferente Dorotheo, ita ut mandatum ei fuerat. mane autem regiam ingressi, salutato rege in eundem locum ad institutū negocium se referebant: quod marinis aquis ablutis manibus prius mundati aggrediebantur. Versione autem legis intra septuaginta duos dies absoluta, Demetrius aduocatis omnibus ludæis in locū ubi uersa fuerat, præsentibus etiam interpretibus, perlegit codicem. cōcio uero & seniorum interpretationem approbauit, & Demetrium ipsum collaudauit, cuius suggestionis occasione maxima bona percepissent: rogaueruntque ut etiam optimatibus eorum copia legendi fieret. Deinde & sacerdos & seniores interpretū & magistratus populi postulauerunt, quandoquidem feliciter absoluta esset hæc interpretatio, ut rata permaneat, nihilq; ex ea mutari liceat. quæ sententia cum omnibus placuisset, iusserunt ut prius si quis aliquid deprehenderet uel superesse legi uel deesse, diligentius inspectum & indicatum

cor

corrigeret, quando consultum esset ut res semel approbata rata esset in perpetuum. Quamobrem rex multū gauisus est, uidens hanc quoq; suā uoluntatem in publicū celsisse cōmodum: sed maiorē etiam percepit uoluptatē dum sibi lex legeretur, nō sine admiratione legislatoris sapiētiae: coepitq; de ea re conferre cum Demetrio, rogans qui factū sit ut tam admirandarū legum nec historicus ullus nec poeta mentionem fecerit. Tum Demetrius respōdit, neminem ausum eam attingere, quam cōstaret diuinā esse & omni ueneratione dignissimam: & punitos esse quosdā à coelesti numine, qui illam temerē atrectare nō sint ueriti. Theopompū enim uolentē inde quaedam suis scriptis inserere, mente motū fuisse diebus xxx. & per interualla insanīae praecebus deum placasse, facile cōiicientem quā morbi causa fuerit. atq; etiā in somnis admonitum hāc ideo pati, q̄ fuisset circa res diuinas curiosior, easq; uoluisset proferre profanis hominibus. quare cum à coepto destitisset, sanam mentem ei fuisse redditam. Theopodectae etiā poetae, cum in quadā tragœdia uellet aliquid è sacris libris admiscere, oculos glaucomate suffusos caligasse: & cum erratū agnouisset, exorato deo redditā aciem. acceptos deinde à Demetrio libros rex cū adorasset, asseruari iussit diligenter, ut incorrupti manerent: rogauitq; interpretes ut crebro è ludaea uenientes ipsum inuiserent. id enim eis non minus cōmodum fore q̄ honorificum. Nunc enim æquū esse ut remittantur: sed si ultro ad eum uenerint, cōsecuturos quicquid uel ipsorū sapientia dignū sit, uel regia munificentia. Tum quoq; remissi sunt donati ternis uestibus optimis, & binis auri talētis, singulisq; unius talēti calicibus, & toris discubitorijs. præterea pontifici per eosdē misit decē lectos cum argenteis pedibus cum cōpetenti apparatu, & calicem talentorū triginta: ad hāc decem uestes purpureas, & coronam insignē, & telas byssinas centū, præterea phialas & trullas & libatoria, & crateras duas deo dicandas. rogauitq; eum per litteras, ut si quis ex his uiris uellet ad ipsum uenire, permitteret, quandoquidē plurimi faceret cum doctis consuetudinem, & diuitias libenter in eiusmodi infumeret. Atq; hāc sunt in ludæorum honorem à Philadelpho exhibita.

Honor à regibus Asiae ludæorum genti habitus, & quod in ciuitatibus à se conditis ius ciuium ei concesserint. Cap. III.

III

Sed & ab Asiæ regibus honorati sunt, propter nauatam in militia bonam ac fidelem operam. Nam Seleucus cognomēto Nicanor in cōditis à se per Asiam & inferiorē Syriam urbibus, in ipsa denique metropoli Antiochia, ius ciuitatis eis dedit, uoluitq; parī ibi cum Macedonibus ac Græcis conditione degere, quo iure nunc quoque uiuunt inter eos homines. Argumento est quia ludæis externo oleo nolentibus uti, certa pecunia pro eo à Gymnasiarchis penditur: quē morē cum Antiochēsis populus proximo bello abrogare uellet, nō permisit Mutianus qui tum Syriæ prouinciæ præerat. Deinde imperante Vespasiano, & Tito eius filio, Alexādrini & Antiochēses rogātes adimi ludæis ius ciuiū, impetrare id nō potuerūt, manifesto Romanorū equitatis & magnanimitatis indicio, sed p̄cipue ipsorū principū: qui cum eo bello multos labores pertulissent, & infensi essent pertinaciter rebellātib. nihil tñ de iure ipsorū diminutū uoluerūt: idq; nec iræ propriæ, nec duob. maximis populis cōtra eos licere passi sunt:

maiolem

maiorē rationē habentes ueterum gentis meritorū, quā præsēntis offē-
sionis, aut gratiæ, quā hoc factō apud hos populos inire poterant: dicentes
eos qui contra rem Romanā arma tulerant iam satis suppliciorum exoluissē
se, eos uero qui nihil peccassent non esse æquū spoliari suis priuilegijs & iu-
ribus. Marcum quoq; Agrippam similiter affectum erga Iudæos fuisse prodī-
tur. Ionibus enī contra hos seditiose cōmotis, & rogantibus Agrippam, ut
ciuitatis quā eis dederat Antiochus Seleuci nepos, quem Græci deum co-
gnominant, soli essent participes: & postulantibus ut siquidem eiusdem gene-
ris haberi uelint Iudæi, eosdē quoque deos colerent: cum res ad iudicium cō-
gnitionē deuenisset, uicerunt causā Iudæi: obtinueruntq; ut sibi liceret suis
moribus uiuere, patrociniō Nicolai Damasceni adiuti. Agrippa enim pronū
ciāuit, nihil sibi licere innouare circa hoc negociū. quæ si quis uolet exactius
cognoscere, legat historiarū Nicolai libros tertium & quartum supra centesi-
mum uigesimali. Sed Agrippæ sententiā mirari non debemus: neq; enim tumē-
gens nostra cum Romanis bellum gesserat: Vespasiani uero & Titi magnā
imitatē merito quis miretur, qui post tāta belli certamina nihil immoderate in
nos statuerunt. Nunc unde digressus sum reuertar. Antiocho Magno in Asia
regnante in cōtinua uexatione tam Iudæa fuit q̃ Coele Syria: q̃ eo bellum ge-
rente cū Philopatore Ptolemæo, huiusq; filio qui Epiphanes cognominatus
est, siue uinceret, siue uinceretur, male multarentur, non aliter q̃ naui flucti-
bus utrinq; oppugnata, inter prosperam & aduersam Antiochi fortunam ia-
ctata. Tandē uictor Antiochus Iudæam suæ ditioni adiecit. Defuncto uero
Philopatore, filius eius magnū exercitū duce Scopā misit in Coelesyriam: qui
& multas eius urbes & nostrā gentem ut in potestātē eius retraxit. Aliquanto
autē post Antiochus ad fontes Iordanis cum Scopā prælo cōgressus sit supe-
rior: cumq; recepisset occupatas à Scopā urbes Coelesyriæ simul & Samariæ
Iudæi quoq; ultro deditionē fecerunt: receptūq; intra moenia eius exercitum
& elephantos liberaliter aluerunt: & oppugnantibus præsidū in arce à Sco-
pā relictū impigre auxiliū tulerunt. Quamobrē Antiochus æquū ducens ali-
quam Iudæis pro studio suarū partiū referre gratiā, scripsit ad amicos suos &
duces literas, testes beneficiorū quæ in ipsum contulerant, in quib. etiā signifi-
cabat quomodo remunerari eos decreuerit. earū exēplar subiiciam, citato pri-
us Polybij Megalopolitæ testimonio, ex libro historiarum eius xvi: Scopas,
inquit, copiarū Ptolemæi dux ad mediterranea uerso impetu per hyemem Iu-
dæorum gentē subegit. ac paulo post in eodē lib. narrat quomodo uicto Sco-
pā Antiochus Bataneam, Samariā, Gadara, & Abila recepit: moxq; Iudæi qui
Hierosolyma & celebre eius loci templū intolūt, ad eū defecerūt: de quo cum
multa essent dicenda, ait se id in aliud tempus differre. & hæc quidē Polybius
nos autē narrationē continuabimus, inserta hic prius Antiochi epistola. Rex
Antiochus Ptolemæo s. Quoniā Iudæi mox ut regionē eorū sumus ingressi
studiū erga nos suum declarauerunt, & in urbē suam uenientes splendide ex-
ceperunt senatu obuiā progresso, exercituiq; nostro & elephantis copiose ui-
ctū præbuerunt, & cū eo simul præsidū Ægyptiorū in arce expugnauerunt:
uisum est nobis gratiā aliquā eis reponere, & urbē eorū refouere uarijs cala-
mitatibus affectā, & in pristinā frequentiam restituere, reuocatis in eam

Ioseph.

D qui

qui nūc dispersi sunt habitatoribus . ac primū decreuimus pietatis ergo præberi eis in precium pecudū maſtandarū, uini, olei, thuris, argenteorum uiginti millia, & ad ſimilam ſecundum prouincialem legem tritici medimnos mille quadringentos ſexaginta, & ſalis medimnos trecentos ſeptuagintaquinque: uoloq; ut hæc eis præbeantur ita ut mandauit: & quod deest templo abſoluatur, ſiue porticus ſiue quid aliud ædificare opus fuerit. lignorum autem materies comportetur tam ex ipſa Iudæa q̃ ex alijs gentibus & ex Libano, immunis à ueſtigalibus: quæ immunitas & alijs rebus conceditur ad apparatū atq; ornatum templi pertinētibus. Permittitur etiam eis ut omnes uiuant iuxta leges patrias: & remittitur ſenatoribus, ſacerdotibus, ſcribis templi atq; cantoribus tributum quod penditur pro capite, & aurum coronarium, & ſi quod eſt tributum aliud. Et ut eo citius urbs frequentetur habitatoribus, concedo omnibus qui nunc eam habitant, qui ue ante hyperberetæū menſem eò ſe habitatum contulerint, immunitatem omnium tributorum uſq; in triennium: remittimusq; eis in poſterū tertiam partem tributorū, in prætoriorū damnorum cōpenſationem. Et quotquot ex urbe abrepti ſeruiunt, & ipſos & natos eorum uolumus eſſe liberos, ac bona quoq; eis reſtitui iubemus. Vale. Nec contentus hanc epiſtolam ſcripſiſſe, edictum etiam in honorē templi per totum ſuum regnū propoſuit tale: Nemini alienigenæ liceat intra ſepta templi ingredi contra uoluntatem Iudæorū, ſed ſolis hoc facere fas ſit, qui iuxta præſcriptum legis patriæ purificati prius fuerint. Nemo etiam in urbem carnes equinas aut mulinas inferat, nec aſini ſiue feri ſiue domeſtici, nec pantheræ aut uulpis aut leporis, aut cuiuſuis omnino ex his animalibus quæ Iudæis ueſitū eſt attingere, ac neq; pelles eorū inferre liceat, aut aliquid ex his in urbe alere: ſed tantū ſolitas more maiorum maſtare uiſtimas, quib. deus litari ſibi uult: qui uero aliquid contra edictum hoc fecerit, trium milliū drachmarū argenti mulctam luat ſacerdotibus. Idem rex amplum pietatis ac fidei nobis præbuit teſtimonium. quo tempore quosdam per Phrygiam ac Lydiam nouis rebus ſtudere cōperit. Zeuxidem enim amicum præcipuum, in ſuperioribus ſatrapijs ductantem exercitum, iuſſit quosdam è noſtratibus apud Babylonē degentibus in Phrygiam mittere, ſcribens in hunc modū. Rex Antiochus Zeuxidi patri ſalutē. Si uales bene eſt ego quoq; ualeo. Quia quosdam in Phrygia & Lydia res nouas moliri audio, uidetur hoc negotiū curā meam depoſcere. Quapropter conſultis de hac re amicis, placuit mihi, ex his Iudæis qui Babyloniam ac Meſopotamiam incolunt duo millia familiarium cum tota ſu-
• pelleſtili eò traducere, & locis opportunitis per præſidia diſponere. Perſuaſum enim habeo illos fore noſtrarum rerū cuſtodes beneuolos: tum quia cæleſte numen pie colunt, tum quia fides eorū & promptū obſequiū etiam maiorum noſtrorum comprobatur teſtimonijs. Volo igitur ut eos, licet difficile uideatur, traducas, pollicitus libertatem uiuendi proprijs legibus. perductis deinde ad iam dicta loca, tum ad ædificandas domos aſignabis areas, tum agros ad colendum aruis & uinetis idoneos: immunitatemq; dabis in decennium, ne quid pendere cogantur ex annuis terræ prouentibus. & donec ipſorū agrifrugēs protulerint, demenſum frumentum accipiant in ſeruorū alimoniam: ac reliquis quoq; tribuatur quantum ſatis eſt, ut benigne à nobis habitū alacrior

rēs sint in nostris negotijs. Cura autem ne quis molestus sit ei populo. Vale. Atq; hactenus de Antiochi magni erga Iudæos beneuolētia dixisse sufficiat. Post hæc amicitia Ptolemæo coniunctus est & foedere, data in matriniūm Cleopatra filia, & concessa dotis nomine Coeleſyria, unā cum Phœnice, Iudæa q; & Samaria: diuisisq; inter utrunq; regem uectigalibus, optimates suæ quisq; patriæ exactionem eorum redimebant, & collecta quæ imperata eſſet pecunia, conferebant eam in regiū ærarium. Per ea tempora Samaritæ rebus ſecundis elati, sæpe Iudæos infeſtabant agros uastando, & abducendo in captiuitatem homines, maxime ſub Onia pontifice. Post obitum enim Eleazari Maſſes eius patruus pontificatum aſſumpſit, quo defuncto Onias ſucceſſit in ſacerdotium Simonis Iuſti filius, quem Simonem Eleazari fratrem fuiſſe diximus. Is Onias puſillanimis erat, & auarus: quæ cauſa fuit ut tributum, quod pro populo maiores eius de ſuo ſolebant regi pendere, talenta argenti uiginti non ſoluendo, ad iram commouerit Ptolemæum Euergetem patrem Philopatoris. Qui miſſo Hieroſolyma legato inculabat Oniam quod tributum non redderet: minabaturq; ni faceret regionem eius militibus ſuis ſe diuſ ſurum, & nouas colonias eò deducturū. quod audiētes Iudæi perterriti ſunt, licet Onias perfricta fronte hæc contemneret, nihil curans præter pecuniam.

*Iosephus Tobia filius imminentem Iudæis calamitatem depellit, amicus
Ptolomæo regi factus. Cap. IIII*

IOSEPHVS autem quidam ætate iuuenis, ſed honeſtate, prudētia, iuſtitia inter Hieroſolymitas celebris, Tobia patre natus è ſore Oniæ pontificis, cum indicio matris cognouiſſet de aduentu legati, fortē enim in Phichola natali uico aberat, ueniens in urbem inuectus eſt in Oniam, qui non curaret ſecuritatem publicam, ſed modo pecunijs parcat, conſiceret in periculum populū, à quo & reipub. adminiſtrationem & pontificalem honorem acceperat. Quod ſi tanto amore pecuniæ teneretur, ut propter eam ſuſtineat & patriam & ciues in diſcrimen adduci, iret ſaltem ad regem, & precibus obtineret ab eo uel totam, uel partē aliquam eius pecuniæ. Onia uero dicente neq; principatum ſe morari, & pontificatum etiam, modo liceat libenter ſe deſiſturum: neq; iturum ad regem, quum nihil curet hoc negocium: rogauit Iosephus num ipſi permitteret legationem publicā ſuſcipere. Quo annuente aſcendit in templum, & aduocata concione, hortatus eſt eos ne terreantur Oniæ ſui auunculi negligentia, ſed miſſa mœſtitia meliorem ſecuritatis ſpem concipiant. Seipſum enim iturum legatum ad regem, & cauſam eorum bona fide acturum, perſuaſurumq; ei quod irascat ſe immerito. Quibus auditis plebs gratias egit iuueni. Ipſe uero egreſſus ex templo legatum regiū excepit hoſpitio, & donatū pretioſis muneribus, lauteq; per aliquot dies acceptum, præmiſit ad regem, dicens ſe quoq; mox ſecuturum. Iam enim magis etiam quā antè accenſus erat ad eam proſectionem, quia legatus hortatus fuerat ut in Ægyptum ueniret, operam que ſuam obtulerat: effecturum enim ſe ut quicquid opus haberet, à rege impetraret facile. Vehementer enim captus eſt liberalibus honeſtiſſimi iuuenis moribus. Cæterum reuerſus in Ægyptum, denarrauit regi Oniæ ingratitudinem, multum interim prædicata Iosephi bonitate: quem breuē uenturum aiebat, & pa-

Ioseph. D 2 troci

trocinaturum populo, cuius curam propter pontificis segnitiam susceperit. Tantis denique iuuenem assidue ornabat laudibus, ut & rex & regina Cleopatra erga absentem adhuc affecti essent optime. at Iosephus missis in Samariam qui ab amicis pecuniam mutuo sumerent, satis iam instructus ad profectioem iumentis, uestibus & poculis, impensis in hæc uiginti drachmarum millibus, peruenit Alexandriam. Forte fortuna ita accidit, ut illo ipso tempore ad regem uenirent omnes Syriæ ac Phœnices urbium principes ad emenda uectigalia, quæ singulis annis rex uidebat oppidanorum potentioribus. hi uidentes Iosephum in itinere, deridebant eius tenuitatem & inopiam. qui cum apud Alexandriam audisset, Memphi Ptolemæum esse, profectus est illi obuiam. Sedente autem rege in curru una cum regina & Athenione amico (is erat qui legatus Hierosolymis hospitio Iosephi usus fuerat) conspicatus eum Athenio mox regi notum reddidit, dicens hunc esse illum iuuenem, cuius bonitatem ac liberalitatem Hierosolymis reuersus tantopere prædicauerat. Tum Ptolemæus & prior eum salutauit, & currum iussit conscendere. quo facto Oniam accusare coepit. At Iosephus: Danda est, inquit, senectuti uenia. Scis enim quod senes & pueri eundem habent animum. Nos autem iuuenes officio nostro non derimus, ut nihil de nobis merito possis conqueri. Ex hoc primo colloquio rex degustata iuuenis ciuilitate, adeo coepit eum amare ut iuberet eum diuersari in regia, & quotidie suæ mensæ adhiberet. quod cum primates Syrorum uiderent apud Alexandriam, indigne ferebant. Cumque dies auctionis uenisset, qua addicenda erant uectigalia, licitabantur ea nobiles suæ quisque patriæ & cum octo millia talentorum colligerentur ex uectigalibus Coelesyriæ Phœnicesque & Iudææ ac Samariæ, accedens Iosephus culpabat illos licitatores, tamquam de composito tam paruum regi precium promitterent. Se enim paratum duplum numerare, relictis regi damnatorum confiscationibus, quæ prius publicanis solebant accedere. Rege uero libenter hæc audiente, & ut amplificatori redditum suorum addicturum se promittente, rogante tamen equos fideiuflores haberet, festiue respondit, daturum se homines probos & honestos, quibus non grauaretur credere. Quos ut proferret postulatus: Te, inquit, rex dabo, tuamque coniugem, ut alter alteri pro me fide iubeat. Tum rex arridens permisit eum absque fideiussione habere uectigalia. id quod ualde molestum fuit his qui posthabiti fuerant, non sine pudore in patriam reuertentibus. Iosephus autem acceptis à rege duobus militum millibus, quos ideo petierat ut posset contumaces in urbibus ui cogere, & mutuatus Alexandriæ ab amicis regis quingenta talenta, profectus est in Syriam. Et cum uenisset Ascalonem, tributumque à ciuibus exigeret, & non solum nihil acciperet, sed conuictis etiam appeteretur: comprehensos circiter uiginti eorum primates affecit supplicio: & reductis ex eorum facultatibus mille talentis, regi eam pecuniam transmisit, indicans quidnam egerit. Ptolemæus autem miratus eius prudentiam, & approbato quod egerat, permisit ei quicquid uellet facere. Hoc audito Syri, exemplo recenti castigatæ in Ascalonitis inobedientiæ territi, patentibus portis Iosephum excipientes tributa soluebant. Cumque etiam Scythopolitæ per contumaciam detrectarent imperata more solito tributa dependere, horum quoque necatis primatibus, facultates damnatorum ad regem misit: comparatisque mul-

tis pecunijs & multa lucratus ex redemptione uectigaliū, his opibus ad con-
 stabiliendam præsentem potentiam usus est, prudenter existimans optimum
 esse iam partam felicitatem tueri ex ipsius redditibus. multa nanq; munera re-
 gi atq; reginæ in manum mittebat, multa etiam horum amicis & omnibus in
 aula potentibus, beneuolentiam eorū hoc pacto sibi concilians. Vsus est au-
 tem ea prosperitate per annos xxii, ex una uxore procreatis septem filijs, sus-
 cepto etiam uno ex fratris Solymij filia, nomine Hyrcano: quam hac occasio-
 ne duxit coniugem. Cum aliquando uenisset Alexandriam cum fratre, ducen-
 te secum filiam nubilem, ut eam ibi alicui nobili Iudæo nuptum traderet: coe-
 nans cum rege, ingressam in conuiuium formosam saltatriculam adamauit,
 soliçq; fratri hoc indicauit, rogans ut quandoquidē lege uetaretur habere rem
 cum scemina alienigena, subleruiret ei ut clam ea potiri posset. Frater uero li-
 benter operam suam pollicitus, ornatā filiam suam noctu ad eum adduxit, &
 in lectum eius collocauit: atque ita parum sobrius, per errorē cum fratris filia
 congressus est: & cum hoc sæpius fecisset, magis etiam in amorem accensus,
 conquestus est apud fratrem qd periculū esset, ne nō posset excutere amorem
 saltatriculæ, quam fortē rex nollet ei cedere. Tum Solymius ait nō esse opus
 ut hac de re sit anxius, licere enim ei frui amata muliere, atq; etiam uxorē eam
 ducere: fassus quod maluerit filia fieri iniuriam, quā fratrem tale dedecus
 in se admittere. Iosephus collaudata tam fraterna beneuolentia, uxorē duxit
 eius filiam: ex eaçq; genuit quem diximus, Hyrcanum filium. Is cum annos na-
 tus tredecim adulescens adhuc generosam & prudentem præ se ferret indo-
 lem, fratrum in se concitauit odia, quod eos in omnib. uideretur antecellere.
 Iosephus enim uolens cognoscere quisnam ex his ad uirtutem esset idoneus
 maxime, unumquemq; misit ad eos qui tum professione disciplinarum erant
 celebres: illi uero propter segnitiem & laborum impatientiā indocti domum
 reuersi sunt. Deinde minimū natu Hyrcanū cum trecentis iugis bouum misit
 itinere septem dierum in solitudinem, ut illic sementem faceret: sed prius sub-
 tractis clam loris, quibus arator boues ad iugum solet astringere. Quò postq;
 peruentum est, cum non haberet lora, contempto bubulcorum consilio, sua-
 dentium aliquem ad patrem mittere qui adferret: nolensq; interim expectan-
 do eorum reditum tempus perdere, cōmentus est quiddā ueterano duce ma-
 gis dignū quā id ætatis homine. Maçtatis enim decem iugis carnes quidē
 in operarios distribuit: lectis autem tergoribus, & loris inde factis, iuga hoc
 modo bubus aptauit: & hoc modo arata terra quam pater proscindi iusserat
 sementēq; facta, domum redijt. Pater autem reuersum exosculatus ob pru-
 dentiam & acumen ingenij, & quod excogitata auderet aggredi, ut solū ger-
 manum filiū, magis etiam posthac amauit, indigne ferentibus reliquis fratri-
 bus. Interea uenit quidam nuncians quod regi Ptolemæo natus sit filius: uer-
 sicq; omnes Syriæ magnates cum subditis ad lætitiā, natalem pueri celebra-
 bant, ac deinde Alexandriam gratulatū sunt profecti magno apparatu, Iose-
 pho ob ætatem iam grauantē domi manere coacto. pertentaui tamen filio-
 rum animos, num quis ex his uellet eam profectionem suscipere: & recusanti-
 bus cæteris, qd se negarent scire mores aulicos, quomodo uersandum sit cum
 regibus, suadentibusq; ut Hyrcanū fratrem mitteret: libenter hoc audito, sta-

Ioseph.

D 3

um

tim eum aduocat: rogatq; ecquid liberet, aut idoneum se putaret, qui ad regē salutatum accederet. qui cum promptè eam profectionem susciperet, & modica pecunia sibi opus fore diceret: uelle enim se frugaliter uiuere, ut decem drachmarū millia sufficiant, admodū lætatus est filij prudentia. Deinde puer cum aliquandiu siluisset, suasisit patri ne domo quicquam munerū regi mitteret: sed ut ad procuratorem suum Alexandrinum scriberet, ut pecuniā ipsi præberet ad emendum regi id quod inueniret pulcherrimum & pretiosissimum. Ille uero ratus decem fortasse talenta impensurum in munera, & comprobato filij consilio, scripsit procuratori Arioni, qui omnem ipsius pecuniā tractabat Alexandria, talentorum circiter tria millia. Iosephus enim pecunias in Syria collectas solebat eò mittere, & quoties præstitutū tempus ueniret tributa regi adnumerandi, Arionem hoc iubebat facere. Ad hunc igitur acceptis à patre literis, Alexandria proficiscitur: moxq; fratres ad omnes regiones amicos scripserunt, ut eum aliquo modo perderent. Vt uero exacto itinere Arioni epistolam reddidit, rogatus quot nam talenta uellet accipere: putabat enim decem petiturū aut nō multo amplius: ut respondit mille sibi opus esse, iratus procurator obiurgauit eum acriter, q; uellet ea per luxū perdere: monabatq; ut sequeretur exemplū patris, qui eam pecuniā laboribus & temperantia parauerat. Se enim non plus quā decem præbiturum, & ea non in alium usum quā ut mercaretur regi munera. Ibi puer iratus Arionem coniecit in uincula. Procuratoris autem uxore reginæ hoc renunciante, & rogāte ut puerum compesceret: graciosus enim apud Cleopatram Arion fuerat: ex regina hoc rex didicit, ac mox per quendam missum ad Hyrcanum mirari se nunciat, cur ad se à patre missus, non modò in conspectum non uenerit, sed procuratorem etiam patris sui uinxerit. iubebatq; ut ueniret, ac causam eius facti diceret. Ille contrā regi nunciari iubet, legem esse ludæis ne quis gustaret de sacrificio, priusquā adito templo mactasset uictimas: eaq; ratione nec ipsum hætenus regem salutasse, expectantem dona quæ offerret regi de parente suo bene merito. Seruum autem iure se punisse, qui mandata eius contemneret. Nihil enim differre inter maiorem & minorem dominū. Nisi enim tales dent poenas meritas. expectandum mox ipsi regi ut contemnatur à subditis. His auditis rex risit, miratus tam magnum in puero animum. Arion autem postquam hoc cognouit, nihil sperans à rege præsidij, datis adolescenti mille talentis liberauit se à uinculis. Elapsis deinde tribus diebus, salutaturus reges accessit: à quibus libenti animo exceptus, & mensæ cōmuni est adhibitus, in parentis sui gratiam. mox que clām aditis negotiatoribus, emit ab eis centum pueros formosissimos, & literarum peritissimos, talento singulos, & totidem puellas eodem precio. tum uocatus ad conuiuium regium cum principibus, infimo loco iussus est accumbere, propter ætatem posthabitus ab his quorum hoc erat officium. reliquis autem conuiuiis ossa partium absumpta carne ante Hyrcanum congerentibus, Tryphon quidam quo plurimū in conuiuijs rex delectabatur, propter scōmata & facetias hominis, rogatus à conuiuiis ad regem se uertit: & Viden, inquit, domine, quantum ossum ante Hyrcanum iaceat. Hinc igitur collige quòd & pater eius totam Syriam ita spoliat, quemadmodū hic ossa nudauit carnibus. Rege uero ad hoc

dictum arridente, & rogante Hyrcanum, unde illa ossium congeries: Nihil mirum, inquit, domine. canum enim est ossa unà cum carnibus absumere, sicut isti faciunt: uultu cōmonstrans reliquos, ante quos nihil erat ossium. Homines autē comestis carnibus solent abijcere ossa, quod & ego homo cū sim, nunc facio. Ibi rex miratus urbanitatē, iussit omnes cōuiuas huic dicto plaudere. Sequenti uero die aditis regis amicis & aulicis potentioribus, ipsos quidem salutauit: ex famulis autem eorum expiscatus est, quidnam oblaturi essent regi in festo natalitio. Illis referentibus hunc daturum talenta duodecini, alium rursum aliud pro suis quemq; opibus simulauit se dolere, quod non haberet unde tantundem largiri ualeat, nec ultra talenta quinq; numero. id' que mox famuli renunciauere dominis. Illis autem gaudentibus, quasi offensurus esset regem Iosephus propter exilitatem muneris, ubi dies statutus aduenit, alij quidem & hi munificentissimi obtulerunt talenta non plus quàm uiginti. Hyrcanus autem emptos à se centum pueros, totidemq; puellas adduxit, iussos singulos talentum offerre, hos quidem regi, has uero Cleopatraz. Omnibus uero admirantibus tam profusam & insperatam munificentiam, atq; ipsis etiam regibus, amicos quoq; regis & ministros multorum talentorū donis honorauit, ne quid sibi ab illis nasceretur periculi ad hos enim fratres scriperant, ut quocūq; modo Hyrcanum tollerent. Rex autem delectatus iuuenis munificentia, iussit eum donū quodcūq; uellet petere. At ille nihil aliud petijt, quàm ut se rex patri ac fratribus cōmendaret per literas. Itaq; honorificentissime tractatum, & donatum regie, scriptis quoq; ad patrem, & fratrem, & omnes suos duces atq; procuratores cōmendaticijs literis, dimisit liberam liter. Fratres autem cum cognouissent tantum honoris ei habitum à regibus, & honoratiorem multo reuerti quàm fuerit antea, decreuerunt obuiam proficisci, & de medio illum tollere, ne patre quidē inscio. Iratus enim ob profusam in munera tam immensam pecuniā, non erat de salute eius sollicitus. eam tamen iram metu regis dissimulare coactus est. Sed fratribus adortis eum in itinere, fortiter congressus, & alios non paucos ex eorum comitatu occidit, & duos quoque fratres inter ceteros: reliqui uero fuga euaserunt ad patrem Hierosolyma. Veniens autem ad urbem cum exciperetur à nemine, territus secessit trans Iordanem fluuium, & illic uitam egit tributa colligens à barbaris: quo tempore in Asia regnum obtinebat Seleucus cognomine Soter, magni Antiochi filius. Obijt deinde Hyrcani pater Iosephus, uir bonus & magnanimus, qui ludæis pauperibus tum & inopibus splendidioris uitæ occasionem præbuit, per duos & uiginti annos præpositus exigendis Syriæ ac Phoenices & Samariæ uestigalibus: & eodem ferè tempore patruus quoque eius Onias, relicto successore honoris Simone filio. Deinde uita perfuncto Onias filius successit, ad quem Lacedæmoniorū rex Arius legationē misit cum literis, quarum hoc exemplar extat.

Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Iudeorum pontifice.

Cap. V.

REX Lacedæmoniorum Arius Oniæ salutem. Incidimus in quamdam scripturam antiquam, in qua inuenimus cognationem intertercessisse inter nostras origines, & nostrum quoque genus non esse alienum à posteris Abraham. Equum igitur est, ut quum

D 4 fratres

fratres nostri sitis, petatis à nobis quæcuncq; libuerit. Idem nos quoque faciemus, & res uestras tanq; nostras existimabimus, nostras item uobiscum communes habituri. Demotheles est qui has uobis reddit literas, in pagina quadrangula scriptas, & obsignatas aquilæ sigillo, draconem tenentis unguibus. Et epistola quidē hæc continebat. Iosepho autem mortuo, populus seditionibus agitatus est propter eius filios, dum maiores fratres Hyrcano bellum inferunt natu minimo, pleriq; enim fauebant senioribus, & in his Simon pontifex propter cognationē. Hyrcanus autē Hierosolyma quidē noluit repetere, sed ultra Iordanem habitans assiduū bellum gerebat cum Arabibus, multos eorum interficiens, alios in captiuitatem abstrahēs. Ædificauit etiam castrum munitissimum, è marmore candido extructis usq; tectum eius parietibus, habentibus insculptas diuersorū animalium effigies enormi magnitudine: idq; ædificium fossa profunda, & aquis plena circumdedit, & oppositi montis prominentem petram perforans, speluncas in ea fecit multorum stadiorum longitudine, aulas etiam in eo castro fecit aptas conuiuijs, diætascq; alias & cubicula: salientium etiam aquarum eò tantam induxit copiam, ut loco uoluptatem simul & ornamentum adderent. Speluncarum uero ora non amplius aperuit q; ut unum caperent: idq; de industria factum est securitatis ac tutelæ gratia, si quando fortē oppugnaretur à fratribus. Ædificauit etiam atria magnæ amplitudinis, eaq; hortis spatiosis ornauit, & locum hoc pacto instructum & absolutum uocauit Tyrum, qui est in finibus Arabiæ & Iudææ trans Iordanem sitæ, non procul regione Essebonitide. præfuitq; illi tractui per septennium, toto tempore quo Seleucus regnauit in Syria: post cuius obitum Antiochus eius frater in regnum successit, qui cognominatus est Epiphanes. Moritur etiam Ptolemæus & ipse eodem cognomento Epiphanes dictus, superstitibus duobus filijs impuberibus: quorum grandiori Philometor cognomen inditum, minori uero Physcon. Hyrcanus autem uidens præpotentem Antiochum, & ueritus ne in potestatem eius redactus pœnas daret eorum quæ contra Arabas ausus fuerat, ipse sibi manus intulit: possessionem uero eius uniuersam occupauit Antiochus.

Iudei seditionibus agitati Antiochi opem inuocant.

Cap. VI.

VI
1. Mach. 1

LS defuncto per idem tempus Onia pontifice, fratri eius Iesu id sacerdotium contulit, quod filius superstes etiam tum esset paruulus, de quo suo loco dicetur. Hic Iesus priuatus est eo sacerdotio per regis indignationem, moxq; in Oniam fratrum minimum pontificatus translatus est. Simoni enim hi tres fuerunt filij, ad quos omnes pontificatus peruenit, ut indicauimus. Cæterum Iesus Iasonem se uocari maluit, sicut alter frater pro Onia Menelaus dictus est. Concitata autem per fratrem contra nouum pontificem Menelaum seditione, & populo in partes scisso, Tobia filij steterunt à Menelai partibus: maior autem populi pars factionem Iasonis sequebatur, quorum uim non sustinentes Menelaus & Tobia filij secesserunt ad Antiochum, dicētes se uelle relictis patrijs institutis ac legibus, religionem regis & Græcanicos ritus assumere: rogaueruntq; eum ut sibi permitteret gymnasiū Hierosolymis extruere. quo impetrato, adduxerunt sibi præputia, ut nudi quoq; non essent Græcis dissimiles: & contēptis omnibus patrijs ritib. imi-
taban-

tabantur mores exterarum gentium. Antiochus autem domi usus fortuna prospera, expeditionem Ægyptiam tentare statuit, captus eius regionis cupidine, & contempta Ptolemæi filiorum ætate, rebus administrandis nondum idonea. Profectus igitur cū magno exercitu Pelusium, astu circumuento Philometore Ægyptū occupat, & redacta prius in potestatem Memphi, locisque circumuicinis, ad Alexandriā duxit, & urbē & regem subiugaturus. Sed omnes eius conatus unica Romanorū dēnunciātionē repressi sunt, ita ut iam occupata relinqueret, sicut & aliās diximus. Nūc prolixius narrabimus de hoc rege quomodo Iudæam ac templū occupauerit, quod in prioribus commentarijs breuiter tantum perstrinximus, ut necesse sit idem altius repetere.

Quemadmodum Antiochus ducto Hierosolyma exercitu, occupatoq; eius urbis dominio, templum etiam spoliauerit. Cap. VII.

REVERSUS ab Ægypto quam metu Romanorū reliquerat rex Antiochus, ad Hierosolymitarum urbem mouit exercitum: & ingressus eam cētesimo quadragesimo tertio anno, ex quo primum ad Seleuci familiam Syrię regnum deuenerat, sine ullo negotio dominus eius factus est, admissus apertis portis per suę factionis homines. quā dominationem crudeliter exercuit, necatis permultis qui diuersarum erant partiū: direptisque pecunijs & asportatis Antiochiam. Ea clades accidit anno secundo post urbem captam, regni eius familię centesimo quadragesimo quinto, uigesima quinta eius mensis qui Chasleus nostris dicitur, Macedonibus Apellæus, Olympiade centesima quinquagesima tertia, quando ne his quidem est parcitum, qui quasi pacate uenienti portas aperuerant, quo maiore licentia grassatū est in tēpli diuitias: quæ cum essent maximi precij, uisæ sunt satis amplum uiolati fœderis præmiū. Spoliato igitur tēplo, & ablati uasis sacri ministerij, & inter cætera candelabris aureis, altari aureo, mensæque propositionis quam uocant, ac ne aulis quidem relictis quæ è cocco ac bysso constabant, euacuatis etiam thesauris reconditis, ita ut nihil omnino relinqueret, coniecit Iudæos in luctum maximū. nam & quotidiana sacra iuxta legis præscriptum uetuit eos facere: direptaque tota urbe, habitatores partim necauit, partim captiuos unā cum liberis & uxoribus abduxit, usque ad decē millium numerum. Incendit etiam ædificiorum eius quicquid erat pulcherrimum, & demolitus mœnia, in inferiore urbe arcem condidit. erat enim editiore loco sita, ipsi templo imminēs. quapropter bene prius firmatæ mœnibus ac turribus Macedonicū præsidium imposuit. admixti tamē erāt ex impijs Iudæis scelestissimi, à quibus plurimū uexata fuit ciuitas. In tēplo quoque ara posita porcos macrauit, sacrificiū à Iudæorū religione alienissimū: & cogebat omnes abrogato ueri dei cultu, ipsius uenerari numina: & oppidatim extructis templis atque altaribus, porcinas in eis quotidie iugulare uictimas. Cōminatus est etiam grauem pœnam, si quis liberos circumcideret, cōstitutis qui mandata exigent, atque etiā ui ad ea seruanda detrectantes cogerent. Et maxima quidē Iudæorū pars uel spōte uel metu supplicij parebat edictis regijs. qui uero probatiores erant, & generosæ indolis, maiore rationem habuerunt moris patrij, quam pœnæ intentatæ sibi per aduersarios. quamobrem quotidie necabantur excruciatu tormentis crudelissimis. Flagris enim cæsi & lacerati corpora, uiui adhuc & spirans

& spirātes suffigebantur crucibus. Vxores autem eorum & circumcisos liberos strangulabant iuxta mandatū regium, & suspendebāt à crucifixorum parentum ceruicibus. abolebatur etiā ubicunq; repertū esset sacrum uolumē aliud, & ipsi apud quos inuentū esset mali male peribant. Samaritæ autē uidentes in tali calamitate cōstitutos Iudæos, non amplius profitebantur se cognatos eorū, neq; Garizitanū templum esse dei maximi, nihil absconū facientes à suo ingenio, de quo antè diximus: sed dicentes se Medorum & Persarum colonos, ut re uera sunt, miserunt legationem ad Antiochum, cum epistola scripta in hunc modum: Regi Antiocho deo illustri suggestio à Sidonij in Sicimis habitantibus. Maiores nostri cōpulsi crebris suæ regionis pestilentijs, & inducti ueteri quadam superstitione, morem fecerunt obseruandi eam festiuitatem quæ apud Iudæos uocatur sabbatū: & extructo in Gariziano monte templo innominati numinis, immolauerunt in eo solennes uictimas. Nūc autē ex quo tibi uisum est in Iudæos, ut eorū malitia dignum est, animaduertere, qui exequuntur mandata regia, existimantes nos hæc propter eorum cognationem facere, uolūt nos in cōmunem cum illis causam inuoluere, cum simus ab origine Sidonij, quemadmodum extat relatum in nostris annalibus. Rogamus igitur te seruatorē ac beneficū, ut mandes Apollonio nostro p̄sidi, & Nicanori procuratori regio, ne quid posthac nobis molesti sint quasi hærentibus in eodē cum Iudæis crimine, à quib. tam diuersi sumus moribus q̄ origine: utq; templū quod hactenus nullius dei titulum habuit, posthac uocetur Iouis Græcanici. hoc enim pacto erimus à molestijs liberi: & securius intendentes priuatis negotijs, maiora tibi poterimus tributa soluere. Post hanc Samaritarum supplicationem rex & ipsam & talem epistolam remisit. Rex Antiochus Nicanori. Sidonij qui sunt apud Sicima miserunt ad nos suggestionem quam his literis adiūximus. Quoniam igitur nobis & amicorum consilio satis approbauerūt qui in hoc missi sunt, quod alieni sint à Iudæorū criminibus, & placet illis iuxta Græcorū instituta uiuere, absoluius eos quantum ad hanc causam & eorū templum attinet, quod posthac appelletur Iouis Græcanici. Eadem autem & Apollonio magistratui scripsimus, anno quadagesimosexto, mensis Hecatombæonis undecima.

Antiocho uetante Iudeos uti patrijs legibus, solus Assamonæi filius Matthias regem contempsit, profligatis etiam eius ducibus. Cap. VIII.

1. Mach. 2.

ODEM tempore habitabat in Modim uico Iudææ quidam Matthias nomine, filius Ioannis, qui fuit Simeonis ex Assamonæo geniti, sacerdos ex uice Ioaribi, Hierosolymita genere: erant quæ ei filij quinq; Ioānes qui & Gaddis cognominabatur, Simon qui & Matthes, Iudas qui & Maccabæus, Eleazarus qui & Auran, Ionathas qui & Aphus uocabatur. Is Matthias sæpenumero quæstus est apud filios de tam afflictio rerum statu, direptione urbis, deprædatione templi cæterisq; calamitatib. aiebatq; præstare mori eos pro patrijs legibus quàm sic ingloriè uiuere. Cumque uenissent in eum uicum in hoc à rege constituti, ut Iudæos ad mandata eius cogerent: & postularent ut Matthias cæteris autoritate potior, ad exemplum aliorum primus profana sacra faceret, ostentantes à rege præmia: negauit se hoc facturū, etiam si omnes gentes Antiochi imperata facerent: ac ne liberis

beris quidem ipsius persuaderi ut patriam religionem deserāt. Vt uero silente eo ludæus quidam in medium progressus coepit immolare iuxta mandatum regium, non amplius ferens indignitatem rei, irruit in eum cum suis filiis armatus gladijs: nec solum eum trucidauit, sed etiam Apellem regium ducem cum suis militibus, qui uolebant plebem eam cogere: diruta' que ara exclamauit: Si cui est cordi religionis incolumitas, me sequatur. Et cum dicto comitibus filiis in desertum se cōtulit, relictis in uico facultatibus. Id imitata plebs reliqua, & ipsi cum familijs in idem desertum profugerunt, ibi' que uictitabāt in specubus. Quo audito duces regij, præsidio Hierosolymitanæ arcis assumpto, ludæos in desertum persecuti sunt, quos assecuti, primum uerbis persuadere conati sunt ut ab incepto desisterent, & admittentes rectius consilium, non imposerent sibi necessitatem sæuendi hostiliter: & cum nihil proficerent apud obstinatos, aggressi sunt eos die sabbati, & ita ut erant in speluncis exusserunt, non repugnantes, ac ne aditus quidem speluncarum obturantes. Etenim propter religionem diei repugnare nolebant, ac ne in aduersitatibus quidem uiolare honorem sabbati, quando lex iubet feriari ab omni opere. Itaque perierunt cum uxoribus & liberis suffocati in speluncis circiter mille. multi etiam elapsi adiunxerunt se Matthiæ, eumque principem sibi elegerunt. At ille docuit eos, pugnandum etiam sabbatis, aut si ita pergant ipsos sibi futuros exitio, hostibus eam occasionem obseruantibus, & non nisi sabbato illos aggrediētibz. atque ita fore ut uel sine certamine omnes facile opprimantur. Hæc locutus persuasit eis: & in hodiernum usque mos hic permanet, ut si ita necessitas postulet, pugnēt etiam sabbatis. Collecta igitur circa se nō contemnenda manu, & altaria diruit, & prolapsos in impietatem quotquot adipisci potuit trucidauit. confluebant enim ad eū quos ante metus per circūuicinas gentes sparserat. pueros etiam iussit circūcidere, qui hætenus uetiti fuerant, expulsis qui ad hoc ut uetarent constituti erant ab Antiocho. VIII

Exacto autem anno post principatum morbo correptus conuocatis ad se liberis: Equidem, inquit, filij, iam fatalem uiam ingredior, interim commendo uobis meum propositum, & rogo ne per ignauia cessetis id exequi: sed potius memores paternæ uoluntatis seruate ritus patrios, & rempub. tantum non collapsam restituite: neque illis accedite qui aut sponte aut ui eam prodiderunt hostibus. Præstate uos mihi germanos filios, contemptaque omni ui ac necessitate, parati sitis pro legum tutela uel mortem oppetere, si ita res postulet, cogitantes quod deus uos tales non despiciet, sed delectatus uestra uirtute in pristinam patrijs moribus uiuendi libertatem restituet. corpora quidem habemus mortalia, & fatali necessitati obnoxia, sed præclare gestorū memoria uice immortalitatis esse poterit, cuius amatores uos aspirare uolo ad gloriam, adeo ut non grauemini uel immori egregijs facinoribus. Prima autem cura sit concordia, & quibus quisque præcellit artibus, his utatur reliquis cōcedentibus: Simonemque fratrem eximia prudentia uirum parentis loco habete, obtemperantes eius consilijs: Maccabæum autem propter fortitudinem exercitui præficite. Hic enim ulciscetur sue gentis iniurias repulsis hostibus. Ad hoc autem negotium adhibete quotquot usquā sunt iusti ac pii, & hoc pacto uires uestras augebitis.

Matthiæ

1 Mach. 3

AEC locutus filijs, precatusq; deum adesse illorum conatibus, & populo pristinum uiuendi morem restituere, non multo post moritur, & in Modim sepelitur: & post exhibitum ei publici luctus honorem, Iudas filius cognomine Maccabæus administrationi rerum, præficitur, anno CXLVI. qui adiutus impigre à fratribus, eiectione hoste, & impijs tribulibus hecatis, totam eam terram lustrauit à præteritis piaculis.

Apollonius Antiochi dux in Iudæa prelio uictus occiditur.

Cap. X.

IX

IS auditis Apollonius præfectus Samariæ raptim contra Iudam duxit exercitum. Nec in Iuda mora fuit, sed obuiam ei factus prælio uictum cum alijs multis interficit, gladio etiam eius potitus uelut opimo spolio. plurimis etiam hostium uulneratis, & castris eorum direptis, ditatus præda rediit. Seron autem Coelesyriæ præfectus cognito, quod Iudas multis undique ad eum confluentibus magnas circa se copias habeat, & ad confligendum cum hoste idoneas, decreuit contra eum ducere, sui putans officij animaduertere in rebelles, & contumaces erga mandata regia. Contractis igitur quibus præerat militibus, adiunctis etiam Iudæorum perfugis, & impijs, progressus usque Bethora uicum Iudææ, castra eo loco metatus est. Iudas autem occurrens ei pugnandi animo, ubi uidit milites suos parum alacres partim propter hostium multitudinem, partim quia ipsi ieiunauerant: hortando addebat illis animos, affirmans non in numero militis sitam uictoriam, sed in pietate erga deum & fiducia: idque compertum plurimis maiorum suorum exemplis, qui iusta arma pro legibus suis & liberis ferentes, multa sæpe hostium millia profligauerint. Inuictum enim robur esse innocentiae. His dictis persuasit ut non detrectarent prælium: & collatis cum Serone signis, fudit ac fugauit Syrorum exercitum. Prostrato enim duce omnes in fuga spem salutis posuerunt: quos persequutus usque ad campum, occidit ex eis octingentos: reliqui euaferunt in regionem maritimam.

Lysie & Gorgie contra Iudeos expeditiones & clades.

Cap. XL

VDITIS his rex Antiochus uehementer iratus, omnes undique copias contraxit, conducto etiam mercenario ex Græcia milite, parans primo uere in Iudæam irrumpere. Cumque numerato stipendio uideret thesauros suos exhaustos deficere: nam neque tributa omnia reddebantur propter crebras rebelliones gentium, & ipse uir magnanimus ac munificus non erat contentus ea quæ tum aderat pecunia: decreuit adita prius Perside, regionis eius tributa exigere. Commissa igitur rerum administratione Lysiae, amico probatae fidei, & prouincijs Asiae quæ Aegyptum inter & Euphratem sitae sunt curae eius creditis, relicta ei copiarum quoque & elephantorum parte, iussit ut Antiochum filium diligenter educaret usque in suum reditum: eidemque mandauit, ut subacta Iudæa, & habitatoribus eius sub hasta diuenditis, deleret Hierosolyma, ac totam gentem extingueret. His mandatis profectus est in Persidem CXLVII anno, & traiectione Euphrate ascendit ad superiores Satrapias. Lysias autem delectis ad hoc negotium eximijscibus ex amicis regis, Ptolemæo Dorymenis filio, & Gorgia & Nicanore, attributisque eis peditum quadraginta millibus, equitum septem millibus, in

lu=

ludæam misit eum exercitum. qui usq; Emauntem urbem progressi, in campe-
 ptribus eius castra metati sunt: ubi conuenerunt ad eos auxilia Syrorum, &
 ex alijs uicinis regionibus, nec non magnus perfugarū ludæorum numerus.
 aderant etiam in eis castris negotiatores non pauci empturi mācipia, & instru-
 cti compedibus, paratis in hoc ut uincirent captiuos numerata pro eis pecu-
 nia. Iudas autem animaduersa hostium multitudine, hortatus est suos milites
 ut forti essent animo, & in deo collocarent omnem fiduciam, decretis suppli-
 cationibus, quibus more patrio in magnis periculis induti saccos solēt orare
 ueniam, ut deus ad miserationē flexus uires cōtra hostē eis adderet. Distribu-
 tis deinde more antiquo gentis in tribunos ac centuriones ordinibus, & ab-
 legatis nouis maritis, qui ue agros recens sibi comparauerant, ne distracti ta-
 libus cupiditatibus pugnaret legnīus, uerbis etiam aggressus est hortari suos
 ad rem gerēdam strenue: Nullū locū tempus nobis dabitur ad uirtutē & peri-
 culorum contemptum opportuniū, nunc enim fortiter certantibus paratum
 est libertatis præmiū, quam suapte natura desiderabilem hoc magis nos opta-
 re decet, quod absq; hac ne religionē quidem tueri poterimus. Sic igitur exi-
 stimate, in hac pugna sitū esse, utrum pristinam felicitatem recipiatis, hoc est
 uitam iuxta patrias leges recte institutam: an per summā ignominiam etiam
 reliquæ nostri generis intereāt, nisi fortes uiros præstiteritis: & cum hac co-
 gitatione inite præliū. Cum igitur tam ignauos q̃ fortēs mors certa maneat,
 gloria uero sempiterna propugnatores pietatis, legum, libertatis, patriæ, eos
 animos concipite, qui uobis in crastina pugna possint esse usui, uel ad uictō-
 riam, uel certe gloriam. His suos Iudas hortatus, dum cogitat de futuro prælio
 certo indice cōperit Gorgiam missum cū mille equitibus, peditum quinque
 millibus, ut ductu perfugarum noctu se inopinū inuaderet: decreuitq; & ipse
 eadē nocte in hostiū castra impetū facere, maxime quod ab futura esset bona
 pars illorū exercitus. itaq; confestim sumpta cœna, relictisq; in castris multis
 ignibus, tota nocte iter fecit ad Emaūti propinqua castra hostiū. Interim Gor-
 gias nemine in castris ludæorum inuento, ratus eos metu celsisse & occultari
 alicubi in montibus, statuit ubinam essent quærere. Iudas autē sub diluculū
 peruenit ad castra hostium, ducens tria uirorū millia non satis instructa armis
 propter inopiam: uidensq; hostem armatum egregie, & castra ex arte disposi-
 ta, hortatus primū suos ut non dubitarent uel nudis si ita opus sit, corporibus
 in pugnam ruere, quādoquidē deus delectetur tali fortitudine, eamq; suo præ-
 sidio contra armatos fulciat: iubet signa canere. Ex improviso deinde ador-
 tus nihil minus expectantes ita terruit, ut cæsis quotquot ausi sunt resistere,
 cæteros persequeretur usq; Gadara, & usq; campos Idumææ, & Azoti & Ias-
 mniæ. Ceciderunt autē ex eis circiter tria millia. Victor Iudas suos à præda co-
 hibuit, Gorgiam adhuc superesse dictitans: quo profligato per ocium deinde
 posse eos ditari ex spolijs. Adhuc autem eo loquente, ostenderunt se Gor-
 giani ē quodam loco edito: unde prospiciētes suorum cladem, & castra capta
 ac fumantia, animaduertentesq; Iudam se expectantē instructa acie, non ausi
 manus cōferere, trepide se retro in tutum receperunt. Iudas uero sine certami-
 ne uictor, tum demum permisit suos ad prædam discurrere: ditatusq; cū suis
 repperit plurimo auro & argento, hyacinthoq; & purpura incolumen redu-

xit exercitū, laudans deum autorē eius uictoriæ, quæ haud exiguū momentū ad futurā libertatem eis attulit. Lysias autē sequenti anno ad abolendā ignominiam nouum exercitū parauit: cōtractisq; lectissimorum militū sexaginta millibus, & adiūctis quinq; millibus equitū, ludæam ingressus, mōtana eius ascendit, & ad Bethsura uicū castra posuit. Huic ludas occurrit cum decē millibus: & cum uideret hostē longe præstare numero, uotis pro uictoria factis, deo fretus primam aciem aggreditur tanto impetu, ut eis quinque millia sterneret: quo facto reliquis tantū terrorem inculsit, ut Lysias animaduertens eis certō statutū aut mori aut in libertatē se asserere, ueritus magis desperationem eorū quā uires, copias Antiochiam reduceret: ubi mercenarios cōducens, & maiores uires colligens, parabat se ut ad primam opportunitatē bello ludæos repeteret. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, ludas persuasit suis, ut quandoquidē tam multas uictorias deus cōcesserat, ascenderent Hierosolyma, & lustrato templo mactarent solennes uictimas: ubi cum inuenisset templū desertū, & portas eius incensas, & in atrijs uirgulta enata propter solitudinē, lamentari cum suis cœpit ob tantā deformitatē. destinata deinde copiarū parte ad arcis oppugnationē, ipse interim repurgare templū aggressus est: quod postq; accurate factū est, intulit in illud uasa noua, candelabru, mensam, & altare incensorū ex auro fabrefacta omnia, addidit & uela foribus opandi solita, ac postremo fores quoq; apposuit. Diruto etiam holocaustorū altari quod profanatū fuerat, nouum ex collaticijs saxi impolitis construxit. Vigesima autē & quinta mēsis chaslei, quē apellāū Macedones nominant, accenderunt lumina in candelabris, & suffitum fecerunt in altari, & panes supra mensam proposuerunt: & in nouo altari holocaustomata immolauerunt: idq; accidit eadē die qua ante trienniū sacra eorū profanata fuerant. integro enim triennio desertū fuit templū post factam ab Antiocho profanationē. ea enim incidit in annum cXLV, & diem Apellæi mensis xxv, in Olympiadem cLIII: renouatū est autē eadē die cXLVII anno, Olympiade cLIII. prædixerat autē eam desolationem propheta Daniel ante anno ccccviii, disertē dicēs a Macedonibus profanandū. Celebrauit autē ludas recepti tēpli festiuitatē per dies octo sacrificans, in quibus nullū honestæ uoluptatis genus omissum est, sed populo quidē sumptuosum ac splendidū epulū est exhibitū, in dei uero laudem hymnis & canticis personabant omnia. Tanta uero lætitia ob reductos ritus patrios & priscā religionem occupauit gentis eius animos, maxime q; ea felicitas ex insperato obtigerat, ut lex lata sit ad posteros, quæ iuberet quotannis hoc festū reparati cū ceremonijs tēpli per octo dies celebrari: & ex eo tempore mos hic apud nōstros obtinuit: uocamusq; hanc festiuitatē luminū, opinor ideo q; ex insperato nobis illuxerit tāta felicitas. Circundatis deinde urbi moenibus, & extructis in eis firmis turrib. custodias ad arcendū hostē imposuit: muniuitq; Bethsurā oppidū, ut eo tanq; arce uti posset cōtra conatus hostiū. Quibus operib. perfectis, uicinæ gentes moleste ferentes ludæorū uires resuscitari, per insidias adoriēdo multos oppresserunt: cū quib. ludas assidue bellū gerēs conabatur eorū incursionē cōpescere: quo tēpore etiā Acrabatenā inuadēs multos Idumæos Esau posteros interfecit & deprædatus est: & principis eorū Batanis filiorū castella, unde ludæos infestabāt, ui capta cæsis

xi
1. Mach. 5

pro

propugnatoribus incendit. Quib. perdomitis in Ammanitas arma trāstulit, quorum numerosam manū Timotheus ductabat, & his quoq; deuictis, lazo rū eorū urbē expugnauit: abductisq; in captiuitatē uxorib. eorū ac liberis; di reptam prius incendit, atq; ita domum uictor reuersus est. Sed q̄ primū ui xii
cinæ gentes sensere eius abitū, contractis copijs in Galaditica regione finitis mos ludæos adorti sunt. at illi refugiētes in castrū Dathema, significabant ludæ per nuncios & literas, q̄ oppugnādi essent à Timotheo, rogātes ut se huic periculo eriperet: & interim dū legit has literas superuenerūt Galileorū nūcj, querentes se infestari à Ptolemaide, Tyro, Sidone, & alijs finitimis populis.

Quomodo diuisis copijs, Simon Tyrios & Ptolemaidenses, ludas Ammanitas superat. Cap. XII.

IUDAS igitur prospiciens utrorumq; necessitatibus, Simonē fratrem cum tribus selectorū millibus mittit auxilio ludæis habitantibus Galilæam: ipse assumpto Ionatha altero fratre cū octo militū millibus, in Galaditicam proficiscitur: quod supererat uirium ludææ præsidio reliquit sub Iosepho Zachariæ filio, & Azaria ducibus, quib. mandauit ut abstinerēt à pugna tantisper dū ipse ad eos reuerteret. Simon igitur postq̄ in Galilæam uenit, cōgressus cū hoste coegit eum terga uertere: & fugientem persequutus usque portas Ptolemaidis, occidit circiter tria millia: quib. spoliatis, receptos captiuos cū tota supellectile in ludæā transtulit. Interea ludas cum fratre Ionatha triū dierū iter emensi, accepti sunt à Nabathæis pacifice: quorū indicio cōpererūt, q̄ multi ex ipsorū fratrib. in extremo essent periculo, obsessi ab hoste in castellis & oppidis Galaditicis: moniti q̄ ut propere illis succurrerent per desertū illuc festinauerunt. In eo itinere Barasam oppidū oppugnare adorti, uiceperunt: cæsisq; ad unū puberibus, tecta igni subiecto concremauerunt. Cumq; interim nox appeteret, nihilominus ludas iter cōtinuauit usq; castellum, in quo ludæos obsideri acceperat. quò cū mane peruenisset, offendit hostem iam scalas & machinas ad mouere mœnibus: iussuq; tubicine canere, & cohortatus suos ut bonā ac fidelē operā præstaret periclitantib. fratribus, diuisis trifariā copijs oppugnatores à tergo aggreditur. Timothei uerò milites cognito Maccabæū adesse, cuius uirtutē & felicitatē iam ante suo periculo didicerant, sine mora coeperunt fugere: ex quibus ad octo millia cecidere, ludæis acriter insequētibus. Inde ad Mallen barbarorū urbē flexo itinere, eaq; expugnata mares omnes neci tradidit, ædificia incēdio sunt cōsumpta. Eodē impetu & Chaspoma & Bosora cum alijs Galaditicæ regionis oppidis euersa sunt. Aliquanto pōst Timotheus cōtractis numerosis copijs, & inter cæteros auxiliares cōducta manu Arabū, trans torrentem castra posuit contra oppidum Rafam. ibi hortatus est suos milites ut strenue pugnaret, arcerentq; ludæos à torrentis transitu. in hoc enim sitam uictoriā, ludæis futuris superioribus si transire potuerint. ludas autē audito q̄ Timotheus paratus esset ad prælium, propere contra eū duxit exercitū: traiectisq; torrēte adortus hostes, partim resistentes prostrauit, partim in fugā cōpulit, armis etiam passim abiectis. horū nonnulli celeritate pedum salutē consecuti sunt, quidam uero in fanum quod Carnain dicunt fugientes, tutos se ibi fore sperauerūt. At ludas & oppidum id occupauit, & incenso templo hostiū alios flammis, alios ferro perdidit. His rebus feliciter gestis, & cōtractis è tota regione Galaditica ludæis,

Ioseph.

E 2 una

unā cum uxoribus & liberis ac facultatibus in Iudæā eos traducebat. In eo itinere cū uenisset ad Ephronē oppidū, per quod necessario transeundum erat, nisi retrorsum reuerti mallet, misit ad oppidanos rogans ut patefacerent sibi transitū. nam obstructis portis uiam interruperant. quod cum ab Ephronitis impetrare non posset, cohortatus suos, corona oppugnauit moenia: & diem ac noctē ibi remoratus uicē cepit oppidū: occisisq; omnibus maribus, per incēsi cineres traduxit exercitū. tantus autē erat occisorū numerus ut in transeundo calcanda essent cadauera. Traiecto deinde Iordane in magnum campum ueniunt, quā sita est Bethsana, Græcis dicta Scythopolis. inde in Iudæam reditum est hilariter, canente hymnos & uictoriale carmen multitudinem: uotiuasque hostias mactarunt pro incolumitate exercitus: quandoquidem post tot conflictus ne unus quidē ē Iudæis desideratus est. Interea Iosephus Zachariæ filius & Azarias duces, qui profecto Simone in Galilæā cōtra Ptolemaidenses, Iuda uerō & Ionatha fratre in Galaditicam, præsidio Iudææ relictī fuerāt: uolētes & ipsi aliquo memorabili facinore parare sibi gloriā, ad Iamniā uenerunt. Vbi armis excepti à Gorgia eius loci præside, amiserunt ad duo millia militū: nec prius destiterunt fugere q̃ in Iudææ finibus. hæc autē clades merito illis accidit, ob cōtemptū Iudææ mandatū, qui interdixerat ne se absente manus cū hoste confererent: nam hoc quoq; Iudææ prouidentiam cōmendat, q̃ intellexit non impune fore si à mādatis discesserint. Iudas autē & fratres eius continuabant bellū contra Idumæos, urgentes eos undiq; expugnataq; Chebrone munitiones eius diruerunt, & turres cremauerunt suppositis ignibus: peruastatisq; agris hostium, euerterunt etiam Marissam oppidum. inde Azotum delati eodem impetu, expugnata ea quoq; ac direpta, omnes ditati præda reuersi sunt in Iudæam uictores & incolumes.

Antiochi Epiphanis apud Persas interitus.

Cap. XIII.

XIII
I. Mac. 6

ODEM tempore Antiochus rex superiores sui regni prouincias obseundo, audiuit esse in Perside urbem prædiuitem Elymaida nomine, & in ea templum Dianæ opulentum, refertum omne genus donarijs: scuta etiam ac thoraces ibi asseruari, quondam relictos ab Alexandro Philippi filio, rege Macedonū. Motus igitur hac fama, admoto exercitu expugnare conatus est. His uero qui inerant nec aduentu eius nec oppugnatione territisi, sed fortiter resistentibus, spe sua frustratus est. non contenti enim repulsi illum à moenibus, recedentem etiam persecuti sunt, ita ut plurimis desideratis fugientis more Babylonem se reciperet. Quam cladem cum ægre ferret, nouus insuper accessit nuncius de profligatis quos ad Iudaicum bellum reliquerat ducibus, deq; Iudæorū in dies crescente potentia. Accedente igitur alia super alia cura, impar sollicitudini morbum sibi contraxit: quo magis ac magis inualefcere, intelligēs adesse fatale tempus, amicos cōuocat: eisq; & uim morbi & causam indicat: nimirū q̃ poenas ob afflictā Iudæorū gentē lueret, atq; ob spoliātū sacrilegio templū, & contemptū cælestis numinis. atq; his dictis exhalauit animam. Quamobrē demiror Polybium Megalopolitanum, qui uir alioqui probus, ait hunc Antiochū perisse, q̃ conatus sit Dianæ templi thesauros ac donaria diripere. uoluisse em̃tantū, ac nō etiā perfecisse sacrilegium, nō uidetur res digna supplicio. q̃ si hæc causa Polybio digna uidetur, cur Antiochus

tiochus deberet capite poenas persolvere, multo uerisimilius est ob exhaustū sacrilegijs Hierosolymitanū templum acceleratū esse eius interitū. Si quis tamen magis probat Polybī sententiam, cum eo nunc non libet contendere.

Antiochum Eupator profligato Iudeorum exercitu Iudam in templo obsidet.

Cap. XIII

AETERVM Antiochus prius quā extremum suum diem obiret, accitum ad se unum ex purpuratis suis amicis Philippum gubernatorem regni constituit: traditoq; ei diademate regiaq; stola & anulo, iussit hanc Antiocho filio suo perlata reddere, multum obtestans ut educationis curam haberet, & regnum ei seruaret usque dum per ætatem ipse administrationi fieret idoneus. Defunctus est autem Antiochus anno centesimo quadragésimo nono. Lysias autem postea quā populo indicauit regis obitum, filium eius Antiochum sub sua tutela tum positum regem constituit, imposito illi Eupatoris cognomine. Interea qui Hierosolymitanæ arcis præsidium tenebant Macedones cum Iudeorum perfugis, multa Iudæis inferebant incommoda. Excurrentes enim in eos qui sacrorum causa templum adibant, conficiebant eos non magno negotio, quod arx ipsi templo esset supra uerticem. Quamobrē Iudas necesse habuit, oppugnare id præsidium, aduocatis ad id totius populi uiribus. Annus autē is agebatur centesimus quinquagesimus, ex quo primum ad Seleucum imperium earum regionum peruenerat. Fabricatis igitur machinis, & extructis aggeribus, totus incumbere huic operi. multi tamen perfugarum noctu elapsi, adiunctis sibi similibus impijs, uenerunt ad Antiochum, postulantes ne se in extremum periculum à suis tribulibus redactos despiceret: maxime cum patris ipsius auctoritatem secuti, in eam necessitatem adducti sint, dum malunt patrios ritus quā regia mandata contemnere. Nunc uerò periculum esse ne Iudas arcem cum præsidio uicapiat, nisi ipse mature suis opem afferat. His auditis Antiochus puer iratus est, accersitisque amicis & ducibus, iussit eos mercenarium parare militem, & per totam suam ditionē delectus habere, ita ut breui confectus sit exercitus peditum circiter centum millium, equitum uerò uiginti millia, atque insuper duo & triginta elephanti. Cum his copijs egressus est Antiochia commissa Lysiae administratione uniuersi exercitus: & progressus usq; Iudam, inde ascendit ad oppidum Bethsura, bene munitū & expugnatum non facile. Bethsuranis autem fortiter resistentibus, & admotas machinas per excursions igne concremantibus, multum temporis contritum est in hoc obsidio. Iudas autem cognito regis aduentu, ommissa oppugnatione regi cum copijs obuiam profectus castra posuit circa fauces quasdam dictas Bethzacharia, disitis ab hoste septuaginta stadijs. At rex relictis Bethsuris, exercitū duxit ad eas fauces ubi Iudas castra metauerat: & quā primū dies illuxit, aciem ceu pugnaturus iussit ire compositam. Cumq; non posset elephantos explicare per aciei latitudinem propter locorum angustias, iussit ut unus post aliū incederent, attributis qui stiparent singulos mille peditibus, & equitib. quingentis. Beluis autem imposita erant celsa propugnacula instructa sagittarijs. reliquum autem exercitum ab utroq; latere iussit montes ascendere, præpositis ex amicorum cohorte ducibus. atq; ita sublato militari clamore hostem aggreditur, micans aureis & æreis clypeis, ita ut fulgore eorū coruscarent om-

Ioseph,

E 3 nia

nia. clamore aut reboabat quicquid erat in circuitu montium. nec tamen Iudas tali aspectu est territus, sed excepto fortiter impetu hostium, circiter D C ex eis occidit, qui primi ad manus uenerant. Ceterum Eleazarus eius frater, quem Auranem uocabant, conspicatus excellentem elephantum ornatum phaleris regijs, & ratus in eo regem inuehi, uasto animo in eum secit impetum. & occisis multis prius quam ad eum penetraret, cæteris uero metu cedentibus, succedens sub eius uentre, confodit beluam, & ipse simul pondere eius illabentis oppressus est: atque ita non tamen inultus interijt generose inter acruos hostilium cadauerum. Iudas autem animaduertens hostem tanto superiorē numero, Hierosolyma se recepit, uolens arcem iterum oppugnatione aggredi. Antiochus uero parte exercitus missa ad oppugnanda Bethsura, cum reliquo uenit Hierosolyma. Bethsuritæ terribi apparatu regio, maxime cum commeatus eos deficeret, deditionem fecerunt, pacti prius ut hostis à se iniuriā omnem abstineat: quod quidem à rege non nisi salute tenus seruatum est: alioqui nudis eiectionis oppidanis, suorum præsidium ibi constituit. Sed apud Hierosolyma per multum tempus eum tenuit templi obsidio, quod fortiter à Iudæis defensum est. nullam enim eis rex intentauit machinam, quam non illi contrarijs machinationibus eluderet. tantum laborabatur uictus penuria, quod fruges ueteres absumpserant, & annus inciderat septimus, per quem fructus non colliguntur, quod eum cessare ab agricultura lex nostra iubeat, nec permittat tum uel arare terram, uel serere. quo factum est ut multi se clam subducerent propter inopiam, ut penes paucos templi tutela remanserit. Cæterum rex & Lysias imperator cognito quod Philippus usurpato sibi regno aduenteret ex Perside, decreuerunt soluta obsidione illi occurrere, celantes tamen quantum fieri poterat id consilium, tam militem quam duces reliquos. Quapropter dissimulato aduentu Philippi, iussit rex Lysiam ut alloqueretur duces & milites, dicens oppugnationem eam non esse modici temporis, quod locus esset munitissimus, & commeatus eos iam deficerent, & auocarent multa regni negotia quæ opus esset regem componere. Itaque præstare foedus & amicitiam cum hac gente facere, & sinere eos uti patrijs legibus, quibus priuari se non sustinentes rebellauerant, atque ita redituros esse in suam quemque patriam. Quæ sententia per Lysiam apud exercitum exposita, communi omnium suffragio comprobata est.

Antiochus omissa oppugnatione cum Iuda foedus facit & amicitiam.

Cap. XV.

M rex missio caduceatore pacem Iudæ ac cæteris obsessis denunciât, libertatem que uiuendi proprijs legibus. Illi uero libenter hæc audientes, accepta in hoc fide & iureiurando interposito, exiuerunt ex templo. At Antiochus cum ingressus uidisset locum egregie munitum, uiolato sacramento iussit suum exercitum, ut solo æquaret murum quo templum septum fuerat: & hoc facto reuersus est Antiochiam, ducens secum Oniam pontificem, qui Menelaus dicebatur alio nomine. Lysias enim regi consuluit ut eum interficeret: si uellet Iudæos quiescere, & ipse liber esse ab eorum molestationibus. hunc enim esse malorum omnium autorem & principium, qui persuasisset eius patri, ut Iudæos ab institutis patrijs deficere cogeret. Rex igitur Menelaum missum in Berceam Syriæ necauit, post exactum in pontificatu decennium, hominem malum & impium, qui ut sibi principatum adstrueret, totam gentem à religione deficere compulit. ei successit

cessit in pontificatum Alcimus, Iacimus alio dictus nomine. Cæterum Antiochus cum offendisset Philippum iam occupasse tyrannidem, bello uictum, & in potestatem suam reductum affecit supplicio. Filius autem pontificis Onias, quem diximus orbatum patre adhuc puerum, uidens quod rex interfecto ipsius patruo sacerdotium Alcimo dedisset, nihil pertinenti ad cognationem pontificum, Lysia suadente ut transferret eum honorem in aliam familiam, fugit ad Ægypti regem Ptolemæum: apud quem & uxorem eius Cleopatram in precio habitus, impetrauit ab eis locum in præfectura Heliopolitana, in quo templum Hierosolymitano simile extrueret, de quo aliàs dicemus tempestiuus.

Bacchides Demetrii dux cum exercitu contra Iudeos missus, infecto negotio, ad suum regem reuertitur. Cap. XVI.

EODEM tempore Demetrius Seleuci filius à Roma profugus Tri-^{XV}polim occupat in Syria: assumptoque diademate, & contractis quot^{1 Mach. 7}quot potuit militibus mercenarijs regnum inuadit: cum que certatim ad eum populi deficerent, excipientes eum obujs manibus, etiam Antiochum regem & Lysiam comprehensos uiuos ad eum perduxerunt: qui mox iussu Demetrii necati sunt, post exactum regni Antiochi annum alterum, sicut & in alijs commentarijs diximus. Ad nouum regem confluxerunt multi Iudeorum ob impietatem profugi, & cum eis Alcimus pontifex: accusabantque totam gentem, præcipue Iudam cum fratribus, quod post interfectos omnes amicos & fautores regis, se quoque eiecissent e patria, metu coactos solum uertere: postulabantque ut ex amicis quempiam eò mitteret, qui cognosceret quanta per Iudam patrata fuerint. at ille iratus mittit eò Bacchidem amicum regis Antiochi Epiphanis, uirum strenuum, cui tum Mesopotamiæ præfectura credita fuerat: & commendato illi Alcimo, traditoque exercitu, iubet ut Iudam & eum sequentes interneccione debeat. Ille profectus Antiochia cum his copijs, postquam peruenit in Iudæam, misit ad Iudam & fratres, inuitans eos ad pacem & amicitiam. Volebat enim dolo eum circumuenire. Sed ille noluit ei se credere, quod uideret adesse exercitum, quem putabat adductum belli potius quam pacis gratia. Quidam tamē e populo credentes his quæ Bacchides per præconem denunciauerat, & nihil sibi timentes ab Alcimo propter communem patriam, ad eos se contulerunt. & accepto ab utroque iureiurando, nihil mali passuros nec se nec eiusdem factionis homines, eorum fidei se commiserunt. Bacchides autem non seruata fide sexaginta interfectis ex eo numero, cæteros cautiores iam factos deterruit, quo minus ad eum accederent. itaque amoto exercitu à Hierosolymis postquam peruenit ad uicū Bethzetho, comprehendit multos perfugas, & quosdam e populo, & occisis omnibus iussit eius regionis homines parere Alcimo, ad cuius præsidium relicta sub eo parte exercitus. Antiochiā ad regē Demetrium reuersus est. Alcimus autem uolens principatum sibi constabilire, & intelligens ad hanc rem opus esse populariū beneuolentiā, comiter ac blande appellabat omnes, & loquendo singulis ad gratiā, breui numerosam manum adiunxit ad priorem quam antē habuerat. horum plerique erant impij & profugi, quorum opera & ministerijs utendo regionem obibat, occidens eos qui erant Iudæ partium, quotquot in suam potestatem redigere poterat, at Iudas animaduertens tantopere cre-

uisse illis potentiam, & multos probos ac pios homines extinctos eius uolentia, ipse quoque obibat regionē, interficiens quotquot in manus eius uenerent ē studiosis Alcimi. Qui uidens se uiribus imparem, quo posset diutius resistere, decreuit cōfugere ad auxiliū & opes regis Demetrii. Profectus igitur Antiochiam sollicitabat cōtra Iudam illius animum, accusans quod plurimas ab eo passus esset iniurias, plures etiam passurus, nisi mature misso illuc exercitu, uir audax & facinorosus poenas debitas lueret.

*Nicanor post Bacchidem dux contra Iudam missus unā cum uniuerso exercitu inter-
neccione perijt. Cap. XVII.*

XVI
I. Mach. 7

DEMETRIVS uerò ne suis quidem rebus tutum existimans, si ita Iudæ uires augeri sineret, Nicanorem mittit, amicorum charissimum simul & fidissimum: qui etiam Roma fugienti comes fuerat: attributoque quantum satis contra Iudam putabat exercitu, iussit nemini parcendo cum ea gente bellum gerere. Is profectus Hierosolyma, & primum dissimulans hostem, decreuit specie pacificatoris dolo Iudam intercipere. timebat enim nihil esse causæ cur belli subire deberent aleam. paratum se illi cauere iureiurando sanctissimo, si quid fortē periculi metuat. In hoc enim tantum se uenisse se cum amicorum comitatu, ut mentē sui regis ei notam faceret, quā propensius sit in fauorem Iudaici generis. hac legatione persuasi fratres, nihil amplius hostile suspicati, data uicissim & accepta fide exceperunt eum hospitaliter cū toto exercitu. Cumque post primam salutationē colloqueretur cum Iuda familiariter, signum quoddam suis dedit ut eum cōprehenderent. Ille mature intellectis insidijs propere ad suos refugit: & detecto iam dolo ad apertam uim uterque se uertit. Commisso deinde prælio prope uicum Capharsalamam, inferior inde discedens Iudas in Hierosolymitanam arcem compulsus est. Reuerenti deinde præter templū Nicanori sacerdotes facti sunt obuiam, ostentantes uictimas, quas se dicebāt oblaturos deo pro salute regis Demetrii. at Macedo ne à cōuicijs quidē in deū temperās, minatus est nisi populus Iudam sibi traderet, breui se reuersurū, & in templū ipsum sæuiturū, ita ut ad solum usque id diruat. atque cum his minis reliquit Hierosolyma. at sacerdotes tali denunciatione mœsti cum lacrymis deo supplicauerunt, ut sacratā sibi ædē unā cum suis cultoribus tutaretur ab hostiū iniuria. Nicanor uerò egressus Hierosolyma castris locū optauit apud uicū Bethoron, ubi se cum eo coniunxit alia manus recēs tum ē Syria ueniens. Iudas quoque castra posuit ad aliū uicum nomine Adaso, triginta modō stadijs distantē ab hostibus, habēs circa se non plus mille militū. hos cohortatus ne terreantur hostiū multitudine, neue cogitent cum quibus multis decernerēt, sed quales ipsi, & pro qualibus præmijs cōtenderēt, iussit forti animo hostē aggredi & pugnā capessere. itaque edito acri certamine, multi ceciderunt ex hostibus, & inter cæteros Nicanor & ducis & militis strenui perfunctus officio. quo iacēte ne cætera quidē acies substitit amplius, sed amisso duce uerterunt terga, arma iactantes quo expeditius fugerēt. Iudas uero impigre cū suis persequēs sæuebat cædibus: & tuba significabat uicinis oppidis & uicis uictoriā: moxque undique armati profiliētes, profligatis incōditeruentib. occurrebant infestis gladijs, ita ut ne unus quidē incolumis euaserit ex nouē millibus: tot enim in uniuersum fuerant. Ea uictoria cōtigit decima
tertia

tertia die mensis adar, ut nostri nominant, qui Macedonib. Dystrus dicitur: eaq̃ die festiuitatē nostri per singulos annos renouant ob rei prospere gestæ memoriam. Post eam uictoriā aliquantisper quieuit ludæorū gens à cōtinuis conflictationibus, pacis ocio perfruens, donec iterū in eadē reuoluta est discrimina. Alcimo autem pontifici uolenti demoliri ueterē adyti parietē, sanctorum uatum ædificiū, morbus diuinitus inflictus est, per quē repente uoce priuatus in terrā procidit, & cruciatus non paucis diebus misere perijt, post exactum in sacerdotio quadrienniū: quo defuncto pontificatū populus communibus suffragijs ludæ tradidit. Qui quoniā multa audierat de Romana potentia, q̃ deuictis Gallis & Hispanis ac Carthaginensibus Græciā quoq̃ subegerint, & reges Perseū, Philippū, magnumq̃ Antiochū perdomuerint, decreuit conciliare sibi eorū amicitia. Missis igitur in hoc Romam duobus ex amicorū numero, Eupolemo Ioānis & Iasone Eleazari filio, rogauit ut in societatem reciperetur & amicitiam, & ut Demetrio scriberent, ne posthac ludæos bello lacefferet. Hanc legationē senatus admisit, & auditis eorū postulatis amicitiam annuit. moxq̃ senatusconsultū de ea re factū inscriptum æreis tabulis relatū est in Capitoliū: cuius exemplār in ludæam missum est. erat autē senatusconsultū de societate & amicitia Iudeorum huiusmodi. Ne cui Romæ conditionis cum ludæis bellū gerere liceat, neq̃ præbere hostibus eorū triticum aut naues aut pecuniam. utq̃ si quis ludæos inuadat Romani succurrant pro uiribus: & uicissim si quis Romanos bello impetat, ludæi cōtra eum sint auxilio. Quod si ludæi uelint in hoc fœdere addi aliquid aut detrahi, id oportere fieri de communi populi Rom. sententia: idq̃ ita demum ratum fore. Scriptum est hoc senatusconsultū per Eupolemū Ioannis filium, & Iasonem Eleazari, sub pontifice Iuda, & duce Simone fratre ipsius. Atque hoc fuit primum inter Romanos & ludæos fœdus societatis ac amicitia.

XVII
I. Mac. 8*Bacchidis denuo missi in Iudæam uictoria.*

Cap. XVIII.

DEMETRIVS autem accepto nuncio cladis Nicanoris & exercitus, rursum Bacchidem in Iudæam misit cum alijs copijs: qui ex Antiochia profectus in Iudæam, ad Arbela oppidum Galilææ castra posuit: & expugnatis illic speluncis ad quas magnus hominū numerus confugerat, properabat inde Hierosolyma. & cognito q̃ Iudas in Bersecho uico suum contineret militem, raptim contra eum duxit peditum uiginti, equitū uerò duo millia, cū Iudas non plus haberet q̃ mille milites. ex his quidam territi multitudine Bacchidis militum, desertis castris diffugerunt, ita ut octingenti tantū reliqui fuerint. Iudas autē quamuis imminente iam hoste destitueretur milite, tamen quia non erat unde delectum in supplementum faceret, maxime in tali temporis angustia, decreuit cum octingentis illis Bacchidem aggredi, & cohortatus ut generose subirent pericula, iussit eos prodire in aciem. quibus consulentibus ut tunc se in tutū reciperet, cum sit tanto inferior & numero & uiribus, ac mox maioribus copijs hostem inuaderet: Absit, inquit, ut me terga obuertentē hostibus sol aspiciat. nam etiā si mori nunc oporteat, nunquā tot res hæcenus egregie gestas, tantamq̃ uirtute partā gloriā ignominiosa fuga maculaturus sum. Atq̃ ita suorū reliquias cohortatus, perualuit ut intrepide expectarent conflictum hostium.

XVIII
I. Mac. 9

Quomo

INTEREA Bacchides productis extra castra copijs instruebat aciem, equitum alas hinc & inde in utroq; cornu collocās, in frōte leuem armaturam & sagittarios, & post hos robur phalangis Macedonicæ: ipse in dextro cornu locum sibi optauit. Sic instructa acie postquam uenit in conspectum hostium, iussit signa canere, & militem cum clamore eos inuadere. Idem & Iudas fecit, collatis que signis certatum est utrinque acriter: donec uergente iam sole, Iudas animaduertens Bacchidem cum robore militum pugnam in dextro cornu ciere, cum audaciſſima manu iuuenum in eum irruit. Perruptaq; phalange penetrauit in mediam aciem: & impulsis in fugam aduersarijs, persecutus est eos usq; montem qui Aza dicitur. id conspicati qui sinistrum cornu tenebant, à tergo adorti Iudam circumueniunt. qui uidens nullū superesse effugiū urgentibus circumquaq; hostibus, in uestigio cū suis constitit & cæsis hostiū plurimis lassitudine magis q̃ uulneribus confectus cecidit non inultus, ad priora præclara facinora extremo hoc mortis decore addito. quo prostrato non habentes amplius quem sequerentur milites orbat tanto imperatore, tum demum in fugam effusi sunt. Simon autem & Ionathas fratres inducijs factis recepto Iudæ cadauere, delatum in Modim uicum magnifico funere intulerunt monumento patrio, & publico luctu per aliquā multos dies honorauerunt eius memoriam. Hic finis fuit Iudæ uiri generosissimi & bellicosissimi, qui memor mandatorum Matthiæ patris, nullū unquā pro libertate popularium defugit aut laborem aut periculū. quapropter merito uirtutis sempiternā post se reliquit gloriā, liberatā ē Macedonū seruitute patria, & per triennium ante obitum administrato pontificali sacerdotio.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER XIII.

Ionathas defuncto fratri suo Iudæ in principatu succedit.

Cap. I.

1. Mach. 9

VE M A D M O D V M libertatem à Macedonibus oppressam populus Iudæorum denuo receperit, & quo pacto dux & propugnator eorum Iudas post multa exhausta certamina postremo prælio fuerit occisus, in præcedenti libro satis declarauimus. Post eius obitum quotquot Iudæorū à pietate desciuerant, resumptis animis infestabant reliquos populares: ita ut accedente etiam fame, quæ tum fortè regionem eam totam occupauerat, multi non ferentes geminatum infortunium, hinc à penuria, inde ab aduersarijs ingruens, coacti sint adiungere se factioni Macedonicæ. Bacchides autem conuocatis ad se Iudæorū desertoribus, qui religioni patriæ profanos ritus prætulerant, his administrationem regionis cōmisit: qui comprehensis Iudæ amicis & fautoribus, Bacchidæ eos tradiderunt. & is tortos primum cruciatosq; ad libitum, postremo omnes ad unū enecabat. In hac tanta calamitate constituti Iudæi, quantam post captiuitatē Babylonicam nunquā experti

experti fuerant: quotquot erant reliqui ex Iudæ socijs, ueriti gentis interitum adiuerunt Ionathā eius fratrem, rogabātes ut germani æmulus fieret, qui ad extremū halitū libertatē propugnans præclaris conatibus sit immortalis: nec sineret totā gentē sine præside uenire in extremum salutis periculū. Tum Ionathas paratū se uel ad mortē obtulit pro tutela populi, & uisus dignus qui Iudæ fratri suo succederet, cōmunibus Iudæorū suffragijs administrandæ militiæ præfectus est. Quo cōperto Bacchides ueritus ne Ionathas quoque multum negotiorū exhibeat regi & Macedonibus, quemadmodū antē Iudas fecerat, decreuit eū dolo tollere: sed hoc eius propositū nec ipsum nec Simonē fratrem latuit, quamobrē mature moniti assumpta sociorum manu in desertū urbi uicinū celeriter refugerūt: & cū uenissent ad aquā quæ dicitur lacus Asphar, ibi morabantur. Porro Bacchides sentiēs eos timere & in desertis illis latitare, duxit contra eos omnes suas copias, & positis ultra Iordanē castris confluentē illuc militē recipiebat. Ionathas autē cognito illius aduentu, misit fratrem suum Ioannē Gaddim ad Nabatheos Arabas, ut apud eos impedimēta deponeret, donec armis cum Bacchide decerneret. erant enim amici, sed in itinere inuasērunt eū Medabenses Amaræi filij. direptisq; impedimentis & quicquid secū deferebat, cōprehensum interfecerunt cū omnibus socijs: cuius facinoris paulo post pœnas dederūt eius fratribus, sicut suo loco dicitur. Bacchides autē cognito qd Ionathas castra haberet in Iordanis palustribus, sabbato illū aggressus est, ratus nō repugnaturū propter religionē diei. at ille cohortatus socios, & ostēso periculo qd nisi uiri essent, non possent euadere, clausi à tergo amne, à fiōte hostibus: uotisq; deo factis pro uictoria, impigre hostē aggreditur: & prostratis nō paucis, uidens ipsum Bacchidem in se ruere, ferire eum conatus est, sed cum ille caute ictum declinasset, Ionathas cum socijs desilientes cōmiserunt se flumini, & in oppositā ripam enatarunt, hostibus non ausis transire, sed ad Hierosolymitanā arcem reuertentibus, desideratis ex eorum numero fermē duobus millibus. post eū conflictū Macedo cōmuniuit aliquot oppida, Hierichuntē, Emmauntē, Bethoron, Bethellam, Thamnatham, Pharathonem, Tochoam, Gazara, additis mœnibus & turribus, ut impositis in eas præsidijs, res Iudæorū inde infestaret excursionibus: sed nihil æque ut Hierosolymitanā arcem munijt, in qua acceptos à Iudæorū primatibus filios obsides inclusit, ut ibi custodirentur. Eodem tempore nūtiatū est Ionathæ & Simoni fratribus, qd Amaræi filij celebraturi essent nuptias, & adducturi sponsam ab oppido Gabathia, filiam illustis cuiusdā inter Arabas: eamq; puellā traducendam cum pompa sumptuosa & splendida. Fratres autē existimantes opportunissimū ad uindictam tempus sibi oblatū, & facile ulturos se iniuriā fratri illatam, uersus Medabam properauerunt, & insidijs in monte collocatis expectabant eorū transitū. Vt uero in conspectū uenit sponsus cum uirgine & amicorū comitatu, ut fieri solet in nuptijs, coorti ex insidijs omnes ad unū interfecerunt, & cum ornamentis cæteraq; præda reuersi sunt uoti cōpotes, & egregie ultri germani interitū de Amaræi filijs. ceciderunt enim hi non soli, sed cum uxoribus, liberis & amicis, usq; ad quadringentorū numerum. Atq; ita Simon cum Ionatha in palustria Iordanis reuersi, illic commorabantur. Bacchides autem per totam Iudæam præsidijs dispositis, ad regem suum re-

uers

uersus est: quo tēpore per integrū bienniiū status rerū Iudaicarū fuit pacatior. Transfugæ autē & uulgius impiorū hominū uidentes Ionatham & eius factiōnē secure uersari in Iudæa propter tranquillitatē temporū, per nuncios sollicitauerunt Demetriū, ut Bacchide misso Ionathā in potestātē suam redigeret. fore enim hoc perfacile, & unica nocte posse omnes eius milites insperato incurſu opprimi, qui ubi iussu regis in Iudæam peruenit, ad omnes eius regionis amicos suos & auxiliares scripsit, darēt operam ut comprehēderetur Ionathas. Cūq; omnium insidijs appeteretur, nec tñ quicquā proficerēt: cautus em̄ erat, ut qui dolū præsenserat: iratus Macedo transfugis, putansq; & se & regē ab eis haberi ludibrio, interfecit ex eis L. præcipuos. Ionathas autē cum fratre & suorū manu metu secessit in uicū Bethalagam, qui in deserto situs est: eūq; muniuit moenibus & turribus, ut tutū haberet receptaculū. quo audito Bacchidis cum totis suis copijs, adiunctisq; Iudæorum suæ factionis auxilijs contra eum profectus est: & aggressus oppugnare munitiones, per aliquot dies in eo conatu perstitit. at ille nihil territus restitit acriter: relicto que ad oppiditutelā Simone fratre clām egressus, & collectis in uicina regione suę factionis hominibus, noctu in Bacchidis castra irruit, & multis trucidatis effecit ut frater aduentum suum cognosceret. quā primum enim tumultū sēsit in castris hostiū, eruptione facta incendit eorū machinas, cæde etiam nō mediocri edita. Bacchides uero uidens se à fronte ac tergo inuasum ab hostibus, re inopinata cōsternatus ob insperatū obsidionis exitū, uix fuit compos animi. totam autem indignationē effudit in transfugas ut impostores, quorū opera missus à rege fuerat, unū cogitans quomodo ex dignitate sua & regis obsidioni sine imposito, exercitū sine ignominia posset reducere.

Ionathas fessum bello Bacchidem compellit, inito cum Iudeis federe exercitum abducere Cap. II.

I. Mac. 9

QUAE eius uoluntate cognita Ionathas, misit ad eū nuncios, petēs societātē & amicitiam inter se & eum fieri, captiuis utrinq; redditis. Id Bacchides ratus sibi honorificum, & oblatā occasionē qua posset non inglorius obsidionē soluere, amicitiam cum Ionatha inijt, iureiurando interposito, neutrū arma moturū in alterum: redditisq; & receptis captiuis, Antiochiam ad suū regem reuersus est: nec unquā posthac Iudæam cum exercitu repetijt. Ionathas uero hanc securitatē nactus, & degens apud Machmam oppidū, administrationi rerū & iuri populis reddēdo operam impendit, & seuerè animaduertēs in religionis patriæ desertores, repurgabat suam gentem ab huiusmodi contagionibus.

Alexander filius Antiochi Epiphanis regem Demetriū bello aggreditur. Cap. III

II

ANO autē sexagesimo supra centesimum Alexander Antiochi Epiphanis filius ueniens in Syriam Ptolemaidem occupauit, prodicione militum qui eam tenebant præsidio, moresque Demetrii oderant, ut parum comis & superbi admodum. Inclusus enim in regionem quoddam castellum munitum quatuor turribus, nō procul situm ab Antiochia, neminem admittebat: & omiſsa reipubl. cura degebat in ocio per segnitiam, unde grauiora etiam odia contra eum exorta sunt, sicut alibi à nobis dictum est. Audito igitur quòd Alexander occupasset Ptolemaidē, cum omnibus copijs contra eum profectus est.

Demetri

Demetrius missa legatione ad Ionatham multis muneribus eum ad amicitiam suam pertrahit. Cap. IIII.

ISI T etiam legatos ad Ionatham, inuitans eum ad societate & amicitiam, praeuenire Alexandrū cupiens, ne forte ille prior impetraret illius auxilium, idq; eo facilius, q̃ odia inter se & Ionathā intercesse-
rant: cui mandabat ut haberet delectū militū, & arma pararet, reciperetq; Iu-
dæorū obsides, quos Bacchides in Hierosolymitanā arcem incluserat. Talis
conditio cum offerretur à Demetrio, Ionathas uenit Hierosolyma, & legit re-
gias literas audiente tam populo q̃ arcis præsidio. quibus lectis impij & trās-
fugæ qui in arce erant, uehementer sunt territi, q̃ rex Ionathæ & exercitū col-
ligere permetteret, & obsides recipere: quos suis quemq; parentibus restituit.
Atq; ita Ionathas Hierosolymis habitabat, suo arbitratu multa in ea urbe re-
parans. nam & moenia eius iussit saxo quadrato extrui, quo firmiora essent cō-
tra assultus hostium. Quod ubi senserunt qui dispersi erant per præsidia, om-
nes relictis illis receperunt se Antiochiam, exceptis solis qui Bethsura tenebāt
& arcem Hierosolymis. nam horū maxima pars constabat ex Iudæis religi-
onis desertoribus, & ideo præ metu non sustinuerunt præsidia relinquere:

Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & delato pontificatu Ionatham in partes suas traducit. Cap. V.

ALXANDER autem cognito quid Demetrius Ionathæ promiserit, III
nec ignorans uiri fortitudinem, & quomodo se gesserit cōtra Mace-
donas, tum qualiter uexatus sit à Demetrio eiusq; duce Bacchide, apud
amicos dictitabat, non posse se eo tempore commodiorem socium inue-
nire quàm Ionatham: qui & uirtute sit eximia, & peculiare odij causas cō-
tra Demetrium habeat, quod datis uicissim & acceptis cladibus exacerbatū
fuerat. Itaq; si idem ipsis uideatur, adesse occasionē inuitandi hominē ad ami-
citiam, cumq; id purpuratis quoq; suis probari animaduverteret, scripsit talem
epistolam. Rex Alexander Ionathæ fratri s. Quia iam dudum audiui-
mus de fide tua simul & fortitudine, mittimus ad te qui de societate agant, & amici-
tia: & nostro suffragio hodie te pontificem Iudæorū constituimus, & in ami-
corum nostrorū numerum ascribimus. mitto etiā tibi munera, stola purpu-
ream & coronam auream, & rogo ut sic honoratus à nobis, non cedas nobis
mutua beneuolentia. His literis acceptis Ionathas pontificiam stola induit,
in ipso scenopegiæ festo, post quadrienniū exactum à Iudæ fratris obitu, cum
uacasset interim sacerdotium: moxq; cōtraxit exercitū, & fabricauit magnū ar-
morum numerum. Demetrius uero hoc cognito multū doluit, damnans suā
cunctationem, q̃ non praeueniens æmulū, eblanditus sit Ionathæ foedera, sed
elabi sibi hanc occasionem, & ab Alexandro arripi passus sit. Scripsit tamen
etiam ipse pontifici & populo in hanc sententiam. Rex Demetrius Ionathæ
& Iudæorum genti salutem. Quoniam seruastis nostra foedera, & sollicitanti-
bus uos inimicis nostris nō accessistis, equidē laudo uestram fidem, hortorq;
ut constantes sitis in ea, dignam percepturi à nobis gratiam. Remittam enim
uobis maximam tributorū partem: & iam nunc remitto quæ pendebatis tam
mihi, quàm his qui me præcesserunt regibus: insuperq; salis premium & aurū
coronarium, & tertiam seminis, dimidiāq; partem fructus arborei solitam.
Ioseph. F mihi

mihi cedere, ab hodierno in posterum uobis remitto: simulq; quod in singula capita pendebatur ab his qui Iudæam incolunt, & tres attributas ei toparchias, Samariam, Galilæam & Peræam, uobis concedo in perpetuum. Et Hierosolymitanam urbem sacram esse uolo, & ius asyli habere, immunēq; esse cum suis finibus à tributis atq; decimis. Arcem etiam eius permitto pontifici uestro Ionathæ, ut quos ipse fidos & amicos probauerit, in præsidio eius constituat. Eos quoq; Iudæos qui iure belli capti seruitutē in nostra ditione seruiunt, in pristinam libertatē restituo, ac ne iumenta quidē ad angarias adigi permitto. Sabbatis item & festis solennibus, & tribus diebus ea præcedentibus immunitatem concedo. Eodē modo Iudæos qui in mea ditione habitant, liberos, & sine molestia degere uolo: & quicumque ex eis mecum militare uoluerint permitto, duntaxat usq; triginta milliū numerū: idq; ea conditione stipendiorū, qua ceteros meos milites. Habebo etiā eos in præsidij & in meo satellitio, & principes eorū in aulicorū meorū numero. Permitto etiā ut patrijs utantur legibus & ipsi & tres attributæ eis præfecturæ: utq; pontifici curæ sit, ne quis Iudæus aliud templū præter Hierosolymitanū religionis ergo adeat. Præterea dō in singulos annos ex meis rationibus in sumptus sacrificiorū quindecim millia siclorū argenti, & quod pecuniæ superfuerit uestrum esse iubeo. & decem illa drachmarū millia, quæ de templo accipiebant reges, sacerdotib. atque ministris templi remitto, ad quos ea pertinere compertū mihi est. Quicumq; etiam confugerint in templū Hierosolymitanū, fanumq; contiguū, siue ob debitam regi pecuniam, siue alia de causa, immunes sint ab omni uexatione, tam ipsi q; eorū facultates. Permitto etiā ut reparetur templū, & operū sumptus de meis pecunijs fieri iubeo: sicut & moenia & turrez altas æque de meo uolo ædificari, tum si quæ sunt loca per Iudæam apta ad struendas arces, imponendaq; præsidia, & hæc meo sumptu muniantur. Atq; hæc fuerunt literæ ac pollicitationes Demetrii. Alexander aut rex magnis copijs contractis tam ē mercenario milite, q; eo qui in Syria defecerat à Demetrio, omnes in hostem duxit, collatisq; signis sinistrū cornu Demetrii oppositā sibi aciem terga coegit uertere: hærentesq; diu fugientiū uestigijs etiam castra eorū diripuerunt, at dextrum cornu in quo rex ipse pugnabat, compulsus est loco cedere: & reliquis effuse fugientibus, Demetrius fortiter decertans alios hostiū occidit, alios non sustinentes ipsius impetū persequens, abreptus est in cœnū quoddam profundū & transitu difficile: ubi prolapso equo, omni effugio destitutus, ab accurrentibus oppressus est. Circumdatū enim corona cōfixerunt iaculis, at ille etiam pedes generose repugnabat, donec crebris uulneribus confectus succubuit. Hic fuit finis Demetrii post exactum regni annum undecimum, sicut in alijs commentarijs iam antè demonstraui.

De templo Dei ab Onia edificato.

Cap.

VL

III

ONIAS autem pontificis Oniæ filius, qui profugus Alexandriae degabat apud Ptolemæum Philometorē, ut iam antè diximus, uidēs Iudæam uastatam à Macedonibus eorumq; regibus, & sibi æternam memoriam parare uolens, decreuit à rege Ptolemæo & regina Cleopatra per literas petere, ut sibi liceat in Ægypto instar illius Hierosolymitani, templū ædificare, & in eo Leuitas & sacerdotes ex suo genere constitue-

stituere. Hoc autem cōsiliū cepit fretus maxime propheta Esaiæ uaticinio,
 qui ante o c amplius annos prænunciarat fore omnino ut templū aliquando
 deo maximo ædificaretur in Ægypto, idēq; hominis ludæi opera. Hoc igitur
 oraculo excitatus scribit Ptolemæo & Cleopatraz talem epistolam. Dum in
 bello strenuam uobis operā nauās cum deo, uarias regiones obirem, animad
 uerti apud Coelesyriam & Phœnicen & Leontopolim, quę est in præfectura
 Heliopolitana, alijsq; in locis ludæos præter decorū habere tēpla, & ideo ma
 le inter eos cōuenire: quod & Ægyptijs usu uenit, propter multitudinem tem
 plorum & diuersitatē religionū. Et quia locū idoneum inueni apud castrum
 quod agrestis Bubastis dicitur, plenū uaria materia sacrisq; animalibus, rogo
 ut mihi permittatis templum, quod illic est nulli sacratū numini, iamq; collas
 psūm repurgare, & aliud loco eius deo maximo extruere ad Hierosolymita
 ni illius similitudinem, pari etiam modo & mensura, pro salute tua & reginæ
 atq; liberorū uestrorum: ut ludæi qui Ægyptū incolunt illuc conuenientes,
 quo magis alunt mutuam concordia, eo accommodatiores fiant tuis usibus.
 Nam & Esaias uates prędixit, qd erit domino deo sacrariū in Ægypto, & alia
 multa de eo loco cecinit. His Oniæ literis acceptis, rex & soror eius ac coniux
 Cleopatra declarauerunt suam pietatem per epistolam quam ei rescripserūt.
 Nam peccatū hoc & præuaricationē legis à se in Oniæ caput reiecerunt, Sic
 enim rescriptū habet. Rex Ptolemæus & regina Cleopatra Oniæ gaudium.
 Legimus tuas literas in quib. postulas, ut tibi permittamus illud apud Leon
 topolim præfecturæ Heliopolitanæ collapsū tēplum repurgare, quod uo
 tatur agrestis Bubastis: quod sanē miramur, si poterit acceptum esse deo tem
 plum statutū in impuro loco & pleno animalibus. Sed quoniā ais prophetā
 Esaiam iam olim hoc prædixisse, permittimus tibi hoc quatenus potest salua
 legis obseruatione fieri, ne uideamur per hoc peccare in dominū. Onias igitur
 impetrato loco, extruxit ibi templū & altare deo ad Hierosolymitani simi
 litudinem, sed minus & non peræq; opulentū. Mensurā uero eius & uasa nūc
 nō libet repetere, cōmemorata iam ante in septimo belli & captiuitatis ludai
 cæ uolumine. Nec defuerūt Oniæ similes ipsius leuitæ ac sacerdotes, qui illic
 diuinū cultum frequentarent & instaurarent ceremonias. Sed de hoc templo
 hæctenus. Apud Alexandriā uero inter ludæos & Samaritas, qui sub Alexan
 dro magno Garizitani templi religionē induxerunt, seditio est exorta de sa
 cris ipsoꝝ, ita ut res ad regis cognitionē perueniret: dum ludæi contendunt
 iuxta Moyse præscripta Hierosolymitanū templū esse legitimū, Samaritæ ue
 rò Garizitanum: prouocatūq; est ad regem & amicorū eius confessum, ut ab
 his causa audiretur, & utrius partis causidici succumberent, morte mulctaren
 tur. patrocinebatur Samaritis Sabbæus cū Theodosio, Hierosolymitanis lu
 dæis Andronicus Messalami filius. iurauerunt que per deum & regem, quod
 ex lege probationes allaturi essent, & rogauerunt regē ut necaret eum qui ius
 iurandū non seruasse deprehenderetur. Itaque rex multis amicis in consiliū
 adhibitis, cōsedit causam auditorus. ludæi uero qui Alexādriā habitabāt ual
 de erant solliciti pro tuentibus iura Hierosolymitani tēpli, ægre ferētes autori
 tatem antiquissimi & nobilissimi in orbe tēpli uocari in discrimen. Sed cum
 Sabbæus & Theodosius concessissent. Andronico ut prior diceret, orsus ex
 Ioseph.

lege approbare eius sanctitatē & religionem, ostendensq; per continuas pontificum successiones, sacerdotij usque in sua tēpora propagationem, & ab omnibus Asiæ regibus maiestatem eius loci honoratam donarijs: Garizitani uero ac si omnino nullū esset, nunq; ab his habitam rationem: his & talibus rationibus persuasit regi, ut decerneret Hierosolymitanum esse ex sententia Moysis conditū, Sabbā uerò & Theodosium addiceret supplicio. Atq; hæc sunt quæ Alexandrinis Iudæis acciderunt Ptolemæi Philometoris tempore.

Quod Alexander post mortem Demetrii Ionatham in summo honore habuit.

Cap. VII

2. Mac. 11

AESO autem in pugna Demetrio, sicut superius dictum est, Alexander assumpto Syriæ principatu scribit Ptolemæo Philometori, filiā eius nuptū sibi dari deposcens, æquum esse dicens ut se affinitate dignetur, post receptū fauente deo paternū imperiū, & Demetrium bello deuictum. Ptolemæus uerò libenter eius postulatis admissis, rescripsit & gratulari se ei de recepto regno paterno, & filiam collocaturum in matrimonium: iussitq; ut sibi Ptolemaidem occurreret, adducturo illō filiā, & ibi celebraturo eius nuptias. subsecutus deinde literas, ad constitutū locum peruenit cum Cleopatra filia, & reperto ibi Alexandro eam coniunxit, addita in dotem auri & argenti summa, quanta tam potentem regem decuit. Ad has nuptias uocatus est per literas ab Alexandro & Ionathas pontifex, & cum uenisset ad reges, amplisq; muneribus utrumq; donasset, ab utroque in magno honore habitus est. nam Alexander mutare eum uestem coegit, & purpuratum assidere sibi pro tribunali: mandauitq; suis ducibus ut in medium urbis eo producto, præconis uoce edicerent, nemini licere accusationem contra hominem instituere, aut ulla in re exhibere ei negotium. quo facto cum manifestum esset quanti rex eum faceret, aduersarij qui ad accusandum parati uenerant, subdixerunt se, ueriti ne ipsis potius mali aliquid accideret. Tanta autē beneuolētia rex hic Ionatham persecutus est, ut ei primum locum in amicorum suorum numero assignauerit.

Demetrius Demetrii filius deuicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionatham recipit.

Cap. VIII

ANNO autem centesimo sexagesimo quinto Demetrius Demetrii filius, acceptis multis mercenarijs militibus à Lathene Cretenfi, soluens ab ea insula traiecit in Ciliciam: cuius rei nuncio Alexander uehementer est territus: moxq; è Phœnice properauit Antiochiam, ut res eius ante Demetrii aduentū in tuto constitueret, interim Coele syriæ Appollonio Dauo duce præposito. Is profectus cum exercitu lamniā, misit ad Ionatham pontificem nuncium, rem indignam dicens: eum solū pro suo arbitrio uiuere non subiectum regis imperio: & sibi ipsi esse opprobrium, q; eum sub imperium non redigat. Ne igitur, inquit, in mōtibus desidens putes te posse aliquid: sed si confidis tuis uiribus, in campum descende, ut ferro decernamus, uter nostrum sit uirtute præstantior. Ne sis tamē inscius, quod è singulis urbibus fortissimi mecū militant, assueti semper tuos maiores uincere. quamobrē prouoco te in eum locum, ubi armis non saxis pugnandum est, & in quo nullū præsto est uictis refugium. His uerbis irritatus Ionathas, delectis decem millibus militū, unā cum Simone fratre profectus est Hierosoly-

solymis: & cum peruenisset Ioppen, extra urbem castra metatus est, exclusus à Ioppensibus, qui intus habebant Apollonijs præsidium. Ionatha aut oppugnationem instituente, ueriti oppidani ne per uim caperentur, portas ei aperiant. Apollonius uero postq̃ accepit Ioppen occupatam à Ionatha, assumptis tribus equitum, octo peditum millibus, Azotum se contulit: & inde profectus lento gradu iter faciebat. Cumq̃ uenisset Ioppen, paulum retrocedens traxit Ionatham in planiciē, fretus equitatu, & in eo uictoriæ spem collocans. Ionathas uero progressus insequabatur Azotum uersus Apolloniū: qui ubi hostē conspexit deuenisse in plana, reuersus est ut præliū committeret. cumq̃ mille equites in insidijs positi fuissent in quodam torrente, ut se Iudæis à tergo obijcerent, Ionathas qui hoc mature sensit nō est territus: sed instructa in laterculi formam acie, hortatus est suos, ut utrinq̃ pugnarent in hostem, à tergo & à fronte adorienti resistendo. cumq̃ prælium protraheretur usque uesperam, data parte exercitus Simoni fratri, iussit hunc cum hostiū phalange configere. ipse uero suis mandauit ut obiectis scutis exciperent tela immissa ab equitibus. qui cum hoc fecissent, exhausti sunt telis equites, nec tamē quemquam læserunt. nō enim penetrabant ad corpora, sed oblecta scutorum ceu teftudine, densitate eorū facile repellebantur, & cadebant irrita. Vbi uero iaculando à mane usq̃ post meridiem lassatū hostem animaduertit Simon, phalangem aggreditur, & usus egregia suorum opera hostem coegit fugere. quo uiso equites, ne ipsi quidem locū suū tenuerunt: sed fessi diutina iaculatione, & uidentes nihil amplius spei situm in peditibus, nullo ordine confusi fugiebant, dissipati per totam planiciem. Ionathas autē uictos Azotum usq̃ persequens, multis cæsis reliquos desperata salute in templū Dagonis, quod est in ea urbe, compulit. qua capta eodem impetu, & ipsam & circumuicinos uicos incendit. ac ne Dagonis quidem religione deterritus, & fanū ipsius & quotquot eo confugerant concremauit. fuitq̃ numerus tam eorū qui exusti sunt, quàm qui ceciderunt in prælio, octo millia hominum. Deuicto igitur hoc exercitu, ab Azoto profectus ad Ascalonem admoit copias. & cum extra urbem castra posuisset, prodierunt ad eum Ascalonitæ cum hospitalibus muneribus. quibus acceptis, & collaudata eorū uoluntate, reuersus est illinc Hierosolyma, multam secum ducens prædam, quam abegit deuictis hostibus. Cæterū Alexander audito quod uictus esset dux eius Apollonius, simulabat se lætū, quandoquidem ille præter animi sui sententiam aggressus esset Ionatham, amicum & socium: & misit ei uirtutis ergō fibulam auream, quod gestamen solis cognatis regis concedebatur, & Accaronis toparchiam ei posidendam in perpetuū addixit. Per idem tempus Ptolemæus Philometor cum naualibus & terrestribus copijs uenit in Syriam, Alexandro genero laturus auxiliū, alacriter excipientibus ipsius iussu ciuitatibus usq̃ Azotū, ubi obtundebatur querimonijs deplorantiū Dagonis templi incendium: accusabantq̃ populariter Ionathā autorē eius iniuriæ, qui & agros eorum uastasset ferro ac flammis, & plurimos ciuiū dedisset exitio, Ptolemæo penē dissimulante audiente eorū querimonias. Ionathas uero apud Ioppen ei occurrit, exceptus & muneribus & omni honoris genere. deinde cū usq̃ Eleutherum fluuiū regē deduxisset, reuersus est Hierosolyma. postq̃ autē Ptolemaidē perue-

Ioseph:

F 3

nit

nit, minimum abfuit quin oppressus sit Ptolemæus, Alexandri infidij per Ammonium eius amicum appetitus. quibus detectis scripsit Alexandro, desponsens Ammonium ad supplicium, quod meritum aiebat, propter structas sibi infidias. qui cum non dederetur, intellexit ipsum Alexandrum earum fuisse auctore, & cepit eum magno odio prosequi. Antiochenos autem iam ante propter eum Ammonium infensos habebat, à quo plurimis affecti fuerant incommodis. Non tamen effugit poenam Ammonius, turpiter ut mulier cæsus, dum amictu foemineo quærit latebras, quemadmodum in alio diximus commentario. Ptolemæus autem affinitatis Alexandri poenitens, & lati aduersus Demetrium auxiliij, abstracta à marito filia confestim ad Demetrium mittit legatos de societate & amicitia, his conditionibus, ut data ipsi in matrimonium filia, in paternum regnum eum restitueret. At ille & amicitiam eius & oblatam coniugem perlibenter amplexus est, unus etiam reliquus erat labor Ptolemæo, ut Antiochenis persuaderet Demetriū recipere, alienatis ab eo propter iniurias à patre eius acceptas. perfecit tamen hoc quoque. nam propter Ammonium habentes exosum & Alexandrum, facile impulsī sunt, ut eum ex urbe eijcerent. Atq; ita elapsus ex Antiochia uenit in Ciliciā. Ptolemæus uerò urbem ingressus, & à ciuib; rex consalutatus est & ab exercitu, coactus duo sibi imponere diademata, alterum Asiæ, Ægypti uerò alterum. Sed cum esset natura iustus, & nimis potentis minime cupidus, adhæc prudens, & qui nollet Romanis inuidiosus fieri, aduocata Antiochenis concione, persuasit eis ut Demetrium reciperent, pollicitus eum maiorem rationem habiturum recentis eorum beneficii, quam odiorum, quæ illis cum patre eius intercesserant. Se quoque affirmauit monstratorem ei fore uitæ recte instituendæ & administrandæ reipub. nec passurum quicquam tentare, quod non deceat. nam quod ad dominationē attineat, contentum se esse Ægypti imperio. atq; ita perducti sunt in eam sententiam Antiocheni, ut Demetrium reciperent. Cæterū cum Alexander ducens ualidum exercitum è Cilicia inuasisset Syriam & Antiochenum agrum uastaret rapinis atque incendiis, occurrit ei Ptolemæus unā cum genero suo Demetrio: iam enim confectæ erant nuptiæ: & uictus Alexander cōpulsus est fugere in Arabiam. Fortè accidit in eo prælio, ut equus Ptolemæi consternatus barritu elephanti eum excuteret, prostratumq; aggressi hostes uulneribus in caput inflicis in periculum extremū adducerent, ni creptus esset interuentu satellitū. attamen per integrum quadriduum sopitis sensibus, nec loqui potuit, nec loquētes intelligere. Alexandri uerò caput Zabelus Arabum dynasta recisum misit ad Ptolemæum, qui die quinta demū respirans à uulneribus, & ad se reuersus iucundissimo sibi rumore simul & spectaculo capitis ac mortis Alexandri pauit animum & oculos. nec ita multo post exatiatus gaudio percepto ex inimici interitu, & ipse uitam finit. Alexāder autē cognominatus Vles, per quinquenium regnum obtinuit, sicut aliās indicauimus. Demetrius autē cognomine Nicanor, regno potitus cum esset prauo ingenio male mulctabat Ptolemæi milites, oblitus & auxiliij & affinitatis, quæ per Cleopatras nuptias recens intercesserat. Illi uerò perosi hominis ingratitudinē receperūt se Alexandriam, elephantis tamē in eius potestate relictis. Interim Ionathas pontifex coactis è

tota Iudæa copijs, aggressus est oppugnare arcem Hierosolymis & Macedonicum præsidium, cum desertoribus religionis qui eò cōfugerant. Hi primū contemnebant conatus Ionathæ, q̄ satis fiderent loci munitionibus: tandem nocte aliquot scelesti elapsi perueniunt ad Demetrium, arcis oppugnationem nūnciantes. Qui iratus mouit exercitum ex Antiochia contra Ionatham: cumq̄ peruenisset usq̄ Ptolemaidem, acciuit eum ad se per literas. Ille non intermissa oppugnatione, cum senioribus populi & sacerdotibus aurum, argentum, uestem, alia que xenia deferens uenit ad Demetrium, & hac munificentia mitigauit regis animum: tractatusq̄ honorifice, confirmatus est in pontificatu, quemadmodum à superioribus regibus. Accusatoribus aut̄ eius trās fugis fidem non habuit: uerum etiam rogatus ut pro Iudæa uniuersa tribusq̄ attributis ei toparchijs, Samaria, Ioppe, & Galilæa, ccc tantum talenta penderentur, concessit per diploma tale. Rex Demetrius Ionathæ fratri & Iudæorum genti gaudium. Exemplum epistolæ quam scripsimus Lastheni parenti nostro, misimus ad uos ut sciretis: Rex Demetrius Lastheni patri gaudium. Genti Iudæorū amicis nostris & iura amicitiae seruantibus, decreui beneuolentiæ gratiam referre. quapropter tres præfecturas, Apherimam, Lydam, Romatham cum suis finibus, Samaritis ademptas ad Iudæam attribuo: & remitto quicquid solebant ante me reges accipere à sacrificantibus Hierosolymis, aliaq̄ tributa pro fructu terræ atq̄ arborum: præterea salinarum uetigal & aurum coronarium: neque quicquam horum exigetur in posterum. Cura igitur ut huius scripti exēplar mittatur ad Ionatham, & dedicetur in illustri aliquo loco templi sanctissimi. Haftenus diploma. Porro Demetrius uis dens ditionem suam pacatam, & nihil timendū periculi, dimisit exercitum, & stipendia militum minuit, solis exteris mercedem soluens, quos secū è Creta alijsq̄ insulis collectos adduxerat. quamobrem odiū sibi cōcitauit apud proprium militem, cui ipse nihil numerabat, solito ab alijs ante eum regibus etiā pacis tempore stipendiū accipere, ut hoc pacto alacriores fierent, ad subeunda quoties opus esset pericula.

*Tryphon Apamēnus post deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum asserit,
recepto in amicitiam Ionathæ.* Cap. IX.

VIII
L. Mac. II

AM alienationem militum à Demetrio animaduertens quidam ex Alexandri ducib. genere Apamēnus, Diodotus cognomine Tryphon, uenit ad Malchū Arabem, qui educabat Alexandri filiū Antiochum: & cum indicasset ei q̄ insensū essent Demetrio milites, suasisit ut sibi Antiochum traderet. effecturum enim se, ut is receptus potiretur paterno imperio. At ille primū difficilem se præbebat, q̄ non satis ei fideret: tandē Tryphon euicit assiduis precibus. Interea Ionathas pontifex uolēs tollere Hierosolymitanæ arcis præsidium, & impios transfugas, reliquosq̄ qui arces tenebant in ea regione, legatione cum munerib. missa ad Demetrium, rogabat eum ut præsidia de Iudææ castellis eiiceret. Qui non hac tantum in re, sed maiora etiā gratificaturū se ei pollicitus est, quā primum leuatus esset præsentī bello, per cuius negocia nō liceret nūc id facere. postulabat etiam ut pro iure amicitiae mitteret auxilia, quandoquidē sui milites ad hostē defice-

rent: moxq; tria millia delectorum militū Ionathas ad regem misit. Cæterum Antiochēses exosum habentes Demetriū, tam propter ipsius quàm propter paternas iniurias, cupiebant eum per occasionē aggredi: uidentesq; auxilium ei uenisse à Ionatha, & considerantes breui augendas eius uires nisi mature præuenirent, correptis armis circumsteterunt regiam uelut expugnaturi, & intercepto exitu conabantur illum in potestatē suam redigere. Qui uidens populū armatum hostiliter se impetere, assumpto mercenario milite & Iudæis auxiliaribus, confligit cum Antiochenis, & superatus numero, compulsus est cedere. Tum Iudæi receperunt se in tectum regiæ, & è superiore loco missilibus feriebat populum: quod cum tutò facerent propter loci eminentiam, facile repulerunt eum à propinquis ædibus: & mox iniecto in eas igne, incendium totam urbem peruagatū est, propter densitatem ædificiorum, quæ tota ferè constabant è materia lignea. Antiochenes uerò non ualentes ædibus flagrantibus succurrere, in fugam se uerterunt. Tum Iudæi de uno tecto in aliud transilientes, miris modis eos insectabantur. Rex autem animaduertens Antiochenos occupatos in eripiendis liberis & uxoribus, & ideo intermisisse prælium, per diuersos angiportus eos aggressus, multis occisis reliquos coegit abiectis armis deditionem facere: & concessa audaciæ uenia, seditionē cōpescuit, donatosq; Iudæos præda quā ex direptionib. parauerant, & collaudatos quasi autores eius uictoriæ, remisit ad Ionathā non sine præclaro uirtutis eorum testimonio. postea tamen ingratus apparuit, & non seruauit pollicita, bellum etiam minatus, nisi redderet tributa omnia quæ Iudæorum gens solita est prioribus regibus pendere. Fecissetq; etiam ni impeditus esset à Tryphone, coactus apparatus contra Ionatham factum in illum potius uertere. reuersus enim ex Arabia in Syriam cum Antiocho etiam tum adolescēte, diadema eius capiti imposuit: & deficientibus ad se omnibus militibus, qui fraudati stipendijs fuerant, aperto bello Demetriū adortus est: & uno prælio factus superior, tum elephantos, tum Antiochenam urbem illi ademitt, compulso in Ciliciam cedere. Tum Antiochus adolescens missis literis & legatis ad Ionatham, sociū & amicū eum nominat, & pontificatū ei confirmat, concessis & quatuor præfecturis, quæ Iudæorum regioni attributæ fuerant. Ad hæc aurea uasa & pocula uestemq; purpuream & ius utendi misit ei, nec non fibulam auream, cooptato inter amicos primarios. Simonem etiam eius fratrem militibus, quantum eorum esset Tyrum inter & Ægyptum præposuit. Ionathas uerò lætus tot collatis in se per Antiochum beneficijs atq; honoribus, & ipse suos legatos ad eum simul & Tryphonem milit, amicū se & sociū professus, gesturū que unā bellum contra communem hostem Demetrium, multa de eius ingratitudine quæstus, quòd pro beneficio iniuriam sibi reposuisset. cum igitur permissum esset ei ab Antiocho, collectis etiam e Syria & Phœnice militibus bellum contra Demetrii duces gerere, confestim profectus est ad uicinas urbes & oppida: à quibus honorificè exceptus, nullis tamen adiutus est militibus. & cum Ascalonem uenisset: hic quoq; ab oppidanis cum muneribus ei occursum est: quos & ipsos hortatus est, quemadmodum alias urbes Coelesyriæ ut à Demetrio deficerent ad Antiochum, & pro acceptis iniurijs poenas ab eo repeterent. esse enim multas causas, cur
ad

ad hoc consentire debeant. quib. persuasis ut polliceretur auxilia, ad Gazæos peruenit, ut hos quoque conciliaret Antiocho. hos præter spem inuenit portas sibi clausisse, nolentes deserto Demetrio parti aduersæ se coniungere. quare Ionathas irritatus est, ut & agros uastaret, & urbem conaretur ui capere: relictaq; ad eius obsidionem parte exercitus, cum reliqua manu in uicos sæuebat incendijs. Tum Gazæi uidentes præsentē calamitatē ab hoste, nec ullum interim auxiliū à Demetrio, & spem quoq; incertam propter locorū distantiam, satius existimauerunt illo omisso necessitati suæ consulere: & missis ad Ionatham nuncijs recepti sunt in societatem atq; amicitiam. Aliquando enim homines non nisi suo malo docti, intelligunt quid sit utile, cum deberent sapere ante acceptū incōmodum, & ultro potius quàm coacti imperata facere. Ionathas uerò acceptis obsidibus, & missis Hierosolyma, digressus inde, totam regionē usq; Damascū obibat. cumq; Demetrii ualidus exercitus accessisset ad urbē Cedasam, quæ propinqua est Tyrriorū agro & regioni Galilææ, uellentq; Ionatham abstrahere à Syria, laturū opem Galilæis suæ ditionis hominibus, occurrit eò propere Simone fratre ad Iudææ præsidium relicto. Is collectis quotquot poterat eius regionis militibus, Bethsurā oppugnabat, locū totius Iudææ munitissimū, & infessum à Demetrianæ factionis hominibus, ut iam antè diximus. qui cum aggeribus simul ac machinis uehementer instarentur, ueriti ne occupato per uim loco ad unum necarentur, per nuncium rogabant Simonem, ut sibi liceret relicta ipsi Bethsura, incolumibus decedere & proficisci ad Demetrium. ille uerò data eis in hoc ut postulabant fide, pro Macedonico suū ibi collocauit præsidium. Interim Ionathas in Galilæa, motis à stagno Gennesara castris quæ primū posuerat, in campum Asor progressus est, nescius hostem esse in eo. Demetriani uero qui ante unum diem aduentum eius præsenferant, collocatis prius in monte insidijs, ipsi in campo ei se opposuerunt. Quos conspīcatus Ionathas paratos ad præliū, & ipse suos pro tempore ad certamen instruit. Sed cum à tergo se insidiatores Iudæis ostendissent, ueriti ne intercepti in medio contrucidarentur, in fugam se dederunt, ita ut penè omnes Ionatham deferrent in periculo. Soli duces Matthias Apfalomi & Iudas Chapsæi cum quinquaginta uirorū fortiū manu permanserunt: qui à desperatione sumpta audacia, tanto impetu aduersam hostium frontem impulerunt, ut territi ceu furentibus cederent. Tum uerò illi qui Ionatham destituerant, uidentes fluctuantem & inclinatam hostium aciem, reuersi in prælium, iam in apertam fugam uersos persequabantur, donec ad Cedasa uentū est, ubi intra castra compulsi sunt. Ionathas autem egregia uictoria potitus, recepit se Hierosolyma. Et cum omnia sibi ex sententia dei fauore uideret cedere, misit Romam legatos de renouanda amicitia, quibus dedit mandata, ut in reuertendo obiter inuiferent Lacedæmonios, eos que cognationis admonerent atq; fœderis. qui postquam Romam uenerunt, expositis ad senatum postulatis Ionathæ pontificis, quod cuperet renouari fœdera, & impetratis quæ uolebant omnibus, acceptisq; literis cōmendatitijs ad reges Europæ & Asiæ, quo tutius possent iter facere, in reditu peruenerunt etiam ad Lacedæmonios, & obtulerunt eis literas à Ionatha pontifice, quarum exemplum erat hoc. Ionathas pontifex gentis Iudæorum, & senatus ac populus Iudæos

Iudæorum, Ephoris Lacedæmoniorū senatuiq; & populo fratribus suis Salutem. Si ualeatis, & res uestre tam publice q̃ priuatim prospere cedunt, gaudeamus: ualemus enim nos quoq;. Superioribus temporibus perlata ad Oniā pontificem nostrum, ab Ario rege uestro missa per Demotelē epistola, de cognatione nostra, cuius exēplar subiunximus, & literas eas cupide accepimus, & Demoteli atq; Ario omnem exhibuimus beneuolentiā, quamuis iam ante hoc nō ignoraremus, nimirum docti ē sacris nostris scripturis. Quod uerō non prius uos cognatos agnouerimus, ideo factū est, ne uideremur uobis captandæ amicitie occasionē præripere. Interim eo tēpore ex quo renouata est nostra necessitudo, in sacris solennitatibus rem diuinam facientes, etiam pro uestra salute ac uictoria uota nuncupauimus. Et cum multis circumquaque bellis uexaremur, propter uicinorum immoderatas cupidines, tamen nec uos nec alios amicos sollicitandos duximus. Nūc uerō peracto bello, misimus ad Romanos Numeniū Antimachi & Antipatrū Iasonis, uiros senatores & honoratos: quibus etiam ad uos dedimus literas, ut renouent mutuam nostram amicitiam. Bene igitur facietis, si uos quoq; nobis scripseritis, & significaueritis, si qua in re uobis opera nostra possit esse usui, ad omnia obsequia promptos nos habituri. Itaq; Lacedæmonij & legatos comiter acceperunt, & decretum publicū de amicitia atq; societate eis tradiderunt. Hoc tēpore tres Iudæorum sectæ erant, quæ de rebus humanis inter se dissentiebant: una Pharisæorū dicta, altera Saducæorum, tertia Essenorū. Horū Pharisei, quædam, at nō omnia fato tribuunt, quædam uerō in sua potestate esse aiunt, ut uel fiant uel nō fiant. Esseni uerō omnia in fati potestate esse affirmāt, nec quicq; hominibus præter fati decretū accidere. At Saducæi fatum omnino negant, & e rebus tollunt, dicentes nihil fataliter euenire hominibus: & omnia in nostra ipsorum potestate esse, ut tam felicitatis nobis ipsi autores simus, q̃ infortuni, si deteriora cōsilia secuti fuerimus. Sed de his diligentius tractauimus in secundo de Iudaico bello uolumine. Porro Demetrii duces uolentes acceptæ cladis abolere ignominiam, maioribus copijs reparatis duxerunt contra Ionatham, qui cōperto eorū aduentu propere in Amathensem agrū occurrit: non lebat enim eos sine impedimēto Iudæam inuadere. cumq; ad quinquaginta stadia prope hostē castra posuisset, misit qui res hostiū & munitiones perspicerentur. qui cum explorassent omnia, & quosdā captiuos noctu adduxissent, indicantes q̃ ex improviso hostis uellet eos aggredi, mature omnia communiit, dispositis etiā extra castra excubijs, & in armis retinens per totam noctem exercitum, iussu parato esse animo, etiam si noctu pugnare opus sit, ne quid eos hostiū conatus fallerent. Demetrii uerō duces ut sensere Ionatham præmonitū hærebant inopes cōsiliij, hoc ipso turbati, q̃ uiderēt sibi nihil successurū absq; insidijs, nec aperto Marte pares se Ionathæ futuros ducerēt. De creuerunt igitur abire, & relictis multis per tota castra ignibus, quo magis hostē fallerēt, noctu discesserūt. At Ionathas mane castra adortus, postq̃ deprehēdit inania, cœpit fugiētes persequi, sed frustra. Iā em̃ trāsgressi fluuiū Eleutherū in tuta loca se receperant. Flexo igitur in Arabiam itinere, & Nabatæis uastatis, abactaq; præda & captiuis abductis, Damascū ueniens, illic omnia uendidit. Per idem tēpus & frater eius Simon obeundo totā Iudæam & Palæstinam

stinam usq; Ascalonē, opportuna loca firmabat præsidijs, atq; ita cōmunita regione armis & ædificijs, Ioppen contendit: eiq; occupatæ ualidū imposuit præsidium, q̄ intellexerat Ioppenses uelle Demetrio dedere suum oppidum. His igitur ad hunc modū dispositis, Ionathas & Simon reuersi sunt Hierosolyma. Ibi pontifex aduocata in templū concione populi, suasisit ut reficerent urbis mœnia, & murū quo templū septum fuerat rursum reficerent, turribusq; altis additis munitiorē redderent. utq; alium murū excitarent inter arcem & urbem, atq; hoc pacto excluderent eos qui arcem custodiebant, & ad cōmeatum penuriā eos adducerent. præterea ut arces hinc inde per regionē dispositas, additis nouis munitionibus firmiores etiam ac tutiores facerent. Quæ sententia cōprobata suffragijs populi, ipse assumpta sibi muniendæ urbis cura, Simoni ut idem in cæteris Iudææ locis curaret, dedit negotium. Cæterum Demetrius traiecto flumine peruenit in Mesopotamiam, uolens hanc & Babylonē simul occupare, ut potius superioribus satrapijs, sedē belli ibi constitueret. uocabatur enim per crebras legationes ab eorum locorū Græcis atque Macedonibus, pollicentibus deditionē si ueniret, atq; etiā contra Parthorum regem Arsacem auxilia. Quæ spe accensus properauit ad illos, cogitans si res aduersus Parthos cessissent prospere, facile se inde exturbaturum Tryphonem è regno Syriæ, ut uerò magna alacritate exceptus est ab eius regionis hominibus, collecto ualido exercitu bellum Arsaci intulit, & superatus prælio, amissocq; exercitu, ipse uiuus in potestatē hostiū uenit, sicut aliās narrauimus.

*Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus uiolat, & Ionatha dolo capto atq; interfecto
Simoni eius fratri bellum infert. Cap. X.*

TRYPHON autem cognita calamitate Demetrii, non amplius fidus erat Antiocho, sed cogitabat quonam pacto eo sublato regnū posset ipse inuadere & occupare: nec aliud magis uidebatur ob stare eius cupiditati, quàm Ionathas amicus Antiocho. Itaq; decreuit illum prius è medio tollere, atq; ita demum adolescentē aggredi. quamobrem ad Bethsan profectus, quæ Græcis nominatur Scythopolis, inuenit ibi Ionatham cum quadraginta millibus lectissimorum militum, paratum obistere si quis uim inferre conaretur. Videns igitur hominē non imparatum ad certamen, munerib. & comitate conatus est ei imponere, iussis suis ducibus ut imperata Ionathæ facerent, quo magis fidē beneuolentiæ fictæ astrueret, & omnem illi suspiciōē eximeret, atq; ita incautum opprimeret facilius. postremo suasisit ut dimitteret exercitū, cessante bello, & pacatis rebus omnibus. rogabat tamen ut retenta circa se modica manu, comitaretur eum Ptolemaidem, & acciperet in tutelam suam ciuitatem eam arcesq; finitimas, dicens se in hoc uenisse, ut has ei traderet. Ionathas uerò nihil mali suspicatus, credensq; uerē & beneuolo animo Tryphonē hæc cōsulere, dimisit exercitū, exceptis tribus millibus. ex his duo in Galilæa reliquit, mille uerò secū duxit, Tryphonē profectus Ptolemaidem. Oppidanis uerò urbem cōfestim ita ut præmoniti fuerant claudentibus, uiuus captus est, militibus eius ad unū cōtrucidatis. moxq; missa est in Galilæam pars exercitus, ut & illa duo millia necopina per dolum opprimeret. Sed quia rumor de Ionatha capto aduentum eorum præuenierat, arreptis armis mature inde euaserunt. Nam Tryphonis milites non ausi experiri

experiri uim, quod intelligerent paratos pro tuenda uita extremum adire periculum, infecta re unde uenerant retro reuersi sunt.

Quod Simoni Iudeorum gens et pontificatum simul et copiarum imperium detulit.

Cap: XL

I. Mac. 13

IEROSOLYMIS autem postquam auditum est de Ionathæ captiuitate, & comitatus eius interitu, ingens dolor cepit omnes & tanti uiri desiderium, quod non sine causa timerent, ne destituti eius prudentia simul & fortitudine, infestarentur à finitimis; qui in eam diè metu Ionathæ cohibiti, tum uidebantur uelut dato signo cooriturum, & adductum ludæorum gentem in extremum salutis periculum. nec eos fefellit sua expectatio. quam primū enim auditū est necatum esse Ionathā, undique excitatum est in eos bellum, tanquam non habentes amplius cuius ductu militare possent, & rem gnauiter gerere. quin & ipse Tryphon collecto exercitu, in animo habebat ludæam inuadere. Simon autē uidens Hierosolymitanos metu nouorū motuū attonitos, & uolens eis cōtra Tryphonis conatus addere animum, conuocato in templū populo, sic exorsus est ad eos uerba facere. Non ignoratis uiri tribules, quā gnauiter ac intrepide ego & pater ac fratres pro libertate mortis periculis nos exposuerimus: quibus domesticis exemplis excitatus, cum non nouū sit in nostra familia, legibus patrijs & religioni propugnandæ uitam impendere, nullo terrore adigi potero, ut uitam gloriæ præferam. Quapropter cum non desit uobis dux paratus, pro uobis quiduis quantum uis magnū uel pati uel facere, sequimini alacriter quocūque duxero. neque enim ego melior sum meis fratrib. ut uitæ parcere debeam: neque ita degener ut quod illis semper uisum est longe pulcherrimū, scilicet pro religione atque legibus uitam profundere, ipse per ignauiam subterfugiam: quin potius certum est germanū me illorum fratrem egregijs approbare facinoribus. Cōfido enim in deo quod pœnas ab hostibus exigere dabitur, uosque unā cum uxoribus & liberis ab eorū iniurijs eripere, & insuper templi sanctimoniam tutam præstare ab illorū impia uolentia. Video enim profanas gentes non ob aliud in uos cooriri, nisi quod existimant destitutos ducis prouidentia. His Simonis uerbis accensa multitudo recepit animos & fiduciam, & posita formidine ausa est meliores spes concipere: ita ut uno ore totus populus acclamauerit, placere Simonem imperiū accipere, & in locum fortissimorū fratrū ludæ ac Ionathæ succedere. nunquā enim se detrectaturos iussa illius. Itaque collectis mox omnibus quotquot ex suis ad militiam essent idonei, aggressus est urbem mœnibus cingere, cōmunireque celis & ualidis turribus. quo opere perfecto, misit loppen unū ex amicis Ionatham Absalomi filium, iussu habitatores eius populariter inde eijcere, ueritus ne urbē Tryphoni traderent. ipse interim mansit Hierosolymis ad urbis custodiā. Tryphon autē Ptolemaide profectus cū magno exercitu, uenit in ludæam ducens secum uinctum Ionathan. ei Simon occurrit cum suis copijs iuxta oppidū Addida, situm in monte cui Iudeorum campi subiecti sunt: Tryphon uero cognito, quod Simon ludæorum princeps sit constitutus, misit ad eum nuncios, & hunc dolo circūuenire cupiens: mandabatque ut si uellet dimitti fratrem Ionathan, centū argenti talenta persolueret, & cum eis duos Ionathæ filios mitteret ad se obsides futuros, quod ille dimissus non alienaturus sit ludæam à regis imperio. nunc enim eum tantisper serua-

seruari in uinculis, dum debitam regi pecuniam redderet. At Simonē technæ eius non latuerunt: sed intelligens quod & pecuniam perditurus esset, nec fratrem liberaturus, quin & filios eius insuper hosti dediturus, tamen timens criminationem suorū, ne negatis pecunijs & filijs, uideretur fuisse fratri causa interitus, aduocato in concionem exercitu, postulata Tryphonis ad eos res tulit, admonitis prius quod subessent insidiæ. præstabilius tamen esse & pecunias & filios mittere, quàm contemptis Tryphonis conditionibus suspicionem incurrere, quasi fratrem seruare noluerit: atq; ita placuit & Ionathæ pueros mitti & pecuniam. quibus acceptis Tryphon non seruauit fidem, nec dimisit Ionatham, sed cum exercitu peragrabat regionem, uolens per Idumæam ascendere Hierosolyma, peruenitq; usq; Dora Idumææ oppidum. At Simon eum perpetuo consectabatur, castra castris illius opponens. interim qui in arce erant urgentibus Tryphonem, ut propere sibi commeatus mitteret, iussit paratum esse equitatum, quasi eadem nocte uenturus Hierosolyma, sed quia per eam noctem multa nix delapsa, uiam opertam difficilem maxime equis reddiderat, irritum factum est eius propositum, & motis inde castris, in Coelesyriam rediit propere: obiterque in Galaditica regione interfecto & sepulto Ionatha, ipse Antiochiam se cōtulit. Simon autem à Basca oppido fratris ossa in Modim & paternum sepulchrum transtulit, publico luctu honorati: ubi amplissimum monumentū extruxit patri simul & fratribus suis è marmore polito & candido. excitato enim in late conspicuam celsitudinē, porticus circumdedit & columnas singulas è singulis lapidibus, opus admiratione dignissimū. ad hæc pyramides septem parentibus & fratribus, cuiq; unam erexit, mira tam magnitudine q̃ pulchritudine, quæ durant usq; ad nostra tempora. tanta fuit Simonis cura, ut Ionathas cæteriq; domestici quàm magnificentissimo sepulchro essent conditi: qui defunctus est, exacto pontificatus simul & imperij anno quarto. Cuius successor Simon constitutus suffragio populi, primo sui principatus anno suis immunitatem tributorum peperit, quæ hætenus Macedonibus erant soliti pendere: idq; accidit post annum centesimū septuagesimū, ex quo Seleucus Nicanor Syriæ regno potitus est. Tanto autē in honore apud populum fuit Simon, ut tam in priuatis instrumentis q̃ in scripturis publicis adijcerent, actum esse anno primo Simonis Iudæorū ethnarchæ, optime de gente sua meriti. nam huius principatu res eorum magnis accessionibus auctæ sunt, & multas de finitimis hostibus retulere uictorias. Deuastauit enim Gazaram & Ioppen & Iamniam, expugnataq; Hierosolymorum arce, solo eam æquauit, ne posthac esse posset hostibus receptaculum, ne ue inde urbi aliquod inferretur incommodum. quo facto uisum est ei operæ præmiū, si mons quoq; in quo sita fuerat cōplanaretur, ut solum templum emineret: effecitq; id commemoratis pro concione malis, quæ à præsidarijs in eam diem Iudæi pasci fuerant, quæq; etiam in posterum ferre cogerentur, si externus aliquis princeps ei loco imponeret præsidium. adeoq; per motus est eius exhortatione populus, ut non intermisso per triennium neq; die neq; noctu opere, tandem ad planiciem eum locum indefesso labore, per uices sibi succedentes redegerint, atq; ita nihil reliquerint quod obstaret, quominus templum omnibus in urbe locis esset longe celsius.

Ioseph.

G

Si

Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, iuncto cum Antiocho cui Ptolemaeus cognomen erat, sedere. Cap. XII.

X
2. MAC. 15

NON multo autem post quàm Demetrius captus est, Alexandri filius cognomine Deus à Tryphone est necatus, anno quarto postq̃ eius tutelam susceperat: sparsoq̃ rumore, q̃ inter exercendū se esset extinctus, per intimos amicos sollicitauit milites magnis pollicitationibus, ut sibi regnum deferrent, captum à Parthis Demetrium dictitans, Antiochum fratrem si potiretur imperio, ultorem fore defectionis qua fratrem eius deseruerint. illi adducti in spem maximā, quasi ditandi hoc principe, imperiū ei cōtinuo deferunt. Tum uerò adeptus iam concupitam potestātē, non amplius dissimulare prauum ingeniū ualuit, quod priuatus tegere conatus est, quo magis animos hominū sibi conciliaret, quàm primū enim rex declaratus est, absc̃p persona Tryphonē agere cōcepit, id quod aduersariorū partibus non mediocriter profuit. Milites enim pertæsi eius mores, defecerunt ad Cleopatram uxorem Demetrii, quæ tum in Seleuciā cum liberis se incluserat. Et cum Demetrii frater Antiochus cognomine Soter oberraret, nec ab ulla urbe reciperetur metu Tryphonis, misit ad eum Cleopatra, coniugiū suum & regnū ei offerens. fecit autē hoc partim amicorū suasu, & partim q̃ timeret, ne quidā Seleucenses urbem Tryphoni traderent. quò postq̃ uenit Antiochus affluente ad eum quotidie multitudine, & crescentibus uiribus, bellū Tryphoni intulit: quem prælio uictū eiecit è superiore Syria, & usq̃ Phœnicen persequens, cōpulsum in Doram castrū munitissimū obsidione cinxit. Misit etiam legatos ad Simonem Iudæorum pontificem, qui de amicitia & societate agerent. qui & postulata eius libenter admisit, & mox misso cōmeatu ac pecunijs ad oppugnantes Doram milites, Antiochum ita demeruit, ut inter intimos amicos ab eo reciperetur. at Tryphon elapsus è Dora cum perfugisset Apamiā, urbe ui capta interfectus est, triennio postquam regno potitus fuerat.

Bello inter Antiochum & Simonem orto, Cendebæus dux regius è Iudæa profligatur. Cap. XIII.

XII

QUÆTERVM Antiochus ob innatā auaritiā beneficiorum immemor, traditis amico Cendebæo copijs, misit eum ut uastata Iudæa Simonem in potestatem redigeret. qui audita eius iniquitate, quāuis iam senior, tamen indignitate rei permotus, iuueniliter hosti cum exercitu sit obuiam: præmissisq̃ cum fortissimo quoq̃ filijs, ipse cum reliquis copijs subsequēbatur diuerso itinere: positisq̃ compluribus locis inter angustias insidijs, nusquā non rem gessit ex sententia: & in omnib. cōgressibus factus superior, reliquū uitę in pace exegit, cum & ipse renouasset cum Romanis amicitiam.

Quòd Simon à genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolum occisus est.

Cap. XIII.

XIII
1. MAC. 16

IS per octo annos Iudæis præfuit, postremo in cōuiuio cæsus, insidijs generi sui Ptolemæi: qui uxore etiā eius & duobus filijs cōprehensis ac cōiectis in uincula, misit quosdam ut tertiū quoq̃ Ioannem, cui & Hyrcano fuit nomē, interficerent. adolescens autē hoc præsentiens mature in urbem refugit, fretus fauore multitudinis conciliato per paterna beneficia, simulq̃ odio, quo Ptolemæum prosequēbatur populus. Is enim uolentem eum ingredi per portam aliam fortiter repulit, eo quòd iam Hyrcanum receperat.

Quo-

Quomodo frustratis Ptolemæi conatibus, Hyrcanus principatu potitus est.

Cap. XV.

XIII

I. Mac. 16

ILLI igitur recepit se in quandam arcē supra Hierichunta sitam, quæ Dagon dicitur. Hyrcanus uero accepto paterno pontificatu, & sacris operatus, cum litatū esset eduxit contra Ptolemæū exercitum: & oppugnando locum cætera quidem erat superior, uincebatur autē sola pietate erga matrē, & erga germanos misericordia. hos enim Ptolemæus productos in moenia flagris cædebat in loco omnibus conspicuo, minitans se præcipitaturum eos, nisi frater ab oppugnando desisteret. at ille putans quantum de oppugnatione remitteret, tantum se gratificari suis carissimis, statim in primo conatu elanguescebat. Mater tamen ad eum manus tendens supplicabat ne molliretur affectibus, sed potius indignitate rei motus, daret operam ut redactum in potestatem inimicū afficeret poena, & ulcisceretur homines sibi natura coniunctissimos. gratum enim sibi fore inter tormenta emori, modo nefarius homo scelerū suorum supplicium lucret. Hyrcanus uero talibus uerbis accendebatur ad assultū maiore impetu faciendum, sed quā primum uerberari & lacerari matrem uidebat, refrigescere statim oppugnationis feruor, & uincebatur filius maternis affectibus. cumq; hoc pacto traheretur diutius obfidio, superuenit annus ille quo solenne est ludæis cessare ab operibus, recurrente anno septimo. atq; ita liberatus à bello Ptolemæus occisis Hyrcani matre ac fratribus, fugit ad Zenonem cognomine Corylam, qui tum apud Philadelphenses inuaserat tyrannidem.

Historiarum
Biblicarum
finis.

Quod Antiochus cognomento Pius ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus CCC talentis fœdus cum eo iniit.

Cap. XVI

XV

ANTIOCHVS autē memor incōmodorum quæ à Simone acceperat, ludæam aggressus est, ex quo regnare cæperat anno quarto, principatus uero Hyrcani primo, sexagesima secunda supra centesimam Olympiade: uastatisq; agris Hyrcanum in urbem ipsam compulit. eam septenis castris cum cinxisset, primū nihil proficiebat, propter firmitatē mœnium & uirtutē propugnantium, accedēte etiam aquarū penuria. cui tandem sub occasum Pleiadis delati imbres fuerunt remedio. postremo ad septentrionalē muri partē, quā planior erat aditus, excitatis centum turribus quæ surgebant usq; tertiā cōtignationē, impositisq; in eas cohortibus. quotidie tētabat mœnia: dupliciq; fossa longa simul & lata cinctis ludæis præcluserat omnē exitum. illi contra crebro excurstantes, si forte negligentius custodiri castra offenderent, afficiebant hostē clade aliqua: q; si paratos ad resistendū inuenirēt, recipiebant se in tutiora facile. Hyrcanus autē postq; cognouit sibi obesse suorum multitudinē, q; inutiliter absumerentur ad uictū necessaria, secretā infirmiorē turbā eiecit extra mœnia, solis retentis qui ob uigorē ætatis ad pugnam erāt idonei. Antiochus, autē exclusos uetabat progredi, ita ut miserabiliter oberrantes incenibus conficerentur inedia. sed cum superuenisset festū scenopegiæ, miseratione suorum rursus in urbē recepti sunt. Rex etiam rogatus ut gratia festi inducias septē dierum concederet, religione motus impetrari eas passus est: nec hoc contentus uictimas misit magnifice, rauros auratis cornibus, & pocula tam aurea q; argentea, referta omne genus aromatib. & exercitui præbuit epulum, lōge diuersus ab Antiocho Epiphane, qui capta urbe porcos super altari

Ioseph.

G 2 ma

maclauerat, & iure carniū illarum templū aspererat, uiolatis ludæorum legibus simul & ceremonijs: unde acerbissima exorta sunt eius gentis cōtra eum odia. at hic Antiochus propter religionē Pius cognominatus est ab omnibus. Hyrcanus uerò cognita eius æquitate & pietate delectatus, legatos ad eū misit, rogantes ut liceat sibi patrijs uiuere legibus. tum rex repullis qui suadebāt internecione delendā gentem infociabilē, & discretā instituto à reliquis omnibus, & approbata ludæorum pietate, imperauit ut obsessi arma sibi traderēt, & uestigalia loppes, cæterarumq; extra ludæam urbiū concederent, & insuper præsidium reciperent, promittens pacē eis se daturum his cōditionibus. Assenserunt illi ad omnia excepto præsidio, q̄ uitarent exterorū consuetudinē: quod ne reciperent maluerūt regi dare obsides & d talēta insuper: quorū ccc. mox repræsentata sunt, & inter obsides fuit etiam ipsius Hyrcani frater: deiecitā que mox lorica quæ imposita erat mœnibus, soluta est obsidio. Cæterum Hyrcanus aperto monumento Dauidis, qui olim regum omniū fuerat ditissimus, tria millia talentorū inde protulit: quibus pecunijs fretus, primus omniū cepit externū militem alere: & inito cum rege foedere, exceptū in urbem cum exercitu tractauit liberalissimē: quin & profectū in expeditionē Parthicā secutus est unā cum auxilijs. Testis est nobis Nicolaus Damascenus sic scribens: Antiochus erecto tropheo ad Lycū fluuium, ubi Indatem Parthorū ducē profligauerat, hæsit ibi per biduū ad preces Hyrcani ludæi, q̄ in id tempus fortē quædā ludæorum festiuitas incurrerat, per quam nō licebat eis iter facere. Et uerū est quod ille scripsit: nam pentecoste instabat post sabbatū, quo tēpore nostris iter facere nefas habetur. Deinde cū Arsace Partho Antiochus signa cōtulit, quo prælio uictus, & uitā simul amisit & exercitū. Syrorū autē regnū frater eius recepit Demetrius, dimissus ab Arsace quo tempore Parthorum regionem inuaserat Antiochus, sicut iam antē in alijs commentarijs diximus.

Hyrcani expeditio in Syriam.

Cap.

XVII.

XVI

DAETERVM Hyrcanus audita morte Antiochi, confestim ad urbes Syriæ duxit exercitum, ratus id quod erat, inuenturum se eas uacuas propugnatoribus. Medabā igitur nō sine labore sexto demū mense uicepit: deinde Samegam cum uicinis oppidis, & insuper Sicima atq; Gariazim cum gente Chuthgorū, quæ accolebat templū instar Hierosolymitani exstructum, permissu Alexandri à Sanaballetē duce in gratiam generi ipsius Manassis, qui fuerat frater Iaddi pontificis, ut antē dictū est, incidit autem huius templi desolatio post annū ccc. Hyrcanus uerò etiam Idumææ urbes cepit, Adora & Marissam, subiugatisq; omnib. Idumæis edixit ut circunciderentur, nisi mallent ē proprijs pelli sedibus. at illi amore patriæ admiserunt & circūcisionē & reliquā iuxta Iudaicos ritus uiuēdi formulā: atq; ex eo primū tēpore inter ludæos cēseri cœpti sunt. Cæterū Hyrcanus pontifex renouaturus cum Romanis amicitia, misit legatos ad senatū: ubi recitatis eius literis, amicitia impetrata est his cōditionibus. Fanius M. F. Pr. indixit senatum in campum viii. Id. Februarias, præsentē L. Manlio L. F. Mentina, & C. Sempronio C. F. Falerina, propter eas res quas legati retulerūt, Simon Dosithei, Apollonius Alexandri, Diodorus Iasonis, uiri honesti ac probi, misit à populo ludæorū: qui etiā egerunt de amicitia & societate, quæ eis intercedit cum pop. Rom. & de negotijs

gotijs publicis, ut Ioppe & portus, Gazaraq; & fontes atq; urbes reliquæ per Antiochū ablatae præter senatus decretū, restituātur hæc omnia. ne uē militibus regijs liceat per regionē ipsorū aut subditorū iter facere. & ut eo bello per Antiochum attentata præter decretum senatus, fiant irrita: utq; legati à senatū missi, curent reddi quicquid Antiochus abstulerat, & preciū agrorū æstimēt qui eo bello uastati sunt. & ut literæ cōmendaticiaē legatis dentur ad reges & liberos populos, quo tutius possint reuerti in patriā. Quibus de rebus uisum est senatui renouare societate & amicitia cū uiris bonis, & missis à bono atq; amico populo. De literis aut scribendis responsum est curæ futurū senatui, q; primū ab alijs negotijs uacauerit, & daturū operā ne ulla posthac eis inferatur iniuria, mandatumq; est prætori Fanio, ut ex publica pecunia legatis numeraret uiaticum, quo cōmodius se referre possent in patriā. atq; ita publico sumptu legatos prætor domū remisit, cum cōmendaticijs ad eos per quorū loca erant transituri. Et Hyrcani quidē pontificis rerum status hic fuit. Demetrius aut rex cupiens bellū Hyrcano inferre, opportunitatem nō habuit, inuisus ex æquo tam Syris quàm militibus, propter mores improbos, ita ut miserint ad Ptolemæū Physconē, rogātes ut aliquē ex Seleuci genere eis daret, quem possent regē sibi cōstituere. cumq; is misisset Alexandrū Zebinam, cōmisso prælio Demetrius uincitur, & refugiēs è pugna ad Cleopatram uxore in Ptolemaide exclusus est, ab ea: delatusq; inde Tyrum ab inimicis capitur, & diu misere uexatus tādē interficitur. Alexander aut regnū adeptus foedus ferijt cū Hyrcano pōtifice, deinde petitus bello ab Antiocho Grypo Demetrii filio, in prælio celsus occubuit. At Antiochus regnum Syriæ consecutus non ausus est expeditionem contra Iudæos suscipere, audito q; frater ipsius germanus, eodem nomine dictus Antiochus, copias cōtra se apud Cyzicū colligeret. Quapropter nihil in Iudæos mouens, decreuit parare se cōtra fratris aduentū, cognominati Cyziceni, eo q; in illa urbe educatus sit. patre autē genitus erat Antiocho Sorere, qui à Parthis occisus est. acciderat em̄ ut Cleopatra duobus fratribus alteri post alterū nuberet, sicut aliās diximus, Porro Antiochus Cyzicenus ubi peruenit in Syriam, multis annis cū fratre conflictatus est, Hyrcano interim per totū illud tēpus agēte in pace cōtinua. mox em̄ post Antiochi cēdē defecerat à Macedonibus: iāq; nec ut subditus, nec ut amicus ullā illis ferebat opē amplius: sed maximis successibus res eius auctę sunt Alezādri Zebinae tēpore, & maioribus etiā, regnantib. his duobus fratribus. bellum em̄ quo se atterebant mutuo, occasione Hyrcano præbuit, ut secure frueretur Iudææ prouētibus, & ingentē pecuniarū uim inde cōgereret. Et Cyziceno uastante fratris regionē, nō dissimulauit & ipse quid moliretur: uidensq; Antiocho nihil esse ab Aegypto præsidij, sed tā ipsum quàm eius fratrem multas clades accipere ex cōtinuis inter se certaminibus, utrunq; facile despexit.

Quod Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens, uictus aufugit. Cap. XVIII

QUAPROPTER duxit exercitū ad Samariā urbē munitissimā, quæ q; nūc Sebaste uocetur ab Herode cōdita, cum erit opportunum dicemus. hanc adortus oppugnabat nullis parcens laboribus, infensus ei propter iniurias illatas Marissenis, colonis Iudæorum & socijs, sed Syriæ regi subditis. Cū itaq; urbē fossa & duplici muro cinxisset per LXXX stadia,

Ioseph.

G 3 obli

obsidioni præfecit filios Antigonũ & Aristobulũ: quibus urgentib. & fame premente eò necessitatis adducti sunt Samaritæ, ut coacti uelci cibis infuetis homini, postremo Antiochi Cyziceni opẽ implorauerint. qui cũ uenisset pro perẽ, uictus est ab Aristobuli militibus: & insequentibus eũ fratrib. usq; Scythopolim, egre euasit. at illi reuersi contra Samaritas, rursus eos cõpellunt intra mœnia, & cogunt iterũ ab eodẽ Antiocho auxiliũ petere. Is accitis à Ptolemæo Lathuro circiter sex armatorũ millib. quos ille inuita matre & tantũ nõ imperio per eã deturbatus miserat, primũ uagabatur per ditionẽ Hyrcani latrocinabũdus cũ Ægyptijs, nõ audẽs qdẽ aperto Marte decernere, qđ esset impar uiribus, existimãs tamẽ se uastãdis agris effecturũ ut Hyrcanus obsidionẽ Samarię solueret. Sed postq̃ multos è suis amisit exceptos hostiũ insidijs, profectus est inde Tripolim, Callimandro & Epicrati ducib. demandato bello Iudaico. ex his Callimander audacius q̃ prudẽtius cum hoste cõgressus, profligatis suis & ipse inter alios cecidit. Epicrates autẽ pecunia corruptus, Scythopolim & alia quædã oppida manifeste Iudæis prodidit: nec quicq; Samaritis obsessis profuit. atq; ita Hyrcanus integro anno in oppugnatione exacto, nõ cõtentus urbẽ capere, etiã solo eam æquauit, inductis illò torrentibus: quorũ eluuiẽ ita cuncta fœdata sunt, ut ne uestigiũ quidẽ superesset eius oppidi. Incredibile aut quiddã narratur de Hyrcano põtifice, dignatũ eũ esse diuino colloquio. Fertur em̃ qđ illa ipsa die qua eius filij cõseruerũt cum Cyziceno præliũ, põtifex ipse solus in tẽplo odorama adolẽs uocẽ audierit, nũciantẽ filiorũ recentẽ de Antiocho uictoriã: idq; mox progressus renũciauit multitudini, & paulo post certius cõprobatũ est eius oraculũ. Et Hyrcani quidẽ res gestæ sic se habuerũt. Accidit aut hoc tẽpore ut nõ Hierosolymis solũ, sed & apud Alexandriã reliquãq; Ægyptũ & Cyprũ fortuna aspiraret Iudæorũ successibus. Cleopatra em̃ regina à filio Ptolemæo Lathuro dissidẽs, copijs suis duces præposuit Chelciã & Ananiã filios Oniæ, qui tẽplũ in Heliopolitana præfectura ædificauerat Hierosolymitano simile, ut aliàs diximus. ex horũ sentẽtia regina gerebat om̃ia, sicut & Strabo Cappadox testatur his uerbis: pleriq; em̃ qđ prius nobiscũ uenerũt in Cyprũ, qui ue post à Cleopatra illò missi sunt, cõfestim deficiebãt ad Ptolemæũ. soli uerò ex Oniæ factiõne Iudæi cõstanter manserũt in officio, eo qđ ciues eorũ Chelcias & Ananias apud reginã essent in præcio. Hec Strabo. Hyrcano aut apud Iudæos felicitas inuidiã peperit, sed præcipue Pharisæorũ secta male ei uolebat, de qua suprã mentionẽ fecimus. tanta autẽ eorũ autoritas est apud populũ, ut etiã si regi obloquãtur aut põtifici, fidẽ tamẽ eis uulgus habeat. Horũ discipulus & Hyrcanus fuerat, in primis charus huic hominũ generi. quos cũ aliquñ uocasset ad conuiuiũ, & accepisset comiter, postq̃ animaduertit eos exhilaratos, sic illos affatus est: Scire eos suã uoluntatem, qđ nihil magis cuperet q̃ iustus esse & omnia iuxta dei placita facere, quẽadmodũ & ipsi doceãt. attamẽ si quid in ipso desiderarẽt, & aliqua in re à iustitię præscriptis aberrantẽ deprehenderent, officij illorũ esse ut admonitione corrigãt. cũ uero omnes eius uirtutẽ cõprobarent, uehementer gauisus est eorum testimonio. tandẽ unus è cõuiuis Eleazarus, uir malus & seditiosus: Quandoquidẽ, inquit, ais te cupere audire ueritatẽ, si uis esse iustus abdica te põtificatu, & cõtẽtus esto principatu populi. Illo uerò causam rogãte cur ita hoc postulare:

Quia

Quia, inquit, audiuiamus à natu grandioribus, matrē tuam captiuā fuisse, regnante Antiocho Epiphane. Fallus autē erat is rumor, & ideo grauius his uerbis Hyrcanus offensus est, nec minus Pharisei ceteri. Tum Ionathas quidā ē Saducæorū secta, quæ est Phariseis cōtraria, præcipuus Hyrcani amicus, dicebat de cōmuni Phariseorū sentētia conuictiū Eleazarū: q̄ si dubiū uideatur, manifestum fore interrogatis illis qua pœna hominē dignum censeāt. Quod postq̄ Hyrcanus rogauit, dicēs ex pronūciata ab illis sentētia se cogniturū, an ex eorū cōsensu factum sit sibi conuictiū, & illi satis putarūt si uinculis castigaretur & uerberibus, q̄ iniquū uideretur capite hominē plecti ob maledicētiā, & alioqui hoc genus clemēs sit in animaduersionib. uehementer exacerbatus est, quasi iam cōpertū haberet eos esse autores opprobriatæ sibi generis infamiae. Nec destitit Ionathas furenti calcar addere, intantū ut desertis Phariseis ad Saducæos deficeret, & abrogatis illorū cōstitutionib. earum obseruatores pœnis afficeret: atq̄ hinc factū est ut & ipse & eius filij parū gratiosi apud uulgum fuerint: quēadmodū aliās oportunius dicitur. Nūc em̄ indicandū est, q̄ multas cōstitutionū à maiorib. per manus acceptas Pharisei tradiderint populo, quæ nō sunt scriptæ inter leges Mosais: & ideo Saducæi his autoritatē abrogāt, dicētes oportere eas tantū seruari, quæ scripto cōtinētur. atq̄ hinc magna inter utrosq̄ exorta est cōtrouersia, dū ditiores stāt à Saducæorū partib. Pharisei cæterę multitudinis nituntur fauoribus. Sed de his duab. sectis & Essenorū tertia satis docuimus in 11 de lud. bello uolumine. Hyrcanus autē seditione sedata, & post hāc exacta uita feliciter, elapsisq̄ uno & xxx annis eius imperij moritur, relictis quinq̄ filijs superstitib. tribus maximis à deo habitus dignus honorib. principatu gētis Iudæorū, & pōtificatu, & pphetia. fruebatur em̄ diuinis colloquijs. unde tantā nactus est futurorū præscientiā, ut prædixerit duos maiores natu ē suis liberis, non diu fore paterni principatus cōpotes: quorū exitiū operę præciū est cognoscere, quo magis patris eluceat diuinitio.

Aristobulus primus diadema sibi imposuit.

Cap. XIX.

DE FVNCTO enim eorū patre, Aristobulus natu maximus uolēs principatū in regni formam uertere, diadema sibi primus imposuit, post CCCCLXXI. annos & menses tres, ex quo de captiuitate Babylonica liberatus populus, ad pristinas sedes postliminio reuersus est. cumq̄ fratrem suum secundū Antigonū amaret, in societatem dominationis eum assumpsit, cæteros uerò in uinculis habuit. matrem etiam coniecit in carcerem principatus æmulam (nam illam Hyrcanus dominam rerū reliquerat) atq̄ eò crudelitatis processit, ut fame necaret in uinculis. post matrem uerò interfecit fratrem quoq̄, quē præ alijs diligere uidebatur, & in regni societate admiserat, alienatus ab eo per calumnias. quas primo quidem reiecit, partim q̄ eum diligeret, partim q̄ per inuidiam confictas putaret. Sed cum aliquando Antigonus magnifice reuerteretur è bello, quo tempore populus solenne scenopegiæ festū celebrat, accidit ut Aristobulus ægrotans decumberet, frater uerò interfuturus sacris, splēdidissime ornatus in templū ascenderet cū armatorū comitatu, potissimū pro salute regis uota factururus. Tum hi quibus studiū erat excitare inter fratres discordiā, nacti occasionē è reb. prospere gestis Antigoni, & pompa quā adornauerat, uenerunt ad regē & omnia exaggerauerunt, dicētes hæc

iam esse supra priuati hominis conditionem, & affectati regni manifesta indicia: aiebātq; uenturū breui cum ualida armatorū manu ad occidendū regem, q; stultū existimet cum regno solū potiri liceat, cōmunicato honore contentum esse. Aristobulus autē quamuis non omnino his crederet, tñ prospiciens quomodo posset & suspicionē uitare, & securitati suæ consulere, collocauit satellites in loco quodā obscuro & subterraneo (decumbebat autē in turri quæ post mutato nomine Antonia dicta est) mandauitq; ut siquidē sine armis frater ueniret, nemo eum attingeret: q; si armatus aduētare, ut trucidaretur, præmisit tamen ad eū qui rogaret, ut inermis ueniat. At regina & reliqui insidiatores, persuaserunt nuncio ut cōtraria diceret, audisse fratrem q; armaturam eximiam sic comparasset, cupereq; ita armatum cōtemplari. Antigonus uerò nihil mali suspicans, & fretus fratris beneuolentia, ita ut erat cum tota armatura uenit ad Aristobulū, cōtemplādum se præbiturus. cumq; peruenisset ad turrim Stratonis, quā ualde obscurus erat trāsitus, à satellitibus interfectus est. Huius autē casus facile ostēdit quantū possint liuor & calumnia, & q; sint efficares ad subuertēdam etiā naturalē beneuolētiam. Sed illud maxime admiratu dignū est, quod Iudas quidam, cuius prædictiones nunq; fefellerunt, uaticinatus est. Is cum uideret Antigonū accedentē ad templū, apud discipulos, qui eum ob hanc scientiā affectabantur exclamauit: poenitere se iam uitæ, quando quidē eius uanitatē coarguet incolumis Antigonus, quē ea die apud Stratonis turrim moriturū prædixerat: quoniam locus ille abesset 10 c stadys, & diei pars maior exacta esset: atq; ita periculum esse ne mentiatur suum oraculū. Ad hunc modū sollicito nunciatur Antigonū cēsum ad cellam subterraneā turris, quæ & ipsa Stratonis uocabatur, sicut & illa maritima quæ post Cæsarea nominata est: quæ ambiguitas uatē perturbauerat. Aristobulū aut cōtinuo cepit fraternæ necis poenitentia: quæ res morbū eius aggrauauit, dū factū suū continenter detestaretur, ita ut postremo crescētibus dolorib. sanguinē uomeret. eum quidam è ministris efferens, diuina opinor ita uolente prouidētia, prolapsus in eo ipso loco effudit, qui Antigoni cædis cruēta habebat uestigia. quo facto ingens eorum qui uiderant clamor exoritur, quasi data opera puer illic effudisset sanguinem, ita ut clamoris causam sciscitaretur Aristobulus. omnibus autem dicere tergiuersantibus, tanto magis cōtendebat cognoscere, q; natura ita comparatū sit, ut suspecta nobis sint quæ dissimulantur silentio. tandē ubi minis ac terroribus expressit ut faterentur ueritatem, conscientia grauius ictus animum, plurimas effudit lacrymas: & gemitū ex imo pectore ducēs: Ergo non latet deum, inquit, meum impium ac sceleratū facinus, quādo tam cito reposcor poenas cognati sanguinis. o corpus impudens quousq; retinebis animam, quam materni simul ac fraterni manes flagitant? cur non semel eam reddis, ne sic per partes opus sit libare meum sanguinem, atq; ita parētare oppressis per nefas & parridiū. uix ea fatus erat cum exhalauit animā, uno tñ anno in regno exacto, cognominatus Philellen, id est Græcorū amator, post auctā multis beneficijs patriā, illato bello Iturææ, magnaq; eius parte attributa ad Iudææ limites: cuius habitatores cōminatiōe exilij coegit circūcisionē ceterosq; Iudaicos ritus admittere. Alioqui natura æquus erat & modestus, ut attestatur Strabo ex autoritate Timagenis sic dicēs: Hic uir æquus fuit et Iudæis mul-

multis in rebus commodus. nam & ditionem eorum auxit, & partem Ituraorum eis attribuit, deuictam circumcisionis foedere.

Alexandri iudeorum regis res gesta.

Cap. XX.

POST Aristobuli obitum Salome eius uxor, quam Græci Alexandram nominant, solutis eius fratribus, quos ipse ut diximus uinxerat: Iannæum qui & Alexander est regem constituit, ætate cæteros præcedentem atq; modestia: cui accidit ut mox natus, exosus patri factus sit, nec unquam dum ille uiueret in eius conspectum admissus. eius odij causam ferunt hæc. Cum aliquando in somnis ei deus apparuisset, rogauit de successore, sollicitus de Aristobulo & Antigono quos præ cæteris diligebat fratribus. Sed cum deus huius effigiem designasset, contristatus q; is in omnes fortunas esset successurus, in Galilæa educari eum uoluit. Sed oraculi fidem euentus ap probauit. Potitus enim hic regno post defunctum Aristobulum, alterum fratrum insidiantem sibi interfecit, alterum contentum priuata & otiosa uita in honore habuit. Constitutis deinde rebus imperij, prout sibi uisum est conducere, ad Ptolemaidem duxit exercitum: & cum prospere pugnasset, uictos intra moenia cõpulit, eosq; obsessos oppugnare adortus est. Solæ enim è maritimis Ptolemais & Gaza expugnandæ supererant, & præter has Zoilus, qui tyrannidem apud Stratonis turrim & Dora occupauerat. Sed cum Antiochus Philometor & frater eius Antiochus Cyzicenus mutuis cladibus suas uires attererent, nihil præsidij ab eis expectandum erat Ptolemaidensibus, uerum Zoilus tyrannus cum his quos alebat militibus. eorum quoq; dominationi propter discordiam regum inhians, non nihil opis attulit. Nam reges negligere uidebatur illorum periculum, athletis similes, quos cum defessi sint certamine, pudet tamē aduersario manus dare, sed per interualla se ad instaurandum certamen refouet. Supererat una spes ab Ægypti regibus, & Ptolemæo Lathuro, qui à matre Cleopatra è regno eiectus Cyprum obtinebat. ad hunc igitur missis legatis, orabant ut auxilio ueniens ex Alexandri manibus periclitantes eriperet. qui cum ei spem fecissent q; delatus in Syriam habiturus esset Gazæos & Ptolemaidenses in suis partibus, simulque Zoilum & Sidonios multosq; alios adiuturos, elatus promissis nauigationem parabat. Interim Demænetus, qui plurimum apud suos ciues autoritate pollebat, persuasit Ptolemaidensibus. ut mutarent sententiam, cõducibilis dicēs incertam cum Iudæis belli aleam subire, q; in certissimam seruitutem accito domino se dedere, & insuper non præsens solum bellum sustinere, sed maius etiā ab Ægypto imminens. Cleopatram enim non permissuram Ptolemæum uires sibi parare è uicinia, sed contra eos uenturam cum ualido exercitu. dare enim reginam operam, ut illum etiam è Cypro eiciat. futurum autem ut si Ptolemæum sua spes frustretur, ipse in Cyprum retrorsum fugiat, miseri uerò ciues in extremo deferantur periculo. Igitur Ptolemæus cognita in itinere Ptolemaidensium mutatione, nihilominus cursum cõtinuauit, & cum appulisset ad Sycaminum, eo loci copias exposuit, quæ cõstabant connumeratis peditibus & equitibus circiter xxx millibus. His adductis ad Ptolemaidem, & castris ibi positis, cum neq; legatos eius admittere, neq; uerba audire uellet, in magnam cõiectus est solitudinem. Postq; uerò Zoilus ad eum & Gazæi uenerunt, petentes auxilium contra Iudæos & Alexandrum agros ipsorum uastatē, obsidio quidē urbis metu Ptolemæi soluta est. Cæterum reducto domum exercitu

citu Alexander cœpit astu agere, clām Cleopatram contra Ptolemæum uocans, apertè uerò amicū eius & sociū se simulans. quin & cccc argenti talenta daturum se pollicitus est, si ille uicissim in gratiam ipsius Zoilum tyrannum tolleret, & agros eius ludæis attribueret. Tūc igitur Ptolemæus libenter Alexandri amicitiam admittens, Zoilum capit: deinde uerò comperto q̄ ille clām ad matrē ipsius Cleopatram nuncios mitteret, dissoluto cum eo fœdere, profectus est oppugnatū Ptolemaidē, quæ portas ei clauserat. Vbi relictis ad cōtinuandam oppugnationē ducibus cum parte exercitus, ipse cum reliquis copijs ad uastandam ac domandam ludæam se cōtulit. At Alexander postq̄ intellexit eius propositum, & ipse ex sua ditione collegit circiter L millia, uel ut quidam scriptores malunt LXXX millia, & cum his hosti iuit obuiā. Ptolemæus uerò ex improviso adortus sabbato Asochim Galilææ oppidum uicēpit, & circiter decem captiuorum millia, præter aliam multam prædam abduxit.

Ptolemæi Lathuri de Alexandro uictoria.

Cap.

XXI.

DEINDE aggressus & Sephorim non longe inde distantem, multis desideratis abiit conflicturus cum Alexandro: cui occurrit ad Iordanem fluuium, iuxta Asophon, qui non multum dissitus est à flumine: & castra ex aduerso hostium metatus est. habebat autem Alexander in prima acie pugnare solitos octies mille. quos hecatontamachos appellabat, gestantes æratos clypeos. sed & Ptolemæi prima acies æque æratis scutis utebatur. Et cætera quidē inferiores, sibi uisi cunctantiores erant ad prælium: confirmabat autem eos non parum Philostephanus aciei struendæ artifex, iubēs transire fluuiū supra quē castra habebant. nec Alexandro transitum eorum impedire placuit, rato faciliore sibi fore uictoriam, si hostis à tergo haberet fluuiū, & è pugna nō posset refugere. & primū quidē æquo Marte certabatur, multis utrinq̄ cadentibus. deinde cum iam Alexandri milites superiores fieri inciperent, Philostephanus cum parte suorum mature cedentibus opem attulit. cumq̄ inclinato ludæorum cornu nullus ferret suppetias, destituti ope proximorū fecerunt fugę initium, cæterosq̄ exemplo suo traxerunt. contra Ptolemæi milites acriter instando ludæos fugientes cædebant, & tandem profligatos eousq̄ insecuti sunt interficiendo, donec lassatis manibus ferrum quoq̄ hebesceret. Ferunt xxx millia cecidisse in eo prælio: Timagenes autem L millia in suis scriptis retulit: cæteros partim captos, partim fuga seruatos incolumes. Ptolemæus uerò cum post uictoriam longe lateq̄ excurrisset, sero tandem in quosdā ludæorū uicos se recepit: quos ubi uidit refertos pueris & mulieribus, mandauit militi ut promiscue iugulatos & in frustra concisos, in lebetes feruentes membratim conicerent, ut qui effugerant è prælio hostem crederent humanis uisci uisceribus, & eo maior terror incuteretur reliquis: & huius crudelitatis tam Strabo quàm Nicolaus meminit. Idem etiā Ptolemaidē uicē expugnauerūt, sicut aliās indicauimus. Porro Cleopatra uidēs augeri filij potentiā, subiecta Gazæorū urbe, & ludæorū regione impune peruastata, nō permittendū duxit ut ille magis cresceret, maxime cū circa Egypti portas obuersaretur, & immineret eius imperio. quapropter cōtinuo tā navales quàm terrestres exciuit copias, quarū supremū regimen penes Chelciā & Ananiā ludæos esse uoluit: bonā etiam diuitiarū suarū partē cū nepotib. &

testa-

testamento apud Coum insulam deposuit. Iussitq; Alexandro filio cū magna classe Phœnicen appellere, & deficientib. ad se eius regionis incolis, peruenire Ptolemaidem: unde exclusa oppugnationem eius urbis instituit. Tum Ptolemæus relicta Syria properauit in Ægyptū, sperans ex improviso occupaturum se præsidij uacuam, sed opinione sua frustratus est. Per idem tempus alterum ē Cleopatrar ducibus Chelciam mori contigit, dum circa Cœlesyriam Ptolemæum persequitur. At Cleopatra auditis filij conatibus, & q; ei tētanti Ægyptum non ex sententia successerat, missa eō parte exercitus omnino eum ex ea regione expulit, atq; ita rursum ex Ægypto eiectus, apud Gazam exegit eam hyemem. Interim Cleopatra Ptolemaidem, simul cū præsidarijs expugnat. Quò cum uenisset Alexander cum muneribus, & ita exceptus tractaretur, ut dignū erat hominē afflictū à Ptolemæo, nec aliud habentem refugium: cumq; quidam amicorum reginæ suaderent, ut illā quoq; regionē occuparet, nec sineret tantam bonorum ludæorum multitudinē unius uiri parere nutibus: Ananias contrariū cōsultuit, iniquū facinus dictitans, si hominem in societatem receptū suis facultatib. exueret, præsertim suū cognatū. Sic enim fore ut illata huic iniuria, omnes ubiq; gentiū ludæos à se alienaret. His rationibus Ananiæ regina inducta, abstinuit ab Alexandro iniuriam, & fœdus cum eo renouauit apud Cœlesyriæ urbem Scythopolim. Tum uerò liberatus metu periculi quod à Ptolemæo hætenus impendere uisum est, expeditionem suscepit in Cœlesyriam, ubi Gadara post decem mēsum obsidionem cepit: & paulo post potitus est Amathunte, quod est castrū omniū quæ ad Iordanem sita sunt munitissimū, ubi Theodorus Zenonis filius res suas charissimas deposuerat, qui ex inopinato ludæos aggressus, interfectis ex eis decē millibus, impedimenta Alexandri diripuit. Nec tamē hac clade rex absterritus est quominus in maritimo tractu Raphiam bello aggrediretur, & Anthedonem, cui postea Herodes rex mutauit nomē in Agrippiadem, quam & ipsam armis in potestatem suam redegit. & cum animaduertisset Ptolemæum Gaza relicta in Cyprum recessisse, & matrem eius Cleopatram in Ægyptum, infensus Gazæis q; acciuisent illum contra se in auxilium, & urbem eorum oppugnauit, & agrū depopulatus est. interim Apollodotus eorum dux noctu cum duobus millibus conductitiōrū militū, & decem millib. quæ ex oppidanis armauerat, erupit in castra ludæorum: & quā diu nocturna erat pugna superiores erant Gazæi, hostibus aduentū Ptolemæi suspicantibus. sed quā primū dies illuxit, & rei ueritas apparuit, ludæi se conglomerarunt, & impetu facto in oppidanos circiter mille ex eis interfecerunt. Attamen ne sic quidē quāuis grauantē inopia uoluerunt cedere, parati quiduis potius perferre, q; ab hoste subigi: & addebat illis animū Aretas rex Arabum, auxiliij spem ostētans. Sed priusquam ille ueniret, Apollodoto perempto ciuitas capta est. Nam Lysimachus ipsius frater inuidens ei, q; tam gratiofus esset apud populum, occiso eo collegit manum militum, atq; ita urbem Alexandro tradidit. qui primo paratus introgressus est, deinde immisit in oppidanos militem, permissa sæuendi licentia, ac passim Gazæi trucidabantur. nec tamen illi moriebātur inulti, sed repugnantes inuasoribus, non pauciores ludæos interimebant. alij uero desolatas prius ædes incendebant, ne hostis præda potiri posset. quidam etiam

suismet

fuisse manibus uxores ac liberos contrucidabant, ne in captiuitatem abstraherentur. Senatores autē numero d. in Apollinis cōfugerant: forte enim senatus habebatur cum hostis intromissus est. Alexander uerò etiam his iugulatis, & diruta insuper urbe, reuersus est Hierosolyma, anno pòst quàm castra ad Gazam admouerat. Eodem tempore etiam Antiochus Grypus occisus est Heracleonis insidijs, anno ætatis suæ quinto & quadragesimo, regni uerò nono supra uigesimum. cui succedens Seleucus filius bellum gessit cum Antiocho patruo, cui Cyziceno fuit cognomen, quem deinde in prælio captū neci tradidit. Nec ita multo pòst Cyziceni filius Antiochus cognomēto Eusebes peruenit Aradū, & imposito sibi diademate Seleuco bellū intulit, quem uno prælio uictū è tota Syria expulit. at ille fuga delatus in Ciliciam, postq̃ à Mopsæatis receptus est, cœpit ab eis tributa exigere; qui non ferētes exactionem, unā cum regia & ipsum & amicos concremauerūt. Regnante uerò apud Syros Antiocho Cyziceni filio, Antiochus Seleuci frater bello eum aggreditur, & uictus uitā simul amisit atq̃ exercitum: post quem frater eius Philippus assumpto diademate regnauit in parte Syriæ. Interim Ptolemæus Lathurus quartū eius fratrem Eucærū cognomine accitū à Gnido, regem apud Damascus cōstituit. His duobus fratrib. strenue resistens Antiochus, breui extinctus est. uocatus enim in auxiliū Laodices Galadenorū reginæ, cum Parthis bellū gerentis, fortiter in prælio dimicans occubuit: quo factō Syriæ regnum remansit penes duos fratres, Philippū atq̃ Demetrium, sicut aliās narratū est. Porro in Alexandrū domi seditio coorta est, cum per scenopegiæ celebritatem in parantem sacrificare coniecta sunt citrea: nam hoc festo nostris morem esse, palmeos & citreos thyrsos gestare indicauimus. quin & conuiijs impetitus est populariter, exprobrantibus captiuitatē, & indignū qui sacris operetur iactantibus. quibus iniurijs exacerbat, occidit eorum circiter sex millia: & extructo circa fanum & altare septo ligneo pertinente usq̃ ea loca ad quæ solis sacerdotibus patet aditus, hoc pacto arcebat à se uim multitudinis. Sed & mercenarios milites alebat Pisidas & Cilicas. nam Syris insensus, non utebatur eorū opera. Deuictis deinde Arabibus, tributa Moabitibus & Galaditis imperauit, & Amathuntem diruit, non audente Theodoro manus conferere. Congressus etiam cum Arabū rege Obeda, & pertractus in insidias, cum camelorū multitudine protrusus esset in fauces asperas & accessu difficiles iuxta Gadara uicū Galaditidis, ægre euasit ipse incolumis: delatusq̃ fuga Hierosolyma, super acceptam cladem per sex annos à sua gente bello uexatus, non minus quàm L millia ludæorum occidit. & cum eos hortaretur ad reconciliationem, adhuc magis accendit eorum odia: dum roganti quid se uellent facere, ore uno responsum est, ut seipsum interficiat: moxq̃ miserunt ad Demetrium Eucærum, qui ab illo auxilia peterent.

Demetrius Eucærus Alexandrum prælio superat.

Cap. XXII.

LE ueniens cum exercitu, coniunxit se cum eis qui se acciuerant, & circa Sicima castra posuit. Alexander uerò cum mercenariorum sex millibus & ducentis insuper, ludæorumq̃ suæ factionis uiginti millibus illi occurrit. habebat autem ille equitum tria millia, peditum uero quadraginta. Itaq̃ multa utrinq̃ tētata sunt, dum hic mercenarios ut pos

utpote Græcos ad defectionem sollicitat: ille uero stantes cum Demetrio ludæos. Sed quia neuter his artibus quicquam proficiebat, postq̃ uisum est armis decernere, uictoria fuit penes Demetriū: in quo prælio miles Alexandri cōductitius ad unū cæsus est, nauata prius forti ac fideli opera. Sed & ex Demetrianis multi desiderati sunt. Cæterū postq̃ Alexander ad mōtes perfugit, miserati eius fortunam confluxerunt ad eum circiter sex millia, quorum metu Demetrius retrō abiit. Post hæc ludæi proprijs uiribus bellū gesserunt aduersus Alexandrū, sed semper uicti multos amittebant è suorū numero. tandem potentissimos eorū compulso in Bethoma oppugnauit, & capto oppido reductos in potestatē abduxit Hierosolyma, ubi facinus cōmisit lōge immanissimū. epulans enim cum pallacis excelsiore loco, unde prospectus patebat, ad dccc iussit suffigi crucibus: in conspectu adhuc uiuentium iugulauit uxores eorū & liberos, pœnas exigens pro acceptis iniurijs, quæ tamen inhumaniores fuerunt, licet sepe ab inimicis afflictus, in extremū uitę & regni periculum adductus fuerit, dum non contenti proprijs eum impugnare uiribus, externa etiam auxilia conciunt: & postremo in eam necessitatem eum compellunt, ut quę loca in Moabitica & Galaditica regione subegerat, restitueret Arabibus, ne & ipsi arma sua aduersus eum cum inimicis coniungerent: præter alia quæ in eius contumeliam gesta sunt innumera. Iniqua tamen fuit talis animaduersio, ita ut propter hanc crudelitatem Thracidæ cognomē apud ludæos inueniret. Cæterū aduersariorū exercitus ad octo milliū numerū noctu in tutum euaserunt: & toto tempore quo uixit Alexander, egerunt in exilio: atq̃ ita demum liberatus à tumultibus, secure administrauit regnum in posterū. Demetrius autem relicta ludæa profectus Berceam, Philippū fratrem suum oppugnauit in ea, habens secū decem millia peditū, & mille equites. Straton uerò Berceæ tyrannus & Philippi socius Zizum principem Arabū exciuit, & Mithridatem Sinarem præfectū Parthorum, qui postquam uenerunt cū magno exercitu, Demetrii castra oppugnauerunt, & tam siti q̃ missilium telorū multitudine deditionem cum suis facere coegerunt: abductaq̃ ex ea regione præda maxima, Demetriū captiū ad Mithridatem Parthorum regem miserunt. Antiochēses uero quotquot in castris inuenti sunt, gratis dimissos redire Antiochiam passi sunt. Parthus uerò rex Demetriū apud se in omni honore habuit, donec ibi morbo absumptus est. at Philippus post hanc pugnam statim profectus Antiochiam: totius Syriæ regno potitus est.

Antiochi Dionysi in ludæam expeditio.

Cap. XXIII.

DEINDE Antiochus cognomine Dionysus, frater ipsius, Damascum XXI principatum ambiens peruenit, & ibi rerum potitus rex factus est. qui cum exercitum duxisset cōtra Arabas, Philippus eius frater hoc audito Damascum aduolat: & cum opera Milesi arcis præfecti, urbe Damascenorum potitus esset, per ingratitudinem non remunerauit eum, quod uellet uideri terrore urbem, non proditione cepisse. quapropter suspectus ei reditus, rursum Damascum amisit, progressum enim in circum animi gratia Milesius exclusit, & urbem seruauit Antiocho. at ille auditis de Philippo rumoribus, confestim rediit ex Arabia: moxq̃ duxit in ludæam exercitū octo milium peditum, & equitum octingentorum. Cuius inuasionē Alexander me-

Joseph.

H tuens,

tuens, fossam profundā duxit à Caparsabe quæ nunc Antipatris dicitur, usq; ad Ioppense mare. quā solū patebat accessus: excitatoq; muro, & per interualla castellis ligneis per c. l. stadia, præstolabatur Antiochū. at ille omnib. his incēsis traduxit hac exercitū in Arabiā. & cū Arabs primū cessisset, deinde cum x equitum millibus apparuisset, occurrens ei Antiochus, præliatus est acriter. iamq; de uictoria certus occisus est, dum alterum suorū cornu laborās uult in integrū restituere: post eius casum exercitus refugit in uicū Cana, ubi maxima eius pars fame absumpta est. Post hunc Coeleſyriæ regnū Aretas adipiscitur, uocatus ad imperiū à Damascenis propter odiū, quo perſequebantur Ptolemæum Mennæū. Is quoq; in Iudæam profectus cū exercitu, deuicto Alexandro apud Adida, certis conditionib. reduxit suos unde uenerat. Alexander uero ad Dion oppidū admoto milite, eoq; ui capto, ad Essā inde duxit, ubi erant Zenonis res preciosissimæ: & primū triplici muro eū locum circūdedit, dein expugnato oppido ad Gaulanā duxit & Seleuciā: & subactis his quoq;, redegit in suam potestātē uallem quæ Antiochi dicitur, & castellum Gamala. Obiectisq; multis criminibus Demetrio locorū eorū domino, principatu suo illum exuit, & tertio demū huius expeditionis anno domū reduxit exercitū, magna alacritate Iudæis eum ob res prospere gestas excipientibus. Per hæc tēpora iam & Syrorū & Idumæorū & Phœnicum urbes tenebant Iudæi, ad mare Stratonis turrim, Apolloniā, Ioppen, Iamniā, Azotū, Gazam, Anthedona, Raphiam, Rhinocurā. in mediterraneis per Idumæam regionē Adora & Marissā, totamq; Samariā & montes Carmelum ac Itabyriū. ad hæc Scythopolim, Gadara, Gaulanitidē, Seleuciā, Gabala: & Moabiticas urbes, Eschbonem, Medabam, Lembam, Oronas, Telithonē, Zaram, Aulonem ciliciū, Pellam. hanc ultimam diruerunt, q̃ incolæ recusarent Iudaicos ritus recipere possidebant & alia Syriæ nō obscura oppida, quæ imperio suo nouiter adiecerant. Post hæc Alexander ex temulētia morbo cōtracto, & triennio integro quartana laborans, nec tamē abstinēs à castrensib. officijs, tandē exhaustis uiribus fato cōcessit in Gerasenorū finibus, obsidēs Ragaba castellū quod ultra Iordanem sitū est. Quem uidens regina iam morti uicinum, & nullā salutis spem præ se ferentē, flens & seipsam plangens, suam simul & liberorum desolationē lamentabatur: Cui me, inquit, & hos filios relinquis, alieno indigentes auxilio? præcipue cū non ignores q̃ infensus sit tibi totus populus. Tum ille cōsultuit ei ut suis monitis pareat, si uelit secure cum filijs regnū obtinere. primum ut apud milites celet suam mortē, tantisper dum castellum illud capiat. deinde postq̃ uictrix magnifice Hierosolyma reuersa fuerit, Pharisæis non nihil licētiae permittat. hos em̃ pro habito sibi honore laudaturos eam, & commendaturos apud populū. posse em̃ plurimū apud Iudæos, siue exosum aliq̃ cupiāt ledere, siue amicū iuuare. Valde em̃ his fidē habere uulgus, etiam si per inuidiā de quopiā male loquātur. nec se ob aliam causam incurrisse totius gētis odiū, q̃ quia hoc genus offenderit. Ergo, inquit, ubi Hierosolyma peruenis, accersitis eorū primoribus, ostende illis meū corpus, & uerbis q̃ proximē ueritatē simulatis, permitte ut eo utātur arbitratu suo, siue insepulto & proiecto cadaueri uelint illudere, ppter antiquas iniurias, siue alio quolibet modo in id sœuire, & pollicere nihil te nisi ex illorū sentētia gesturā in administrādo imperio.

imperio. his uerbis si apud eos uisa fueris, & mihi magnificentior quàm à te sepultura continget, contentis illis permissa potestate, & tu secure dominaberis. post hæc monita uxori data moritur, anno regni sui xxvii, uitæ uerò unde quinquagesimo.

Alexandro mortuo uxor Alexandra in regnum succedit.

Cap. XXIII.

ALEXANDRA uero capto castello iuxta mariti monita Phariseos allocuta est, & omnia illorū arbitrij faciens, quæ ad cadauer uel ad regnū pertineret, ex infensis beneuolos eos sibi reddidit. tum illi progressi ad plebē concionabātur, res gestas Alexandri celebrantes, & regē iustū se amisisse cōquerentes, populū ad eum luctū ac mœstitiā prouocauerūt, ut nullū antehac regē funerauerint sumptuosius. Cæterum Alexāder xxii duos quidē reliquit filios, Hyrcanū & Aristobulū, regni tamē administratiōnē Alexandræ testamēto reliquit. ē filijs autē Hyrcanus erat reb. administrādis parū idoneus, & amator otij; minor uero natū Aristobulus audax & industrius. sed mulier gratiosa erat apud populū, eo q̄ semper uisa sit ægre tulisse ea, quæ maritus præter officiū faceret. illius cōsilio pōtificatus Hyrcano obuenit, non tam ætatis prærogatiua, q̄ propter innatā segnitie; alioqui ex Phariseorū sentētia permissu reginæ gerebātur omnia: quibus etiā plebs parere iussa est: & si quid cōstitutionū Hyrcanus socer abrogauerat, quas Pharisei iuxta maiorum traditiones induxerant, id totū sancitū est denuo. Nomē igitur regni erat penes reginam, penes Phariseos uero administratio. nam hi & exulibus reditum, & uinctis solutionē procurabāt. quædā tamen etiā per se prouidebat mulier, & magnū mercede conductōrū militū alebat numerū, uiresq̄ suas ita augebat, ut terrori esset circumuicinis tyrannis, & obsides ab eis acciperet. Et quod ad reliqua attinet, quieta erat eius ditiō, soli Pharisei turbas excitabant, incitātes reginā ut necaret illos qui Alexādro autores fuerūt sumēdi de occc simul uiris supplicij; moxq̄ unū ex his iugulant Diogenē, deinde alium post aliū, donec potētiores cōuenientes in regiā, & cum his Aristobulus præ se ferens nō placere sibi quæ fierent, & si occasio daretur nō permissurus tantā licētiā matri, cōmemorabant ei quantis rebus gestis & quantis exhaustis periculis fidē suam domino approbauerint, quodq̄ hac de causa magnis premijs eos dignatus sit: rogabātc̄p eam ne omnino in cōtrariū spes suas uerteret. nūc enim qui periculū ab hostib. euassissent, domi ab inimicis mactari more pecudum, nemine opē ferēte. aiebātc̄p, siquidē cōtenti sint iam occisis aduersarij, propter innatū affectū quo dominos prosequantur, patienter se laturos hanc calamitatē. q̄ si illi sæuire pergerēt, petebāt sibi dari discedēdi ueniā. neq̄ em̄ nisi ipsius reginæ permissu quæsituros sibi incolumitatem, alioqui laturos ut ibidē in ipsa interficiantur regia. Sed turpe esse tum sibi, tū reginæ, si illa dissimulante à mariti inimicis uexetur. nihil em̄ libētius auditurū Aretam Arabē & reliquos tyrannos, q̄ si ipsa se priuaret talibus uiris, quorū illis olim uel nomen auditū terrori fuerit. q̄ si ne hoc quidē uelit concedere, & malit indulgere Phariseorū cupiditatibus, saltē per castella se distribueret. se enim quando quidē fortuna ita persequatur Alexādræ familiares, cōtentos esse in humili statu uitæ reliquū exigere. Hæc & alia multa cū dicerent, & ad miserationē tam cæsorū q̄ periclitantiū manes Alexandri inuocarēt, omnib. circumstantibus

Joseph.

H 2 commo

cōmotæ sunt lachrymæ: sed maxime Aristobulus mentē suā declarabat, multis uerbis matrē corripiens. Verū illi sibi ipsi causa fuerunt horū malorū, qui scēminæ ambitione imperandi præter æquū cōmiserunt regni habenas, quasi uerò deessent posterī. Tum illa inops melioris consilij, custodiā castellorū eis credidit, exceptis Hyrcania, Alexandrio & Machærunte, in quib. res sibi charissimas recondiderat. Nec multo post Aristobulū filium cum exercitu misit uersus Damascū, contra Ptolemæū Mennæum, qui grauis erat urbi uicinus. Sed ille nulla re memorabili gesta domū rediit. Per idem tempus nunciatum est, Tigranem Armeniorū regē cum o militū millibus inuasisse Syriam, & breui in Iudæam esse uenturū. ea fama nō immerito reginam & totam gentem terruit: miseruntq; ad eum legatos cū magni precij muneribus, obsidentem tunc Ptolemaidem. Regina enim Selene, alias Cleopatra dicta, imperabat in Syria, & incolis eius autor erat ut Tigranem excluderent. Ibi inuentū regem legati rogauerunt, ut bene sibi de regina sua deq; tota Iudæorū gente polliceretur. Ille uerò collaudatos q; è longinquo uenissent ad exhibendum sibi officium, iussit omnia bona sperare. Capta uerò Ptolemaide nūciatur Tigrani, Lucullū dum persequitur Mithridatem, illum quidem non affecutum, qui iam in Iberiam euaserat, sed Armeniam ingressum uastare eam regionem: quo cognito ille statim domū reuersus est. Post hæc cum regina in morbum difficilem incidisset, & uisum est Aristobulo iam adesse tempus aggrediendi negotium, noctu egressus uno comitante famulo contulit se ad ea castella, quib. paterni amici erant præpositi. Iam dudū eīn moleste ferēs quæ mater gerebat, tum uerò longe magis timebat, ne illa mortua totū suum genus ueniret in potestatē Phariseorum: & uidebat quā ineptus esset administrationi frater, ad quem spectabat successio. Conscia uerò fuit eius conatus sola uxor, quam domi reliquit cum liberis. ac primum uenit Agaba, ubi Galæstes erat unus è potentibus, à quo perlibenter exceptus est. Sequenti uerò luce regina sensit Aristobuli absentiam: nec tamen statim suspicata est illum ad res nouandas esse profectum. Verū posteaquam uenerūt nuncij alij super alios, quod iam hoc iam illud castellū occupasset: nam uno incipiente statim reliqua omnia in eius potestatem se dediderunt: tum demum in magna cōsternatione fuit & ipsa regina & uniuerſa gens. sciebant enim non multū abesse Aristobulum, quin sibi usurparet gentis imperium: & uehementer timebant ne pœnas exigeret ab illis, qui in ipsius familiares debacchati fuerant. placuit igitur ut uxor eius cum liberis custodiretur in castello quod templo erat appositum. ad Aristobulum autem magnus fiebat confluxus, ut iam nec strepitus deesset, nec ornatus regius. nam intra quindecim fermè dies occupauit castella uigintiduo. in quibus habens receptaculum, colligebat exercitū à monte Libano & Trachonitide & à tyrannis. homines enim semper pluribus se agglomerantes libèter obtemperabant, sperantes etiā nō nihil utilitatis se percepturos ex eo, quem ipsi ex insperato res nouas molientē euexissent ad dignitatis regię fastigium. Iudæorū autē seniores & Hyrcanus reginā conuenerunt, & rogabant ut præsentibus rebus aliquod expediret consiliū. Aristobulū enim iam penè totam dominationē ad se traxisse, occupatis tot locorū opportunitatibus. se autem non decere, etiamsi maxime ipsa ægrotet, ea superſtite consultare absq; illius conscientia

conscientia, periculum autem iam esse penè pro foribus, at illa iubebat eos facere quicquid putarent reipub. cōducere. habere eos magnam facultatem, vires gentis, milites, & in ærario multam pecuniam. sibi enim iam non admodum curæ esse rerum administrationem, nimirum deficiente corpusculo. his dictis non multo post extremum halitum reddidit, exacto anno regni IX, vitæ tertio supra septuagesimum, mulier supra sexum suum egregia, ut quæ mirum in modum honorum & imperandi cupida, operibus declarauit suam industriam, quasi exprobrans uiris inscitiam, qui parum feliciter administrant respublicas. semper enim præsentibus magis quam futuris intenta, & omnia posthabendo moderatæ gubernationi, neq; ab honestate neq; à iustitia deduci uoluit. Familia tamen eius in tale incurrit infortunium, ut potentiam quam sibi multis sudoribus & periculis parauerat, propter huius non muliebres cupiditates paulo post amiserit: quia & cum inimicis familiæ suæ sensisse uidetur, & rempublicam orbasse præsidibus: quin & post obitum eius ex reliquijs malæ ipsius administrationis, multæ turbulæ originem duxerunt in domo regia. attamen quàm diu rebus præfuit, gentem in pace continuit. atque hic fuit rerum Alexandræ reginæ exitus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDÆICARVM

LIBER XIII.

Post contentionem de regno inter fratres conuentum est ut Aristobulus regnaret, Hyrcanus priuatam uitam degeret. Cap. I.

DE Alexandræ reginæ rebus & obitu in præcedenti uolumine diximus, nūc quæ deinceps cōsecuta sunt, dicturi sumus, nihil magis studētes quàm ne quid uel per ignorantiam uel per obliuionē prætermittamus. Nam qui historiam & rerū propter antiquitatem obscurarum expositionem scribere se profitetur, debet quidem non negligere orationis cultū, & elegantem compositionē, tum quicquid lectioni gratiā cōciliat, & adimit tædiū: sed præcipua cura impendēda est ueritatis studio, ne suā fidē sequētes fallant & inducāt in errorē aliquē. Cū igitur pontificatū accepisset Hyrcanus anno tertio septimæ & septuagesimæ supra centesimā Olympiadis, Q. Hortensio, Q. Metello Cretico Cōs. statim bellū ei Aristobulus intulit: & cōmisso ad Hierichuntem prælio, multi ex eius militibus ad fratrem transfugerunt. quo facto Hyrcanus in arcem cōfugit, in quam custodiendi filij & uxor Aristobuli à matre eius depositi fuerant, ut antè diximus. reliqui etiam eius factionis homines cum uictoris metu intra septum fani se recepissent, breui deditiōē fecerūt. Cæptū est deinde agi inter fratres de pacis conditionibus, in quib. obtinuit Aristobulus ut regnaret, & fratrem sineret in otio frui quæ illi obuenerant facultatibus, & priuatam uitam agere.

Ioseph.

H 3 Hoc

Hoc foedus ictum est in ipso templo, & data acceptaq; fide, iunctisq; dexteris sancitum: & post mutuos complexus in conspectu populi factos digressi sunt, alter in regiam, alter priuatus in aedes Aristobuli.

Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis parauerit, & fuga Hyrcani ad Aretam regem Arabum. Cap. II.

- II MICVS autem quidam Hyrcani Idumæus nomine Antipater, uir per-
cuniosus, natura factiosus & industrius, infensus erat Aristobulo, eo
quod ipse studeret Hyrcani partibus: quamuis Nicolaus Damasce-
nus huius genus deducat à primatibus Iudæorum, qui in Iudæam uenerunt è
Babylonia. Sed hoc dicit in gratiam Herodis eius filij, quem fortuna ad Iudæ-
orum regnum euexit, sicut suo loco dicitur. Hic igitur Antipater primū uoca-
batur Antipas, eodem quo pater ipsius nomine: quem ab Alexandro rege &
eius uxore constitutū ducem totius Idumææ, ferunt amicitias Arabum & Ga-
zæorum & Ascalonitarum coluisse, multisq; eos sibi conciliaffe muneribus.
Itaq; minor Antipater suspectam habens Aristobuli potentiā, & timens eum
propter mutuam similitudinē, clancularijs obrectationibus effecit ut contra il-
lum potentiores Iudæorum cōspirarent, iniquum esse dictitans sinere Aristo-
bulum incubare usurpato per iniuriam imperio, ex quo eiecisset fratrem natu
maiores, eumq; ætatis prærogatiua spoliasset. eisdem uerbis etiam Hyrcanū
obtundebat assidue, addens ne uitam quidē illi esse in tuto, nisi matura fuga
saluti suæ prospiceret. amicos enim Aristobuli nunquā non consultare, quo-
modo eo sublato de medio, dominationē alteri constabiliant. His sermoni-
bus Hyrcanus nolebat credere, q̄ esset natura bonus, & calumnias non liben-
ter admitteret: quæ quidē animi lenitas & quietis amor parauit ei opinionem
ignauiae. at Aristobulus planē contrario fuit ingenio, industrius simul & ma-
gnanimus. Cum igitur Antipater uideret Hyrcanum nihil moueri suis moni-
tis, non destitit tamen quotidie nouas de fratre criminatiōes fingere, quasi in-
sidiaretur uitæ illius. tandem urgendo ægre obtinuit, ut assentiret fugere ad
Aretam regem Arabum, suum quoq; pollicitus auxiliū: idq; eo facilius impe-
trauit, q̄ Iudææ confinis sit Arabia. præmittitur itaq; Antipater ad regem, ac-
cepturus ab eo fidem, q̄ inimicis non dediturus esset suum supplicem: quod
ubi ille interposita fide promisit, Antipater ad Hyrcanū reuersus est Hieroso-
lyma: & non multo post assumpto eo noctu urbem egressus, magnis itinerib.
III peruenit in urbem quæ Petra dicitur, apud quam erat Aretæ regia: & quod
esset regi amicissimus, rogabat eum ut Hyrcanū in Iudæam restitueret, & in-
stans quotidie dādoq; munera tandē persuasit. Hyrcanus quoq; pollicitus
est si ope eius reductus regnum reciperet, redditurum se ei regionē cum duo-
decim oppidis, quæ pater ipsius Alexander de Arabibus ceperat. erant au-
tem hæc: Medaba, Naballo, Liuias, Tharabasa, Agalla, Athone, Zoara, Oro-
næ, Marissa, Rydda, Lusa, Oryba.

Aristobulus prælio uictus compellitur Hierosolyma.

Cap. III.

ALIBVS promissis permotus Aretas expeditionem suscepit con-
tra Aristobulū, ducens quinquaginta millia pedestris simul & e-
questris exercitus: moxq; uicit prælio. post eam uictoriam multis
ad Hyrcanum transfugientibus, desolatus Aristobulus confugit
Hieros.

Hierosolyma. Arabs autē adducto secum toto exercitu, oppugnabat eum in templo adiuuante Hyrcanum etiam populo, solis sacerdotibus non deferentibus Aristobulū. sed Aretas admotis tam Iudæorum quā Arabum exercitibus acriter oppugnationi instabat. Dum hæc ita geruntur instante azymorū festo quod Pascha uocamus, optimates Iudæorū relicta sua regione fugerūt in Ægyptum. Quidā autē Onias uir iustus & deo charus, qui aliquando siccitatis tēpore impetrauerat prijs precibus pluuiam, tunc in latebras se abdidit, ciuile bellū præsentiens, hunc in castra adductum Iudæi rogabant, ut quemadmodum olim sterilitati attulerat remediū, ita tunc deuoueret diris Aristobulum, & quotquot eius factionem sequebantur. id cum diu recusans cogeretur à turba, stans in medio eorū sic precatus est: Deus uniuersi huius mundi rex, quoniam & hi qui mecū stant tuus sunt populus, & qui oppugnantur tui sacerdotes sunt, precor ut neque hos contra illos, neque illos contra hos, orantes exaudias. Post hæc uota circumsteterunt eum quidam ex Iudæis uiri perditī, & obruerunt lapidibus. quam crudelitatem deus ultus est cōtinuo, cædisque Oniæ poenas exegit in hunc modū. Dum Aristobulus oppugnatur cum sacerdotibus, superuenit Pascha, in quo festo nobis mos est multis deū honorare sacrificijs. quibus quia carebant obsessi, rogauerunt suos tribules ut accepta quantam postularent pecunia, uictimarū copiā sibi facerent. illis uerò pactis mille drachmas in singula capita, & repræsentari sibi iubentibus, Aristobulus & sacerdotes libenter id fecerunt, & per funem è muro demiserunt precium. at illi accepta pecunia non reddiderunt uictimas: sed eò progressi sunt impietatis, ut non seruata fide hominibus, deum etiam fraudarent debitis honoribus. sacerdotes autem quibus per pactorum speciem illusum fuit, orauerunt deū ut poenas de tribulibus suis sumeret: nec dilata est uindicta: sed procella uehemens immissa fecit per totam eam regionem magnam uastationem fructuū, ita ut tritici modius ueniret drachmis quindecim.

Hyrcani & Aristobuli legationes à Scauro petentes auxilium.

Cap. IIII.

INTEREA Pompeius Scaurum misit in Syriam, ipse in Armenia distentus bello, quod adhuc gerebat contra Tigranē. ille uerò ubi Damascum uenit, recens captam à Metello & Lollio, properauit in Iudæam cōtinuato itinere. huic legati facti sunt obuiam, tam ab Hyrcano quā ab Aristobulo, utriusque petentes societatem & auxilium. & cum Aristobulus polliceretur cccc talenta, nec pauciora Hyrcanus, Scaurus Aristobuli promissa prætulit. is enim liberalis erat, & abundans pecunijs, & rogabat officiū præstari facilius. alter uerò pauper erat ac tenax, & cum maiora quā frater impetrare cuperet, tamen nō satis bona fide polliceri uidebatur. Nam difficilius erat expugnare urbem adeò munitā & ualidam, quā profugos repellere & Nabathæorum turbam, præsertim non ualde ad id bellum gerendū animatam. Ob has igitur causas accepta ab hoc pecunia obsidionem soluit, denunciāns Aretæ ut recederet, ni pareat declarandus hostis Ro. populi. Et Scaurus qui dem Damascum reuersus est: Aristobulus uero cum magno exercitu contra Aretam & Hyrcanum profectus est: & congressus cū eis apud locum quem Papyronem nominant, prælio uicit cæsis circiter septem millibus hostium, inter quos etiam Cæphalio frater Antipatri cecidit.

NON multo autem post cum Pompeius Damascū uenisset, & obiret Coelefyriam: præsto fuerunt ei legati ex uniuerſa Syria & Ægypto atque Iudæa. misit enim ad eum insigne donum Aristobulus, uitem auream D talentorum. meminit autem huius muneris etiam Strabo Cappadox his uerbis: Venit & ex Ægypto legatio, cum corona facta ex aureorum quatuor millibus: & ex Iudæa siue uitis, siue hortus, quod opus τὸ πολὺ, id est delectamentum uocabatur. hoc donum uidimus etiam nos Romæ dedicatum in Iouis Capitolini templo, cum inscriptione Alexandri regis Iudæorum: extimabatur que quingentis talentis. fertur autem missum à dynasta Iudæorum Aristobulo. Paulo post iterum uenerunt ad eum legati, Antipater pro Hyrcano, Nicodemus pro Aristobulo, qui etiam accusabat eos qui acciperant pecuniam, primum Gabinus, deinde Scaurus, ille CCC, hic quadringenta talenta, hos quoque inimicos ei faciens. qui cum iussisset eis ad se disceptatorem uenire, ineunte uere copijs ex hybernis reuocatis in Damascenum agrum profectus est: obiter que arcem in Apamia diruit, quam Antiochus Cyzicenus munierat: & Ptolemæi Mennæi ditionem considerauit, uiri noxij non minus quàm fuerat Dionysius Tripolitanus, qui securi percussus est, affinitate etiam ei coniunctus. mille tamen talentis iste redemit se à supplicio, quæ Pompeius erogauit in stipendia militum. excidit etiam castellum Lysida, cuius tyrannus erat Silas Iudæus: transiens deinde per Heliopolim & Chalcidem, superatoque medio monte in Coelefyriam ueniens, à Pella Damascum se contulit. ibi & Iudæos audiuit, & eorum principes, qui inter se dissidebant Hyrcanus & Aristobulus, sicut gens ipsa ab utroque. Aiebant enim se nolle esse sub regibus, quod patrium institutum habeant, ut sui dei pareant sacerdotibus. hos autem duos esse quidem è sacerdotum genere, sed uelle principatum gentis in aliam formam traducere, ut eam in seruitutem subigant. Hyrcanus autem querebatur, quod cum maior natu esset, priuaretur prærogatiua ab Aristobulo: & minimam portionem regionis sibi relictam, cætera à fratre usurpata per uim omnia. hunc etiam & terra incurſare finitimos, & in mari habere piratarum receptacula. nec enim impulsurum fuisse gentem ad defectionem, nisi barbarum concitator esset, atque natus ad uiolentiam. Attestabantur que illi hæc dicenti plus quàm mille ex Iudæorum optimatibus, quos Antipater ad hoc induxerat. Alter contra excidisse eum è principatu aiebat propter ignauiam, quod natura ad nihil esset minus idoneus quàm ad obeunda negotia, & ideo uenisse eum in publicum contemptum apud suæ gentis homines. Se uero necessario principatum assumpsisse, metuentem ne is migraret in aliam familiam. appellatione uero uti, qua & pater ipsius Alexander usus sit. & in testimonium citabat quosdam iuuenes fastuosos, exosos omnibus propter purpureas uestes, capillitij curam, & phaleras ornamentaque cætera: qui hoc cultu tanquam ad pompam & non ad iudicium uenerant. Pompeius uero his cognitis, & improbata Aristobuli uiolentia dimisit eos placide: promittens se uenturum in eorum ditionem, quàm primū inspexisset res Nabatæorum. interim iussit eos quietos esse, comiter habens Aristobulum, ne is aliena
VI
sus intercluderet ei transitus. nec tamē ullā apud eum iniuit gratiā. non expecta-

pectatis enim Pompeij promissis profectus est ad oppidum Delium, & inde in Iudæam se contulit.

Quo stratagemate castella occupauerit.

Cap.

VI.

VA re offensus Pompeius, assumpto exercitu quē in Nabathæos, parauerat, & excitis à Damasco ceteraq; Syria copijs auxiliariis, alijsq; Romanis legionibus quæ ductum eius sequebantur, contra Aristobulum mouit. Vt uero præterita Pella & Scythopoli peruenit Coreas, ubi Iudææ mediterranea uersus est initium, inuenit elegantem arcem in montis uertice sitam Alexandrium. eò quia refugisse Aristobulum intellexerat, accersuit illum ad se per nuncios. ille uerò multis suadentibus ut caueret bellum à Romanis, descendit: & cum de iure principatus cum fratre disceptasset, permissu Pompeij rursum in arcem se recepit. idq; iterum & tertio fecit, simul spe regni Pompeio obsecundans, & omnia eius imperata se facturum simulans, simul redeundo in arcem se muniens, & apparatus bellicos faciens, metu ne ad Hyrcanum transferretur dominium. Iubente autem Pompeio ut traderet sibi castella, & præfectis de ea re propria manu scriberet, non tradituris alioquin: paruit quidem, sed ægre ferens secessit Hierosolyma quasi ad certum bellum se præparaturus. nec multo post Pompeio ducenti contra eum exercitum in itinere uenit nuncius è Ponto, Mithridatem à filio suo Pharnace occisum esse significans.

Hierosolymicani portas Romanis claudunt.

Cap.

VII.

T cum prima castra habuisset apud Hierichūtem, ubi palmeta sunt præstantissima, & opobalsamum prouenit inter unguenta præcipuum, incisis acuto scrupo fruticibus succi in modum scatens, mane sequenti mouit inde uersus Hierosolyma. Tum uero Aristobulus ante actorū poenitens obuiam ei uenit: & oblati pecunijs etiam intra Hierosolyma eum admittens, rogabat ut omisso bello quicquid uellet pacate ageret. Pompeius uerò data petenti uenia, mittit Gabinium cum militibus in urbem ad accipiendam pecuniam: qui tamen re infecta redijt, exclusus & uacuis manibus, militibus Aristobuli pactum irritum facientibus. Ea res uehementer Pompeio mouit stomachum, & additis Aristobulo custodibus ipse ad urbem properat, cætera quidem probe munitam, tantum è septentrionali latere iniurijs expositam. Circuit enim ea parte uallis lata & profunda templum ambiens, quod muro ualido è saxo structo cingitur.

Pompeius templum cum inferiore urbis parte ui expugnat.

Cap.

VIII.

NTVS autem erat dissidium, urbanis quid opus esset facto non consentientibus. nam quidam censebant urbē Pompeio dedendam: Aristobuli uerò factio excludi eum iubebat & bellū parari, eo quod illum haberet in uinculis. hi præuenientes alteros templū occupant, & præciso ponte qui in urbē ferebat, ad bellū se expediunt. at illi intromisso exercitu tradiderunt Pompeio urbē & regiā. ille Pisoni legato suo misso eò cum parte exercitus & urbis & regiæ cōmisit custodiā: ipse uicinas templo domos aliaq; propinqua ædificia muniēbat. & primū conditiones pacis eis obtulit: quas cū nō admitterent, omnia quæ circum erant oppugnationi parauit, Hyrcano alacriter suppeditante quicquid usus posceret. Pompeius uerò à septentrionali templi latere,

latere, quod maxime erat oppugnationi obnoxium, admouit milites. erant aut hac quoque parte turres altæ, & fossa manu facta, præter profundam uallē quæ templū cingebat. nam etiam uersus urbem abrupta erant omnia, sublato ponte, qua parte Pompeius erat cum suo contubernio. erigebantque quotidie magno labore aggerē Romani, cædentes circūquaque arbores. quod opus ubi perfectū est, ægre cōpleta fossa propter immensam altitudinē, admotis machinis à Tyro aduectis, quatiebat templū saxis missilibus. sed nisi patrius nobis mos esset per otium septimū quemque diem exigere, nō potuissent absoluere aggerem uetantibus aduersariis. prohibere enim uim inferentes lex permittit, sed opus facientē hostem impedire nos nō finit. quod ubi animaduenterunt Romani, sabbatis neque eminus incessabant telis ludæos, neque manus cū eis cōsecebant: tantū erigebant aggerē & turres, machinasque admouebant, ut eis postredie aduersus nos uti possent. Facile est autē uel hinc discere, quanta pietate deū colamus, & quæ obseruantes legū simus, quandoquidē oppugnationis terror nihil obfuit, quo minus solennia peragerentur sacrificia, bis per singulos dies mane & circa nonam horam super altari immolantibus nostris sacerdotibus, ac ne in extremo quidem discrimine sacra intermittentibus. etenim capto templo tertio demū mense, die ieiunij, CLXXIX Olympiade, C. Antonio, M. Tullio Cicerone Cōs. hostis quidē irrumpens iugulabat omnes obuios: illi uerò nihilominus sacris operabantur, neque metu mortis, neque iam cæsorū multitudine absteriti, passuri quicquid liberet uictori potius quæ deserturi altaria, aut aliquid omitturi præscriptū patriis legibus. quæ autē hæc nō fabula sit in pietatis laudem conficta, sed rei ueritas, attestatur omnes qui res à Pompeio gestas conscripserunt, & in his Strabo, ac Nicolaus, Romanæque conditor hystoriæ T. Liuius. Nam cōcussa turri maxima crebris arietis ictibus, collapsaque & secū ruinam trahente muri proximi, certatim infuderunt se hostium agmina: sed primus euasit per ruinas Cornelius Faustus Syllæ filius, sequente cohorte militum. mox alia parte Furius centurio cum suis manipularibus: & inter utrumque Fabius & ipse centurio cum manu suorū ualida. Omnia autē erant plena cædibus, & ludæorū alij à Romanis confossi cadebant, alij mutuis uulneribus. nonnulli per abrupta semetipsos iactabant, aut subiectis in ædes ignibus concremabantur, non sustinentes spectare quæ patrabantur ab hostibus. ceciderunt è ludæis duodecim millia, Romanorū perpauca desiderati sunt. Captus est Absalomus, patruus simul & socer Aristobuli. Læsa etiā est non mediocriter templi religio, humanis antehac nec uestigijs penetrati, nec oculis. Introgressus est em̄ in illud Pompeius, & unā cum eo non pauci alij, & inspexerunt quæ nefas est uidere nisi solis sacerdotibus. cumque intus essent ex auro mensa & candelabrū & pocula, & odoramentorum magna copia, præterea in thesauris sacræ pecuniæ circiter talentorū duo millia, nihil horū præ pietate attigit, sed hic quoque sui similis fuit, & nihil cōmisit indignū cæteris uirtutibus. Sequenti uerò die iussis purgare templū ædituis, & instauratis legitimis sacrificijs pōtificatū Hyrcanō reddidit, tū propter alia ipsius officia, tū quia tota regiōe habitantibus ludæis autor fuit, ne arma pro Aristobulo sumerēt. dein de belli cōcitatores securi percussit: Faustoque & alijs qui primi murū cōscenderunt, digna præmia persoluit. Et Hierosolyma quidē postea, Ro. fecit stipendiaria, urbes

bes uerò quas eorū ciues sibi subiugauerāt in Coelesyria, ademptas illis iussit proprio parere praesidi: & totam gentē prius elatam rebus prosperis, contraxit intra ueteres terminos. Gadara deinde paulo ante diruta instaurauit in gratiā liberti sui Gadarensis Demetrii. reliquas uerò, Hippon, Scythopolim, Pellam, Dion, Samariā, Marissam, Azotū, Iamniā, Arethusam suis restituit habitatoribus: easq; in mediterraneis, praeter uarijs bellis dirutas. Maritimas uerò, Gazā, Ioppen, Dora, Stratonis turrim, quae ab Herode magnifice condita, & portubus atq; tēplis exornata, Caesarea mutato nomine appellata est: has omnes Pompeius liberas esse iussas prouinciā contribuit. Quorū omniū malorū causa fuere Hierosolymitanis Hyrcanus & Aristobulus inter se dissidentes inuicē. nam tum primū libertatē amisimus, subiecti Romanorū imperio: & regionē de Syris bello captā reddere ipsis coacti sumus: & insuper plus q̄ decem millia talentorū breui tēpore à nobis Romani exegerunt: & regnū quo prius pontificale genus honestabatur, ad plebeios translatus est homines. Sed de his suo loco dicemus. Cæterum Pompeius Coelesyria usq; ad Euphratem amnem & Aegypti terminos Scauro tradita, cum duabus Romanis legionibus, ipse in Ciliciā abiit, Romam properans: abduxitq; secum Aristobulum uinctum cum duabus filiabus & totidem filijs.

Scaurus bello aggressus Arctam, foedus Antipatri suasu cum eo scripsit.

Cap. IX.

SCAURO autem ad Arabiae Petram profecto cū exercitu, & quia difficilis ad eam aditus esset, circumuicinos agros populāte, militibusque fame laborantibus, Antipater iussu Hyrcani frumentum ex Iudaea & alia necessaria eis praebat: missusq; ad Aretam legatus à Scauro, eo quod hospes esset, persuasit etiam illi pecunia numerata uastationem agrorum redimere, sponsor factus pro trecentis talentis. atque his conditionibus hoc bellum finitum est, non minus è Scauri quàm ex Aretae sententia.

Alexander à Gabinio uictus, in quodam castello oppugnatur.

Cap. X.

ALIVANTO autem post Alexandro Aristobuli filio Iudaeam incursionibus uexante, imperator Gabinus è Roma uenit in Syriā. is & alia multa memoratu digna gessit, & contra Alexandrū expeditionē suscepit, Hyrcano iam non ualente ei resistere, & de muris Hierosolymorum reficiendis cogitante, quos Pompeius deiecerat. sed ab hoc conatu per Romanos cohibitus est. At Alexander peruagando regionē multos Iudaeos armauit: collectisq; propere decem armatorū millibus, & mille quingentis equitibus, munitionibus firmavit Alexandrium castellū iuxta Coreas situm, & Machaeruntē in finibus Arabū. contra eū uenit Gabinus, praemisso M. Antonio cum alijs ducibus. atq; ita Romani coniuncti cū Iudaeis in officio manētibus, quorū duces erāt Pitholaus & Malichus, assumptis etiā Antipatri auxilijs, occurrerunt Alexandro, sequente cū reliquo exercitu Gabinio. tū ille recepit se propius Hierosolyma, ubi cōserto praelio Romani occiderunt hostiū circiter tria millia: nec pauciores capti sunt. tum Gabinus ueniens ad Alexandrium inuitabat conclusos ad pacē, ueniā praeteritorū pollicendo. & cum multi hostium extra castellū stationē haberent, Romani eos adorti sunt, ubi multis caesis egregiā operā nauauit M. Antonius. Itaq; Gabinus relicta ad oppugnationem parte exercitus, ipse reliquā Iudaeā perlustrabat: & quotquot inueniebat urbes

urbes dirutas, ædificari iubebat. atq; hoc pacto instauratæ sunt, Samaria, Azotus, Scythopolis, Anthedon, Raphia, Dora, Marissa, Gaza, & aliæ nō pau-
 cæ: idq; mandante Gabinio, quarum posthac habitatio tuta permanfit, cum
 XI antè longo tempore desertæ fuissent. His ita per regionem dispositis, reuer-
 titur ad Alexandrium: & cum intenderetur oppugnatio, per legatos ueniā pe-
 tijt Alexander, offerens castella Hyrcaniam & Machærunte, & postremo Ale-
 xandriū: quæ Gabinius diruit. Cumq; Alexandri mater ad eum uenisset, quæ
 Romanis fauebat, marito eius & reliquis liberis Romæ asseruatis, impetrauit
 ab eo quicquid petijt. moxq; dispositis eius rebus, deduxit Hyrcanum Hiero-
 solyma, curaturū templū & suum sacerdotium. deinde constitutis quinq; iuri-
 dicis conuentibus, in totidem æquales partes totam prouinciam distribuit:
 ita ut alij iura peterent Hierosolyma, alij Gadara, Amathuntem alij: quarti ue-
 rò Hierichuntem, quinti Saphoram, quod est Galilææ oppidum, sicq; libera-
 ti dominis sub optimatū gubernatione degebant.

*Aristobulus Romæ uinculis elapsus, rursus in Iudæa captus à Gabinio, Ro-
 mam remittitur.* Cap. XL

XII

ÆTERVM cum Aristobulus Roma profugus, reuersus esset in Iu-
 dæam, & conaretur Alexandrium recens dirutum denuo munire,
 Gabinius misit eò milites ducibus Sisenna, Antonio, & Seruilio,
 qui eum locum occupari non sinerent, & darent operam ut ipsum
 comprehēderent. nam multi Iudæorum ad eum propter nominis celebritatē
 confluebant, nouarū rerum auidi: siquidem & Pitholaus Hierosolymorum
 præfectus cum mille armatis ad eum transfugit. alioqui in eo confluxu multi
 fuere non satis armis instructi. Aristobulus uero uolēs occupare Machærun-
 tem, tales dimisit ut inutiles ad moliendū aliquid, assumptisq; tantum arma-
 torum octo millibus, illuc contendit. quos assecuti Romani uicerunt egregie.
 quamuis enim repugnantes aliquantisper, impressione facta coegerunt terga
 uertere, occisis eorum circiter quinq; millibus. reliqui uerò dissipati, ut quis-
 que potuit salutē sibi quæsuerūt. Aristobulus tamē plus mille secū trahēs per-
 fugit Machærunte: muniebatq; id castrū, & quāuis rebus afflictis, bene spera-
 re nō destitit. Sed nō ultra biduū sustinere potuit oppugnationē, & multis ac-
 ceptis uulnerib. captiuus cum Antigono filio, qui ei fugæ comes fuerat, ad Ga-
 binium adductus est. atq; ita reflante fortuna rursus remissus Romā, in uin-
 culis est habitus, postq; regno & pontificatu potitus est annis tribus cū dimi-
 dio, uir in ea dignitate magnificus & magnanimus. Liberos tamē eius dimisit
 senatus, cū ex Gabinij literis cognouisset, promissum hoc eorū matri, dum ca-
 stella traderet: qui mox in Iudæam reuersi sunt. Porro Gabinio paranti expe-
 ditionē in Parthos, & iam Euphratē trañcienti, mutata sentētia uisum est Pro-
 lemæū in Ægyptū reducere, sicut aliās indicatū est. In hac quoq; expeditione
 ab Antipatro adiutus est frumento, armis, & pecunijs: & illius cōsilio Iudæi
 qui Pelusiū accolunt, cū custodes Ægypti aditus, in societate pertracti sunt.
 Cæterū reuersus ex Ægypto, deprehēdit Syriā laborare dissidijs & tumultis-
 bus. Aristobuli em̄ filius Alexāder, denuo inuasit per uim principatu, multos
 Iudæorū ad defectionē impulit. collectoq; magno exercitu regionē obeūdo,
 interficiebat Romanos quotquot adipisci potuit, reliquos in montē Garizim
 compul-

compulsos obsedit. Gabinus uero hoc in statu Syriam offendens, Antipatrum propter notam uiri prudentiam premitit ad tumultuatores, si forte posset ad saniorē mentem reductis persuadere ut meliora sequantur consilia: quod ille sedulo fecit, & multos reduxit ad officiū. Alexandro uero potiri non potuit. is enim habens secum xxx ludæorum millia, ausus est occurrere Gabinio, & collatis signis decernere ad montem Itabyrium: quo praelio desiderata sunt ex acie Iudaica x millia. Tum uictor constitutis Hierosolymitanis rebus ex Antipatri sententia, contra Nabataeos profectus, hos quoque profligat uno praelio. nobiles etiam Parthos Mithridatem & Orsanem ad se profugos remisit, sparso rumore quod aufugissent in patriam: tantisque rebus gestis Romam reuertens Crasso provinciam tradidit. De his autem Pompeij & Gabinij contra Iudæos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus & Strabo Cappadox, nihil ab altero discrepans.

Crassi contra Parthos ducentis per Iudeam iter, & sacrilegium.

Cap: XII.

XIII

CRASSVS autem expeditionem contra Parthos parans in Iudæam peruenit, & pecuniam sacram quam Pompeius non attigerat, duomillia talentorum abstulit, totoque reliquo auro, cuius summa accedebat ad octo talentorum millia, templum spoliauit. Tulit etiam trabem ex auro solidam, trecentas minas pendentem. Mina autem apud nos constat duabus libris cum dimidia. Hanc trabem ei tradidit sacerdos sacri thesauri custos Eleazarus, non præ malitia (nam erat uir bonus & iustus) sed cum concredita haberet aulæorum templi custodiam, ex hac trabe pendentium, quorum admiranda pulchritudo erat & apparatus preciosissimus: uideretque Crassum totum esse in colligendo auro, timens omnibus templi ornamentis, trabem hanc redemptionem pro omnibus ei dedit: cum prius eum iureiurando obstrinxisset, nihil aliud loco moturum, contentum eò quod ipse traderet, æstimatum plurimis aureorum millibus. Hæc trabs inserta erat trabi cauæ ligneæ, quod cæteris omnibus ignotum solus sciebat Eleazarus. Crassus tamen & hæc pro reliquo templi auro accepit, & mox uiolato iureiurando totum quantum intus erat egessit. Nec est mirandum tantas diuitias in nostro templo fuisse, cuius deum cum omnes ubique terrarum Iudæi uenerentur ac colant, tam ex Europa quam ex Asia longo tempore huc eas contulerant. Nec ad iactationem conficta est prædicta summa, nec caret testibus: sed cum alij multi, tum Strabo Cappadox attestatur nobis his uerbis: Mithridates autem misit in Cōsulam qui afferrent sibi inde pecuniam, quam Cleopatra regina ibi deposuerat, & Iudæorum octingenta talenta. Nobis autem nulla est publica pecunia, præter hanc deo sacram: & satis apparet, quod hanc Iudæi ex Asia in Coum deportauerant metu belli Mithridatici. Non est enim uerisimile, eos qui Iudæam habitabant, habentes urbem adeo munitam & templum, pecunias in Coum misisse. Sed nec Alexandrinos Iudæos hoc fecisse est credibile, quibus nihil erat à Mithridate periculi. Idem Strabo alibi testatur Syllam quo tempore in Græciam traiecit, gesturus bellum contra Mithridatem & Lucillum, misisse Cyrenem agitatum seditionibus gentis nostræ, quæ orbem terrarum repleuerit. sic enim scribit: quatuor erant genera in Cyrenensium urbe, ciues, agricolæ, inquilini, & quarti Iudæi, hoc iam in omnes urbes subrepsit, Ioseph.

I

nec

nec est facile inuenire locum in orbe habitabili, quem recepta semel non obtrineat. nam & Ægyptus & Cyrene, utpote eisdē solitæ parere dominis, aliæq; multæ regiones horū ritus admiserunt: aluntq; congregationes ludæorum maximas, tēpore coalitas, & utentes institutis domesticis. Per Ægyptum sanē etiā coloniæ sunt eius gētis, absq; eo q; Alexandrinæ urbis magna pars eis assignata est. habet etiā propriū magistratū qui suæ gentis res administret, & controuersias ex iure dirimat, & cōtractus atq; pacta rata habeat, nō aliter q; sit in absoluta republica. Inualuit itaq; hæc gens in Ægypto, eo q; antiquitus originē inde habeat, & facile migretur eō propter uicinitatē. In Cyrenaicam uerō regionē inde transijt ut conterminā, quēadmodū etiā ludæa est, uel potius partē olim regni Ægyptij. Hæc Strabo. Cæterū Crassus rebus arbitratus suo cōpositis, Parthorū ditionem inuasit: ubi cum omnib. copijs perijt: sicut aliās narratū est. Calsius autē in Syriā refugiēs occupata ea resistebat Parthis, propter recentē uictoriā excursantibus: & cum uenisset Tyrū, inuisit etiā ludæam. Vbi Tarichæas primo impetu cepit, & ferrē xxx millia captiuorum abduxit. Pitholaū quoq; qui Aristobuli partes fouebat interfecit hortāte Antipatro, qui plurimū apud eū poterat, & maximā inter Idumæos auctoritatem habuit. apud quos duxit uxorē illustri inter Arabas loco natā, Cypron nomine, ex qua quatuor ei nati sunt filij, Phasaelus, & Herodes qui postea regnauit, & Iosephus atq; Pheroras, & filia Salome. Hic Antipater etiā alios dynastas hospitio sibi coniunxit & amicitia, sed maxime Arabem, apud quem & liberos deposuit, dum bellum cōtra Aristobulū gereret. At Calsius reparatis copijs ad Euphratem se contulit, ibiq; Parthis se opposuit, quēadmodum & ab alijs scriptoribus est memoriæ proditum.

Pompeij fuga in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam.

Cap. XIII.

XIII

LIQVANTO autem post Cæsar occupata Roma, & Pompeio unā cū senatu ultra mare Ionij fugato, solutū uinculis Aristobulū decreuit in Syriā mittere, additis ei duabus legionib. quo facilius ordinaret prouinciā. sed is breui frustratus est sua spe, quā ex accepta à Cæsare potestate cōceperat, à Pōpeianis ueneno sublatus, & à Cæsarianis funeratus. Corpus autē eius diu melle curatū iacuit, donec Antonius id in ludæā remissum mādauit reponi in regū cōditorijs. Scipio uero iussu Pōpeij securi percussit Alexandrū Aristobuli filiū, eo q; aliquādo cōtra Romanos rebellauerat, & hic quidē apud Antiochiā affectus est supplicio. fratres uerō eius ad se recepit Ptolemæus Mēneus dynasta Chalcidis, quæ sita est in mōte Libano. nā misso Philippione filio Ascalonē ad uxorē Aristobuli, iussit eā cū eo mittere ad se Antigonū filiū & filias, quarū alterius Alexādræ amore captus Philippio duxit eam coniugem. deinde uero occiso prius eo Ptolemæus ipse duxit Alexandram, & germanorum eius curam habere non destitit.

Cæsaris in Ægyptum expeditio, & quā fidelī ludæorum opera adiutus sit.

Cap. XIII.

XVI

OST Pompeij autē obitum & uictoriā Cæsaris, bellū ei gerenti in Ægypto multis in rebus usui fuit Antipater ludæorum gubernator, idq; mandato Hyrcani. Mithridate enim Pergameno addūcente auxilia, nec ualente transire per Pelusium, & circa Ascalonem herente, Antipater ei se adiunxit cum armatis ludæorū tribus millibus, egitq; cum

cum Arabum primatibus ut & ipsi uenirent auxilio: eiusque potissimum opera è tota Syria auxilia contracta sunt. nam certatim opem tulerunt Cæsari Iamblichus dynasta & Ptolemæus eius filius, & Tholomæus Sohemii filius Libanum montem incolens, & urbes penè uniuersæ. Mithridates uero motus è Syria castris peruenit Pelusium, & non receptus ab eius loci hominibus urbem oppugnauit. Vbi præcipuam operam nauauit Antipater, primusque deiecta quadam muri parte, aditum cæteris irrumpentibus in urbem aperuit, & Pelusium quidem sic captum est. Antipatrum autem & Mithridatem properantes ad Cæsarem transitu arcebat Iudæi Aegyptij, qui regionem quæ Oniæ dicitur incolunt. Hos Antipater ut tribules in partes suas traduxit, maxime cum ostendisset Hyrcani pontificis literas, in quibus rogabantur, ut amicos se præberent Cæsari, eumque com meatibus iuuarent & rebus exercitui necessarijs. Qui moti autoritate Antipatri ac pontificis libenter paruerunt, quod ubi audiuerunt qui Memphim accolunt, & ipsi Mithridatem accersuerunt, & ille eò profectus hos quoque adiunxit suis partibus.

Antipatri res geste & cum Cæsare amicitia.

Cap. XV.

POST QUAM autem uentum est ad Delta quod uocant, cōfluxit cum hoste circa locum qui Castra Iudæorum dicitur. Curabat autem dextrum cornu Mithridates, sinistrum Antipater. In ea pugna Mithridatis cornu inclinatum est, uidebaturque cladem accepturum, nisi mature præter fluminis ripam accurrens cum suis Antipater, qui iam aduersarios profligauerat, exemptis socijs periculo, Aegyptios iam uincentes coegisset terga uertere: qui adeo fugientibus institit, ut castra quoque hostium caperet: aduocato etiam in prædæ partem Mithridate, quem insectando hostem longe à tergo reliquerat. Is ex suis octingentos desiderauit, Antipater non plus quinquaginta. Mithridates uero de his Cæsarem per literas certiore reddidit, ingenue fassus Antipatrum & salutis sibi causam fuisse & uictoriæ: ita ut Cæsar & tunc eum collaudauerit, & postea toto eo bello in rebus periculosissimis eius forti opera usus sit: in quibus certaminibus etiam uulnera accepit. Quamobrem finito tandem bello classe deuectus in Syriam Cæsar, magnos honores contulit, tum in Hyrcanum quem confirmauit in pontificatu, tum in Antipatrum quem ciuitate Romana & immunitate donauit. Nonnulli uero aiunt Hyrcanum ipsum huic expeditioni interfuisse, & in Aegyptum uenisse. Attestatur mihi Strabo Cappadox, ex autoritate Asinij sic scribens: Postquam Mithridates in Aegyptum inuasit, & cum eo Hyrcanus Iudæorum pontifex. Idem Strabo alibi ex autoritate Hypsicratis sic scribens: Mithridatem primò solum uenisse, accitum deinde ab eo Ascalonem gubernatorem Iudææ Antipatrum tria millia militum ei adiunxisse, & eiusdem hortatu cæteros dynastas sociâ arma contulisse. in hisque Hyrcanum pontificem. Hæc Strabo. Eodem tempore etiam Antigonus Aristobuli filius ad Cæsarem ueniens, questus est de patris infortunio, quod propter ipsum ueneno extinctus esset Aristobulus, & frater suus à Scipione securi percussus. rogabatque ut sui misereretur, paterno principatu eiectioni. Præterea Hyrcanum accusabat & Antipatrum, quod per uim principatum gentis gererent, nec abstinerent ab ipsius iniurijs. Antipater uero causam suam egit diluens obiecta crimina: Antigonomque seditionis & nouarum

Ioseph. I 2 rerum

rerū studiosum esse coarguit. cōmemorabat etiam quantū proximo bello laborasset pro Cæsare, ipsum uerborū suorum testem adducens. Aristobulum autē merito Romam uinctum pertractū, perpetuū hostem & inimicum pop. Romani. Fratrem uero huius conuictum latrocini debitas pœnas Scipioni dedisse, & non per iniuriam oppressum. Tum Cæsar oratione Antipatri motus, Hyrcanū pontificem declarauit, Antipatro dynastiam quamcunque ipse optaret obtulit, & procuratorem insuper Iudææ declarauit.

Cæsaris literæ & senatusconsulta de Iudeorum amicitia.

Cap. XVI.

XVII

HYRCANO uerò etiā patriæ mcenia restituere permisit, roganti hāc gratiam. iacebant enim usq; ad id tēpus, ex quo à Pompeio fuerant diruta. deditq; hac de re in urbem literas ad consules, ut decretum hoc scriberetur in Capitolio: cuius senatusconsulti exemplū sic habet: L. Valerius L. F. Pr. retulit ad senatum idibus Decembribus in æde Concordiæ. præsente L. Coponiō L. F. & C. Papirio Quirino, de his quæ Alexander Iasonis, Numenius Antiochi, Alexander Dorothei, legati Iudeorum, uiri optimi & socij nostri petierunt, renouantes ueterem erga populū Rom. beneuolentiam: qui phialam & clypeum ex auro argumentum societatis attulerunt, æstimationis aureorum L millium. & literas petierunt ad liberas ciuitates ac reges, ut per regiones eorū atq; portus secure possint iter facere. Placuit igitur senatui eos in amicitiam & societatem recipere, & omnia quæ petierunt concedere, & allatum clypeum accipere. Hæc acta sunt Hyrcani pontificatus & principatus anno nono, mense panemo. Quin & ab Atheniēsis honor habitus est Hyrcano, quæ situs beneficijs: miserunt que ad eum decretum scriptum in hanc sententiam. Sub iudice & sacerdote Dionysio Asdepiadis, panemi mensis luna uigesima, oblatum est ducibus decretum Atheniensium, Agathocle principe: de quo Eucles Menandri Alimusius scriba retulit Munychionis undecima, concilio iudicum facto in theatro: suffragia collegit Dorotheus summus sacerdos, & assessores ex populo. Dionysius Dionysij dixit: Quoniā Hyrcanus Alexandri pontifex Iudæorū ac ethnarcha perpetua tam publice q̃ priuatim ciues nostros beneuolentia prosequitur, nullam bene merendi occasionem prætermittens: & quotquot Atheniensium uel propter legationes, uel propter priuata negotia illuc deueniunt, acceptos comiter, deducendos etiam curat in reditu, idq; multorum constat testimonijs: uisum est nunc Theodosio Theodori referente, & populū de huius uiri uirtute cōmonefaciente, quā propensus sit ad benemerendū de nostris ciuibus, honorare hunc uirum uirtutis ergō corona aurea iuxta legem, ponere ei effigiem auream in templo Demi & Charitū: & pæconis uoce promulgari eam coronā in theatro Liberalibus dum nouæ tragœdiæ agūtur, & Panathenæis & Eleusinijs, & in gymnicijs certaminibus. Curæ que esse nostris ducibus, ut dum ille in amicitia nostra perseuerat, ut quicquid in honorē eius & gratiam pro fauore & meritis excogitauerimus, exequantur sedulo: quo perspicua sit omnib. populi nostri erga bonos uiros gratitudo ac beneuolentia, & huiusmodi honorib. plures ad benemerendū de nobis inuitentur. Eligi etiam legatos idoneos ex omni Atheniensium numero, qui ad illum decretū hoc perferant, hortenturq; ut acceptis his honorib. certet nobiscum beneficijs, & hæc

nus

nus de collatis a populo Rom. & Atheniensi in Hyrcanum honoribus.

Porro Cæsar ordinatis rebus Syriæ cum classe profectus est. Antipater autem deducto Cæsare in Syriam reuersus, ante omnia disiecta per Pompeium moenia restituit, & obeundo prouinciæ nouarum rerum cupidos compe-
scuit, tum minis agens tum consilijs. Fore enim, ut si Hyrcano contenti sint principe, feliciter degant fruendo suis quisque possessionibus. Sin nouas sibi spes polliceantur, & lucra ex rebus turbatis captent, se quidem pro præside habituros dominum, Hyrcanum uero pro rege tyrannum, tum Romanos atque Cæsarem acerbos hostes pro principibus. Hos enim nequaquam laturos mutari aliquid ex his quæ ipsi constituerint, atque his monitis ille regionem totam composuit.

*Antipater ex filijs suis Herodi Galilææ, Phasaelo Hierosolymorum regimen committit, & quod
Sex. Cæsar Herodem magnum ac illustrem reddidit. Cap. XVII.*

CUM Hyrcanum stupidum ac segnem animaduertisset, Phasaelum ex liberis suis natu maximum Hierosolymis & circūuici-
næ regionī ducem constituit, Herodi secundo Galilæam curandam cōmisit, etiam tum admodum adolescenti, nec excedenti annum quintumdecimū. quod tamen illi nihil obfuit, sed quia fuit generoso ingenio præditus, confestim occasionem inuenit quomodo posset uirtutem suam ostendere. Comprehensum enim Ezeciam primarium latronem, & cæterorum ducem, Syriæ fines incursare ac prædari solitum, affecit supplicio cum multis latronū socijs. quod eius factum magnam ei apud Syros conciliauit gratiam, nihil magis cupientes quàm repurgari tandem regionem à prædonibus. De-
cantabant igitur eum hoc nomine per uicos & oppida, ut autorem pacis & fruendi secure possessionibus. Quin & Sex. Cæsari per hoc factum innotuit, cognato magni Cæsaris & tum administratī Syriam. quapropter etiam Phasaelus excitatus est ad æmulationem fraternæ gloriæ, nolens uirtutis laude haberi inferior: nihilque magis studuit quàm gratosus esse apud Hierosolymitanum populum, omnia negotia publica per se obeundo, & in eis cum magna gratia uersando, nec abutendo potestate ad cuiusquam iniuriam. quo factum est ut Antipater haud secus quàm si rex esset à tota gente coleretur, & in tali haberetur honore, qualis non dedeceret dominum. nec tamen rebus tam secundis more cæterorum hominū deprauatus est, quo minus Hyrcano fidē seruaret atque amicitiam. Cæterū optimates Iudeorum uidentes eum cum filijs tantopere crescere, tam fauore gentis, quàm Hyrcani pecunijs & percipiendis ex Iudæa redditibus, maligne erga eum affecti erant. iam enim amicitiam cōtraxerat cum Romanis imperatoribus, & persuaso Hyrcano ut pecuniam eis mitteret, ipse huius muneris sibi usurpauit gratiam. Misit enim tanquam de proprio, & non quasi ab Hyrcano acceptam. Hęc Hyrcanus audiens adeo nihil curabat, ut gaudere etiam facto uideretur. Sed maxime terrebat Iudæorum primates uiolentum ac audax Herodis ingenium & tyrannidis cupidū, adeuntesque Hyrcanum aperte iam incusabāt Antipatrum. Quousque tandem dissimulabis quæ geruntur quotidie? an non uides Antipatrum cum filijs succinctos principatus opibus, tibi uero præter inane regni nomē nihil fieri reliquum? Sed caue ista nescias, ne uē te securū putes, incolumitatis tuæ atque re-

Ioseph.

I 3 gni

gni iuxtà negligēs. neq; enim procuratores tuos amplius agunt: noli falli hac opinione: sed iam ex professo dominationē exercent. nam Herodes Ezecliam cum plerisq; alijs interfecit, contemptis nostris legibus, quæ hominem quantumuis scelestū non sinunt affici supplicio, nisi prius damnatum ex sententia iudicū. iste uerò hoc ausus est, prius q̃ à te potestatē hanc acciperet. Tandem Hyrcanus his auditis motus est. accenderūt autē eius iram matres etiam eorū quos Herodes necauerat. nam hæ per singulos dies in tēplo non desinebant precibus suis tum regem tum populū obtundere, rogantes ut Herodes corā confessu iudiciū facti sui rationē cogeretur reddere. Permotus igitur his hominem ad iudicium & dicendam causam euocat. at ille præstò fuit, præmonitus tamē à patre, ut nō priuati more, sed cum comitatu ad se tuendum idoneo ueniret. Ergo ordinatis Galilææ rebus, quemadmodū existimabat sibi cōducere, mediocrē sed tamē sufficientē sibi manū adiunxit in itinere, ne uel Hyrcanum terreret si plures adduceret, uel ipse sine tutela subiret iudicij periculum. Quin & Sex. Cæsar præses Syriæ scripsit ad Hyrcanū ut eum absolueret, minis si cōtrā fecisset additis. Quod quidem facile ab illo impetratum est, nequa tristiore iudiciū sententia feriretur, quandoquidē amabat eum non secus atq; filium. Cumq; cōstitisset ante iudicium unā cum suis, omnes sunt attoniti, nec quisquam eorum qui absentem accusauerant, ausus est hiscere: sed hærebant inopes consilij. Tum unus quispiā Sameas nomine, uir iustus, & ob hoc inuictus terroribus, assurgens sic exorsus est: Equidem iudices, tu' que rex, nec ipse unq; uidi quenq; qui ad causam apud nos dicendā uocatus ad hūc modū cōparuerit, nec uos puto posse proferre huiusmodi quempiam: sed quisquis hæctenus apud hunc cōfessum iudicandū se præbuit, humilis uenit & habitu timentis periculū ac captantis misericordiā, atratus & promisso capillitio. at bonus iste Herodes cedis reus, & tam graui obnoxius crimini, adstat hic purpuratus & crine belle cōposito, cum armatis stipatoribus: ut si capitalē iuxta leges sentētiam in eum tulerimus, nobis mactatis ipse euadet illata ui legibus. Verū istī non succenseo q̃ maiorem incolumitatis suæ quā legum rationem habeat, sed uobis magis & regi qui hanc ei concessistis licentiā. Scitote tamen potentē esse deum, & q̃ iste quem nunc in Hyrcani gratiā legibus eripitis, & uos aliquando & regē ipsum puniet. Nec uanus fuit uates. nam Herodes regnū adeptus omnes illos iudices & regem quoq; sustulit, excepto uno Samea. hūc em̃ in honore habuit propter iustitiā, & quia pōst obsessa urbe ab Herode ac Sosio, admittēdi Herodē autor fuit populo, negans propter peccata eos posse dominationē illius effugere: sicut suo loco dicetur. Porro Hyrcanus animaduertēs iudices propensiores ad damnandū Herodē, rem in sequentē diem distulit, & clām eum admonuit, ut fuga sibi cōsuleret. non enim esse remediū aliud. atq; ira ille secessit Damascū, quasi regem fugiens: cumq; cōuenisset Sex. Cæsarē, & res suas in tuto collocasset, palām præ se tulit q̃ nō esset cōpariturus si denuo citaretur ad iudices. Illi uerò indignabātur, & conabātur Hyrcanū docere, q̃ in ipsius perniciē hæc omnia tenderēt: qui nō ignorabat quidē eos uera monere, sed nihil expedire poterat per ignauīā & amentiam. Cæterū cū Sex. Cæsar accepta pecunia Herodē præfecisset Cœlesyriæ, uehementer timuit ne ille cōtrā se duceret, nec eū sua fefellit opinio. Iratus em̃ quòd

quòd iussus sit causam dicere, ueniebat cū exercitu: sed patris ac fratris occur-
 su & precib. cohibitus est quo minus inuaderet Hierosolyma, placantiū eum
 & rogantiū, ut terruisse cōtentus, re ipsa læderet neminē, ne ue ulterius aduer-
 sus autorē suę dignitatis procederet. Debere etiā eum nō tam meminisse q̃ ci-
 tatus sit, q̃ q̃ absolutus etiā, & gratiā habere, q̃ nihil triste passus abierit in-
 columis. Cogitandū quoq̃ q̃ periculosa sit belli alea, & q̃ deus arbitrato suo
 his uel illis annuat uictoriā: atq̃ eo minus tū eam esse sperandā, quando non
 solū cōtra regē suum & altorē bellū moueat, uerū etiā benemeritū, ipse nulla
 affectus iniuria. nam si quid illi nūc obijciat, nō ipsius esse culpā, sed cōsultorū
 nō bonorū, qui ei opinionē crudelitatis cōciliēt. Paruit his monitis Herodes,
 ratus sufficere sibi ad futuras spes q̃ potentiā gēti declarauerit. atq̃ eo tum in
 statu res fuerūt Iudaicę. Cēterū Cēsar Romā reuersus expeditionē parabat XIX
 in Africā contra Scipionē & Catonē. tum Hyrcanus per legatos eū rogauit,
 ut cōfirmaret coeptā societate & amicitia. Nūc uidetur mihi operæ precii per
 censere omnes honores gēti nostræ à Romanis Imperatorib. habitos, & inita
 cū eis foedera, ut uniuersis notū sit, q̃ tam ab Europæ q̃ ab Asiæ regib. obser-
 uati fuerimus propter fidē ac fortitudinē. Quoniā autē multi nos odio habē-
 tes nō credūt de nobis Persicarū uel Macedonicarū rerū scriptorib. q̃ ea mo-
 numēta nō ita peruulgata sint, apud nostrates seruata & alios quosdā barba-
 ros, certe Romanorū decretis cōtradicare non poterunt. nam hæc & publice
 dedicata sunt in urbib. atq̃ etiā in Capitolio, & colūnis insculpta sunt æreis.
 Quin & Iul. Cēsar apud Alexandriā attestatus est Iudeis inscriptione colum-
 næ æræ, quod Alexandrinæ ciuitatis ius habeant. quare his argumentis usu-
 rus sum. apponā etiā senatuscōsulta & decreta Iulij Cæsaris, quæ ad Hyrcanū
 & nostrā gentē attinent. C. Iulius Cēsar Imp. & pont. max. dictator iterū, Si-
 doniorū magistratibus, senatui & pop. salutē. Si ualetis bene est, ego quidē &
 exercitus ualemus. Mitto uobis exemplū tabulæ, quæ ad Hyrcanū Alexātri
 filium, Iudæorū ethnarcham ac pontificē attinet, ut in publicis uestris monu-
 mētis reponatur, inscriptū græcis & latinis literis in ærea tabula. Est autē hoc.
 Iulius Cēsar Imp. iterū & pont. max. de cōsiliij sentētia decreui. Quoniā Hyr-
 canus Alexātri filius Iudæus & nunc & præteritis tēporibus, tam pace q̃ bel-
 lo bonā ac fidelem operā in nostris negotijs præstitit, sicut ei multi Imperato-
 res attestati sunt, & in proximo Alexādrino bello in auxiliū uenit cū m d mi-
 litibus, & ad Mithridatē à me missus uirtute celsit nemini: has ob causas Hyr-
 canū filiū Alexandri & eius liberos ethnarchas Iudæorū esse iubeo, & pon-
 tificatum Iudæorū perpetuo retinere more patrio, esseq̃ ipsum & filios eius
 nostros socios, & in amicorū nostrorum recipi numerū. Iura quoq̃ omnia pō-
 tificialia habere ipsum & filios decerno. & si qua controuersia exorta fuerit
 de Iudaica disciplina, iudiciū penes ipsum esse. ad hæc nec hyberna militi de-
 bere, nec pecunias ab eo exigi. C. Cæsaris cōsulis, placita, concessa, decreta, sic
 habēt: ut filij principatū gentis Iudæorū, & donata sibi loca possideāt: ut pōti-
 fex ipse ac ethnarcha Iudæorū iniuriā passis adsit: utq̃ ad Hyrcanū Alexātri
 filiū Iudæorū pontificē mittantur legati acturi de societate & amicitia. dedica-
 riq̃ ærēā tabulā hæc continentē in Capitolio, & apud Tyrū, Sidonem, Asca-
 lonā, in tēplis, inscriptā Romanis atq̃ Græcis literis: utq̃ hoc decretum apud

omnes omnium urbium quæstores ac magistratus publicetur, quo pro amicis habeantur, & legatis eorum hospitia præbeantur, & decreta hæc ad omnia loca mittantur. C. Cæsar, Imperator, dictator, consul, honoris, uirtutis & benignitatis causa, concessit in commodum s. p. q. Romani, Hyrcanum Alexandri filium eiusq; filios pontifices ac sacerdotes esse Hierosolymorum totiusq; gentis, iure quo & maiores eorū hoc sacerdotium gesserunt. C. Cæsar quintū Cos. decreuit habere & munire Hierosolymorū urbem, & gubernare eam Hyrcanū filium Alexandri pontificem Iudæorum ac ethnarcham secundum suam uoluntatem, & ut Iudæis secūdo locationis anno de redditibus eorum subducant, immunes que sint ab angarijs & uestigalibus. C. Cæsar Imp. iterum, statuit ut singulis annis tributa pendant Hierosolymitani pro sua ciuitate, Ioppe excepta, absq; anno septimo quem Sabbaticum nominant, quoniam in eo neq; fructus arborum colligunt neq; seminant: utq; in Sidone secundo quoq; anno tributū reddant quartam partem satorum: & ad hæc Hyrcano eiusq; filijs decimas persoluant, sicut hætenus eorū maioribus. Ut que nullus uel præses uel dux uel legatus in finibus Iudæorum auxilia colligat: ne uel militibus liceat pecunias ab his exigere, uel hybernorum uel quocunque alio nomine: sed sint immunes ab omnibus molestationibus. Quæcūq; etiam postea parauerunt uel emerunt, his omnibus fruantur. Ioppen præterea quā ab initio habuerunt Iudæi dum in populi Rom. amicitiam reciperentur, placere ipsorum esse quemadmodum antea. Tributa quoq; eius oppidi habere Hyrcanum Alexandri filium cum suis filijs, tam ab eius agri aratoribus, quā uestigalium portus nomine, & eorum quæ Sidonē exportantur, annua modiorum **xxm̄dclxxv.** excepto anno septimo quem uocant Sabbaticum, in quo neq; arant, neq; de arboribus fructus colligunt. Vicos item quos in Magno campo Hyrcanus & sui maiores ante eū possederunt, placet senatui eundem Hyrcanum & Iudæos etiam nunc habere, iure quo & antea habuerunt. Manere etiam iura quæ ab initio inter Iudæos & eorum pontifices fuerant, & quæcunque beneficia à s. p. q. r. concessa. Præterea eodem iure licere illis uti & in Lydda. Loca etiam, agros, habitationes. quas pro amicitia reges Syriæ ac Phœnices per donationem populi Rom. possederant, placere senatui ut Hyrcanus Iudæorū ethnarcha habeat. esseq; ius Hyrcano eiusq; filijs & legatis ab eo missis ludos & gladiatores spectandi inter senatores sedentibus. Utq; quotiescunque postulauerint à dictatore aut magistro equitum in senatum introducantur, & responsum eis omnibus intra decem dies reddatur, si quid à senatu decretum fuerit. C. Cæsar Imp. **iiii.** Cos. v. perpetuus dictator, huiusmodi uerba fecit de iure Hyrcani Alexandri filij pontificis Iudæorum ac ethnarchæ. Quandoquidem mei antecessores Imperatores testimonium reddiderunt Hyrcano Iudæorum pontifici Iudæisq; tam in prouincijs quā apud s. p. q. r. & hoc nomine s. p. q. r. ei gratias egit, æquum est nos quoque horū meminisse, & dare operam ut Hyrcano ac Iudæorum genti filijsq; Hyrcani à s. p. q. r. pro suo erga nos fauore gratiæ referantur. C. Iul. Cos. Parianorum magistratibus s. p. q. r. Sal. Accesserunt me in Delo Iudæi & quidā de colonijs Iudægorū, præsentib. etiā uestris legatis, & indicauerūt mihi decretū, quo uetatis eos uti patrijs sacrificijs & ritib. mihi uero non placet talia decreta aduersus

uersus amicos nostros & socios fieri, uetariq; eos uiuere suis moribus, & conferre pecunias in epulas ac sacrificia, quandoquidem nec Romæ hæc facere uerantur. Nam C. Cæsar Cos. in edicto quo interdixit in urbe sodalitia, hos solos neq; pecunias conferre, neq; conuiuia parare uetuit. Ego quoque cum alia sodalitia interdixerim, hos solos sino iuxta patrios mores ac leges conuenire. Quapropter æquum est etiam uos si quod decretum fecistis contra amicos nostros & socios, id abrogare propter eorum uirtutem, & erga nos beneuolentiam. Post mortem autem Cæsaris M. Antonius, P. Dolabella Coss. aduocato senatu & introductis Hyrcani legatis, retulerunt de eorum postulatis, & amicitiam cum eis renouauerunt, & quicquid petierunt senatusconsulto eis decretum est. Dolabella etiam acceptis ab Hyrcano literis scripsit per uniuersam Asiam, & primæ eius præuinciae ciuitati Ephesiorum, in hunc modum. Dolabella Imperator Ephesiorum magistratibus s. p. q. Sal. Alexander filius Theodori, legatus Hyrcani pontificis ac ethnarchæ Iudæorum, mihi retulit de ciuibus suis quod militare non possint, eo quod neq; arma gestare, neque iter facere eis fas sit diebus sabbatis, neque uictum more patrio possent sibi querere. Quamobrem ego quoq; quemadmodum alij ante me Imperatores immunes eos uolo à militia, permittoq; ut patrijs utantur moribus, conuenientes sacrorum causa sicut leges eorum postulant, & conferentes in offerenda templo sacrificia. uoloq; ut hæc ipsa scribatis per urbes præuinciae singulas. Atq; ita Dolabella Hyrcano per literas rogati gratificatus est. L. autem Lentulus Cos. pro sententia dixit: Iudæos ciues Romanos templa Iudæica habentes & facientes, Ephesi pro tribunali religionis ergo esse immunes à militia pronunciaui duodecimo calendas Octobreis. Multa itaque extant & alia huiusmodi senatusconsulta & Imperatorum decreta ad Hyrcanum & gentem nostram aliasq; urbes, & rescripta de iure nostro ad præuinciarum præfides, de quibus propter hæc quæ hoc loco inferuimus credere facile est his, qui nostra scripta candide lecturi sunt. Quando enim tam manifesta argumenta exhibuimus nostræ cum populo Romano amicitiae, ostensis æreis columnis & tabulis in Capitolio nunc usque durantibus, duraturisq; in posterum, omnia hic apponere superuacaneum ac molestum duximus, existimantes neminem fore tam difficilem, ut de re tot decretis comprobata dubitet, ac non potius ex his etiam de cæteris coniecturam faciat nos uera dicere. Satis ergo iam declarata sit, quæ per ea tempora nobis cum populo Romano intercessit amicitia & societas. Incidit autem eisdem temporibus tumultus in Syria ex causa huiusmodi. Cecilius Bassus unus è Pompeianis per insidias interfecto Sexto Cæsare ipse occupauit præuinciam cum legionibus. Quo facto magnum bellum exortum est circa Apamiam, Cæsarianis ducibus contra eum uenientibus cum equestribus ac pedestribus copijs: ad quos & Antipater misit auxilia cum filijs, memor beneficiorum acceptorum à Cæsare, ideoque repetendas poenas ab eius interfectore iustum existimans. Id bellum dum trahitur, Marcus uenit Sexti successor, & interim Cæsar ab his qui cum Cassio & Bruto coniurauerant in senatu occiditur, exactis in principatu suo tribus annis cum dimidio, sicut & ab alijs scriptoribus memoriae proditum est.

Cassius

Cassius afflictis Iudeis insuper octingenta talenta ab eis exigit.

Cap.

XVIII.

XX

BELLO deinde ciuili post cædem Cæsaris exorto, cōsularibus alijs alio discurrentibus ad parandos exercitus, Cassius in Syriam uenit, occupaturus eum qui circa Apamiam erat exercitū: solutaq; obsidione tam Marcum q̃ Bassum in suas partes pertraxit: obeundoq; ciuitates comparabat arma & milites, tributa etiam exigendo graua. sed maxime Iudæam afflixit, plus quàm septingētis argenti talentis imperatis. Tum Antipater res ubiq; turbatas uidens, partem eius pecuniæ duobus filijs exigendam cōmittit, partē Malicho sibi parū amico, partem quibusdam alijs: & primus Herodes ex Galilæa quantū imperatū erat afferens, maximā apud Cassium gratiā inijt, prudens enim illi uidebatur consiliū, iam tum Romanorum alieno sumptu captare beneuolentiam. Sub alijs autem procuratoribus ipsæ ciuitates uenum dabantur unā cum suis habitatoribus: quarū quatuor erant præcipuæ, Gophna, Emaus, Lydda, Thamna. nam earum plebes Cassius hastæ subiecit. adeo autem exacerbatus erat, ut etiam Malichū interfecturus fuerit, nisi Hyrcanus per Antipatrū centum talentis de suo missis, furorem eius lenisset. At ille post Cassij discessum maxime insidiatus est Antipatro, per huius mortem Hyrcani dominationi securitatē se paraturū existimans. nec tamen latuerunt Antipatrū eius cōsilia. nam cum hoc sensisset, ultra Iordanē profectus copias colligebat tum ex indigenis, tum ex Arabibus. Verum Malichus uir callidus inficiabatur insidias, deierans apud Antipatrū & filios, quod Phasaëlo Hierosolymorum præsidium tenente, Herode uero habente armorum custodiam, ne in mentem quidē sibi unquam tale aliquid uenerit. & uidens non succedere quod proposuerat, reconciliatus est Antipatro, Marco Syriæ præsidente. qui postq; intellexit res nouas in Iudæa molitum Malichū, minimum abfuit, quin eum interficeret, quem tamen Antipatri precibus donauit incolumem.

Malichus per insidias Antipatrum ueneno tollit.

Cap.

XIX.

SED Antipater imprudens seruauit Malichū ut se perderet. nam Cassius & Marcus coacto exercitu Herodem totius Cœlesyriæ ducem fecerunt, attributis ei naualibus, equestribus, & pedestribus copijs, regnū etiam polliciti post finitum bellum, quod tum gerebant contra Antonium & iuniorē Cæsarem. Malichus uero tum maxime timens Antipatrum, decreuit e medio tollere. corrupto que pincerna Hyrcani, apud quem ambo epulabantur, ueneno necauit hominem, & assumpta armatorū manu suscepit ciuitatis gubernacula. Cæterū postquā Herodi ac Phasaëlo innotuerunt struētæ in parentē insidiæ, indignantibus illis Malichus strenue pernegauit omnia. atq; hic fuit finis Antipatri, uiri iusti ac p̃j, & patriæ amātissimi. Ex filijs aut alter Herodes confestim uolebat patris mortē ulcisci, & cum exercitu aggredi Malichū: sed Phasaëlo grandiori magis placuit dolo circumuenire hominem, ne uideretur ciuile bellum incipere. itaq; accepta Malichi satisfactione simulauit se credere, non esse illū paternæ necis consciū: sc̃q; uertit ad excolendum monumentū quod patri struxerat. Interim Herodes ueniens Samariam, eamq; nimis afflictam offendens, refouere eam cœpit, & iura reddendo controuersias ciuium dirimere. non multo autem post instante Hierosolymis festo, & ipse uenit in urbem cum militibus: quem Malichus metuēs Hyrcano

cano suasisit ne eū intrare permetteret : id quod Hyrcanus fecit, prætexens ne-
fas esse sanctis populi ceremonijs profanam turbā superinducere. at Herodes
contempta obnunciatione noctu urbē ingressus est, & Malichū uehementer
perterruit. at ille solitarū artiū non immemor, palām lacrymabundus conque-
rebatur de Antipatri tanquam amici interitu, clām uerò parabat sibi satellitiū.
quare uisum est Herodis amicis simulationem hanc non coarguere, sed ad ui-
tandam suspicionem uicissim comiter tractare Malichum.

Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit.

Cap. XX.

ATTAMEN Cassio de patris obitu significauit per literas: & ille qui nō
ignorabat mores Malichi, rescripsit ut ulcisceretur parētis iniuriam:
clām etiā mandauit Tribunis apud Tyrū agētibus, ut adessent Hero-
dis iustis conatibus. Cumq; capta à Cassio Laodicia, simul ad eum iter facerēt
afferentes coronas & pecuniā, Herodes expectabat daturum esse illic poenas
Malichū. at ille circa Tyrū Phoenices suspicione concepta, maiora moliri co-
gitauit: & quia filius eius obses in ea urbe seruabatur, decreuit eam ingredi, &
furtim illū in Iudæā abducere: & occupato cōtra Antoniū Cassio, gente ad de-
fectionē concitata, sibi ipsi principatū eius acquirere. Sed cōsilijs eius fortuna
aspicere noluit, & Herodes homo callidus intellecto eius proposito, præmis-
so famulo quasi ad parandā cœnam, quia comites omnes inuitauerat, re autē
uera ad tribunos, iussit eos Malicho cū pugionib. occurrere. illi uero egressi,
& nacti eum prope urbem in littore, confoderunt hominem. quo facto Hyr-
canus adeo est attonitus ut obmutuerit. tandē ægre ad se reuersus percontaba-
tur Herodē quid hoc rei esset, & quis interfecisset Malichū. & audito factū es-
se iussu Cassij, laudauit facinus. malū em̄ uirū fuisse, & insidiatorē patriæ. atq;
ita Malichus pro oppresso Antipatro poenā persoluit debitā. Porro Cassio
profecto ē Syria, apud Iudæā tumultus exoritur. Felix em̄ relictus cū militib.
Hierosolymis, in Phasaclū fecit impetū, & populus arma corripuit. Herodes
uero ad Fabiū profectus est Damasci præsidē, & uolēs fratri succurrere, mor-
bo præpeditus est: donec Phasaclus per se superato Felice, in turrim primum
cōpulsum, incolumitatem deinde pactū abire passus est. quamobrē mox cum
Hyrcano expostulauit grauiter, q; post accepta à se multa beneficia, inimicis
suis fauorē impenderet. nā frater Malichi tunc nō pauca castella occupauerat,
& inter cætera Masadā lōge munitissimū. Vt igitur cōualuit Herodes contra
hunc profectus, receptis omnibus castellis pactum incolumitatem dimisit.

*Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repentem He-
rodes profligatum ē Iudæa pellit.*

Cap. XXI.

ARISTOBULI autem filiū Antigonū, qui cōciliato sibi pecunijs Fa-
bio exercitū cōparauerat, Ptolemæus Mennæus adoptat propter
affinitatē. hunc etiā Marion adiuuabat, apud Tyrios ope Cassij ty-
rannidē adeptus, per Syriā quoq; tyrannidē exercens, dispositis in
ea præsidijs, atq; etiā in Galilæa cōtermina occupatis tribus arcibus. Sed has
omnes Herodes illō profectus recepit, & præsidiarios Tyrios clementer di-
misit, donatis ex his nōnullis propter beneuolentiā qua ciuitatem eorū pro-
sequebatur. His peractis occurrit Antigono, eum que prælio superat, & uix
extremos Iudææ fines ingressum inde profligat. Quamobrem reuertentem
Hiero-

Hierosolyma coronis tam Hyrcanus honorauit q̃ populus. Iam enim gener, per sponſionem aſcitus erat in Hyrcani familiam, quo libentius eius tutelam ſuſcepit, ducturus Alexandri Ariſtobulo geniti filiam, Hyrcani uero ex filia neptem, ex qua poſtea pater factus eſt filiorum trium, & duarum filiarum. Duxerat autem etiam antè uxorem è ſuis popularibus Dorem nomine, ex qua ſuſcepit Antipatrum filiorum natu maximum.

Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunijs eum ſibi conciliat, quo factum eſt ut ille accuſatores eius non admiferit. Cap. XXII.

CAETERVM Caſſio apud Philippos ab Antonio & Cæſare deuictus, Cæſar inde in Gallias, Antonius in Aſiam proficiſcitur. qui ubi peruenit in Bithyniam, omniũ gentiũ legationes habuit obuiã. Aderant & Iudæorum primates, Phafaelum & Herodem accuſaturi: quaſi in ſpeciem ſolum regnaret Hyrcanus, re autem uera tota poteſtas eſſet penes hos fratres. Herodem uero Antonius in magno honore habuit, qui ad obiecta diluenda uenerat, quo factum eſt ut ne ad colloquium quidem aduerſarios eius admiferit. id enim data pecunia Herodes impetrauerat. Progreſſo autè Ephreſum præſtò fuit legatio miſſa Hyrcani pontificis & gentis noſtræ publico nomine, afferens coronã auream, & rogans ut quos Iudæos Caſſius præter ius belli captiuos abduxerat, ſcriptis per prouincias literis in libertatẽ uindicaret: & agros per Caſſium ademptos genti reſtitueret. Quorũ poſtulatã Antonius æqua exiſtimãs, cõfeſtim ſcripſit Hyrcano & Iudæis, ſimulq̃ ad Tyrios miſit decretũ hanc ſententiam continens. M. Antonius Imp. Hyrcano pontifici ac ethnarchæ Iudæorũ ſalutem. Si ualetis bene eſt, ego & exercitus ualemus. Lyſimachus Pauſaniæ, Iosephus Mennæi, Alexander Theodori, legati apud Ephreſum me conuenientes, eandem quam prius Romæ legationem mihi expoſuerunt, & noua hac tuo ac gentis nomine diligenter perfuncti ſunt, declarantes quanta nos proſequaris beneuolentia. quare cognitã nõ tam ex uerbis q̃ ex operibus ueſtram amicitia, & mores cõpoſitos ac pios nõ cõplecti non poſſum. Ergo quoniam totam Aſiam aduerſarij noſtri ac pop. Rom. incurſauerunt, nec ſacratũs locis nec ciuitatib. parcentes, neq̃ iuſiurandum præſtitũ ſeruantes: non tam priuatũ noſtrum negotiũ agentes, quàm ſuſcepta deſenſione reipub. in diuini ſimul ac humani iuris uiolatores uindicauimus. Eorum enim facinus ſol ipſe auerſatus uidetur, & inuitis oculis ſpectaſſe perpetratum ſcelus in Cæſarem. Sed poſtquam impios eorum conatus excepit Macedonia, renouantes in eis locis priſcam gigantum audaciam, & agitatam furoribus maleſcientiam quam circa Philippos exercuerunt, occupatis opportunis locis & uſq̃ ad mare montiũ uallo permunitis, ut per unicam ceu portam pateret aditus, dijs ipſis eorum iniuſta molimina damnantibus uicimus. & Brutus cõpuſſus intra mœnia Philippenſium, obſeſſus que à nobis, addidit ſe Caſſio ſocium exitij. qui poſtquam meritas poenas dederũt, pace nos in poſterũ fruituros ſperamus, & Aſiam conquieturam à bellorum tumultibus. Iam em̃ noſtra opera uniuerſum Aſiæ corpus uelut è graui morbo colligere ſe incipit. Cum igitur etiam de te cum tua gente augendo ornamdoq̃ cogitem, curæ mihi erit quicquid in rem ueſtram fuerit. edictũ etiam oppidatim propoſui, ut quotquot uel liberi uel ſerui ſub haſta à C. Caſſio

Caſſia

Calsianis'ue uenundati sunt,libere dimittantur.Voloꝥ ut quę mea & Dolo-
bellę benignitate uobis concessa sunt, ea perpetuo rata sint. Tyrios quoque
iubeo ut iniuriam à uobis abstineant, & quicquid de ludæorum finibus occu-
pant,id totum restituant.Coronam autem quam misisti accepimus.Mar. An-
tonius Imp. Tyriorū magistratib. s. p. q. Sal. Renunciatū est mihi Ephesi ab
Hyrcani pontificis ac ethnarchę legis, agros ipsorum ditionis uos occu-
passe, idꝥ factum quo tempore nostri aduersarij tenuerunt eam prouinciam.
Quoniam igitur pro imperio bello suscepto, iustitię pietatiꝥ prospicientes
uindicauimus in ingratos ac perfidos, uolo etiam uobis pacem esse cum no-
stris socijs: & quicquid ab aduersarijs nostris accepistis, habere uos non per-
mittimus, sed iubemus uos prioribus dominis reddere.nemo em̃ eorum neꝥ
prouinciam à Senatu accepit, neꝥ exercitum, sed quę per uim corripuerunt,
largiti sunt ministris suę uolentię. quādo igitur illi meritas pœnas dederunt,
æquum censemus ut socij nostri ea quę ante habuerunt,nemine uetante, reti-
neant:uosꝥ si quos Hyrcani ludæorum ethnarchę agros, postquam C. Cas-
sius bellum illicitum in nostra prouincia mouit,occupastis,eos reddatis:ne'ue
ullam uim interponatis quo minus ad pristinos dominos redeant, quòd si ali-
quid iuris in eos pretenditis,ꝥ p̃ imum ad ea loca uenero integrum uobis e-
rit ius uestrum repetere, id quod etiam socijs nostris peræque integrum serua-
bimus.M. Antonius imperator Tyriorū magistratibus s. p. q. Salutem. Edi-
ctum meū ad uos misi,quod uolo curetis referri in publicas tabulas literis græ-
cis & latinis:& in loco aliquo conspicuo proponi,ut legi possit ab omnib.M.
Antonius Imp. ac triumuir dixit:Quoniam C. Cassius hoc perturbato rerum
statu alienam prouinciam & militem p̃sidiarium inuasit,& sociorum nostro-
rum facultates diripuit, & uastauit ludæorum gentem amicam populo Rom.
insolentia eius armis nostris perdomita,iudicjs atꝥ edictis quę ille perpetr-
auit corrigimus,ut ablata restituantur nostris socijs. & siue corpora ludæorum
siue bona diuendita sint, illa in libertatem,hęc ad pristinos reuertantur domi-
nos. qui uerò contra edictum hoc nostrum fecerit, pœnas daturus est: & qui
inobediencię conuicti fuerint, in eos pro rei dignitate animaduertere curabi-
mus. Eodem ferè exemplo Sidonijs, Antiochenis & Aradijs scripsit: ui-
sumꝥ est hoc loco etiam hęc inferere, argumento futura quanta prouidentia
nos dignatus sit Romanus populus.

*Antonius in Syriam prouinciam ueniens Herodem cum Phasaelo
tetrarchas constituit. Cap. XXIII.*

Post hæc autem in Siriam aduentante Antonio, Cleopatra in Cili-
cia facta illi obuiam, amoribus suis eum implicuit: quo tempore
rursum centum è ludæorum gente potentissimī uenerunt ad eum
ut accusarent Herodem unā cum suis, electo ad hoc eloquentissi-
mo quoque è suo numero. Iuuenem autem causam defendendam Messala sus-
cepit, assistente sibi etiam Hyrcano, qui iam socer factus fuerat. Antonius ue-
ro audita utraque parte apud Daphnen, sciscitatus est ex Hyrcano, utra pars
melius administraret rempublicam. Qui cum respondisset Herodem in hoc
præstantiorem esse, Antonius qui iam ante familiariter diligebat iuuenes pro-
pter paternum hospitium, quo tempore cum Gabinio agens patris eorum con-
Ioseph. K traxerat

XXI

traxerat amicitiam, hos ambos tetrarchas cōstituit, & Iudæorum eis committit gubernacula. Literas quoq; in hoc scripsit, & ex eorū aduersarijs xv cōiecit in uincula, occisurus etiam nisi intercessisset Herodis deprecatio: quam uis ne sic quidem cessauerunt à legatione reuerſi. Sed rursus mille uenerunt Tyrum, Antonium ibi præstolaturi, qui magnā pecunia iam corruptus à fratribus, imperauit eius loci magistratui, ut in Iudæorum legatos nouatores rerum animaduerneret, & Herodi adiutor esset ad principatum parandū. Herodes uero ante urbem diuersantes in littore accedens, hortatus est eos ut se subducerent: nam & Hyrcanus cum eis aderat: admonens quantum instaret periculū si contendere pergerent: quod illi contempserunt. moxq; erumpentes in eos Iudæi cum indigenis, partim trucidauerunt eos, partim fauciauerunt: reliqui uerò domum refugientes posthac quieuerunt. Populo uerò clamoribus agente cōtra Herodem, cōmotus ad iram Antonius iussit quos uinxerat interfici. Altero deinde anno Syriam occupauerunt Pacorus regis filius & Barzapharnes Parthorū satrapa: quo tēpore Ptolemæus Mennæi defunctus est. cuius in principatu successor filius Lysanias amicus factus est Antigono Aristobuli filio, conciliante satrapa qui multum apud eum poterat.

Parthi Antigonom Aristobuli filium in regnum reducunt.

Cap. XXIIII.

XXII

ANTIGONVS deinde mille talenta & quingentas mulieres daturum se Parthis est pollicitus, si ab Hyrcano in illum regnū transferrent, & Herodem unā cum suis interficerent, quæ tamen non dedit, sed Parthi nihilominus asserturi regnum Antigono, duxerunt uersus Iudæam exercitum, Pacorus per maritima, satrapa per mediterranea. Pacorum exduſerunt Tyrj, sed Sidonj ac Ptolemaidenses intromiserunt. Ille alam equitum in Iudæam speculatum præmisit, iussam etiam adiutare Antigonom. eos ducebat pincerna regius, & ipse Pacorus nomine. Adiungentibus autem se Antigono Iudæis Carmelum montem incolentibus, & paratis cum eo in hosticū inuadere, ille spem concepit posse se horum opera partem quandam regionis in potestatem redigere, quæ Drymœ uocabatur: & quibusdam eis occurrentibus peruaſerunt usq; Hierosolyma. Vbi adiungentibus se alijs iam multum aucti numero, aggressi sunt oppugnare regiam. moxq; ferentibus opem his qui fratrum partes sequebantur, & pugna in foro conferta, repulerunt hostem iuuenes: eoq; in templum cōpulso, miserunt armatos quosdam in propinquas ædes ut eis essent præsidio. in quos coortus populus, destitutos auxilio cum ipsis concremauit ædibus. quam iniuriam paulo post Herodes ultus est, aduersarios adortus prælio, & multis interfectis ex illorum numero. Cum que quotidianæ uelitationes inter eos fierent, hostes expectabant conuenturas è tota regione turbas ad pentecosten, quam uocant, festiuitatem. Quæ dies postquam illuxit, multa hominum millia circa templum congregata sunt, tam armatorum quàm inermium: qui & templum & urbem occupauerunt, excepta regia. hanc enim Herodes seruabat cum paucis militibus. eius murum Phasaëlus custodiebat: Herodes uerò cum suorum cohortibus erupit in hostem agentem in suburbio: & egregia pugna edita coegit multa millia terga uertere, fugientia partim in urbem, partim in templum, partim etiam intra uallum quoddam in propinquo positum, in ea pugna & Phasaëlus

faelus adiuuit nonnihil. Pacorus autem Parthorum dux cū paucis equitibus rogante Antigono in urbem ingressus est, prætextu quidem quasi seditionis compescendæ gratia, sed reuera principatū illi astruere cupiens. quin postq̃ à Phasaelo occurrente exceptus est hospitio, suavit ei ut legatus iret ad Barzapharnem, insidias hoc pacto instruens. ille nihil suspicatus paruit, non probante hoc factū Herode propter Barbarorum perfidiam, hortanteq̃ ut potius Pacorum & alios ad se uenientes opprimeret. Itaq̃ profecti sunt in eam legationē Hyrcanus atq̃ Phasaelus: & Pacorus relictis apud Herodē ducens equitibus, ac decem liberis quos uocant, legatos deduxit. Vt uero in Galilæam uentū est, armati eis occurrunt qui illis oppidis præerant: & Barzapharnes primum alacriter eos excipit donatq̃ muneribus: deinde struere insidias incipit. Phasaelus uero cum suo comitatu deductus est in propinquum iuxta mare diuersoriū. Vbi audito q̃ Antigonus mille talenta & quingentas mulieres Parthis esset pollicitus, suspectos iam habuerunt barbaros. quidam etiam nunciauit, noctu illis parari insidias, & clam adhiberi custodiam. Et certè cepissent eos, nisi expectassent donec relictī Hierosolymi Parthi Herodem caperent, ne his sublati ille præsentens effugeret. id quod uerū esse mox apparuit, conspectis custodibus. quare non desuerunt qui hortarentur Phasaelū, ut nihil amplius expectans conscenso equo se inde proriperet, præcipue Ofilius, qui id secretū cognouerat è Saramalla Syrorum tunc ditissimo, & naues ad fugam offerebat. nam non longe mare aberat. at ille Hyrcanum & fratrem Herodem nolebat in periculo relinquere: sed accedens Barzapharnem negabat eum recte facere, qui agigaret eiusmodi consilia. Si enim pecunijs opus habeat, plures accepturum à se q̃ ab Antigono: & alioquin turpe esse legatos suam fidē secutos insontes interficere. At barbarus hæc audiens deierabat nō esse uera, & inanibus eum turbare suspicionibus: moxq̃ ad Pacorum abiit.

Parthi Hyrcanum & Phasaelum captiuos abducunt.

Cap. XXV.

Quo profecto statim Parthorum quidam iniecerunt uincula Hyrcano & Phasaelo, multum detestanti eorum periurium. ad Herodem autem missus eunuchus mandatum habebat, ut productum extra muros comprehenderet. Phasaelus uero miserat nuncios, qui indicarent Parthorum perfidiam: quos quoniam hostes interceperant, Herodes re cognita Pacorum adiit & Parthorum potentissimos, quasi aliorum dominos. qui cū scirent omnia, dolose dissimulabant: aiebantq̃ oportere eum cum ipsis progressum extra regiam occurrere literarum latoribus: nondum enim eos esse comprehensos ab aduersarijs, sed aduentare significaturos quàm bene Phasaelo successerit. id Herodes non credidit, ut qui ex alijs de fratre capto audierat. quam eius suspicionem augebat Hyrcani filia, cuius filia ipsi desponsa erat: huius monitis, licet alijs contemnentibus libenter parebat, utpote mulieris cordatissimæ. Interim dum Parthi quid faciendum sit consultant, quod non placeret aperte tantum uirum aggredi, & rem in sequentem diem differunt, Herodes animaduersa eorum trepidatione, & magis etiam permotus nuncio de intercepto à Parthis fratre, ut cuncq̃ negarent alijs, appetente uespera decreuit ad fugam uti hac opportunitate temporis, neque diutius inter hostes cunctari in rebus tam dubijs. Assumpto igitur armatorum quos circa se Ioseph.

K 2 habes

habebat subsidio, & impositis in iumēta mulieribus, matre & sorore, & sponsa sua Alexandri filia nepte Aristobuli, matreꝑ sponsæ Hyrcani filia, & fratre natu minimo, famulitioꝑ ac reliqua turba comitū, properabat uersus Idumęā inscijs hostibus: ex quib. nemo erat tam ferreus, qui nō tali rerū facie commotus fuisset ad misericordiā, foeminis infantulos suos trahentibus, & cū lacrymis ac eiulatu relinquentib. patriam, & uinctos amicos, nec de se meliora sperantibus. Verū Herodes obdurato cōtra sæuientē fortunam pectore, & ipse præsenti erat animo, & comites inter eundū singillatim accedens hortabatur ne mœrori succumberent. hunc enim fugæ officere, in qua sola salutis spes sit reposita. quib. uerbis accensi conabantur calamitati resistere, interim minimū abfuit quin ipse sibi manus inferret, euerso uehiculo & matre adducta in mortis periculum: adeo & casus hic eum terruit, & metus ne inter has moras superueniret hostis insequens. iamꝑ gladiū strinxerat uolens se percutere, cū interuentu proximorum est prohibitus, obtestantiū ne suos inimicorum iniurijs relinqueret. necꝑ enim esse uiri fortis, se uno in libertatē asserto amicos cōtemnere. partim igitur ui, partim pudore coactus desistere ab incepto facinore, refota matre, & pro tēpore adhibitis remedijs, pergebat institutum cursum petens castellū Massadam ꝑ maximis cōpendijs. in quo itinere nō semel impugnatus à Parthis persecutoribus, semper uictor discessit. Imò ne ludæi quidem eo fugiente quieuerunt, sed sexagesimo ab urbe stadio illū aggressi in pugnā pertraxerūt. quibus uictis & profligatis, quasi nō ex necessitate, sed multo ante præparatus cōfluxisset: in eo loco ubi ludæos uicit, postꝑ regno potitus est regiam condidit cum primis memorabilē, adiuncto etiā oppido, quod Herodiū uocari uoluit. Postea uerò ꝑ ad Resfam uicū Idumææ peruenit, occurrit ei frater Iosephus: ubi consultatum est inter eos quid facto opus esset, cum tantam turbam secū traherent, etiam absꝑ milite conductitio: Massada uerò, ad quod castellū decretū erat confugere, tantam multitudinem non caperet. Maiorē igitur partē dimisit, numero supra nouē millia, iussis alijs aliās per Idumæam salutem sibi quærere, additoꝑ uiatico: expeditioribus autem quibusque, & suis intimis necessitudinibus assumptis in castellum ingressus est: depositisꝑ ibi cum suo comitatu mulieribus, quorum omnium numerus ad octingentos pertingebat, quod ibi & frumentum & aqua & reliqua omnia necessaria suppeterent, ipse properauit ad Petram Arabiæ. Cæterum ubi dies illuxit, reliqua quidem omnia Hierosolymitanorū bona direpta sunt per Parthos unā cum ipsa regia, sola Hyrcani pecunia, circiter trecenta talenta, intacta remāsit. Herodis etiam facultatū magna pars euasit, præsertim quas ille mature prouidens in Idumæam deportandas curauerat. Nec contenti Parthi urbis direptione, egressi agrum quoque late populati sunt, & Marisam urbē opulentam euerterunt. atꝑ ita Antigonus in ludæam à rege Parthorum reductus, Hyrcanum & Phasaelum uinctos accepit. Vehementer autem tristatus est, quod mulieres effugissent, quas Parthis tradere constituerat, & unā cum pecunia daturum se promiserat. Veritus deinde, ne populi fauore Hyrcanus in regnum restitueretur, qui à Parthis asseruabatur, amputauit ei auriculas, hoc agens, ne ille propter hoc uitium ad recipiendum pontificatum esset idoneus, quando lex hunc honorem non concedit, nisi ei qui integro

tegro sit corpore. Sed maxime miranda est Phasaeli generositas, qui ubi neci se destinatum cognouit, non tam mortem indignè ferens, quam miserabile ac turpe ducens inimici arbitratu cadere, cum manus sibi inferre non posset propter uincula, alliso ad saxum capite uitam abruptit, quod illi tum in tali necessitate constituto, uisum est honestissimum, adempta inimico potestate sauiendi in se pro libidine. Fertur autem quod sauciato uehementer capite, Antigonus submissis medicis, pro remedio uenenum in uulnus indiderit, ante tamen quam exhalaret animam, audito ex quadam muliercula quod Herodes frater hostem euassisset, ualde tranquillo animo mortem tulit, ultorem suam necis post se relinquens, qui posset ab inimicis poenas exigere. At Herodes non fractus malorum se circumstantium magnitudine, expediebat consilium ad molienidas res arduas. ad Arabum enim regem Malchum, multis suis beneficijs iam antea obligatum proficiscitur, cum maxime opus haberet mutuam operam postulaturus, & accepturus pecuniam uel munere uel foenore ab homine sibi obnoxio. nondum enim certior factus de fratris interitu, dabat operam ut eum quamprimum ab hoste redimeret, uel trecenta talenta paratus expedere, qua de causa etiam Phasaeli filium septennem secum ducebat, oppigneraturus eum apud Arabes. Sed cum occurrissent ei missi à Malcho qui denunciarent ut finibus eius regni excederet, sic Parthis iubentibus (prætexebat autem hoc suasu optimatum suorum ne debitam pecuniam redderet, utque ille fraudaretur rebus quas Antipater penes eos deposuerat) respondit se non uenisse ut molestus esset cuique, sed ut colloqueretur cum rege de rebus necessarijs. deinde cum consultius uideretur discedere, ualde moleste abiit Aegyptum uersus iter ingressus. & tunc quidem in quoddam templum diuertit, ubi multos ex comitatu reliquerat. Sequenti uero die cum uenisset Rhinocura, ibi cognouit de fratris obitu. Malchus autem poenitentia motus, & cursim insecutus Herodem, nihil profecit. iam enim ille procul aberat uersus Pelusium properans, quod postquam peruenit, non recipientibus eum nautis qui nauigaturi erant Alexandriam, magistratus eius loci conuenit, à quibus ob pristinae fortunae reuerentiam honorifice in eam urbem deductus, à Cleopatra detinebatur, quae tamē efficere non potuit ne Romam properaret, licet hiberno tempore, & parum tranquillis, ut nunciabatur, rebus Italiae. Soluens igitur inde uersus Pamphylia, & cum graui tempestate conflictatus, aegre in Rhodum euasit, iactura etiam sarcinarum facta. Vbi duo ex amicorum cohorte ei praesto fuerunt, Sappinas & Ptolemæus. Et cum inuenisset eam ciuitatem grauius afflictam bello, quod contra Cassium gestum est, ne praesenti quidem inopia cohiberi potuit, quo minus uel supra uires eam refoueret: instructaque triremi & cum amicis conscensa, in Italiam Brundisium appulit. Inde Romam profectus, ante omnes Antonio denarrauit ea quae sibi in Iudaea contigerant: & quod frater Phasaelus à Parthis captus occisus sit, & Hyrcanus apud eosdem captiuus detineatur. quodque Antigonum regem constituisent, pollicitum eis mille talenta, & quingentas mulieres, quas ex ipsius familia seligere destinauerat. & quod eas noctu asportasset non sine labore, & aegre manus hostium euassisset. & post haec omnia, familiam in extremo periculo relictam oppugnari, ipso per medias tempestates contemptis omnibus. difficultatibus properante ad unicum subsidium, quod in illo haberet repositum.

Ioseph.

K 3

Herod.

XXIII

ANTONIVM uerò mutatae Herodis fortunæ commiseratio subiit, reputantem quòd etiam ab illo fastigio deuoluatur homines, non mediocriter mouente eum cum paterni hospitij memoria, tum pecunia quam Herodes pollicebatur, si eius ope rex fieret, quemadmodum ante potestatem tetrarchæ consecutus fuerat. sed præcipue huc impellebat odium Antigoni, quem quòd pro turbulento haberet ac Romanis infestissimo, ad iuuandū Herodē erat propensior. Cæsar quoque partim propter Antipatri militiam in Ægypto cū patre ipsius toleratam, & hospitij ius ac reliquam beneuolentiam, partim ut Antonio gratificaretur, quem ualde studiosum Herodis sciebat, ad dignitatem ipsius tuendam & conatus promouendos erat paratissimus, conuocatoque senatu Messala ac deinde Atratinus, cōmendarunt productum Herodem, tam patris quam ipsius beneficia & studium Romani nominis cōmemorantes: simulque accusauerunt & hostem declarauerunt Antigonum, non solū ob uetera crimina, uerum etiam quod contemptis Romanis à Parthis accepisset imperiū. quibus rebus cum senatus esset offensus, tum Antonius eum docuit quod etiam ad Parthicum bellum plurimū conduceret regnare Herodē: idque mox omnium suffragijs approbatum est. Quo insignius fuit Antonij erga illum studiū, non solum quia præter ipsius spem regnū ei parauit: nunquam enim putabat Romanos hoc sibi concessuros, solitos hunc honorem regio seruare generi: & ideo coniugis suæ fratri id petiturus erat Alexandro, nepoti ex patre Aristobuli, ex matre Hyrcani: sed etiam quia intra septem dies insperata felicitate ornatum dimisit ex Italia. Hunc adolescentem postea Herodes interfecit, ut suo loco indicabimus. Ceterum dimisso senatu, Antonius & Cæsar medium habentes Herodem exiuerunt, consulibus cæterisque magistratibus deducantibus, ascenderuntque in Capitolium sacra ibi facturi, & senatus consulta deposituri: & nouus rex primo regni sui die cōuiuio acceptus est ab Antonio. atque hoc pacto ille regium fastigiū adeptus est CLXXXIII Olympiade, C. Domitio Caluino iterum, C. Asinio Pollione Coss. Toto autē eius absentiae tempore Antigonus familiam eius oppugnabat in Masada, abundantem quidem cætero comœatu, sed laborantem aquarum inopia, ita ut hac de causa Iosephus frater cum ducentis familiaribus ad Arabas inde fugere decreuerit. Audierat enim Malchū iam poenitere, quòd parum officiosus in Herodem fuisset. id consilium mutauit imbre noctu de cælo demisso. cisternis enim aqua repletis, non amplius fuga opus habuit: sed haud secus quàm diuina ope hac difficultate leuati, magno animo excurrerant, & conferentes manus cū Antigonianis, modò aperte modò clam multos trucidabant. Interea Ventidius Romanorum dux, missus ut Parthos è Syria pelleret, post illorum abscessum in Iudæam uenit, eo prætextu, quasi Iosepho laturus auxilium: sed reuera hoc consilio, ut pecuniam extorqueret ab Antigono. Positis igitur castris prope Hierosolyma, satis magnam pecuniæ uim exegit ab eo. Quo facto ipse quidem cum maiore copiarum parte recessit: ne tamen fraus deprehenderetur, Silonem cum quadam militū parte ibi reliquit: quem & ipsum placandum habuit Antigonus, ne quid interim molestus esset, dum Parthi ut ipse sperabat succurrerent.

Hero-

INTERIM Herodes ex Italia reuersus Ptolemaidē, collectis nō mediocrib. copijs tū ex cōductitio, tū ex sug gētis milite, properabat per Galilæā contra Antigonū, adiutus à Silone ac Vētidio, ad quos Gellius ab Antonio missus fuerat cū mandatis, ut Herodem in suū regnū deducerēt: quāuis Vētidius tū fortē distinebatur cōponendis ciuitatū tumultib. quos irruptio Parthorū excitauerat. Silo uerò in Iudæa erat, sed pecunia corruptus ab Antigono. Attamē Herodis ulterius procedētis copię augebātur indies, & tota Galilæa paucis exceptis stabat ab eius partibus. ducēti aut ei uersus Masadā, q̄ necesse esset seruare cognationē in eo castello obsessam, impedimēto fuit Ioppe: quā occupatā ab hoste opus erat primū capere, ne quā hostilē munitionē à tergo relinqueret petiturus Hierosolyma. qua occasione arrepta Silo mouit exercitū: quē cum Iudæi persequerentur, Herodes cū modica manu eis occurrit, & Iudæis profligatis Silonē ægre repugnantē seruauit. Capta deinde Ioppe properauit Masadā ad liberandos obsidione domesticos. Ex indigenis aut alij propter paternā amicitia illi se adiungebāt, alij propter ipsius gloriā, nōnulli q̄ amborū deuincti essent beneficijs: sed maxima pars ob spes quas de cōfirmato iam rege cōceperāt. Augebatur aut ualde exercitus, cui Antigonus in trāsitu locis opportunis struebat insidias, & tamē nihil aut parū hostē lædebat his artibus. nam Herodes receptis è Masada domesticis, & capto Ressa castello, petebat Hierosolyma, sequētib. Silonis militibus, & multis Hierosolymitanis eius potētia perterritis. Cūq̄ ad occidentalē urbis tractū castra posuisset, q̄ hac parte dispositi erāt custodes sagittis eū impetebāt, & missilib. deinde quibusdā cateruatim excurrentib. & statidēs hostiū infestātib. Herodes caduceatorē clarigare iussit circa mœnia, se bono publico uenisse & ad salutē urbis, ne apertorū quidē inimicorū retaliaturū iniurias, sed etiā inimicissimi morū in se peccata obliuioi traditurū. ad hæc Antigonus ita respōdebat uerso sermone ad Silonē ac Rom. milites, iniquū eos facere qui Herodī regnū astruāt, homini priuato & Idumæo, hoc est semijudæo, cū id more gētis debeatur successioni generis. nā si offensi q̄ ipse à Parthis regnū accepisset, ideo uelint hoc auferre, nō deesse multos ex eo genere qui legitimē possint id accipere, nihil de pop. Ro. male meriti, & sacerdotes insuper, quos iniquū sit priuari debitis honoribus. Ad hūc modū ambob. inter se cōtendētib. & usq̄ cōuitia prorūpentib. Antigonus permisit suis ut arcerēt hostes à mœnib. qui cū strenue iacularētur è turribus, facile eos fugauerūt. Tū uerò Silonē largitiōe corruptū esse patuit. subornatis em aliquot militib. è suis familiaribus, qui clamoribus largiores cōmeatus & pecuniā in alimēta flagitarēt, abducīq̄ se in hiberna ad cōmodiora loca postularēt, uastis circa urbē omib. q̄ Antigoniani amoliti essent uitæ necessaria: turbari cœpit exercitus & parare abitū. cōtrā Herodes rogabat Silonis tam duces q̄ milites ne se desererent, missum tū à Cæsare & Antonio, tū à senatu reliquo. sibi curæ futurū ne quid exercitus desideret, atq̄ etiā ut abūde adsint quēcūq̄ requirerēt. post quas preces cōtinuo dimissis suis per agros, nullā Siloni discedēdi ansam reliquā fecit. maior enim quā quisquā speraret rerū necessariarū allata est copia: familiaribus etiā suis apud Samariam agentibus imperauit, ut frumentū, uinum, oleū, pecora, & reliqua

necessaria Hierichuntem comportarent, ut & in posterum inde suggeri pos-
 sent militibus. Ea res non fefellit Antigonom, sed continuo dimisit per agros
 qui per insidias frumentatores interciperēt. qui sicut iussi sunt cōparata circa
 Hierichuntem armatorum multitudine, in fessisq; montibus, intenti obserua-
 bāt eos, qui cōmeatus cōueherēt. Nec Herodes interim segnis erat: sed assum-
 ptis x cohortibus, quarū v ē Romanis totidē ē Iudæis cōstabant, adiunctisq;
 mixti generis cōductitijs & equitatu modico, Hierichuntē petijt: offendensq;
 urbē relictā ab habitatoribus, & ex his ad montiū uertices confugisse cū fa-
 milijs, hos quidem captos dimisit. Romani uero inuadentes urbē diripuerūt,
 repertis intra ædes omne genus rebus preciosissimis. Rex igitur relicto in eā
 præsidio reuersus est, & Rom. exercitū hibernatum in recēs deditas regiones
 dimisit, Idumæā, Galilæā & Samariā. Antigonus quoq; p largitiōe obtinuit
 à Silone ut partē Rom. exercitus intro Lyddā acciperet, captans Antonij gra-
 tiam, atq; ita Romani degebāt in magna rerū copia, ab armis tantisper uacan-
 tes. Herodi uerò otuari nō libuit, sed misso in Idumæam Iosepho fratre cum m-
 peditibus & cccc equitibus, ipse in Samariā profectus, & deposita ibi matre
 cognatisq; alijs quos ē Masada eduxerat, in Galilæā duxit, expugnaturus que-
 dā loca ab Antigono infessa præsidijs. cūq; Sephorim cælo ngingente perue-
 nisset, Antigonianis inde refugientib. magnā naetus est rerū necessariarū co-
 piam. Inde in latrones quosdā speluncarū recessus habitātes equitū alam im-
 misit, cum peditū trib. cohortibus, ut eos cohiberet à maleficijs. aberant autē
 nō lōge à uico, qui Arbela dicitur. Quadragesimo deinde die uenit cum toto
 exercitu, & magna audacia hoste occurrente, in sinistro aciei cornu laborari
 coeptū est, donec ipse armatorum manu stipatus succurrit, & hostes iam uin-
 cētes coegit terga uertere, suos uero fugiētes gradū sistere. nec hoc contentus
 profligatos & palātes usq; Iordanē persecutus est. atq; ita uniuersam Galilæā
 in partes suas traduxit, præter eos qui erant in speluncarū receptaculis. nume-
 ratisq; uiritim cl drachmis, & pro portione cēturionibus, suos in hiberna di-
 misit. Interea Silo ad eū uenit cū suis ducibus qui apud Antigonū in hibernis
 fuerant, illo nolente eos post unū mensem exactū amplius alere, nam & ad cir-
 cumuicinos miserat, qui iuberēt eos sublati omnib. reb. ad uictū necessarijs
 in mōtes refugere, ut Romani præ inopia fame perirēt. at Herodes Pheroræ
 fratrū minimo cōmeatuū curā cōmisit, iusso instaurare Alexandriū. Ille uero
 breui & militib. magnā necessariarū rerū abundantia præbuit, & castellū illud
 prius desertū denuo cōdidit. Eodē tēpore Antonius morabatur Athenis. In
 Syria uerò Ventidius Silonē accersens contra Parthos, iussit primū Herodi
 nauare operā, deinde ad propriū bellū exire prouinciales auxilarios. At il-
 le Silone ad eum misso, ipse cōtra latrones in speluncis degentes duxit militē.
 Erant autē hæ speluncæ sitæ in præruptis mōtibus, angustis tramitib. accessi-
 biles, & acutis cinctæ rupibus. in harum cauernis illi cum totis habitabant fa-
 milijs. Rex autē arcas in hunc usum cōpactas de uertice montis per machinas
 demittebat catenis ferreis: eo q; nec inferne propter asperitatē montis ascen-
 dere daretur, nec superne cōtra eos derepere. hæ arcę cōpletæ erant militibus
 hastas falcatas gestantibus, ad attrahendos repugnantes & deturbandos per
 præceps. hæc tamen arcarū demissio periculosa erat propter immensam alti-
 tudinē

rudinem: & in speluncis non deerant uictui necessaria. ut uerò demissæ sunt arcæ ad earū ostia, & nemo præ metu audebat progredi, quidā scutatus accinctus gladio, manu utraq; apprehensa catena qua arca sustinebatur, demisit se intra fauces moræ impatiens, illis exire cunctantibus; & ad quandam cauernam accedens, primū iaculis multos intus confecit: deinde resistere conatos falcata hasta attractos dabat in præceps, deinde penitus reconditos inuadens iugulauit multos, ac tum demū in arcam se recepit. cæteros uerò eiulatum audientes pavor corripuit, & salutis desperatio. eos tamē conatus impediuit nox interueniens, multiq; rege per præconē pollicente ueniam deditionem fecerunt. Sequenti uerò luce eodem usi sunt oppugnationis genere, magis etiam ex arcis exeundo & pugnando in foribus, & subiecto igne antra incendendo, inerat enim intus multa materies. Senex aut quidam deprehensus intus cum uxore ac septem filijs, rogatus ab eis ut se fugere hostē permitteret, stans ante ostium, primum quemq; exeuntem iugulabat, donec ad unum omnes confecit, & uxorē ultimam, deinde præcipitatis cadaueribus, postremo seipsum superiecit, mortē seruituti præferens. primo tamen in obscuritatē Herodis multa eiecit conuitia, licet rex è specula quadam dextram porrigeret, & polliceretur ueniam. Speluncæ igitur omnes hoc modo expugnatae sunt. Rex autē Ptolemæo præposito ei regioni, in Samariam profectus est cum sexcentis equitibus, & tribus millibus peditū, ut armis cum Antigono rem decerneret. Sed Ptolemæo sua præfectura non bene cessit: nam inuasus ab his qui & antè Galilæam turbauerant, interfectus est. quo facto receperunt se in paludes & loca inaccessibilia, totum eum tractū rapinis infestantes & excursionibus. Herodes aut reuersus pœnas ab eis exegit latrocinij: & ex defectoribus alios mox interfecit, alios refugientes in loca munita expugnatos supplicio tradidit, & arces ipsas diruit: atq; ita sublati rerum nouarum autoribus, ciuitates centum talentis mulctauit. Interea cæso in pugna Pacoro, & Parthis profligatis, Vētidius Herodi in auxiliū mittit Machæram cum duabus legionibus & mille equitibus, iubente hoc Antonio. Ille uocatus ab Antigono, & pecunijs corruptus, inuito Herode ad eum se contulit, tanquam inspecturus eius negotia. At Antigonus suspectum habens eius aduentum, non admisit hominem, sed per funditores glandibus impetum arcuit, satis declarans suum animum. ille tum demū Herodē bene monuisse, & se nō obtemperantem errasse intelligens, in Emauntē urbē se recepit: & in eo itinere quotquot Iudæorum ad manus ei uenerunt, interfecit nullo amici aut hostis discrimine, iratus ob ea quæ sibi acciderant. quo facto rex exacerbat petebat Samariam. nam de creuerat ea de causâ audire Antoniū, alijs sibi opus dictitans, quàm his qui se magis quàm hostē læderent. alioqui sufficere uel seipsum ad opprimendum Antigonū. Machæra uerò consecutus eum rogabat ut maneret: aut si certum esset pergere, saltem Iosephum fratrem sibi attribueret, gerenti bellum contra Antigonū. Itaq; recōciliatus Machærae multū roganti, relicto ibi Iosepho cū exercitu, præcepit ei ne rem totam in discrimen adduceret, ne ue cum Machæra contenderet. Ipse uerò properauit ad Antonium oppugnantē Samosatam sitam ad Euphratem fluuium, ducens auxiliares tam pedites quàm equites. postquam autē peruenit Antiochiā, repertis ibi multis collectis qui cupiens

tes

tes adire Antoniū non audebant se cōmittere itineri propter obsidentes uias barbaros & sæuientes cædibus, bono animo esse iussis ducē se præbuit. Statione autē altera procul à Samosata insidiabatur barbarorum turma cōmeantibus ad Antoniū: ubi quā exitus erat in campestria occultauerant se nō pauci equites, non moturi se loco, donec uiatorū agmen perueniret in planiciem. Cumq̃ iam primi pertransiissent, Herodes qui præsidio erat extremo agmini, inuaditur à fermē quingentis equitibus. qui cum primos sibi occurrētes in fugam uertissent, rex cum suis stipatoribus magno impetu in eos illatus hostem repulit, & excitatis suorum animis pugnam redintegrauit, reuertētibus qui paulo antē fugerant, ita ut ubiq̃ cæderentur barbari. Rex autē sæuīre ferro non destitit, nec nisi receptis iumentis quæ non pauca gerebant sarcinas, simulq̃ mancipijs, coeptum iter prosecutus est. Et cū plures alij in propinquo campis saltu insidiantes in illos coirerentur, hos quoq̃ cum ualida suorum manu aggressus in fugā cōpulit: multisq̃ ex eorum numero cæsis securum sequentibus, se iter præstitit. illi uerò seruatorē eum & protectorem suū appellabant. Postq̃ autē prope Samosata uentū est, exercitū instructū & ornatū ei honoris causa misit obuiam Antonius, propter adducta auxilia, & quia profligatos ab eo barbaros audierat: multumq̃ gauisus eius aduentu, & cognitis quæ obiter gesserat, collatū data uiri uirtute, cōplexus est eū & salutauit comiter, in summoq̃ honore habuit ut regē recens à se declaratum. Antiocho autē paulo post id castrū dedente, & hoc pacto finito bello, Sosio prouinciā Antonius cū exercitu tradidit: cōmendatoq̃ ei Herodis negotio, in Ægyptū ipse profectus est. Tum Sosius duas legiones cum rege præmisit in Iudæam, ipse cū reliquo exercitu sequebatur. Interim absente fratre Iosephus in Iudæa perierat hoc modo. Immemor mandatorū fratris quæ illi Antoniū aditurus dederat, assumptis & à Machera quinq̃ cohortibus uersus Hierichuntē profectus ad demetēdas eius agri fruges, in mōtibus castris locū cepit: & quia Rom. cohortes cōstabāt è tyronibus non admodum rei militaris peritis, q̃ plerique è Syria delecti essent, circumuentus ab hoste inter locorū difficultates, amisso exercitu & ipse fortiter pugnans occubuit. sex em̃ cohortes desideratæ sunt. Antigonus uero potitus cadaueribus, Iosepho præcidit caput, & talētis à Pherora fratre redimendū. quo factō Galilæi à suis præfectis deficientes, factionem Herodis in lacū demersam necauerunt: & apud Iudæam multa nouata sunt. Machera autē Gittham castellum muniebat. Regi uerò apud Daphnen Antiochiæ suburbium fratris casus renūciatus est, iam antē tale aliquid expectanti propter quædā insomnia, quibus nō obscure de fratris morte præmonitus fuerat. Accelerato igitur itinere postquam ad Libanum montē peruenit, assumptis octingentis eius loci hominibus. ducens etiam unam Romanā legionem, Ptolemaidem petijt: unde noctu profectus cum exercitu, per Galilæam progrediebatur. cui occurrentes hostes, prælio uicti compulsi sunt in castellū unde exiuerant pridie. quod primo mane oppugnare adortus, uī reāpentinæ tēpestatis coactus est infecta re inde exercitū in proximos uicos abducere. Superueniente autē ab Antonio legione altera, qui castellū tenebant territi noctu id deseruerunt. Rex quoq̃ properauit Hierichuntē, uolēs ulcisci fratris interitum, quō postquam uenit, honoratissimum quemque adhibuit

buit ad conuiuium: peractaꝫ coena dimissis cōuiuis recepit se in cubiculum. Hic uidere licuit res regis à deo non negligi. Tricliniū enim illud in quo coenatum fuerat, iam uacuum sine cuiusquam noxa cōcidit: quo factū est ut omnes Herodem deo charum crederent, ut qui miraculose seruatus uideretur è tanto periculo. Sequenti uerò die cum hostium sex millia ad pugnam descendissent à montiū uerticibus, Romanos terruerunt: eorumꝫ uelites procurando iaculis & saxis feriebāt regiones, adeò ut ipsi quoꝫ regi quidam uulnus in latus inflixerit. Porro Antigonns misit Samariam ducem quendam nomine Pappum, uolens uideri ita abundare copijs, ut foris quoꝫ posset bellum gerere. Sed ille Machæræ se opposuit. Herodes uerò occupatis quinqꝫ oppidis, præsi diariorum circiter M M in eis interfecit, & incensis oppidis contra Pappum reuersus est, qui castra habebat ad uicū Isanas nomine: & confluentibus ad se multis à Hierichunte ac Iudæa, ubi animaduertit hostem præ audacia uenire ad pugnam, collatis cum eo signis uicit egregie, & accensus uisciscendi fratris cupidine, sæuendo instabat in uicum fugientibus. Repletis autem ædibus milite, & quibusdam in tecta confugientibus, his superatis & rectis dirutis uidit omnia referta & cōstipata militibus. hos igitur saxis superne impetentes acruatim conficiebant: nec fuit toto hoc bello spectaculum miserabilius, quàm uidere innumera cadauera cumulata intra parietes. & hoc facinus maxime fregit hostiū audaciam, ita ut nō amplius sperarent aliquid lætius. Videre enim erat eos agminatim diffugere, & nisi repente ualida tempestas interuenisset, regij uictores petiissent confestim Hierosolyma, & bello finem imposuissent. Iam enim Antigonus de fuga dispiciebat, cogitans urbē deferere. At rex iam uespere iussis parare coenam militibus, ipse pugna lassatus in quoddam cubiculum lauacū abiit: ubi maximum discrimen adiit, quod tamen euasit dei prouidentia. Cum enim esset nudus, & unius tantum pueri ministerio lauaret, intus in eisdem ædibus latebant quidam hostium armati, quos metus eò compulerat. dumꝫ ille se abluit, primus prodiens stricto gladio per fores se proripit, deinde alter & tertius, armati similiter, adeò attoniti, ut illæso rege contenti essent sibijpsis fuga salutem quærere. Sequenti uerò die præciso Pappi inter reliquos occisi capite, misit illud Pheroræ in ultionē fratris. nam is eum sua manu interfecerat. Post hæc ubi tempestas desæuit, moto inde exercitu uenit Hierosolyma, & castra prope urbē metatus est, anno tertio postquàm Romæ declaratus rex fuerat: quibus mox propius admotis quàm maxime oppugnationi obnoxia putabat mœnia, ante templum fixit tentoria, uolens sic ea quemadmodum olim Pompeius aggredi. & tribus aggeribus ei loco circumdatis, turres erexit adiutus operarū multitudine: & cæla circumquaqꝫ materie, præpositisꝫ huic operi uiris idoneis, durante etiam tum obsidione Samariam ad nuptias profectus est, ducturus filiam Alexandri, neptem Aristobuli, quam ei desponsam fuisse iam diximus.

Antigonus à Sosio & Herode opprimitur.

Cap.

XXVIII.

PERACTIS uerò nuptijs uenit per Phœnicem Sosius, præmissisꝫ XXVI
per mediterranea copijs, mox & ipse affuit habens secum multos
tam pedites ꝫ equites. uenit etiam rex à Samaria, ad ueterē exerci-
tum non mediocrem accelsionem adducens. erant enim circiter XXX millia.
omnes.

omnes autem confluebant ab Hierosolymorū mœnia, & assidebant septentrionali urbis lateri, ad undecim legiones peditum, & sex equitum millia, præter auxiliares Syrorum copias. Præerant autem duo cum imperio, Sosius ab Antonio missus in auxilium, & Herodes pro seipso bellum gerēs, ut deiecto Antigono hoste pop. Rom. ipse pro eo ex senatuscōsulto regnum acciperet. Intus autem certatim resistebant Iudæi ex tota ea regione collecti & conclusi intra mœnia, templum domini iactantes, & fausta populo ominantes, non deserturum deum suos in periculo: direptisq; extra urbem tā hominū quā equorum alimentis, per clancularia etiam latrociniā difficultatē annonæ augebant obsessores. Cui rei Herodes ita prospexit, ut cōtra latrocinantes opportuna loca præoccuparet insidijs, & commeatus additis præsidijs etiam è longinquo conueheret, ut breui necessaria uictui abundarent in exercitu. adhuc operarum frequentia facile absoluti sunt tres illi aggeres. æstas enim erat, & opus feruebat, nulla interturbatū aeris intemperie. machinis etiam murum quatiebant, & nihil intentatum relinquebant. at obsessi intrepide repugnabant, conatus eorum eludentes varijs artibus. excurrentes em̄ crebrò, modo incepta, modò iam perfectā opera incendebant: & conferentes pugnā cum Romanis nihilo erant inferiores audacia, peritia tantum rei militaris cedebant. tum prodifecto machinis muro intus recentem extruebant, & cuniculis obuios agebant alios cuniculos, ut nōnunquam sub terra manus confererent. utentesq; desperatione pro fortitudine ad extremū perdurabant, idq; obsessi à tam numerofo exercitu, ipsi fame simul laborantes & inopia. nam in sabbaticum annum inciderat oppugnatio. Tandem euaserunt in mœnia primum lectissimi uiginti milites, deinde Sosij centurio. captus est enim primus murus diē XL, secundus uerò quitaedecima: & quædam porticus circa templū exustæ sunt quas Herodes Antigoni incendisse calumniabatur, uolens in eum concitare inuidiam populi. Capta uero exteriori templi parte & ima urbe, Iudæi ad interiora templi & superiorem urbem refugerunt: timentesque ne a Romanis impedirentur mactare deo quotidianas uictimas, per legatos petierūt ut has tantum sinerentur introducere. Rex uerò annuit, sperans remissa tandem obstinatione cessuros. Vt uerò spem suam frustratam uidit pertinaciter pro Antigoni regno contendentibus, totis uiribus adortus urbem expugnauit: moxq; omnia repleta sunt cædibus, Romanis lōga oppugnatione exacerbatis, Herodianis Iudæis conantibus aduersam factionē extirpare funditus: eratq; continua cedes per angiportus & domos, ne religione quidem templi tuente supplices. non ætati ulli parcebatur, non sexui, ne imbelli quidem: & quamuis obstante rege, & præcibus intercedente, nemo tamen temperabat à manibus, sed ueluti furore perciti sæuiebant nullo ætatis discrimine. Antigonus quoq; neq; ueteris neq; recentis suæ fortunæ ratione satis habita descendit è turri, Sosioq; ad genua procidit. & ille nihil miseratus mutatam eius fortunam insultauit homini Antigonom appellans. non tamen incustoditū reliquit tanq; foeminam, sed uincto custodes addidit. Cæterū Herodes deuictis hostibus, non minus negotij habuit in compescendis alienigenarum auxilijs. ruebat enim multitudo conductitiorum ad uisendum non sanum solum, sed intimum etiam adytum. Rex uerò alios precibus, alios minis, nonnullos &

armis

armis reprimebat, molestiorem clade uictoriam existimās, si quid eorū quæ uideri fas nō est, ueniret in conspectū profanæ multitudinis. Prohibebat etiā rapinas per urbem fieri, identidē Sosium rogans, solitudinis ne se regē Romanī facturi essent, exhausta urbe rapinis simul ac cædibus: exiguumq; dicēs sibi uideri tantæ ciuium cædis precium, etiam si totius orbis dominium contingeret. Illo uerò referente pro expugnatione urbis direptionē merito per-mitti militi, promisit se de suo mercedē numeraturū singulis. atq; ita redempta ciuitate ab ulteriore uexatione, promissā persoluit. Liberaliter enim militibus, & pro portione ducibus, Sosio uerò etiam regiē dedit munera, ita ut omnes bene nummati discederent. Ea clades Hierosolymorū incidit in consulatum M. Agrippæ & Canidij Galli, CLXXXV Olympiade, mense tertio, feriis quibus solenne sit ieiunium, tanquam recurrente in idem tēporis monumentum illata ludæis à Pompeio calamitate. Nam & ab illo eadē die urbs capta fuerat ante annos uigintiseptem. Sosius autē cōsecrata deo corona aurea profectus est Hierosolymis, Antigoni uinctum ducens ad Antoniū. Herodes autē ueritus ne asseruatus Antigonus, & Romam perductus ab Antonio, apud senatū iure secū contenderet, docens se regio natū sanguine, Herodem uerò plebeium, & q; si ipse propter offensum Rom. pop. indignus esset qui regnet, certē filijs eius insontibus regnū debeatur: hęc inquā timēs multis pecunijs induxit Antoniū ut Antigonom tolleret. quo facto tum demū Herodes metu liberatus est. atq; ita Assamoni principatus desijt post annum centesimū uigesimum sextum: quæ domus illustis fuit, & celebrata propter continuatum in ea gente honorē sacerdotij, facinorāq; maiorum egregia, quibus propugnauerunt ludæorum rempublicam. Verū hæc familia intestinis seditionibus agitata amisit imperiū. Administratio autē rerum peruenit ad Herodem Antipatri filiū, plebeio natum genere, & subiecto regibus. Atque hunc Assamonæorum exitum à maioribus traditum accepimus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDÆICARVM

LIBER XV.

Expugnatis à Sosio & Herode Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes uero præcipuum quemq; ex amicorum eius cohorte interimitt. Cap. I.

Ioseph.

IEROSOLYMORVM expugnationem Sosij ductu atq; Herodis, & captiuitatē Antigoni superiore nolamine diximus: nūc quæ deinceps cōsecuta sunt dicemus. Postq; tota Iudæa potitus est Herodes, quātū urbanæ plebis etiā nondū regnū adepto fauerat, eos uicissim promouebat: aduersæ autē factionis homines q̄tidianis absumebat supplicijs. in præcipuo honore apud eū erat Pollio Phariseus, & Sameas huius discipulus, dū em obsideretur Hierosolyma, hi cōsulebāt

L ciui

ciuibus ut Herodem in urbem reciperent, eamq; ob rem gratiam illis habuit. Pollio uerò hic olim capitis reo Herode, Hyrcano cæterisq; iudicibus prædixit opprobrians, q; absolutus eorū sententijs ab omnib. illis poenas exiget, quā prædictionē procedēte tempore deus euentu cōprobauit. Tunc uerò captis Hierosolymis, omnem regiam supellectilē in unū congeſsit: à diuitib. quoq; ablata & collecta magna ui auri ac argenti, totū id Antonio eiusq; amicis donauit. Interfecit etiam XLV primates ex factione Antigoni, appositis ad portas custodibus qui etiā cadauera scrutabātur ne quis eorū efferretur pro mortuo. Et quicquid auri aut argēti inueniebatur, id totū ad regē referebatur, nec ullus finis malorū aderat. nam bona eorū auaritia domini egentis absumebat: & agri inculti manebant propter tempus anni sabbatici, quo nobis nō est fas ferere. Ceterū Antonius accepto Antigono uolebat eum uinctum seruare ad triumphum: sed ubi audiuit gentē ad res nouas spectare, & odio Herodis fauere Antigono, magis placuit apud Antiochiā eū securi percutere. uix enim Iudæi contineri poterant in officio. Testis est Strabo sic scribens. Antonius Antigonom Iudæum perductum Antiochiā securi subiecit: Romanorūq; primus affecit regem hoc supplicio, ratus non aliter posse adduci Iudæos ut Herodem pro illo regem constitutum admitterent. nam ne tormentis quidē adigi poterant ut appellatione regis eum dignarentur: tanta apud eos fuit prioris regis existimatio. quare uisum est ignominiosa morte obscurare eius memoriam, & lenire publicum Herodis odium. Hæc Strabo. Hyrcanus autem pontifex captiuus apud Parthos cognito quòd Herodes regnum affectus sit, reuersus est ad eum, in hunc modum dimissus. Barzapharnes & Pacorus Parthorum duces, Hyrcanū qui primo pontifex deinde rex fuit, & fratrem Herodis Phasaelum, captiuos abduxerant: quorum Phasaelus non ferens captiuitatis dedecus, & turpi uitæ honestam mortem præferens, seipse interfecit, sicut suprà diximus.

Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem reuersus est. Cap. II.

HYRCANVM autem ad se perductū Phraates Parthorū rex propter claritatem generis comiter habuit: & uinculis solutum permisit Babylone degere, ubi magna erat Iudæorum frequentia. hi non aliter quàm pontifici ac regi Hyrcano honorem habebant, nec hi solum, sed quantum Iudæorum ultra Euphratem habitat: ita ut non admodum præsentis fortunæ poeniteret hominem. Sed postquam rescuit Herodem ad regiam dignitatem euectum, ad nouas se spes transtulit, natura suorum amans, & gratiam ab eis expectans, q; aliquando de capite periclitantem seruasset in iudicio. Cœpit igitur de profectione cōsultare cum Iudæis, officiū causa inuisere illū solitis: qui tamen ut maneret ei suadebant, cōmemorantes obsequia sua & honores quos exhiberent non aliter quàm uel regi uel pontifici: imò ne in patria quidem talem dignitatē eum obtinere posse, propter corpus mutilatum ab Antigono. nec reges solere meminisse accepti in priuata uita beneficij, quandoquidem mores cum fortuna sint mutabiles. nec tamen his monitis Hyrcano potuerunt eximere patriæ desiderium. Herodes quoq; ei scripsit, rogaret Phraatem & eius regni Iudæos, ne sibi inuiderent cōmunem cum genere futuram potestatem, nunc enim adesse tempus referendæ suo quondam &

& altori & seruatori gratiæ. Simulq; etiam ad ipsum Phraatem legatum misit Saramallam cum multis muneribus, eblanditurū ne obstaret cupienti referre gratiam hominī de se optime merito. Nec tamē re uera hoc agebat: sed quia ipse grauis esset princeps, cauens mutationis occasiones, quærebat Hyrcanū in potestatem suam redigere, aut etiam omnino tollere: id quod postea fecit. Tunc autē dimissum à Partho, & ab illis Iudæis honorifice adiutum uiatīco, cum excepisset, in summo honore habuit: primumq; in conuentibus locum ei tribuendo, & in conuiuijs semper honoratiorem cedendo, patremq; appellando, lactabat hominem quo minus suspicaretur insidias. quin & alijs artibus procurabat quicquid putaret sibi ad stabiliendum principatum conducibile, unde tamen domesticæ seditionis enata est occasio. Cauens enim ne quis illustrium crearetur pontifex, accito Babylone nō obscuri generis sacerdote Ananelo, huic summū sacerdotium dedit. Mox igitur Alexandra nō tulit hanc contumeliam, Hyrcani filia, uxor Alexandri Aristobuli regis filij, ex quo liberos habebat, alterum formosissimū, nomine Aristobulum, alteram Mariamnen Herodis coniugem, insigni pulchritudine scēminam. Hæc iniquissime ferebat contemptum filium, q; eo superstite aliunde uocatus pontificatum usurparet. Scribit igitur Cleopatraz per quendam fidicinem, ut pontificatum filio suo petat ab Antonio. Sed Antonio rem negligente, amicus eius Gellius ob quædam negotia in Iudæam profectus, ut uidit Aristobulum delectatus est eius forma, admiratus staturam adolescētis simul & pulchritudinem, nec minus Mariamnem regiam coniugem, felicemq; prole Alexandram prædicans: cum qua colloquutus persuasit ut depictas amborum effigies ad Antonium mitteret. fore enim ut his conspectis ille nihil non à se impetrari patiatur. his uerbis excitata mulier eas effigies ad eum transmisit. Gellius quoque rem exaggerabat, affirmans eos sibi uisos non mortali, sed planē diuino natos genere, uolens Antoniū in amores pellicere. qui indecorum sibi ratus puellam Herodi nuptam accersere, atque etiam Cleopatraz suspiciones uitans, scripsit ut aliquo honesto prætextu filium ad se mitteret, addens nisi molestum uideatur. Quæ postquam relata sunt Herodi, non putauit tutum Aristobulum in ipso flore ætatis, uidelicet decimum sextum agentem annū, adhæc genere nobilissimū mittere ad Antonium, primum Romanorum nemini cedentem, deinde procliuem ad libidines, & huiusmodi uoluptates undecunq; uenantem impune propter potentiā. Rescripsit igitur, si uel pedem è regno suo moueat adolescens, fore ut cuncta compleantur bellicis tumultibus, Iudæis nouationem rerū sub alio rege sperantibus. hoc pacto cum satis fecisset Antonio, decreuit non omnino adolescentē & Alexandram spernere, uxore etiam Mariamne assiduīs precibus obtūdente, ut fratri debitū pontificatum redderet, dicenteq; ipsi quoq; id fore cōmodum, adempta per honorem adolescenti peregrinandi facultate. Aduocato igitur amicorum consilio, multis uerbis in Alexandram inuectus est: eam & clām regno suo insidiatam, & per Cleopatram id agere ut ope Antoni à se regimen transferatur in puerum. idq; tanto iniustius eam moliri, quod & filiam suam interim honore parto priuare conetur, & regnū perturbatione reipublicæ alijs parare, quod ipse quæsisset multis sudoribus ac periculis. se tamen præteritorum li-

L 2 ben

benter obliuisci, nec desinere pietatem erga eam cæterasq; necessitudines colere: & nunc eius filio pontificatum reddere, cui Ananelus hætenus propter ætatē immaturā prælatus sit. Hæc postquā elocutus est uerbis meditatīs, quo magis fucum faceret mulieribus & amicorum consistorio, Alexandra uix sui compos, tum præ gaudio, tum quòd se suspectam intelligeret, cœpit cum lacrymis pro se uerba facere, falsa se pro sacerdotio nihil non tentasse indignitatis & contemptus impatientia: regnum autē negans se uel ambisse unquā, uel etiam si ultro offerretur, admissuram fuisse. Satis honoris sibi uideri, q̃ filiam cum ipso regnare uideat, satisq; ita consultum securitati totius familiæ. Victā igitur beneficiorū magnitudine accipere se honorem filij, futuramq; posthac regi obsequentissimam: ueniamq; præteritorum petere, si quid fiducia generis & necessitudinis propter indignitatem rei egisset immodestius. Post hoc colloquium ad reconciliationis fidem datis uicissim dexteris discesserunt, omni ut tum uidebatur suspicione sublata.

• Herodes Aristobulum coniugis suæ Mariamnes fratrem pontifi. em declaratum non multo post necandum curauit. Cap. III.

III V M rex confestim pontificatum abrogat Ananelo, uiro peregrini generis, utpote nato ex Iudæis olim ultra Euphratem traductis per Assyrios, ut antè diximus. Multa enim millia huius gentis Babyloniam incolūt, unde & hic erat, à pontificibus alioquin oriundus, & Herodi iam dudū notus familiariter. Eum adeptus regnū cum auctoritate sua pontificem fecisset, ipse postea deposuit quo familiam suam componeret perturbatam, propter neglectas leges patrias. alioquin honor hic semel assumptus solet esse perpetuus. primus Antiochus Epiphanes eam legē uiolauit, pro Iesu subrogato in hoc sacerdotium fratre ipsius Onia. Secundò Aristobulus ab Hyrcano fratre eum honorem in se transtulit. Tertius Herodes Aristobulum adolescentē uiuo adhuc pontifici successorē dedit. atq; ita tum uisus est discordiæ domesticæ attulisse remedium. nec tamen ut decebat post reconciliationem uacauit suspicionibus, ueritus Alexandram ne in posterum quidem quieturam, si daretur rerum nouandarum occasio. Iussit igitur eam continere se intra regiam, & nihil pro potestate agere. adhuc obseruabatur assidue, ita ut nihil regē lateret, ne eorum quidem quæ ad quotidianam uiuendi rationē attinent: quæ omnia exasperabant eam, & incitabant ad odiū. plena enim muliebri superbia suspectā se obseruari indignissimè ferebat, malens quiduis potius pati, q̃ amissa licētia, honoris specie in seruitute & timore uitam degere. misit ad Cleopatram literas, præsentē rerum suarum statum deplorans, & rogans ut opem aliquam sibi afferat. Illa iussit eam unā cum filio clām in Ægyptū ad se confugere. quod consiliū placuit, moxq; tale quiddam comminiscitur. Paratis duabus sandapalis in has se & filium inclusit, iussis famulis cōscijs, ut noctu has efferrent. erat autē mare petendum, ubi paratum stabat nauigium quod eos in Ægyptum deueheret. hæc apud Sabbionē amicum mulieris Æsopus ipsius seruus effutiuit, putans eum non inscium eius consilij. quo cognito Sabbion, qui hætenus inimicus Herodis erat, suspectus quasi socius insidiarum quibus Antipater ueneno sublatus est, arripuit occasionē conciliandæ sibi per hoc indicium regiæ beneuolentiæ: & ad eum

eum insidias Alexandræ detulit. at ille passus eam tentare negotiū, in ipsa fuga deprehensam retraxit. Veniam tamen erroris dedit, nō ausus ei mali quicquam facere. Verebatur enim nō cessaturam Cleopatram, odiū tali ansa præbita. quare simulata magnanimitate, uolebat per clementiam uideri indulgentior. statuit tamen modis omnib. adolescentem tollere, sed interponenda erat mora, quo magis laterent insidiæ. Iam que instabat Scenopegia, festum apud nos cum primis celebre, cuius solennitatis dies decreuerat cum reliquo populo per hilaritatem exigere. attamen hinc quoq; data est occasio per inuidiam, quo magis acceleraret quod semel statuerat. Postq̃ enim adolescens annum tum egressus decimumseptimū, sacris iuxta legem operaturus ad altare ascendit ornatu pontificali, ceremoniasq; decenter tractabat ipse, eximia forma & statura q̃ pro ætate procerior, tota facie generis dignitatem præferens, conuertit in se multitudinis oculos simul & studia, reputantis secū etiam aui Aristobuli memoria digna facinora. Victi igitur affectu paulatim se aperiebant; confusi nimio gaudio, nec continentes faustas uoces ac cōprecationes, licentius, q̃ sub tali rege decebat, proferentes debitam familiæ beneficiorum tum memoriam tum gratiam. Hæc omnia perpulerūt Herodem ut quod de adolescente decreuerat perficeret. Itaq; peracta festiuitate dum apud Alexandrā accipitur conuiuio, comitate pertracto in opportunum locum adolescente, ostendebat se paratum in eius gratiam iuueniliter colludere. cumq; loci eius natura esset æstuosior, citò defessi relicto lusu, magnis piscinis quæ ibi circa aulam erant, imminentes frigus captabant meridiano tempore. ac primū spectabant natantes quosdam e socijs & famulis. deinde postq̃ prouocante Herode adolescens quoq; eis se miscuit, amicorū quibus hoc datū erat negotiū, deprimentes eum natantem, & quasi per lulum ac petulantiam mergentes non prius destiterunt q̃ omnino aqua præfocatus sit. Hic fuit Aristobuli exitus anno ætatis decimo octauo, pontificatus primo, qui mox ad Ananelū rediit. hic casus ubi mulieribus renunciatus est, uersa repente rerū facie lamentatio exoritur supra cadauer iuuenis & luctus inconsolabilis: totamq; urbem rumore sparso mæror occupat, nulla non domo calamitatē deflente tanquam propriam. sed præcipuus fuit dolor Alexandræ, quam & si dolus non fefellit, perpeti tamen metu maioris mali necesse habuit: & sæpe ad inferendam sibi manum pronior, impetum tamen hunc animi repressit, si fortè superesse posset extincto per summū nefas filio, & retenta diutius uita nullam significationem dare q̃ data opera necatū sensisset, donec aliquando se offerret ultionis facultas. quapropter dissimulanter hoc tulit, nullam suspicionē præ se ferens. At Herodes modis omnibus curabat fidem facere, se incio casum hunc contigisse, non luctum solum fingens, sed & lacrymas & mœstitiā ueræ simillimam. ac fortasse ueræ etiam miserationis non nihil sentiebat ad conspectum extincti in ipso flore ætatis ac pulchritudinis, tametsi mortem eius plurimum ad securitatē suam existimaret cōducere: sed potissimū hoc agebat ut alienus uideretur ab hoc crimine. Cæterum quod ad magnificentissimum funeris apparatus attinet, nihil sibi ad summā liberalitatem fecit reliquum, tam in exorlando conditorio, q̃ in congerendis eō aromatibus & alijs rebus preciosissimis, quo maius miseris mulieribus hoc pacto afferret solatium.

Ioseph.

L 3

Cleopa

ALEXANDRA tamen nullo modo emolliri potuit, sed indies magis æ magis exacerbante mœstitia, per luctum accendebatur ad uindictæ desiderium. Per literas igitur insidias Herodis Cleopatram indicat, si mulcetur filij sui miserabilem interitum. Illa uerò iamdudum adiuuandi eam cupida, & tum etiam miserata mulieris infortunium, non secus quàm proprium curauit hoc negotium: nec unquam destitit incitare Antonium ad ulciscendam necem iuuenis: indignum facinus dictitans, Herodem ope eius alieni iuris regno potitum, in legitimam regum stirpem tam insolenter debacchari. His permotus Antonius postquam Laodiceam peruenit, accersuit ad se Herodem, dicturum causam de obiecto necis Aristobuli crimine. factum enim improbat, si quidem ipse Herodes autor eius fuisset. At ille nec causæ suæ satis fidens, & Cleopatram odia metuens, indefinenter Antonium contra se irritantis, decreuit quidem parere: necque enim aliter facere poterat, sed commissæ regni cura Iosepho patruo, clam ei mandauit, ut si Antonius in se grauius aliquid statuisset, confestim Mariamnen interficeret. sic enim se affectum erga uxorem, ut etiam si post ipsius mortem aliquem potiri cõtingat illius pulchritudine, ad suam id iniuriam pertinere existimet. aiebatque totum hoc negotium exhiberi sibi propter eius foeminæ formam, in quam ille iam pridem fama cognitam accensus sit. atque his mandatis, non admodum læta sperans de rerum suarum exitu, proficiscitur ad Antonium. Porro Iosephus creditum sibi regimen administrans, & sapissime Mariamnen conueniens, partim propter negotia, partim honoris causa, dum crebra mentio fit coniugalis amoris. quo eam Herodes prosequeretur: irridentibus hanc eius asseuerationem mulieribus, præsertim Alexandra, ille nimio studio approbandi eis affectum regis eò prouectus est, ut mandatum illud proderet, ratus id certissimum amoris argumentum, quod neque sine ea uiuere sustineret, neque uel morte ipsa ab ea disjungi. quæ Iosephi uerba mulieres non tam ut indubitatum Herodis amoris signum interpretatæ sunt, quàm exhorruerunt illius tyrannicum animum, si uel mortuus sæuaret in earum capita. Interea per ciuitatem rumor ab inimicis regis sparsus est, ex cruciatum eum ab Antonio neci traditum: qui cum reliquam regiam turbauit, tum mulieres maxime. Alexandra uero etiam Iosephum hortata est, ut assumens eas ad signa legionis Romanæ confugeret, quæ tum ad regni custodiam circa urbem tendebat sub tribuno Iulio. sic enim primum si quid turbarum in aulam incideret, ipsas in tuto fore propter Romanorum beneuolentiam. Deinde sperandum esse consequuturam quiduis Mariamnen, si in Antonij cõspectum uenerit, atque etiam regnum recepturam & quicquid debetur regio generi. Tenente adhuc ea consultatione, literæ ab Herode superuenerunt rumori contrariæ. quamprimum enim uenit ad Antonium, muneribus eum placauit quæ in hoc Hierosolymis attulerat: & crebris colloquijs indignationem uiri leniit, ut minus posthac ponderis apud eum haberet Cleopatram instigatio. negabat enim Antonius oportere regem facti sui rationem reddere, alioqui ne regem quidem futurum. sed dato illi semel honore, etiam liberam potestatem permittendam esse, idque ipsum etiã Cleopatram aiebat conducibile

ducibile, si non multū se misceret alienis imperijs. Hæc significabant Herodis literæ, reliquumq̃ honorē quo se dignaretur Antonius, ad confessum adhibens & ad quotidiana cōuiuia, idq̃ non cessante à criminationib. Cleopatra: quæ capta eius regionis cupidine, quo regnū id sibi usurparet, omnibus modis quærebat illū perdere. Sed quia iustum se præberet Antonius, nihil post hac expectandū grauius, uenturumq̃ breui constabillito tam regno q̃ amicitia, nec relictā Cleopatrarū cupiditati ullā spem, quando Antonius pro eius postulatis Coelesyriam ei cōcessisset, hac cōditione, ne posthac Iudæam peteret, & ut molesta esse desineret. His literis redditis uoluntas confugiendi ad Romanos euanuit. nō tamē latuit id consiliū, sed q̃ primū deducto aliquātiſper Antonio cōtra Parthos eunte, Herodes in Iudæam reuersus est, statim soror Salome & eius mater indicauerunt quid Alexandra cū suis uoluerit. nec hoc cōtenta Salome etiā maritū suum Iosephū criminata est, Mariamnes consuetudinē obijciens. hoc aut fecit propter similitudinē ueterem, q̃ regina elati animi fœmina inter muliebres contentiones exprobraret ei obſcuritatem generis. Porro Herodes qui semper ardentem amauit Mariamnen coniugem, statim perturbatus est, non ferens zelotypiæ stimulos. ægre tamē se continēs, ne à recta ratione transuersum raperetur insanis affectibus, seorsim Mariamnen percuſtatus est, ecquid haberet cū Iosepho cōmercij. illa uero pernegante factū cū deierationibus, & quicquid inſons fœmina posset in defensionē adducere, rex paulatim assentiēdo placari se sinebat uictus amore uxorio, ita ut postremo ueniā peteret, q̃ temerē fidē habuisset rumoribus: agebatq̃ ei gratias pro seruata pudicitia, suū uicissim amorē cōmemorās, tandē ut mos est amantium prorumpētibus lacrymis ruunt in cōplexus mutuos. cum tamē nondū uxori amoris sui fidē faceret, tantoq̃ magis conaretur id efficere: tum illa, Nō est, inquit, amantis mandare si quid quid humanitus accidat, uxorē innoxia addi facti comitē. Hoc uerbo rex uelut ictus præ dolore cōfestim eam è cōplexu dimisit: uociferabatur que capillos sibi lacerans, tenere se manifesto deprehensam constupratā à Iosepho coniugē. nuncq̃ em̃ proditurū fuisse data sibi priuatim ac secreto mandata, nisi obſtriſta mutuū fide per stupri consuetudinē. atq̃ ita parū abfuit quin eam interficeret. Sed amore uictus, licet ægre, cohibuit se tamen. Veruntamen Iosephū ne in conspectū quidē admissum iussit interimi, & Alexandram ut malorū omnium causam, uinctam coniecit in custodiam.

Interea turbabantur res Syriæ, Cleopatra nō desinēte in omnes incitare Antonium: quem hortabatur ut auferens cuiq̃ suam dynastiam, ipsi contribueret: multumq̃ apud eum poterat irretitum suis amoribus. cumq̃ natura esset alieni appetens, nihil sibi putabat illicitum. primo fratrem cui debebatur regni successio, ueneno sustulit, agentem annum xv. deinde Arsinoen sororem suam Ephesi in tēplo Dianę supplicē, interfecit per Antonium. Pecuniarum etiā ubicūq̃ spes affulgeret, neq̃ tēplum, neq̃ sepulchrū, neq̃ asylū ullū. unquā uiolare dubitauit, modò ad illam redirēt spolia quæſita uel sacrilegiot miscebatq̃ sacra p̃fanis, fas nefas, ut augetetur lucris uel iniquissimis. ad summam nihil satis erat mulieri sumptuosæ & uoluptatib. deditæ, cuius cupiditates uix totius orbis expleri possent opibus. quamobrē & Antoniū continuo sollicitabat, ut alijs ablata ipsi largiretur; & ingressa cum illo Syriā, statim co-

gitauit quomodo eam possessionem suam faceret. Nam Lysaniam Ptolemæi filiū interfecit, causata eum studere rebus Parthicis. flagitabat etiam ab Antonio Iudæam simul & Arabiam sibi dari, ademptas suis regibus. Verū ille erat quidem adeo deditus ei mulieri, ut non illecebris solum, se etiam ueneficijs eius captus uideretur: puduit tamen eum tam insignis iniustitiæ, ne uideretur ad procacis foeminæ nutū libenter peccare etiam in rebus maximis. ne igitur uel negando eam cōtristaret, uel imperata illius omnia faciens uideretur mortalium omnium nequissimus, partes de utriusq; regione ablatas eilar gitus est: ad hæc urbes quotquot sunt intra fluuium Eleutherum usq; Ægyptum: præter Tyrum & Sidonem, quas iam inde à maiorum ætate sciebat liberas, quamuis has quoq; illa multis precibus impetrare conata fuerat.

Cleopatra regine in Iudæam aduentus.

Cap. V.

HÆC affecuta Cleopatra, & Antoniū in Armeniam cum exercitu profectū usq; Euphratē profecuta, reuertitur: obiterq; adita Apamia & Damasco, etiā Iudæā ei libuit inuisere: ubi excepta ab Herode, concessam sibi Arabiæ partē & Hierichuntini agri reditus ei locauit. Is & balsamū fert, quod unguentorū longe preciosissimū ibi tantum prouenit, & eximiarū palmularū uim maximā. per hæc negotia cōtracta maiore cum rege familiaritate concubitū eius appetit, mulier natura intemperans, & dedita libidini, ac fortē etiā amore tacta nō nihil: quāuis uerisimile sit per stuprum quæsitā occasionē struendis insidijs. Sed illa amorē prætexebat. Herodes autē iam antē ei parū amicus, q̄ nosset infestā ex æquo omnibus: tum uero etiā abhorrens tam prostratā impudentiā, & reiecturus si petulantius pergeret, renuit. deinde cum amicis consultaui, num habens eam in sua potestate deberet occidere. sic em̄ multis molestijs leuare posse eos quib. uel hæctenus infensa fuerit, uel in posterū futura sit. quin & ipsi Antonio id fore utile, quandoquidē nec illi fida futura sit, si in quā tēporū difficultatē delapsus opera eius opus habeat. Huc procliuiorē cohibuerūt amici, indignū censentes, hominem in magnis uersantem negotijs in manifestū se periculū conijcere, & obsecrantes ne quid ageret temerē. nō enim hoc laturū Antoniū, quantūuis ei hoc approbetur utile. quin hoc ipso augendū eius desiderium, q̄ per uim atq; insidias amisisse eā uidebitur. nec superesse uel mediocrē excusationē, qn mulier sit omniū eius ætatis lōge honoratissima, & si quid utilitatis ex eius nece possit existere, cōiunctū sit cū Antoniū iniuria. unde facile apparere q̄ magna & immedicabilia mala exoritura sint in regno & familia regis ipsius, cum nihil uetet recusata illius illicita postulatione, res pro præsentī statu recte disponere. his deterrētes, & periculū probabilibus rationib. ostendentes, cohibuerūt eū à tanto facinore. Ille placata munerib. regina, uersus Ægyptum eam deduxit. Cæterū Antonius subiugata Armenia Artabazē Tigranis filiū cum filijs suis satrapis uinctū in Ægyptū misit, munus Cleopatraz, & quicquid preciosum de eo regno ceperat. Regno autē Armeniæ potitus est Artaxias filiorū illius natu maximus, qui in eo tumultu effugerat: cui post Archelaus & Nero Cæsar per uim à se pulso iuniorē ipsius fratrem successorē dederunt. Quod autē attinet ad tributa regionū quas regina ab Antonio dono acceperat, Herodes ea iuste reddebat, parum tutum putans præbere Cleopatraz occasionē maleuolentigi
Arabs

Arabs uerò postq̃ eorū exactio ad Herodē spectare cœp̃t, aliquandū soluebat ei ducenta talenta annua: deinde malignior factus & ad dandū segnior, uix partes quasdam reddebat, ac ne eas quidem integras.

Herodes bellum Arææ infert, quo tempore Antonius à Cesare Asiatico prælio uictus est.

Cap. VI

QUAM eius iniquitatē & iuris contemptū non ferens Herodes illaturus erat bellū, ni remoratus esset Romanorum contentionibus, cum enim expectaretur pugna Asiatica, quæ in CLXXXVII Olympiadē incidit, Cæsar de imperij summa decertaturus erat cum Antonio. Herodes uerò multorū iam annorū possessor regionis pacatæ & refertæ pascuis ac pecoribus, nouis quoq̃ abundans redditibus & opibus, delectus habendo magno apparatu expediebat auxiliū Antonio. Sed ille hanc operam ei remisit, negās sibi opus esse. uerū quia tam ex ipso q̃ ex Cleopatra audierat de Arabis perfidia, iussit in illū bellum uertere, nam & regina hoc in rem suam fore existimabat, si alter ab altero mutuis attererentur cladibus. Igitur Antonij iussu reuersus Herodes domi continuit exercitum, cum quò mox inuasit Arabiam equitatu simul & pedestribus copijs instructissimus, Diospolim petens quò occursuri erant Arabes. nō enim eos latuit hæc expeditio. Post acerrimū igitur conflictū penes Iudæos fuit uictoria. Post hæc rursus magnus Arabū exercitus cōfluxit ad Cana, qui locus est in Cœlesyria: quod præsentiens Herodes duxit cōtra eos maximā exercitus sui partē. cumq̃ uellet munitis uallo castris per occasionē deinde prælium cōmittere, imperanti hæc reclamabat multitudo, mitteret moras & cōfestim in Arabas duceret. Faciebat aut̃ eis animos, tū q̃ pulchrè instructam aciem habere se crederent, tum recens memoria prioris pugnæ in qua egregiè uicerant. cum igitur ardor eorū uix cohiberi posse uideretur, decreuit rex uti alacritate militū, & professus se nō cessurū illis uirtute, armatus ante agmen ibat in hostē, subsequēte instructa acie. quæ res attōnitos reddidit Arabas. paulisper em̃ repugnare conati, ut uiderunt non posse ferri eorū audaciā, maiore ex parte in fugā uersi sunt. actumq̃ de eis fuisset, ni Athenio Herodē inuasisset, eiusq̃ exercitū. Hic Cleopatrar̃ dux erat in ea regione: & quia Herodē oderat, nō imparatus pugnæ euentū expectabat, quieturus si Arabes uincerent. Vbi uerò uinci eos animaduertit, cū collectitia manu indigenarū fessos iam, & uictoriam suam putantes ex improviso adortus magnam stragē ædebat. Nam Iudæi uirib. in professos hostes absumptis, tum uerò etiā ob uictoriā dissolutiores, facile hosti cedebāt, multaq̃ uulnera accipiebāt in locis asperis & inæqualibus, quorum peritiores erāt aduersarij. His igitur uehemēter laborantibus Arabes resumptis animis reuersi in prælium trucidabant iam fugiētes. nec una erat exitij facies, pauciq̃ in castra euaserūt. Rex uerò uidēs eos uiribus impares, citato equo profectus est ad euocandos qui illis succurrerent. nec tamē licet festinus, affuit in tēpore, sed Iudæorū castra capta sunt. Arabibus aut̃ nō mediocris felicitas ex insperato cōtiguit, dum & uictoria potiuntur, à qua plurimū aberāt, & hostiū ualidū exercitū opprimūt. Ex illo tēpore Herodes latrocinij cœpit agere & excursiōib. in Arabiā, castra ponēdo in montibus: & cauebat quidē totū exercitū prælio cōmittere, sed interim non mediocriter proficiebat suos labori assuefaciens, & continuis exercitijs præparans ad abolendam tandem ignominiam.

De

vo tempore dum maxime apud Actiū Antonius conflictatur cum Cæsare, septimo regni Herodis anno, Iudæa terra quali nunquam antè motu concussa, magnam per totam eam regionem iacturam fecit pecudum: quin & hominum oppressa sunt ruinis ædium circiter decem millia. militaris tamen multitudo nihil detrimenti accepit, utpote sub diuo agitans. Hæc clades in maius etiam aucta rumoribus, quos nunciū gentilium odiorum non ignari dabant auribus Arabum, immane quantum extulit hostium animos, quasi subuersis Iudæorum urbibus, & extinctis hominibus, nulli iam superessent aduersarij. legatos itaq; gentis, qui rebus afflictis pacem petitori uenerant, cōprehenso necauerunt, moxq; magna alacritate properauerunt ad hostilem exercitū. at illi non ausi aduentū eorum præstolari, utpote deiecti animis ob calamitatē, rempub. negligere, nec multum à desperatione abesse uidebātur. quos ita affectos rex excitabat, duces eorū appellādo, & quantū in se erat conando animum illis addere. cumq; generosiores quosdam in meliorem spem restituisset, tum demū ausus est etiam exercitum allos qui, quem prius uiderat in recentibus cladibus nullam orationem admittere. eos igitur his uerbis consolatus simul & cohortatus est.

Herodis concio ad exercitum.

Cap.

VIII.

NON ignoramus, uiri fortissimi, multa hoc tempore nostros conatus remorata infortunia, quibus quantumuis audaces perterreri nil mirum fuerit. Sed quoniā bellū est pro foribus, & quæ hætenus acciderunt talia sunt ut uestra uirtute possint corrigi, cohortandi mihi estis, & monendi quo pacto retinere possitis pristinū robur animi. ac primū de bello uerba faciā, declaraboq; nos id iustissimis de causis gerere, coactos inimicorum iniurijs: id quod uel præcipuē debet acuere uestrā fortitudinem. deinde ostendā, nec hæc quæ nos contristant, esse tam grauiā q̄ uidentur, & magnā nobis superesse spem uictoriæ. ac primū de eo differā quod prius proposui, uosq; ipsos testes eorū quæ dicturus sum faciā. Nostis em̄ ipsi Arabū iniustitiam, & q̄ sint erga alios quoq; omnes perfidi, nimirū genus hominū impiū, ac barbarū: sed nos præcipuē infestauerunt, ob auaritiā & inuidiā perpetuis iniurijs nos laceffentes. Et tamen ne alia beneficia nostra in eam gentē collata cōmemorem, quis eos imminēte Cleopatra de libertate periclitantes eripuit nisi nos? Mea em̄ cum Antonio cōiunctio, & illius erga me beneuolentia in causa fuit ne quid isti grauius pateretur, dū ille cauere cōmittere q̄ & nobis suspectū esse posset: deinde postq̄ precib. illa euicit ut de utraq; regiōe portiones quædā ei decideretur, in his quoq; dispēlandis nō cessauit mea industria: & datis de meo magnis munerib. securitatē ambob. acquisiui meo unius sumptu, dum cetera talēta expēdo, & pro alijs ducētis fideiubeo, pro redditib. eius ipsius terræ, quā isti olim nostrā occupant. atqui æquū erat nos Iudæos & à tributis immunes esse, nec cuiq; ullā agrorū partē decidere. certē in Arabū gratiam, qui nobis salutē suam debēt, indignū erat quicquā expēdere. Sed multo iniquius est, eos qui negare nō possunt suā libertatem nostrū esse beneficiū, & eā ob rē gratias nobis egerūt, fraudare nos debitis, præsertim amicos & pacis tempore: quandoquidē fides etiam hosti seruanda, multo magis inter amicos locum

locum habeat necesse est, at non inter tales quales isti sunt, qui nihil honestū putant nisi cum lucro coniunctū, & iniuriā impunitam esse debere, quæ lucri gratia cōmittitur. Dubium ne igitur est, nostri officiū esse iniustos iusto bello persequi, quod deus ipse fieri uult, iubetq; nos semper ulcisci uim & iniuriam, maxime in bello nō solum iusto, uerū etiam necessario, quod enim confelsiōe omniū tam Græcorū quàm Barbarorū est crudelissimū, hoc cæsis nostris legatis perpetrauerunt. Nam & Græci caduceatores sacros ac inuiolabiles esse uolunt, & nostri honestissima sanctissimaq; legis præcepta per angelos, hoc est nuncios à deo acceperūt. hoc em̄ nomē & deū in hominū notitiā adducere, & hostes hostib. conciliare potest. Quid igitur magis nefariū, q̄ legatos de iure agētes interficere? aut quæ illis post hoc facinus expectanda uel in bello prosperitas, uel in reliqua uita felicitas? ego sanè nō uideo. Dixerit fortē aliquis: ius quidē & fas penes nos est, sed penes illos uires & maiores copix, uerū isthæc oratio indigna est nostris hominibus. cum quibus em̄ iustitia est, cū illis etiā deus. ubi autē deus est, ibi nec multitudo. nec fortitudo deesse potest. Sed age etiā per se uires nostras expēdamus. Prima pugna uicimus, in secūda primo cōgressu eos profligauimus, nō ferētes nostram impressiōē. uictōres deinde nos Athenio nō indicto bello ex insidijs aggressus est. uerū hæc fortitudo eorū dicēda est, an insidię potius & secūda iniquitas? Cur igitur nobis minus sit animi, quib. oportebat esse plus spei? aut cur nobis timendi sint, qui quoties absq; dolo certandū est semper succūbunt, quādo uerō uincere uidentur per iniustitiā hoc faciūt? Quid q̄ etiā si fortes quis eos existimet, hoc ipso magis ad uirtutē excitari debet? non est em̄ generosi laus infirmissimū quēq; aggredi, sed posse etiā fortes deuincere. Quod si quē domesticæ clades terrēt & terremotus proximus, primū cogitet hoc ipsum esse quod Arabas decipit, putantes grauiorē q̄ re uera fuit: deinde nō decere ut illis audaciæ, nobis timiditatis, eadē causa sit. Illi em̄ nūc audent nō q̄ alicuius boni sibi sint cōsci, sed quia nos afflictos credūt calamitatibus. ubi autem nos uiderint occurrere, collabatur eorū fiducia, & nobis hoc ipso crescēt animi, q̄ iam cū non ita ferociētib. pugnabimus. nam neq; admodū afflictī sumus, neque, ut quidā putant, irato deo nobis hoc accidit, sed casus hi sunt fortuiti. Quod si dei uoluntate hoc factū est, mirū ni eiisdē uoluntate cessauit calamitas, & hac castigatione contentus est. Quod uerō præsens bellum ei probetur ut iustum, ipse euidenter declarauit. Nonnullis enim per totam regionem terræmotu oppressis, uestrum qui arma gestatis nemini quicquam mali contigit, sed omnes estis incolumes, manifesto diuinæ uolūtatis indicio, q̄ si populariter militassetis unā cum liberis & uxoribus, neminē uestrū desideraretis. Hæc cogitātes, & quod maius est, habere uos deū protectorē omni tēpore, persequimini iusto bello gentē impiā, nec amicitix iura, nec foederū fidē seruanti, in occidendis legatis fortē, cū uirtute gerēda res est, semper fugacē. His uerbis ludæorū animi non mediocriter accēsi sunt ad præliū. Herodes autē sacris de more peractis, prope re duxit eos ultra Iordanem cōtra Arabas: metatusq; castra nō procul hostibus, decreuit castellum intra utrosq; sitū occupare: commodum sibi id ratus, siue pugnandū esset, siue castra in tutiorem locum transferenda. cumq; idem esset Arabum quoq; consiliū, circa eum locū certamen contractum est. ac pri-

num

mum telis uelitati eminus, deinde manus conferunt, utrinque nonnullis cadentibus, donec Arabes uicti discesserunt. Ea pugna Iudæis tantum momentum ad bene sperandum fuit, ut quia hostes certamen detrectabant, ausi sint uallum eorum diuellere ipsa castra expugnaturi. atque ita coacti processerunt non satis bene structa acie, ne tantillum quidem alacritatis aut spei ad pugnam afferentes: conseruerunt tamen manus uel quia plures numero, uel quia necesse erat lacessenti hosti resistere. post diutinum igitur conflictum non paucis utrinque caesis, tandem Arabes in fugam uersi sunt. Tanta autem strages impulsis semel edebatur, ut non solum hostium gladiis conficerentur, sed præ impetu fugientis inconditæ multitudinis alij proculcarentur, alij suis ipsorum telis se induerent. itaque quinque millia desiderata sunt. cætera turba refugit quidem intra castra, sed nulla certa salutis spe, non tam comestus quam aquæ penuria. Porro Iudæi quia non potuerunt unâ cum fugientibus irrumperere, obsidione eos cinxerunt, & auxilijs aditus, & fugam obsessis intercludendo. In hac rerum difficultate Arabes legatos ad Herodem miserunt, primum pacem petentes, deinde quia sitis urgebat, præsentis necessitati remedium. At ille non legatos, non pecuniam pro captiuis, nihil denique equum admittebat, enixe cupiens facinorum in suos patratorem poenas ab eis exigere. Itaque coacti siti inter alia mala prægrauante, progressi præbuerunt se uinciendos, & in captiuitatē abigendos, ita ut intra quintam diem capti sint ad quatuor milia. Sexta uero omnes reliqui decreuerunt prodire, & hostem aggredi, uel certam cladem malentes, quam paulatim ignominiose opprimi. Quæ sententia postquam placuit, eruperunt e castris, sed parum idonei ad prælium, fractis tam uiribus quam animis, propter extremum infortunium mortem in lucro reputantes. Quare primo conflictu circiter septem millia ceciderunt: domitæque per hanc cladem gentis ferocia, in Herodis, quem suo malo bellatorem egregium experti sunt, clientele se dederunt.

Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.

Cap. IX.

VII

QUA felicitate ille multum elatus domum reuertitur, aucta ob rem bene gestam existimatione. Sed dum maxime res suas constabilisse uidetur, summum discrimen adiit, Antonio apud Actium deuicto armis Cæsaris. Tum enim actum de se putauit, non ipse solus, sed & amici eius omnes & inimici. nemo enim credebat impune fore tantam Antonij amicitiam. quo factum est ut amici quidem nihil dissimularent desperationem, inimici uero condolere se fingentes, clam gauderent, pollicentes sibi in futurum meliorem statum reipublicæ. Ibi Herodes uidens præter Hyrcanum neminem superesse regij generis, statuit eum e medio tollere: siue euasurus esset periculum, tutius ratus neminem extare digniorem imperio: siue opprimendus esset à Cæsare, successionem illi inuidens. Hæc secum uoluntati, ab ipsius Hyrcanæ familia præbita est occasio. qui quod esset miti ingenio, toto uitæ suæ tempore nullis se admiscuit negotijs, omnia fortunæ permittens, & quaecumque illa conditio nem attulisset, ea bene contentus. Verum Alexandra ambitiosa foemina, & mutationis spem modeste ferre nesciens, sollicitauit patrem ne ulterius ferret Herodem afflictorem suæ familiæ, sed potius sibi quoque caueret, seque speratæ fortunæ seruaret. consuluit deinde ut Malcho Arabiam ditione tenenti scriberet, peteretque ab eo tutelam

tutelam & hospitium. Si enim contingat Herodem male mulctari ab offenso Cæsare, dubio procul ad ipsum rediturum imperium, propter nobilitatē generis, & fauorē populi. Talia suadentem Hyrcanus primo repulit, deinde uisus importunitate mulieris, interdium noctuq; eandem cantilenam de futurorum spe, deq; Herodis insidijs occinentis, ad Arabē literas dat amico cuidam Dositheo: in quibus scriptū erat, ut equites mitteret, qui eum ad Asphaltitem lacum deducerent. Distat à Hierosolymitanis finibus per trecenta stadia. Hæ literæ ideo Dositheo potissimum creditę sunt, quod & Hyrcani cliens erat & filius: & exosum ei Herodem non una de causa uidebatur uerisimile. nam Iosephi ab eo necati cognatus erat, & aliquāto ante fratres eius apud Tyrum inter alios ab Antonio interfecti fuerant. nihilo tamen magis ob hæc Hyrcano fides seruata est. Pluris enim ille faciens præsentis regis gratiam, ostendit ei epistolam. qui actis primum gratijs, unum etiam ab eo postulauit ministeriū: ut complicata epistola, & obsignata Malcho eam redderet, & responsum ab illo reciperet. multū enim sua referre, si etiam illius mentem intelligat. Quod ubi Dositheus sedulo executus est, Arabs rescripsit paratum se & ipsum & familiam recipere, atq; etiam omnes illius factionis Iudæos: missurumq; instructam manum quæ eos tuto deducere ualeat, & uoluntati eius obsecuturum per omnia. Postq; autem etiam hanc epistolam Herodes accepit, accito Hyrcano, rogauit eū, ecquid haberet cum Malcho foederis. quō inficiante, prolapsus in consistorio literis, occidi eum imperauit. Atq; hæc ita in ipsius Herodis cōmentarijs scripta habentur: nam ab alijs traduntur aliter, uidelicet non ob hoc crimen, sed quasi regi insidiatū, necatum esse. Scribunt enim sic: In quodam conuiuio dissimulata suspicione quæsiuisse ex Hyrcano, num quas literas à Malcho accepisset. respondisse illū, accepisse quidem, sed nihil præter officiosam salutationem continentes. Alterū amplius interrogasse, num quod etiam munus accepisset. cumq; respondisset, nihil præter quatuor iumēta quibus uectaretur: regē traxisse hoc in crimen corruptelæ ac prodicionis, moxq; hominem duci iussisse. In fontem autem perisse argumentum afferunt mitissimum ipsius ingenium, ut qui ne iuuenis quidem unquā ullam temeritatis aut audaciæ significationē dederit, ac ne tum quidem cum ipse principatu potiretur: sed tum quoque pleraque omnia ex Antipatri administrauerit sententia. Tunc uerò iam octuagesimū annū excesserat, sciebatq; opes Herodis in tuto esse: Euphrate etiam traiecto, relictisq; qui trans eum amnem in summo honore habuerant, in patriam postliminio rediit, ut sub illius potestate uiueret, quo minus uerisimile est eum molitū facinus à sua natura alienissimū, cōficta: que uidetur hæc ab Herode omnia. Hic finis fuit Hyrcani post uariā fortunā qua tota uita circumactus est. nam uiuente etiā tum matre Alexandra pontifex Iudæorū creatus, per nouē annos eum honorē obtinuit: cui defunctæ cū in regnū successisset, elapsis tribus mensibus ab Aristobulo fratre pulsus est, ac deinde Pompeij ope restitutus. receptisq; omnibus honorib. quadraginta annos in eis exegit. deinde iterum ab Antigono pulsus, & mutilato corpore, captiuus apud Parthos uixit. unde aliquanto post domum reuersus, quamuis multa sibi de Herode polliceretur, nihil tamen eorum consecutus est post tantam fortunæ uarietatem: & quod omniū est maxime miserabile, ut modò

Ioseph.

M

dixit

diximus, in extrema senectute indigno fine absumptus est. Fuit enim æquus & mantissimus & perpetua modestia, imperiumq; maxima ex parte per alios administrabat, amore otij, & imperitiæ sibi conscius. Antipater certe atq; Herodes huius bonitate ad tantas opes prouecti sunt: pro quib. meritis contra ius ac fas occisus est. Cæterū Herodes Hyrcano sublato ad Cæsare properans, & nihil boni de se sperans propter amicitia Antonij, suspectam habebat Alexandram, ne usa hac temporis opportunitate ad defectionē concitaret populum, & intestinis seditionibus regnū perturbaret. quare mandata regni cura Pheroræ suo fratri, & matrem Cypron, & sororem, & totam deniq; cognationē in Masada deposuit: iussitq; fratrem, si quid sibi accidisset durius, habenas regni retinere. Mariamnen uero uxorem, quia propter similitudinem cum matre eius & sorore degere non poterat, in Alexandrio cum Alexandra matre collocauit, cōmissa quæstori suo Iosepho & Sohemoluræo castelli custodia, uiris & antè semper fidissimis, & tunc honoris causa his mulieribus regijs adhibitis. Verum his quoq; mandatum dederat, ut si quid quod nollet accidisse sibi cognoscerent, confestim ambas interficerent, regnumq; pro uiribus liberis eius ac Pheroræ fratri conseruarent.

Quomodo Herodes etiam regnum à Cæsare obtinuit.

Cap. X.

His mandatis properauit Rhodum ut illic Cæsari occurreret. Quod postquam appulit, posito tantū diademate, de cætero paratu regio nihil mutauit: admissusq; ad colloquium, tum maxime ostendit animi sui magnitudinem, neque ad supplicationes (ut in tali fortuna mos est) uersus, neq; preces adhibens quasi rogando ueniā, sed facti sui rationem reddens intrepide. Fatebatur enim apud Cæsarem & amicitiam sibi intercessisse maximam cum Antonio, & totis uiribus se conatum ut penes illum esset rerū imperiū: non armis quidē coniunctis q; tum distineretur bello Arabico, sed misso ad illum frumento simul atque pecunijs. nec tamen se hac parte sibi npsī satisfecisse. professum enim amicū pro bene de se merito non opes solum, sed caput etiā & salutem debere obiectare periculis. Id quia non licuerit, certe hanc laudē suam esse, q; ne post Actiacā quidem cladem illū deseruerit, neq; fortuna iam apertè mutata ad nouas spes se transtulerit. quo tempore si non auxilio, at cōsilio à se adiutū hominem, cōmonstrando quo uno modo seruari posset, nec omnino in ordinē redigi, uidelicet si Cleopatram interficeret. hoc enim mature perpetrato, licebat illi in eius opes succedere, atq; ita faciliores à te pacis cōditiones impetrare. ille uerò per incogitantia cōsiliū meum aspernatus est: atq; hoc pacto tibi magis q; sibi consuluit. Nunc igitur si odio Antonij meum quoq; studium damnas, non negauerim ea quæ feci, neque ue reor ingenue fateri quanto illum amore persecutus sim. q; si amoto personarum respectu, hoc tantum in disquisitionē uocas, qualis sim amicus, & q; memor beneficiorū, licet tibi quoq; hoc experiri. mutato enim nomine nihilominus manebit amicitia, & laudem suam merebitur. His uerbis cum magnam generositatē præ se ferret, non mediocriter allexit Cæsarem, uirum liberalem ac magnificum: ut occasione dicēdæ causæ paulatim insinueret se in illius amicitiam. Quare diademate restituto hortatus eum, ut nō minus suam q; quondam Antonij amicitia coleret, in summo honore habuit, addens scripsisse Cæpidium

pidium, quantū apud monarchas fauore Herodis adiutus sit. Ergo ubi præter spem acceptum se uidit Cæsari, & ope eius denuo confirmatum in regno, senatusconsulto quoque per illū impetrato, deduxit eum in Ægyptū, donatum plurimis muneribus, quibus etiam amicos eius sibi conciliauit, & animi declarauit magnitudinē. Conatus est etiam Alexandro Antoni amico impetrare ueniā, quod tamen non potuit, quia Cæsar animaduersurū se in illum iurauerat. Reuersus deinde in Iudæam auctus honore ac potestate, omnes qui cōtrā expectauerant attonitos reddidit, quasi dei benignitate semper illustrior ē periculis euaderet. Mox igitur parauit se ad excipiendum redeuntē ex Ægypto Cæsarē, qui postquā uenit, omni regia magnificentia eū accepit apud Ptolemaidem: exercitui quoque omnē hospitalitatē exhibuit, & rerū ad uictū accommodarū copiam, quo factū est ut in intimā familiaritatē reciperetur, unā obequirare solitus dum traducuntur copie, tractansque tum ipsum tum amicos ministerio uirorum et ditissimo & sumptuosissimo cultu insignium, quin & squalida ac inaquosa loca transeuntibus, nihil deesse passus est, non uinū, non aquā, qua miles tum magis etiam delectabatur. Ipsum quidē Cæsarē talēis dccc donauit: adeoque satisfactū est omnibus, ut luculētius etiam quā pro eius regni facultatibus tractatos se faterentur. quo magis amicitiae promptaque ad benemerendum uoluntatis fidē fecit, & usus opportunitate tēporis egregiā opinionē magnanimitatis sibi parauit. rursumque ab Ægypto redeūtes alios Romanorū primates tot officijs prosecutus est, ut nemini mortalium hac parte cederet.

Herodes Mariamnen calumnijs oppressam interficit.

Cap. XI.

SED cum primū in regnum reuersus est, perturbatam familiam inuenit, infensamque sibi uxore Mariamnen & socrum Alexandram, ratæ enim, id quod non immerito suspicabantur, non securitatis causa se in id castellum conclusas, sed quasi in carcerem, ita ut nec suis nec alienis bonis frui possent, egerrime ferebant. Mariamne quoque maritum simulare amorem credebatur, quod ei bonū esset atque cōmodum, sed nihil molestius ferebat, quā quod ne illo quidē defuncto spes relinquebatur ipsam fore superstitē: nec unquā excidebant mandata olim Iosepho data, ita ut omnibus modis demereri conaretur custodes, præcipue Sohemū, non ignara incolumitatē suam sitam in eius manibus. ille uerò principio fidus erat, non discedens ab Herodis præscripto: deinde munusculis ac blāditijs muliebribus paulatim mollitus est: postremo effutijt omnia mandata regia, præsertim quod nō speraret eū cum eadē potestate reuersurū. eam ob rem sic existimabat, nec ab illo sibi esse periculū, & à mulieribus paratā gratiā, præsentē dignitatē & in posterū facile retēturis. Quod si Herodē rebus ex sententia confectis redire contingeret, nihil eum nisi uxoris arbitratu acturū, sciebat enim quā impotēter eam rex amaret. His ille de causis à mandatis discessit. Mariamne uero iniquissimo animo tulit noua sibi semper alia ex alijs ab Herode nasci pericula: uotaque faciebat ne ille unquam saluus reuerteretur, cogitans uitam sibi cum eo fore intolerabilem: id quod postea nec dissimulauit, aperte falsa quid se uereret. Ille enim cum præter spem magna ornatus fortuna appulisset, primò ut par erat uxori lætum de hac re attulit nuncium: eamque solam præ alijs uxoribus ob amorē ac iucundissimā consuetudinē salutauit & complexus est. Mulier uerò narrante eo suos successus,

Ioseph.

M 2. suscip

suscipere de se ferre uidebatur, nec belle suum affectum occultabat: sed ut erat ingenuis minime se fucatis moribus, ad illius blandas appellationes ingemiscebat: narrationeque eius contristari magis quam gaudere uidebatur: ut iam Herodes non tam suspicionibus quam manifestis signis turbaretur, angebatur enim uidens inexpectatam & apertam uxoris auersionem: quam molestiam pro amore ferre non ualens, nec in ira nec in reconciliatione perdurare poterat, & sibi ipse non constans iam hoc iam illo affectu distrahebatur, adeo animus inter amorem, & odium ambigebat, ut cum saepe cuperet punire mulieris superbiam, in tercedente amore uetaretur. Nihil autem magis timebat quam ne sumpto de ea supplicio, seipsum hoc pacto grauius laederet ob defunctae desiderium. Talibus curis aestuantem & sic erga Mariamnen affectum ut uidere soror eius & mater, opportunissimum tempus se nactas putauerunt: moxque assiduis calumniis concitabant hominem accendentes eius odium ac zelotypiam: quas ille nec reiciebat, nec tamen libebat credere, & seruire in dilectam coniugem. peius tamen indies erga eam afficiebatur, magisque ac magis exasperabatur, dum nec illa curas suas occultat, & ipse amorem uertit in odium. Ac fortasse iam tum sauius in eam aliquid statuisset, nisi commodum nunciatum esset extinctis Antonio & Cleopatra Caesarem Aegypto potiri: cui obuiam properans familiam sic ut erat reliquit. Discedenti Mariamne commendauit Sohemum, plurimum ei se debere propter habitam sui curam profitemes, & cuiusdam Iudaeae partis ei dominium impetrauit.

ix Ceterum Herodes in Aegypto cum Caesare congressus, liberius iam cum illo egit amicitia fretus, & magnis ab eo beneficiis ornatus est. quadringentorum enim Gallorum Cleopatrae satellitium ei donauit, & regionis partem reddidit, quam illa prius occupauerat. attribuit etiam eius regno Gadara, Hippon, & Samariam, in maritimis Gazam, Anthedonem, Ioppen, Stratonisque turrim: quae illi non mediocris fuit ad regium splendorem accessio. Deducto deinde usque Antiochiam Caesare, in regnum reuersus sensit fortunam quam foris propitiā, tam domi aduersam, maxime quod ad coniugium attinet, qua parte sibi ante uidebatur felicissimus. Flagrabat enim legitimo coniugis Mariamnes amore quam qui ardentissime, ne illis quidem exceptis, de quibus a scriptoribus proditur, ea foemina cetera pudica & inuiolatae fidei, innatam habebat muliebrem quandam morositatem, improbius illudens obnoxii mariti patientiae, ita ut non habita regiae potentiae ratione, non raro contumeliosius eum tractaret, quam tamen ille dissimulanter & moderate ferebat, licet solitam aperte & sorori eius & matri exprobrare humilitatem generis. quae causa fuit implacabilis inter eas mulieres odii, atque etiam calumniarum quoties daretur occasio: earumque suspensiones paulatim crescentes durauerunt integrum annum post Herodis a Caesare reditum. tandem diu praemeditatum odium in hunc modum erupit. cum meridiano tempore quietis causa in cubiculum se rex contulisset, pro coniugali affectu Mariamnen accersit. haec autem introgressa quidem est, sed una cubare noluit, rogantem contemnens, & insuper patris ac fratris sui necem opprobans, quo indigne ferente, & uix ab inferendis mulieri manibus temperante, postquam ex strepitu commotiorem eum sensit soror, submittit iamdudum subornatum pincernam, qui indicaret sollicitatum se a Mariamne, ut ei operam commodaret in propinando regi amatorio poculo: & si amplius sciscitaretur qualenam id esset

esset, dicere pharmacum penes ipsam esse, à se requisitum tantū ministerium. q̄ si rex mentione amatorij nihil moueretur, tum & ipse sileret. nihil enim illi fore periculi. hæc prædoctū illo ipso tēporis articulo intromittit ad eū alloquendum, atq; is composito uultu ingreditur, & quasi rem ualde seriam affectens, ait se largitiōe à Mariamne sollicitatum, ut amatorium regi misceret. quo audito cum ille perturbaretur, ait pharmacū quoddam sibi oblatū, cuius ipse uim ignoret: ideoq; id renunciare, quod hoc & regi & sibi tutius existimet. Ad hæc uerba Herodes, iam antè satis cōmotus, cū magis etiam exasperatus esset, eunuchū Mariamnes fidissimū tormentis examinauit, sciens q̄ sine illo nihil, nec magnū nec paruum tentatū sit. qui cruciatus nō ferens ad interrogata quidē nihil respondit, hoc tantū prodidit, offensam esse mulierē propter ea quæ Sohemus indicauerat. adhuc eo loquente exclamat rex, Sohemū & sibi antehac & regno fidissimū non fuisse hæc proditurū, nisi aliquid commercij secretioris inter ipsos intercessisset. moxq; Sohemū comprehensum imperat interfici, uxore uerò causam suam iubet agere aduocato intīmorū amicorum cōsilio, accusationem accuratam exorsus, & confictū ueneficij crimē intentās. erat autē uerbis immodicus, & iratior q̄ decorū iudicij postulat: quo factū est, ut cum eum ita uelle uiderent, omnium qui aderant suffragijs damnata sit, qua sententia prolata, uisum tñ est tam ipsi q̄ alijs quibuscūq; presentibus, nō esse eius supplicij præcipitandū, sed includendā in aliquē regiæ carcerē. at Salome cum sua factione modis omnibus dedit operā ut mulier sine mora necaretur: quò tanto facilius regē perpulerunt, q̄ dicerent timendū esse aliquem motū in populo, si sciretur uiuā asseruari in carcere. atq; ita Mariamne ducta est ad supplicij. Id conspicata Alexandra, & intelligēs similē exitū sibi expectandū ab Herode, omīssa pristina ferocia ualde indecore mutata est. Volens enim ostēdere se nō esse consciā eius criminis, cœpit filiaē conuiciū facere omnibus audientibus scelestissimā & ingrata erga uirū clamitans, dignamq; tali exitio quæ ausa sit tam immane facinus. non enim pro merito tractatū maritū amantissimum. Hæc illa turpiter fingente, & inuolutura ut uidebatur capillos miserræ, etiā alij merito damnabant ineptam eius simulationem, sed in nemine hoc magis apparuit, q̄ in ipsa quæ ducebatur ad interitum. nam neq; uerbo ullo tam dignata est, neq; uel tantillū intemperijs eius perturbata, excelsa animo improbare se illius turpē dementiā uultu significabat. ipsa intrepida specie, ac pallido colore quidem metu mortis mutato ibat, generosam indolem extremo quoq; suo tempore præferens. Ad hunc modum perijt mulier & temperās & magnanima, sed non satis modesta, & paula contentiosior. Cæterum formæ uulnitate, & comitate cum maiestate coniuncta dici nō potest, quantum omnes ætatis suæ foeminas superauerit, quæ potissima causa fuit quo minus iucunde cū rege uitam degeret. Obsequijs enim ob amorem ab eo culta & nihil molestū expectans, licentiosius æquo se gerebat. moleste etiam ferebat suorum casus. idq; apud ipsum quoq; fatebatur. Tandē effecit ut exosa esset regis & matri & sorori, atq; etiam illi ipsi, à quo solo nihil timebat. Ea perempta impotentius etiā flagrare cœpit rex, iam antè misere affectus sicut diximus. neq; enim uulgari coniugū more amabat, sed cum penè ad insaniam usq; indulgeret huic cupidini, ne licentioribus quidem uxoris moribus effici potuit ne in-

Ioseph.

M 3 dies

dies magis ac magis eam diligeret. Tum uerò maximè sibi uisus est irato deo necasse Mariamnen. sæpe inuocabat eius nomen, sæpe etià indecore lamenta batur. excogitabat autè oblectamēta quæcunq̃ poterat, apparādis conuiujs ac comotationibus, nihil tamen proficiebat: quare & regni curam reliquit. a deoq̃ dolori succubuit, ut sæpe ministros iuberet uocare Mariamnen, quasi illa adhuc uiueret. Sic affecto superuenit pestilentia, quæ & plebis & purpuratorum maiorē partem abstulit, omnibus irato deo hanc immissam interpretantibus propter iniustū reginæ suppliciū. ita aucta regis ægritudine postremo in solitudines se abdidit prætextu uenationis, ubi afflicto se intra paucos dies grauem morbū contraxit. Is erat inflammatio & dolor ceruicis, mente etiam mota nō nihil. nec remedia quicquam proderant, sed cum exacerbare potius malū uiderentur, res minimum à desperatione abfuit. itaq̃ medici partim propter morbi cōtumaciam, partim quia in tanta difficultate nō erat libera diætæ electio, permittebant ei quicquid appeteret, in incertū euentum salutem fortunæ cōmittentes. quo sic apud Samariā, nunc Sebasten, decumbente, Alexandra habitans tum Hierosolymis, re cognita conata est urbis arces in suam potestatē redigere, alteram templo contiguā, alteram in ipsa urbe sitam. nam qui has obtinēt, totam gentē habent obnoxiam: quia nec sine his sacrificia quotidiana possunt peragi, neq̃ Iudæi sine sacrificijs degere, quibus uita citius cōtemnatur q̃ religio. præfectos igitur tentat, ut sibi & genitis ex Herode ac filia pueris eas traderēt, ne fortè illo defuncto occuparentur ab alijs. q̃ si contingat eum sanitatē recipere, interim à nemine tutius eas seruari quàm à domesticis. Hæc sollicitatio nō est æquis auribus accepta, sed cū essent alioquin etiam fidi, tum eo magis manebant in officio, q̃ & Alexandrā oderant, nec fas putabāt desperare de salute principis. amici enim erāt ueteres, unus etià nepos regis, Achiabus nomine. quare cōtinuo per nuncios de Alexandra significauerunt. ille sine mora eam iussit interfici: superatoq̃ tandē morbo affectis & corporis uirib. & animi sic efferatus est, ut quauis ex causa ad sæuiendū esset propensissimus. quamobrē ne ab intimis quidē amicis sanguinarias manus abstinuit, Costobaro uidelicet, Lysimacho, Antipatro cognominē Gadia, & Dositheo, occasione arrepta huiusmodi. Erat Costobarus unus inter primates Idumæorum, penes cuius maiores olim fuerat sacerdotiū Coze numinis, quod tū religiose ab ea gēte colebatur, priusquā sub Hyrcani principatu Iudaicos ritus acciperet. hunc Herodes q̃ primū regnū adeptus est, Idumææ ac Gazæ præpositus, data in matrimoniū Salome sua sorore, cuius maritū Iosephum interfecerat, ut iam dictū est. ea felicitate præter spem oblata inflatus ille, paulatim ad tantam insolentiam progressus est, ut regis imperata detrectaret, indignum ratus Idumæos seruire hominibus quorum sacra & religionem acceperant: misitq̃ legationem ad Cleopatram, docens Idumæam semper maioribus eius reginæ paruissē. proinde nunc quoq̃ impetrandā esse regionem ab Antonio. Se enim paratū illi potius obsequi. Hæc autē moliebatur non q̃ Cleopatram mallet habere dominā, sed ut accisis Herodis opibus, eo facilius ipse Idumæorum dominationem inuaderet. nā spem ei faciebat tam generis claritas q̃ pecuniarū copīa, quib. parandis ille nunq̃ non intentus ne à turpib. quidē lucris abstinebat, nimirū nihil mediocre uolutans in animo. Sed Cleopatra frustra

tentat

tētato precib. Antonio, nihil impetrare potuit: & Herodes te cognita interfecturus erat hominē, nisi intercessissent pro eo tam mater q̄p̄ soror: ita tñ eū donauit illarū precibus, ut nunq̄ posthac illi fideret. orto deinde inter coniuges dissidio, Salome libellū repudiij marito mittit, pręter legitimū morē patrię. lex em̄ nostra solis maritis hoc ius permittit, mulieribus autē ne dimissis quidem fas est nubere, nisi prioris uirip̄missu. Verū illa magis ex propria licētia quā cōmuni iure fecit diuortiū, & ad fratrē se cōferens ait se prætulisse fraternā beneuolentiā coniugali fœderi. cōspirasse em̄ eū ad res nouas moliēdas cū Lyſimacho, Antipatro & Dositheo: suisq̄ reb. fidē astruebat per Babæ liberos, q̄s ille iam per XII annos seruasset incolumes. erat aut̄ hoc uerū, & tum pręter omnē opinionē à rege auditū uehemēter eius animū perculit. Quod em̄ ad Babę liberos attinet, decreuerat eos aliquādo tollere, aduersatos semper suis conatibus, sed procedēte tēpore per obliuionē hoc omiserat. causa uero odiorū hęc fuit. Regnante Antigono dū Herodes obsideret Hierosolyma, in tantis rerū difficultatibus maior populi pars fessa, propensa erat ad accipiendū Herodem intra moenia. sed obſistebant Babæ liberi pollētes autoritate ac opibus & fidi Antigono, q̄p̄ putarēt eum regē magis esse è republica. Tādem capta urbe per Herodē, Costobarus destinatus ad obseruādos urbis exitus, ne quis aduersæ factionis elaberetur, sciens magnā esse Babę filiorū apud uulgus autoritatē, & cogitās illos mutato rerū statu magnū momentū afferre posse suis conatibus, subtractos clām in suis agris habuit. Ac tunc quidē licet suspectus Herodem periurio fessellit, negans se quicquam scire quò illi deuenerint. rege deinde per edicta præmiū promittēte indici, & modis omnib. eos perquirente, ne tū quidem fateri uoluit. ueritus em̄ non impune sibi hoc fore post primā negationē, pergebat eos occultare, iam necessitate etiā non modo beneuolētia. Hoc post quā sororis indicio rex cōperit, missis quibusdā ad loca latebrarū, & illos interfecit, & quotquot in eodē hærebant crimine: ut nihil iam reliquum esset ex Hyrcani cognatione, sed sublatis omnibus quorū excelebat dignitas, arbitratu suo posset quicqd uellet agere, nemine amplius resistēte. Quo factū est ut x magis ac magis discederet à patrijs ritibus, & peregrinis studijs ueterū instituta corrūperet inuiolabilia: quo tēpore permagna facta est bonorū morū in deterius inclinatio, labante disciplina qua antehac populus solebat contineri in officio. Ac primū athletica certamina quinto quoq̄ anno in honorē Cæsaris instituit, theatro Hierosolymis extructo: deinde in campo amphitheatrum utrūq̄ sumptuoso opere conspicuū, sed alienū à Iudaicis moribus, apud quos nullus est horū usus, nulla spectaculorū ostēratio. Ille tamē celebritatē hanc nobilissimā esse uoluit, denūciatā circūuicinis atq̄ etiā lōginquis gentib. propositisq̄ premijs magnus undiq̄ athletarū cæterorumq̄ certatorū cōcursus factus est, cōfluxerūtq̄ exercitatissimi quicq̄ in hoc genere. euocabantur em̄ magnis premijs nō hi tantū qui gymniciis certaminib. dant operā, sed musici etiā præstātes, & qui uocātur thymelici: necnō quadrigarij ac trigarij, & qui singulis equis celetizontes cursum peragūt: magna cōtentione regis, ne quid desideraretur, quod usquā in hoc genere sit spectabile. Theatrū ipsum per circuitū titulis erat ornatū Cæsaris, & trophęis deuictarū ab illo gentiū, auro atq̄ argēto collucentibus. quod uerò ad instrumentū & apparatū attinet, non uestes præ-

tiolissimæ, nō gēmæ raritate insignes deerāt in his spectaculis: cōquisitis etiā
 feris plurimis, leonibus, cæterisq; uel robore spectandis, uel aliquo naturę mi
 raculo. hæc modò inter se modò cū damnatis hominibus cōmittebantur: quæ
 peregrinis quidē spectatorib. plurimū admirationis simul atq; delectationis
 afferebāt, indigenis uero prorsus ad dissolutionē patriæ disciplinæ tendere ui
 debantur. nihil enim magis impiū existimabāt, q̃ ex spectādis hominib. cū be
 stijs cōparatis uoluptatē crudelē captare homines: absurdū æque peregrinis
 artib. mutare instituta domestica. Sed nihil tam molestū fuit q̃ trophæa: quæ
 cū putarēt armis cōtectas imagines, quarū usus interdictus est nostris legib. in
 dignissime eas ferebāt. à quib. cū eos sic abhorrere Herodes animaduerneret,
 per uim nihil agere uoluit, sed blādis alloquijs conabatur hāc superstitionē e
 ximere. nihil tamē mouebātur, sed credētes eū grauiter peccare, uno ore excla
 māt: etiā si reliqua omnia ferre oporteat, nō laturos se intra urbē hominū ima
 gines: sic trophæa uocabāt: hoc em̃ nefas esse. Herodes uero uidēs eos turba
 tos, & sine satisfactiōe nō facile cessuros, accitis ad se præcipuis ex illo numero,
 & in theatrū adductis, rogabat eos, ostēsis trophæis, quidnā hoc esse putarēt.
 cūq; reclamassent, hominū esse imagines, iubet detrahi ornatū apposititiū, &
 ostēdit nudos stipites. quo facto in risum uertitur indignatio cōcepta ex suspi
 cione imaginū. atq; ita sedato multitudinis tumultu, pleriq; iam mutati æquo
 animo ferebāt om̃ia. quidā tamē ne sic quidē destiterūt externos mores abomi
 nari, ueriti ne ex hac mutatiōe sequeretur magnū aliquod reip. incōmodū: pu
 tauerūtq; sui officij, labanti disciplinę publicæ uel capitis periculo succurrere,
 nec pati Herodē quicq; cōtra receptos mores inducere, & pro rege hostē age
 re. ex his x ciues cōiurauerūt contēpto periculo, sicasq; uestib. texerūt: & in
 his unus cæcus, ob indignitatē eorū quæ audierat nō tam paratus ad agendū
 aliquid, q̃ ad patiendū si quid assertorib. patrij moris accideret, cuius exēplo
 nō mediocriter cōfirmati sunt cæteri. Hi cōmunicatis cōsilijs in theatrum ua
 dunt, sperantes nec ipsum regē improuissum impetū suum euasurum, aut cer
 tē multos ex aulicis eius stipatoribus opprimendos: & uel hoc sibi fore mor
 tis solatiū, si illum uiolatæ religionis ergò in populi inuidiam adducerent. Et
 illi quidē quasi duces se cæteris præbētes hæc facere statuerant. quidā uerò ex
 his quos Herodes ad perscrutanda & indicanda talia disposuerat, rem totam
 expiscatus, regi theatrū ingressuro aperit. is nō ignarus quantū odiorum sibi
 quotidie cōcitaret. recipit se in regiam, & nominatim coniuratos accersit: qui
 cōprehensi in ipso facinore, & scientes nullū esse effugiū, decreuerūt præsen
 tem necessitatē ferre forti animo. nihil enim inficiati interrito uultu sicas pro
 tulerunt, profitētes se recte ac pie cōiurasse, nō propter priuatos affectus, aut
 sui commodi gratia, sed pro disciplina publica, quam nemo bonus uiolasse ne
 morte quidē sibi intentata sustineat. hæc illi cū magna cōfidentia pro se attu
 lissent, à regijs abducti per omnes cruciatus necati sunt. nec multo post dela
 tor eorū inuisus omnibus, à quibusdā interfectus frustatim cōcisus est & ob
 iectus canibus, idq; multis inspectantibus: nemo tamē hoc factum prodidit,
 donec post lōgas ac molestas Herodis inquisitiones à cōscijs quibusdam mu
 lierculis per tormenta expressa est confessio. tum uerò autores eius facinoris
 cum totis familijs plectebātur, plebe nihilominus interrita, & parata leges de
 fendere

fendere, ni maiore cohiberetur potētia. quod animaduertēs rex omni ope obuiam iuit eorū conatibus, ne fortē hac rerum nouitate ad apertā defectionem adducerentur. cū igitur duas arces munitas in urbe haberet, unā in qua ipſius erat regia, alteram uerò iuxta templū Antoniam à ſe communitam, uiſum eſt tertiam quoq; munire Samariam, mutato nomine Sebaſten, quæ foris totam gentem contineret in officio. abeſt à Hieroſolymis itinere unius diei, ad urbana nos etiam tumultus compescendos opportuna. Aliam etiam toti genti ceu arcem impoſuit, olim Stratonis turrin dictam: ipſe Cæſaream appellari maluit. In magno etiam quem uocant campo, ſorte lectis equitibus caſtellum condidit, & in Galilæa Gabalam, Eſthmonitum in Peræa. His arcibus ad tutelā regni per totam regionem opportune diſpoſitis, adempta eſt uulgo leuiſſimis quibuſq; cauſis mobili, tumultuandi materia: parato ad quoscunq; clancularios conatus remedio, dum in propinquo ſemper ſunt qui uel præcaueant, uel recens ortos compescāt. In primis autem Samariam cincturus mœnibus, dedit operam ut tam è milite auxiliari, quàm è finitimis gentibus plurimos in eius ciuitatis corpus congregaret, partim propter templum quod ibi dedicare ſtatuerat, partim quo illuſtriorem eam faceret, ſed maxime quia prætextu magnificentiae ſecuritatem rebus ſuis hoc pacto procurabat. Vrbi abrogato uetere, nouum nomen Sebaſtes impoſuit, agroſq; eius natura feraces habitatoribus diuiſit, ut mox ab initijs eſſent locupletes: firmiſſimū deinde murum circumdedit, natura etiam loci accliuioris adiutus, & præter ueterem ambitum tantum ſpatij cōplexus, ut nulli celebrium urbium cederet. erat enim xx ſtadiorum circuitus. in eius mediuſſimo ſanum ſeſquiſtadij amplitudine eſſe uoluit, modis omnibus ornaſiſſimum, in quo templum extruxit cum quouis alio pulchritudine & magnitudine conferendum: reliquas etiam urbis partes procedente tempore magis ac magis excolere ſtudiuit, ſecuritatem captans ex firmitate loci, quo pro arce uti uoluit, pulchritudine uero loci ſuæ liberalitatis ac magnificentiae monumentum relicturus ad poſteros.

De ſame quæ in terram Iudæam incubuit.

Cap. XII.

IODEM anno qui fuit regni Herodis decimuſtertius, maximæ calamitates in eam regionem ingruerunt, ſiue ea fuit uindicta irati numinis, ſiue ita ferebant ſtatae temporum uiciſſitudines. Primū ſiccitas diuturna obtinuit, inde inſecuta eſt ſterilitas, ne illis quidem fructibus prouenientibus quos ſponte ſua terra ſolet edere. Poſtea per inopiam mutata uictus ratione morbi iam inualuerunt & peſtilentia, ſuccedentibus alijs poſt alias calamitatibus. Nam hoc ipſum peſtē exacerbabat, quod ægroti in tanta penuria nec curam ſibi conuenientem, nec alimentum congruum habere poterant: & quotidie multis morientibus, etiam ſuperſtites per deſperationem curam ſuorum relinquebant, non profuturam in tantis rerum difficultatibus. itaq; abſumptis ueteribus frugibus, & nullis in earum uicem ſubnaſcentibus, nihil ſpei reliquum erat, malo præter opinionem indies crescente, dum non uno anno etiam ſemina ipſa pereunt, terra non reddeſcente debitum. quapropter neceſſitas multa ad præſentem uſum excogitare cogebat: ac ne Herodi quidem amplæ facultates ſuppettebant, dum fraudatur agrorum redditibus, abſumpta in ædificationem urbium uetere pecunia: adcoq;

adeoꝝ omnia uarijs malis uastabantur, ut uix esset cui succurri posset. ad hæc accedebat populare in regē odium, q̄ ferè soleat calamitatū culpa in eos reiꝑci, penes quos est regimen reipublicę. Cogitabat tamen aliquā medelā afferre tam difficili tēpori, sed modū uix expediebat, q̄ nec finitimi res ad uictum necessarias uenderent, eadem pressi inopia, nec pecuniarum tantum superesset, quantū posset omnibus sufficere. attamen uidens opus esse ut omnes ad ferēdam opem cōsilia cōferrent, quicquid erat in regia supellectilis tam aureæ q̄ argentæ, id totū concidit, nec laudatorum artificū parcens operibus, nec uasis ad usum necessarijs. inde confectam pecuniam mittebat in Ægyptū, quantum Petronius obtinebat pro Cæsare. is licet obrutus multitudine ob talē necessitatē ad se confugientium, tamen quia priuatim amicus erat Herodi, & seruos cupiebat eius subditos, præ alijs eis concessit frumenti exportationem, tam in emendo q̄ in euehendo adiuuans, ita ut maximū momentum ad gētis salutem in eo fuerit. Porro Herodes aduecto frumento, & approbata populo sua diligentia, non solū mutauit auersorū à se animos, uerū etiam eximiam laudem beneficentiæ & prouidentię retulit. Nam primū his qui sibīipsis frumentum quærere nō poterant, diuisit omnibus accuratissimē dispensans. Deinde quia multi erant qui propter senium uel aliam debilitatem cibos parare non ualebant, his quoq̄ prouidit adhibitis pistoribus, ut in promptu alimenta haberent. Quin & aduersus hiemis asperitatem prouidit, ne quī periclitarentur inopia uestium absumptis pecoribus, & lanis alijsq̄ tegmentis deficientibus. Vbi uerò etiam huic necessitati prospectum est, propinquis quoq̄ Syrorum urbibus sollicitudinem impendit, distributis ad sementem faciendam frugibus. quod sanè & ipsi fuit cōmodum, terra mox uberem referente gratiam, ut omnibus alimenta suppeterent. & quamprimum segetes melsi maturæ factæ sunt, ad L M hominū quos ipse aluerat dimisit per agros: atq̄ ita res penè perditas restituit sua diligentia, non mediocriter subleuatis etiā finitimis qui eisdē laborabant difficultatibus. nemo enim eius opem implorauit, quem non pro ipsius dignitate adiuuerit: sed & castella & urbes, & ex plebe qui grauabantur numerosiore familia, ad illum confugientes necessitati inueniebant remediū: ita ut reuocatis ad rationē quæ in externos tantū insumpserat, reperta sint frumenti cororum x millia, corus autem capit x medimnos Atticos. intra regni uerò sui pomœria Lxxx millia cororum expensa sunt. quæ quidem eius cura & tam opportunè collata gratia, tantum apud ludæos ualuit omnium sermone celebrata, ut positis odijs quicquid hæctenus uel administrando regno, uel transgrediendis patrijs ritibus peccauerat libenter obliuiscerentur, bene compensatum putantes eius liberalitate, qua usi sunt hoc difficillimo tempore. nec minor uel gratia uel gloria parta est apud externos, ut per hæc mala non mediocriter nomen regis illustratū sit, & quantum damni domi acceptū est, tantum foris ad celebritatem nominis accreuerit. Cum enim in alienis necessitatibus tantam ostendisset magnanimitatem, omnes non qualis antè fuisset reputabant, sed qualem tum recens experti fuerint. Eodem tempore & auxilia misit Cæsari, quingentos selectos è suo satellitio, quos Ælius Gallus duxit in expeditionē Arabicā, eorumq̄ sepe sorti opera usus est. Rebus igitur in pristinam felicitatem restitutis, regiam in superiori urbis parte ædificauit, extructis ædibus

ædibus amplissimis, exornatisq; auro & marmorib. & subsellis, ut magnum
 uirorum numerum possent capere: domibus etiam pro cuiusq; dignitate ap-
 pellatione indita, ut una diceretur Cæsaris, Agrippæ altera. Coniugem de-
 inde duxit amore correptus, ne distraheretur uagis uoluptatibus. occasio aut
 nouarū nuptiarum fuit hæc. Erat inter Hierosolymitanos ciues Simon Boe-
 thi Alexandrini filius, sacerdos cum primis nobilis, habebatq; filiam omniū
 eius ætatis pulcherrimam: cuius forma cum uulgi sermonibus celebraretur;
 primum fama illius Herodes permotus est, deinde cōspectæ amore captus no-
 luit uti sua potentia, ne tyrannice uideretur agere, maluitq; in legitimum tho-
 rum puellam introducere. Cumq; Simon nec affinitate tali, nec tamen cōtem-
 ptu dignus uideretur, quo cupiditati suæ satisfaceret, id quod æquius uisum
 est elegit, ut uidelicet honoris accessione eū ornaret. mox igitur Iesu Phabetis
 filio pontificatū abrogat, & successorē ei dat Simonē, atq; ita affinitatem cum
 illo contrahit. Peractis deinde nuptijs nouū castellū condit, quo loco Iudæos
 olim profligauit, dum pelleretur armis Antigoni. distat autē à Hierosolymis
 circiter LX stadijs, natura firmū, & ad excolendū idoneū. collis enim est leni-
 ter accliuus, attollēs se in manufactā altitudinē, habēs mammæ specie circumfē-
 rentiā: estq; distinctus teretibus turribus, ascensu arduo, qui per CC gradus la-
 pideos scanditur. intus autē diuersoria sunt regia, magnis impensis structa, tã
 ad firmitatē, quàm ad pulchritudinē: & in pede collis habitationes spectatu di-
 gnissimæ, tum propter alia, tū propter aquæductus egregios, magno sumptu
 e longinquo perductos. circumiacens planicies ædificijs referta est ad iustæ
 urbis magnitudinē, cui collis ille uice arcis imminet. Ita omnibus ordinatis ex-
 sententia, nullos amplius in regno suo motus timuit, duobus potissimum mo-
 dis subditos in officio cōtinens: timore suppliciorū quæ nemini remittebat;
 & liberalitate qua prouidebat publicis necessitatibus: communiebatq; se accu-
 ratissimè, quasi incolumitas sua pertineret etiā ad rempublicam. Ciuitatibus
 se comem & humanū præbebat, dynastas per occasionē colebat, ad conciliari-
 dam sibi eorū gratiā munificentissimus, q; innatam haberet magnanimitatem
 regiam. Ita factū est ut cum apud omnes esset graciosus, magnis rerum suarum
 incrementis augeretur. Hæc tamen ambitio studiumq; demerendi Cæsarem
 cum Romanis potērioribus causa fuit, ut multū à patrijs institutis decederet,
 & leges diuinas uiolaret, dum in honorē eorum urbes condit, & templa ex-
 truit, licet nō in solo Iudaico. hoc enim illi nequaquam latu-
 ri erant, q; nefas sit
 nostris statuas ac effigies more Græcorū colere. Quapropter extra eorū re-
 gionē tales urbes collocabat, excusans se Iudæis, q; non spōte, sed potentiorū
 iussu hæc faceret: & interim Cēsare Romanosq; tanto magis sibi deuinciens,
 q; in eorū honorē à patrijs cōsuetudinib. sustineret discedere. Sed præcipuus
 scopus erat utilitas propria, & studium memoriæ propagandæ ad posteros;
 ita ut in condendis & exornandis urbibus nullis sumptibus parceret.

Cæsarea conditur.

Cap.

XIII.

ERG O quum animaduertisset in maritimis locum condendæ urbi
 opportunissimum, cui pridem Stratonis turris nomen fuerat, &
 formam eius magnifice descripsit, & ædificijs marmoreis totam
 exornauit accuratissime, tam regijs palatijs, quàm priuatorum ci-
 uium

uium ædibus, & quod fuit omnium operosissimum, portum à tempestatibus tutum addidit, magnitudine Piræo parem, stationibus instructum & diuersorijis, admirandum structura, eo quod propter loci naturam omnis materia tantæ fabricæ aliunde magno sumptu conuehenda fuerit. Sita est hæc urbs in Phoenice, quâ in Ægyptum præternauigatur, Dora inter & Ioppen, littorales urbeculas, non satis portuosas quod Africo sint oppositæ. hic enim procellosis flatibus arenas in littus prouoluens, nullam stationē quietam esse patitur, ita ut plerunque naues mercibus onustæ, in salo ancoras iacere necesse habent. Hanc locorum incommoditatem correcturus, circulum portus circumduxit, quantum putaret magnæ classi recipiendæ sufficere: & in uiginti ulnarum profundum prægrandia saxa demisit, quorum pleraque pedum quinquaginta longitudinis, latitudinis uerò octodecim, altitudine nouempedali fuerunt, quædā etiam maiora, minora alia. Hæc moles in mare iacta brachium ducentos pedes longum efficit, cuius spatij dimidium oppositum est frangendis fluctibus, inde procymation græce dictum: reliquum sustinebat murum lapideum distinctum turribus, quarum maximæ & pulcherrimæ nomen Drusus à Druso Cæsaris priuigno, immaturo fato defuncto. Inerant & crebri fornice, nautarum diuersoria. Excensus deinde lato ambitu totum portum cingebat, locus ad inambulandum animi causa iucundissimus. Os autem portus patet uersus septentrionem uentorum serenissimum. crepido uerò totius ambitus, à sinistra quidem portum intrantibus turris est lato margini insistens, ad firmitus resistendum fluctibus: à dextra autem duæ columnæ lapideæ coniunctæ turri ex aduerso sitæ pares celsitudine. Circum portū ædes continuata serie marmore politissimo extructæ sunt, extante in medio tumulo, in quo templum Cæsaris à longe conspicuum adnauigantibus, & in eo statuæ, Romæ altera, altera Cæsaris, unde nomen Cæsareæ, urbi tam materia quàm artificio structuræ conspicuæ, cloacis etiam subterraneis non minus mirandæ: quæ paribus distantes interstitijs in mare exeunt, una transuersa dirimente, ut imbrium & purgamentorum proluuius facilius in mare deferatur, & marini æstus, quoties accedunt subintrare possint, & totam urbem subluere. Extruxit etiam theatrum è saxo, & à meridionali portus latere amphitheatrum capacissimum, unde late prospectus patet in maria. Atque hæc omnia duodecim annorum spatio sunt absoluta, rege nec labori parcente nec sumptibus. Hac iam altera urbe post Sebasten condita, decreuit Romam mittere filios Alexandrum & Aristobulum, ut salutarent Cæsarem: eratque eis paratū hospitium apud Pollionem Herodis studiosissimū, licebat tamen etiam Cæsaris uti hospitio. Excepit enim adolescentes summa humanitate, fecitque Herodis potestatem, ut arbitrato suo è filijs quemcunque uellet hæredem regni designaret, aucto prius noua accessione Trachonitidis, Batanæ, & Auranitidis, tali de causa. Zenodorus quidā conduxerat ditionē Lysaniæ, nec contentus his prouentibus in Trachone fouebat latrocinia, inde quoque captans compendium. incolæ enim locorū eorū libenter rapto uiuunt, assueti prædas ex Damascenis agere. eos Zenodorus adeo nō uetabat, ut lucrorū etiā esset particeps. ab his male uexati propinquorū agrorū coloni, Varum prouincię præsidē querelis obtundebāt, postulātes ut Zenodori iniurias per literas significaret Cæsari.

Ille rescripsit expugnanda esse latronum receptacula, & regionē eam ditioni Herodis contribuendam: sic enim fore ut eius prouidentia caueretur in posterum, ne Trachonitæ uicinis ullas exhiberent molestias, alioquin difficile erat eos cōpescere iam assuetos his artibus uictum quærere: ut qui nec oppida haberent, nec agros, sed in speluncas ac cuniculos more ferarum refugia, habebant autē paratam aquæ & cibariorū copiam, ut externa ui petiti possent satis diu bellum in latebris trahere. Specus enim illi aditus habent angustos, nec nisi unum post aliū hominem admittentes, sed intus sunt amplissimi & supra quæ credas capaces, plano solo desuper tecti. nam totus is locus constat petra aspera, & nō facile meabili, nisi aliquo ducente per semitas: quæ non per directum feruntur, sed multis mæandris flexuosæ sunt. incolæ quoties propinquos populari non datur, ipsi inter se exercent latrocinia, nihil sibi non permittentes. Eam regionem postquæ Herodes accepit à Cæsare, adhibitis ducibus ad eos penetrans maleficia coercuit, & circumuicinis securitatē peperit. Zenodorus autē partim inuidia, partim dolore ademptæ possessionis permotus, Romam ad accusandum Herodem profectus est: nihil tamen efficere potuit. Interea XIII in Asiam Agrippa mittitur, administraturus transmarinas prouincias pro Cæsare. eum quod esset amicissimus, Herodes apud Mitylenen cum salutasset, in Iudæam reuersus est. Cæterum Gadarense quidā Agrippam adeunt, Herodem accusaturi, quos ille ne auditos quidē ad regē uinctos remisit. Arabes etiam iam dudū infensi Herodī, tum aperire cōperūt inimicitias, id quod de causa, ut tum uidebatur satis probabili. Zenodorus enim desperatis reb. suis Auranitidem ditionis suæ partē illis elocauerat: talentis annuis: quam quia donatio Cæsaris cōplectebatur, non patiebatur auferri, modo excursionibus ac uicam sibi uindicantes, modo contendentes de iure possessionis apud iudices. pelliciebant etiam ad se egenos milites, qui miserorū more meliora sperant ex rerum nouitatibus. Hæc cum maturē Herodes cognouisset, maluit tamen bonis rationibus occurrere quæ hostiliter, ne daret occasionē nouis motibus. Decimo septimo demū eius regni anno Cæsar uenit in Syriam: mox quæ Gadarensum plurimi cōperunt clamare in Herodē, grauem eum dictitantes ac tyrannicum, instigati huc potissimū Zenodori criminationibus: qui interposito iure iurando pollicitus erat, nō prius se destitūrū quæ quouis modo efficeret, ut illi à dominatione regia liberati attribuerentur ad prouinciam Cæsaris. ab hoc persuasi clamitabant, id quod aliquanto audacius, quia ne illos quidē pœnas dedisse uidebant, quos rex deditos ab Agrippa acceperat. erat enim si quis alius erga suos inexorabilis, ab alienis uero acceptas iniurias libenter contemnebat ac remittebat. Cum igitur de ui & rapinis eius, uiolatis quæ ac dirutis tēplis quererentur, Herodes quidē nihil territus, paratus erat causam suam dicere: Cæsar uero comiter illū tractabat, nihilo alienatior propter tumultuantē multitudinē. & prima quidem die qua congressi sunt, facta est horū mentio, deinde uero interruptū est hoc negotiū. Gadarense enim uidentes quorsum Cæsar & amici eius tenderent, & certis coniecturis timentes ne dederentur Herodī, sequenti nocte alij se iugulauerūt, alij præcipitauerunt tormentorū metu: quidam etiam in flumē se iacentes necauerūt: atque ita cū seipsi prædamnare uiderentur, sine mora Cæsar Herodem absoluit. accessit huic & alia nō mediocris

Ioseph. N felis

felicitas. Zenodorus enim precordijs ruptis sanguine multo per secessum profluente apud Antiochiā Syriæ periit. Cæsar uero & huius portionem, sanè non contemnendā, donauit Herodi: quæ sita Galilæam inter & Trachonem, complectitur Vlatham, Paneadē, & agros finitimos. adiunxit eum deinde rectoribus Syriæ, mandauitq; ut omnia ex eius sententiā fierent. Deniq; eò tum felicitatis prouectus est Herodes, ut cum in toto quàm late patet Romano imperio duo essent omniū potentissimi Cæsar & Agrippa, Cæsar post Agrippā nemini maiore quàm illi honorē haberet, Agrippa item post Cæsarem nemini. quā mutua beneuolētia fretus Pheroræ suo fratri tetrarchiam impetrauit, de suo regno decisis cētum talentorū redditib. ut etiam si quid fatale sibi accideret, in tuto essent res illius, neq; subijceretur Herodis filiorum imperio. Deducto inde ad mare Cæsare in regnū reuersus, in terra Zenodori elegantissimum ei templum construxit è marmore candido, prope Paniū quod uocant. id spelunca est in monte amœnissima, eiq; subiecta in immensum hians terræ deuexitas, plena aquis stagnātibus, ei mons ualde magnus imminet. sub spelunca autem scatent fontes Iordanis fluminis. hunc locum alioquin etiam celebrem ornauit templo extructo in honorē Cæsaris. Tunc etiam tertiam tributorum partem remisit regni sui subditis, pretextu quidē ut post sterilitatem se reficerent, re autē uera ut placaret eorū animos, offensos talibus regis operibus, quæ uidebantur planè ad religionis & bonorū morum perniciē tendere, ut omnium iactabatur sermonibus. cui rei & aliud ille remedium attulit, occasiones turbarū auferēs, & iubens sua quemq; agere negotia, uetitis per urbem conuentibus & frequentioribus conuiuijs, appositisq; etiam speculatoribus, & grauissimis pœnis qui contra facerent propositis. nam multi clam & propalā abducebantur in castellum Hyrcaniam, ibiq; dabant supplicium: & dispositi erant tam in urbe quàm per itinera qui obseruarent conueniētes cuiuscūq; rei gratia, adeo enim hanc curam non negligebat, ut sæpe ipse plebeio cultu noctu misceret se uulgo, & experiretur quid de se sentiret populus: & quotcunque pertinaciter improbarent eius studia, in omnes inclementer animaduertebat: reliquam uerò multitudinem sacramento obstringebat, iusiurandum exigens quod non discessuri essent à fide & officio, atq; ita maior pars metu cedebat & obsecundabat: qui uerò liberius stomachabantur & cogi se indignabantur, eos quocunq; pacto poterat tollebat de medio. Requisiuit etiam iusiurandum à Pollionis Pharisæi Sameæq; sectatoribus plerisq;: quod cum non impetrasset, non tamē in eos ut in cæteros tales sequit, Pollionis reuerētia, remisit etiam hanc necessitatē his qui Essæi apud nos uocātur, genus hominū Pythagoreis Græcorū non ab simile, de quib. alibi narraui prolixius. nunc prætereundum nō uidetur, nec alienū à proposita historia, cur religiosam de his opinionē rex habuerit. Erat quidam Essenus Manahemus nomine, cum aliàs uitæ honestæ & probatæ hominū testimonio, tum uero diuinitus etiā concessum habēs donum fatidici spiritus, hic cōspicatus Herodē etiam tum cū cæteris pueris ludū literariū frequentantē, regē Iudæorū salutauit. ille putans se aut rideri, aut non satis notū esse homini, correxit eius uerba, unū de plebe se profitēs. Tum Manahemus subridēs, & blando plausu posteriora eius permulcens uerius q̃ feriens, Imò regnabis, inquit, & feliciter dominaberis: sic enim deus uult: & me-

mor

mor esto Manahemi uerberum, quæ te fortunæ mutabilis admoneant. Nihil enim te magis cogitare decet, quam de iustitia & pietate, & æquitate erga ciues subditos. sed scio te hoc non facturū, futuri præscius. eris enim tam diuini quā humani iuris immemor, licet alioqui fortunatissimus, & sempiterna dignus gloria. Nec tamen deū latebis, qui te extremo uitæ tēpore graui castigatione reprehensurus est. Hæc uerba non magni fecit Herodes, qui tum nihil tale sperabat: prosperis deinde successibus ad regnū & tantam felicitatem elatus, cum maxime uigeret, Manahemū accersitum rogat de diuturnitate imperij. Ille nihil certi respōdit, sed scitante rege num decem annos duraturum sit, & uiginti, inquit, & triginta: atq; ita indeterminatū fatalem finem reliquit. Herodes uero uel hoc contentus Manahemū data dextera dimisit. & ex eo semper Essenos in precio habuit. Hæc tametsi fidem excedere uidentur, uisum est tamen lectori indicare, quod multi sint in eo genere quibus ob morum probitatem diuinitas aperire dignatur sua decreta & consilia.

Herodes nouum templum Hierosolymis edificat.

Cap.

XIIII

DECIMO octauo autem sui regni anno Herodes post tot præclara facinora, post absoluta tot admiranda opera, eximiū aliud concepit animo, dei templū denuo cōstruere, ampliore ambitu & huic conueniente celsitudine, ratus, id quod res erat, id fore omniū celeberrimū etiam ad posteritatis sempiternā memoriam. Cæterum ueritus ne populū difficultate deterritum minus ad hoc obsequentē haberet, aduocata concione sic eum allocutus est: Non habeo necesse, uiri tribules, ut uel gesta uel opera mea cōmemorem, quæ ex quo regnare coepi, plus uobis utilitatis & securitatis q̃ mihi ornamenti & laudis attulerunt. scitis enim ipsi q̃ in maximis uestris difficultatibus nulla priuati commodi ratione uobis prospexi: & quæ hactenus opera deo iuuante absolui, uobis potissimum seruiunt, per quæ factū est ut res Iudææ nunc magis q̃ unquam antea floreat. quare ut dicere coepi, non opus est singulatim percensere uel urbes uel alia ædificia quibus tum Iudæam ipsam, tum alias huic contributas regiones excoluimus: sed illud potius uobis nunc proponam, quod maxime uel ad religionis cultū, uel ad regionis ornatū attinet. Templo huic quod postliminio reuersi à captiuitate Babylonica patres nostri instaurauerunt, desunt ad priscam altitudinem LX cubita. tanto enim celsius erat uetus illud Solomonis ædificiū. nec hoc culpa maiorū nostrorum accidit, per quos non stetit quin par illi pristinæ structura surgeret: sed hanc mensuram præscripserunt Cyrus & Darius Hystaspis filius: sub quorum imperio quia illi tum uixerunt, sicut postea Macedonum, nō potuerunt assequi primum illud pietatis archetypum. Nunc quoniam deo uolente ego rerū potior, cui otium, pecunia prompta, magni reditus suppetunt, & quod maximū est, Romanorum orbis dominorum amicitia, dabo operam, ut quod maiores sub alieno nutu uiuentes non satis accurauerunt suppleam, & quicquid deest ad honorem dei, memor acceptorum beneficiorum, grate ac pie persoluam. Hac tam inopinata oratione omnium animi sunt attoniti, quod supra spem polliceri uideretur: & angebantur magna sollicitudine, ne fortē demolitus uetus ædificium, nouum non posset absoluere. quare periculosum uidebatur consiliū, & conatus perdifficilis. Quod ubi animaduertit rex, iussit eos bono

Ioseph.

N 2 animo

animo esse. mansurum enim uetus templum integrum, nec demolendum tantisper dum omnis materia comparetur, quæ sit ad futuram fabricam necessaria. neque eos fefellit. Mille enim plaustra parauit quæ lapides conueherent: & ex omni artificum copia peritissimos selegit ad decem millia, & insuper mille sacerdotes stolis sacerdotalibus suo sumptu uestitos, partim cæmentariæ, partim lignariæ fabricæ non imperitos: hosque omnes adhibuit operi, materia iam ante conuecta. Sublatis deinde ueteribus fundamentis, & nouis repositis, desuper templum extruebat, longitudine centum cubitorum, altitudine totidem & uiginti amplius. qui uiginti cubiti aliquanto post sidentibus fundamentis decesserunt, eosque denuo addere decreuerunt nostri Neronis temporibus. Constabat autem structura è lapidibus candidis firmissimis, magnitudine uiginti quinque cubitorum in longum, octo in altum, latitudine uero cubitorum duodecim. habebatque basilicæ similitudinem, hinc & inde humiliter, media sui parte excelsum, à multis stadiis conspicuum, maxime ex aduerso habitantibus, aut aduentantibus. Ianua uero penè ipsi templo par, & superliminare auleis uarie gatis ornabatur, floribus purpureis distinctis, & habentibus columnas intextas, sub quarum capitibus uitis expandebatur aurea dependentibus botryonibus, mirandum sanè opus tam, manus quam materiæ precio. Cinxit etiam totum templum amplissimis porticibus, quæ responderent reliquæ magnificentiæ, & priores illas pulchritudine uincerent. harum duæ ualidis muris fulciebantur, opere uel in primis memorabili. Tumulus erat petricosus, arduus, à uertice sensim uersus orientale urbis latus resupinus. huius uerticem primus Solomon rex noster instinctu dei muro circumdedit. Radices quoque eius alio muro cinxit, cui uersus austrum subiecta est uallis profunda. hic murus constat saxis grandibus plumbo inter se uinctis, completens interius spacium, & in profundum descendens, ut miranda sit magnitudo & altitudo structuræ forma quadrangulari. Saxorum enim magnitudo à fronte est conspicua, interiora ferro uincta iuncturas continent contra omnium temporum iniurias firmissimas. Hoc opus postquam æquatum est uertici, cauitas quæ intererat murum inter & tumulum expleta est, ut complanatis omnibus fieret area, & circum quadriporticus quatuor stadiorum circuitu, singulis lateribus inter duos angulos per stadia singula patentibus. interius deinde ipsum uerticem ambit alius murus lapideus: cuius orientale latus quàm longum est duplicem habet porticum. spectatam ianuam templi siti in meditullio. Eam porticum priores reges adornauerant. Circum templum affixa erant spolia barbarica, quæ omnia Herodes denuo dedicauit, additis etiam recentibus Arabicis. In septentrionalis lateris angulo arx erat firma & benemunita, opus Asamonæorum qui gentis sacerdotium simul & principatum tenuerunt, & turrim id uocauerunt, repositorium stolæ pontificiæ, quæ non promebatur, nisi pontifice sacris operaturo. hanc Herodes in eo loco asseruauit, post cuius obitum in Romanorum potestate fuit, usque Tiberij Cæsaris tempora. Eius principatu Vitellius Syriæ præses à Hierosolymitis honorificentissimo hospitio receptus, quò gratiam eis referret, à Cæsare impetrauit, ut iuxta sua postulata ipsi haberent sacræ stolæ custodiam: fueruntque Iudæi eius custodes usque Agrippæ regis obitum. post quem Calsius Longinus præses

ses Syriae, & Cuspius Fadius Iudaeae procurator, iusserunt eos denuo stolam in Antoniam deponere, dictitantes debere eam in Romanorum potestate esse, quemadmodum & antea. Missi sunt hac de causa legati ad Claudium Caesarem, deprecaturi talem necessitatem: ubi inuenerunt iuniorem Agrippam, cui petenti concessa est stolae custodia, scriptis de hac re ad Vitellium literis. Olim autem fuerat sub sigillo pontificis & praefectorum gazophylacio, qui pridie solennis festiuitatis adibant arcis & praesidii Romani praefectum, & recognito prius sigillo stolam accipiebant: ac mox peracto festo, reportatam in eundem locum, & in conspectu arcis praefecti obsignatam deponebant: quod quidem hoc loco propter toties uariatum morem admonere uisum est. Sed tum Herodes hanc quoque turrin munitiorem reddidit ad tutelam templi, & in memoriam amici sui Romanorum imperatoris Antonii uocauit Antoniam. Occidentalis autem porticus quatuor portas habebat: harum ab una transitus erat in regiam per uallem in medio interiectam: duae ferebant in suburbia, postrema in urbem, gradibus multis usque imam uallem dispositis, & inde alijs sursum per accliu tendentibus. Vrbs enim sita erat e regione templi, theatri specie, toto australi tractu in profundam uallem desinens. Quartum autem latus meridianum etiam ipsum habebat portam ab utroque angulo aequae distantem, & triplicem porticum basilicam longitudine ab orientali ualle ad occidentalem pertinentem. Nec enim ulterius poterat. Ibi spectaculum erat, si uisum aliud sub sole, memorabile. Nam quum uallis in immensum dehisceret, ita ut caligarent despicientium oculi, desuper extructa erat praeterea porticus: cuius tecto conscenso si quis utramque altitudinem coniunctam contempleretur, absque uertigine id non poterat, uisu deficiente ob nimiam profunditatem, priusquam ad imum pertingeret. In eius porticibus stabant paribus interuallis quatuor columnarum ordines, quorum quartus intertextum habebat lapideum parietem. Crassitudo autem cuiusque columnae, quantam possent tres homines confertis inter se complecti brachijs: longitudo uigintiseptem pedum, subiecta spira duplici. Numerus uniuersarum fuit centum sexagintaduo, capitellis sculptis opere Corinthio pulchris usque ad miraculum. His quaternis ordinibus fiunt per interualla ternae porticus, ita ut in uno quoque latere duae pariles, triginta pedum latitudinis, plus quinquaginta altitudinis, stadii longitudine, claudant inter se mediam, cuius latitudo sesquialtera, altitudo uero duplicata, tanto superabat utramque. Earum lacunaria lignea, sculpturata figuris uarijs. Mediae uero conuexitas altius surgebat, excitato super epistylia pariete lapideo politissimo, columnis insertis distincto, mirabili artificio commissuris oculos fallentibus. Atque hoc modo se habebat primus ambitus. Interius uero non longo interstitio secundus, paucis gradibus scansilis, septum habebat lapideum, cum inscriptione quae uetaret transgredi alienigenam, sub interminatione poenae capitis. hoc interius septum tam austrino quam septentrionali latere patebat ternis ianuis aequidistantibus, ab oriente uero una magna, per quam intrarent casti una cum uxoribus. Interiora autem fani mulieribus nefas erat ingredi. Tertium uero spatium intimum, solis sacerdotibus accessibile. In eo templum erat & ante illud altare, in quo hostias immolare deo

Ioseph.

N 3

soliti

soliti. Herodes autem interiora à quibus profani lege arcebantur non ausus ingredi, per sacerdotes curabat fabricam intimarum porticum: absolutoq; octo annis reliquo ædificio, tandem etiam templum ipsum eorundem sacerdotum opera sesquianno perfecit. Quo facto ingēs gaudium exortum est in populo, omnibus gratias agentibus deo pro tam celeriter finito opere, & regi pro accurato tam alacriter negotio fausta ominantibus, & instaurationem templi magna festiuitate concelebrantibus. Ibi rex trecentos boues deo mactauit, & alij pro suis quisq; facultatibus tātum uictimarum, quantū uix comprehendi possit numero, fallente ueram æstimationem earum multitudine. Incidit enim in hāc celebritatem absolutæ templi fabricæ etiam natalis regni, quem Herodes anniuersaria hilaritate solitus est colere, ut hoc pacto conduplicatur lætitia publica. Cæterum rex inter alia templi opera etiam cryptam fecit subterraneam, ab Antonia ferentem ad orientalem portam templi, cui turrim etiam imposuit, in eum usum ut occulte illuc posset ascendere, si quid per tumultum contra regem uellet nouare populus. Fertur toto tempore quo templum struebatur nunquam interdium pluuisse, noctu tantum imbris descendentibus ne interromperetur ædificatio: eaq; fama quasi per manus tradita ad nos peruenit à maioribus. nec est ueri ab simile, si quis diuinam prouidentiam respiciat. Et de templo instaurato hætenus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER XVI.

Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pherora calumnijs appetuntur. Cap. I.

INTER cæteras reipublicæ curas ad se pertinere existimās rex etiam priuatas iniurias tam in urbe quàm in agris cōpescere, nouam legem tulit prioribus dissimilem, quam ipse sancijt, ut perfossores parietum liceret uēdere in seruitutē extra regni terminos: quod uidebatur nō tam ad pœnam maleficorum tendere, quàm ad dissolutionem patriarum consuetudinum. Seruire enim apud exteros, & diuersam uiuēdi rationem habentes, & cogi ad faciendū quicquid illis imperare libuerit, religionē magis lædebat, quàm ipsos conuictos sceleris. Quare re satis cautū erat in pristinis legū sanctionibus: uidelicet furem quadruplū reddere: q; si non sit soluendo, uendi, non tamen exteris, nec in seruitutē perpetuam, sed uindicandum in libertatem anno septimo. Quamobrem sic uulgo interpretabantur, nouam illam legem iniquam pœnā statuere, & tyrannicum quiddam magis quàm regium sapere, non sine cōtemptu inueterati iam moris publici: traducebaturq; hoc nomine rex omniū criminationibus inuidiosissim

diouissimis. Per idem tempus nauigauit in Italiam, salutatum Cæsarem, & ad inuissendos Romæ suos liberos. Ibi Cæsar humanissime tractato filios reducendos domū reddidit, satis iam instructos disciplinis liberalibus. Qui postquam reuersi sunt in patriam, statim excepti sunt magnis studijs multitudinis, quod essent conspicui tum statura, tum multis ornamentis animi, & modis omnibus regium quiddam præ se ferrent ipsa specie. Mouerunt hæc ad inuidiam Salomen sororem regis, ceterosque quorum calumnijs Mariamne oppressa fuerat, metuentes suæ potentiae, quum uiderent non de fore ultores materni interitus. Hinc igitur occasione arrepta, illos quoque calumnijs appetunt, dictitantes parum iucundam eis esse patris consuetudinem, memoria supplicij de genitrice sumpti, quasi auersantibus pollutum materno sanguine. Videbant enim calumniatores esse causam odij, & hac una uia expugnare se posse & abolere paternam beneuolentiam. Nec hæc ad ipsum regem perferebant, contenti in uulgum tales rumores spargere, quibus tandem ad illum perlatis, facile diuinabant exoriturum tantum odium, ut ne naturalibus quidem uinceretur affectibus.

Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges.

Cap. II.

SED tum nondum frigescente paterna pietate, rex nihil mali suspicatus in eo quo par erat honore illos habuit, & quod iam essent adulti, uxores eis coniunxit, Aristobulo Salomes filiam Bernicen, Alexandro Archelai Cappadocum regis filiam Glaphyram. Post hæc audito quod Marcus Agrippa ex Italia redisset in Asiam, profectus illò inuitauit eum in regnū suum, ut uenire dignaretur ad amicū & hospitem: quo impetrato, nihil prætermisit quod illi uoluptatē afferre posse crederet, excipiens eum in recens conditis urbibus, & ostendens ædificia, ad hæc omne genus deliciarum & magnificentiae tam ipsi quam amicis exhibens, apud Sebasten & Cæsariensem portum, & in extructis à se arcibus, Alexandrio, Herodio, Hyrcania. In urbem quoque Hierosolymitanam eum perduxit, occurrentibus populariter omnibus amictu & cultu festiuo cum faustis acclamationibus. Agrippa autem deo hecatombe immolata populo epulum præbuit: & quamuis libenter ibi diutius fuisset commoratus, appetente tamen hyeme tempestatum metu maturius abnauigauit in Ioniam, unā cum amicis maximis honoratus muneribus.

Herodes ad Agrippam nauigat.

Cap. III.

REX autem exacta domi hyeme, instante uere rursum ad illum properauit, audito quod cum exercitu Bosphorum peteret: facta quæ præter Rhodum ac Coum nauigatione, Lesbum petit, ratus se ibi eum inuenturum. Sed repulsus aduersis Boreæ flatibus, aliquot diebus apud Chium hæsit: ubi & priuatim multos salutatum uenientes regijs honorauit muneribus: & quum animaduertisset porticum urbis dirutam bello Mithridatico iacentem adhuc, quod propter inopiam reparari non posset ad pristinam pulchritudinem & amplitudinem, tantum pecuniarum contulit in eius fabricam, quantum abunde ad absoluendam sufficeret, hortatus ut quàm primū ueterem ornatum urbi redderent. Mutato deinde uento.

N 4 primum

primum Mitylenen, deinde Byzantiũ allatus, ut audiuit Agrippam iam ultra Cyaneos scopulos prouectum, quanta potuit contentione secutus, apud Sinopen Ponticam urbem eum offendit, ex insperato uisus cum classe appellare: fuit que gratissimus eius aduentus, & singulari affectu se inuicem complerunt: quod euidentius esset argumentum fidei & amicitiae, regem intermissis proprijs negotijs praesto factũ Agrippae opportunissimo tẽpore. Quamobrem indiuisus ei hærebat Herodes in exercitu, laborum socius, & consiliorũ particeps. Nec minus aderat quum remittendus esset animus, solus adhibitus ex æquo & in difficilibus propter beneuolentiam, & in iucundis honoris gratia. Confectis deinde Ponticis negotijs, quorum causa illuc Agrippa uenerat, placuit non reuerti nauigio: sed per Paphlagoniã, Cappadociam, ac maiorem Phrygiam terrestri itinere peruenerunt Ephesum: & inde rursum Samum traiecerunt nauibus. Toto autem eo itinere ferè per singulas ciuitates in multis Herodi gratificatus est, ad eius preces multorum subueniens necessitatibus. Solitus est enim non solum pecunia largiter adiuuare petentes, & magnos sumptus facere in hospites: uerum etiam si cui mediatore opus erat apud Agrippam, per neminem alium facilius uoti compos factus est. Cũque etiam ipse magnanimus esset, ac facilis ad concedendum ea quæ neminem læderent, non leue erat momentum & in rege, incitante uel sponte currentem ad beneficentiam. Primum enim iratum Ilienſibus reconciliauit, & pro Chijs debitam Cæsaris procuratoribus pecuniam persoluit, immunitate impetrata: & alijs item, quacuncq; in re singulis opus esset, affuit.

Ionici Iudei gentiles apud Agrippam accusant, conatos sibi adimere priuilegia per Romanos concessa. Cap. IIII.

POSTQVAM autem uentum est in Ioniam, praesto fuit magna multitudo Iudæorum, eius regionis urbes incolentium: qui nacti opportunitatem questi sunt de indigenarum iniurijs, quod nec legibus suis eos uiuere sinerent, & festis diebus traherent ad tribunalia, & sacram pecuniam Hierosolyma mittere uetarent, adigerentq; se ad expeditiones & munia publica conuertendam que in eos sumptus sacram pecuniam, contra concessa per Romanos priuilegia. Has querelas ut Agrippa audiret, Herodes dedit operam, addito eis uno ex amicorum cohorte Nicolao, qui causam eorum ageret: qui coram Agrippa, assidentibus Romanorum honoratioribus, & regibus aliquot ac dynastis, in hunc modum pro eis uerba fecit: Omnibus quidem qui aliquam iniuriam patiuntur, Agrippa praestantissime, confugiendi ad potestatum maiorum opem incumbit necessitas: nobis uero etiam impetrandi quæ petimus adest fiducia. Neque enim aliud postulamus, quàm quod iam antè uestra beneficentia concessum est: quodq; hi nobis adimere conantur, qui æque ac nos uestro subiecti sunt imperio. Atqui si magnum est uestrum beneficium, digni sumus qui id retineamus, hoc ipso quod nos dignos eo iudicatis. sin paruum, turpe fuerit, ne parua quidem uos posse concedere. Quamobrem satis apparet nobis illatam iniuriam ad uos quoq; pertinere, quorum isti & iudicia contemnere non uerentur, & gratiam irritam reddere. Quod si ipsos aliquis interroget, malint ne uita

uita carere, an patrijs institutis, pompis, sacrificijs, festiuitatibus, quibus honores deorum suorum concelebrant: sat scio quiduis potius passuros quàm diuelli à patrijs ritibus. Nam & bella pro religionibus uindicandis sæpenu-
mero suscipiuntur, & huius (qua per uos fruimur) tranquillitatis ac felicitatis hoc maximum habetur præmium, quod cuiq; licet suo more uiuere, & pietatem colere. Quod igitur ipsi nullo pacto sustinuerint, hoc alijs inferre conantur: quasi uero non perinde sit, uel tuam uel alienam pietatem impedire ac lædere. Quin & aliud consideremus. Est ne ulla gens aut ciuitas aut populus, qui non summam suæ felicitatis in uestro principatu & Romana potentia collocet: est ne qui uestram gratiam uelit esse irritam? Nemo sanè, qui modo sapiat. Nemo enim est, cuius id uel priuatim uel publice non referat. Atqui isti dum uestra nobis beneficia conantur auferre, ne sibi quidem ipsis ullum ius saluum relinquunt, eorum quæ uestra benignitas concessit, quæ tamen sunt inæstimabilia. Quale enim uel illud est, quod quum multæ aliæ gentes regibus pareant, hi sub tutela Romanorum principum in libertate felicissimam uitam exigunt? Nostræ autem res, etiamsi nemo sit molestus, nullam tamen merentur inuidiam. Cætera enim communi cum reliquis uestris subditis felicitate fruentes, nihil nobis eximium poscimus, nisi ut liceat patriam pietatem colere: quod nec per se ipsum est inuidendum, & permittentibus etiam conducibile. Nam deus & cultores suos semper amat, & eos qui talem cultum non prohibent. Quid enim est in nostris ritibus quo quisquam merito offendi debeat: imò quid non coniunctum cum omni pietate ac iustitia? Neq; enim celamus præcepta uitæ quæ sequimur, aut studia quæ exercemus: sed septimo quoq; die ab omnibus alijs negotijs uacantes, perdiscendis legibus operamur, iudicantes hanc disciplinam plurimum conferre corrigendis moribus. Hi ritus nostri cum per se quoq; in disquisitionem uocati, nihil habeant reprehensibile, nunc uetustate etiam, cōtra quàm multi opinantur, consecrati sunt: ut non possit nō esse religio, tot seculis sancita deferere. Hæ sunt iniuriæ quas isti nobis per uim inferunt, deo dicatam pecuniam per sacrilegium diripientes, immunibus tributa imponentes, festis diebus ad lites & negotia profana pertrahentes, nulla necessitate exigente, sed tantū in religionis nostræ contumeliam, quam ipsi sciunt immerito se iniustis atq; illicitis odijs prosequi. Vestrum enim imperium omnibus ex æquo consulens, & beneuolentiam mutua subditorum alit, & obstitit odijs. Has iniurias, Agrippa præstantissime, rogamus ut à nobis prohibeas, utq; in posterum quoque detur nostris uiuere moribus, quemadmodum antea, nec aduersarijs plus in nos liceat, quàm nobis in illos. Id enim non solum iustum est, sed cōcessum etiā uestra clementia: & extant de hac re multa senatusconsulta, in Capitolio greis tabulis cōsecrata, quæ hodieq; leguntur, dubio procul propter expertam nostram fidem atq; beneuolentiam, & alioqui sacrosancta etiamsi nullum nostrum præcessisset meritū: quandoquidē non solis nobis, sed fermè omnibus mortalibus, aded nihil de pristinis beneficijs detrahitis, ut ea potius indies præter omnem spem reddatis cumulatiora: quæ quidem omnia percensere præsentis temporis angustia non patitur. Sed ne uane iactare uideamur nostrā officia, omisis præteritis, satis testari potest uel rex noster qui tibi alsidet, quod enim ille beneuolentiae

lentiæ aut officiij genus familiæ uestræ non exhibuit: ubi fides eius desiderata est: quid non in honorem uestrum excogitauit: ad quam necessitatem non primus præsto affuit: Quid igitur prohibet nos quoque nonnihil gratiæ pro huius meritis accipere: Nec prætereunda est patris huius Antipatri fortitudo, qui bello quod Cæsar in Ægypto gessit cum MM militum auxiliatorum affuit: in quo ita se gessit, ut tam terrestribus quàm naualibus prælijs nulli uirtute cederet. nec libet commemorare quantum tunc rebus eius momentum attulerit, qualibus ac quantis ab eo muneribus auctus sit: cum potius à principio adducere debuerim literas, quas ea de re Imperator scripsit senatui, quibus à pop. Rom. honores & ius ciuitatis impetrauit Antipatro. poterat enim hoc solum argumentum sufficere ad declarandum non immerito nos dignatos tanta gratia, & à te confirmationem eius petere: à quo uel nouam sperare debuimus, uidentes tantam tibi cum rege nostro amicitiam intercedere: quādoquidem & à Iudæam habitantibus renunciatum est nobis, quantum uictimarum obtuleris deo, quibus uel uotis illum honoraueris: utque populum epulo exceperis, & mutuis hospitalitatis officijs delectatus sis: quæ quidem omnia debent argumenta haberi amicitiae Iudæorum gentis & tanti Romanorum principis, confirmatæ coram ipsis Herodis penatibus. Per hæc te obtestamur in ipsius regis præsentia, nihil aliud quàm ut quæ ipsi concessistis Iudæorum generi, aliorum fraude intercipi non patiamini. His Nicolai uerbis nemo Græcorum se opposuit: quia non de iure contendebatur apud iudices, sed supplicatio tantum offerebatur iniuriam deprecans. Nec illi inficiabantur, sed hoc solum facto prætexebant, quod onerosi sibi essent inquilini Iudei. At illi & ingenuos ciues se approbauerunt, & sine cuiusquam iniuria patrijs legibus uiuere. Quamobrem Agrippa intellecto quod uim paterentur, sic respondit: se non solum propter Herodem amicum illis gratificari paratum, sed etiam quia æquum postulare uideantur. quare etiam si plura petissent, concessurum se fuisse quicquid saluis populi Rom. commodis concedi posset: nunc quia id tantum postulent, ut quæ prius concessa sint rata manerant, confirmaturum se populi Romani beneficium, & daturum operam ne quis illis molestus sit amplius, iuxta instituta patria uiuentibus. Hæc locutus dimisit conuentum. Tum Herodes assurgens ei gratias egit omnium nomine. Deinde post mutuos complexus uale dicto à Lesbo digressi sunt.

Herodes in Iudæam reuertitur.

Cap. V.

EX igitur paucis post diebus secunda nauigatione usus Cæsaream appulit, & inde Hierosolyma petijt: ibi aduocata in concionem tam urbana multitudo, quàm reliquis Iudæis qui tum fortè aderant, rationem eis suæ peregrinationis exposuit, & impetratam immunitatem Iudæis per Asiam degentibus. Commemorauit deinde quantum felicitatis eis suus principatus attulisset, dum ipse nihil magis curaret, quàm ne quid deesset subditis: & quo magis eos exhilararet, professus est quartam tributorum partem se remittere. Illi uero simul oratione simul munificentia regis deliniti, cum maxima lætitia discesserunt,

omnia fausta regi comprecati.

Domesticum

INTERIM domesticum disidiū indies augebatur, Salome tanq̃ hære
 ditario odio adolescētes prosequēte, atq̃ ex præterito facinore quo
 matrē eorū oppresserat, audaciā assumēte, & hoc agēte ne quis super
 esset, qui posset ulcisci mortē immeritæ. Nec deerat occasio, q̃ adolescētes non
 optime erga patrē affecti uiderentur, partim memoria materni interitus, par
 tim dominādī cupidine. Rursum igitur uetera mala renouabātur, his in Salo
 men ac Pherorā conuitia iactantib. illis uicissim odia & insidias cōtra adoles
 centes exercentib. & cū esset odiū mutuū, nō erat tamē simile: dum hi uel pro
 pter genus & mores ingenuos, uel propter ætatis imperitiā procaci lingua irā
 nō dissimulant: illi cōtrā maleuole ac astute calumnijs uiam præstruunt, pro
 uocantes adolescentū ferociam, quam mox erant apud patrem eorū in suspi
 cionem uocaturi: uoluntatem uindictandi maternam necem uel propria manu
 non deesse illis, hoc argumēto colligētes, quōd nec puderet eos talis matris, &
 iniuste interfectā cōtenderent. Iamq̃ fabula erant totius ciuitatis, cunctis sim
 plicitatē adolescentū miserantibus, nec cessante Salome occasiones uerisimilis
 criminationis ex ipsis sumere: qui impatiēter ferentes matris mortē, & iuueni
 liter cōtentiosi, non illius modō uicem, sed suam quoq̃ sortem miserabantur,
 q̃ necesse haberent cum infelicitis parentis interfectōrib. uitā degere, & se quo
 dammodo cōtaminare illorū contubernio. atq̃ huic disidio magnum incre
 mentū absentia regis addidit. Qui postq̃ reuersus est, & concionē illā apud
 populū habuit, mox tum à Pherora tum à Salome est monitus, imminere ma
 gnum periculū ab adolescentib. palām iactantib. non impune laturos qui ma
 trem interfecissent. his affinxerunt, Archelaū Cappadocem eis spem facere, q̃
 ope illius peruenturi sint ad Cæsarem, & patrē accusaturi. quibus auditis He
 rodes turbatus est, tanto magis q̃ eadē & ab alijs renunciabātur: & per hæc an
 teactorū admonebatur, q̃ propter domesticorū disidia nec amicis nec dile
 ctissima cōiuge diu frui potuerit: futuraq̃ ex præteritis colligens, & maiorem
 aliquā calamitatē secuturā timēs, planē cōfusus erat animo. Reuera enim quē
 admodū foris supra spem fortuna utebatur propitia, sic domi præter opinio
 nem omnia male cedebāt: ut meritō ambigendū sit, possit ne pensari tanta fel
 citate externa eius calamitas domestica, an satius esset carere ex æquo utraq̃,
 & intra priuatā fortunā consistere. Dum talib. curis intra se fluctuat, uisum est
 aliū filiū qui etiamnū priuatus erat accersere, cōprimendisq̃ adolescentū fero
 cib. animis illū opponere, & honorib. euehere: is dicebatur Antipater: non q̃
 uellet sicut postea uictus affectu nimio fecit, omnia in illū cōferre, sed ratus se fi
 lios Mariamnes hoc pacto castigatiores redditurū, & minuendā eorū arrogā
 tiā, si uiderēt nō esse necesse ut sibi solis seruetur tanti regni successio. quapro
 pter hūc quasi succedaneū in domū induxit, putans se iam prospexisse adoles
 centib. ut posito fastu tractabiliores se patri præbeant. sed longe aliter euenit.
 nam & illi factū hoc iniuriā suam interpretabantur: & Antipater tali erat inge
 nio, ut præter spem nactus ampliorē libertatē, in hoc omni ope incumberet, ne
 fratrib. primo loco apud patrē cederet, & alienatū iam ab illis per calumnias,
 & propensum ad hoc, ut (quod iste uehemēter cupiebat) infensior etiā indies
 fieret. Quamobrē nihil aliud cogitabat, hoc tantum cauens, ne ipse uideretur
 fra

fratrum delator, sed per alios consiliorum socios rem ageret, qui nec suspecti essent regi, & fidem etiam propter amicitiam uerbis suis possent adstruere. Iam enim complures ad hunc noua spe inflatum colendum se contulerant, & Herodem fucata specie beneuolentiae captabant: cumque per multas easque inter se fidas personas haec ageretur fabula, adolescentes magis etiam quam ante occasionem illis praebant, nam & lacrymae saepe eis prorumpabant, non ferentibus iniurias ac contumelias, & matrem interdum inuocabant, patremque iam aperte ut parum aequum amicis inculabant, quae omnia malitiose ab Antipatri coniuratis obseruabantur, moxque affingentes etiam nonnihil Herodi renunciabant, fouentes domesticum dissidium. Rex enim aegre haec ferens, & uolens humiliare Mariamnes filios, maioribus semper Antipatrum augebat honoribus: cuius precibus postremo uictus, matrem eius in regiam induxit. Caesari etiam saepe pro eo scribens, priuatim hunc diligentius commendabat: & cum nauigaret ad salutandum Agrippam, post decennalem administrationem Asia decessurum, solum ex filiis Antipatrum secum duxit: quem ei cum multis muneribus tradidit Romam ducendum, & recipiendum in Caesaris amicitiam: ut iam uiderentur omnia per hunc agi, protrusis à principatu adolescentibus.

Antipatro Romae degente Herodes Alexandrum et fratrem adductos ad Caesarem accusat. Cap. VII.

A peregrinatio non mediocriter Antipatro profuit ad honorem & primatum inter regios liberos. Illustis enim factus est Romae, paternis literis commendatus amicis omnibus. Vnum moleste ferebat, quod non poterat fratres continuis uexare calumnijs, & uerebatur ne patris animus mutatus, aequiorem se praerberet erga Mariamnes filios. Haec assidue cogitans non desistebat à proposito: & absens quoque per literas exacerbabat patrem in eos, quasi de incolumitate ipsius sollicitus, sed reuera ad speratam regni successionem malis artibus uiam sibi praemuniens: donec ad tantam iram Herodem perduxit, ut inimicus esset adolescentibus. Sed cum repugnaret huic affectui, timeretque ne quid per iram ageret temere, decreuit Romam nauigare, & ibi filios accusare apud Caesarem, ne propter indignationem uideretur parum pius erga filios. quò postquam peruenit, non inuentum ibi Caesarem Aquileiam usque persecutus est: & cum uenisset in colloquium, rogassetque ut de infortunio suo uellet cognoscere, adductos coram filios accusauit insolentiae tentatiisque ueneficij, conquerens eò processisse illorum odia, ut per immane facinus paterno regno potiri cuperent: cum sibi per Caesarem libera potestas permissa sit relinquendi eum successorem, qui in pietate erga patrem sit constantior, illos uero etiam si principatus non accedat, contentos esse patris exitio, idque etiam cum suae uitae periculo quaerere: tam immane ac sceleratum odium inueteratum esse in eorum animis. Eam calamitatem diu toleratam nunc demum se cogi aperire Caesari, & aures eius talibus inquinare sermonibus, & quo tandem suo merito? quauē iniuria? aut quomodo eos aequum putare, ut quem ipse principatum longo tempore per multa pericula quaesisset, eius non sinant esse dominum, nec liberam potestatem permittant relinquendi eius cuicumque per pietatem hunc honorem promerito, ut ad hoc praemium spectantibus maior fiat de pietatis officijs contentio: maxime cum saluo naturae iure ne fas quidem sit illis cogitare tale aliquid, neminem enim posse affe-

affectare parentis regnum, nisi qui eiusdem optet interitū, quandoquidē uiuo non detur succedere. Se quidem nihil passum illis deesse eorū quæ regijs liberis ab amantissimo patre præstari conueniat, non ornamenta, nō ministerium, nō delicias, coniugia quoque procurasse illustrissima, alteri suæ sororis, alteri Alexandro Archelai regis filia collocata. Et quod maximum sit, ne post talia quidem ausa patria se potestate in eos usum, sed ad cōmunem benefactorum Cæsarem adduxisse, & decedentē ex iure uel patris uiolati, uel regis per insidias appetiti, ex æquo se cum eis apud talem arbitrū disceptare, rogare tamen ne impune sit illis tantū facinus, ne uel ipse cogatur in perpetuo metu uitæ tam degere: quando ne illis quidem expediat post tam nefarios conatus solem inspicere, & impunitatem auferre post proculcata pietatis ac humanitatis iura omnia. Hæc crimina postquam Herodes magna uehementia filijs obiecit coram Cæsare, adolescentes qui ne loquentē quidem illo continere lacrymas poterant, tum uerò perorata causa toti in fletus effusi sunt, nullius quidē tantæ impietatis sibi conscij, grauē tamen accusatorem patrem sustinentes: quod neque decorum esset contra eum libere dicere, neque tutum causam suam deferre. Quamobrem hærebant ancipites lacrymis ac gemitibus miserationem sibi quærentes, & hoc ipso solliciti, ne uiderentur perturbante conscientia, defensionem sui expedire non posse, cum potius iuuenili imperitia & consternatione impedirentur: quod tamen Cæsaris prudentiam non latuit. adeoque omnium quotquot aderant mouebant misericordiam, ut ne pater quidem accusator immotus hoc affectu perdurare potuerit.

Alexandri defensio, et cum parente reconciliatio:

Cap. VIII.

In iuuenes ubi obseruauerunt & illū iam flecti & Cæsarem, cæterosque partim condolentes sibi, partim etiam non temperantes à lacrymis, alter illorū Alexander uersa ad ipsum patrem oratione, sic aggressus est obiecta diluere: Pater, quod beneuolo sis erga nos animo, satis declarat hoc ipsum iudiciū. Si enim aliquid triste de nobis statuisses, nunquam ad omnium seruatore nos adduxisses. poteras enim uel pro regia, uel pro patria potestate in fontes animaduertere. cæterum adducere nos Romā, & hunc testem ac arbitrū facere, seruare uolentis argumentū est. nemo enim ad sana ac tēpla adducit quem uelit perdere. quod sanè causam nostrā aggrauat, qui quidem ipsi nos indignos uita censemus, si sustinenda sit læsæ erga talem parentē pietatis opinio. quanto enim satius mori innoxios, quàm tātū sceleris suspectos uiuere? Quare si ueritati satis patrocinari poterimus, felices nos uel tuo iudicio, uel euaso discrimine. Quod si uincit calumnia, superuacaneum fuerit nos solem hunc cernere. quid enim hoc non amota suspitione profuerit? Videtur quidē in nostram etatē affectati regni crimen competere, & probabilius hoc facit infelicis matris calamitas. Sed uide obsecro, an non idem crimē in quemuis nostri similē torqueri possit. Nihil enim prohibet quicumque rex habeat liberos defunctæ matri superstites, eos in suspitionē uocare, quasi patri struant insidias. Sed suspicio non sufficit in impietatis crimine: age proferat qui potest argumentū tentati facinoris, quod aliquā fidē calumniæ ualeat astruere. Potest ne quisquā indicare uenenū paratum, aut coniurationē cum æqualibus, aut corruptos precio famulos, aut scriptas cōtra te lites

Ioseph.

○

ras

ras: cum tamen horū singula interdū de nihilo fingat calūnia. Grauis em̄ res est disfidēs inter se regia: & spes principatus, quē tu ais pietatis præmiū, sæpe ad nefarios conatus praua ingenia perpulit. Nos certē nullius facinoris conuinci possumus. calūnias autē refellere apud obturatas aures quī possumus? Sed liberius quasdā uoces iecimus. At non in te pater, quod nefas esset, sed in eos qui quicquid audiunt, effutunt. Matrē aliquis nostrū defleuit. at nō quia mortua sit, sed quia etiā post mortē, à quib. minime debuit, male audiat. Principatū affectamus quē pater obtinet. Quid ita? Si nobis honores regī contigerunt, sicut re uera contigerunt, an non conatus noster est superuacuus? Sin minus, certē sperare licet. An te interfecto ab his expectari posset successio, quos post tam atrox facinus nec terræ laturæ sint, nec mariæ? Quid subditorū pietas, & totius gentis religio, tulisset scilicet parricidas scelere parto regno potiri, & sanctissimū à te instauratū templū ingredi? Quid, si cæteros contemneremus, posset ne quisquē intersector tuus poenā euadere incolumi Cæsare? Nō tam impios genuisti neque tam stultos, sed infortunatiores forte quā tuis etiā rebus est conducibile. Quod si neque quod accuses habes, neque quicquē deprehendisti, quid tibi potest tantæ impietatis fidē facere? Quia mater perijt. Sed illius fatum cautiores nos potius quā irritiores debuit reddere. Potueramus plura pro nobis asserere, sed quid opus est excusare quæ nunc facta sunt? Quare ab omnium domino Cæsare, & nūc nostro arbitro, hoc tantū petimus, ut si re uera de nobis suspiciōes potes ponere mi pater, uiuamus quantumuis infelices. quid. n. miseriū quā temere insimulari criminis grauissimi? Sin à nobis timere tibi pergis, tua pietate salua, nostramet sentētia damnemur. nec. n. usque adeo chara nobis est uita, ut eam cū autoris molestia retinere uelimus. His uerbis & Cæsar ne antē quidē ad credendū calūniæ facilis, magis etiā flexus est, quā intentis in Herodē oculis ipsum quoque permoueri animaduerneret: & quot quot præsentes aderāt sollicitudo cepit de iuuenib. nō sine regis inuidia apud omnes aulicos. nā absurditas calūniæ, iuuenūque in ipso flore ætatis periclitantiū miseratio, ad ferendā opē cōcitabat animos omnium: sed multo magis postquā cordate Alexāder accusatiōi patris respōdit: manentib. reis in eodē habitu, & præ mœstitia humētes oculos in terrā demittētibus. Tādē alluxit spei nō nihil, ut uideretur rex ipse excusatiōis egere, qui sine ullis certis argumētis tā temerè criminationē aggressus sit. Postremo Cæsar aliquātisper deliberabūdus, hoc ipso iuuenes alioqui insontes peccasse pñciauit, quā nō tales se parēti prestitissent, ut nulla posset in eos herere suspicio. Herodē autē rogauit ut suspicari desineret, ac recōciliaretur filijs. Periniquū em̄ esse habere eū fidē talibus calumnijs: & posse illos in posterū mederi offensis priorib. & redintegrare mutuum amorē pristinū, si ad abolēdas suspiciōes ueteres utrinque diligētius coleretur pietas. Post hanc admonitiōē iuuenib. innuit. Quib. iam preces parantibus pater has nō expectās prior flētes unū post aliū cōplectitur, cōpatientib. omnib. qui aderāt tā ingenuis quā famulis. Tū igitur post actas Cæsari gratias unā discesserūt, & cū eis Antipater simulans se gratulari reuersis in gratiā. Sequētib. deinde dieb. Herodes ccc talētis Cæsare donauit, munera ædentē Romæ, & cōgiariū diuidētē populo. Cæsar uicissim ei donauit dimidiū reddituū è metallis Cyprijs, & reliquū dimidiū procuratiōi eius cōmisit: alijsque hospitalibus

talibus officijs honorato, liberā potestātē permisit eligendi successorē quem-
cunq; ē filijs, aut si mallet distribuēdi regni in singulos. quod cum ille iam pa-
raret facere, negauit se cōmissurū quin ille q̄ diu uiueret tam regnū haberet
in potestate q̄ filios. His ita peractis rex rursū Iudæam repetit. Quo absente
Trachonitæ, nō parua ditionis pars ab eo defecerant, sed opera ducū quos in
regno reliquerat perdomiti, rursū coacti sunt imperata facere. Cæterū He-
rodes & filij nauigantes cū appulissent Eleusam oppidū Ciliciæ, quod Seba-
ste mutato nomine dicitur, offendunt ibi Archelaū regē Cappadocū. Is exce-
pto rege perhumaniter, multū gauisus est ob recōciliatos filios, & q̄ Alexan-
der eius gener egregie refellisset obiecta crimina: datisc̄q; uicissim regijs mune-
ribus digressi sunt. Post hæc Herodes in Iudæā reuersus aduocata in tēplum
cōciónē quid ea in peregrinatiōe egisset exposuit: denarrataq; humanitate Cæ-
saris, & alijs reb. quas illos quoq; scire uoluit, extremā orationē uertit ad filios:
aulicosq; & cæterā multitudinē ad concordia adhortatus est, pronūcians fi-
lios post se regnatos, primū Antipatrū, deinde ex Mariamne natos Alexan-
drū & Aristobulū. Interim debere omnes se unū respicere, & pro rege habere
atq; domino, nō obstāte senectute, quæ ad regendū propter longā experiens-
tiā magis est idonea, præsertim nō deficientib. alijs facultatib. quib. & subditi
in officio continentur, & liberi. milites quoq; cū suis ducib. si se unū respiciāt,
felicē uitā acturos absq; ullis perturbatiōibus. His peroratis dimisit cōciónē,
quibusdam recte uisus dixisse, quibusdā secius. iniecta enim emulatiōe inter
filios, res omnino spectare ad aliquam mutationem uidebantur.

Herodes quinquennale certamen ob absolutam Cæsaream celebrat.

Cap. IX.

PER idem tēpus perfecta est Cæsarea, decimo anno postq̄ ædificari v-
coepta est, regni uerò anno VIII supra uigesimū, Olympiade CXCII.
in eius dedicatiōe magna fuit celebritas, & apparatus facti sunt sum-
ptuosissimi. exciti em̄ sunt ad certamen artifices musici, & athletæ gymnico-
rum certaminū. ad hæc gladiatorum ac ferarū cōparatus magnus numerus, &
quicquid huius generis in precio est tam Romæ q̄ apud gētes cæteras. Cōse-
cratū est aut hoc quoq; certamē Cæsari, instaurandū per singula quinquēnia.
Hūc omnē apparatū rex suo sumptu magna ambitioē undecūq; curauit con-
uehi, multa in hoc conferēte etiā uxore Cæsaris Iulia, & mittēte permulta pre-
ciosa ex Italia, ut omnibus cōputatis sumptus ad D talēta accederet. Congrega-
ta igitur ingēti multitudine spectaculorū gratia, legationes quæ à diuersis po-
pulis mittebantur ob accepta beneficia, omnes excepit diuersorij & mēsis &
cōtinuis hilaritatib. dum hominū frequētia spectaculis se totos dies oblectat,
noctu uero cōuiujs & ostētatione magnificentia, cū insigni laude magnani-
mitatis regiæ. in omnib. em̄ studebat ut posteriora quæq; maiorē admiratio-
nem sui facerēt: ferturq; ipsum sæpe Cæsarē & Agrippam dixisse, q̄ maior q̄
pro præsentī ditione esset Herodis magnanimitas, qui dignus uideretur to-
tius Syriæ atq; Ægypti imperio. Post hanc celebritatē & festos dies aliud op-
pidum extruxit in campo qui dicitur Capharsaba, electo ad hoc agro aquoso
& plantis idoneo, amne circumfluēte ipsum oppidū, & luco circūdante pul-
cherrimarū arborum. hanc à suo patre Antipatro denominauit Antipatrida.
deinde castellū matrē suā nomine referēs supra Hierichuntē cōdidit, cui Cy-
loceph.

O 2 pron

pron uocabulū imposuit, cōmunito egregie, & instructo amœnis domicilijs, nec fraterni affectus oblitus memoriæ illius dedicauit ædificia pulcherrima, primū turrim Pharo nō minorem in ipsa urbe, in defuncti monumentū Phasaelū uocatam, ppugnaculū urbis munitissimū, deinde eiusdē nominis oppidum circa uallem Hierichuntinā cōdidit, quā itur ad septentrionalia: quo factum est, ut circūquaq; situs ager antea penē desertus diligētius coleretur ab habitatorib. Phasaeliticus inde appellatus. Quin & reliquam eius beneficentiam enarrare perdifficile fuerit, quanta cōtulit in urbes tam Syrię q̃ Græcię, & ubicūq; illū peregrinari cōtigit. plurimas em̃ adiuuit, aut extructis publicis operib. aut sicubi incepta pendebant ppter inopiā, pecunijs in absolutio nem eorū erogatis. Inter hæc præcipua sunt q̃ Rhodijs Pythiū templum suo sumptu exædificauit, & ad cōpingendas naues multa argēti talenta præbuit. Nicopolitanis urbem ad Actiū à Cæsare conditā habitantib. maiorē partem publicorū operū suis perfecit impendjjs. Antiochēsi b. urbē maximam habitātib. secante mediam eius longitudinem platea, hanc ipsam utroq; latere orna uit porticibus & uiam eius subdiualem lapide polito strauit, nō tam ad ornamentū urbis q̃ ad incolarū cōmoda. Ludos etiā Olympios nō satis respōden tes suæ celebritati ppter inopiam, adiuuit attributis annuis redditib. quo splē didius & sacrificia fierēt, & alia quæ ad decorandū tam frequentem conuen tum pertinent: p qua munificentia perpetuus agonothea declaratus est. Hic alius quispiam miretur in uno homine tantā diuersitatē ingenij. Si em̃ spectemus eius liberalitatem ac beneficentiā qua erga oēs usus est, nō possumus nō dicere eū natura beneficentissimū. ediuerso si iniurias eius & sæuitiam in sub ditos etiam cōiunctissimos cōsideremus, fateri cogemur hominē fuisse durū, inexorabilem, & ab omni alienū modestia, atq; ita pugnantes inter se uolunta tes habuisse uidebitur. Ego uerò aliter credo, & utrūq; ab una causa pfectum existimo. Eo em̃ q̃ honoris esset cupidissimus, & totus huic affectui deditus, incitabatur ad magnificentiam, sicubi spes esset aut in præsens laudis, aut in po sterum memoriæ: quare q̃ esset supra facultates sumptuosus, coge batur mole stus esse subditis. nam cum in alios erogaret plurimū pecuniæ, necesse erat eā aliquando male quærere. Deinde sciens se ob eas iniurias inuisum subiectis, eas offensas lenire uidebat difficile, neq; em̃ poterat nisi uellet redditus minue re. itaq; abutebatur suorū odio in suum cōmodum. nam si quis illorū nō per omnia seruitutē toleraret, aut uideretur uelle dominationē eius excutere, in ta les impotenter sæuiebat non aliter q̃ in hostes, nullo cognatorū aut amicorū discrimine, q̃ solus uellet honorari ab omnibus. Quam autē honoris cupidus fuerit, colligere licet ex his ipsis honorib. quos ille Cæsari & Agrippæ cætes terisq; eius amicis exhibuit. uolebat em̃ exēplo esse suis, ut quēadmodū ipse præstantiores coleret, sic etiā coleretur ab omnib. & hoc pacto satis declarabat cuius rei natura esset appetentissimus. Sed Iudæis per leges patrias non licet hoc modo potētiores colere, quos necesse est maiorē rationē iusti & æqui ha bere q̃ officiorū taliū: quib. satis incōmodum erat, q̃ nō possent statuis & tē plis demereri regis gratiā, & similib. adulationib. explere insanam cupiditatē gloriosi hominis. Atq; hæc mihi causa uidetur cur Herodes erga familiares & cōsiliorū participes iniquior, erga exteros & alienos tātō beneficētor fuerit.

Iudæos

ASIATICI autē & Cyrenēses Iudæi multū affligebātur ab earū regionū VI
 ciuitatib. qui cū à priscis regib. accepissent ius ciuitatis ex æquo cū cæ
 teris, tunc multas iniurias à Græcis patiebātur, quasi exportarēt pecu
 nias, & essent noxijs reliquis ciuibus. Cūq; Græci nec finē nec modū iniuria
 rum facerēt, coacti sunt per legatos de eis apud Cæsarē cōqueri. is rescriptis ad
 puincias, placere ut Iudæis seruetur æquale ius cum alijs. cuius rescripti exem
 plar subiicimus, quo testatius fiat quō erga nos affecti fuerint imperatores ue
 teres. Cæsar Aug. Pont. Max. Trib. potestatis ita cēset: Quoniā Iudæorū gēs
 semper fida & grata fuit pop. Ro. nō nūc tantū, sed superiori etiā tēpore præ
 cipue patri meo Imp. Cæsari, sub Hyrcano pōtifice: placet mihi de cōmuni iura
 ti senatus sentētia, Iudæos uti ppr̄ijs ritib. ac legib. sicut utebantur tēpore Hyr
 cani Pont. dei Max. & fanis eorū ius asyli manere: licereq; eis uotiuā pecuniā
 per certos homines mittere Hierosolyma: neq; cogi ad pręstanda uadimonia
 sabbatis, aut pridie sabbatorum post horā ix in parasceue. Quod si quis de
 prehēdatur furari sacros libros aut sacrā pecuniā ex locis eorum religiosis, hūc
 teneri sacrilegij, & bona eius addici erario Ro. po. Suggestionem etiā eorum
 oblatā mihi per C. Marciū Censorinum, p ea pietate qua oēs homines cōple
 ctor, iubeo cū hoc decreto dedicari in illustri loco, quē uniuersa Asia meo no
 mini cōsecrauit apud Argyrā. q; si quis cōtra decretū ausus fuerit, nō mediocri
 poena mulctabitur. Inscriptum est columnæ in tēplo Cæsaris. Cæsar Norbano
 Flacco s. Iudæis ubicūq; gētium degētib. sacrā pecuniā ex ueteri instituto Hie
 rosolyma mittere nemine prohibēte liceat. Hæc Cæsar. Agrippa quoq; p Iud
 æis scripsit in hūc modum. Agrippa Ephesiorū magistratib. senatui & pop.
 s. Pecuniæ sacræ quæ Hierosolyma mitti solet more patrio, pcuratiōem ac
 tutelā penes Iudæos esse uolo in Asia: & si quis sacrā Iudæorum pecuniā fura
 tus ad asyla cōfugerit, eum inde abstractum dedi ad poenā Iudæis quo iure ab
 strahuntur sacrilegi. Syllano etiā magistratui scripsit, ne Iudæi sabbatis cogā
 tur ad pręstāda uadimonia. M. Agrippa Cyrenęorum magistratib. & senatui
 s. Iudæi Cyrenēses, pro quib. iam Augustus scripsit Flauio Libyæ præsidi, a
 lijsq; eius puinciæ magistratib. non esse uetandos mittere ex more sacram pe
 cuniam Hierosolyma: cōquesti sunt nunc apud me, uexari se improborū quo
 rundā sycophātis, & uetari hoc facere prætextu quorundā tributorum quæ
 tamē non debētur. Hos ego suo iuri suisq; morib. relinqui iubeo. & si qua in
 urbe pecunia sacra intercepta est, eam per delectos ad hoc idoneos Iudæis res
 titui. C. Norbanus Flaccus procos. Sardianorū magistratib. Sal. Cæsar mihi
 scripsit, iubere se neminē Iudæorum uetari iuxta patrium morē collectas pecu
 nias Hierosolyma mittere. quare ego quoq; uobis scribo de hac re, ne uos la
 teat tā mea uoluntas q; Cæsaris. Nec aliter Iul. Antonius procos. rescripsit: Ephe
 siorum magistratib. senatui ac pop. s. Asiam habitantes Iudæi Febr. Idib. red
 denti mihi ius apud Ephesum indicauerunt, Cæsarē Aug. & Agrippam con
 telsisse sibi uti patrijs legib. & moribus, primitiasq; suo quemq; arbitratu pie
 tatis ergō conferre, deportādas absq; impedimēto ad templum dei maximi:
 rogauerūtq; ut ab illis concessa meo cōsensu rata habeā. Quare scire uos uo
 lo, me quoq; iuxta Cæsaris & Agrippę decreta permittere, ut quicquid uolūt
 Ioseph.

iuxta patriū morē nemine ꝓhibente faciāt. Hæc decreta in hoc apposuimus, ut qm̄ scripta nostra in Græcorū manus peruētura sunt, ostēderē eis iam inde maiorū ætate hūc honorē nobis habitū, ne ꝓhiberemur per potestates publicas uti patrijs morib. imò illorū cōsensu, religiōe cōcessa deū coleremus. quæ quidē eo crebrius inculco, ut flectā gētes exteras, & odiū nostri, cuius nullā rationē habēt idoneā, eorū animis eximā. nā morib. nulla gēs eisdē utitur perpetuo, sed oppidatim ferē in his fit mutatio. Iustitia uero omnib. hominib. ex æquo cōpetit, res utilissima tā Græcis q̄ barbaris, cuius maxima in nostris legib. habetur ratio, nosq̄ omnib. modō eas inuiolatas seruemus, caros ac amicos potest reddere. quāobrē rogatos oēs uolumus, ut nō tā nos ob diuersum uite genus horreāt, q̄ cōplectātur ob uirtutis studia. Hęc em̄ cōmunis est omnib. & sine hac nō potest humana uita cōsistere. nūc ad historiæ contextū redeo.

Herodes opus habens pecunia sepulchrum Davidis subiit.

Cap.

XI.

HERODES multū pecuniarū domi forisq̄ ꝓfundēs, audito q̄ Hyrcanus qui ante eū regnauit, recluso Davidis sepulcro tria milia talētorū argēti extulisset, superesseq̄ multo plura quę possint, quātūuis magnis sumptib. sufficere, multo tēpore animū habuit idē aggredi. Tūc uerò noctu apertū sepulcrū ingreditur, cū prius accurate cauisset ne hoc resciret populus, assūptis tm̄ amicorū fidissimis. depositas tm̄ pecunias nō inuenit sicut Hyrcanus, sed mūdi preciosi & aureorū ornāmētorū uim magnā inde sustulit. his inuitatus ad diligētius scrutādū, interius ꝓcessit usq̄ ad cōditoria corporū Solomonis ac Davidis. ubi duos satellites amisit, erūpēte (ut fertur) ex adytis flāma cōtra ꝓgressos temere. q̄ casu territus exiuit, & tactus religiōe ad expiandū se in aditu sepulcri monumentū ē cādido marmore cōdidit sumptuosissimis impēdijs. eius operis & Nicolaus illius tēporis scriptor meminit, sed nō itē de descēsu regis, ꝓter decorū id factū existimās: idq̄ more suo fecit. Viui. n. regis hęc aurib. dedit, captās gratiā, & ea tm̄ attingēs quę ad gloriā illius pertinere uisa sunt. quin & multa eius aperte iniusta facinora aut alia specie afficta fucauit, aut quantū potuit occultare studuit: qñ quidē etiā crudelitati in Mariānen ac filios speciosam causam astruere conatur, illā impudiciæ, hos insidiarū patri paratarū insimulās; & hoc toto opere facit perpetuo, quæ recte ac iuste rex gessit nimis extollēs laudib. cōtraria uerò diligēter excusās. Sed illi ob q̄ dixi causam danda uenia, nō tā ad posteritatis cognitionē, q̄ ad gratificandū suo regi scribēti. Nos uerò qui & generis ꝓpinq̄uitate Asamonæos reges cōtingimus, & sacerdotij honore fungimur, turpe ducētes mēdaciū, incorrupte res gestas exponimus, salua reuerētia posterorū regis illius, qui etiā nūc rerū potiūtur, maiore tm̄ ueritatis rationē habētes cū ipsorū quoq̄ uenia. Ceterū Herodis domus post uiolatū sepulcrū cepit labi in deterius: siue diris ultricib. in eā partē incūbentib. quę iā antē male habebat: siue forte fortuna talis calamitas incidit in ea tēpora, ut merito uideri possit impietatis præmiū. Dissidiū. n. erat in aula bello ciuili simile, & odia mutua cōcertantia calūnijs. Sed inter oēs eminebat Antipatri cōtra fratres artificiosa machinatio, qui per alios inuoluēs illos falsis criminatiōib. ipse patrociniū eorū sepe simulabat, ut ap ꝓbata sua beneuolētia facilius iuuenes clā posset opprimere: atq̄ talib. uersutis circūueniebat patrē, ut putaret hunc solū incolumitatis suæ curā gerere. qua ꝓpter etiā Ptolemēū ꝓcuratorē suū rex Antipatro cōmēdauit, & cū ma-
tre

ere eius omnia communicauit consilia, adeo ut nihil non horum arbitrato gereret, & infensum eum redderet his, quos exosos regi esse ipsorum intererat. Mariānes uero filij rem indies ferebant egrius, propter nobilitatem indignantes suo loco se dimoueri ac deterioribus cedere, & tamen non in ordinem redigi. Quin & uxores ipsorum eisdem laborabant passionibus. quarum altera Alexandro nupta Archelai filia Glaphyra odio mutuo persequabatur Salomē, tum propter mariti amorē, tum quod insolentius se erga filiam eius gereret, ea nupta erat Aristobulo, quē illi sibi honore æquari ferebat muliebriter, atque hac altera contentione accedente, ne Pheroras quidem regis frater alienus erat à discordia. habebat. n. priuatam causam suspitionis & odij. Inciderat in amorē ancillę, proprię tam insanum, ut oblata sibi à rege in coniugium filiam fastidiret, contentus ancillę complexibus. Id ægerrime tulit Herodes, uidens germanum affectum à se tot beneficijs, & penè regni socium, non respondere pietate mutua, & infortunatum se fratrem existimās: & cum non ualeret Pherorā ad æquiorē mentem reducere, puellam collocauit cum Phasaeli filio. pcedente deinde tempore ratus iam deferbuissē fratris cupidines, conquestus de repulsa, alterius conditionē ei detulit, quę Cyprus nomine dicta est. Tum Ptolemęus Pherorę consulit, ne pergat fratrem contemnere, & ab amore turpi resipiscat, propter quē stultum sit priuare se regis amicitia, & in eius uicē odium ac tranquillitatis iacturam incurrere. Ille intelligēs hoc sibi utile, quod iam antea calūnijs appetitus ueniā à rege consecutus fuerat, mulierē iam filij matrem ex se factā ablegat: & regi pollicetur ducturum se filiam eius alteram: cōdixitque diem xxx ad celebrandas nuptias, iureiurando interposito nihil sibi posthac eum ablegata fore cōmercij. elapso autē præfinito tempore intantum amoris succubuit, ut non staret pollicitis, & rursus reuolueretur ad pristinam mulieris consuetudinem, ibi tum Herodes non amplius potuit iram tegere, sed sæpe iaciebat uoces quasdam, signa alienati à fratre animi: nec deerant multi qui per occasionē hūc eius affectum fouerēt calūnijs. Iamque nec dies abibat ulla nec hora, quin aliquid ei nouarum turbarum accideret, commissis inter se necessitudinibus. quas natura uolebat esse carissimas. Nam & Salome infensa Mariānes filijs ne filiam quidem nuptam Aristobulo adolescentum alteri sinebat frui caritate mutua, pelliciēs ad effutieda & pendenda secreta coniugum colloquia: & si quid, ut assolet, offensiuularum incideret, exacerbās multis suspitionibus. quod factum est ut secreta eorum expiscaretur omnia, & puellę quoque iuuenē exosum redderet. illa uero in matris gratiam sæpe narrabat, quod illi quoties soli esset, crebram mentionē Mariānes facerēt, & odiose de patre loquerētur, minareturque si principatus ipsis cōtingeret, reliquarum regis uxorū filios scribas se facturos in oppidulis. ad hoc. n. cōducibile illis fore literaturā, cui tum darent operā. uxores etiā regias si quā uiderēt matris ornamenta usurpare, per presentibus delicijs uestituros se cilicij, inclusas ubi ne solē quidem liceat aspicere. Hęc mox Salome regi renūciabat: quę ille tametsi permolestē ferret, emendare tamen malebat quam punire. maxime autē exasperabatur suspitionibus. & indies seipso peior, omnibus. omnium rumoribus. credebat. attamen tunc obiurgatione filios castigasse contentus, & illorum responsione placatus aliquantisper quieuit. Sed mox malum recrudit. Pheroras. n. Alexandrum conuenit maritum ut diximus Glaphyrę Archelai filię: aitque se audisse ex Salome, Herodē ardenter amare Glaphyrā: nec posse hūc affectum excutere. hoc audito iuuenis zelotypus uehemēter excaduit: & quicquid honoris ac comitatus Herodes mulieri exhibebat in gratiam filij, quod quidem fere quotidianum

erat, in peiorē partē interpretabatur, suspiciōne cōcepta ex his quæ audierat. necq̃ diutius potuit eam indignationē concoquere, sed adito patre cū lacrymis ei sermonē Pheroræ aperit. quamobrē ille magis adhuc turbatus est, non ferēs insimulari se falso tam turpis criminis, multa querens de suorū malitiā, à quib. pro beneficijs talē reportaret gratiā. Moxq̃ accersitū Pherorā adortus iurgio: Pessime, inquit, omniū mortaliū, eo ne ingratitudinis prolapsus es, ut talia de nobis uel dicas uel cogites? nōne deprehēdo tuū propositū, q̃ non conuitio tenus hæc dixisti filio, sed ut insidias & ueneficia hoc pacto in caput meū strueres? Quis em̃, nisi bono aliquo genio ductus ut iste filius, pateretur patrē suspectū impune ferre talē iniuriam? Vtrū tibi uideris sermonē in animum, an in dextram gladiū inseruisse, quo parentē cōficeret? aut quid tibi uolūsti, cū & ipsum fratrē oderis, in me tantū calūniando simulans beneuolētiā, & ea dicēs quæ salua pietate ne cogitari quidem poterant. apage te hinc post tam peruersum erga fratrē benemeritū animū. Et tu quidē quoad uixeris tua cōscientia frui: ego uerò dabo operam ut sim meis melior, necq̃ dignas pœnas exigens, & maioribus q̃ digni sint beneficijs eos prosequens. Sic destos machante rege Pheroras cū in manifesto crimine deprehensus teneretur, Salomes ait hoc esse cōmentū, & ab ea prima hos sermones profectos esse. Quo audito illa (nā forte aderat) cōposito ad uerborū fidē uultu exclamat, non esse hæc sua, & omnes hoc unū agere ut eā inuisam regi faciāt, & de mediō tollant Herodis amantissimā, & præcauentē ipsius pericula. nunc uerò etiā maioribus se appeti insidijs. solā em̃ autorē fuisse fratri, ut abiecta qua se oblectabat muliercula filiā regis duceret, & hanc esse causam odij. hæc illa loquente, si mulc̃ capillos sibi uellēte, & pectus plangente, species quidē negantis erat uerisimilis, sed mala mens dissimulabatur gestu fictitio. Pheroras aut̃ medius tenebatur, ne pretextū quidē ullū sui facti inueniēs, cū nō inficiaretur se dixisse, & audisse eadē persuadere nō posset. ea perturbatio nō sine altercatiōe durauit aliquādiu. tādē rex pertesus & fratrē & sororē ablegauit: collaudataq̃ filij tēperantia, & q̃ hos sermones ad se detulisset, admodū sero ad curā corporis se contulit. Post hanc contentionē male audiebat Salome, quod uideretur autor huius calūniæ: & uxores regię male ei uolebant, q̃ scirēt morosam & uariabilē, & pro tēpore nunc inimicā nunc beneuolā. Semper igitur aliquid cōtra eam Herodi occinebāt, arrepta occasiōe ex casu quodā fortuito. Erat Arabum rex Abodas, homo segnis & otio deditus: negotia uero eius administrabat Syllæus uir callidus, ætate florēs & corporis specie. hic cū propter quedā negotia ad Herodē uenisset, contēplatus unā cœnantē Salomen animum ad eā adhibuit: cōpertoq̃ esse uiduā, uenit cū ea in colloquiū. illa quæ deterius q̃ antē tractabatur à fratre, & nonnihil tacta forma iuuenis, nō abhorrebat à nuptijs: & cū per eos dies frequētarētur cōuiuia, exstebāt multa nō mediocria signa, q̃ cōsensus & mutuus amor inter eos intercederet. Hęc uxores regi non sine derisiōe referebāt. Herodes aut̃ hoc nō contētus sciscitabatur ex Pherora, & iubebat eū inter cœnā obseruare, quomodo erga se inuicem affecti sint. illē renunciauit q̃ nutibus & mutuis aspectibus satis indicarent quò tenderent. Post hæc Arabs iam suspectus abiit. elapsis deinde duob. aut tribus mēsis hanc ipsam ob causam reuersus, & collocutus de hac re cū Herode, postulauit
ut

ut Salomen sibi collocaret. fore enim ei hanc affinitatē utilem propter Arabum cōmercia, quorū principatū & deberi sibi, & iam magna ex parte contigisse. De quo cū ille ad sororē retulisset, percontando an ei nubere sit animus, mulier facile assensum præbuit. postulantib. deinde ut Syllæus accenseretur in ludæorū religionem, & tum demū uxorē duceret, alioqui nō esse licitū: ille facere hoc nō sustinuit, lapidandū se dicens à popularib. si faceret: atq; ita re infecta discessit. ex eo tēpore Pheroras Salomen insimulauit intēperantię, ac magis etiā uxores regię, dicentes eam cōsueuisse cum Arabe. Et puellam q̄ fratri despōsatam ille domesticę mulierculę illecebris uictus recusauit ducere, Herodes in sororis gratiā collocaturus Salomes filio nato ē Costabaro, mutauit sententiā persuasus à Pherora, negāte adolescentē amaturū talem socerum propter patris sui cādē, & equius cēsentē ut ipsius filius eam ducat, successurus in tetrarchiæ dominum. q̄ ubi is persuasit, impetrauit prioris offensę ueniam. Mutatis igitur spōsalib. puella data est nuptū adolescentulo, addita c talento rum dote. Nec interim cessabant turbę domesticę, imò augebātur etiam, à turpibus initijs, pgressę usq; ad calamitates tristissimas. Erant in delicijs Herodis propter formā eunuchi tres, unus à poculis, alter ab epulis, tertius cubicularius, quorū opera etiam in serijs regni negotijs uti est solitus. hos quidā ad regem detulit corruptos esse ab Alexandro filio accepta magna ui pecunię: & quæstionib. examinati ecquid cū illo habuissent cōsuetudinis, rem falsi sunt: præterea nullius tentati cōtra patrē facinoris se esse cōscios. admotis deinde acrioribus tormentis, uicti necessitate, ministris magis magisq; in gratiam Antipatris seuientib. aiunt Alexandrū innatum cōtra parentem odium alere: hortatūq; eos ut Herodem desererent iam inutilē, facientemq; fucum c̄tati, & seniū dissimulantē tincto capillicio. quin potius sibi adhiberent animū, potituro uel inuito patre regno debito, expectarentq; breui dignitatem primariam. iam enim nō tantū generis prerogatiuam sibi suffragari, sed instructa etiam ad inuadendam dominationē omnia. staturos p se multos duces militū, multos amicos regios, paratos quiduis uel agere uel pati in ipsius gratiam. His auditis Herodem totū ira & timor occupat, q̄ filij uerba & cōtumeliosa uiderentur, & minacia: utroq; igitur exacerbatus uerebatur ne quid grauius cōtra se cōflatū esset, q̄ ut eodē tēporis momento posset cauere & occurrere. quamobrē nō ausus palām inquirere, per dimissos clancularios rē gerebat, oēs suspectos iuxtā habens atq; inuisos, & in suspicionib. etiam de immeritis securitatem suā collocans: quarum adeo nullus erat finis, ut quo quisq; ei cōiunctior esset, eo magis timeretur, ut tanto ad nocendū potētior. Ceteros cum quib. ei nulla intercedebat familiaritas, uel nominari à delatore sat erat, moxq; ad suam securitatem pertinere putabat illorū interitus. Postremo etiā domestici anxij de incolumitate ppria in seipsos uersi sunt, tutissimos rati qui alios preuenirēt calumnijs, certissimumq; hoc ad salutem remediū: qui mox uoti cōpotes hoc ipso aliorum in se cōciebant inuidiā, uidebanturq; merito retaliandi, & sic accipiendo, ut ipsi tractassent alios. Iamq; etiam priuatas simultates hoc modo exercebant: moxq; deprehensi eadē patiebantur, occasione cōtra inimicos utentes p laqueo, quo paulo post ipsi cōprehendebantur. Rex enim uelox erat ad poenitentiam, eo q̄ multos nō cōuictos tolleret; q̄ tamen nō in hoc pderat ne si-

milia

milia posthac faceret, sed contentus erat delatores eorū pari multasse supplicio. Tantū erat tunc in aula regia perturbationū ac formidinū. Multis etiam intimis amicis denunciauit ne uel in conspectū suum uenirēt, uel intra limina palatij, maxime his qui fiducia meritorū hactenus ei reuerēdi fuerāt. Andromacho enim & Gemello ueterib. amicis, & qui plurimū regē tam legationib. quā consilijs iuuerant, filiosq; eius instituerant, & maiorē cæteris habebāt fiduciā, amicitia renūciauit: alteri quia Demetrio eius filio Alexander utebatur familiariter: Gemello uerō q; ipsum sciret fauere iuueni. nam & inter eductores eius ac eruditores fuerat, & Romanæ peregrinatiōis comes hæserat. Nec dubiū est quin grauius aliquid in eos libenter statuisset, ni obstarēt uiro- rum claritas: quare cōtentus est tum ablegatis ademisse auctoritatem, ut posita proborū hominū reuerētia debaccharetur licētius. Horū porro omniū malorū fax erat Antipater, qui ex quo primū tempore patrē animaduertit formidinibus obnoxii, consiliorū ei sociū se adiungens accēdebat hominis sæuitiā: & tunc uidebatur egregie fungi officio, si daret operam ut quicūq; reniti possent tollerentur de medio. Tunc igitur pulso Andromacho & reliquis amicis liberioribus, primū rex quotquot putabat Alexandro fidos examinauit tormentis, nū cuius tentati cōtra se facinoris essent cōsci. illi uerō immoriebantur cruciatib. q; nihil haberent dicere. atq; hoc acrius incumbebatur quæstionib. q; præter opinionē nullū deprehēdi posset ne excogitatū quidē maleficiū. Et Antipater callidus artifex interpretabatur tortos à ueritate malle, q; à fide erga dominos & amicos discedere, urgebatq; ut secreta perquirerētur apprehensis pluribus. Tandē unus ē multis tormēta nō ferēs ait se nō semel audisse iuuenē dicere, quoties laudaretur à proceritate stature, aut sagittādi peritia, ceterisq; uirtutib. eximjs, hæc à natura ornāmēta sibi magis cōcessa q; beneficia. patrē. n. præ inuidia his offendi omnib. qua ppter quādo simul inambulēt cōtrahi se de industria & submitti, ne appareat procerior, & in uenatorijs iaculationib. illo præsentē destinata nō ferire, q; norit genitoris ingeniū nō ferētis laudari filiū. Hæc uerba dū expēduntur intermissis tormentis adiecit, cōspirasse eū cū fratre Aristobulo ut in uenatiōe patri insidias strueret, quib. si ille esset oppressus, tum regnū postulaturus Romā perfugeret. Inuētæ sunt etiā iuuenis litteræ ad fratrem scriptæ, cōquerētis de patre, nō recte factū q; Antipatro addixisset agros ex quib. ad eū redirēt c. talēta annua. tū uero Herodes probabili, ut ipsi uidebatur, argumēto cōfirmatus in suspiciōe, Alexādro cōprehēso iubet inijci uincula: & rursus incipit sæuire, quāuis ne ipse quidem auditis satis crederet. neq; em̄ excogitare poterat cur deberet ab illis per insidias appeti: & querele illę pueriles cōtentiones uidebātur, nec uerisimile post manifestū parricidiū uoluisse eos Romā petere. quāobrē uolēs maius aliqd impietatis argumentū inuenire, sollicitēq; cauēs ne uideretur filiū temere dānasse ad uincula, & quæstiōi subijciēs honoratiores Alexādrī amicos, nō paucos eorū nihil tale cōfessos interfecit. Cūq; tota regia tumultu, terrore ac tormentis perstreperet, iuuenis qdā in tali necessitate cōstitutus, dixit Alexādrū Romā ad amicos litteras misisse, rogantē ut curarēt se accersiri à Cæsare, indicaturū de quibusdā cōtra illum cōspirationib. qñ pater societati Romanorū prætulerit Mithridatis Parthorū regis amicitia. addidit habere eū uenenū quod apud Ascalonē paratum

ratū sit. His auditis Herodes credidit, cōsolantibus eū in calamitate adulato-
ribus, q̄ nō temere quidquā faceret. uenenū tamē summa cura quæsitū nusq̄
inuentū est. Cæterū Alexāder oppressus malis adeo nō celsit, neq̄ inficiatus
est, ut patrē exasperaret amplius: siue uolens pudefacere facilitatem eius ad cre-
dendū calumnijs: siue ut, si forte crederet, inuolueret eum cum tota regia ma-
gnis calamitatibus. Quatuor em̄ libellos à se cōscriptos ei misit, negans opus
esse tormentis pluribus. Structas em̄ insidias, participesq̄ eorū esse Pherorā
& amicorū fidissimos. Quin & Salomen obrepentem noctu cū inuito se esse
cōgressam, omnesq̄ eō tēdere, ut illo sublato optatā assequerentur licentiam.
eiusdē cōspirationis arguebātur & Ptolemæus & Sapinnius, præ cunctis regi
fidissimi. nec aliter q̄ rabie quadā occupati in se inuicē efferabantur homines
pridē amicissimi, nō defensione, nō coarguitiōe expectata tātis per dū ueritas
pateret, iudiciū præueniēte supplicio. alij uinciebātur, alij necabātur, alij nihil
lētius expectātes moras ipsas q̄ repræsentationē malorū egrius ferebāt: ingēs-
mceror ac torpor fœdabat pristinā felicitatē regiē. Ne Herodē quidē ipsum ui-
tē in tali perturbatiōe nō tēdere poterat, cui q̄ nemini se auderet credere p̄ tor-
mēto erat futuri exitus expectatio: sepeq̄ illi obuersabatur irruēs gladio stris-
cto filius, noctes atq̄ dies nihil aliud uolutāti, ut iā minimū abesset ab infania.

Archelaus Cappadocum rex Alexandrum patri reconciliat.

Cap. XII.

DVM ita Herodes animo angitur, Archelaus Cappadocū rex de filia, 1 x
& iuue-
ne genero sollicitus, tū amici quocq̄ uicē miserās inuoluti tam
perplexis & turbatis negotijs, officij sui putauit profectiōē ad eū
suscipere. Quem ubi sicut audierat affectū inuenit, importunā rem putauit, si
obiurgaret ac temeritatis & nimix credulitatis argueret. fore em̄ ut ille ex ad-
uerso cōtendēs & excusare se studēs, exacerbaretur amplius. Quapropter aliā
rationē cōmentus est qua res affectas cōponeret, indignatione uersa in iuue-
nem, asserens regē nihil præter æquitatē, sed omnia recte fecisse. Se quocq̄ di-
rempturū illud coniugiū, ac ne filix quidē parsurū, si sceleris cōscia non fecis-
set iudiciū. Tum Herodes ubi præter opinionē uidit hominē pro se læso tam
grauiter excandescere, asperitate remissa, & factū suū iusta æstimatione uolēs
expendere, paulatim ad paternos affectus redijt. Iamq̄ utroq̄ flexo ad miseri-
cordiā, quoties aliquis obiecta à iuue-
ne crimina refelleret, ad iram cōmoue-
batur rex: postq̄ uerò Archelaū quocq̄ accusationē aggredi uidit, lacrymis af-
fectū prodens, rogabat illū ne nimium indulgeret iræ, neue propter iuuenis er-
ratū coniugiū dirimeret. Tum Cappadox nactus eū iam mitiorē, cæpit crimi-
na trāsferre in amicos qui deprauarēt hominē iuuenē, & rudē omnis malitiæ,
præcipue fratrē regis urgēs suspicionibus. nā cū & Pheroras in Herodis indi-
gnationē incurrisset, intelligēs recōciliatorē neminē Archelao magis idoneū,
atratus illū adijt, alia quocq̄ desperātis de salute signa præferēs. qui nō despexit
preces supplicis, negās tamen sibi facile, tā citō flectere offensum regis animū.
Satius esse ut ipse à fratre ueniā peteret, prius cōfessus se fuisse causam horum
omniū. eā cōfessionē profore multū ad leniendā iracundiā, ac tū demū se quo-
que oportuniū deprecatorē accessurū. paruit ille cōsilio, q̄ utriq̄ celsit felici-
ter. nā & iuuenis præter opinionē exēptus est criminationib. & Pherorā Ar-
chelaus reposuit in fratris gratiā: ipse quocq̄ inita maxima gratia apud regē in-
tam

tam difficili ipsius tēpore, lectus in Cappadociā profectus est. nam & cū mūne-
rib. dimissus est preciosissimis, & facile primū inter amicos locū obtinuit. Cō-
uenit etiā inter eos ut Herodes Romā peteret, quandoquidē de hoc negotio
Cæsari scripserat: feceruntq; simul iter usq; Antiochiam, ibi præsidem Syriæ
Titum reconciliauit Archelao, atq; ita in Iudæam reuersus est.

Trachonitarum defectio.

Cap. XIII.

SED interim dum ille Romā profectus à regno abest, bellū Arabicū
ex hac causa exortum est. Incolæ Trachonis, quam regionē Zeno-
doro ademptam Cæsar Herodi attribuerat, uetiti exercere latroci-
nia, cogebantur in studijs agriculturæ mitius degere. hoc uitæ genus nec ip-
sos delectabat, neque terra respondebat laboribus. tamen à principio coher-
cente rege abstinebant iniuriā ab accolis, non sine laude Herodis diligentia.
Sed quando rex nauigauit in Italiam Alexandrū accusaturus & cōmendatus
rus Antipatrū Cæsari, Trachonitæ sparso rumore de eius interitu, defecerunt
reuersi ad pristina latrocinia. tunc tamen absente rege à ducib. eius sunt per-
domiti. cæterū XL ex his latronū principes captorum exemplo territi, relicto
patrio solo fugerunt in Arabiam, recipiente eos Syllæo propter non impe-
tratum Salomes coniugiū. à quo cum munitū quendam locū accepissent ha-
bitandum, excursionibus non Iudæam tantū infestabant, sed totam Coelesy-
riam, abigebantq; prædas in sua receptacula, Syllæo præbente impunitatē &
securitatē maleficijs. Herodes aut reuersus à Romana peregrinatione, compe-
rit multa damna illata suis à latronibus. cumq; non posset eos in potestatem
suam redigere, q; essent sub tutela Arabū, nec tamen iniuriam acceptam con-
coqueret, perlustrato Trachone interfecit illorū domesticos. quo facto illi ir-
ritiores, maximè q; legem haberent quæ iuberet domesticorū cædem inul-
tam non sinere, contempto periculo totam Herodis ditionē agendo & feren-
do perpetuis uexabant incursionibus. Tum rex ad præsides à Cæsare missos
Saturninū & Volumniū rem detulit, latrones deposcēs ad suppliciū. illi hoc
audito maiore manu se communire, perturbare omnia repentinis insultibus,
agros simul & uicos populari, iugulare quotquot in manus eorū inciderent,
ut bello q; latrocinio res esset similior. iam enim usque ad mille accreuerant.
Quare Herodes & latrones sibi dedi postulabat, & mutuū creditum repete-
bat, exacto iam præstituto tēpore, sexaginta illa talenta quæ Obodæ per Syl-
læum cōmodauerat. Syllæus uero qui detruso à regimine Oboda ipse admi-
nistrabat omnia, inficiabatur eos latrones esse in Arabia, & pecuniam differe-
bat reddere, de qua disceptabatur apud Saturninū & Volumniū Syriæ præ-
sides. Tandem illis autoribus conuenit, ut intra triginta dierū spatium & des-
bitum redderetur, & ex utroq; regno restituerentur perfugæ. Sed apud He-
rodem prorsus nemo Arabum inuentus, uel ob maleficio, uel quacuncq; de
causa profugus; uerum Arabes conuicti sunt latrones ad se recipere.

Expeditio Herodis in Arabiam.

Cap. XIII.

AETERVM postquam aduenit præstitutus terminus, Syllæus no-
lens stare conuentis Romam profectus est: Herodes uerò exequ-
batur restitutionem pecuniarum ac latronum, Saturnino & Volū-
nio permittētibus ei cōtumaces armis persequi: collectoq; exerci-
tu

tu inuasit Arabiā, septē mansiones emensus triduo. cumq; peruenisset ad castellum in quo se latrones continebant, primo impetu id cepit: ipsamq; munitiōē nomine Rāptam diruit, nullo alio damno dato regionis incolis. Et cū in auxiliū eorū procurrisset dux Arabū Nacebus, cōmissum est prēliū, in quo pauci ex Herodianis, Arabū uerō xxv cum ipso duce ceciderunt: reliqui in fugā cōpulsi sunt. Hoc modo latrones ultus Idumæorū tria milia in Trachonem deduxit, ut cohercerent ibi latrocinia: & ad duces Romanos agentes in Phoenicia dedit literas, quibus eos certiores fecit, quod in contumaces tantū Arabas concessō ab eis iurē usus sit, nihilq; egerit præterea: idq; ipsorum inquisitione postea uerū cōpertum est.

Syllæus Herodem accusat apud Cæsarem.

Cap.

xv.

SED aliter Romam properatis nuncijs Syllæo relatum est, suo more exaggerantibus omnia. is iam ante insinuat in noticiam Cæsaris, forte tum circa palatium obuersans, his auditis confestim mutata ueste atratus eum adiit, denarrans ut bello afflictā sit Arabia, totūq; regnum euersum ab Herode ingresso cū exercitu. ad hæc lachrymans querebatur cecidisse duo milia & quingentos Arabum primates, & in his amicum ac cognatum suum Nacebum, direptasq; magnas opes apud Rāptam repositas, atq; hæc facta per cōtemptum Obodæ, qui nec copias paratas habuerit, nec ducē se absente idoneū. Hæc dicēte Syllæo, addenteq; quod nec ipse hāc profectiōnem suscepturus erat ni crederet Cæsari curæ esse pacem publicam omnium, neq; se domi præsentē Herodes nisi suo malo eam pacē uiolaturus, Cæsar que rela cōmotus percōtatus est ex Herodis amicis qui tū aderant, & ex suorum quibuscūq; recens reuersis à Syria, hoc tantū an Herodes ullū exercitū extra regni sui fines eduxerit. Id cū illi fateri necesse haberent, nec Cæsar causam expeditiōis audire dignaretur, magis etiā iratus Herodī scripsit minaciter, se hæcenus illo usum tanquā amico, posthac habiturū eū pro subdito. Syllæus quoq; ea de re scripsit ad Arabas. His literis illi elati neq; latrones qui effugerāt uoluerūt dedere, neq; acceptā mutuo pecuniā persolvere, neq; pro pascuis quæ cōduxerant, quicquā numerare, freti eo quod rex offendisset Cæsarem. Quin & Trachonitæ hac occasione usi insurrexerūt in Idumæorū custodiā, & iuncti Arabicis latronibus qui illorū regionē diripiebāt, non tā suis lucris quàm uindictæ studētes miris modis in eos sæuebāt. Hæc omnia Herodes ferebat, offenso Cæsare minus iam habens uel fiducia uel audaciæ. legatos enim eius ad agendā regis sui causam missos primū ne admisit quidē: iterū ueniētes dimisit infecto negotio. Quamobrē uehemēter anxio metū augebat Syllæus, Romæ præsens credulo Cæsari quiduis persuadens, & iam maioribus rebus inhians. Defuncto enim Obodæ in Arabū regnum successit Æneas, dictus Aretas mutato nomine. hūc ille per calumnias pellere conabatur, & sibi principatum usurpare, multā pecuniā partitus in aulicos, multa etiā Cæsari daturū se pollicitus: quē iratū sciebat Aretæ quod se inconsulto ausus esset regni habenas suscipere. Tandem & ille literas cū muneribus misit ad Cæsarem, & in his multorum talentorū coronā aureā. in his literis accusabat Syllæū, quod nequissimus seruus ueneno sustulisset Obodam, quo etiā uiuo inuasisset rerum administrationem, uxores Arabum adulterans, & cōflato ære alieno uiā

Joseph.

P

sibi

sibi ad occupandū principatū muniens. Cæsar autē ne hos quidem legatos audire dignatus, aspernatusq; eorum munera, infecta re illos abire passus est. Interim Iudæorū res ac Arabū indies se habebāt deterius, turbatis omnibus, & cōponente nemine, nam regum alter nondū principatū suū constabiliarat, & proinde suos coercere non poterat. Herodes autē ueritus ne si se defenderet, eo magis irritaret Cæsarem, cogeatur perferre omnes iniurias. Postremo nullum finem urgentibus malis inueniens, decreuit denuo Romam legatos mittere, si quid æquius per amicos impetrare posset à Cæsare, in eam legationem Nicolaus Damascenus profectus est.

Eurycles calumnie contra Herodis filios.

Cap. XVI

XI **P**ER idem tempus dissidiū cum filijs domesticū multo magis exacerbatum est. quamuis enim iam antē nunquā prorsus uacaret suspicio-
ne, malo pernicioso regibus, tunc tamen id maxime ob talem causam inualuit. Eurycles quidā Lacedæmonius, uir domi nobilis, sed ingenio pessimo, adulator & delicijs perditus, sed utrunq; uitiū egregie dissimulans, usus Herodis hospitio, datis munerib. & maioribus acceptis, ad gratiam cum eo conuersatus effecit ut reciperetur inter amicos præcipuos. is diuersabatur apud Antipatrū, Alexandro quoq; propter crebros cōgressus familiaris. aiebat enim sibi cum Archelao Cappadoce amicitiam intercedere, & ideo simulabat se Glaphyrā obsequijs colere. cumq; uideretur omnibus ex æquo deditus, obseruabat quæcunq; uel dicerentur uel fierent, undecunq; captans gratificandi per calumnias materiam. deniq; adeo se blandis colloquijs insinua-
uit unicuiq;, ut illi soli fidus uideretur, cæteros ita tractare, prout amico esset cōmodum. his artibus ita sibi deuinxit Alexandrū ut iuuenis putaret ei soli tutò se posse querelas suas concredere. aperiebat igitur ei dolorem suum, quòd pater esset à se alienatior, casumq; matris narrabat: & q; Antipater prærepta fratribus dignitate solus posset omnia. Hæc diutius ferenda non esse, patre iam talibus imbuto odijs, ut cum ipsis nec conuiuia nec colloquia communis-
care sustineat. Hæc ille, dolorē suū in sinū amici, ut tum uidebatur, deponēs. at ille omnia referebat Antipatro, negans ad se hæc pertinere, tacere tamen non posse ob periculi magnitudinē & consultū ei uelle, ut caueret ab Alexandri insidijs. non enim eum dissimulare animum, sed ipsis uerbis præferre cupiditatem parricidij. Post hoc beneuolētiæ pignus maxima ab Antipatro accipiebat munera, & ad ultimū ab eo persuasus est ut ad Herodē referret de hoc negotio. Rex narranti de Alexandri odio facilē aurē præbuit, & eo deductus est uerborū ambagibus, ut implacabilē iram in filiū cōciperet: id quod sine mora declarauit. Eurycles enim L talenta donauit: quibus ille acceptis ad Archelaum se contulit, & multum Alexandrum prædicans, operam etiam suam commemorauit q; utilis ei fuerit ad conciliandā patris gratiā: & ab eo quoq; accepta pecunia, prius q; deprehēderetur hominis malitia discessit. Reuersus deinde in patriam, cum ibi quoq; similibus artibus uteretur, Lacedæmone pulsus est in exilium. Porro Iudæorū rex non iam ut antē cōtentus aurem præbere criminatōribus Alexandri & Aristobuli, proprio seruiebat odio, etiam nemine accusante obseruans singula, & sciscitans, & permittens omnibus quicquid uellent cōtra eos dicere: & inter cætera Euaratū Coum cōmunicasse cū Alex-
xandro

xandro consilia. uidebaturq; nullos sermones audire libentius. Oblatum est deinde iuuenibus maius infortuniū, calumnijs nuncq; cessantibus, & omnib. certatim aliquid mali de eis ad regē deferētib. scilicet incolumitatis eius studio. erant Herodi duo satellites, Iucundus & Tyrannus, grati illi propter robur ac proceritatem corporū. hi propter quandā offensam pulsi ē regia, & inter equites Alexandri stipatores recepti, q; essent exercitatissimi honorabantur pecunijs alijsq; muneribus. Mox igitur rex de his etiam suspicione concepta, tormenta eis admouit. ergo post toleratos diu cruciatus, tandē aiunt se sollicitos ab Alexandro, ut inter uenandū Herodem feras persequentem interficerent. facile enim confingi posse, precipitatum ab equo fuisset telis trāsfixum esse. nam & antē penē simile quiddā ei acciderat. Simulq; indicauerunt aurum defossum in equorum stabulo, & prefectū uenatorū arguebant, quod eis praeuisset lanceas regias, & arma, ipso iubente, Alexandri famulis. Post hos praefectus arcis Alexandrii correptus similiter examinatus est: huic obiectum est q; eos intra castellū reciperet, pollicitusq; eis esset pecuniā regiā ibi reconditā. Sed illo pernegante filius eius accedens, uera esse dixit omnia: protulitq; referentes manū Alexandri literas in hanc sententiā. Quāprimū deo fauēte perfecimus quā decreuimus, ad uos ueniemus. curate igitur ut quē admodū estis polliciti, nos in castellū recipiatis. His literis uisis Herodes post hac pro indubitato habuit, paratas sibi à filijs insidias. Alexāder autē dicebat Diophantū scribam imitatum suum characterē, esseq; Antipatri malitia excogitatā illā schedulā. Diophantus enim habebatur magnus talium artifex, & post in similib. deprehensus dedit suppliciū. eos uero qui torti sunt rex apud Hierichuntē produxit ad populū, ut accusarent filios, ubi saxis sunt obruti. cumq; uulgus concitum poena Alexandrum cum fratre uellet afficere, Herodes per Ptolemā & Pheroram eos cohibuit: & iuuenes in carcere asseruandos tradidit. eo nemo admittebatur, adhibitis qui explorarent eorū dicta & facta omnia. iamq; pro condemnatis habebantur, tum aliorū opinione, tum sua. eorū alter Aristobulus prae anxietate etiam amitam suam ac socrū ad miserationem praesentis calamitatis, eiusq; autoris odium inuitans, An non tibi quoq;, inquit, periculū imminet, delatae q; spe nuptiarum Syllaeo de omnib. quae hic fiunt per literas significes. quae uerba mulier statim fratri retulit. ille non amplius se continens uinciri eos iubet, & seorsum quemq; quid contra patrē moliti sint scripto prodere. hoc iussi facere, scripserunt, insidias quidem nec parasse se, nec cogitasse, sed conatos fugere, quod non possent amplius ad hunc modum suspecti & solliciti uiuere. Eodem tempore cum uenisset ē Capadocia ab Archelao legatus Mela unus ē dynastarū illius numero, uolēs Herodes declarare eius maleuolentiā, acciuit ad se Alexandrū ē uinculis: & rursum interrogauit de fuga, quoniam & quomodo decreuissent discedere. Ad Archelaū, ille respondit, pollicitū quod inde Romā mitteret. Cæterum contra parentē nihil durius aut parū pietati conueniens se machinatos esse, neq; quicquā ueritatis inesse confictis aduersariorū criminationibus. cupiuisse etiam ut Tyrannus cum socijs examinaretur cautius: sed illis approperatā mortem per Antipatrū, qui admixtis suis uulgū in eos concitauerit. His dictis rex iussit & ipsum & Melam duci ad Glaphyram Archelai filiam, ut interrogare-

Ioseph.

P. 2 tur

tur num ignorasset paratas Herodi insidias, quò ut uentum est, còtinuo mulier uinctū còspicata maritū, caput sibi plangens, & prae miseratione attonita clare ingemuit. iuueni quoq; manātibus lacrymis, qui aderant miserabili hoc spectaculo turbati, diu nihil mandatorū poterāt uel dicere uel facere. Tādem Ptolemæo, cui còmissus erat iuuenis, iubente dicere, nū & uxor fuerit consilij conscia: quī potuit, inquit, non esse, carior mihi uita, & parēs liberorū comuniū. ad hæc illa exclamauit, nullius mali se esse còsciam. quod si id aliquid ad salutem eius conferat, paratam se mentiri uel in suā perniciem, & nihil omnino negaturā. Tum Alexander, impiū quidē, sicut suspicātur quos minime oportuit, nihil nec ego cogitauī, nec tu es conscia: sed quòd ad Archelaum abire, & inde Romā, decreuimus. Hoc & illa fatentē, Herodes ratus conuictū à se Archelaū maleuolentiæ, dedit Olympo & Volumnio literas, iussis ut inter nauigandū appellerent ad Eleusam oppidū Ciliciæ, & Archelao scripta de his redderēt: & post expostulationē quòd filijs conatuū fuisset particeps, Romam inde nauigare pergerēt. & si inuenerint à Nicolao placatū Cæsarē, redderent ei literas, & argumenta quæ ad conuincēdos iuuenes scripta mittebātur. Igitur Archelaus p se attulit, uoluisse quidē excipere iuuenes, quòd id & ipsis & patri eorū putaret utile, ne quid ob suspiciōes & dissidia durius in eos statueret: non tamen missurū fuisse ad Cæsarē, nec confirmaturū eos in maleuolētia: Romā autē delati inuenerūt iam Herodi reconciliatū Cæsarem, eiq; literas reddiderūt. Nam Nicolai legatio ad hunc modū se habuit. Quamprimum Romam uenit & in palatium, præter ea mandata quæ habebat, Syllæum accusandū suscepit. animaduertit enim dissidere inter se Arabas, quorum aliquot eius omnia facinora indicauerūt, & hoc autore necatos plerosq; cognatos Obodæ manifeste coarguerūt ex ipsius literis interceptis per aduersarios.

xii

Qua fortuita occasione Nicolaus uti non neglexit, studēs Herodem reducere in gratiam Cæsaris. Sciebat enim si defensionē regis ordiretur, difficilem se habiturum iudicē. quod si accusaret Syllæum, non defore occasionem pro suo rege satisfaciendi, còtestata igitur lite, & præstituta ad agendū die, Nicolaus assistentibus sibi Aretæ legatis acriter accusauit Syllæū, interfectorē asseuerās domini ac regis sui multorūq; Arabū, pecuniam etiam mutuatum ad perturbādā quietem publicā, matronasq; arguens corrupisse tam Romę q; in Arabia. addidit his grauissimum crimen, circūuentum mēdacijs eius Cæsarem, quem nihil ueri de gestis ab Herode docuerit. ad hunc occasionis locum postquā uentum est, Cæsar interlocutus iussit eū omīssis cæteris hoc tantum de Herode dicere, an non exercitū in Arabiā duxerit, neq; duo milia & quingētos illic interfecerit, neq; captiuis abductis regionē depredatus sit. Ad hæc Nicolaus, de his se uel maxime ait docere posse, nihil horū aut certē minimā partē ita se habere, quemadmodū ab illo relata sint, neq; ullā mereri indignationē. His præter opinionē auditis cum Cæsar attentius auscultaret, ille primum indicauit ei de d. talentis mutuo sumptis, deq; syngrapha in qua ascriptum erat, licere post elapsū præstitutū tempus pignora ex uniuerſa regione capere: deinde, non expeditionē hostilem hanc fuisse, sed executionem iuris & repetitionē debiti. idq; non propere actū quanquā permittente syngrapha, sed appellatis prius sæpe de hac re Saturnino & Volumnio Syriæ præsidibus

dibus: postremo apud Berytū in horū præsētia Syllæo per Cæsaris fortunā iurato, omnino intra triginta dies exhibiturū se & pecuniā, & Herodis persequas. & cum horū nihil Syllæus præstitisset, aditos rursū præsides Herodī permisisse pignora capere, atq; ita demū illum profectū in Arabiam. hoc est, inquit, illud bellū quod aduersarij tam tragice exaggerauerunt. quod tamen qui potest bellum uocari, permissu præsidi & ex pacto illatum, post periurio uiolatos tum alios deos, tum in primis nomē Cæsaris? restat de captiuis iam dicere. Latrones Trachonitæ xl primū, mox plures, fugientes Herodem metu supplicij, receptaculum sibi fecerunt Arabiam. hos Syllæus fouit & aluit in omniū hominū iniuriā, agrosq; eis dedit, & prædarū fuit particeps: quos tamen ipsos eodem iureiurando tenebatur restituere cum mutuaticia pecuniā ad præscriptū terminū. nec potest ostendere quenq; præter hos captū in Arabia: immo ex his ipsis aliquot euaserunt. Nunc confutata etiā de captiuis inuidiosa sycophantia, audi Cæsar mendacissimū figmentū quod ad prouocandam iram tuam cōmentus est. Affirmo enim q; cum Arabū manus nos inuasisset, & unus atq; alter ē nostris cecidisset, tū demū Herodes repugnare coactus Nacebū, & cum eo xxv. non amplius cecidit, quorum singulis centuplicatis iste bis mille & quingētos cecidisse retulit. His motus Cæsar, uultu irato ad Syllæū uersus, rogauit quot Arabes ea pugna desiderati sint. Hæsitante illo, & erratum in numero fatente, lectæ sunt syngrapharū conditiones, & rescripta præsidiū, literæq; urbiū cōtinentes querelas de latrocinij. Ad ultimū eò res deuenit, ut Cæsar damnato capitis Syllæo, Herodē in gratiā receperit: & poenitens q; calumnijs permotus durius scripisset, hoc quoq; Syllæo opprobrouerit, illius mendacij impulsū se discessisse ab officijs amicitiae. In summa, remisit eum in prouinciam, ut postq; satisfecisset creditoribus, daret supplicium. Ceterū Aretæ indignari pergebat, q; regiā dignitatē ac potestātē usurparet, priusquā à se acciperet: uolebatq; Arabiam quoq; Herodī tradere: sed hoc consiliū mutauerūt redditæ ipsius literæ. Olympus enim & Volumnius cognito placatū esse Cæsarē, mox ita ut mandatū erat obtulerunt ei literas, continentes argumenta quibus filios impietatis conuicerat: quibus lectis uisum est nō onerare insuper alio regno senem & infortunatū circa filios: admisisq; legatis Aretæ, & hactenus obiurgatis q; rex eorū temerarie principatum sumpsisset, nō expectata sua sentētia, admisit munera, & regnū ei auctoritate sua confirmauit. Post hæc Herodī iam reconciliatus scribit, dolere se uicem eius qui tales haberet filios, debereq; eum, si quid contra pietatem ausi sint, ut in parridas animaduerrere. se enim liberam ei potestātē permittere. q; si tantū fugam meditati sint, ipsum quoq; salua pietate oportere leni castigatione contentū esse. quare suū consiliū esse, ut indicto cōsistorio apud Berytum Romanorum domiciliū, & adhibitis præsidibus cum rege Cappadoci Archelao, amicisq; cæteris & uiris illustribus, de communi sententia quid statuendum sit dispiciat, atq; hoc fuit argumentum epistolæ Cæsaris.

Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio.

Cap. XVII.

VA accepta Herodes supra modū gauisus est, tum quod redisset in gratiam, tum propter cōcessam sibi statuendi de filijs potestātē liberā: & nescio quo pacto accidit, ut qui prius in secūda fortuna durus Ioseph.

P 3 qui

quidem pater fuerat, non tamen temerarius aut præceps ad filiorum interitum: nunc rebus suis in melius mutatis, & recepta pristina fiducia, nouo more laxa uerit habenas odij. Ergo conuocat per nuncios quotquot uisum est Cæsari, uno Archelao excepto, uel quod hominem oderat, uel quod uereretur ne obisteret suo proposito. & postquam Berytum conuenerunt cum præsides, tum cæteri ex ceteris diuersis urbibus, filios quidem, quos adducere in concilium noluit, in Platanæ uico Sidoniorum detinuit, non longe ab urbe: ut posset eos si uocarentur sistere, ipse uero solus introgressus, coram confessum clauorum, usus est accusatione non tam propter infortunium & necessitatem miserabili, quam patri parum decora. Vehemens enim erat, & in coarguendo crimine hæsitans non satis se explicabat, multa quoque furoris ac feritatis præferebat indicia. nec probationes exhibebat cognitoribus, sed aduocatos sibi eos adiungebat indecore pater contra filios, literas quoque ab ipsis scriptas legebat: in quibus nihil insidiarum aut impietatis inerat, sed tantum de ineunda fuga consilium, & conuitia signa offensus animi, ad quæ postquam ille peruenit uociferabatur quasi in confessis insidijs: rem quoque exaggerabat deierat mori se malle quam audire talia. Postremo dicens sibi & à natura & à Cæsare potestatem in eos datam, addidit etiam patriam legem ita iubere: ut si cui accusato parentes manus imponant capiti, necesse habeant circumstantes saxo eum ferire, atque in hunc modum interficere. quod cum sibi promptum sit in patria & suo regno facere, tamen expectare se illorum quoque calculos. Venire se tamen ad eos non tam ut iudicent filios in manifestissima culpa deprehensos, quam ut per occasionem indignationi iustæ parentis suum addant suffragium, & exemplum edant ad posteros, non oportere tales insidias negligi. Hæc locuto rege, & iuuenibus ne ad dicendam quidem causam adductis, qui erant in consilio uidentes rem eò deuenisse, ut nulla sit spes reconciliationis & gratiæ, potestatem eius confirmauerunt. Et primus Saturninus uir consularis, multisque defunctus honoribus, protulit sententiam moderatam circumstantijs: damnare se quidem Herodis filios, non tamen censere interficiendos, quod & ipse filios habeat, & Herodem præteritis infortunijs hoc maximum nolit adijcere. Post illum ipsius tres filij, qui legati patris erant, eandem sententiam tulerunt. Contra Volumnius capite plectendos pronunciat, qui tam impij erga parentem fuerint: quem deinceps maior pars secuta est, ut omnino uiderentur addicti ad supplicium. Moxque inde Herodes Tyrum eos secum duxit: quod cum Nicolaus appulisset à Roma ueniens, rex prius expositis quæ apud Berytum acta fuerant, percontatus est quid Romæ amici sentiret de eius filijs. Ille respondit uideri consilia iuuenum impia, coniiciendosque uinctos in carcerem. deinde pensitato diligentius negotio, si ita uideatur, occidendos, ne putetur plus iræ quam rationi tribuere. sin contrarium placeat, absoluendos, ne aliquid committatur immedicabile. eam esse Romæ plerorumque amicorum sententiam. Tum rex diu multumque tacitus secum cogitauit, & illum secum nauigare iussit. Postquam autem Cæsaream uentum est, mox omnes fuerunt de filijs solliciti, euentum expectantes. ualde enim metuebant ne propter inueteratum dissidium immineret eis exitium. cumque dolerent eorum uicem, tamen nec loqui temere, nec audire dictum aliquod liberius uacabat periculo: sed in sinu misericordiam cælantes, taciti dolorem dissimulabant. Vnus omnium

uctus

uetus regis miles nomine Tiro, filiū habens Alexandri æqualem & amicum, quicquid aliī quieti occultabant, ipse libere eloquebatur, & sæpe exclamare cogebatur in turba, perisse ueritatē & iustitiam in rebus humanis, & pro his regnare cum mendacijs malitiam: eoq̃ tantam caliginem inductam negotijs, ut ne grauissima quidem errata sua homines animaduernerent. hæc loquendi libertas quamuis non abesset à periculo, omnes tamen mouebat, q̃ non sine ratione fortiter se gereret tali tempore: libenterq̃ hæc audiebant singuli, & cum sibi cauerent silentio, eius tamen non improbabant licentiam. nam tanti mali expectatio potuisset à quouis cōmiserationis uoces exprimere. Ille uero etiā ad regem magna libertate se ingerēs, postulauit solus cū solo colloqui: quod ubi concessum est: Non possum, inquit, ô rex diutius ferre hanc anxietatem animi: quæ me cogit audaces uoces & mihi periculosas promere, sed tibi, si uelis, utiles. Vbi nunc est tua mens? ubi animus ille semper hætenus quantum uis arduis par negotijs? quæ nam hæc est rāta amicorum ac cognatorum penuria? neq̃ enim tibi hos cognatos aut amicos existimo, qui tantū scelus sustinēt in quondā felici regia. quid tu? quid agatur non dispicies? occides ne duos iuuenes è regina uxore susceptos, & in omni uirtute eximios, te ipsum hac ætate cōmissurus uni filio alenti spes improbas, & cognatis quos ipse toties iudicasti dignos supplicio? An nō animaduertis tacitum uulgus simul & tuū errorem damnare, & miserari calamitatē iuuenum? adhæc tum militaris turba, tum ipsi duces illis cōpatiuntur, & execrātur autores huius infortuni. Hæc primò sat æquis auribus accipiebat rex, admonitus tam suæ calamitatis, q̃ domesticorum perfidiæ. Sed illo immodeste ac militariter instante, & per simplicitatem non habente rationem temporis, turbatior iam & opprobrationem hanc magis q̃ admonitionem amicam existimans, sciscitatus quinam essent illi ægreferentes duces aut milites, nominatim indicatos omnes cum ipso Tirone uinctos iussit seruari in carcere. Huius facti occasione Trypho quidam tonsor regis accedens eum ait se non semel à Tirone sollicitatum ut inter curandum guttur ei nouacula præcideret, ostentata spe magnorū munerū, & primi loci inter Alexandri amicos. Hæc locutū iubet corripī: moxq̃ tortus est & tonsor & Tiro cum filio. qui uidens patrē sæuissime tractatum, obstinate cruciatus perferre, nec tamen superesse ullam spem salutis ex crudelitate regis cōijciens, ait se indicaturum ueritatem, si tormenta sibi ac parenti remitterentur: acceptaq̃ in hoc fide, dicebat conuenisse inter eos ut Tiro sua manu regem interficeret. patere enim ei aditum soli ad solum, atq̃ ita perpetrato facinore libenter quiduis passurum in Alexandri gratiam. His dictis patrem exemit cruciatibus, incertū ueritatē expressa an ut se ac genitorē hoc pacto à diuturniore uexatione redimeret. Herodes autem eiecta ex pectore omni siqua prius inerat dubitatione de filiorū supplicio, nec ullū relinquens locum respicientiæ, properauit exequi suum propositū: & productis in concionem trecentis ductoribus militum unā cum Tirone ac filio, tonsoreq̃ indice, omnes accusauit apud populū. in quos multitudo quicquid ad manū ueniret cōijciens, ad unum eos interfecit. Alexander aut & Aristobulus ducti Sebasten, ibi iussu patris sunt strangulati: & corpora eorum in Alexandrium recondita sunt, ubi maternus eorum auus & pleriq̃ ex progenitorum serie siti sunt.

fortasse alicui mirum non uidebitur, coalitum tanto tempore odium adeò ex creuisse, ut modum excedens ipsam naturam uicerit. Illud merito dubitari possit, in adolēcentes ne ea culpa conferenda, qua patrem lōgo tempore exasperatum tandem in odium coniecerint immedicabile: an in ipsius duritiam, & cupiditatem tam gloriæ quàm dominationis immodicam, qui nulum ferret socium, malens omnia suo arbitratu facere: an potius in fortunam, cuius potentiæ nullis humanis rationibus resistere licet, ne sapientissimis quidem. Vnde persuasum habemus eam omnes humanas actiones præsanxisse, ut necessario consequantur: eamque uim fatum uocamus, quòd nihil sit quod illa non efficiat, sed hunc sermonem ut arduum leuiter attigisse sufficiet, qui & nostris studijs nonnihil tribuit, & uarietatis actionum causas examinat: quæ quidem contemplatio iam olim inclusa est legis nostræ uoluminibus. Cæterum ex duabus reliquis causis quod ad filios attinet, accusare quis posset eorum iuuenilem arrogantiam, & fastum regium, quòd nimium tribuerint patris calumniatoribus, & in acta eius ac uitam parum æqui inquisitores fuerint, malitiose suspicaces, & lingue temperare nescij, ac per hoc geminas ansas præbentes suis obseruatoribus, & ad ineundam regis gratiam delatoribus. Patris autem planè pudendus error est & inexcusabilis, quòd neque insidiarum structarum conuictos, neque ullis huius conatus argumentis deprehēsis, permisit sibi ex se genitos interficere, egregio corpore iuuenes, nec apud suos solum gratiosos, non in uenationibus segnes, non in militaribus exercitijs contemnendos, aut ciuilibus facundiæ studijs, horum enim omnium non erant rudes, præsertim Alexander natu grandior. Satis erat, etiamsi damnare libuisset, aut uinculis eos cohibere, aut procul à regno ablegare, cum securum faceret Romana potentia, sub cuius tutela positus ne apertam quidem uim, adeò non insidias, extimescere debuerat. nunc tam cito eos occidere impotentis affectus gratia, quid aliud est quàm argumentum impiæ licentiæ: maxime cum esset ea ætate, in quam excusatio ignorantiae uel imperitiæ non competit. neque enim mora & dilatio facit eum excusatiorem. Minus enim peccatum erat, attonitum nouo aliquo casu, irritatum esse ad atrocius facinus. post longas uero cunctationes & deliberationes, postremo tale quippiam aggredi & perpetrare, sanguinarij animi est & obstinati in deterius: qualem sibi esse etiam postea declarauit, nec reliquis parcens qui antè uidebantur charissimi, qui tamen si minus miserabiles erant, quòd meritò perirent, tamen sæuitiam arguebant similem, nec ab illorum temperantem sibi cædibus. qua de re dicturi sumus in sequentibus.

FLAVII IOSEPHI AN- TIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER XVII.

De Antipatri Herodis filij malicia.

Cap. I.

ANTIPATER autem sublati fratribus agitatus di-
ris, gradu iam ad extremam contra patrem impieta-
tē factō, nondū improbæ spei satis faciebat & in fu-
turum auidæ. Liberatus enim æmulatorum metu qui
possent in principatus societatem, uenire, in aliā ma-
iorē difficultatem parādi sibi regni incidit, uidelicet
odiū quo populariter inuisus erat omnib. huc acce-
debat quod illū magis etiā haberet sollicitū, alienati
militū animi, à quib. pēdebat regū securitas, si quan-
do gens ipsa uideretur nouarū rerū cupida. quæ mala suamet culpa sibi ger-
manis oppressis cōciliauit. & tñ haud aliter q̃ rex cū patre administrabat res
Iudæorū, credēte se Herode eius fidei, & id factū quo suppliciū merebatur, in-
terpretante argumentū beneuolentiæ, quasi salutis regis consulens illos prodi-
disset, nō morē gerēs odio quo tā illos q̃ patrē prosequabatur: quādoquidē
& illos propter patrē oderat totus infensus furis: dabatq̃ operā ut nulli essent
qui insidias eius detegerēt, aut ad quos posset Herodes aperta ui petitus refu-
gere. sed tū lōge magis stimulabatur cōptos conatus persequi. Nā eo defun-
cto proponebat sibi certū imperiū: quod si diutius uitā protraheret, periculū
uidebat ne proditis aliquo modo suis technis patrem haberet infensissimum.
Ideo nullis parcebat sumptibus in demerendis paternis amicis, hominū odia
beneficijs uolens obruere, præcipue quotquot Romæ erāt magnificētissimis
muneribus sibi concilians, & ante omnes Saturnium qui tum Syriæ præerat.
Spes etiam erat fratrē ipsius corrumpi posse donorū magnitudine: pariterq̃
regis sororē, nuptā uiro inter amicos regis primario. erat enim callidissimus
ad deuinciendos per beneuolentiæ speciē hominū animos, & dissimulandi
odij summus artifex. Non tamen fallebat amitam, quæ iam ante perspectū ha-
bebat eius ingeniū, nec decipi poterat, & ideo machinis omnib. occurrebat
eius maliciæ: quāuis filiam habebat nuptam eius auunculo, quā ipse Antipa-
ter post Aristobuli mortē ei iungendam curauerat. Nam alteram mariti ma-
tris filius Callæas uxorem duxerat, sed nec affinitas hæc effecit quo minus co-
gnosceretur eius malicia, sicut nec prior illa cōsanguinitas extinguere meritū
odium potuit. Salomen autē adamoto Syllæo cupientē nubere, Herodes cō-
pulsit ad Alexæ coniugiū, adiuuante Iulia, & ne recusaret persuadēte, ne aperi-
te inimica fratri fieret, iurato ni consensum præberet alienaturū se ab ea bene-
uolentiā, quare illa paruīt auctoritati uxoris Cæsareæ, aloquin etiā utile danti
consilium. Per idē tempus remissa est ad patrē Cappadocum regis Archelai
filia, quondā uxor Alexādri, reddita etiā dote ex fisco regio, nequid ea de cau-
sa exoriretur controuersia. Ipse autem filiorū liberos educabat magna dili-
gentia

gentiā. Alexander em̄ ē Glaphyra duos mares suscepit. Aristobulus ē Bernice Salomes filia tres, & duas fœminas. Eos aliquādo præsens amicis commendans, & filiorū deplorans infortuniū, deū precatus est nequid simile contingeret eorū liberis: sed potius uirtutibus cū ætate aucti, gratiā sibi nutritionis reponerent. desponsauit etiā futuras adultis uxores, maiori ex Alexandri filijs Pheroræ filiā: Aristobuli uerō filio filiā Antipatri: & eiusdem filiam itidem Antipatri filio. alterā autē filiam, Herodi suo filio, nato ex filia pontificis. mos em̄ nobis est patrius, plures simul uxores habere. Hæc cōnubia rex procurauit miseratione pupillorum, per affinitatē Antipatrū ad caritatem eorum inuitans. Sed ille eundē erga pueros animū obtinuit quem erga parentes ipso rū habuerat: sollicitatus etiā regis circa eos cura, ne forte adulti officerent suæ potētiae, Archelao quoq; rege adiutāte nepotulos, & Pherora tetrarcha accipiente pupillarū alteram filio suo coniugē. Eodē incitabatur propter studia populi, miserantis orbatos parentibus, & ipsum autorē eius calamitatis odio prosequētis, & parati aliquādo per occasionē detegere eius erga fratres male uolentiā. quapropter machinabatur de hoc negocio decreta patris irrita facere, ægre laturus si deberet eos habere potestatis participes: flexitq; Herodē precib. ut ipsi filiā Aristobuli ducere permitteret, & filio suo Pheroræ filiā. itaq; præter eius sententiā mutata sunt pacta cōnubialia. Rex autē eodem tempore nouem uxores habebat. una erat Antipatri mater, altera summi pontificis filia, ex qua puer natus est patrē nomine referens. erant inter has & fratris filia, & consobrina, sed steriles. præterea Samaritis una, & ex ea liberi Antipas & Archelaus, & Olympias filia, quā postea duxit regis fratruelis Iosephus. Archelaus autē & Antipas Romæ apud priuatum quendam amicum educabantur. ex Cleopatra etiam Hierosolymitana Herodem genuit & Philippū, qui & ipse Romæ educabatur: ex Pallade autem Phasaelum: ex Phædra item & Elpide filias habuit Roxanam & Salomen. Maiores autē natu filias, Alexandri ex eadem matre sorores, quarum coniugium Pheroras contempserat, alteram Antipatro sororis suæ filio collocauit, alteram Phasaelo fratris sui filio. atq; hæc fuit Herodis progenies.

De Zamari Iudeo Babylonico.

Cap. II.

NOLENS deinde à Trachonitis tuta esse omnia, uicū ludæis magnitudine urbis decreuit in eius regionis medio condere, qui & suis esset præsidio, & unde hostes facilius ex propinquo posset inuadere. Cumq; intellexisset forte fortuna uirum ludæum ē Babylonia cū quingentis equitibus sagittarijs & centum fermē cognatis Euphrate traiecto circa Antiochiā quæ sita est ad Daphnen degere, ubi à Saturnino præfide Valatham castellū ad habitandum acceperat, accersiuit eum unā cum suis, pollicitus ei agros in præfectura Batanæa, quæ Trachonitidi confinis est, ut ibi opponeretur infestatoribus: omniū etiam tributorū ac uectigaliū immunitatē promisit tam agris quā hominibus. His cōditionibus allectus Babylonijs uenit, acceptoq; agro castella ibi condidit, & uicū nomine Bathyram. eratq; hic uir pro obice cōtra Trachonitas indigenis, simulq; ludæis à Babylone Hierosolyma religiōis ergō petētibus, quo tutiores essent à latrocinijs: multiq; undiq; ad eū confluxerunt ludæi. obseruatores legis patriæ: & facta est

est ea regio ualde populosa propter immunitatē quæ illis mansit Herode incolū. Philippus deinde qui successit, pauca & non diu ab eis exegit. porro magnus Agrippa & eodē nomine filius, licet multis grauatos exactionibus, libertate tamen frui permiserunt: quibus succedentes Romani & ipsi grauius tributis eos opprimunt, sed salua libertate: de quo aliàs suo tēpore dicemus prolixius. Zamaris autē Babylonius, qui hanc regionē possidendā accepit ab Herode, exacta cum uirtute uita, moritur egregijs liberis superstitibus, & in his lacimo equite insignis fortitudinis, qui cum ala Babylonia regis stipare est solitus. is in extrema senectute decedens filium reliquit Philippum, uirum manu promptum, & uirtuti siquis alius deditum, regisq; Agrippæ ob hæc gratum & amicissimum: qui ab eo uniuersis suis copijs exercendis ac ductandis est præpositus.

Antipatri contra Herodem insidie.

Cap. III.

AETERVM in eo rerum Herodis statu quem diximus, omnia pendebant ab Antipatro, postquā semel prospiciendi suis commodis potestatem accepit à patre, bene sperante de fide ipsius ac beneuolentia: qua tamen potestate ille audacius abutebatur, callide tegens suam malitiam, & in omnibus facile fidem à parente impetrans: eratq; omnibus formidabilis ob uersutiam magis etiam quā ob potentiam. Sed præcipue Pheroras illum colebat, & ab eo uicissim colebatur, circumuentus à mulieribus Antipatro fauentibus. obnoxius enim erat Pheroras & uxori & socrui & sorori, quamuis exosas eas haberet propter iniurias illatas filiabus suis uirginibus. attamen ferendæ erant, & absq; illis nihil facere poterat, res eius peruestigantibus, & mutuo se inuicem adiutantibus. quibus etiam Antipater erat deditissimus, tum per se, tum per matrem: nam hæ quatuor mulieres consensiebant in omnibus. Sed Pheroræ cum Antipatro propter leues quasdam res non satis conueniebat, diuellente eos regis sorore: quæ iam dudum explorabat omnia, sciens eos in regis tantum perniciem conspirare, & parata rei eius indicium facere. qui ut cognouerunt mutuam suam amicitiam suspectam hoc nomine regi & inuisam, hoc contrā excogitauerunt, ut non congregarentur in propatulo, fictisq; conuicijs simularent dissidiū, maxime præsentē Herode, aut alio quopiā qui ei renunciaturus id uideretur: clām autē alerent & confirmarent mutuam beneuolentiā: atq; ita etiam fecerunt. Hoc autē Salomen non latuit, nec cum primò excogitatum est, nec postea cum cœpit fieri. omnia enim peruestigabat, moxq; ad fratrem affingens aliquid deferebat, uidelicet occulta eorum conuenticula & clancularias consultationes, mirum ni euasura in ipsius perniciem, si mature sibi non prospiceret. In aliorum enim conspectu dissidentes & iactantes inter se conuitia, celare amicitiam: deinde quando soli sint cōsentire, dubio procul conspirantes in eos quib. occultā uelint esse suam amicitia. Hæc illa & peruestigabat diligenter, & ad fratrem mox deferebat, iam & per se nō nihil intelligentē, sed cohibentem se adhuc, q̃ suspectum haberet etiā sororis procliue ad calumnias ingeniū. Erat enim quædā Iudæorū secta exactiorē patriæ legis cognitionē sibi uindicans, quibus tanq̃ deo ut uideri uolebant caris, addictum erat hoc mulierū sodalitiū. Hi Pharisei uocantur, genus hominum astutum, arrogans, & interdum regibus quoq; infestum, ut eos

III eos etiam aperte impugnare non uereatur. nam cū tota gens Iudæorum fidē suam iureiurando obligasset regi & Cæsari, hi soli nō iurauerunt: excedentes sex milium numerū: quibus hoc nomine à rege mulctatis, Pheroræ uxor pro eis mulctam persoluit. cui reponentes gratiā quoniā credebantur futura præscire ex dei colloquijs, prædicebāt, decretū esse deo regnū ablatū ab Herode & eius progenie, transferre in ipsam & maritū Pherorā ac cōmunes liberos. Sed hoc quoq; regi per Salomē innotuit, & quod aulicorū quosdā sollicitaret munerib. atq; corrūperent. qua in culpa pharisæorū aliquot deprehensos interfecit, præcipuos autores huius consilij, cumq; his Bagoā eunuchū, & suas delicias Carum, præstātissimæ formæ gratia sibi cōmendatum: & præter hos quoscunq; è domestica familia cum Pharisæis cōspirasse ipsorū indicio compererat. Nam Bagoas in eā spem sublatus erat, quasi parens & benefactor appellandus regis, quē destinaarent uaticinia. prospere enim cessura nouo regi omnia, cōstabiliendo successiōe prolis legitime. Herodes porrò conuictis Pharisæis ac supplicio traditis, amicorū conciliū aduocat, & apud eos Pheroræ uxoris accusationē instituit. quod ipsius impulsu frater cōditionē regiarū uirginū spreuerit: id crimen ad suam etiam iniuriā pertinere affirmans, quod mulier ruptis legib. naturæ inter fratres serat dissidia, quibuscūq; ualeat tam uerbis q̃ operibus. mulctam quoq; contumacibus à se impositā illius persolutam esse impendijs, & in summa consciam esse totius recentis conspirationis. Recte igitur facturū Pherorā, si non expectatis fratris precibus sponte talem mulierē ableget, fratres inter se cōmittentem mutuis odijs: quandoquidem ei aut huius uxoris iactura facienda sit, aut fraternæ cōiunctionis ac beneuolentiæ, nec nisi illa reiecta mansurū sit integrum germanitatis uinculum. Pheroras aut quamuis uehemēti regis oratione grauaretur, tamē aiebat se & fraternæ pietatis iura persancte culturū, & à coniugali caritate haudquaquā discessurū: emoriq; se malle, q̃ sine dilecta uxore uiuere. Tum Herodes licet graui se iniuria existimaret affici, irasci tamen fratri distulit, contentus Antipatro & eius matri interdixisse Pheroræ consuetudine, & uetuisse mulierum regiarū conuenticula. illi facturos se iussa regis polliciti, per latentes quoties dabatur comestationes cōueniebant, præcipue Pheroras & Antipater. quin rumor erat Pheroræ uxorē cum Antipatro quoq; stupri habere consuetudinem, conciliante matre ipsius Antipatri.

Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem

Cap.

IIII.

VAPROPTER suspectum habens patrem, & ueritus ne ulterius serpendo eius odia ad se quoq; peruenirent, scribit amicis Romæ de gentibus rogans admoneant Herodem per literas, ut quàm prius se ad Cæsarem mitteret. Quo facto Antipatrū Herodes misit cum preciosissimis muneribus & testamēto, in quo ipsum Antipatrum regem declarabat, aut si ille prior uita decederet, Herodē natū sibi è filia summi pontificis. eodem tempore etiam Syllæus Arabs Romam profectus est, non factis imperatis Cæsaris: quem Antipater eorundē criminū reum egit apud ipsum Cæsarem, quorū Nicolaus antea. accedebat & alter accusator Aretas, multorū honoratorū cædes apud Petram se inuito patratas obijciens, maxime Sohemi hominis in omni uirtute præstantissimi. quin & Cæsaris seruū Fabatum

Fabatū ab illo interfectū fuisse ob talem quandā causam. Erāt in satellitio Herodis Corinthus, cui fidei rex plurimū tribuere solitus est. Hunc Syllæus pecunijs corruptum eò perduxit, ut ei regis sui cædem sit pollicitus. hoc ubi Fabatus ex ipso Syllæo cognouit, regi mox indicauit. qui è Corintho confessio nē extorsit cogitati facinoris, diligenter ex eo perscrutatus omnia: simulq; duos Arabas ab eodē satellite insimulatos comprehendit, alterum uirum principem, alterū Syllæi amicum primarium. qui & ipsi tormentis admoti confessi sunt ideo se uenisse ut Corinthū urgerent crebris adhortationib. ad perpetrā dum facinus, atq; adiuuaret etiā in opere, si ita factū opus sit. quos omnes Saturninus apud se delatos Romā iudicādos amplius & puniendos transmisit.

Pheroræ obitus.

Cap. V.

PHERORAM autem obstinate permanentem in amore coniugis Herodes in ipsius tetrarchiam ablegat: quod ille fecit libenter, addito iurando nunquam se rediturum, nisi Herodis morte cognita: adeo ut paulo post decumbente rege uocatus ad accipienda quædam secretiora mandata tanquam à morituro, propter sacramenti religionem recusaret. Nec tamen ille in hoc fratrem est imitatus, aut de pristino affectu quicquam remisit: sed cum Pheroras in morbum incidisset, uel inuocatus ad uisendum eum uenit: quo morbo postquam absumptus est, corpus eius translatum Hierosolyma sepelijt, & publico luctu honorauit. Ea res Antipatro quamuis Romā profecto malorū fuit initium, deo tandem reposcēte ab eo pœnas fratricidij. Id totum ordine sum narraturus ad exemplum humano generi, quod moneat habendam esse uirtutis rationem in omnibus.

Pheroræ uxor accusatur ueneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.

Cap. VI.

PHERORA mortuo Taphanitzæ duo è libertis eius carissimi Herodem adeunt, rogantes ne inultam pateretur fratris mortem: utq; inquireret in miserum eius & iniustum interitum. Quo attentius aurem simul ac fidē præbente illorū sermonibus, aiunt eum apud uxorem coenasse ea die quæ morbi fuit initium, uenenūq; oblatum ei mixtū nouo cuidam cibi generi, quod gustatum perniciem attulerit homini. id uenum allatū ab Arabissā quadam muliercula, nomine quidem amatorium, re autem uera Pheroræ letiferū. sunt enim Arabū mulieres ueneficæ maximæ. hæc autē quæ tū insimulabatur, dicebatur amicæ Syllæi familiarissima. ad eā cōparandi ueneni causa profectæ fuerāt uxoris Pheroræ mater & soror, & cū illa reuersæ sunt pridie quàm ille coenam letiferam sumeret. His auditis rex ad iram concitatus torsit ancillas earū & quasdam etiam ingenuas: & cum nulla quicquam fateretur aut detegeret, postrema quædā dolore uicta nihil aliud protulit, quàm quòd imprecata est Antipatri matri cruciatus similes, quando quidem ipsa causa esset præsentium tormentorum omnibus. Hæc uox ad diligentiore inquisitionē Herodem permouit, ita ut extorqueret earum secreta omnia, comessationesq; illas & occulta conuenticula, tum sermones patris cum Antipatro priuatim habitos, prolatos inter Pheroræ mulierculas: ne id quidem reticente, centū talenta se accepisse ab eo, ut abstineret Pheroræ colloquijs. Addebāt ancillæ quanto patrem prosequeretur odio, utq; sæpenumero apud matrē de eius longæuitate quereretur, dum interim etiam ipse con-

Joseph.

Q

senesce

senesceret, ut non multū se iuuare posset tam sera successio. adhuc simul nutri-
ri multos fratres ac fratrum filios, ut ne sperare quidem tutò liceat: quando-
quidem iam nunc si fatale quid sibi accideret, fratri destinata sit successio non
filio. addere his solitum accusationē sœuitiæ, nō temperantis nec à filijs: cuius
metu Romam sibi discedendū esset, Pheroræ uerò in suam tetrarchiam. Hæc
quia probe congruebant cum illis quæ ex sorore antea rex audierat, exempta
est omnis dubitatio: deprehensamq; in tam malitiosis conatibus Doridē ma-
trem Antipatri, spoliata multorū talentorū ornamenti eiecit: regia: & mu-
lieribus ex domo Pheroræ propter hoc indicium factus est placator. Sed nihil
magis eius contra filium indignationem cōmouit quàm Samarita Antipater,
Antipatri filij procurator, qui in tormentis inter cætera de eo confessus est,
q̃ letale uenenum Pheroræ tradidisset, quo se absente ac per hoc minime sus-
pecto patrem tolleret. id uenenu allatum ex Ægypto per Antiphilum unum
ex amicis Antipatri, missum inde à Theudione auunculo ipsius Antipatri, fra-
tre Doridis: haberiq; apud Pheroræ uxorem, à marito ad asseruandum acce-
ptum. De quo rogata per regem mulier, habere se falsa est: & mox quasi ad
afferendum id properans, de tecto se ipsam deiecit. nec tamen letalis fuit ca-
sus, quia fortè in pedes cecidit. ex quo postquā se recollegit, rege pollicito in-
columitatē & ipsi & familiæ, si totam rei ueritatē promeret, contrā extremos
cruciatu minato siquid per obstinationem celare pergeret, iurauit se omnia
dicturam ita ut acta sint: &, ut multorū tum fuit opinio, nihil omnino men-
tita est. Venenu id, inquit, ex Ægypto attulerat Antiphilus, paratū ibi opera
fratris sui, professione medici. Theudio deinde in domū nostram intulit, &
ego seruaui acceptū à meo Pherora, sed ab Antipatro tuo in tuam perniciem
comparatum. Postquam igitur maritus in morbum incidit, & tu officiose ad-
uisandum eum & curandū uenisti, motus ille, & ad pietatem flexus tua bene-
uolentia, me accita, o uxor, inquit, circumuenit me Antipater, dum pestiferis
consilijs & ueneficis ministerijs suum patrē meum fratrem appetit. Nunc igitur
quādoquidem in germano nihil pietati, qua hactenus erga me usus est uideo
decedere, & mihi instare uitæ terminū, age ne fratricidali animo manes maio-
rum contaminem, me inspectante uenenu illud exure. tum se sine mora pro-
latum iuxta uiri mandatum concremasse, paulo seruato ut si post mariti mor-
tem rex eam tractare uellet durius, possit ei necessitati occurrere. Hæc elocu-
ta uenenu quoq; unā cum pyxide in mediū protulit. Post hæc alter Antiphili
frater & cōmunis eorū mater per tormenta idem fateri coacti sunt, pyxidem
etiam agnoscendo. Accusabatur autē etiam pontificis filia regis uxor, quasi
secretorū horum omniū particeps, sed conscientia dissimulans. quapropter
& ipsam rex abiecit, & filiū eius è testamento deleuit, ubi successor destinatus
fuerat. Socero quoq; Simoni Boethi filio sacerdotio priuato surrogauit Mat-
thiam Theophili filium Hierolymitani genere. Interim Roma uenit Bathyl-
lus libertus Antipatri, & subiectus quæstionibus fassus est attulisse se uenenu
quod daret patroni sui matri & Pheroræ, ut si prius illud parum fuisset effi-
cax, hoc posteriore Herodem aggredierentur. Simulq; uenerūt ad regem ab
amicis Romæ degentibus literæ, instinctu Antipatri scriptæ, in quibus Ar-
chelaus & Philippus accusabantur, quod crebro crimen patris refricarent de
cæde

cede Alexandri ac Aristobuli, miserarenturque fatum germanorum innocentium, iam enim & ipsi reuocabantur in patriam, non ob aliud quam ut euocati fratrum interitus accessio fierent. hæc autem amici in Antipatri gratiam faciebant, magnis ab eo corrupti mercedibus: qui etiam per se patri scripsit de adolescentibus, quasi eos excusans, & uerba eorum ætati imputans. Ipse interim decertabat contra Syllæum, & primatum colebat amicitias, comparatis uarijs ornamentis ducentorum talentorum precio. Mirum autem est, quod cum per septem menses ante eius reditum tam multa contra eum in Iudæa mota sint, nihil eorum ad eius notitiam perlatum sit. In causa erat partim diligens itinerum obseruatio, & uiarum custodia, partim popolare hominum in Antipatrum odium. nemo enim erat qui suo periculo illius incolumitatem uellet quærere.

Antipater capitis damnatus in uincula conijcitur.

Cap.

VII.

CAETERVM Herodes ad Antipatri literas, quibus significarat rebus ex sententia peractis breui se rediturum in patriam, dissimulata ira infidiose rescripsit, properaret, ne quid sibi per eius absentiam quod nollet accideret. Simulque modice de matre eius questus est, pollicendo remissurum se querelas post aduentum illius: modisque omnibus magnam charitatem præ se ferebat, ueritus ne ille suspicione aliqua tactus differret ad se reditum, & moras Romæ trahens regno insidias strueret, & in se moliretur aliquid. Has literas in itinere accepit in Cilicia: eas uero quæ Pheroræ mortem nuntiabant prius iam Tarenti acceperat tristi animo, non tam quod Pheroram amaret, quam quod ille morte præuentus pollicita de patre ueneno tollendo non præstiterat. Iam ad Celenderim oppidum Ciliciæ peruenerat, cum dubitare coepit de reditu, uehementer contristatus matris ignominia: & amicorum quoque uariabant sententiæ, alijs euentum alicubi expectare, alijs sine mora domum nauigare consulentibus. facile enim dissoluturum criminationes omnium, quandoquidem nunc quoque non aliunde, quam ex illius absentia aduersarijs audacia uiresque ad calumniandum creuissent. Ab his persuasus nauigare pergit, appellitque ad portum Sebastum, quem Herodes magno sumptu constructum sic appellauit in honorem Cæsaris. Iamque manifestum erat incidisse Antipatrum in infortunium, nemine salutante aut accedente hominem, quem prius uotis & faustis acclamationibus discedentem prosecuti fuerant: tunc uero contrarijs uotis licebat eum deuouere diris fraterni sanguinis ultricibus. Forte per idem tempus Hierosolymis erat Quintilius Varus, successor Saturnino missus in Syriam, tunc uero ab Herode in consilium de rebus agendis adhibitus. Quibus unà sedentibus superuenit Antipater omnium inscius, & ita ut erat purpuratus in regiam ingressus est. quo mox admissio, amicorum comitatus per ianitores exclusus est. Id primum mentem eius perculit, iam sentientem quod deuenisset: quando etiam pater accedentem à complexu repulit, perpetratum fratricidium & cogitatum patricidium opprobrians, & Varum cognitorem ac iudicem in crastinum denuncians. Ille tam inopinato malo uelut ictus abiit attonitus: moxque obuias inuenit matrem & uxorem: hæc erat Antigoni filia: qui ante Herodem Iudæorum rex fuerat. ab eis edoctus de omnibus, parabat se ut in iudicio subsisteret. Sequenti deinde luce præsidente Varo ac rege, adhibitisque in confessum utriusque amicis, acciti sunt etiam cognati regis & Sa-
Ioseph. Q 2 lome

lome, tum illi qui secreta consilia prolaturi erant, quicq; tormentis examinati fuerant: nouissimēq; serui matris Antipatri capti paulo anteq; ipse rediret in patriā. apud hos deprehensæ fuerant literæ, quarū hæc erat summa. ne reuerteretur, quando in patris notitiam peruenerint consilia omnia, unicumq; et refugium superesse Cæsarem, & si cauēat ne in patris manus deueniat. Tū Antipater, pcumbens patri ad genua supplex orabat ne de causa sua prius decerneret q̃ cognosceret, sed defensionem rem integram seruaret: rex uero postquā iussit eū in mediū sisti, deplorauit infelicitatē suā in procreandis talibus liberis, quodq; senecta ætate incidisset in Antipatrum, enumerauit deinde curas educationis & institutionis, quamq; benigne suggessisset illi ex opib. quantum ipse cuperet: quibus rebus omnibus nihil se profecisse quo minus capitalibus appeteretur insidijs, ut regnum quod iure & patris uoluntate contingere poterat, ante tempus in impietatis præmium cederet. Mirariq; se Antipatrum quānam spe elatus in tantam peruenisset audaciam. Successorem enim principatus iam scripto testamento designatum fuisse: uiuenti quoq; sibi ex æquo participem dignitatis, splendoris, potestatis. Habuisse quinquagena talenta redditus annui: Romam proficiscentem instructum fuisse ccc talentorum uiatico. Obijciebat deinde fratrum accusationem, quorum siue fontium idem accusator atq; imitator, siue innoxiorum circumuentor ac parricida fuerit. Se enim nec cōperisse de eis quicquam nisi hoc indice, nec in eos statuisse nisi ex huius sententia. eam nunc per ipsum irritam quodammodo fieri, qui quasi hæres in patricidium illis succederet. Hæc dicenti lacrymæ abortæ orationem cum abrupissent, rogauit Nicolaum Damascenū amicitia & domestica consuetudine coniunctissimū, & pulchre eius negotij gnarū, ut prosequeretur quæ attinerent ad examinatos cōscios, & ad conuincendū filiū. Sed ille præueniens, causamq; suam exorsus dicere, hæc ipsa exēpla paternæ beneuolentiæ pro se adducebat, nimirū pietatis suæ meritis reddita. Se enim & prospexisse solerter quid facto opus esset, & sicubi res operā suā postulasset, confecta dedisse omnia: nec æquum esse ut qui patrē eripuērit ab aliorū insidijs, ipse nunc eiusdē reus agatur criminis, & testatæ iam dudum pietatis nouam apud homines rerū imperitos maculam contrahat. Quam enim sibi fuisse causam sceleris, cum successionē designatus rex haberet magis quā speraret, & nemine uetante honorū esset particeps: neq; enim probabile esse, affectatum cum periculo quod iam pro uirtute contigerat, & ob incertam spem contemptam certam infamiam, maxime cum is conatus fratribus nō successerit, quorum ipse & delator fuisset, & conuictorum de impietate punitor etiam. nec se pœnitere gestorum, quæ argumento sint quā incorrupte parentē diligit. Quæ uero in urbe per se acta sint, testem esse Cæsarem, cui non secus ac numini nemo possit imponere: extareq; eius de hoc literas, quas periniquū sit inimicorum & improborum hominū posthaberi calumnijs, quibus nihil magis sit cordi, quā regiam familiam inter se cōmittere, nactis cōminiscendi otium per suam absentiam, quod se præsentē nunquam habere potuerint. Sub finē dicendi fidem abrogabat quæstionibus, per quas necessitas exprimeretur loquendi ad torquētis gratiam, & postremo se quoq; torquendū offerebat nihil deprecans. His cum nō nihil moueretur conciliū, miserabiliter lacryman-

te Antipatro & sibimet cōuerberante faciē, ut uel inimicos subiret miseratio, Herodesq; ipse quantūuis dissimulans fieret mitior: Nicolaus ut rogatus fuerat accusationē à rege coeptā prosequens, exaggerabat singula, proferebatq; testimonia, & indicia criminis collecta ex quæstioni subiectorū confessionibus. ad hæc extollebat regis de eo merita in educandis ac instituendis filiis, p quibus tam malā reportaret gratiā. Nec tamen æque mirandā fuisse priorum temerariam stultitiā, qui rudī ætate corrupti à malis cōsiliarijs naturales affectus pietatis aboleuissent, ambitione principatus magis q̃ opū cupidine. Sed Antipatri stupendā esse tam sceleratā audaciā, qui sæuior nocentissimis bestiis, à benefactoribus tamen iniuriam abstinētib. nihil mollitus sit tanta parentis indulgentia, ne fratrum quidē calamitate deterritus quo minus crudelitatis eorū æmulator fieret. Atqui tu ipse, inquit, ô Antipater index fuisti tentati per illos facinoris, te inquirente coarguti sunt, tu in cōuictos animaduertisti. nec improbamus q̃ eos iusta indignatione persecutus sis, immo miramur te imitatū eorū intemperantiam: & facile colligimus illa quoq; te non ad securitatē patris, sed ad fratrū fecisse perniciē, ut detestādo eorū malitiam, pietatis erga cōmunem parentē opinionem tibi quærerēs, & deinde ipse in eum sæuire posses impunitus, quod tandē facere aggressus es. Dum enim fratres fontes addicis supplicio, & parcis eorū socijs, omnib. facis perspicuū bene cōuenire tibi cū eis, quorum posthac uti possis in opprimēdo patrē opera. itaq; duplicē uoluptatē cepisti tuis dignā moribus: alterā palām quasi re bene gesta gloriabūdus sublati fratribus: alterā clam maiore facinore per occultas insidias conando patrem subuertere, cuius modo uindex uideri uolueras. Si enim uere detestatus esses illorū malitiam, nunq̃ imitandam tibi proposuisses. Nimirū hoc agebas istis artibus, ut dignioribus sublati nullos haberes successoris æmulos, & tum demū fratricidio necē patris adderes, ut in occulto manerēt insidiæ, quibus oppugnasti germanorū capita, & nō solū ipse meritum supplicii effugeres, uerū etiam miserū parentē pœnæ tuæ uicariū supponeres, inaudito ad hoc æui parricidio, & qualis nullū exemplū extat in omnī hominū memoria. non enim qualicūq; patri insidiatus es, sed amanti. simul & indulgentissimo, iam regiæ potestatis particeps, iam successor designatus, tum præsentī fruēdi uoluptatē ante tēpus permissa, tū in futurū spe testamēto patris confirmata. Tu uero cupiditatib. tuis nondū non ex illius bonitate, sed ex tua malitia statuebas, nō cōtētus societate patris indulgētissimi, nisi quoq; suam partem præriperes: & cuius te seruatorē uerbis præferebas, eum re uera quærebas perdere, nō ipse tantū scelestus, sed matri quoq; inurens eiisdē nō tam sceleris, & fratrū disturbans beneuolentiā, dissidijsq; miscens omnia: & post hæc ausus es patrē uocare bestiā, ipse uenenatissimis quibuscq; bestiis nocentior, proprio ueneno abutēs in coniunctissimos optimēq; de te meritos, muniensq; te custodib. ac uarijs tam uirorū q̃ mulierū technis contra unū senem, quasi nō tua sola scelestā mens satis esset ad explendū odiū. Et nunc post tortos tua causa uiros & mulieres, seruos & ingenuos, post aperta coniuratorum indicia, audes ueritati cōtradicare: & qui dudū patrē sperasti è rebus humanis tollere, nunc quantū in te est conaris legē quoq; contra tui similes scriptam abolere, simulq; Vari æquitatē, omnēq; quanta est in rerū natura iustitiam.

Ioseph.

Q 3 tiam.

tiam. an ideo mētitos dices tormētis examinatos, ut fidē abroges patris tui seruatoribus: tibi scilicet in tormētis plus credendū est. Nō liberabis regē Vare à cognatorū iniurijs: non dabis neci hāc pessimā bestiā, pietatē erga genitorē simulantē in fratrū perniciē, ac deinde ut solus regnet deprehēsum in struēdis illi capitalibus insidijs: Scis parricidiū nō priuatū esse crimē, sed publicā uitæ ac naturę iniuriā, quod cogitatū etiā nō minus q̄ perpetrātū contaminet: imo quod qui nō punit, & ipse in naturā parentē est iniurius. Post hęc matris eius quædā adiecit, quæ illa garrulitate muliebri effutierat. consultos uates de regno, & sacris exitialibus impetitū regis caput: tum libidinosas & ebrias Antipatri uolutationes cum Pheroræ mulieribus. quæq̄ ad testimonia pertinerent per tormēta elicitā, multa & uaria, partim præmeditata, partim repentina necessitate expressa, atq̄ hoc ipso certiora. Homines enim quicquid antea metu Antipatri silentio texerant, post uersam eius fortunā uidentes accusatibus inimicorum obnoxiam, odia in eum sua exaturabant. Attamen non ita aliorū odijs grauabatur, ut proprijs sceleribus, hostili in patrē animo, disturbata fratrū cōcordia, cōmissis inter se domesticis omnibus: ut qui nunq̄ nec odia iusta exerceret, nec amicitiaē fidē coleret, nisi quatenus sibi uideretur cōmodum. idq̄ cum iam dudū à multis esset obseruatū, quo quisq̄ erat æquitas amātor, eo grauior illi fuit aduersarius: & q̄ primū tutō licuit, magnis uociferationibus reum urgebant, quicquid scirent certatim prodentes: cum que uariorū criminū proferrētur indicia, nihil tamen fingi apparebat, q̄ neque ad regis gratiā loquerētur, neq̄ periculi metu silentio quicquā tegerent, sed damnarent omnes scelestos conatus Antipatri, eumq̄ nō tam ob patris securitatē q̄ suometipsius merito de medio tollendū censerent, & tradendū supplicio. nec hi soli qui interrogabantur eum accusabant, uerū etiā spontanei delatores pleriq̄ aderant: ita ut licet callidissimus esset mendaciorum artifex, & frontis perfrictissimæ, tñ ne hiscere quidē cōtrā ualeret. Postq̄ aut Nicolaus accusare eum & cōuincere destitit, tum Varus potestātē ei dicēdi pro se fecit, si quid haberet quo declararet suam innocentiaē. Se em̄ nihil magis optare, & idē patrē quoq̄ eius optare scire, q̄ ne in ullo obiecto deprehenderetur crimine. At ille pronus in faciē & supplicabūdus humi iacens, deū consciētiæ suę inspectōrē obtestabatur, ut euidentē aliquo signo p̄baret alienū se ab omī culpa, nec quicq̄ unquā molitū in patris perniciem. Is em̄ est mos malorū omniū, ut quoties nefariū aliquod facinus aggrediuntur, nihil nō sibi permittant, nullo respectu diuini numinis, cum aut suis sceleribus inciderunt in periculum, tum demum illis in mentē uenit deus, per cuius inuocationē & testimoniū uolunt eripi, fingentes se cuncta illius arbitrio permittere: id q̄ tū quoq̄ Antipatro usu euenit: qui cum antē omnia sic gessisset quasi nullū numen interesset rebus mortalium, imminēte ultione destitutus iuris præsidijs, ad diuinā confugiebat potentiaē, se in hoc diuinitus seruātū asseuerās, ut p̄ incolumitate patris excubias ageret. Tum Varus cū crebris interrogationibus nihil eliceret, illo deū tantū inuocante, uidens alioqui nullū fore finē, iubet proferri uenenū in mediū, ut quānam ui præditū sit experimēto posset colligere: quod mox allatū, & ad bibendum datū cuidam damnato capitis, sine mora necauit hominē. quo facto surgens abiit ē concilio, & sequenti die Antiochiam profectus est, ubi plurimum

num solebat degere, quod illic esset Syrorum regia. Herodes uero cōfestim uinxit filiū, omnibus ignorantibus. quæ nam fuissent eius cum Varo ante discessum colloquia. coniectura tamen erat cuncta regem facere ex illius sententia. coniecto deinde in carcerem, Romam Cæsari de eo significauit per literas, missis etiam qui coram eloquerentur mandata, docerentque quod scelerata sit hominis malitia. Per eodem dies interceptæ sunt Antiphili ad Antipatrum ex Ægypto missæ literæ: quibus solutis hæc in eis scripta rex ipse cōperit. Misi ad te Acmes literas, etiam cum uitæ meæ periculo. scis enim quod si deprehenderer, infestas mihi duas potentes familias redderem. Tu dabis operam ut rem geras feliciter. Atque hoc fuit argumentum huius epistolæ: rex autem diligenter requisituit etiam alteram, ea tamen nusquam comparebat, & seruus Antiphili negabat se attulisse ullam præterea. & cum diutius hæerent, unus ex amicis regis animaduersa quadam futura in interiore serui tunica (nam duabus erat indutus) suspicatus est in ea plicæ celatas literas: nec eum sua fefellit opinio: depromptaque est inde epistola hæc ferè continens. Acme Antipatro. Scripsi patri tuo quales iussisti literas: & adieci confictum exemplar epistolæ quasi à Salome ad dominam meam missæ: qua lecta scio quod poenas ab ea tanquam ab insidiatrice exiget. Ea uero quam à Salome scriptam uideri uolebant, Antipatri cōmentum erat supposito Salomes nomine, ipsius arbitratu & cōmodo scripta, sed Acmes ministerio. Eadem & regi scriptum in hanc sententiam. Acme regi Herodis. Cum mihi sit cura ne quid te lateat ad salutem tuam pertinens, inuentam Salomes epistolam contra te scriptam ad meam dominam, non sine periculo transcripsi, & ad te misi: in qua postulabat ut sibi liceret Syllæo nubere. hanc tu lacerabis, ne quando propter eam uitæ discrimen adeam. Sed hoc cōmentum prodebant quæ ad ipsum Antipatrum scripserat, significans se uoluntati eius obsecutam, & literas ad Herodem misisse, & insertum his exemplar fictitium Salomes literarum ad suam dominam, quæ insidias Herodis tenderet. Erat autem hæc Acme Iudæa genere, agens in ancillatu Iulie uxoris Cæsaris, operamque hanc Antipatro magna pecunia uendidit, qua contra amicum simul & patrem uteretur. Cæterum Herodes cognita hinc filii malitia, minimum abfuit quin illum euestigio tolleretur, ut concitatorum turbularum omnium, qui non solum suam & sororis salutem in periculum adduxisset, sed disciplinam etiam corrupisset domus Cæsaris. eodem incitabat eum & Salome, pectus plangens, & mori non recusans, si ullum extaret uiolatæ à se fidei argumentum idoneum. Rex autem accersito filio iubet illum cum fiducia promere, si quid haberet quod pro se afferre posset. Qui cum ad hæc ne hiscere quidem ualeret, rogatus ut quando medius teneretur deprehensus in maleficio saltim socios sceleris proderet, omnem culpam conferebat in Antiphilum, alium præterea nominabat neminem. ibi Herodes uehementi dolore animi saucius cogitauit eum Romam mittere, ut apud Cæsaris tribunal parricidii causam diceret. Deinde ueritus ne amicorum ope eriperetur periculo, ipsum quidem in uinculis ut antea retinuit: legatos autem & literas accusatrices misit ad Cæsarem, simul indicans adiutum eum Acmes opera, epistolarum quoque adiunctis exemplaribus.

Herodis morbus, & Iudeorum seditio.

Cap. VIII.

INTEREA dum legati instructi mandatis ac literis Romam properant, rex morbo correptus testamentum condidit, successionem regni relinquens natorum minimo, exasperatus in Archelaum & Philippum calum-

nñs Antipatri: Cæsariq; legauit mille talēta, & uxori Iulīæ liberisq; eius & amicis atq; libertis talēta quingenta. Suis quoq; filiis distribuit pecunias & agros ac creditus, similiter etiā nepotibus. Salomes etiā ratio est habita, quā propter perpetuā & inconcussam beneuolentiā ditauit egregie. Desperata deinde salute, q; iam ad septuagesimū ætatis annū accederet, mirū in modū efferratus est, iræ impatiens & amarulentus in rebus omnibus. in causā erat opinio contēptus, quodq; existimaret gentē letari suis infortunijis: quam opinionem confirmauit quorundā apud populū gratioforū seditio, mota ex causa tali. Iudas Sariphæi filius & Matthias Margalothi doctissimi erant Iudæorū, & interpretes patriæ legis præstantissimi, ob idq; chari populo q; iuuentutē disciplinis instituerēt. totis em̄ diebus eis dabant operā quotquot cupiebāt in uirtute proficere. Hi postq; cognouerunt morbū regis esse incurabilē, concitauerunt iuuentutē, ut sublati operibus quæ rex præter patriā consuetudinem fecerat, propugnatores pietatis se ostenderent, debitū inde expectantes præmium. Nam hanc esse regi causā cum calamitatū domesticarū tum postremo præsentis morbi, uidelicet q; contēptis legib. multa nouare ausus sit. nam hac parte multis in reb. pietatē regis hi doctores desiderabant. Inter cætera supra maiore portā templi dedicauerat donū preciosum, aquilā auream magni ponderis, cum lex nostros homines uetet imagines statuere, aut consecrare animantiū effigies. quamobrē doctores hi autores erāt suis discipulis, ut aquilam illā detraherēt. Etsi em̄ res uideatur nō carere periculo, tamen etiam iucundæ uitæ præponendū esse honestū obitū, si contemnatur propter tuendas leges patrias, quandoquidē sempiterna fama nullo seculo passura sit gloriā eorum intermori. & alioquin ignauos iuxta ac fortes eundē manere interitum: proinde recte facturos uirtutis cultores, si ex cōmuni necessitate honorē sibi decerperēt, & cū hoc solatio ē præsentī uita discederēt. magnum em̄ leuamen esse honestis conatibus immori, & periculi non contēnendum præmium laudem transmissam ad nepotes ac posteros, cuius in partē tota cognatio tam uiri q; sceminæ ueniāt, quo quid esse possit optabilius? Hac exhortatiōe accēsis iuuenibus rumor superuenit extinctū regē nuncians, & propensos iam ad facinus perpulit. itaq; claro meridie ascendētes detractā aquilā conciderunt securibus, inspectante congregata in templū multitudine. Quod ut renunciātū cognouit dux regius, maiore aliquā conspirationē metuens, occurrit eō cum ualida suorū manu cohibiturus demolitores aquilæ: & irruens in uulgum rudem & imparatū ac conglobatū temerē, facile reliquis disiectis & cedentibus circiter XL iuuenes resistere ausos comprehendit, cumq; his autores facinoris Iudam & Matthiā turpe putantes cedere: omnesq; ad regē perduxit. Quo rogante quo freti, ausi sint sacratam imaginem demere, aiunt se & deliberasse id multo antea, & deliberatum executos, ut fortes uiros decuit. Nam & honori diuino, inquit, succurrimus, & legem cuius discipuli sumus uindicauimus. Nec est quod mireris si tuis decretis leges præponimus, quas nobis Moyse autore & doctore deo pertulit: nec recusamus mortē ac suppliciū quodcūq; nobis intuleris, conscij nos non ob maleficiū sed pietatis causa hæc perpeti. Hæc illi non minore animo quā uerbis præferentes fortitudinē, æque tum ad constanter patiendum alacres, atq; antē ad fortiter agendum fuerant. Eos

Rex uinctos misit Hierichuntē: moxq; accitis ludæorum primoribus in cō-
 cionem eorū lectica ob imbecillitatem delatus, cœpit commemorare labores
 suos exhaustos pro republica, tum instauratum templum impendijs ingentia-
 bus, quale opus per cxxv annos nemo Asamonæorum regum ad honorem
 dei ualuisse perficere. nec extructū id tantum à se, uerum etiam ornatum uo-
 tiuis muneribus ac donarijs templo dignissimis. ob hæc facta sperasse se uel
 post obitum sempiternam, & memoriam, & gloriam. nunc proh nefas uiuo
 etiam ac superstiti pro beneficijs reponi iniuriam: & medio die inspectante
 multitudine sua dona sacrata uiolari ac detrahi: quæ iniuria licet in ipsum intē-
 tata, re tamen uera ad deum magis pertineat, cuius sacra compilata sint. Tum
 honoratiores quicq; ueriti crudelitātē eius, ne forte efferatus in se quoq; gra-
 uius animaduerneret, negauerunt hæc facta ex ipsorum sententia, uideri que
 sibi, admissam esse rem dignā supplicio. Ille in cæteros mitior, Matthiæ pon-
 tifici ademit sacerdotium, quasi non alieno ab hoc consilio, eiq; successorem
 dedit fratrem uxoris suæ Ioazarum. Huius Matthiæ pōtificatu accidit etiam
 alium pontificem ad unam diem substitui, qua ludæi populariter ieiuniū ce-
 lebrant. Nam Matthias ea nocte quæ præcedebat diem ieiunij, uisus est sibi
 per somnum cum uxore congregari: & cum ob hoc ad rem diuinam faciendam
 non esset idoneus, Iosephus Ellemi filius adiutor uicarius propter cognatio-
 nem ei datus est. Cæterū Herodes post multatum Matthiam sacerdotio, al-
 terum Matthiam seditionis autorem eiusq; socios uiuos exulsit: in quam no-
 ctem etiā defectus lunæ incidit. Regi uerò morbus factus est grauior, pœ- ix
 nam impietatis exigente numine. lento enim calore torrebatur, qui non tam
 externo tactu deprehēderetur, quàm intus popularetur uiscera. aderat & ue-
 hemens uoracitas, cui necesse esset continuo cibos suggerere: simulq; uexa-
 batur intestinorū exulceratione & colicis passionibus. pedes tumebant phle-
 gmate humido & pellucido, similiterq; inguina. ipsa quoq; uerenda putrefa-
 cta scatebant uermiculis, accedente foeda nec minus molesta tentigine, nō sine
 foetore grauissimo, super hæc omnia neruorum contractione laborabat &
 difficultate anhelitus. Quamobrē constans erat inter uiros diuinos & fatidis-
 cos opinio, regem læsæ tot modis pietatis deo pœnas expendere. Qui tamen
 grauius affligeretur, quàm ut uideretur posse morbo perferendo sufficere,
 tamen euasurū se sperabat, accersendis medicis intentus & medicamentis con-
 quirendis undiq; profectus etiam ultra Iordanem fluuiū, calidis aquis se fo-
 uebat apud Calliroen, quæ præter uim medicam potu quoq; iucundæ sunt.
 Hæ aquæ in lacum bitumins feracem effluunt. ibi de medicorum cōsilio im-
 missus, fouendus in refertum oleo solium, uisus est illis iam agere animam.
 quare exorta comploratione familiarium excitatus & ad se reuersus, nullam
 que amplius salutis spem superesse intelligens, donatuum militibus quinquagenas
 drachmas iussit distribui: magna deinde liberalitate usus in duces at-
 que amicos, rursus Hierichuntē reuersus est: ubi atra bile prægrauante eò im-
 manitatis prolapsus est, ut facinus animo conciperet longe atrocissimū. Nam
 cum è tota ditione nobiliores ludæorū ad eum conuenissent, euocati minaci
 edicto pœnā capitis intentante nō parentibus, infensus ex æquo siue fontib.
 seu innoxijs, uniuerfos conclusit in circo: accita deinde Salome sorore ma-
 ritoq;

ritoꝝ eius Alexa, ait instare sibi terminum uitæ, succumbenti tantis doloribus: quod quidem ferendū esse, quando iuxta cōmunem mortalium sortem accidat. illud permolestum esse, si carendum sit extremo honore luctus, qui debeatur regibus. non enim ignotam sibi esse ludæorum mentem, q̃ optatā suam mortem lætis accepturi sint animis, quando quidem uel à uiuente etiam tum non abstinuissent contumelias. sed illorum esse officij, leuamen aliquod præsentis huius doloris decernere. nam si assensum consilio suo præbeant, fore suum funus longe q̃ aliorum regum honoratius, & manibus suis gratius, omnibus per totam ditionem non fictē lugentibus. Ergo quāprimum uiderint se exhalasse animā, debere eos clausam Circo nobiliū multitudinem cingere militibus, ignorantibus etiam tum suum obitum, non prius uulgandum quā mandatum executi sint, iubere deinde ut circumuentos unā omnes iaculis configerent. Quibus hoc modo cæsis duplicem se eis habiturum gratiam, uel q̃ mandatorum fuerint memores, uel q̃ obitum suum publico luctu honorauerint. Hæc ille cum lacrymis lamentabundus cognatos per tuam fidem ac beneuolentiam perq̃ omnia sacra obtestabatur, ne se extremo hoc honore fraudatū uellent, eis contra pollicentibus duros se operam ut cuncta iuxta ipsius mandatū fierent. Nūc sane etiam si quis præteritam eius in cognatos sæuitiam tribuere uellet pro incolumitate & securitate sollicitudini, ex hac certe nouissima eius uoluntate deprehendere potest, quam inhumano animo præditus fuerit: quādo quidem iam iam è uita discessurus curabat ut ex singulis familijs uno aliquo sublato, totam gentem in luctum & charissimorum desiderium cōiiceret, nec læsus à quoquam eorum nec ualens eis quicquam obijcere: cum hi quibus ullum est uirtutis studium, etiam inimicis tali suo tempore odia remittere soleant.

Antipatri exitium.

Cap.

IX.

DV M hæc mandata cognatis dat, superuenerunt à Roma literæ, à legatis missis ad Cæsarem: quarum summa erat, Acmen ab irato Cæsare occisam esse, propter locatam Antipatro operam: ipsumque Antipatrum relinqui arbitrio & regis & patris: siue in exilium uellet eum pellere, siue capite plectere. His auditis Herodes paululum recreatus est uoluptate nuncijs poenæ Acmes, & permissæ sibi potestatis libere statuendi de filio: mox repetitus graui dolore, cibi tamen auidus, malum simul & cultellum poposcit. Solebat enim & antea per se repurgatum paulatim incidendo comedere. tunc uero circumspiciebat, ferire seipsum cupiens: perpetrassetq̃ facinus, ni Achiabus nepos ictum præueniens, clamore sublato cohibuisset eius dexterā: moxq̃ denuo luctus cum trepidatione ac tumultu occupauit palatiū, quasi rege iam agente animam. quem strepitū ubi persensit Antipater, ratus patrem uere uitam finisse, spem concepit fore ut solutus uinculis sine difficultate regnum acciperet. coepitq̃ cum custode carceris de missione agere, multa & in præsens & in futurū post acquisitā potestatem pollicens. ille uero adeo non paruit, ut mox conatus eius regi renunciaret, utq̃ sollicitatus ab eo ostentato præmio. Tum Herodes qui iam ante male affectus erat erga filium, postquam audiuit custodem carceris, exclamans præ indignatione, & caput sibimet uerberans, quamuis morti proximus erexit se in cubitum, iussitq̃

iusitque unum è satellitio sine mora eum occidere, & corpus obscuro funere condi in castello Hyrcanio.

Herodis mors, testamentum & funeratio.

Cap.

X.

DEINDE mutata uoluntate mutauit etiã testamentũ. Antipã enim quem prioribus tabulis regni successorem destinauerat, Galilææ simul ac Petææ tetrarcham constituit. regnum uero Archelao largitus, Trachoniticam, Gauloniticã, Bataneam, & Paneada regiones tetrarchiæ nomine assignauit Philippo filio, germano fratri Archelai. Iamnam aut, Azotũ & Phasaelida Salomæ sorori suæ attribuit, & argenti signati quingenta millia. habita est & cæterorũ cognatorum ratio, abunde que prospectũ singulis legenda pecunia & redditibus annuis. Cæsari quoque legauit argenti signati centies centena millia, præterque sua uasa tam aurea quæ argentea, magnumque uestis preciosæ numerũ. Iuliæ aut Cæsaris uxori, & quibusdã amicis quinquagies cõtena millia. His ita ordinatis quinta die postquæ Antipatrũ filiũ occidit, uita defunctus est post detrusum regno Antigoniũ anno trigesimo quarto, ex quo aut à Romanis rex declaratus est, anno xxxvii, uir in omnes ex æquo sæuus, iræ seruus, iuris dominus: fortuna autem propitia usus, si quis alius. ex priuatis enim natus regnum assecutus est, & innumeris circumdatus periculis semper euasit feliciter, uixitque longissimo tempore. quantum autẽ ad domesticos & filios attinet, hic quoque felix fuit sua sententiã, oppressis inimicis & aduersarijs, sed infelicissimus meo iudicio. Cæterum Salome & Alexas priusquam regis mors innotesceret, in circo clausos domum suam quemque dimiserunt, dicentes ipsum ita iubere, ut in agros digressi curarent suametipsorum negotia: atque hoc pacto magno beneficio uniuersam gentẽ sibi deuinxerunt. Indicata deinde regis morte, congregataque in Hierichuntinũ amphitheatrũ omni militia, primũ legerũt literas eius scriptas ad milites, in quib. gratias eis agebat pro fide ac beneuolentiã, rogabatque ut eandem seruarent & Archelao filio, quem regni successorẽ sibi substitueret. Deinde Ptolemæus, cui anulus regis signatorius creditus fuerat, testamentũ perlegit, quod nõ aliã ratũ habendũ esset, quæ accedente cõsensu Cæsaris. Moxque acclamatũ est regi Archelao, & milites cateruatim unã cum suis ducibus pollicebãtur eandem quam patri hætenus præstitissent fidem atque operam, lætis ominationibus deum illi fautorem comprecantes. Post hæc funus parabatur regi, Archelao curante ut exequiæ patri fierent quæ splendidissimæ, & omnem ornatũ proferente ut in pompa comitaretur mortuum. Ferebatur autem in lectica aurea, distincta uarijs gemmis preciosis, & instrata purpura: corpus quoque amictũ erat purpura, imposito capiti diademate, & desuper corona aurea, sceptroque in manu dextera. lecticã stipabant filij & cognatorũ numerus. Hos sequebantur milites distributi per nationum genera: primũ satellites, deinde Thraces, post hos Germani, & deinceps Galli, omnes instructi uelut ad prælium: reliqua deinde exercitus multitudo armata sub suis ducibus ac centurionibus, hos sequebantur quingenti famuli, ferentes aromata. ea pompa processit Herodiũ usque per octo stadia, ubi quemadmodũ antè mandauerat sepultus est. Et Herodes quidẽ sic defunctus est. Archelaus autẽ per septẽ dies iuxta patriam legẽ luctu parentis celebrato, & in fine luctus funebri epulo multa

lo multitudini præbito, in templū ascendit: & quacunq; transfret excipiebatur gratulationib. ac faustis acclamationibus. Tum conscenso suggesto sublimis in aureo folio residens, accipiebat lætus gratulatrices uoces fauoris indices, & ipse uicissim omni comitate respondebat multitudini, agebatq; grates q; obliti patris sui duriciæ, nihilo deterius erga ipsum affecti essent, pollicebaturq; parem pro eorum studijs gratiam. adhuc tamen abstinere se à regis nomine, quod ab autoritate & assensu Cæsaris pendeat, penes quem sit testamenti à patre scripti confirmatio. quamobrē ne ab exercitu quidē apud Hierichuntem ultro offerente ambitiosum diadematis honorem se accipere uoluisse, cum nondū constaret de legitimi collatoris animo. cæterum q; primū constabilitus esset in imperio, curæ sibi fore ut beneuolentia omniū uideatur dignissimus: daturumq; operā ut per omnia patre suo sit illis commodior. Illi uerò, sicut uulgus solet, rati primis diebus aperiri mentē huiusmodi potestates ineuntiū, quo mansuetius & officiosius eos colloquebatur Archelaus, eo maioribus eum ferebāt laudibus, poscebantq; sibi ab illo beneficia: quidam ut leuius annum tributū penderent: alij solutos dimitti quos Herodes non paucos uinxerat, & in his plerosq; diu in carcere detinuerat: nōnulli uectigalium immunitatem, quibus grauabatur forū rerum uenalium, magnis flagitabant uociferationibus. Horum nihil ille negabat, hoc agens ut cōciliaret sibi multitudinis animos, non leue in eo momentum rerum suarum situm existimans, postremo re diuina peracta conuiuium cum amicis inijt.

Populus seditionem mouit contra Archelaum.

Cap. XI.

XII

INTEREA Iudæorum quidam nouarū rerum cupidi per conuenticula deflebant Matthiam & socios quos Herodes affecerat supplicio. Hi quoniam metu coerciti non ausi fuerant luctu honorare aquilæ aureæ uiolatores recens neci traditos, tunc cum clamorib. & eiulatu in defunctum regem iactabant conuitia, quasi in mortuorum solatiū: congregatiq; in unum, in uindictam eorū ab Archelao deposcebant ad pœnam quosdam ex his qui chari Herodi fuerant, & ante omnia postulabant sacerdotium abrogari creato ab illo pontifici, & subrogari hoc honore digniorem alium. Archelaus autem licet importunitatem eorum indigne ferret, compescere tamen placide conabatur, quod pararet profectionem ad Cæsarem, ut sententiam Cæsaris cognosceret. Itaq; misso ad eos magistro militum, per eum hortatus est, ut omisso uindictæ studio, considerarent legibus pœnas dedisse quorum moleste ferrent interitum: ad hæc postulata eorum non carere iniuria, & tempus hoc alia consilia poscere, opusq; esse concordia, donec ad ipsos reuerteretur confirmatus rex assensu Cæsaris. tum demum dispiciendum super his rebus, & statuendū de communi sententia: interim quiescerent ne seditionis crimen incurrerent. Hæc mandata exponenti reclamatum est strenue, periculum intentantibus quicunq; conaretur uerbis eos ad saniolem mentem reducere: q; plus suæ uoluntati tribuerent, q; autoritati præsidentium: & indignum ducerent, si amicorum quos uiuo Herode amiserant, ne mortuo quidem illo impetraretur ultio. adeo enim cōcitati erant ut id tantum ius & fas putarent, quod ipsis uoluptatem allaturum uidebatur, ne sui quidem periculi memores, dum inimicos lædere cupiunt, & cum multi ad eos à rege mitterentur, qui partim ipsius

ipsius nomine, partim ex sua persona uerbis sedarent turbidos, neminem audire sustinebant, sed ad maiorem iram accendebantur, ausuri aliquid si maior accessisset numerus. Cumque festum instaret quo patrium Iudæis est uesci non fermentatis panibus (Pascha uocant, monumentum ueteris ex Ægypto effugij, quo summa alacritate maiorem solito populus maculat uictimarum numerum, & infinita turba, nonnullique etiam extra regionis terminos habitantes confluunt religionis gratia) seditiosi deploratores legis doctorum Iudæ ac Matthiæ conglobati in templo permanebant, non deficiente uictu quem illos non pudebat mendicatio querere. Tum Archelaus ueritus ne ad grauius aliquid eorum insolentia procederet, mittit tribunum cum cohorte qui compescerent homines, priusquam cætera turba huius furoris inficeretur contagio. & si quorum emergeret in concienda seditione ferocia, illos ut ad se adducerent. In hos turbatores illi clamoribus & hortatibus plebem exasperauerunt, & ferientes saxis plebemque occiderunt: tribunus cum paucis effugerunt sauci. quo perpetrato rursum sacris operati sunt. Archelaus porro de rerum summa periclitari sibi uisus est, ni plebis impetum illum retunderet. itaque totum exercitum in eos immittit, simulque equites, qui & aduenas prohiberent occupantibus. templum succurrere, & quotquot ex eis peditum euassissent, iam in tuto se existimantes ferro exciperent. ab his equitibus ad tria millia uirorum cæsa sunt, reliqui fuga se in proximos montes receperunt. Archelaus autem per præconem edixit, ut omnes in sua discederent. illi metus grauioris mali festiuitate relicta abierunt, quamuis audaces & sine disciplina homines. Tum Archelaus ad mare descendit unam cum matre sua, ducens secum Nicolaum & Ptolemæum, multosque ex amicis alios, & familia & regno commissis Philippi fratri sui fidei. Simul etiam profecta est Salome Herodis soror, ducens secum suam progeniem. alij quoque ex cognatis sequebantur multi, quasi collaboraturi pro paranda regia dignitate Archelao, re autem uera obnixuri ei potius, & præcipue perpetratum in templo facinus incusaturi. Cum hoc comitatu eunti occurrit apud Cæsaream Sabinus procurator Cæsaris in Syria, in Iudæam properans ad asseruandam Herodis pecuniam, quem Varus commodum interueniens retinuit: aderat enim ab Archelao accersitus per Ptolemæum. ita ille in præsidis gratiam neque arces occupauit in Iudæa, neque thesauros obsignauit regios, omnia relinquens in potestate Archelai, tantisper donec Cæsar de his aliquid statueret: & hæc pollicitus mansit Cæsareæ. Sed postquam alter Romam nauigauit, alter uersus Antiochiam profectus est, ipse Hierosolyma petijt, & occupauit regionem. accitis deinde præfectis arcium, & regionis procuratoribus, rationes reposcebat ab eis & arces sibi committi postulabat. Præfecti tamen non discesserunt à mandatis Archelai, sed omnia seruabant in ipsius aduentum integra, prætexentes ea se seruare Cæsari. Eodem tempore etiam Antipas Herodis filius Romam nauigat, parandi sibi regni spe, ad quam excitatus erat per Salomen, quasi Archelao præferendus, eo quod prioribus testamenti tabulis successor regni destinatus fuerit, quæ ualidiores deberent esse quam illæ scriptæ posterius. Ducebat autem secum matrem suam, & fratrem Nicolai Ptolemæum, inter amicos olim Herodis præcipuum, & tunc suis fauentem partibus: sed maxime illum ad affectandum regnum mouit Irenæus orator, uir eloquens, & diu uersatus in regionis negotijs. quapropter

Ioseph.

R

pter

XIII

pter suadentibus quibusdam ut fratri cederet natu grandiori, & hæredi regni scripto in testamēti paterni tabulis, noluit parere huic consilio. qui postquam Romā peruenit, omnes cognati ad eum defecerunt, non tam ipsius amore, q̃ Archelai odio, libertatē maxime cupientes, & degere sub Romano præside: quod si parum succederet, commodiorem sperantes Antipam quā Archelaum, studebant illis partibus. quin & Sabinus scripsit Cæsari literas, in quib. accusabatur Archelaus. at ille per Ptolemæum Cæsari libellum obtulit, continentem ius suum & testamentum patris, simulq̃ rationes pecuniarum Herodis obsignatas cum ipso anulo, atq̃ ita euentum expectabat. qui perlectis his omnibus, Variq̃ ac Sabini literis, tum quantū pecuniarum esset ac annuorū reddituum, præterea quæ Antipas sibi regnum uindicans scripserat, amicos in consilium aduocat, & in his Caium Agrippæ & Iuliæ filia suæ filium, iam à se adoptatum, primum ei locum in consistorio tribuens: moxq̃ potestatem facit dicere uolentibus de præsentī negotio. Ibi tum primus exoritur Antipater Salomes filius, uir facundissimus & infensissimus Archelao, dicens eum per ludibrium nunc de regno agere, cuius potestatem iamdudum inuasisset non expectato assensu Cæsaris, dum festo die tam multos interimeret: qui etiam si essent hanc poenā promeriti, eius tamen exigendæ ius seruandū fuisse potestati legitimæ, non ipsi usurpandum, siue regi cum iniuria Cæsaris, cuius contempsisset suffragium, siue priuato, quod peius esset etiam. quare immerito nunc eum ab ipso hunc sperare calculū, quem iam quantum in se fuit, ferendi eius iure priuauerit. Ad hæc obijciebat ei mutatos authoritate propria quosdam duces militiæ: quodq̃ sedisset in regio solio, & tanquam rex quasdam causas determinasset, annuissetq̃ postulatis populi, deniq̃ nihil non fecisset quod per Cæsarē confirmatus posset facere. ab illo quoq̃ dimissos aiebat eos qui in circo inclusi fuerant: multaq̃ afferebat alia, partim uera, partim uerisimilia propter iuuenilem ambitionē hominis recens euecti ad tantū potestatis fastigiū, præterea neglectum patris luctū, & comestationes insequentis mox post eius obitū nocte celebratas: qua indignitate motum ad seditionē populū, uidentem pro tantis beneficijs mortuo patri talem ab eo referri gratiam, ut interdium tanquam personatus lacrymas fingeret, per singulas autem noctes delicijs frueretur regijs. qui cum tam prauo ingenio sit præditus, nihilo gratiorem fore erga Cæsarem, si ab eo regnum acceperit, quā hactenus fuisset erga parentem amantissimum. Cantu enim se oblectare & choreis tanquam in morte inimici non patris, haudquaq̃ abesse ab immani scelere. nunc uenire ad Cæsarem ut annutu eius regnum accipiat, cum iam antè non aliter se gessisset, q̃ si constabilitus rex fuisset autoritate ipsius. maxime autem exaggerabatur in sacro loco perpetrata cædes impia, idq̃ die festo, quando tam hospites quā indigenæ uictimarum more mactati sint, & fanum refertū cadaueribus, non ab externo quopiam, sed ab eo qui legitimam regis appellationem prætexeret, quo facilius tyrannicū suum ingeniū expleret exercendis passim in omnes iniurijs. Quare ne per somnum quidē unquam patrem dum sanus esset, de hoc sibi post obitū substituēdo principe cogitasse, ut cuius mores haberet cognitos: imò in potioribus tabulis eius aduersarium successorē destinatum Antipam, hunc enim à patre ad regnum uocatum non animo

mo ante corpus præmortuo, sed integris etiã tum & rationis & corporis uiribus. Imò etiam si iam tum tale de Archelao fuisset patris iudiciũ, quale in posterioribus tabulis, ipsum tamen iam satis declarasse qualis nam rex futurus sit, qui auctoritatem Cæsaris in confirmando regno contempserit, & priuatus adhuc ciues in templo iugulare non dubitauerit. His dictis Antipater, & ad faciendam uerbis suis fidem plurimis ex ipsius cognatione testibus adhibitis, finem orationi imposuit. Tum Nicolaus cõtra afferebat pro Archelao, cædẽ illam circa templum commissam ipsorum improbitati imputandam, qui non prius à tumultuando destiterint, q̃ ille coactus sit eos ui compescere: hoc magis culpabiles, q̃ non solum malitiam suam exercuissent, uerũ alijs etiam necessitatem fecissent audendi tale facinus. Insolentia enim eorũ in speciẽ quidam infestatum Archelaum, sed re uera contumaciam hanc ad ipsius Cæsaris pertinuisse iniuriam. missos enim ab eo qui tumultuantes sedarent, facto ab ipsis impetu contra ius & fas necatos, nulla festi reuerentia: quibus patrocinari non pudere Antipatrum, sine æquitatis respectu, dum modo odio quò prosequatur Archelaum morem gereret. eorũ igitur esse culpam qui priores iniuriã nõ abstinerint, & aliorũ arma ad defensionẽ sumpta in se proritauerint. Cætera quoq̃ de quib. Archelaũ accusauerant, in eos ipsos accusatores referebat, dicens nihil horũ nisi ex illorũ sententia gestum, nec ea tam iniusta esse, q̃ ipsi uideri uelint, dum per hoc aliquid Archelao noceat. Tantam illis inesse cupidinem lædendi cognatũ hominem, cum de patre bene meritum, tum ipsos omnib. semper persecutũ officijs. Testamentũ certe à rege mentis cõpote esse scriptũ, & posteriores semper potiores esse tabulas, has uero tanto magis, q̃ Cæsari rerum domino auctoritatem confirmandi relinquunt. Nec Cæsarem iniquitatem istorũ imitaturum, qui cum maximis ab Herode uiuò affecti sint beneficijs, nunc extremã eius uoluntatẽ uiolare conentur: quin potius uiri amici ac socij, & omnia fidei suæ permittẽtis, testamentũ ratum habiturum. multũ enim interesse debere inter horũ malitiam, & Cæsaris uirtutem atq̃ fidem toti orbi cognitam. quapropter non iudicaturũ parum sanæ mentis decretũ eius, qui probo filio successiõnem reliquerit, & insuper ad ipsius fidem confugerit: quandoquidem uerisimile non sit in deligendo successore errasse, qui tam prudenter sententiæ Cæsaris subiecisset omnia. In hunc modum Nicolaus quoq̃ dicendi finem fecit. Tum Cæsar Archelaum ad genua sibi accidentem erexit humanissime, dignum esse regno pronuncians: præ se ferens nihil se facturum, nisi testamento præscriptum & Archelao ipsi commodum: uidensq̃ hac promissione confirmatũ in spẽ iuuenem, nihil tum amplius super ea re statuit. & dimisso concilio solus secum dispiciebat, unũ ne regnum ratum faceret, an commune sineret Herodis generi, præsertim cum omnes eius ope indigeant.

XIII

Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quomodo Varus autores eius punijt.

Cap. XII.

SED priusquam quicquam certi de hac re determinatum sit, Martha ce Archelai mater morbo uitam finijt, & à Varo Syriæ præside uenerunt literæ defectionem Iudæorum significantes. Nam discessum inde Archelai sequuti sunt magni in ea gente tumultus: ad quos compescendos cum Varus uenisset, autoribus eius motus affectis supplicio, & maxima Ioseph.

R 2

ex pars

ex parte seditione compressa, reuertens Antiochiam, legionem unam reliquit Hierosolymis, ut Iudæis nouandarum rerum facultatem præriperet. nec tamen quicquid hac ratione profecit. Quàmprimū enim Varus abiit, Sabinus Cæsaris procurator ibi subsistens uexabat Iudæos, fretus relictis illic copijs, & parem se iam putans populo, nam armatis multis satellitibus, contra Iudæos his utebatur, molestas eos, & ad defectionē irritas: ut qui & arces occupare conaretur, & uiolentas pecuniæ regiae scrutationes faceret, priuati lucri & prædæ cupidine. Igitur instante pentecoste, sicut nos uocamus celebritatē quandam patriam, confluxerunt undique multa millia non solū religionis gratia, uerum etiā indigne ferentes Sabini intemperias, nec tantū ex Iudæa grauius offensa, sed è Galilæa quoque ac Idumæa, tum à Hierichunte, & trans Iordanē sitis oppidis, omnes cupientes poenas à Sabino expetere. partitimque trifariā hoc modo castra faciunt, pars una circum occupat, reliquarum duarum altera templum à septentrionali & orientali regione circūsidet, ab occidentali altera quæ sita erat domus regia. Ita inclusos undique Romanos oppugnare etiā parabant. Tum Sabinus territus audacia hominū, quib. decretū esset aut mori aut uincere, statim ad Varum misit literas, hortans ut properet, relictamque legionem præsentī periculo eripiat, alioqui breui cōtrucidandam. ipse consensu castelli turre cellissima, quæ in honorem Herodis fratris à Parthis extincti Phasaelus appellabatur, manu Romanis innuebat ut in Iudæos eruptionem facerent: & cum ne amicis quidē se auderet committere, postulabat ut alij propter eius auaritiā mortis periculo se obijcerēt, qui postquam progredi ausi sunt, confictus fuit acerrimus. & quamuis strenue milites rem gererent, non tamen frangebantur Iudæorū animi, licet multis cadentibus: sed circumducta suorum parte ascenderunt porticus quæ erant in extimo templi ambitu: unde in aduersarios pugnantes uel mittebant, uel fundis intorquebant lapides, non tantum adiutores suorum, sed spectatores etiam totius prælii. quin & sagittarij è superiore loco impetebant expositos ictibus, nec ualentes contra missilibus ad se pertingere, eoque facilius uincebant. atque hæc pugna conditio diu durauit. deinde Romani indignitate rei moti, ignem clam subijciunt porticibus: qui multis accendentibus & fomēta aggerentibus breui ad tectum emicuit: eius materies quæ esset pice ac cera ob inurationem peruncta, facile correpta est incendio, quo lacunaria illa preciosa & magnifica absumpta sunt, & quotquot illuc ascenderant improviso perierunt exitio. pars enim cum tecto ruente unā præcipitati sunt, pars à circumstantibus telis confixi: nonnulli desperatione salutis & ui mali attoniti, aut in flammis sese dederunt, aut suismet gladijs confecti sunt. quod si aliqui refugientes quæ ascenderant in tutū se recipere uolebant, hos omnes Romani contrucidauerunt, quod inermibus nihil prodesset ferocia, ita ut ne unus quidem ex his qui tectum ascenderant incolomis euaderet. Tum Romani quæ se incendiū remisit alij ab alijs protrusi, penetrauerunt ad sacræ pecuniæ conditorium, cuius bona pars furto militum disperijt, ad Sabinum autem propalā quadringenta talenta ex ea præda relata sunt. Iudæi uerò duplici calamitate affecti sunt, desideratis in ea pugna charorum amicorum plurimis, & insuper spoliato sacrario. factō tamen globō è pugnacissimis circumdederūt regiam, incensuros se eam & omnes intus occi-

occifuros minitantes, nisi quamprimū discederent: quòd si mox abirent, im-
 punitatem Sabinò unà cum suis pollicentes: pro quibus etiam aulicorū ma-
 xima pars stabat. Rufus quoq; & Gratus, qui sub se habebāt tria millia belli-
 colissimorum & strenuissimorum uirorum ex Herodis exercitu, in partes
 Romanorum se transtulerunt: simulq; equitatus Rufo duci parebat, non me-
 diocris sanè ad rem Romanam accessio. Interim Iudæi nihilo segnius insta-
 bant oppugnationi, muros suffodientes cuniculis, & aduersarios hortantes
 ut abirent, neue diutius uindicantibus se in libertatem à maioribus acceptam
 obfisterent. At Sabinus libenter quidem inde abduxisset milites, sed fidē pro-
 missis habere non poterat, propter ea quæ perpetrauerat, nimiam etiam equi-
 tatem hostium suspectam habebat, & expectabat à Varo subsidium. In xv
 hoc rerum statu etiam alibi per Iudæam diuersis in locis innumeri tumultus
 exoriebantur, ut quemq; aut lucri aut uindictæ concitabat cupiditas. Duo es-
 nim uirorum millia qui aliquando sub Herode meruerant, tunc uerò dimissi
 domi agebant, in unū collecti bello impetebant regiones, resistentes sibi ductu
 nepotis Herodis Achiabi: qui nusquā æquo loco eos sustinere ausus ut uete-
 ranos & bellandi peritissimos, tuebatur se & sua quantū poterat asperitatib.
 accessu difficilibus. Quin & Iudas Ezechiæ latronum ductoris olim per Hero-
 dem magno labore expugnati filius, apud Sephorim urbem Galilææ colle-
 cta circa se hominum desperatorum manu incurabat regis ditionem: & po-
 titus eius armamentario, armatis que inde suis ad unum omnibus, pecuniam
 quoq; regiam in illis locis occupauit: iamq; formidādus accolis spoliabat in
 quoscunq; incideret, aspirans ad regnum, affectansq; hoc fastigium non bo-
 nis artibus quarū imperitus erat, sed nocēdi licentia. Dum ita ubiq; turbatur,
 etiam Simon Herodis regis seruus, uir alioqui & forma & statura & robore
 egregius in primis habitus, ausus est diadema sumere: stipatusq; numerosis
 copijs, & rex cōsalutatus ab insana multitudine, placebat sibi præ quouis alio,
 auspiciatus potestatem diripienda ac incēdenda Hierichuntina regia: passimq;
 crematis alijs regis palatijs, & præda concessa suæ factionis hominibus, ma-
 iora etiam ausurus uidebatur, ni mature occursum fuisset. nam Gratus regio-
 rum militum dux, tum Romanorum partes fouens, suas copias contra Simo-
 nem duxit: ubi post acerrimum conflictum transamnani homines incompo-
 siti, & ferociter magis q̃ perite pugnantes deleti sunt. ipsum Simonē per an-
 gustas quasdam fauces fugientem Gratus affecutus obtrūcauit. Apud Ama-
 tha quoq; Iordani flumini apposita palatium regium incensum est à quadam
 hominum colluie, qualis & circa Simonem fuerat. Tantis tum furor per to-
 tam gentem grassabatur, eo quòd proprium regem non haberet, qui multitu-
 dinem bonis rationibus contineret in officio: qui uero externi ad castigon-
 dos seditiosos uenerant, malum potius exacerbarent, graues superbia simul
 & avaritia. Quandoquidem & Athronges, uir nec maioribus claris prognat-
 us, nec uirtute aut opib. subnixus, sed pastor hæctenus obscurissimus, uasto
 tantum corpore & manuum robore insignis, attentauit dignitatē regiam, pa-
 ratus animæ periculo depacisci nocendi licentiam. huic erāt quatuor fratres,
 & ipsi grandi statura & manu prōpti ad quoduis arduū facinus, instrumen-
 tum ut ipsis uidebatur idoneum ad occupandam tyrannidem, quòd eorum
 Ioseph.

quiscq; ductaret cohortem militū, magna enim ad eos turba cōfluxerat, quam in fratres quasi legatos distributam obire iubebat praelia: ipse diademate ornatus consultabat de rebus agendis, qnarū penes se seruabat arbitrium: durauitq; diu potestas huius, & non inanis regis appellatio, dum quicquid collibuisse exequitur, maxime in Romanos cædibus sæuiens, & milites regios, utrisq; ex æquo infensus: his propter licentiam qua sub Herode usi fuerant, Romanis propter recentem iniuriam. Id odium indies magis exasperabatur, imminebantq; ubiq; omnibus, uel lucri cupidine, uel in consuetudinem iam uersa occidendi libidine. Circa Emauntem etiam Romanā cohortē frumenta & arma in exercitū portantem insidijs exceperunt: ductoremq; eius Ariū centurionem cum quadraginta fortissimis peditibus telis confixerunt: reliquos nihilo meliora iam expectantes superueniens cum regio milite Gratus seruauit, relictis cæsorū cadaueribus. In hunc modum longo tempore praelia per occasionem conferentes, & Romanos non leuib; affecerunt incommodis, & suam gentem maioribus etiam inuoluerunt calamitatibus. tandem & ipsi capti sunt, unus à Grato pugna uictus, alter à Ptolemæo. maximo natu deinde in Archelai potestatē redactō, ultimus qui supererat, fratris casu territus, & nullam uidens salutis spem reliquam, quod eius copiarū exhaustæ essent uel morbo uel continuīs laboribus, accepta fide & iureiurādo ipse quoque Archelao se dedit. sed id aliquanto post factum est. Tunc uerō Iudæa plena erat latrocinij, & ut quisq; seditiosorum cœtus coiuerat, passim reges creabantur in reipublicæ perniciem, quod minima eius mali pars rediret ad Romanos, ipsi uero inter se diuturnis conflictarentur cædibus. Cæterum xvi Varus cognito ex Sabini literis periculo, timēs tertiæ legioni, assumptis duabus reliquis (nam tres in uniuersum erant in Syria) & quatuor turmis equitum, auxilijsq; regum ac tetrarcharum properabat in Iudæam ut obsessis succurreret, iussis qui præmittebantur conuenire Ptolemaidem. Berytiorum etiam urbem prætereundo, mille quingentos auxiliares ab eis accepit. Aretas quoq; Petræus amicus Romanis factus ppter Herodis inimicitias non par uam manū milit tam peditum quā equitum. postquam autem apud Ptolemaida in unum conuenit totus exercitus, partem eius filio & amicorum uni tradidit ducendam contra Galilæos eius urbis agro finitimos. qui regionem eorū ingressus, profligatis quotquot ausi sunt cum armis occurrere, Sepsorim cepit: & uenditis sub hasta incolis, urbem absumpsit incendio. Ipse Varus uersus Samariam progressus cum exercitu, à ciuitate quidem abstinuit, quam sciebat immunem à seditiosorum cōtagio: castra autem posuit in quodam uico, qui erat Ptolemæi possessio, Arus nomine. cum Arabes incendebant, propter Herodem amicis quoque eius infensi. inde progressi Sampho alium uicum ijdem Arabes diripiunt, moxq; incendunt, quamuis munitissimum. quin toto illo itinere nihil eos effugit, omnia miscentes flammis ac cædibus. Nam & Emmaus cremata est Vari iussu, in uindictam cæsorū ibi militum, deserta tamen ab habitatoribus. Inde cum appropinquarent Hierosolymis, Iudæi qui legionem ab ea parte obsidebāt, ad primū uenientis exercitus conspectum territi diffugerunt, oppugnatione quam inceptabant relictā. Hierosolymitani aut Iudæi grauitè à Varo increpati, excusationē afferebāt, popu-

populum quidem propter festum confluisse, bellum uerò non ex sua sententia, sed ex conuenarum audacia susceptum: & se adeò non oppugnasse Romanos, ut potius unà cum illis oppugnati fuerint. & iam ante obuiam ei processerant, Iosephus Herodis regis nepos, Gratusq; ac Rufus cum militibus, & Romani qui obsidionem tulerant. Sabinus enim in eius conspectum non uenit, sed subducens se clam ex urbe, ad mare profectus est. Tum Varus dimissa per totam regionem parte exercitus, perquirebat defectionis autores: & indicio repertos, alios ut fontes puniret, nonnullos dimisit incolumes: actiq; sunt in cruces ea de causa circiter duo millia. Post hæc ab legato exercitu cuius non erat usus amplius, quicq; contra eius uoluntatem lucri studio multa maleficia patrauerat, ipse audito decem millia ludæorū in unum confluisse, properauit ut eos deprehenderet. illi non ausi manus conferere, deditionem fecerunt arbitratu Achiabi. Varus autem data seditionis uulgo defectionis uenia, duces eorum misit ad Cæsarem. Ille cæteris ignouit, in solos aliquot regis Herodis necessarios animaduertit, quod nec cognationis nec iustitiæ respectu à nefarijs armis abstinerint. Itaq; Varus rebus compositis, & relicta Hierosolymis eadem legione in præsidio, reuersus est Antiochiam. Archelao autem Romę aliud negotium exhibitum est tali de causa. Venit eò Vari permissu ludæorū legatio, postulans ut eis liceat suis legibus uiuere: erantq; legati quinquaginta, quibus aderant ludæorum urbem incolentium plus q; octo millia. cumq; Cæsar cōuocasset in ædē Apollinis magno sumptu à se exstructam concilium amicorū & primariorum ciuium, uenerunt eò legati, prosequente ludæorū turba, & Archelaus cum amicorū comitatu. cognati autem regis neq; ab Archelao stabant propter ipsius odium, & tamen legatis suffragari grauebantur, q; puderet eos coram Cæsare aduersari homini tam propinqua coniuncto necessitudine. Aderat & Philippus ex Syria Vari hortatu ueniens ea potissimum de causa, ut fratris aduocatū ageret, cui Varus bene cupiebat: deinde non nihil sperans, si impetrarent ludæi potestatem uiuendi suis legibus, fore ut diuiso in Herodis progenie regno, ad ipsum quoq; rediret pars aliqua. Data igitur ludæorū legatis dicendi copia, postulantes non esse ulterius sub regibus, ab accusanda Herodis iniquitate orsi sunt. Regem illū fuisse nomine tenus, alioquin omnibus omnium tyrannorū artibus usum ad subiectæ gentis perniciem, nec his contentū quasdam nouas ex suo cōmentum esse ingenio. Nec opus esse cōmemorari q; multis uitam ademisset, cum lōge deterior fuerit conditio superstitū, quos non modo perpetua truculentia & asperitate teruerit, sed bonis etiam eorū rapaces manus non abstinerit. itaq; uicinas urbes ab exteris habitatas illum ornamentis excoluisse, quo magis in suo regno sitas exhauriret exactionibus: adegisseq; gentē suam ad extremā paupertatem, quam cum primis florentem acceperit, dum nobiles ex causis parum probabilibus damnatos capitis insuper bonis spoliat, aut facta uiuendi gratia, nudat eos possessionibus. deinde cū annua tributa imposita sint. per singulos, seorsum tamen placandam fuisse aueritatem amicorū eius & aulicorum, atq; etiā seruorum qui huiusmodi exigendis præessent, ut hoc pacto iniuriosam uexationem redimerent. Silentio enim prætereundas constuprationes uirginum, & per contumeliam ereptam matronis pudicitiam: quandoquidē hæc patientibus

tibus maximum sit solatium, si quæ paucissimis sciatur suum dedecus. in summa non aliter ipsis præfuisse Herodem, quàm si sæuissimæ bestię in eos commissum fuisset imperiũ. Itaque cum multis olim ea gens oppressa sit cladibus, nullum tamen extare in rerum monumentis exemplum, cum quo conferri possit præsens per Herodem illata calamitas. Quapropter meritò ab eis Archelaum promptis studijs regem consalutatum, quòd ita putarent, fieri non posse, quin quicumque tandem Herodi succederet, moderatius multo tractaret subditos: & in eius gratiam patrem honoratũ luctu publico, libenter gratificaturis & in cæteris ad conciliandam sibi eius beneuolentiam. At illum quasi timeret ne nō uideretur germana parentis sui soboles, sine dilatione declarasse popularibus quid de se sentiendum sit, idque priusquam confirmatus esset in potentia, cum totum negotium etiam tum penderet ex arbitrio Cæsaris: editumque mox subditis futuræ uirtutis ac modestiæ & æquitatis specimen, dum tria millia suę tribus ciuium deo in ipso templo pro uictimis iugulat. An non igitur omnes iustissimo illũ prosequi odio, qui post tam crudele facinus, adhuc seditionis reos se conetur peragere, & ius regni sibi uindictet? Postremo summa postulatorũ hæc fuit, ut mutata reipub. forma posthac sine regibus agerent, & contributi prouinciæ Syriæ, Romanis parerent potestatibus. Sic enim fore perspicuum, utrum seditionibus delectentur, & rerum nouationibus, an obedire sciant præsidibus legitimis. His peroratis à legatis Iudæorum, Nicolaus utriusque patrocinator est, dicens Herodem quidē quoad uixerit nunquam fuisse accusatum, nec esse æquum eos qui si iustam uiuentis accusationē attulissent, castigationem eius sperare poterant, nunc defuncti manes criminibus laceffere. Quæ uero obijciuntur Archelao, ipsorum imputanda esse uiolentiæ contumaciæ: qui cum affectassent res non concessas legibus, & pacatores ferro ac saxis aggressi essent, nunc uitio uerterent eisdem rationibus se esse cohibitos. Versa deinde in accusatores criminatione, aiebat eos libenter agitari seditionibus, quod nesciant parere legibus, esseque gentem omnium peruiacissimam. Hæc Nicolaus.

Cæsar Herodis testamentum confirmat.

Cap. XIII.

CÆSAR uerò his auditis dimisit concilium. Paucis deinde diebus Archelaum non regem declarat, sed dimidia parte ditionis quæ Herodis fuerat ei concessa ethnarcham eum constituit, regnũ quoque pollicitus, quàm primum ille se tali honore dignum redderet. Alterum dimidiũ partitus est in alios duos Herodis filios, Philippũ, & Antipam eum qui cū Archelao de toto regno cõtenderat. Huic trāsamnana regio cecidit cū Galilæa, & cc talenta annua. Batanæa uero cū Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori (ut uocant) domus obtigit Philippo, & centum talenta annui redditus, Archelao uero Iudæa & Idumæa, præterque has Samaria, cui ex auctoritate Cæsaris tributorũ quarta pars remissa est, eo quòd cæteris tumultuantibus soli quieti manserant in officio. in eius ditione comprehendebantur urbes, Stratonis turris, Sebaste, Ioppe, Hierosolyma. nam Gazā, Gadara & Hippon græcanici instituti urbes Cæsar ob id separatas à regni terminis Syriæ cōtribuit. Dc autē talēta quotannis redibāt ē sua ditione ad Archelaum, atque hoc fuit Herodis filiorum patrimonium. Salome autē præ-

ter

ter legatas à fratre urbes Iamniam, Azotum & Phasaelida, argentiq; signati quingenta milia, Cæsar largitus est in Ascalone palatium; percipiebat que ex subiectis sibi locis sexaginta talenta annua, habitans in ditione Archelai. redita sunt etiam cæteris regis cognatis legata, ita ut testamento cauerat. Duæ deinde eius filiae uirgines præter relicta sibi à patre, accipere ex Cæsaris munificentia ducena quinquagena signati argenti millia, & elocatae sunt Pheroræ filijs. imò totum etiam regis legatum mille quingentorum talentorum æstimatione celsit ipsius filijs, paucis aliquot uasis sibi retentis, non tam ob precium charis, quam ob amici memoriam.

De Pseudalexandro.

Cap.

XIII.

XVIII

Is ita ordinatis per Cæsarem, iuuenis quidam Iudæus genere, educatus Sidone apud quendam Romani ciuis libertum, adoptauit semetipsum in Herodis familiam, per occasionem similitudinis, qua referebat Alexandri ab illo extincti effigiem, attestantibus omnium quotquot utrunq; uiderant oculis: atq; hac uia grassari coepit ad regium fastigium. itaq; ascito tribuli quodam fraudis socio, qui totius regiae rerum gnarus, alioquin etiam astutus erat, & natus ad excitandas turbas egregias, illius institutione fingebat se Alexandrum illum Herodis filium, morti subtractum cuiusdam beneficio, cui demandatum sit eius interficiendi negotium. suppositis enim necis ipsorum uicarijs, & se ereptum & fratrem Aristobulum. His nugis inflatus, alijs quoq; non desinebat fucum facere: cum que Cretam appulisset, quotquot Iudæorum uenerunt in eius colloquium, omnibus rem persuasit, & auctus ab eis pecunia, traiecit in Melum insulam: ubi magnam pecuniae uim quaesuit prætextu regiae profapiae. Et iam sperans recepturum se paternum principatum, remuneraturumq; beneficos, Romam properat suis hospitibus deductis. cumq; ad nauigasset Puteolos, ibi quoq; à deceptis Iudæis simul fauore exceptus est, concurrentibus tanq; ad regem qui Herodi uel hospitij iure coniuncti, uel aliquo erant obstricti beneficio. in causa fuit hominum naturarum auida, præsertim conciliante formae similitudine. nam etiam illis qui ualde familiares Alexandro fuerant, persuasum erat hunc ipsum esse, non alium, id' que alijs non dubitabant asseuerare iureiurando interposito. Quod postq; Romam perlatum est, uniuersa Iudæorum illic agentium multitudo profecta est obuiam, tam insperatam salutem ad dei referentes gratiam, & publico applausu propter maternum genus excipientes hominem lectica gestatum per uias. nihil enim ei ad regium cultum deerat, suppeditantibus sumptum hospitibus: affluentemq; certatim multitudine, acclamabatur faustis ominationibus, ut fieri solet in re præter spem incolumi. Id ubi allatum est ad Cæsarem, nolens fidem habere nuncio, q; sciret Herodem non facile potuisse decipi in re tam seria: nonnihil tamen spe motus, Celadum unum è suis libertis familiariter olim uersatum cum adolescentibus illò mittit, iussu ut Alexandrum in conspectum suum adduceret: quod ille fecit, nihilo in dignoscendo alijs sagacior. Non tamen imponi potuit Cæsari, q; non tanta esset similitudo ut etiam prudenter considerantes falleret. Pseudalexander enim & manus habebat duratas opere, & corporis illa gratia carebat, quæ solet bene natis & educatis contingere, q; ipse non uixisset in tantis delicijs. Postq; igitur animaduertit conspirasse in mendas

mendacia præceptorē atq; discipulū, & ex cōposito loquentibus adesse fiduciam, percontabatur quid factū esset simul erepto Aristobulo, aut cur nam ille nō uenisset, unā cum fratre ius tam præclaris natalib. debitū reposceret: Responsum est in Cypro eum mansisse, metu periculorū quibus mare nauigantes expositi sunt: ut si quid ipsis cōtigisset durius nō omīno Mariānes genus intercideret, sed superesset saltē Aristobulus. Hæc illo asseuerante, simul que concinente autore huius fabulæ, Cæsar seducto adolescente: Tibi, inquit, si nō me quoq; coneris fallere, merces erit impunitas quod ad tuam salutē attinet: nunc age dicito quisnam sis, & quis te ad hæc audenda impulerit. neq; enim istius ætatis est tam insidiosa malitia. Ibi ille, cum non posset aliud, totum commentum indicat, quibus modis, & à quo sit cōpositum. Cæsar autē Pseudalexandrū, ut pollicita seruaret, in remigum ordinem allegit, q̄ esset ualido corpore: doctorē uero eius affecit supplicio. cæterum Melijs abunde magna mulcta fuit, quæ in fictitiū Alexandrum frustra impenderant: atq; ita cœptū Pseudalexandri temerarium turpis consecutus est exitus.

Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.

Cap.

XV.

XIX

CAETERVM Archelaus iam ethnarcha in Iudæam reuersus, Ioazaro Boethi filio pontificatum abrogat, in simulato quòd seditiosis consenserit: eamq; dignitatem in Eleazarum illius fratrem collocat. apud Hierichuntē deinde regiam magnifice reficit, aquarum quibus Neara uicus iuuabatur, dimidio deriuato in palmetum recens à se in subiecto campo constitum. nouum etiam uicum conditū à se denominauit Archelaida: & contempto more patrio, Glaphyram Archelai regis filiam, olim Alexandri fratris sui coniugem, & liberorū ex illo susceptorum matrem, duxit: quamuis Iudæi lege uetentur fratrum uxores ducere. Nec Eleazarus diu sacerdotio positus est, subrogato in uiuentis locum Iesu Siæ filio. Decimo autem principatus Archelai anno primates tam Iudæorum quàm Samaritarum non ferentes eius tyrannidem, detulerunt eum ad Cæsarem, maxime cum scirent eum contra ipsius mandatum fecisse, à quo iussus fuerat ex æquo ac bono præesse subditis. Hoc audito Cæsar ira cōmotus accersit procuratorem eius Romæ agentem, & ipsum Archelaum nomine. nec dignatus quicquā scribere, *Valle*, inquit, & quàm primum illum ad nos adducito. qui accelerata nauigatione in Iudæam delatus, reperit eum cum amicis in conuiuiō: indicataq; uoluntate Cæsar, ad profectionem hortatus est. Mox ubi uenit, Cæsar auditis eius accusatoribus & ipsius defensione, misit eum Viennam in exilium, quæ est urbs Galliæ, mulctatū prius omni pecunia. Sed priusquam Romam euocatus est, amicis tale narrauit somnium. Visus est sibi uidere decem spicas maturas, tritico plenas à bubus absumi: experrectusq; non contemnendam uisionem ratus, coniectores diuinos super ea consuluit. quibus dissentientibus cum uariaret interpretatio, Simon uir Essæus præfatus ueniam, ait hanc uisionē Archelao significare mutationē in deterius. boues em̄ significare miseriam, q̄ in perpetuis laboribus degat hoc animal. præterea rerū mutationem. quia terra horum opera uersata nec locum eundem retineat, nec faciem. cæterū decem illas spicas totidem annorum præfinire numerum. eas enim redire annuis uicibus, iamq; instare Archelao dominationis terminum. Sic ille hoc somnium

inters

Interpretatus est: post cuius uisionem quinta die uenit in Iudæam procurator Archelaus, ad euocandū illum missus à Cæsare. Simile quiddam & Glaphyræ eius uxori accidit, Archelai regis filia. hæc ut iam diximus, uirgo nupserat Alexandro Herodis filio, fratri huius Archelai: quo à patre occiso, iterum nupsit Iubæ regi Mauritanie. hoc quoque defuncto uiduam apud patrē agentem in Cappadocia duxit Archelaus, repudiata Mariamne priore coniuge. tanto ardebat amore Glaphyræ. huic degenti cum Archelao tale somnium obuersatum est. Visa sibi est Alexandrū ueniētem complexu excipere præ gaudio. Illum uero expostulantem dicere, Cōfirmasti Glaphyra uulgare illud dictū, non esse fidendū mulieribus, quæ uirgo mihi cōiuncta matrimonio, & communium liberorum parens, oblita nostri amoris capta es secundarū nuptiarum desiderio. ac ne ea quidem contumelia contenta, ausa es cum tertio cubare sponso, turpiter & impudenter ingressa meam familiam, & nupta Archelao, fratrem meum habere maritum sustinens. At ego non obliuiscar ueteris tuæ beneuolentiæ, teque liberabo ab hoc opprobrio, mihiq; te meam uindictabo. hoc somnium cum illa exposuisset apud quasdam familiares sibi mulieres post paucos dies uita functa est. quod ego ideo hic referendum putauī, quod sermo sit mihi de illis regibus: & alioqui res magni exempli uidetur, certissimū immortalis animorum & diuinæ prouidentie argumentum continens. Cui uerò hæc uidentur incredibilia, fruatur opinione sua, & alijs non obstrepat qui talibus excitantur ad uirtutis studia. Cæterum ditione Archelai contributa Syria, missus est illō à Cæsare uir consularis Quirinius, qui censum ageret per Syriam, & ipsius Archelai domum uenderet.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDÆICARVM .

LIBER XVIII.

Quirinius ad censendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudæam uenit Coponius: & quomodo Iudas Galileus res nouas molitus est. Cap. I.

INTEREA Quirinius senator Romanus per omnes honorum gradus ad consulatum usque prouectus, & in primis clarus, à Cæsare mittitur in Syriam ut iura populis redderet: facultatesque censeret omnium: & cum eo uenit Coponius, præfectus turmae equitum, penes quem esset totius Iudæe rerum administratio. Quin & ipse Quirinius in Iudæam uenit iam attributam puincię Syriæ, ut percēseret facultates eius regionis ciuium, & Archelai pecunias in potestatem suam redigeret. Illi uerò tametsi primū ægre ferrent mentionem descriptionis, non sunt tamen reluctati pertinaciter, parendo auctoritati pontificis Ioazari, qui Boethi fuit filius. atque ita illius suasu sine controuersia census peractus est. Exiit tamen post quidam Iudas Gaulanites, ortus ex oppido Gamala, qui adiuncto sibi Phariseo Sadduco, sollicitabat ad defectionem populos, censum nihil aliud quam

quàm manifestam seruitutis professionē esse dictitans, & uniuerſam gentem ad tuendā libertatē adhortans. Fore enim ut re bene gesta fortunis ſuis fruatur feliciter, & confirmati in earum poſſeſſione laudem quoq; ſibi parent fortitudinis: nec ſperandū auxilium cœleſtis numinis, niſi ipſi quoq; rebus ſuis conſulant. Accipiebantur hæc pronis uulgi auribus, ita ut accenderētur ad audendum aliquid, atq; ita dici uix poteſt quantū hi uiri totam gentem conturbauerint, dum omnia miſcent cædibus & latrocinijs, promiſcuis que nullo amicorū aut inimicorū reſpectu prædationibus, & inſignium uirorum cædibus: prætextu quidē propugnandæ libertatis publicæ, ſed re uera priuatorū lucrorū ſtudio. Itaq; conſcientibus ſe mutuo ciuib; & fuſioſiſſima contentione certantibus, ne externus quidem hoſtis ceſſabat interim. ac ne extrema quidē fames fortē ſuperueniens potuit eos cōpeſcere, quo minus ſæuirent expugnandis oppidis, & fundendo ciuili ſanguine, donec poſtremo malum eō progreſſum eſt, ut hoſtilis flamma dei templū inuaderet. Adeo periculoſum eſt patrios ritus labefactare & conuellere. Siquidē ludas & Saddocus omniū harū calamitatum autores fuere, dum ſuper tres priſtinas ſectas nouā quartā inducunt, & nouitatū cupidos affatim ad ſe contrahunt: id quod non in præſens tantum turbauit rempublicam, ſed futurarum etiam cladum fuit ſeminarium. Quamobrem conueniens uidetur paucis de eorum placitis diſſerere, propter quæ tot mala gentem noſtram inundauerunt.

Quæ & quot ſectæ fuerint apud Iudeos.

Cap.

II.

II

IYDAEI patriæ ſapientiæ ſtudioſi iam inde à multis retro ſeculis in tres ſectas erant diuiſi, Eſſenorū, Sadducæorum, & eam quæ Phariſæorum uocata eſt. De his licet nonnihil in ſecundo Iudaici belli uolumine à nobis dictū ſit, tamen nunc quoq; paucis dicere non ab re fuerit. Ergo Phariſæorum uictus ſimplex eſt, nullis mollitus delicijs: & quicquid his ratio dictauit, id ſequuntur pertinaciter. maiores natu uenerantur, nec audent eis reſponſare monentibus aut obloqui. Fato quæcunq; geruntur tribuunt, nec tamen homini uoluntatis aſſenſum adimunt, hoc temperamento deū uti dicentes, ut cū omnia fiant ex ipſius cōſilio, in homine tamen ſit uoluntas accedendi ad uirtutem aut uitium. Animas credunt eſſe immortales, & ſub terris earum iudicia fieri: tum præmia quoq; contin gere ex uirtutis aut malitiæ merito: & has perpetuis damnari carceribus, illis facilem eſſe ad uitam reditū. per hæc placita magnam ſibi autoritatē parauerunt apud populū. & quicquid ad ſolennes precationes ac cultum diuinum attinet, iuxta horum interpretationem ac præſcriptum ſolet fieri. Tantum habent à ciuitatibus ſapientiæ, temperantiæ, & uitæ honeſtioris teſtimonium. At Sadducæorum opinio cum corpore extinguit ſimul & animas: nec quicquam præter legem ſeruandam exiſtimant, nam de ſapientia cum præceptoribus diſceptare ad uirtutem reputant. huius ſectæ pauci ſunt, ſed ſerè dignitate præcipui. ex horum tamen ſententia uix quicquam agitur. nam quoties magiſtratus licet inuiti ſuſcipiunt, Phariſæorum decretis aſſentiunt, ni facerent non ferendū à plebeiſis multitudi. Eſſenorum uero placitum uniuerſitatis regimen ciſtra exceptionem deo aſſerit, immortalitatē animis: nec aliud quicquam æque ac iuſtitiam omni contentione expetendū exiſtimat, ad templum autē donaria

ria mittentes sacra ibi non faciunt, q̄ sanctioribus utantur ceremoniis: quae propter exclusi à cōmuni fano seorsum sacrificant, moribus alioqui sunt probatissimis, agris colendis in totū dediti. Miranda etiā est eorū iustitia, quā omnes Græcos & Barbaros longe superant, multis iam seculis triti in eis continuis studiis. Facultates in cōmune possident, nec aliquis diues magis utitur suis bonis, q̄ quiuis nihil possidens. Atq̄ hoc instituto uiuūt uiroꝝ supra quatuor millia, nec uxores habentiū, nec seruos, q̄ alterū ad iniuriam communis naturæ pertinere censeant, alterum tranquillitati uitæ parum cōmodum, quare per se ipsi uiuentes inuicem sibi ministrant. Quæstores creant uiros probos ex sacerdotum numero, qui ex agrorum redditibus & frugum prouentibus eis conficiant. In summa eandem ferè uiuendi rationem sequuntur, quam hi qui apud Dacos Plisti nominantur. Quartę autē studium sapientiæ sectantiū uia primus autor fuit Iudas Gallilæus. hi cætera cum Parisæis consentiunt, nisi q̄ constantissimo libertatis amore flagrant, credentes solū deū dominum habendum ac principem, facilius uel exquisitissima pœnarum genera laturi unā cum cognatis suis ac charissimis, quā mortalem aliquem appellaturi dominum. quod quia multis sæpe spectatum scio, plures de hoc nō libet dicere. non enim uereor ne fidem nō inueniant mea uerba, imò illud potius, ne tam insignem patientiam & doloris contemptum parum assequatur. quæ quidem animositas plurimum in gente nostra creuit accensa acerbissimis Gessij Flori iniuriis, quibus postremo effectum ut deficerent à Rom. pop. Et de Iudæorum sectis hæc suffecerint.

Urbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæsaris conditæ.

Cap. III.

QUIRINIVS autem uenditis & cōfiscatis Archelai facultatibus, peracto'que censu, qui incidit in annum trigessimūseptimū, post uictum à Cæsare in Actiaca pugna Antonium, cum mota esset contra Ioazarum pontificem plebis seditio, priuauit eum hac dignitate, & Ananum Sethi filium substituit. Herodes uero & Philippus suæ quisque tetrarchiæ res ordinauit & composuit: quorum Herodes Sephori cincta moenibus, fecit eam totius Galilææ caput & defensaculum. aliud deinde oppidum quod tunc Betaramphtha dicebatur, communitum nomine mutato Iuliana ab uxore Imperatoris appellauit. Philippus quoque Paneada sitam ad Iordanis fontes instruxit ædificijs, indito Cæsareæ nomine. Vico etiam Bethsaidæ in ripa lacus Genesarethini urbis speciem addidit, frequentato incolis & aucto opibus, quem Iuliæ Cæsaris filiæ cognominem esse uoluit. Cæterum Coponio, quem cum Quirinio missum diximus, Iudæā administrāte huiusmodi quidam accidit. In festo azymorum quod Pascha uocamus mos est sacerdotibus post mediam noctem aperire templi ianuas. tunc igitur quāprimum aperte sunt, Samaritani quidam clam ingressi Hierosolyma, sparserunt ossa humana per porticus & per totum templum: quo factum est ut posthac sacerdotes solito diligentiores custodias agerent. Paulo post Coponius Romam reuertitur, successore accepto M. Ambiuio: cuius tempore Salome Herodis regis soror uita decedens Iuliæ Iamniæ cum sua toparchia reliquit, & sitam in campo Phasaelidem, Archelaidem'que plurimis palmetis consitam, quorum fructus est præstantissimus. Huic successit Annius Rufus, quo præside Ioseph.

S

Cæsar

Cæsar fato functus est, qui secundus fuit Romanorum Imperator, præfuitque reipublicæ annos quinquagintaseptem, sex mēribus amplius & diebus duobus: in quo numero quatuordecim sunt anni, quibus Antonius ei fuit imperij socius & particeps. Vixit autem annos septuagintaseptem. Ei Tiberius Nero priuignus successit, Iulix filius, Romanorū Imperator tertius: à quo quintus Iudæorū præses missus est in Annij Rufi locum Valerius Gratus. Hic adempto Anano sacerdotio Ismaelem Fabi filium iussit esse pontificem: quo paulo post deiecto, in Eleazarū Anani pontificis filiū eum honorem transtulit. Elapso deinde anno & hunc redegit in ordinem, & Simoni Camithi filio pontificatum tribuit. hic quoque anno in hac dignitate exacto, iussus est eam cedere Iosepho qui cognominabatur Caiaphas. His ita gestis, Gratus Romā repetit, in Iudæa exactis annis undecim: cui deinde Pontius Pilatus successor missus est. Herodes porro tetrarcha receptus in amicitiam. Tiberij, de ipsius nomine urbem à se conditam uocauit Tiberiada, electo ad hoc optimo agro Galilææ in ora lacus Genesarethici: unde non longe apud Emmauntē uicini sunt aquæ calidæ. hæc partim à conueniis, partim à Galilæis habitata est: quorum nonnulli eò migrare coacti sunt, quidam etiam è nobilitate sedes illic sibi optauerunt. quoque maior esset frequentia, recepti sunt ad incolendum etiam tenuissimi quique undecunque confluentes, & in his aliquot quos non satis constabat esse liberos. hos magnis immunitatibus ac beneficijs prosecutus astrinxit ad habitandum, alij domos, alij agros largitus: quo minus horrent ædificatam præter ritum patrium in solo multis sepulcris referto: cum iuxta nostras leges ad septem dies impurus habeatur qui in talibus locis habitet. Eodem tempore Phraates Parthorū rex per insidias sublatus est à Phraatace filio, huiusmodi de causa. Phraates habens legitimos liberos, ancillā Italicæ generis Thermusam nomine, inter cætera dona à Cæsare missam, primū in concubinarum numero habuit. procedente deinde tempore obstupescens præcellenti mulieris forma, suscepto iam ex ea Phraatace filio, legitimo thoro eam sibi coniunxit. Quæ cum quicquid uellet regi persuaderet, cogitans filio suo Parthorum regnum astruere, intellexit nihil se effecturam, nisi ablegaretur legitimi Phraatis filij. Persuasit igitur marito ut Romam eos obsides mitteret: quod illis sine cunctatione faciendū fuit, patre uolūtati Thermusæ tam obnoxio. Interea Phraataces solus domi ad regnum educabatur: qui tædiosum ratus expectare dum à patre decedente principatum acciperet, cum matre contra eum conspirauit, cum qua creditus est etiam stupri habere consuetudinem. Ergo parricidio simul & incesto exosus popularibus, prius quàm confirmaret suas opes per tumultum pulsus interiit. Tum uerò nobilissimi Parthorum animaduertentes non posse sine rege consistere ipsorum rempublicam, nec tamen uolentes eligere alienum ab Arsacidarū sanguine, putantesque satis esse semel uiolatā regiam maiestatem Italicæ mulieris libidinibus, Herodem per legatos acciuerūt. Is erat quidē regij generis, sed inuisus multitudini propter nimiam crudelitatem, quod intractabilis esset, & ad iram pronissimus. hunc coniurati aliquot interfecerunt, ut quidā tradunt, in conuiuio. solent enim perpetuo gestare gladios. Vt uerò à pluribus fertur, in uenatione occisus est. Legatione deinde missa Romā, petierunt regē unum

ex obsidibus, praelatusque est Vonones cæteris fratribus. Videbatur enim casus pax eius fortunæ, quam ei duo maxima in terris offerebant imperia, externum simul & domesticum. Sed breui poenitentia subiit barbaros, natura mutabiles, & indignitatum impatientissimos, dedignabantur enim facere imperata mancipij, sic uocantes obsidem, & hac appellatiōe exaggerantes ignominiam. non enim belli iure sibi regem impositum, sed quod turpius sit, per pacis contumeliam. moxque uocant Artabanum in Media regnantem, Arsacidam genere. ille paruiter libenter, & præsto fuit cum exercitu. cui cum occurrisset Vonones, primum manente etiam tum in officio uulgo Parthorum, prælio uictus Artabanus retro in Mediam repulsus est. Sed paulo post instauratus copijs Vononem ausum configere uicit egregie, ita ut cum paucis equitibus in Seleuciam confugeret. Artabanus autem magna cæde grassatus in profligatos barbaros, & clade artonitos, in Ctesiphontem se recepit cum uictoricibus copijs. Ille igitur hoc modo regnum adeptus est. Vonones autem refugit in Armeniam, & à principio quidam affectauit eius regionis dominium, missis Romam legatis super hoc negotio. Ut uero repulsam passus est à Tiberio, pertæso ignauiam hominis, & moto Parthi cōminationibus bellum iam intentatis: destitutus omni spe regnandi, quod potentiores Armeniorum Niphate accolentes sequerentur factionem Artabani: Silano Syriæ præsidi se dedit. is respectu educatiōis quæ illi Romæ contigerat hominem apud se asseruauit in Syria. Armenis autem Orodem unum è suis filijs Artabanus regem imposuit. Per idem tempus cum Antiochus quoque Comagenæ rex fato cōcessisset, cōtentio nata est inter plebeios & nobiles, his regnum in prouinciæ formam redigi postulantibus, plebe cōtrā cupiente sub rege ut antequam uiuere: quapropter Germanicus ex s. c. ad res orientis componendas missus est, fortuna occasionem quærente illius exitio. post redactam enim in meliorem statum Syriam, Pisonis opera ueneno sublatus est, sicut dicetur aliàs.

Iudeorum contra Pontium Pilatum seditio.

Cap. IIII.

PAETERVM Pilatus Iudææ præses à Cæsarea Hierosolyma traducto in hyberna milite, signa cum effigie Cæsaris in urbem intulit ad legis nostræ contumeliā, qua cautum est ne habeamus huiusmodi effigies. & ideo qui ante hunc fuere præsides, cum signis aliter insignitis solebāt urbem ingredi. primus Pilatus ignaris omnibus noctu illatas effigies Hierosolymis statuit. quod ubi cognitum est ciuibus, magno agmine petierūt Cæsaream, ubi per multos dies supplices orauerūt præsidem, ut trāferret illas imagines aliō. Pilato uero pernegante se facturum quod coniunctum esset cum iniuria Cæsaris, cum Iudæi precari non desinerent, sexto post die iussis clam in armis esse militibus, sedit pro tribunali in stadio, captata loci opportunitate, quod aptissimus esset insidijs. ibi cōpellatus iterum de eodem negotio, signum dat militibus. ut eos circumueniant, mortem minitans, nisi quod primum quiescerent, & suam quisque domum discederent, at illi procidentes humi, & exertos præbentes iugulos, manifeste præ se ferebant, uita sibi chariorē esse obseruationem legis patriæ. Tum Pilatus admiratus tam cōstans legum studiū, continuo reportauit eas imagines Cæsaream à Hierosolymis. deinde aquæ ductum struere aggressus est ex sacro ærario, inducturus aquas Hierosolyma à ducetesimo stadio. id egerrime tulit populus, & cōgregati per coetus numerosos usque ad multa hominum millia, uociferatiōib.

Ioseph.

S 2

conas

conabantur eum deterrere à proposito . nonnulli uero ita ut sit apud incondi-
tam multitudinem, etiam conuictis laceſſebant præſidem. at ille milites ſub po-
pulari habitu clam armatos ſuſtibus iuſſit reliquam multitudinē corona cin-
gere: & quamprimū uulguſ cœpit iacere conuicta, dedit illis ſignum ex cōpo-
ſito. illi ſuprà quàm mandatū erat uſi ſunt ſuſtibus, tumultuatores & quietos
cædentes nullo diſcrimine. Ibi tam inclementer accepti inermes ab inſtructis,
pars occiſi ſunt, pars diſceſſerunt ſaucij: atq; hoc modo compreſſa eſt ſeditio.

- VI Eodem tempore fuit Ieſus, uir ſapiens, ſi tamen uirum eum fas eſt dicere.
Erat enim mirabiliū operum patrator, & doctor eorū qui libenter uera ſuſci-
piunt: plurimoſq; tam de Iudæis quàm de gentibus ſectatores habuit. Chri-
ſtus hic erat: quem accuſatum à noſtræ gentis principibus, Pilatus cum addi-
xiſſet cruci, nihilominus nō deſtiterunt eum diligere qui ab initio cæperant.
Apparuit enim eis tertia die uiuus, ita ut diuinitus de eo uates hoc & alia mul-
ta miranda prædixerunt: & uſq; in hodiernum Chriſtianorum genus ab hoc
VII denominatum non deficit. Circa eadem tempora etiam aliud Iudæos tur-
bauit incōmodum, & Romæ in ſacris Iſidis ſumma turpitudine deprehēſa eſt.
Dicam igitur prius de Iſiacorum nefando ſcelere, ac tum demum res Iudæo-
rum prolequar. Erat Romæ Paulina, mulier non minus probitate morum q̃
natalium claritate illuſtris, adhæc opulenta & formoſa, ut quæ eſſet in ipſo
ætatis flore, ſed in primis ornata pudicitia. Nupta autem erat Saturnino, uiro
tali coniuge digniſſimo. huius amore captus eſt Decius Mundus iuuenis nō
obſcurus in equeſtri ordine: & quia maior erat ſcœmina, q̃ quæ poſſet cor-
rumpi muneribus, eo magis accendebatur amantiſ infania, ita ut offerret ei p
unica nocte ducenta drachmarum millia. ac ne ſic quidem ualens eam flecte-
re, non ferens amoris impotentiam, decreuit morbum ſimul & uitam finire
inedia. hoc eiſ propoſitū non ſeſellit Iden libertam Mundi paternam, uarijs
inſtructam ſed non probatiſ artibus, quæ indigne ferens obſtinationem iue-
niſ, blanda oratione conuentum animare conata eſt, ſpem ei faciens effectur-
ram ſe ut potiatur Paulinæ complexibus. Cumq; ille preceſ eiſ libenter acci-
peret, ait ſibi opus eſt tantum drachmarum millibus ad expugnandam mulie-
riſ pudicitiam. Ita refocillato iuene, & accepta quantam petierat pecunia,
nouam doli uiam ingreſſa eſt, uidens Paulinam non capi pecunijs. Sciēs por-
rò eam uehementer addictam Iſidis cultui, tale quiddam cōminiſcitur. Con-
uentiſ aliquot ex eiſ ſacerdotibus, accepta fide ſilentij, & quod efficaciſſi-
mum eſt oſtentato præmio, in præſens uiginti quinque millibus, & alteriſ toti-
dem poſt nauatam operam, indicat eiſ amorem iuueniſ, rogans ut omnibuſ
modiſ adniterentur eum reddere uoti compotem. Illi auri cupidine tacti, be-
nigne ſunt polliciti, quorum natu maximus propere ſe ad Paulinam contu-
lit, & admiſſuſ impetratoq; abſq; arbitriſ colloquio, uenire ſe ait miſſum ab
Anubide captū ipſiuſ forma, & iubente ut ad ſe ueniat. Illa libenti animo ac-
cepit nunciuſ, moxq; iactabat ſe apud familiariter notas muliereſ, q̃ dignata
ſit amore Anubidiſ: marito quoq; indicat, condictam ſibi cœnam & cubile
Anubidiſ. id eo faciliuſ cōceſſum eſt, q̃ cognita & probata eſſet uiro pudici-
tia coniugiſ. itaque in templuſ proficiſcitur, & poſt cœnam inſtante ſomni
tempore incluſa per ſacerdotem, tenebriſ conciliantibuſ in latentē ibi Mun-
dum

dum incidit: totamque eam noctem obsecuta est iuueni, deo se gratificari existimans. Eo deinde abeunte priusquam sacerdotes doli conscii surgerent, Paulina mane ad maritum reuersa congressum cum Anubide predicat, & idem apud amicas quoque magnificis uerbis exaggerat. Illis nec credere libebat rei naturam considerantibus, non mirari tamen non poterant ob insignem mulieris pudicitiam. Die deinde post rem patratam tertia Mundus adamatae forte fortuna obuius, o factum bene Paulina, inquit, quod & ducenta illa millia mihi seruasti, quae posuisti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meae uoluntati gessisti. Nihil enim mea refert quod Mundum contempsisti, quando quidem praetextu Anubidis optata uoluptate expletus sum, atque his dictis abiit. At mulier tum primum deprehenso flagitio, uestem sibi lacerat, & re tota ad maritum delata, obsecrat ne tam insigne ludibrium impunitum sinat. maritus porro Imperatori totum significat. Tiberius postquam accuratissima inquisitione didicit omnia, sacrificos illos impostores in crucem egit, unaque idem inuentricem huius sceleris, cuius praecipua opera fuit in corrumpenda pudicitia mulieris: dirutoque templo statuam Isis in Tyberim, Mundum autem mitiore poena exilii castigasse contentus est, crimen eius in Cupidinis impotentiam referens. Et Isiacorum quidem facinus huiusmodi extitit. Nunc quod promissi reddetur, de Iudaeorum per id tempus Romae degentium aduersitatibus.

Quid Iudaeis Romae degentibus acciderit, et de Pilato.

Cap. V.

IRAT quidam Iudaeus, qui ne legibus poenas daret, metu solum uerterat, uir modis omnibus pessimus. Is tum Romae agens gerebat se pro Mosaicae legis interprete, ascitis in societatem tribus alijs per omnia sui similibus. his cum se in disciplinam dedisset Fulvia mulier nobilis, amplexa legem Iudaicam, persuaserunt ei ut purpuram & aurum in Hierosolymitanum templum mitteret: quae accepta in proprios usus uertunt, quod iam ante destinauerant. Id postquam Tiberius ex amico suo Saturnino ipsius Fulviae marito de iniuria coniugi facta questo cognouit, iussit uersos Iudaeos ex urbe pelli. Ex quibus Consules delectu habito, quatuor milia militum miserunt in Sardiniam: plurimos etiam qui patria religione detrectabant militiam, affecerunt poenis grauissimis. Ita propter quatuor sceleratos omnes Iudaei coacti sunt urbe cedere. Interea ne Samaritani quidem tumultu caruere. Concitauit enim eos impostor quidam pro nihilo ducens mendacium, & omnia comminiscens ad plebis gratiam, iubens ut conuenirent in montem Garizim apud eam gentem sanctissimum, asseuerans se illic eis ostensurum sacra uasa refossa, quae ibi Moyses deposuerit. Illi creduli sumptis armis Tirathabam uicum insederunt, expectantes ibi confluentes caeteros, ut magno agmine montem ascenderent. Sed Pilatus prior clium montis occupat equitibus suis & peditibus, qui praelio congressi cum Samaritis apud uicum collectis, alios fuderunt, alios in fugam compulerunt: multos etiam uiuos captos abduxerunt, quorum praecipuos & potentiores Pilatus multauit capite. Tum primates adeunt Vitellium uirum consularem, & Syriae praesidem, Pilatumque caedis accusant, negantes defectionem fuisse a Romanis illum concursum in Tirathaba, sed refugium contra Pilati uolentiam.

Ioseph.

S 3

At

At Vitellius Marcello amico ad procurationem Iudææ misso, Pilatum iussit Romam proficisci, responsum apud Cæsarem ad obiecta per Iudæos crimina. Ita ille decem annis exactis in sua prouincia, quum necesse haberet parere Vitellio, ad urbem iter suscepit: quò prius quàm perueniret, uita excessit Tiberius.

Vitellij aduentus Hierosolyma, & quomodo à Tiberio mandata accepit, ut impetratis ab Artabano obsidibus bellum contra Arctam susciperet. Cap. VI.

VIII

ITELLIUS autem in Iudæam profectus peruenit Hierosolyma, in ipsa festiuitate quam Pascha dicimus: ubi exceptus honorificentissime, remisit ciuibus totum uectigal fructuum uenalium, & stolam cum ornatu pontificio permisit in templo asseruari à sacerdotibus, quemadmodum & olim hoc ius habuerant. Sed eo tempore deponebatur in Antonia, ob hanc causam. Hyrcanus pontifex eius nominis primus extructa prope templum turri, degebat in ea maiorem temporis partem: & quoniam hanc stolam habebat in sua custodia, qua nemo præter illum utebatur, recepturus priuatum habitum, eo loci illam deponebat. Idem mos fuit etiam successoribus ipsorum posteris. Herodes autem regnū adeptus, turrim hanc opportuno loco sitam magno sumptu exædificatam denominauit ab amico Antonio, & stolam, ita ut ibi reperta est, detinuit, ratus eo magis obnoxium se habiturum populum. Idem fecit Archelaus filius eius, & successor, cuius regno in prouinciam mutato, Romani simul & pontificiæ stolæ possessionem nacti sunt, in cella ad hoc ipsum structa repositæ, & obsignatæ sigillo pontificum atq; custodum sacri ærarij, præfecto castelli accendente ibi lucernam quotidie. Hanc septimo ante festum die præfectus exhibebat pontifici: qua purificata indutus sacrorum tempore, sequenti die rursum eam reponebat in cellam ubi antea condita fuerat. Id fiebat singulis annis ter ieiunij tempore. Vitellius autem in nostrorum sacerdotum potestatem eam stolam tradidit, iubens securum esse præfectum quo nam illa reponatur, aut quando proferatur in usum pontificum. Hoc gratificatus genti, & in locum Iosephi Caiaphæ pontificis subrogato Ionatha Anani pontificis filio, iter fecit uersus Antiochiam. Eodem tempore à Tiberio literas accepit, mandate ut cum Artabano foedus & amicitiam faceret. Verebatur enim ne occupata Armenia, maiora damna inferret imperio. Quam amicitiam ita demum ratam fore, si ille obsides traderet, maxime si regium filium. His ad Vitellium scriptis, simul Hiberorum & Alanorum reges magnis præmijs sollicitauit ad inferendum quamprimùm bellum Artabano. Et Hiberi ipsi quidem quieuerunt, sed Alanis transitum dederunt per suam regionem, & patefactis portis Caspijs immiserunt eos in regnum Artabani. Quo facto & Armeniam denuo Parthi amiserunt, & peruadente totam eorum ditionem bello, nobilissimi quique eius gentis ceciderunt unà cum regis filio & multis popularium millibus, regio que tota hac incursione uastata est. Vitellius etiam pecunia corruptis aliquot amicis & cognatis regijs ipsum Artabanum conabatur occidere. Ille intellecta fraude, nec inueniens remedium, quòd ab optimatibus immineret periculum, habens que suspectos & eos qui in fide manebant, quasi beneuolentiam fingerent prima quaque occasione transituri in partes aduersas, fu-

ga se ad satrapias superiores seruauit incolumem. Vbi ex Dahis ac Sacis contracto magno exercitu, & debellatis inimicis, restitutus est in imperium. His auditis Tiberius petijt amicitiam Artabani, & assentiente illo, conueniunt ad Euphratem rex & Vitellius: ubi in medio pontis sibi occurrerunt, cum suo quisque satellitio. Postquam autem de foedere conuenit, Herodes tetrarcha utrumque excepit conuiuio, tabernaculo magno sumptu erecto in medio fluminis, nec multo post Artabanus misit Tiberio filium Darium obfidem cum multis muneribus, inter quæ etiam uirum statura cubitorum quinque, genere ludæum, Eleazarum nomine: qui propter uastitatem gigas cognominatus est. Post hæc Vitellius Antiochiam redijt, Artabanus in Babyloniam. Tum Herodes uolens primus nunciare Cæsari de impetratis obsidibus, omnibus diligenter perscriptis misit ad eum tabellarios, nihil amplius relinquens significandum per consularem præsidem. quare superuenientibus Vitellij literis, Cæsar rescripsit, omnia sibi iam antè esse cognita ex Herodis nuncijs. Quo ille grauiter offensus, & factum in deteriore partem accipiens, iram cælabat in pectore, donec ad Caium peruenit rerum regimen.

Tunc etiam Philippus Herodis frater diem suum obiit, anno Tiberij principatus uigesimo, quum ipse præfuisset trigintaseptem annis Trachonitidi & Gaulanitidi, ac Batanææ, uir perpetuo modestus, & amator quietis ac otij. Degebat enim semper in sua ditione. Quoties domo progrediretur, iter faciebat cum paucis selectis comitibus, subsequente sella in qua sedens solitus est iura reddere: & si quis ex occurso opem eius inuocaret, sine dilatione mox ibi sella posita residens causam cognoscebat, aut fontem damnaturus, aut absoluiturus innoxium. Obijt autem Iuliade, & illatus in monumentum quod iam antè sibi construxerat, magnifice ac sumptuose funeratus est. Et quia sine liberis decesserat, ditionem eius Tiberius prouinciæ Syriæ attribuit, ita tamen ut tributa in ea tetrarchia collecta, seruarentur intra ipsius regionis terminos.

Herodis bellum quo ab Aretâ superatus est.

Cap. VII.

INTEREA Herodem inter & Aretâ regem Petre bellū tali de causa exoritur. Herodes tetrarcha uxore habebat Aretæ filiam, cum qua iam multo tempore conuixerat. Romam deinde iter faciens diuertit ad Herodem fratrem, sed genitrice natum alia, Simonis pontificis filia. Huius uxoris Herodiadis amore captus, quæ erat Aristobuli communis fratris filia, & Agrippæ maioris soror, ausus est de impetrando eius coniugio mentionē facere. Qua assentiente, conuenit inter eos ut quàm primum ille Roma reuerteretur in patriam, mulier migraret in eius domicilium. Intercessit autem & hoc pactum, ut Aretæ filiam eijciat. Post hæc Romam nauigat. Vbi postquā expediuit negotia propter quæ uenerat, domum reuersum uxor, comperto quid pactus sit cum Herodiade, dissimulanter rogat ut se mittat Machæruntem, castrū situm in confinjs regionis Aretæ subditæ, quantum poterat cælans suum propositum. Morem gessit Herodes mulieri, putans eam nihil sensisse. Illa quæ iam antè curauerat apud Machæruntem, patri suo tunc obnoxiam, ad iter omnia parari, à præfecto eius excepta, deducenibus Arabibus, magna celebritate peruenit in ædes patris:

eiꝰ indicauit Herodis animum. Vnde simultate nata sequuta est de Gamali-
 tici agri finibus contentio : & contractis utrinque copijs bellum per legatos
 gestum est, commissio que prælio Herodis exercitus internecione perijt, pro-
 ditus à quibusdam exulibus, qui pulsi è tetrarchia Philippi, tunc merebant
 Herodis stipendia. Hæc Herodes per literas Tiberio significat. Ille uerò indi-
 gne ferens Aretæ audaciam, scribit Vitellio ut ei bellum inferat, & aut uiuum
 captum abducat, aut occisi caput ad se mittat. Atque hæc fuerunt mandata Ti-
 x berij. Apud Iudæos autem fuit opinio, iusta ultione numinis deletum
 Herodis exercitum, propter Ioannem qui Baptista cognominatus est. Hunc
 enim tetrarcha necauit uirum optimum, Iudæos excitantem ad uirtutum stu-
 dia, & in primis pietatis ac iustitiæ, simul que ad baptismi lauacrum: quod ita
 demum deo gratum aiebat fore, si non ab uno tantum altero ue peccato ab-
 stineant, sed animis per iustitiam prius mundatis, addant & puritatem cor-
 poris. Quum que magni concursus ad eum fierent, plebe talis doctrinæ aui-
 da, Herodes ueritus ne tanta hominis autoritas defectionem aliquam para-
 ret, quod uiderentur nihil non facturi ex eius consilio, iudicauit satius esse
 prius quam noui aliquid exoriretur illum tollere, quam rebus turbatis seram
 poenitentiam agere. itaque uinctum missum in Machæruntem supra dictam,
 illic occidi imperat. quod factum sequuta est Iudæorum existimatio, ab irato
 xi deo perditum esse Herodis exercitum. Vitellius autem ad bellum para-
 tus Arabicum, assumptis duabus legionibus, & leuis armaturæ, atque equi-
 tum auxilijs missis à socijs regibus properans uersus Petram peruenit Ptole-
 maidem. Quumꝰ uellet per Iudæam exercitum ducere, occurrerunt eius re-
 gionis principes, deprecantes transitum. Neque enim patrios ritus permit-
 tere, ut inferantur ullæ imagines, quales Romana signa habebant pleraque.
 Quorum precibus flexus mutauit sententiam de itinere proposito: missosꝰ
 per magnum campum exercitu, ipse cum Herode tetrarcha & amicis ascen-
 dit Hierosolyma, sacrificaturus deo in festiuitate quæ tum instabat publica.
 Quò postquam uentum est, honore summo exceptus à populo, hæsit ibi tri-
 duo: & interim à Ionatha in fratrem eius Theophilum pontificatum transu-
 lit. Quarta autem die literis acceptis de obitu Tiberij, populum sacramento
 adegit in fidem Caij noui principis: reuocatas que ex itinere copias in hiber-
 na dimisit, omisso bello propter delatum in alium Imperium. Ferunt Aretam
 accepto expeditionis Vitellij nuncio collegisse ex augurijs, impossibile esse
 ad Petram peruenire illum exercitum. Vnum enim è ducibus prius moritus-
 rum, uel qui bellum paret, uel cuius iussu paretur, uel eum contra quem mos-
 uendum sit. Vitellius Antiochiam repetijt. Agrippa autem Aristobuli fi-
 lius ante unum annum Romam uenerat, ut propter negotia quædam conue-
 niret Cæsarem. Sed prius quam de hoc dicam, explicabo Herodis proge-
 niem, uel quòd ad præsentem narrationem id pertineat: uel quo magis ap-
 pareat, quantum ualeat diuina providentia, quandoquidem absque pietate
 nihil prodest nec numerosa soboles, nec ulla humana potentia, ut licet uide-
 re in Herode, cuius intra centum annos tam copiosa proles, exceptis paucis
 perijt: quod sanè exemplo potest esse hominibus ad retundendam insolentia-
 m: simul que in primis uidetur memorabile, quomodo Agrippa ex priuata for-

fortuna, præter omnium quibus notus erat opinionem, ad tantam potentiam peruectus sit. Et quamuis iam antè de ea re facta sit mentio, dicemus tamen hic quoque diligentius. Herodi magno ex Mariamne Hyrcani filia natæ sunt duæ filiæ. harum altera Salampso nomine nupsit Phasaelo regis ex fratre Phasaelo nepoti, idè ex ipsius patris autoritate: altera uero dicta Cypros Antipatro, & ipsi nepoti Herodis ex sorore Salome. Phasaelus è Salampsonè genuit quinque liberos, Antipatrum, Herodem, Alexandrum, & filias Alexandram ac Cypron, quæ nupsit Agrippæ Aristobuli filio. Alexandram uero duxit Timius Cyprius uir nobilis, in quo matrimonio absque liberis defuncta est. Cypros Agrippæ duos filios peperit, tres filias, Bernicen, Mariamnen, Drusillam. filij uerò Agrippæ & Drusus dicti sunt: quorum Drusus ante pubertatis annos obiit. Cum horum patre etiam reliqui germani educabantur apud auum, Herodes & Aristobulus, simulq; Bernice: hi nepotes Herodis magni ex filio, Bernice uerò neptis è Salome sorore & Costobaro nata est. Orbat enim erant infantes adhuc patre Aristobulo, quem unà cum Alexandro ab Herode occisum diximus. Postquam autem per ætatem maturuerunt, Herodes hic Agrippæ frater duxit Mariamnen filiam Olympiadis Herodis regis filie, prognatam ex Iosepho qui regis frater fuerat: & ex ea suscepit Aristobulum. Tertio fratri Agrippæ Aristobulo nupsit Iotape Sampsigerami Emesensium regis filia, ex quibus nata est filia furda, & ipsa Iotape nomine. & hi quidam ex tribus fratribus sunt progeniti. Herodias uero soror eorum nupsit Herodi magni Herodis filio, quem susceperat è Mariamne filia Simonis pontificis, ex quibus prognata est Salome: postquam natam Herodias in contemptum legis patrie denuo nupsit Herodi mariti germano eodem patre genito, relicto priore adhuc superstite. Is fuit Galilæorum tetrarcha. Salome autem filia Philippo nupsit Herodis filio tetrarchiam habenti Trachonitidis. Quo sine liberis defuncto Aristobulus eam duxit filius Herodis, eius qui Agrippæ fuit frater. Ex hoc posteriore matrimonio nati sunt filij tres, Herodes, Agrippa, Aristobulus, atq; hæc est Phasaeli & Salampsonis progenies. Cypros autem Antipatro filiam Cypron peperit, quam duxit Alexas Selcius, Alexæ filius, & ex ea filiam item Cypron genuit. Herodes autem & Alexander, quos dixi fuisse fratres Antipatri, sine prole discesserunt. Cæterum Alexander Herodis regis filius qui à patre necatus est, Alexandrū & Tigranem filios suscepit è Glaphyra Archelai Cappadocum regis filia. ex his Tigranes apud Armenos regnans cum apud Romanos delatus esset, sine liberis obiit, Alexander autem Tigranem fratri cognominem filium habuit, qui Armenis per Neronem rex impositus, Alexandrum filium genuit. hic Antiochi Comagenorum regis filiam duxit Iotapen, & Lesidis in Cilicia rex à Vespasiano constitutus est. Progenies autem Alexandri ab initio ab institutis patrijs ab religionem Græcorum desciuit. Reliquæ autem Herodis regis filiæ nulla relicta prole è uita excefferunt. Percensitis igitur Herodis posteris qui ad Agrippæ regni tempora pertigerunt, superest ut narremus quibus ille fortunis iactatus, postremo ad maximam dignitatem ac potentiam euaserit.

PAVLO ante Herodis regis obitū Agrippa Romæ degens, & per cō
uictum insinuatus in familiaritatem Drusi Imperatoris Tiberij fi
lij, nactus est etiam amicitiam Antonia Drusi maioris coniugis,
commendatione matris suæ Bernices, quæ apud illam erat in precio. Cumq;
natura esset liberalis & magnanimus, quàm diu mater uixit noluit ingenium
suum exerere, ne in eius indignationem incideret: sed postquam Bernice de
functa est, factus iam sui arbitrij, partim quotidiani uictus splendore, partim
liberalitatibus immodicis, præcipue in liberos Cæsaris, quorum fauorem ca
ptabat, redactus ad inopiam, non potuit amplius Romæ uiuere: quando &
Tiberius amisso filio uetuit amicos eius in conspectum suum uenire, ne re
crudesceret per eos defuncti desiderium. His de causis retro in Iudæam abiit
re male gesta, profusa pecunia, nec habens qui creditoribus mutuaticiam pe
cuniam redderent, & quidem multis ac importune urgentibus. Quare nul
lum consilium expediens, & pudore præsentis status, secessit in castrum Idu
mæ Malatha, cogitans miseram uitam aliquo pacto abrumpere. Quod eius
propositum ubi Cypros uxor persensit, omnibus modis id impedire conata
est: ad sororem quoque eius Herodiadem scripsit, significans & quid Agrip
pa decreuerit, & qua necessitate adactus: hortataque est eam ut pro iure co
gnationis afferret auxilium, & se in hoc imitaretur, quæ quantū posset suble
uaret eius miseriam, quamuis in longe minoribus facultatibus. Accersitus igi
tur à sorore, eiusque coniuge, iussus est habitare Tiberiade, assignata certa pe
cunia unde uiueret, & magistratu eius ciuitatis in eum collato, quo esset ho
noratior. Nec tamen diu Herodes in ea uoluntate perstitit, quamuis ne sic
quidem satis fieret propinqui necessitatibus. Cum enim apud Tyrum in con
uiuio largius indulgissent poculis, non tulit Agrippa contumeliam, expro
brante Herode inopiam, & quòd suo sumptu hominem aleret. quare ad Flac
cum uirum consularem & tum Syriæ præsidem se contulit, cum quo Romæ
amicitiam contraxerat. à quo receptus cum eo uiuebat, iam antè habente ap
ud se Aristobulum, fratrem quidem Agrippæ, sed inimicum, non obstante
tamen hac simultate, quo minus ex æquo utrumq; complecteretur procon
sul. Sed Aristobulus nihil remittebat de odio, neq; prius quieuit, quàm & Flac
cum infensum fratri redderet, ex occasione huiusmodi. Damasceni cum Si
donijs contententes de finibus, disceptaturi apud Flaccum, cognito, quòd
Agrippa multum apud eum posset, rogauerunt, ut adesset ipsorum partibus,
polliciti magnam pecuniam: qui mox paratus fuit omnia pro Damascenis fa
cere. Aristobulus autem quia pactos de pecunia senferat, fratrem apud Flac
cum detulit. Et facta inquisitione, ac deprehenso crimine, Agrippa excidit
amicitia præsidis: rursumque ad extremam egestatem relapsus uenit Ptole
maida, & quòd non haberet unde aliàs uiueret, decreuit nauigare in Itali
am. Sed quum deesset pecunia, iussit Marfyam suum libertum ut quauis ar
te à fœneratoribus eam sumeret. Ille Protum Bernices Agrippæ matris li
bertum, qui defunctæ patronæ testamento in Antonia clientelam uene
rat, rogat ut accepta fide sub syngrapha daret mutuum. Alter iam antè debe
re

re sibi non nihil Agrippam asseuerans, extorsit à Marsya syngrapham uiginti millium drachmarū Atticarum, detractis sibi de ea summa duobus millibus & quingentis, eo facilius, quod nō poterat Agrippa aliter facere. Recepta igitur pecunia profectus Anthedonem, & ibi nauem nactus, parabat se itineri. Id ubi comperit Herennius Capito procurator Iamniæ, misit eò milites exacturos argenti trecenta millia, quorū debitor Cæsaris fisco factus est dum adhuc Romæ ageret: atq; ita imposita est illi manendi necessitas. & tunc quidē facturum se iussa simulat: sed quamprimū nox terris incubuit, præcisus nauis retinaculis nauigat Alexandriam. Ibi ab Alexandro Alabarcha poposcit mutuo ducēta argenti millia. Ille non ipsi se mutuaturū professus est, sed Cypro, coniugalem amorem in ea demiratus & uirtutes cæteras. fideiussit mulier. & mox Alexander quinque talentis repræsentatis Alexandriæ, reliquam summam exhibiturum se promisit Puteolis, profusionem Agrippæ ueritus. Ita Cypros expedita mari nauigatione in Italiā, ipsa cum liberis in Iudæam itinere pedestri reuersa est. Ceterū Agrippa postq; Puteolos appulit, scripsit ad Tiberium Cæsarem degentem Capreis, uenisse se officij causa significans, & potestatem accedendi eam insulam postulans. Tiberius nil cunctatus humanissime rescripsit, gratulans ei reditum ad Capreas incolumem. Nec minore alacritate præsentē excepit & amplexu & hospitio. Postridie Cæsar receptis literis ab Herennio, quod Agrippa trecētis millibus mutuo sumptis, nec ad constitutum tempus persolutis, de reddendo admonitus, fuga se è subiectis ipsius procurationi locis proripiens, exigendi facultatem ademisset, ægre tulit: mandauitq; cubicularijs nō prius admitti hominem q̃ persoluto debito. Ille nequaquam ira Cæsaris attonitus, ab Antonia Germanici & Claudij postea principis matre petijt mutuo trecenta millia, ne periclitaretur de amicitia Cæsaris, quæ memor Bernices huius matris consuetudinis, familiariter enim ea fuerat usa, simulq; educatū fuisse ipsum cum suo Claudio, præbuit ei pecuniam illam: & reddito debito, nemine prohibēte fruebatur amicitia principis: adeoq; conciliatus est Cæsari, ut is nepotē suum commendaret Agrippæ, mandaretq; ut progrediētē semper comitaretur officij gratia. hoc beneficio deuictus & deditus Antonia, coepit Caium nepotem eius colere, gratiosum apud omnes & honoratū ob parētis memoriā. Erat ibi forte Allus Samarita libertus Cæsaris, ab eo mutuatus decies centena millia, debitū Antonia reddidit: reliquū materiā habuit demerendi Caiū officiosius. A quo receptus in intimam amicitia, quodam die dum unā gestatur incidit in confabulationē de Tiberio: & quia soli erant, precatus est Tiberio, ut q̃ primū principatus locum Caio digniori cederet, has uoces excepit Eutychus, libertus Agrippæ, & auriga: ac tum quidē siluit. Insimulatus deinde à patrono quasi uestem ei furto subduxisset, sicut re uera subduxerat, & ex fuga retractus, cū perductus esset ad Sisonem urbi præfectum, rogatus fugæ causam, ait se habere secreta quædam quæ cuperet indicare Cæsari, ad salutem ipsius pertinentia: quapropter uinctus missus est Capreas. hunc Tiberius more suo detinebat in uinculis, q̃ esset cunctator, si quis unquam alius aut rex aut tyrannus. nam neq; legationes sine mora admittebat, & præsidibus prouinciarum uel procuratoribus successorem non mittebat, nisi mortuis. Proinde uinctos quoque negligebat

bat audire, moræ hanc rationem reddens amicis scitanti-
 bus: legatos quidem
 ideo admitti tardius, ne illis citò dimissis alijs denuo creati redeant, atq; ita ob-
 ruatur continuo excipiendis & dimittendis legationibus. Potestates autē se-
 mel constitutas ideo sinere, ut parcatur subditis, cum enim natura omnis ma-
 gistratus ad auaritiam sit pronior, externum cui nullus certus sit præstitutus
 terminus, eo magis ad rapinam sollicitare homines. itaq; si diutius eo fruatur,
 exatiatos lucris segniores ad rapiendum fieri. q; si successor immineat, non
 suffecturos eorum auiditati prouinciales, dum decessor tanto magis spoliatur,
 quanto minus temporis ad hoc faciendum sibi putat reliquum. Vtebaturq;
 hac similitudine. Consauciati cuiusdam uulnera muscæ agminatim ingruen-
 tes operuerant, eum quidam forte fortuna præteriens miseratus est, putans
 languidiorem q; ut illas posset arcere: accedensq; propius parabat eas depel-
 lere. orante autē saucio ut sic eum sineret, quæsiuit alter causam cur ita liberari
 ab hac molestia negligeret. tum ille: imò his abactis maiorem molestiam mihi
 faceres; nam hæ iam saturatæ sanguine remiserunt nonnihil. quòd si recentes
 accederent, & famelicæ, me iam antè pessimè affectum facile perderent. quare
 se quoq; aiebat hac ratione puidere subditis, multorū rapacitate uexatis, qui
 more muscarū eos infestarent, maxime si ad innatam cupiditatem metus citò
 desinendi accederet. q; autem uera narrem de ingenio Tiberij, testatur mihi
 factum ipsius. nam cum duobus supra uiginti annis obtinuerit imperium,
 duos in uniuersum ludæis misit gubernatores, Gratū & successorem eius Pi-
 latum. nec aliter se gessit circa cæteros imperio subditos. Vinctorum quoq;
 causas ideo se aiebat serius cognoscere, ne affecti supplicio cito leuentur ma-
 lis quæ meruerint antea actis sceleribus, nunc dum longiores moras terunt,
 multo grauius reddi illorum infortunium. Sanè hæc fuit causa cur Eutyclus
 tam diu egerit in uinculis, priusquam Cæsari aures ei præbere sit collibitum.
 Procedente deinde tempore à Capreis uenit Tusculanum, stadijs ferè centū
 ab urbe dissitum, & Agrippa rogauit Antoniam, efficeret ut tandem audire-
 tur Eutyclus, cognoscereturq; cuius accusaret patronum criminis. nam An-
 tonia in magno honore habebatur apud Tiberium, uel propter affinitatem,
 quòd Drusi fratris uxor fuerat: uel propter continentiam, quòd florente etiā
 tum ætate uidua recusarit alteras nuptias, licet hortante Augusto ad iterandū
 coniugium, in eoq; uitæ genere omnem cauerit infamiam. huc accedebat pri-
 uatum beneficium, quo, maxime deuinxerat hominem. Cum enim res nouas
 contra eum moliretur Seianus amicorū unus, uir ualde potens propter præ-
 fecturam prætorianorum militū, conspirantibus multis senatoribus & libera-
 tis Cæsaris, & uiris militaribus, tantum illi conflatum erat periculum, ut mi-
 nimum quin opprimeretur abfuerit: quo tempore illustris opera fuit Anto-
 niæ, per quam occursum Seiani malitiæ. quàm primū enim intellexit in si-
 dias compositas in principem, rem totam ei perscripsit accuratissime: tradi-
 tisq; literis Palanti seruorum suorum fidissimo, misit eum Capreas ad Tibe-
 rium. quibus ille cognitis Seianum occidit, & socios consilij: Antoniaq; iam
 antè habitæ in precio, maiorem etiam in posterum fidem habuit per omnia.
 Hac igitur hortante ad audiendum Eutyclus, respondit Tiberius: Huic
 quidem si quid contra Agrippam mentitus sit, præsentem pœnam sufficeret
 sed

sed uidendū illi esse, ne dum inconsultius à liberto pœnas expetit, inquisitione facta, malū quod alteri molitur sibi ipse conciliet. quod ubi Agrippa audiuit ex Antonia, tanto magis urgebat inquiri de hoc negotio: & cū nullū orandi finem faceret, nacta opportunitatē Antonia, uidens Tiberiū à prandio letitica gestari, præcedēte ipsius nepote Caio unā cū Agrippa, accessit propius: & pedibus eum comitata, petijt uocari & examinari Eutythum. Ad quā ille: deos testor Antonia, q̄ non spōte, sed tuis coactus precibus faciam quod facturus sum. quo dicto Macroni Seiani successori imperat Eutythū adducere. quo sine mora ueniente, rogat eum Cæsar quidnam cōtra eū afferat à quo libertatē acceperit. qui respōdit: Domine, uectabātur in curru Caius iste & Agrippa, me sedente illis ad pedes: ubi post multos sermones ultro citroq̄ habitos, Agrippa his uerbis ad Caium usus est: O si iam tandem dies illa ueniat, qua senex iste decedens te orbi relinquat principem. nihil enim huic uoto obesse posset nepos eius Tiberius. quem tu facile opprimeres. Tum uerò ad publicam orbis felicitatē mea quoq̄ priuatim accederet. His uerbis Tiberius facile credens, nō nihil etiam ueteri offensā motus, q̄ Agrippa iussus colere Tiberium ipsius ex Druso nepotem, neglecto hoc mandato totus in Caium erat propensior: uersus ad Macronem, huic, inquit, inijce uincula. At Macro non satis intelligens quem nam ille diceret, neque enim de Agrippa suspicari tale quid poterat, cunctabatur donec exactius rem perciperet. interim Cæsar aliquantisper gestatus per circum, denuo Macronem appellans. an non, inquit, iussi ut huic uincula inijcias? quo scitante cui tandem, Agrippæ inquam, ille respondit. Agrippa uero ad preces uersus, per memoriā filij, cuius consuetudine simul educatus familiarissime usus fuerat, & per collata in adolescentem Tiberium officia rogabat ueniam. sed frustra, prætorianis ita ut erat purpuratū in uincula trahentibus. cumq̄ æstus esset uehemens, & præ inopia uinifitis eum ureret, conspicatus quendam è Caij seruis nomine Thaumastum gerentem hydriam poposcit potū. & cum libenter oblatū hausisset, inquit, certe tuo bono puer exhibuisti mihi hoc ministerium: q̄ primum enim hanc necessitatē euasero, impetrabo tibi libertatē à Caio, quandoquidē etiam uincto mihi non es grauatus ministrare ut antea dum pristina mihi fortuna maneret integra. nec fefellit hominē, sed gratiā ei reposuit. nam regnū adeptus Thaumastum à Caio impetratū manumisit, & bonorū suorum dispensatorē constituit. quin & moriens hunc Agrippæ filio Bernicæq̄ filiæ reliquit eadē ministerij conditione, apud quos in precio usq̄ ad extremū diem habitus conuenit. Sed id postea contigit. Tunc uero Agrippa uinctus ante regiā stabat inter alios quosdā æque uinctos, incumbens præ mœrore in quandā arborem. cui cum infedisset bubo, unus è uinctis natione Germanus alitē conspicatus, scitatus est è milite quisnam esset ille purpuratus. & cognito Agrippā esse, ludæorum nobilissimū, rogauit militem ut liceret sibi propius ad eū accedere. cupere enim se quædam de ipsius patria cognoscere. quo impetrato, & adhibito interprete, o iuuenis, inquit, contristat te quidē tam repentina & improuisa fortunæ mutatio: nec facile credes propè esse effugium, sic consulente rebus tuis diuina prouidentia. Sed testor patrios deos, & qui huic regioni præfident, & qui nos perduxerunt in hæc uincula, quod nihil aurib. tuis daturus

Ioseph.

T

sum

sum, neque te inani consolatione lactaturus: non ignarus quod huiusmodi praedictiones si euentus frustratur, maiorem afferant moestitiae cumulum, quam si nunquam omnino auditae fuissent. itaque aequum duxi uel cum meo periculo interpretari tibi quid dei portendant manifestis auspicijs. Fieri non potest quin confestim euadas ex his uinculis, & mutatis rerum uicibus ad amplissimam dignitatem simul atque potentiam peruenias, usque ad eorum inuidiam quibus nunc uideris miserabilis. Felicem quoque habiturus es uitae exitum, relictis in opum successione liberis. Memento autem quando hanc alitem iterum uideris, quinatum ex eo diem fatalem tibi futurum. Haec sunt quae tibi caelestes missa hac aue nunciant: cuius rei cum habeam praescientiam, uisum est impartiri te hac laetitia, quo spe futuri comodi leuius feras praesens infortunium. proinde rogo ut quamprimum felicitatem istam repraesentari tibi senties, des operam ut nos quoque eripiamur ex his aduersitatibus. hoc Germani praesagium tam uidebatur Agrippae ridiculum, quam postea maximam admirationem est promeritum. At Antonia grauer ferens calamitatem iuuenis, Tiberium quidem pro eo deprecari putabat non solum difficile, sed propter repulsam inutile etiam: apud Macronem tamen obtinuit ut in custodia seruaretur a militibus commodis moribus praeditis, conuictoremque haberet centurionem ei curae praepositum, & quotidianis uteretur lauacris, & pateret ad eum libertis atque amicis aditus, quorum subleuaretur officijs. admittebanturque ad eum, Silas amicus, & libertis Marfyas atque Stichus, inferentes ei cibos quibus delectabatur: & stragula quasi uenalia circumferentes, noctu substernebant permissu militum iam ante praemonitorum Macronis imperio. atque in hunc modum sex menses exegit in custodia. Caeterum Tiberius Capreas reuersus primum languore modice tentatus est: inualecente deinde morbo iam male de se sperans, per Euodum libertorum suorum charissimum accersit filios, quasi ad extremum colloquium. erant autem ei non naturales, sed adoptiui. nam Drusum unicum filium amiserat. supererat huius filius Tiberius, cognomine Gemellus, & Caius ex Germanico fratre natus, iam adultus & disciplinis liberalibus pulchre excultus, adhuc graciosus apud populum propter paternarum uirtutum memoriam. ille enim apud omnes in maximo honore habitus est, quod esset modestissimis moribus, comis in alloquijs, & nemini se praefrens. quibus artibus non senatus modo ac populi fauorem sibi parauit, uerum etiam quotquot ubique sunt prouincialium, quos partim affabilitate, partim officijs deuinxerat. quam ob rem defunctum omnes non honoris simulatione luxerunt, sed ueris lacrymis prosecuti, tanquam in priuata quisque moestitia. adeo citra omnem omnium offensam uixerat: quod & filio eius plurimum profuit, cum apud caeteros, tum maxime apud militarem multitudinem, quae pro ipsius dignitate tuenda nullum periculum non aditura uidebatur, at Tiberius cum Euodum iussisset in crastinum summo mane filios adducere, precatus est deos patrios, ut manifesto aliquo indicio designarent futurum successorem in imperio, cupiens quidem id nepoti ex filio relinquere, sed non ausus rem tam arduam tentare inconsultis numinibus. Itaque augurium concepit, eum sibi successurum, qui sequenti mane prior ad salutandum se uenerit. quare paedagogum nepotis praemonuit, ut mox prima hora adolescentem adduceret, ratus deum huic principatum annuere

nuere, sed aliter uisum est coelesti numini. nam cum Imperator hæc uolutans diluculo iussisset Euodū eum ē filijs introuocare qui prior aduenisset, egressus ille Caiū offendit pro cubiculi foribus. nam Tiberius auiti propositi ignarus ientaculo remoratus est. Tum Euodus, uocat te, inquit, pater: simul que introducit iuuenem. Quo uiso Imperator cogitare cœpit diuinam prouidentiam, per quam sibi adempta sit potestas statuēdi quæ decreuerat: sentiensq; diuersum cordi esse superis, non tam suam uoluntatem irritam doluit, quàm uicem infelicitis nepotis, cui non satis esset principatum adimi, nisi etiam incolumitas in ultimum discrimen ueniat: quandoquidem alio potētiorē futuro, parum eum tutaturā uidebatur sanguinis propinquitās in æmulatione potētiae, altero non ante securum putante suum principatū, quàm si insidijs præoccuparit alterum. erat enim Mathematicorum quoq; disciplinis addictior, iuxta quorum cōsilia in tota uita pleraque agere est solitus. nam & Galbam olim uenientem conspīcatus uersus ad intimos quosdam amicos, En, inquit, uirum, futurum aliquando Romanorum principem. In summa nemo Cæsarium unquam tantam fidem habuit diuinationibus, non uanas expertus aliquoties, Tunc quoq; magno mœrore affectus est ob id quod acciderat, non secus ac si nepotem iam extinctum cerneret: sc̄q; ipsum culpabat, qui confugisset ad huiusmodi omina. cum enim liceret ei securo ē uita excedere, nunc corruptam sibi hanc felicitatem præscientia futuri charissimorum infortunij. Itaq; quamuis turbatus inopinata principatus sui successione, inuitus & reclamante animo sic Caium alloquitur. Fili, etiamsi Tiberius propiore cōsanguinitate me contingat, tamen cum meum de te iudicium, tum uero deorum immortalium suffragium secutus, tibi in manus trado Romanum imperium. rogo autem ut hoc adeptus non sis immemor beneuolentiæ nostræ, qui tibi sum tantæ felicitatis autor: & quā poteris gratiam mihi referas, amore completendo fratrem Tiberium: quandoquidem mihi nihil gratius pro hoc beneficio, quod post deos totum meum est, potes reponere, quàm si illi non desis quem tibi natura uoluit esse coniunctissimum. nam alioquin etiam scire te oportet, illo superstite stabilius fore tuum imperium: extincto uero, infelicitatis tibi adesse exordium. Periculosa enim est solitudo dignitatis culmen obtinentibus: & qui in consanguinitatis iura peccant, nunquam diuinam ultionem effugiunt. Hæc Caio extrema mādāta dedit Tiberius, omnia quidē pollicenti, sed fictē. Quamprimum enim principatum affecutus est, fratrem iuxta illius præsagium sustulit: & ipse quoq; aliquanto post coniuratorum insidijs oppressus est. At Tiberius Caio successore sibi designato post paucos dies obiit, cum uixisset in imperio annis uigintiduobus, mensibus quinq; diebus tredecim, post quem Caius reipub. præfuit, quartus in imperatorum serie. Romani uero nunciato eius obitu uehementer quidem gauisi sunt, non tamen audebant credere: non quod uerum esse nuncium non cuperent, quod iam dudum magno redemissent libenter: sed quod uererentur ne tentati falsis nuntijs, si intempestiue gaudium suum detegerent, delatorū opera in certissimā perniciem incurrerent. Nemo enim ante eum patriciorum ordinem grauius afflixerat, quod esset iracūdus & implacabilis, etiam sine causa odio plerosq;

Ioseph. T 2 profes

prosequens, & pro innata fauitia mortem leuissimam poenam existimans, quapropter optatissimam hanc famam non sunt ausi fronte hilari excipere, intelligentes quantum subesset spei frustratae periculum. Marfyas uero Agrippae libertus cognita morte Tiberij, curriculo ad patronum properauit, laetissimum ei nuncium afferens. quem cum offendisset petentem balneum, adamoto capite sermone Hebraico, mortuus est, inquit, leo. id ille satis intelligens, inopinatoque perfusus gaudio, at tibi, inquit, tum pro caeteris officijs, tum pro hoc nuncio quam tandem dignam gratiam referam, si modo uera nuncias. tum centurio qui custodiae praerat, animaduertens tam Marfyaee festinum aduentum, quam insecutam illius uerba hilaritatem Agrippae, suspicatusque accidisse noui aliquid, rogauit qua de re inter se conferrent. quibus primo constantibus, cum ille urgere non desineret, tandem Agrippa ut iam familiaria peruit omnia. ibi centurio gratulatus ei plurimum hanc felicitatem, coenam lautam apposuit. Sed dum epulis simul indulgetur & poculis, ecce tibi quidam superueniens affert incolumem esse Tiberium, & breui in urbem reuersurum. quibus uerbis territus grauiter centurio, capitalis culpae sibi conscius, quod cum uincto laetum conuiuium iniuisset nunciato imperatoris obitu, proturbat Agrippam de lectulo, haec insuper intonans. Tu me impune falles mentitus mortem Caesaris, & non capite lues hanc linguae petulantiam? Et cum dicto uinciri iubet, solutum haecenus, & accuratius in posterum custodiri eum imperat: totamque eam noctem in his malis Agrippa exegit. postera uero die rumor de Tiberij morte increbuit, palam id iactantibus hominibus, quibusdam etiam sacra hac de causa facientibus: moxque allatae sunt a Caio binae literae, alterae, quibus senatui significabat successisse se in defuncti imperium: alterae ad Pisonem urbi praefectum, idem indicantes, mandantesque ut Agrippam e castris dimissum restitueret in id quod ante habitauerat domicilium. quapropter bono animo uixit postea: nam licet custodiretur, tamen suo uictuabat arbitrio. Caeterum Caius Romam reuersus, Tiberij simul corpus referens, more solenni funus celebrauit sumptuosissime: & cum uellet Agrippam eadem die solutum dimittere, monitu Antoniae supersedit: non quod ea male uellet homini, sed negabat decoram hanc festinationem, ne uideretur hoc odio Tiberij facere, si confestim solueret quem ille uinxerat. elapsis tamen non multis diebus, accersitum ad se domum tonderi, uestemque mutare praecipit. imposito deinde in eius caput diademate, tetrarchiae quae Philippi fuerat, regem constituit, adiecta Lysaniae quoque tetrarchia, & pro ferrea cathena dedit auream pari pondere. in Iudaeam autem Marullum misit praesidem. Altero deinde anno principatus Caij Caesaris Agrippa petijt ueniam nauigandi in suum regnum ordinandi eius gratia, reuersurum se hoc peracto pollicitus. Quod ubi imperator annuit, praeter omnium spem rex apparuit, insigni exemplo quanta sit in rebus humanis fortunae potentia, reputatione praesentis felicitatis & egestatis pristinae. & alij quidem beatum praedicabant qui spes suas secutus esset pertinaciter, alij uix credebant tantam felicitatem hominis.

Quomo

Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est.

Cap. IX.

ERODIAS autem Agrippæ soror, nupta Herodi tetrarchæ Galilææ atq; Perææ, inuidebat fratri hanc potentiam, quem in celsiore quàm maritum cerneret fastigio: urebat eam nimirum quod qui profugerat non ualens debita dissoluere, tum reuersus erat auctus dignitate ac fortuna tam splendida: hancq; mutationem iniquissimo ferebat animo, præsertim quoties illum uideret ornatum regiis insignibus per turbas inuehi: adeo que non poterat imperare suis affectionibus, ut maritum assiduis hortatibus ad similia speranda, & suscepta transmarina peregrinatione apud urbem ambienda erigeret: negans sibi uitam ferendā diutius, si Agrippa Aristobuli à patre supplicio traditi filius, & ob extremā inopiam metu creditorum profugus, reuersus regno fruatur: ipse uero filius regis, & à cognatis ad regnum inuitatus, per desidiā nihil tale affectaret, priuata uita contentus. Atqui marite mi, inquit, si tibi antehac molestum non fuit, in minore quàm olim pater dignitate agere, nunc saltem honorem familiæ debitum appete. ne que ferendum puta existimatione cedere uiro, qui tuis quondam sustentatus sit opibus: neq; per tuam patiaris ignauiam, ut illi uideatur plus in paupertate superfuisse ad quærendam ampliorem fortunam industriæ, quàm tibi in tam opimis facultatibus: quasi non pudendum sit te nunc ab eo secundum censerī qui paulo antè nisi tua misericordia non potuit uiuere. Ergo Romam eamus non parcentes nec labori, nec auri argenti ue impendij, quandoquidem non tam hæc seruare sit optabile, quàm parando regno insumere. at ille resistebat aliquandiu quietis armore, & suspecta habens Romana negotia: conabaturq; eam in diuersam sententiam traducere. mulier contrā quanto magis eum tergiuersari uidebat, tanto urgebat improbius, nihil non tentandum censens regni cupidine: nec prius destitit quàm mariti extorqueret consensum, non ualentis aliās eius importunitatem excutere. itaq; sine parsimonia facto apparatu exquisitissimo, unā cum Herodiade Romam proficiscitur. Agrippa porro cognita eorum mente ac apparatu, ipse quoque se accinxit ad resistendum: & quamprimum eos è portu soluisse didicit, etiam ipse Romam misit Fortunatū suum libertum ad imperatorem cum muneribus, & literis scriptis contra Herodem: simulq; mandauit ut per occasionem amplius cum principe super hoc negotio differeret. Qui subsecutus Herodē, & secunda nauigatione usus, tantum modò à tergo relictus est, quod tum primum ad Cæsarem, admissio superuenit, literasq; reddidit. uterq; enim Puteolos appulit. & Caius tū fortè apud Baias repertus est: id oppidulū est Campaniæ, quinq; fermè stadijs à Puteolis dissitum: ubi palatia sunt splendidissima, dum imperatorum quisque superiorem uincere contendit magnificentia: inuitantibus eò lauacris calidis sponse è terra scaturientibus, tam ad sartiendam corporum ualitudinem, quàm ad animos otio relaxandos commodis. Itaque Caius simul ab Herode salutatus est, priorē enim eum admiserat: simul Agrippæ perlegit literas, accusantes Herodem, quod prius cum Seiano conspirasset in Tiberium, & nunc iterū Artabano Partho faueret contra Cæsaris nouum imperiū. argumento erat ipsius tetrarchæ apparatus, qui in armamentarijs suis haberet tantum armorū, quantum instruendis uirorū septuaginta millibus sufficeret. Quare Cæsar com-

Ioseph. T 3 motus

motus, percontatus est Herodem, uera ne essent quæ nunciarentur de armorum numero. quo annuente, neque enim uera negare poterat: satis approbatam putans defectionem, ademptam illi tetrarchiam ad Agrippæ regnum adiecit, pecuniam quoque eius donans Agrippæ indici: Herodem uero perpetuo damnauit exilio apud Lugdunum urbem Galliæ. Cognito deinde sororem Agrippæ esse Herodiadem, pecuniam ei propriam concessit: & ratus non libenter fore marito calamitatis sociam, in Agrippæ gratiam se illi parsum promisit. ad hæc illa: tu quidem Imperator, ut tua maiestate dignum est loqueris: sed mihi coniugalis amor impedimento est quo minus fruar hac indulgentia. non enim æquum censeo ut cui secundæ fortunæ sociæ, eum nunc in aduersa deferam. at ille indigne ferens tam excelsum animum in foemina, ipsam quoque cum Herode expulit, & bona eius Agrippæ largitus est. atque hæc fuit uindicta quam deus intulit tum Herodiadi fratris successus inuide ferenti, tum Herodi ad obsequendum uaniloquentiæ uxoris nimis facili. Caius porro primo ac sequenti sui principatus anno rempub. administrauit egregie: moderateque se gerens, & Romanorum sibi fauorem conciliauit & prouincialium. procedente uero tempore inflatus potentiæ magnitudine, oblitus est se esse hominem, & contumeliosus in superos, ad reliquam insaniam diuinos etiam honores usurpare ausus est.

Iudeorum & Græcorum apud Alexandriam seditio.

Cap. X

XV

M Q V E inter Iudæos & Græcos Alexandriam habitantes exorta esset seditio, terni ab utraque parte legati delecti ad Caium missi sunt. Apion uero Alexandrinorum legationis princeps multa in Iudæos iactauit crimina, interque cætera quod Cæsarem non prosequeretur debitis honoribus. nam cum quam latè patet orbis Romanus Caio extruantur templa & altaria, & pari honore colatur cum cæteris numinibus, solos istos turpe putare dedicare illi statuas, aut iurare per nomen Cæsaris. Hic acerbe inuecto Apione, multisque alijs quæ ad exasperandum Caium facerent, Philo è Iudæorum legatis potior, uir per omnia clarissimus, Alexandri Alabarchæ frater, & non imperitus philosophiæ, parabat causam suæ gentis agere. Sed repulsus est à Cæsare iubente illum abire, & per iracundiam uix temperante ab iniuria. quapropter eiectus conuitio, uersus ad Iudæos affectatores, Nunc, inquit, oportet bono esse animo, quando Caius iratus est, nunc enim deus nobis contra illum aderit.

Caius in Siriam mittit Petronium iussu Iudeis bellum inferre, nisi malint recipere ipsius statuam.

Cap. XL

C A I V S porro indigne ferens à solis Iudæis ita se despici, legatum in Syriam mittit Petronium successurum Vitellio: iubetque ut cum ualido exercitu inuadat Iudæam: & si sponte id admittant, statuam eius in templo dei collocet. quod si detrectent, bello deuictos imperata facere adigat. is assumpta administratione rerum Syriæ, dedit operam ut exequeretur mandata Cæsaris: contractis que quantum poterat auxilijs, cum duabus Romanis legionibus hybernauit apud Ptolemaidē, primo uere bellum illaturus: quod & Caio significauit per literas, qui collaudata eius industria

dustria, hortatus est eum ad agendum gnauiter, & frangendam bello gentis
 contumaciam. Interim ludæorum multa millia uenerūt Ptolemaidem ad Pe-
 tronium, deprecaturi ne quid facere cogerentur contra leges patrias. Quod
 si omnino decretum sit statuam in fano ponere, ipsos primum interficeret,
 ac tum demum suo arbitratu rem perageret. nam quantisper superessent, non
 posse ferre uiolari legislatoris sui decreta, tot retro seculis obseruata ab opti-
 mis patribus. Ad hæc Petronius commotior, Hæc, inquit, quæ affertis fortè
 ualerent apud me aliquid, si meis ipsius consilijs & auspicijs rem gererem:
 nunc necesse est me subseruire decretis Cæsaris, quibus contrauenire impu-
 ne non licet. Ad hæc ludæi. Si tibi Petroni certum est à præscripto Caij non
 discedere, neq; nos transgrediemur legis nostrę mandata, freti diuina poten-
 tia, & maiorum nostrorum uirtutis æmuli, neq; enim sumus adeo pusillani-
 mes, ut quæ nobis cæleste numen imperauit proposito felicitatis præmio, ea
 præuaricemur intempestiua uitæ cupidine. quapropter feremus fortunam
 quamlibet, dummodo patrię legis religio maneat incolumis: & parati sumus
 subire pericula, sperantes deum nobis non defore, propter cuius honorem
 non reformidamus ancipitem fortunæ aleam. Hoc malumus quàm tibi per-
 ignauiam parendo incurrere perpetuam ignominiam, simul'que ob negle-
 ctas leges indignationem numinis, cuius uel te iudice potior quàm Caij ha-
 benda est ratio. Ibi Petronius animaduertens eorum obstinatam peruica-
 ciam, neque se posse sine certamine & cæde statuam dedicare Cæsaris, cum
 amicis & famulitio properauit Tyberiadem, ut ex propinquo melius res lud-
 æorum dispiceret. ludæi uero magnum timentes è Romano bello pericu-
 lum, sed maius ex uiolatis legibus, iterum multorum millium numero occu-
 runt Petronio Tiberiadem, supplicantes ne se ad eam necessitatem cogeret,
 ne'ue sacratam urbem pollueret uetitis imaginibus. Tum Petronius: pugna-
 bitis igitur cum Cæsare, nec illius opes, nec uestram imbecillitatem adhiben-
 tes in consilium? Non pugnabimus, inquit, sed moriemur citius, quàm
 discedamus à legibus. simul'que procumbentes ac nudantes iugulos, para-
 tos se aiebant ad excipiendos gladios. atque hoc pacto perduratum est per
 quadraginta dies continuos, neglectis interim agriculturę operibus cum ma-
 xime sementis essent tempora: quandoquidem certissimum illis erat propo-
 situm, mortem potius quàm statuam illam admittere. In hoc rerum statu Ari-
 stobulus Agrippæ regis frater, & Elcias Magnus cognomine, cum optimati-
 bus cæteris eius familiæ, ludæorum'que primatibus accedunt Petronium,
 rogantes ut consideraret obstinationem populi, ne'ue illis desperandi ansam
 præberet, quin potius Caio scribat quanta peruicacia reclametur dedicatio-
 ni statuæ: ut'que relicto agriculturæ studio, de bello quidem nulla uirium fi-
 ducia non cogitent: sed parati sint mori potius quàm tantam religionis la-
 bem in se admittere. ad hæc semente omiſſa instare latrocinia, dum non est
 unde possint persolui uectigalia. forte enim flecti posse Cæsarem ne quid sæ-
 uius in eam gentem statuatur, ne'ue illi rebellandi materiam præbeat. Quod si
 nō moueatur ab inferendi belli proposito, tum demum aggrediendum esse
 negotium. atq; hæ fuerunt preces Aristobuli. Petronius uero partim depre-
 catoris respectu enixe urgentis, & ipsius rei magnitudinis, partim conten-

tiosi ludæorum propositi, ratus indignum tam multa hominū millia in gratiam infanientis Caij perdere, & cæleste numen suamq̃ ipsius conscientia reueritus, maluit absurditatē rei per literas docere imperatorem uel suo periculo. non ignarus quā ille esset iracundo ingenio, & ad uindicandum pro no, nisi quis quā primum furenti morem gesserit. Sic enim existimabat, etiam si ille non decedat de sententia, & fortasse indignationem in ipsum uertat cunctantius mandata exequentem: esse tamen boni uiri officium, pro incolumitate insontis tam numerosi populi uel certum interitum non refugere. Ergo indicto ludæis conuentu ad Tiberiadem, postquam adesse uidit multa millia, progressus in concionem ait expeditionem non à se ultrò susceptam, sed mandato Cæsaris: cuius executionem differri periculosum esse, propter indignationem summæ potestatis: & alioqui conueniens esse ut ipse ab autoritate illius pendeat, per quem ad tantum dignitatis fastigium euectus sit, attamen uestræ, inquit, salutis meam securitatem aut existimationem non præferam, quos scio meritò pro patrijs legibus contendere. imò ne mihi quidem probatur, summi dei templum temerari principum licentia. quamobrem legatos ad Caium missurus sum, per quos cognoscat uestram irreuocabile sententiam, quantumq̃ in me erit hortabor ut honestissimæ uestræ uoluntati assensum suum præbeat. Deus cuius potentia superior est omnibus humanis conatibus, faxit ut & religio uestra integra ac inuiolata maneat, & ille per immodicam honoris cupiditatem nullū sibi cōtrahat piaculum. Quod si offensus iram omnem in me uerterit, patiar quoduis periculum, siue in corpus siue in uitam illi sæuire libeat, modo ne tam ingentem uestrā multitudinē propter constantē bonam uoluntatem perire uideam. Abite igitur quo suū quemque uocat negotium, & terram labore uestro colite. Legationē autem ipse in urbem missurus sum, & quicquid in rem uestram potero, tam per me agam, q̃ per amicos meos & necessarios. His dictis concionem dimisit, hortatus ut agros colerent interim, & bono essent animo. & ille quidem sic populum pro sua uirili consolatus est. Deus autem manifeste ostendit. Petronio suam prouidentiam, quodq̃ omnibus iuste atq̃ honeste cœptis propitius faueat. Vix enim orationem finierat, cum repente imber præter omnium opinionem decidit, nullis tam serena die signis præmonstratus, & hominibus propter diuturnam ac continuam siccitatem coelitus pluuiam penè desperantibus, etiam si nubes uiderent, quæ toties spem eorū frustratæ fuerant. Quapropter terratum præter solitum præterq̃ expectationem rigata largis imbribus, ludæis spes facta est non irritas fore preces Petronij. Quin & ipse præses magis etiā obstupefactus est, euidenter cernens curæ esse deo res Iudaicas, attestatē tam insigni prodigio, ut nemo nisi impudens posset contradicere. cumq̃ accuratē super hoc negotio scripsisset ad Caium, dehortans ne tam multa millia in extremam desperationem atque perniciem adduceret, neque enim nisi bello compulsos discessuros à religione patria: ne uel seipse mulctaret luculentis ex ea gente prouentibus, æternum que apud eam sibi pararet improprium: id quoq̃ adiecit, quā charus sit deo populus, quamq̃ manifestis signis declararet suam erga illos beneuolentiam. Hæc Petronius. Rex autē Agrippa, qui tū fortē Romæ degebat, indies Caio reddebatur familiarior: quando etiam conuiuium

uiuū tale illi exhibuit, de industria procurato apparatu sumptuosissimo, adhibitoq; omni exquisitissimarum lauticiarum ac uoluptatum genere, ut omnes à tergo relinqueret in hoc certamine, atq; ipsum etiam Cæsarem. tantum illi studium fuit demerendi principis per omne obsequium. is demiratus eius tam animum quàm magnificentiam, qui etiam supra uires ac facultates placere sibi contenderet, uolensq; cum eo certare mutuis officijs, iam uino quoque factus hilarior, Agrippam ad lætitiā prouocantem sic allocutus est. Equidē & ante expertus sum tuam beneuolentiam, quando uiuo etiam tum Tiberio ne periculis quidem à me colendo deterritus es: & nunc uideo te modo mihi gratificeris, nulli rei parcere, ne facultatum quidem tuarum ratione habita. quare cum turpe mihi sit à te uinci officijs, quicquid hætenus per me cessatum est iam pensabitur: tantumq; ad pristinam meam erga te liberalitatem accedat enixe dabo operam, ut maximum ad futuram tuam felicitatem momentum allaturum sit. Sic ille benigne promittebat, ratus ampla latifundia postulaturum, aut urbium aliquarū uectigalia. ille uero quamuis iam pridem preces parauerat, tamen hætenus dissimulata tum demum per occasionem aperuit, dicens neq; olim propter priuatum commodum præter mandatum Tiberij se illum coluisse: & nunc nihil aliud captare præter ipsius gratiam. nam & priorem munificentiam uberiores fuisse q̃ unquam spe concipere potuisset, quantumuis improba. etsi enim tu, inquit, maiora præstare ualeas, meis tamen non solū meritis, sed cupiditatibus etiam abunde satisfactū est. ibi Caius attonitus hominis modestia, magis urgere cœpit, ut uellet uti sua beneficētia, nihil non polliceri perseuerans. Tum Agrippa: quandoquidē domine liberalitatem tuam tam benigne mihi offers, equidē petam, sed nihil quod ad diuitias attineat, quibus iam per tuam gratiam abundo. illud potius postulabo, quod impetratū & pietatis opinionem, & perpetuum fauorem numinis tibi conciliet. Mihi quoque gloriosum erit, si post innumeras alias hanc unam etiam mihi feceris gratiam. Rogo igitur ut mandatū reuoces, quod Petronio dedisti, de statua in Iudæorū templo ponenda. hæc ille uelut aleam iaciens, nō ignarus quantū subesset periculum, quodq; capitale esset placitis Caij contradicere. Imperator autē simul officiosa liberalitate delinitus, simul pudendam uanitatem ducens, si coram tot testibus ultro ad petendū prouocato, repente mutatus denegasset gratiam: suspiciens etiam uirtutem hominis, qui pluris faceret pietatem, suæq; gentis tranquillitatem, quàm incrementum dominationis aut redituum, fecit eum uoti compotem. Scripsit igitur Petronio, collaudans eius industriam in comparando exercitu, & in exequendis mādatis que acceperat. quod autem ad statuam attineat, si quidem dedicata sit & posita, finendam esse. sin minus, non esse cur in eo negotio plus laboris capiat: sed debere eum soluto exercitu reuerti ad intermissa officia. remissum enim esse hoc Iudæis in Agrippæ gratiam, cui tantū honoris à se haberi, ut non possit uoluntati eius contradicere. In hunc modū Caius scripsit Petronio, priusquā ad defectionē spectare Iudæos cognosceret. allatis postea de rebellionē rumoribus, indigne ferens gentis audaciam, & contemptū imperij, homo omni dedecori obnoxius, nullamq; rationem honestatis habēs, & impetu iracundiæ

diæ quouis abripi solitus, quem refrenare nunquàm studuit, imò ad felicitatem suam pertinere putans, si quàm maxime affectioni huic indulgeret, denuo scribit eidem in hanc sententiam. Quoniam plus apud te ualuerunt Iudæorum munera, quàm mea mādāta, quibus neglectis omnia illis gratificatus es, temet iudicem facio quid de teipso statuere debeas, semel indignationem meam meritus. Volo enim te exemplum fieri & præsētibz & posteris, nullo modo irrita habenda mandata imperatoria. Hæc epistola missa quidem est ad præsidentem, non tamen Cæsare uiuo reddita, qui perferebant tardius nauigantibus, ita ut prius ille alias acceperit literas, nūciantes de Caij exitio. Deus enim non fuit immemor Petronij, & periculorum quæ propter ipsius honorem atq; Iudæorum religionem subiit: sed amoto à reipub. habenis Caio propter impie affectatos diuinos honores, tanto maior habita est illi gratia tam à Romanis quàm à prouincialibus, maximo fauore præcipuis senatoribus eū prosequētibz, in quos potissimū Caius debacchari est solitus. Is extinctus est non multo postquàm Petronio scripserat illam mortis denunciaticem epistolam. Causam autem propter quam Caius sublatuſ est, & quemadmodū comparatæ sunt in eum insidiæ, procedente stilo significabimus. cæterum Petronio prius redditæ sunt literæ de cæde imperatoris, ac tum demum superueniunt illæ, quibus iubebatur mortem sibi consciscere. quare lætatus fortuito tyranni interitu, admiratus est dei prouidentiam, qui sine dilatione mercedem habiti sibi honoris persoluerit, & Iudæis præsentem opem attulerit. Et ille quidem miro hoc modo euasit mortis periculum.

Quo in statu res Iudæorum apud Babylonem fuerint, & de Asinæo ac Anilæo fratribz. Cap. XII.

XVI

INCIDERUNT in ea tempora graues motus Iudæorum apud Mesopotamiam ac Babyloniam habitantium, cædesq; & calamitates quales nusquam memorantur in superioribus narrationibus, de quibus accurate tractaturus, causas etiam ab origine repetam. Neerda dicitur urbs Babylonix, frequens populo, & agro fertili, qui tantam multitudinem possit alere. ad hæc non patet hostium assultibus, cincta fluentis Euphratis & firmissimis mœnibus. eidem flumini est & Nisibis apposita: quare Iudæi freti locorū natura, sacrum didragma quod deo ex more solent offerre, cæteramq; uotiuam pecuniam, in his urbibus deponebant tanquam in communi ærario, inde suo tempore transmittendam Hierosolyma: quæ deinde à multis hominum illò deducebatur, metuentium latrocinia Parthorum, quorum ditioni tum suberat Babylonia. Ex his Iudæis erant Asinæus & Anilæus fratres, Neerdenſes patria, orbatī patre, & à matre ad textrinū opificium adhibiti, quod non indecorum habetur illis gentibus, ubi & uiri exercent lanificium. hos officinæ magister, apud quem artem didicerant, quòd serius aliquando ad operandum accessissent, castigauit uerberibus. illi credentes se affectos iniuria, detractis armis quæ seruabantur in eius domus pariete, contulerunt se in quendam locū ubi fluuius scinditur, uberem pascuis, & frugum fertilem, cæterorum que fructuum qui reponuntur in hyemem. ad eos mox confluit iuuenum quisque egentissimus, quorum armis stipati pro-

ti pro ducibus se gerebant, nemine cohibente maleficia. cum enim facti essent inexpugnabiles, & arcem sibi construxissent, dimissis exactoribus tributa colligebant ab accolis, certum uidelicet pecoris numerum, & quantum in alimenta eorum sat erat, promittentes amicitiam morem sibi gerentibus, & propugnationem contra externam uim si qua ingrueret: contra occisionem gregum ac pastorum, si detrectarent imperata facere. quapropter necessitate coacti mittebant eis quantumcunque poscerent. quo factum est ut aucta eorum potentia, ualidi essent ad incursum quoslibet, nemoque uicinarum auderet eos offendere, aut armis cum illis congregi: adeo ut ad Parthorum quoque regem rumor hæc detulerit. Satrapa autem Babyloniae postquam hæc audiuit, uolens crescens adhuc malum opprimere, priusquam maius aliquod inde proueniret incommodum, collecto quantum poterat à Parthis ac Babylonijs exercitu, properauit contra eos, cupiens ex improviso opprimere: obsessaque palude suos iussit aliquantisper quiescere. postridie uero Iudæis sabbaticas ferias otio publico celebrantibus, ratus non ausurum hostem in certamen descendere, sed nullo negotio uinctos se abducturum, paulatim procedebat, ut derepente in eos irrueret. Asinæus uero qui tum fortè positus prope se armis cum socijs desidebat in otio, Viri, inquit, hinnitus equorum mihi aures percussit, non qualis est passim pascentium, sed qui sessorem tergo uehant: nam & ferorum sonitum sentio, uereor ne circumuenti simus ab hostibus. sed procurrat aliquis speculatum, qui nobis quid immineat certo renunciaret. optarim autem uana esse quæ diximus. moxque quidam profecti uisum, celeriter redeunt, non falsam suspicionem fuisse referentes: adesse ultores acceptæ iniuriæ, ex insidijs se obrutos equitatu copioso uelut pecora, ne ad repugnandum quidem paratos, uetante propter ferias patria consuetudine. at Asinæus longe aliter quàm speculatori uidebatur statuit, non concedendam censens hanc uoluptatem hostibus, ut per otium in se grassarentur cædibus: quin potius uirtutis & præsentis necessitatis memores conniti debere, ut si ita fors ferat, non inulti pereant: primusque correptis armis suos exemplo ad similem exciuit audaciâ, ad conferendas cum hoste manus eos animans. & quia contemptim ueniebant rem factam se habere putantes, multis cæsis reliquos coegit terga uertere. Eius pugnae postquam ad Parthorum regem fama peruenit, admiratus fratrum audaciam, concupiuit eorum aspectum & colloquium: confestimque ad eos misit fidissimum è satellitibus qui hæc uerba illis referat: Regem Artabanum tametsi iniuriam eorum uolentia in suo regno acceperit, indignationem tamen uirtuti ipsorum remittere: misisseque se qui fide data impunitatem & securitatem itinerum eis offerret ipsius nomine, quæ amicitiam eorum cuperet, sine fraude omni & insidijs. paratam esse regis munificentiam, foreque ut hac sua uirtute posthac rege fauente utantur melius. Tum Asinæus ipse quidem profectiorem distulit, fratrem uero Anilem misit cum quibus potuit muneribus. Iuit ille ad regem, & facile admissus est. Artabanus autem uidens Anilæum solū uenisse, rogauit cur nam domi reliquisset Asinæum. cognitoque metu illum se continere intra palustria: per patrios deos deierauit, nihil eos se læsurum in fidem uenientes: idque porrecta iuueni dextra sancit, quæ apud barbaros cōuenturos certissimum est argumentum fiduciæ, nam post datam dextram apud eos nec fallere fas est, nec

nec diffidere, cessantib. omnino suspicionibus. Tum quoq; Artabanus hoc pacto remisit Anilæum; persuasurū fratri ut simul ueniat. Hoc autem agebat rex uolens cōciliatis sibi his fratribus per Iudæorū uirtutē illas satrapias continere in officio, quæ uidebantur ad defectionē spectare occupato rege alibi. Verebatur enim ne dum ipse rebelles perdomat, Asinæus auctis apud Babyloniam uiribus, siue uolentibus prouincialibus, siue inuitis non temperaret à maleficijs, Hoc igitur consilio illū accersijt. Asinæus uero facile à fratre in eam sententiā inductus est, præsertim cōmemorante quàm luculenter erga ipsos rex affectus sit, quodq; ad firmandam fidem iusiurandū interposuerit. quare primo quoq; tempore ad Artabanū ambo perueniūt. ille perlibenter eos excepit, in primis miratus generosum Asinæi animū, quod uideret breui statura hominē, & primo aspectu contemnenda specie quasi nullius precij, apud amicos dictitās, nihil esse in tantillo corpore, quod tam uasto animo respondeat, & inter epulas ostensum magistro militū Abdagasi prædicauit, denarrans quanta fortitudine bella gerere soleat. Is cum rogasset ut bona regis uenia liceret illū interficere, poenasq; tot maleficiorū de eo sumere quibus Parthos læserat: negauit se hoc permissurū in hominē qui se credidisset suæ fidei, data dextra confirmatæ & iureiurādo adhibito. Quod si, inquit, uir bellicosus haberi uis, nihil opus habes meo periurio ad abolendam Parthorū ignominiam: sed redeuntē aggressus per uim absq; meo consensu opprime. Mane deinde accito Asinæo: Tēpus tibi est, inquit, iuuenis domum reuerti, ne diutius hic ducum in te odia prouoces, qui te fortassis etiā me inuito conarentur interficere. commendo autem tibi terram Babyloniam, ut eam tua cura tutam à latrocinijs & illæsam custodias. mihi uicissim cordi erit tua incolumitas, quandoquidem tuū caput non dubitasti meæ fidei cōmittere. hæc locutus, datis mox muneribus Asinæū dimittit. ille domū reuersus castella partim noua condidit, partim quæ prius habuerat firmavit munitionibus: breuiq; in tantum auctus est, quantū ante eum nemo alius, à talibus exorsus inijt: nec cōtētus honoribus Babyloniorū, à Parthorū quoq; obseruabatur ducibus, qui in uicinas prouincias mittebantur cū imperio. Adeo creuit eius autoritas unā cum potentia, ut Mesopotamia tota ab ipsius penderet nutibus. In hac felicitate florentior indies exegit annos quindecim: quæ non prius cœpit in deterius uergere, q̃ neglecto pristino uirtutis studio, contemptisq; institutis patrijs, uoluptate uicti dediderunt se externis libidinibus. Venerat forte in eas regiones Parthorū quidam dux cum cōiuge tam alijs dotibus quàm insigni forma laudata usq; ad miraculū: hanc siue aspectu siue fama cognitā admauit Asinæi frater Anilæus: & cū neq; suis imperare posset cupidinibus, neque ulla alia spes esset potiendi muliere, bello maritū eius petijt: primoq; conflictu cæso Partho, uxor in uictoris potestatē & thalamū peruenit: quod quidē magnarum calamitatū tam ipsi quàm fratri fuit principium. cum enim amisso priore marito captiua duceretur, simulacra patriorum numinum quæ gentilitio ritu & domi secū habere solebat & in itinere, clām inter cæterā suppellectilem aduexerat, ea primū colebat sine arbitris. Deinde in thorum recepta, & nacta fiduciam, propalām operabatur sacris quæ à defuncto acceperat. id factum obiurgabatur ab amicis utriusq; fratris primarijs, indignum facinus dictis

dictitantibus, contra Hebraicæ gentis ritus ac leges ductâ uxorem barbarâ, deditam impijs patriæ suæ superstitionibus. quare uidendum ne dum nimium indulgent uoluptati corporis, à principatu excidant, quæ diuino fauore consecuti sint. Sed adeo nihil profectum est his admonitionibus, ut præcipuus quidam confossus sit dum liberius inuehitur: qui moriens iratum numen imprecatus est fratribus eorumque socijs, ulturum læsam & religionem & amicitiam, utque simili & ipsi ab inimicis afficerentur exitio: illi quidē quod autores iniuriæ fuerint, hi quod patrocinatorum legum per summum nefas opprimi passi sint. quamuis enim moleste ferrent talia, plus tamē apud eos ualebat præteritæ uirtutis memoria, cui acceptam ferebant præsentem felicitatem. sed indignationem eorum accendit mulieris impietas, non ferentium pertinaciter amplexam sacra Parthica: factoque concursu ad Asinæum uociferabatur in Anilæum: dicentes oportere eum, si prius parum potuit quid utile sit dispicere, nunc certē erratum corrigere, priusquam id publica expietur pernicie. nam & connubium illud nemini probari, ut parum conueniens patrijs ritibus: & supersticiosum numinum cultum quem mulier sibi permittat, pertinere ad dei ueri iniuriam. at ille quamuis agnosceret peccatum fratris allaturū sibi ac suis magnum aliquod incōmodum, uictus tamen germanitatis affectu facile ignoscebat succumbenti tam indomitæ cupidinibus. Sed cum maiores indies concursus ad eum & uociferationes fierent, tandem super ea fratrem admonuit, anteacta obiurgans, & iubens ut resipiscat in posterum, mulieremque domum ad cognatos ipsius remittat. nihil tamen hac admonitione effectum est: quia mulier sentiens propter se murmur esse in populo, & uerita ne Anilæo propter amorem sui durius aliquid accideret, ueneno Asinæum sustulit, secuta que sub amatore iudice impune auferret hoc facinus. Cæterum Anileus ad se unum iam principatu redacto, cum exercitu fecit impetum in uicos Mithridatis uiri apud Parthos nobilissimi, qui in matrimonio habebat Artabani filiam: eosque magna præda abacta populatus est. nam & pecuniam multam & mancipia reperit: pecoraque & res alias quibus fortunæ possunt auctiores fieri. Mithridates uero qui fortē tum nō procul aberat, audita uicorum expugnatione, indigne ferens ultro se ab Anilæo lacepsitū iniuria, habitamque ludibrio suam dignitatem iudicans, excita iuuenum manu. collectoque equitatu que potuit maximo, obuiam profectus est conflicturus cum Anilæo: & cum ad uicum quendam ex suis peruenisset, ibi quieuit: quod decreuisset postridie Iudeos aggredi sabato instante quod illis religioso otio colitur. qua de re præmonitus Anilæus à barbaro natione Syro alterius cuiusdā uici incola, & inter cætera diligenter edoctus quo loco Mithridates celebraturus esset cum suis conuiuium: iussu curare corpus milite, noctu contra hostes properauit, ut inopinos opprimeret. quò delatus circa quartam uigiliam, partim sopitos occidit, partim attonitos fuga coegit salutem quærere. Mithridatem etiam uiuum captū secum abduxit, nudū super asinum impositū, quæ apud Parthos grauissima habetur cōtumelia. quem cum sic ad syluam quandā perduxisset, hortantibus amicis ut illū interficeret, ipsi diuersum uisum est, neganti occidendū uirum genere apud Parthos præcipuum, & honoratū affinitate regia. præteritas enim iniurias posse impetrare ueniam, quamuis enim offensus sit Mithridates, habitu

V rum

Ioseph.

rum tamen pro concessa incolumitate gratiam. quod si grauius in eum confu-
lant, non quieturū regem nisi magnis cædibus in Iudæos Babylone delegen-
tes uindicer: quibus parcendum esse propter coniunctionem sanguinis, & ut
ad illos sibi pateat refugium, si qua clades accidat ut sunt belli uicissitudines.
eam sententiā approbavit multitudo cætera, atq; ita Mithridates dimittitur.
qui domum reuersus ab uxore exceptus est conuitio, quod regis gener post
acceptas à Iudæis tot tam insignes iniurias, nunc captiuus etiam uitam eis de-
bere sustineret precariam. Aut igitur, inquit, pristinā uirtutem recipe, aut des-
os testor quibus curæ est regum dignitas, me tua conditione non usuram po-
stea, ille partim non ferens quotidianum opprobrium, partim timens mulie-
ris elatum animum ne diuortium faceret, inuitus quidem, coegit tamen quan-
tas potuit copias, indignum seipse uita existimās, si homo Parthus Iudæis ui-
ctoriam cederet. Anilæus uero ubi cognouit aduentare illū cum ualido exer-
citu, turpe ducens cōtinere se intra palustria, & sperans fortunam contra hos-
tes priori similem, fretus que milite iam assueto uincere, & ipse contrā eduxit
copias: cui præter ueteranos multi tum etiam prædæ cupidine se adiunxerāt,
rati profligandum hostem quamprimum in conspectum uenerit, progressos
autē meridiano tempore per regionem in aquosam ad nonaginta stadia Mi-
thridates adoritur, æstu & siti laboreq; itineris adeo fessos ut arma ægre susti-
nerent, ipse recentibus uiribus: confestimq; in fugam uersis tanta cædes secu-
ta est, ut multa uirorū millia caderent. Anilæus autem stipatus globo iuuenū
effusissima fuga se in quandam syluā recepit, relicta Mithridati lætissima ui-
ctoria. Verū ad Anilæum breui confluit magna multitudo perditorū ho-
minum, qui licentiam pluris quàm propriam salutem facerent: itaque detri-
mentum quod acceperat in prælio, suppletum est duntaxat numero. neque
enim conferendi erant cum his qui ceciderant, eo quod essent rudes militiæ.
Duxit tamen eos contra Babyloniorum castella, lateq; uastabat omnia. Tum
Babylonij reliquiq; hostes miserunt Neerdam ad Iudæos qui Anilæum de-
poscerent ad supplicium. quod cum non impetrarent: neque enim illis inte-
grum erat hominem dedere, ad pacem eos inuitauerunt. quibus tractationē
de conditionibus pacis admittentibus, missi sunt tam ab illis quàm à Babylo-
njs legati ad Anilæum. tum Babylonij perlustrato diligenter loco in quo se
ille continebat, clām noctu irruunt in sopitos & grauatos crapula: & impune
quotquot adepti sunt interficiunt, & ipsum Anilæum inter cæteros. Tum ue-
ro hoc metu exoneratus Babylonis populus, qui antehac non ausus erat odiū
effundere in nostros homines, cum quibus illi propter diuersos ritus perpe-
tuum est dissidium, nunc his nunc illis præualentibus: sublato inquam Ani-
læi sodalizio, in Iudæos undique coortus est. Itaque non ferentes eorum uio-
lentiam, & sentientes se ad confligendum impares, nolentes cum eis habitare
amplius, migrarūt Seleuciam urbem eius regionis præcipuam, à Seleuco Ni-
canore olim conditam. hæc commune est Macedonum, Græcorum, & Syro-
rum domicilium. eò postquam confugerunt Iudæi, per quinquennium nul-
la affecti sunt iniuria. sexto autem anno peste apud Babylonem grassante, de-
nuo inde migratum est, quam multitudinem excipiente Seleucia, sequuta est
Iudæos maior calamitas ex huiusmodi causa, in hac urbe semper Græcis male
cum

cum Syris conuenit, Græcorum tamen factione præponderante. quò postquam à Iudæis migratum est, eorum fauore conditio Syrorum cæpit esse posterior, aucta uiris bellicosus, & periculorum contemptoribus. quare Græci succumbentes, & uidentes se non posse recuperare dignitatem pristinam manente Iudæorum & Syrorum consensu, suos quisque familiares Syros appellauerunt de pace & amicitia, id quod facile impetratum est. nam cum utrinque primatibus commissum esset negotium, secuta est reconciliatio, quam ita demum ratam fore placuit, si utrique Iudæos communibus prosequerentur odijs: eosque ex improviso aggressi, occiderunt supra quinquaginta uirorum millia: nec ulla euasit, nisi si quem amici aut uicini seruauit misericordia. hi deinde secesserunt Ctesiphontem urbem Græcanicam uicinam Seleuciæ, ubi quotannis rex hibernare est solitus, habens ibi maiorem supellectilis partem repositam: ibique sedes fixerunt, tutos se rati regie maiestatis reuerentia. Cæterum Babyloniorum ac Seleucensium terror omnes eius tractus Iudæos peruagatus est: quando quicquid erat Syrorum in illis regionibus, cum Seleucensibus conspirauit in eorum perniciem. quo factum est ut plerique Neerdam & Nisibim se receperint, securitatem suam reponentes in earum munitionibus, quæ alioquin etiam habitantur à uiris bellicosissimis. Atque ita se tunc habuerunt res Iudæorum per Babyloniam.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDÆICARVM

LIBER XIX,

Quomodo Caius à Cherea cæsus est.

Cap. 1.

AIUS porro non in solos Iudæos Hierosolymis & in uicinis regionibus degentes debacchatus est, sed terra marique, quàm late Romanum patet imperium, quod maioribus repleuit calamitatibus, quàm quæ unquã ueterum monumentis sunt prodite. Sed maxime Roma ipsa eius sæuitiâ experta est, nihilo hac parte meliori cōditione quàm urbes cæteræ, præsertim senatores ac patricij, ceteraque nobilitas: innumerisque iniurijs uexabatur qui uocantur equites, opibus & dignitate senatorib. proximi, utpote ex quorum ordine senatorum habeatur delectus: hi enim ignominijs afficiebantur & exilijs cædibusque & confiscationibus, quæ tum ferè cædis accedebant præmiū. Se uero pro deo gerebat, nō contentus humanis honoribus coli à subditis, & Capitolium frequentans templorum omnium in urbe celeberrimum, Iouem eius præsidē appellatione fratris salutare ausus est. Alijs quoque operibus suam declarabat insaniam, quando à Puteolis urbe Campaniæ ad Misenum alterum maritimum oppidum grauatus triremi trajicere, & alioqui ad suam dominationē pertinere existimans, si à mari Ioseph.

V 2

eadem

eadem quæ à terra obsequia exigeret, ab uno promontorio ad alterum ponte iuncto medio sinus spacio, curru ultro citroq; uectatus est: id enim demum iter dignum esse maiestate sui numinis. Templorum etiam Græcanicorum nullum in spoliatum reliquit, & omnes insignis artificij tabulas atque statuas edicto ad se comportari imperauit, quicquid ubique terrarum pulchri esset, in pulcherrimo loco, hoc est, Romana urbe spectari debere dictitans. his spolijs palatium suum & hortos exornauit, aliosque suos secessus per Italiam. ad hæc louem qui à loco in quo uniuersis Græcis colitur, cognominatur Olympius, opus Phidiæ Atheniensis statuarij, ausus est iubere in Urbem transferri: quod tamen factum non est, architectis apud Memmium Regulum, cui demandatum erat hoc negotium, negantibus loco moueri posse illæsum simulachrum, & absque uitio. aiunt etiam prodigijs fidem excedentibus Memmium uetitum, distulisse imperata facere: quæ ipse inseruit excusantibus celsationem suam literis. cumque capite luendum esset neglectum mandatum, interitus Caij hominem exemit periculo. Eò denique insanix prouectus est, ut natam sibi filiam in Capitolium delatam, in simulachri genua deponeret, quasi communem sibi cum loue prolem, in medio se relinquere dicens iudicium, utro maiore parente sit genita. atque hæc agentem tolerabant tamen homines. Permisit etiam seruis licentiam deferendi suos dominos qualicunque crimine: quod eo grauius erat, quia ex ipsius Cæsaris autoritate, & in eius gratiam gerebantur omnia: adeo ut Claudium ausus sit Pollux mancipium ipsius reum facere: & Caius sustinuit inter iudices audire patrum dicentem causam capitis, sperans sumpturum se de illo supplicium: quod tamen ei non licuit. Itaque cum totum suæ ditionis orbem repleffet sycophantijs, & seruos erexisset contra dominos, passim illi tendebantur insidiæ, alios ira stimulante ad uindictam acceptæ iniuriæ, alijs ipsius cæde imminentem sibi perniciem præcauere uolentibus. Certè ius publicum, nisi illo sublato, saluum manere non potuit, præcipue nostra gens eius cæde erepta est ex ipsis interitus faucibus. quapropter libet mihi accurate denarrare totum negotium, uel ideo ut argumentum sit diuinæ potentix, quod & in aduersis soletur homines, & modestiæ fortunatos admoneat, ne opinione diuturnæ felicitatis falsi, neglecta uirtute in perpetuam corruant miseriam. Tres in illius necem conspirationes factæ sunt, quarum singulæ authores habebant uiros fortissimos. nam Æmilius Regulus à Corduba Hispaniæ ciuitate oriundus manum coniuratorum circa se habebat, quorum opera illum tolleret. alterius Cassius Chærea tribunus erat caput. Annius quoque Minucianus non paucos ad opprimendum tyrannum conciuerat. His Caius inuisus erat, Regulo quidem quod is natura omnem iniquitatem oderat. erat enim magnanimus, & liberali ingenio præditus, ita ut non dissimularet sua consilia: quæ cum multis communicauit, uel amicis, uel alioqui uiris strenuis. Minucianus uerò partim Lepidum ulciscendi cupidine, quem illi amicissimum & ciuem cum primis egregium Caius occiderat: partim metu, quod uideret eius odia semper esse exosis capitalia, decreuit illum ferro inuadere. Chærea non ferebat exprobratam sibi à Caio molliciem, & alioqui quotidiana pericula

ricula quibus propter familiaritatem eius erat expositus, optime se putabat ne
 ee ipsius euasurum. Commune autem omnium illorum erat propositum, su-
 perbae ac impotenti eius dominationi finem imponere. spes enim erat, succes-
 surum negotium, & re bene gesta seruandam ope sua rempublicam, cuius sa-
 luti honestum esse uel uitam impendere. Sed Chærea fuit feruentior cæteris,
 tum cupiditate parandi sibi clari nominis, tum quod propter tribunatum faci-
 liorem accessum habebat ad perpetrandum facinus. interim Circenses ludi a-
 gebantur, quibus impendio delectatur Romanus populus, & alacriter in cir-
 cum concurrens, quicquid desiderat ab imperatoribus flagitat, & illi postula-
 tis eius perlibenter indulgent, tum quoque contentione magna rogabant, ut tri-
 butorum ac uectigalium releuaret onera. ille non ferens eorum uociferatio-
 nes, dimissis militibus iubet clamatores illos passim correptos duci ad suppli-
 cium: multique hoc pacto capite plexi sunt. idque tulit populus, & cessauit à cla-
 moribus, exemplo doctus maiorem uitæ rationem habendam quam pecuniæ,
 quod uiderent pro importuno eius studio multis repræsentatum interitum.
 Hæc magis etiam Chæream incitauerunt ad aggrediendum facinus, & com-
 pescendam immanem Cæsaris ferociam. Et sepe quidem epulantem inuadere de-
 creuerat, certis tamen rationibus id distulit: non quod dubius esset propositi,
 sed quia captabatur occasio commodior, ut non irritò conatu rem ad effectum
 deduceret. iam autem non modicum tempus exegerat in prætoriana militi-
 tum uero exactionibus præpositus, & debitis in fiscum redigendis, quorum
 quædam dilatione solutionis conduplicata fuerant: dum in exigendo terit te-
 pus, & afflictæ fortunæ hominum miseratione exequitur mandata negligenti-
 us, conciuuit in se iram Cæsaris, non sine probro effoeminati ac segnis animi.
 nec hoc contentus, quoties ille redeuntibus uicibus signum à se peteret, scemi-
 neum aliquod & probrosum dabat uocabulum. atque hæc faciebat, cum ipsum
 non puderet in quibusdam à se institutis sacris uti amictu muliebri, cincinnisque
 & alio ornatu quo sexum mentiretur: & post hæc audebat exprobrare Chæ-
 reæ turpitudinem. qui & quoties talia signa acciperet ferebat indignissime, &
 magis etiam cum rideretur tradens ea militibus. essetque cæteris tribunis ludibrio.
 nam allaturo eo signum à Cæsare, prædicabant fore ut afferret tale aliquod lu-
 dicrum. quapropter ausus est sibi aliquot asciscere, iustam iræ causam præfe-
 rens. in his erat Popedius uir ordinis senatorij, omnibus ferè perfunctus ho-
 noribus, alioquin Epicureus & tunc sectator otij. hunc detulerat inimicus eius
 Timidius, quod in Caium iecisset conuitia: & testem adhibebat Quintiliam
 mimam, propter formam adamatam cum alijs multis, tum Popedio. quæ cum
 nolle amatorem suum falso, ut erat, testimonio grauare in causa capitis, Ti-
 midius urgebat tormentis eam subijci. Tum Caius exasperatus Chæream iu-
 bet sine mora torquere Quintiliam, ideo potissimum ei solitus cædes & quæ-
 stiones iniungere, quod putaret hæc executurum inclementius, quo molli-
 ciæ notam effugeret. Quintilia porro cum torquenda duceretur, conscio-
 rum cuiusdam obiter pedem calcauit, innuens ut bono esset animo, ne ue ad
 tormenta ipsius expauesceret: se enim ea perlaturam obfirmato animo. itaque

Ioseph.

V 3

crudelis

crudeliter eam examinavit Chærea, non sponte, sed necessitate coactus. Cumque illa perduraret, duxit eam in Caij conspectum, affectam modis miserabilibus. Cuius miseratione indignè laceratæ Imperator nonnihil flexus, Popedium absoluit, & pecunijs solatus est mulieris calamitatem, quam fortiter æque ac feliciter tolerauerat. Id uero indignissimè tulit Chærea, sic traduci putans suam sæuitiam, quasi tam immodicam, ut ipsum Caium remedium eius adhibere oporteat. quamobrem sic Clementem & Papinium allocuitur, quorum hic & ipse tribunus erat, ille præfectus urbanarum cohortium. Nos quidem Clemens in tuendo Imperatore nunquam officio nostro defuimus. nam nostra opera & industria coniuratorum alij necati sunt, alij tormentis intantum lacerati, ut ipsi uisi sint miserabiles. Sed hæccine sunt nostræ militiæ munia? Tacente ad hæc Clemente, sed uultus rubore pudorem fatente ministeriorum talium, cæterum uerbis non auso suggillare insaniam Cæsaris, Chærea iam confidentius commemorare cœpit calamitates urbis & imperij. harum, inquit, causa uulgi sermonibus in Caium refertur: sed si rei disquiratur ueritas, ego mi Clemens, & hic Papinius, & ante nos tu Romanis, immò toti humano generi horum malorum causa sumus, qui mandata eius exequimur: & cum finem imponere possimus eius tum in ciues tum in reliquos subditos debacchationibus, per tam foeda ministeria facti sumus ex militibus satellites ac carnifices, non pro libertate Romanorum aut Imperio gestantes arma, sed pro eius incolumitate qui eorum tam animos quàm corpora in seruitutem redigit, contaminantes que nos quotidie cruore cæsortum & atrocissimis quæstionibus, donec ipsius iussu ab alijs pari modo tractabimur. non enim hoc modo chariores ei reddimur, sed suspectiores potius: & alioqui assuetus cædibus, quas libidine moderatur, non iudicio, nequaquam conquietet prius quàm nos quoque cæteris adijciat: nimirum iam destinatos exitio, nisi mature prospicimus & communi libertati, & nostris met periculis. Clemens autem etsi approbaret Chæreæ sententiam, tacere tamen eum iussit, ne sparsis in plures his sermonibus, & euulgato ante effectum consilio, raperentur ad supplicium. expectandam esse optabilem occasionem, fortuito alicunde offerendam. sibi quidem ob ingrauescentem iam ætatem non satis esse animi: & habere se tutiora consilia: nam honestiora ne cogitari quidem posse. His dictis Clemens domum se recepit, secum agitans quæ audierat, quæque ipse dixerat. Chæreas autem nonnihil timere incipiens, ad Cornelium Sabinum & ipsum tribunum properat, quem uirum quòd non contemnendum nosset libertatis que amatorem eximium, & ferentem ægre præsentem statum reipublicæ, expeditum aliquod ab eo expectans consilium, decreuit ei rem proponere, sollicitus etiam ne per Clementem res proderetur, & omnem moram periculosam existimans in tanto negotio. hunc postquam libenter id accipere intellexit, ut qui iam ante pari modo animatus, ideo tantum hæcenus siluerat, quòd cum nemine auderet communicare suam sententiam: tunc uero operam etiam polliceri non modò silentium, magis etiam confirmatus est in proposito. itaque rati non amplius

us cuna

us cunctandum, ambo ad Minucianum se conferunt, magnitudine animi ipsis similem, & eodem accensum uirtutis studio, Caio uero suspectum propter necem Lepidi, hominis Minuciano coniunctissimi, & insuper communi obnoxium periculo. omnibus enim honoratis Caius erat terribilis, præcæteris in tales sæuire solitus: & iam ante significationem aliquam inter se dederant, quæ tum agebantur iniquo se ferre animo. quamuis enim metus periculi non sineret eos manifeste proferre odium quo Caium prosequerentur, tamen occultus quidam eius rei sensus mutuam inter illos beneuolentiam conciliauerat. Et quoniam Minucianus dignitate præstabat, homo cum primis ciuium nobilis, omnem quæ laudem meritis, soliti etiam antea plurimum illi deferre, in eo quoque congressu postulabant ut ipse initium sermonum faceret. ille rogauit Chæream, quod nam signum ea die ab imperatore accepisset. uulgatum enim iam erat per urbem, quomodo ei soleret dandis signis illudere. ibi Chærea cupide arrepta occasione, fretus quæ Minuciani fide: at tu mihi, inquit, libertatem signum da: cui gratias habeo, quod me ultero properantem excitas. neque mihi ampliori adhortatione opus est, si quidem tibi quoque idem placere uideo, & priusquam conueniremus iam antè consensimus. gladius hic quo accinctus sum, ambobus sufficiet. quare age aggrediamur opus te authore, equidem uolens ac libens sequar quocunque iusseris, adiutus tua prudentia. nec te debet tardare ferri inopia, dum animus tanto facinore dignus superest, à quo etiam ferrum solet efficaciam sumere, ipse certè totus feror in hoc negotium, securus quid mihi post eueniat: quandoquidem nec libet nec uacat de me priuatim dispicere in publica seruitute patriæ, sublati legibus, & omnibus imminente à Caio perniciæ. & dignus sum opinor uel te iudice cui credatur hoc ministerium, quando & tibi eadem probari uideo. Tum Minucianus sic animatum sentiens, complexus hominem collaudatum hortatus est ut pergeret, apprecatus ut superi conatus eius ratos habeant: atque ita mutuum confirmati diuersi abeunt. Ferunt hoc consilium quodam omine fuisse firmatum. Nam ingrediente curiam Chærea, uox cuiusdam è turba audita est, iubens eum, dijs iuuantibus, destinata perficere. & primo suspicatus est rem ab aliquo è coniuratis proditam: deinde intellexit incitari se aut à quopiam conscio, aut uoce dei, cui curæ sunt res mortalium. iam quæ multi participes insidiarum armati aderant & senatores & equites, simul quæ militum quotquot erant conscj. nemo enim erat qui non putaret necem Caij pertinere ad salutem publicam, & ideo pro se quisque dabant operam ne quis in hoc facinore cæteris uirtute cederet, cunctis tam uerbis quam opere in exitium tyranni conspirantibus. Nam & Callistus his se adiunxit Caij libertus: qui unus plurimum apud eum poterat, socius quodammodo tyrannidis, & formidatus omnibus, abundans quæ pecunijs quas ex munerum corruptelis parauerat: utebatur quæ immodice hac potentia, suspectum nihilominus habens principem, cuius ingenium norat implacabile, & in semel destinatis pertinax, ipsi autem inter alias periculi causas hæc erat non postrema, quod esset pecuniosus nimium, quare ad

Claudium clām disciscibat, colens eum quòd speraret successurum in imperium, & iam tum obsequijs captans eius gratiam, quò tandem apud illū quoque esset in precio. nam & iactauit apud eum, iussu se ut ueneno ipsum tolleretur, & hactenus semper commentum differendi causas innumeras. Videtur autem mihi hoc finxisse in gratiam Claudij, nec enim ille si patruū necare uoluisset, tulisset excusationes Callisti: & liberto cessanti imperata facere mox representatum fuisset meritum premium. Claudius tamen qui diuino quodam fauore Caij furorem euasit, gratiam Callisto persuasus habuit pro nunquam accepto beneficio. Cæterum Chæreæ conatus differebantur indies consciorum quorundam segnicie. nam ipse inuitus cunctabatur, omne tempus parando huic facinori opportunum iudicans. etenim aggrediendi ascendentem in Capitolium ad mactandas pro filia salute uictimas sæpe dabatur occasio: uel præcipitandi in forum è fastigio basilicæ, numos inde aureos & argenteos spargentem populo: uel opprimendi celebrantem arcana sacra quæ ipse instituerat. nam ipse Caius incautus erat propter securitatem, licet uersaretur inter continue præparatos ad insidias. Itaq; inter suos iactabat Chæreæ, si putaret illum à dñs seruari, sibi uni & animum esse & facultatē, uel absque ferro conficiendi hominē: adeò infensus erat coniuratis, timens ne elaberetur occasio. at illi uidebant quidem eum pro communi libertate sollicitum, postulabant tamen paulisper differri negocium, ne si parum succederet, turbaretur tota ciuitas, & factis inquisitionibus præcluderetur uiris fortibus ad opprimendum tyrannum aditus. satius igitur esse dum ludi aguntur in palatio adoriri facinus. hi celebrantur in honorem Cæsaris, qui primus dominationem à populo in se transtulit. & extructa ante regiam scena, conueniunt eò spectatum Romanorum nobiles unā cum uxoribus ac liberis, præsentē etiam principē. ibi conclusis tam multis millibus intra modicum spaciū, conatum facile successurum, non ualentibus etiā si uelint succurrere, protectoribus domesticis. Absensit Chæreas, decretumq; est primo ludorum diē rem aggredi: sed plus fortuna potuit quā consiliū, ita ut uix tertio statuta peregerint, qui fuit ludorum diē ultimus. tum Chæreæ socijs conuocatis: multum, inquit, elapsū est temporis, quod nobis segniciem exprobrat in honestis consilijs: quæ uerendum est ne prodita in nihilum recidant, & Caius exasperatus magis etiam sæuiat. An non uidetis quòd ad hunc modum nihil aliud sit quā libertatis detrimentum, & tyrannidis accessio? cum debeamus nobis primū securitatem parare, deinde alijs perpetuam felicitatem, unde ad nos & gloria maxima reditura sit. illis uero tam honesto proposito non contradicentibus, cunctantibus tamen adhuc, & per stuporem silentibus: quid, inquit, boni uiri, differamus? an nescitis hunc esse spectaculorum diē ultimum, post quæ peracta Caium esse nauigaturum? Deceuit enim nauigare Alexandriam Ægypti uisendæ gratia. pulchrū uero fuerit, si emittamus è manibus hoc propudiū hominis, terra mariq; triumphaturum de Romanorum ignauia. An non ignominiosum sit, nos Ægyptio cuipiam libertatem oppressam non ferenti hanc gloriam cedere: ego certe deliberationes uestras non expectabo amplius, sed pericu-

periculum faciam hodie, ita ut fortem uirum decet quicquid fors ferat libentius perpeffurus, quàm ut me uiuo alius laudem tyrannicidæ occupet. his dictis & seipsum accendit, & cæteris animum addidit, ut omnes sine dilatione rem aggredi cuperent: mox'q; palatium armatus gladio petijt, quod ita mos sit accinctos tribunos signum ab Imperatore petere: & fortè ea die uices petendi ad ipsum redierant. Et iam confluebat multitudo ad palatium, magno tumultu se inuicem protrudendo, dum quisque locum spectandi præripere nititur, magna uoluptate hanc contentionem spectante Caio: quod nec senatoribus assignata essent loca, nec equitibus, sed promiscue sedebant uiri cum mulieribus, & serui confusi cum ingenuis. progressus deinde imperator rem diuinam fecit Augusto Cæsari, ad cuius tum honorem ludi celebrabantur: & cadente uictima contigit respergi cruore togam Asprenatis unius è senatorum numero, quod ominosum ei fuit, licet tum risu exceptum à Cæsare. nam & ipse in eo tumultu occisus est. Fertur Caium ea die præter naturam suam fuisse affabilem, ita ut insueta comitate omnibus fuerit miraculo. Peracto sacro consedit inter amicos in theatro, quod compactile instaurabatur per singulos annos hoc modo. duas habebat ianuas, alteram uersus subdiualem aream, alteram uersus porticum, per quam actores ingrediebantur & egrediebantur, non turbato spectatorum confessu: qua parte erat cella quædam tabulatis intersepta, ubi mimi uersabantur, & musici. Cum'que iam & multitudo cætera sederet, & Chærea cum reliquis tribunis non procul à Cæsare, qui dextrum theatri cornu tenebat: Batibius uir prætorius submissa uoce rogauit assidentem sibi Cluuitum consularem, ecquid noui audisset. quo negante, ergo, inquit, scito instare hodie certamen tyrannicidij. tum Cluius, tace, inquit, bone uir, ne quis hæc Achiuorum exaudiat: alludens Homericæ carmine. Sparsis deinde in spectatores missilibus, quæ pomis constabant & auibus propter raritatem gratis, Caius delectabatur diripiente hæc eertatim populo: mox'que duo quædam ominosa secuta sunt. Nam mimus inductus est in quo iudex deprehensus in crucem suffigitur: & fabula acta est Cinyra, in qua & ipse & eius filia Myrrha occiditur multumq; fictici cruoris fusum est tam circa crucifixum, quàm circa Cinyram. quin & eundem diem fuisse aiunt, quo olim Philippus Amyntæ filius rex Macedonum ab amico Pausania cæsus est, dum theatrum introgreditur. Cæterum Caio dubitante, permaneret ne usque finem spectaculi, præsertim cum dies esset ultimus: an lotus & cibo sumpto reuerteretur, ut erat solitus: Minucianus supra Caium assidens, ueritus ne periret occasio, iam enim Chæream egressum uiderat, surrexit iturus ad confirmandum hominem. eum Imperator comiter apprehendens lacinia, quo'nam, inquit, bone uir. quem ille reuertus sedit denuo, sed uicit timor: & paulo post rursus surrexit, Caio non amplius retinente, quod eum putaret abire ad aliquid necessarium. Tum Asprenas etiam hortatus est Cæsarem, ut more solito lotus & pransus tum demum reuerteretur: cupiebat enim ut conscius quod statutum erat peragi. Et iam Chærea coniuratos disposuerat, ut suo quisque loco nauaret operam: ægré'que moras ferebant, quòd iam esset hora nona diei: & Chæreas uolebat

bat in theatrum reuerti, atque in sedentem irruere. quamuis enim intelligeret id sine multa equitum qui aderant ac senatorum cæde non posse fieri, existimabat tamen eam bene rependi libertate publica. iamq; tendebat in theatrum, eum subito strepitu significatur surrexisse Cæsarem. Tum coniurati turbam dimouent, quasi Caio hoc uolente: re autem uera captantes solitudinem quo facilius possent cædem perficere. præcedebant autem eum Claudius patruus, & M. Minutianus sororis eius maritus, & Valerius Asiaticus, quos dimoueri uetabat sua dignitas. eos ipse sequebatur cum Paulo Aruntio. mox ubi regiam ingressi sunt, relicta recta uia per quam eum præstolabantur seruorum ministeria, & quâ Claudius cum alijs præcesserat, deflexit ad infrequentem quandam cryptam ducentem ad balineas, pueros etiam eo loco uisurus qui uenerant ex Asia, partim ad concinendos hymnos sacrorum domesticorum, partim ad saltandam pyrrichen in theatro. ibi occurrens ei Chærea signum postulat. & illo probrosum quiddam dante, conuictio simul ac ferro eum adortus ferit grauitè, non tamen letali uulnere: quod quidam data opera factum putant, ut multis ictibus consauciatus periret cruciabilius, mihi non sit uerisimile, quia tale facinus non admittit lenta consilia. quod si hoc animo id fecit Chærea, uidetur mihi fuisse omnium stultissimus, qui maluerit indulgere iracundiæ, quàm celeriter se ac suos eximere periculo: maxime quando non deerant qui Caio possent succurrere, nisi quamprimum exhalaret animam. alioqui uidebitur se & amicos potius quàm illum affligere uoluisset, cùm posset re bene gesta clam se ultoribus eius subducere, non perdendo temere tempus, uel seipsum potius. Verum hæc quisque ut libuerit æstimet. Caius porro præ dolore uulneris, quod humerum inter & collum impactum ne ulterius procederet osse iuguli retentum est, neq; exclamauit attonitus, neque inuocauit opem amici ullius, siue quod nemini satis fideret, siue præ superbia: gemitu tantum edito, fuga se proripiebat ulterius. quem paratus in hoc Cornelius Sabinus impulit ut in genu procideret: mox que circumstantium una uox erat, repete, atque ita confecerunt eum, illatis certatim crebris ictibus. extremum autem inflixisse fertur Aquila, qui ultimum exitium illi attulit. author autem facinoris merito Chærea dicendus est. quamuis enim adhibuerit socios, omnium tamen primus id concepit animo, & modum perficiendi inuenit: primus que ausus est consilium communicare cum alijs: quod ubi probari sensit, coniuratos in unum contraxit usus eximia prudentia, & ad audendum accendit crebris adhortationibus: cum que res operam posceret, hic quoque primus in eum irruit, & sua uirtute cædem exorsus trucidati cadauer proculcandum alijs præbuit. quapropter merito quicquid & à socijs perpetratum est, ipsius prudentiæ, industriæ atque uirtuti, acceptum ferendum est. Sic Caius finijt multis confossus uulneribus. Quo interfecto, Chærea cum socijs recipere se quâ uenerant, uidebat impossibile: siue attoniti magnitudine facinoris, quod non leue esset periculum occidisse imperatorem gratiosum apud insanam multitudinem, paratis ad ultionem militibus: siue quod angustæ erant uiae ubi patrata est cædes, & refertæ famulis ac custodibus, qui omnes ea die præsto erant ad officium. proinde per
aliam

aliam uiam contulerunt se ad ædes Germanici, cuius filium Caium tum neca-
 uerant. hæ fuerunt contiguæ palatio: quod ita unum erat, ut tamen excultum
 esset ædificijs per partes à singulis imperatoribus, quorū appellationem reti-
 nebant. iamq; elapsi è turba satis tuti erant pro tempore, tantisper dum in oc-
 culto esset casus Cæsaris. primi autem Germani senserunt eius interitum, co-
 hors satellitū ex ea gente lectorum ad principis custodiam: homines natura
 iracundi, ut quiuis alij barbari, quod plerunque quid fiat non intelligant, ro-
 busti corpore & primos hostium impetus excipere soliti, & magnum ad ui-
 ctoriam momentū asferre in quamcunq; partē incubuerint. hi cognita morte
 Caij uehementer indoluerunt, non ipsius uirtutibus rem metientes, sed suis
 cōmodis, quod graciosus apud illos fuerat crebris largitionibus beneuolen-
 tiam eorū sibi comparans: moxq; duce Sabino (is non sua aut maiorū uirtu-
 te, ut qui gladiator fuerat, sed insigni robore ad tribunatū prouectus est) stri-
 ctis gladijs discurrebant per domos scrutabundi ubi nam laterent interfecto-
 res Cæsaris: & primum forte oblatum Asprenatem frustatim lacerauerunt,
 eum cuius togam cruore uictimæ respersam diximus, infausto sanè auspicio.
 post hunc Norbanum nacti sunt ciuem nobilissimum, & genus ducentem à
 multis imperatoribus: qui nihil apud furentes fieri suam dignitatem uidens,
 homo ualidus extorsit gladium reluctanti ei qui primus se inuaserat: uideba-
 turq; non inultus moriturus, ni circumdatus multorū simul obrueretur icti-
 bus. tertius è senatoribus Anteijs cum paucis mala fortuna sicut priores in
 Germanos incidit, pertractus eò cupidine uisendi Caij cadaueris, quem ue-
 hementer oderat. eius enim patrem eodem nomine appellatum non contena-
 tus egisse in exiliū, occidit postremo missis illò militibus. pascebat igitur ocu-
 los gratissimo spectaculo: uerū audito tumultu latebras quæritans, non effu-
 git Germanorū diligentem perquisitionem, per iram fontes iuxta atq; insona-
 tes trucidantium. & illi quidē tali fato absumpti sunt. cæterum postquam in
 theatrum rumor de morte Caij perlatus est, plus demirationis inuenit quàm
 fidei. quidam enim etsi perlibenter interitum eius acciperent, quem iamdu-
 dum optauerant, præ timore tamen credere non audebant. alijs contra ideo
 non libebat credere, quia uerū esse nolebant, atq; etiā maius putabant quàm
 ut humana uirtute posset effici. hi fere erant pueri ac foeminæ atq; mancipia.
 tum nōnulli ex militibus: quod eius stipendia merentes simul exercerent ty-
 rannidem, ministri superbix, concutientes optimū quemq; ciuium, & præ-
 darum participes. mulieres autem & iuuentus deliniti, ut solet uulgus, specta-
 culis, muneribus gladiatorijs, uiscerationibus, oblectamētisq; id genus alijs:
 quarū prætextus erat uoluptas populi, re autem uera seruiebāt crudelitati &
 infanix principis. apud seruos item graciosus fuerat propter licentiā contem-
 nendi dominos, cōtra quos in eo paratū habebant præsidium. Facile enim erat
 fidē impetrare confictæ calumniæ, & indicata herili pecunia non libertatem
 solū assequi, sed & diuitias, q̃ delatoribus octaua confiscatorū bonorū esset
 decreta. nobilium aut̃ etiam si quibus credibile fieret, uel q̃ aliquid præsen-
 rant, uel quod uerū esse misere cupiebant, adeo nō proferebant gaudium, ut
 ne audiuisse quidē se fingerent: alijs ne spe frustrata prodite uoluntatis poenas
 luerent: insidiarum alijs conscij, & tanto magis pre se ferentes ignorantiam, ne
 forte

forte suspecti his quibus expediebat tyrannum uiuere, deposcerentur ad supplicium. nam & diuersus rumor sparsus est, esse quidem faucium, non tamen occisum, uerum diligenter curari à medicis. quo factum est ut audientium nemo declararet suum animum: aut enim amici eius erant, qui nunciabant, & hoc ipso suspecti quasi fautores tyrannidis: aut contra infensi homini, & ideo nimis cupide etiam falsa pro ueris credita communicare cum alijs putabantur. accessit & alius rumor, qui maxime nobilitatis obscurauit gaudium: eum contempto uulnerum periculo, sic ut erat cruentatum procurrisset in forum, atque ibi concionari apud populum. ita illi in diuersos affectus distrahebantur rumore ancipiti: non tamen loco se mouere ausi sunt metu calumniæ, scientes non tam referre quo ipsi animo id facerent, quam quo factum interpretarentur delatores & iudices. Sed postquam Germani strictis gladijs circumdedere theatrum, nemo spectatorum non putabat de se actum. & ad cuiusuis ingressum expauescebant, quasi iam iam contrucidandi: hærebantque inopes consilij, ut quibus nec manere tutum esset, nec egredi. tandem irrumpentibus militibus clamor toto theatro tollitur suppliciter deprecantium, & excusantium insidiarum ignorantiam, siue insidiarum illarum fuerint, siue quid aliud. addebant & planctus, & lacrymas, deosque innocentiarum testes inuocabant, & alia faciebant ac dicebant, quæ eos docebat præsentaneum uite periculum. His flexa est ira militum, ne quid durius in spectatores consulerent: quandoquidem hoc ipsum quamuis furentibus immane uidebatur, circumlata cæsorum cum Asprenate capita, & in ara deposita, quorum aspectu nihil miserabilius uisum est spectatoribus, dignitatem eorum & infelicitatem reputantibus, & de se quoque sollicitis, quod incerti essent etiamnum an omnino periculum euaserint, itaque etiam qui iustissimis odijs Caium prosequabantur, non tamen sincerum capiebant gaudium, timentes ne auctarium eius cædis fierent, nulla certa spe ostendente se miseris. Tandem Aruntius homo graciosus, qui uocalis erat utpote præco rerum uenalium, paraueratque sibi ex eo quaestu diuitias ingentes cum pari potentia, theatrum ingreditur habitu quam maxime ad luctum composito. quamuis enim insensissimus esset Caio, tamen urgente præsentis discrimine ad dissimulandam lætitiā, præferens insignia mœroris omnia, quibus uti mos est in charissimorum desiderio, nunciat eius mortem, non passus multitudinem diutius ignorare quæ acciderant. deinde coepit reuocare Germanorum impetum. simulque tribuni iuebant gladios recondere, significantes imperatoris interitum: quæ quidem certissima salus fuit constipatæ in theatro multitudinis, & eorum qui quomodocumque inciderent in Germanos: qui si aliquam spem incolumitatis illius habuissent, à nullo abstinuissent maleficio. adeo illum diligebant, ut suarum animarum iactura redemptam salutem eius cuperent, nullo respectu calamitatis reipublicæ. itaque tum demum cognita eius morte, cohibuerunt impetum quo in uindictam reuebant, uel quod iam non amplius erat tempus declarandæ beneuolentiæ, aut referendæ gratiæ: uel quia timebant non impune sibi fore tantam uiolentiā, senatu in se animaduersuro si forte ad eum rediret rerum regimen. Sic tandem Germanorum rabies sedata est, per Cæsaris cædem paulo antè excita. Cæterum Chærea qui ualde timebat Minuciano, ne periret in fures Germanos incidens, singulos militum prensabat, de eo rogans, precibusque commendans eis salutem

salutem hominis: quo factum est ut ille unà cum Clemente ad eum perductus collaudarit tam egregium facinus, testatus id esse è republica, eiq; senatus nomine gratias egerit, quòd nec in deliberando consiliū, nec in peragendo animus illi defuerit: dicens hanc esse naturā tyrannidis, ut elata breui uoluptate ex impotentis & iniquæ dominationis licentia, infelicem sortiatur uitæ exitum, ut inuisa bonis omnibus: quod & Caio tunc accidisse, qui iam tum ante conspirationē initam legū contemptu, & non ferendis iniurijs etiā amicissimos à se alienauerit, à quibus nunc peremptus uideatur, cum reuera ipse sibi exitij causa fuerit. Iamq; & in theatro spectatores tumultuabundi consurrexerant, huiusmodi occasione diffugiēdi præbita. Arcyon medicus correptus ut curaret quosdam saucios, prætextu parandorū remediorū dimisit proximos: re autē uera ut sese præsentī periculo eximerent. Interea senatus in curiā conuenit, populusq; in comitiū confluens trucidatores Caij quærebat, & is quidē serio, senatus uero tantū in speciem. cumq; Valerius Asiaticus uir consularis progressus esset ad tumultuantes & indignantes latere interfectores Cæsaris, multis eum rogantibus quisnam esset eius cædis autor, Vtinam ego, inquit. Consules autē edictum proposuerunt, in quo continebatur Caij accusatio, iubentes ut domū redirent tam populus q̃ milites, populo quidem magnam relaxationem pollicendo, militibus uero præmia, si modo nihil turbarent & abstinerent ab iniurijs. nam metus erat ne exasperati clade aliqua ciuitatem afficerent. neue ad rapinas uerterentur & sacrilegia. iam autem totus senatorum ordo conuenerat, præcipue qui cædis erant conscij: audebantq; sperare aliquid, quasi ad se deuoluto rerum moderandarum arbitrio.

Quomodo Claudius principatum adeptus sit.

Cap. II.

IN hoc rerum statu repente Claudius domi arripitur. Conuenientes enim in unū milites, & collatis de rebus gerendis consilijs, uidebant populum non suffecturum tot urgentibus negotijs, si ad ipsum rediret rerum administratio: nec sibi utilem eam fore, si desinerebant esse ministri principatus & quodammodo socij. optimū igitur uisum est rebus adhuc turbatis principem eligere Claudium, defuncti patruū, nemini eorum qui tum in senatum coiueraut non præferendum, siue natalium claritatis, siue liberalis eruditionis habenda esset ratio: qui constitutus in rerū fastigio præmia cuiq; pro meritis decernat. hæc sententia simul approbata est, & Claudius correptus à militibus: In senatu autē Cn. Sētius Saturninus, non nescius Claudium raptum, & instare uirtutis certamen, quasi protrusus, nec tamen inuitus, intrepide orationem dignam ingenuis & generosis auditoribus exorsus est in hanc ferme sententiam. Etsi incredibile uidetur, Quirites, quod præter omnem spem nobis offertur post tam longū temporis spacium, tenemus tamen libertatem, incertū quidē quā diu mansuram, & in potestate deorum sitam quorū hoc munus est: sed quæ in præsens certè exhilarare nos ualeat, quicunque sequatur exitus. bonis enim uiris iucundum est uel unam horam liberos in libera patria uiuere, ueterisq; illius & florentis reip. aliquem gustū capere. equidē priscae illius libertatis non memini, ut post eam sublatā natus, præsentis sanè sum cupidissimus, & felices existimo quibus datum est in illa nasci atq; institui honestis studijs: proximumq; post deos im-

X mor

Ioseph.

mortales honorē hīs uiris habendum cenſeo, quorū uirtute uel ſero tandem hac ætate nobis eam deguſtare contigit: quæ felicitas utinam perpetua propagetur ad poſteros. nam nobis uel hæc dies ſufficit, tam iunioribus noſtrum quàm ſenioribus: his quia non omnino ignari bonorum libertatis morientur libentius: illis quia uirtutis exemplum recens propoſitum eſt, quod æmulari ſit longe pulcherrimum, & non degenerare à claris maioribus. quamobrē niſi hil nobis magis curandū eſt, q̃ ut cum uirtute uiuamus, quæ ſola libertatē parit ſuis cultoribus. mihi res ueterum auditu tantum ſunt cognitæ. ex his uero quæ ipſi uidere licuit, ſatis intellexi quantū malorum ciuitates inuehant tyrānides, uirtutem omnem de medio tollentes, & opprimentes ingenuos ſpiritus, metum contrā atq; adulationē docentes, quando nō iuxta legum prudentiam, ſed ad arbitratum principum adminiſtrantur omnia. Ex quo enim luſius Cæſar poteſtatē populi diminuit, & proculcatis legibus ſubuertit rem publicam, oppreſſo iure ſeruiens ſuis cupiditatibus, nullum malorū genus eſt quo non attrita ſit ciuitas, dum inter ſucceſſores eius poſterior quiſq; præcedentem ſtudet uincere in abolendis patriæ moribus, & exhaurire urbem generoſis ciuib;: q̃ exiſtimarent hoc ad ſuam pertinere ſecuritatem, ſi rem habeant cum deprauatis hominibus, & optimorū uirorum non ſolū magnanimitatem premant, ſed ipſos etiam perdant non uno mortis genere: idq; cum multi iam deinceps in poteſtatis faſtigio collocati fuerint, & ſinguli non ferendis grauaminibus onerauerint rem publicam. Quorū unus Caius qui hodie fato ſuo functus eſt, grauiora patrauit q̃ cæteri, non in ciues ſolum, ſed & cognatos & amicos pariter immittens indomitam ſuam iracundiam, & iniuſtas poenas eis infligens, inſenſus dñs ſimul & hominibus. Tyrannis enim nō ſufficit uoluptatum ſtudiū & ſuperbia, neq; rapinæ & adulteria, ſed præcipuū cōmodum ducunt ſi inimicorum totas excindant familias. pro inimicis autem habent omnes liberos, nec ad placandos eos ulla iniuriarum patientia eſt efficax. etenim cōſci sibi quàm multis malis oppleuerint homines ſubditos, etiam ſi illi contemptim ferant ſuum infortuniū, ipſi tamen maleſcentiæ ſuæ memores, ita demū ſecuritatem ſibi pollicentur, ſi illos poſſint omnino tolerare. His malis leuati, & nemini niſi uobis inuicē obnoxij, id quod & præſentis cōcordiæ & futuræ ſecuritatis certiſſimū pignus eſt, inſtaurate collapsum ciuitatis decus, & iuſta cura repub. in priſtinam integritatem reſtituite. Liberum eſt ſententias proferre de his quæ diſpicient, quando nullus dominus ceruicibus imminet, cui poteſtas ſit in earum authores animaduerrere. quid enim aliud nuper creſcentem tyrannidem aluit, quàm iſtorum ſegnities, qui nulla in re libidini eius refragati ſunt? quietis enim uoluptate uicti, & aſſueti mancipiorū more uiuere, dum honeſtæ morti turpem uitam præferunt, coniecerunt ciuitatē in calamitates non ferendas, quas partim audiuiſmus, partim uidimus. Ante omnia uero tyranni interfectoſ honores quàm maximos decernite, Chæreæ præcipue: qui uir dñs fauentibus tum conſilio tum manu nobis libertatem peperit: cuius rationem haberi decet, ut pro adito libertatis amore periculo, à liberatis digna præmia recipiat. honeſtiſſimū enim eſt benefactoribus gratiam reponere, qualis & uir hic habendus eſt, Brutorum ac Caſſiorū æmulus interfectoſ Iulij Cæſaris; & hac parte anteferendus, quod illoſ

illorum opera bellis ciuilibus perturbatū est totum Romanū Imperium: hic uero cæso tyranno omnib. malis ciuitatē eripuit. Hæc Sentius senatu magna cum uoluptate audiente. & quotquot equitū aderant. tum exurgens Trebellius Maximus, anulū ei detrahit, in quo lapillus erat inclusus inſculptam habens Caij effigiem: quod ille tum intentus aliò non animaduernerat: statimq; ea contracta est. Et iam nox proceſſerat, cum Chærea signū à conſulibus petijt: atq; illi libertatem dederunt. adeò autem mutatas res mirabantur, ut ipsis ſibi uix ſatis crederent. tunc enim primum ex quo reip. adminiſtratio populo eſt adempta, ſigni dandi mos ad conſules redijt, penes quos ante Cæſares Imperiū fuit in milites. id acceptū Chærea militibus tradidit his qui à ſenatu ſtabant, uidelicet quatuor cohortes amantioreſ imperij legitimi q̃ tyrannidis. hi mox abierunt cum ſuis tribunis, pauloq; poſt etiam populus lætus ac ſpei plenus, multū ſibi placens ob reuerſam in priſtinū ſtatum rempublicā, & Chæreæ nihil nō tribuens. Is indigne ferens ſuperſeſſe uxore Caij & filiā, mittit unū ē tribunis Iulium Lupū, qui utramq; interficiat: ideo potiſſimū illi demandatò negotio, q̃ Clementis eſſet cognatus, & dignus ut in partē ueniret tyrannicidij, quaſi totius conſilij a principio conſcius. non deerant tamen ē coniuratis quidā, quibus crudele uideretur ſæuire in mulierē, quādo Caius non ipſa incitante, ſed ſuo pte morē gerens ingenio ciuitatē afflixerat, & florem nobilitatis extinxerat: alij contra illam potiſſimū malorū omniū cauſam aſſeuerabant, à qua amatorio potionatus incidere in inſaniam, atq; ita unam ueneficam attuliſſe toti Romano orbi calamitates maximas. quorū ſententia poſtremo uicit, & Lupus properauit ad hoc miniſterium, ne quid moraretur publicum cōmodum. cumq; ueniſſet in palatiū offendit Ceſoniam humi ſtratam iuxta mariti cadauer, inopem omnium quæ ſolent exhiberi mortuis, & ſœdatam cruore uulnerū, afflictantem ſe cum iacente ſimul filia. nec alia uox eius audiebatur quā Caij accuſatio, quòd amantiſſimæ uxori non paruiffet præmonenti toties. quod quidem tum ambiguū uifum eſt, ſicut nunc quoq; duplicem interpretationem recipit: alijs ſic intelligentibus, conſuluiffie eam ut rediret ad ſaniorē mentē, & in ciues ſæuire deſineret, moderatumq; principem ageret, ne fortē prouocati eius crudelitate, parem ei uicem reponerent: alijs cōtrā, inſtigaiſſe eam maritū ut ſine mora coniuratos plecteret, & quamuis nihil comperti haberet quòd animaduerſione dignum ſit, ſuæ tamen ſecuritati proſpiceret. idq; tum exprobratum illi, quòd etiam admonitus ſegniſ fuerit. adeò in diuerſum ſenſum trahebantur uerba mulieris. quæ dum aduenientem Lupum animaduerneret, oſtenſo iacentis cadauere, cum lacrymis & lamentis rogabat ut propius accederet: ut que ſenſit cædis cauſa eum ueniſſe, non magni pendentem uerba nihil ad ſuum propoſitum facientia, conſeſtim nudatum iugulum præbuit, miſerabiliter ſuam conditionem deplorans, & urgens ne differret inceptæ à ſocijs fabulæ extremum actum addere. atque ita magno animo necem pertulit, cuius comitem habuit etiam filiam infantulā: quod mox ipſe factum renunciauit Chæreæ. Ita Caius quarto ſui principatus anno finiit, uir & ante principatum maleficus, uoluptatibus deditus, & fautor delatorum, periculorumq; metuens, atque ea de cauſa ſanguinarius, unicū fructum potentia exiſtimans ſi abuteretur ea contra immeritos, & præ-

das ex iniustis cædibus ac rapinis ageret: attollens se supra humanum fastigi-
um, & diuinitatis opinionē affectans, populari que assentatione deprauatissi-
mus: legum cancellos non secus quàm uirtutis impedimenta abominans, &
ne intimam quidem amicitiam pili faciens, quoties ira stimularetur ad uindic-
tā ac supplicia: os for bonorū uirorum omnium, quicquid collibuisse citra
omnem contradictionē licere sibi postulās. quare ne à sororis quidē germa-
nē stupro abstinuit, ex quo illi maxima apud ciues exorta est inuidia, propter
incredibilem & multis retro seculis inauditam libidinis licentiam. opus autē
eius regale aut magnificū nullum est memorabile, aut excogitatum ad utilita-
tem hominum, præter receptacula extructa circa Rhegium & Siciliam nauis-
bus frumentarijs ex Ægypto uenientibus. hoc enim citra controuersiā maxi-
mum opus est, & utilissimū nauigantibus, ac ne id quidem absolutum est: sed
imperfectum mansit remissa contentione operārium. In causā fuit studium re-
rum inutilium, & quod pecuniam in priuatas suas uoluptates insumere ma-
luit, quàm in publicam magnificentiam. alioquin orator facundus, & peritus
utriusq; literaturæ tam Græcicæ quàm patriæ: facileq; intelligebat omnia,
ad quorumuis orationes respondens ex tempore: & uel in maximis negotijs
suadendi facultate præditus siquis alius, quam uel ingenij felicitate, uel diu-
turna exercitatione sibi parauerat. ad cuius laudis æmulationē magnos stimu-
los ei pater addiderat, Tiberij qui ante hunc imperauit ex fratre nepos, exi-
mius in hoc studiorū genere, à quo degenerare in hac parte erubuit, qua cæ-
teros ciues à tergo reliquerat. nec tamē ei bona institutio profuit, quo minus
licentiam adeptus perniciem sibi accerferet: intantum ardua res est eos sapere,
quibus adest quiduis faciētibus impunitas. *V*sus enim honestissimis amicis
à principio, quo facilius bonam opinionē sibi pararet, tandem eos à se aliena-
uit usurpanda immodica licentia, quorū odijs indies gliscentibus postremo
per insidias eorundē oppressus est. *C*æterū Claudius, ut suprā dixi, cogni-
to Caij casu, & hac de causa perturbatione totius palatij, de sua salute anxius
latebat in quodam angulo, nullam periculi causam habens præter claritatem
natalium. nam priuatā uitā agens permodeste se gesserat, uel mediocri sta-
tu contentus, literisq; se oblectabat Græcis maxime, omnem negotiorum de-
uitans strepitū. tum uero attonita uulgi multitudine, regia referta discursan-
tibus cum furore ac consternatione militibus, plebe quasi metu dominatio-
nis soluta ultro citroq; ruente temere, prætoriani qui potiores habentur inter
reliquos milites, consultare cœperunt quid agendū sit, nō tam solliciti de nece
principis, quem iure cæsum existimabant: q̃ quomodo rebus suis prospice-
rent, Germanis in interfectores sæuiētib; suis, suimet respectu magis quàm uti-
litatis publicæ. quæ omnia magis augebant trepidationem Claudij, maxime
cum uideret circumferri Asprenatis & unā cum eo cæsorū capita. stabat e-
nim in quodā loco gradibus aliquot accessibili, obscuritate eius se occultens.
ibi Gratus unus ē palatinis militibus, non ualens satis uultum eius discernere
præ tenebris, hominem tamen esse uidens qui latere cupiat, propius accessit,
licet rogatus ut discederet: & tandem protractum agnouit, inclamans alios
sequentes, profecto hunc esse Germanicum, dignum qui uacantem impera-
toris locū occupet. Tum Claudius uidens eos paratos ut se rapiāt, metuensq;
ne

ne iubente Caio plecteretur capite, rogabat ut sibi parcerent, innocentiam suam commemorans, & excusans se inscium rerum omnium. ad quæ Gratus subridens dextra prehensum sic alloquitur. Desine de incolumitate esse sollicitus, cum potius debeas animū ad principatum erigere, quem dñi Caio sublato tuæ uirtuti offerunt, orbem terrarum tandem respiciētes fessum calamitatibus. quare agē maiorum tuorum solium recipe, mox' que attollunt eum in humeros non ualentem præ metu simul ac gaudio pedibus insistere. iam em̃ complures prætoriani circa Gratum uersabātur, ita ut quidā putantes Claudium rapī ad supplicium, miserarentur ut hominem innoxium, & qui totam ætatem exegisset in ocio, ac sæpe sub Caio adductus esset in uitæ periculum: quidam etiam dictitarent, ad consules pertinere de eius causa iudicium. Verum militibus magis ac magis affluentibus, & diffugiente inermi multitudine, Claudius non procedebat propter imbecillitatem corporis, quando etiā ipsius lecticarij fugerant, desperantes de salute domini quem raptum uiderant. itaque cum hi soli tenerent palatium, partem urbis ut ferunt antiquissimam, & iam attentarent curam reipublicæ, maior etiam fiebat confluxus cæterorum militum, Claudium libenter uidentium, & magno studio conantiū eum ad principatum euehere, etiam ob Germanici fratris memoriam, cuius gloria hærebat adhuc in animis hominū. ad hæc succurrebant præcipuorum senatorum cupiditates immodicæ, & quantū per eas peccatum sit ante mutatum statum reipublicæ, quem quia in pristinum restitui iudicabant impossibile, rursus non esse in rem suam uidebant, si unus quispiam citra ipsorum operam potiretur imperio, tum liceat prouecto Claudio dignam ab eo pro meritis gratiam recipere: has & alias inter se conferentes consultationes, cum alijs quoq; affluentibus communicabant, cumq; idem omnibus probaretur, armatis cinctum sublimem in castra pertulerunt, ut ibi sine impedimento reliqua peragerent. dissidium autem inter senatum & plebem inciderat: dum illi ad pristinam redire dignitatem, & inductam à tyrannis seruitutem effugere cupiunt: plebs contrā hanc felicitatem eis inuidens, & frenum eorum cupiditatibus imperatoriam potestatem esse existimans, sibiq; aduersus potentiorum iniurias præsidium, gaudet auditis quæ Claudio contigerunt, sperās huius opera cariturā se bellis ciuilibus, & alijs malis quæ olim Pompeianis temporibus ciuitatem afflixerant. Senatus porro cognito quod milites Claudiū in castra transportauerint, lectos sui ordinis uiros illò miserunt, qui eum doceant non esse per uiolentiam affectandū imperium: præstare ut senatui permittat curā reipublicæ, & unus sit è senatoribus, iuxta leges prouisurus cum alijs quomodo res administrari debeant: memineritq; quā misere tractata sit ciuitas uel à prioribus dominis, uel nuper Caio principe, sub quo ipse in cōmuni fuisset periculo: neq; decere ut qui tyrannidem in alio detestatus sit, nunc patriam sponte intemperijs eius subiiciat. quapropter si senatui pareat, & cum laude ad pristinum reuertatur otium solitam uirtutem retinens, fore ut maximis cumuletur honoribus à liberis ciuibus, & opinionem optimi uiri lucrifaciat, qui non grauetur sub legibus per uices nunc præesse alijs, nunc subiici. quod si nihil motus Caij exitu pergat in propositis, se certè obnixuros

Ioseph. X 3 eius

eius conatibus. nam & non contemnendam militum manū stare à suis partibus, & armorū superesse copiam seruitiorumq; multitudinem, quorū opera in promptu sit. Sed præcipuam spem esse in deorum auxilio, qui pro recto & honesto certantes adiuuare soleat: nihil autem honestius q̃ pugnare pro libertate patriæ. Hæc legati Veranius & Broccus, ambo tribuni plebei: procumbentesq; ad eius genua suppliciter orabant, ne ciuitatem in bellum ciuile conijceret. Et cum uiderent eum septum magna frequentia militum, & nihil esse collatos ad hunc consules, rogabant, ut si principatum ambiret, mallet eum à senatu accipere. hoc enim æquius fore & felicius, si absq; uolentia, cum bona offerentium gratia habenas imperij capefferet.

Dissidium inter senatum & plebem.

Cap. III.

PORRO Claudius sciens senatus arrogantiam, modeste legatis respondit pro tempore: sed parum tutum ratus se in eorum fidem committere, fretus hortatibus militum operam impigram pollicentium, incitante etiam Agrippa decreuit principatū ultro oblatum non dimittere è manibus. Is enim postquam suæ dignitatis authorem Caium exanimem collocasset in lectulo, & composuisset ut tum poterat, perfunctus hoc officio prodijt ad eius satellites, nuncians uiuere quidē eum, sed quia crucietur uulneribus, nunc se medicos ea de causa petere. Cæterum ubi cognouit raptum esse à militibus Claudium, ægre dimota turba ad eum perualit, & nactus eum turbatum, prouincq; ad cedendam potestatem senatui, confirmauit hortatus ut magno animo in retinendo principatu pergeret. Iamq; unus erat è fautoribus Claudij, cum accersitus à senatu, ignarum se omnium simulans, & unguentatus tanquam à comotatione ueniens, ex senatoribus quæsiuit quid de Claudio factum sit. quibus id quod uerū erat respondentibus, & insuper ipsius sententiam de præsentī statu postulātibus: se quidem aiebat pro senatus dignitate nullum recusare periculum, suadere tamen ut magis spectent utilitatem reipublicæ, quàm quæ in præsens grata uideatur auribus, contendentibus enim de principatu opus esse armis & militibus, ne imparatis in certamen descendantibus aliquid aduersum accadat. illis & arma sibi superesse dicētib, & collaturos se pecuniam: nec deesse militē, & posse armari seruitia uocata ad pileum: subiunxit rex: utinam p. c. conatus uester succedat. non dubitabo tamen quæ in rem uestram puto promere. scitis qui à Claudio stant ueteranos esse & rei militaris longo usu peritissimos. pro nobis autem erit mancipiorum præter omnem opinionem liberatorum colluuius intractabilis, quos ne gladium quidem satis scientes stringere, opponemus uiris exercitatissimis. quamobrem mihi placet mitti ad Claudium qui ei deponere principatum suadeant, & ad eam legationem meipsum offero. hæc ubi persuasit cum alijs aliquot mittitur, & Claudio seorsum trepidationem senatus indicat: autorq; fuit, ut responderet sicut decet ad summam potestatem euectum principem. Respondit igitur, mirum non uideri quod senatus ægre ferat subesse unius arbitrio, expertus aliquot principum sæuitiam. nunc uero degustaturum eum etiam æquam ac moderatam dominationem, quæ nomen quidem principatus habeat, sed reuera omnia gerat de communi sententia

tentia. quare non esse cur de eius fide dubitent, quem in uaria temporū con-
 ditione nunquā ab honesto discessisse suis ipsi oculis uiderint. cum his man-
 datis legati dimissi sunt: moxq; concionem apud prætorianos habuit, sacra-
 mento adactos ut in fide maneant, uiritimq; diuisit quina drachmarum mil-
 lia, sub diluculum autem Coss. senatum uocauerūt in capitolini Iouis ædem:
 quorum alij delituerunt in urbe, ne irent: alij rus mature sunt profecti, præui-
 dentes quo' nam res euasura esset, optantesq; tutam seruitutem cum otio po-
 tius quā ancipitem aleam reparandæ dignitatis pristinæ. conuenerunt ta-
 men centum non amplius, quibus consultantibus de præsentī negotio, repē-
 te clamor militum pro foribus stantium tollitur, unum Imperatorem à sena-
 tu creari postulantium, ne quod detrimentum patiatur imperium communi-
 catum pluribus. & suam quidem sententiam proferebant de uni alicui com-
 mittendo imperio, in illorum autem potestate sinebant delectum eius qui ui-
 deretur principatu dignior: quod senatui ualde incommodum accidit, in lo-
 cum speratæ libertatis succedente metu à Claudio. nec tamen deerant qui af-
 fectarent rerum fastigium, propter nobilitatem generis, affinitatem ue con-
 iunctā cum Cæsaribus. nam M. Minucianus uir cum primis clarus, & in ma-
 trimonio habens sororem Caij Iuliam, seipsum offerebat, consulibus, aliam
 ex alia causationem neſtentibus. Valerium etiam Asiaticum alter Minucia-
 nus interfecto Caij cohibuit. fuissetq; cædes quanta uix unquam aliàs edita,
 si quis permissus fuisset cum Claudio de principatu contendere. præsto enim
 erat gladiatorum non contemnendus numerus, & cohortes uigilum, cum
 magna manu remigum ultro confluentium. quapropter multi metu ab am-
 biendo sunt deterriti, quod uel sibiſſis timerent, uel populo. Deinde appe-
 tente iam die Chærea cum socijs aderant allocuturi milites: quos illi cum ui-
 derent manu silentium innuere, concionari nō passi sunt, omnibus unum im-
 peratorem, id' que sine dilatione poscentibus. Tum uerò minime senatus po-
 terat expedire constitutionem reipublicæ, militibus auctoritatem eius con-
 temnentibus, & interfecto Caij amplissimum ordinem militari insolenti-
 tiæ cedere non patientibus. Tandem Chærea non continens iram quod im-
 peratorem peteret, daturum se ait, si quis signum afferret ab Eutycho. is erat
 auriga Prasinus Caio dilectissimus, cuius equitio stabulis extruendis ille ui-
 les operas exegerat à militibus: id' que tum eo dicto exprobrabat eis Chærea,
 multa' que alia, allaturum se Claudij caput minitans. indignum enim esse, si
 post insanum stulto principatum committant. At illi uerbis eius nihil moti,
 strictis gladijs, & sublati signis tendebāt ad Claudium, adiuncturi se his qui
 iam sacramento ipsius se obligauerant. ita senatus desertus est à suis propu-
 gnatoribus, & consules ferme in priuatorum redacti ordinem, mœstitia stu-
 pore' que occupatis omnibus, nec scientibus quid' nam agendum post irrita-
 tum in se Claudium. iam' que poenitentes alius in alium iactabant conuitia.
 Tum Sabinus è tyrannicidis unus in medium progressus, citius se eos om-
 nes contrucidaturum ait, quā passurum ut se inspectante imperium com-
 mittatur Claudio, & asciscatur ultronea seruitus: simul' que Chæream obiura-
 gabat, quod cum primus contempsisset Caium, nunc metu mortis uideatur

publicam libertatē prodere, quasi uero sine hac ulla uoluptas uitæ possit esse uiris fortibus. ille contrā hac amissa sibi certum ait mortis propositum, uelle tamen prius tentare mentem Claudij. Interim in castris multi senatorum per confertos milites enitebantur ad officium exhibendū Claudio, & inter cæteros alter Consul Q. Pompeius, eo magis inuisus militibus, quod senatum ad libertatem hortatus fuerat. quamobrem strictis eum inuadentes gladijs perpetrassent cædem, nisi fuissent à Claudio cohibiti, qui ereptum periculo asserere iussit suo lateri, sed non idem honor habitus est reliquis senatoribus qui cum eo simul uenerant: aliquot enim etiam plagas acceperunt, repulsi dum illum salutare properant: Aponius uerò discessit saucius, & eorum nemo non periclitatus est. Rex Agrippa etiam autor fuit Claudio ut mitius se erga senatores gereret: his enim sublati non habiturum quibus imperat. Cui ille libenter paruīt, iussitq; eos conuenire in palatium, quod ipse per mediam urbem lætica delatus est, deducuntibus militibus non sine uexatione plebeie multitudinis. è tyrannicidis autem Chærea & Sabinus conspicui processerant in publicum contra edictū Pollionis, quem Claudius paulo ante Prætorianis præfecerat. Ipse perlatus in palatium conuocatis amicis capitalem sententiam in Chæream protulit. Quamuis enim facinus per se uidebatur magnificū, perfidiæ tamen crimen obiectum est, & exemplum erat statuendum securitati futurorum principum. ductus est igitur ad supplicium unā cum Lupo alijs que compluribus. Fertur Chæream magno animo tulisse id infortuniū, nihil mutato uultu ad indecorū habitum, atq; etiam Lupo exprobrantem lachrymas. cumq; is detracta ueste quereretur de frigore, ille cauillatus est, lupum nunquam offendi frigore. Et inspectante corona eorum qui deduxerant, rogauit militem, num exercitatus esset ad cædes, & num acutum haberet gladium: postulauit que eum quo ipse Caium interfecerat. denique uno ictu feliciter periit. Lupus autem deiecto animo parum fortiter ceruicem præbens pluribus ictibus demum confectus est. Paucis post diebus quando solenne parentandi tempus rediit, populus Romanus dum suorum quisq; manes honoraret, eadem opera etiam Chæreæ suam partem in ignem coniciebant, apprecati ut propitius non irasceretur ipsorum ingratitude. atq; hic fuit exitus Chæreæ. Sabinus autem non solum absolutus à Claudio, uerumetiam permissus eandem quam antè præfecturam gerere, iniquum ratus, si à fide coniuratis data descisceret, in corpus adacto capulo tenus gladio suamet manu optatum quæsiuit interitum.

Quomodo Claudius Agrippæ paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudæorum gratiam. Cap. IIII.

V CLAUDIUS porro ablegatis militibus quicunque suspecti esse poterant, edictum proposuit, quo Agrippam in regno per Caium antè concessio confirmabat, collaudans simul eius operā: & industriā: addita insuper Iudæa & Samaria, quod olim ad eius aui Herodis regnum pertinuissent. has igitur uelut familiæ debitas restituit. Abilam autē & finitimam eius ditionem in Libano, quæ Lysaniæ fuerat, adiunxit de suo. Foedus deinde regis cū Ro. po. in æs incisum est in urbis foro medio, Antiochum

chum autem suo regno priuatum Comagena donauit & parte quadam Ciliciæ. dimisit etiam Alexandrum Lyfimachum Alabarcham ueterem amicum, & olim procuratorem suæ matris Antoniæ, quem Caius iratus uinxerat: cuius filio Marco Bernice desponsa fuit Agrippæ filia: quo defuncto ante nuptias, rex uirginē Herodī suo fratri eam collocauit, impetrato illi regno Chalcidīs à Claudio. Per idem tempus apud Alexandriam inter Iudæos & Græcos exorta est seditio. Occiso enim Caio gens Iudæorum sub eius imperio uehementer oppressa, & multis iniurijs ab Alexandrinis affecta, cæpit animos resumere: moxq; ad arma uentū est. Tum Claudius per epistolam mādāt Ægypti præsidī, ut seditionem illam compescat: & ad preces Agrippæ ac Herodis regum edictum Alexandriam & Syriam mittit scriptum in hanc sententiam. Tiberius Claudius Cæs. Aug. Germanicus, trib. pot. edicit. Quoniam cognitum habemus, Alexandrinos Iudæos iam inde ab initio ius eius ciuitatis ex æquo cum Alexandrinis cæteris consecutos à regibus, sicut patet ex instrumentis super hoc conscriptis & constitutionibus regijs, post adiectamq; imperio nostro per Augustum Alexandriam mansisse illis sua iura integra, conseruata per missos illo diuersis temporibus præsides, nullamq; de eorum iure controuersiam exitisse etiam cum Aquila præfuit Alexandriæ: permissumq; eis ab Augusto, ut in defuncti ethnarchæ locum alium suis suffragijs substituerēt, utq; quisq; in suis ritibus maneat, neq; cogatur religionem patriam deserere: cæterū Alexandrinos concitatos contra conciuēs suos Iudæos c. Cæsaris temporibus, propter insolentem illius insaniam, dum contra patriæ gentis religionem pro deo coli ab eis postulat, & recusantibus infensus est: uolo inconcussa esse iura eorum à Caij insania: eisq; ius esse perseverandi in patrijs ritibus. iubeoq; utramq; partem quoad fieri potest dare operam ne quid turbarum cōmoueatur, idq; proposito hoc edicto ita statuo. atq; hæc erant quæ in illo edicto cōtinebantur. in reliquum autem orbem Romanū tale missum est: Tiberius Claudius Cæsar Augustus Germanicus, Pōtifex max. trib. pot. Cos. designatus II edicit. Petentibus à me Agrippa & Herode regibus mihi amicissimis, ut permitterem Iudæis in imperio nostro degentibus uti suo iure quemadmodū antea, sicut & Alexandriam habitantibus concessimus: libenter precibus eorum annuimus, non deprecatorum tantum causā, sed quia ipsos dignos iudicamus hoc nostro beneficio, propter seruata[m] populo Romano fidem & amicitiam. Æquissimum igitur censeo, nullam ne Græcam quidem urbem negare illis ius suum, quandoquidem & sub D. Augusti principatu conseruatum eis fuit integrum: licebitq; in posterum Iudæis per totum nostrum imperium sparsim habitantibus uti maiorum suorum moribus, quos iam nunc moneo ut hac nostra gratia contenti modestius se gerant, neq; conspuant religiones externarum gentium: suis autem suo arbitratu uiuant legibus. atque hoc meum edictum ciuitatibus, colonijs, & municipijs Italicis, ac prouincialibus per magistratus publicari uolo, ad reges quoq; atque dynastas transmitti, non minus triginta continuis diebus ita proponendum ut ab omnibus humilissimis possit perlegi.

Agrippæ

is edictis Alexandriam & per totum imperiū dimissis Claudius Cæsar declarauit quomodo in Iudæos animatus fuerit: moxq; Agrippam ad curam sui regni misit auctum maioribus honoribus commendatum que per literas præsidibus prouinciarum simul & procuratoribus omnibus, at ille ut re bene gesta magna celeritate reuersus est: & quamprimum peruenit Hierosolyma, uotiuia sacrificia persoluit, nihil omit tens eorum quæ lege præscripta sunt, unde & multos nazaræos tonderi man dauit: & catenam auream à Caio donatam pondere parem illi ferreæ quæ re gias manus uinxerat, monumentū aduersæ fortunæ mutatę in prosperam sus pēdit in sacrario supra gazophylaciū: quę doceret spectatores & sublimia pos se corruere, & deum ualere illa erigere denuo. omnes enim admonebātur per hanc consecratam catenam, quod Agrippa leui de causā priuatus dignitate sit uinctus, pauloq; post compedibus solutus splendidiorem quā ante prin cipatum adeptus sit: eam esse naturam rerū humanarum omniū, ut celsissima quæq; prolabantur facile, rursūq; inclinata restituantur in pristinum fasti gium. Rite igitur uotis deo redditis Agrippa Theophilum Anani filiū sub mouit à summo sacerdotio, & Boethi filium Simonem cognomine Cantha ram in eius locū substituit, erāt autē Simoni fratres duo, & Boethus pater, cu ius filiam Herodes rex uxorem duxerat, sicut diximus. idem igitur quod fra tres & pater sacerdotiū Simon adeptus est: quemadmodū olim sub imperio Macedonū idem contigit tribus filijs Simonis pontificis, eius qui Onia patre prognatus est, ut suprà meminimus. Cōstituto deinde pontificatu rex Hie rosolymitis beneuolentiæ gratiā retulit, remisso eis tributo quod soliti erant in singulas ædes pendere, decorū putans si non pateretur se uinci amore mu tuo. Magistrum autem præfecit toti suæ militiæ Silam, quem multorum & difficilium laborum indiuiduum socium habuerat. Paulo pōst Doritæ qui dam iuuenes natura temerarij religionis specie posuerunt in Iudæorum syna goga statuam Cæsari, quod Agrippam uehementer commouit ad iracundi am, quod ea res perditum iret instituta patriæ. Quare sine mora ad Petroni um Syriæ præsidem profectus questus est de Doritarum audacia, qui & ipse non minus ægre ferens hoc facinus ut impium, nouatoribus illis asperius scri psit in hanc fermē sententiam.

Epistola Petronij ad Doritas pro Iudeis scripta.

Cap.

VI.

VLIVS Petronius, legatus Tiberij Claudij Cæs. Aug. Germanici; magistratibus Doriensium. Quoniam tam audax est quorundam ue strum insolentia, ut etiam contra edictum Claudij Cæs. Aug. Germa nici, quo Iudæi permittuntur suis legibus uiuere, synagogam eorum profana uerint, illata Cæsaris statua, quod religioni ipsorum non est licitum, atq; hoc facto non Iudæorum tantum pietas læsa est, sed numen etiam Cæsaris, cui re ctius in proprio templo statua poneretur quā in alieno, maxime in synago ga, cum iustū sit & imperatoris iudicio cōprobatum, ut sui quisq; loci sit do minus: ne mea decreta cōmemorem post contemptā autoritatē Cæsaris, qui Iudæis non religionem tantū permisit, uerum etiā æquū ciuitatis ius cum Gre cis cohabitantibus; his ergo de causis eos qui contra edictū Augusti ausi sunt talia

taliam indignantibus etiam proprijs magistratibus, hæc furore populi, non suo consensu facta asseuerantibus, iubeo per centurionem Vitellium Proculum ad me adduci rationem reddituros. Magistratus autem hortor, ut si uideri uolunt his consensum suum non accessisse, centurioni fontes indicent, dent que operam ne quid turbæ aut rixæ oriatur, quam quidam captare uidentur: cum contra ego & mihi charissimus rex Agrippa nihil æque curemus, quàm ne uel la Iudæis detur occasio excitandi tumultus defensionis prætextu. Quo autem melius cognoscatis, quæ nam sit super hoc negotio uoluntas Augusti, adiunximus eius edictum apud Alexandrinos propositum: quod iam antè satis notum omnibus, charissimus rex Agrippa mihi sedenti pro tribunali recitauit, ius suum postulans, & ut suis beneficiū Cæsaris maneat incolume. Quamobrè iubeo ut in posterum nullam quærat seditionum materiam, & cæleste numen suis quisque colat ritibus. Ita tum Petronius rem curauit, ut & admissum erratum corrigeretur, & in posterum cauere ne quis tale quippiam audeat. Rex autem Agrippa Simonem Cantharam pontificatu priuauit, quem Ionathæ Anani filio reddere uoluit, digniorem hunc tali sacerdotio existimans. Sed ille recipere noluit sic excusans: Equidem tuam rex beneficentiā libenter amplector, contentus tua uoluntate qua mihi tantus honor oblatus est, etsi me deus indignum iudicauit summo pontificio. sed mihi sacrum illum amictum semel sumplisse satis est: tunc enim sanctius illum accepi quàm nunc reciperem. quod si queris, ostendam qui honore hoc sit longe dignior. est mihi frater & apud deum & apud te rex innocentior, ab omni peccati labe mundior, quem aui sim tibi commendare ut idoneum officio pontificis. qua hominis modestia delectatus rex, omisso Ionatha iuxta ipsius consilium, fratri eius Matthiæ sacerdotium id detulit: nec ita multo post Petronio Marsus in administranda provincia Syria successit.

Gesta Agrippæ usque ipsius obitum.

Cap.

VII.

ILA autem magister militiæ regiæ, quia per omnem fortunam ei fidus nullius unquam periculi socius esse detrectauerat, sed uel difficillimos labores pro eo sæpe susceperat, fretus amicitia postulabat etiam parisi honoris esse particeps. quapropter grauabatur regi aliquo modo cedere. semperque licentius agebat eum eo. & in familiaribus colloquijs molestus erat interdum extollens se immodice, & sæpe prioris fortunæ aduersitates in memoriam reuocans, ut ostentaret, quàm studiosus ipsius cultor fuerit, nunquam non labores in eius gratiam exhaustos memorans. quæ cum sine modo repeteret, opprobrire uidebatur, ita ut rex tandem offenderetur immodica libertate hominis. iniucunda enim est temporis inglorie acti memoria, & stultum est indefinenter exprobrare debitum. postremo intantum exasperatus est regis animus, ut iræ plus quàm rationi tribuens non contentus sit ad demisse illi præfecturam, uerumetiam uinctum in ipsius patriam ad seruandum miserit. Elapso deinde aliquanto tempore lenita iam ira, & ratione defecata in consilium adhibita, reputauit quantum laborum uir ille pro se pertulisset: cumque natalē suum celebraret, omnibus occupatis circa hilaritates ac epulas accersuit Silam ut mox interesse uelit regio conuiuio. ille ut erat moribus ingenuis non dissimulauit indignationē cuius iustam causam habere uidebatur,

uocans

uocantibus se respōdens, ad quem honorē me rex reuocat, paulo post eo priuaturus: neq̃ em̃ prius beneuolentiæ præmiū mihi diuturnū esse passus est, sed spoliauit eo me affectum contumelia. nisi forte putat linguam mihi post hac fore minus liberam: imō fretus conscientia nunquam clamare desinam de quantis eum eripuerim calamitatibus, quantū laborum tulerim, ut illi incolūmitatem & honores parerem: pro quibus officijs nunc præmiū retuli uincula & obscurum carcerem. ego certe horum nunquam obliuiscar, sed etiam apud manes manebit mihi huius iniuriæ memoria. Hæc ille uociferabatur, iubens ut eadem regi referrent. qui cum uideret immedicabilem, reliquit eum in custodia. Cōuersus aut̃ ad Hierosolymorum curam, muros nouæ quæ uocatur ciuitatis permuniit sumptu publico, latioresq̃ & altiores quā antē fuerant reddidit: & fecisset aduersus omnem humanam uim inexpugnabiles nī Marasus Syriæ præses Claudio Cæs. significasset eam rem per literas. qui suspicatus molituros aliquid noui, diligenter scripsit Agrippæ ut à munienda urbe desisteret: atq̃ ille mox paruit. Erat aut̃ is rex adeo natus ad liberalitatem ac beneficijs demerendos populos, ut magnis sumptibus pararet sibi celebritatem nominis, pro magna uoluptate ducens quæsitā munificentia gloriam, longe alius quā Herodes qui ante eū regnauerat. ille enim malitiosus erat ac procliuīs ad sæuitiam: & propter mutuum odium manifeste præferens erga Græcos maiorem quā erga Iudæos beneuolentiam: ut qui externas urbes ornaret pecuniarum largitionibus, aliās balnea & theatra, aliās templa & porticus extruens: Iudæorum autem nullum oppidum ornatu aliquo dignatus est memorabili, nec ulla liberalitate profecutus est. Agrippa cōtrā mitissimo fuit ingenio, in exteros omnes ex æquo beneficus, liberalis & humanus, in suæ gentis homines benignus, & promptus ad iuuandos præ cæteris in aduersitatibus. quapropter libenter & continue degebat Hierosolymis, institutorum ac ritū patriæ seruator religiosissimus. purus enim erat à contaminamētis omnibus, nec ulla dies ei præteribat absque sacrificio. Accidit aliquando ut quisdam Hierosolymita legisperitus nomine Simon aduocata cōcione per regis absentia agentis tum Cæsareæ, crimineretur illum ut impurū & arcendū templi aditu, quod nō nisi dignis pateat. id ubi præfectus urbis illi significauit per literas confestim accersiuīt hominem: à quo forte fortuna repertus in theatro, absidere sibi eum iussit. moxq̃ sedata uoce & placide, Dic mihi, inquit, quid tibi non probatur ex his quæ facimus. qui cū nihil haberet quod diceret, precatus est ueniam. tum rex citius quā quisquā opinaretur reconciliatus est, clementiam magis q̃ iram decere reges existimans, & lenitatē animi magis q̃ celsitudinem. itaq̃ illum dimisit non sine munere. inter alias autē multas eximij ornamentis honorauit ciuitatem Berytiam, magnis sumptibus extructo ibi theatro pulcherrimo, simul que æque magnifico amphitheatro, & ad hæc balineis ac porticibus, nullis parcens impendijs modo absolutam operibus pulchritudinem adderet. dedicatio quoq̃ horū celebrata est splendidissime, exhibitis in theatro spectaculis & musicorū omne genus certaminibus, aliāq̃ uoluptatū uarietate: in amphitheatrum uero ad ostentandam magnificētiā inductis plurimis gladiatorum paribus. uolens deinde spectatores oblectare etiā cateruatim cōmissis pugnatoribus, ex maleficijs in hoc destinatis duas cohortes

hortes fecit septingentorū quamq; hominū, ut illis per imaginem belli decernentibus, poena noxiorum in pacis uoluptatem uerteret. atq; ita omnes inuitis absumpti sunt uulneribus. Post hæc apud Berytum peracta migravit in urbem Galilææ Tiberiada. suscipiebatur aut ab alijs regibus: uenitq; ad eū Antiochus Comagenæ rex, Emesinorū Sampfigeranus, Cotys qui regnabat in minore Armenia. Polemonq; Ponti regulus: & præter hos Herodes frater rex Chalcidis. hos omnes summa hospitalitate excipiebat, ostendens per hoc animi sui magnitudinem, ne uideretur indignus qui expeteretur à tot regibus. quibus adhuc apud eum morantibus Marsus Syriæ præses supertuenit. Seruans igitur debitam Romanis reuerentiā usq; ad septimū lapidem illi obuiam processit: quod quidem simultatis cum Marso initium factum est, dum eodem cum hospitibus curru uectus, suspectam præsidii redderet tantam regum concordiam. ratus enim id non esse è republica, per idoneos nuncios mandauit singulis ut sine mora discederent: qua re Agrippa uehementer offensus est. Marsum quidē hac de causa exosum habuit. Matthiæ uerò adempto pontificatu successorem dedit Elioneum Cithæi filium. Iamq; tertium Iudææ totius regni annū exegerat, cum peruenit in urbē Cæsaream, quæ prius Stratonis turris dicta est: ubi solennes ludos celebrauit pro salute Cæsaris: ad quam festiuitatē magna multitudo nobilium ac procerum cōuenerat ex tota prouincia. eius celebritatis die secunda processit mane in theatrum, amictus ueste tota ex argento mirabili opere contexta, quæ radijs exorientis solis percussa & diuinū quendam fulgorem emittens, uenerationē cum honore incutiebat spectantibus. moxq; adulatores perniciosi aliunde acclamantes, deum consalutabant, rogantes ut faueret propitius. hætenus enim ut hominē reueritos, nunc agnoscere & fateri in eo quiddā mortali natura excellentius. hanc impiam adulationē ille nec castigauit, nec repulit: pauloq; post suspiciens uidit supra caput suum bubonem funi extento insidentem: moxq; ut sensit hūc esse calamitatis nunciū qui olim felicitatis fuerat, ex intimis præcordijs indoluit. secuta sunt uentris tormina, statim à principio uehementia. conuersis igitur in amicos oculis: En, inquit, ego ille uestra appellatione deus uitam relinquere iubeor, fatali necessitate coarguente uestrum mendacium: & quem im mortalem salutastis, ad mortem rapior. Sed ferenda est uoluntas cælestis numinis. neq; enim male uiximus, imò tanta felicitate, ut omnes me beatū prædicent. hæc locutus crescente dolore discruciabatur. propere igitur relato in regiā rumor sparsus est breui esse moriturum. quamobrem cōfestim totus populus unā cum uxoribus atq; liberis saccū indutus more patrio supplicabat deo pro salute regis, omnia miscens lamentis & eiulatibus. Rex autem in celosiore decumbens cubiculo, & in faciem stratos humi prospiciens, non temperabat sibi à lacrymis. cruciatu deinde per continuos quinque dies nihil se remittente confectus uitam finijt, annū natus quartū supra quinquagesimum, postq; regnasset per septenniū, quatuor em annos sub Caio Cæsare obtinuit regnū. primū in Philippi tetrarchia per trienniū, cui quarto demum anno accessit & Herodis tetrarchia, tribus deinde annis sub Claudio Cæsare præter iam dictam ditionē in Iudæa quoq; regnauit & Samaria, simulq; Cæsarea. ex annuis aut redditibus percipiebat cum plurimū MCC myriadas, nec his cōtenta

Ioseph. Y tus

tus, mutuum accipiebat pecunias. Cum enim esset munificus, impensis nō sufficiebant redditus, q̄ liberalitatem exerceret sine parsimonia. Cæterū priusq̄ euulgaretur regis obitus, Herodes dynasta Chalcidis, & Chelcias magister regiae militiæ conspirantes simul Aristonem miserunt, qui Silam communem amborum inimicum interficeret, quasi hoc à rege mandatum acceperit.

- IX** Atq̄ hic fuit Agrippæ regis exitus. Superstitēs aut̄ ei fuerunt, filius quidē unus Agrippa annum agens decimum septimū: filiæ uero tres. ex quibus Bernice nupta erat Herodi patruo, nata annos sexdecim: reliquæ duæ tum etiam uirgines erant, Mariamne & Drusilla, hæc septennis à patre desponsata Iulio Archelao Chelciæ filio, illa decennis Epiphani filio Comagenorum regis Antiochi. Postq̄ autem cognitū est excessisse Agrippam, Cæsarienses & Sebasteni beneficiorum eius obliti pessimam ei retulerunt gratiā, conuitia non dicenda iactantes in defunctum: militū quoq̄ uulgus qui tum forte aderant, protractas è palatio filiarū statuas unanimiter detulerunt in lupanaria, eis que ut poterant illudebant modis quos turpe sit eloqui: instructisq̄ per loca publica epulis cōuiuia celebrabāt coronis redimiti & delibuti unguentis, libantes interim Charoni, & sibi inuicem propinantes præ gaudio quod ex obitu regis conceperant. Atque hæc agentibus nec Agrippæ recentia merita succurrebant, nec auus eius Herodes urbium illarum conditor, quas portubus & templis magnificentissime ornauerat. Filius porrò defuncti Agrippa Romæ erat eo tempore, educabatur que apud Claudium Cæsarem. qui audito Agrippæ obitu, & contumelijs quibus eum Cæsarienses ac Sebasteni post mortem affecerant, illius quidem causa indoluit, ingratis autem populis uehementer iratus est. confestim igitur uoluit successorem paterni regni Agrippam iuniorē mittere, simul ut iureiurando satisfaceret. Sed liberti & amici qui multum apud eum poterant dissuaserunt, negantes tutum admodum adolescenti & uixdum egresso pueritiā tantum regnum committere, cui administrando sit impar, quod que etiam uiriles grauare possit humeros. cum que uisi essent æquum dicere, Cæsar præsidem Iudææ totius que regni misit Cuspium Fadum, defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum inimicum in regnum eius induceret. Ante omnia autem Fado iniunxit, ut Cæsarienses & Sebastenos acriter castigaret, propter inflictam mortuo iniuriam contumeliasq̄ illatas adhuc iuuenibus. aliam uero Cæsariensium & Sebastenorum cum quinque illis cohortibus ablegaret in Pontum illic militaturas: milites que è Romanis legionibus Syriam tuentibus delectos in eorum locum substitueret: nec tamen ei iussioni satisfactum est. Missa enim legatione flexerunt Claudium ut manere eos in Iudæa permitteret: qui sequentibus temporibus maximarum calamitatum Iudæis fuerunt initium, & seminarium belli exorti Floro præside. quamobrem Vespasinus uictor, ut paulo post dicitur, eos ex illa regione alio transtulit.

FLAVII IOSEPHI AN-

TIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER XX.

Philadelphensium & Iudeorum disidium, deq; stola sacerdotali.

Cap. I.

DEFUNCTO rege Agrippa, sicut superiore volumine diximus, Claudius Cæsar misit successorem Marso Cassium Longinum, memoriæ regis amici hoc tribuens, à quo uiuo adhuc per literas sepe rogatus fuerat, ut Marsum amoueret ab administratione rerum Syriæ. Fadus autem qui procurator Cæsaris in Iudæam uenit, offendit Iudeos trans amnem Iordanem habitantes contendere cum Philadelphensibus de Miæ uici finibus, referti uiris bellicosissimis. Ceperant autem arma trāsamnenes sine consensu primatū & magistratū, multosq; Philadelphensium interfecerant. His cognitis Fadus uehementer iratus est, q̄ nō expectassent suum iudicium, si putabant sibi factam à Philadelphensib. iniuriā, sed ita temerē ad arma concurrissent. Comprehēsis igitur tribus præcipuis seditio- nis autoribus uinciri eos mandauit, horum unum Annibam nomine affecit supplicio, reliquos duos Amaramum & Eleazarū exilio puniit. Nec ita multo post capitis damnauit Tholomæum latronū principem uinctū ad se perductū, qui plurima damna intulerat Idumæis & Arabibus: deditq; operam ut tota Iudæa purgaretur à latrocinijis. Accitis deinde pōtificibus & Hierosolymitanorum primatibus, mandatum Cæsaris eis exposuit, ut talarem tunicam, & sacerdotalem stolam, quam solum summum pontificem induere fas est, in castellum Antoniam deponerent, ut esset in Romanorum potestate quemadmodum olim fuerat. Illi non audentes contradicere, rogabant tamen Fadum & Longinum (uenerat & ipse Hierosolyma cum copijs, timens ne ad Fadi postulata Iudæi molirentur noui aliquid) primum ut legatos sibi ad Cæsarem liceat mittere, qui ab eo petant sacræ stolæ seruandæ ius: deinde ut expectetur super ea postulatione rescriptum illius. Responsum est permissuros ut legati mittantur, si prius darentur obsides. Quumque promptē liberos suos dedissent, legati profecti sunt. Qui postquam Romam peruenerunt, Agrippa iunior defuncti filius, qui tum fortē apud Claudium agebat ut diximus, cognito qua de causa uenissent, rogauit Cæsarem ut Iudæis sacræ stolæ custodiam petentibus annuere dignetur, & Fado super eo negotio scribere. Tum Cæsar uocatis ad se legatis, ait se hoc eis concedere, iubens ut Agrippæ gratiam habeant. hoc enim se illius donare precibus. cui responso talem epistolam addidit: Claudius Cæsar Germanicus trib. pot. v. Cos. designatus IIII Imp. x. p. p. Hierosolymitanorum magistratibus, senatui & populo, toti que Iudæorum genti salutem. Quoniam Agrippa alumnus meus pijsimus, quem ego domi educo, adduxit ad me uestros legatos, gratias agentes q̄ sedulo genti uestræ

Y 2 pro

Ioseph.

prouideam, rogantesq; enixè ut pontificalem stolum & coronam uobis seruare liceat, concedo quod petitis, quemadmodum ante utr optimus & mihi charissimus Vitellius concesserat: uestræq; uoluntati annuo primū motus pietate propria, & quia placet quemq; religiosum esse morē suæ patriæ: deinde ut gratificer Herodi regi & iuniori Aristobulo, quos & mihi deuotissimos noui, & uestri studiosissimos, merito que illorum amicitiam plurimi facio. Scripsi autem de hac re & Cuspio Fado procuratori meo per Cornelium Cæronis, Tryphonem Theudionis, Dorotheum Nathanaelis: & Ioannem Ioannis filium. Datæ quarto Calendas Iulias, Rufo & Pompeio Syluano Coss. Eodem tempore & Herodes dynasta Chalcidis, defuncti Agrippæ frater, petijt à Cæsare potestatem in templum & sacrum ærarium, iusq; eligendorum summorum pontificum: impetrauit que hæc omnia, ita ut etiam posteris eius idem ius manserit usq; ad belli Iudaici exitum. Ipse Herodes Canthara in ordinem redacto, Iosepho Canei summum pontificatum contulit.

*Quomodo Helena Adiabenorum regina & eius filij religionem Iudaicam com-
plexi sint. Cap. II.*

PER idem tempus Adiabenorum regina Helena, & Izates eius filius, ad religionem Iudæorum se transtulerunt propter causam talem. Monobazus Adiabenorum rex, cognomine Bazeos, sororis amore captus, in uxorem ductam grauidam reddidit. Accidit deinde ut unā cubans, & manum reclinatam habens in uxoris uterum, uocem quandam sibi uideretur audire, iubentem ut manum à uentre tolleret, ne ue premeret foetum, qui ut non sine diuinā prouidentia inchoatus sit, ita finem habiturus esset fortunatissimum. Hac uoce ille territus, mox ut excitatus est, rem uxori indicauit: & natum eo partu filium Izaten nominauit. suscepit autem iam ante Monobazum hoc seniore ex Helena, & alios filios ex alijs uxoribus, manifeste tamen omnem charitatem in hunc unum contulit: unde exorta est germanorum inuidia, indies magis ac magis crescentibus illorum odijs, Izatem sibi præferri dolentibus. Hæc pater licet intelligeret, ignoscebat tamen filijs, quod is affectus non à malitia procederet, sed quisq; cupiebat patri esse quàm charissimus. Izatem uero cui ualde timebat à fraternis odijs, cumulatū magnis muneribus misit ad Abemerigum, regnantem tunc apud castrum quod Spasini uocant accolæ, cōmendans ei salutem filij. Is libenter accepit adolescentem, quem complexus singulari beneuolentiā, filiam ei collocauit, cui nomen fuit Samacho: addita nomine dotis quadam regione, unde luculentos redditus percipiebat. Porro Monobazus iam admodum senex, uidens sibi superesse modicum uitæ spacium, concupiuit uidere ante suam mortem filium. Accersitum igitur filium magno affectu excepit, eiq; donauit regionem quæ dicitur Cæron, amomi feracissimam. in ea seruantur arcæ reliquiae, qua Noe fertur euasisse diluuium, ostenditurq; ibi hodie quoq; uidere uolentibus. In hac regione Izates uixit usq; ad patris obitum. Qui postquam fato functus est, Helena regina accitis eadem die magnatibus suis & satrapis, ac præfectis militum, Non ignoratis, inquit, quod maritus meus hæredem sui regni Izatem optauit, eumq; hoc honore iudicauit dignissimum, attamen uestrum

uestrum quoque super hac re iudicium expecto. Beatus enim est non qui ab uno, sed qui plurium consensu principatum accipit. hæc illa, ut experiretur uoluntatem cōcilij. Quibus auditis procures primum more suo reginam adorauerunt, deinde probari sibi sententiam reginæ dixerunt, libenterq; parituros Izatæ, quem scirent merito & ex communi popularium uoto, patris iudicio prælatum cæteris fratribus, offerebantq; suam operam ut primum fratres eius atq; cognatos occiderent, quo securius nouo regi pararetur imperium. sic enim liberum fore à metu, in quo esse posset propter illorum inuidiam & odia, ad hæc Helena gratias egit pro tanta beneuolentia, differendam tamen fratrum eius necem censuit in aduentum filij, & expectandam ipsius sententiam. Tum procures consuluerunt ut saltem uinctos asseruaret donec ille ueniat, quo magis in tuto sit regnum Izatæ: interim aliquem cui maxime regina fideret, procuratorem regni constituendum. Paruit his Helena, & proregem fecit grandiozem filium Monobazum, imposito ei diademate, & dato patris anulo signatorio, simulque sampsera ut ipsi uocant: iussitq; eum administrare rempub. donec frater ueniat. Is autem celeriter uenit audito patris obitu, & ultro cedenti Monobazo fratri in principatum successit. Cæterum eo tempore quo Izates apud Spasini castrum agebat, Iudæus quidam mercator Ananias nomine, familiaritatem nactus regiarum mulierum, docebat eas ueri dei cultū ritu Iudaico: per has deinde cū Izatæ innotuisset, ipsum quoq; in eandem opinionem traducit: accitumq; à patre in Adiabenam comitatus est magnis precibus pertractus. forte autem acciderat ut etiam Helena ab alio quodam Iudæo instituta leges diuinitus traditas complecteretur. Izates porro nouus rex postquā in Adiabenam reuersus offendit fratres & cognatos in uinculis, tulit id ægerrime. & cum occidere hos aut uinctos seruare uetaret pietas, contra affectos iniuria dimittere parum tutum uideretur, nequando de uindicta cogitarent: partem eorū unā cum proprijs filijs Romam ad Claudium Cæsarem misit, partem ad Artabanum Parthum, futuros utrobique obsides. cognito deinde quod mater multum delectaretur Iudæorum moribus, dedit operam ut & ipse ad eam religionem transiret. cumq; existimaret se nō esse perfectum Iudæum, nisi circumcideretur, paratus erat & hoc facere. quod postquam mater rescituit, conabatur impedire, periculosum esse dictitans. multum enim eam rem à rege alienaturam subditorum animos, si eum ad externos ritus desciscere cognoscerent: neque ullo pacto laturos Iudæum in regio solio. sic illa aliquantisper cupiditatem eius retinuit. rex autem cum Anania contulit consilium, qui matris sententiam comprobans, minatus est se eum relicturum nisi ab hoc proposito desisteret. timere enim se ne si occulta proferrentur in uulgus, ipse arriperetur daturus poenas ut author omnium, qui non docenda regem docuerit. Licere autem ei etiam absq; circumcisione deum pie colere, si Iudæorum instituta placeant. in hoc enim magis sitam religionem quā in circumcisione corporis: daturumq; deum ueniam, si necessitate coactus signaculum id omitteret, metu ne qua exoriatur subditorum defectio. his uerbis tum regi persuasit quod uoluit. Aliquanto autem post, nondum enim omnino hæc cupiditas exciderat, alius quidam Iudæus è

Ioseph.

Y 3 Galis

è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, legis ualde peritus habitus, eum ad rem perficiendam impulit. ad salutandum enim regem admissus, cum eum offendisset legentem sacra Moysis uolumina: nescis, inquit, ô rex, quantam iniuriam legi & per hanc deo facias. nec enim satis est decreta eius nosse, sed præstat imperata eius facere. Quàm diu manebis incircumciscus? si nondum legisti legem circumcidi iubentem, nunc certè lege, ut scias quanta sit impietas hanc omittere. His auditis rex nō distulit negotium, sed secedens in aliud cubiculum, accito chirurgo fecit quod iussus est: deinde accersita matre & præceptore Anania, indicauit eis quid actum sit. quos continuo stupor ac metus non mediocris corripuit, ne si res perueniret ad uulgi notitiam, rex principatum amitteret, non ferentibus populis imperium uiri alienis religionibus dediti. sibi quoque uidebant imminere periculum, ut conscijs & autoribus eius consilij. Sed deus prouidit ne eueniret quod illi timuerant. nam ex multis periculis & ipsum Izatem eripuit, & eius liberos, in rebus dubijs & desperatis incolumitatem eis expediens, & ostendens quòd ad se respicientibus, sibi que uni fidentibus, pietatis fructus integer maneat. Sed de his postea narrabimus. Helena porrò mater regis uidens res regni pacatas, & filium opinione omnium tam domesticorum quàm exterorum beatum diuina fauente prouidentia, desiderio capta est uisendi Hierosolyma, templum que illud apud omnes mortales famosissimum, ut ibi deum adoraret, uotiuas que uictimas redderet. Et quia facile com meatum impetrauit à filio, postquam magnos apparatus in eam profectionem fecisset, instructa copioso uiatico descendit in Hierosolymitanam urbem, deducente filio dierum aliquot itinere. accidit autem peropportune eius aduentus ciuibus. Cum enim per id tempus ciuitas graui fame premeretur, & multi perirent alimentorum inopia, regina Helena ex suis alios misit Alexandriam comparaturos uim magnam tritici, alios in Cyprum, qui copiam ficuum passerum inde adueherent. quibus omnibus breui reuersis, cibos egenis distribuit, atq; hoc beneficio memoriam immortalem sibi apud nostram gentem peperit. Filius quoque eius Izates comperto quanta fame laboret ille populus, multum pecuniæ misit Hierosolymitanorum primatibus. Sed horum regum beneficia quibus nostram ciuitatem iuuerunt, dicentur postea. Cæterum Parthorum rex Artabanus, cum sensisset structas sibi insidias à satrapis, nec putaret tutum manere in suo regno diutius, decreuit ad Izatem se conferre, eius consilio quæsiturus salutem, & si fieri posset etiam reditum in patriam. Assumptis igitur cognatis & familiaribus circiter mille numero, incidit in Izatem in itinere, ex regio strepitu sibi cognitum, ipse non notus ei de facie. ad quem propius accedens primùm adorauit more patrio, deinde in hæc uerba erupit. Ne despicias me rex tuum supplicem, ne ue contemnas opis indigum. Deiectus enim in priuatam fortunam è regio fastigio, ad tuum auxilium confugi. Quamobrem ad instabilitatem humanæ felicitatis respiciens, tuis quoque rebus prospice, cum intelligas quibus omnes simus obnoxij casibus. Si enim me inultum siueris, animabitur in cæteros quoq; reges audacia, inconditæ multitudinis. Hæc ille demisso uultu lachrymans. Izates autem audito

ditto eius nomine, uidens' que astare supplicem Artabanum, ab equo desiliit, & Bono, inquit, animo esto rex, nec turberis praesenti calamitate quasi immedicabili. breui enim finem habebit tua moestitia: inuenies' que amicum & socium meliorem, quam forte sperasti hactenus, aut enim te in Parthorum regnum restituiam, aut meum tibi cedam. Haec loquutus imposito in equum Artabano, ipse eum comitabatur pedibus, maiori regi hunc honorum exhibens. Id Parthus rex tulit permoleste, iurauit' que per futuram suam fortunam ac dignitatem, descensurum se, nisi ille rursus ascenderet, & praecederet. Tum alter morem ei gesturus in equum insiliit, & perducto in suam regiam omnem honorem habuit, in confessibus ac conuiuijs honorationem locum ei cedens, habita ratione non praesentis eius status, sed dignitatis pristinae, reputans' que eadem posse cuius mortalium accidere. Scripsit etiam ad Parthos suadens ut suum regem reciperent, fidem suam interponens non fore eum iniuriarum memorem, paratus & iureiurando omnem illis dubitationem eximere. Parthi uero non recusabant eum recipere, sed posse se negabant, quod iam principatum dedissent alteri, nomine Cinnae. periculum enim esse, ne altero reuocato omnia flagrarent bellis civilibus. Cinnae mus autem uoluntate procerum cognita, cum esset alumnus Artabani, & alioqui honesto ingenio praeditus, scribit ei ut accepta à se fide reuerteretur, recepturus amissum dignitatis fastigium: à quo ille persuasus rediit. Cinnae mus autem obuiam profectus, adorato & regis appellatione salutato diadema suo capiti detractum imposuit. Sic Artabanus Izatæ opera in regnum suum restitutus est, unde eiectus fuerat à magnatibus. Nec fuit beneficiorum immemor, sed affecit Izatem maximis qui apud ipsos habentur honoribus, nam & tiaram rectam ei gestare permisit, & in aureo lecto cubare, quæ honoris insignia concessa sunt solis Parthorum regibus, donauit' que ei regionem magnam ac bonam, ademptam ditioni regum Armeniae, cui nomen est Nisibis. in ea olim Macedones condiderant urbem Antiochiam, Mygdoniam cognomine, atque hos honores Izates accepit à Parthorum rege praemium. Non multo post Artabanus moriens regnum reliquit Vardani suo filio. hic ad Izatem profectus, suavit' ei ut uellet sibi belli aduersus Romanos gerendi esse socius, quod tamen impetrare non potuit. Adiabenus enim non ignorans quanta esset Romanorum fortuna ac potentia, censebat illum tentare impossibilia. Ad hæc quia quinque adolescentes filios miserat ut linguam nostram & disciplinas diligenter discerent, simul' que matrem adoraturam in templo, sicut diximus, segnior erat, & Vardanem quoque conabatur deducere à proposito, continenter denarrans ei Romanorum gesta & potentiam, ratus se hoc modo absterriturum eum à laceffendi eos cupidine. Parthus autem his offensus continuo bellum indixit Izatæ, ex quo tamen nullum retulit operæ praemium, deo frustrante spes eius uanissimas. Parthi enim postquam cognouerunt mentem Vardanis, & quod Romanis bellum inferre statuerit, illo caeso principatum eius fratri Gotarzæ commiserunt. huic quoque paulo post sublato per insidias, Vologesus frater successit, qui duobus germanis eodem secum patre genitis regna distribuit, Pacoro

grandiori Mediā, Tiridati minori Armeniam. Porro Monobazus regis frater & cognati cæteri uidentes Izatæ propter eximiam erga deum pietatē res prospere succedere, prædicariq; eum pāssim tantæ felicitatis nomine, coeperunt & ipsi cogitare de relinquenda religione patria, & assumendis Iudaicis ritibus. id ubi olfecerunt eius regni magnates, ægre ferentes dissimulauerunt tamen indignationem, opportunitatem expectantes per quam ab eis poenas repeterent. Scribunt igitur Abiæ regi Arabum, magnam pecuniam ei pollicentes, si expeditionem contra suum regem susciperet: promittebant que primo statim conflictu se eum deserturos. Esse enim sibi animum poenas de eo sumere propter contemptum ritus patrij. icto' que cum Arabe foedere, hortabantur ne differret negocium. Paruit ille, & cum magno exercitu contra Izatem uenit. Cum' que iam hostes in cōspectu essent inituri prælium, priusquam ad manus ueniretur omnes sui ex composito eum deserunt: terga' que uertentes hostibus, tanquam panico terrore perciti fugam celeriter ineunt. Nec tamen Izatæ animus concidit: sed sentiens se à magnatibus proditum, ipse quoque intra castra sese recipit, ubi inquisitione facta in authores ignominia, postquam deprehendit quosdam de fuga pactos cum Arabe, his supplicio deditis, postera die cum hoste conflixit: cæsis' que plurimis, reliquos ueram fugam coegit capessere. ipsum regem acriter persequutus in castrum Arsamum compulit: impetu' que facto in moenia, ui illud cepit. eo direpto ingenti præda potitus in Adiabenam triumphabundus reuersus est, quamuis Abiam uiuum in suam in potestatem redigere non ualuerit, quia captiuitatē uoluntaria morte præuenerat. Proceres autem Adiabenorum primo conatu frustrati, & à deo in manus sui regis traditi, ne sic quidem quiescebant: sed denuo scribunt Vologeso regi Parthorum, rogantes ut Izatem interficiat, & dynastam alium quempiam genere Parthum sibi præficiat. exosum enim suū regem aiebant, eo quòd patriæ religioni externam prætulerit. His auditis Parthus ad bellandū excitus, cum nullam haberet iustam occasionem, honores quos ipsius pater ei concesserat, repetijt: bellum interminatus, si imperatis contradiceret. Quo nuncio Izates supra modum est territus, turpe ducens honoris gratia sibi concessis per metum cedere: sciens' que quòd etiam si ipse imperata faceret, Parthus tamen uon quiesceret, decreuit totam rem deo committere: iacturus extremam de capite aleam: fretus' que huius auxilio liberos & uxores in munitissimum quoddam castellum deposuit, frumentum autem in arces: quo facto foenum omne flammis corruptit & pabulum: atque ita præparatus expectabat aduentum hostium. Cum' que Parthus numerosas equitum atque peditum secum propere trahens copias opinione citius uenisset, posuisset' que castra ad fluuium qui Adiabenam à Media dirimit: Izates quoque non longe inde castra metatus est, habens circa se equitum sex millia. in ea castra Vologesus præmisit nuncium, qui hosti indicaret quantis ipse stiparetur copijs, contractis è toto imperio quàm late patet Bactra inter & Euphratem fluuium. minabatur' que daturum eum poenas ingratitude erga dominos: ac ne deum quidem quem coleret, posse eum è suis manibus eripere. Hæc referente nuncio, Izates respondit, scire quidem

dem se nullo modo conferendum esse Parthorum uiribus; nec tamen ignorare deum esse longe potentiorum uniuersis mortalibus. atque ita dimisso nuncio supplex humi ante deum procidit, cinere caput turpatus, & indicto sibi unam cum uxore ac liberis ieiunio, his precibus deum inuocans: Si non frustra me dominator domine tuæ bonitati dedidi, teque merito solum & primum habeo dominum, ueni in auxilium, non tam me defensurus ab hostibus, quam illorum repressurus audaciam, qui nefaria lingua immanes uoces non horruerunt iactare contra tuam potentiam. Sic implorantem & lamentantem exaudiuit deus: illaque ipsa nocte Vologesus receptis literis, significantibus Daharum & Sacarum ualidam manum contempta regis absentia populari regionem Parthicam, infecto negotio retrorsum cum exercitu abiit: ita ut euidenter appareret Izatem tum seruatum diuina prouidentia. Non multo autem post exacto ætatis anno quinto supra quinquagesimum, regni uigesimo quarto, superstitibus quatuor liberis masculis, successionem tamen regni reliquit fratri Monobazo, referens ei gratiam bona fide seruati sibi absenti principatus olim post communis patris obitum. Mater porro Helena mortem eius compertam tulit grauiter, ut par erat orbatam amantissimo filio: magnam tamen consolationem habuit, cum audiret successisse suum maiorem natum filium, ad quem conueniendum sine mora profecta est: reuersaque in Adiabenam, non multo tempore Izatæ superuixit. Monabazus autem ossa eius & fratris sui misit Hierosolyma, condenda in extructis ab ipsa pyramidibus tribus numero, tertio ab urbe Hierosolymitana stadio disitis. Sed quæ Monabazus regni sui tempore gesserit, dicemus postea. Fado porro procuratore apud Iudæam præstigiator quidam nomine Theudas persuasit magnæ uulgi multitudini, ut assumptis suis facultatibus sequerentur se ad Iordanem fluuium. prophetam enim se iactabat, pollicens scissurum se uerbo fluuium, & facilem præbiturum transitum, talique promissione permultis imposuit. At Fadus effecit ut nihil lucrifacerent ex sua insipientia, immisis in eos turmis equitum: qui ex improviso irruentes ex his multos interemerunt, multos uiuos ceperunt, & in his ipsum Theudam, cuius caput abscissum reportarunt Hierosolyma. atque hæc sunt quæ Iudæis contigerunt administrationis Cuspij Fadi tempore.

Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi puniit.

Cap. III.

FADO autem successit Tiberius Alexander, eius Alexandri filius, qui Alabarchiæ magistratum gessit Alexandriæ, omnium in ea urbe suo tempore ditissimi, qui etiam erga deum pietate superauit filium, desertorem religionis patriæ. horum tempore magna illa famines Iudæam tenuit, quando regina Helena frumentum ingenti sumptu ex Ægypto comparatum in egenos distribuit, ut iam dictum est. eodem tempore etiam filij Galilæi Iudæ Iacobus & Simon sublati sunt de medio, eius qui agente Syriæ censum Quirinio Iudæos sollicitabat ad defectionem à Romano populo: hos enim Alexander crucis affecit supplicio. Herodes autem rex Chalcididis Iosephum Camydæ filium priuauit summo pontificio, ei que succedere iussit Ananiam Nebedæi filium. Tiberio Alexandro successit Cumanus, quo tempore idem Herodes Agrippæ magni frater uita excessit octauo anno principis.

VI principatus Claudij, superstitibus tribus filijs: quorū Aristobulus ex priore uxore natus est, ē Bernice uerò fratris filia Bernycianus & Hyrcanus. eius principatum Claudius Cæsar Agrippæ iuniori donauit. Sub eodem Cumanus exorta seditione Hierosolymis multi Iudæorum desiderati sunt, cuius causam primum explicabimus.

Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppressi sunt.

Cap. IIII.

INSTANTE Paschæ festo per quod nostris hominib. uesci panibus in fermentatis mos est, cōcurrentibus undiq; ad solennitatem turbis plurimis, ueritus Cumanus ne inde nasceretur motus aliquis, iussit cohortem unam armatā stare supra templi porticus, cohibeturam tumultum si quis forte existeret. nam idem & alij ante illum præsidēs factitauerunt festiuitatum temporibus. eius festi die quarta miles quidam ostendit populo nudata genitalia: qua contumelia furentes uociferabantur non se affectos, sed ipsum deum quem honoraret ea celebritas. & quidam audaciores in Cumanum iactabant conuitia, dicentes ab illo submissum petulantem illum militē. his auditis Cumanus & ipse non mediocriter irritatus est: rogabat tamen ut desinerent mouere seditionem festo tempore. cumq; illi adeo non parerent, ut maioribus etiam impeterent eum conuitijs, iubet totum exercitū cum armis conuenire in Antoniam castellū templo imminens, ut suprā docuimus. uulgaris autem multitudo uiso aduentu militum territa, coepit magno impetu fugere. & cum essent angusti uiarum exitus, rati à tergo hostem insequi, comprimebant se inuicem inter fugiendum, & conculcabant in angustijs, ita ut perirent plurimi. uiginti enim millia extinctorum illo tumultu numerata sunt: uersaq; in luctum festa lætitia, omnes sacrificiorum & precationū obliuisti, dediderunt se lamentis ac eiulatibus: tantam cladem intulit unius militis impudentia. Vix hic luctus desierat, cum aliud malum accidit. Quidam enim qui ex illa turba fugientes euaserant, in publica uia centesimo ab urbe stadio Stephanum Cæsaris seruum iter facientem aggressi sunt latrocinio, omnesq; eius diripuerunt sarcinas. quo audito Cumanus cōfestim eō misit milites, iussos ut uicos loco propinquos diriperent. in hac populatione miles quidam liberos Mosaicos in quodam uico inuentos protulit, eosq; lacerauit in conspectu omnium, multis debacchatus & in legem & in gentem totam conuitijs. Hoc ubi ad Iudæos perlatum est, facto concursu agmine magno petunt Cæsaream, in qua tum Cumanus agebat, supplicantes ut non suam, sed læsi numinis ulcisceretur iniuriam. Tum præses ueritus defectionem populi, de amicorum consilio militem illum uiolatore legis securi ferijt, atque hoc modo tumultum iam repullulantem sedauit.

Seditio Samaritanis inter & Iudæos orta.

Cap. V.

VII **P**OST hæc inter Samaritanas & Iudæos oritur dissidiū in itijs talibus. Mos erat Galilæis per dies festos Hierosolyma petentibus iter facere per Samariam. Aliquando igitur cum transirent uicum Samaritarū ditionis, qui Nais dicitur, in Magno campo situs, commissā inter uiatores & uicanos pugna multi Galilæorū desiderati sunt. Id indigne ferētes eorū primates Iudæos ad arma cōciuerunt, hortantes ut se in liber

bertatem assererent. Seruitutem enim etiam per se molestam, tum uero fieri intolerabilem, si cum subditorum iniurijs coniuncta sit. Cumque magistratus lenire eos conarentur, pollicerenturque se Cumano persuasuros, ut poenas de cædis autoribus sumeret: uulgus contemptis pacificatoribus, arma corripit, ascito in auxilium Eleazaro Dinæi filio. Is ex professo latro multis iam annis in montibus errans uicos Samaritanorum incendijs & rapinis uastauerat. At Cumanus cognitis quæ gesta fuerant, assumit Sebastenorum alam, & quatuor cohortes peditum: armatisque etiam Samaritanis contra Iudæos proficiscitur: quos affecutus multos perimit, plures uiuos captos abducit. Tum uero Hierosolymitanorum primi genere atque honoribus, ut uiderunt ad quantam calamitatem uentum sit, induiti saccos, & capita sparsi cinere, modis omnibus conabantur flectere multitudinem, præ oculis ei ponentes diruendam patriam, & templi incendium, liberosque cum uxoribus captiuos abducendos ut profanis nationibus seruiant: rogabantque ut mutato consilio, & abiectis armis quiescerent in posterum, & suas quisque domos repeterent. His uerbis tandem persuasi dilapsi sunt, latrones uero ad loca munita reuersi sunt: denuo. Atque ex eo tempore uniuersa Iudæa repleta est latronum receptaculis. Porro Samaritanorum primates Numidium Quadratum Syriæ præsidem tunc Tyri de gentem conueniunt, & Iudæos accusant, quod uicos eorum diripuerint ac incenderint, addentes non tam se ægre ferre propriam iniuriam, quam contemptam Romanorum potestatem, ad quorum cognitionem spectaret de iniurijs prouincialium decernere: nunc istos quasi nulli usquam essent Romanorum magistratus, uicinos infestasse excursionibus. quamobrem nunc se uenisse, ut uindictam impetrarent à præside. Hæ fuerunt querelæ gentis Samariticæ. Iudæi contra & seditionis & pugnae causam in Samaritas referebant, sed maxime in Cumanum, qui muneribus illorum corruptus tantam cædem dissimulanter tulerit. His auditis. Quadratus iudicium distulit, dicens se prolaturum sententiam, postquam præsens apud Iudæam rei ueritatem exactus cognouerit. Ita tum infecto negotio discessum est. Paulo uero post Quadratus uenit in Samariam, ubi quum iussisset reos causam suam dicere, comperit Samaritanorum culpa tumultum illum excitatum. Cognito deinde quod & Iudæorum quidam res nouas moliti sint, in crucem egit quos Cumanus uiuos ceperat. Inde profectus in uicum Lyddam instar urbis amplum, sedens pro tribunali, & iterum Samaritanorum causam audiens, didicit è quodam Samarita, Dortum Iudæorum primatem cum alijs quatuor socijs Iudæos ad defectionem sollicitasse: quos præses affecit supplicio. Ananiam uero summum pontificem. & Ananum ducem uinctos Romam misit, ut apud Claudium Cæsarem facti sui rationem redderent. Primores enim Samaritanorum atque Iudæorum, simulque Cumanum procuratorem, & tribunum Celerem ire in Italiam iussit ad imperatorem, ut sub eo iudice decerneretur de his quas inter se habebant controuersijs. Ipse ueritus ne nouum aliquid Iudæi molirentur adiit Hierosolyma: ubi pacata inuenit omnia, populumque occupatum patrio festo, & operantem sacrificijs. Credens igitur nihil nouaturos, reliquit agentes festa, & Antiochiam repetijt. Cumanus porro & Samaritæ Romam missi statuta die iubentur causam suam dicere. Comparauerant autem sibi fauorem

uorem libertorū & amicorū Cæsaris: quorum opera uicissent aduersarios Iudæos, nisi Agrippa iunior tum Romæ degens, & Iudæorum primores premi fauore potentū uidēs, multis precibus obtinuisset ab Agrippina uxore Claudij, ut marito persuaderet legitime causam cognoscere, & in deprehensos tumultus autores iustā proferre sententiam. Claudius igitur his precib. præmolitus, auditis partibus ut cōperit à Samaritanis factum tumultus principium, eos qui tum ad iudiciū uenerant supplicio tradidit. Cumanū uero multauit exilio. Celerem uero tribunū iussit perductū Hierosolymā inspectante toto

ix populo raptari per uias, atq; ita enecari hominem. Procuratorem deinde in Iudæam misit Claudium Felicem, fratrem Pallantis. Post hæc anno imperij sui duodecimo Agrippam donauit Philippi tetrarchia & Batanæa, adiuncta his Trachonitide cum Abila: quæ tetrarchia Lysie fuerat. Chalcidem uero ei abstulit, cum iam dynasta illius fuisset quadriennio. His donationib. ornatus à Cæsare iuuenis collocauit Azizo Emesenorū regi circumciso sororē Drusillam. Epiphanes em̄ Antiochi regis filius recusauit eius nuptias, q̄ mutata sententia Iudæorū religionē amplecti nollet, ut erat pollicitus puellæ parentibus. Mariamnen quoq; matrimonio coniunxit Archelao Chelcie filio, cui ab Agrippa patre iam ante desponsata fuerat: ex quibus nata est filia Bernice nomine. Drusilla autem non multo post dimissa est ab Azizo ex causa huiusmodi. Felix cum esset Iudææ procurator, uisa hac sceminarum omnium pulcherrima amore eius captus, Simonem amicū suum, Iudæum genere Cyprium, pro mago se gerentem ad eam misit, qui mulierē sollicitaret ut relicto priore marito ipsi nuberet, beatam fore pollicens si non fastidiret hominem. illa male consultata uolens euadere molestationes sororis Bernices, inuidētis sibi formæ præcellentiā, consensit calcata religione patria Felici nubere: natoq; ex hoc marito filio nomē Agrippæ imposuit: qui iam adultus quomodo cum uxore perierit Vesuuiani clade incendiij tempore Titi Cæsaris, dicemus postea. Porro Bernice post Herodis obitū, qui idem maritus eius & patruus fuerat, aliquanto tēpore in uiduitate acta, cum spargeretur rumor cum fratre eam congregari, suauis Polemoni regi Cilicie, ut circumciscus prius se duceret, rata sic se coarguturā mendacium. Nec recusauit Polemon inductus maxime mulieris diuitijs: id tamen coniugium diuturnum non fuit, propter intemperantiam ut fertur discedente ab eo Bernice: qui mox desertus ab uxore, & ipse Iudæicæ religionis desertor factus est. Eodemq; tempore etiam Mariamne designata Archelaū migravit in thalamū Demetrii, primi inter Alexandrinos Iudæos tam opibus q̄ genere, & tum Alabarchiæ magistratū gerētis, ex quo filium nomine Agrippinum genuit. Sed de horum singulis post dicemus diligentius.

x Cæterum Claudius Cæsar exactis in imperio tredecim annis, & octo mensibus, diebusq; uiginti fato functus est, asseuerantibus quibusdam sublatum esse uxoris ueneficio. huius mulieris pater fuit Germanicus Imperatoris frater, maritus uero Domitius Ænobarbus unus ex Romanis illustrioribus: post cuius mortem diu uiduam tandem Claudius duxit, adducentem in familiam filium patri cognominem Domitium: priorem autem uxorem Messalinam ob zelotypiam occiderat, matrem communium filiorum Britannici & Octauij. nam Octauiam omnium suorum liberorū natu maximam ex

Pæ

Petina primâ uxore suscepit: quam Neroni collocauit. sic enim nomen priuigno adoptato mutauerat. Agrippina autem ueritate Britannicus adultus à patre acciperet successionem imperij, uolensque principatû suo filio quærere, procurata ut fertur morte Claudij, confestim ad prætorianos milites misit præfectum eorû Burrum cum tribunis & libertorum potentissimis, qui Neronem ad eos perductû Imperatorem cōsalutarent. At Nero principatû sic adeptus Britannicum clam ueneno sustulit, nec multo post Agrippinam matrē suam ferro propalam, hanc illi gratiam non pro natiuitate solû referens, uerumetiam pro eius artibus ad imperiû prouectus sit. Occidit & uxorem Octauiam, multosque uiros illustrissimos, quasi coniuratos in suam perniciem. Sed de his rebus scribere supersedeo. non desunt enim qui res Neronis scripserunt: quorû aliqui in gratiam eius ut bene de se meriti, ueritatē neglexerunt: alij indulgentes suis odijs, tam impudentibus mendacijs in eius famam debacchati sunt, ut merito damnandi sint in historia. quos equidem non miror de Nerone mentitos, quando ne superiorû quidem imperatorû gesta scribentes rationē ueritatis habuerunt, quos tanto post nati nulla iusta de causa odisse poterāt. sed istis ueritatis cōtemptoribus liceat ut libet scribere, quando delectari uidentur hac licentia. nos uero quibus propositum est à ueritate nusquā discedere, quæ à nostro argumento aliena sunt paucis attingimus: quæ uerò nobis ludeis acciderunt, ea non tanquam obiter tractamus, ne calamitatû quidē ac errorum cōmemoratione uitata. Ergo ad res nostras narrandas reuertamur. xi
 Priusmo Neronis principis anno, regi Emesorû Azizo defuncto frater in principatu successit: minoris autem Armeniæ dominium Aristobulus Herodis regis Chalcidis filius à Nerone accepit. Agrippæ quoque idem princeps partē Galilææ donauit, iubens Tiberiada & Tarichæas parere eius imperio: addita his & Iuliade trans Iordanem sita, agroque eius habitato uicis xiiij.

Gesta Felicis Iudææ præsidis.

Cap. VI.

GAETERVM Iudææ res prolabebatur usque in deterius. tota enim referta erat latronum receptaculis, & magicis præstigiatoribus imperitijsque uulgi seductoribus. quorum multos, sicut & latrones, Felix quotidie cōprehensos afficiebat supplicijs: & in his Eleazarum Dinæi filiû, qui non mediocrem latronum globum circa se habebat, dolo uiuum in potestatem suam redegit: data enim ei fide quod nihil mali esset passurus, persuasit ut ad se ueniret: moxque uinctû Romam transmisit. cumque odio prosequeretur Ionatham summû pontificem, ut admonitus ab eo sæpe de administrandis melius rebus Iudaicis, ne omnium errorum inuidia publica in ipsum recideret, ad cuius preces Cæsar hunc procuratorē miserat, rationem excogitauit qua liberaretur ab eius molestis interpellationibus. Graue enim est nocendi cupidis si admoneantur crebrius. Qua de causa Felix amicû Ionathæ fidissimû Doram Hierosolymitam genere induxit promissa pecunia, ut sicarios ipsi pontifici immitteret: quod ille in gratiâ præsidis perfecit his artibus. Quidam quasi religionis ergo in urbē ascenderunt sicis clam succincti sub uestibus, qui permixti Ionathæ famulicio peremerunt hominē. cuius facinoris quia nemo ultor extitit, inuitati hac licentia sicarij per singula festa uentitantes, & tela celantes pari modo immixti turbis, alios cōfodiebant propter priuatas.

Ioseph. Z inimi

inimicitias, alios cōducti pecunia, idq̃ non modò in reliquis urbis partibus, sed in ipso templo etiam. nam & ibi interdum ausi sunt cædes patrare, ac si nihil hoc modo pietatē læderēt, unde fas est credere deū tanta impietate offensus auersatum esse Hierosolyma: temploq̃ ut non amplius puro domicilio Romanos induxisse purificaturos id flammis lustralibus: gentiq̃ cum liberis simul & uxoribus seruitutis iugum imposuisse, quo castigatiores redderētur hoc infortunio. Et urbs quidē talib. incestabatur latrocinij. Impostores autē & magi turbas illectas post se trahebant in solitudines, pollicentes se diuinitus ostēsuros eis clarissima signa & prodigia: persuasaq̃ multitudo mox pœnas luit dementiæ. retractos enim eos Felix neci dedit. Eodem tempore quidā ex Ægypto uenit Hierosolyma uatem se esse profitens & plebi suadēs ut secuta se in mōtem Oliueti ascenderet, qui ē regione urbis ad quintū abest stadium: illic enim uisuros suo iussu cadere Hierosolymorū mœnia, ita ut per eorum ruinas aditus in ciuitatem pateat. Quo cognito Felix iubet milites arma sumere: stipatusq̃ multis equitibus ac peditibus erumpens inuadit turbā seductam ab Ægyptio: quorum quadringentis occisis, ducentos uiuos cepit: Ægyptius ipse pugna elapsus disparuit. Post hæc latrones rursus ad rebel-
XII landum Romanis incitabant populū, dictitantes excutiendum illorum imperium, & non assentientium uicos direptos absumebant incendijs. Apud
XIII Cæsaream quoq̃ inter Iudæos habitatores & Syros de pari iure ciuitatis rixa exorta est. nam Iudæi potiore conditione uolebāt esse, q̃ urbis eius conditor Herodes rex fuerit Iudæus genere: id Syri non inficiabantur quidē, sed aiebāt urbem turrim Stratonis dictam à principio, quo tēpore nullum Iudæum habitasse inibi. Quæ res pōst peruenit ad cognitionē præsidum, correptisq̃ ex utraq̃ parte tumultus autoribus affecerunt eos uerberibus, atque hoc modo seditionem cōpresserunt aliquandiu. rursus enim oppidani Iudæi freti diuinitus per contumeliam Syros lacerabant conuitio. qui tametsi inferiores quod ad facultates attinet, ferocientes tamen eo q̃ plurimi Romanis per ea loca militantium Cæsarienses essent & Sebasteni patria, aliquantisper & ipsi regerebant in Iudæos cōuitia. deinde ad lapides uentum est, ita ut multi utrinq̃ uel fauciarētur uel caderent. penes Iudæos tamē fuit uictoria. Felix autē ut uidit cōtentionē progressam usq̃ ad belli speciem, profiliens rogabat Iudæos ut desinerent: quibus non parētibus immisit armatos milites: multisq̃ cæsis, plures captiuos fecit: & multas eorū domos diuitijs refertas in prædam concessit militibus. Iudæorū uerò honoratiores ac modestiores sibiipsis timentes rogauerunt Felicem ut militibus receptui caneret, parceret que iam & resipiscendi facultatē concederet: id quod præses indulsit eorū precibus. Per idem tempus Agrippa rex summum sacerdotiū Ismaeli contulit Phabei filio: & ipsi summi pōtiffices dissidere cœperūt à sacerdotibus & primatib. Hierosolymitanorū ciuiū, singuliq̃ incedebant stipati manu audacissimorū & seditiosorum hominū, conflictantesq̃ inter se mutuis certabant conuitijs & lapidationibus: nec erat qui cōpesceret, quasi uacāte urbe magistratib. Intantū autē exarsit summorū pōtificū impudētia, ut auderēt seruos suos in areas mittere, qui auferret debitas sacerdotib. decimas, aliquotq̃ pauperiores ē sacerdotū ordine alimētorū inopia fame deficerēt. Tāto plus, tū pollebat uiolētia seditiosorū q̃ iustitia.

De

QUAE T E R V M postquam Felici successor Porcius Festus à Nerone missus est, primores Iudæorū Cæsaream incolentium Romam profecti sunt Felicem accusaturi: dedissetq; omnino poenas iniuriarū quibus Iudæos affecerat, nisi Nero eum donasset Pallātis fratris precibus, qui tum in precio erat apud principem. Cæsariensium etiam Syrorum duo præcipui, xiiii Beryllum qui pædagogus Neronis fuerat, tunc uerò Græcis epistolis scribendis præerat, magna pecunia corruperunt ut impetraret ab imperatore literas, quibus abrogaretur Iudæis eius ciuitatis ius, hætenus cōmune ex æquo cum Syris cohabitatoribus: id quod ille facile obtinuit. ex his literis postea calamitatum nostrarum omnium causæ ortæ sunt. Iudæi enim Cæsarienses ubi cognouerunt quæ scripta sunt, magis etiam perstabant in seditionibus, donec initium belli conflatum est. Cum autem uenisset in Iudæam Festus, offendit totam afflictam à latronibus uicos passim populantibus, quorum ferocissimi appellati sicarij, tunc ad maximum numerum excreuerant, utentes gladiolis instar acinacis Persici, incuruis, quales sicas Romani nominant, unde latronibus ipsis cognomen est inditum, multorum cede infamibus: qui, ut iam dictū est, festis diebus admixti turbæ undiq; in urbem confluenti religionis gratia, nullo negotio quotquot collibuisse tollebant de medio. aliquando etiam armati inuadebant inimicorū uicos, direptosq; tradebant incendio. Festus autem equestres & pedestres copias misit contra quendam impostorem magū, xv qui homines post se trahebat in solitudinem, deceptos uanis promissis, quasi ope eius incolumes euasuri essent à malis omnibus. hi uniuersi unà cum seductore ab immisis militibus oppressi sunt. Eodem tēpore Agrippa rex extruxit insigni amplitudine domū prope porticū in regia Hierosolymitana, quæ Assamonæorū fuerat, sitā in edito loco unde amoenissimus prospectus patebat contemplari urbē uolentibus, cuius uoluptatis rex cupidus è cubiculo spectabat quicquid circa templum fieret. id ubi uiderunt Hierosolymitani proceres, tulerunt indignissime. neq; enim leges nostræ concedunt spectari quid agatur in templo, præsertim sacrificia. quamobrem altum parietem exci-
tauerunt supra exhedram, quæ erat in interiore templo uersa ad solem occiduū. hæc non solum regij triclinij prospectū arcebat opposita, uerum etiam occidentalis extra templum sitæ porticus, ubi festis diebus Romani stationes habebant ad templi custodiam. quo facto tam rex offensus est quàm Festus præses prouinciæ, qui etiam iussit parietem dirui. ciues autem rogauerunt ut liceret sibi legatos ea de re ad Neronem mittere, negantes se posse uiuere, si quid demoliretur de templi ædificijs. quo impetrato miserunt ad imperatorem decem ciues eximios, & Ismaelem summum pontificem, & Chelciam custodem sacri ærarj. Qui audita legatione non solum ignouit, sed permisit etiam sic manere parietem, gratificatus in hoc uxori suæ Poppeæ piæ foemine, quæ pro Iudæis deprecatrix fuerat: quæ decem illos uiros redire permisit, Chelciam uerò & Ismaelem apud se detinuit tanquam obsides. Id postquam Agrippa rescituit, pontificatum detulit Iosepho cognomine Cabi,

Simonis quondam summi pontis

ficis filio.

Ioseph.

Z 2 De

AESAR autem de Festi morte accepto nuncio Albinum in Iudæam misit præsidem. Rex uero Iosepho iussu priuatam uitam agere, sacerdotium eius dedit Anani filio, & ipsi uocato Anano eodem quo pater nomine. Seniores istum Ananum aiunt fuisse omnium felicissimum, ut qui filios habuerit quinque, omnes potitos summi dei pontificis, cum prius ipse ad satietatem hac dignitate esset perfunctus: quod ad eam ætatem nulli antè summorum pontificum contigerat. Iunior autem Ananus, is quem nunc summum pontificatū accepisse diximus, audax erat & ferox ingenio, secta Sadducæus, quod hominum genus apud Iudæos in iudicando est seuerissimū, ut antè docuimus. Talis igitur cum esset, tempus opportunum se nactum ratus, mortuo Festo, Albino adhuc agente in itinere, concilium iudicum aduocat: statutumque coram eo fratrem Iesu Christi Iacobū nomine, & unā quosdam alios, reos impietatis peractos lapidandos tradidit: quod factū omnibus in ea ciuitate bonis & legū studiosis uehementer displicuit: missisque ad regē clam nuncijs rogauerūt mandaret Anano, ne quid tale posthac ageret, nam ne nunc quidem recte egisse. Quidam etiam Albino occurrentes uenienti ab Alexandria, docuerunt eum non licuisse Anano sine ipsius consensu aduocare conciliū, horū uerbis ille persuasus iracunde scripsit pontifici, daturum sibi pœnas minitans: & Agrippa rex eam ob causam post tertium mensem ablatum ab eo pontificatum Iesu Damnei filio concessit. Albinus porro ut uenit Hierosolymā omnem curam & diligentiam adhibuit ut pacaret provinciam, interfectis multis sicarijs. Ananias autem pontifex indies apud populum celebrior fiebat & charior, honorabaturque ob liberalitatem ab omnibus: quotidieque Albinū donis uenerabatur & summū pontificē. Sed habebat seruos pessimos, qui adiuncto sibi audacissimo quoque obeuntes areas, ui auferabant sacerdotū decimas, pulsantes eos qui cunctarentur reddere. alij quoque pontifices faciebant similia, nemine ualente compescere: multique sacerdotum quibus antè ex decimis alimenta fuerant, tunc absumebantur inedia. At sicarij die festo qui tum superuenerat noctu urbem ingressi uiuum ceperūt scribam ducis Eleazari, is erat Ananiæ pontificis filius, hunc uinctū abduxerūt, ac deinde miserunt Ananiam, qui eorum nomine promitteret scribam dimitendum, si pater Albino persuaderet, ut ex eorū numero decem captiuos solueret: tum Ananias urgente necessitate ab Albino impetrauit quæ latrones illi postulauerant, id quod maiorū calamitatū fuit initiū. Latrones enim semper aliquam artem cōminiscebantur, qua ex Ananiæ cognatis quempiam interciperent, nec prius dimittebant quā è suis aliquot reciperent: auctique denuo magno numero, & recepta audacia, totam eam regionē uastabant. Hoc tempore Agrippa rex prolatis pomœrijs Cæsareæ quæ Philippi dicitur, mutato nomine in Neronis honorē uocauit eam Neroniada: & theatrū apud Berytios impendijs magnis exædificatū ornauit spectaculis annuis, assignata in eū usum ingenti ui pecuniæ. Frumentū enim donauit ei populo, & oleū uiritim distribuit: totamque eam urbē ornauit statuis passim dispositis atque expressis ad antiqua clarorū artificum archetypa imaginibus: & omnia penè sui regni ornamenta in eam ciuitatē transtulit: unde magnā sibi apud subditos parauit inuidiam

inuidiā, quod suos spolians externam urbē excoleret. eodē rege iubente Iesus Gamalielis filius in summo pontificatu successit Iesu Damnei filio nō libēter sibi cedenti, unde natū est inter utrumq; dissidium. a seitis enim globis audacium iuuentum sæpe à conuijs prorumpēbāt ad lapides. Sed inter alios eminebat Ananias ex amplis facultatibus largitione plurimos sibi cōcilians. Costobarus quoq; & Saulus suam quiscq; circa se manum habebat sceleratorum hominū, orti genere regio, & propter Agrippæ cognationē fauorabiles, aliō qui uiolenti & ad spoliandos infirmiores promptissimi. atq; ex illo maxime tempore labare cœpit nostra respub. & indies in deterius ruere. Porro Albinus audito Gessium Florum sibi successurum uenire, uideri uolens gratificatus Hierosolymitanis ciuibus, productis uinctis, quotquot erant in manifeste capitali culpa iussit interimi: reliquos qui leuioribus de causis coniecti erant in uincula, reductos in carcerem pecunijs mulctatos dimittebat alium post alium, atq; in hunc modum uacuato uinctis carcere Iudæa repleta est latronibus. Interea Leuiticæ tribus homines quorum erat sacros hymnos in templo canere, adito rege induxerunt eum precibus ut aduocato concilio dēceret eis usum stolæ lineæ, quæ tum solis erat concessa sacerdotibus. hanc enim nouationem pertinere ad perpetuam ipsius regni memoriam, neq; frustra fuit eorū postulatio. Rex enim de concilij sententia permisit hymnorum cantoribus, ut deposito priore habitu, lineum ut uoluerunt sumerent. Aliam etiā eiusdem tribus partem addictam templi ministerijs, ipsorum precibus motus permisit sacros hymnos canendos ediscere: quæ omnia fiebant contra instituta legis patriæ, nuncq; uiolatę absq; piaculo. iam absolutum erat & templi ædificium. Populus igitur cum uideret esse in otio circiter octodecim opificum millia, solitorū hactenus in templo ex operarū mercedibus uictū quætere, nolensq; sacram pecuniam repositā habere nequando præda Romanis fieret, simul que opificibus inde prouisum cupiens: quod uel una hora operato statim merces repræsentaretur, suasisit regi ut orientalem instauraret porticum, ea tēpli extima claudebat profundæ ualli & angustæ imminens, ac proinde subnixa muro quadringentos alto cubitos, saxi constructo quadratis ualde candidis: eratq; cuiusq; saxi longitudo cubitorū uiginti, sex uero altitudo: opus Solomonis regis qui primus integrū templū condidit. Rex autē cuius curæ Claudius Cæs. fabricam tēpli cōmiserat, reputans, quodcunq; opus demoliri facile, reparari difficile, maxime talem porticū egentē & tēpore longo & pecunijs plurimis, nō annuit populi precibus: sed urbem candido saxo consternere si liberet non uetuit. Post hæc Iesu Gamalielis filio pontificatum abrogatū concedit Matthiæ Theophili filio, quo pontifice Iudaicū bellum habuit initium. Conueniens uidetur præsentī historiæ narrare de pontificibus quæ origo eorū, & qui ad hunc honorē admittantur, & quot usq; ad finē eius belli fuerint. Primus igitur omniū hoc dei sacerdotiū gessisse fertur Moyses germanus Aaron pontifex: quo defuncto successisse mox filios, ac deinde illorū posteritati mansisse hunc honorē perpetuū, unde cōsuetudo obtinuit accepta à maioribus, neminem dei pontificē fieri nisi descendentem ab Aaronis sanguine, nec eam dignitatē concedi uel regib. oriundis alio genere. Fuerunt igitur uniuersi à primo Aarone usq; Phanaſum, quē belli tēpore sedi Ioseph.

XVII

XVIII

tiosi declarauerunt pontificem, LXXXIII numero. horū XIII præfuerunt sacris
 ab eo tēpore quo primum in deserto Moyſes crexit deo tabernaculum, uſque
 dum in Iudæam uentum eſt, ubi deo templum ædificauit rex Solomon. nam
 à principio pontificibus non ſuccedebatur niſi mortuis: deinde uiuentibus et
 tiam ſubrogari cœperunt alij. Itaq; hi XIII cum eſſent duorum Aaronis filio
 rum poſteri, per continuatas ſucceſſiones hoc honore potiti ſunt, ſub his pri
 mō penes optimates adminiſtratio fuit reipublicæ, poſt ad monarchas, poſtre
 mō ad reges tranſijt. ex quo autem die patres noſtri ductu Moyſis. Agyptū
 ſunt egreſſi, uſque ad templum à Solomone rege conditum, elapſi ſunt anni
 DCXII. poſt XIII illos pontifices alij XVII ſecuti ſunt, à tempore Solomonis
 regis ſibi ſuccedentes. uſq; dum Nabuchodonosor Babyloniorū rex contra
 noſtram urbem expeditione facta templum incendit, & translata tota gente
 Babylonem, Iſedecum quoq; pontificem illō abduxit. horum pontificatus
 tempus CCCCLXVI annorū fuit, menſum ſex, dierum decem rempub. Iudæo
 rum gubernantibus regibus. poſt ſeptuageſimum autem Babylonice captiui
 tatis annum Cyrus Perſarum rex dimiſſis Babylone Iudæis & reuerſis in an
 tiquam patriam permiliſit templū denuo condere, quādo Ieſus Iſedeci filius
 aſſumpſit ſummum ſacerdotium. Hic & eius poſteri quindecim uniuerſi uſ
 que ad regem Antiochum Eupatora ſtatum reipub. popularem rexerunt per
 annos CCCXIII. Cæterū iam dictus Antiochus cum ſuo duce Lyſia pri
 mus Oniam cognomento Menelaum apud Berytum uita ſimul priuauit, &
 ſacerdotio, repulſoq; à ſucceſſione eius filio, Iacimū conſtituit ſummū pon
 tificem, natū quidem ex Aaronis progenie, ſed non ex eadem familia. quam
 obrem Onias defuncti Oniæ pontificis filius nomine patrē referens, in Agy
 ptum proſectus & inſinuatus in Ptolemæi Philometoris ac Cleopatrz eius
 coniugis amicitiam, perſuaſit eis ut in Heliopolitica præfectura deo templū
 inſtar Hierolymitani extruerent, ſe' que illic pontificem conſtituerent: de quo
 templo ſæpe aliàs diximus. Iacimus autē triennio in pontificatu exacto mor
 tuus neminem ſucceſſorem habuit, ſed per ſeptennium ſine pontifice manſit
 ciuitas. Dein poſtquam Aſſamonæorū familiæ principatus noſtræ gentis eſt
 creditus, rebellantes Macedonibus Ionathan creauerunt ſummum pontifi
 cem, qui ſeptennio toto præfuit. quo per inſidias Tryphonis ſublato è uiuis,
 frater eius Simon obtinuit id ſacerdotiū. cui dolo generi oppreſſo inter epu
 las, filius Hyrcanus in honore ſucceſſit. eum cum per unum & triginta annos
 geſiſſet, iam decrepituſ ſucceſſori Iudæ reliquit ſuo filio, qui alio nomine A
 riſtobulus eſt dictus. huic frater hæres fuit tam regni quàm ſacerdotij, poſtq;
 ille ſumpto tum primum diademate unum annū utraq; dignitate potitus eſt.
 Is nomine Alexander & ipſe regnum coniungens pontificatui cum uiginti
 ſeptē annis præſuiſſet rebus Iudaicis moriens Alexandræ uxori permiliſit deli
 gendi pontificis arbitrium. illa Hyrcano id addixit, exactoq; in regia pote
 ſtate nouennio è uiuis exceſſit: quo toto tempore Hyrcanus eius filius pon
 tificatum tenuit. nam poſt matris obitum Ariſtobulus frater moto bello ui
 ctum pontificem ad priuatam uitam redegit, & ſibi ipſe regnū ſimul uſurpa
 uit ac ſacerdotium: exactiſq; in utraq; dignitate tribus annis, & totidē men
 ſibus, cū ſuperueniens Pompeius ui cepiſſet Hieroſolyma, à uictore uinctus
 Romam

Romam missus est cum liberis: & Hyrcanus restitutus in pontificatum, principatum quoque sue gentis accepit, sed absque diademate: præterque priores illos nouem, per alios xxiii annos summum sacerdotium obtinuit. Post quos completos Barzapharnes & Pacorus dynastæ Parthorum traiecto Euphrate bellum Hyrcano inferunt, eoque uiuo abducto Aristobuli filium Antigonum regem constituunt: qui post tres annos & totidem menses expugnatus ab Herode & Sosio, apud Antiochiam iussu Antonij dedit supplicium. Herodes autem accepto à Romanis regno non amplius ex Asamonæo genere creauit pontifices, sed eum honorem quibusuis ex sacerdotum ordine concessit etiam obscuris, absque uno Aristobulo. hunc enim Hyrcani à Parthis capti nepotem, & Mariamnes suæ uxoris fratrem, ob fauorem populi, & Hyrcani aui memoriam summo sacerdotio dignatus est. deinde ueritus ne omnes in illum essent propensiores, apud Hierichuntem arte necauit natantem in piscina, ut supra diximus: neque postea ulli ex Asamonæorum posteritate hoc sacerdotium committere uoluit. idem fecit in ordinandis pontificibus Archelaus eius filius, & Romani qui post illum cum potestate præfuerunt prouinciæ. Sunt igitur qui ab Herodis principatu usque in diem qua templum & urbs incendente Tito conflagrauit, pontificatum gesserunt, in uniuersum numero uiginti octo: tempusque eorum sacerdotij centum anni, & septem insuper: quorum aliqui sub Herode fuerunt, & Archelao eius filio: defunctis autem his penes optimates fuit respublica, collocatis in eius fastigio pontificibus: de quibus hæcenus dixisse sufficit.

Quomodo Florus Albini successor tantis ludæos affecerit iniurijs, ut coacti sint arma sumere. Cap. IX.

CESSIVS autem Florus Albino successor à Nerone missus plurimam ludæos repleuit calamitatibus. is Clazomenus erat genere, adduxitque secum Cleopatram coniugem non minus improbam, per quam ut Poppeæ Augustæ amicam, ludææ administrationem impetrauerat: adeo uero potestate uiolenter abusus est, ut Albinum ludæi desiderarent quasi beneficium. nam ille quantum poterat clam erat malus & nocens: Florus contra quasi ad ostentandam missus malitiam, publice traducebat nostre gentis iniurias, nihil sibi ad summam in rapinis & supplicijs iniquitatem reliquum faciens. erat enim inflexibilis ad misericordiam, nullis unquam lucris satiabilis, undecumque parua æque captans ac magna, ut etiam latronum esset particeps. multi enim illum quæstum exercebant de incolumitate, quam ab eo redimebant decisis prædæ partibus: adeoque nullus erat iniuriarum uel modus uel finis, ut miseri ludæi non ferentes rapacem latronum insolentiam congerentur laribus relictis & patrijs ceremonijs, ad externos fugere, iudicantes ubiuis etiam apud Barbaros se uiuere posse commodius. Et quid multis uerbis opus est? Bellum contra Romanos suscipere solus Florus nos compulit, malens semel uniuersos quam paulatim perdere. Itaque secundo anno postquam is uenit procurator in prouinciā, duodecimo uero Neronis imperij, bellum id coeptum est: quo tempore quanta uel coacti fecimus, uel perpessi sustinui-
mus, exacte cognoscere poterunt qui dignabuntur legere libros à nobis conscriptos de bello iudaico, atque hic dicendi finem faciam de antiquitatibus, quas

belli argumentum sequitur. Præsentis autem operis textus continet totum illud tempus inter primam creationem hominis & annum Neronis principis duodecimum: quæque per tot secula Iudæis uel in Ægypto obuenerunt, uel in Palæstina cætera que Syria, tum quas clades ab Assyrijs & Babylonijs accepimus, quo uel modo tractati sumus à Persis & Macedonibus, & postremo à Romano populo. his enim omnibus accurate descriptis, etiam pontificum successiones recensuimus, continuatas per annorum duo millia, pari diligentia regum quoque res ordine tradidimus, & status reipublicæ monarcharum, que potentiam, per omnia secuti auctoritatem sacrorum uoluminum, ita ut à principio sumus polliciti. ausimque addere quod nemo alius scriptor Iudæus, externus uel potuisset hoc argumentum tanta fide Græcis hominibus prodesse. ego enim tribulium meorum confessione disciplinas egregie calleo, Græcæ quoque literaturæ non sine profectu dedi operam, quamuis exquisitam pronunciandi rationem assequi per patriam consuetudinem non licuit. nostri enim homines non suspiciunt eos qui multas perdidicerunt linguas, quod studium profanum apud eos habetur & seruis commune cum ingenuis. solos autem sapientes suo suffragio pronunciant, qui legis & sacrarum literarum tantam assecuti sunt peritiam, ut eas etiam interpretari ualeant. qua in re cum multi collocarint operam, uix uni successit atque alteri, quibus mox dignum præmium contigit. Fortassis autem nulla inuidia prohibet etiam de meo genere, gestis que per totam uitam rebus pauca exponere, dum adhuc supersunt qui uel attestari possunt, uel coarguere: atque ita concludetur harum antiquitatum tractatio comprehensa uiginti uoluminibus, uersuum uero sexaginta millibus. Quod si deus concesserit, compendio rursus referam belli casus, & quæ nobis in præsentem usque diem euenerunt, quæ incidit in decimum tertium annum principatus Domitiani Cæsaris, ætatis uero meæ sextum & quinquagesimum. Promisi etiam scripturum me quatuor libros de Iudæorum opinionibus, & quas de deo eius que essentia, & de legibus, quare per eas liceat nobis facere, alia non liceat.

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises
ici volontairement.

RERVM OMNIVM APVD IOSEPHVM ME-

MORABILIVM INDEX SECVNDVM ALPHABETI ORDINEM.

- A**ron Moyfi in Aegyptum redeunti occurrit 49
Aaroni sacerdotium confertur 69. confirmatur 85. eius filij quatuor 69. quomodo purificatus 70. filij eius duo seniores dum offerunt, exusti, ibid. uirga eius floret, et profert amygdala 85. moritur 86. primus fuit pontifex 545
Abanti qualis zona 66
Abaris mons 105
Abassarus à Cyro praefectus restituendo templo Hierosolymis 287
Abastartus rex Tyrionū Beleastarto patri successit 835. eius mors ibid
Abdemonus Tyrius adolescens problema tum dissoluendorū peritus 212. 835
Abdonis principatus Hebraeorum 127
Abel quid significet, occiditur à fratre 5
Abelmachea urbs 190
Abemerigus Isatae suam filiam dat uxorem 532
Abenerus praefectus exercitus 144. 153
Iebosthum Sauli filium constituit regem 166. pugnat contra Ioabum 166. transfert regnum ad Dauidem 167. ab Ioabo fraudulenter occiditur 168
Aber secundi ex fratribus Machabei supplicia crudelissima, tolerantiaque eius 879. 880
Abesalomus Amnonem fratrem iugulat 180. fugit in Gesura, unde à patre reconciliato reuocatur, item forma eius et caesaries qualis. tum quomodo Ioabum tractarit 181. popularem aurā captat et regnū 182. cum patris concubinis rem habet 183. cogit magnū exercitum contra patrem 185. pendens in arbore interimitur 186
Abias Arabum rex praelio uictus sibiipse manum infert 536
Abias Salomonis filius quomodo se gesserit in administratione principatus 136. 173
Abiatharus Achimelechi filius seruatus à Sauli seuitia 155. confirmatur ei pontificatus 190. quomodo à Dauide ultus, eius domus sacerdotio priuatur 200. 201
Abibalus rex Iromi pater 212
Tyriorum rex 834. 835
Abigea Nabali uxor Dauidem commotum placat 158. 159
Abilamarodachus Nabuchodonosori filius in paternum regnum succedit et Ioachimū ē nunculis eximit 276
Abimelechi Bethlemite in Moabiticā terram cum suis profectio 130
Abimelechus Gedeonis nothus, fratres legitimos occidit, et imperiū arripit 124. urbe et tribu pellitur ibid. Sici- mas captas solo aequat 125. occiditur ibidem
Abimelechus Palaestinae rex Saram concupiscit 17
Abironi cum suis terra dehiscit 84
Abisace puella calefacit senem Dauidem 195. ambit eam uxore Adonias 200
Abiseus Ioabi frater, uir fortis 166. 188
192. cum fratre Sabaeum persequitur 190. uindicat regem ab interitu, occiso Acnone 191
Abrahamus quando natus 12. Lotum nepotem adoptat 13. ē Chaldaea migrat in Chananeam, et dei uerum cultum instituit ibid. hinc in Aegyptum proficiscitur, ubi uxorem fingit esse uxorem suam 14. 17. Aegyptijs disciplinas instituit 14. Assyrios uincit 15. decimas dat Melchisedeco, et promittitur ei filius à deo 15. 16. genuit Ismahelem ex Agare 16. hospitatur angelos tres 16. migrat in Gerara 17. à deo tentatur 18. monumentum sibi et posteris comparat 19. ducit Cheturā uxorem, suscipit liberos 20. Isaco querit uxorem ibid. moritur 21. eius arma contra Pharaonem 768. 769
Abrahami domicilium, uicus 13
Abesalomon tyrannidis Manahemi adiutor 671
Abesalomus patruus, et socer Aristobuli captus 370
Accaron non potuit capi ad Hebraeos 115
Achabus Amarini filius regnū paternum nactus maioribus cōtaminat id sceleribus quā antecessores sui 229
agnoscit suum fatū et poenitet 230
cedit Adadi filio bellum inferenti 231
eundem uincit 232. occiditur 235. ipsius liberorū capita praeciduntur 246
Achar furtū cōmittit 108. plectitur 109
Ache, quinti ex fratribus Machabei immania supplicia, eiusque insignis tolerantia 881
Achazes Iothami filius regnū paternum arripens, idolis filium holocaustoma offert, belloque impetitus, magnam patitur stragem 255. Assyriorū regis auxilio ulciscitur Syros, stultus et impius moritur 256
Achabus Herodis nepos cui uim prohibet 466. impetitur à 2000. militibus dimissis 473. Herodem manum sibi infrentē prohibet 637. militibus tum multuantibus resistit 473
Achias pontifex 142
Achias propheta Hieroboamo regnū et alia uaticinatur 217. 222. 223
Achilaus princeps cōmentariensium 190
Achimanus Berzelaei filius apud Danidem manet 189
Achimas Dauidi uictoriam nunciat 187
Achimelechus pontifex Dauidem cōmeatu iuuat 154. accitus ad Saulum occiditur cum omni sua familia 155
Achitophel à Dauide ad Abesalomū deficiit 182. male consulit domino suo 183. 184. propter spretum consiliū relinquit Abesalomum et se suspendit 158
Acmes Iulie famule dolus 463. 635
Acmon gigas Dauidem occisurus, ab Abiseo perimitur 191
Acusilaus Arginus quo tempore historiā condere inceperit, et in quibus Hesiodum corrigat 828
Adadus Azaelis filius paternum in regnum succedit, quo ab Ioa Israelitarū rege priuatur 251
Adadus Syriae et Damasci rex cum Dauide confligens uincitur 174
Adadi huius posterii dicti reges Syriae, sicut Aegypti reges Ptolemæi ibid.
Adadus tertius Samariam uastat ibid.
Adadus Syrus Achabo bellū inferens cecidit, ab eo tandem uincitur 231. 232. et recipitur in gratiam 233. Ioramo insidians et Eliseum capere conatus frustratur 240. 241. bello aggreditur Ioramū 241. fugatur à deo 242. praefocatur ab Azacle 243
Adami creatio, et quid ea uox significet 3. lapsus et multa 4. 5. eius soboles, posteritas et mors 5. 6
Adar mensis 105. 288. 294. 300. 333
Adar mensis dies XIII. et XV. cur festi Iudeis 300
Aderus Syriam occupat, et rex eius efficitur 217
Adoma quid significet 28
Adomus dictus Esauus ibidem
Adoni quid significet 115
Adonias Dauidis filius regnum paternum affectat 195. fugit ad asylum, et ueniam commissi à patre impetrat 196. salutat matrem Solomonis, et Abisaces connubiū ambiēs occiditur 200
Eff Adoni-

I N D E X

Adonibezecus capitur ac truncatur manibus & pedibus, sic uti ipse alios reges multauerat 115
 Adoramus quaestor tributorum ordinatur 190. lapidibus obruitur 218
 Adulterij suspecta quomodo purgetur 75
 Adramalechus Senacheribi filius patricida 261
 Adrazarus Sophenorū rex à Dauide uictus 174
 Aegyptius uates seductor Iudeorū 542
 Aegyptij populus qualis 11. 43
 Aegyptijs quis astronomiam & arithmeticam primus tradiderit. 14
 non licere eis greges curare 42. cur quintam fructuum portionē regibus pendant 42. pugnant cum Aethiopiabus 46. Hebraeos insequuntur 53
 quare Babylonē abducti 273. eorum antiquissima rerum memorabiliū traditio 827. 829. testimoniū de Iudeis 832. 841. quid eis Graecorum commercium conciliarit 831. sexaginta milia Iudeorum peremerunt 822
 Aegyptijs gratificari uolentes ueritatem de gestis Iudeorum corrumpere 842
 Aegyptiorum dii descripti 844. 854
 855. seruitus 858. eorū mali mores taxati 854
 Aegyptijs nemo regum aut imperatorū ius ciuitatis largitus est 854
 Aegyptiū mare totū portub. caret 745
 Aegypti fames ingens occupat 35. 42
 Aegypti regina Solomonem inuisit 214
 Aegypti descriptio 667. 744. 745
 Aegyptus unde nomen acceperit 834
 Aelius Gallus dux auxiliatorum ab Herode missorum Caesari 418
 Aemilius Lucundus à Iudeis occisus 678
 Aemilius Regulus Corduben. 508
 Aeneas, qui Aretas postea dictus, Arabū rex constituitur 445
 Aeoles populus 11
 Aerarie quis inuentor 6
 Aeris genus auro preciosius 174
 Acinaces Persicus, qualis 543
 Aeta, petra, Sampsonis habitatio 125
 Aeternius Fronto magister duarum legionum Alexandrinarum 792
 Aethiopes, populus 11. bello Aegyptios infestant 46. quōdā Mose uicti 47
 Aethiopas ab Aegyptijs circumcisionem accepisse 222
 Agaris insolentia ob cōceptum infantem punitur 15. 16. ablegatam unā cum filio consolatur angelus 18
 Agatharchides historicus 841
 Aggeus propheta 287. 288
 Agire Nabathai facinus 774

Agrorū terminos quis primus fixerit 5
 Agriculuram quis inuenerit ibidem
 Agrippa Aristobuli filij soboles 489
 uaria fortuna 490. usq; 496
 M. Agrippa in Iudeos beneuolentia 313
 Agrippa in Asiam mittitur 421. ab Herode magnificē exceptus epulum praebet populo 427. eius in Iudeos studium 437. 455
 Agrippa rex Herodem apud C. Caligulam accusat 497. accusati tetraarchias ac bona consequitur 498. cōuiuium sumptuosissimo Caesarem excipit 501. Iudeos reconciliat Caio 500. 501. hortatur Claudium ad retinendum principatum 522. tergiuersator bilinguis ibid. quae beneficia à Claudio Caes. acceperit 524. 525. eius in Iudeā reditus 526. Silam uinctū adferuat 527. reliqua eius gesta usq; mortem 528. 529. 530. & 654. 656 661. 663. 664. 667. 670. 674 675. 687. 714. 739. 750. 757
 Agrippa filius Agrippae 530. impetrat pontificiae stolis custodiam Iudeis 531
 Chalcidi praeficitur 538. Claudio auctor ut Iudeorū causam legitime cognoscat 540. Chalcidem auferit ei Caesar, et multis alijs toparchijs donat ibi. nuptias instruit ibid. Galileae parte donatur à Nerone 541. domū extruit 543
 Neroniada nominat & munificus est 544. Magdala certat capere 556
 uenit Tyrum cum Vespasiano 575
 Agrippae regni fines qui 687
 Agrippina Claudij Caes. uxor 540. maritum ueneficio tollit ibid. filium Neronem imperio praeficit 541
 Agrippinum à quo conditum 613. 614
 Ainā inuadunt Hebraei, & fugantur 108
 capitur & succenditur 109
 Alabarchie magistratus 537. 540
 Alanorū nationis descriptio 816. eorum irruptio in Mediam & Armeniā ibi.
 Albinus Iudaeae praesidet 544. Iudeā latronibus explet 545. malus 547
 Albinus Rom. praefectus Iesum Anani filium misere multatum dimittit 796
 Albini procuratoris direptiones & iniustitia 568
 Alcimus in pontificatū succedit alijs Iacinus dictus 331. profugit ad Demetrium ibid. perit 333
 Alexander Alabarcha mutuatur pecuniam Agrippae 491. Vide infra Alexander Lyfimachus
 Alexander Antiochi Epiphanis filius bello aggreditur Demetrium 336
 uinctū 338. Ionathae amicitiam ambit

337. Ionatham in summo bonore habet 340. Ptolemaeo Philometori hostis factus occiditur 342
 Alexander Aristobuli fil. Iudeā infestans à Gabinio uincitur 371. 372. reddens Romanos quotquot potest interficit 372. 373. Hyrcano bellum infert 591. 592. cum Gabinio pugnat 593
 securi percussus 374. 593
 Alexandri fictitij actus & fallaciae 645
 Vide Pseudalexander
 Alexander Herodis filius Roma reuersus ducit uxorem 427. accusatus à patre causam dicit, & reconciliatur 432 433. 434. calumnijs oppressus conuincitur in uincula à patre 442. reconciliatur patri per socerum 443. iterum calumnijs urgetur ab Eurycle alijsq; 446. 447. & in carcerem detruditur ibi accusatus à patre Beryti, damnatur 450. strangulatur 451
 Alexander Herodis filius ueneficij accusatur à patre 617. 618. iterum accusatur 621. & in uincula cōiicitur 621
 accusatur 625. strangulatur 626
 eius soboles ibidem
 Alexandri Herodis filij posterij in maiore Armenia regnauerunt 654
 Alexander Lamnaeus Hircani filius, rex factus fratrem insidiantē interimit 357
 circumuenit astu Ptolemaeum Latbaurum, à quo postea uincitur 358. iterum belligeratur cōtra eum 359. praeliatur cum suis 360. 361. cum Demetrio Encero ibidem. immanitatis causa Thracides dictus: aliaq; gesta & mors 261. 363. & 385 586. 587
 Alexander Lyfimachus Alabarcha solutus uinculis à Claudio 525. eius diuitiae quantae 537
 Alexander rex primus Macharumta edificauit 812. quo tempore mortuus 839. eius morte Iudei in Aegyptum & Phoenicem translati 840
 Alexander Philippi filius patri in regno succedens quas tulerit uictorias 301
 Damascus & Tyrum capit atq; Gazam 302. pontificem Iadadam ueneratur, & Hierosolymis deo immolat, Danielisq; prophetiā interpretatur, & Iudeis quaecunq; postularant concessit 303. 674. eo mortuo quomodo regna eius occupata 304
 Alexander Tiberij pater portam templi supra Corinthiā crassiori auro & argento perfudit 759
 Alexander Veles rex 342
 Alexander Zebinae Demetrij uisiloco

IN IOSEPHUM

rex constitutus federatur Hyrcano
 353. in bello cadit ibidem
 Alexandra Alexandri Iammæi uxor quo-
 modo à morituro marito instructa re-
 gnum seruauit & administravit 362
 363. morbus eius & mors 364
 365. 787. 788
 Alexandra Hyrcani filia, uxor Alexan-
 dri Aristobuli, infensa Herodi 399
 400
 Alexandra Phasaeli filia 489
 Alexandria plus singulis mensibus quam
 Hierosolyma toto anno pendit Roma-
 nis 667. isdem quatuor mensium
 annonam ministrat ibidem
 Alexandria ciuitas post Romanam maxi-
 ma 748
 Alexandria portus descriptio 745
 urbis situs descriptus 667
 Alexandrinorum seditio contra Iudeos
 674. 675
 Alexandrini Vespasianum pro impera-
 tore prompti agnoscunt 745
 Alexandrinorum fortitudo & prestan-
 tia in oppugnatione Hierosol. 763
 Alexandrini quandiu cesserint Iudeorum
 solennitatibus 854
 Alexandrini seditionis autores, Apionis
 familes ibidem
 Alexandria arx 369. 371. 589
 Alexas ducit Salomem uxorem 453. iu-
 betur ab Herode nobiles Iudeos se de-
 functo occidere 466. pie agit 467
 Alifas, Alifsei 11
 Alisfragmuthosis rex cōtra pastores ge-
 nit bellum 833
 Aliturus mimorum actor 550
 Alus Samarita, libertus Neronis 491
 Althemus prae timore obrigit 611
 Amalecite gens 58
 Amalecite bellum Israelitis inferunt &
 uincuntur 58. 59
 Amalecite Hebreos subigunt 122
 eorum rex captus et occisus 145. 146
 Amalecitas quanto deus odio sit prosecu-
 tus, & quomodo Saulus eos extirpa-
 uerit 149. David cedit eos 164
 Amalecus nothus Aliphaze filius 28
 Amalecitis regio ibidem
 Amarus quanto in honore apud Artax-
 xerxem habitus, & quantum in Iu-
 deos propter Mardocheum conce-
 pit odium 295. consulit contra seip-
 sum 297. in crucem Mardocheo pa-
 ratam sustollitur 298. & filij eius
 300
 Amasai filij quomodo Ioannem Gaddim
 interfecerunt, & quas eius cedis poe-
 nus dederint 335

Amaranus Moysis pater & Aaronis,
 deum inuocans ut Hebreos redimat
 exanditur 44
 Amaranus seditiosus exulat 531
 Amarinus constituitur rex 226. obiit diē
 suum, relicto principatus successore
 Achabo filio 227
 Amasus Absolomi copijs praeficitur 185
 impetrat ueniam à Davide, cui gratu-
 latur regni restitutionem 188. consti-
 tuitur praefectus exercitus 189. occi-
 ditur à Ioabo 190
 Amasius filius Ioasi regis Iude, uir bonus
 & pius patri in regnū succedit 250
 251. paterne necis autores tollit, Ama-
 lecitas, Idumeos & Gabelitas praelio
 uincit, & ad idola deficit 251
 increpatur à propheta ibid. minatur
 Ioae regi, & praelio uictus capitur in-
 terficiturq; 252
 Amasius sacerdos 236
 Amathus, Amathæ 11. 12
 Amathus castrum ad Iordanem 359
 Ambitio quantum malum 168
 M. Ambius praeficitur Iudæe 481
 Amenophis regni terminus 833
 Amesjes regni terminus 833
 Amias Achaz fil. bello superatus à Za-
 charia trucidatur 255
 Aminadabus leuita 135
 Ammanus, Ammanite 17
 Hebreorum genti bellum inferentes
 male excipiuntur 125. 126
 Ammanitarum contumelia in Dauidem,
 & quæ de eis ultio accepta 176. ex-
 cinduntur 179
 Ammanite & Moabite socij mutuo sese
 occidunt 237
 Ammaus exusta 643
 Ammaus thermæ sanandis corporib. ido-
 nec 714. uide & Emmaus
 Ammonius insidiator Ptolemei Philome-
 toris occisus 342
 Amnon sorore Thamaram stuprat 179
 occiditur à fratre Absalomo 180
 Amorei cum suis regibus deleti 87. 88
 qui eorum ditionis termini 87
 Amoritis regio duabus & dimidiæ tribu
 bus conceditur 93
 Amosus Manassis filius regno paterno
 substituitur, quod propter impietate
 non diu tenens occiditur 263
 Ananelus constituitur pontifex ab Hero-
 de 399. honore priuatur 400. resti-
 tuitur ei 401
 Ananias Masbali pontifex cum quindecim
 alijs crudeliter necatur 777
 Ananias mercator Iudeus regis mulie-
 res Iudaicam religionem docet 533

Ananias Nebedai fil. pontificatum docet
 pū 537. uinctus mittitur Romā 539
 Ananias nominatur Sedrachas 273
 Ananias Onie filius copijs Cleopatre
 praeficitur 354. 358
 Ananias Phariseus Iosepho se opponit
 562
 Ananie pontificis liberalitas, eiusq; seru-
 uorum iniquitas 544. 545
 ipsius filius capitur à sicarijs 544
 Ananie potificis domus incenditur 670
 Ananias pontifex cum Ezechia fratre, et
 potificibus alijs in cloacis latuit pro-
 pter seditionem 670. cum fratre in-
 terficitur 671
 Ananus Anani filius pontificatum acqui-
 rit, & Iacobum lapidat 544
 Anani senioris felicitas ibidem
 Ananus Ionathæ filius Cestio portas pro-
 dere uoluit 678
 Ananus Iudeorum dux uinctus Romam
 mittitur 539
 Ananus pontifex cū Hierosolymitis bel-
 lo contra Romanos se preparat 684
 685. apparatus belli rursus amitte-
 re noluit 685. milites contra Simonē
 Gorie mittit ibidem
 Ananus pontifex, eiusq; gesta 721. 723.
 724
 Anani mors Hierosolymæ excidij princi-
 pium 730. eiusq; uirtutes celebratæ
 ibidem
 Ananus Sethi filius pontifex constituitur
 481. eo priuatur 482
 Ananus Simonis satellites ad Titum profis-
 git 791
 Anarabarches, pontifex Hebr. 68
 Anaxagora Clazomenij mors 868
 Anchus rex Gittæ 154. 160. exercitum
 ducit in Hebreos 161. 163
 Andromacho amicitiam renunciat Hera-
 des 442
 Andronicus Messalami filius orator 339
 Angelus, quale nomen 407
 Angelos cum mulieribus coisse 6
 Anilei & Asinei Neerdensium facinora
 503. 504. 505. 506
 Animi unde certissimum argumentū cola-
 ligatur 157
 Anna Helcanis uxor 131. 132
 Annibas seditiosus plectitur 531
 Annius Minutianus 508. 511. 523
 Annius Rufus Iudæe praeficitur 481
 Annus magnus quot annis consistit 9
 Anni septimi, quinquagesimi seu Iobeli
 remissio 74
 Anni quot ab exitu Israelis ex Aegypto
 usq; ad templi Salomonis constructio-
 nem 546
 E ff 2 Anceij

- Antiochus interitus* 515
Antiochus, postea Agrippius dicta 359
Antigonus Asia occupat mortuo Alexan-
dro 304
Antigonus Aristobuli filius cum patre tras-
fugiens capitur 372. accusat apud Ce-
sarem Hyrcanum et Antipatrum 375
paternum regnum affectans profigitur
383. reducitur in regnum per Parthos
386. amputat Hyrcano auriculas 388
accusatur Romae, et placat pecunijs
hostem 390. quomodo ab Herode op-
pugnatus sit 391. et inde. quomodo
expugnatus et irrisus a Sosio 396
Antonius Herodis pecunijs corruptus
com occidit 397. 398. Antipatrum et
Hyrcanum accusat 394. uincitur ab
Herode 399. rex constituitur 601
quam insolens ex unica victoria fa-
ctus 606. dat se uinciendum Sosio 609
securi percutitur ibidem
Antigonus Hyrcani fil. Samariae obsidio-
ni praeficitur 354. quomodo a fratre
et cur occisus 356. 584
Antiochia Mygdonia, urbs 535
Antiochia, Syria metropolis 686
Antiocheni Demetrium electum recipiunt
342
Antiocheni soli cum Sidonijs et Apame-
nis pepercerunt Iudeis cohabitatori-
bis suis 674
Antiochenium odium in Iudeos 312
Antiochenium petitiones apud Titum 809
Antiochus Antiochi Grypi filius uictus
et occisus ab Antiocho Cyziceni fi-
lio 360
Antiochus Antiochi Cyziceni filius supe-
rat Antiochum Grypi, et superatur
inde ab Eucaro et Philippo fratri-
bis ibidem
Antiochus Aspendum ab Hyrcani filijs ui-
ctus 583
Antiochus Comagene rex 483. 529
Antiochus Cyzicenus cum fratre Antio-
cho Grypo belligeratur 353. 357. uin-
citur ab Hyrcano 354. occiditur a
Grypi filio Seleuco 360
Antiochus deus Alexandri fil. adolescens
rex coronatur, et amicitiam cum lo-
nathai init 344. trucidatur a Trypho-
ne suo tutore 350
Antiochus Dionysius Antiochi Grypi fil.
Damasci regno potitus quid gesserit
361. 362. eius cum Alexandro et Ara-
bitibus bellum 586. 587
Antiochus Epiphanes Seleuci fil. 320. ei-
us gesta contra Iudeos 320. usque 329
366. 855. ad Elymaida, uincitur
328. commissa regni cura Philippo mo-
ritur ibid. 329. diuina eius gesta 874
876. 857. 878
Antiochi Epiphanis cum Ptolemaeo Sexto
contentio propter Syriam, et in Iu-
deam irruptio seu 581
Antiochus Epiphanes quomodo cepit
Hierosolymam 769. 773
Antiochus Eupator Antiochi Epiphanis
fil. rex constituitur 329. Bethsaris
expugnat 330. Philippum tutorem re-
gnum inuadentem occidit 331. captus
a Demetrio trucidatur ibidem
Antioch. Eupator Antiochi Epiph. f. quo-
modo Iudeam afflixerit 582
Antiochi Magni bellum cum Ptolemaeo
Philopatore, et beneficia in Iudeos
313. dat filiam Ptolemaeo uxorem 315
Antiochi Pharanx, loci nomen 587
Antiochus Seleuci nepos Deus cognomi-
natus 313
Antioch. Soter, etiam Pius dictus frater De-
metrij rex natus Tryphonem persequi-
tur et interficit 350. Simonem Mata-
thie in amicitiam receptum conatur
subigere, sed infelicitur 350. oppu-
gnat Hyrcanum Hierosolymis, et co-
gnominatur Pius 351. 352. regno et
uita priuatur ab Arsace ibid. Seleu-
cum Grypi uincit 360
Antiochus Grypius qui et Philometor
Demetrii Nicanoris f. Alexandrum Ze-
binam bello occidit, et regnum Syriae
occupat 353. Heracleonis insidij oc-
cisus 360
Antiochus, Agrippa et Sobennus Vespasi-
ano in auxilium miserunt bina milia pe-
ditum, et sagittarios equites mille 689
Antipas Herodis fil. constituitur tetrarcha
467. affectat regnum 469. portionem
paterni regni acquirit 476. 644
Antipas pro Antipatro fratre rex consti-
tuitur testamento 635. tetrarcha in-
stituitur 637
Antipas pater Antipatri Idumae praefe-
ctus ab Alexandro 366
Antipas regij generis uir comprehensus cu-
stodie traditur 720. occiditur 721
Antipater Herodis fil. a patre uocatur
domum 431. honoribus augetur 432
fratres crebris calumnijs infestat 432
442. 447. malicia eius 453. 454
eius in patre insidiae 455. 457. 458
capitis damnatus uincitur 436. occi-
ditur 467. ab Herode patre pellitur
ciuitate 616. fratrib. insidiatur 617
619. 621. 623. prodigit 626. 627
fratrum occisorum liberis etiam male
uult, et conspirat contra patrem 627
628. ueneno cum tollere conatur 630
631. Alijs duobus fratrib. calumnias
struit 631. causam dicit 633. 634. occi-
ditur 634
Antipater Idumaeus Hyrcanum in regnum
restituit 588. 589. aliaq. eius gesta
593. usque 597
Antipater accusatus, declaratur praefe-
ctus Iudee a Iulio Cae. et Hierosoly-
morum muros reficit, et filijs suis pne-
fecturas attribuit 595
Antipater qui prius Antipater, quomodo
se suosq. euerxit, et Aristobulum regem
elegerit 366. 367. Scamrum comesa-
tu uiuat 371. 372. eius auctoritas, uxor
et liberi 374. qualem operam nomen-
rit Caesari, aliaq. eius gesta 374
375. dynasta et procurator Iudeae
constituitur a Caesare 376. suos libe-
ros ad gubernacula prouehit 377
Antipater Salomes fil. accusat Archelaum
470. 640
Antipater. Samaritana Antipatri Herodis
filij procurator 458. ueneficium ap-
paratum Herodi indicat 630
Antipatri ciuitas edificatur 435. 614
Antipbilus cum suo fratre uenenum ap-
pararunt in Herodis interitum 458
Antiquitatu libri xx. quod tempus com-
plectantur, et quas historias 548
Antonia Drusi maioris uxor, Germanici
et Claudij mater Agrippa dat mutua
pecuniam 490. 491. eius fauor in
Agrippam 493. 494. eius praedicta
496
Antoniae edificij Herodiani descri. 781
Antonia porticus incensa, et praesidium
ex ea deturbatum 670
Antonia turris ab Herode condita 425
486. 613
Antoniae fundamenta subuerse 787
M. Antonij decreta pro Iudeis 381
M. Antonius, dux Ro. 371. in Asiam pro-
fisciscitur et Herodem defendit 384
599. amore Cleopatrae captus Herod-
em, et Phasaclum tetrarchas com-
stituit 385. 399. ad regium fastigium
eundem promouet 390. ab eodem pe-
cunijs corruptus. Antigonum in medio
tollit 397. 398
M. Antonius donatur ab Herode 398. bo-
mo impurus 399. Herodi nimium in-
dulget 402. multa indecore agit in
gratiam Cleopatrae 404. subigit Ar-
meniam 404. uincitur apud Actium
a Caesare 408. occisus 412. qualem
operam Gabinio praestiterit 592. He-
rodem exule regno Iud. praeficit 601
603. propter Cleopatram multa su-
ci indecore 609

IN IOSEPHVM.

Antonius centurio à Iotapatenò infidijs
interemptus 702
Antonius prefectus ale equitū cōtra Ro-
manos 686. eius gesta ibidem
Antonius Primus è Mæsia contra Vitel-
liū cū legione tertia properat 746
eius gesta ibid. Vitellium interficit
739. in conflictu cum Vitellianis qua-
tuor milia & quingentos amisit 746
Romam properat 747
Antonius Silo Taricheas missus cū duo-
bus milibus sagittariorum 710
Aod. uide Iodes
Apachne regni termini 832
Apamia obsidione liberata 597
Apelleus, mensis 291. 321. 326
Aphrica unde sic denominata 20
Aphri & Aethiopes quantū annue pen-
dant Romanis 666
Apion Alexandrinorum legatus contra
Iudeos 498
Apion grammaticus res Aegyptiacas cō-
scripsit 849. eius portentoſa menda-
cia de Iudeis & tota uita taxata ibid.
& 850. 851. eius calumnie & men-
dacia confutata 852. 853. 854. 855
propheta factus fabulam tragicam de
Iudeis impudentissime fingit 855
856. 857. 858. 859
Apionis mors 858
Apobaterion locus 8
Apochis regni termini 832
Apollodoti Gazareorum ducis prelium
cum Iamneo, & mors 119. 359
Apollonius Antiochi dux, à Iuda Maccha-
beo uictus occiditur 324
Apollonius Daus prefectus Alexandri
filij Antiochi Epiph. 340. uincitur à
Ionatha 341
Apollonij Molonis mendacia de Iudeis
855. 859. 866. 867. 868.
Aponius senator sauciatur 524
Apsanes Iudeis praeficitur 126
Aquila aurea supra portam posita deiici-
tur 464. 635. 636
Aquila quare Romanorum insigne 692
Aquila Caligulae intersector 514
Ara tabernaculi, & Arula suffumigato-
ria 66
Arabia, confinis Iudae 366
Arabes qua etate infantes suos circumci-
dant 18
Arabes Hebraeos subigunt 122. ab ipsis
rursus ceduntur 123
Arabū prelium cum Herode 405. 406
Arabum Iudeam deuastantium seueria
474
Arabum gesta in Iudaea post mortem He-
rodis 643

Arabes Iudeorum transfugarū uiscera
patefaciunt, aurumq; eximunt 778
Aramus, Aramei 12
Arami liberi quibus gentibus appellatio
nem indiderunt ibidem
Aranes ubi mortuus ibidem
Araſci templum 261
Arbela uicus 569
Arbori interdictae quae uis indita fuerit
4
Arca Noe 7
Arce Noe reliquiae ubi seruentur 532
Arce tabernaculi forma 65
Arca in potestatem hostium uenit 133
quantorum malorum his fuerit autor.
ad quos peruenit, & quomodo He-
breis reddita 133. 134
Arca transfertur Hierosolymam in tem-
plum Salomonis 208
Arcades de antiquitate gloriantes, post
Athenienses literis eruditi 828
Arce, alio nomine Arctipus, ciuitas 112
Arce, quae nunc Petra, ciuitas 86
Archelaus uicus conditur 478
Archelaidis palmeta 481
Archelaus Cappadocum rex 427. 435
Herodem ad sanam mentem reducit
443. eius prudentia 622. 623
Archelaus Herodis filius à patre regno
praefectus ipsius funus curat 467
populo se accommodat, & incidit in
seditionem 468. 469. accusatur a-
pud Augustū 470. 476. ethnarcha
non rex cōfirmatur ab Augusto 476
Glaphyram fratris defuncti uxorem
ducit 478. accusatur apud Augustum
& relegatur Viennam Galliae 478
646. uenditur eius bona 481. 646
à fratre false calumniatur 631. rex cō-
stituitur 637. in seditionem incidit
638. 639. 643. quod non rebellasset
quarta tributorū parte leuatus 645
eius redditus quanti ibidem
Archelaus Magdali ad Titum profugit
Arcyon medicus 5 (791
Arethis, sexti ex fratribus Machabaei im-
mania supplicia, eiusq; cum insigni to-
lerantia sermones 881. 882
Aretas Arabum rex fugientē Hyrcanum
recipit hospitē, oppugnationē Aristo-
buli cogitur intermittere 366. 367
cum Scæuro foedus init 371
Aretas qui antea Aeneas, cōstituitur Ara-
bum rex 445. confirmatur 449
Aretas Coeleſyriae regnū adipiscitur 362
587. cū Herode bellatur 487. 488
& Iudae inferi bellum 587. à Scæuro
multatur ecc. talentis 591
Aretas Petreus Rom. auxiliatur 474

Argolicae historiae scriptores discrepan-
tes 828
Ariphanes Graecus historicus Iudeorum
mentionem facit 841
Arietis instrumēti bellici descriptio 696
Ariochus Nabuchodonosori satellitum
praefectus 274
Ariō procurator Iosephi Tobiae filij 318
Aristaeus Iudeorum negotium agit apud
Ptolemaeum Philadelphū 305. 306
Aristocratiā esse optimā administr. 97
Aristotelis apud Clearchum uerba de Iu-
daeis 839
Arius centurio confossus 474. 642
Aristobuli odiū erga frat. Agrippā 490
Aristobulus Agrippae frater, Iudeorum
causam agit apud Petroniam 499
Aristobulus Aristobuli fil. adolescens pul-
cherrimus 399. ab Herode constituitur
pontifex, & occiditur ab eodem
400. 401.
Aristobulus Alexandri Iamnei fil. generosus
663. quomodo adſecutus sit regnū.
364. 365. obſeſſus ab Areta liberatur
per Scæurū 367. quale donū Pōpeio
miserit, & cōtrouerſiā cū fratre apud
eundem disceptauerit 368. quomodo
à Pōpeia tractatus 369. uinctus abdu-
citur Romā 371. uinculis elapsus itea-
rum capitur & mittitur Romā 372
ueneno subſtātus est 374
Aristobulus Herodis fil. reuersus Romā
ducit uxore 427. conijcitur in carce-
rem falsis calumnijs oppressus 447
accusatus à patre Beryti damnatur
450. strangulatur 451. 626
Arist. filij Herodis, liberi qui 626. 654
Aristobulo Herodis filio Armenia minor
à Nerone data 656
Aristobulus Herodis frater, priuatus mor-
tuus, filia unica relicta 654
Aristobulus Herodis dynaste Chalcidis f.
dominijs multis donatur à Ner. 541
Aristobulus Hyrcani fil. obsidioni Sama-
riae praeficitur 354. quō imperat, et
seuierit in matrem ac fratres 355
fratris cade pollutus moritur philellē
dictus 356. primus diadēma regium
uſurpauit, & quomodo se gesserit in
matrē et fratres 584. mors eius 585
Aristobuli & Hyrcani furor & conten-
tio 769
Aristobulus rex Chalcidis contra Antio-
chum 815
Armenia regio 12
Arnon fluius 86. 87
Arphas uicus 688
Arphaxades, Arphaxadei 12
Artabanus Vonone uicto Parthorum re-
ff 3 gnuu

I N D E X

gnum assequitur 483
 Artabanus à Vitellio uictus 486. recupe-
 rato impio fœderatur Neroni 487
 Artabani cum Asineo & Anileo recon-
 ciliatio & amicitia 504
 Artabanus regno pulsus restituitur per
 Izatem 534.535
 Artabazes rex Parthorum donatus Cleo-
 patre 609
 Artabazes Tigranis fil. captus 404
 Artaxerxes regnum paternum accipiens
 quale conuiuium instruxerit 293. ac-
 cusat uxorem & diuertit ab ea 294
 ducit aliam nomine Estheram ibid.
 Amanē in summo habet honore 295
 eundem cruci suffigit 298. Iudeos pe-
 riclitantes liberat 299.300
 Artaxias Tigranis fil. regno non diu po-
 titus pellitur 404
 Artēmisius mensis 205
 Astorius quemadmodum ex incendio per
 Lucium cōmilitonē seruatus sit 789
 Aruceus Arcen condidit 12
 Arudeus, Aradus insula ibidem
 Aruntius præco retundit Germanorū mi-
 litum impetum 516
 Arus uicus 474
 Aruum loci nomen 154
 Asamoneorum gens Iudeorū reip. statu
 mutauit 288
 Asenonis montis Galilæe situs 676
 Asanus Abie filius regnum paternū acci-
 pit 224. eius pietas, & bellum cū Za-
 rao Aethiopū rege ac uictoria 225
 mors 226.227
 Ascalon capitur 115
 Ascalon Iudeis semper inuisa 685. eius
 situs ibidem & 686
 Ascalonitæ quingentos & duo milia Iu-
 deorum apud se habitantium interfe-
 cerunt 674
 Ascalonitis quantum incommodi arca at-
 tulerit 134
 Aschanes eunuchus præpositus Hebreo-
 rum nobilium curæ obsequitur Da-
 nieli 273
 Aschanaxes Aschanaxi 10
 Aser natiuitas 25. filij 41
 Aseritarum fors in Chananea 112
 Asia quingentas ciuitates uni rectori, &
 consuli Romano parere 665
 Asineus & Anileus Neerdenses grassa-
 tores quomodo cum Artabano amici-
 tiam ineunt 503.504.505.506
 Asiongaber, loci nomen 214
 Asoriū ciuitas 121
 Asosra, buccina 76
 Aspersorium tabernaculi 64
 Asphaltites lacus 14.636

Asphaltites lacus repletus cadauer. 736
 Asphaltites lacus Tiberiensi natura con-
 trarius 737. eius descriptio 738
 Asphar lacus 335
 Assrenatis prodigium & interitus 513
 Assamonei principatus quando desierit
 397
 Assamoneorum familie quando & quā-
 diu principatus Iudeorū cōcess. 546
 Assaracodas Senacheribi filius patri
 succedit in regnum 261
 Assaron quantum contineat 66
 Assis regni termini 832
 Assuras, Assrij 12
 Assyriorum imperium quando dissolutū
 fuerit 261
 Astabbari populus 11
 Astapus fluuius 47
 Astartes templum 165
 Astartis rex Tyriorum, eiusq; successo-
 res enumerati 835
 Astoborta fluuius 47
 Astronomie qui primi inuentores 6
 Athenienses quando & quemadmodum
 Romanis subiecti. 665
 Atheniensibus nulla cura fuit historia cō-
 scribende 828
 Athenienses religiosissimi crediti 858
 scriptis legibus utebantur 861
 Athenio legatus Ptolemæi Euergetis ad
 Iudeos 315.316
 Athenio dux Cleopatæ, Herodem repel-
 lit iam uictorem 495.610
 Atrongeus pastor regnum affectat 473
 642
 Auaris urbs Aegyptia 832.833.843
 Augusti Caesaris in Iudeos beneficia 437
 778. in Herodem odium & Aretam
 445. redditus cum utroq; in gratiam
 449. confirmat testamentum Hero-
 dis 476. in Italiā proficiscitur 599
 Augusti mors, & quot annis imperarit
 482.610
 Aula regia descriptio elegans 757
 Aulice deliciae quæ 189
 Aurea terra, regio 214.215
 Azazel ab Adado cum muneribus mitti-
 tur ad Eliseum, unde se regem futurū
 cognoscit 243. contra Israelitas belli-
 geratur & Hierosolymitanos, à quo
 pacem redimit Ioasus rex 249.250
 moritur 251
 Azarias propheta uaticinatur Asani ag-
 mini 225
 Azarias compellatur Abdenago 273
 Azizus Emesenorū rex Agrippæ iunio-
 ris sororem duxit 540
 Azotum pestis propter arcam detentam
 inuadit 133

Azotum captum & concrematum 346
 Azymorum festiuitas restauratur 257
 Azymorum festiuitatis institutio 5273.
 B
 Aras loci, & herbe descriptio 812.
 813
 Baba liberi occiduntur ab Herode 415
 Babel quid significet 10
 Babylon loquax cur sit dictus ibidem
 Babylonis extructio 52
 Babylon in Cyri potestatem uenit 278.
 Babylonica captiuitas quando et quomo-
 do acciderit 266.267.268.269.
 270
 Babylonica turris institutio 9. & quana-
 ta fuerit 10.
 Babylonij Iudeos persequuntur 506
 Babyloniorum antiquissima rerum mœ-
 morabilium traditio 829
 Bacca uicus 687.
 Bacchides dux Demetrii contra Iudam
 Machabeum mittitur frustra 331. mit-
 titur iterum ac cum Iuda confligens
 uincit 333.334. adigitur ad pacem cū
 Ionatha ineundam 336
 Bacchidis seuitia in Iudeos, & eius im-
 ritus 581
 Bactriani populus 12
 Badus, qualis mensura 205
 Beonis regni termini 832
 Bagoas eunuchus 456
 Bagoes copiarum Artaxerxis impera-
 tor quomodo Iudeos ob homicidium
 in templo factum tractarit 301
 Bagothous & Theodestes eunuchi con-
 iurant in necem Artaxerxis, & ple-
 ctuntur 294.295
 Bahales Ammanitarum rex 271
 Baie, oppidulum Campanie, ubi & cali-
 de 497
 Bal quis deus fuerit 247. sacerdotes eius
 uniuersi sublati ibid. & des ipsius à fun-
 damentis diruitur 248
 Balachus Moabitarum rex Balamum ad
 Israelitas execrandum mittit 88.89
 Baladas Babyloniorum rex amicitiam
 cum Ezechia inire cupit 261.262
 Balamus uates contra dei mandatū pro-
 fectus ab asina compellatur 88. bene
 precatur his quos execrari solebat
 89. malum consilium dat Medianitis
 90
 Balsamus ubi nascatur 215
 Balsamū ubi proueniat 369.404.889
 Balisafar Naboadet dictus arripit reg-
 num Babylonicum 277. ipse cum suo
 regno in Cyri Persarum regis potesta-
 tem uenit 278. occidit Adoniam
 200
 Baniad

I N I O S E P H V M

Banaia satellitibus preponitur 190
 unus fortium Davidis 192
 Banaia Salomonis copijs preficitur 201
 Banaothas & Thannus occisores laborum sibi supplicio afficiuntur 169.170
 Barachas autor Israelitis ut captiuos Iudeos & Beniamitas dimittant 255
 Baracus Hebreos in libertatem vindicat 121
 Barasa expugnata concremata 327
 Baruchus Neri fil. Hieremie propheta scriba 266. liberatur e carcere 271
 Baris Castellum, postea Antonia 588
 Baris mons 8
 Barzapharnes Parthorum satrapa 386
 Syriam obtinet 599
 Basanes Hieroboami totam familiam sustulit 224. regnum occupat 225
 Basane impietas a Gimone propheta grauiter carpitur, sed frustra, regnumq; ab hostibus infestatum tueri non ualens moritur, Elano filio successore relicto
 Bassus addit se Cassio 597 (226)
 Batanea, Trachonis & Auranitidis, partiumq; quarunda domus Zenonis centum talenta redditus erant 644
 Bathuel Nachoris filius 913
 Bathyllus Antipatri libertus uenenum herodas adfert 631
 Batibij dictum 513
 Beelsephon ciuitas 52
 Bezabari Idumae uicus 737
 Belestartus rex Tyriorum Hiramum patris successit 835
 Belli leges 102.103
 Beniaminis natiuitas et nominis ratio 28
 filij decem 41
 Beniamitarum fors in Chananea 112
 Beniamita post Iesu ducis mortem quieti & agriculture student 115
 Beniamitarum fortitudo & peritia militaris 117. cedes omnium usq; ad sexcentos uiros 118. quomodo ea tribus restituta 118.119
 Berenice, locus 214
 Bernice Agrippae filia 489.525
 Bernice Costobari filia 498
 Bernice Polemoni nubuit 540
 Bernice Salomes filia datur nuptum Aristobulo Herodis filio 427. fit exosa Glaphyre 439. datur alij marito 626
 Bernices supplicatio ante tribunal Flori, & eius uite pericula 661
 Bernice & Iudei ad Cestium de Flori gestis retulerunt 663
 Berotha ciuitas 110
 Berofus Chaldaeus de astronomia et Chal-

deorum philosophia Graece scripsit 835.836. eius historiae uerba & commentum de Iudeis 836. Graecos scriptores taxauit ibidem
 Bersabe, ciuitas 229.249
 Bersabe puteus 17
 Berytus domicilium Romanorum 449
 Berytus Phoenices, colonia Romanorum 805
 Berytus quomodo ab Agrippa exornata 528
 Berzelaeus quatis beneficijs iuuerit Dauidem regno pulsum 185. quam gratiam ei obtulerit rex 189.190
 Besana oppidum 556
 Bezelel architectus 63.70
 Besemmathe uxor Isace 23
 Bethalaga uicus 336
 Bethel quid significet 23
 Bethenabem uicus 735
 Bethleem toparchia 736
 Bethmaus uicus 553
 Bethona locus 110
 Bethsabee forma Dauidem ad adulterium Bethsania uicus 134 (pellicit 117)
 Bethsamitarum prophani lxx. arcam contingentes moriuntur 135
 Bethsana, quae Scythopolis 328.347
 Bethsana ciuitas 112
 Bethsuritarum deditio 330
 Bettea capta & praedata 174
 Bezedel uicus cum turri inexpugnabili
 Bezetha collis descriptio 761 (686)
 Biblia quot annorum historiam completantur 2
 Bithynos, Cappadoces, Pamphylis, Lydos & Cilices Romanis tributa pendere 665
 Borceus Agrippae legatus a Iudeis uulneratus effugit 677
 Borceos uicus 688
 Bouis cornupetae noxa quomodo uindicanda 101
 Boz columna uestibuli templi 206
 Bozus quomodo Ruthem acceperit uxorem 130.131
 Britannicus Cl. Caesaris filius 540
 Britanic. Claudij ex Messalina fil. Neroni priuigno in imperio posthabitus 656
 Britanni quomodo & quando Romanis subiugati 665.666
 Broccus trib. plebis 522
 Buecinarum excogitatio & usus 76
 Burrus praefectus pretorianorum militum 541
 C Abrothaba locus 77
 Cadmus Milesius quo tempore historiam conscribere inceperit 828

Caduccatores sacros esse & inuolabiles 407
 Cecilius Bassus occiso Sexto Cesare praedum uinciam occupat 381
 Cecilius Bassus Sex. Caesarem interficit & copias eius occupat 596
 Cecinna ab Antonio Primo rerum gestarum nuncius ad Vespasianum mittitur 746
 Cecinna de prodicione cogitat, & cum milite ad Antonium transfugit 746
 Cadesa ciuitas HO.112
 Canopolis et forum quod uocatur materia rium a Cestio incensum 677
 Cephalius fr. Antip. cadit in praelio 367
 Ceron regio amoni frax 532
 Caesar Iudeorum & Archelai conuentum diremit 644. Archelao ethnarchiam seu mediam regni partem dedit ibidem
 eius promissio Archelao facta ibidem
 reliquam regni dimidiam partem in duas tetrarchias diuisit ibidem
 Caesar quae Salomae largitus sit 645
 Caesar quas ciuitates Iudeorum regno aduersus Syriam adiecerit 645
 Caesaris liberalitas in duas filias Herodis uirgines ibidem
 Caesar falsum Alexandrum deprehendit ibidem
 cum remigum numero inserit 646
 Caesares uocatos imperatores Rom. 213
 Caesarea conditur 613.614
 Caesarea Philippi dicitur Neronis 544
 Caesarea Iudae maxima ciuitas 706
 Caesaria templa 614
 Caesariensium contumelia in mortuum Agrippam 530
 Caesarienses contra Iudeos apud Neronem uictores 659
 Caesarienses omnes Iudeos apud se habitantes trucidant 672
 Caesennius Gallus duodecima legionis ductor a Cestio in Galileam missus 676
 duo milia Galileorum cedit ibidem
 Caesennius Petus rector Syriae 807
 Caesennius Petus Antiochum regem Comagenes apud Vespasianum defectionis accusat 815. bellum mouet contra eum ibidem
 uinctum Romam e Cilicia mittit ibidem
 Cesonia iugulata cum filia magnanimitas 529
 Caiaphas constituitur pontifex 482
 Cain quid significet, sacrificat, iugulat fratrem, totus malus, multa inuenit eius posterum 6
 Caius Agrippa & Iulia fil. Augusti adoptiuus 476
 Caius Caesar Agrippam uinculis soluit, et tetrarchia Philippi tradita, regem appellauit 651. ei etiam Herodis tetrarchiam addidit ibidem
 Eff 4 Cai

INDEX

<i>Cajus</i> et filia occise 519. eius ingenium et mores 519. 520	<i>Cassius Loginus</i> Syriae praeses 424. 531	<i>Citta</i> civitas 256
<i>Caius Caesar</i> Deum se vocari voluit 651	<i>Cassius Iulio</i> Caf. interfecto Syriam petit et quod gesserit 597. 598. occisus 599	<i>Cillanos à Palestina bello</i> vexatos Deum iuvant ibidem
Petronium ob statum in templo locandam Hierosolymam misit ibidem	<i>Castor</i> rerum Iudaicarum scriptor 855	<i>Cinthere</i> idem quod talentum 66
<i>Caj</i> litera ad Petronium 653	<i>Castoris</i> Iudaei uersutia et dolus erga Titum 765	<i>Cinnyra</i> instrumentum musicum 191
<i>Caius</i> per dolum interemptus, quanto tempore imperaverit ibidem	<i>Castra</i> Iudeorum locus 375. 594	<i>Cinyra</i> fabula 513
<i>Calebus</i> explorator Chanaanae 78	<i>Catullus</i> Libyae Pentapolitanae rector si carys calumniandi doctor erat 826	<i>Circenses</i> ludii 509
<i>Calide</i> ad Baiae 497	tria milia Iudeorum trucidavit ibi. eius cruciatus et mors horrenda ibidem	<i>Circumcisionis</i> prima institutio 16. 17
<i>Calide</i> ad Emmauentem 482	<i>Cedasa</i> urbs 345	<i>Cisus</i> Samis pater 137
<i>Calide</i> apud Callirhoen 465. 636	<i>Celadus</i> Augusti libertus 477. quae Caesaris nomine cum falso Alex. egerit 645	<i>Cithare</i> quis inuentor 6
<i>Caligo</i> tabernaculi qualis fuerit 70	<i>Celer</i> accusatus Romae causam dicit, et plebiscitur 539. 340	<i>Civitatem</i> quis primus instituerit 56
<i>C. Caligula</i> constituitur Caesar 488	<i>Celer</i> tribunus uinctus à Claudio Iudeis ad supplicium Hierosol. mittitur 656	<i>Claudius</i> à militibus constituitur Caf. 517
<i>C. Caligula</i> Germanici fil. 494. designatur Caesar à Tiberio 495. occiso Tiberio fratre opprimitur et ipse 499. Herodem cum coniuge mittit in exilium 498. quali fuerit ingenio 500. 501. Iudeis bellum illaturus reuocatur à Petronio et Agrippa 500. 501	<i>Cedebaeus</i> praefectus uinctus à Sim. 350	<i>Claudius Agrippam</i> ad senatum legatum mittit 653
moritur 502. eius in omnes seuitia, et diuini honoris uendicatio, insaniaque, tum coniuratio in ipsum, et eius interitus 507. usque 514. 519	<i>Cemixus</i> Hebr. in libertatem restituit 119	<i>Cl. Rome</i> contra Samaritanos pronuntias tres eorum nobilissimos interfici iussit 656
<i>Callimander</i> ab Hyrcano uictus interijt 354	<i>Cestius</i> Gallus Syriae praeses inuadit Galileam 563. 571	<i>Clandius</i> quadiu imperium administrauerit ibi. Agrippine uxoris Nerone priuignu in imperium cooptauerat ibid.
<i>Callistus</i> Caligulae libertus 511	<i>Cest. Festus</i> à Claudio in Iudaea procurator praemissus 654. eius malitia 659	<i>Clearchus</i> peripateticus Aristotelem praecceptorem suum de Iudeis narrantem inducit 839
<i>Calumniarum</i> quanta uis 585	<i>Cestius</i> Sauli cum ceteris legatum ad Neronem in Achaiam mittit 679	<i>Clemens</i> praefect. urbanaru cohortium 510
<i>Cambyses</i> Cyri filius patri in regno succedit, et Iudeos à templi et urbis edificatione prohibet, moritur 282	<i>Chabalon</i> terra cur sic dicta 212	<i>Cleopatra</i> Antiochi filia nubit Ptolemaeo Philopatori 315
<i>Campus</i> regius, loci nomen 15	<i>Chabalo</i> uicinus 563. 564	<i>Cleopatra</i> Flori uxor 547
<i>Cana</i> , loci nomen 405	<i>Cherea</i> Caij uxorem et filiam interficitur curat 519	<i>Cleopatra</i> Ptolemaei Epiphanis filia datur nuptum Antiocho 315
<i>Cana</i> uicinus Galilee 554. 607	<i>Chalamas</i> Syrorum transcuphratensium rex 176	<i>Cleopatra</i> Ptolemaei Philometoris filia ducitur uxor ab Alexandro Antiochi, qui et Demetrius dictus 340
<i>Cana</i> seu Canatha 610	<i>Chalebo</i> donatur pars agri Hebronis 115	<i>Cleopatra M. Antonium</i> in sui amorem pertrahit 385. 599. Mariammè cum filio ad se uocat, et Antonium contra Herodem incitat 400. usque 503. 610
<i>Canathenses</i> ibidem	<i>Chaldei</i> , populus 12	819. contra omnes omnium opibus inhians 403. 404. 609. Herodem ad stuprum sollicitat 404. occiditur 412. 612
<i>Candelabrum</i> tabernaculi 66	<i>Chaldeorum</i> consensus cum sacris literis 838	<i>Clitus</i> Tiberiensis altera manu malitiam tur 560. 684
<i>Capernaum</i> fons, Nili uena esse creditur 712	<i>Chamis</i> patris irrisor 12	<i>Cluuitus</i> 513
<i>Capharsaba</i> , campi nomen 435	<i>Chananeus</i> , Chanaan 11	<i>Colossus</i> Caesaris 614
<i>Caphartophan</i> Idumaea uicinus 737	<i>Chananeorum</i> terra praestantia 78	<i>Comagenensium</i> ciuilis contentio 481
<i>Capito</i> centurio à Floro praemissus ad Hierosolymitanos 660	<i>Charetis</i> mors apud Gamalam 717	<i>Commeatus</i> centum annorum quae de causa in Massada incorruptus manserit 818
<i>Capitolij</i> templum à militibus direptis donarijs incenditur 747	<i>Chariathiaris</i> ciuitas 135	<i>Conon</i> Graecus Iudeorum mentionem facit 841
<i>Cappadoces</i> populus 10	<i>Chasleus</i> mensis 321. 326	<i>Conuallis</i> laudationis 237
<i>Carmeli</i> montis situs 687	<i>Chebronis</i> ciuitatis antiquitas 741	<i>Conuentus</i> ciuium quae utilitas 96
<i>Carre</i> , Mesopotamiae ciuitas 12	<i>Chelcias</i> Onie fil. copijs Cleopatrae praeficitur 354. 358. moritur 359	<i>Coponius</i> Iudeis praeficitur 479. 481
<i>Carthaginensium</i> originis et fati descriptio 666	<i>Cherubeis</i> quid fuit 65	<i>Coponius</i> procurator constitutus, Archelai finibus in prouinciam redactus 646
<i>Carui</i> , deliciae Herodis 456	<i>Cherubinorum</i> descriptio 206. 208	<i>Corban</i> iuramenti explicatio 85
<i>Casander</i> occupat Macedoniam mortuo Alexandro 304	<i>Chetim</i> quid Hebraeis significet 11	<i>Corban</i> , quomodo se liberent 86
<i>Caspiae</i> porte 486	<i>Chetimus</i> , et Chetima insula ibidem	<i>Corea</i> , loci nomen 69
<i>Cassius Cherea</i> 508. 509. 510. 514. 523. occiditur 524	<i>Chetomene</i> qualis uestitus 66	<i>Cores</i> seditionem contra Moysen et Aaronem 701. 702.
<i>Cassius</i> quae gesserit in Iudaea 374. 543. affugit Iudeos 282	<i>Cheton</i> quid significet ibidem	
	<i>Chettei</i> populus 12	
	<i>Chiramus</i> operarius insignis 206	
	<i>Christus</i> et Christiani 484	
	<i>Chusarthes</i> Assyriorum rex Hebraeos sibi subijcit 119	
	<i>Chusus</i> , Chusai 11	
	<i>Chusis</i> amicus Davidis constantissimus quomodo se gesserit apud Absalomum 183	

I N I O S E P H V M

• Ionem excitat 81. dat eius portus 84.
 Cornelius Faustus Sylle filius qualem se
 • praestiterit in expugnatione templi.
 370
 Cornelius Sabinus sibipſi mortem infert
 510. 514. 523. 524
 Corona triplex pontificis 68
 Correi, locus 136
 Corus mensura qualis 79. 418
 Costobarus Idumea Gaze praefectus ab
 • Herode, luero intentus, repudiatur ab
 uxore 414. 415. eius uolentia 545
 Costobarus & Saulus fratres una cu Phi
 • lippo ad Cesium transfugiunt 679
 Coturnices ubi copiose inueniuntur 57
 Cotys Armenia rex 329
 Crassus in Parthos proficiscens Hieroso
 • lymitanum templum spoliat periturus
 • 373 cum omnibus suis copijs perit
 374
 Crassus in Syria prouincia Gabinio suc
 • cedens quid gesserit 593
 Cretenses moribus, non uerbis erudiebant
 • tur 861
 Ctesiphon, urbs 507
 Cumanus Iudae praeses constituitur 537
 554. & quid sub eo Iudeis acciderit
 • ibid. & 539. accusatur a Iudeis 539
 exulat 540. 656
 Cuspius Fadus Iudeorum regno praefici
 • tur 242. 530 seditiosos punit 531
 537
 Cydoessa Tyriorum uicus 719
 Cyprus insula 11
 Cyprus praesidij locus in sinibus Hiero
 • solymae 674
 Cypros Herodis filia 489. alia Phasaeli
 • filia ibidem
 Cypron, castellum 435. 615
 Cyprus Antipatri uxor 593
 Cyrenae, Marmaridae & terribiles Syra
 • tes quemadmodum Romanis subditi 666
 Cyrus Persarum rex Babylonem & regem
 • eius capit 278
 Cyrus Iudeis Hierosolyma repetere per
 • mittit templumq; restituere, ac uasa te
 pli eis reddit, multa q; praestat benefi
 • cia 281. 282. 287. 769. perit 282.

D

Dabaritani uxorem Ptolemæi regij
 • procuratoris inuadunt 557
 Daebhari herbe descriptio 68
 Dagon, arx 351
 Dagon precipitatus 133
 Dagonis templum exustum 341
 Dalale, meretrix Sampsonis 129
 Dalmatas bellicosissimos sub una tantum
 • legione Romanorum quietem agere
 666

Damascus a quo condita 12
 Damascus imperio Davidis subiicitur
 174
 Damascus a Metello & Lollio capta est
 367
 Damascenorum in Iudeos seueritas 555
 679. 822
 Dana oppidum 119. 219
 Danaus Argiuorum antiquiss. 834
 Daniel uocatur Balihafar, & cupit duri
 • us uiuere propter ualeitudinem & stu
 dia 273. insomnia diuina uidet 274
 regi somnia interpretatur 274
 275. Balihafaris uisionem in parie
 • te explicat 277. abducitur a Dario
 in Mediam & constituitur summus sa
 • trapa 278. insidijs patitur, sed insi
 diatoris eius luunt poenam 278. 279
 apud Ecbatana turrim edificat ibid.
 quam carus deo fuerit, & quantum
 ceteros prophetas superauerit 279
 280
 Danielis prophetia 326
 Danitarum fors 112
 Danite a Chananeis sedes mutare coacti
 119
 Danus, fons Iordanis 19
 Danus nascitur 25 filij eius 41
 Darabita uicus 569
 Darius Artabani filius Neroni obses mis
 • sus 487
 Darius Astyagis filius imperium Babylo
 • niorum uastat, & Daniele abductum
 constituit satrapam, quem inuitus postea
 leonibus obijcit 278. hostes Danie
 • lus iisdem obijcit, & deum eis predi
 cat 279
 Darius equitum praefectus sub Agrippa
 670
 Darius Hystaspis filius rex Persarum crea
 • tur, questionem proponit quenam o
 mnium rerum fortissima aut potentis
 • sima 283. 284. comonitus uero a Zo
 robabele Iudeos libertati insinuat, &
 • immunitati, urbemq; & templum res
 • tituere promittit et iuuat 285. 289
 mortuus successorem filium Xerxem
 • relinquit ibidem
 Dathamo cum uniuersa sua familia ter
 • ra debiscit 84
 David filius Iessei 131
 David qualis, et quomodo rex a Samuele
 • unctus prophetat, & Saulo furioso
 hymnos occinit ad ciuitatem 147
 eius magnanimitas 148. uictoria de
 • Goliatho 149. amatur a Sauli filia,
 & sexcenta hostium capita Saulo ad
 • fert, & filiam eius uxorem ducit 150
 socerum fugit 150. 151. 152. spiculo

ab eo petitur 151. accepto Goliath
 gladio fugit in Gittam, & insanum se
 • fugit 154. fugit inde alio atque alio
 ibidem. Cillaritis auxiliatur ac ite
 • rum Saulum effugit 157. 159
 cum Saulum occidere potuisset noluit
 157. 159. reconciliatur Saulo 158
 Nabali defuncti uxorem ducit 159
 Amalecitas praedatur 160. iungit se
 • Ancho contra Hebraeos 161. 163
 abducitur ei ambae uxores captae 163
 Palaestinos cedit & uxores recuperat
 164. Sauli interfectorem supplicio af
 • ficit, & epitaphia ipsi ac Ionathae con
 • scribit 166. rex unius tribus decla
 • ratur, & cum Abner pugnatur 166
 eius filij 167. 171. Abneri foedere
 iungitur & amicitia 168. interfecta
 • rum luget 169. regnum in iuuera
 sum ei confertur 170. dominorum
 suorum occisores punit 166. 170
 quantae copiae ad eum in Hebronem
 conuenerint 170. Iehuseos illuden
 • tes capit 170. 171. amicitiam cum
 Iramo parat, & Hierosolyma ciuitatem
 • Davidis appellat ibid. Pale
 stinos superat, & arcam Hierosoly
 • mam transfert 172. 173. Palesti
 nos frangit ut & Moabitis Adraza
 • rumq; Sophenor regem 174
 Theronem in amicitiam recipit, Idu
 • meam subigit, & officia distribuit
 157. 190. Ionathae posteros benefi
 • cijs afficit 176. legati eius iniuria a
 Naase afficiuntur, Syri, Mesopotami
 • te, Ammanite debellantur 176
 177. Bethsaben adulteram facit &
 • ducit uxorem, Vriamq; interficiendum
 curat 177. 178. Ammanitas exci
 • dit 179. a filiis molestatur 180. 181
 Absalomum filium regem salutatum
 • fugit 182. patienter audit conuictio
 nem Semei 183. fugiens benigni
 • ter excipitur ab optimatibus regionis
 trans Iordanem 185. prior filium ag
 • greditur ibid. occisum luget 187
 ignoscit hostibus & recipit regnum,
 • salutatur rex 188. 189. decem tri
 bus ab eo deficiunt autore Sabao 189
 Palaestinos ultimo fundit, hymnos ac
 • musicam instituit 191. fortissimi ui
 ri ipsius qui 192. populum recen
 • sendo deum offendit 192. 193. e tri
 bus malis infligendis pestem eligit, &
 • Oromne aream emit 193. 194. templi
 extruendi locus ei indicatur, ad quod
 • opifices & materiam comparat, filia
 umq; instruit Salomonem quomodo se
 • debeat gerere nactus imperium 194. al
 fiosus

I N D E X

10

IN IOSEPHVM.

Blenderi equites	800	ditione cepit	118	uenia concedenda quod Hebraice non	
Eliabus architectus	63.70	Epicrates pecunia corruptus Scythopo-		sciuerit	842
Eliacius pontif. sub Iosia rege	263.264	lim cū alijs aliquot ciuitatibus Iudeis		Euphrates, fluius	4
Eliacimus Iosia fil. antea Ioacimus dictus		prodit	354	Eurycles Lacedaemonius impostor maxi-	
accepit regnum paternum, sed tribu-		Epicuræorum error refutatur	280	mus Herodem circumuenit, & domū	
tariū iam factum Aegyptijs	265. etiā	Epiphania, ciuitas	12	eius subuertit	446.523.624
Babylonijs tributum cogitur pendere	266. occiditur	Epiphanes & Callinicus filij regis An-		Eutychus Agrippæ libertus & auriga in	
	ibidem	tiochi Cæsennio Peto pugna forti ob-		uinculis detentus	491.492
Eliacimus Ioacimi filius in pontificatum		nituntur 815. à Vologeso Parthorum		aperit Neroni maleuolentiam Agrip-	
patri succedit	291	rege magnifice excipiuntur ibidem		pæ	493
Elias propheta tēpore Achabi quæ præ-		Romā ad Vespasianum ueniunt	816	Eutychus, auriga Caij Cæs.	523
nunciauerit & gesserit	227.228	Epomidis descriptio	67	Execantis aliquem pœna	101
229.230.237.238. exemptus ex ho-		Epulæ sērales Iudeorum	638	Ezechielis prophetia	265.267
minibus	238	Equitum Romanorum arma	690	Ezecias Achazæ filius regnū obtinet pa-	
Elie epistola ad Ioramum Iosaphati filiū		Equus Modius Varo succedit	553.556	ternum Hierosolymis, religionem col-	
sceleratum regem	244	Erebinthonicus uicis	775	lapsam restituit 256. 257. Palesti-	
Elienus Cithæi filius pontificatum ac-		Erica prætorianorū Achazæ præfectus		nos bello uincit 252. à Senacheribo	
cepit	529	occiditur	255	oppugnatur 259. in summā adactus	
Elis pontifex princeps Hebræorum	130	Esalas prodigium Ezechie regi exhibet		desperationem Esaiam implorat 260	
filij eius scelerati	131. exitium suum	261. obiurgat eundē propter thesau-		posteritatem à deo exorat 261. mori-	
cognoscit	ibidem	ros Babylonijs monstratos	262	tur	262
Elis pontificis filij scelerati	131. exitium	Esaie prophetiā cognouisse & credidisse		Ezecias latronum princeps interficitur	
suum & suorum filiorum cognoscit		se Cyrum regem	281	595	
132. tum ipsius & filiorū mors	133	Esaie uaticinium deprauatum	825		
Eliseus prophetie donū accipit, & Eliā		Esaï natiuitas 21. uxores 22. circumue-			
comitatur 230. uaticinatur & aquā		nitur à fratre ibidem. iratus fratri re-			
suppeditat Ioram Achabi filio 239.		conciliatur 26.27. partitur cum fra-			
uiduam à debitis liberat 240. Iora-		tre habitationem, uocaturq; Adomus			
mo infidias Syrorum indicat, et Ada-		28			
dum capere ipsum uolentem eludit		Esdras Iudeorum apud Babylonem degē-			
240. 241. famis tempore uilitatem		tium pontifex, à Xerxe quæ & quan-			
annonæ prænuñciat 242. Adado mor-		ta impetrauerit 289. 290. quomodo			
tem indicat 243. Ieu unguit regem		populū mundauerit, et legem ei præ-			
Israëliitarum 244. 245. Iosum Ioa-		legerit, ac reipub. reformarit, mor-			
zæ filium ad se egrotum uenientē con-		tusq; sit	290.291		
solatur 250. uita defungitur 251. ca-		Escon puteus	22		
dauer occisi à latronib. in ipsius mo-		Esther puella quali fuerit forma	294		
numentum iniectum renixit	251	ducitur uxor Artaxerxi & corona-			
Elymus, Elymi	12	tur regina ibid. Iudeorum cladem su-			
Emiam zona sacerdotalis	66	turam cognoscens regi indicat	296		
Emmaus concremata	474	297. impetrat Iudeis uitam	299		
Emmaus uicis 482. Vide etiā Ammaus		Essen, uestis qualis	67.71		
Engaddi à ficarijs inuaditur	734	Essenorum secta	480.646.647		
Eniachin tribus sacrata	721	648.649. eorum mirabilis constan-			
Enochi mors nemini cognita	138	tia, & uirtus in bello cum Romanis			
Enosa ciuitas	6	649. opinio de animæ diuinitate ibi.			
Epaphroditus	1	aliud eorum & diuersum collegium			
Ephodes, uestitus	67	ibidem & 650			
Ephorus historicus Gallos & Hispanos		Etheus Githæus Dauidis sectator præsi-			
prorsus ignorauit	831	citur exercitui	185		
Ephorus Hellanicum in plurimis ostēdit		Eua quid significet	4		
mendacem	828	eius lapsus	4.5		
Ephremes Iosephi filius	35.41	Euei populus	12		
Ephremes in numerum Iacobi filiorum		Euaratus Couis	625		
adoptatur pro patre Iosepho 42.76		Euemerus Græcus Iudeorum mētionem			
Ephremi pars quæ cesserit	112	facit	841		
Ephremite Gedeoni bellū inferre conan-		Euilas, Euile	11		
tes placantur	123	Euodius Neronis libertus	494		
Ephremiis tribus quomō Bethelē pro-		Eupolemo Græco in historia Iudeorum			

INDEX

Flori nouus dolus & auaritia in oppres-
sione Hierosolymorum 662. menda-
cium apud Cesium 663. uide Gesium
Fortes uere qui 163
Fortunatus Agrippæ libertus Romæ mis-
sus à suo patrono 497
Patris uxorem ducere prohibitum 478
Patres ueri, quos & interitus ipse socia-
uit 883
Prontonis gesta in custodia 802
Frustrum interitus & prematurus 97
Furij centurionis animositas 590
Furum poena 101

G
Aba, quid significet 146
Gaba equitum ciuitas cur sic uocata 687
Gabaenorum iniuria in uxorem Leuite,
& quomodo capropter multati 116
117. 118
Gabaon uicus 190
Gabaonita astu fœdus ineunt cum Iesu 109
qui ipsis contra Hierosolymitarum re-
gem succurrit 109. 110
Gabaon, Saul uicus 750
Gabinus prefectus militum Pompeij 369
eius gesta 371. 372. 373
Gabinus Scauro succedens quid gesserit
clari 591. 592. 593. 812.
Gadara restaurata 591
Gadare optimates legatos ad Vespasia-
num mittunt, seq. dedunt 735
Gadarense Herodem frustra apud Cesa-
rem accusant 421
Gade natiuitas 25. & filij septem 41
Gadus propheta Dauidi unius e tribus
malis offert electionem 193
Galades collis & Galadene regio 26
Galatæ à quibus denominati 10
Galba imperator creatus 739. in medio
foro necatus ibid. & 741
Gales infectans Abimelechum Gedeonis
nothum, proditur à Zebello 124. 125
Galgal quid significet 108
Galilee & regionis trans Iordanem quan-
ti redditus fuerint 644
Galilee minor quæ 687
Galilee utriusq. descriptio 687
calamitas 688
Galilee tota à Romanis subacta 719
Galileorum & Samaritanorum confli-
ctus 655
Galilei contra Romanos 684
Galilei ab infantia pugnacissimi & om-
ni tempore plurimi 687
Galileorum quot milia Iaphæ occisa 701
Galileorum noua inuenta et factiones Hie-
rosolymis 742
Gallie motus 736
Gallie bellum desinit 739

Gallie situs descriptus 666
Galli centurionis facinus apud Gama-
lam 715
Gallos sub mille & ducetis militibus ser-
uire, quibus penè plures habuerint ci-
uitates 666
Gamala filius Iesu 722
Gamala ciuitas rebellat 713. 717. eius
situs ibid. & 714. 717. excisa 717
Gamalenfium fides in Romanos 550
Gamalenfium cum Romanis acres confli-
ctus 714. 715. 716
Gamalenfium cedes à Romanis 717
Ganges fluius 4
Garizin mons 302. 701
Galanitis regio deficit ab Agrippa 561
Gazam nequeunt capere Iſraélite 115
Gazei à Iamneo obſeſſi captiq. 359
Gazara Palestine urbs à Salomone bis
edificata 213
Gedeo quomodo Hebreos seruitute exe-
merit 122. 123. quot filios habuerit
124
Geman uici situs 655
Gemello renſciat amicitia Herod. 442
Genesar lacus descriptus 482. 711. ter-
ra eiusdem nominis descripta ibid.
Gentium enumeratio quæ Romano im-
perio ſubduntur 665
Gentium qui uerenda Iudeorum more cir-
cunciderunt, enumeratio 838
Gentibus ſingulis quomodo à ſuis auto-
ribus nomina ſunt indita 10. 11. 12
Geon fluius, & quid ſignificet 4
Geraſeni quomodo ſe erga Iudeos coha-
bitatores ſuos geſſerint 647
Gergesæ, populus 12
Germanicus ueneno ſublatus 483
Germanicus qualibus moribus 494
Germanicus Claudij Ceſar frater 540
Germanus augur uinctus Agrippæ uin-
cto uaticinatur 495
Germani qualis gens 515
Germanorum descriptio 666. eos octo
tantum legionibus Romanorum do-
mitos ibidem
Germanorum agmina & bellum ciuile
ab Antonio primo & Mutiano ſedan-
tur 739
Germani Capitolij collem occupant 747
Germani uiribus corporum laudati 797
Germanorum magna ex parte deſectio à
Romanis 808. deſectionis cauſe ibid.
Gerus Moysi filius 49
Gesium Florus Iudeæ procurator quomo-
do Iudeos ad arma contra Romanos
capeſſenda compulerit 471. 547
& quam malus fuerit uir 558
Gesium Flori procuratoris qui Albino ſuc-

ceſſit, crudelitas, impudentia & uer-
ſutia 658. 659. auaritia apud Ceſaria-
enſes 659. 660. noua crudelitas in
Hierosolymitanos 660. 661. Vide
etiam Florus
Getheris Arami filius 12
Getuli, populus 11
Gigantum reliquie in Hebrone 115
Gigantū poſteritas à quib. perdomita 14
Gimō propheta Baſani quæ mala ipſum
maneant uaticinatur 225
Ginea uicus 687
Giſcala Galil. oppidulum indomitum 717
Giſcala ſuccenditur & diruitur 551
Giſcala à Iosephi militibus diripitur, pre-
daq. popularibus conceditur 684
Giſcalorum ſtatus 551
Glaphyra Archelai Cappadocum regis
filia nubit Alexandro Herodis fil. 427
620. odio proſequitur Salomē 439
occifo marito remittitur ad patrē cum
dote 453. moritur 626. nubit Arche-
lao Herodis filio, Alexandri fratri
478. uide Iube 479. eius ſonū 646
Gobolitis regio 28. 56
Godolias Acani filius præſicitur reli-
quijs Hierosolymorum 271. humaniter
tractat Iudeos profugos ibid. eiusdē
pietas, ſed illi noxia 272. occiditur
ibidem
Goliathi Gūtæi ſtatura & inſolētia 148
interitus 149
Gomar, Gomarenſes 10
Gorgias à Iuda Machabeo miſtus 325
uincit Iosephum Zacharie 328
Gorion filius Iosephi, & Simon Gamalie-
lis contra libertatis corruptores hor-
tantur & concionantur 721
occiditur 732
Gotarzes Parthorum rex 535
Gotholia Achabi filia, uxor Iorami Hie-
rosolymorum regis 244. Dauidis ſi-
miliam quātum poteſt tollit & regnū
adminiſtrat 247. & regno & ui-
priuatur opera Ioadi 248
Græcorum & Iudeorum diſſidium 498
Græcis turpiſſimū uisum Iudeis inferio-
res fore 658
Græcos bis ternis faſcibus Romanorum
obedire 665
Græcorum omnia noua & beri nuperq.
facta 827. eorum regiones innumere
corruptiones inuaſere rerū memori-
delentes ibid. Sera cognatio literarū
ibid. & 828. philoſophi primi Aegy-
ptiorū Chaldeorumq. diſcipuli ibid.
Græci poſteriores Timeum in plurimū
mendacem oſtendunt 81
Græcis ab initio nulla cura fuit hiſtoriæ
conſerua-

IN IOSEPHVM.

conscribenda 828
 Grecorum historicorum elegans descriptio 828.829.830
 Grecorum leges antiquissimae qui 860.861
 Grecorum dii descripti 866.867.868
 eorum leges potestatem dederunt ut quos uellet deos introduceret, rhetoribus uero ut decreta de rebus publicis quae uellet conscriberet 865
 Graeco apud Aegyptios ante Moysen nunquam uisa 51
 Graece cognata Isatae regis Adiabenorū aulam regiam Hierosolymis edificauit 742
 Gratus militum praefectus, Simonem Herodis filium obtruncat 473. suis succurrit 474.641
 Grauidā calce percutiens quomodo plectendus 101
 Gymnasia Herodis 615

H
 Ai. uide Aina
 Heberus Hebraeorum autor 12
 Hebraeorum declinationis forma ibidem
 Hebraeorū nullus regnante Salomone seruile opus faciebat 214
 Hebraei bis ultra Euphratem ducti captiui 273
 Hebraeorū decem tribuum captiuitatem, et reliquarum duarum tribuum transmigrationem quantum temporis intercesserit 27. uide etiam Israelitae
 Hebron expugnatur, et conceditur Leuitis 115
 Hebronis oppidi antiquitas 14
 Hecateus Abderita 839.840.841
 Hecatombaeon mensis 86
 Hecatontomachi Alexandri Iamnei 358
 Hellanicus ab Acusilaio de genealogiis multum discrepat 828
 Helcanes Leuita et eius uxores ac liberi 131.132
 Helena Adiabenorū regina transit ad religionem Iudaicam 532.533.534
 eius monumentū Hierosolymis 756
 Helene Monobaxi regis matris regia Hierosolymis 761
 Helias. uide Elias
 Heliopolis 42
 Helonis principatus Hebr. 126.127
 Hemiuchi Romanis subiecti 665
 Heron, arca tabernaculi 65
 Herennius Capito procurator Iannae 491
 Hermeus qui et Danaus denominatus 843
 Hermippus Graecus historicus diligentissimus 838
 Hermogenes Graecus Iudeorū mentio-

nem facit 841
 Herodes Agrippa frater, rex Chalcidis 529.530. moritur 537
 Herodes Antipatri f. 374. Hierosolymorum dux constituitur, Ezechiāq; cum alijs praedonibus afficit supplicio 377. infantum ob caedem exosus dicit causam 378. praeficitur Caesariae ibidem. Romanorum beneuolentiam captat et affequitur 382. Malichum trucidat 383
 Antigonom Aristobuli, profligat ibi. uxores et liberos sibi parat, ac M. Antonium corrumpit 384. accusatus tetrarcha constituitur 385.386. strenue pugnat 386. elabatur ex hostium insidijs 387.388. difficilibus profectionibus exercetur usq; Romam 389. rex Iudaeae a senatu Rom. declaratur 390
 ex Italia nauigat, et pugnat contra Antigonom 391.392. auxilio uenit M. Antonio 374. prodigiose seruatus bis 395. Hierosolyma expugnat, et Antigonom capit 396. Antonio donat 398. Aristobulum pontificem occidit 400.401. a Cleopatra ad stuprum sollicitatur 404. bellum Aretae infert 405. concio ad milites 406. Hyrcanū occidit 409. quomodo amicitiam Antonij excusarit apud Caesarem, et regnū ab eo obtinuerit 410.411. Mariannē uxorem interfecit et magnifice donatur a Caesare 412. necatā a se uxorem luget miris modis 413.414. efferatur ad caedem amicorū quorumcunq; et ad omnia mala inclinat 414.415.416
 arces in suam tutelam extruit 417
 fami urgenti succurrit 418. quomodo subditos in officio continuerit 419
 Caesarem condiderit, et a Caesare sit muneratus 420.421.422. salutat Agrippam 421. extruit templū Caesari, et tributorū partem subditis remittit et conuenticula populi prohibet, et Essenos magnificat 422. templū nouū edificat Hierosolymis sumptuosiss. 423.424. legem statuit de furi-
 bus nouam 426. nauigat ad Caes. et reductis Roma liberis dat uxores, Agrippamq; honorat 427.428. quartum tributorum partem suis remittit 430. ipsius familia domesticis agitur disidijs 431. filios suos apud Caes. accusat 432. quinquennale certamen celebrat, arces cōdit 435. multaq; alia 436. qualis ingenij ibid. pecunijs destitutus Davidis sepulchrum recludit 438. omnes coniunctos habet suspectos 440.441.442.443

a Sylleo inique accusatur apud Caesarem 444.445. accusat filios apud conciliū Berytense 450. strangulat 451. liberis ipsorum prospicit 454
 quas ipse uxores habuerit et sobolem 454.489. Antipatrum damnatum in uincula conijcit 463. morbo correptus testamentum cōficiat 463.464. morbus qualis fuerit 465. sub mortē liberalissimus et crudeliss. 465.466
 uim sibi conatur inferre, et Antipatrum iubet occidi 466.467. testamento mutato moritur ac funeratur 467. testamento eius confirmato quantum filiis ipsius patrimonij superfuerit 476
 praeficitur Galilae, et strenue agit 595 accusatur Hyrcano a maleuolis 596. uindicta patris mortem 598
 eius uictoriae ibid. accusatur 599
 quomodo se gesserit in pugna contra Antigonom et Parthos 600.601
 edificat et multis premittit malis 601.602. Romā nauigans iacturam facit 602 rex Iud. constituitur 603
 Antigonom expugnat et latrones 603
 604.605.606.607. fratris mortem ulciscitur 607. in grauiā incidit pericula 607.608. Syros et Arabes uincit 610.611. conciliat sibi Iulium Caes. 612. edificat, amicos ac parentes honoribus afficit 613.614
 615.756.761. athletam et uenatorem agit ac bellatorem 615.616
 disidet cum filijs duob. et uxore 616
 617. reconciliatur filijs 618. iterum disidet cum ipsis 621. accusat filios apud Caes. et Beryti 625. occidit 626
 654. occisorū liberis prospicit 627
 quot uxores et liberos habuerit ibidē
 eius domus iterum conturbatur disidijs 628. Pherorā extrudit 629. accusat filium Antipatrum 633.634
 morbo corripitur lethali 635.636
 crudelitas eius et mors 636.637
 quomodo Romanū adduxerit exercitum 770. instaurat ciuitates 812.819
 Herodes Herodis fil. Iuliada condit 481
 489. tetrarcha fit, 481. recipitur in amicitia Neronis 482. quomodo perierit ibid. Vitellij iram in se concitat 487. bello ab Areta superatur ibid.
 488. Herodiadis amore capitur 487
 489. uxoris importunitate in exiliū detruditur 497.498. quali fuerit ingenio 528
 Herodes Herodis fil. Tiberiadē et Iulio-polim cōdidit 650. a Caio Caesare ob auaritiā increpitus, in Hispaniā cum uxore fugit 651. quando decesserit, 688

I N D E X

- et quos liberos reliquerit 654
 Herodias Agrippæ soror, Herodis iunioris uxor 487. 488. odio persecuta fratrem se suumq; maritum in exiliū conijcit 497. 498. eius exprobra-
 tiones et stimuli 651
 Herodion conditur 388. 601. 615
 Herodoti lapsus 261
 Herodotum cunctis mendacem ostendunt 828. Romanorum meminisse 831
 Herodotus erroris argutus 221
 Herodotus Halicarnassæus Iudeorum ge-
 tem non ignorauit 838
 Heroum oppidum 41
 Hesiodus ab Acusilao in quā magnis
 corrigatur 828
 Hettan prædium 216
 Hezabunis dux captus 123
 Hieremie prophete uaticinium et epice-
 dion Iosæ conscriptum 265. 266
 267. 268. 269. damnatur, iterum ab-
 soluitur 266. aufugit ibidem
 Hieremias in carcerem coniectus torque-
 tur 268. in cœnosum puteū præfocan-
 dus demittitur, uerū rursus liberatur
 268. non uult proficisci Babylonem
 271. donatur magnis munerib. et alia
 eius gesta ibidem
 Hieremias consulens Iohanni Caræ abdu-
 citur ab eo in Aegyptū ubi Aegyptiis
 captiuitatem indicat 272. 273. eius
 uaticinia celebrata 769
 Hierichus urbs 88. excinditur, et restau-
 rator ipsius diris deuouetur 108
 Hierichus desolata 737. eius agri descri-
 ptio 737. et 738
 Hierichontis fons ex pestilenti et infu-
 gifero saluberrimus, et feracissimus
 ab Heliseo factus 737
 Hierichuntij agri bonitas 211
 369. 404
 Hieroboamus Nabathæi filius uaticinio
 cognoscens se futurū regem, populum
 ad defectionem sollicitat, effugit Solo-
 monis iram 217. 218. decem tribuū
 rex eligitur et Sicimis habitat 219
 duasq; uitulas aureas facit, et templa
 219. brachium eius apoplexia tangi-
 tur, et inde à pseudopropheta sedu-
 citur 220. 221. filio suo egrotante
 quid responsi acceperit à propheta
 222. 223. contra Abiam ducit exer-
 citum 223. vincitur ac moritur reli-
 cto regni successore Nadabo 224. fa-
 milia eius cuncta tollitur ibidem
 Hieroboamus Ioe filius regnū Israelita-
 rum excipit 251. 252. Syriā suo re-
 gno licet impius adiicit ibid. moritur
 Zacharia filio hærede relicto 253
 Hieronymus historicus Iudeorum 841
 Hierosolymæ rex cum uicinis regibus oc-
 ciditur 110
 Hierosolyma oppugnatur, inferioreq;
 parte capitur 115
 Hierosolyma ciuitas Davidis dicta, et
 quomodo ex ædificata 171. 333
 Hierosolymorū thesauri auferuntur, mœ-
 nia ad trecentorū cubitorum spaciū
 diruntur per Ioan 252
 Hierosolymorum captiuitatem qui pro-
 phete prædixerint 265
 Hierosolymorum captiuitas, direptio, et
 à fundamentis uastatio 270
 Hierosolyma capitur ab Antiocho Epi-
 phane, templūq; eius spoliatur et pro-
 phanatur 321. restituitur tam urbs
 quā templum 326
 Hierosolyma et templum à Pompeio ex-
 pugnat 369. 370
 Hierosolyma diripitur à Parthis 388
 Hierosolyma cuiusq; templum cur deus a-
 uersatur 542
 Hierosolyma ad summum felicitatis eua-
 sisse fastigiū, et ad extremā esse deie-
 cta miseriam 579. expugnantur ab
 Antiocho Epiphane 581. à Pompeio
 magno capiuntur 589. 590
 diripiuntur à Parthis 601. oppugnan-
 tur ab Herode 605. 609
 Hierosolyma Iudææ umbilicus eiusq; si-
 tus 688. descriptio 755. 756. 840
 Hierosolyma bello, dominatione, seditio-
 ne laborat 734
 Hierosolyma quādo et quoties capta na-
 stata 803. quando in ea templum ædi-
 ficatum ibid. eius origo et finis ibid.
 Hierosolyma nō idem uoce Iudaica quod
 Græca significat 849
 Hierosolymitanis fame laborantibus suc-
 currit Helena 534
 Hierosolymitanorum supplicatio 655
 Hierosolymitani officiose Agrippæ, et
 Politiano obuiam progressi 663
 Hierosolymitanorum et Romanorū se-
 ditio 670
 Hierosolymitanorū luctus publicus 672
 Hierosolymitanorum turbe et indigna-
 tiones propter Iosephum 797. 708
 Hierosolymitanorum miserabilis clades,
 et fuga ad Vespasianum 733
 Hierosolymitani prima aggressione su-
 periores 751. in legionem decimam
 excurrunt 752. eorum insidie contra
 Romanos 754. seditiones perpetue
 761. 762. conflictus cum Romanis
 762. 763. 764. 765. 766. 767. pu-
 gnant circa machinas Romanorum
 763. ualde terrentur 767. eorum
 pertinacia 768. aurum deglutiunt
 771. crudeliter afficiuntur ibidem
 et 772. Romanos inuitos ad suæcci-
 dium cogere 772
 Hierosolymitanorum calamitas, et da-
 des miserrima 772. 773. pertinacia
 crudelis ibidem conflictus 774
 fames 776. profugia ad Romanos
 778. eorum qui transfugerant, una
 nocte uiscera duorum milium patefi-
 cta sunt ibid. famis incrementū hor-
 ribile 779
 Hierosolymitanorum quā multa milia
 paucis diebus per unam portam cla-
 ta 779. egenorum quot milia por-
 tis cicta ibidem. conflictus cum Ro-
 manis circa aggeres 780. 781. pu-
 gna magna et ferox 783. mendacia
 inter seduitos 785. pertinacia insa-
 na ibidem. pugna atrox circa custo-
 dias 786. 787. pugna circa templum
 788. dolus contra Romanos 789
 fames 790. pugna circa porticum
 791. circa templum 792. 793. strage-
 ges et fuga in cœso templo 793. 794.
 sex milia in porticum confugiunt, scilicet
 saluari ex propheta falso seducuntur
 795. plurimi confugiunt ad Titum
 800. infinita multitudo uenit ibidem.
 strages crudelissima, incendium, fa-
 mes captiuitasq; 801. 802
 Hierosolymitani soli quanta bonitas 113
 Hierexielis prophetia 265. 267
 Hin, mensura qualis 69. 72
 Hippeni Iudeos suos cohabitatores male
 tractant 674
 Hipptici turris descriptio 756. 757
 Hippodromos, locus 636
 Hiram Tyriorum rex, Salomoni quid
 ad templum Hierosolymis contulerit
 834. multatus, quod Salomoni pro-
 posita ænigmata soluere non potuit
 835. eius gesta ibidem
 uide etiam Ironus
 Hispani quando et quemadmodum Ro-
 manis subditi 666
 Historia apud Barbaros solennior quā
 Græcos 831
 Historia scriptori quæ curanda 365
 Historie ueritatem à Iudeis honorari, à
 Græcis uerò negligi 579
 Historie ueræ quod indicium 829
 Historiarum scriptoribus non idem sco-
 pus 1
 Historicus mendax quantū à falsario in-
 strumentorum differat 570
 Historicus quis laude dignus 579
 Historici quod officium 571
 Holocaustoma sacrificium cur dictum 71
 Homeri

IN IOSEPHVM

Homeri poemate nullum uetustius 328
 quomodo conseruatum ibidem
Homicidarum inuitorum asyla 93
Homicidij incerti inquisitio qualis fiat
 97
Hominis creatio 3
Hominis ætatis quis terminus prescri-
 ptus 7.13
Homines quando degenerare à uirtuti-
 bus ad uitia coeperint 6
Hominum cōmercia quibus uitanda 74
Hominū ingenium quā sit malum 155
Homonœa loci nomen 567
Hortos pensiles à Nabuchodonosoro ex-
 tructos 276
Hospitij reuerentia 16.117
Hyc uocis significatio 832.833
Hyoscyami descriptio 68
Hyperberetæus mensis 72.208.228
Hyrcauium uicus 610
Hyrcauius Alexandri Iannæi filius consti-
 tuitur pontifex 383. 587. fœderatur
 fratri, & ociosam uitam elegit 365
 366. 587. 588. cur ignauus habitus
 & fugerit ad Aretam 366. Scauri a-
 micitiā frustra ambit 367. disceptat
 apud Pompeium cum fratre 368
 redditur ei pontificatus 370. 376
 honoratur ab exteris gentibus 376
 honoribus ab Iulio Cæs. afficitur 379
 capitur & amputantur auriculæ eius
 387. 388. 600. 601. à Parthis dimis-
 sus ad Herodē reuertitur à quo per-
 fide tractatur 398. 399. occiditur tan-
 dem ab eodem. 409. 616. quali fortu-
 na per omnem uitam fuerit agitatus
 ibidem
Hyrcauius primus eius nominis pontifex
 486
Hyrcauius quomodo à Ptolemæo sororio
 tractatus & Antiocho Eupatore, tum
 gesta ipsius 582. 583
 eius felicitas 584. eius bellum cum
 Arabibus 589. iterum fit pontif. 591
 594. pontificatus confirmatur & re-
 gnū datur Iudææ 596
Hyrcauius Iosephi Tobie filius, adolescēs
 ingeniosus 317. 318. 319. eius gesta et
 mors 320
Hyrcauius Simonis Matthie filius effugit
 Ptolemæi insidias, & principatu poti-
 tur 350. 351. oppugnatur ab Antio-
 cho Sotere ibidem pacem ab eo redi-
 mit ccc. talentis, Davidisq; thesaurum
 tribus milibus talentorum imminuit
 352. urbes ab hostibus ablatus recupe-
 rat, pacemq; cum Rom. init. 352. 353
 Samariam obsidet & radicatus tollit,
 cumq; deo colloquitur 354. 355

eius felicitas & mors 355
 somnium de filiis quale aliquando ha-
 buerit 357
I
Iabinus rex Hebræos opprimit oppri-
 miturq; ipse 121
Iabissa ciuitas, & Iabissenorū officium in
 Saulum & filios eius extinctos 165
Iabisus ciuitas capta, & omnes eius habi-
 tatores cæsi præter cccc. uirgines 118
Iachin, columna uestibuli templi 206
Iacimus, uide Alcimus
Iacimus Zamaris filius eques 455
Iacobi filij Isaci natiuitas 21. præripit fra-
 tri benedictionem paternam 22. su-
 git fratris iram 23. dormienti uisio of-
 fertur ibidem. & nuptias celebrat
 24. uisiones iterum 26. aufugit à so-
 cero 25. redit cum fratre in gratiam
 26. 27. luctatur cum spectro 27
Iacobus uocatur Israel 27. defodit Laba-
 ni deos ibidem
Iacobus partitur cum fratre hereditatē
 paternam 28. opulentia eius & felici-
 tas 29. Iosephum luget 31. mittit filios
 frumentatum in Aegyptum 35. profi-
 ciscitur ipse etiam cum omni familia
 41. moritur 42
Iacobus & Simon Iudæ Galilæi filij agun-
 tur in crucem 537
Iacobus frater Christi lapidatur 544
Iacobi rectoris Idumæorū proditio 740
Iacobi, septimi ex fratribus Macchabæi
 supplicia & constantia 883
Iaddus filius Ioannis pontifex patris loco
 fit. 301. Alexandro magno negat fo-
 rum uenaliū rerum 302. placat eun-
 dem & impetrat quod uult 303. mo-
 ritur 304
Iadon propheta Hieroboami idololatriā
 obiurgat 219. discerpitur à leone
 220
Iabel, uide Iale
Iairus Galadenus, princeps Hebræorum
 125
Iale Iabinum occidit 121
Ialus custos thesaurorum Davidis 198
Ianie regni termini 832
Ianneus Alexander. quere Alexander
Iapha uicus 564
Iaphæ munitiones 700
Iaphetus filius Noe 9
 eius soboles quanta & quibus genti-
 bus nomina dederit 10
Iaphthes accitur ad principatum Israeli-
 tarum 123. 129. uictor filiam suā deo
 mactat ibidem
Iar, mensis 205
Iardan uicus 688

Iason, aliàs Iesus, Oniæ pont. filius, ponti-
 ficatum fratri extorquet 320
Iason ut pontifex constituatur quantū nu-
 merarit Antiocho 874
Iauanes Iapheti filius 10
Iazarus pontificatu priuatur 481
Iaziel propheta uaticinatur Iosaphato
 237
Iaxoron urbs spoliata & cōcremata per
 Iudam Macchabæum 327
Iberi, populus 10
Ibes serpentibus infestæ 47
Ides scelus & supplicium 482. 485
Idumæa unde dicta 28. Davidi subdita
 14175. eius tumultus 642
Idumæi, quomodo circumcissionem & re-
 ligionem admiserint 353
Idumæorum nationis descriptio 725
 727. uiginti milia cum ducibus quā-
 tuor Hierosolymam ueniunt 726
 seditio & tumultus 728. 729
Idumæi cum uiginti quinque milibus cōtra
 Simonem Goriæ 740. Ioannis Leuie
 pecunias prædantur 742. ad Titum
 supplices ueniunt 800. scelerata eorū
 facta repetita 817
Iebostus Sauli filius constituitur rex 166
 amittit regnum 167. 168. occiditur
 per insidias 169. sepelitur honorifice
 à Dauide 170
Iebusei populus 12
Iebuseorum ludibrium in Dauidem ma-
 le ipsi cecit 171
Iechonias, uide Ioachimus. nam binomi-
 nis fuit
Iephthe, uide Iaphthes
Iesraela urbs 229
Iesseus filius Obedæ 131
Iessei filij qui 147
Iesus Christus describitur 484
Iesus Anani filius prædixit Hierosolymæ
 excidium 796
Iesus Damnei filius fit pontifex 544
Iesus Gamalielis filius fit pontifex 545
Iesus Iason dictus Oniæ frater pōtificatu
 honoratus & mox eo priuatus 320
Iesus Iosedeci pōtificis filius pōtifex 287
 288
Iesus Naucci filius exercitui præficitur,
 & uincit Amalecitus 59. Chananææ
 explorationem indicat suis commiliti-
 tonibus, & territis reddit animum
 78. Moyses eum sibi successorem de-
 signat 93. prædicit, quæ gesturus erat
 104. Chananæam explorat 106
 Iordanem cum exercitū superat 107
 Hierichuntē sine labore capit 107
 108. 737. & Ainam excindit 108
 109. Gabaonitis fœderatur capitq;
 688 12 quinq;

INDEX

quinq; reges 110. reges Libano uici-
nos expugnat 111. munit ciuitates
ibidem terram uictoria quaesitam di-
uidit tribubus 111. 112. precipit eis
ut reliquias Chananeoru tollant 112.
Sicima eligit sibi domicilium, ubi mo-
ritur 114. 115
Iesus Phabetis filius pontificatu priua-
tur 419. 420
Iesu pontificis ad multitudinem Hieroso-
lymitanam oratio 726. 727
mors 730. eius uirtutes celebratae
ibidem
Iesus Saphie filij facinora 553. 557
558. 567. 568.
Iesus Sapphe filius 680
Iesus Thebuti sacerdos Tito sacra dona-
ria tradit 800
Iesus Tobie filius, quid gesserit 708
709. 711
Ieus Amasis fil. Ramatham expugnat, et
inungitur rex Israelitaru 244. 245
Iezabelam & omnem Achabi & O-
chozie cognatione tollit 246. 247
Bali sacerdotes extirpat 247. contem-
ptor & ipse numinis moritur Ioaze
filio successore relicto 249
Ieus propheta arguit Iosaphatum 236
Iezabela quam mala mulier 227. 228
minatur Elie interitum 239. Naba-
thum curat lapidib. obruendum 230
precipitata de turri ab equitibus pro-
culcatur 246
Illyricos Romanis subditos 666
Ilys, ager qualis 56
Immundi qui Moyfi 74
Impedimentorum custodibus aequae ac pu-
gnantibus praedam partiendam 164
Imperatores Rom. semper honorauerunt
& ornauerunt templum Hierosoly-
mitanum 778
Imperij Romani fines quousq; 665. 691
Indorum mortis descriptio enarrata 821
Iniuria maxima quae 96
Inuenta debere restitui 101
Inundationis uniuersalis descriptio 7
Ioabi cum Abenero pugna 166. 167
Abenerum turpiter occidit 168. exer-
citu praeficitur Dauidis 175. Syros
uincit 176. Dauidis nomine bellige-
ratur fortiter 177. 178. ingeniosum
commentum fingit 181. Abesalomum
interimit 186. Dauidem Abesalomum
lugentem increpat 187. praefectura
priuatur 189. Amasam interficit &
Sabaeum persequitur caputq; ipsius
ad regem perferit, & restituitur pristi-
nae praefecturae 190. populum censet
192. 193. occiditur 201

Ioabum quomodo Gotholiam regno spo-
liat & occidit, Ioasumq; regno prefi-
cit 247. 248. studet templo restau-
rando & moritur 249
Ioachab is natiuitas et quid significet 133
Ioacimus Iesu filius pontifex 289
Ioachimus Ioacimi fil. in regnum pater-
nu constituitur 266. abducitur in ca-
ptiuitatem Babylonem 267. libera-
tus e uinculis regiae praeficitur 276
Ioacimus Iosie, nuncatur Eliacimus, acci-
pit regnum patris tributarium Aegy-
ptijs factum 265. tributarius etiā fit
Babylonijs 266. occiditur ibidem
Ioacimus pont. mortuus 291
Ioannes, alias Hyrcanus. uide Hyrcanus
Ioannes Anania filius Gophnithae et A-
crabatena regionum rector designa-
tus 680
Ioannes Asamonei fil. occisus 582
Ioannis Baptiste interitus 488
Ioannes Caree filius dux profugoru Hie-
rosolymitanoru fideliter consulit Go-
dolia 271. Ismaelem Godolia interfe-
ctorem persequitur 272. consulit Hie-
remiam, & ipsum in Aegyptum abdu-
cit ibidem
Ioannes dux militum Ionathae 234
Ioannes Esseus Tannam missus, ut topa-
chiam administraret 680
Ioannes Gaddis Matthiae fil. 322. a Me-
dabensibus Amareis occiditur 335
Ioannes Idumaeorum dux ab Arabe quo-
dam sagitta occisus 763
Ioannes Iude fil. in pontificatu succedit pa-
tri, & fratre in templo occidit, ac mo-
ritur 301. Ionathae ac Iude fratris
Ioannis interitum uindicat ibidem
Bacchidem adigit ad ineudum secum
amicitiam 336. eius amicitiam tam
Demetrius quam Alexander Antiochi
Epiphanis ambiunt 337. 338. Alexan-
dro quam fuerit gratus 340. uincit
Apollonium Dauum 341. amicus fit
Demetrio Nicanori 343. sociat se An-
tiocho Alexandri contra Demetrium
344. 345. deseritur a suis, tamē uin-
cit, & renouat foedera 345. capitur
per proditione 347. occiditur 349
Ioannis Leui filij Gischalensis facinora
551. 553. 554. 555. 561. 562. 564
566. Gischalam Iosephi iussu muro
cinxit 680. eius proditio & doli ua-
rij 681. dolus nouus 682. 683. fuga
cum mille Syris fugitiuis 683. ad de-
fectionem incitat 717. Titum fallere
conabatur 718. Hierosolymam fugit
719. eius excusatio apud Hierosoly-
mitanos 720. Hierosolymitanis exi-

tij causa 724. 725. malitia, crudeli-
tas et gesta 734. 742. 743. 761. 763
764. 765. 771. 772. 775. 778
780. 781. 783. 785. 789. 797. 803
817
Ioannis Leui conflictus 748. 749. im-
pietas 759. 753
Ioannis pontificis monumentum 762
Ioas seu Ioases Ioaze fil. patris regno po-
titur 250. moriens regnum filio Hie-
roboamo relinquit 251. contemnit
Amasie minas, quem capit in pugna
252. perit ibidem
Ioasus Ochosis filius quomodo a Goto-
lie seuitia seruatus & rex constitutus
247. 248. 249. a religione deficit
& legibus ibid. Zachariam Ioadi fi-
liu in ipso templo lapidat 250. egro-
tans occiditur ibidem
Ioazarus dux missus contra Iosephu Ma-
thiae filium 683
Ioazarus Iosepho inuidet 562. 570
Ioazarus priuatur pontificatu 481
Ioazas Ieu filius regnum paternum asse-
quitur 249. 250. dei beneficia libe-
ratus moritur 250
Ioazus Iosie fil. regnum paternum capit,
uir impius captiuus in Aegyptum ab-
ducitur & moritur 265
Iobachus torrens 27. 27
Iobel fil. Lamechi 6
Iobelus quid significet 76
Iobeli anni remissio & libertas 75
Iochabel mater Moysis 44
Iodes a Moabitibus oppressos Hebraeos li-
bertati restituit 120
Iobel Samuelis fil. quomodo se in princi-
patu gesserit 136. 137
Ionas propheta uaticinatur Hieroboa-
mo Amasie filio 252. quomodo ad
Ninuiam missus sit, & in mare proie-
ctus ac a ceto haustus post triduum ui-
uus in terram reuocatus 252. 253
Ionia unde sic dicta 10
Ionici Iudei apud Agrippam queruntur
Gentilium iniurias 429
Ionum in Iudeos odium 313
Ionathas Anani fit pontifex 493. hono-
re priuatur ibidem
Ionathas Anani fil. 527. pontificatu obla-
tum respuit ibidem
& eius gesta 656
Ionathas Asamonei fil. Antiochi Epiph.
filio reconciliatur, capitur a Trypho-
ne & occiditur 581
Ionathas Sauli filius castrum Palaestini-
ru expugnat 141. hostes unico tam-
armigero comitatus aggreditur 141
143. animositas & honestas 144
159

IN IOSEPHVM.

159. & amor in Dauidem 151. 153
 fedus cum eo 152. 153. 156. cadit in
 pugna contra Palestinos 164. eius po-
 steri quo honore à Dauide affecti 175
 Ionathas cuiusdam Saducei cum Phari-
 seis contentio 355
 Ionathas homo uilis. prouocat ad singu-
 lare certamen Romanos 788. Puden-
 tem equitem Romanum interficit, &
 à Prisco centurione sagitta transfigi-
 tur ibidem
 Ionathas Matthie fil. 322. defuncto fra-
 tri Iude succedit imperij administra-
 tione 335
 Ionathas Phariseus 562. insidiatur Iose-
 pho, seruatur 565. 566. iterum insi-
 diatur eidem 567. 568
 Ionathas pontif. perimitur 541
 Ionathas pontifex primus Massadam edi-
 ficauit & nomen id imposuit 818
 Ionathas qui alias Ionadab, socius Ammo-
 nis 179. solatur Dauidem 180
 Ionathas Sama fil. sternit uirum sex cubi-
 torum 191
 Ionathas sicariorum princeps circa Cy-
 renen 825. eius supplicium 826
 Ioppe à Cestij militibus capta, direpta et
 incensa 676. bis à Romanis funditus
 excisa 707. eius situs descriptus ibid.
 Ioppensium intersectorum quot millia
 676
 Ioramus Achabi fil. in regnum paternum
 succedit 238. Moabitis expugnat
 239. monitus ab Eliseo cauet Syrorū
 insidias 240. fame urgente Eliseum
 iubet interfici, cuius mādātū eum mox
 poenitet 241. liberatur ab obsidione
 Adadi 242. in oppugnatione Rama-
 the sagitta uulneratur 244. occidi-
 tur ab Ieu, & cadauer eius in agrum
 Nabathi proiecitur 245
 Ioramus Iosaphati fil. succedit in regnum
 paternum 240. fratres & amicos pa-
 ternos occidit 243. deficiunt ab eo
 Idumei alieq; gentes aliquot 244
 cognoscit suum fatum ab Elia, & mor-
 tuus tractatur pro merito ibidem
 Iordanis fontium origo 12
 Iordanis refertus mortuis 736
 Iordanis fontes & cursus 711
 Iosabetha Ochozie soror germana quoa-
 modo Iosaphum seruauit 247
 Iosadochus pontifex Babylonem uinctus
 ducitur 270. eximitur uinculis 271
 Iosaphatus à commentarijs Dauidis 175
 Iosaphates Afani fil. in regnum paternū
 succedit 227. presidia urbib. suis im-
 ponit, & collapsam religionem resti-
 tuit 233. 234. quantos habuerit exera-

citum paratos 234. increpatur ab Ieu
 propheta, pietatemq; ac iustitiam co-
 lit 236. Ammanitas & Moabitis ci-
 tra sanguinem uincit 237. cum Iora-
 mo bellum infert Moabitis 238. mo-
 ritur 240
 Iosephus Antipatri filius 389. 593. oppu-
 gnatur ab Antigono 390. quomodo
 perierit 394. 606. arcani non satis
 continens 402
 occiditur 403. Idumææ presidio præ-
 fitur ab Herode 604
 Iosephus Salomes maritus Herodis mari-
 datorum proditor occiditur 617
 Iosephus Cabeus pontifex 543. priuatur
 munere 544
 Iosephus Caiaphas. quere Caiaphas
 Iosephus Canai uel Camyde pontifi-
 tum acquirit 532
 eo priuatur 537
 Iosephi Dalei fatum miserabile 794
 Iosephus Ellemi filius 465
 Iosephus & Iesus pōtīfices cum alijs mul-
 tis ad Romanos profugiunt 785
 Iosephus Gorionis filius belli dux contra
 Cesium 679
 Iosephus Herodis nepos occurrit Varo
 475
 Iosephus Itaburij montis planiciem mula-
 ro circumdedit 716. interfecit Ga-
 male 717
 Iosepho Matthie filio qua causa fuerit
 Antiquitatū Iudaicarū, et Belli Iudai-
 ci historie descriptionis 1. suam hi-
 storiam ueracem affirmat & incorru-
 ptam 438. ipse genus, filij, institutio
 & doctrina, profectio Romam 549.
 naufragium passus à Poppea benigni-
 ter donatur, & mittitur legatus in
 Galileam 550. committitur ea ipsius
 tutela 553. in quibus uersatus sit pe-
 riculis 554. bello necessaria compa-
 rat, & oppida expugnat ibidem
 Ioannis insidias effugit & Iesu latro-
 num principis 555. ignoscit capto
 Iesu, & cum Ebutio bellum gerit 556
 insidijs calumnijs uarijs petitis euasit
 557. 558. 559. deficientes Tiberien-
 ses cohibet 560. ciuitates munit
 561. insidias patitur, & somnio con-
 solatur 562. astutia eius in cogno-
 scendis insidijs 563. Ioannis consi-
 lijs cōtra ipsum quomodo occurrerit
 565. Ionatham insidiatorem seruat,
 & legatos mittit Hierosolyma 566
 in salutis discrimen incidit 567
 568. accusatur à Tiberiensibus &
 irridetur, eorumq; urbem cepit 569
 570. Simonem & Ionatham Hie-

rosolyma mittit 570. calumnia
 falsi historici depellit 571. historie
 suauitatem adstruit 572. Seppho-
 ritas seruat 573. Tiberiada seruat,
 & Sepphorim capit, & profligatur
 à Romanis 574. in pugna contra Si-
 lam prolabitur cum equo 575. ca-
 ptus honorifice tractatur à Vespasia-
 no Titog, & captiuorum multos libe-
 rat, falsosq; accusatur 576
 uxores ducit et liberos procreat 576
 577. qua diligentia quoq; ordine
 bellum Iudaicum conscripserit 578
 579. 580
 Iosephus Matthie filius utriusq; Galileæ
 rector designatus 680. eius singula-
 ris industria ibidem. & 281
 dolo Ioannis Giscalæi subito oppres-
 sus 682. contra Ioannem Giscalium
 profectus 683. 684. gesta contra Ro-
 manos 688. aduentu Vespasiani in
 Tiberiada confugit 692. primatibus
 Hierosolymis & Tiberiade de rationi-
 bus belli scribit ibidem. Iotapatenis
 auxilio uenit 693. 694. 695. 696
 eius machina excogitata contra arie-
 tis ictus 697. fortia facta 699. 700
 quomodo & catenis liberatus per Titū
 & Vespasianum 745. 746. eius
 proluxa oratio ad Hierosolymitanos
 767. 768. 769. 770. 881. in dea-
 ditione in puteo delitescit 703. eius
 socij ipsum persequuntur ibidem. eius
 oratio philosophica ad socios 704
 eius socij cum ipso cedes mutuas for-
 tiuntur 705. cum altero sortem
 euadit ibidem. ad Vespasianum diu-
 citur ibidem. natiuitas Vespasia-
 no imperium Romanum 706. ferme
 exanimatur 777. eius mater occi-
 sum credens cruciatur animo ibidem
 & 778. curatio uulnere rursus murū
 circui hortando 778. mandata Titū
 Ioanni Hebraice nunciat 784. eidē
 colloquitur 785. 786. pro reliquijs ci-
 uitatis frustra obsecrat 799
 Iosephus medicaster defectionis autor
 561
 Iosephi filij Iacobi natiuitas 25. fratribus
 cur exosus 29. uenditur in Aegyptū
 30. sollicitatur ad stuprum à domina
 31. 32. somnia explicat 33. 34. & uin-
 culis liberatur 34. prescitur Aegy-
 pto, nominatur Psontomphanecus 35
 fratres capit ibidem. & miris exa-
 gitat modis 36. 37. 38. 39. cognoscen-
 dum se ipsis exhibet 40. patri adu-
 kentanti occurrit 41. moritur &
 ossa eius in Chanaanem transferta

tur 4353. laudatur 372
 Iosephus apud Vespasianum accusatus
 826. quinq; milium annorum histo-
 riam Græco sermone contexuit 827
 eius historie certitudo 830. dux ipse
 Galileorum à Romanis captus ibidē.
 solutus uinculis cum Tito ad obsidio-
 nem Hierosolymorum profectus ibid.
 Iosephus belli historiam primum Vespasiano
 et Tito obtulit, ut sibi testes es-
 sent 830. Agrippæ regi eam dedit
 ibidem. Antiquitatis libros ex sacris
 literis interpretatus est 831
 Iosephus Simonis filius toparchiam ad-
 ministrat 680
 Iosephus Tobie filius quomodo Ptolema-
 um Evergetē recōciliari iudeis 315
 316. festiuium eius responsum 316
 uxores et liberi 317
 Iosephus Zacharie f. præficitur præsi-
 dio Hierosolymorum 327. uincitur à
 Gorgia 328
 Iosias Amasi filius patri in regnum succe-
 dit, optimam temp. et ueram religio-
 nem instituit sublatis idolorum aris et
 sacerdotibus 263. 264
 moritur 265
 Iosue uide Iesus
 Iothamus Ozie filius uir pius patri is re-
 gno succedit, Ammonitisq; tributa
 pendere cogit et moritur 254. 255
 Iothamus Zacharie regis filius patri in
 principatu succedit uir pius et iustus
 254. Ammanitis tributarijs. fa-
 ctis decedit, filio Aschaze successore re-
 licto 255
 Iotabanes Gedeonis filius parabola ad
 Hebreos loquitur contra Abimele-
 chem 124
 Iotape Sampsigerami regis filia 489
 Iotapate situm descriptus 694
 Iotapate excidium Hierosolymæ nuncia-
 tum quali luctu urbē repleuerit 707
 Iotapatenorū conflictus acer cum Rama-
 nis 693. 694. 696. 697. 698. cala-
 mitas miserabilis 698. 699. 700
 Iotapateni cuiusdam capti à Vespasiano
 constantia 702. Vespasiano produn-
 tur ibidem. denuum expugnatur ibid.
 eorum quot milia occisa et capta 703
 Iouis mensis 86
 Iozarus constituitur pontifex 465. pri-
 uatur eo 478
 Iram amicitiam cum Dauide init 175
 Irenem orator 469. 639
 Iris quid designet 9
 Ironi cum Solomone amicitia et mutua
 eorum beneficentia 204. 205. 214
 quibus donis fuit remuneratus à Solo-

monē 212
 Isacus nascitur et circumciditur 17. du-
 citur sacrificandus 18. ducit uxorem
 21. nascuntur ei gemini 21. Abimele-
 cho exosus reconciliatur, et fodit pu-
 teos 22. fallitur ab uxore ibidem. mo-
 ritur 28
 Isacharis fors 112
 Isoseth. uide Iebosthus
 Iseremoth locus 77
 Isiacorum scelus et supplicium 484
 Isidis statua et templum tollitur 485
 Ismael Fabi filius pontificatu uix dum na-
 to exiuit 482
 Ismaelis Abrahami filij natiuitas et cir-
 cumcisio 16. 18. Arabum autor est 18
 ducit uxorem, gignit fil. xij. 18
 Ismael Phabai filius constituitur ponti-
 fex 542
 Ismael regij generis Iudeus Godoliam in-
 terficit 271. 272. quantam cædem
 etiam aliorum hominum fecerit præ-
 ter Massbatenses abductos 272
 Israel quid significet 27
 Israelite inhumaniter tractantur ab Aeg-
 yptijs, necantur, et grauib; labori-
 bus atteruntur 43. 44. labor au-
 getur 50. quantus eorum ex Aegypto
 migrantium numerus 52. transeunt
 mare rubrū 54. armis Aegyptiorum
 se muniant 55. obmurmurant Moysi
 56. coturnicibus pascuntur mannaq;
 57. ab Amalecitis prelio infestantur
 58. 59. collatio ad tabernaculi structu-
 ram 63. seditionibus agitantur et pu-
 niuntur 77. 78. negatur eis ingressus
 in Chananeam 78
 Israelite infcio Moysē cū Chananeis pu-
 gnantes uincuntur 80. que eis trigin-
 ta octo annis in deserto obuencrunt
 85. 86. quales milites fuerūt 87. Amo-
 reos extinguunt 87. 88. à Madianita-
 rum puellis seducuntur 90. 91. eos
 excindunt 92. Hierichuntē delent
 108. item Ainā 109. partiuntur Cha-
 naneam, et quisq; in suam sortē mit-
 titur 112. 113. commouentur inter se
 propter aram in ripa Iordanis extru-
 ctam 113. quomodo se gesserint post
 Iosue mortem 115. omisso bello agri-
 culture dant operam 116. eorū præ-
 lium cum Beniamitis 117. Chusar-
 tibi Assyriorum regi subiiciuntur octo
 annis 119. à Moabitis subiunguntur,
 à Iode libertati restituntur 120
 iterum à labino opprimuntur 121
 per Deborah redimuntur ibidem
 ab Amalecitis et Madianitis septem
 annis misere tractantur 122. resti-

tuntur libertati per Gedeonem 123
 sub Abimelecho male habentur 124
 125. iam ab Ammanitis sed per Iapha-
 them liberantur 126. ceduntur à Pa-
 lestinis et fugantur 132. uindican-
 tur in libertatem à Samuele 135. 136
 male tractati ab Ammanitis liberan-
 tur à Saulo 139. 140. ceduntur à Pa-
 lestinis 164. 165. ciuili bello laborat
 166. 167
 Israelite quot annis post Iesum nequie-
 rint Chananeos ex Hierosolymis eja-
 cere 171. Reliqua ipsorum gesta sub
 regibus comprehenduntur, Ezechia
 regem restituere religionem cōstatem
 cōdemnat, et prophetas occidit 257
 transferuntur in Mediam et Persidem
 et quo tempore id factum 258
 Issa quid Hebreis 4
 Issacharis natiuitas 25. filij quatuor 41
 Issemus fil. Athemæi, unus fortium Dani-
 dis 192
 Itaburius mons 112. 119. situs 710
 Italie bella ciuilia 741
 Ithacie seu Hirenes concubine Ptolemæ
 Phylconis sobrietat 852
 Ithamari domus priuatur sacerdotio 208
 Ithobal Tyriorum ac Sidoniorum rex
 247
 Ithal, et eius inuenta 6
 Iustus Heberi filius quos liberos habue-
 rit 12
 Iucundus equitum præfectus tumultum
 Cesaræ sedat 660
 Iucundus Herodis satellites falso accusatus
 torquetur 447. 624
 Iudea latronibus expletur 544. 545
 Iudea regio ubi præstantissima 589
 Iudea descriptio 688
 Iudea nulla pars erat que non inuicem
 Hierosolymis interiret 735. 824
 Iudeus uiuus captus, Titi iussu crucifigi-
 tur pro muro Hierosolymæ 763
 Iudei quando primum ceperint appella-
 ri 292
 Iudeis permittitur à Cyro redire Hiero-
 solyma, et templum ibi edificare ite-
 rum 281. impediuntur ab edifican-
 do 282. à Dario Hystaspis filio libe-
 ri et immunes facti uiuantur in urbis
 et templi restauratione, et quot eorū
 Hierosolyma reuersi sint 285
 quando templum absoluerint 289
 eorum reip. que forma fuerit et quo-
 modo mutata ibid. duas tribus Hiero-
 solyma redire uolentes per Asiam et
 Europam degere, reliquas uero decē
 ultra Euphratem esse 290. armati la-
 borant 293. in summam calamitatem
 per-

p̄r Amanem deueniunt 295. quomodo
do à Bagose tractati 301. quomodo ab
Alexandro Magno 303. quomodo sub
Ptolemaeo Philadelpho 307. & inde
quomodo ab Asia regibus alijsq; ho-
norati 312. 313. misere ab Antiocho
Epiphane tractati 321. usq; 329. sub
Demetrio 331. cum Romanis primum
fœdus ineunt 333. in summa calamita-
te constituti post Iude casum 334.
335. quando primum Romanis subdi-
ti 371. quibus honoribus et beneficijs
ab ijsdem affecti 379. 384. 385.
Iudeorum cum Samaritis contentio pro
pter templum 339. 338.
Iudeorum sectæ quot 346. 480.
Iudei quàm sint religiosi 370. 414.
Iudeorum Cyrenensium et Asiaticorum
legatio ad Cæs. propter Græcorum mo-
lestiam 437.
Iudei seditionem excitant 464. 468.
471. 472. 473.
Iudeorum cōstantia pro tuendis legibus
483. 499. 490.
Iudeorum miserie sub Pilato 485. item
alibi 502. & inde 507. sub Felici
541. 542.
Iudeorum & Græcorum apud Alexan-
driam seditio 498. 525.
Iudei male à Babylonijs tractati Seleuci-
am migrant 506.
Iudeorum & Philadelphensium dissidiū
531.
Iudeorum 30000. à seipsis cōtrita 538.
eorum & alia clades ibidem.
Iudeorum cum Syris dissidium 542.
Iudeorū pontificatus & principatus suc-
cessio & mutatio 546.
Iudeorum epulæ ferales 638.
Iudeorum cōtra Archelaum accusatio et
petitio 644.
Iudei Petronio supplicant 652.
Iudeorum tumultus sub Cumano & ca-
lamitas 654.
Iudeorum & Syrorum seditio circa Ce-
saream 657.
Iudeorum sub Albino Hierosolymis sea-
ditio 658. alia sub Floro Cesaree 659.
Iudeorum dispersio in totum 668.
Iudei legatos ad Florum & ad Agrippā
regem mittunt 669.
Iudeorum contentio cum Romanis 669.
captiuitatis eorum exordium 762.
Iudei contra Iudeos in Scythopoli 673.
Iudeorum Alexandriæ occisorum quin-
quaginta milia 763.
Iudeorum & Romanorum strages in sce-
nopegijs Hierosolymæ 676. 677.
Iudeorū victoria insignis cōtra Cestium

678. 679. unde elati facti 685.
Iudei à Romanis profligantur 686. 701.
Iudeorum clades ab Idumæis facta 729.
Iudeorum circa sepulturam cura 730.
Iudeorum in Massada immane facinus
823. 824.
Iudeorum apud Alexandriam & The-
bas interitus 824.
Iudeorum genus uctuosissimum ex origi-
ne domestica 827.
Iudeorū cura cōscribende historie 829.
Iudeorum cur rara mentio in Græcis hi-
storijs 827. 831. eorū apud antiquis-
simos nomina 833. 834. eorum egressus
ex Aegypto mille annis ante Iiacū
bellum 834.
Iudeorū magnanimitas & clementia in
quo consistat 877. eorū leges optime
869. omnes populi eorū emuli ibid.
Iudeorum fides & auxilia contra Aegy-
ptios Rom. præstita 853. merita Au-
gusti Cæs. epistolis cōprobanur ibid.
Iudeorum integritatis testimonia ab Ale-
xandro, Ptolemæis omnibus & sena-
tu Romano, imperatoribusq; maxi-
mis facta 853. 854.
Iudan Amasie regis mater 251.
Iudas, Iudei 11.
Iude portio in terra Chananea 112.
Iude natiuitas 25. consilium de fratris ca-
da uitanda 30. homo uehemens 36.
filijs tres 37.
Iude tribus gesta post Iesu mortem 115.
Iudam inter xij. fratres principatum ob-
tinuisse 197.
Iudas Asamonæi filius quid contra Antio-
chum uirumq; fecerit, & quomodo re-
ligionē instaurari ac pierit 581. 582.
Iudas Chapsæi, uir strenuus 345.
Iudas Eliasiphi fil. in pōtificatum patri suc-
cedit 301.
Iudas Essenus propheta 589.
Iudas Ezechie latronis filius Archelai re-
gnum affectat 473.
tumultum excitat 642.
Iudas Gaulanites Galileus seditionē in-
ter Iudeos concitat 479. 480. eius
secta 481.
Iudas Iairi latenter inter Romanorū ma-
nus effugit 814.
Iudas Iude filius prefectus Simonis cum
decem contubernalijs deliberat mu-
rum tradere Romanis 777.
Iudas Macchabeus 322. fratri in admini-
stratione succedit 324. Apolloniū &
Seronem prefectos superat et occidit
ibid. Gorgiam & Nicanorem uin-
cit 325. itidem Lysiam 326. templum
purgat & instaurat 326. uicinos mo-

lestos domat magnis stragibus 326.
327. 328. Nicanorem cum suis copijs
delet 332. creatur pontifex, & fœde-
ratur Romanis 333. cadit 334.
Iudas Sephoræi sophista 635.
Iudas uates 356.
Iudicum status quis 140. 141.
Iudicū imperium apud Iudeos quantum
durauerit 388.
Iulia uxor Cæs. Augusti 435.
Iulia Augusti qd ab Herode legatū 467.
Iuliani centurionis fortitudo & fatum
783. 784.
Iulius Cæsar Pompeium fugat, & bellum
cum Aegyptijs gerit 374. amicus &
beneficus est in Iudeos 376. 379. præ-
rat expeditionem cōtra Scipionem et
Catonem 379. occiditur 381.
Iulij Cæs. magnificentia, & liberalitas in
Herodem 410. 411. 612. 613. uincit
M. Antonium 408. occidit cum cum
Cleopatra 412. beneficia in Aristo-
bulum Alexandri 594. uic in Hyrcā-
nam & Antipatrum 595.
Iulius Capella 551. 553.
Iulius Lupus Cæsoniam cum filia interfi-
cit 519. interficitur & ipse 524.
Iupiter Olympius 508.
Iurifurandi modus 20.
Iustus Iosephi satellites cadit 578.
Iude regis filij & fratres Tito suppli-
cant 799.

L
L. Abanus Batuelis filius 13. dolose cum
Iacobo agit 24. 25. persequitur fugi-
entem generum 25.
Labosardachus Niglasaris filius in pater-
num regnum succedit 296.
Lacedæmoniorum amicitia cū Onia pon-
tifice 319. 320.
Lacedæmonij cum Iudeis societatem &
fœdus faciunt 346.
Lacedæmonij quando & quemadmodū
Romanis subditi 665.
Lamechus, pater liberorum lxxvij. 6.
Largius Lepidus decimæ legionis præpō-
situs 792.
Latopolis 52.
Latronum colluies Hierosolymis 720.
721. eorum facinora 721.
Latronum turba in Iudæa
542. 550.
L. Lentuli decretum pro Iudeis 381.
Lepidus à Caligula occisus 508. 518.
Leprofi quatuor Syrorum castra urgē-
te inedia inuadunt 242.
Leproforum conditio 74. & quod ali-
cubi sint in precio ibidem.
Leuces loci descriptio 819.

I N D E X

Leui, militum praefectum	361	cessit in regnum	386.	interficatur	2	xilium misit quinq; milia pedum, qui	
Leui natiuitas	25.	Cleopatra	404			tes mille	689
Leuius traditur	720.	Lyfania Parthos in Iudeos incitat	599			Malichus Iudeorum dux	592.
Leuite uxor quam nefande à Gabanonitis tractata	116.117	Lyfia committit Antiochus Epiphanes filium suum & bellum contra Iudeos	324			tur Gabinio contra Alexandrum la-	
Leuite eius prudentia	117	Lyfias uincitur à Iuda Macchabeo	326			neum	371.
Leuitarum numerus	76	occiditur à Demetrio	331			382. interficitur	383
Leuitis ac sacerdotibus ciuitates cum suo agro, & decimae adscribuntur	85.84=	Lyfimachus fratrem suum occidit, et Ga-	359			Malthace uxor Herodis moritur	641
rum ciuitatum nomina	112	zam producit	359			Malorum hominum mos	462
Leuita usum uestis lineae impetrant	545	Lyfimachus Hellepontum occupat mor-	304			Man uox interrogatiua	57
Leuitica tribus deo dicatur, cui taberna-	74.76	tuo Alexandro	304			Manachases uestis qualis	66
culi cura committitur	74.76	Lyfimachi portentosa de Iudeis menda-	848.849.850.859			Manabemus Essenus Herodē puerū scho-	
Lex Moysis cur à poetis aut prophanis		cia confutata	860.866			las frequentantem saluat regem	422
historicis non tractata	307.312					Manabemus Iude Galilei filius Masse-	
Legis et praeceptorum Dei pulcherrima						dam inuadit	670.
explicatio	863.864.865.866					uelut rex Hiero-	
Legis nomen apud Graecos olim non fuisse	860					sotymam redit, & princeps seditionis	
Leges Moysis ad mores pietatemq; per-						fit ibidem interficitur	671
tinentes	45.46.95.96					Manabemus occiso Selefino regnum sibi	
Lia & Rachelis emulatio	25					uindicat & Thapsenses excindit, ac	
Libri duo & uiginti apud Iudeos chrono-						post à Phullo pace redempta moritur	
nici	829					254	
Liberius Maximus iussu Vespasiani hu-						Manasses Iosephi filius	35.41
deis stipendium indixit	814					Manasses in numerum Iacobi filiorum	
Lybia dicitur Aphrica	20					adoptatur	43.
Libys, Libya	11					Manasse pars dimidia Chananae	112
Linguarum multarum cognitionem cur						Manasses Ezechie filius regnum paternū	
Iudaei non magni faciant	548					assequitur, impiissimus, & propheta-	
Longeui cur primi homines	9					rum occisor captus à Babyloniorum	
Longinus tribunus à Iudaeis occisus	678					rege tandem in principatum restitui-	
Lögin equitis Romani forte factus	765					tur, & pietati studet prioribus ma-	
Longini iuuenis Romani facinus	789					tatis moribus	262. 263.
Lotus adoptatur ab Abrahamo	13.					moritur rell-	
Lotus abducitur	14.					cto successore regni filio	263
Sodomitarum	16.17.					Manasses Ioannis pont. fil. ducit uxorem	
filiae cum patre						Sanaballitis filiam Hicaso uocitatem	
coeunt	17					301.302	
Loti uxor in salis statuam uersa	17					Manasses fit pontifex	315
Lucilius Bassus legatus Herodii castel-						Manasses trans Iordanē missus, ut topar-	
lum capit	812.					chiam administraret	680
813. Iarden Syluam oppugnat	814					Mandra, locus	272
Lucius Annius Gerasam capit, & mille						Mane, quae diei pars	3
iuuenum interficit	738.739					Manethon Aegyptius historic. 832. eius	
Luctus tempus	100					historie compendium	832.833.834
Ludas, Ludi	12					Manethon antiquitatem Iudeorum con-	
Ludi Circenses	509					firmat	834.
Luminum festiuitas, & eius institutio						Aegyptiacam historiam	
326						se ex sacris literis interpretaturum	
Lupus Alexandriae rector ad Vespasia-						professus	842.
num scribit de seditione Iudeorum	825					eius historia emendat	
templum Oniae ablatis donarijs clau-						ibidem	& 843.844
dit ibidem						Manethonis mendacia confutata	844
Lustrandi populum modus	86					845.846.847.850	
Lustrationis tabernaculi modus	69					Manna qualis cibus	57
Lydda ciuitas à Cestio exusta	676					Manna quando defecerit	107
Lydi olim Ludi dicti	12					Mannaus Lazari ad Titum profugit	779
Lyfania Ptolemaeo Mennei patri suc-						Manoches Zelotypus Sampsonis pater	
						angelum excipit	127
						Mar locus cur sit uocatus	55
						Mara quid significet	130
						M. Agrippa. uide Agrippa	
						Marcus Alexandri Alabarchae fil.	525
						M. Antonius. quere Antonius	
						M. Anton. Iulian. procurator Iudae	792
							Marcu

IN IOSEPHVM

Marcus Sexti Caesaris successor in Syria
507
Mardocheus dux Iudeorum Babylone de
ducendorum Hierosolyma 286.289
Mardocheus Esteræ patrum 294. regi
insidias prodiit 295. Iudeorum cala-
mitatem Esteræ indicat ibidem. affi-
citur summo honore 298. Amanis po-
testatem et bona accipit 299
Mare rubrum Iudeis transitum conce-
fisse, et Pamphylum Macedonibus
455
Mare uas templi cur sic dictum 206. et
quàm fuerit capax, eiusq; usus 207
Marcione Græcis Samaria 226
Maresa urbs 225
Marie Eleazaræ filie facinus horridum
comedentis filium 790
Marianne Agrippæ filia 489
Marianne Alexandri Aristobuli et Ale-
xandra filia, uxor Herodis 399
occiditur à marito 412.413
Marianne Alexandri filia, uxor Hero-
dis Antipatri 599. eius insolentia in
maritum 616. occiditur 617
Mariam Archelai uxor repudiata 476
Marianne ab Archelao marito transiit in
thorum Demetrii Alexandrini 540
Mariame Moysis soror 45. moritur 86
Mariamnes turris descriptio 757
Marisa ciuitas deuastatur 601
Marsonane, mensis 7
Marfus Syria præficitur 527. desert A-
grippam Claudio Cæs. 528. excipitur
ab Agrippa, cui fit exosus 529
Marfus Agrippæ libertus 490. Tiberij
mortem patrono suo nunciat 496
Marthace Archelai mater moritur 471
Marullus præses Iudeæ constituitur 496
Massabazanes quid 67
Massada castelli descriptio 734
Massada castelli situs descript. 817.818
commeatus et apparatus qui decem
milibus uirorum sufficerent 818
Masnaemphites pilus 67
Masphatis ciuitas, et quid significet 135
Matathias Asamonæ filius occidit Ba-
chidem, et duces expellit Iudea ac mo-
ritur 581
Mathanes Balis sacerdos trucidatur
248
Matthias Ananisi pontifex 527. priua-
tur sacerdotio 529
Matthias Apsalomi, uir strenuus 345
Matthias Ioannis filius sacra prophana-
re renuit, uerumq; religionē fortiter
tuetur 322.323. instructis filiis mori-
tur 323.324
Matthias Margaloti seditionem mouet

464. exurit uirum 465
Matthias Margali, sophista 635
Matthias pontifex mittitur ut Simonem
Gioræ Hierosolyma introducat 743
Matthias Theophili constituitur ponti-
fex 458. priuatur eo munere 465
Matthias Boethi mors crudelissima 777
Maxilla, locus 129
Maxaca ciuitas 10
Medabenses Amareci Ioannem Gaddim
interficiunt 335. expugnantur ab Hyr-
cano 352
Medimnus Atticus et Siculus 79
Medi populus 10
Medi quod in Asia regnauerunt Græcis
cogniti 831
Megassari facinus audax 774
Megasthenes historicus 837
Meieri filij Belse fatum miserabile 794
Mela legatus Archelai ad Herodē 447
Melcha Arantis filia 12
Melcha Sauli filia datur nuptum Dauidi,
marito periclitanti succurrit 151
datur alij nuptum 150.159. ridet ma-
ritum 173
Melchisedecus rex Solymæ Abrahamum
conuiuio excipit 15
Melijs imposuit Pseudalexander 645
646
Memnonis sepulchri descriptio 652
Memphibostus Ionathæ filius humanissi-
me à Dauide habitus 175. delatus Da-
uidi occurrit uictori 188
Memphitarum deditio 594
Menander Ephesus singulorum regum
actus apud Græcos et Barbaros con-
scripsit 835
Mende ciuitas 265
Menedemus Philosophus 311
Menelaus, qui alias Onias, Simonis filius
propter amissum pontificatum defi-
cit à patris legibus 320. abducitur ca-
ptiuus et occiditur 330
uide Onias
Mensa tabernaculi 65.66
Mense à Ptolemæo Philadelpho Iudeis
donata descriptio 309
Mensis anni primus Moysi quis et cur
7
Mensuras quis excogitarit 5
Meroc unde dicta 47
Mesas, Mesanei 12
Meschus, Meschini 10
Mesopotamie difficilis transitus 20
Mesre, Mesraei 11
Mesraei filij quibus populis nomina im-
posuerunt ibidem
Messala rhetor patrocinator Herodi
385

Messalina à marito Claudio Cæs. ob æro-
typiam trucidata 540
Methur, tunica pontificalis 67
Metilius præfectus a cede reseruat
672
Metilius Romanorum præfectus legatos
mittit ad Eleazarum ibidem
Michæas propheta, cedere ipsum nolens
timale ominatur, et Achabo malum
nunciat, quare in carcerem conijcitur
233. est impius, Achabo interitum præ-
dicat 234.235
Michæas propheta 266
Michole uxor Dauidis, uide Melcha
Milesius arcis Damasci præfectus quom-
modo Philippum Grypi filium tracta-
rit 361
Militis cuiusdam facinus contra senatum
Romanum 654
Militis Rom. impudentia quantam clam-
dem Iudeis dedit 538
Militis Moisaicos libros discerpentis po-
na ibidem
Militie qui non commodi 103. et qui ab
ea immunes ibidem
Mina quatum pendeat apud Iudeos 373
Mineus Aegypti rex, Memphis conditor
213
M. Minucianus 514.523
Misael appellatur Mesaches 273
Misæ Moabitarum rex propter negati-
uam ioramo tributū quò necessitatis per-
ueniret 238.239
Misenum oppidum 507
Mithridates ararij Cyri præfectus 281
Mithridates occisus 369
Mithridates Pergamenus Pelusium ex-
pugnat et Aegyptios uincit 374.375
eius gesta 594
Mithridates quomodo ab Anileo tracta-
tus, quomodo ab uxore, deq; eius uir-
ginitate 505.506
Mnaseas Græcus historicus 841
Moabite penitus fracti à Dauide 174
Moabite et Ammanite socij, mutuo sese
interimunt 237. iterum sternuntur et
predantur 239
Moabus, Moabite 17
Molonis mendacia de Iudeis 850
Monobazus Bæceos Adiabænotum rex
quomodo Iudaismū sit amplexus 533
534. eius regnum 761
Monobazus Monobazi filius prorsus cō-
stituitur 533. rex fit 537
Mons Samaron, locus 223
Montem in alium locum deuolutū 254
Mortem præter dei uoluntatem non ue-
nire 105
Moses, qualis fuerit uir 2.3
210718

INDEX

Moyſis natiuitas 44. quomodo ſeruatus.	Mundus quomodo Paulinam conſupra-	Nafamones quomodo Romanis ſubiga-
45. cur ſic uocatus ibidem. adoptatur	rit 485	rint 666
à regina ibidem	Murus triginta nouem ſtadiorum cū tre-	Nathan propheta 173. mittitur ad Da-
Moyſes diadema regum pedibus calcat.	decim caſtellis circum Hieroſolymam	dem increpandum 178. indicat quo-
46. præſcitur exercitui Aegyptiorū	triduo edificatus 775	modo Adonias ſibi regnum aſurpara-
et Aethiopus bello uincit 46. 47. du-	Muſicorum inſtrumentorum Dauidis re-	195
cū Tharbin uxorem 47. fugit Aegy-	gis deſcriptio 191	Naumi propheta de excidio Ninui-
ptios 47. Raguelis filia. opitulatur	Mutiani & ceterorum reſtorum peti-	rum 255
contra paſtores ex quibus unam ducit	tiones 744	Nazaræi, deo deuoti 86
uxorem 48. conſpicatur rubū arden-	Mutianus Romam ingreditur cum exer-	Neceſſitate in bello nil pugnacius 693
tem in Sina ibid. conſirmatur ei libera-	citus 747	Neceſſitate laborantes ſubleuare, homi-
tio Iſraelitarum 49. edit miracula,		ni decentiſimum & deo gratiſimum
nomen Dei cognoscit, redit in Aegy-		162
ptum 49. edit prodigia apud Phara-	N	Nechias qui et Phara Sarā rapuit 768
them 50. 51. 52. educit Iſraelitas ex	N	Nechaos Aegypti rex cōtra Babylonios
Aegypto, & quantus eorum numerus	N	proſciſcens impeditur à Iofia, quē oc-
52. cuius ætatis fuerit cum eos educa-	N	cidit 265. captiuū abducit Ioa-
ret 53. traducit eos per mare rubrum	N	achim filium eius ibidem
incolumes 54. aquam amaram facit	N	Nechaum bello petit Nabuchodonoso-
potabilem 55. 56. coturnices & man-	N	rus 265 uincit 266
na impetrat à deo 57. 77. ex petra	N	Neemias quantum iuuerit Iudeos apud
aquam elicit 58. cum Amalecitis pu-	N	Xerxem 292. 293
gnat 59. decem præceptorum tabulas	N	Neerda urbs 502
à deo acceptas populo exhibet 61. 62	N	Nemrod. uide Nabrodes
quadraginta diebus in Sina detinetur	N	Nephani ſingulare certamen cum fortiſſi-
62. Aaroni fratri ſacerdotium cōfert	N	mo Paleſtinarum 191
69. dedicato templo uictimas offert.	N	Nephtalimi natiuitas 25. filius eius 41
70. in tabernaculo Deū conſulit 71.	N	Nephtalitarum ſors 112
tribum Leuiticā Deo dedicat 74. cen-	N	Neronis geſta & præcipue cōtra Iudeos
ſet omnes tribus præter Leuiticam, et	N	656
ordinat profectioni belloq; neceſſaria	N	Neronis imperiū quādiu durauerit 739
76. mittit exploratores in Chananeā	N	Nero contemptor nationis Iudeorum
77. Core factionem compeſcit 81. 82.	N	802
eius inſtitia 83. 84. luſtrat populum	N	Nero indignatur ob res minus proſperè
86. Sehonem & Ogem reges delet	N	geſtas in Iudea 685
87. 88. Madianitas cum ſuis regibus	N	Veſpaſianum ad regendos exercitus
cædit 92. Ieſum ſibi deſignat ſucceſ-	N	in Syriam mittit ibidem
ſorem 93. moriturus quid ſuis prædi-	N	Nero. quere Tiberius & Domitius
xerit 94. 95. quas leges præſcripſe-	N	Neronias dicitur Cæſarea Philippi 544
rit 95. uſq; 103. exhortatur Ieſum ut	N	Neruis cur Iudæi abſtineant 27
in Chananeos exercitum ducat 104.	N	Netire & Philippi fratrum fortia facta
nube circumdatus diſparuit 105. luge-	N	697
tur triginta diebus à populo ibidem.	N	Nicanor perfidus contra Iudam Macche-
Moyſes fabuloſe dicitur fuiſſe leproſus	N	beum pugnans, cum ſuo exercitu in-
74. uir admirandus 79	N	ſto extinguitur 331
Mofeos quinque librorum ſcopus 830	N	Nicanor amicus Titi ſagitta uuln. 762
Mofes apud Manethonem prius Oſarfi-	N	Nicaule regina Aegypti 213
phus ſacerdos Oſireos dei Heliopolim-	N	Nicolaus Damascenus Iudeorum patro-
tani dictus 844	N	nus 313
Mofes Aegyptijs uir diuinus habitus	N	Nicolai Damasceni hiſtoria de Herode
846. eius tēpora quib. uixit deſcripta	N	culpatur 438
ibi. eius uirtus & geſta 858. 860	N	Nicolai Damasceni legatio nomine He-
861. 862	N	rodæ ad Cæſarem 448. ſententia de
Mofollami Iudæi nobile factū 840. 841	N	duob. eius filijs damnatis 450. aſſin-
Muchæus fert ſententiam contra Vaſten-	N	cōtra Antipatrū Herodis filium 460
regem 294	N	patrocinaſur Archelao 471. 476
Mulierum potentia 284	N	Nicolaus Damascenus rerum Iudaicarū
Mundi & uniuerſorum creatio 3	N	ſcriptor 85
Mundum providentia dei regi 280	N	Nicolai rhetoris oratio pro Iudæis Iom-
	N	66

IN IOSEPHVM

tis 428. Iudeos corā Cesare arguit,
 et reges purgat 644
 Nigro Peraita qui Idumæam regebat, à
 Iudeis mandatum ut ducibus pareret
 680
 Niger Idumææ rector in Salis oppidū I=
 dumææ confugit 686. iterū fugit ibi.
 Niger Peraita, Silas Babylonius, et Ioan=
 nes Essenus, duces Iudeorū contra Ro=
 manos 686. quomodo occisus 732
 Niglisar Abolamarodachi filius regnum
 paternum accipit 276
 Nilus fluvius 4
 Nilus usq; ad Elephantinem nauigabilis
 745
 Ninum quis condiderit 12
 Ninus regia Assyriorum 261
 Nisan, mensis 7.52.73.288
 Nisibis regio 535
 Nisibis urbs 502
 Noba oppidum sacerdotum 154. excin=
 ditur cum uniuersis habitatorib. 155
 Nobilitas generis nulla inter Iudeos 82
 Nobilitatem generis unde Iudei discer=
 nant 549
 Noe uel Noebus uir pius sceleratorum
 commercia fugit 6
 Noe quomodo arcam cōstruxerit et ē di=
 luuiū sit seruatus 7. 8. eius filij quales
 9. 10. uini usus rector inebriatur 12
 Norbani interitus 515
 Nubis supra tabernaculū presentia quid
 significarit 76.78
 Namidius Quadratus Syriæ procurator
 539. et eius gesta 656
 Nymphidius homo nequiss. 739
 O Badamus arcam hospitatur 172
 Obedes filius Bozi et Ruthes 131
 Obedias, iumentorū Achabi curator, uir
 pius, prophetas liberat 220.240
 quomodo uxor eius uidua per Elisæū
 sit à debitorū molestijs liberata 240
 Obelas propheta captiuos Beniamitas et
 Iudeos liberat 255
 Obedas seu Obodas Arabum rex 440
 444. superat Alexandrum Hyrcani
 586
 Ochobatus militum Ionathæ dux 234
 Ochozias Achabi fil. regnū paternū ac=
 cipit 236. ex casu moritur 237.238
 Ochozias Iorami fil. paternū regnum re=
 cipit 244. sagitta iēsus ab Ieu perit
 246. cognati ipsius interimuntur ibid.
 Octauia Claudij Cæs. filia 540
 Octauius Claudij Cæs. filius ibidem
 Officiosi quando plerunq; sint homines
 162
 Ofilius Phasaelum monuit de insidijs ca=

uendis et iuuat eum 387
 Oges rex excinditur 87. quantus uir sue=
 rit et quanta eius ditio 88
 Olda prophetissa uaticinatur Iosie regi
 Oliueti mons 542 (264
 Olurius uicus 740
 Olympus ad Cæs. mittitur 625
 Olympius Iupiter 508
 Onias et Dositheus Iudei duces libera=
 uerunt Alexandriam 852
 Onias Iaddi filius patri in pontificatum
 succedit 304
 Onias Onie fil. templum in Aegypto edi=
 ficat 338.339
 Onias Onie fil. pontifex quanta mala se=
 cerit Hierosolymis propter Tobie fi=
 lios ciuitate eiectos 581
 Onie filij Simonis amicitia cum Ario La=
 conum rege 319.320. Menelaus dici
 uoluit 320. Vide Menelaus
 Onias Simonis Iusti fil. pont. 307.315
 Onius alius pont. 319 (319
 Onias Simonis pontifex à Ptolemæo re=
 ge Aegypti impetrat locum conden=
 do magnifico templo 825
 Onie pro Cleopatra regina bellum susci=
 pientis gesta 852.853
 Onias, uir iustus qui pluuiā precibus im=
 petrat, lapidibus obruitur 367
 Onie regio 375
 Onij ciuitatis Aegypti origo 825
 Ophnes scelestus filius Elis 131
 Ophres Abrahami filius occupat Libyā
 20
 Opobalsamum ubi et quomodo proue=
 niat 369.404
 Optimum administratio Hierosolymis
 qualis et quandiu 137.140.288
 Ordeum, frugum omnium uilissimū 122
 Oribus rex occisus 123
 Orientis totius nobilitatem precipuam
 in Italia seruire 666
 Orodus Artabani fil. Parthorum rex con=
 stituitur 483
 Oseas rex Israelis cōstituitur, uir impius
 256. uiuus capitur ab Assyrijs, et trās=
 fertur cum uniuerso regno Israelitarū
 in Mediam et Persidem 218
 Otho imperator declaratus milites suos
 contra Vitellij exercitum duxit 739
 741. semet occidit ibidem
 Othonis imperij termini ibidem
 Otrus Armenie dominus 12
 Oza attingens arcam exanimatur 172
 Oze percussio, locus 172
 Ozias Amasie fil. regnū Iude patre mor=
 tuo capit 252. 253. natura bonus et
 grauius multis deuictis gētib; urbem
 restaurat ibid. deficiens à pietate le=

pra percussus moritur 253.254
 P
 Pacorus rex Medie 535. coniugem
 et concubinas captas ab Alanis cen=
 tum talentis redemit 816
 Pacorus Parthorum rex contra Iudeos
 pergit 599
 Pacorus Pacori regis pincerna explorat
 Iudeā 599. insidiatur Phasaelo 387
 600. et Herōdi 601. rex Syriam oca=
 cupat 386. occiditur 393
 Petina Claudij Cæs. uxor 541
 Palestina situs, et eius gentis odium in
 Hebreos 53
 Palestinos Sampson uexat 128
 Palestinorū contra Hebreos expeditio
 et uictoria 132. arcam ē suis finibus
 remittunt Hebreis 134.135.769
 Palestini cū Iudeis preliantes nunc uin=
 cunt nunc uincuntur 132.135
 136. iterum bellum eis inferunt 148
 caduntur 149. denuo redintegrāt bel=
 lum, sed infelicitē 151. Cillanorum
 agrum inuadunt 156. Sauli ditionem
 inuadunt 157. cum filiis occidunt
 164.165
 Palestinos Dauid superat 172.173. peni=
 tus subigit 174
 Pallas Neronis libertus 543
 Palmarum fructus prestantia 481
 Palmira urbs 213
 Pamphilium mare Macedonibus transi=
 tum prebuisse 55
 Panes propositionis 66.74
 Panium, locus 422.613
 Panij pulchritudo naturalis Agrippæ di=
 uitijs accurata 711
 Pannychis concubina 623
 Paphlagones populus 11
 Papinius tribunus 516
 Pappus Antigoni dux quid contra Hero=
 dē gesserit 395. 607. occiditur 608
 Paradisi descriptio 4
 Parricidū quā graue sit crimen 462
 Parthi Antigonū reducant in regnū Hyr=
 canumq; cū Phasaelo captiuos abdu=
 cunt 386. 387. Hierosolyma diripi=
 unt 388. profligantur 393
 Parthorum mutabilitas 483
 Parthi Armeniam bello amittunt 486
 Pasche institutio et celebratio 52.73
 77.107.469.481.538
 Pasini castrum 12
 Patrie causa nihil non faciendum 162
 Paulina quō à Mundo constuprata 484
 Paulinus Lupo in administratione Alexā=
 drie succedit 825. templū Onie peni=
 tus spoliat, et inaccessum facit ibidē
 Pausanias Cerastræ fil. Philippi Macedo=

INDEX

nis interfectior	301	Pharaothes Aegypti rex Abrahami con-	Philippus Herodis fil. constituitur tetrar-
Peccata unde maxime nascantur	145	iugem concupiscit	cha 467. succurrit fratri Archelao
Pecoribus olim omnis barbarorū posses-		Pharaothis duritas & malitia in He-	475. portionem regni paterni confe-
sio constabat	48	breos 49. 50. 51. 52. dimissos insequi-	quitur 476. calumniatur à fratre An-
Pecuniam publicam nullam esse Iudeis,		tur 53. cum omni exercitu deletus 54	tipatro 631
quàm sacram illorum templi	373	Phare filij duo	Philippo Herodis filio quæ regiones cõ-
Pecuniam uotiua ubi deposuerint Iudei		Phari insule descriptio	serint 644. Cesaream ad Iordanis
502		Phariseorum secta 346. autoritas	fontes & Iuliadem condidit 650
Pedanius legatus	625	362. 363.	Philippus Herodis frater moritur, &
Pedanij equitis forte factum	788	Phariseorum secta qualis	quàm honestus fuerit uir 487
Pelusium urbs	145. 745	Pharisei 480. 646. 650	Philippus Iacini filius Agrippæ copiarū
Pelusium capitur	375. 594	Phariseorum existimatio 587. &	prefectus 455
Pentecostes festiuitate Iudeos iter non fa-		quomodo se gesserint regnante Ale-	Philippus Iacini fil. Agrippæ prefectus
cere	352	xandra 587	552. 670. quomodo in periculis ser-
Pentecoste unde dicta	641	Pharmuthi mensis	uatus eiusq; gesta 553. 560. 561. filie
Peræ regionis descriptio	687	Pharnaces filius Mithridatem Ponti re-	eius duæ in excidio Gamale seruatae
Percussus in rixa quomodo uindicandus		gem occidit 369	717
101		Phasaelus Antipatri fil. 593. preficitur	Philippi Macedonis interitus 301
Perse populus	12	militibus 595. superat Felicem 598	Philippo uni amicorum committit An-
Perfarum mos in bibendo	293	accusatur à Iudeis 599. circūuenitur	tiochus Epiphanes regnum et filij ta-
Perfarum lex de uxoribus	ibid.	à Pacoro 600. occidit sese 601. eius	telam 329. regnum affectans afficitur
Perfarum contra Græcos expeditio	828	progenies 489. Galilææ preficitur	supplicio 331
contra Aegyptios	858	377. Felicem se inuadentem uincit	Philistinus, Philistini 11
Perse in Asia regnauerunt	831	383. accusatus constituitur tetrarcha	Philo Iudeorū legatus à Caligula repul-
Perficarum rerum scriptores probatissi-		385. 386. captiuus abducitur à Par-	sus 498
mi inter se discordant	828	this 387. sese occidit 389	Philo historicus 842
Pestis quàm seua inuaserit Dauidis re-		Phasaelus ciuitas 615	Philosophie tria genera apud Iud. 646
gnum propter recensitū populū	193	Phasaelus, turris & oppidū 436. 472	Philosophi apud Indos Calani, apud Sy-
Petephres liberaliter tractat Iosephū	31	615. 641. 757	ros Iudei dicuntur 839
Petilius Cerealis procōsul Germanos ad		Pheroræ Antipatri filio cōmittitur cura	Philosophorum de deo discordes senten-
fobrietatem coegit	808	cōmeatus 392. donatur ei caput Pap-	tiae 862
Petra magna, locus	157	pi præcisum 395. assequitur tetrarchi-	Philostephanus Ptolemæi Laiburi dux
Petra, quæ olim Arce, ciuitas	86	am 422. Herodis filiā unam respuit	358
Petra, quæ Reccine	92	uxorem ducere 439. alteram eius du-	Philostratus historicus 837
Petronius Aegypti prefectus Herodem		cit ibidem	Phineas sacre pecunie custos 800
iuuauit famis tempore	418	Pheroras Antipatri fil. Herodem fratrem	Phinees Zambriam occidit, & exercitui
Petronium preses Syriæ cōstituitur	498	accusat ipsius filio 439. Salomen ac-	contra Madianitas preficitur 92
gratificatur Iudeis cum suo periculo		cusat Herodi 440. 441. disidet fi-	Phinees domus sacerdotio donatur 201
500. 502		lie cum Antipatro fratris filio 455	Phinees fil. Elis pontificis malus 131
Petronij epistola ad Doritus pro Iudeis		moritur, & uxor eius accusatur ue-	Phinees legatur ad Rubelitas & Gad-
526		nesicij 456. 457	ditas cum reliqua dimidia tribu 113
Petronij aductus terribilis ex Antiochia		Pheroras Antipatri filius 593. quid ges-	succedit patri in pontificatum 115
in Iudeam	651	serit 605. odit Herodis filios 620	Phison fluuius, & quid significet 4
Petronius Iudeos adhortatur ad Cesaris		accusat Salomen 621. seipsum prodit	Phœbus Agrippæ legatus à Iudeis inter-
statuas recipiendas	652	& reconciliatur Herodi 622. reijci-	emptus 677
Phaceias Manaemi filius, patri in regnū		tur ab eodem & moritur 629	Phœnicibus pecunie amor Græcorum
et crudelitatē succedit, trucidatur	254	Phæras uxoris insolentia 628	commercium fecit 831
Phaceias Romeliæ fil. uir impius, regnū		Phiala lacus 711	Phœnicum antiquissima rerum memora-
Israelitarum occupat 254. Aschazem		Philadelphensium cum Iudeis disidium	bilium traditio 827. testimonium de
oppugnat 255		531	Iudeis 832. 834. 835
Phalec quid significet	12	Philippus Ptolemæi Minnæi filius 594	Phœnicum historie 837. 838
Phalegus Heberi filius	ibidem	Philippus Amyntæ filius cæsus 513	Phora quid significet 4
Phanasus Samuelis filius è rure abstra-		Philippus Antiochi Grypi fil. Syriæ par-	Phraates Parthorum rex bamaniter tra-
ctus ad pontificatum	721	ti imperans Antiochum Cyzicenum	ctat Hyrcanum 398. à suo filio occi-
Phanasus pontifex à seditionis cōstituitur		superat 360. cum fratre Demetrio	sus 482
545. 546		pugnans totius Syriæ dominus consti-	Phraates Phraatis fil. parentem occidi-
Phanuel locus cur sic dictus	27	tuitur 361	& matri miscetur, exul perit ibid
Pharaones cur Aegyptiorū reges dicun-		Philippus Archelai frater quamobrem à	Phruræa festi dies 300
tur, et quādo sic appellari desierūt	213	Varo Romam præmissus 644	Phryges populus 1

IN IOSEPHVM.

Phutes, Phuti 11
 Phylcon Ptolemæi Epiphanis filius 320
 Pilatus à Tiberio in Iudeam missus 650
 Cesaris imagines Hierosolymæ intulit ibid. quæ cū Iudeis Cesare egessit ibid. Hierosolymis status iterum aufert 651. Iudeorum tumultus propter Cesaris imagines 650. tumultus alius ob Corban thesaurum sacrū 651
 Pilus pontificis qualis 68
 Pineæ ligna ex terra aurea 215
 Piso legatus Pompeij 369
 Pistus nobilis, defectionis à Romanis autor 551. 554
 Pittholau Hierosolymorū prefectus 371
 592. transfugit ad Aristobulum 372
 occiditur à Cassio 374. 593
 Placidi et Iosephi uelitationes circa Ptolemaida 563. 575
 Placidus tribunus in exercitu Vespasiani 688. in Galilea maximam multitudinem occidit 691. à Iotapata repulsus aufugit ibid. quomodo Iabryri montem occupavit 716. gesta contra Gadarenses 735. 736
 Platane, uicus Sydoniorum 625
 Plato ueritatem de deo proferre timuit 861. 865. Mosen imitatus 867
 Plinbines situs 745
 Plistorum apud Dacos secta 481
 Polemon, Ponti regulus 529
 Polemon circūcisionem admittit, et Bernicem ducit uxorem 540
 Polutianus tribunus cur à Cassio Hierosolymam missus 663. eius oratio et gesta ibidem
 Pollio Phariseus Herodi amicus 396
 397. 422
 Polybius Megalopolitanus historic. 855
 Polycrates Lacedæmoniorū nobilitatem fœdare tentauit 842
 Pompeius qualibus muneribus honoratus et quæ gesserit 368. 369. 370
 371. eius uirtus 370
 Pompeius Magnus Hyrcani et Aristobuli causam cognoscit 589. Hierosolyma capit 590. 591
 Pompeius COS. 524
 Pompeij malitia in oppugnandis Iudeis 667
 Pondera quis inuenerit 5
 Pontificis connubium et puritas 75
 Pontificis ornatus qualis 67
 Pontificis summi qualis electio 862
 Pontifices Hierosolymis qua fraude creati sint 721
 Pontificum et sacerdotum disidium 542
 Pontificum iniquitas 544. origo, et qui ad eam dignitatem admittantur, quotque

fuerint ab Aaron usque ad finem belli Iudeorū cū Romanis 545. 546. 547
 Pontificum templi Solomonis enumeratio 271
 Pontificatus quando primum ad plebeios translatus 371
 Pontificatum solere perpetuum esse 400
 Pontificiæ stolæ custodia apud quos fuerit 486
 Pontificiæ stolæ custodia repetitur à Fado 531
 Pontius Pilatus Iudææ praesidet 482. Iudeos afficit contumelijs 483. 484
 485. accusatur à Iudeis et rediit Romanam 485. 486
 Popedius 509
 Poppæa Neronis uxor 543. 550
 Porcius Festus Iudææ procurator, et quæ sub eo sint gesta 543. quare Festus Posidonij mendacia de Iudeis 855
 Pretoriani milites 520
 Pretorij in castris Rom. descriptio 689
 Prandium qua hora faciunt Iudei sabbato 567
 Principes singuli dedicato tabernaculo quid donarint 71
 Priscus centurio Ionatham Iudeum sagitta transfixit 788
 Priscus sextæ legionis dux à Iudeis occisus 678
 Procymatium unde dictum, et quomodo extructum 420
 Procymia 614
 Prodigia excidium Hierosolymæ præcedentia 795. 796
 Prophetis et pontificibus solis potestas data historia condensæ 829
 Prophetico spiritu ubi multi sint correpti 152
 Profetia, domus precationis 567
 Protágoras ab Atheniensibus uix mortem effugit 868
 Prouidentia dei mundum et omnia regi 280. 311
 Pseudalexandri gesta 477. quomodo deprehensus ab Augusto et remex factus 478. uide etiā Alexander falsus
 Pseudopropheta Hieroboami seductor 220. 221
 Ptolemæus Agrippæ et Bernices procurator à Ioanne Giscaleo spoliatus 681
 Ptolemæus Epiph. moritur 120
 Ptolemæus Euergetes Philopatoris filius quomodo ab Onia irritatus 315. et iterum reconciliatus ei per Iosephum ibid.
 Ptolemæi Euergetis gesta post captam totam Syriam 852
 Ptolemæus Galilææ ab Herode praefectus interficitur 393. 605

Ptolem. Herodis procurator 438. 439
 Ptolemæus Lagi Soter dictus Alexandro mortuo Aegyptum occupat et Hierosolyma 304. traducit Iudeos in Aegyptum 305. eius pugna cum Demetrio circa Gazam 839. irruptio in Hierosolymam die sabbati 841. liberalitas et beneuolentia erga Iudeos 852
 Ptolemæus Lathurus Ptolemæi Philometoris et Cleopatæ filius auxiliatur Samaritis 364. disidens cum matre regno priuatur 354. 357. obsidet Ptolemaidem 357. 358. Asochim oppidum capit, Alexandrumque Iamneum uincit, et quanta eius scuitia 358
 Ptolemæus Mennæus quomodo se à supplicio apud Pompeium redemerit 368
 Ptolemæus Mennæus Damascum bello uincit 354. Aristobuli coniugem et liberos quomodo tractauit 374. moritur 386
 Ptolemæus Minnæi filius 587. 594
 Ptolemæus Philadelphus I. Iudeos in Aegyptum seruientes liberos dimittit, et legem Moysis in linguâ Græcam magis muneribus transferendam curauit 305. usque 312. 852
 Ptolemæus Philometor Ptolemæi Epiphanis 320. succurrit suo genero Alexandro seu Demetrio 341. duobus diadematis coronatur simul uincitque Alexandrum et moritur 342
 Ptolemæi Philometoris et Cleopatæ uxoris liberalitas erga Iudeos 852
 Ptolemæus Philopator 313
 moritur 320
 Ptolemæi Phylconis immanis crudelitas et iniustitia 852. 853. poenitentia 853
 Ptolemæus Simonis Asamonei generoscerum occidit et alia scelera committit 350. 582. 583. quomodo oppugnatem Hyrcanum eluserit, cuius matrem et fratres interfecit 351
 Ptolemæi dicti Aegypti reges 174
 Ptol. unde Alexandrini reges dicti 213
 Ptolemais bis expugnata 358. 359
 Ptolemaidis situs descriptus 652
 Ptolemais duo milia Iudeorū apud se habitantium interfecit 374
 Ptolemaidenses à Iuda Macchabeo uicti 327
 Puellarum hereditas 98
 Pueri sitientis astutia et fallacia contra Romanos 797
 Puerperarum purgationis tempus 74
 Purgatio post coitum cum uxore ibidem
 Purificationis leges 74. 75
 Puteoli urbs 507
 Putei bituminis 14
 Hbb Putia

INDEX

Putiphares. uide Petephres
Pythagoras Samius emulatus Iudeorum
scripta 838. multas Iudeorum leges
translulit in suam philosophiam ibid.
Pythagore & aliorum stoicorum de di-
uina natura sententia 861
Pythium templum edificatur 436

Q Vadrige solis sublata q. Iosia 264
Quercus Mambre 16
Quercus Ogis 15
Quinquagesimi anni remissio 75
Quintilie fortitudo 509
Quintilius Varus Syriae praefectus 469
cognoscit causam Antipatri 459
usq. 463. seditiosos Iudeos expugnat
474. 475
Quirinus ab Augusto mittitur ad censen-
dam Iudeam & Syriam 479. 481

R Abatha ciuitas 88
Rabatha capta diripitur 179
Rachabe speculatores Hebraeorum tue-
tur à ui Chananeorum & securitatē
ab hostibus impetrat 106. 107. incolu-
mitatem promissam recipit, & muni-
fice donatur 108
Rachelis pulchritudo 24. emulatio erga
sororem 25. mariti complexum foro-
ri uendit. furatur idola patris 25. eius
astutia 26. mors ex partu 28
Ragau Heberi filius 12
Raguel, qui & Iethegleus, sacerdos, fi-
liam suam Moysi adoptato tradit uxo-
rem 48. Moysi ob uictoriam gratula-
tur, & consilium dat ei distribuē-
dorum officiorum 60
Ramatha ciuitas 131
Rapsacis Senacheribi copiarum praefe-
cti insolentia 256. 260. ipse cum exer-
citu diuinitus deletus 261
Rases Damascenorum rex Achacem bel-
lo petit 255. quem mox Syrorum rex
impugnat ibidem. & occidit 256
Rebecca Batuelis filia 13. petitur in con-
nubium Isaco 20. parit geminos 21
fallit maritum 22
Receme urbs quae aliàs Petra 92
Recemus rex ibidem
Repudij libellum mittere maritis nō uxo-
ribus ex lege permissum 415
Rex quis & qualis sit 97
Regis potentia 283
Regum imperiū quādiu durauerit apud
Iudeos 288
Regum uirtutes praecipuae quae 199
Regibus non licet esse ignauis 163
Regibus subditi quae ferant 137
Rbegines populus 10

Rhinocorura 602
Rhiphates, Rhiphataei 11
Rhoa petra 118
Roboamus Solomoni in regnum succedit
insolens in populum 218. decem tri-
bus regni amittit 219. quot & quas ur-
bes condiderit 221. item arma cōpara-
uit. foederibusq. suum auxit regnū, &
ductis xviij. uxoribus liberos gignit,
adq. impietatem deficit ibid. dedit
urbem Susaco 222. pro aureis scutis
amissis aerea sustituit & moritur ibid.
Roma sub Vespasiano creuit & floret
807
Romanorū in Iudeos beneficia 312. 313
Romani quibus honorib. & beneficijs Iu-
deos affecerint 379. & inde
Romanorū dissidiū inter se 596. 597
Romani Germanos captiuos ubiq. circū
duxere 666
Romani in praesidio Massade interfecti à
Iudeis 668
Romanorum strategema in oppugnādo
templum 678
Romanorū quot milia à Iudeis caesi 679
Romanorū quantus fuerit exercitus con-
tra Iudeos 689. ipsorum castrorum
descriptio 689. 690
Romanorum industria in seruis domesti-
cis instituendis 689. disciplina mili-
taris 769
Romani omnia, praeter Giscalam, cepe-
runt 713
Romani muro Hierosolymae potiuntur,
eiusq. patrē maximam diruunt 764
cum Iudeis acriter confligunt ibidē.
& 765. alterū murum capiūt 766
Romanos sancta Iudeorū reuereri 768
per legem Iudeorū multa de suis mo-
ribus derogasse 770. illachrymasse
incendio Hierosolymae 772. 773. ab
incendio defendunt 774. Hierosoly-
mam capi desperant 775
Romani intra xxi. dies aggeres extruunt
779. 780. pugnant cum Iudeis circa
aggeres 780. 781. Antoniam magna
pugna obtinent 783. circa custodias
pugnam atrocē instaurant 786. 787
Romanorū notitia sero ad Graecos per-
Romus, Romaei 11 (uenit 831
Rooboth puteus 22
Rubelite & Gaddite altare construunt
super ripa Iordanis 113
Rubelus, aliàs Ruben nascitur 25. eius
pietas in fratrem Iosephum 30. 31. se
ac fratres proditiōis insimulatos ex-
cusat 35. eius filij quatuor 41
Rubrius Gallus Sarmatas superat 808
Rufus magister equitum 641

Rufus praefectus militum Archelai 473
Ruma uicus 697
Ruta mirabilis magnitudinis in rega
Macheruntis descripta 812
Ruthes amor erga socrum suam, & cum
fortuna 130. 131
S
Saba Aethiopum regia, quā ualida,
uocatur postea Meroc 47
Sabaeus seditiosus persuadet decem tribu-
bus defectionem à Dauid 189
Sabas, Sabaei 11
Sabathes, Sabatheni ibidem
Sabastus, Sabasteni ibidem
Sabathes à commentarijs principis 190
Sabbamensis 86
Sabbaeus orator supplicio addicitur 339
Sabbaticus annis 380. 398
Sabbaticus annis à Tito spectatus 809
Sabbatū, & eius uacatio à laboribus ser-
uatur 3590
Sabbatum magno malo obseruatum 323
negligendum aliquando ibidem 335
Sabbion Alexandrā Herodi prodiit 400
Sabecus exercitus Syrorū praefectus uul-
neratur & moritur 176. 177
Sabinus procurator Syriae Hierosolymis
regiam occupat 469. uexat Iudeos
propter auaritiam suam 639. 642
Sabini Syri forma, habitus & fortitudo
insignis 782
Sabinus Romae capitolium nocte occu-
pans occiditur 747
Sabuchadas eunuchus indicat regi, cruce
in Amanis edibus extructā pro Mo-
dochai suspendio 298
Sacchaeus transfuga Iosepho prodiit insi-
dias Ioannis 564
Sacerdotis sacrificaturi habitus 66. 67
Sacerdotum castitas & connubium 75
Sacerdotum & pontificis cum eorū uesti-
tu & insignibus descriptio 760
Sacerdotum immunitas 42
Sacerdotum mos Hierosolymis 743
Sacerdotum nobilitas apud Iudeos 829
nuptiae ibidem
Sacerdotibus quae cedant 85. 86
Sacrificiorum genera quibus fiant modis
71. 72. 73. 74
Sacrorum scribe 43
Sadaeus Xerxis praefectus 292
Sadocus pontifex constituitur 175
190. 198. 201
Saddocus nouas res molitur 479. 480
Sadduceorum secta 346. 430. 646
Salampso Herodis filia 489
Salmanasar Cutheos in Iudeam trāsferit
273. 286
Salmanasaris contra Israelitas uis. 282
Salome

IN IOSEPHVM

Salome, alias Alexandra, uxor Aristobuli,
soluit uinculis fr. mariti defuncti 357
Salome quæ Iulie Augusti coniugi testa-
mento reliquerit 650. eius reditus e-
rant sexaginta talenta 645
Salome Antipatri filia 593. soror Hero-
dis prodiit Iosephum maritum suum fra-
tri 403. alteri marito Costobaro re-
pudiij libellum mittit 415. odium exer-
cet in Herodis filios et eorum uxores
431. 439. 620. 621. accusatur He-
rodi 440. 441. Alexæ iungitur con-
nubio 453
Salome uxor Herodis moritur 481
Salomon promittitur Dauidi successor et
templi extructor 173. nascitur 179
instruit cum pater 194. constituitur
rex 196. 198. quomodo regnum na-
tus se de hostibus sit ultus 200. 201
regis Aegypti filiam ducit uxorem 201
petit à deo et accepit sapientiam 202
controversiam mulierum duarum diju-
dicat ibidem. toparchas quos habue-
rit et quantas diuitias sapientiæ ac
philosophiam 203. coniurationes et
incantationes composuit 204. eius
et tromo amicitia et materia cædende
petitio et concessio 204. 205. 834
835. templum cum uasis quomodo ex-
truxerit, et arcæ eò transfulerit 205
usq; 211. somnium uidet et regiam ex-
truit cum domo regine 211. 212. qui
bus donis remunerauerit tromam 212
834. Hierosolyma muris et turribus
instaurat et urbes condit 213
ingentes thesauros ex Aurea terra et
aliunde accipit 215. quali satellitio sti-
patus incesserit ibidem. quanta opu-
lentia Hierosolyma auxerit 216. defi-
cit à pietate, ac ducit uxores DCC. et
concubinas CCC. 216. prædicitur ei
filium ipsius poenas pro se daturum ibi.
multis hostibus à deo excitatis infesta-
tur 217. moritur, Roboamo successore
regni relicto 318. quo tempore edi-
ficauit templum Hierosolymis 834
Salpadi filiarum hereditatis ius 93
Saltis regis gesta 832
Saltus Libani, aula Salomonis 214. 215
Sameas propheta Hieroboamo minatur
222
Sameas uir iustus accusat Herodē, et ua-
ticinatur Iudeis mala imminētia 378
Samaritæ populus 12
Samarita quæ Marcone unde dicta 226
Samarita ab Hyrcano expugnata solo æ-
quatur 353. 354
Samarita urbs. uide Sebaste 353. 414
Samaris regionis descrip. 687. et quid à

Iudea discrepet 687. 688
Samaritæ qui ante Chuthæi 259. 287
Samaritarum odium in Iudeos 288. ac-
cusantur apud Darium 289
Samaritæ Iudeos infestant 315. Iudeos se
esse negant agentes feliciter 322
Samaritarum disidium cum Iudeis pro-
pter templum 339
Samaritanorum facinus in festo Azymo-
rum 481
Samaritanorum seditio 485
Samaritanorum et Iudeorum disidium 538
Samosata capitur 606
Samosata ciuitatis situs 815
Sampsigeramus Emesenorum rex 529
Sampson quid significet, et quomodo natus
128. conubium et gesta eius 128. 129
Samuelis natiuitas et prophetia 132. cō-
filiū de libertate recuperanda 135
Samuel senio grauatus filijs reip. admini-
strationem concedit 136
Samuel propheta Saulum inungit regem
138. ostento indicat Hebræis deū irā-
tum propter regem petitem 141
Saulum docet Amalecitarum interne-
cionem 144. eidem regni amissionem
nunciat 146. Dauidem ungit regem
147. moritur. 158. ab inferis reuoca-
tur per uentriloquam 161
Sanaballetes Darij præfectus dat filiam
suam Nicaso uxorem Manassi fratri Iad-
di pont. 301. deficit à Dario, Manassi
templum et sacerdotium confert, mo-
riturq; 302
Sanctum, quæ tabernaculi pars 65
Sanctum sanctorum ibidem
Sangarius princeps Hebræorum 120
Sanguinis ejus interdicatur 9. 74
Sapha, loci nomen 303
Saphanus scriba 263. 264
Saphora oppidum 372
Sapientes qui Iudeis 548
Sappho uicinus 643
Sara Aranis filia 12
Sara Abrahamo marito famulā adducit
prolis procreande gratia 15. nuncia-
tur ei partus sterili 16. expellit Aga-
rem cum puero 18. moritur 19
Sarabazanes 287. 288
Saramalla Syrus Phasaelo insidias indi-
cat 600
Sarepta oppidum 227
Sareptane uidue fiducia 227. 228
Sardonyches XII. cum uestitu pont. 71
quibus inscripta sunt nomina filiorū
Iacobi, in Essene 67. quæ uirtus eis
insit et quando cessarit 71
Sarmata Istrum transgressi præsidium Ro-
manum et Fonteium Agrippā interfici-

ciunt 808. proximas regiones totius
peruastant ibidem
Saturnum quantum capiat 243
Saturninus legatus 625. 626
Saturninus Syriæ præses 444. eius sena-
tentia in filios Herodis 450
Saulus asinas patris querens à Samuele
rex constituitur 137. 138. 140. quā-
decora fuerit statura 139. uincit Ama-
monitas 140. Palæstinos superat, et
aram extruit 143. quot liberos habue-
rit 144. Amalecitas delet, et regi par-
cens peccat 145. 146. regno excurtur
146. numine priuatur et sit demoni-
aciū 147. commouetur contra Da-
uidē 149. insidiatur uitæ ipsius 156
151. Dauidi reconciliatur 158. consu-
lit uentriloquam 161. fortitudo eius
162. cadit una cum suis filijs in præ-
lio 164. 165. ipsius progenies datur
ad supplicium Gabaonitis 191. eiū
uiolentia 545
Scaurus Hyrcanum in societatem recipit
et obsidione liberat 367. cum Areta
foedus inuit 371. in Syria præses missus
589. pecunijs corrumpitur 589
Aretam multat 591
Scene, locus 27
Scipio Alexandrum Aristobuli percutit
securi 374
Scopas dux Ptolemæi Epiphanis 313
Scopi loci descriptio 751
Scythæ populus 10. à Græcis qui Pontū
nauigant cogniti 831. Anacharsim à
Græcia redeuntem quare interfecer-
int 868
Scythopolis ciuitas 112
Scythopolis ciuitas Decapoleos maximā
708
Scythopolitarum immanitas 550
Scythopolite Iudeorum tredecim milia
perfidiose interficiunt 673
Scythopolitarum clades enarrata 822
Sebas fil. Ili. unus fortium Dauidis 192
Sebastē conditur 613. olim dicta Sama-
ria 353. 414. 417. expugnata et di-
ruta 583
Sebasteni, equitum ala sub Cumanis 655
Sebastenorum contumeliæ in mortuum
Agrippam 536
Sebast. portus 632. à quo sic dictus 459
Sedecias Ioachim patruus rex constituitur
267. eruditur ab Hieremia et E-
zechiele, sed frustra 268. expugnata
urbe capitur cum uxoribus et liberis,
crudeliterq; tractatur 269. 270. mori-
ritur 271
Sedecias pseudopropheta cornib. ferreis
sibi aptatis quid Achabo uaticinatur
Hhh a sis

INDEX

fit	235	Septimi diei observatio	590	ministrat	412	
Sebon rex negato Hebraeis transitu, prelio uincitur & occiditur	87	Septuaginta interpretes legē tān Iudeorum in Græcam linguā transfuisse	2	Simon Canthara constituitur pont. priuatur eo	526 527	
Seianus Neroni insidiās occiditur	492	Septuaginta interpretes legis transferendæ causa ad Ptolemæum Philadelphū mittuntur 308. quomodo excepti & tractati	310.311.312	Simon Cyprius, magus	540	
Seir quid significet	21	Serebeus dux Iudeorum Babylonē ducendorum Hierosolyma	286	Simon Effæus Herodi somnium explicat	478	
Selene, alias Cleopatra, Syriæ regina Tigranem offendit	364	Serpentis inuidia, et quomodo Euam secduxerit 4. multatio	5	Simon & Ioannes cum socijs in cloacas properant	799.800	
Selennarus Senacheribi filius patris interfector	621	Serpentes uolucres Aegypti	46	Simō Galileus defectiōis arguitur	646	
Selestinus Iabesi filius Zachariam Hieroboami occidit, et regnū occupat, quod trigesima post die amittit interfectus	254	Serugus Ragai filius	12	Simō Gamalielis filius struit insidias Iosepho 561.562. capitur à Ioseph.	570	
Seleucia urbs à quo condita & denominata	506	Sethō q et Aegyptus denominatus	843	Simon Giora filius Romanos apud Beithoron inuadit	677. Acrabatenatoparchiam tyrannide opprimit	684
Seleucus Antiochi Grypi filius patri succedens cum patruo Antiocho Cyzice no belligeratur eumq; necat 360. uincitur ab Antiocho Pio, & in Cilicia cum amicis concrematur	360	Sethus filius Adami 6. eius filij quales, et quas artes inuenerint	ibidem	cum latronibus qui erant Massade, Idumæam populatur ibid. ex Acrabatenatoparchia pulsus est ab Arano pontifice	739. eius gesta	ibidem
Seleucus Asie rex opes Iudeorū sacerdotio auxit	873	Sextus Cesar præses Syriæ	377.378	& 740.741.742.743.748.749.757.761.762.771.772.774.777.783.797.798.799.800.803.805		
Seleucus Babylonem mortuo Alexandro occupat	304	595. interficitur à Cecilio Basso	381	Simon Herodis seruus regnum affectans obtruncatur	473.642	
Seleucus Nicanor quos honores & beneficia Iudeis exhibuerit	312	Sextus Cerealis quintæ legionis præpositus	792	Simon Iustus pontifex	307.315.319	
Seleucus Soter Antiochi magni fil.	319	Sica qualis gladius, & Sicarij unde dicti	543. eorum impia facinora	eius filij tres, omnes pontifices	320	
Semechonis lacus descriptio	713	Sicarij Hierosolymis palam latrocinantur	657. eorum fraus	Simon Matthes Matthie fil.	322. strenue inuat fratrem Ionatham	335.336
Semeis conuiciatur Dauidi 183. eidē gratulatur uictoriam & regnum	188	Sicariorum in Massada crudelitas	734	Simon Matthie Ioannis filius præficiatur exercitui, mittitur auxilio Galileis et hostes uincit	327	
occiditur	201	Sicella loci nomen 59. donatur Dauidi à Saulo 160. diripitur & incenditur ab Amalecitis	183	Simon quidam Essenus Archelai somniorum interpret	646	
Senaar campus	9.10	Sicima urbs	27	Simonis filij Castile oratio ad pontifices	728	
Senacheribus Assyriorum rex Hierosolyma & Ezechiam eorum regem oppugnat 259. 260. re infecta domum se recipit 260. à filijs senioribus occiditur	261	Sicima caput Samaritarum	303	Simonis Sauli filij & totius familie sue fatum miserabile	673	
Senacherib rex Assy. quō fugatus	769	Sicimæ capte & solo æquate	125	Simoniae uicinus	556	
Senatus contra Claudium in Capitolium conuenit	653	Sicimitarum exitium	ibidem	Sina mons	48.61	
Senatus Romani et plebis disidium	522	Sicimitis parcit Saulus	145	Sineus mons	229	
Senis cuiusdam magnanimitas	393	Sicimite quid petierint ab Alexandro Magno	304	Sinei populus	12	
Senis cuiusdam seueritas	605	Siclus numus qualis	69	Sis, nomen cliui, & quid significet	237	
Senius Gallus Syriæ præses	551	Sideralis scientie quis inuentor	6	Sisa Davidis fit scriba	175	
Cn. Sentij Saturnini oratio	517	Sidonius, & Sidon urbs	11	Sisines Syriæ ac Phœnices præf. 281 comatur templi edificiū inibere	282	
Sephoris urbs Galilææ	473.564.571	Sidonij materiem præstant Iudeis ad templi ædificium	286	Sobacchis Chethæus strenue pugnas contra gigantes uictoriam reportat	191	
capta incendio absumitur	474.643	Signi dandi autoritas penes quos Romæ	519	Socratis mors & mortis cause	868	
Sepphoris cū tribus alijs ciuitatibus à Iosepho deficiunt & recuperantur	683	Sila militibus Agrippæ præficiatur	526	Sodomitarum felicitas, reges & prælia cum Assyrijs 14. excidium ipsorū	16	
Sepphoris ciuitas Galilææ maxima	687	Sila Iosepho de insidijs & perfidia Ioannis Giscaleni scribit	683	Sodomitice terre descriptio	738	
Sepphorite à seditiosis molestantur	551	Silo dux Rom. exercitus	390.603. corruptus deprehenditur	391.604	Sogana Arabum uicinus	566
Sepphoritarum fides erga Romanos, bellum mouent suo malo	573	Silus urbs	111	Sogane & Seleucia rebellant earum situs	ibidem	
Sepphorite à Iosephi militibus spoliatur, prædaq; redditur	684	Simeonis natiuitas 25. uindex ingenium, filij sex	41	Sohemus Iureus Herodis mandata exori eius aperit	411. interficitur	413
Sepphorite Ptolemaidē ad Vespasianū pacati ueniunt	687	Simeoni quæ terre portio cesserit	112	Sohemus rex Emese cōtra Antiochū	815	
Septimus annus	583	Simeonitidis tribus facta post Iesum mortuum	115	Solomona mater nobilis septē puerorum	877. eius animosa oratio ad Iacobum filium	
Septimi anni remissio	75	Simonis Afamonæi filij gesta	582			
		Simon Boethi filius pontifex constituitur	419. priuatur sacerdotio	458		
		Simon Camithi annum pontificatū ad-				

T

filium natu minimum 882
 Solomone matris Macchabeorum lau-
 des 883.884.885.886. eius immania
 supplicia & insignis toler. 885.886
 Solyma que Hierosolyma 15.171
 Somnia cur deus immittat 34
 Sophaces unde dicti 25
 Sophira regio 214
 Sophiste concitant tumultum 635
 Sosius prouincia cum exercitu ab Anto-
 nio accipit 394. Antigonum suppli-
 cem factum irridet & uinctum custodi-
 dit 396. Hierosolymis discedit 397
 quomodo se gesserit in expugnandis
 Hierosolymis 608.609
 Spudones abominandos 102
 Spasini castrum 532.533
 Spelunca Galilee quomodo expugnata
 ab Herode 392.393
 Spelunca latronum quales fuerint 605
 Stola pontificia quando fuerit deprompta
 & a quibus custodita 424.425
 Stratonis turris. postea Cesaria 417
 524.542.591. edificatur 419
 Stratopedum munimentum incensum 671
 Subditi quomodo contineantur in officio
 419.420
 Supplicandi mos apud Syros 233
 Susa scribis preficitur 190
 Susacus Aegyptiorum rex Hierosolyma
 spoliat 174. contra Roboam ducit
 exercitum 221. Hierosolymam in de-
 ditionem accipit. templumq; spoliat
 ac thesauros Solomonis aufert 222 et
 quomodo imbelles notauerit ibidem
 Sylleus ambito Salomes connubio fru-
 stratur 440. 441. latronibus Tra-
 chonitis auxiliatur. & credit pecu-
 niam Herodi reddere non uult 444.
 445. desert Cesari Herodem 445
 accusatur apud eundem per Nico-
 laum. & damnatur capitis 448.449.
 iterum accusatur 456
 Sylleus procurator Obode 621.625
 Syene puteus 22
 Syria subditur Davidis imperio 174. In-
 deos apud se habitantes occidit 822
 Syrus Mesopotamie rex uincitur 176
 Syri populus 12. Iudeorum ciuitates ua-
 stant 672
 Syrorum cades 676
 Syrorum cum Grecis disidium & reco-
 ciliatio 506.507
 Syrorum cum Iudeis disidium 542
 Syrorum uici & ciuitates enumerate que
 a Iudeis uastabantur 672
 Syrorum auaritia & crudelitas 778
 Sysares dux Labini exercitus quomodo
 occisus 121

T Tabernaculi uasorum descrip. 65.66
 Tabernaculi institutio & extructio 63
 64. eius interpretatio 64.68. illustra-
 tio 69
 Tabernaculo dedicato que dona princi-
 pes singuli contulerint 71
 Tabernaculi perfectionis modus 76
 Tabernaculorum festiuitas 73
 Talentum quot minas contineat 66
 Tanis Aegypti urbs 14
 Tarichearum situs 709
 Tarichearum incolae quingenti et sex mi-
 lia ceciderunt 712
 Teglaphalassar Assyriorum rex quomo-
 do Israelitis tractarit 254. auxilia-
 tur Achaze contra Syros 256
 Tepestatis horrende descriptio 728.729
 Templum in Garizin extructum 302
 304.305
 Templum Chutheorum in Garizin quan-
 do desolatum 352
 Templi structure apparatus 204.205
 exordium & tota cum uasis descriptio
 205.206.207.208. templo absolu-
 to infertur arca 208
 Templum Solomonis spoliatum & con-
 crematum quando 270
 Templum Hieros. instauratur 286.287
 288. spoliatur & prophanatur ab An-
 tiocho 321. restituitur & repurgatur
 a Iuda Macchabeo 326
 Templi Hierosolymitani descriptio 758
 759.760
 Templi incensi fatalis dies 792.793
 794. causa & principium 793. tem-
 pus a prima constructione per Solomo-
 nem usq; ad excidium 794
 Templi Hierosolymis constructio et sacro-
 rum ratio exposita 856.857. iannae-
 rum descriptio 857
 Tephthai Garsensis facinus 774
 Terebinthi circa Chebron miraculosa ana-
 tiquitas 741
 Terentius Rufus rector militie a Tito re-
 lictus 805
 Terminos terre non mouendos 97
 Terra uera. qualis 3
 Terremotus ingens in Iudea 406.610
 Terre Onie 594
 Testes qui sint. qui minus 97
 Testis falsi poena ibidem
 Thadamora urbs 213
 Thano Amathenorum rex cum Dauide
 amicitiam init 174.175
 Thamanus occiditur 226
 Thamara Davidis filia. Absalomini gera-
 mana 171. stupratur a fratre Amnone
 172

Thamna & Thamnite 128
 Thamna oppidum 115. toparchia 736
 Tharbis Aethiopum regis filia Moysi nu-
 bit 47
 Tharrus Nachori fil. Abrahami pater 12
 migrat Carras ibidem moritur 13
 Tharsices Aethiopum rex 260
 Tharsus. Tharsenses 12
 Tharsus Cilicie urbs ibidem
 Thaumastus Caij seruus 495. oblatus A-
 grippae aque qua gratia accepit 493
 Theatri Rom. descriptio 513
 Thebethus. mensis 291
 Thecoa uicus 576.740
 Thella uicus 687
 Themosis regis gesta 833
 Theodectes poeta cur glaucomate infe-
 stus 312
 Theodorus Zenonis filius impedimenta
 Iannae diripit 359
 Theodori contra Alexandrum Hyrcani
 gesta 585
 Theodosius orator supplicio addit. 339
 Theodosius Grecus non obiter Iudeorum
 mentionem facit 841
 Theophilus Anani sit pontifex 488
 submouetur pontificatu 526
 Theophilus Grecus Iudeorum mentio-
 nem facit 841
 Theophrastus Iudeorum & Tyriorum me-
 minit 838
 Theopompus Atheniensium nobilitatem
 foedare tentauit 842
 Theopompus cur mente motus 312
 Thermusa Phraatis ancilla. & uxor ma-
 la 482
 Thermutis. regis filia Moysen educat 45
 adoptat eum ibidem
 Theudas prestigiator seducit Iudeorum
 uulgus 537
 Theudio Antipatri auunculus 630
 Theudio Doridis frater 458
 Thiras. & Thires populus 10
 Thobelus & eius inuenta 6
 Thobelus. Thobeli populus 10
 Thobie filij Antiocho Epiphani auctores
 urbis Hierosolymorum expugnando-
 rum 581
 Tholomeus latronum princeps plectitur
 531
 Thraces populus 10
 Thraces asperissimos Rom. subditos 665
 Thraces propter uicinitatem Grecis eo-
 gniti 831
 Thucydides in multis taquam fallax ac-
 cusatur 828
 Thuri. mensis 208
 Thygrammes. Thygrammei 11
 Tiberias urbs 571. a quo condita & nota
 1166 3 minuta

I N D E X

Minata 482
Tiberiadis seditio & secte tres 551
Tiberias iterum rebellauit Iosepho, et ito-
rum recuperatur 684
Tiberienſes Veſpaſiano ſe dedunt 708
Tiberienſis lacus Aſphaltiti natura con-
trarius 737
Tiberienſium deſectio quomodo prohibi-
ta 560
Tiberieſib. ſpoliatis præda redditur 684
Tiberius Alexander Iudææ præſicitur, ac
Iudæ Galilei filioſ cruciſigit 537
Tiberius Alexander à Claudio procura-
tor miſſus 654. præcipuus exercitus
reſtor apud Titum 750.792
Tib. Claudius. uide Claudius
Tiberius Druſi filius, Tiberij Neronis
nepos, occiditur 495
Tiberius Nero Ceſar conſtituitur 482
Iſiacos & Iden ſupplicio afficit 485
pellit regno Artabanum 486. cū re-
ſtituto in regnum inſit ſædus 487
quantus fuerit cunctator 491.492
morbo correptus deſignat ſucceſſorẽ
494. 495. mathematicorum ſtudio
ſiſ. 495. moritur ibidem
Tiberij imperium quanto tempore ſite-
rit 651
Tigranes Armeniorum rex quid geſſerit
564
Tigris fluius 4
Timagenes Græcus rerum Iudaicarum
ſcriptor 855
Timaus rex Aegypti 832
Timidius deſert Popedium Caio 509
Timotheus Ammanita pugnat contra Iu-
dæ Macchabeũ ſepeq; uincitur 327
Tirathaba uicus 485
Tiridates Armeniæ rex 536
Tiro, ueteranus miles Herodem honeſte
monens occiditur 626
Tium Frigijs quintadecimæ legiõis præ-
poſitus 792
Titus imperator ſemper miſeratus Iu-
dæos 579. cum exercitu Ptolemaidẽ
peruenit 688. ob ſamam patris uul-
nerati perturbatur, & perturbatione
iterum liberatur 698
Titus Veſpaſiani filius Iapham expugnat
701. Iotapam capit 702. itẽ Giſcha-
lã 719. Taricheas excindit 711. Ga-
malam ingreditur, Ioannem Leui per-
ſequitur 719. proſciſcitur ab Alexan-
dria Ceſaream 747. 748. eius expe-
ditio contra Hieroſolyma & explora-
tio urbis 750. obſidet urbem acriter
751.752.753.754.762.763.764
fortitudo eius & prudentia cum mi-
ſericordia 765.766.771.772. mu-

ros urbis oppugnat et expugnat 766
767. captiuus manus amputat 773
pugnat fortiter 774. periclitatur
775. eius geſta & uirtutes 775.776
778.781.782.783.784.785.786
787.788.789.791.792.793.794
797.798.799.800.802.803.804
805.807.809.819
Titus Syriæ præſes reconciliatur Arche-
lao 444
Toparchie Iudææ ordine enumeratæ
688
Tormenorum bellicorum uis mirabilis,
deſcriptio 698
Trabs ex ſolido auro in templo Hieroſo-
lymitano 373
Trachonitæ bis deficientes ab Herode,
rediguntur ſub imperium 435.444
Trachonitis regio 12
Trachonitidis latrocinia et quomodo ab
Herode ſublata 420.421
Traianus decimæ legionis reſtor contra
Iapham ciuitatem à Veſpaſiano miſ-
ſus 700. Tiberiadem miſſus ut ciuiũ
animos experiretur 708. ad Titũ Ta-
richeas miſſus 710. cunctis trans Iora-
danem deuictis ſe Veſpaſiano iungit
737
Trebellius Maximus 518
Trogoditarum ſœmine gregum curam
gerunt 48
Troianarum rerum notatio 828
Tryphonis ſcurræ diſtũ in Hyrcanũ 318
Trypho tonſor garrulitatis poenæ luit
451.626
Tymius Cyprius 489
Tyrannidis natura 517.518
Tyrannus, Herodis ſtipator falſo accuſa-
tur 447.624
Tyrannus & Priſcus præſecti caſtrorum
cum pluribus equitum magiſtris à Flo-
ro pecunia corrupti 677
Tyridates rex Armeniæ ſermẽ in acie ab
Alanis captus effugit 816
Tyriorum in re nauali peritiã, & pugna
contra Aſſyrios 258
Tyrij Iudæos apud ſe habitantes partim
uinctos cuſtodie tradunt, partim truci-
dant 674
Tyriorũ publice literæ et hiſtorie 834
Tyronis libertas in loquendo quãdo ipſi
malo fuerit 451
Tyrus, ædiſicũ Hyrcani filij Iosephi 320
Tyrus quando condita 205
V

Valerianus Decadarchus Tiberiadẽ
miſſus à Veſpaſiano ut populam con-
ciliaret 708
Valerius Aſiaticus 514. 523. eius ge-

nerolum dictum 317
Valerius Gratus Iudææ præſicitur 482
Vardanes Artabani filius Parthorũ rex
bellum Ixate indicit occiditurq; 535
Varus Syriæ præſes 632.639.640
quid geſſerit in Iudæa 643
Varus Agrippæ iunioris regiæ præſectus
eiusq; malitia 552
Vari procuratoris Agrippæ perſidia &
crudelitas in legatos Batanæorum
674
Vaſte regina uxor Artaxerxũ 293. in-
cidit in regis indignationem & repu-
diatur 293.294
Velum tabernaculi & templi 65
Veneficiorum poena 101
Ventidius dux Rom. quomodo ſe geſſerit
in bello contra Antigonom 390.393
603.606.
Ventriloquorum uaticinia qualia 161
Veranus trib. plebis 522
Veritatis potentia omnium ſumma 284
Veſpaſiani et Titi erga Iudæos animi qua-
les 312.313
Veſpaſianus cum Agrippa in Iudæam ue-
nit 575.576
Veſpaſiani imperatoris laudes, & ex-
peditio in Syriam 685. 686. Sepho-
ritis auxiliatur 688. geſta eius in Iu-
dæa paſſim habentur 691. 692. uſq;
698. & 703. 706. 707. 708. 709
711. 712. uſq; 720. & 732. 733. uſq;
739. & 742. uſq; 747. 770. 796
807. 808. 810. 811. 814. 815. 819
Veſpera, quæ diei pars 3
Viſtime ſalutares 71
Viſtime ſini integre 75
Vicus in Galileæ minimus, ſupra quin-
cim milia colonorum habet 687
Vindex cum optimatibus Gallie à Nero
ne deſicit 736
Viri potentia 283
Vir ſtatura ſex cubitorum, & ſenis digi-
tis in manibus & pedibus 291
Vitæ humane terminus 7.12
Vitellius Syriæ præſes Iudæis impetra-
rurus ſtole pontificie cuſtodia 424
485. beneficus eſt in Iudæos 486
adigit Iudæos in fidẽ C. Caligule 488
exiit prouincia 498
Vitellij pugna circa capitoliũ 739
747. mors ibidem
Vitellij uictoria apud Bebricam contra
Othonem 741
Vitellius cum exercitu ex Germania Ro-
mam proſciſcitur 742.943
Vitellius Cæcinnam cū magna manu An-
tonio Primo obuiam mittit 746. &
exercitus totus delectus ibidem 747
Viri

I N I O S E P H V M.

Viri apud Memnonis sepulchrū natura
miraculosa 652
Volumnius, Syriæ præses 444. eius sen-
tentia in Herodis filios 450.625
Vologesus Parthorum rex 535.536
537. Tito auream coronam mittit ob-
dunctos Iudeos - 809
Vonones Parthorum regnum consequi-
tur 483. amittit ibidem
Vna dies, pro prima dies 3
Vra Chaldeorum, urbs 12
Vria uirtus, et quomō à Dauide pericu-
lis fuerit obiectus ut occideretur 177
Vrbem quis primus condiderit, & insti-
tuerit 5.6
Vses Damasci conditor 12
Vxores plures permittere Iudeorum le-
ges 454
Vxores quando, & quales ducendæ 99
X
Xaloth uicinus 687
Xanthicus mensis 7.52.73
Xerxes Darij filius paterni regni heres
in Iudeos beneficus, quicquid petie-
runt Esdras & Neemias gentis sue no-
mine, concedit 289. 290. 291. 292
293. ei mortuo succedit filius Artaxerxes 293

Z
Z Abadis magistratus 236
Zabelus dynasta 342
Zabulonis natiuitas 25 filij 41
Zabulon ciuitas Galilææ à Cestio dire-
pta & incensa 675.676
Zabulonitarum fors 112
Zacharias Hieroboami filius patri in re-
gnum succedit 253. sexto regni men-
se occiditur 254
Zacharias Ioadi pont. filius in ipso tem-
plo lapidibus obruitur 250.731
Zacharias propheta 287.288
Zacharias supremus Israelitarum dux
Amiam Achazæ filium superatū tru-
cidat 255
Zamares Elanum regem cum uniuerfa
familia tollit, & se regem constituit,
quo regno septem diebus potitus sei-
psum exurit 226
Zamaris Babylonij gesta & posteritas
454.455
Zambrias alienigenæ se miscens & Moy-
si obloquēs occiditur à Phinee 91.92
Zareus Aethiopum rex Asano bellum in-
ferens uincitur 225
Zaraza Amanis uxor mali consilij mari-
to autor 297

Zebis dux captus 123
Zelotæ cum Idumæis plebē maclant 730
Zelotæ insidijs uxore Simonis Gioræ ra-
piunt 741. metu perculsi eam remit-
tunt ibidem
Zelotarum dominatio, causa excidij Hie-
rosolymitani 748
Zelotarum scelerata facta repetita 817
eorum immania supplicia ibidem
Zenon Cotyla Philadelphensium tyran-
nus 351.583
Zenodorus Trachonitarum præfectus,
latrociniorum fotor, ditione priuatur
420.421.613. moritur 422
Zibus rex occisus 125
Zipheni Dauidem Saulo prodere conan-
tur 156.157
Zona pontificis qualis 67
Zoor ruscum 17
Zopyrion Græcus non obiter Iudeorum
mentionem facit 841
Zorobabel soluta questione Darium uo-
ti commune facit 284. reducit Hiero-
solyma dimissos à Dario Iudeos eisq̃
patrocinatur 285.286.289
principes Iudeorum captiuorum 288
283.286

F I N I S.

BASILEAE, PER HIER. FROBENIVM
ET NICOL. EPISCOPIVM,
ANNO M D LIX.

